Deo Ele Posanga

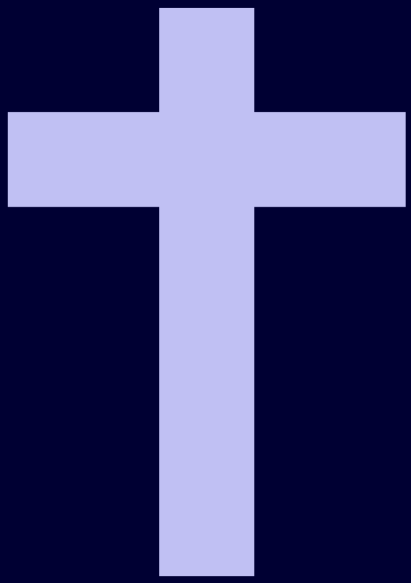

Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai language of Papua New Guinea

Deo Ele Posanga

Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai language of Papua New Guinea

Sampela hap Buk Baibel long tokples Bariai long Niugini

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bariai

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 31 Aug 2023
d6bb73e7-0ffa-559f-9604-c23dd5301e33

Contents

Deo Ele Posanga 1
Otnga Mugaeai 2
Ibada Mulian 89
Mateus 166
Markus 232
Lukas 271
Ioanes 337
Panua Ato ad 385
Rom 447
1 Korin 479
2 Korin 508
Galesia 528
Epesus 538
Pilipai 549
Kolosi 556
1 Tesalonika 564
2 Tesalonika 571
1 Timoti 575
2 Timoti 584
Taitus 590
Pilemon 594
Ibru 596
Jems 621
1 Petrus 629
2 Petrus 638
1 Ioanes 643
2 Ioanes 651
3 Ioanes 652
Jut 653
Posanga Mumulnga . . .656
Read the NewTetament .691
Posanga Ipu Kapeipei
Ienono Sida? 697

Deo Ele Posanga

Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai language of Papua New Guinea

Sampela hap Buk Baibel long tokples Bariai long Niugini

Deo Ele Posanga
Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai language of Papua New Guinea
[bch]

Translation: © 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2012 by Wycliffe Bible Translators and Bible League International

Web version
2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
http:// creativecommons.org/ licenses/by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org.* Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**
Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.
Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Danga toa ngada ne led Otnga Mugaeai

Ninipunga ngan Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot

1 Mugaeai mugaeai tau, Deo ikado
bubur ga tano ga iuot.
2 Be tano ianun eta mao. Ienono
sapaean. Tibur toa ngada oa dodom,
be eau kekelen. Be Deo Itautau Tutui
iroro gadae ngan eau igogo.
3 *Idio ta Deo ikeo, "Manta taranga
iuot." Tota taranga iuot.
4 Deo igera mambe taranga eiua
kemi. Ta idol taranga idio iadag, be
dodom idio iadag.
5 Deo iuato taranga eine "ado," be
iuato dodom eine "bong." Io, bong
ila, be gaisala iuot. Eine ado ede.
6 *Ga kus ta Deo ikeo, "Kalakalanga
ede manta iuot ta ipoga eau ga
idio ngan tibur rua."
7 Io, kalakalanga tota iuot. Deo
ikado kalakalanga toa oa ta ipoga
eau gadae ga eau gadio ngan
kalakalanga.
8 Deo iuato kalakalanga toa oa
"mariamba." Io, bong ila, be gaisala
iuot. Eine ado rua aea.
9 Ga kus ta Deo ikeo, "Eau ienono
gadio ngan mariamba, manta
ila iluplup ngan tibur kelede, ta
tibur mamasa iuot." Io, tota iuot.
10 Deo iuato tibur mamasa eine
"tano." Be eau toa ila iluplup ngan
tibur kelede, iuato "tad." Ta Deo
igera gid danga toa oa eine kemi.
11 Ga kus ta Deo ikeo, "Manta
tano ipapot gid abei ga gilgilnga
ga annga imata ede ga ede toman
ngan ipuapua. Ta gid abei kelede
kelede itautau ga iuot toman ngan
ipuapua." Io, tota iuot.
12 Tano ipapot gid abei ga
gilgilnga ga annga imata ede ga ede
toman ngan ipuapua. Ga gid abei
kelede kelede itautau iuot toman
ngan ipuapua. Deo igera gid danga
toa oa eine kemi.
13 Io, bong ila, be gaisala iuot.
Eine ado tol aea.
14 Ga kus ta Deo ikeo, "Gid taranga
manta titara mariambai ta
tikado bong ila ga kus ta ado
inasi, ta timan kilala ngan gid
rai ga taun ga ado.
15 Gid taranga toa oa ga ienono
mariambai ta titara ga isulug
tanoeai." Io, tota iuot.
16 Deo ikado taranga kapeipei rua.
Taranga kapei eine ngan itara ado,
be kakauede ngan itara bong. Ga
ikado gid gigima pade.
17 Ta idol gid taranga toa oa mari-
ambai ta titara ga isulug tanoeai
18 ado ga ado ga bong ga bong.
Ga tikado tibur meremere iadag ga
tibur dodom iadag. Deo igera gid
danga toa oa eine kemi.
19 Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine
ado pange aea.
20 Ga kus ta Deo ikeo, "Tad manta
iuon ngan gid masilau imata ede
ga ede matad bibita. Ga gid man
pade manta tiuot ga tiroro alele
mariambai gadae ngan tano."
21 Tota Deo ikado gid masilau
kapeipei ga gid masilau padengada
tad aea ga eau aea ga tiuot ta tilalala
alele tadiai ga eauiai. Ga ikado gid
man imata ede ga ede. Deo igera gid
danga toa oa eine kemi.
22 Idio ta Deo ikado posanga kemi
ngan pamatuanga gid ta ikeo, "Gimi
masilau tad aea, manta apupulou ga
aot busa ta aparangrang tibur toa
ngada ne tadiai. Be gimi man, manta
aot busa tanoeai."
23 Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine
ado lima aea.
24 Ga kus ta Deo ikeo, "Manta
tano ipapot gid masilau tibur
aea imata ede ga ede matad
bibita, ta gid masilau matad
mud ga matad saksak, kapeipei
ga gereirei tiuot." Io, tota tiuot.
25 Deo ikado gid masilau tibur
aea imata ede ga ede, edengada

* **1:3:** 2Ko 4.6 * **1:6:** 2Pe 3.5 * **1:26:** 1Ko 11.7

matad mud, padengada matad sak-
sak, kapeipei ga gereirei. Deo igera
gid danga toa oa eine kemi.
26 *Ga kus ta Deo ikeo, “Eine
takado eababa ga tiuot mambe
gita, ta matad lalaede mambe
gita.* Ta tadol gid ga timar-
iala ngan tano ga ngan gid ia
ga gid man ga gid masilau tibur
aea kapeipei ga gereirei ga gid
danga toa ngada ne tilalala alele
tanoeai.”

27 **Tota Deo ikado gid eababa ga
tiuot mambe ei.
Inasi ei ianun ta ikado gid ga
tiuot.
Ikado gid ga tiuot arangaranga
ga taine.

28 Idio ta Deo ikado posanga
kemi ngan pamatuanga gid ta ikeo,
“Gimi manta apupulou ga aot busa
ta aparangrang tibur toa ngada ne
tanoeai ta amariala ngan. Manta
gimi amadid ga amugamuga ngan
gid ia ga man ga masilau tibur aea
kapeipei ga gereirei toa ngada ne,
ta tidio bagemiai.”
29 Ga kus ta Deo ikeo, “Ega,
gau nabada gid abei ga gilgilnga
tanoeai aea imata ede ga ede
toman ngan itautau ga ipuapua
pagimi, ta gid danga toa ne ga
iman gimi ami annga.
30 Be nabada gid abei ilaun
ga gilgilnga padengada tibur aea
iman annga togid masilau tibur aea
kapeipei ga gereirei ga togid man
ga togid danga toa ngada ne matad
bibita.” Io, tota iuot.
31 Deo igera gid danga toa ngada
oa ikado ga iuot eine kemi tau. Io,
bong ila, be gaisala iuot. Eine ado
lima ga ede aea.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Gid danga toa ngada oa Deo ikado ga iuot eine kemi tau.

2

1 Toa bedaoa ta Deo ipasala ele
naurata ngan bubur ga tano ga
danga toa ngada ne ienono ngan.
2 **Be ngan ado lima ga rua aea,
Deo igera naurata toa ngada oa
ipasala ga kus, ta iarai ngan ado
toaiua.
3 Tota Deo ikado posanga kemi
ngan pamatuanga ado lima ga rua
aea ta idol ele ul ngan ado toa oa.
Ikado toa bedaoa ngansa ipasala ele
naurata toa ngada oa ga kus, ta iarai
ngan ado toaiua.

Deo ikado gid eababa ga tiuot ngan dadanga Iden

4 Ninipunga ga oaine eine ngan
bubur ga tano led otnga ngan ado
toaiua Deo ikado gid ga tiuot. Ngan
ado toa MARON* Deo ikado bubur ga
tano ga iuot,
5 gid abei ga gilgilnga tibur aea
tipara ga tidae tanoeai maitne. Eine
ngansa MARON Deo ikado aoara ga

* **1:26:** Deo iposa pan sai ta ikeo ga eababa tiuot mambe *gita? Panua oatainga ad idanga ede tiuangga Deo ikeo pan Inat ga Itautau Tutui.* * **1:27:** Mt 19.4, Mk 10.6 * **1:27:** OM 5.1-2 * **2:2:** Ibr 4.4,10 * **2:2:** IM 20.11 * **2:4:** Ngan posanga Ibru, tibode Deo ieda bedane: YHWH. Be eaba eta labone iuatai kemi ngan edaeda toa ne aea oatonga mao. Panua edengada tiuato edaeda toa ne *Yawe.* Be mugaeai ga inam, gid Ibru tilolon kapei ngan edaeda toa ne, ta tikeo ga eaba eta irangrang ngan iuato mao. Tibode ngan laulau, be ngan aoad tiuato edaeda ede pade ipu mambe *Maron.* Muriai Iesus ele aluagau pade tinasi kadonga toa ne ngan pulnga Deo ieda toa bedaoa. Tota labone tabode posanga idil toa ne *Maron* ngan gid leta kapeipei ngan pasolannga mambe posanga toa tapul, eine Deo ieda ngan posanga Ibru.

itap tanoeai maitne, be eaba eta imamado ngan kadonga naurata dadangai mao.
6 Be gid lelele tiuot tano iloleai
ta tipaburisinga tibur toa ngada oa
tano igogoeai.
7 *Idio ta MARON Deo ikapo tano
aea kangkanga ga iuot mambe
eababa. Ta iuso iaoa uru mata bibita
aea ga idudunga eaba inudiai. Tota
eaba† toa oa imata bibita.
8 Be MARON Deo ikado dadanga ede
ngan tibur Iden toa ado ele parangai.
Toa eoa idol eaba toa ikado.
9 *Be MARON Deo ikado tano ga
ipapot gid abei imata ede ga ede toa
tautaudid kemikemi ngan eaneanga ga matad kemikemi. Be rabu
ngan dadanga toa oa, abei rua timadmadid. Ede eine abei madonga kemi
aea, be ede pade eine abei ibada
oatainga ngan gid danga kemikemi
ga danga papaeamao.
10 Be eau ede iuot ngan tibur
Iden ta ipaburisinga dadanga toa oa.
Toa iulngai oa imapoga ga iuot eau
pange.
11 Eau toa iaoa ede ieda Pison. Eine
ilele ga ibaliu ngan tibur kapei ieda
Avila. Ngan tibur toa oa gol ienono.
12 Be gol toa oa kemikemi. Delium
ga pat oniks ienono toa eoa pade.‡
13 Be eau toa iaoa ede pade ieda
Gion. Eine ilele ga ibaliu ngan tibur
kapei ieda Kus.
14 Be eau toa iaoa tol aea ieda
Taigris. Eine ilele ngan tibur kapei
Asiria isaleai toa ado ele parangai.
Be eau toa iaoa pange aea ieda
Iupretis.
15 Idio ta MARON Deo ibada eaba
toa oa ta idol ei ga idio imado ngan
dadanga Iden, ta ikado naurata ngan
ga imariala ngan.
16 Idio ta MARON Deo irenren
matua pan ta ikeo, "Eao rangrang
ngan ean abei toa ngada ne itautau,
17 be abei toa ibada oatainga ngan
gid danga kemikemi ga danga papaeamao, eao rangrang ngan ean
mao. Ngansa oangga ean, eao ga
mate ngan ado toaiua."
18 Idio ta MARON Deo ikeo, "Eaba
toa ne ei kekelen imamado, eine
kemi mao. Gau ga nakado iarea eta
ngan luanga ei."
19-20 Be mugaeai MARON Deo ikapo
tano ta ikado gid masilau tibur aea
ga gid man toa ngada oa ga tiuot.
Ta ital gid ga tila pan eaba toa oa,
ta Deo iuangga igera ei iuatoato gid
kelede kelede edad. Tota iuatoato gid
masilau mud ga masilau saksak ga
gid man toa ngada oa edad. Ta saoa
edaeda eaba toa oa iuatoato ngan
gid, eiua gid edad.
Be Adam igera iarea eta ngan luanga ei mao.
21 Idio ta MARON Deo ikado ga
eaba toa oa imate ngan enonga. Ei
idio ieno, ta Deo inusi ituatua ede
ikarkareai. Ga kus ta ipatoi mulian
itin kukul.
22 Ta MARON Deo ikado taine
ede ngan eaba ikarkare ituatua toa
ibada. Ta ital ei ga ila pan.
23 Eaba igera taine toa oa ta ikeo,

"Ta! Patautene gau areag!
Ei ituatua iuot ngan gau tuatuag.
Be imedameda iuot ngan gau medamedag.
Gau ga naoato ei 'taine§,'
ngansa Deo ikado ei ga iuot ngan gau tuatuag."

24 *Ngan ipu toaine kadonga ga oaine
iuotot: Eaba ga itnan itama ga itna ta
ila ilup toman ngan iadaoa, ta eine
mambe gisirua tinid iuot kelede.
25 Be eaba toa oa ga iadaoa
tibangabanga, be maeamaea gid
mao.

* **2:7:** 1Ko 15.45 † **2:7:** Ngan posanga Ibru, posanga idil toa ne *eaba* eine lalaede mambe edaeda toa ne *Adam.* Be posanga idil toa ne ipu ede pade eine *tano.* * **2:9:** PM 2.7, 22.2,14 ‡ **2:12:** Eaba eta labone iuatai kemi ngan *delium* eine saoa danga mao. Panua oatainga ad busa tiadi mambe eine abei ede itekea iuad kemi. Be *pat oniks* eine pat ede aea olnga kapei tau imata mariluangge. § **2:23:** Ngan posanga Ibru, posanga idil toa ne, *taine,* itang boloma lalaede mambe posanga idil ede pade, *aranga.* * **2:24:** Mt 19.5, Mk 10.7-8, 1Ko 6.16, Ep 5.31

3

Aranga ga taine tilongo Deo ilinge mao

1 *MARON Deo ikado gid masilau tibur aea toa ngada ne ga tiuot, be eta ngan gid ele oatainga kapei ngan kadonga parumrumnga mambe mota mao. Idio ta mota ibeta taine bedane, "Tautaunga Deo iaoa ikarara gimi ngan eannga abei itautau toa ngada ne dadangai na?"

2 Ta taine ikeo pan mota bedane, "Mao. Deo ilongo ngan gai aean abei itautau toa ngada ne dadangai.

3 Be iaoa ikarara gai ngan abei kelede mon imadmadid rabu ngan dadanga. Deo ikeo ga gai aean mao ga akisi mao pade, ngan kado ta amate."

4 Be mota ikeo pan taine, "Irangrang ngan gimi amate mao.

5 Ngansa Deo iuatai, oangga gimirua aean abei toa ne itautau, eine matami ga iualai ta aot mambe ei, ta aoatai ngan danga kemikemi ga danga papaeamao."

6 Io, taine igera abei toa oa itautau imata kemi ngan eaneannga ta ingale. Ta ikeo iloleai bedane, "Kemi ngan naean abei toa ne itautau ta nabada oatainga kemikemi imata ede ga ede." Tota ibada ta ian. Be ibada ilia ga ila pan iadaoa toa imamado toman ngan ei, ta ei pade ian.

7 Io, tota gisirua matad iualai ta tiuatai mambe tibangabanga. Tota tilolodi abei fik ilaun ta tipit ga iman ad malo.

8 Idio ta del lailai aea iuot ta gisirua tilongo MARON Deo ilalala dadanga iloleai ga inam. Tota eaba toa oa toman ngan iadaoa timumul ngan MARON Deo imata rabu ngan gid abei dadangai.

9 Be MARON Deo ibaba ga ila pan eaba toa oa ta ikeo, "Eao sida?"

10 Ta ikoli ele posanga bedane, "Gau nalongo eao lalala dadanga iloleai, ta namataud ga namumul, ngansa gau nabangabanga."

11 Ta Deo ibeta ei, "Sai ikeo pago ngan eao bangabanga? Kado eao ean abei itautau toa aoag ikarara go ngan."

12 Ta eaba toa oa ikeo, "Taine toa eao bada pagau ne, ei ibada abei itautau toa ne pagau ta naean."

13 *Ta MARON Deo ibeta taine bedane, "Eao lem kadonga toa ne madongan?"

Ta taine ikeo, "Mota ipakaka gau ta naean."

Deo ipamadid aranga ga taine ga mota ngan posanga

14 Tota MARON Deo ikeo pan mota bedane, "Eao kado kadonga paeamao toa ne, tota

"Rabu ngan gid masilau saksak ga masilau mud toa ngada oa,
eao kekelego am panasnga paeamao ga paeamao tau.
Eao ga rarai ngan gogom
ga ean tano aea kangkanga ga ila irangrang ngan lem madonga tanoeai kus.
15 *Gau nakado ga eao man taine aea isat,
ta ei iman eao am isat.
Ga eao lem gergeu timan ariapolpol
ngan ei ele gergeu.
Ede ngan gid ga irau laboram,
be eao ga rau iae igub."

16 Be Deo ikeo pan taine bedane,

"Ieieinga toa eao naman ngan poponga gergeu,
gau ga nakado ga ila kapei ga kapei tau.
Eao ga naman ieieinga kapei
ngan poponga gergeu.
Somisomi lolom ga ila pan adaoam,
be eao ga dio ei ibageai."

17 *Be Deo ikeo pan Adam bedane, "Eao longo adaoam ilinge ta ean abei itautau toa aoag ikarara gimirua ngan.

* **3:1:** PM 12.9, 20.2 * **3:13:** 2Ko 11.3, 1Ti 2.14 * **3:15:** PM 12.17 * **3:17:** Ibr 6.8

"Ngan ipu toaine ta napaeabu ngan tano,
ta gid annga ga idae kemi mao.
Ngansa eao longo lingeg mao.
Eao ga naman ieieinga
ngan lem naurata kulupu dadangai ga ila irangrang ngan lem madonga tanoeai kus.
18 Be gid oaroaro aea gigi
ga gid purup papaeamao ga tiparapara ga tidae
ta tiluga am dadanga.
Ta eao ga la ilo am annga tibur iloleai.
19 Eao ga kado naurata kapei ngan badanga am annga,
be kasiksiknga ga iuot matameai.
Eao ga kakado toa bedaoa
ga irangrang ngan lem matenga ta luago mulian tanoeai.
Ngansa gau nakado go ga ot ngan tano aea kangkanga,
ta eao ga luago mulian tanoeai."

20 Idio ta eaba iuato iadaoa Eva*, ngansa muriai ei iuot panua matad bibita toa ngada ne tnad.
21 Ga kus ta MARON Deo ibada masilau tibur aea tinid kukul ga iman Adam ga iadaoa ad malo ta ipit ngan gisirua.

Deo isere Adam ga Eva ngan dadanga Iden

22 *Idio ta MARON Deo ikeo, "Ega, labone gid eababa tibada oatainga ngan danga kemikemi ga danga papaeamao ta tiuot mambe gita. Be irangrang ngan talongean gid ta tila boloma ngan abei madonga kemi aea mao. Ngan kado ta tian itautau ta tibada madonga kemi somisomi."
23 Tota MARON Deo isere ei ga iadaoa ngan dadanga Iden, ta isula ei ga ila ikado naurata ngan tano toa Deo ikado ei ga iuot ngan.
24 Io, isere gisirua ga kus ta idol gid kerubim† ta timariala ngan dadanga Iden ngan ado ele parangai. Be toa eoa idol didi kapei paraunga aea pade. Didi toa oa aea dinga irarabal imatai be ipulpul ei alele. Ta ipakala edap ila ngan abei madonga kemi aea.

4

Kain irau itar kakau Abel ga imate

1 Idio ta eaba toa oa ieno toman ngan iadaoa Eva, ta iapa ta ipopo gergeu aranga. Ta Eva ikeo, "MARON ilua gau ta nabada gergeu aranga." Ta iuato ieda Kain*.
2 Ga kus ta ipopo itar kakau Abel pade.
Idio ta gisirua tidae kapeipei ta tikakado led naurata. Abel imariala ngan sipsip, be Kain ikakado dadanga.
3 Idio ga muriai, ta gisirua tikado led tenainga ga ila pan MARON. Kain itenai ele annga edengada dadanga aea.
4 *Be Abel ipamate ele sipsip lautabtabe edengada toa luad kapeipei ta timan ele tenainga. MARON itin igelgel ngan Abel ga ele tenainga.
5 Be itin igelgel ngan Kain ga ele tenainga mao. Tota Kain ilolo bake ta imata imirmirianga.
6 Ta MARON ikeo pan Kain, "Eao kamado ga lolom bake ga matam imirmirianga?
7 Oangga eao kado kadonga kemi, eine ga tinim igelgel, ngansa gau ga nakim lem tenainga. Be oangga eao kado kadonga kemi mao, eine kadonga sat ienono lem atama iaoai ta iuangga ipaeabu ngan go. Kadonga sat ikim tau ngan iasal go, be eao manta uram ta easal kadonga sat."

* **3:20:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Eva eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: panua matad bibita.* * **3:22:** PM 22.14 † **3:24:** Eaba eta labone iuatai kemi ngan *kerubim eine saoa danga mao. Somisomi led naurata ngan timariala ngan tibur isaoa Deo ele ul ienono ngan. Panua edengada toa matad inasnasi Deo ele laulau tiadi mambe gid boloma lalaede mambe masilau saksak, be bagbaged ga aed pange.* * **4:1:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Kain itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: nabada.* * **4:4:** Ibr 11.4 * **4:8:** Mt 23.35, Lu 11.51, 1Io 3.12

8 *Idio ta Kain ikeo pan itar kakau Abel ngan gisirua tila tiburiai. Gisirua tilalala tiburiai, be Kain irau itar kakau Abel ga imate.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Kain irau itar kakau Abel ga imate.

9 Ta MARON ibeta Kain bedane, "Tadim kakau Abel sida?"

Ta ikeo, "Gau naoatai mao. Ikamado? Eine gau leg naurata ngan matag ikikisi tadig kakau?"

10 *Ta ikeo, "Eao kado mado? Tadim kakau ising ilele tanoeai, ta nalongo ising itang ga inam pagau!

11 Tota gau leg panasnga ngan eao bedane: Eao pamate am kakau ta kado ga tano iun ising. Tota gau ga napakala tano ta irangrang ngan eao kado dadanga pade mao.

12 Be oangga kado dadanga, eine nakado ga tano imona mao, ta am annga irangrang ngan idaedae kemi mao. Tota eao ga patpat alele ngan tibur ga tibur."

13 Kain ikeo pan MARON bedane, "Gau narangrang ngan ag panasnga toa ne mao. Eine kapei tau.

14 Ega, eao keo ga nakado dadanga pade mao, be namado aluai ngan eao. Ta eao keo ga napatpat alele tanoeai. Be namataud. Ngan kado ta panua tiuot pagau ta tirau gau ga namate."

15 Be MARON ikeo pan bedane, "Eine mao. Oangga sai ipamate go, eine ga napanas ei kapei tau irangrang ngan palima ga rua." Tota MARON idol kilala ede ngan Kain, ta oangga eaba eta iuot pan, eine irangrang ngan ipamate ei mao.

16 Idio ta Kain itnan MARON ta ilalala ga ila. Ga kus ta ila imado ngan tibur ede ieda Nod† toa ado ele parangai ngan dadanga Iden.

Kain ele gergeu edad

17 Idio ta Kain ieno toman ngan iadaoa ta ipopo gergeu aranga ta iuato ieda Enok. Idio ga muriai ta Kain ikado tuanga ede, ta idol inat ieda ga idae ngan tuanga toa oa.

18 Ga kus ta Enok iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Irat. Be Irat iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Meujael. Be Meujael iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Metusael. Be Metusael iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Lamek.

19 Lamek iuai taine rua. Ede ieda Ada, be ede pade ieda Sila.

20 Ada ipopo gergeu aranga ieda Iabal. Gid panua timariala ngan bulmakao ga timamado ngan gid palata, gid tiuatoato Iabal eine tibud.

21 Be Iabal itar kakau ieda Iubal. Gid panua tikakado baunga ngan arp ga piloli, gid tiuatoato Iubal eine tibud.

22 Be Sila ipopo gergeu aranga ieda Tubalkein. Be Tubalkein ikakado gid danga sisid naurata aea ngan bras ga aen. Be Tubalkein iliu ieda Nama.

23 Idio ta Lamek ikeo pagid iadadaoa toa rua oa bedane,

"Ada ga Sila, gimirua alongo gau.
    Gimirua adadaoag alongo leg posanga.
Eaba ede itapa gau,
    be napamate ei.
Eaba iriau ede ipoda gau,
    ta narau ei ga imate.

* **4:10:** Ibr 12.24 † **4:16:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Nod ipu eine langa alele.* * **4:24:** Mt 18.22

24 *Deo ikeo ga oangga eaba eta ipamate Kain,
eine ga ibada panasnga kapei irangrang ngan palima ga rua.
Be gau nakeo ga oangga eaba eta ipamate gau,
eine ga ibada panasnga kapei irangrang ngan sangalima sangaul rua igegea lima ga rua."

Eva ipopo gergeu ede pade

25 Idio ta Adam ieno toman ngan iadaoa pade, ta ipopo gergeu aranga. Ta iadaoa ikeo, "Deo ibada gergeu ede pade ga inam pagau ngan badanga Abel imul. Ngansa Kain irau ei ga imate." Tota iuato ieda Set‡.
26 Muriai Set iadaoa ipopo gergeu aranga ta iuato ieda Enos.

Ngan ado toaiua, gid panua timuga ngan oatoatonga MARON ieda, ta tibaba ga ila pan ngan led raring.

5

Adam ele gergeu edad

1 *Adam aea titnga ga bedane:

Ngan ado toaiua Deo ikado gid eababa ga tiuot, eine ikado ga tiuot mambe ei.
2 *Ikado gid ga tiuot arangaranga ga taine. Ngan ado toaiua ikado gid ga tiuot, ikado posanga kemi ngan pamatuanga gid ta iuato gid "eababa."
3 Adam aea rai buno ede sangaul tol (130), be iadaoa ipopo gergeu aranga ga iuot mambe ei. Ta iuato ieda Set.
4 Adam iadaoa ipopo Set ga kus ta Adam imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol (800). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
5 Adam aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangaul tol (930), ga kus ta imate.
6 Set aea rai buno ede igegea lima (105), be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Enos.
7 Set iadaoa ipopo Enos ga kus ta Set imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol igegea lima ga rua (807). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
8 Set aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangaul ede igegea rua (912), ga kus ta imate.
9 Enos aea rai sangalima sangaul pange, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Kenan.
10 Enos iadaoa ipopo Kenan ga kus ta Enos imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol sangaul ede igegea lima (815). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
11 Enos aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange igegea lima (905), ga kus ta imate.
12 Kenan aea rai sangalima sangaul rua, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Maalalel.
13 Kenan iadaoa ipopo Maalalel ga kus ta Kenan imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol sangaul pange (840). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
14 Kenan aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangaul ede (910), ga kus ta imate.
15 Maalalel aea rai sangalima sangaul ede igegea lima, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Iaret.
16 Maalalel iadaoa ipopo Iaret ga kus ta Maalalel imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol sangaul tol (830). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.
17 Maalalel aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno tol sangalima sangaul pange igegea lima (895), ga kus ta imate.
18 Iaret aea rai buno ede sangalima sangaul ede igegea rua (162), be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Enok.

‡ **4:25:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Set eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: ibada ga inam pagau.* * **5:1:** OM 1.27-28 * **5:2:** Mt 19.4, Mk 10.6

19 Iaret iadaoa ipopo Enok ga kus
ta Iaret imamado irangrang ngan rai
buno lima buno tol (800). Be ele
gergeu arangaranga ga taine paden-
gada.
20 Iaret aea rai toa ngada oa iuot
buno lima buno pange sangalima
sangaul ede igegea rua (962), ga kus
ta imate.
21 Enok aea rai sangalima sangaul
ede igegea lima, be iadaoa ipopo
gergeu aranga ieda Metusela.
22 Enok iadaoa ipopo Metusela ga
kus ta Enok ilalala toman ngan Deo
irangrang ngan rai buno tol. Be ele
gergeu arangaranga ga taine paden-
gada.
23 Enok aea rai toa ngada oa
iuot buno tol sangalima sangaul ede
igegea lima (365).
24 *Enok ilalala toman ngan Deo.
Be Deo ibada ei ga ila, ta panua tigera
ei pade mao.
25 Metusela aea rai buno ede san-
galima sangaul tol igegea lima ga rua
(187), be iadaoa ipopo gergeu aranga
ieda Lamek.
26 Metusela iadaoa ipopo Lamek ga
kus ta Metusela imamado irangrang
ngan rai buno lima buno rua san-
galima sangaul tol igegea rua (782).
Be ele gergeu arangaranga ga taine
padengada.
27 Metusela aea rai toa ngada oa
iuot buno lima buno pange san-
galima sangaul ede igegea lima ga
pange (969), ga kus ta imate.
28 Lamek aea rai buno ede sangal-
ima sangaul tol igegea rua (182), be
iadaoa ipopo gergeu aranga
29 ta iuato ieda Noa*. Ngansa
Lamek ikeo, "Mugaeai MARON
ipanas gita ta ipaeabu ngan tano,
ta takakado naurata kulupulupu tau
dadangai. Be gergeu toa ne ga iaran
gita ngan leda naurata kulupulupu."
30 Lamek iadaoa ipopo Noa ga kus
ta Lamek imamado irangrang ngan
rai buno lima sangalima sangaul
pange igegea lima (595). Be ele
gergeu arangaranga ga taine paden-
gada.
31 Lamek aea rai toa ngada oa iuot
buno lima buno rua sangalima san-
gaul rua igegea lima ga rua (777), ga
kus ta imate.
32 Noa aea rai buno lima, be iadaoa
ipopo gergeu arangaranga tol: Siem
ga Am ga Iapet.

6

Kadonga sasat togid panua tanoeai

1 *Idio ta gid eababa tiuot busa
tanoeai, be tipopo gid gergeu taine.
2 Be gid gergeu arangaranga ton
Deo* tigera gid eababa led gergeu
taine toa matad kemikemi tau. Ta
tisiosio gid ngan led kimnga ta
tiuaioai gid.
3 Idio ta MARON ikeo, "Gau nadol
Tautaudig Tutui ga ila idio pagid
panua ngan kadonga gid ga matad
bibita. Be gid mambe danga sapaean
tanoeai aea. Tota irangrang ngan
nalongean Tautaudig Tutui ga idio
pagid mole tau mao. Eine ga na-
longean gid ga timamado irangrang
ngan ad rai buno ede sangaul rua
mon (120). Ga kus ta timate."
4 *Ngan ado toaiua ga muriai ga
ila, gid panua led tubnga kapeipei
timamado tanoeai. Gid eine gergeu
togid taine toa tieno toman ngan gid
gergeu arangaranga ton Deo. Gid
panua toa oa bebed ga urad kapeipei
ngan kadonga naurata imata ede ga
ede. Tota mugaeai oalud kapei.
5 *Be MARON igera kadonga sasat
togid panua ngan tibur toa ngada oa
iuot paeamao tau. Somisomi ado ga

* **5:24:** Ibr 11.5, Jut 14 * **5:29:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Noa itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: iaran gita.* * **6:1:** Jop 1.6, 2.1 * **6:2:** Panua oatainga ad idanga ede tiuangga *gid gergeu arangaranga ton Deo ikeo ngan gid anggelo papaeamao tiuaioai gid taine tanoeai aea. Be panua padengada tiuangga posanga toa ne ikeo ngan gid eababa. Tikeo bedaoa ngansa Iesus ikeo ga gid anggelo tirangrang ngan tiuai mao. Gera posanga ngan Mt 22.30.* * **6:4:** Nam 13.33 * **6:5:** Mt 24.37, Lu 17.26, 1Pe 3.20

ado matad nanan danga papaeamao
ga led kimnga papaeamao mon.
6 Tota MARON ipul ilolo ta ikeo ga
kemi oangga ikado gid eababa ga
tiuot mao. Ta ilolo isat kapei.
7 Tota MARON ikeo, “Gau ga napa-
mukuru gid panua tanoeai toa mu-
gaeai nakado gid ga tiuot. Eine ga
napamukuru gid eababa ga masilau
kapeipei ga gereirei ga gid man. Eine
ngansa mugaeai nakado gid ga tiuot,
be labone napul lolog ta nakeo ga
kemi oangga nakado gid ga tiuot
mao.”
8 Be MARON ilolo marum ngan Noa.

Noa aea ninipunga

9 *Noa aea titnga ga bedane:
Noa ei eaba tutui. Be rabu ngan gid
panua padengada ngan ado toaiua,
ei ele idil eta paeamao mao. Noa
ilalala toman ngan Deo ta somisomi
inasnasi Deo ilinge.
10 Noa ele gergeu tol, Siem ga Am
ga Iapet.
11 Be Deo igera panua padengada
tanoeai led kadonga papaeamao tau.
Ngan tibur toa ngada oa panua tan-
gad balbal ta tipaparau.
12 Ei imata inasnasi gid panua
tanoeai ad be igera mambe gid eine
panua papaeamao, ngansa gid toa
ngada oa tisio edap kadonga paea-
mao aea.
13 Tota Deo ikeo pan Noa bedane,
“Gau ga napamukuru panua toa
ngada ne tanoeai, ngansa tibur toa
ngada ne iuon ngan led kadonga
sasat ga paraunga sapaean. Ega, gau
ga napaeabu ngan tano toa ne, ta gid
ga tiduaea.
14 Tota eao manta bada gid abei
goper† ta kado lem oaga kapei eta.
Eao ga kado bobo etangada iloleai
ta sama naraelo gadudunga ga gaot
ngan.
15 Eao ga kado lem oaga ga bedane:
Oaga aea mamarae ga iuot sangal-
lima sangaul rua leoa lima. Be aea
babanga ga iuot sangaul ede leoa rua
aea mana. Be ipao gadae ga isulug,
eine ga iuot leoa lima leoa rua aea
mana.
16 Eao ga kado aea udud. Be
oangga did, kado ga ila tung ngan
oaga aea udud mao. Be eao manta
tal aea batanga kauteta gadae ngan
para ta irangrang ngan oaga ilolo
meremere. Be gadudunga, kado aea
patanonga tol, ede gadae, ede rabu,
be ede pade gadio. Ta kado aea
atama ede ikarkareai.
17 “Ega, gau ga nakado oanga kapei
ga iuot tanoeai. Eine ga ipaeabu
ngan danga toa ngada ne matad
bibita ga timate.
18 Be gau ga narau posanga toman
ngan eao ta loloda kelede. Ta
gimirua adaoam ga adudunga oa-
gaeai toman ngan lemi gergeu tol ga
adadaoad.
19 Ta eao ga bada masilau ruan-
gada imata ede ga ede ta tidudunga
oagaeai, ede aranga, ede taine. Toa
bedaoa ta irangrang ngan timate
mao.
20 Gid man imata ede ga ede ruan-
gada, ga masilau kapeipei ga gereirei
imata ede ga ede ruangada, gid ga
tinam pago ta tidudunga oagaeai
toman ngan eao ta irangrang ngan
timate mao.
21 Be eao manta bada annga imata
ede ga ede ta nonoi oagaeai, ta iman
gid masilau ga man ad ga gimi ami.”
22 *Io, Noa ikado danga toa ngada
oa mambe Deo ikeo pan ngan.

7

Oanga kapei iuot

1 Idio ta MARON ikeo pan Noa be-
dane, “Rabu ngan panua toa ngada
ne tanoeai, gau nagera mambe eao
kekelego eaba tutui. Tota eao amin-
gada lem gergeu, gimi toa ngada na
adudunga oagaeai.
2 Be gid masilau toa nakeo ga
timan tenainga aea, nakim eao bada
arangaranga lima ga rua ga taine
lima ga rua. Be gid masilau toa

* **6:9:** 2Pe 2.5 † **6:14:** *Abei goper eine abei ede mugaeai aea, be labone eaba eta iuatai kemi ngan abei toa ne imata madongan mao.* * **6:22:** Ibr 11.7

kemikemi ngan tenainga mao, eao
bada ruangada, arangaranga ga
taine, ta tidae oagaeai toman ngan
eao.
3 Be gid man imata ede ga ede,
nakim eao bada arangaranga lima ga
rua, ga taine lima ga rua pade. Eao
kado toa bedaoa ta irangrang ngan
timate mao, be muriai ga tiuot busa
tanoeai pade.
4 Muriai ngan ado lima ga rua, eine
ga nakado aoara ga itap tanoeai ga
irangrang ngan aea ado ga bong san-
gaul pange. Ngan aoara toa ne, gau
ga napamukuru gid danga toa ngada
ne tanoeai toa mugaeai nakado gid
ga tiuot."
5 Io, Noa ikado danga toa ngada oa
mambe MARON ikeo pan ngan.
6 Noa aea rai buno lima buno ede
(600) be oanga kapei iuot tanoeai.
7 *Ta Noa ga iadaoa ga ele gergeu
toman ngan adadaoad tiaoa ngan
oanga kapei ta tidudunga oagaeai.
8 Gid masilau toa Deo ikeo ga
timan tenainga aea, ga gid masilau
kemikemi ngan tenainga mao, ga gid
man ga gid masilau gereirei,
9 arangaranga ga taine, tila pan
Noa ta tidudunga oagaeai, mambe
Deo ikeo pan ngan.
10 Be ado lima ga rua ila ga kus ta
oanga kapei iuot ta irobi tano.
11 *Ngan rai toa oanga kapei iuot,
Noa aea rai buno lima buno ede
(600). Be oanga kapei iuot ngan rai
toa oa aea taiko rua aea, ngan aea
ado sangaul igegea lima ga rua aea.
Ngan ado toaiua, tano ipokakai ta
eau gadio tanoeai ibeula ga idae. Ga
gid baba kapeipei mariambai aoad
ipokakai ta eau gadae mariambai
ilele ga isulug.
12 Tota aoara itap ga isulug tanoeai
irangrang ngan aea ado ga bong san-
gaul pange.
13 Tutui ngan ado toaiua, Noa ga
iadaoa ga ele gergeu tol, Siem ga
Am ga Iapet, asingada adadaoad
tidudunga oagaeai.
14 Be gid masilau saksak ga masi-
lau mud kapeipei ga gereirei ga gid
man imata ede ga ede, gid toa ngada
oa tidudunga oagaeai toman ngan
Noa masin.
15-16 Gid masilau toa ngada oa
matad bibita, aranga ede ga taine
ede, tidudunga toa oagaeai oa,
mambe Deo ikeo pan Noa ngan. Ga
kus ta MARON isaisai atama ngan gid.
17 Oanga toa oa iuotot ga ila iran-
grang ngan aea ado sangaul pange,
be eau iuon ga ilalala ga idae ta
isoa oaga kapei ga idae gadae ta
imomono.

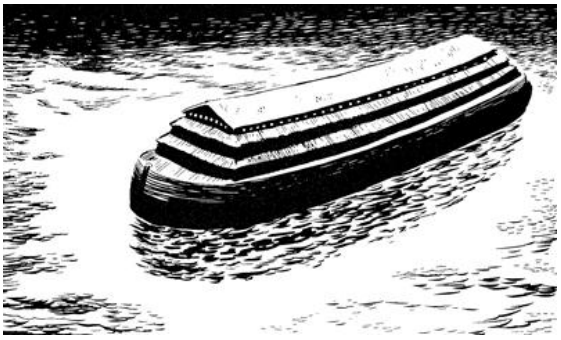

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Eau iuon ta isoa oaga ga idae ta imomono.

18 Eau isum ga idae kapei tau ta
irobi tibur toa ngada oa. Be oaga
ipatpat gadae ngan eau igogo.
19 Be eau isum ga idae kapei ta
irobi gid lusi kapeipei toa ngada oa.
20 Eau ilalala ga idae ta iasal gid
lusi laborad ga irangrang mambe
leoa pange.
21 Gid danga toa ngada oa matad
bibita tanoeai timukuru. Gid man
ga masilau saksak ga masilau mud
kapeipei ga gereirei ga gid eababa
pade timukuru ga kus.
22 Danga toa ngada oa timamado
ngan tano mamasa, tiun eau ga ti-
matemate.
23 Deo ipamukuru danga toa ngada
oa matad bibita tanoeai. Gid eababa
ga gid masilau kapeipei ga gereirei
ga gid man tiduaea gid ga kus. Be
Noa kekelen toman ngan gid toa oa-
gaeai oa tiduaea mao.
24 Oanga kapei toa oa irobi tano
ga irangrang ngan aea ado buno ede

* **7:7:** Mt 24.38-39, Lu 17.27 * **7:11:** 2Pe 3.6

sangalima (150).

8

Oanga kapei kus

1 Idio ta Deo imata nanan Noa ga
gid masilau saksak ga masilau mud
toa ngada oa oagaeai. Ta ikado rai ga
ilado gadae ngan eau igogo. Ta eau
kos ga isulug.
2 Be eau gadio tanoeai ibeula ga
idae pade mao. Be gid baba kapeipei
mariambai tila gip, ta aoara itap
pade mao.
3 Tota eau kos ga kos ga isulug. Eau
ilalala ga isulug irangrang ngan aea
ado buno ede sangalima (150).
4 Be ngan rai toa oa aea taiko lima
ga rua, ngan aea ado sangaul ga
igegea lima ga rua, Noa ele oaga
idae tos ngan lusi ilabora ngan tibur
Ararat.
5 Eau ilalala ga isulug, be ngan rai
toa oa aea taiko sangaul, ngan aea
ado imuga ngan taiko toa oa, gid lusi
laborad tiuotot.
6 Be ado sangaul pange ila ga kus ta
Noa ibage ipapa ele oaga aea atama
kakauede
7 ta ibada man akrok ede ta itado
ei ta iroro ga ila. Man akrok toa oa
iroro alele ga ila ga inam. Ikakado
toa bedaoa ga ila irangrang ngan eau
isulug ga tano imamasa.
8 Be Noa itado man barur ede ta
iroro ga ila, ngansa iuangga iuatai
kemi, eau isulug ga tano imamasa,
mao maitne.
9 Be man barur toa oa iloilo tibur
kemi earainga aea ga mao. Ngansa
eau irobi tano maitne. Tota iluai mu-
lian pan Noa oagaeai. Noa idol ibage
ga iuot, ta man barur itamaroro ga
idae ibageai, ta ibada ei ga idudunga
mulian.
10 Be isanga ado lima ga rua ga kus
ta itado man barur toa oa ta iroro ga
ila pade.
11 Idio ga lailai sagogogo ta man
barur iluai mulian. Be iaoai, Noa
igera abei oliv ilaun pau ede ienono.
Tota Noa iuatai mambe eau ilalala ga
isulug tanoeai na.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Man barur iaoai, Noa igera abei oliv ilaun pau ede ienono.

12 Isanga ado lima ga rua ga kus ta
isula man barur toa oa ga ila pade,
be iluai mulian mao.
13 Tano imamasa ngan Noa aea rai
buno lima buno ede igegea ede (601).
Tano ikado bedaoa ngan taiko imuga
ngan rai toa oa, ngan ado imuga
ngan taiko toa oa. Tota Noa irepe
oaga aea usi idanga tede, ta igera
tano iuangga imamasa.
14 Be ngan rai toa oa aea taiko
rua, ngan aea ado sangaul rua igegea
lima ga rua, tano toa ngada oa ima-
masa.
15 Idio ta Deo ikeo pan Noa bedane,
16 “Io, tota atnan oaga ta asu-
lug tanoeai, eao ga adaoam ga lem
gergeu asingada adadaoad.
17 Bada gid masilau toa ngada oa
ga tisulug toman ngan eao. Gid man
ga gid masilau kapeipei ga gereirei,
eao bada gid ga tisulug ta tibilin ga
tipupulou ta tipakaranga tano toa
ngada ne.”
18 Tota Noa iuot toman ngan
iadaoa ga ele gergeu ga adadaoad.
19 Be gid masilau kapeipei ga
gereirei ga gid man ga gid danga
matad bibita toa ngada oa, tiluplup

ngan gid iaoa kelede kelede togid ta tiuot ga tisulug tanoeai.

Noa ikado tenainga ga ila pan Deo

20 Idio ta Noa ikado popou tenainga aea ngan kadonga tenainga ga ila pan MARON. Ta ibada gid masilau ga gid man idanga ede toa Deo ikeo ga timan tenainga aea, ta idol gid ga tidae dingaeai ta dinga inono ga timomout ga kus. Ta iman ele tenainga ga ila pan.

21 MARON inud tenainga toa oa iuad kemi ta ikeo iloleai bedane, "Irangrang ngan napaeabu ngan tano pade mao, ngan panasnga gid panua ngan led kadonga sasat. Tautaunga, gid gereirei maitne ga tidae kapeipei, be somisomi matad nanan danga papaeamao ga led kimnga papaeamao mon. Be irangrang ngan napamukuru gid danga matad bibita toa ngada ne pade mao, mambe patautene nakado.

22 "Oangga tano ienono maitne,
earumnga ga kulenga gid annga ga iuotot,
be tibur memednga ga oanaoana ga iuotot,
be ado aea sau ga aoara lolo ga iuotot,
be ado ga bong pade ga iuotot ga ilalala ga ila."

9

Deo irau posanga toman ngan Noa ta lolod kelede

1 *Idio ta Deo ikado posanga kemi ngan pamatuanga Noa ga ele gergeu ta ikeo, "Gimi manta apupulou ga aot busa ta aparangrang tibur toa ngada ne tanoeai.

2 Gid masilau tibur aea kapeipei ga gereirei ga gid man ga gid ia, gid ga timataud gimi, be nadol gid ga tidae bagemiai.

3 Danga toa ngada ne matad bibita tanoeai timan gimi ami masilau. Mugaeai nabada gid sabatnga ga abei itautau pagimi, be labone napan danga toa ngada ne iman ami annga.

4 *"Be danga kelede toa gimi arangrang ngan aean mao, eine masilau imedameda toa ising ienono ngan. Ngansa sing eine mata bibita ipu.

5 Be oangga masilau eta, mao eaba eta ipamate gimi, eine ga napanas ei. Tautaunga oangga eaba eta irau eaba ede pade ga imate, eine ga napamadid ei ngan posanga ta napanas ei ngan ele kadonga.

6 *"Eaba ipamate eaba ede pade,
ei pade ga imate ngan panua padengada baged,
ngansa gau Deo nakado gid eababa ga tiuot mambe gau.

7 *Be gimi manta apopo gergeu ga aot busa ta ala aparangrang tibur toa ngada ne tanoeai."

8 Idio ta Deo ikeo pan Noa ga ele gergeu bedane,

9 "Ega, labone, narau posanga toman ngan eao ga lem gergeu toa muriai ga tiuotot ta loloda kelede.

10 Be narau posanga pade toman ngan gid danga toa ngada ne matad bibita. Narau posanga toman ngan gid man ga gid masilau saksak ga masilau mud. Eine gid toa ngada oa tanoeai ad tisulug oagaeai toman ngan eao.

11 Narau posanga toman ngan gimi ga bedane: Naposa tautaunga, irangrang ngan nakado oanga kapei ga iuot ngan pamukurunga gid danga toa matad bibita ne pade mao. Be oanga kapei ga irangrang ngan ipaeabu ngan tano pade mao."

12-13 Ta Deo ikeo, "Gau nadol leg aoara aea mariluangge ga idio mariambai ngan gid laulau, ta iman kilala ngan leg posanga tautaunga toa narau toman ngan gimi ga gid masilau. Tota aoara aea mariluangge ga oaine, eine kilala ngan posanga tautaunga toa narau toman ngan

* **9:1:** OM 1.28 * **9:4:** Wkp 7.26-27, 17.10-14, 19.26, Lo 12.16, 23, 15.23 * **9:6:** OM 1.26, IM 20.13
* **9:7:** OM 1.28

danga toa ngada ne tanoeai. Leg posanga tautaunga toa ne ga ienono somisomi ga ilalala ga ila.
14 Oangga nakado gid laulau ga iuot mariambai, eine aoara aea mariluangge ga iuot pade,
15 ta gau ga matag nanan leg posanga tautaunga toa narau toman ngan gimi ga gid masilau imata ede ga ede. Tota irangrang ngan oanga kapei ipaeabu ngan gid danga toa matad bibita ne pade mao.
16 Oangga nagera aoara aea mariluangge iuot laulauiai, eine ga matag nanan leg posanga tautaunga toa narau ga ienono rabu ngan gau ga danga toa ngada ne matad bibita tanoeai. Posanga tautaunga toa ne ga ienono somisomi ga ilalala ga ila."
17 Ta Deo ikeo pan Noa, "Aoara aea mariluangge toa ne, eine kilala ngan posanga tautaunga toa narau toman ngan danga toa ngada ne matad bibita tanoeai."

Noa ilolo bake pan ele gergeu, Am

18 Noa ele gergeu toa tisulug oagaeai toman ngan ei, eine Siem ga Am ga Iapet. Be Am eine Kenan itama.
19 Noa ele gergeu toa tol ne, eine gid panua toa ngada ne tanoeai tibud.
20 Noa ei eaba naurata dadanga aea. Be ei imuga ngan earumnga dadanga oain.
21 Ado ede iun ele oain idanga ede, ta ilabora imangamanga. Be aea malo gruk ga isulug ta ieno bangabanga ele palata iloleai.
22 Be Am toa, Kenan itama, igera itama ieno bangabanga, ta ila ikeo pagid itar kapeipei toa timadmadid gaot.
23 Ta Siem ga Iapet tibada malo ede ta tikisi ga idae kepedeai ta tilalala pan murid ga tidudunga palatai ta tirobi tamad. Be matad kleng ta tigera tamad ibangabanga mao.
24 Idio ta Noa idae ta imata iualai mulian pade ta ilongo posanga mambe ele gergeu ketnga tud, Am toa, igera ei ieno bangabanga.
25 Ta ikeo,

"Kenan ga ibada panasnga paeamao tau!
Ei ga iman paeaeanga sapaean togid itar kapeipei."

26 Be Noa ikeo pade bedane,

"Be Deo ag MARON ga ikado kemi tau ngan Siem!*
Kenan ga iuot paeaeanga sapaean ton Siem.
27 Be Deo ga ikado Iapet ele gergeu ga tiuot busa
ta isarung ad tano ga ila kapei.†
Eine ga timado kemi toman ngan gid iaoa kelede pan Siem.
Be Kenan ga iman ele paeaeanga sapaean."

28 Muriai ngan oanga kapei toa oa, Noa imamado irangrang ngan rai buno tol sangalima (350).
29 Noa aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangalima (950), ga kus ta imate.

10

Noa ele gergeu, Siem ga Am ga Iapet, tibutibud edad

1 Noa ele gergeu arangaranga tol, Siem ga Am ga Iapet, ad titnga ga bedane. Gid panua iaoa toaine tiuot muriai ngan oanga kapei.

2 Iapet ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Gomer ga Magok ga Madai ga Iavan ga Tubal ga Mesek ga Tiras.
3 Be Gomer ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Askenas ga Ripat ga Togarma.

* **9:26:** Posanga idil toa ne *Deo ag MARON ga ikado kemi tau ngan Siem,* tarangrang ngan tapul ngan edap ede pade ta takeo, *Tasoa MARON ieda. Ei Deo ton Siem.* † **9:27:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iapet* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *isarung.*

4 Be Iavan ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Elisa ga Tarsis. Be gid panua Kit ad ga Dodan ad, gid pade tiuot pan Iavan.
5 Gid panua iaoa toaine, led gergeu ga tibutibud timamado labiai ga inuiai. Gid panua iaoa toaine, gid Iapet itubtub. Be gid iaoa kelede kelede togid, tibilin ga tila timado ngan gid kelede kelede ad tano. Be gid iaoa kelede kelede led posanga lalaede mao.
6 Am ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Kus ga Misraim* ga Put ga Kenan.
7 Be Kus ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Seba ga Avila ga Sapta ga Rama ga Sapteka.
Be Rama ele gergeu arangaranga rua:
Seba ga Dedan.

8 Be Kus ele gergeu aranga ede pade ieda Nimrot. Be Nimrot idae kapei ta iuot eaba paraunga aea ga iura kapei.
9 MARON ipamatua ei ta iura kapei ngan ilonga masilau tibur aea pade. Toa bedaoa ta oangga gid panua tigera eaba eta kemi ngan ilonga masilau, eine tipakuru ngan ei bedane, "MARON ipamatua eaba toa ne ta iura kapei ngan ilonga masilau tibur aea mambe Nimrot."
10 Nimrot iman maron kapei ngan tuanga ga gid ne: Babel ga Erek ga Akat ga Kalne. Gid tuanga toa ne tienono ngan tibur kapei Sinar†.
11 Ga kus ta Nimrot itnan tibur kapei toa oa ta ila ngan tibur kapei Asiria ta ikado tuanga kapeipei ga gid ne: Ninive ga Reobotir ga Kala
12 ga Resin. Resin toa ienono rabu ngan Ninive ga tuanga kapei Kala.

13 Misraim eine panua ga gid ne tibud: gid Lidia ga gid Anam ga gid Leap ga gid Naptu
14 ga gid Patrus ga gid Kaslu ga gid Kaptor‡. Be gid panua Pilistia, gid iaoa kelede pagid Kaptor.
15 Be Kenan ele gergeu lautabe ieda Saidon.
Kenan ei panua ga gid ne tibud: gid It
16 ga gid Iebus ga gid Amor ga gid Girgas
17 ga gid Ivi ga gid Arka ga gid Sini
18 ga gid Arvat ga gid Semar ga gid Amat.

Muriai gid iaoa kelede kelede pan Kenan tibilin alele.
19 Be gid Kenan ad tano aea but imata ienono ngan tuanga Saidon ga ila irangrang ngan tuanga Gasa boloma ngan tuanga Gerar. Toa eoa ad tano aea but ipol ga ila ado ele parangai ga iuot ngan tuanga Sodom ga Gomora ga Atma ga Seboim ga Lasa.
20 Gid panua iaoa toaine, gid Am itubtub. Be gid iaoa kelede kelede togid, tila timado ngan gid kelede kelede ad tano. Be gid iaoa kelede kelede led posanga lalaede mao.
21 Be Siem toa, Iapet itar kapei, ei pade ele gergeu. Siem eine gid panua Eber tibud.

22 Siem ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Elam ga Asur ga Arpaksat ga Lidia ga Aram.
23 Be Aram ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Us ga Ul ga Geter ga Mas.
24 Be Arpaksat ei Sela itama,
be Sela ei Eber itama.
25 Be Eber ele gergeu arangaranga rua.
Ede ieda Pelek§. Ngansa ngan taun toaiua gid panua tanoeai timapmapoga alele ga tikado gid iaoa busa. Be Pelek itar kakau ieda Ioktan.

* **10:6:** *Misraim eine Isip ieda ede pade.* † **10:10:** *Sinar eine Babilonia ieda ede pade.* ‡ **10:14:** *Kaptor eine inu Krit ieda ede pade.* § **10:25:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Pelek ipu eine timapmapoga.*

26 Be Ioktan eine panua ga gid ne tamad:
Almodat ga Selep ga Asarmavet ga Iera
27 ga Adoram ga Usal ga Dikla
28 ga Obal ga Abimael ga Seba
29 ga Opir ga Avila ga Iobap. Gid panua toa ne, gid Ioktan ele gergeu.

30 Tibur toa gid panua toa ne timamado ngan, aea but imata ienono ngan tibur Mesa ga ila irangrang ngan tibur Separ ngan tibur aea bereo toa ado ele parangai.

31 Gid panua iaoa toaine, gid Siem itubtub. Be gid iaoa kelede kelede togid tila timado ngan gid kelede kelede ad tano. Be gid iaoa kelede kelede led posanga lalaede mao.

32 Gid iaoa kelede toa ngada ne, eine gid iaoa kelede kelede pagid Noa ele gergeu. Muriai ngan oanga kapei, Noa ele gergeu tipopo gid iaoa kelede toa ne, be panua toa ngada ne tanoeai tiuot ngan gid ta tibilin ga timado alele.

11

Deo ipabuobuo gid panua ngan led posanga

1 Mugaeai panua toa ngada ne tanoeai led posanga kelede mon.

2 Gid tilalala alele ngan tibur ado ele parangai ta tiuot ngan tibur ede aea dubu, ieda Sinar, ta tirau tuanga toa eoa.

3 Idio ta tiposa pol ngan gid bedane, “Io, gita tabul tano ga takapo gid ta tanono ngan dinga ga ila matua mambe pat, ta iman leda luma aea.” Tota tilalo gid pat matua toa oa ga idae ta tisama ngan kolta ta tikakado led luma ngan.

4 Tota tikeo, “Io, gita takado leda tuanga kapei eta be takado aea luma mamarae koknga ta isibo mariamba. Toa bedaoa ta panua tigera ta oaluda iuot kapei, ta irangrang ngan tamapoga alele tanoeai mao.”

5 Idio ta MARON isulug ga inam ngan geranga gid eababa led tuanga ga luma mamarae toa tikakado.

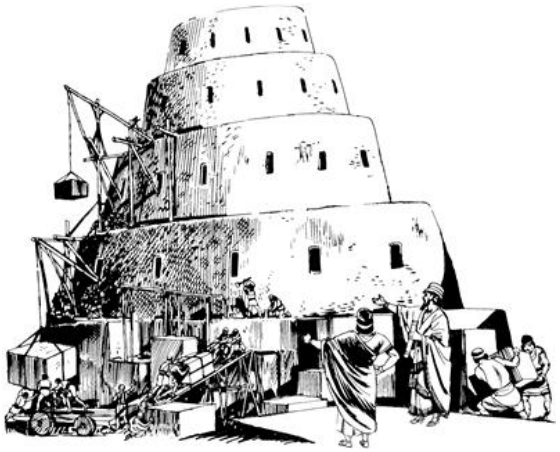

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Maron igera luma mamarae toa tikakado.

6 Ta MARON ikeo, “Ega, gid panua toaine tiluplup ga tiuot alu kelede ga led posanga kelede mon. Oangga tikado tuanga kapei toa bedane, eine ga tirangrang ngan tikado saoa danga tikim.

7 Io, tasulug ga tala tapabuobuo gid ngan led posanga, ta irangrang ngan gid kelede kelede tiuatai ngan oaed ede pade ele posanga mao.”

8 Tota MARON ipatabilin gid ta tipakaranga tano toa ngada ne. Tota tikaput ngan kadonga tuanga toa oa.

9 Ngan ipu toaine tiuato tuanga toa oa ieda Babel*. Ngansa toa eoa MARON ipabuobuo gid panua toa ngada ne tanoeai ngan led posanga. Toa eoa MARON ipatabilin gid ta tila ngan tibur toa ngada ne tanoeai.

Siem ele gergeu ga itubtub edad

10 Siem aea titnga ga bedane:

Rai rua muriai ngan oanga kapei, Siem aea rai iuot buno, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Arpaksat.

11 Siem iadaoa ipopo Arpaksat ga kus ta Siem imamado irangrang ngan rai buno lima. Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

12 Arpaksat aea rai sangaul tol igegea lima, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Sela.

* **11:9:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Babel itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: ipabuobuo.*

13 Arpaksat iadaoa ipopo Sela ga kus ta Arpaksat imamado irangrang ngan rai buno pange igegea tol (403). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

14 Sela aea rai sangaul tol, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Eber.

15 Sela iadaoa ipopo Eber ga kus ta Sela imamado irangrang ngan rai buno pange igegea tol (403). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

16 Eber aea rai sangaul tol igegea pange, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Pelek.

17 Eber iadaoa ipopo Pelek ga kus ta Eber imamado irangrang ngan rai buno pange sangaul tol (430). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

18 Pelek aea rai sangaul tol, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Reu.

19 Pelek iadaoa ipopo Reu ga kus ta Pelek imamado irangrang ngan rai buno rua igegea lima ga pange (209). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

20 Reu aea rai sangaul tol igegea rua, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Seruk.

21 Reu iadaoa ipopo Seruk ga kus ta Reu imamado irangrang ngan rai buno rua igegea lima ga rua (207). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

22 Seruk aea rai sangaul tol, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Naor.

23 Seruk iadaoa ipopo Naor ga kus ta Seruk imamado irangrang ngan rai buno rua (200). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

24 Naor aea rai sangaul rua igegea lima ga pange, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Tera.

25 Naor iadaoa ipopo Tera ga kus ta Naor imamado irangrang ngan rai buno ede sangaul ede igegea lima ga pange (119). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

26 Tera aea rai sangalima sangaul rua, be iadaoa ipopo Abram ga Naor ga Aran.

27 Tera aea titnga ga bedane:

Tera ei Abram ga Naor ga Aran tamad. Be Aran ei Lot itama.

28 Tera imamado maitne, be ele gergeu Aran imate ngan aea tuanga ipu Ur ngan tibur togid panua Kaldia.

29 Be Abram ga Naor gisirua tiuai taine. Abram iadaoa ieda Sarai, be Naor iadaoa ieda Milka. Milka ei Naor itar kapei Aran inat taine. Be Aran ei Iska itama pade.

30 Be Sarai irangrang ngan ipopo gergeu mao.

31 Idio ta Tera ibada inat Abram ga ilaoa taine Sarai toa Abram iadaoa, ga itub Lot toa gergeu ton inat Aran, ta gisingada titnan tuanga Ur ngan tibur togid panua Kaldia, ta tiuangga tila ngan tibur kapei Kenan. Be edap irabuiai tiuot ngan tuanga Aran ta tidio toa eoa.

32 Be Tera imamado irangrang ngan aea rai buno rua igegea lima (205), ga kus ta imate ngan tuanga Aran.

12

Deo iposa tautaunga pan Abram ngan ikado kemi ngan ei

1 *Idio ta MARON ikeo pan Abram bedane, “Eao tnan am tano ga sobosobom ga gid iaoa kelede togo, ta la ngan tano toa gau ga napasolan eao ngan.

2 “Gau ga nakado ga tibutibum tiuot alu kapei tau,
ta gau ga nakado kemi tau ngan eao.
Be gau ga nakado ga edam iuot kapei.
Ta eao ga kado ta leg kadonga kemi toa ne idae pade ngan gid panua padengada.

* **12:1:** PA 7.2-3, Ibr 11.8 * **12:3:** Gal 3.8

3 *Gau ga nakado kemi ngan gid
panua toa tikado kemi ngan
eao,
be gid panua toa tikado paea-
mao ngan eao,
eine ga nakado paeamao ngan
gid pade.
Be kadonga kemi toa nakado ngan
eao,
eine ga iparangrang gid lum ga
lum ngan tibur toa ngada ne
tanoeai."

4 Tota Abram itnan tuanga Aran, mambe MARON ikeo pan ngan, be Lot ila toman ngan ei. Ngan ado toaiua Abram itnan tuanga Aran, ei aea rai sangalima sangaul rua igegea lima.

5 Ei ibada iadaoa Sarai, ga itar kapei inat Lot, ga led paeaeanga arangaranga ga taine, ga led danga sisid toa ngada oa ienono ngan tuanga Aran. Ta tidae ga tinasi edap ila ngan tibur kapei Kenan.

Tila tiuot Kenan ga kus

6 ta tibulou tibur kapei toa oa ga tila irangrang ngan tibur ede ieda More, boloma ngan tuanga Sekem. Tibur toa oa aea abei ouk* ede imadmadid. Be ngan ado toaiua, gid panua Kenan timamado maitne ngan tano toa oa.

7 *Idio ta MARON iuot pan Abram ta ikeo, "Gau ga napan tibur kapei toa ne aea tano ga iman lem gergeu ga tibutibum ad." Ta Abram ipagun popou tenainga aea toa eoa ta iraring pan MARON toa iuot pan.

8 Ga kus ta Abram itnan tibur toa oa ta ila ngan tibur aea bereo toa ado ele parangai ngan tuanga Betel. Ta ikado saupu toa eoa ta ipagun palata. Tibur toa oa ienono rabu ngan tuanga Betel ga tuanga Ai. Betel ienono ado ele dilngai, be Ai ienono ado ele parangai. Toa eoa ipagun popou tenainga aea ton MARON ta ibaba ga ila pan ta isoa ieda.

9 Ga kus ta itnan tibur toa oa ta ilalala ga ingata tibur kapei ieda Negev.

Abram ila Isip

10 Idio ta sapanga kapei iuot ngan tibur toa oa, ta Abram ila imado Isip kautede, ngansa sapanga ngan tibur toa oa paeamao tau.

11 Tilalala ga tipaboloma Isip, be Abram ikeo pan iadaoa Sarai bedane, "Ega, gau naoatai, eao taine namelapau.

12 Be oangga gid Isip tigera eao, eine ga tikeo, 'Taine toa ne iadaoa eine eaba ga eko.' Ta gid ga tirau gau ga namate ta tipaeaoa go.

13 *Tota kemi ngan eao keo pagid mambe eao gau liug. Toa bedaoa ta oangga tikim eao, eine ga tikado kemi ngan gau be tipamate gau mao."

14 Idio ta Abram ga Sarai tiuot Isip ga kus ta gid Isip tigera mambe Sarai ei taine namelapau tau.

15 Be gid madidnga ton maron kapei Isip aea tigera Sarai ta tipakuru ngan ei toa maron kapei imatai. Ta maron kapei ikeo ga tibada ei ga ila ele lumaeai.

16 Maron kapei toa oa igera Sarai ta ikim ei tau. Tota ikado kemi pan Abram ta ipan ele sipsip ga meme ga bulmakao ga donki arangaranga ga taine ga kamel ga gid paeaeanga arangaranga ga taine.

17 Be MARON ikado dibala papaeamao edengada ga iuot pan maron kapei Isip aea ga pagid panua toa timamado ele lumaeai. Ngansa ei ibada Abram iadaoa Sarai ga iman ele taine.

18 Idio ta maron kapei Isip aea ibaba Abram ga inam pan ta ikeo, "Eao kamado kado bedane ngan gau? Eao kamado palongo gau mao ngan taine toa ne ei eao adaoam?

19 Eao kamado keo ga ei lium? Tota nabada ei ga iman adaoag. Ega, bada adaoam ta gimirua ala!"

* **12:6:** *Ouk eine abei ede ieda ngan posanga Inglis. Ngan Ibru tiuato elon, be eine pagita aea mao. Ngan ado toaiua, gid panua tikim abei toa oa ibulolo iman tibur kemi raring aea.* * **12:7:** PA 7.5, Gal 3.16 * **12:13:** OM 20.2, 26.7

20 Io, maron kapei Isip aea ikeo pagid ele madidnga ta tisere Abram ga iadaoa. Tota tibada led danga sisid toa ngada oa ta tila.

13

Lot itnan Abram

1 Idio ta Abram itnan Isip ta ila ngan tibur kapei Negev. Ei ila toman ngan iadaoa ga ele danga sisid toa ngada oa. Be Lot pade ila toman ngan ei.

2 Be Abram ele danga sisid busa tau. Ei ele masilau mud busa ga ele silva ga gol pade.

3 Idio ta itnan tibur kapei Negev ta ilalala ga ila be ikakado gid saupu edap irabuiai. Ikakado toa bedaoa ga ila iuot ngan tibur toa ienono rabu ngan tuanga Betel ga Ai. Mugaeai ikado saupu ngan

4 tibur toa oa ta ipagun popou tenainga aea. Ta Abram ibaba ga ila pan MARON ta isoa ieda toa eoa pade.

5 Be Lot ilalala toman ngan Abram, ei pade ele meme ga sipsip ga bulmakao ga paeaeanga busa.

6 Be tano toa oa irangrang ngan gisirua tilup ga timado ngan mao, ngansa gisirua led danga sisid busa tau.

7 Be ado ede gid panua toa timariala ngan Abram ele masilau mud, aoad parau pagid panua toa timariala ngan Lot ele masilau mud. Be ngan ado toaiua, gid panua Kenan ga gid Peres timamado maitne ngan tibur toa oa.

8 Tota Abram ikeo pan Lot bedane, "Longo. Gitarua sing kelede. Be kado paraunga iuot rabu ngan gitarua ga leda paeaeanga.

9 Gera, tano kapei ienono. Kemi ngan gitarua tamapoga. Oangga eao kim nasi edap ngan bageda angas, eine gau ga nanasi edap ngan bageda oatai. Be oangga eao kim nasi edap ngan bageda oatai, eine gau ga nanasi edap ngan bageda angas."

10 *Io, Lot imata isaoe ta igera tibur Iordan aea dubu kapei, be aea eau busa ga ila irangrang ngan tuanga Soar. Tibur toa oa kemi mambe dadanga ton MARON ga mambe tano togid Isip. (Ngan ado toaiua, MARON ipaeabu ngan tuanga Sodom ga Gomora maitne.)

11 Tota Lot isio dubu toa kapei oa ngan tibur Iordan ga iman ei ele. Ta itnan Abram ta ila ngan tibur toa ado ele parangai. Tota gisirua tilup ga timado pade mao.

12 Abram idio imado ngan tibur Kenan, be Lot ila imado rabu ngan gid tuanga kapeipei ngan eau Iordan aea dubu kapei. Ta irau ele saupu boloma ngan tuanga Sodom.

13 Be gid panua Sodom eine gid panua papaeamao, ta tikakado kadonga sasat paeamao tau MARON imatai.

Deo iposa tautaunga pan Abram ngan tano

14 Lot itnan Abram ga ila ga kus ta MARON ikeo pan Abram bedane, "Dae madid ta matam isaoe tibur toa ngada ne ado ele parangai ga ado ele dilngai, pan not ga ila irangrang ngan saut pade.

15 *Tano toa ngada ne eao gera, eine ga nabada pago ga pagid lem gergeu ga tibutibum. Tano toa ne ga iman gimi ami somisomi ga ilalala ga ila.

16 Be gau ga nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot busa tau mambe riringa tano aea. Ta oangga eaba eta irangrang ngan iuade gid riringa tano aea, eine ga irangrang ngan iuade lem gergeu ga tibutibum pade.

17 Io, lalala ga la ta gera tano aea mamarae ga aea babanga, ngansa gau napan ga iman am."

18 Abram itnan saupu toa oa ta ila imado boloma ngan tuanga Ebron, ta irau ele saupu boloma ngan gid abei ouk ton eaba ieda Mamre. Ta ikado popou tenainga aea ngan tibur toa oa ta isoa MARON ieda.

* **13:10:** OM 2.10 * **13:15:** PA 7.5

14

Abram ibada Lot mulian ngan paraunga kapei togid mamaron

1 Ngan ado toaiua, mamaron pange tiluplup ngan kadonga paraunga pagid ad miri itamatama. Gid mamaron toa pange oa edad ga bedane: Kedorlaomer (maron togid Elam) ga Amrapel (maron togid Sinar) ga Ariok (maron togid Elasar) ga Tidal (maron togid Goim).

2 Gid mamaron toa pange oa tiuangga tiparau pagid mamaron lima. Mamaron toa lima ne edad ga bedane: Bera (maron ngan tuanga Sodom) ga Birsa (maron ngan tuanga Gomora) ga Sinap (maron ngan tuanga Atma) ga Semeber (maron ngan tuanga Seboim) ga maron ede pade ngan tuanga Bela. (Tuanga Bela toa ieda ede pade Soar.)

3 Gid mamaron toa lima oa tila tiluplup ngan dubu kapei ngan tibur Sidim, boloma ngan liu kapei Melak*, ta tisanga gid mamaron toa pange oa ngan paraunga.

4 Paraunga toa ne iuot ngansa mugaeai gid mamaron toa lima oa tidio Kedorlaomer ibageai ta timan ele paeaeanga sapaean irangrang ngan rai sangaul igegea rua. Be ngan rai sangaul igegea tol, tinid ngan ei mao ta tilongo ilinge pade mao.

5 Be ngan rai sangaul ga igegea pange, Kedorlaomer ibaba gid iarerea, mamaron toa tol oa, ta tilua ei ngan paraunga ta tiasal ad miri itamatama padengada. Ad miri itamatama toa oa led tuanga edad ga bedane: gid Repaim ngan tuanga Asterot-Karnaim, ga gid Sus ngan tuanga Am, ga gid Em ngan tibur dubu boloma ngan tuanga Kiriataim,

6 ga gid Or ngan gid bereo ngan tibur Seir. Kedorlaomer ga iarerea tibutatan ad miri itamatama toa oa ga tila irangrang ngan tibur ieda Elparan, boloma ngan tibur modamodanga.

7 Tibutatan gid ga kus ta tiluagid mulian ga tila ngan tuanga Kades. (Kades toa ieda mugamuga eine Enmispat.) Kedorlaomer ga iarerea tiparau ga tiasal ad miri itamatama ngan tibur toa ngada oa togid Amalek, ga tiasal gid Amor toa timamado ngan tuanga Asason-Tamar pade.

8 Be gid mamaron lima toa mugaeai tilongo Kedorlaomer ilinge mao, gid tigera mambe ei ikakado paraunga pagid aea miri itamatama, ta tipaluplup led panua paraunga ad ta tisanga ei ngan paraunga ngan dubu kapei ngan tibur Sidim. Gid mamaron toa lima oa led tuanga edad ga bedane: Sodom ga Gomora ga Atma ga Seboim ga Bela toa ieda ede pade Soar.

9 Be Kedorlaomer (maron togid Elam) asingada iarerea toa tol oa tinam tiuot ngan dubu kapei toa oa ta timadmadid iadag. Kedorlaomer iarerea toa tol oa edad ga bedane: Tidal (maron togid Goim) ga Amrapel (maron togid Sinar) ga Ariok (maron togid Elasar). Toa eoa mamaron toa pange oa tiparau pagid mamaron toa lima oa.

10 Be dubu kapei ngan tibur Sidim aea baba busa iuon ngan kolta†. Be ngan ado toaiua, mamaron togid Sodom ga Gomora led panua idanga ede tiaoa ngan paraunga ta titaptap ga tisulug ngan gid baba toa oa. Be gid mamaron padengada toman ngan led panua tiaoa ga tila bereoeai.

11 Tota Kedorlaomer toman ngan iarerea tol tiasal paraunga ta tipaeaoa danga sisid ga annga toa ngada oa ngan tuanga Sodom ga Gomora. Ga kus ta tila.

12 Be Lot, gergeu ton Abram itar kapei, imamado Sodom, ta gid mamaron pange tipaeaoa ei pade

* **14:3:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Melak ipu eine sol. Tiuato ieda toa bedaoa ngansa liu toa oa aea sol kapei. Be ieda ngan posanga Inglis eine Detsi.* † **14:10:** *Kolta toa oa marum be oanaoana. Oangga panua titap ga tisulug ngan, irangrang ngan tidae mulian mao.*

toman ngan ele danga sisid ta tila.
13 Be eaba ede iaoa ngan paraunga ta ila pan Abram, eaba Ibru aea, ta ikeo pan ngan danga toa ngada oa iuot ngan paraunga. Ngan ado toaiua, Abram ele saupu ienono boloma ngan gid abei ouk ton Mamre. Mamre toa ei eaba Amor aea, be itar kakau rua. Ede ieda Eskol ga ede pade ieda Aner. Gid panua toa tol ne timan Abram ele aluagau ngan paraunga.
14 Be Abram ilongo mambe tipaeaoa iua Lot, tota ibaba ele panua paraunga ad buno tol sangaul ede igegea lima ga tol (318). Gid panua toa oa eine Abram ele paeaeanga be tinanale ngan paraunga. Abram imuga ngan gid ga tila tibutatan gid mamaron toa pange oa ga tila irangrang ngan tuanga Dan.
15 Toa eoa Abram ipota ele panua paraunga ad ta tiuot iaoa rua. Tisanga bong ta tikado paraunga pagid mamaron toa pange oa. Tota tiasal gid ta tibutatan gid ga tila irangrang ngan tuanga Oba, iadag ngan tuanga kapei Damaskus.
16 Toa bedaoa ta Abram ibada mulian gid danga sisid toa ngada oa gid mamaron tipaeaoa, ga ibada mulian iua Lot toman ngan iadaoa masin ga gid taine ga gid paeaeanga ga ele danga sisid.

Melkisedek ikado posanga kemi ngan pamatuanga Abram

17 Abram iasal paraunga toman ngan Kedorlaomer ga iarerea ga kus ta iluai mulian ga inam. Be maron ngan tuanga Sodom inam iuot pan ngan dubu kapei ngan tibur ieda Save. (Tibur toa oa ieda ede pade eine Dubu Kapei Togid Mamaron Kapeipei.)
18 *Be maron ede pade ieda Melkisedek inama iuot. Ei maron ngan tuanga Salem‡ be ei eaba tenainga aea ton Deo Gadae Tau. Ei ibada bret ga oain ga ila pan Abram
19 ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga ei ta ikeo,

"Deo Gadae Tau toa ikado bubur ga tano ga iuot,
ei ikado kemi tau ngan Abram.
20 Tasoa Deo Gadae Tau ieda,
ngansa ei idol am miri itamatama ga tidae bagemeai."

Be danga sisid toa ngada oa Abram ibada ngan paraunga, eine ipota ga tiuot suknga sangaul. Ga kus ta ipan Melkisedek ele suknga ede.
21 Idio ta maron ngan tuanga Sodom ikeo pan Abram bedane, "Danga toa ngada ne eao bada ngan paraunga, kemi ngan idio pago, be gid panua kekelegid, gau nakim tiluagid mulian ga tinam pagau."
22 Be Abram ikeo pan maron Sodom aea bedane, "Be gau nakado posanga tautaunga pan Deo ag MARON Gadae Tau. Ei ikado bubur ga tano ga iuot, be nakado posanga tautaunga ngan ei ieda ga bedane:
23 Irangrang ngan nabada lem danga eta mao. Danga eta kakauede mambe salumu aea oaro, mao oaro su aea, eine irangrang ngan nabada mao. Ngan kado ta muriai eao keo bedane, 'Gau nakado ga Abram ele danga sisid busa.'
24 Tota gau ga nabada danga eta mao. Gid annga toa gaingada leg arangaranga aean ga kus, eine ikaranga. Be gau oaeoaeg toa tol ne, Aner ga Eskol ga Mamre, gid ga tibada anad."

15

Deo irau posanga toman ngan Abram ta lolod kelede

1 Idio ta Abram igera danga ede mambe ianun ta igera MARON ikado posanga pan bedane,

"Abram, eao mataud mao.
Gau ga napamumul go mambe lem gariau.

* **14:18:** Ibr 7.1-10 ‡ **14:18:** Tuanga *Salem eine Ierusalem ieda mugamuga.*

Am lasunga kapei tau, tota gau
ne."

2 Be Abram ikeo, "O Deo ag MARON!
Gau leg gergeu eta mao, be lem
kadonga kemi pagau ga madon-
gan? Ngansa oangga namate, Elieser
Damaskus aea ga ibada leg danga
sisid toa ngada ne."
3 Ta Abram ikeo pade bedane,
"Ega, eao pan leg gergeu eta mao,
tota leg paeaeanga toa ne ga ibada
danga toa ngada ne togau."
4 Be mole mao MARON ele posanga
iuot pan ta ikeo, "Eaba toa ne iran-
grang ngan ibada lem danga sisid
mao, be gergeu ede iuot ngan eao
singim, ei ga ibada mulim ga lem
danga toa ngada ne."
5 *Idio ta ibada ei ga ila gaot, ta
ikeo pan bedane, "Eao matam idae
ga ila mariambai ta gera gid gigima
ta ton oadenga gid. Eao rangrang na?
Longo, lem gergeu ga tibutibum ga
tiuot busa toa bedaoa."

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
"Gera gid gigima ta ton oadenga gid."

6 *Abram ilolo matua ngan MARON,
ta ngan ipu toaine ei irau posanga
ngan Abram ta iuato ei eaba tutui.
7 Ta ikeo, "Gau MARON. Gau
nabada go ga tnan tuanga Ur ngan
tibur togid Kaldia, ta napan tano toa
ne ga iman am."
8 Be Abram ikeo, "O Deo ag MARON!
Gau ga naoatai madongan mambe
tano toa ne ga iman ag?"
9 Ta ikeo pan Abram, "Bada danga
ga gid ne ga tinam pagau: bulmakao
taine ede aea rai tol, ga meme taine
ede aea rai tol, ga sipsip aranga ede
aea rai tol, ga man ganei ede, ga man
barur ede."
10 Io, Abram ibada gid danga toa oa
ga ila ta iket gid ga timan ruangada ta
ilalo gid ikatinge iadag ga iadag. Be
man toa rua oa, iket mao.
11 Idio ta man abalem edengada
tisulug ta tiuangga tian gid masilau
toa oa patid, be Abram isere gid.
12 *Ado iuangga idil, be Abram
ieno ga ibalo. Ei ienono ta ig-
era dodom kapei inam irobi ei ta
imataud paeamao tau.
13 *Ta Deo ikeo pan Abram be-
dane, "Naposa tautaunga pago, eine
ga tibutibum tila tidio ngan tano
togid panua padengada, ta timan
paeaeanga sapaean togid. Gid panua
toa oa ga tikado paeamao ngan gid
irangrang ngan ad rai buno pange.
14 *Be gau ga napanas gid panua
toa tipaeaea gid. Ga kus ta tibutibum
ga titnan tano toa oa, be tinam toman
ngan led danga sisid busa.
15 Be eao ga mamado lem kemi
irangrang ngan ot eaba kapei tau ta
mate ga titaian go.
16 Be gid gabagabad ga tiluagid
mulian toa eko. Irangrang ngan
tiluagid mulian manmanae mao,
ngansa gau naoangga napanas gid
Amor, be led kadonga sasat iuot
kapei maitne."
17 Io, ado idil ga tibur dodom, ta
ulo ede per ga iuot. Ulo toa oa aea

* **15:5:** Ro 4.18, Ibr 11.12 * **15:6:** Ro 4.3, Gal 3.6, Jms 2.23 * **15:12:** Jop 4.13,14 * **15:13:** IM 1.1-14, PA 7.6 * **15:14:** IM 12.40-41, PA 7.7 * **15:17:** Ngan gid Ibru mugaeai, oangga panua rua tirau posanga tautaunga ngan danga ede, eine ga tiket masilau tinid ga timan ruangada. Ga kus ta tilalala rabu ngan gid masilau ikatinge. Kadonga toa ne iman kilala ngan posanga toa tirau oa, irangrang ngan tipalele pade mao. Tikeo ga oangga eta ngan gisirua inasi led posanga mao, Deo ga irangrang ngan iket ei ga iman rua mambe gid masilau. Deo irau posanga toa bedaoa toman ngan Abram, be ei kekelen ilalala rabu ngan gid masilau ikatinge.

dinga irarabal mambe usi ga aea
basu idaedae, be danga toa oa ilalala
rabu ngan gid masilau ikatinge.*
18 *Ngan bong toaiua MARON irau
posanga toman ngan Abram ta lolod
kelede ta ikeo, "Gau napan tano toa
ne pagid tibutibum. Tano aea but
imata idio ngan tibur Isip aea eau, be
aea but iadag ila iuot ngan eau kapei
Iupretis.
19 Labone alu ga gid ne timamado
toa eoa: gid Kin ga gid Kenas ga gid
Katmon
20 ga gid It ga gid Peres ga gid
Repaim
21 ga gid Amor ga gid Kenan ga gid
Girgas ga gid Iebus."

16

Sarai iuangga Agar ipopo ei ele gergeu eta

1 Be Abram iadaoa Sarai ipopo ele
gergeu eta mao. Be Sarai ele taine
paeaeanga ede Isip aea ieda Agar.
2 Ta ado ede Sarai ikeo pan Abram
bedane, "Ega, MARON ipakala gau
ngan poponga gergeu. Tota kemi
ngan eao la eno toman ngan leg
paeaeanga, ta oangga irangrang, ei
ga ipopo leg gergeu eta."
Io, Abram ilongo Sarai ele
posanga.
3 Sarai ibada ele paeaeanga toa
Isip aea, Agar, ga ila pan Abram
ta iuot mambe iadaoa. Ngan ado
toaiua, Abram imamado Kenan aea
rai sangaul.
4 Abram ieno toman ngan Agar, ta
iapa.
Idio ta Agar iuatai mambe iapa, ta
ilolon ngan aea maron iadaoa pade
mao.
5 Ta Sarai ikeo pan Abram,
"Kadonga kulupu toa iuot ngan gau
ne, eine eao lem idil paeamao. Gau
nabada leg paeaeanga ga ila pago,
ta labone iuatai mambe ei iapa,
ta ilolon ngan gau pade mao. Be
gau nakim MARON ikeo ga sai ngan
gitarua itutui."
6 Ta Abram ikeo pan Sarai bedane,
"Ega, lem paeaeanga idio eao bage-
meai. Saoa kadonga eao keo ga kemi
ngan ei, tota nasi." Idio ta Sarai
ikado kulupu ngan Agar, ta Agar iaoa
ngan ei.
7 Be anggelo ton MARON iuot pan
Agar boloma ngan eaumata ede
ngan tibur modamodanga, ngan
edap ila ngan tuanga Sur.
8 Ta ikeo pan bedane, "Agar,
paeaeanga ton Sarai, eao mado sida
ga nam, be eao la sida?"
Ta Agar ikeo, "Gau naeaoa ngan ag
maron iadaoa, Sarai."
9 Ta anggelo ton MARON ikeo, "Lu-
ago ga la pan Sarai, ta mamado ei
ibageai ta nasi ilinge."
10 Be anggelo ton MARON ikeo pade
bedane, "Gau ga nakado tibutibum
ga tiuot busa tau, ta irangrang ngan
eaba eta iuade gid mao."
11 Ta anggelo ton MARON ikeo pan
bedane,

"Ega, teta pade eao ga popo gergeu
aranga.
Ta eao ga oato ieda Ismael*.
Ngansa kadonga paeamao iuot ngan
eao,
be MARON ilongo lem tandanga
na.
12 Be gergeu toa ne ga iuot mambe
donki saksak ede,
ta irangrang ngan ilongo eaba
eta ilinge mao.
Ei ga iman panua toa ngada ne ad
isat,
be gid ga timan ei aea isat pade.
Ta irangrang ngan imamado
kemi toman ngan isobosobo
mao."

13 Agar imata nanan MARON ikado
posanga toa oa pan, ta iuato ieda
bedane, "Eao Deo toa matam ikikisi
gau." Ngansa ei ikeo, "Gau nagera
Deo toa imata kikisi gau."

* **15:18:** PA 7.5 * **16:11:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Ismael ipu eine Deo ilongo.* † **16:14:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Ber-Laai-Roi ipu eine eaumata ton Deo toa imamado somisomi ga imata kikisi gau.*

14 Ngan ipu toaine, gid panua
tiuato eaumata aea baba toa oa
ieda Ber-Laai-Roi†. Eaumata toa oa
ienono rabu ngan tuanga Kades ga
tibur Beret.
15 *Idio ta Agar ipopo Abram ele
gergeu aranga, ta Abram iuato ieda
Ismael.
16 Abram aea rai sangalima san-
gaul tol igegea lima ga ede, be Agar
ipopo Ismael.

17

Deo idol Abram ieda pau

1 Abram aea rai sangalima san-
gaul pange igegea lima ga pange,
be MARON iuot pan ta ikeo, "Gau
Deo Matua Soke Tau. Eao manta
kado kadonga itutui gau matageai,
be irangrang ngan lem idil eta paea-
mao mao.
2 Ta gau ga narau posanga toman
ngan eao ta loloda kelede. Be gau ga
nakado ga lem gergeu ga tibutibum
tiuot busa tau."
3 Io, Abram ikor iae ta idol imata
ga isulug tanoeai, ta Deo ikeo pan,
4 "Ega, posanga toa narau toman
ngan eao eine ga bedane: Eao ga
man gid alu busa tibud.
5 *Be gau napalele edam. Ta gid
panua tirangrang ngan tiuato edam
Abram pade mao. Eine ga tiuato
edam Abraam*, ngansa gau nakado
ga eao ot alu busa tibud.
6 Tibutibum ga tiuot busa tau, ta
timan alu busa. Edengada ngan gid
ga tiuot mamaron kapeipei.
7 *Posanga toa narau toman ngan
eao ga tibutibum muriai, eine ga
ienono somisomi ga ilalala ga ila.
Posanga ga bedane: Gau naman am
Deo ga Deo togid tibutibum muriai
ga ilalala ga ila.
8 *Tano Kenan toa labone eao ma-
mado ngan mambe kaluae, eine ga
napan ga iman eao togo ga togid
tibutibum toa tiuotot muriai. Tano
toa ne ga iman gid ad somisomi ga
ilalala ga ila. Ta gau ga naman gid
ad Deo pade."

Deo ikeo ga Abraam manta ipalu ele arangaranga

9 Idio ta Deo ikeo pan Abraam,
"Eao ga lem gergeu ga tibutibum toa
tiuotot muriai, manta anasi posanga
toa narau toman ngan gimi ne.
10 *Be gimi manta anasi kilala toa
ne ngan posanga toa narau toman
ngan eao ga tibutibum muriai. Kilala
toa ne ga bedane: Eao manta palu
lem arangaranga toa ngada ne.
11 Ngan ami palunga eine ga tiket
tinimi kukul ta iman kilala ngan
posanga toa narau toman ngan gimi
ne.
12 Labone ga muriai ga ila, eao
manta palu lem arangaranga toa
ngada ne. Ado lima ga tol muriai
ngan ad poponga ta apalu gid. Be
eao ga palu gid lem paeaeanga pade.
Lem paeaeanga toa ngada ne tnat-
nad tipopo gid lem lumaeai, ga gid
paeaeanga toa ol gid ngan iaoa ede
pade, manta apalu gid.
13 Manta palu lem arangaranga toa
ngada ne. Gid toa tnatnad tipopo gid
lem lumaeai ga gid arangaranga toa
eao ol gid ga timan lem paeaeanga,
gid toa ngada oa manta tibada
palunga. Kilala toa ne manta ienono
ngan tinimi. Toa bedaoa ta panua
tiuatai mambe posanga toa narau
toman ngan gimi, eine ga ienono ga
ilalala ga ila.
14 Be eaba sai, oangga ibada
palunga ngan itin mao, eine inasi
posanga toa narau toman ngan gimi
ne mao. Toa bedaoa ta irangrang
ngan imamado toman ngan ele
panua pade mao. Eine ga tisuk ei
ga ila."
15 Be Deo ikeo pan Abraam pade
bedane, "Be eao ga oato adaoam ieda
Sarai pade mao. Eao ga oato ieda pau
Sara†.

* **16:15:** Gal 4.22 * **17:5:** Ro 4.17 * **17:5:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Abram ipu eine Tasoa tamada ieda gadae. Be edaeda Abraam ipu eine panua busa tamad.* * **17:7:** Lu 1.55 * **17:8:** PA 7.5 * **17:10:** PA 7.8, Ro 4.11 † **17:15:** Ngan posanga Ibru, edaeda toa rua ne *Sara ga Sarai ipu bedane: maron kapei inat taine.*

16 Eine ga nakado kemi tau ngan
ei ta ipopo lem gergeu aranga ede,
ta iuot alu busa tibud taine. Itub-
tub edengada ga tiuot mamaron
kapeipei."
17 Abraam ikor iae ga idol ilabora
ga isulug tanoeai, be inging ta ikeo
iloleai bedane, "Eaba aea rai buno
irangrang ngan ipopo gergeu pade?
Be Sara aea rai sangalima sangaul
pange. Ei ga irangrang ngan ipopo
gergeu?"
18 Ta Abraam ikeo pan Deo bedane,
"Kemi ngan matam ikikisi Ismael ta
kado kemi ngan ei."
19 Ta Deo ikeo, "Tautaunga. Be
adaoam Sara, ei pade ga ipopo lem
gergeu aranga, ta eao ga oato ieda
Aisak‡. Gau ga narau posanga toman
ngan ei ga ele gergeu ga itubtub ta
lolomai kelede. Be posanga toa ne ga
ienono somisomi ga ilalala ga ila.
20 Be Ismael toa eao beta gau ngan
matag ikikisi ei, eine ga nakado. Ega,
gau ga nakado kemi tau ngan ei ta
nakado ga ele gergeu tiuot busa. Ei
ga iuot mamaron sangaul igegea rua
tamad. Ta nakado ga itubtub tiuot
alu kapei tau.
21 Be gau ga narau leg posanga
toman ngan Aisak. Eine Sara ga
ipopo ei rai matadai ngan taiko
toaine."
22 Deo iposa toman ngan Abraam
ga kus ta itnan ei ta idae ga ila.
23 Ngan ado toaiua, Abraam ipalu
inat Ismael ga ipalu ele paeaeanga
arangaranga toa ngada oa. Gid
paeaeanga edengada tnatnad tipopo
gid Abraam ele lumaeai, be paden-
gada Abraam iuol gid ga timan ele,
ipalu gid toa ngada oa. Ipalu gid
ngan tinid kukul lalaede mambe Deo
ikeo pan ngan.
24 Abraam aea rai sangalima san-
gaul pange igegea lima ga pange, be
tipalu ei pade.
25 Be inat Ismael aea rai sangaul
igegea tol ngan ado toaiua ibada
palunga.
26 Tota tipalu Abraam ga inat Is-
mael ngan ado toa kelede oa.
27 Be tipalu Abraam ele arangaranga
toa ngada oa pade. Arangaranga
edengada tnatnad tipopo gid
Abraam ele lumaeai, be padengada
Abraam iuol gid ga timan ei ele, gid
toa ngada oa tibada palunga toman
ngan Abraam ngan ado toaiua.

18

Deo ikeo ga Sara ga ipopo gergeu aranga

1 Idio ta MARON iuot pan Abraam
boloma ngan gid abei ouk ton
Mamre. Abraam imamado ele palata
aea atama iaoai, be ado ilang kapei.
2 *Be imata idae ta igera panua tol
per ga tiuot ta timadmadid boloma.
Igera gid ta itnan ele palata ta ilado
manmanae ga ila pagid. Ikor iae ta
idol ilabora ga isulug tanoeai.
3 Ta ikeo pagid, "Mamaron, oangga
lolomi marum ngan gau, nakim adio
pagau kauteta. Be asapir ngan gau
ga ala sapaean mao. Gau mambe
lemi paeaeanga.
4 Gau ga nakeo pan eaba ede ngan
ibada eau ga inam ta asigiri aemi ga
kus ta aearagimi kauteta abei ibu-
loloeai.
5 Be kemi ngan nabada annga etan-
gada ga inam aean ta ipamatua tin-
imi. Ga kus ta alalala pade. Ngansa
gimi anam pagau ta naoangga nalua
gimi."
Ta gid tikeo, "Eine kemi, kado
mambe eao keo ngan."
6 Tota Abraam manmanae ga ila
palata iloleai ta ikeo pan Sara be-
dane, "Bada tabla kapei eta iuon
ngan plaoa, ta bib manmanae ta
nono ga iman ad bret."
7 Ga kus ta ilado ga ila igera ele bul-
makao ipu ta isio bulmakao daenga
pau ede itub kapei. Ta ibada ga
ila pan ele paeaeanga ta ibage man-
manae ngan aea totoinga, ga kus ta
ila inono.

‡ **17:19:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Aisak ipu eine inging.* * **18:2:** Ibr 13.2 * **18:8:** *Sis eine annga ede tikado ngan bulmakao itud isul be matua tede.*

8 Ta Abraam ibada bulmakao itud
isul ga sis* toman ngan bulmakao
imedameda ga ila pagid ta tian. Gid
tianean, be Abraam imadmadid abei
ibuloloeai boloma pagid.

9 Ta tibeta ei bedane, "Adaoam
Sara, ei sida?"

Ta ikeo, "Ega, imamado palata
iloleai."

10 *Be ede ngan gid ikeo, "Gau ga
naluagau mulian rai matadai ngan
taiko toaine, ta Sara ga ikikisi ele
gergeu aranga ede."

Be Sara imamado boloma palata
iaoai, muriai ngan eaba toa oa, ta
ilongolongo ele posanga.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Sara ilongolongo eaba toa oa ele posanga.

11 Be Abraam ga Sara gisirua tiuot
kapeipei na, ta Sara aea rai poponga
aea ila gid ga kus.

12 *Ta Sara inging mulian ngan ei
ta ikeo iloleai bedane, "Gau taine
kapei be tinig imogougou na. Be
adaoag ei pade eaba kapei. Ta gau
ga tinig igelgel bedane madongan?"

13 Ta MARON ikeo pan Abraam be-
dane, "Sara ikamado ga inging ta
ikeo, 'Gau taine kapei, be gau ga
napopo gergeu madongan?'

14 *Longo! Danga eta ikulupu ngan
MARON mao. Gau ga naluagau mu-
lian rai matadai ngan taiko toaine,
ta Sara ga ikikisi ele gergeu aranga
ede."

15 Be Sara imataud ta ipaisiamo ta
ikeo, "Gau nanging mao."

Be ei ikeo, "Mao. Eao nging."

Deo iuangga ipaeabu ngan Sodom, ta Abraam ibetabeta ei ngan

16 Panua tol tidae ga tila, be
Abraam iuangga ital gid ga tila eda-
peai. Be toa eoa matad isulug ta
tigera tuanga Sodom aluai tede.

17 Be MARON ikeo, "Danga toa
naoangga nakado ne, eine ga namu-
dan pan Abraam mao.

18 Ngansa Abraam itubtub ga tiuot
alu kapei ga matua tau. Be kadonga
kemi toa nakado ngan ei, eine ga
iparangrang gid alu toa ngada ne
tanoeai.

19 Ngansa gau nasio ei ngan
badanga leg posanga ga ila pagid
ele gergeu ga itubtub toa tiuotot
muriai, ta tinasnasi leg edap ta
tikado kadonga kemikemi ga tutui.
Toa bedaoa ta gau ga nakado danga
toa ngada oa pan mambe nakeo
tautaunga pan mugaeai."

20 Ta MARON ikeo, "Gau nalongo
selelenga kapei tau ngan gid Sodom
ga Gomora led kadonga sasat. Led
kadonga sasat papaeamao tau,

21 ta naoangga nala nagera
kadonga toa tikakado ta naoatai,
led kadonga papaeamao mambe
selelenga toa nalongo ne, mao
madongan?"

22 Ga kus ta panua rua tidae ta
tilalala ga tila Sodom, be Abraam
idio toman ngan MARON.

23 Ta Abraam ila boloma pan ta
ibeta ei bedane, "Be eao ga pae-
abu ngan panua tututui toman ngan
panua papaeamao na?

24 Be oangga panua tututui sangal-
ima timamado ngan tuanga toa oa,
eine gau madongan? Eao ga paeabu
ngan gid pade? Be irangrang ngan
matam nanan gid panua tututui toa
sangalima oa, ta lolom isat ngan
tuanga toa oa ta paeabu ngan gid
mao?

* **18:10:** Ro 9.9 * **18:12:** 1Pe 3.6 * **18:14:** Lu 1.37

25 Eao oangga paeabu ngan panua
tututui toman ngan panua papaea-
mao, eine kemi mao. Ngan kado
ta lem kadonga pagid panua tututui
ga panua papaeamao iuot lalaede.
Be eao ga nasi kadonga tutui, na?
Ngansa eao madid mambe eaba
patutuinga posanga aea ngan gid
panua toa ngada ne tanoeai."
26 Ta MARON ikoli ele posanga be-
dane, "Oangga nagera panua tututui
sangalima toa tuangai oa, eine ga
matag nanan gid ta lolog isat ngan
tuanga aea panua toa ngada oa."
27 Ta Abraam ikeo pade bedane,
"Ag Maron, ega, gau mambe danga
sapaean tanoeai aea, be longean gau
ta naposa pade pago.
28 Oangga panua tututui dabad
imata karanga mao, be gid sangaul
pange igegea lima mon timamado,
eine gau madongan? Eao ga paeabu
ngan tuanga aea panua toa ngada
oa oangga gera panua tututui lima
timamado mao?"
Ta ikeo, "Oangga nagera panua
tututui sangaul pange igegea lima,
eine ga napaeabu ngan tuanga toa oa
mao."
29 Ta Abraam ikado posanga pan
pade bedane, "Be oangga panua tu-
tui sangaul pange mon timamado,
eine gau madongan?"
Ta ikeo, "Oangga nagera panua
tututui sangaul pange, eine ga na-
paeabu ngan tuanga toa oa mao."
30 Ta Abraam ikeo, "Ag Maron, eao
malmal pagau padam. Be gau ga
naposa pade pago. Oangga panua
tututui sangaul tol mon timamado,
eine gau madongan?"
Ta ikeo, "Oangga nagera panua
tututui sangaul tol, eine ga napaeabu
ngan tuanga toa oa mao."
31 Ta Abraam ikeo, "Ag Maron, tau-
taunga leg posanga pago busa tau,
be longean gau ta naposa pade pago.
Oangga panua tututui sangaul rua
mon timamado, eine gau madon-
gan?"
Ta ikeo, "Oangga nagera panua tu-
tui sangaul rua, eine ga napaeabu
ngan mao."
32 Ta Abraam ikeo pade bedane,
"Ag Maron, eao malmal pagau
padam, be gau ga naposa pakelede
pade. Oangga panua tututui sangaul
mon timamado, eine gau madon-
gan?"
Ta ikeo, "Oangga nagera panua
tututui sangaul, eine ga napaeabu
ngan tuanga toa oa mao."
33 Io, MARON iposa toman ngan
Abraam ga kus ta itnan ei ga ila, be
Abraam iluai mulian ele saupuiai.

19

Gid Sodom led kadonga sasat

1 Ngan bong toaiua gid anggelo
toa rua oa tila tiuot Sodom. Be
Lot imamado ngan tibur rourounga
aea boloma ngan tuanga aea atama
kapei. Ei igera gid ta idae ga ila
pagid. Ikor iae ta idol ilabora ga
isulug tanoeai
2 ta ikeo, "Ega, mamaron, kemi
ngan gimirua anam leg lumaeai.
Gau mambe lemi paeaeanga. Kemi
ngan gimirua asigiri aemi ta aeno
leg lumaeai. Ta gaisala rumaruma,
gimirua adae ta alalala pade."
Be gid tikeo, "Mao. Gai ga aeno
nene ngan tibur rourounga aea."
3 Be Lot iparpar tau ngan gisirua ta
tila ele lumaeai. Tota ikado ad annga
ta inono ad bret toa aea yis ienono
ngan mao, ta tian.
4 Gisirua tila tieno maitne, be
gid arangaranga busa ngan tuanga
Sodom tinam tibaliu ngan luma toa
oa. Gid arangaranga toa ngada oa
tinam, gid kapeipei ga kakau iririau
pade.
5 *Ta tibaba ga ila pan Lot be-
dane, "Panua toa rua na tinam pago
labone bong, timamado sida? Bada
gid ga tinam pagai ta akado arala
ngan gid."
6 Be Lot iuot ga ila ele atama iaoai,
ta isaisai ele atama toa imuriai oa,

* **19:5:** Het 19.22-24

7 ta ikeo, "Oaeoaeg, akado kadonga
paeamao toa ne padam!

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
"Akado kadonga paeamao toa ne padam!"

8 Ega, natug taine blalala rua tima-
mado, tieno toman ngan eaba eta
maitne. Gau ga nabada gisirua
ga tila pagimi, ta gimi akado saoa
danga ngan gid mambe akim. Be
arangaranga toa rua ne tinam pagau
mambe ag kaluae. Ta gau manta
namariala ngan gisirua. Tota akado
kadonga eta ngan gisirua mao."
9 Be gid panua Sodom tikeo be-
dane, "Gera. Eaba patpatnga aea toa
ne iuangga iuot mambe ada madid-
nga patutuinga posanga aea!" Ta
tikeo pan Lot, "Eao la aluai! Kadonga
paeamao gai ga akado ngan eao,
eine ga iasal kadonga toa ga akado
ngan gisirua." Io, tisusuran Lot ta
tiuangga tigoro ele atama.
10 Be panua rua toa gadudunga oa,
baged iuot ta tidada Lot ga idudunga
mulian ta tisaisai atama pade.
11 *Ga kus ta tikado panua toa
ngada oa gaot ga matad susu-
su. Gid kapeipei ga gid kakau pade
tirangrang ngan tigeragera mao be
ikulupu ngan tilo atama ta tidabdab
alele.

Lot itnan Sodom

12 Panua toa rua oa tibeta Lot
bedane, "Be eao lem panua etan-
gada toa nene pade? Lem gergeu
arangaranga ga taine etangada,
mao laoalaoam etangada timamado?
Manta bada gid ta amingada aeaoa
ngan tuanga toa ne.
13 Ngansa gairua aoangga apaeabu
ngan tuanga toa ne. MARON ilongo
posanga selelenga kapei tau ngan gid
panua toa ne, ta isula gai ga anama
apaeabu ngan tuanga toa ne."
14 Be Lot ilaoalaoa rua tiuangga
tiuai inat taine toa rua oa. Ta Lot ila
pagisirua ta ikeo, "Manmanae, adae
ta aeaoa ngan tuanga toa ne, ngansa
MARON iuangga ipaeabu ngan." Be
ilaoalaoa toa rua oa tiuangga ei igal-
galinge.
15 Gaga itakai ta anggelo toa rua
oa aoad isensen Lot bedane, "Man-
manae! Bada adaoam ga natum
taine toa rua ne ta aeaoa ngan
tuanga. Ngan kado ta gimi amukuru
toman ngan tuanga toa ne aea panua
ngan ad panasnga."
16 *Be Lot ikado aea gerei. Ta
panua toa rua oa tikisi ibage matua
toman ngan iadaoa ga inat taine
rua baged, ta tibada gid ga tila gaot
ngan tuanga, ngansa MARON ilolo
isat ngan Lot.
17 Tibada gid ga tiuot ga kus ta ede
ngan gid ikeo, "Aeaoa manmanae!
Ngan kado amate. Matami kleng
ga iluai mulian mao ga aearagimi
ngan tibur eta dubuiai mao pade.
Aeaoa ga ala bereoeai. Ngan kado ta
amate."
18 Be Lot ikeo pagisirua, "Aiao,
mamaron, gau narangrang ngan
kadonga bedane mao.
19 Ega, lemi luanga ga lolomi
isat ngan gau eine kemi, be gau
narangrang ngan naeaoa man-
manae ga nala bereoeai mao. Gau
ga naot bereoeai maitne, be danga
paeamao ga ibada gau pade ta
namate.
20 Ega, tuanga ede ga boloma na.
Gau narangrang ngan nalado man-
manae ga nala ngan. Eine tuanga
kakauede. Longo ngan gau nala
toa eoa ta nasapir ngan panasnga
paeamao toa na."
21 Ta ikoli ele posanga bedane,
"Goibe. Gau ga nalongo ngan lem
posanga toa ne pade, ta napaeabu
ngan tuanga kakauede toa na mao.

* **19:11:** 2Kin 6.18 * **19:16:** 2Pe 2.7

22 Be la manmanae! Ngansa gau
ga nakado danga eta mao, ga iran-
grang ngan gimi aot toa eoa." Ngan
ipu toaine tiuato tuanga toa oa ieda
Soar*.

Deo ipaeabu ngan Sodom ga Gomora

23 Ado ipara ga idae, ta Lot ila iuot
ngan tuanga Soar.
24 *Be mole mao, MARON ikado
dinga ga gid pat kaeau kakatol
ga itaptap buburiai ga isulug ngan
tuanga Sodom ga Gomora.
25 Tota ipaeabu ngan gid tuanga
toa oa toman ngan aea dubu kapei.
Gid panua toa ngada oa timukuru
ngan tano toa oa toman ngan gid
abei.
26 *Lot iadaoa inasi ei ga ila, be
imata kleng ta imate. Be mole mao
ipat iuot mambe sol aea suknga ede
ta imadmadid mambe kadanga.
27 Be gaisala rumaruma, Abraam
idae ta iluai mulian ga ila ngan tibur
toa mugaeai iposaposa toman ngan
MARON.
28 Imata isulug ga ila ta igera
basu kapei tau idaedae ngan tuanga
Sodom ga Gomora, ngan tibur aea
dubu kapei. Basu toa oa kapei
mambe suksuknga kapei ede aea
basu.
29 Toa bedaoa ta Deo ipaeabu ngan
gid tuanga ngan dubu kapei toa oa.
Mugaeai Lot imamado ngan tuanga
toa oa. Be Deo imata nanan Abraam,
ta ibada Lot mulian ngan gid tuanga
toa timukuru oa.

Gid alu Moap ga Amon led otnga

30 Idio ta Lot ga inat taine toa
rua oa titnan tuanga Soar ta tila
timado bereoeai ngan pat kapei ede
aea baba, ngansa Lot imataud ngan
madonga Soar.
31 Be ado ede taine lautabe ikeo
pan itar kakau bedane, "Gera.
Tamada ei eaba kapei na. Be tibur
toa ne aea eaba eta mao. Tota
leda edap eta ngan kadonga mambe
panua toa ngada ne tanoeai tikakado
ne mao.
32 Be kemi ngan tapaun tamada
ngan oain ta ilabora imangamanga.
Ta taeno toman ngan ei, ta ipapot
gergeu pagitarua. Toa bedaoa ta
gita iaoa toaine irangrang ngan kus
mao."
33 Tota ngan bong toaiua tipaun
tamad ngan oain ta ilabora imanga-
manga. Ta gergeu lautabe ila ieno
toman ngan ei. Be ei iuatai ngan inat
taine ele namanga mao ga ngan ele
luainga mao pade.
34 Ado sae taine lautabe ikeo pan
itar kakau bedane, "Ega, made bong
naeno toman ngan tamada. Be
labone bong tapaun ei pade ta eao
la eno toman ngan ei. Toa bedaoa
ta ipapot gergeu pagita, ta gita iaoa
toaine irangrang ngan kus mao."
35 Io, tipaun tamad ngan oain
ta ilabora imangamanga ngan bong
toaiua pade. Ta taine toa oa itar
kakau, ei pade ila ieno toman ngan
tamad. Be Lot iuatai ngan inat taine
ele namanga mao ga ngan ele lu-
ainga mao pade.
36 Toa bedaoa ta Lot inat taine toa
rua oa apad pan.
37 Idio ta inat taine lautabe ipopo
gergeu aranga ta iuato ieda Moap†.
Ta muriai gergeu toa oa itubtub tiuot
alu toa labone taoatoato gid Moap.
38 Be Lot inat taine ede pade ipopo
gergeu aranga pade ta iuato ieda Be-
nami‡. Ta muriai gergeu toa oa itub-
tub tiuot alu toa labone taoatoato gid
Amon.

20

Abraam ipakaka Abimelek ngan iadaoa Sara

1 Idio ta Abraam itnan Mamre ele
tuanga ta ila imado ngan tibur kapei
Negev, rabu ngan tuanga Kades ga
Sur. Be ila imado tede ngan tuanga
Gerar.

* **19:22:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Soar ipu eine kakauede.* * **19:24:** Mt 10.15, 11.23-24, Lu 10.12, 17.29, 2Pe 2.6, Jut 7 * **19:26:** Lu 17.32 † **19:37:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Moap itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: pan tamada.* ‡ **19:38:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Benami ipu eine gergeu aranga togid leg panua.*

2 *Be Abraam ikeo pagid panua
Gerar ngan iadaoa Sara ta ikeo
ga, “Ei gau liug.” Tota Abimelek,
maron kapei togid Gerar, isula ele
paeaeanga ga tila tibada Sara ga
inam pan.

3 Be ngan bong toaiua Abimelek
ieno. Ngan ianun Deo ikeo pan be-
dane, “Ega, taine toa eao bada na, ei
oainga. Tota eao ga mate!”

4 Be Abimelek ieno toman ngan
Sara maitne ta ikeo pan Deo bedane,
“Maron, oangga eaba ele idil eta
paeamao mao, eao ga paeabu ngan
ei toman ngan ele panua pade?

5 Ngansa ei ikeo pagau mambe
Sara ei iliu. Be Sara pade ikeo ga
Abraam ei iliu. Gau nabada taine toa
ne, be naoangga leg kadonga itutui
mon. Leg idil eta paeamao mao.”

6 Be Deo ikoli ele posanga ngan
ianun bedane, “Gau naoatai, eao
oangga lem kadonga itutui ta kado
bedane. Tota napakala eao ngan
enonga toman ngan ei, ta eao kado
kadonga sat matageai mao.

7 Be eao manta palua ei ga iluai
mulian pan iadaoa. Ngansa eaba toa
oa ibabada aoag ga ila pagid panua.
Ta ei ga iraring ngan luanga eao ta
eao ga mate mao. Be oangga eao
palua ei ga iluai mulian mao, eine
eao ga mate toman ngan lem panua
toa ngada na.”

8 Io, gaisala rumaruma ngan ado
sae, Abimelek idae ta ibaba ele ma-
didnga toa ngada oa ga tinam pan, ta
ikeo pagid ngan Deo ele posanga toa
ngada oa. Tota timataud kapei.

9 Ta Abimelek ibaba Abraam ga
inama ta ibeta ei bedane, “Eao ka-
mado kado bedane ngan gai? Gau
leg idil isaoa paeamao pago ta eao
kado ta gaingada leg panua toa
bagegeai ne lemai kadonga sat kapei
bedane? Lem kadonga toa ne itutui
mao.”

10 Ta Abimelek ikeo pan Abraam
pade bedane, “Lem ipu isaoa ta kado
toa bedane ngan gai?”

11 Ta Abraam ikoli ele posanga
bedane, “Gau nakeo lologeai be-
dane, ‘Panua ngan tuanga toa ne
tilolon ngan Deo mao. Oangga tikim
adaoag, eine ga tipaeaoa ei be tipa-
mate gau.’

12 Be tautaunga ei gau liug. Gairua
tamamai kelede, be ei itna ede pade,
gau tnag ede pade. Be naoai ei.

13 Mugaeai, Deo ikeo ga natnan
tamag ele luma ta nala alele ngan
tibur padengada, be gau nakeo pan
Sara bedane, ‘Oangga lolom ikim
gau tautaunga, eao keo pagid panua
ngan tuanga toa ngada ne mambe
eao gau liug.’ ”

14 Idio ta Abimelek ibada Sara ga
iluai mulian pan Abraam, ta ipan
Abraam ele sipsip ga bulmakao ga
paeaeanga arangaranga ga taine.

15 Ta Abimelek ikeo, “Ega, tano toa
ngada ne togau. Be oangga eao kim
dio mado ngan tibur eta, goibe la
mado ngan.”

16 Be ikeo pan Sara bedane, “Ega,
gau napan lium ele pat silva bunor-
ingring. Eine ngan patutuinga idil
toa ne ngan eao. Toa bedaoa ta
panua toa ngada ne tiuatai, eao lem
idil eta paeamao mao.”

17 Idio ta Abraam iraring ga ila pan
Deo, ta Deo ikado kemi Abimelek
ga iadaoa ga ele taine paeaeanga, ta
irangrang ngan tipopo gergeu pade.

18 Ngansa MARON iuangga ipanas
Abimelek ngan ele idil paeamao
ngan Abraam iadaoa Sara, ta mu-
gaeai ipakala Abimelek ele taine toa
ngada oa ngan poponga gergeu.

21

Sara ipopo Aisak

1 Idio ta MARON imata nanan Sara
ngan luanga ei ta ikado kadonga
kemi ngan ei lalaede mambe iposa
tautaunga ngan mugaeai.

2 *Sara iapa ta ipopo Abraam ele
gergeu aranga. Abraam ei eaba
kapei, be Sara ipopo ele gergeu tutui

* **20:2:** OM 12.13, 26.7 * **21:2:** Ibr 11.11

ngan taiko toa mugaeai Deo ikeo pan ngan.
3 Ta Abraam iuato gergeu toa iadaoa ipopo oa ieda Aisak*.
4 *Be ado lima ga tol muriai ngan Aisak aea poponga, Abraam ipalu ei mambe Deo ikeo pan ngan.
5 Abraam aea rai buno, be iadaoa ipopo inat Aisak.
6 Ta Sara ikeo, "Deo ikado ga tinig igelgel ta nanging. Ta panua toa ngada ne tilongo bedane, eine ga tinging pade toman ngan gau."
7 Ta Sara ikeo pade bedane, "Mugaeai sai irangrang ngan ikeo pan Abraam ngan iadaoa Sara ga ipopo ele gergeu ta ipadud ei? Abraam ei eaba kapei na, be gau napopo ele gergeu aranga!"

Abraam isuk Agar ga Ismael

8 Idio ta Aisak idae kapei ta iaoa tnan tud. Be ngan ado toaiua, Abraam ikado eaneannga kapei ngan imata nanan ele gergeu iaoa tnan tud.
9 Be Sara igera gergeu ton Agar, taine Isip aea, igalgalinge paeamao ngan Aisak.
10 *Tota Sara ikeo pan Abraam bedane, "Suk taine paeaeanga toa ne toman ngan ele gergeu! Ngansa oangga eao mate, irangrang ngan lem danga etangada ila pan gergeu toa oa mao ga mao tau. Gau leg gergeu Aisak ga ibada lem danga toa ngada ne."
11 Be posanga toa ne ikado ga Abraam ilolo ede ga ede tau, ngansa Ismael ei pade Abraam ele gergeu.
12 *Be Deo ikeo pan Abraam bedane, "Eao lolom ede ga ede ngan gergeu toa oa ga itna padam. Saoa posanga Sara ikeo pago ngan, eao kado, ngansa gid gergeu busa toa naposa tautaunga pago ngan, eine ga tiuot ngan Aisak.
13 Be gergeu ton taine paeaeanga, gau ga nakado ga itubtub tiuot alu kapei, ngansa ei pade eao lem gergeu."
14 Io, ado sae gaisala rumaruma Abraam ibada annga idanga ede ga meme itin kukul iuon ngan eau, ta idol Agar ikepeai. Ga kus ta isula ei ga inat ga tila. Ta gisirua tilalala alele ngan tibur modamodanga ieda Berseba.
15 Idio ta eau toa ienono ngan meme itin kukul oa kus. Tota Agar idol gergeu toa oa ga idio ieno abei kakauede ipuiai.
16 Ga kus ta ila ga tedaoa mambe tutupi ele tapnga ta idio imado. Ngansa ikeo iloleai bedane, "Gau tinig ngan geranga leg gergeu ele matenga mao." Ei idio imado be itangtang kapei.
17 Be Deo ilongo gergeu toa oa itangtang, ta anggelo ton Deo toa imamado buburiai ibaba ga ila pan Agar bedane, "Agar, eao kamado? Mataud mao. Lem gergeu toa ienono nena, Deo ilongo ele tandanga na.
18 La soa ei ga idae ta kisi ei ngan bagem. Ngansa gau ga nakado ele gergeu ga itubtub ga tiuot alu kapei."
19 Idio ta Deo ikado ga Agar imata idae ta igera eau ede aea baba. Tota ila ied ngan meme itin kukul ta ibada ga ila pan inat ta iun.
20 Idio ta Deo imata kikisi gergeu toa oa ga idae kapei. Ei imamado ngan tibur modamodanga be ele oatainga kapei ngan pandenga aea galgalnga.
21 Imamado ngan tibur modamodanga ieda Paran. Be ado ede, itna ibada taine ede Isip aea ga iman iadaoa.

Abraam irau posanga toman ngan Abimelek ta lolod kelede

22 *Ngan ado toaiua, Abimelek toman ngan ele madidnga paraunga aea ieda Pikol tila pan Abraam ta tikeo bedane, "Ngan danga toa ngada ne eao kakado, Deo ilualua go.
23 Tota nakim eao posa tautaunga Deo imatai, ta irangrang ngan eao

* **21:3:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Aisak ipu eine inging.* * **21:4:** OM 17.12, PA 7.8 * **21:10:** Gal 4.29-30 * **21:12:** Ro 9.7, Ibr 11.18 * **21:22:** OM 26.26

kado kadonga eta pakakanga pagau mao, ga pagid leg gergeu ga tibutibug mao pade. Ngansa gau leg kadonga kemi ngan eao. Toa bedaoa ta eao manta kado kadonga kemi pagau ga pagid panua ngan tibur kapei togau pade, mambe gau nakado ngan eao ngan ado toaiua eao nama nene ta mamado mambe kaluae ga irangrang ngan labone."

24 Ta Abraam ikeo, "Naposa tautaunga. Gau ga nakado toa bedaoa."

25 Ga kus ta Abraam iselele Abimelek, ngansa ele paeaeanga tisio eau aea baba ede ton Abraam ga iman led.

26 Ta Abimelek ikeo bedane, "Gau naoatai mao ngan sai ikado kadonga toa oa. Eao keo pagau mugaeai ngan mao. Patautene nalongo posanga toa ne."

27 Ta Abraam ipan Abimelek ele sipsip ga bulmakao edengada, ta gisirua tirau posanga.

28 Ta Abraam ibada ele sipsip taine gereirei lima ga rua, ta idol gid ga tidio rol ngan sipsip padengada.

29 Ta Abimelek ibeta Abraam bedane, "Gid sipsip taine gereirei toa eao dol ga tidio rol ne timan saoa aea?"

30 Ta ikeo, "Eao bada gid sipsip toa lima ga rua ne. Eine iman kilala ngan pasolannga mambe loloda kelede ngan eau aea baba toa ne, eine gau nalei."

31 Ta gisirua tirau posanga ngan tibur toa oa. Tota tiuato tibur toa oa ieda Berseba†.

32 Gisirua tirau posanga ngan tibur Berseba ga kus ta Abimelek ga ele madidnga paraunga aea, toa Pikol, tiluagid mulian ga tila led tuangai ngan tibur kapei togid Pilistia.

33 Idio ta Abraam iarum abei esel‡ ede ngan tibur Berseba, ta ibaba ga ila pan MARON ta isoa ieda. Ngansa ei Deo toa imamado somisomi ne.

34 Ta Abraam idio imamado mole tede ngan tibur togid Pilistia.

22

Deo ikeo pan Abraam ngan itenai Aisak ga ila pan

1 *Idio ga muriai ta Deo itoba Abraam, ngansa iuangga iuatai ngan ilolo. Ta ikeo, "Abraam!"

Ta Abraam ikeo, "Gau ta eko."

2 *Ta ikeo, "Gau naoatai, natum toa kelede na Aisak, eao kim ei tau. Be nakim eao bada ei ta gimirua ala ngan tibur ede ieda Moria, ngan bereo ede toa gau ga napasolan pago. Gau nakim eao pamate ei toa eoa ta dol ei ga idae dingaeai ta iman lem tenainga ga inam pagau, ta dinga inono ga imomout ga kus."

3 Io, gaisala rumaruma ngan ado sae Abraam idae ta idol danga tulua aea ga idae donki ipaoeai. Ibada Aisak ga ele paeaeanga rua ta tila toman ngan ei. Ikorkor gid abei dinga aea iman tenainga aea nononga, ga kus ta gisingada tila ngan tibur toa Deo ikeo pan ngan oa.

4 Ado tol ila ga kus ta Abraam imata idae ta igera tibur toa oa boloma tede.

5 Ta ikeo pagid ele paeaeanga bedane, "Gimirua adio nene toman ngan donki, be gairua natug ga ala ga eoa. Asoa Deo ieda ga kus ta aluagai mulian pagimi."

6 Io, Abraam ibada gid abei dinga aea ta idol ga idae Aisak ikepeai ta ibisi. Be ei ibada dinga ga didi. Ta gisirua tilalala ga tila.

7 Be Aisak ikeo pan itama Abraam bedane, "Apa?"

Ta ikeo, "Natug, gau ta eko."

Ta Aisak ibeta ei, "Ega, leda dinga ga abei ienono, be sipsip tenainga aea sida?"

8 Ta Abraam ikeo, "Natug, Deo kekelen ga ipan leda sipsip tenainga aea." Ta gisirua tilalala ga tila.

9 *Idio ta tiuot ngan tibur toa Deo ikeo pan ngan oa. Ga kus ta Abraam ipagun popou tenainga aea ta ilalo

† **21:31:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Berseba ipu eine eaumata toa tikado posanga tautaunga ngan.*
‡ **21:33:** Ngan ado toaiua, gid panua tikim *abei esel aea molomolo iman tibur kemi raring aea. Eine abei ede pagita aea mao.*
* **22:1:** Ibr 11.17-19 * **22:2:** 2Sto 3.1 * **22:9:** Jms 2.21

gid abei ga idae popou ipaoeai. Be ikaukau inat Aisak ta isoa ei ga idae popouiai, gadae ngan gid abei.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Abraam ikaukau inat Aisak ta isoa ei ga idae popouiai.

10 Io, ibage ila ibada didi, ta iuangga ipamate inat.
11 Be mao. Anggelo ton MARON ibaba buburiai ga isulug ta ikeo, "Abraam, Abraam!"
Ta ikeo, "Gau ta eko."
12 Ta anggelo ikeo, "Pamate natum padam. Kado kadonga eta ngan ei mao. Labone gau naoatai, eao lolon ngan Deo kapei. Ngansa eao dangadangan natum toa kelede na pagau mao."
13 Be Abraam imata kleng ta igera sipsip aranga ede aea pelenga kas ngan abei iboga. Ta ila iluku ga inam ta ipamate. Ga kus ta inono ngan dinga. Ta sipsip toa oa ibada inat Aisak imul ta iman ele tenainga ga ila pan Deo.
14 Tota Abraam iuato tibur toa oa ieda "MARON ipan leda." Toa bedaoa ta labone pade panua tikakado posanga idil toa ne, "Ngan bereo ton MARON, ei ga ipan leda."
15 Be anggelo ton MARON ibaba parua aea buburiai ga isulug ta ikeo pan Abraam,
16 *"Gau MARON, naposa tautaunga ngan gau edag bedane: Eao dangadangan natum toa kelede na pagau mao,
17 *tota gau ga nakado kemi tau ngan eao. Ta gau ga nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot busa mambe gid gigima mariambai ga mambe riringa lab aea. Be tibutibum ga tiasal ad miri itamatama ngan paraunga ta tibada led tuanga ga iman led.
18 *Be kadonga kemi toa nakado ngan tibutibum, eine ga iparangrang alu toa ngada ne tanoeai, ngansa eao longo lingeg."
19 Ga kus ta Abraam ga inat Aisak tiluagid mulian ga tila pagid ele paeaeanga. Ta gisingada tilalala ga tila Berseba. Ta Abraam imamado mole tede toa eoa.

Naor ele gergeu edad

20 Idio ga muriai ta Abraam ilongo posanga bedane, "Ega, tadim kakau Naor iadaoa Milka ipopo gergeu edengada."
21 Gid gergeu toa ne edad ga bedane: Us ei lautabe ga itar kakau Bus ga Kemuel, toa Aram itama,
22 ga Keset ga Aso ga Pildas ga Jitlap ga Betuel.
23 Betuel ei Rebeka itama. Milka ipopo gid gergeu arangaranga toa lima ga tol ne ton Naor toa Abraam itar kakau.
24 Be Naor iuai ele taine paeaeanga ede ieda Reuma. Ta ei ipopo Teba ga Gaam ga Taas ga Maka.

23

Sara imate ta Abraam iuol tano ga iman denga aea

1 Sara aea rai buno ede sangaul rua igegea lima ga rua (127)
2 ga kus ta imate ngan tuanga Kiriat-Arba ngan tibur kapei Kenan. Tuanga toa oa ieda ede pade Ebron. Tota Abraam ilolo isat ga itangtang ngan ei.
3 Ga kus ta itnan Sara ipat ga idio ta idae ga ila iposaposa toman ngan gid It. Ta ikeo,

* **22:16:** Ibr 6.13-14 * **22:17:** Ibr 11.12 * **22:18:** PA 3.25 * **23:4:** Ibr 11.9, 13, PA 7.16

4 *"Gau tuanga itama mao, be
nanam namamado pagimi mambe
kaluae. Be adaoag imate, ta gau
nakim naol tano idanga tede pagimi
ta irangrang ngan nataian ag burua
mate."
5 Ta gid panua It tikoli ele posanga
bedane,
6 "Eaba kapei, longo. Eao maron
kapei ede rabu ngan gai. Eao taian
am burua mate ngan denga kemi eta
togai. Eaba eta ngan gai ga idan-
gadangan aea tano pago mao."
7 Io, Abraam idae ta ikor iae ga idol
ilabora ga isulug tanoeai ta ilolon
ngan gid It.
8 Ta ikeo pagid, "Oangga lolomi
kemi ngan nataian ag burua mate
ngan ami tano, tota alongo leg
posanga. Gau nakim gimi abeta
Epron, gergeu ton Soar,
9 ta pat kapei aea baba toa ienono
ngan ele tibur ieda Makpela, gau ga
naol pan toa gimi matamiai ga iman
leg. Baba toa oa ienono digedige
ngan aea tano. Gimi abeta ei ngan
gau napan tano toa oa aea olnga
dodol ga ila pan, ta iman amai denga
aea."
10 Be Epron imamado rabu ngan
gid panua It ad toa tirourou ngan
tuanga toa oa aea atama iaoa. Ta
ikoli Abraam ele posanga toa gid It
matadeai bedane,
11 "Eaba kapei, longo. Eao ol tano
toa oa mao. Ngan panua toa ngada
ne matad, gau napan sapaean pago.
Tano toa oa toman ngan pat kapei
aea baba ga iman ami denga aea.
Tota taian am burua mate ngan."
12 Io, Abraam ikor iae ga idol ilab-
ora ga isulug tanoeai ta ilolon ngan
gid It pade.
13 Ta gid tano itamatama matadeai,
ei ikeo pan Epron bedane, "Gau
nakim eao longo leg posanga. Nakim
naol tano toa oa pago. Bada leg pat
toa ne, ta gau nataian ag burua mate
toa eoa."
14 Ta Epron ikoli Abraam ele
posanga bedane,
15 "Eaba kapei, longo. Tano toa
ne aea olnga pat silva buno pange
mon. Be ngan gitarua, pat toa ne
eine danga sapaean. Taian am burua
mate."
16 Io, Abraam ilongo posanga toa
ne, ta iuade tano toa oa aea olnga
mambe Epron ikeo ngan toa gid It
matadeai. Iuade ngan pat lalaede
mambe togid panua oalo ad.
17 Toa bedaoa ta Abraam ibada
tano toa oa ton Epron ga iman ei
aea. Tano toa oa ienono ngan tibur
Makpela boloma ngan tuanga ton
Mamre. Abraam ibada tano toa oa
ga pat kapei aea baba toman ngan
gid abei toa ngada oa timadmadid ga
tibalil ngan tibur toa oa.
18 Gid It toa tirourou ngan tuanga
toa aea atama iaoa, tigera Abraam
iuol tano toa oa ga iman ei aea.
19 Ga kus ta Abraam itaian iadaoa
Sara ngan pat kapei aea baba, ngan
tibur Makpela boloma ngan Mamre
ele tuanga Ebron ngan tibur kapei
Kenan.
20 Tota tano toa oa idanga tede
togid It toman ngan pat kapei aea
baba ienono ngan, iman denga ton
Abraam.

24

Abraam ele paeaeanga ilo taine ede ga iman Aisak iadaoa

1 Abraam ei eaba kapei na. Be
MARON ikado danga toa ngada oa
iuotot pan kemikemi mon.
2 Ta Abraam ibaba ele paeaeanga
ede toa eaba kapei ga inam pan.
Paeaeanga toa oa imariala ngan
Abraam ele danga sisid toa ngada oa.
Ta Abraam ikeo pan bedane, "Dol
bagem ga idio buleg ibuloloeai,*
3 ta kado posanga tautaunga ngan
MARON Deo ieda. Ei Deo ngan bubur
ga tano. Kado posanga tautaunga
ngan danga ga oaine. Ngan tano

* **24:2:** Kadonga ngan dolnga ibage ga idio Abraam ibule ibuloloeai iman kilala ngan paeaeanga toa oa ele posanga tautaunga pan Abraam. Toa bedaoa ta ei manta inasi tutui Abraam ele renrennga. Gera posanga ngan OM 47.29.

Kenan toa namamado ngan ne, eao
rangrang ngan bada taine eta ga
iman natug iadaoa mao.
4 Be eao manta la ngan ag tuanga
ipu pagid sobosobog ta bada natug
Aisak iadaoa eta."
5 Be paeaeanga toa oa ibeta ei
bedane, "Be oangga taine toa oa
itin ngan itnan ele tuanga ga inama
nene toman ngan gau mao, eine gau
madongan? Eine ga nabada natum
ga ila am tuanga ipuiai pade?"
6 Ta Abraam ikeo, "Eao rangrang
ngan bada natug ga ila toa eoa mao.
7 MARON toa ei Deo ngan bubur,
ibada gau ta natnan tamag ele
tuanga ga leg panua ad tano, ta ikado
posanga tautaunga pagau bedane,
'Gau ga napan tano toa ne ga iman
tibutibum ad.' Ei ga isula ele anggelo
ta ila imuga ngan eao, ta eao ran-
grang ngan bada natug iadaoa eta
toa eoa.
8 Be oangga taine itin ngan inam
toman ngan eao mao, goibe, matam
sapian posanga tautaunga toa eao
kado ne. Be bada natug ga ila ngan
ag tuanga ipu padam."
9 Tota Abraam ele paeaeanga idol
ibage ga idio aea maron Abraam
ibule ibuloloeai ta ikado posanga
tautaunga ngan nasinga ele posanga
toa oa.
10 Paeaeanga toa oa ibada aea
maron Abraam ele kamel sangaul ga
gid gerebo kemikemi ton Abraam, ga
kus ta ikakai ga ila Naor ele tuangai
ngan tibur kapei Aram-Naaraim†.
11 Ado edengada ga kus ta ei iuot
toa eoa ta ikado gid kamel ga tidio
tieno boloma ngan eau ede aea baba,
boloma tuangai. Eiua lailai ngan ado
imata toa gid taine tila ngan ednga
eau.
12 Ta iraring bedane, "O MARON,
Deo ton ag maron Abraam, nakim
eao lolom isat ngan ag maron, ta
kado leg lalalanga labone ga iuot
kemi.
13 Ega, gau namadmadid eaumata
isaleai ne, be gid taine blalala tuan-
gai ad tinam tieded eau.
14 Be gau ga nakeo pan taine blala
eta ga bedane, 'Irangrang ngan eao
dol lem ulo eau aea ga isulug ta naun
teta?' Be oangga ikeo, 'Goibe, un, ta
gau ga napaun lem kamel pade.' Io,
gau nakim eao sio taine tota nena ga
iman lem paeaeanga Aisak iadaoa.
Oangga gid danga iuot toa bedaoa,
eine ga naoatai mambe eao lolom
isat ngan ag maron ta lua ei."
15 Io, ei iraring maitne, be Rebeka
ibisi ulo ede eau aea ga inam iuot. Ei
Betuel inat taine. Be Betuel ei Naor
ga Milka natud. Be Naor ei Abraam
itar kakau.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Paeaeanga iraring maitne, be Rebeka ibisi ulo ga inam.

16 Be taine toa oa namelapau. Ei
ieno toman ngan eaba eta maitne. Ei
isulug ga ila eaumatai ta ied eau, ga
kus ta idae mulian ga inam.
17 Be paeaeanga toa oa ila man-
manae pan ta ikeo, "Irangrang ngan
naun eau kauteta ngan lem ulo na?"
18 Ta ikeo, "Goibe eaba kapei, nam
un." Ta manmanae isoa ulo ga isulug
ta ibada pan ta iun.
19 Ei iun ga kus ta taine toa oa ikeo,
"Gau ga napaun lem kamel pade, ga
irangrang ngan tiun ga itara gid."
20 Tota itok eau ngan ulo toa oa
manmanae ga ila ngan gid kamel ad
golomada. Ga kus ta ilado mulian ga
ila ngan eau aea baba toa oa ta ied

† **24:10:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Aram-Naaraim ipu eine tibur Aram aea eau rua. Ieda ede pade eine Padan-Aram be ngan posanga Grik eine Mesopotemia.*

pade ga irangrang ngan ele kamel
toa ngada oa tiun ga itara gid.
21 Be eaba toa oa iposa eta mao. Ei
imata inono taine toa oa ta iuangga
iuatai, MARON ikado ele lalalanga ga
iuot kemi, mao madongan.
22 Idio ta gid kamel tiun ga kus ta
eaba toa oa ibada bangau gol ede
ga iuot toman ngan poipoi gol rua.
Bangau toa oa aea olnga kapei, be
poipoi gol toa rua oa kulupu ga ad
olnga kapei pade.‡
23 Ta ibeta ei bedane, "Eao sai inat
taine? Be eao gera tamam ele luma
irangrang ngan gai pade aeno ngan
toa labone bong?"
24 Ta ikeo pan bedane, "Gau Betuel
inat taine. Betuel ei Naor ga Milka
natud."
25 Ta ikeo pade bedane, "Gid kamel
ad purup ga annga busa ienono, ga
lemai luma eine irangrang ngan gimi
aeno ngan pade."
26 Io, eaba toa oa ilongo bedaoa
ta ikor iae ta idol ilabora ga isulug
tanoeai ta isoa MARON ieda.
27 Ta ikeo, "Tasoa MARON ieda. Ei
Deo ton ag maron Abraam. Ei ilolo
isat ngan ag maron ta ikado kadonga
mata tutui aea pan. MARON ibada
gau ga nanam tutui ngan ag maron
isobosobo!"
28 Rebeka ilongo toa bedaoa ga kus
ta ilado ga ila pan itna masin ta ikeo
pagid ngan danga toa ngada ne.
29-30 Be Rebeka iliu ede ieda La-
ban. Ei igera bangau gol toa ienono
iliu inudiai ga gid poipoi gol ienono
ibageai, be ilongo iliu Rebeka ininipu
ngan eaba toa oa ele posanga pan.
Ta ilado manmanae ga ila igera eaba
toa oa imadmadid eaumatai boloma
ngan gid kamel.
31 Ta Laban ikeo pan bedane,
"Eaba kapei, MARON ikado kemi tau
ngan eao. Eao kamado madma-
did toa nene? Nam ta gitarua tala
lumaeai. Gau nakemi luma ilolo
motean ngan gimi, ga lemi kamel
mulid pade."
32 Io, gisirua tila lumaeai, ta Laban
ikeo pagid ele paeaeanga ta tisoa
gid tulua kamel paodeai ga isulug ta
tipan gid kamel ad annga. Ta ikeo
pagid pade ta tibada eau ga inam
ngan Abraam ele paeaeanga ga ele
panua naurata ad tisigiri aed.
33 Ga kus ta tibada annga ga inam,
be Abraam ele paeaeanga ikeo, "Gau
ga naean padam ge ga irangrang
ngan napalongo ngan leg posanga."
Ta Laban ikeo, "Goibe, posa ge."
34 Ta ikeo, "Gau paeaeanga ton
Abraam.
35 MARON ikado kemi tau ngan ag
maron, ta ele pat ga danga sisid
busa. Ipan ele sipsip ga meme ga bul-
makao ga silva ga gol ga paeaeanga
arangaranga ga taine ga kamel ga
donki.
36 Be ag maron iadaoa Sara, ngan
ado toaiua ei taine kapei, ei ipopo ag
maron ele gergeu aranga ede. Ta ag
maron ipan ele danga toa ngada oa
ga ila pan inat toa oa.
37 Be ag maron ikeo matua pagau
ta naposa tautaunga ngan danga ga
oaine. Ta ikeo, 'Ngan tano Kenan toa
namamado ngan ne, eao rangrang
ngan bada taine eta ga iman natug
iadaoa mao.
38 Be eao manta la pagid tamag iso-
bosobo ga gid iaoa kelede togau, ta
bada taine eta ga iman natug iadaoa.'
39 "Ta nabeta ag maron bedane,
'Be oangga taine toa oa itin ngan
inam toman ngan gau mao, eine gau
madongan?'
40 "Ta ag maron ikeo, 'MARON toa
somisomi nanasnasi ilinge, eine ga
isula ele anggelo ga ila toman ngan
eao. Ta ei ga ikado ga lem lalalanga
iuot kemi. Toa bedaoa ta eao ran-
grang ngan badanga taine eta pagid
sobosobog ga gid iaoa kelede togau
ta iman natug iadaoa.
41 Be oangga eao la pagid, be ti-
longo ngan eao bada taine toa oa
ga iman natug iadaoa mao, goibe,
matam sapian posanga tautaunga

‡ **24:22:** Ngan posanga Ibru, ikeo ga bangau toa oa aea kulupu iuot 6 grem, be gid poipoi kelede kelede ad kulupu iuot 120 grem.

toa kado pagau ne, be eao lem idil eta
paeamao mao.'
42 "Be labone ado, nanam naot
eaumatai ta nararing bedane, 'O
MARON, Deo ton ag maron Abraam,
kado leg lalalanga toa nanama ngan
ne ga iuot kemi.
43 Ega, gau namadmadid eaumata
isaleai ne, be oangga taine eta inam
ngan eau aea ednga, eine ga nakeo
pan bedane, "Irangrang ngan naun
eau kauteta lem uloeai?"
44 Be oangga ikeo, "Goibe, un, ta
gau ga napaun lem kamel pade,"
MARON, gau nakim eao sio taine tota
nena ga iman ag maron inat iadaoa.'
45 "Nararing lologeai toa bedaoa
maitne, be Rebeka ibisi ulo eau aea
ga inam iuot. Ei isulug ga ila eau-
matai ta ied eau. Ga kus ta nakeo pan
bedane, 'Nakim naun teta.'
46 "Tota manmanae isoa ulo ga
isulug ta ikeo bedane, 'Goibe un, ta
gau ga napaun lem kamel pade.' Io,
naun ga kus ta ipaun leg kamel pade.
47 "Ta nabeta ei bedane, 'Eao sai
inat taine?'
"Ta ikeo, 'Gau Betuel inat taine.
Betuel ei Naor ga Milka natud.'
"Ikeo bedaoa pagau ga kus ta nas-
esean bangau gol toa oa ga idudunga
inudiai ta nadol poipoi gol ibageai.
48 Ga kus ta nakor aeg ga nadol
laborag ga isulug tanoeai pan MARON
ta nasoa MARON ieda, ei Deo ton ag
maron Abraam. Ngansa ei ibada gau
ga nanam tutui pagid iaoa kelede ton
ag maron itar kakau, ngan badanga
inat taine ede toaine ga iman ag
maron inat iadaoa.
49 Be oangga gimi akeo ga akado
kadonga kemi ga tutui ngan ag
maron, ta akeo pagau. Be oangga
gimi tinimi ngan mao, tota akeo pa-
gau pade. Toa bedaoa ga naoatai
edap isaoa ga nanasi."
50 Io, Laban ga Betuel tikoli ele
posanga bedane, "Danga oaine,
MARON ikado ga iuot. Ta gai
arangrang ngan akado posanga eta
ngan mao.
51 Ega, Rebeka ta imamado. Bada
ei ta gimirua ala. Kemi ngan iuai
am maron inat, mambe MARON ikeo
ngan."
52 Io, paeaeanga ton Abraam
ilongo posanga toa ne ga kus ta
idol ilabora ga isulug tanoeai ta isoa
MARON ieda.
53 Ga kus ta ibada gid sogonga
kemikemi ga iuot. Ibada silva ga gol
ga barikia papau ga ila pan Rebeka.
Ta ibada gid gerebo kemikemi toa
aea olnga kapei ga ila pan Rebeka
itna ga iliu.
54 Io, tian ga tiun ga kus ta Abraam
ele paeaeanga ga ele panua naurata
ad tila tieno.
Gaisala ngan ado sae tidae ta
Abraam ele paeaeanga ikeo bedane,
"Nakeo ga naluagau mulian pan ag
maron."
55 Be Rebeka itna ga iliu tikeo be-
dane, "Longean taine blala toa ne ga
idio toman ngan gai irangrang ngan
ado sangaul, ga kus ta ila."
56 Be Abraam ele paeaeanga ikoli
led posanga bedane, "Gimi apaidi
gau padam. MARON ikado leg
lalalanga toa ne ga iuot kemi na. Gau
nakim alongean gau ta naluagau mu-
lian pan ag maron."
57 Ta tikeo bedane, "Tababa taine
toa oa ga inam ta tabeta ei ngan ilolo
madongan."
58 Io, tibaba Rebeka ga inam ta
tibeta ei, "Eao kim la toman ngan
eaba toa ne?"
Ta ikeo, "Be. Gau ga nala."
59 Idio ta tilongean Rebeka ga taine
kapei ede imariala ngan ei, ta tila
toman ngan Abraam ele paeaeanga
ga ele panua naurata ad.
60 Ta tikado posanga kemi ngan
pamatuanga Rebeka ta tikeo,

"Liumai, eine eao ga ot panua bunor-
ingring busa tnad.
Eao tibutibum ga tibada tuanga
togid ad miri itamatama ga
iman led."

61 Tota Rebeka toman ngan ele
paeaeanga tidae ga timado kamel

paodeai. Ta tinasi Abraam ele paeaeanga ga tila. Ngan kadonga toa bedaoa ta Abraam ele paeaeanga ibada Rebeka ga ila.
62 Be ngan ado toaiua, Aisak imamado ngan tibur kapei Negev. (Ngansa mugaeai itnan tibur Ber-Laai-Roi ta ila imado toa eoa.)
63 Be lailai ede Aisak ilalala ga ila ngan tibur aea purup kemikemi ta idio iraring. Be imata idae ta igera gid kamel tilalala ga tinam.
64 Be Rebeka ei pade imata idae ta igera Aisak. Ta isulug ngan kamel
65 ta ibeta paeaeanga toa oa bedane, "Eaba sai toa ilalala ga eoa ga inam pagita?"
Ta paeaeanga ikeo, "Eine ag maron." Tota Rebeka ibada ilabora aea malo ta ipamumul ngan imata.
66 Idio ta Abraam ele paeaeanga ipalongo Aisak ngan danga toa ngada oa ikado.
67 Ta Aisak ibada Rebeka ga ila imado itna Sara ele palatai. Tota gisirua tiuai ngan gid, be Aisak ikim ei tau. Ta Aisak ilolo kemi mulian. Ngansa mugaeai ilolo isat ngan itna imate.

25

Abraam itubtub padengada

1 Idio ta Abraam iuai taine ede pade ieda Ketura.
2 Ta ei ipopo Simran ga Ioksan ga Medan ga Midian ga Isbak ga Sua.
3 Be Ioksan ei Seba ga Dedan tamad. Be Dedan ei gid Asur ga gid Letus ga gid Leum tibud.
4 Be Midian ele gergeu arangaranga edad ga bedane: Epa ga Eper ga Anok ga Abida ga Elda. Gid iaoa toaine eine Ketura ele gergeu ga itubtub.
5 Idio ta Abraam ipan ele danga sisid toa ngada oa ga ila pan inat Aisak.
6 Be Abraam iuai gid ele taine paeaeanga edengada. Imamado maitne be ibada gid tenainga ga ila pagid iadadaoa toa oa led gergeu. Ga kus ta isula gid ga tila timado ado ele parangai, aluai ngan inat Aisak.

Abraam imate ta titaian ei

7 Abraam aea rai toa ngada oa iuot buno ede sangalima sangaul rua igegea lima (175).
8 Ei iuot eaba kapei tau ta itin igelgel ngan ele madonga mole tanoeai. Ga kus ta imate ta ila ieno toman ngan itubtub.
9 Be ele gergeu rua Aisak ga Ismael titaian ei ngan pat kapei aea baba ngan tibur ieda Makpela boloma ngan Mamre ele tuanga. Denga toa oa ienono ngan tano ton Epron, Soar inat, eaba It aea.
10 *Be tano toa oa, eine Abraam iuol pagid It. Ta Aisak ga Ismael titaian ei ngan denga toa mugaeai Abraam itaian iadaoa Sara ngan.
11 Muriai ngan Abraam ele matenga, Deo ikado kemi tau ngan inat Aisak. Ngan ado toaiua, Aisak imamado boloma ngan tibur Ber-Laai-Roi.

Ismael aea titnga

12 Ismael aea titnga ga bedane: Ismael ei Abraam inat toa Agar ipopo. Agar ei taine Isip aea be ei Sara ele paeaeanga.
13 Be Ismael ele gergeu edad ga bedane: inat lautabe Nebaiot, ga kus ta Kedar ga Atbel ga Mipsam
14 ga Misma ga Duma ga Masa
15 ga Adat ga Tema ga Ietur ga Napis ga Kedema.
16 Eine gid Ismael ele gergeu arangaranga edad. Gid edaeda toa ne tiuatoato ngan gid iaoa toaine ad tano ga led tuanga. Gid panua toa sangaul ga igegea rua ne, timadid ga timugamuga ngan gid lum sangaul ga igegea rua.
17 Ismael aea rai toa ngada oa iuot buno ede sangaul tol igegea lima ga rua (137). Ga kus ta imate ta ila ieno toman ngan itubtub.
18 Ismael ele gergeu ga itubtub tila timado ngan tibur kapei rabu ngan Avila ga Sur. Sur ienono boloma

* **25:10:** OM 23.3-16

ngan Isip, ngan edap ila ngan tibur kapei Asiria. Be gid iaoa toaine timanman ariapolpol ngan gid.

Rebeka ipopo Iso ga Iakop

19 Abraam inat Aisak aea titnga ga bedane:
Abraam ei Aisak itama.
20 Be Aisak aea rai sangaul pange ta iuai Rebeka. Rebeka ei gergeu taine ton Betuel, eaba Aram aea ngan tibur kapei Padan-Aram*. Rebeka iliu eine Laban, eaba Aram aea.
21 Be Aisak iadaoa Rebeka ipopo gergeu eta mao. Tota Aisak irar-ing ga ila pan MARON ngan luanga iadaoa. Ta MARON ilongo Aisak ele raring ta Rebeka iapa.
22 Be gergeu ninnga boge rua tienono Rebeka iapai, be tipaparau. Ta Rebeka ikeo, "Ikamado ga danga toa ne iuot ngan gau?" Ei iuangga iuatai ngan danga toa ne ipu, ta ibeta MARON.
23 *Ta MARON ikeo pan bedane,

"Gergeu rua toa apameai na, eine ga tiuot alu rua.
Be alu rua toa eao ga popo ne, eine ga timan ariapolpol.
Ede ga iura kapei ngan ede pade.
Be gergeu kapei ga iman itar kakau ele paeaeanga."

24 Io, ele ado poponga aea iuot ta ipopo gergeu ninnga boge rua.
25 Gergeu toa imuga oa itin singsin-gia, be itin ilaun kapei. Tota tiuato ieda Iso†.
26 Ga kus ta ipopo itar kakau, be ibage igigiran Iso iae igub. Tota tiuato ieda Iakop‡. Aisak aea rai sangalima sangaul ede, be Rebeka ipopo gisirua.

Iso ilongean imul gergeu lautabe aea ga ila pan Iakop

27 Gergeu toa rua oa tidae kapeipei, be Iso ele oatainga kapei ngan ilonga masilau tibur aea. Be Iakop ei eaba posanga aea mao. Ei mumun ga imamado saupuiai.
28 Aisak ikim Iso ngansa itin igel-gel ngan eannga gid masilau toa Iso ibabada. Be Rebeka ikim Iakop.
29 Ado ede Iakop iliu annga ngan ulo. Be Iso iluai mulian tiburiai ga inam be pitoreanei ta itin imang-golenga tau.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Iso iluai mulian tiburiai ga inam be pitoreanei kapei.

30 Ta Iso ikeo pan Iakop, "Man-manae! Bada annga singsingia toa uloeai na inam naean. Pitoreagau ga tinig imanggolenga kapei tau." (Ngan ipu toaine tiuato ieda ede pade Idom§.)
31 Be Iakop ikeo, "Longean mulim gergeu lautabe aea** ga inam pagau bua."
32 Ta Iso ikeo, "Ega, naoangga namate ngan pitoro. Toa bedane mulig gergeu lautabe aea ga ilua gau madongan?"
33 *Be Iakop ikeo, "Posa tautaunga gadae bua, ngan mulim gergeu lautabe aea ga inam pagau." Tota Iso iposa tautaunga gadae ta ilongean

* **25:20:** *Padan-Aram ieda ngan posanga Grik eine Mesopotemia.* * **25:23:** Ro 9.12 † **25:25:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iso eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: itin ilaun kapei.* ‡ **25:26:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iakop ipu eine igigiran iae igub. Be posanga toa ne ipu ede pade bedane: ipakaka.* § **25:30:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Idom ipu eine singsingia.* ** **25:31:** Ngan gid Ibru mugaeai, mul gergeu lautabe aea eine danga kapei. Oangga tamad boloma ngan ele matenga, ei ga ipota ele danga sisid ga aea tano ga ila pagid ele gergeu. Ta ngan tamad ele matenga, gergeu lautabe ga ibada iana ruangada, be ele gergeu padengada anad keledengada. * **25:33:** Ibr 12.16

imul gergeu lautabe aea ga ila pan
Iakop.
34 Ga kus ta Iakop ipan aea bret ga
sul singsingia toa ikado ngan lentil††
ipuapua. Iso ian ga iun ga kus ta idae
ga ila.
Ngan kadonga toa bedaoa, Iso ipa-
solan mambe ei iuangga imul gergeu
lautabe aea eine danga sapaean.

26

Aisak ila imado ngan tibur Pilistia

1 Idio ta sapanga kapei iuot ngan
tibur Kenan mambe mugaeai iuot
ngan Abraam imamado. Ta Aisak
ila pan Abimelek, maron kapei togid
Pilistia, ngan tuanga Gerar.
2 Be MARON iuot pan Aisak ta ikeo,
"Eao la Isip mao. Eao manta la mado
ngan tibur ede nene gau ga nakeo
pago ngan.
3 *Eao mamado ngan tano toa ne,
ta gau ga namado toman ngan eao ga
nakado kemi tau ngan eao. Ngansa
gau ga napan tano toa kapei ne ga
idio pago ga pagid lem gergeu ga
tibutibum. Ta gau ga naparangrang
leg posanga tautaunga toa nakado
pan tamam Abraam.
4 Be gau ga nakado ga lem gergeu
ga tibutibum tiuot busa mambe gid
gigima mariambai, ta gau ga na-
pan tano toa ne pagid. Be kadonga
kemi toa nakado ngan tibutibum,
eine ga iparangrang alu toa ngada ne
tanoeai,
5 ngansa Abraam ilongo lingeg ga
inasi leg posanga toa ngada ne."
6 Tota Aisak idio ngan tuanga
Gerar.
7 *Idio ta gid arangaranga Gerar
tibeta Aisak ngan iadaoa. Ta ikeo,
"Ei gau liug." Ngansa imataud ta
ikeo iloleai bedane, "Gid panua ngan
tuanga toa ne ga tipamate gau ta
tibada adaoag. Ngansa ei taine
namelapau."
8 Mole tede ga kus ta Abimelek,
maron kapei togid Pilistia, imamado
ele lumaeai be imata ila ta igera
Aisak ipatitiaudan iadaoa Rebeka.
9 Tota Abimelek ibaba Aisak ga
inam pan ta ikeo, "Ega, eine adaoam
tautaunga, na? Eao kamado keo ga
ei lium?"
Ta Aisak ikeo pan, "Ngansa oangga
nakeo ga ei adaoag, eine ga tirau gau
ga namate."
10 Ta Abimelek ikeo, "Eao kamado
kado bedane ngan gai? Oangga eaba
eta ngan gai ieno toman ngan ei, eine
eao kado ga lemai kadonga sat kapei
tau."
11 Tota Abimelek iposa matua
pagid panua toa ngada oa bedane,
"Oangga sai ikado kadonga eta
paeamao ngan eaba toa ne ga iadaoa,
ei ga imate."
12 Idio ta Aisak ikado dadanga ta
iarum gid annga ipuapua ngan tano
toa oa. Be ngan rai toaiua gid an-
nga iuot busa ta iasal tau gid annga
ipuapua toa iarum mugaeai, ngansa
MARON ikado kemi tau ngan ei.
13 Tota Aisak ele pat ga danga sisid
iuot busa. Ta ele danga sisid iuotot
busa tau ga ilalala ga ila.
14 Ei ele sipsip ga bulmakao ga
paeaeanga busa tau, tota gid Pilistia
lolod paeamao ngan ei.
15 Ta tidom gid baba eau aea toa
Abraam ele paeaeanga tilei mugaeai.
16 Ga kus ta Abimelek ikeo pan
Aisak bedane, "Eao la aluai ngan gai!
Eao uram kapei ta aeasal gai tau."
17 Tota Aisak itnan tibur toa oa,
ta ila ikado saupu ngan dubu kapei
ngan tibur Gerar ta imamado toa
eoa.
18 Mugaeai Abraam ilei gid baba
eau aea ngan tibur toa oa. Be muriai
ngan imate, gid Pilistia tidom gid.
Be Aisak ilei mulian gid baba eau
aea toa oa ta iuato gid edad mambe
itama iuatoato mugaeai.
19 Be ado ede, Aisak ele paeaeanga
tila ngan dubu kapei ta tilei baba ede
eau aea, ta eau ilele ngan ga iuot.

†† **25:34:** *Lentil ipuapua eine boloma lalaede mambe bin be eine singsingia.*
* **26:3:** OM 22.16-18
* **26:7:** OM 12.13, 20.2

20 Be gid panua toa timariala ngan
gid bulmakao togid Gerar, aoad
isokangai pagid Aisak ele paeaeanga
ta tikeo, “Eau aea baba toa ne eine
gai togai.” Tota Aisak iuato eau aea
baba toa oa ieda Esek*, ngansa gid
panua aoad isokangai pan.
21 Idio ta Aisak ele paeaeanga tilei
eau aea baba ede pade, be gid panua
aoad isokangai ngan pade. Tota
Aisak iuato eau aea baba toa oa ieda
Sitna†.
22 Ga kus ta Aisak itnan tibur toa oa
ta ila ilei eau aea baba ede pade. Be
gid panua aoad isokangai ngan mao.
Tota Aisak iuato eau aea baba toa
oa ieda Reobot‡ ngansa ikeo bedane,
“Labone MARON ipan tibur oatalai
pagita, ta leda naurata ga iuot kemi
toa eko.”
23 Idio ta Aisak itnan tibur toa oa ta
ila ngan tibur Berseba.
24 Be ngan bong toaiua MARON iuot
pan ta ikeo, “Gau Deo ton tamam
Abraam. Eao mataud mao, ngansa
gau namado toman ngan eao. Gau
ga nakado kemi tau ngan eao, ta
nakado ga lem gergeu ga tibutibum
tiuot busa, ngansa eao gergeu ton leg
paeaeanga Abraam.”
25 Ta Aisak ipagun popou tenainga
aea ngan tibur toa oa, ta ibaba ga
ila pan MARON ta isoa ieda. Toa eoa
irau ele palata, be gid paeaeanga tilei
baba eau aea.

Aisak ga Abimelek tirau posanga ta lolod kelede

26 *Be Abimelek itnan ele tuanga
Gerar ta ila igera Aisak. Be panua
rua tinam toman ngan ei. Ede eine
Ausat, eaba ilualua Abimelek ngan
ele posanga. Be ede pade eine Pikol,
madidnga ngan Abimelek ele panua
paraunga ad.
27 Ta Aisak ibeta gid bedane, “Mu-
gaeai gimi aman ag isat ta asere gau.
Be labone akim saoa ga anam pagau
pade?”
28 Ta tikeo, “Labone gai aoatai
tautaunga mambe MARON imamado
toman ngan eao. Ta gai akim gi-
taingada tarau posanga tautaunga
ta loloda kelede. Tarau posanga ga
bedane:
29 Eao ga kado kadonga eta paea-
mao ngan gai mao. Ngansa gai akado
kadonga eta paeamao ngan eao mao,
be somisomi lemai kadonga kemi
pago. Ta mugaeai eao tnan gai ga la,
be eao lolom itarui ta la. Ta labone
gai agera mambe MARON ikado kemi
tau ngan eao.”
30 Io, Aisak ikado ele eaneannga
kapei ede, ta gisingada tian ga tiun.
31 Ta gaisala rumaruma ngan ado
sae, tidae ta tirau posanga tautaunga
ngan gid led kadonga kemi rabu
ngan gid. Ta ital gid, be lolod itarui
ta titnan ei ga tila.
32 Be ngan ado toaiua, Aisak ele
paeaeanga tila pan ta tipalongo ei
ngan baba eau aea toa tilei ta tikeo,
“Eau iuot ngan.”
33 Tota Aisak iuato eau aea baba
toa oa ieda Siba. Toa bedaoa ta
labone pade panua tiuatoato tuanga
toa oa ieda Berseba.§

Iso iadadaoa edad

34 Iso aea rai sangaul pange, be iuai
taine ede ieda Iudit. Ei gergeu taine
ton Beri, eaba It aea. Be Iso iuai taine
ede pade ieda Basemat. Ei gergeu
taine ton Elon, eaba It aea.
35 Be taine toa rua ne tikado Aisak
ga Rebeka ta lolod itolatola tau ngan
gisirua.

27

Iakop ipakaka itama ta ilub Iso aea pamatuanga

1 Idio ta Aisak iuot eaba kapei tau,
be imata ikila ta irangrang ngan ig-
eragera mao. Ta ado ede ibaba ele
gergeu lautabe Iso ga inam pan. Ta
ikeo, “Natug.”
Ta Iso ikeo, “Gau ta eko.”

---

* **26:20:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Esek ipu eine aoad isokangai.* † **26:21:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Sitna ipu eine ariapolpol.* ‡ **26:22:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Reobot ipu eine tibur oatalai.*
* **26:26:** OM 21.22 § **26:33:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Siba ipu eine posanga tautaunga, be Berseba ipu eine eau aea baba toa tikado posanga tautaunga gadae ngan. Gera posanga ngan OM 21.31.*

2 Ta Aisak ikeo, “Ega, gau eaba
kapei na, be naoatai mao ngan ado
isaoa ga namate.
3 Tota bada lem pandenga ga tu-
tupi ta la tiburiai ngan ilonga ag
masilau eta.
4 Eao bada masilau ga kus ta
nono annga toa imana kemi mambe
nakimkim. Ta bada ga inam pagau
ta naean. Toa bedaoa ta nakado leg
posanga kemi ngan pamatuanga go
motean, ga kus ta namate.”
5 Be Rebeka ilongo Aisak iposaposa
pan inat Iso toa bedaoa. Ta Iso ila
tiburiai ngan ilonga masilau.
6 Ga kus ta Rebeka ikeo pan inat
Iakop bedane, “Ega, pataутene na-
longo tamam ikeo pan Iso bedane,
7 ‘Bada ag masilau eta ta nono
ga imana kemi ta naean. Ga kus
ta nakado leg posanga kemi ngan
pamatuanga go MARON imatai, mu-
gaeai ngan leg matenga.’
8 Natug, longo kemi ta nasi leg
posanga.
9 La gera leda meme ipu ta bada
meme daenga pau rua toa titub
kapeipei. Ta gau ga nanono tamam
aea annga imana kemi mambe
ikimkim.
10 Ta eao ga bada ga ila pan tamam
ta ian. Tota ei ga ikado ele posanga
kemi ngan pamatuanga eao, mu-
gaeai ngan imate.”
11 Be Iakop ikeo pan itna Rebeka
bedane, “Be tadig kapei itin ilaun
kapei. Be gau tinig ilaun mao.
12 Kado tamag idab tinig ta iuatai
mambe napakaka ei. Toa bedaoa
ga ikado posanga paeamao ta Deo
ipaeabu ngan gau, ta nabada pamat-
uanga eta mao.”
13 Ta itna ikeo pan, “Natug, eao
lolom ede ga ede mao. Posanga
paeamao ga idae ngan gau. Be eao
la kado mambe nakeo, ta bada gid
meme toa oa ga inam pagau.”
14 Tota ila ibada gid meme ga
ila pan itna. Ta itna inono itama
aea annga toa imana kemi mambe
ikimkim.
15 Ga kus ta Rebeka ibada Iso ele
barikia kemikemi ienono lumaeai ta
idol ngan inat Iakop.
16 Ta irobi Iakop ibage ga igagal
ngan meme itin kukul. Ipasogo
Iakop bedaoa ga kus
17 ta ibada annga toa imana kemi
toman ngan bret toa inono oa ga idae
Iakop ibageai.
18 Ta Iakop ibada ga ila pan itama
ta ikeo, “Apa.”
Ta Aisak ikeo, “Natug, saoa toa?
Eao sai?”
19 Ta Iakop ikeo pan itama, “Gau
lem gergeu lautabe Iso. Gau nakado
mambe eao keo pagau ngan. Dae
mado ta ean am masilau idanga
ede toa nanono ne. Ga kus ta
kado posanga kemi ngan pamat-
uanga gau.”
20 Ta Aisak ibeta ei bedane, “Natug,
eao bada masilau toa ne manmanae
madongan?”
Ta Iakop ikeo, “Am MARON Deo
ilua gau ta nabada manmanae.”
21 Ta Aisak ikeo pan Iakop be-
dane, “Nam boloma ta nadab tinim
ta naoatai, eao natug Iso, mao mao?”
22 Io, Iakop ila boloma pan, ta
itama idab itin ta ikeo, “Ilinge
mambe Iakop, be ibage mambe Iso.”
23 Ei iuatai ngan ei mao, ngansa
meme ilaun irobi ibage, mambe Iso
itin ilaun. Ta Aisak ipamatua ei.
24 Be ibeta ei pade, “Tautaunga eao
natug Iso na?”
Ta Iakop ikeo, “Be. Eine gau.”
25 Ta Aisak ikeo, “Natug, bada an-
nga toa eao nono ne ga inam naean.
Ga kus ta nakado leg posanga kemi
ngan pamatuanga eao.”
Io, Iakop ibada pan ta ian, ta ibada
oain pade ga ila pan ta iun.
26 Ga kus ta itama Aisak ikeo,
“Natug, nam boloma pagau ta
busum papag.”
27 *Tota Iakop ila boloma pan ta
ibusum ipapa. Be itama inud barikia
ton Iso ta ikado posanga kemi ngan
pamatuanga ei ta ikeo,

* **27:27:** Ibr 11.20

"A, natug itin iuad kemi toa ne,
eine mambe dadanga ede iuad kemi,
ngansa MARON ikado ga iuot kemi tau.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Aisak ikado posanga kemi ngan pamatuanga Iakop.

28 Deo ga ikado namul buburiai aea ga isulug ga inam ngan am dadanga,
ta am annga ga iuot busa.
Eine ga ikado ga am tano imona kapei ta am wit ga oain iuot busa pade.

29 *Gid alu toa ngada ne ga timan lem paeaeanga,
ta panua ngan tuanga toa ngada ne ga tikor aed ga tilolon ngan eao.
Eao ga man maron ngan am kakakau,
ta tnam ele gergeu ga tikor aed ga tilolon ngan eao pade.
Be sapadua tikado posanga paeamao ngan eao,
eine Deo ga ipaeabu ngan gid.
Be sapadua tikado posanga kemi ngan eao,
eine Deo ga ikado kemi ngan gid."

30 Io, Aisak ikado posanga kemi ngan pamatuanga Iakop ga kus ta Iakop itnan ei ga idio. Be mole mao, itar kapei Iso iluai mulian tiburiai ga inam.

31 Ei pade inono itama aea annga imana kemi ta ibada ga ila pan. Ta ikeo, "Apa, dae mado ta ean am masilau toa nabada ga inam. Ga kus ta kado lem posanga kemi ngan pamatuanga gau."

32 Be Aisak ikeo, "Eao sai?"
Ta ikeo, "Gau natum lautabe Iso."

33 Be Aisak ikakrik ta itin isamimi paeamao tau ta ikeo, "Be sai pataut-ene ibada masilau ga inam pagau? Eao nam ot maitne, be naean o. Ta gau nakado posanga kemi ngan pa-matuanga ei, ta posanga toa oa ga iuot ngan ei tautaunga."

34 Io, Iso ilongo itama ele posanga toa bedaoa, ta ilolo bake ga ingan-gar kapei tau. Ta ikeo, "Apa, kado posanga kemi ngan pamatuanga gau pade!"

35 Be Aisak ikeo, "Tadim kakau inam ta ipakaka gau ta ilub am pa-matuanga na."

36 *Ta Iso ikeo bedane, "Ega, ei ipakaka gau parua na. Mugaeai ilub mulig gergeu lautabe aea, ta labone ilub ag pamatuanga pade. Tota ele kadonga pakakanga toa ne inasi ieda ipu."* Ta Iso ibeta itama pade be-dane, "Be lem pamatuanga eta pade ngan gau mao?"

37 Ta Aisak ikeo pan Iso, "Natug, ega, gau nakado ei ga iuot maron ngan eao na. Be isobosobo toa ngada ne ga timan ele paeaeanga. Be nakeo pade ngan aea wit ga oain iuot busa. Toa bedaoa ga nakado saoa pade ngan eao?"

38 *Ta Iso ikeo pade pan itama, "Be lem pamatuanga kelede mon? Apa, kado posanga kemi ngan pa-matuanga gau pade!" Ta itang kapei.

39 *Be itama Aisak ikeo,

"Ega, eao ga mado aluai ngan tano imona.
Be namul buburiai aea ga isulug ga ipatub am dadanga mao.

* **27:29:** OM 12.3 * **27:36:** OM 25.29-34 * **27:36:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iakop ipu eine igigiran iae igub. Be posanga toa ne ipu ede pade eine ipakaka.* * **27:38:** Ibr 12.17 * **27:39:** Ibr 11.20 * **27:40:** OM 36.8, 2Kin 8.20

40 *Eao ga parau ngan didi ngan
badanga am annga ga lem
madonga kemi.
Be eao ga man tadim kakau ele
paeaeanga.
Be muriai eao ga tolatola ngan ei,
ta boko paeaeanga pan pade
mao."

41 Iso ilolo paeamao ngan Iakop
ngansa tamad ikado posanga kemi
ngan pamatuanga ei toa bedaoa.
Ta ikeo iloleai bedane, "Teta pade
tamag ga imate, ta gai atang ngan ei.
Be oangga akado madonga lolo isat
aea ga kus, eine ga narau Iakop ga
imate."
42 Be Rebeka ilongo posanga ngan
ele gergeu lautabe Iso iuangga ipa-
mate Iakop, ta ibaba ele gergeu
atange Iakop ga inam pan ta ikeo,
"Ega, am kapei Iso iuangga ikado ga
ilolo kemi mulian ngan pamatenga
go.
43 Tota eao manta nasi leg posanga.
Toa patautene dae ta eaoa man-
manae ga la pan liug Laban ngan
tuanga Aran.
44 Eao dio mamado pan ga iran-
grang ngan tadim kapei ilolo itano ga
idio
45 ta imata sapian lem kadonga
paeamao ngan ei. Ga kus ta napaoen
posanga ga ila pago, ta luago mulian.
Ngan kado ta gimirua amate ngan
ado kelede ta naman aimara."

Aisak isula Iakop ga ila pan Laban

46 Idio ta Rebeka ikeo pan Aisak
bedane, "Gau lolog itola tau ngan
madonga boloma pagid taine It ad
toa ne. Oangga Iakop pade iuai taine
It aea, mambe taine toa rua ne, kemi
ngan gau namate."

28

1 Tota Aisak ibaba Iakop ga inam
pan ta iposa kemi ngan pamatuanga
ei. Ta irenren pan bedane, "Eao
rangrang ngan oai taine eta Kenan
aea mao.
2 Toa patautene dae ta la ngan
tibur kapei Padan-Aram pagid iaoa
kelede ton Betuel, toa tnam itama.
La pan tnam iliu Laban ta bada inat
taine eta ga iman adaoam.
3 Kemi ngan Deo Matua Soke Tau
ikado kemi ngan eao, ta ikado ga lem
gergeu tiuot busa. Tota eao ga ot alu
busa tibud.
4 *Be kemi ngan pamatuanga toa
Deo ipamatua Abraam ngan mu-
gaeai, idio pago ga pagid tibutibum
muriai. Ta gimingada tibutibum ga
abada tano toa ne ga iman ami. Eao
labone mamado nene mambe kaluae
ede. Eine tano toa Deo ipan ga iman
Abraam aea."
5 Io, Aisak iposa bedaoa ga kus ta
isula Iakop ga ila ngan tibur kapei
Padan-Aram. Ila pan Laban, Betuel
inat, eaba Aram aea. Ei Rebeka iliu.
Be Rebeka ei Iakop ga Iso tnad.

Iso iuai taine ede pade

6 Iso igera mambe itama Aisak
ikado posanga kemi ngan pamat-
uanga Iakop ga kus ta isula ei ga ila
ngan tibur kapei Padan-Aram ngan
badanga iadaoa eta toa eoa. Be ngan
ado toaiua tamad ipamatua Iakop,
Iso igera mambe tamad irenren pan
Iakop ta ikeo ga irangrang ngan
ibada iadaoa eta pagid taine Kenan
ad mao.
7 Be igera mambe Iakop ilongo
tamad ga tnad linged ta ila ngan
tibur Padan-Aram.
8 Be igera pade mambe itama
Aisak itin ngan gid taine Kenan ad
mao.
9 Tota Iso ila pagid iaoa kelede pan
Ismael toa Abraam inat ede pade,
ta iuai taine ede pade, ieda Maalat.
Taine toa ne ei Ismael inat taine ga
Nebaiot iliu. Taine pau toa ne itlan
Iso iadadaoa toa rua oa.

Iakop ianun

10 Be Iakop itnan Berseba ta inasi
edap ga ila ngan tuanga Aran.
11 Iuot ngan tibur ede ta idio ieno
toa eoa, ngansa ado idil. Ibada pat
ede iman aea nakulnga ta idol ilab-
ora ga idae ngan ta idio ieno toa eoa.

* **28:4:** OM 17.4-8 * **28:12:** Ins 1.51

12 *Ngan ianun igera tete mamarae
ede idae ga ila buburiai ga isulug
tung tanoeai. Be gid anggelo ton Deo
tilalala ga tidae ga tilalala ga tisulug
ngan.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Iakop igera tete mamarae idae ga ila buburiai.

13 *Ta Iakop igera MARON imadid
gadae ngan ta ikeo, "Gau MARON,
Deo ton tibum Abraam ga tamam
Aisak. Gau ga napan tano toa eao
eno ngan ne ga iman eao am ga lem
gergeu ga tibutibum ad.

14 *Lem gergeu ga tibutibum ga
tiuot busa mambe riringa tano aea.
Gid ga tisarung ad tano aea but ngan
tibur toa ngada ne, ngan ado ele
parangai ga ado ele dilngai, ga not
ga saut pade. Be kadonga kemi toa
nakado ngan eao ga tibutibum, eine
ga iparangrang gid lum ga lum toa
ngada ne tanoeai.

15 Be ega, gau ga namado toman
ngan eao ga matag ikikisi go ngan
lem lalalanga toa ngada ne. Ta
gau ga nabada go ga luago mu-
lian ngan tano toa ne. Be gau ga
natnan eao mao ga irangrang ngan
nakado danga toa ngada ne iuot
pago mambe naposa tautaunga pago
ngan."

16 Io, Iakop ieno ga idae ta ikeo
bedane, "Made bong naoatai mao
mambe MARON imamado ngan tibur
toa ne. Be tautaunga ei ta imamado!"

17 Iakop imataud ta ikeo, "Tibur ne
ikado ga namataud kapei tau. Eine
luma ton Deo. Be eine bubur aea
atama."

18 Io, gaisala rumaruma ngan ado
sae, Iakop idae ta ibada aea nakul-
nga pat toa oa ta ipagun ga iman ki-
lala ta itok bude* ga idae pat ipaoeai.

19 Ta iuato tibur toa oa ieda Betel†.
Mugaeai gid panua tiuatoato tuanga
ga boloma oa ieda Lus.

20 Ta Iakop iposa tautaunga pan
Deo ta ikeo, "Oangga Deo imamado
toman ngan gau ga imata kikisi gau
ngan leg lalalanga toa ne, ga ipanpan
ag annga ga ag barikia papau,

21 ta oangga naluagau kemi tamag
ele lumaeai, tota MARON ga iuot ag
Deo.

22 Be pat toa napagun ne ga iman
Deo ele luma. Ta danga toa ngada
ne ibabada pagau, eine ga napota
ga iuot suknga sangaul, ta natenai
suknga ede ga ila pan."

29

Iakop iuot ngan tuanga ton Laban

1 Iakop ilalala ga ila ta iuot ngan
tano togid panua ado ele parangai
ad.

* **28:13:** OM 13.14-15 * **28:14:** OM 12.3, 22.18 * **28:18:** Kadonga ngan toknga bude ga idae ngan pat toa oa ipasolan mambe ei itenai ei mulian ga ila pan Deo, ta Deo ele ul ienono toa eoa. † **28:19:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Betel ipu eine Deo ele luma.*

2 Toa eoa ila ngan dubu ede ta igera
eau aea baba. Be sipsip ipu tol tima-
mado boloma ngan, ngansa somi-
somi tamatamad tieded eau ngan
baba toa oa ta tipaun gid. Be pat
kapitnami ede ipakala eau aea baba.
3 Somisomi oangga gid sipsip toa
ngada oa tiluplup ga kus, eine gid
panua timariala ngan sipsip tipul pat
toa oa ngan eau aea baba ta tipaun
gid sipsip. Ga kus ta tipatabul mulian
pat ga ipakala baba iaoa.
4 Ta Iakop ibeta gid panua toa
timariala ngan sipsip oa bedane,
"Leg panua, gimi sida ami?"
Ta tikeo, "Gai lemai tuanga Aran."
5 Ta ibeta gid, "Gimi aoatai ngan
Laban, Naor itub pade?"
Ta tikeo, "Be. Gai aoatai ngan ei."
6 Ta Iakop ibeta gid, "Laban ima-
mado kemi na?"
Ta tikeo, "Be. Ei imamado kemi.
Ega, inat taine Resel ta inam toman
ngan gid sipsip."
7 Ta Iakop ikeo, "Ega, ado gadae
maitne. Be ado imata toaine eine
kemi ngan paluplupnga gid sipsip
mao. Ikamado ga apaun gid sipsip
manmanae mao? Toa bedaoa ta
tiluagid ga tila ta tian ad purup."
8 Ta tikeo, "Gai arangrang ngan
akado toa bedaoa mao. Manta gid
sipsip toa ngada ne tiluplup ga kus
ta apul pat ipakala eau aea baba ta
apaun gid sipsip."
9 Iakop iposaposa toman ngan gid
maitne, be Resel inama iuot toman
ngan itama ele sipsip, ngansa ele
naurata ngan imariala ngan gid.
10 Iakop igera Resel toman ngan
iua Laban ele sipsip ipu, ta ila ipul
pat kapei baba iaoai ta ipaun iua
Laban ele sipsip.
11 Ta Iakop ibusum Resel ipapa ta
itang.
12 Ta Iakop ipalongo Resel mambe
ei gergeu ton Rebeka, itama iliu. Ta
Resel ilado ga ila ipalongo itama.
13 Laban ilongo mambe gergeu ton
iliu inama iuot, tota ilado ga ila iluku
ei ta ibusum ipapa. Ga kus ta ibada ei
ga ila lumaeai. Ta Iakop ininipu pan
Laban ngan danga toa ngada oa iuot
ngan ei.
14 Ta Laban ikeo pan bedane,
"Tautaunga, gitarua taot ngan sing
kelede."

Iakop ikado Laban ele naurata

Iakop imamado taiko dodol ede
toman ngan Laban.
15 Ga kus ta Laban ikeo pan Iakop
bedane, "Tautaunga eao gau sobog,
be gau tinig ngan eao boko pagau
sapaean mao. Be keo pagau, eao kim
am olnga pida?"
16 Be Laban ele gergeu taine rua.
Lautabe ieda Lea, be atange ieda
Resel.
17 Lea imata kemi tau mao, be
Resel ei taine namelapau ga imata
kemi tau.
18 Iakop ikim tau Resel ta ikeo pan
Laban bedane, "Gau ga naboko rai
lima ga rua pago, ta eao longean
natum taine Resel ga iman adaoag."
19 Ta Laban ikeo, "Oangga eaba eta
pade iuai ei, eine kemi tau mao. Be
kemi ngan nabada ei ga ila pago. Eao
dio pagau."
20 Tota Iakop iboko rai lima ga rua
ngan badanga Resel ga iman iadaoa.
Be Iakop iuangga rai toa lima ga
rua oa, eine danga eta mao, mambe
ado pidaede, ngansa ilolo ikim Resel
kapei tau.
21 Rai lima ga rua kus ta Iakop ikeo
pan Laban bedane, "Gau ag rai lima
ga rua kus na. Bada natum taine
ga inam ta irangrang ngan naeno
toman ngan ei."
22 Tota Laban ikado eaneannga
kapei oainga aea ta ibaba gid panua
toa ngada oa tuangai ad ga tinam.
23 Be ngan bong toaiua, ibada inat
taine Lea ga ila pan Iakop, ta ieno
toman ngan ei.
24 Ta Laban ipan Lea ele taine
paeaeanga ede ieda Silpa.
25 Io, gaisala ngan ado sae, Iakop
itograi ngan geranga taine toa ieno
toman ngan ei. Eine Resel mao, be
Lea! Tota Iakop ila ikeo pan Laban
bedane, "Eao kamado kado kadonga

toaine ngan gau? Gau nakado lem naurata ngan oainga Resel. Eao kamado pakaka gau?”

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
“Eao kamado pakaka gau?”

26 Be Laban ikeo, “Gai tuanga toa ne lemai nasinga ga bedane: Manta taine lautabe iuai mugaeai, ga kus ta atange iuai.

27 Eao sanga bong lima ga rua irangrang ngan eaneannga oainga aea ne kus. Ta gai ga alongean natumai taine ede pade iuai go pade. Be eao ga kado leg naurata irangrang ngan rai lima ga rua pade.”

28 Io, Iakop ikado toa bedaoa. Eaneannga oainga aea kus ta Laban ibada Resel pade ga ila pan Iakop ta iman iadaoa.

29 Ta Laban ipan Resel ele taine paeaeanga pade ieda Bila.

30 Ta Iakop ieno toman ngan Resel pade ga ikim ei kapei tau. Be ikim Lea tau mao. Tota Iakop iboko pan Laban irangrang ngan rai lima ga rua pade.

Iakop ele gergeu edad

31 Idio ta MARON igera mambe Iakop ikim Lea tau mao, ta ilua ei ga irangrang ngan iapa. Be Resel irangrang ngan iapa mao.

32 Lea iapa ta ipopo gergeu aranga. Ta iuato ieda Ruben*, ngansa ikeo bedane, “MARON igera ag kadonga kulupu na. Ta labone adaoag ga ikim gau.”

33 Ga kus ta Lea iapa pade ta ipopo gergeu aranga. Ta ikeo, “MARON ibada gergeu aranga ede pade pagau, ngansa ilongo mambe Iakop ikim gau mao.” Tota iuato ieda Simeon†.

34 Idio ta Lea iapa pade ta ipopo gergeu aranga. Ta ikeo, “Labone ga muriai ga ila, adaoag ga isolasola gau, ngansa napopo ele gergeu arangaranga tol.” Ta iuato ieda Livai‡.

35 Idio ta Lea iapa pade ta ipopo gergeu aranga pade. Ta ikeo, “Labone gau ga nasoa MARON ieda ga idae.” Ta iuato ieda Iuda§. Idio ta Lea iapa pade mao.

30

1 Idio ta Resel igera mambe ei ipopo Iakop ele gergeu eta mao, ta ilolo paeamao ngan itar kapei Lea. Ta ikeo pan Iakop bedane, “Eao kado ta napopo gergeu eta! Oangga mao, gau ga namate.”

2 Be Iakop ilolo bake ta ikeo pan Resel bedane, “Eao oangga gau Deo ta narangrang ngan nabada gergeu pago na? Eine mao, be Deo ipakala eao ta apam mao.”

3 Ta Resel ikeo bedane, “Ega, eao bada leg taine paeaeanga ne, Bila. Eao eno toman ngan ei ta ei ga ipopo leg gergeu etangada. Toa bedaoa ta gau pade ga naot gid gergeu tnad.”

4 Tota Resel ibada ele taine paeaeanga Bila ga ila pan Iakop mambe iadaoa. Ta Iakop ieno toman ngan ei,

5 ta iapa ta ipopo Iakop ele gergeu aranga.

6 Ta Resel ikeo bedane, “Deo igera leg kadonga, ta ikeo ga gau tutui. Ta ilongo leg raring ta ibada gergeu

* **29:32:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Ruben itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Ei igera lolog ikulupu. Be edaeda toa ne ipu eine Gera, gergeu ne aranga.* † **29:33:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Simeon eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Ei ilongo gau.* ‡ **29:34:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Livai itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Isolasola gau.* § **29:35:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iuda itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Tasoa ieda.* * **30:6:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Dan ipu bedane: Ei ikeo ga gau tutui.*

aranga ede pagau." Tota iuato ieda Dan*.
7 Idio ta Resel ele paeaeanga Bila iapa pade ta ipopo gergeu aranga ede pade ton Iakop.
8 Ta Resel ikeo, "Salisalinga ne kapei tau, be naeasal tadig kapei." Ta iuato ieda Naptali†.
9 Idio ta Lea igera mambe iapa pade mao, ta ibada ele taine paeaeanga Silpa ga ila pan Iakop ta iuot mambe iadaoa.
10 Idio ta Lea ele taine paeaeanga Silpa ipopo Iakop ele gergeu aranga ede.
11 Ta Lea ikeo, "Danga kemi tau iuot pagau." Ta iuato ieda Gat‡.
12 Idio ta Silpa ipopo gergeu aranga ede pade ton Iakop.
13 Ta Lea ikeo, "Gau tinig igelgel kapei tau. Gid taine ga tikeo bedane ngan gau, 'Ei taine tingelgel aea.' " Ta iuato ieda Aser§.
14 Idio ta wit aea laoe iuot, ta Ruben ila tiburiai ta iuot ngan manderek itautau** ta ibada ga ila pan itna Lea. Ta Resel ikeo pan Lea bedane, "Natum ele manderek itautau toa na, irangrang ngan eao pan etangada ga iman ag?"
15 Be Lea ikeo pan bedane, "Eao paeaoa adaoag na. Be eao oangga kadonga toa ne danga sapaean? Ta eao keo ga bada natug ele manderek itautau pade?"
Ta Resel ikeo, "Goibe, oangga eao bada ele manderek itautau ga inam pagau, bong labone Iakop ga ieno toman ngan eao."
16 Io, ngan lailai toaiua Iakop iluai mulian dadangai ga inam, be Lea iuot pan edapeai ta ikeo pan bedane, "Eao manta eno toman ngan gau bong labone, ngansa naol go ngan natug ele manderek itautau." Ta ieno toman ngan ei ngan bong toaiua.
17 Idio ta Deo ilongo Lea ele raring, ta iapa pade ta ipopo Iakop ele gergeu aranga lima aea.
18 Ta Lea ikeo, "Deo ilasu gau ngansa nabada leg taine paeaeanga ga ila pan adaoag." Ta iuato ieda Isakar††.
19 Idio ta Lea iapa pade ta ipopo Iakop ele gergeu aranga lima ga ede aea.
20 Ta Lea ikeo, "Deo ipan tenainga kemi ede pagau. Labone ga muriai ga ila, adaoag ga ilolon ngan gau ngansa napopo ele gergeu arangaranga lima ga ede." Ta iuato gergeu toa ieda Sebulun‡‡.
21 Idio ga muriai ta Lea ipopo gergeu taine ede ta iuato ieda Daina.
22 Idio ta Deo imata nanan Resel ta ilongo ele raring ta ikado ga Resel irangrang ngan ipopo gergeu.
23 Resel iapa ta ipopo gergeu aranga. Ta ikeo, "Deo ikado ga ag maeamaea ne kus.
24 Ta gau nakim MARON ibada gergeu aranga ede pade pagau." Ta iuato ieda Iosep§§.

Iakop ele sipsip ga meme tiuot busa

25 Resel ipopo Iosep ga kus ta Iakop ikeo pan Laban bedane, "Eao longean gau ta naluagau mulian ag tuanga ipuiai.
26 Longean adadaoag ga leg gergeu tinam toman ngan gau, ngansa nakado naurata kapei pago ngan olnga gid. Eao oatai, gau nakado lem naurata toa ngada ne kemikemi mon."
27 Be Laban ikeo pan bedane, "Oangga lolom marum ngan gau,

† **30:8:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Naptali ipu eine gau leg salisalinga.* ‡ **30:11:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Gat eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: danga kemi tau.* § **30:13:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Aser ipu eine Itin igelgel.* ** **30:14:** *Manderek eine gilgilnga ede pagita aea mao. Edaeda toa ne inam ngan posanga Inglis, be ngan Ibru tiuato dudaim. Ngan ado toaiua, gid taine tiadi oangga tian, eine ga ilua gid ta apad.* †† **30:18:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Isakar itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: lasunga.* ‡‡ **30:20:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Sebulun eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Ilolon.* §§ **30:24:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iosep ipu eine Gau nakim ibada ede pade pagau.*

eao tnan gau padam. Ngan leg borou, naot ngan posanga ta naoatai mambe MARON ikado kemi ngan gau ngansa eao mamado toman ngan gau."

28 Ta Laban ikeo pade bedane, "Keo tutui pagau ngan am olnga pida. Eine ga naol go toa bedaoa."

29 Ta Iakop ikeo, "Eao oatai ngan leg naurata toa ngada ne nakakado. Ta eao oatai pade mambe gau namariala kemi tau ngan lem sipsip ga meme ta tiuot busa.

30 Mugaeai lem sipsip ga meme pidaede mon. Be gau namamado toman ngan eao, ta labone tiuot busa, ngansa MARON ilua gau ngan leg naurata toa ngada ne, ta ikado kemi ngan eao. Be irangrang ngan nalualua gau leg luma lolo ngeda?"

31 Ta Laban ibeta Iakop bedane, "Gau ga nabada saoa pago iman am olnga?"

Ta Iakop ikeo, "Gau tinig ngan eao bada danga eta pagau mao. Be oangga eao longo lingeg ngan danga ga oaine, eine ga namariala ngan gid lem sipsip ga meme pade. Leg posanga ga bedane:

32 Labone gau ga nala nagera kemi gid lem sipsip ga meme, ta nabada gid sipsip ga meme toa ngada oa tinid kiripes ga gid sipsip gereirei toa ngada oa tinid asaso. Gau ga nabada gid ga iman ag olnga.

33 Ta muriai, oangga eao kim, eao ga gera gid sipsip ga meme toa nabada ga iman ag olnga, ta eao oatai, gau nanasi tutui leg posanga toa ne, mao napakaka. Ta oangga eao gera gid masilau mud togau, be gera meme eta itin kiripes mao, ga oangga eao gera sipsip kakaueta toa itin asaso mao imamado rabu ngan gid, eine eao oatai, gau nalub."

34 Ta Laban ikeo, "Eine kemi. Takado mambe eao keo."

35 Tota ngan ado toaiua, Laban ilelean gid meme arangaranga ga taine toa ngada oa tinid kiripes, ga gid sipsip gereirei toa ngada oa tinid asaso, ta idol gid ga tidae ele gergeu arangaranga bagedeai, ta timariala ngan.

36 Ta asingada Laban tilalala ga tila ga irangrang ngan ado tol, ta tidio toa eoa. Be Iakop idio imariala ngan gid sipsip ga meme padengada ton Laban.

37 Be Iakop ibada abei salke ga poplar ga plen*** ibogaboga papau, ta isoi itin kukul idanga edengada ta aea bodbode iuot.

38 Ta ipagun gid abei ibogaboga toa oa gadudunga ngan gid sipsip ga meme ad golomada ununnga aea. Toa bedaoa ta oangga gid meme tinam tiun, eine ga tigera gid abei ibogaboga toa oa. Ei iuatai, oangga gid meme led taiko saeaeanga aea iuot ta tinam ngan unnga eau,

39 eine gid meme arangaranga ga tisaeaea gid meme taine boloma ngan gid abei ibogaboga toa oa. Ta muriai gid meme taine tipopo gid meme kiripes mon.

40 Ta Iakop ilongean gid sipsip ton Laban tisaeaea gid sipsip taine boloma ngan gid meme gereirei tinid kiripes. Ta ngan kadonga toaine, Iakop ibada gid sipsip ga meme ei ton, be ipaluplup gid toman ngan Laban ele sipsip ga meme mao.

41 Ta somisomi oangga gid sipsip taine toa urad kapei tiuangga gid sipsip arangaranga tisaeaea gid, eine Iakop ga ipagun gid abei ibogaboga toa oa ga idudunga ngan sipsip ad golomada eau aea. Ta gid sipsip ga tigera gid abei ibogaboga, ta tisaeaea boloma ngan.

42 Be oangga gid sipsip ga meme taine urad mao, eine Iakop ga idol gid abei ibogaboga mao. Toa bedaoa ta gid sipsip ga meme toa urad mao, timan Laban ele, be gid sipsip ga meme toa urad kapei timan Iakop ele.

43 Ngan kadonga toa bedaoa, Iakop ele danga sisid iuot busa tau. Ei

*** **30:37:** Abei *poplar ga plen eine gid abei pagita aea mao. Ngan Ibru, edad libne ga armon. Iuto toa gadudunga oa bodbode.*

ele sipsip ga meme busa, ga ele paeaeanga arangaranga ga taine busa, ga ele kamel ga donki busa pade.

31

Iakop iaoa ngan Laban

1 Idio ta Iakop ilongo sal mambe Laban ele gergeu arangaranga tiposa pol ngan gid bedane, "Iakop ibada danga toa ngada ne ton tamada, ta ngan kadonga toaine ele danga sisid iuot busa tau."
2 Ta Iakop igera mambe mugaeai Laban itin igelgel ngan ei, be labone mao.
3 Idio ta MARON ikeo pan Iakop bedane, "Eao luago mulian ta la ngan tuanga ton tamam ga sobosobom. Ta gau ga namado toman ngan eao."
4 Io, Iakop ipaoen posanga ga ila pan Resel ga Lea ngan tila tigera ei ngan tibur toa ele sipsip ga meme timamado ngan.
5 Ta ikeo pagisirua bedane, "Gau nagera mambe tamami itin igelgel ngan gau mambe mugaeai ne mao. Be Deo ton tamag imamado toman ngan gau.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
"Gau nagera mambe tamami itin igelgel ngan gau mambe mugaeai ne mao."

6 Gimirua aoatai, gau nabokoboko matua tau pan tamami.
7 Be tamami ipakaka gau ta isogesoge ag olnga pabusa tau. Be Deo ipakala ei, ta ipaeabu ngan gau mao.
8 Mugaeai ikeo ga gid meme kiripes timan ag olnga, be gid meme tipopo kiripes mon. Idio ga muriai ta ikeo ga gid tinid sirisiri timan ag olnga, be gid meme tipopo sirisiri mon.
9 Toa bedaoa ta Deo ibada masilau mud toa ngada ne ton tamami ta ipan ga iman leg.
10 "Ngan gid meme led taiko saeaeanga aea, gau anunug ta nagera gid meme arangaranga tinid kiripes mon tisaeaea gid meme taine.
11 Ta anggelo ton Deo ikeo pagau ngan anunug bedane, 'Iakop.' Ta nakeo, 'Gau ta eko.'
12 Ta ikeo, 'Matam idae ta gera mambe gid meme arangaranga kiripes mon tisaeaea gid meme taine. Gau nakado ga iuot bedane, ngansa nagera kadonga toa Laban ikakado ngan eao.
13 *Gau Deo toa mugaeai naot pago ngan tibur Betel. Ngan tibur toa oa eao pagun pat ede iman kilala ta tok bude ga idae ngan. Toa eoa eao kado posanga tautaunga ede pagau. Be toa patautene dae ta bada lem gergeu ga danga sisid ta tnan tibur toa ne, ta luago mulian am tuanga ipuiai.' "
14 Io, Resel ga Lea tikoli ele posanga bedane, "Muriai ngan tamamai ele matenga, aea tano ga ele danga etangada ienono ngan tipota ga inam pagairua ne mao.
15 Ei ikado mambe gairua aot iaoa ede pade. Ibada gairua amai olnga, ta ianean ngan ga kus.
16 Tamamai ele danga toa ngada ne, tota Deo ibada pago ta iman gaingada gergeu lemai. Tota kemi ngan eao kado mambe Deo ikeo pago ngan."
17 Io, Iakop idae ta idol gid iadadaoa ga ele gergeu ga tidae ngan gid kamel,
18 ta isula gid meme ga sipsip ipu tila timuga ngan ei toman ngan ele danga sisid toa ngada oa ibada ngan tibur Padan-Aram. Ta titnan tibur toa oa ta tilalala ga tinasi edap ila ngan itama Aisak ele tuanga ngan tibur Kenan.

* **31:13:** OM 28.18-22

19 Matad boloma ngan led
lalalanga, be Laban ila ngan ketnga
gid sipsip launid. Ta Resel ilub itama
aea deo ad namer.
20 Be Iakop ipakaka Laban, ngansa
ipalongo ei ngan ele eaoanga mao.
21 Tota Iakop iaoa toman ngan ele
danga sisid toa ngada oa, ta tiuore
ngan eau kapei Iupretis ta tingata gid
bereo ngan tibur Gileat.

Laban ilado ga inasi Iakop

22 Be ngan ado tol aea gid panua
tipalongo Laban ngan Iakop iaoa ga
ila.
23 Tota Laban ibada isobosobo ta
tilado ga tinasi Iakop irangrang ngan
ado lima ga rua. Ta tiuot pagid ngan
tibur Gileat aea bereo.
24 Be ngan bong toaiua Deo iuot
pan Laban toa eaba Aram aea, ngan
ianun ta ikeo, "Eao gabit kemi. Kado
posanga eta ngan dadanga Iakop
ilolo mao ga posanga eta paeamao
pan mao pade."
25 Io, Iakop irau ele saupu ngan
tibur Gileat aea bereo ede, be Laban
iuot pan. Ta Laban ga isobosobo
tirau saupu toa eoa pade.
26 Ta Laban ikeo pan Iakop bedane,
"Eao kamado pakaka gau ta paeaoa
leg gergeu taine mambe panua pa-
raunga ad tikakado?
27 Eao kamado eaoa mumulnga, be
palongo gau mao? Be oangga eao
palongo gau, eine ga nakeo pagid
sobosobog ta tikado baunga etan-
gada ngan abam ga arp, ta gai akado
tingelgel be atal go ga la.
28 Be mao. Eao longean gau ta
nabusum tibutibug ga leg gergeu
taine papad mao, ta natal gid kemi
ga tila mao. Eao lem kadonga ne
buobuonga tau.
29 Gau narangrang ngan nakado
paeamao ngan gimi, be made bong
Deo ton tamami ikeo pagau bedane,
'Eao gabit kemi. Kado posanga
eta ngan dadanga Iakop ilolo mao
ga posanga eta paeamao pan mao
pade.'
30 Gau naoatai, eao kim tau ngan
luago mulian am tuanga ipuiai ta
tnan gau. Be eao kamado lub ag deo
ad namer?"
31 Ta Iakop ikoli Laban ele posanga
bedane, "Naeaoa mumulnga ngansa
namataud. Ngan kado ta eao parau
pagau ta bada mulian lem gergeu
taine.
32 Be oangga eao ot ngan eaba
eta ngan gai ilub am deo ad namer,
goibe rau ei ga imate. Rabu ngan
sobosoboda matad, eao nam ta sare
kemi danga toa ngada ne. Ta
oangga gera danga eta eao togo, tota
bada mulian." Be Iakop iuatai mao
mambe Resel ilub itama aea deo ad
namer.
33 Tota Laban idudunga Iakop ele
palatai ta isare ele danga sisid. Ga
kus ta idudunga Lea ele palatai ta
isaresare pade. Ta isaresare ngan
palata togid taine paeaeanga rua
pade. Be igera aea deo ad namer
mao. Ei itnan Lea ele palata ga idio
ta ila ngan palata ton Resel.
34 Be Resel ibada gid deo ad namer
ta idol gid gadudunga ngan ele mul
madonga aea toa tidoldol kamel
ipaoeai. Ta Resel idio imado ngan.
Io, Laban isaresare danga toa ngada
oa palata iloleai, be iuot ngan gid
namer toa oa mao.
35 Ta Resel ikeo pan itama, "Apa,
daba gau padam, be gau narangrang
ngan namadid matameai mao,
ngansa dibala togai taine iuot ngan
gau." Tota Laban iloilo aea deo ad
namer ga mao.
36 Be Iakop ilolo bake ta idaba
Laban bedane, "Gau nakado saoa
kadonga paeamao ngan eao? Leg idil
isaoa paeamao ta eao butatan gau?
37 Eao sare leg danga toa ngada ne
ga kus, be eao ot ngan saoa danga
togo? Oangga eao ot ngan lem danga
eta, eao dol rabu ngan sobosoboda
matad. Ta gid ga tigera ta tikeo ga sai
ngan gitarua itutui.
38 "Gau namamado pago ag rai
sangaul rua na. Be lem sipsip ga
meme tidio gau bagegeai ta tipopo
kemikemi mon. Be gau naean lem
sipsip aranga eta mao.

39 Oangga gid masilau saksak tirau
lem sipsip ede ga imate, gau nabada
ipat ga inama pago mao, be napakoli
ngan sipsip ede togau. Somisomi
eao keo ga oangga gid masilau sak-
sak tibada lem sipsip bong mao ado,
manta napakoli sipsip toa isusu oa.
40 Somisomi ado inono gau ga del
bong aea ipaeabu ngan gau. Be
naeno eta kemi mao.
41 Nabokoboko pago toa bedaoa
irangrang ngan ag rai sangaul rua.
Nakado naurata irangrang ngan rai
sangaul igegea pange ngan badanga
natum taine toa rua ne, ta naboko
pade ngan ag rai lima ga ede ngan
badanga sipsip ga meme edengada
ga iman leg. Be somisomi eao soge-
soge ngan ag olnga.
42 Be Deo ton tibug Abraam ima-
mado toman ngan gau. Ei Deo toa
tamag Aisak pade ilolon ngan. Be
oangga imamado toman ngan gau
mao, eine eao ga sula gau ta nalua-
gau mulian sapaean. Be Deo igera ag
kadonga kulupulupu ga leg naurata
oanaoana, ta made bong idaba go."

Iakop ga Laban tirau posanga ta lolod kelede

43 Ta Laban ikoli Iakop ele posanga
bedane, "Gid taine toa rua ne eine
gau leg gergeu. Be led gergeu toa
ne eine gau leg gergeu pade. Be
gid sipsip ga meme, gau togau pade.
Danga toa ngada ne eao gera, eine
gau togau. Be eine ga nakado mado
ngan gid leg gergeu taine toman
ngan led gergeu?
44 Nam ta gitarua tarau posanga
ta loloda kelede. Ta takado danga
eta ngan luanga gitarua ta matada
nanan posanga toa tarau ne."
45 Tota Iakop ibada pat mamarae
ede ta ipagun ga iman kilala.
46 Ta Iakop ikeo pagid isobosobo ta
tigou gid patpat edengada ga inam
ta tisuk gid. Ga kus ta tian annga
boloma ngan suknga toa oa.
47 Laban iuato suknga toa oa ieda
Iegar-Saaduta, be Iakop iuato ieda
Galet.*
48 Ta Laban ikeo, "Suknga toaine
iman kilala ngan posanga toa gitarua
tarau labone." Tota tiuato ieda Galet.
49 Be tiuato ieda ede pade Mispa†,
ngansa Laban ikeo bedane, "Labone
ga muriai ga ila, gitarua taluplup ga
tamado mao, be MARON ga igeragera
kemi leda kadonga.
50 Be oangga eao kado paeamao
ngan gid leg gergeu taine, mao
oangga oai taine eta pade, io, manta
matam nanan kemi danga ga oaine:
Oangga eaba eta igera gitarua leda
kadonga mao, Deo somisomi iger-
agera leda kadonga."
51 Ta Laban ikeo pan Iakop pade
bedane, "Ega, eao gera pat mama-
rae napagun ga pat aea suknga toa
ienono rabu ngan gitarua ne.
52 Pat aea suknga toman ngan pat
mamarae toa ne timan kilala ngan
posanga toa gitarua tarau labone.
Ta muriai, gau ga narangrang
ngan nalaputian kilala toa ne ngan
kadonga paraunga pago mao. Be
eao pade rangrang ngan laputian
kilala toa ne ngan kadonga paraunga
pagau mao.
53 Be oangga kadonga eta sat iuot
rabu ngan gitarua, eine Deo ga ikeo
ga sai ngan gitarua itutui. Ei Deo
ton Abraam ga Naor ga Deo togid
tibutibud pade."

Tota Iakop iposa tautaunga ngan
Deo ieda. Ei Deo toa itama Aisak
ilolon ngan.
54 Irau masilau ga iman ele
tenainga ga ila pan Deo ngan bereo
toa oa, ta ibaba isobosobo ta tian
annga tenainga aea. Gid tian ga kus
ta ado idil, ta tieno toa eoa.
55 Be ado sae gaisala rumaruma
Laban ibusum itubtub ga ele gergeu
taine papad ta ikado posanga kemi
ngan pamatuanga gid. Ga kus ta
itnan gid ta iluai mulian ele tuangai.

* **31:47:** Edaeda *Galet eine posanga Ibru, be edaeda Iegar-Saaduta eine posanga Aram. Edaeda toa rua ne ipu eine pat aea suknga iman kilala.* † **31:49:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Mispa ipu eine luma mamarae gerageranga aea.*

32

Iakop ilolo ede ga ede ngan geranga Iso

1 Idio ta Iakop pade itnan tibur toa
oa ta ilalala ga ila. Be edapeai gid
anggelo ton Deo tiuot pan.
2 Iakop igera gid ta ikeo, "Tibur ne
Deo ele saupu!" Ta iuato tibur toa oa
ieda Maanaim*.
3 Idio ta Iakop isula gid panua ato
ad idanga ede ta timuga ngan ei ga
tila pan itar kapei Iso ngan tibur
kapei Seir. (Tibur toa oa ieda ede
pade Idom.)
4 Be Iakop irenren pagid bedane,
"Gimi ga akeo pan ag maron Iso ga
bedane, 'Lem paeaeanga Iakop ikeo
ga bedane: Gau namamado mole
pan Laban, ta labone naoangga nalu-
agau mulian.
5 Gau leg bulmakao ga donki
ga sipsip ga meme ga paeaeanga
arangaranga ga taine. Gau naea-
balan posanga toaine ga ila pago,
ngansa nakim lolom marum ngan
gau.' "
6 Idio ta gid panua ato ad toa oa
tiluagid mulian ta tikeo pan Iakop
bedane, "Gai ala pan tadim kapei
Iso, ta patautene iuangga inama iuot
pago edapeai. Be arangaranga buno
pange tinam toman ngan ei."
7 Iakop ilongo posanga toa oa ta
imataud kapei ga ilolo ede ga ede.
Tota ipota ele panua ga sipsip ga
meme ga bulmakao ga kamel ta tiuot
iaoa rua.
8 Ikeo bedane, "Oangga Iso inama
ikado paraunga pagid iaoa ede, eine
iaoa ede pade ga tiaoa."
9 Ta Iakop iraring bedane, "O Deo
ton tibug Abraam ga tamag Aisak,
eao MARON toa mugaeai keo pagau
ngan naluagau mulian ag tuanga
ipuiai pagid sobosobog, ta eao posa
tautaunga ngan kado kemi pagau.
10 Gau eao lem paeaeanga. Gau
mambe eaba ieda mao, be ikamado
ga lolom isat ngan gau somisomi ta
kado kadonga mata tutui aea pagau?
Mugaeai naore ngan eau Iordan ta
nanam namado pan Laban. Be ngan
ado toaiua, gau leg danga eta mao.
Nakisi toto lalalanga aea kekelen. Be
labone naluagau mulian toman ngan
gid panua iaoa toa rua ne.
11 Gau nabeta eao, lua gau ta
bada gau mulian pan tadig kapei Iso
ibageai. Ngansa namataud. Ngan
kado ta ikado paraunga pagau ta ipa-
mukuru gai toman ngan gid gergeu
ga tnatnad.
12 *Be eao kado posanga tautaunga
pagau bedane, 'Gau ga nakado
kemi tau ngan eao ta nakado ga
lem gergeu ga tibutibum tiuot busa
mambe riringa lab aea, ta irangrang
ngan eaba eta iuade gid mao.' "
13 Tota Iakop ieno ngan bong
toaiua. Be ei isio gid masilau mud
idanga ede ga timan ele tenainga ila
pan itar kapei Iso.
14 Ei isio gid masilau mud ga
tiuot bedane: meme taine buno rua,
ga meme arangaranga sangaul rua,
ga sipsip taine buno rua, ga sipsip
arangaranga sangaul rua,
15 ga kamel taine sangaul tol
toman ngan led gergeu, ga bul-
makao taine sangaul pange, ga
bulmakao arangaranga sangaul ede,
ga donki taine sangaul rua, ga donki
arangaranga sangaul.
16 Ei idol gid paeaeanga kelede
kelede ta timariala ngan gid masilau
ipu kelede kelede. Ta ikeo pagid be-
dane, "Gimi ala amuga ngan gau, be
gid masilau ipu kelede kelede iran-
grang ngan tilalala boloma boloma
mao."
17 Ta Iakop ikeo pan paeaeanga
toa imuga oa bedane, "Oangga tadig
kapei Iso iuot pagimi edapeai ta ibeta
gimi, 'Gimi paeaeanga ton sai? Be ala
sida? Be gid masilau ipu toa ne ton
sai?'
18 tota gimi ga akoli posanga pan
bedane, 'Danga toa ngada ne ton lem
paeaeanga Iakop. Be ilongean gid ga
timan tenainga ga ila pan aea maron

* **32:2:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Maanaim ipu eine saupu rua.*
* **32:12:** OM 22.17

Iso. Be ega, Iakop ta ilalala muriai ngan gai.' "

19 Ta Iakop ikado posanga lalaede pagid paeaeanga toa ngada oa tinasi paeaeanga toa imuga oa. Tilalala ga timuga ngan gid masilau ipu ga ipu, be ikeo pagid bedane, "Oangga gimi aot pan Iso, manta akado posanga lalaede pan.

20 Ta gimi ga akeo pade bedane, 'Ega, lem paeaeanga Iakop ta inasnasi gai ga inam.' " Iakop ikado bedaoa ngansa ikeo iloleai bedane, "Gau ga napatarui tadig kapei ilolo ngan gid tenainga toa imuga ngan gau ne. Ta muriai oangga igera gau, eine ga ilolo kemi pagau."

21 Tota Iakop ele tenainga ila imuga ngan ei, be ei kekelen idio saupuiai ngan bong toaiua.

Iakop iparau pan Deo

22 Ngan bong toaiua Iakop idae ta ibada iadadaoa rua ga ele taine paeaeanga rua ga ele gergeu sangaul ga igegea ede, ta tiuore ngan eau kakauede ieda Iabok.

23 Ital gid ga tiuore ga kus, ta iluai mulian ta ikeo pagid ele paeaeanga ta tibada ele danga sisid toa ngada oa ta tiuore pade.

24 *Ei kekelen idio, be ngan bong toaiua eaba ede inam, ta gisirua tipaparau ga irangrang ngan gaisala.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Eaba ede inam ta gisirua tipaparau ga irangrang ngan gaisala.

25 Gisirua tipaparau ga ila, be eaba toa oa igera mambe irangrang ngan iasal Iakop mao. Tota irau Iakop ise kasanga ta iae ituatua iseki.

26 Ga kus ta eaba toa oa ikeo, "Teta pade gaga itakai. Longean gau ta nala."

Be Iakop ikeo, "Eao kado posanga kemi ngan pamatuanga gau bua. Ga kus ta nalongean eao ta la."

27 Ta eaba toa oa ibeta ei, "Eao edam sai?"

Ta ikeo, "Gau edag Iakop."

28 *Ta eaba toa oa ikeo, "Labone ga muriai ga ila, gid panua ga tiuatoato edam Iakop pade mao, be gid ga tiuato edam pau Israel†. Ngansa eao parau pagid eababa ga pan Deo ta easal gid."

29 *Ta Iakop ikeo, "Keo pagau ngan edam sai."

Be eaba toa oa ikeo, "Eao kamado beta gau ngan edag?" Ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga ei toa eoa.

30 Ta Iakop ikeo, "Gau nagera Deo imata, be namate mao." Tota iuato tibur toa oa ieda Peniel‡.

31 Ado ipara ga idae ta Iakop iuore ngan eau ta itnan tibur Peniel, be isenggesengge ngansa iae ituatua iseki maitne.

* **32:24:** Hos 12.3-4 * **32:28:** OM 35.10 † **32:28:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Israel ipu eine Iparau pan Deo.* * **32:29:** Het 13.17-18 ‡ **32:30:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Peniel ipu eine Deo imata.*

32 Tota irangrang ngan labone pade, gid Israel tianean masilau ilislisia ise kasangai mao, ngansa eaba toa oa irau Iakop, ta ise kasanga ituatua iseki.

33

Iakop iuot pan Iso

1 Idio ta Iakop imata idae ta igera Iso inama toman ngan ele panua buno pange. Tota ipota gid gergeu rabu ngan Lea ga Resel ga gid taine paeaeanga toa rua oa.

2 Ta ikeo ga taine paeaeanga toa rua oa toman ngan led gergeu tila timuga. Ga kus ta Lea toman ngan ele gergeu tilalala ga tinasi gid. Be Resel ga Iosep tisomur ngan gid.

3 Be Iakop ila imuga ngan ele panua toa ngada oa. Io, ipaboloma itar kapei Iso ta ikor iae ga idol ilabora ga isulug tanoeai. Ikado toa bedaoa palima ga rua ga ila irangrang ngan iuot pan.

4 Be Iso ilado ga ila pan ta iluku ei ta idol ilabora ga idae ikepeai ta ibusum ipapa. Ta gisirua titang.

5 Ta Iso imata idae ta igera gid taine toman ngan led gergeu. Ta ibeta Iakop, "Sapadua toa gimingada?"

Ta Iakop ikeo, "Deo ikado kemi tau ngan gau, lem paeaeanga, ta ibada gid gergeu toa ne ga tinam pagau."

6 Idio ta gid taine paeaeanga tinam toman ngan led gergeu ta tikor aed pan Iso ta tidol laborad ga isulug tanoeai.

7 Ga kus ta Lea toman ngan ele gergeu tinam ta tikor aed pade ta tidol laborad ga isulug tanoeai. Ta muriai ngan gid toa ngada oa, Iosep ga Resel tinam tikor aed pade ta tidol laborad ga isulug tanoeai.

8 Ta Iso ikeo, "Be gid masilau mud ipu toa tiuot pagau edapeai oa timan saoa aea?"

Ta Iakop ikeo, "Ag maron, eine timan leg tenainga ila pago ta lolom marum ngan gau."

9 Ta Iso ikeo, "Ag kakau, leg danga sisid busa na. Kemi ngan lem danga sisid idio mulian pago."

10 Be Iakop ikeo, "Mao, mao. Oangga eao lolom marum ngan gau, bada tenainga toa ne togau ga iman lem. Patautene nagera matam, eine mambe nagera Deo imata, ngansa lolom marum ngan gau toa bedaoa.

11 Eao manta bada leg tenainga toa nabada pago ne, ngansa Deo ikado kemi tau ngan gau, ta leg danga sisid imata karanga." Io, Iakop iparpar tau ngan Iso ga irangrang ngan ilongo, ta ibada ele tenainga toa oa.

12 Idio ta Iso ikeo, "Io, gita tala. Ta gau ga napasolan go ngan edap."

13 Be Iakop ikeo, "Ag maron, eao oatai, gid gergeu urad tau mao. Be lolog ede ga ede ngan gid sipsip ga bulmakao toman ngan led gergeu toa tidudud maitne. Manta namariala kemi ngan gid. Oangga nakado gid ga tilalala ado dodol kelede pade, eine gid sipsip toa ngada oa ga timate.

14 Tota ag maron, kemi ngan eao muga, be gau, lem paeaeanga, ga tem ga tem muriai ta nanasi lalalanga togid masilau ipu ga gid gergeu, ga irangrang ngan naot pago ngan tibur kapei Seir."

15 Ta Iso ikeo, "Kemi ngan nalongean leg paeaeanga etangada ga tidio pago ngan badanga gimi ga anam."

Be Iakop ikeo, "Eao oangga kado toa bedane ngan saoa? Eine kemi mao, be oangga lolom marum ngan gau, eine ikaranga."

16 Tota ngan ado toaiua, Iso ilalala ga iluai mulian ngan tibur kapei Seir.

17 Be Iakop ila ngan tibur Sukot, ta ikado ele luma ta irau palata gereirei togid masilau. Tota iuato tibur toa oa ieda Sukot*.

18 Ngan kadonga toa bedaoa Iakop itnan tibur kapei Padan-Aram, ta iluai mulian ngan tibur kapei Kenan,

* **33:17:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Sukot ipu eine palata gereirei.*

be ele lalalanga iuot kemi. Ta irau
saupu boloma ngan tuanga Sekem.
19 *Ta tano idanga tede toa irau
saupu ngan, ei iuol pagid iaoa kelede
ton Sekem toa Amor inat. Tano toa
oa aea olnga irangrang mambe pat
silva buno.
20 Toa eoa ipagun popou tenainga
aea ta iuato popou toa oa ieda El-
Eloe-Israel†.

34

Sekem ikado kadonga paeamao ngan Daina

1 Idio ta Daina toa gergeu taine ton
Iakop ga Lea, ila ngan geranga gid
taine toa timamado ngan tibur toa
oa.
2 Be eaba ede ieda Sekem ima-
mado. Ei gergeu ton tibur toa oa aea
madidnga kapei ieda Amor, eaba Ivi
aea. Sekem igera Daina ta iluku ei ta
ieno toman ngan ei ga ipamaeamaea
ei.
3 Be ilolo ikim tau Daina, Iakop inat
taine, ta ikado posanga meles pan.
4 Tota Sekem ila ikeo pan itama
Amor bedane, "Apa, bada taine
toaine ga inam ta naoai ei."
5 Idio ta Iakop ilongo posanga
ngan ei ikado kadonga paeamao toa
oa ngan inat taine, be ele gergeu
arangaranga timariala ngan gid sip-
sip ga meme tiburiai. Ta Iakop iposa
mao ga irangrang ngan tiluagid mu-
lian ga tinam lumaeai.
6 Be Sekem itama Amor ila pan
Iakop ta iposaposa toman ngan ei.
7 Be Iakop ele gergeu arangaranga
tiluagid mulian tiburiai ga tinam
tutui ngan ado imata toa tilongo
posanga toa oa. Gid lolod bake tau
ngansa kadonga toa Sekem ikado
ngan enonga toman ngan liud, eine
kadonga paeamao tau ngan gid Is-
rael matad, ta tikeo ga kadonga toa
bedaoa manta panua tikado mao.
8 Be Amor ikeo pagid, "Gau natug
Sekem ilolo ikim tau natum taine,
tota nakeo ga gimi alongean ei ta iuai
ei.
9 Kemi ngan gitaingada taluplup
ga tamado. Alongean lemi gergeu
taine ta tiuaioai gai, ta gai pade
ga alongean lemai gergeu taine ta
tiuaioai gimi.
10 Ta kemi ngan gimi amamado
toman ngan gai ngan tibur kapei
toaine. Gimi ala amado ngan tibur
isaoa akim. Ta akado lemi nau-
rata pat aea ga aol tano idanga teta
togimi."
11 Be Sekem pade ikeo pan Daina
itama ga iliuliu bedane, "Gau nakim
lolomi marum ngan gau, ta alongo
ngan leg betanga. Oangga bedaoa,
saoa danga gimi abeta gau ngan,
eine ga nabada pagimi.
12 Oangga gimi adol taine toaine
aea olnga kapei ta akeo pagau ngan
saoa gerebo ga nabada pagimi, goibe
eine ga naol. Be gau lolog ikim kapei
ngan taine toaine iman adaoag."
13 Be Iakop ele gergeu arangaranga
tikado posanga pakakanga pan
Sekem ga itama Amor, ngansa ei
ikado kadonga paeamao ngan liud.
14 Ta tikeo pagisirua bedane, "Eaba
sai toa ibada palunga mao, iran-
grang ngan gai alongean ei ga iuai
liumai mao. Oangga bedaoa, eine ga
maeamaea gai kapei tau.
15 Edap kelede mon ienono ngan
gai alongo ngan lemi betanga: Manta
apalu lemi arangaranga toa ngada
ne, ta tiuot mambe gai.
16 Oangga akado toa bedaoa, eine
gai ga alongean lemai gergeu taine ta
tiuaioai gimi, ta gai pade ga aoaioai
lemi gergeu taine. Toa bedaoa ta
gai ga amado toman ngan gimi ta
gitaingada taot alu kelede.
17 Be oangga gimi alongo ngan
badanga palunga mao, eine gai ga
abada liumai ta atnan gimi ga ala."
18 Io, Amor ga inat Sekem tikim
posanga toaine.
19 Tota eaba iriau toa oa ikado aea
gerei mao, ngansa ilolo ikim Iakop
inat taine kapei tau. Be ei ieda

* **33:19:** Jos 24.32, Ins 4.5 † **33:20:** Ngan posanga Ibru, edaeda *El-Eloe-Israel ipu eine Deo eine Deo ton Israel.*

kapei rabu ngan itama isobosobo toa
ngada oa.
20 Tota Amor ga inat Sekem tila
ngan tibur rourounga aea boloma
ngan tuanga toa oa aea atama iaoa,
ta tikeo pagid arangaranga tuangai
ad bedane,
21 "Gid panua iaoa toaine gid
panua kemikemi, tikeo ga timado
kemi toman ngan gita. Ega, gita ada
tano kapei. Kemi ngan talongean
gid ta timado ngan leda tibur kapei
ne ngan tibur isaoa tikim, ta tikado
led naurata pat aea. Kemi ngan
taoaioai led gergeu taine, ta gid pade
ga tiuaioai leda gergeu taine.
22 Be tinid ngan timado toman
ngan gita ga timan alu kelede toman
ngan gita sapaean mao. Tiparpar
ngan posanga kelede ga oaine: Tikeo
ga gita arangaranga manta tabada
palunga ta taot mambe gid.
23 Oangga takado bedane, eine led
bulmakao ga masilau mud ga danga
sisid toa ngada oa ga iman leda! Tota
kemi ngan talongo led posanga ta
timado pagita."
24 Io, gid panua toa tirourou ngan
tuanga toa oa aea atama iaoa, gid
toa ngada oa lolod kelede ngan Amor
ga Sekem led posanga, ta tipalu gid
arangaranga toa ngada oa.
25 Ngan ado tol aea gid panua toa
oa tinid ieiei maitne, be Iakop inat
rua Simeon ga Livai toa Daina ili-
uliu, tibada led didi paraunga aea
ta tidudunga ngan tuanga Sekem ta
tiraurau gid arangaranga toa ngada
oa ga timate. Be eaba eta irangrang
ngan ipaidi gid mao.
26 Tirau Amor ga inat Sekem ngan
didi ga kus ta tibada mulian Daina
toa imamado Sekem ele lumaeai ta
tila.
27 Ga kus ta Iakop ele gergeu
arangaranga padengada tila Sekem
pade ta tigera panua patid ienono, ta
tilublub led danga sisid toa ngada oa.
Kadonga toa oa iman kolinga ngan
kadonga paeamao toa Sekem ikado
ngan liud.
28 Ta tibada led sipsip ga bulmakao
ga donki, ga danga sisid toa ienono
tuangai ga gaot ngan tuanga.
29 Tipaeaoa adadaoad ga led
gergeu pade ta tilublub led pat ga
danga sisid ngan luma toa ngada oa.
30 Ga kus ta Iakop ikeo pan Simeon
ga Livai bedane, "Gimi akado ga
kadonga paeamao idae ngan gau.
Gid panua Kenan ga Peres ngan tibur
kapei toa ne ga tigera gau mambe
eaba paeamao ede. Gau leg panua
ne busa mao, ta oangga tiluplup
ga tikado paraunga pagau, eine ga
tipamukuru gaingada leg panua toa
ngada ne."
31 Be gisirua tikoli ele posanga be-
dane, "Ikamado? Eine kemi ngan
talongean ei ta ikado ga liumai iuot
mambe taine edap aea pade?"

35

Iakop iluai mulian Betel, ta Deo iposa kemi ngan pamatuanga ei

1 *Idio ta Deo ikeo pan Iakop be-
dane, "Eao dae ta la mado ngan tibur
Betel ta kado popou tenainga aea
ngan kadonga tenainga pagau. Gau
Deo toa mugaeai naot pago ngan ado
toaiua eao eaoa ngan tadim kapei
Iso."
2 Tota Iakop iposa pagid iadadaoa
ga ele gergeu ga gid panua toa ngada
oa timamado toman ngan ei, ta ikeo,
"Atado gid deo ad namer tienono
pagimi ga tiduaea. Manta anasi
kadonga ngan sigiringa tinimi aea
muk Deo imatai. Ta adol ami barikia
papau.
3 Ga kus ta tatnan tuanga toa ne
ta tala Betel. Toa eoa ga nakado
popou tenainga aea ton Deo. Ei Deo
toa ilongo gau ga ilua gau ngan ado
toaiua danga kulupu iuot ngan gau.
Be imamado toman ngan gau ngan
leg lalalanga toa ngada ne."
4 Tota tibada gid deo ad namer
toa ngada oa ga ila pan Iakop ga
tibada tangad aea pato pade ga ila
pan. Ta Iakop idom gid abei ouk

* **35:1:** OM 28.11-17

ede ibuloloeai, boloma ngan tuanga
Sekem.
5 Ga kus ta tilalala ga tila, be Deo
ikado ga gid panua toa ngada oa
ngan gid tuanga boloma timataud
gid gergeu arangaranga ton Iakop ta
tibutatan gid mao.

6 Idio ta Iakop ga ele panua toa
ngada oa tiuot ngan tuanga Lus ngan
tibur kapei Kenan. Lus eine Betel
ieda mugamuga.
7 Toa eoa ipagun popou tenainga
aea ta iuato tibur toa oa ieda El-
Betel* ngansa toa eoa Deo ipasolan
ei mulian pan Iakop ngan ado toaiua
iaoa ngan itar kapei.

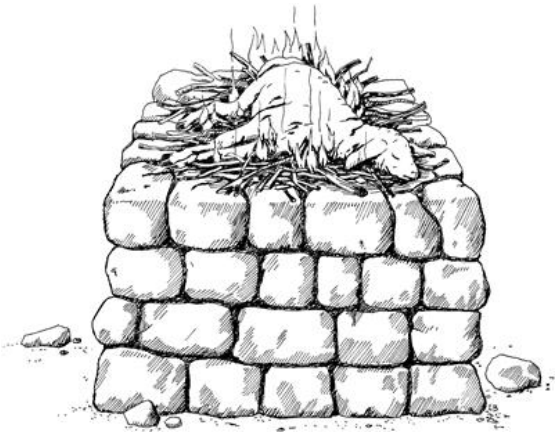

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Popou tenainga aea

8 Gid timamado ngan tibur toa
oa, be Rebeka ele paeaeanga, taine
kapei Debora toa imariala ngan ei
oa, imate ta titaian ei abei ouk ede
ibuloloeai, boloma ngan tuanga Be-
tel. Ta tiuato abei toa oa ieda Alon-
Bakut†.
9 Muriai ngan Iakop itnan tibur
kapei Padan-Aram ga iluai mulian
ngan tibur Kenan, Deo iuot pan pade
ta ikado posanga kemi ngan pamat-
uanga ei.
10 *Ta Deo ikeo pan bedane,
"Labone edam Iakop, be muriai ga
ila, gid panua ga tiuatoato edam
Iakop pade mao. Eine ga tiuato edam
pau Israel." Toa bedaoa ta idol ieda
pau Israel.

11 *Ta Deo ikeo pan pade bedane,
"Gau Deo Matua Soke Tau. Eao
manta papot gid gergeu busa. Ta
muriai lem gergeu ga tibutibum tiuot
alu busa. Edengada ngan gid ga tiuot
mamaron kapeipei.
12 Tano toa napan ga iman Abraam
ga Aisak ad mugaeai, eine ga napan
ga iman eao am pade. Ta muriai
ngan eao, eine ga napan ga iman lem
gergeu ga tibutibum ad."
13 Deo iposa bedaoa pan ga kus ta
itnan ei ga idio ta idae ga ila gadae.

14 *Idio ta Iakop ipagun pat mama-
rae ede ta iman kilala ngan tibur toa
Deo iposaposa pan ngan. Ga kus ta
itok oain ga bude oliv aea ga idae
ngan pat toa oa ta iman tenainga ila
pan Deo.
15 Ta Iakop iuato tibur toa Deo
iposaposa pan ngan oa ieda Betel.

16 Idio ta titnan tibur Betel ta
tilalala ga tila pade. Be tipaboloma
tuanga Eprata, ta Resel inaman
gergeu ituntun ei, be ieiei paeamao
tau.
17 Inaman ieieinga kapei maitne,
be taine papoponga aea ikeo pan
bedane, "Eao mataud mao. Eine lem
gergeu aranga ede pade."
18 Io, Resel iuangga imate, be idada
mosonga pakelede ta iuato gergeu
toa oa ieda Benoni. Be itama iuato
ieda Benjamin.‡

19 Resel imate ga kus ta titaian ei
edap isaleai, boloma ngan tuanga
Eprata. (Eprata eine Betleem ieda
mugamuga.)
20 Ta Iakop ipagun pat ede iman
kilala ngan Resel aea denga. Ta
labone pat toa oa ienono maitne.

21 Idio ta Israel ilalala ga ila pade
ta itnan tuanga Migdal-Eder. Ta irau
ele saupu pade.

* **35:7:** Edaeda *El-Betel ipu eine tibur Betel aea Deo.* † **35:8:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Alon-Bakut ipu eine abei tandanga aea.* * **35:10:** OM 32.28 * **35:11:** OM 17.4-8 * **35:14:** OM 28.18-19 ‡ **35:18:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Benoni ipu bedane: Gergeu toa napopo ei toman ngan ag ieieinga kapei. Be edaeda Benjamin ipu bedane: Gergeu oaine ga imado ngan bageg oatai.* * **35:22:** OM 49.4

22 *Israel imamado ngan tibur
toa oa maitne, be Ruben ieno
toman ngan Bila, itama ele taine
paeaeanga. Be Israel ilongo posanga
ngan kadonga toa oa iuot.

Iakop ele gergeu edad

Iakop ele gergeu arangaranga san-
gaul ga igegea rua.

23 Gid gergeu arangaranga toa Lea
ipopo, eine Ruben toa Iakop
ele gergeu lautabe,
ga Simeon ga Livai ga Iuda ga
Isakar ga Sebulun.
24 Be gid gergeu arangaranga toa
Resel ipopo, eine Iosep ga Ben-
jamin.
25 Be gid gergeu arangaranga ton
Resel ele taine paeaeanga Bila
eine Dan ga Naptali.
26 Be gid gergeu arangaranga ton Lea
ele taine paeaeanga Silpa eine
Gat ga Aser.

Gid gergeu toa ne, Iakop imamado
ngan tibur Padan-Aram, be iadadaoa
tipopo gid.

Aisak imate

27 *Idio ta Iakop iluai mulian pan
itama Aisak ngan tuanga ton Mamre,
boloma ngan tuanga Kiriat-Arba.
(Kiriat-Arba eine Ebron ieda muga-
muga.) Tuanga toa oa, Abraam ga
Aisak timamado ngan mugaeai.
28 Aisak aea rai toa ngada oa
iuot buno ede sangalima sangaul tol
(180).
29 Ei iuot eaba kapei tau ta imate ga
ila ieno toman ngan itubtub. Ta inat
rua Iso ga Iakop titaian ei.

36

Iso ele gergeu ga itubtub edad

1 Iso ieda ede pade Idom. Aea
titnga ga bedane:

2 *Iso iuai gid taine Kenan ad.
Ede eine Ada, gergeu taine ton
Elon, eaba It aea. Ga ede pade eine
Oolibama, gergeu taine ton Ana.
Be Ana ei gergeu taine ton Sibeon,
eaba Ivi aea.
3 *Ga pade, iuai Basemat, gergeu
taine ton Ismael. Be Basemat ei
Nebaiot iliu.
4 Ada ipopo Iso inat Elipas, be
Basemat ipopo Ruel.
5 Be Oolibama ipopo Jeus ga
Ialam ga Kora. Iso imamado ngan
tibur Kenan, be iadadaoa tipopo gid
gergeu toa ne.
6 Idio ga muriai ta Iso itnan itar
kakau Iakop ta ila imado ngan
tibur ede pade. Ei ibada iadadaoa
ga ele gergeu arangaranga ga taine
ga gid panua toa ngada oa tima-
mado toman ngan ei, ga ele bul-
makao ga masilau mud paden-
gada, ga ele danga sisid toa ngada
oa ibada ngan tibur Kenan, ta tila.
7 Iso itnan Iakop ngansa gisirua
led danga sisid ga masilau mud tiuot
busa tau, ta tano toa oa irangrang
ngan gisirua tilup ga timado ngan
mao.
8 Tota Iso ila imado ngan tibur
aea bereo ngan tibur kapei Seir. (Iso
ieda ede pade Idom.)

9 Iso eine gid panua Idom tibud.
Gid Idom timamado ngan tibur aea
bereo ngan tibur kapei Seir. Iso aea
titnga ga bedane.

10 Iso ele gergeu arangaranga edad
ga bedane:
Elipas toa gergeu ton Iso iadaoa
Ada, ga Ruel toa gergeu ton Iso
iadaoa Basemat.
11 Be Elipas ele gergeu arangaranga
edad ga bedane:
Teman ga Omar ga Sepo ga
Gatam ga Kenas.
12 Be Iso inat Elipas iuai taine
paeaeanga ede ieda Timna. Ta
Timna ipopo Amalek. Gid
gergeu toa ne, gid Iso itubtub
pan iadaoa Ada.
13 Be Ruel ele gergeu arangaranga
edad ga bedane:

* **35:27:** OM 13.18 * **36:2:** OM 26.34 * **36:3:** OM 28.9

Naat ga Sera ga Sama ga Misa.
Gid gergeu toa ne, gid Iso itubtub pan iadaoa Basemat.
14 Be Iso iadaoa Oolibama ipopo Jeus
ga Ialam ga Kora.
Gid gergeu toa ne, tnad ei Oolibama, gergeu taine ton Ana. Be Ana ei gergeu taine ton Sibeon.

15 Iso itubtub edengada tiuot madidnga.

Iso inat lautabe Elipas ele gergeu toa muriai tiuot madidnga, edad ga bedane:
Teman ga Omar ga Sepo ga Kenas
16 ga Kora ga Gatam ga Amalek. Gid gergeu toa ne timado ngan tibur kapei Idom be tiuot madidnga. Gid eine Elipas ele gergeu ga Ada itubtub.
17 Iso inat Ruel ele gergeu toa muriai tiuot madidnga, edad ga bedane:
Naat ga Sera ga Sama ga Misa. Gid gergeu toa ne timado ngan tibur kapei Idom be tiuot madidnga. Gid eine Ruel ele gergeu ga Iso iadaoa Basemat itubtub.
18 Iso iadaoa Oolibama ele gergeu toa muriai tiuot madidnga, edad ga bedane:
Jeus ga Ialam ga Kora. Gid madidnga toa ne, gid Iso iadaoa Oolibama ele gergeu. Be Oolibama ei gergeu taine ton Ana.

19 Gid gergeu toa ne, gid Iso ele gergeu toa muriai tiuot madidnga ngan gid iaoa kelede kelede togid. Be Iso ieda ede pade Idom.

Seir ele gergeu edad

20 Seir ei eaba ede Or aea, be gid Or timamado motean ngan tibur kapei Idom. Seir ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Lotan ga Sobal ga Sibeon ga Ana
21 ga Dison ga Eser ga Disan. Gid panua toa ne, gid Seir ele gergeu arangaranga, be tiuot madidnga ngan gid panua Or toa timamado ngan tibur kapei Idom.
22 Be Lotan ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Ori ga Emam. Be Timna ei Lotan iliu.
23 Be Sobal ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Alvan ga Manaat ga Ebal ga Sepo ga Onam.
24 Be Sibeon ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Aia ga Ana. Ana toa ne imariala ngan itama Sibeon ele donki ngan tibur modamodanga, be iuot ngan gid eaumata oanaoana.
25 Be Ana ele gergeu edad ga bedane:
Dison ga Oolibama. Oolibama ei gergeu taine ton Ana.
26 Be Dison ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Emdan ga Esban ga Itran ga Keran.
27 Be Eser ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Bilan ga Savan ga Akan.
28 Be Disan ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Us ga Aran.
29 Gid panua toa tiuot madidnga ngan gid Or, edad ga bedane:
Lotan ga Sobal ga Sibeon ga Ana
30 ga Dison ga Eser ga Disan. Gid panua toa ne timadid ga timugamuga ngan gid lum ga lum togid Or ngan tibur kapei Seir.

Gid Idom ad mamaron kapeipei edad

31 Gid Israel ad maron kapei eta iuot maitne, be panua ga gid ne tiuot mamaron kapeipei ngan tibur kapei Idom:

32 Bela, gergeu ton Beor, iuot maron kapei togid Idom. Ele tuanga ieda Dinaba.
33 Be Bela imate ga kus ta Iobap, gergeu ton Sera ngan tuanga

Bosra, ibada imul ta iuot
maron kapei.
34 Be Iobap imate ga kus ta Usam,
eaba ede Teman aea, ibada
imul ta iuot maron kapei.
35 Be Usam imate ga kus ta Adat,
gergeu ton Bedat, ibada imul
ta iuot maron kapei. Adat toa
oa ila ngan tibur kapei Moap
ta iparau pagid Midian ta iasal
gid. Ele tuanga ieda Avit.
36 Be Adat imate ga kus ta eaba ede
ieda Samla ngan tuanga Mas-
reka ibada imul ta iuot maron
kapei.
37 Be Samla imate ga kus ta eaba ede
ieda Saul ibada imul ta iuot
maron kapei. Ele tuanga Re-
obot, boloma ngan eau kapei
Iupretis.
38 Be Saul imate ga kus ta Balanan,
gergeu ton Akbor, ibada imul
ta iuot maron kapei.
39 Be Balanan, gergeu ton Akbor,
imate ga kus ta Adar ibada
imul ta iuot maron kapei. Ele
tuanga ieda Pau. Iadaoa ieda
Meetabel, gergeu taine ton
Matret. Be Matret ei Mesaap
ele gergeu taine.

40 Gid madidnga ngan gid iaoa kelede pan Iso timadid ga timugamuga ngan gid lum kelede kelede, be tila timado ngan gid kelede kelede ad tano. Gid madidnga toa ne edad ga bedane:

Timna ga Alva ga Ietet
41 ga Oolibama ga Ela ga Pinon
42 ga Kenas ga Teman ga Mipsar
43 ga Makdiel ga Iram. Gid madidnga toa ne timadid ga timugamuga ngan gid panua Idom ad, ngan gid kelede kelede led tuanga ga ad tano.

Eiua Iso aea titnga. Ei gid panua Idom tibud.

37

Iosep itar kapeipei lolod paeamao ngan ei

1 Iakop imamado Kenan ngan tibur toa itama Aisak imamado ngan mugaeai.

2 Gid gergeu arangaranga ton Iakop ad titnga ga bedane:

Iosep ei iriau, aea rai sangaul ede igegea lima ga rua. Ei gisingada gid gergeu arangaranga togid itama iadadaoa, Bila ga Silpa, tila timariala ngan gid sipsip ga meme. Be Iosep ipalongo itama ngan itar kapeipei led kadonga paeamao.

3 Israel ikimkim Iosep kapei ta ele kimnga toa ne iasal ele kimnga ngan ele gergeu padengada. Ikim Iosep kapei toa bedaoa ngansa itna ipopo ei ngan ei eaba kapei tau. Tota ikado ele pononga mamarae toa aea sogonga kemikemi oa ta ibada pan.

4 Ta Iosep itar kapeipei tigera mambe tamad ikim ei kapei, be gid tau mao. Tota lolod paeamao ngan ei, ta irangrang ngan tikado posanga eta kemi pan mao.

5 Be ado ede Iosep ianun ta ininipu pagid itar kapeipei ngan. Gid tilongo ngan ianun toa oa, ta lolod paeamao pan kapei tau.

6 Be Iosep ininipu pagid bedane, “Alongo anunug ga oaine:

7 Ega, gita takaukau gid wit aea tulua dadangai. Be mole mao, gau leg tulua idae imadid tutui, be gimi lemi tulua tibalil ngan gau leg ta tidol laborad ga isulug tanoeai boloma ngan gau leg.”

8 Itar kapeipei tilongo bedane ta tikeo, “Eao oangga ot maron kapei ngan gai, ta gai adio eao bagemeai na?” Tota itar kapeipei lolod paeamao ga paeamao tau ngan ei, ngansa ininipu pagid ngan ianun toa bedaoa.

9 Idio ta ianun pade ta ininipu pagid itar kapeipei bedane, “Ega, gau anunug pade ta mole mao nagera ado ga taiko ga gigima sangaul igegea ede tikor aed ga tidol laborad ga isulug tanoeai pagau.”

10 Iosep ininipu pan itama toman ngan itar kapeipei ngan ianun toa oa, be itama idaba ei ta ikeo,

"Anunum ne madongan? Eao oangga gaingada tnam ga am kapeipei anam akor aemai ta adol laboramai ga isulug tanoeai pago na?"
11 *Tota Iosep itar kapeipei lolod paeamao ngan ei, be itama imata nanan posanga toa ne.

Iosep ila iman paeaeanga sapaean pagid Isip

12 Be ado ede Iosep itar kapeipei tila ngan tibur ede boloma ngan tuanga Sekem ngan ilonga tibur aea purup kemikemi ta led sipsip tianean.
13 Ta Israel ikeo pan Iosep bedane, "Tadim kapeipei tila ngan tibur ede boloma ngan tuanga Sekem ngan ilonga tibur kemikemi ngan gid sipsip tian purup. Gau nakim eao la pagid."

Ta Iosep ikeo, "Goibe. Gau ga nala."
14 Tota Israel ikeo pan bedane, "La gera am kapeipei ga leda sipsip, timamado kemi, mao madongan? Eao gera ga kus ta eabalan posanga ga inam pagau." Tota isula Iosep ga ila.

Iosep itnan itama ngan dubu kapei ngan tibur Ebron ta ila iuot ngan tuanga Sekem.
15 Ei ilalala ngan tibur toa oa, be eaba ede iuot pan ta igera mambe ibuobuo ngan edap ta ibeta ei, "Eao iloilo saoa?"
16 Ta Iosep ikeo, "Gau nailoilo tadig kapeipei. Gid tibada led sipsip ga tila ngan tibur isaoa? Eao oatai pade?"
17 Ta eaba toa oa ikeo, "Gid titnan tibur toa ne ta nalongo tikeo ga tila ngan tuanga Dotan."

Tota Iosep inasi itar kapeipei ta ila boloma ngan tuanga Dotan, ta igera gid timamado aluai tede.
18 Gid tigera mambe ei ilalala aluai tede maitne, be mugaeai ngan ipaboloma gid, tirau posanga ngan pamatenga ei.
19 Ta tiposa pol ngan gid bedane, "Ega, eaba toa ianun somisomi ta inama.
20 Alongo! Kemi ngan tarau ei ga imate, ta tatado ipat ga idudunga ngan baba eta. Ga kus ta takeo ga, 'Masilau saksak ede ian ei.' Toa bedaoa ta tagera ianun toa ininipu ngan oa iuot madongan."

21 Be Ruben ilongo mambe itar kakakau tiposa toa bedaoa, ta iuangga ibada ei mulian pagid bagedeai. Ta ikeo, "Tarau ei ga imate mao.
22 Tatado ei ga idudunga ngan eau aea baba ga eko, ngan tibur modamodanga toa ne. Be tapaeabu ngan ei mao." Ruben ikado posanga toa ne ngansa iuangga ibada Iosep mulian pagid bagedeai ta ibada ei ga iluai mulian pan itama.

23 Io, Iosep iuot pagid itar kapeipei ga kus ta tiluku ei ta titil ele pononga mamarae toa aea sogonga kemikemi oa.
24 Ga kus ta titado ei ga idudunga ngan eau aea baba toa oa. Be baba toa oa mamasa.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Titado ei ga idudunga ngan eau aea baba ede.

* **37:11:** PA 7.9

25 Ga kus ta tidio timado ga
tianean, be mole mao matad idae
ta tigera panua iaoa ede Ismael ad
tilalala ga tinam toman ngan led
kamel. Gid titnan tibur Gileat ga
tinam ta tiuangga tila Isip ngan
panua tiuolol led danga sisid. Led
tulua toa kamel paodeai oa iuon
ngan bude kemikemi dibala aea, ga
danga padengada iuad kemikemi, ga
abei mer itekea.
26 Be Iuda ikeo pagid itar kapeipei
ga aea kakakau bedane, "Oangga
tarau ei ga imate, be tapamumul
ising, eine kadonga toa ne ga ilua gita
madongan?
27 Alongo! Kemi ngan tadol ei ga
idae pagid Ismael bagedeai ta tiuol
ei ga iman led paeaeanga sapaean.
Be tarau ei ga imate mao. Ngansa ei
gita ada kakau ga gita sing kelede."
Ta Iuda itar kapeipei ga aea kakakau
tinasi ele posanga.
28 *Tota gid panua oalo ad toa
led tuanga ipu Midian* oa tinama
tiuot. Be Iosep itar kapeipei tidada
ei babaeai ga idae, ta tidol ei ga idae
pagid Ismael toa oa bagedeai, ta tiuol
ei ngan pat silva sangaul rua. Ta
tibada ei ga ila Isip.
29 Idio ta Ruben iluai mulian
babaeai, be ikakrik ngansa igera
Iosep mao. Ta ilolo isat ga itaka ele
pononga mulian.
30 Ta iluai ga ila pagid itar kakakau
ta ikeo, "Ada kakau eoa mao! Eine ga
nakado mado?"
31 Tota tipamate meme ede ta
tibada ising ta tigasi Iosep ele
pononga mamarae ga idudunga
ngan.
32 Ta tibada pononga mamarae toa
aea sogonga kemikemi oa ga ila pan
tamad ta tikeo, "Gai alalala ngan
tibur ede, be aot ngan danga ga
oaine. Gera kemi. Kado natum ele
pononga mamarae."
33 Ta tamad igera ga iuatai ngan
ta ikeo, "Tautaunga. Eine natug ele
pononga mamarae! Kado masilau
saksak eta ipaeabu ngan Iosep ga
imate."
34 Tota Iakop ilolo isat kapei ta
itaka ele pononga mulian ta ikado
mok lolo isat aea. Be ado ga ado
itangtang ngan inat irangrang ngan
taiko busa.
35 Ele gergeu arangaranga ga taine
toa ngada oa tila pan ta titoba ngan
pamusnga ei, be ei itin ngan mao. Ta
ikeo, "Gau ga natangtang ngan ei ga
irangrang ngan namate ta nala pan
ngan tibur togid panua matemate."
Tota itama itang kapei tau ngan ei.
36 Be gid panua Midian toa oa
tibada Iosep ga ila Isip ta tidol ei ga
idae pan madidnga kapei ede ibageai
ieda Potipa, ta iuol ei ga iman ele
paeaeanga sapaean. Potipa toa, ei
madidnga ede ngan gid panua pa-
raunga ad, be imariala ngan luma
ton maron kapei Isip aea.

38

Tamar ipakaka Iuda

1 Ngan ado toaiua, Iuda itnan itar
kapeipei ga aea kakakau ta ila igera
iarea ede ieda Ira ngan tuanga Adu-
lam, ta idio imado pan toa eoa.
2 Toa eoa Iuda igera taine ede Ke-
nan aea toa itama ieda Sua. Ta iuai
ei ta ieno toman ngan ei.
3 Idio ta iapa ta ipopo gergeu
aranga ede. Ta Iuda iuato ieda Er.
4 Idio ga muriai ta iapa pade ta
ipopo gergeu aranga ede ieda Onan.
5 Ga kus ta ipopo gergeu aranga
ede pade ta iuato ieda Sela. Iuda
imamado ngan tuanga Kesip, be
iadaoa ipopo Sela.
6 Iuda ele gergeu tidae kapeipei, ta
ibada taine ede ieda Tamar ga iman
ele gergeu lautabe Er iadaoa.
7 Be Iuda ele gergeu lautabe Er
ele kadonga paeamao tau MARON
imatai, ta MARON irau ei ga imate.
8 Ga kus ta Iuda ikeo pan Onan
bedane, "Eao nasi gita alu toa ne
leda nasinga ta la eno toman ngan

* **37:28:** PA 7.9 * **37:28:** Gid panua iaoa ga rua ne Ismael ga Midian, mugaeai gid mambe alu kelede. Tota ngan posanga Ibru, tagera tiuato edad Midian ngan lain toa ne ga ngan lain 36 pade.

tadim kapei iadaoa, ta gimirua apapot tadim kapei ele gergeu eta. Toa bedaoa ta iaoa kelede pan tadim kapei irangrang ngan kus mao."

9 Be Onan iuatai, oangga ipapot gergeu ton itar kapei, gergeu toa oa ga ei ton mao. Ta somisomi oangga gisirua tieno, ilongean isul ga itoki ga isulug tanoeai. Ngan kado ta ipapot itar kapei ele gergeu.

10 Ele kadonga toa oa paeamao tau MARON imatai. Tota irau ei pade ga imate.

11 Ga kus ta Iuda ikeo pan ilaoa taine Tamar bedane, "Eao man asape na. Tota luago mulian tamam ele lumaeai ge. Oangga muriai, natug Sela idae kapei, ta gimirua aoai." Iuda ikado posanga sapaean toa bedaoa ngansa imataud. Ngan kado ta Sela pade imate mambe itar kapeipei. Tota Tamar iluai mulian itama ele lumaeai ta idio imado toa eoa.

12 Be mole tede ga kus ta Iuda iadaoa imate pade. (Iadaoa toa ei gergeu taine ton Sua.) Idio ta Iuda ipasala ele madonga lolo isat aea ga kus, ta ila ngan tuanga Timna ngan geranga gid panua toa tiketket ele sipsip launid. Be iarea Ira, eaba Adulam aea, ila toman ngan ei.

13 Be Tamar ilongo gid panua tikeo pan bedane, "Ega, laoam patautene ila ngan tuanga Timna ngan ketnga ele sipsip launid."

14 Be Tamar igera mambe Sela ei kapei na, be Iuda ipaoai gisirua mao. Tota Tamar itil ele danga sisid mok aea ta ipamumul imata ngan malo kakauede, mambe gid taine edap ad tikakado. Ga kus ta idio imado edap iaoai boloma ngan tuanga Enaim. Tuanga toa oa ienono rabu ngan edap ila ngan tuanga Timna.

15 Be Iuda ilalala ga inam ta iadi mambe ei taine ede edap aea ngansa ipamumul imata.

16 Tota Iuda ila pan toa edap isaleai oa, ta ikeo, "Nam gitarua taeno." Be ei iuatai mao mambe taine toa oa, ei ilaoa taine.

Ta taine ibeta ei, "Be eao ga bada saoa pagau ta gitarua taeno."

17 Ta ikeo, "Gau ga naeabalan leg meme daenga pau eta ga ilat pago."

Ta taine toa oa ikeo, "Goibe, be eao manta bada danga eta pagau iman kilala ngan am gigi pagau, ta oangga lem meme inam iuot pagau ga kus, eine ga naeabalan lem danga iluai mulian."

18 Ta Iuda ikeo, "Eine ga nabada saoa pago iman kilala ngan ag gigi?"

Ta ikeo, "Eao bada lem toto lalalanga aea toa ienono bagemeai ga am namer toman ngan aea oaro toa ienono gagalimeai, ta longean ga inam pagau bua." Tota Iuda ibada gid danga toa oa ga ila pan ta ieno toman ngan ei. Ta Tamar iapa.

19 Tamar itnan ei ga ila ga kus ta itil malo kakauede toa imatai oa, ta idol mulian ele danga sisid mok aea.

20 Idio ta Iuda ibada meme daenga pau ede ga idae iarea toa eaba Adulam aea ibageai, ta isula ei ga ila ngan badanga mulian aea namer ga toto lalalanga aea toa ibada pan taine. Be ei iloilo taine toa oa ga mao.

21 Ta ibeta gid arangaranga toa eoa bedane, "Taine edap aea sida, toa imamado edap iaoai boloma ngan tuanga Enaim?"

Be tikeo pan bedane, "Taine eta edap aea imamado nene mao."

22 Tota iluai mulian pan Iuda ta ikeo, "Gau nagera taine toa oa mao, be gid panua tuangai ad tikeo ga taine eta edap aea imamado toa eoa mao."

23 Ta Iuda ikeo, "Goibe, gid danga oa idio pan. Tailoilo ei pade mao. Ngan kado ta panua tinging ngan gita. Ega, nanasi tutui leg posanga ta naeabalan meme ga ila pan, be eao ot ngan ei mao."

24 Io, taiko tol ila ga kus ta panua tipalongo Iuda bedane, "Ega, laoam taine Tamar ikado arala ta iapa."

Ta Iuda ikeo, "Abada ei ga inam ta tanono ei ngan dinga ga imate."

25 Idio ta tibada Tamar ga iuot, be ei ibada gid danga sisid toa iman

kilala ngan Iuda aea gigi ta iabalan
ga ila pan Iuda toman ngan posanga
bedane, “Gau apag pan eaba toa
ibada danga sisid ga nene pagau.
Gera kemi. Namer toa ne toman
ngan aea oaro ga toto lalalanga aea
ne ton sai?”
26 Iuda igera ta iuatai ngan ta ikeo,
“Ei itutui. Be gau nakado kadonga
paeamao, ngansa napaoai ei toman
ngan natug Sela mao.” Tota Iuda
ieno toman ngan ei pade mao.
27 Idio ta Tamar imata boloma
ngan poponga ta tigera mambe
gergeu ninnga boge rua tienono
iapai.
28 Ei iuangga ipopo gid, be gergeu
ede ibage iuot, ta taine papoponga
aea ikaukau ibage ngan oaro singsin-
gia ede ta ikeo, “Gergeu toa ne
imuga.”
29 Be mole mao, idada ibage ga
iluai mulian, ta itar kapei imuga ga
iuot. Ta taine toa oa ikeo, “Madon-
gan? Eao purususu ga ot na?” Ta
iuato ieda Peres*.
30 Ga kus ta itar kakau iuot, be oaro
singsingia ienono ibageai. Ta iuato
ieda Sera†.

39

Potipa iadaoa isol Iosep ngan posanga

1 Be gid Ismael tibada Iosep ga
ila Isip, ta Potipa toa eaba Isip aea
oa, iuol ei ga iman ele paeaeanga
sapaean. Potipa ei madidnga ede
ngan gid panua paraunga ad, be
imariala ngan luma ton maron kapei
Isip aea.
2 *Be MARON Deo imamado toman
ngan Iosep ta ikado ga ele naurata
toa ngada oa iuot kemikemi. Iosep
ibokoboko aea maron Isip aea ele
lumaeai,
3 ta aea maron igera mambe
MARON Deo imamado toman ngan
Iosep, ta saoa naurata toa ienono
Iosep ibageai oa, MARON Deo ikado
ga iuot kemikemi.
4 Tota eaba toa oa ilolo marum
ngan Iosep, ta idol ei ga iman ele
aluagau. Ei idol Iosep ta imariala
ngan ele luma, ta ele danga sisid toa
ngada oa idae Iosep ibageai.
5 Tota ngan ado toaiua ga ila,
MARON Deo ikado kemi tau ngan
eaba toa Isip aea oa ga ele panua,
ngansa Iosep imamado toman ngan
gid. MARON ikado kemi ngan ele
danga toa ngada oa lumaeai ga
dadangai pade.
6 Tota eaba toa oa idol Iosep ta
imariala ngan ele danga toa ngada
oa. Ele naurata toa ngada oa idae
Iosep ibageai, tota ilolo ede ga ede
ngan danga eta mao. Imamado ngan
annga aea eannga kekelen.

Be Iosep ibebe kapei ga imata
kemi.
7 Idio ga muriai, Iosep aea maron
iadaoa ingale ei ta ikeo pan bedane,
“Nam gitarua taeno.”

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Aea maron iadaoa ingale Iosep.

* **38:29:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Peres ipu eine Ipurususu ga iuot.* † **38:30:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Sera ipu lalaede mambe posanga ga oaine: singsingia.* * **39:2:** PA 7.9

8 Be Iosep ilongo mao, ta ikoli ele
posanga bedane, “Ag maron idol gau
ta namariala ngan danga toa ngada
ne ele lumaeai. Tota ilolo ede ga ede
ngan danga eta toa gau bagegeai ne
mao.
9 Idol eaba eta pade ga imadid ga
imuga ngan ele luma toa ne mao,
gau kekelegau. Be idangadangan
danga eta pagau mao, eao kekelego,
ngansa eao iadaoa. Tota irangrang
ngan nakado kadonga sat toa ne
mao. Oangga nakado bedane, eine
kadonga paeamao tau Deo imatai.”
10 Be ado ga ado taine toa oa
iparumrum Iosep ngan posanga, be
ei ilongo ei mao, ga ieno toman ngan
ei mao, ga irangrang ngan imamado
taine toa oa imatai mao pade.
11 Be ado ede, Iosep idudunga
lumaeai ngan kadonga ele naurata,
be eaba eta pade imamado mao.
12 Tota taine toa oa igigiran Iosep
ele pononga mamarae ta ikeo, “Nam
gitarua taeno!” Be Iosep ipiripiri ei
ta itnan ele pononga mamarae ga
idio ibageai, ta iaoa ga iuot ga ila.
13 Be taine toa oa igera mambe ei
itnan ele pononga mamarae ga idio
ibageai ga iaoa,
14 tota ibaba matua ga ila pagid
paeaeanga arangaranga luma aea ta
ikeo, “Agera! Adaoag ibada eaba
Ibru aea toa ne ga inam pagita, be
iuangga gai taine danga buligaliga!
Ei idudunga ga inam pagau ta ikeo
ga gairua aeno, be gau nangangar
kapei.
15 Be ilongo gau nangangar ta it-
nan ele pononga mamarae ga idio
pagau ta iaoa ga iuot ga ila.”
16 Tota taine toa oa ikikisi Iosep
ele pononga mamarae ga irangrang
ngan Iosep aea maron iluai mulian
ga inam ele lumaeai.
17 Inama iuot ga kus ta iadaoa
ipalongo ei ngan kadonga toa oa be-
dane, “Paeaeanga Ibru aea toa eao
bada ga inam leda lumaeai, ei inam
pagau ta iuangga ikado kadonga ar-
ala ngan gau.
18 Be gau nangangar kapei, ta itnan
ele pononga mamarae ga idio pagau,
be ei iaoa ga iuot ga ila.”
19 Io, Iosep aea maron ilongo
iadaoa ele ninipunga ngan Iosep ele
kadonga toa bedaoa, ta ilolo bake
tau.
20 Ta idol ei ga idudunga ngan
luma panasnga aea. Ngan luma
panasnga aea toa oa, tidoldol gid
panua tikakado paeamao ngan
maron kapei Isip aea.
Be ngan luma panasnga aea toa oa,
21 *Maron Deo imamado toman
ngan Iosep, ta ilolo isat ngan ei.
Ta ikado ga madidnga ngan luma
panasnga aea ilolo marum ngan
Iosep
22 ta idol ei ga imariala ngan gid
panua toa ngada oa luma panasnga
aea iloleai. Ta ikeo ga naurata toa
ngada oa ngan luma panasnga aea
idae Iosep ibageai.
23 Madidnga ngan luma panasnga
aea imata ila ngan danga eta toa
Iosep ibageai oa mao, ngansa Maron
imamado toman ngan ei ta ikado
ga ele naurata toa ngada oa iuot
kemikemi.

40

Iosep ipaola panua rua anunud ipu

1 Idio ga muriai ta maron kapei
togid Isip ele paeaeanga rua tikado
kadonga paeamao ad maron imatai.
Paeaeanga ede ele naurata ngan
parerenga maron kapei aea oain.
Be paeaeanga ede pade ele naurata
ngan nononga maron kapei aea bret.
2 Tota maron kapei ilolo bake pag-
isirua
3 ta idol gid ga tidio madidnga
paraunga aea ibageai, ta ei idol gid
ga tidudunga ngan luma panasnga
aea. Be luma panasnga aea toa oa
eine Iosep pade imamado ngan.
4 Madidnga ibada naurata pan
Iosep ngan luanga gisirua.
Tidio ngan luma panasnga aea
mole tede ga kus,

* **39:21:** PA 7.9

5 ta bong ede maron kapei ele
paeaeanga toa rua oa anunud
toa luma panasnga aea iloleai oa.
Be paeaeanga toa iparere maron
kapei aea oain ianun ipu ede, be
paeaeanga ede pade toa inonono
maron kapei aea bret, ei ianun ipu
ede pade.

6 Be gaisala ngan ado sae, Iosep ig-
era gisirua matad kemi mao, mambe
lolod ede ga ede.

7 Ta ibeta maron kapei ele
paeaeanga rua toa gisingada tima-
mado ngan luma panasnga aea oa
bedane, "Ikamado ga matami imalai
tau?"

8 Ta gisirua tikeo, "Gai anunumai,
be eaba eta nene ngan paolanga
anunumai ipu pagai mao."

Ta Iosep ikeo, "Deo kekelen
irangrang ngan ipasolan gita ngan
anunuda ipu. Be irangrang ngan
aninipu pagau ngan pade?"

9 Tota eaba toa iboko ngan maron
kapei aea oain ininipu pan Iosep be-
dane, "Ngan anunug nagera oaroaro
oain
10 ibogaboga tol ienono. Mole mao
ilaun papau iuot, ta ipur iuot, ga kus
ta nagera itautau iuot ta iblabla.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
"Ngan anunug nagera oaroaro oain ibogaboga tol ienono."

11 Maron kapei aea loba ienono
bagegeai ta nabada oain itautau toa
oa ta nabib ga isul idudunga ngan
maron kapei aea loba. Ga kus
ta nabada loba ga ila pan maron
kapei."

12 Ta Iosep ikeo, "Anunum ipu ga
bedane: Gid oain ibogaboga tol, eine
ado tol.

13 Be oangga ado tol kus, eine
maron kapei ga ilongean go ta tnan
luma panasnga aea, ta idol go mu-
lian ngan lem naurata ngan badanga
oain ga ila pan, mambe mugaeai eao
kakado.

14 Be oangga eao la ta mado kemi,
irangrang ngan matam nanan gau
pade? Nakim eao lolom isat ngan
gau ta keo pan maron kapei ta
ilongean gau ta natnan luma panas-
nga aea toa ne.

15 Ngansa mugaeai namamado
ngan tano togai Ibru, be panua
tipaeaoa gau ga nanama nene. Be
nene pade, leg idil eta paeamao mao.
Tidol gau sapaean ga nadudunga
ngan luma panasnga aea."

16 Io, eaba ede pade toa iboko ngan
maron kapei aea bret, igera mambe
Iosep ipaola iuae ianun ipu kemi, ta
ikeo pan Iosep bedane, "Gau pade
anunug, be mole mao nagera karei
tol iuon ngan bret ienono gadae
ngan laborag.

17 Ngan karei toa gadae oa, nagera
bret kemikemi imata ede ga ede
mambe maron kapei ikimkim. Be
gid man tinam tianean bret toa lab-
orageai oa."

18 Ta Iosep ikeo, "Anunum ipu ga
bedane: Karei tol eine ado tol.

19 Be oangga ado tol kus, eine
maron kapei ga ibada go ga ot ta ikeo
pagid panua ta tiket gagalim ga put,
ta tipakantutu patim ga idae ngan
abei. Ta gid man ga tinam tianean
patim."

20 Io, ado tol ila ga kus ta maron
kapei ikado eaneannga kapei ngan
aea poponga, ta ibaba ele madidnga
busa ga tinam. Tota maron kapei
ilongean panua toa rua oa ta tit-
nan luma panasnga aea, ta ipamadid
gisirua toa ele madidnga matadeai.

21 Ta idol eaba toa ibabada aea
oain pan ta iluai mulian ngan ele
naurata.

22 Be eaba toa iboko ngan aea bret,
maron kapei ikeo pagid ele panua ta

tipakantutu ipat ga idae ngan abei.
Danga toa ne iuot lalaede mambe
Iosep ipaola anunud ipu pagisirua
ngan.
23 Be eaba toa ibabada oain pan
maron kapei, imata nanan Iosep
pade mao. Imata sapian ei.

41

Iosep ipaola maron kapei togid Isip ianun ipu

1 Rai rua ila ga kus ta maron kapei
togid Isip ieno ga ianun. Ta ngan
ianun, igera mambe ei imadmadid
eau Nail isaleai.
2 Be mole mao igera bulmakao
lima ga rua titubtub ga matad
kemikemi, titnan eau ga tidae. Ta
tianean purup boloma eau isaleai.
3 Ga kus ta igera bulmakao lima
ga rua pade, be gid tipegepege ga
matad papaeamao. Gid titnan eau
Nail ga tidae, ta tila timadid boloma
ngan gid bulmakao toa padengada
eau isaleai.
4 Be gid bulmakao toa pegepege
ga matad papaeamao oa tian gid
bulmakao toa matad kemikemi oa ta
tison gid ga kus. Maron kapei ianun
toa bedaoa ga kus ta idae.
5 Idio ta ieno pade ga ianun, be
mole mao igera wit itautau lima ga
rua kemikemi ga titub kapeipei. Gid
tiparapara ga tidae ngan wit iboga
kelede.
6 Ga kus ta igera wit itautau lima
ga rua pade, be gid titub kapei mao,
ngansa namule oanaoana* inono gid
ga timalai.
7 Be gid wit itautau toa titub mao
oa tian gid wit itautau toa titubtub
ga matad kemikemi oa ta tison gid ga
kus. Maron kapei ianun toa bedaoa
ga kus ta idae. Ta iuatai mambe ei
ianun.
8 *Be gaisala ngan ado sae maron
kapei ilolo ede ga ede ta ibaba gid
panua oatainga ad ga gid panua
borou ad toa ngada oa ga tinam pan,
ta ipalongo gid ngan ianun. Be eaba
eta irangrang ngan ipaola ianun ipu
pan mao.
9 Be eaba toa iparere maron kapei
aea oain ikeo bedane, “Labone,
matag nanan leg kadonga sat ede.
10 Mugaeai eao lolom bake pagai
lem paeaeanga ta eao dol gau ga
nadudunga ngan luma panasnga aea
toman ngan lem paeaeanga toa in-
onono am bret. Gairua amado ngan
luma panasnga aea pan madidnga
paraunga aea ibageai.
11 Be bong ede gairua anunumai.
Be anunumai toa oa lalaede mao. Ei
ianun ipu ede pade, gau anunug ipu
ede pade.
12 Be eaba iriau ede Ibru aea ima-
mado toman ngan gai ngan luma
panasnga aea. Ei paeaeanga ton
madidnga paraunga aea. Gairua
aninipu pan ngan anunumai, ta
ipaola anunumai ipu kelede kelede
pagai.
13 Ta danga toa ngada oa iuot
lalaede mambe ipaola pagai ngan.
Gau nabada mulian leg naurata. Be
eaba ede pade tipakantutu ipat ga
idae ngan abei.”

14 Io, Maron kapei ilongo posanga
toa ne ta isula ele paeaeanga ga tila
ngan badanga Iosep ga inam pan. Ta
manmanae tila ngan luma panasnga
aea ta tibada Iosep ga iuot. Inin ei ga
idol barikia pau ga kus ta tibada ei ga
ila maron kapei imatai.

15 Ta maron kapei ikeo pan Iosep
bedane, “Gau anunug, be eaba eta
irangrang ngan ipaola anunug ipu
pagau mao. Be nalongo panua
tiposaposa ngan eao ta tikeo ga
oangga eao longo panua anunud,
eao rangrang ngan paola anunud ipu
pagid.”

16 Ta Iosep ikoli ele posanga be-
dane, “Gau narangrang mao. Be Deo
irangrang ngan ipaola tutui anunum
ipu pago ta ipatarui lolom.”

* **41:6:** Ngan posanga Ibru *namule oanaoana eine namule toa ilele ado ele parangai ga inam. Tikeo bedaoa ngansa tibur modamodanga toa ado ele parangai ngan tibur Isip eine oanaoana tau.* * **41:8:** Dan 2.2

17 Ta maron kapei ikeo pan Iosep
bedane, “Ngan anunug gau namad-
madid eau Nail isaleai,
18 be mole mao nagera bulmakao
lima ga rua titnan eau ga tidae. Gid
titub kapeipei ga matad kemikemi,
be tianean purup eau isaleai.
19 Ga kus ta nagera bulmakao lima
ga rua pade titnan eau ga tidae. Be
tinid imogougou ga tipegepege, be
matad papaeamao tau. Ngan tibur
toa ngada ne Isip, nagera bulmakao
eta paeamao toa bedaoa mao.
20 Be gid bulmakao toa pegepege
oa tian gid bulmakao toa titubtub oa
ta tison gid ga kus.
21 Io, tian ga kus, be imata mambe
tian mao, ngansa gid tipegepege
maitne, mambe mugaeai. Anunug
toa bedaoa ga kus ta nadae.
22 “Be anunug pade ta mole mao
nagera wit itautau lima ga rua tipara
ga tidae ngan wit iboga kelede. Wit
itautau toa oa kemikemi ga titub
kapeipei.
23 Ga kus ta nagera wit itautau
lima ga rua pade, be titub kapei mao
ngansa namule oanaoana inono gid
ga timalai.
24 Be gid wit itautau toa gereirei
oa tian gid wit itautau kemikemi ta
tison gid ga kus. Gau napalongo gid
panua borou ad ngan anunug toa
ne, be eta ngan gid irangrang ngan
ipaola anunug ipu pagau mao.”
25 Ta Iosep ikeo pan maron kapei
bedane, “Anunum toa rua ne ipu
kelede. Deo iuangga ipasolan eao
ngan danga ei iuangga ikado.
26 Gid bulmakao kemikemi lima
ga rua, ga gid wit itautau kemikemi
lima ga rua, gid mambe rai lima ga
rua. Anunum toa rua ne tiposa ngan
danga kelede.
27 Be gid bulmakao pegepege
ga matad papaeamao lima ga rua
toa tiuot muriai ga gid wit itautau
gereirei lima ga rua toa namule
oanaoana inono gid, gid mambe rai
lima ga rua sapanga aea.
28 “Eine mambe nakeo pago ngan.
Deo ipasolan eao ngan danga kapei
toa iuangga ikado.
29 Ega, irangrang ngan rai lima ga
rua, annga dadangai ga iuot kapei
tau ngan tibur Isip.
30 Be muriai ngan rai toa kemikemi
oa, sapanga kapei ga iuot ga iran-
grang ngan rai lima ga rua pade.
Ta panua ga matad sapian gid rai
kemikemi, ngansa sapanga ga ipae-
abu ngan ada tano.
31 Panua ga matad nanan gid
rai kemikemi pade mao, ngansa
sapanga toa oa ga iuot paeamao tau.
32 Anunum toa oa iuot parua be-
daoa ngansa Deo irau ele posanga
ngan ga kus, ta irangrang ngan ipul
pade mao. Deo ga ikado patautene.
33 “Tota kemi ngan eao dol eaba eta
toa ele oatainga kapei ga ilolo iuatai
ta imadid ga mugamuga ngan tibur
kapei Isip.
34 Ga pade, kemi ngan eao dol gid
madidnga ta timugamuga ngan tibur
kelede kelede Isip. Gid madidnga toa
oa ga tibada annga itautau ngan gid
rai lima ga rua toa kemikemi ne, ta
tipota ga iuot suknga lima. Ta tisio
suknga kelede ga iman takis ga ila
pago.
35 Kemi ngan lem madidnga tipalu-
plup gid annga ta tigor ngan gid rai
toa kemikemi ne. Ta tibokoboko eao
bagemeai ta tidoldol gid annga ngan
luma annga aea ngan gid tuanga
kelede kelede.
36 Tota oangga rai lima ga rua
sapanga aea iuot, gid panua Isip
ga tibabada annga toa gid madid-
nga tigor ga ienono. Toa bedaoa ta
sapanga irangrang ngan ipamukuru
gid panua ngan leda tibur toa ne
mao.”

Maron kapei idol Iosep ga iman madidnga kapei ta imugamuga ngan tibur Isip

37 Maron kapei togid Isip ga gid ele
madidnga tilongo Iosep ele posanga
ta lolod kelede ngan.
38 Ta maron kapei ikeo pagid ele
madidnga bedane, “Gid deo tima-
mado toman ngan eaba toa ne. Toa
bedane ta irangrang ngan taot ngan

eaba eta pade ngan kadonga naurata
toa ne mao."
39 Ga kus ta maron kapei ikeo
pan Iosep bedane, "Deo ipasolan eao
ngan gid danga toa ngada ne. Tota
eaba eta pade ele oatainga kapei ga
ilolo iuatai kemi mambe eao ne mao.
40 *Eao ga ot madidnga kapei ngan
gau leg luma. Be leg panua toa ngada
ne manta tilongolongo lingem. Gau
maron kapei, ta gau kekelegau na-
mamado gadae ngan eao."
41 Ta maron kapei ikeo pan Iosep
pade bedane, "Longo. Gau nadol eao
ga ot madidnga kapei ngan tibur toa
ngada ne Isip."
42 *Ga kus ta maron kapei ipasu
ibage igonga aea pato ta idol ga
idae Iosep ibage igongai. Pato toa
oa, maron kapei aea namer ienono
ngan. Ga kus ta idol pononga kemi
ngan Iosep, ta idol nagemgem gol
ede ga idae igagaleai.
43 Ngan ado toaiua ga ila, Iosep
idaedae ngan maron kapei ele karis
ede pade ta inasnasi maron kapei.
Ta gid paeaeanga tiladlado ga timuga
ngan ei ta tikeo pagid panua bedane,
"Akor aemi!" Ngan kadonga toa
bedaoa, maron kapei idol Iosep ga
iman madidnga kapei tau ngan tibur
Isip.
44 Ta maron kapei ikeo pan Iosep
bedane, "Gau maron kapei, nakeo
bedane: Eaba eta Isip irangrang
ngan ikado danga eta ngan ele kim-
nga mao. Manta ibeta eao bua."
45 Ta maron kapei iuato Iosep ieda
pau Sapenat-Panea. Be ibada taine
ede ga iman Iosep iadaoa. Taine
toa oa ieda Asenat. Ei gergeu taine
ton Potipera, eaba tenainga aea ede
ngan tuanga On†. Tota Iosep ilalala
alele ngan tibur Isip.
46 Iosep aea rai sangaul tol, be
maron kapei togid Isip idol ei ngan
kadonga ele naurata. Ta Iosep itnan
maron kapei ga idio ta ilalala ngan
tibur toa ngada oa Isip.
47 Ngan rai kemikemi lima ga rua,
annga iuot kapei tau ngan tibur Isip.
48 Tota ngan gid rai toa kemikemi
oa Iosep igorgor gid annga busa. Ei
igor gid annga dadanga aea ngan
tuanga toa ngada oa Isip ta idoldol
ngan gid luma annga aea boloma
ngan gid tuanga kelede kelede.
49 Annga toa Iosep igor oa, iuot
busa tau, mambe riringa lab aea.
Tota Iosep ikaput ngan annga aea
oadenga, ngansa iuot busa tau.
50 Gid rai sapanga aea iuot maitne,
be Iosep iadaoa Asenat ipopo Iosep
ele gergeu arangaranga rua. (Asenat
toa ei gergeu taine ton Potipera, eaba
tenainga aea ngan tuanga On.)
51 Ta Iosep ikeo, "Deo ilua gau ta
matag sapian ag kadonga kulupu ga
gid iaoa kelede togau." Tota iuato ele
gergeu lautabe ieda Manase‡.
52 Ga kus ta Iosep ikeo, "Deo
ikado ga napapot gergeu, ga leg nau-
rata iuot kemikemi ngan tibur toa
nabada ieieinga ngan ne." Ta iuato
ele gergeu atange ieda Epraim§.
53 Idio ta tibur Isip aea rai
kemikemi lima ga rua kus.
54 *Ta rai lima ga rua sapanga aea
iuot, lalaede mambe Iosep ikeo ngan.
Sapanga toa oa ipakaranga gid alu
toa ngada oa ad tano. Be ngan tibur
Isip, annga ienono.
55 *Idio ta sapanga iuot ngan tibur
Isip pade. Ta gid panua titang ga ila
pan maron kapei ngan annga. Ta
maron kapei ikeo pagid panua Isip
toa ngada oa bedane, "Ala pan Iosep
ta anasi saoa posanga ikeo pagimi
ngan."
56 Idio ta sapanga iuot paeamao
tau ngan tibur Isip, ta Iosep ipokaka
gid luma annga aea, ta gid panua Isip
tiuolol ad annga.

* **41:40:** PA 7.10 * **41:42:** Dan 5.29 † **41:45:** Tuanga *On ieda ngan posanga Grik eine Eliopolis.* ‡ **41:51:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Manase itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Matag sapian.* § **41:52:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Epraim itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Ikado ga napapot gergeu, ga leg naurata iuot kemikemi.* * **41:54:** PA 7.11 * **41:55:** Ins 2.5

57 Ta gid alu padengada tinam
Isip ngan olnga ad annga pan
Iosep, ngansa sapanga paeamao
ipakaranga tibur toa ngada oa
tanoeai.

42

Iosep itar kapeipei tinam Isip ngan olnga ad annga

1 Be Iakop ilongo posanga ngan
annga ienono Isip ta ikeo pagid ele
gergeu arangaranga bedane, "Ika-
mado ga matami inonono pol ngan
gimi ga amamado sapaean?
2 *Ega, nalongo mambe annga
ienono Isip. Tota gimi ala ta aol
ada annga etangada. Toa bedaoa ta
tamado kemi be tamate ngan pitoro
mao."
3 Tota Iosep itar kapeipei sangaul
tidae ga tila Isip ngan olnga ad an-
nga.
4 Be Iakop isula Iosep itar kakau
Benjamin ga ila toman ngan gid
mao, ngansa imataud. Ngan kado ta
danga eta ipaeabu ngan ei.
5 Tota Israel ele gergeu pade
tila Isip ngan olnga ad annga
toman ngan gid panua busa, ngansa
sapanga toa oa iuot ngan tibur
Kenan pade.

6 Be Iosep ei madidnga kapei ngan
tibur Isip, ta gid panua toa ngada oa
tilagalaga pan ngan olnga ad annga.
Tota Iosep itar kapeipei tinam tiuot
pan, ta tikor aed ga tidol laborad ga
isulug tanoeai boloma pan.
7 Be Iosep igera itar kapeipei, ta
manmanae iuatai ngan gid. Be ipos-
aposa pagid mambe iuatai ngan gid
mao. Ta iposa malmal pagid ta ikeo,
"Gimi sida ami?"

Ta tikeo, "Gai Kenan amai. Be gai
akeo ga aol amai annga."

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Iosep iposa malmal pagid ta ikeo, "Gimi sida ami?"

8 Iosep iuatai ngan itar kapeipei,
be gid tiuatai ngan ei mao.
9 *Tota Iosep imata nanan ianun
ngan gid mugaeai, ngan tidol lab-
orad ga isulug pan. Ta ikeo pagid
bedane, "Gimi panua papaeamao,
aoangga anama atalelean lemai
tibur kapei ne. Gimi ailoilo gid
tibur toa panua timariala ngan kemi
mao."
10 Ta tikeo, "Maron, eine mao. Gai
lem paeaeanga, anama ngan olnga
annga.
11 Gai toa ngada ne eaba kelede ele
gergeu. Gai lem paeaeanga, posanga
tautaunga amai. Gai atalelean lemi
tibur kapei ne mao."
12 Be Iosep ikeo pagid, "Eine mao.
Gid tibur togai, toa panua timariala
ngan kemi mao, tota anama atale-
lean."
13 Ta tikeo, "Maron, gai panua san-
gaul igegea rua ngan iaoa kelede.
Gai gergeu ton eaba kelede imamado
Kenan. Amai ketnga tud ta imamado
pan tamamai, be amai kakau ede
pade isusu ga ila o."
14 Be Iosep ikeo, "Eine mambe
nakeo pagimi, gimi anama atalelean
lemai tibur kapei!
15 Gau ga natoba gimi ga bedane:
Naposa tautaunga ngan maron kapei
togid Isip ieda, manta ami ketnga tud

* **42:2:** PA 7.12 * **42:9:** OM 37.5-10

inama nene. Oangga mao, irangrang
ngan atnan tibur toa ne mao.
16 Gimi asula eaba eta ngan gimi ta
ila ibada ami ketnga tud ga inama.
Be gimi padengada ga adio amado
ngan luma panasnga aea ga iran-
grang ngan gai aoatai tutui ngan
gimi: aposa tutui, mao apakaka.
Be oangga gai aoatai mambe gimi
apakaka, naposa tautaunga ngan
maron kapei togid Isip ieda bedane:
Gimi anama atalelean lemai tibur
kapei, ta gimi ga abada panasnga
ngan."
17 Tota Iosep idol gid ga tidudunga
ngan luma panasnga aea, irangrang
ngan ado tol.
18 Ngan ado tol aea Iosep ikeo
pagid bedane, "Oangga akeo ga
amado kemi, manta alongo ngan
leg posanga ga oaine. Ngansa gau
nalolon ngan Deo.
19 Oangga gimi panua posanga tau-
taunga ami, atnan eaba eta ngan
gimi ta idio ngan luma panasnga aea,
be gimi padengada abada annga ga
ila lemi tuangai pagid sobosobomi
toa pitoreagid.
20 Be manta abada ami ketnga
tud ga inam pagau. Toa bedaoa ta
naoatai mambe lemi posanga tau-
taunga, ta irangrang ngan napamate
gimi mao." Io, tota tilongo ngan ele
posanga toa oa.
21 Be tiposa pol ngan gid bedane,
"Tautaunga, gita leda idil paeamao
toa mugaeai takado ngan ada kakau,
ta ngan ipu toaine danga kulupu toa
ne iuot ngan gita. Matada nanan
ei itangtang ga iansaban gita ngan
luanga ei, be gita talongo ei mao.
Tota labone kadonga paeamao toa ne
iuot ngan gita."
22 *Ta Ruben ikeo, "Ngan ado
toaiua, nakeo pagimi ngan akado
kadonga sat ngan ada kakau toa oa
mao, be gimi alongo gau mao. Ega,
labone tabada panasnga paeamao
ngan ele matenga."
23 Iosep itar kapeipei tiposaposa
Ibru, be tiuatai mao mambe Iosep
ilongolongo led posanga. Ngansa
somisomi Iosep ikado posanga Isip
ga ila pagid, be eaba ede pade ipul
ele posanga ga ila ngan posanga
Ibru.
24 Tota Iosep ipul imur pagid, ta
itang. Itang ga kus ta iluai mulian
ta iposa pade pagid. Ta ikeo pagid
paeaeanga ngan tiluku Simeon, ta
ngan gid matad tiaud ei.

Iosep itar kapeipei tiluagid mulian Kenan

25 Idio ta Iosep ikeo pagid
ele paeaeanga ta tinonoi wit ga
idudunga ngan itar kapeipei led
samare toman ngan ad tamad
lalalanga aea. Be ikeo ga tidol
mulian gid kelede kelede led pat ga
idudunga ngan led samare pade. Ele
paeaeanga tikado toa bedaoa ga kus
26 ta itar kapeipei tidol led tulua ga
idae donki ipaoeai ta tila.
27 Tilalala ga edap irabuiai ta
tidio tirau saupu ngan enonga bong
toaiua. Be eaba ede ngan gid iuangga
ipan ele donki aea annga ta ipokaka
ele samare iaoa. Be mole mao igera
ele pat ienono samare iloleai.
28 Ta ikeo pagid aea kapeipei ga
aea kakakau bedane, "Ega, tipalua
leg pat! Ta ienono samare iloleai!"
Io, tilongo bedaoa ta tikakrik be
timataud kapei tau. Ta tikeo pol
ngan gid bedane, "Deo ikado mado
ngan gita?"
29 Be tila tiuot pan tamad Iakop
ngan tibur Kenan ga kus ta tipalongo
ei ngan danga toa ngada oa iuot
pagid. Ta tikeo,
30 "Madidnga kapei toa imuga-
muga ngan tibur toa oa, iposa mal-
mal pagai ta isol gai ngan posanga
mambe gai atalelean ele tibur kapei.
31 Be gai akoli ele posanga bedane,
'Gai panua posanga tautaunga amai.
Gai atalelean lem tibur kapei toa ne
mao.
32 Gai panua sangaul igegea rua
ngan iaoa kelede. Gai eaba kelede
ele gergeu. Amai kakau ede isusu, be

* **42:22:** OM 37.21-22

ketnga tud ta imamado pan tamamai
ngan tibur Kenan.'
33 "Ga kus ta madidnga kapei ikeo
pagai pade bedane, 'Gau ga natoba
gimi ga bedane ta naoatai, lemi
posanga tautaunga, mao pakakanga.
Manta atnan eaba eta ngan gimi
ta idio pagau. Be gimi paden-
gada abada annga ga ila pagid so-
bosobomi toa pitoreagid.
34 Be manta abada ami ketnga
tud ga inam pagau. Toa bedaoa ta
naoatai lemi posanga tautaunga, be
atalelean lemai tibur kapei ne mao.
Akado bedaoa ga kus ta nalongean
ami ede pade ga iluai mulian pagimi.
Ga kus ta alalala alele ngan tibur
isaoa gimi akim.' "
35 Idio ta titok ad annga ga isulug
lumaeai, be gid kelede kelede tigera
led pat ienono led samare iloleai! Be
tamad pade igera toa bedaoa ta gid
toa ngada oa timataud kapei.
36 Ta tamad Iakop ikeo pagid
bedane, "Gimi akado ga naman
aimara. Mugaeai Iosep isusu, ga kus
ta Simeon pade isusu. Ta labone
aoangga abada Benjamin ga itnan
gau pade? Gid kadonga kulupulupu
toa ngada ne iuotot ngan gau!"
37 Be Ruben ikeo pan itama be-
dane, "Oangga nabada Benjamin ga
iluai mulian pago mao, eine eao
ga rangrang ngan rau leg gergeu
arangaranga toa rua ne ga timate.
Longean gau ta namariala ngan ei,
ta gau ga nabada ei ga iluai mulian
pago."
38 Be Iakop ikeo, "Gau natug iran-
grang ngan ila toa eoa toman ngan
gimi mao. Itar kapei imate, ta ei
kekelen imamado. Gau eaba kapei
tau, ta oangga danga eta ipaeabu
ngan ei edapeai, eine gimi ga akado
ga lolog iketi tau ta namate ga nala
dengaeai."

43

Iosep itar kapeipei tibada Benjamin ga ila Isip

1 Be sapanga toa oa iuraura maitne
ngan tibur Kenan.
2 Idio ta wit toa mugaeai Israel ele
gergeu tiuol ngan tibur Isip, tianean
ga kus. Tota tamad Israel ikeo pagid
bedane, "Aluagimi ga ala ta aol ada
annga etangada pade."
3 Be Iuda ikeo pan itama bedane,
"Apa, gai akeo pago ngan eaba
toa oa ele posanga na. Ei ikado
posanga matua tau pagai bedane ta
ikeo, 'Oangga ami ketnga tud inama
toman ngan gimi mao, eine iran-
grang ngan agera matag pade mao.'
4 Tota oangga eao longo ngan Ben-
jamin inam toman ngan gai, eine gai
ga ala aol am annga.
5 Be oangga eao longean ei ga inam
toman ngan gai mao, gai ga ala mao.
Ngansa eaba toa oa ikeo pagai be-
dane, 'Oangga ami ketnga tud inama
toman ngan gimi mao, eine iran-
grang ngan gimi agera matag pade
mao.' "
6 Ta Israel ikeo, "Ikamado ga akado
paeamao ngan gau ta apalongo eaba
toa oa ngan ami kakau ede pade
imamado?"
7 Ta tikeo, "Eaba toa oa ibeta
nanan gai ngan iaoa kelede togita ta
ikeo, 'Tamami imamado maitne? Be
ami kakau eta pade imamado?' Ta
gai akolikoli ele betanga. Gai aoatai
mao mambe ei ga ikeo ga abada amai
ketnga tud ga ila pade."
8 Ta Iuda ikeo pan itama Israel
bedane, "Longean natum toa na ga
inam toman ngan gau ta gaingada
ala toa patautene. Toa bedaoa ta
gitaingada leda gergeu tamate ngan
pitoro mao, be tadio kemi.
9 Naposa tautaunga, gau ga matag
ikikisi ei, ta irangrang ngan danga
eta ipaeabu ngan ei mao. Oangga
nabada ei ga iluai mulian pago mao,
idil paeamao toa ne ga ienono ngan
gau somisomi ga ilalala ga ila.
10 Be oangga eao kado aea gerei
ngan gai mao, eine gai arangrang
ngan ala ga aluagai mulian parua
na."

11 Idio ta tamad Israel ikeo pagid
bedane, “Oangga edap eta pade mao,
akado ga bedane: Gimi abada danga
kemikemi nene aea ga idudunga
lemi samareai, ta iman tenainga ga
ila pan eaba toa oa. Abada bude
dibala aea, ga bon isul, ga danga
padengada iuad kemikemi, ga abei
mer itekea, ga abei itautau mambe
angal ga salke.
12 Be abada lemi pat ta apalu-
plup toman ngan pat mugaeai aea,
ngansa manta akoli mulian pat toa
tidol lemi samareai. Kado tibuobuo
ta tipalua pat toa oa.
13 Abada ami ketnga tud ta ala pan
eaba toa oa patautene.
14 Be kemi ngan Deo Matua Soke
Tau ikado ga eaba toa oa ilolo
isat ngan gimi, ta irangrang ngan
ilongean Benjamin ga ami ede pade
ta tiluagid mulian toman ngan gimi.
Be oangga Deo ikeo ga naman
aimara, eine ga naman aimara.”

15 Tota tibada gid tenainga toman
ngan led pat toa tipaluplup oa, ga
tibada Benjamin pade ga tila. Tila
manmanae ngan tibur Isip ta tila
timadid Iosep imatai.
16 Iosep igera mambe gisingada
Benjamin tinama, ta ikeo pan ele
paeaeanga luma aea bedane, “Bada
gid panua toa ne ga tila leg lumaeai.
Totoi bulmakao eta ta kado amai
annga, ngansa labone arobad, gau ga
naean toman ngan gid.”

17 Tota paeaeanga toa oa ila ikado
mambe Iosep ikeo ngan, ta ibada gid
ga tila Iosep ele lumaeai.
18 Tidudunga lumaeai maitne, be
timataud ta tiposa pol ngan gid be-
dane, “Kado matad nanan pat toa
mugaeai tidol leda samareai. Ta
ngan ipu toaine tibada gita ga tala
ele lumaeai. Eine ga tiluku gita ta
tiaud gita ga taman led paeaeanga
sapaean. Ta tibada leda donki pade
ga iman led.”

19 Tota tila pan Iosep ele
paeaeanga toa boloma atama iaoai
ta tikeo pan bedane,

20 “Irangrang ngan longo lemai
posanga ge? Mugaeai gai anama
nene ngan olnga amai annga.
21 Gai aol ga kus ta alalala pade,
be ngan tibur toa arau saupu ngan,
agera mambe gai kelede kelede
lemai pat annga aea ienono samare
iloleai. Tota gai akoli pat toa ne ga
iluai mulian.
22 Be abada pat pau ngan olnga
amai annga pade. Gai aoatai mao,
sai idol pat toa oa ga idudunga lemai
samareai?”
23 Be paeaeanga toa oa ikeo,
“Lolomi itarui. Amataud mao. Ami
Deo toa, Deo ton tamami, ipan lemi
pat ga idudunga samareai. Be pat
toa aol ngan annga mugaeai, gau
nabada o.” Paeaeanga iposa bedaoa
ga kus ta ibada Simeon ga iuot ga ila
pagid.
24 Ga kus ta paeaeanga toa oa
ibada gid ga tila tidudunga Iosep ele
lumaeai, ta ibada eau ga inam ta
tisigiri aed. Ta ipan led donki ad
annga pade.
25 Be tilongo mambe Iosep ga ian
toman ngan gid ngan arobad, ta
tibada led tenainga ga iuot.
26 Iosep iluai mulian ga inam
lumaeai ta tibada led tenainga ga ila
pan, ta tikor aed boloma pan ta tidol
laborad ga isulug tanoeai.
27 Ta ibeta gid ngan led madonga,
ta ibeta gid pade bedane, “Tamami
eaba kapei toa akeokeo pagau ngan,
ta imamado maitne?”
28 Ta tikeo, “Lem paeaeanga, tama-
mai, ta imamado kemi.” Be tilolon
ngan ei ta tikor aed pan ta tidol
laborad ga isulug tanoeai pan pade.
29 Iosep imata ila ta igera Benjamin
toa gisirua tnad kelede, ta ibeta gid,
“Ami ketnga tud toa akeo pagau
ngan, tota nene?” Ta Iosep ikeo
pan Benjamin bedane, “Leg gergeu,
Deo ele kadonga lolo marum aea idio
pago.”
30 Be igera itar kakau ta ilolo ila
pan kapei tau, ta iuangga itang. Tota
manmanae ila idudunga ngan ele
luma aea bobo ede pade ta itang.

31 Be imen imata ngan eau ga ipa-
matua ilolo ga kus ta iluai mulian
ta ikeo pagid ele paeaeanga bedane,
“Apota annga.”
32 Io, Iosep idio imado ngan popou
ede, be itar kapeipei timado ngan
popou ede pade, be gid Isip timado
ngan popou ede pade, ngansa gid
Isip ga gid Ibru tirangrang ngan tilu-
plup ga tianean mao. Ngansa ngan
gid Isip matad, eine paeamao.
33 Be Iosep ikeo pagid ele
paeaeanga motean ngan tidol itar
kapeipei mulid madonga aea ga inasi
ad poponga. Lautabe imuga ga ila
irangrang ngan ad ketnga tud. Be
Iosep itar kapeipei tigera bedaoa ta
tikakrik ga matad inono pol ngan
gid.
34 Gid paeaeanga tibada annga
Iosep ele popouiai ta tipota ga ila
pagid itar kapeipei. Be Benjamin aea
annga tipota kapei tau, irangrang
ngan panua lima tian ngan. Tota
tinid igelgel toman ngan Iosep ta
tianean ga tiunun oain ga itara gid.

44

Iosep aea loba isusu

1 Tian ga kus ta Iosep ikeo pan
ele paeaeanga luma aea bedane,
“Eao nonoi led samare ga iuon tau
ngan annga. Be eao dol gid kelede
kelede led pat ga idudunga mulian
led samare iloleai.
2 Ga kus ta dol ag loba silva ga
idudunga ngan samare ton ad ket-
nga tud toman ngan ele pat annga
aea.” Io, paeaeanga toa oa ila ikado
mambe Iosep ikeo ngan.
3 Gaisala rumaruma gid paeaeanga
tisula Iosep itar kapeipei ga tila
toman ngan led donki.
4 Ta titnan tuanga ga tilalala ga
tila. Gid tila aluai mao, be Iosep ikeo
pan ele paeaeanga luma aea bedane,
“Manmanae, la nasi gid panua toa
oa. Be oangga eao ot pagid, keo
pagid bedane, ‘Gai akado kadonga
kemi ngan gimi, be ikamado ga akoli
paeamao pagai?
5 Loba toa gimi abada, eine ag
maron aea loba ununnga aea. Be
ikakado borou ngan loba toa oa, ta
ilualua ei ngan badanga oatainga
ngan gid danga ienono mumulnga
pade. Lemi kadonga toa ne paeamao
tau.’ ”
6 Io, Iosep ele paeaeanga ila inasi
gid ga iuot pagid, ta ikado posanga
toa bedaoa pagid.
7 Be tikeo pan bedane, “Maron,
eao kamado kado posanga toa be-
dane ngan gai? Gai lem paeaeanga
arangrang ngan akado danga eta be-
daoa mao.
8 Ega, eao oatai, gai atnan Kenan ga
anama ta aoangga akoli mulian pat
toa ienono lemai samare iloleai. Toa
bedaoa ta gai ga alub am maron ele
danga mambe silva ga gol madon-
gan?
9 Oangga eao ot ngan eaba eta
ngan gai ilub am maron aea loba, ei
ga imate, ta gai padengada ga aman
am maron ele paeaeanga sapaean.”
10 Ta paeaeanga toa oa ikeo, “Eine
takado mambe gimi akeo. Be eaba
sai ikikisi loba toa oa, ei kekelen ga
iuot paeaeanga sapaean. Be gimi
padengada lemi idil eta paeamao
mao, tota aluagimi mulian.”
11 Io, manmanae gid toa ngada oa
tisoa led samare ga isulug tanoeai ta
gid kelede kelede tipokaka.
12 Ga kus ta paeaeanga isaresare
gid kelede kelede led samare, be
imuga ngan ad lautabe ga ila iran-
grang ngan ad ketnga tud. Be igera
loba toa oa ienono ngan Benjamin
ele samare.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Igera loba toa oa ienono ngan Benjamin ele

samare.
13 Be itar kapeipei tigera bedaoa
ta lolod isat kapei tau ta titaka led
pononga mulian. Ta tidol led samare
ga idae mulian donki ipaoeai ta tilu-
agid mulian Iosep ele tuangai.
14 Iuda toman ngan aea kapeipei
ga aea kakakau tinam tiuot, be Iosep
imamado lumaeai maitne. Tota
manmanae tikor aed ga tidol laborad
ga isulug tanoeai pan.
15 Ta Iosep ikeo pagid, “Gimi akado
saoa kadonga ngan gau? Ngan leg
borou, gau narangrang ngan naoatai
ngan gid danga ienono mumulnga,
be gimi aoatai mao?”
16 Ta Iuda ikoli ele posanga be-
dane, “Maron, gai arangrang ngan
akado posanga eta pago mao. Gai ga
apasolan mambe gai panua tututui
madongan? Deo ikado ga lemai idil
paeamao iuot masaeai. Tota labone,
eaba toa ilub am loba ne, ei kekelen
ga iuot lem paeaeanga sapaean mao.
Ega, gai toa ngada ne ga aot lem
paeaeanga sapaean.”
17 Be Iosep ikeo, “Eine mao. Iran-
grang ngan gimi akado bedane mao.
Eaba toa ilub ag loba ne, ei kekelen
ga iuot leg paeaeanga sapaean. Be
gimi padengada lolomi itarui ta alu-
agimi mulian pan tamami.”

Iuda iuangga ibada Benjamin imul

18 Be Iuda ila boloma pan Iosep ta
ikeo, “Aiao, maron! Irangrang ngan
eao longo leg posanga? Tautaunga,
eao maron kapei tau mambe Isip ad
maron kapei, be gau, lem paeaeanga,
nakim eao malmal pagau padam be
longo leg posanga.
19 Mugaeai eao beta gai, lem
paeaeanga bedane, ‘Gimi tamami ga
ami kakau eta ta timamado?’
20 Ta gai akoli lem posanga bedane,
‘Be. Tamamai ei eaba kapei tau ta
imamado. Be inat ketnga tud ta
imamado pade. Itna ipopo ei ngan
tamamai ei eaba kapei tau. Itna toa
oa ipopo gergeu rua mon. Ede imate,
be ei kekelen imamado. Be itama
ikim ei kapei tau.’
21 “Ga kus ta eao keo pagai, lem
paeaeanga bedane, ‘Abada ami ket-
nga tud toa oa ga inama nene ta
nagera ei.’
22 Be gai akoli lem posanga bedane,
‘Gergeu toa ne irangrang ngan itnan
itama mao. Oangga itnan ei, itama
ga imate.’
23 Be eao keo pagai bedane,
‘Oangga ami ketnga tud inama
toman ngan gimi mao, irangrang
ngan agera gau pade mao.’
24 Tota gai aluagai mulian pan
tamamai ta apalongo ei ngan lem
posanga toa ne.
25 “Idio ta tamamai ikeo pagai be-
dane, ‘Aluagimi mulian ta aol ada
annga etangada pade.’
26 Be gai akeo, ‘Gai arangrang ngan
ala mao. Oangga eao longean amai
ketnga tud ga inama toman ngan gai,
ta gai ala. Be oangga amai ketnga
tud inama toman ngan gai mao, iran-
grang ngan agera eaba toa oa pade
mao.’
27 “Tota lem paeaeanga tamamai
ikeo pagai bedane, ‘Gimi aoatai,
adaoag ipopo gergeu rua mon.
28 Ede isusu ta nagera ei pade mao.
Masilau saksak ede ipaeabu ngan ei
ga imate.
29 Tota oangga gimi abada itar
kakau pade ga itnan gau ga ila, be
danga eta ipaeabu ngan ei edapeai,
eine gimi ga akado ga lolog isat kapei
tau ta namate ga nala dengaeai.’
30-31 “Tota labone, oangga nalua-
gau mulian pan tamag, be igera inat
ketnga tud inama toman ngan gau
mao, eine ga imate. Ngansa gisirua
lolod ikim ngan gid kapei tau. Gai
tamamai ei eaba kapei. Ta oangga
gai aluagai mulian toman ngan eaba
toa ne mao, eine ga akado ga tama-
mai ilolo isat kapei tau ga imate.
32 Ga pade, gau nakado posanga
tautaunga pan tamag ngan matag
ikikisi eaba toa ne. Ta nakeo pan be-
dane, ‘Oangga nabada ei ga iluai mu-
lian pago mao, eine leg idil paeamao
toa matameai ne ga ienono ngan gau
somisomi ga ilalala ga ila.’

33 “Tota labone nakim eao longean
gau ta nabada eaba toa ne imul, ta
naman lem paeaeanga sapaean. Be
eao longean eaba toa ne ga iluai
mulian pan itama toman ngan itar
kapeipei.
34 Be oangga eaba toa ne iluai mu-
lian toman ngan gau mao, irangrang
ngan nagera tamag pade mao. Tinig
ngan nagera kadonga kulupu toa ne
iuot ngan tamag mao.”

45

Iosep ikeo pagid itar kapeipei ngan ei sai

1 *Iosep itoba pamatuanga ilolo
toa ele paeaeanga matadeai ga mao,
ta iuangga itang. Be iposa matua
pagid bedane, “Gimi toa ngada ne
aot ga ala.” Tota ei kekelen imamado
toman ngan itar kapeipei be ikeo
pagid ngan ei sai.
2 Be Iosep itang kapei tau, ta gid
Isip tilongo. Ta gid panua toa maron
kapei ele lumaeai tilongo ngan pade.
3 Ta Iosep ikeo pagid itar kapeipei
bedane, “Gau Iosep. Tamag ima-
mado maitne na?” Be itar kapeipei
tirangrang ngan tikoli ele posanga
mao, ngansa timataud kapei tau.
4 Ta Iosep ikeo pade bedane,
“Anam boloma pagau.” Io, tila
boloma pan ta ikeo, “Gau tadimi
kakau Iosep. Mugaeai gimi adol
gau ga nadae pagid Ismael bagedeai,
ta gid Isip tiuol gau ga naman led
paeaeanga sapaean.
5 Be kado lolomi ngur ga ngur ngan
gimi mulian ngan lemi kadonga
paeamao toa akado ngan gau ne.
Lolomi ede ga ede mao pade, ngansa
Deo isula gau ta namuga ngan
gimi, ngansa iuangga ilua gimingada
panua busa ta irangrang ngan amate
mao.
6 Ngansa sapanga iuot ngan tibur
toa ne, aea rai rua ila na. Be iran-
grang ngan rai lima pade, gid panua
ga tirangrang ngan tibada annga
dadangai mao.
7 Be Deo isula gau ta namuga
ngan gimi ga nanama nene, ngansa
iuangga ilua gita panua toa pidaede
ne ta irangrang ngan tamukuru
tanoeai mao. Be ngan iura kapei tau
iuangga ibada gita mulian.
8 “Eine gimi asula gau ga nanama
nene mao, be Deo isula gau. Ei ikado
ga naot mambe aluagau ton maron
kapei Isip aea. Gau naot madidnga
kapei ngan ele luma ga tibur toa
ngada ne Isip. Ta ilongolongo leg
posanga mambe gergeu ilongolongo
itama ele posanga.
9 *Tota aluagimi manmanae ga ala
pan tamag, ta akeo pan bedane, ‘Na-
tum Iosep ikeo bedane: Deo ikado
ga naot madidnga kapei ngan tibur
Isip. Tota eao manta nam pagau
manmanae.
10 Eao ga mado boloma pagau ngan
tibur ede ieda Gosen. Eao nama
toman ngan lem gergeu ga tibutibum
ga lem sipsip ga bulmakao ga lem
danga sisid toa ngada oa.
11 Gau ga namariala ngan eao toa
nene, ngansa sapanga toa ne aea rai
lima maitne. Ngan kado ta pitoro
ipaeabu ngan eao ga lem panua toa
ngada na.’
12 “Ega, agera kemi matag ta
aoatai, gau eaba eta pade mao, gau
ami kakau Iosep. Be tadig kakau
Benjamin pade iuatai ngan gau.
13 Apalongo tamag ngan gau edag
iuot kapei tau ngan tibur Isip, ta
apalongo ei ngan danga toa ngada
ne gimi agera. Ga kus ta abada ei
manmanae ga inama nene.”
14 Iosep iposa bedaoa ga kus ta
iluku itar kakau Benjamin ta idol
ilabora ga idae ikepeai ga itang. Be
Benjamin pade ikisi Iosep ga itang.
15 Ga kus ta Iosep ikisi itar kapeipei
kelede kelede ga itang ngan gid ga
ibusum papad. Idio ta itar kapeipei
tiposaposa pan.
16 Be maron kapei togid Isip ilongo
posanga ngan Iosep itar kapeipei
tinam tiuot pan, ta ei ga ele madid-
nga toa ngada oa tinid igelgel.

* **45:1:** PA 7.13 * **45:9:** PA 7.14

17 Ta maron kapei ikeo pan Iosep
bedane, “Keo pagid am kapeipei ta
tidol led tulua ga idae led donki
ipaoeai, ta tiluagid mulian Kenan.
18 Manta tibada tamami ga led
panua toa ngada oa ta tiluagid ga
tinam pagau. Ta gau ga nalongean
gid ta tila timado ngan tano ede kemi
tau, ta irangrang ngan ad annga
dadangai iuot busa.
19 “Be manta keo pagid pade be-
dane, ‘Gimi abada gid karis Isip aea
toa ne ga iman tamami ga lemi
gergeu ga adadaoami led lalalanga
aea. Ta gimingada adae ngan ta
aluagimi ga anama nene.
20 Be lolomi ede ga ede ngan lemi
danga sisid ngan tibur Kenan mao,
ngansa danga sisid kemikemi toa
ngada ne ngan tibur Isip ga iman
lemi.’ ”
21 Io, Israel ele gergeu arangaranga
tikado toa bedaoa mambe maron
kapei togid Isip ikeo ngan. Iosep
ibada karis pagid ga ipan ad tamad
lalalanga aea.
22 Be ipan gid kelede kelede ad
barikia papau, be ipan Benjamin ele
pat silva buno tol ga ele barikia pa-
pau lima.
23 Ga kus ta Iosep ibada danga
kemikemi busa Isip aea ngan lu-
anga itama edapeai, ta idol ga idae
donki arangaranga sangaul paodeai,
ta ibada gid wit ga bret ga annga
imata ede ga ede iman itama aea
tamad lalalanga aea ta idol ga idae
donki taine sangaul paodeai.
24 Ga kus ta isula itar kapeipei ga
tila, be ikeo pagid bedane, “Gimi
aoami isokangai edapeai mao.”
25 Tota Iosep itar kapeipei titnan
Isip ga tila tiuot pan tamad Iakop
ngan tibur Kenan.
26 Ta tikeo pan bedane, “Iosep
imate mao! Ei imamado Isip be iuot
madidnga kapei ngan tibur toa oa!”
Iakop ilongo bedaoa ta itograi, be
iuangga tipakaka.
27 Be tipalongo ei ngan danga toa
ngada oa Iosep ikeo pagid ngan,
ga igera gid karis toa Iosep isula
ga inam ngan badanga ei, ta ilolo
ikapok.
28 Ta Israel ikeo, “Tautaunga.
Natug Iosep ta imamado! Man-
manae ga nala ta nagera ei mugaeai
ngan leg matenga.”

46

Iakop toman ngan ele panua toa ngada oa tila Isip

1 Idio ta Israel ipagorou ele danga
sisid toa ngada oa, ta ei toman ngan
ele panua toa ngada oa tinasi edap
ngan langa Isip. Be tila tiuot ngan
tibur Berseba, ta Israel irau gid masi-
lau ta iman ele tenainga ga ila pan
Deo ton itama Aisak.
2 Be ngan bong toaiua, Israel igera
Deo iuot pan ta ibaba ga ila pan
bedane, “Iakop, Iakop!”
Ta ikeo, “Gau ta eko.”
3 Ta ikeo, “Gau Deo, Deo ton
tamam Aisak. Eao mataud ngan
langa Isip mao. Ngansa gau ga
nakado ga lem gergeu ga tibutibum
tiuot alu kapei tau toa eoa.
4 Gau ga nala Isip toman ngan eao,
be gau ga nabada go ga luago mulian
pade. Be oangga eao mate, Iosep ga
ipatutui lem enonga ta itaian go.”
5 Idio ta Iakop ikakai ngan
lalalanga, be ele gergeu arangaranga
tidol ei ga led gergeu ga adadaoad
ta tidae ngan gid karis toa maron
kapei togid Isip iabalan ga ila ngan
badanga gid, ta titnan tibur Berseba
ga tila.
6 *Ta Iakop toman ngan ele panua
toa ngada oa tila Isip. Be tibada
led masilau mud ga danga sisid toa
ngada oa ngan tibur Kenan ta tila.
7 Iakop ele gergeu ga itubtub
arangaranga ga taine toa ngada oa
tila Isip toman ngan ei.
8 Israel, toa ieda ede pade Iakop,
ele gergeu ga itubtub toa tila Isip
toman ngan ei, edad ga bedane:

Inat lautabe ieda Ruben.

* **46:6:** PA 7.15

9 Be Ruben ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Anok ga Palu ga Esron ga Karmi.
10 Be Simeon ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Iemuel ga Iamin ga Oat ga Iakin ga Soar ga Saul. Be Saul itna ei taine Kenan aea.
11 Be Livai ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Gerson ga Koat ga Merari.
12 Be Iuda ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Er ga Onan ga Sela ga Peres ga Sera. Be Er ga Onan gisirua timate ngan tibur Kenan.
Be Peres ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Esron ga Amul.
13 Be Isakar ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Tola ga Pua ga Iop ga Simron.
14 Be Sebulun ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Seret ga Elon ga Ialel.

15 Be Ruben ga Simeon ga Livai ga Iuda ga Isakar ga Sebulun, eine gid gergeu arangaranga toa Iakop iadaoa Lea ipopo ngan tibur Padan-Aram. Be Lea ipopo gergeu taine ede ieda Daina. Be Lea ele gergeu ga itubtub arangaranga ga taine toa ngada oa dabad iuot sangaul tol igegea tol.

16 Be Gat ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Sipion ga Agi ga Suni ga Esbon ga Eri ga Arodi ga Areli.
17 Be Aser ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Imna ga Isva ga Isvi ga Beria.
Be liud ieda Sera.
Be Beria ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Eber ga Malkiel.

18 Gid panua iaoa toaine, eine Iakop iadaoa Silpa ele gergeu ga itubtub. Be Silpa ei taine paeaeanga toa Laban ilongean ga ila pan inat taine Lea. Gid panua iaoa toaine dabad iuot sangaul ede igegea lima ga ede.

19 Be Iakop iadaoa Resel ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Iosep ga Benjamin.
20 *Be Iosep imamado Isip ta iuai taine ede ieda Asenat. (Asenat ei gergeu taine ton Potipera, eaba tenainga aea ngan tuanga On.) Asenat ipopo gergeu arangaranga rua, Manase ga Epraim.
21 Be Benjamin ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Bela ga Beker ga Asbel ga Gera ga Naman ga Ei ga Ros ga Mupim ga Upim ga Art.

22 Gid panua iaoa toaine, eine Iakop iadaoa Resel ele gergeu ga itubtub. Dabad iuot sangaul ede igegea pange.

23 Be Dan ele gergeu aranga ieda Usim.
24 Be Naptali ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
Iasel ga Guni ga Ieser ga Silem.

25 Gid panua iaoa toaine, eine Iakop iadaoa Bila ele gergeu ga itubtub. Be Bila ei taine paeaeanga toa Laban ilongean ga ila pan inat taine Resel. Gid panua iaoa toaine dabad iuot lima ga rua.
26 Gid iaoa kelede pan Iakop toa tila Isip toman ngan ei, dabad iuot sangalima sangaul ede igegea lima ga ede. Be dabad toa ne ipaluplup Iakop ele gergeu adadaoad mao.
27 *Be Iosep iadaoa ipopo gergeu rua ngan tibur Isip. Tota gid iaoa kelede toa ngada oa pan Iakop tila Isip toman ngan ei, dabad iuot sangalima sangaul rua.

Iakop toman ngan ele panua toa ngada oa tila timado Isip

28 Idio ta Iakop isula Iuda ta imuga ga ila pan Iosep ngan badanga ei ga

* **46:20:** OM 41.50-52 * **46:27:** PA 7.14

ila ipasolan gid ngan tibur Gosen aea edap. Tota Iakop masin tiuot ngan tibur Gosen,

29 be Iosep ilongo bedaoa ta ikeo pagid ele paeaeanga ta tibada ele karis ga iuot edapeai. Ta Iosep idae ngan ta ila Gosen ngan geranga itama Israel. Io, Iosep igera itama ta ila iluku ei ga itang mole tede.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Iosep igera itama ta ila iluku ei.

30 Ga kus ta Israel ikeo pan Iosep bedane, "Labone, oangga namate, tinig igelgel ngan langa dengaeai, ngansa nagera go ngan matag ta naoatai, eao mamado maitne."

31 Ta Iosep ikeo pagid itar kapeipei ga gid iaoa kelede toa ngada oa ton itama bedane, "Gau ga nala napalongo maron kapei Isip aea ta nakeo pan bedane, 'Ag kapeipei ga gid luma lolo ton tamag titnan tibur Kenan ga tinam tiuot pagau.

32 Timariala ngan sipsip ga masilau mud iman led naurata pat aea. Gid tinama toman ngan led sipsip ga bulmakao ga danga sisid toa ngada oa.'

33 Gau ga nakado posanga toa bedaoa pan maron kapei, ta oangga maron kapei ibaba gimi ga anam pan ta ibeta gimi ngan saoa naurata gimi akakado,

34 ta gimi ga akoli ele posanga bedane, 'Maron, gai lem paeaeanga amariala ngan sipsip ga bulmakao. Mugaeai gai gereirei maitne ga irangrang ngan labone, gai akakado naurata toa ne, mambe tibutibumai tikakado mugaeai.' Manta akado posanga toa bedaoa pan maron kapei, ta ei ga ilongean gimi ta ala amado ngan tibur Gosen. Ngansa gid Isip tikeo ga naurata ngan timariala ngan sipsip eine naurata paeamao."*

47

1 Be Iosep ila pan maron kapei Isip aea ta ikeo, "Gau tamag ga tadig kapeipei titnan Kenan ga tinam tiuot nene toman ngan led sipsip ga bulmakao ga danga sisid toa ngada oa. Ega, patautene tirau led saupu ngan tibur Gosen."

2 Be Iosep isio aea kapeipei lima ta tila timadid maron kapei imatai.

3 Ta maron kapei ibeta gid bedane, "Gimi akado saoa naurata?"

Ta tikoli maron kapei ele posanga bedane, "Gai amariala ngan sipsip, mambe tibutibumai tikakado mugaeai.

4 Be gai akeo ga amado kauteta nene, ngansa sapanga toa ne iuot paeamao tau ngan tibur Kenan. Be purup eta ngan lemai masilau tianean mao. Tota akeo ga eao longean gai lem paeaeanga ta ala amado ngan tibur Gosen."

5 Ta maron kapei Isip aea ikeo pan Iosep bedane, "Tamam ga am kapeipei tinam ta tikeo ga timado toman ngan eao.

6 Eao manta sio tano eta kemi tau ngan tibur Isip ta keo pagid ta tila timado ngan. Kemi ngan tila timado Gosen. Be oangga eao oatai etangada ngan gid toa led oatainga kapei ngan timariala ngan bulmakao, ta dol gid

* **46:34:** Imata mambe tibur Gosen aea eaba eta mao. Tota oangga maron kapei ilongo mambe Iakop ele panua timariala ngan sipsip, ei ga itin igelgel ngan tila timado toa eoa, ngansa gid Isip tinid ngan gid panua tikakado naurata toa bedaoa timamado boloma pagid mao.

ga timariala ngan gau leg bulmakao
ipu."
7 Idio ta Iosep ibada itama Iakop ga
ila igera maron kapei. Iakop ikado
posanga kemi pan ga kus ta
8 maron kapei ibeta ei, "Eao am rai
pida?"
9 Ta Iakop ikeo pan maron kapei
bedane, "Gau namamado tanoeai
irangrang ngan ag rai buno ede san-
gaul tol (130). Leg madonga ne mole
tau mao. Be danga kulupulupu busa
iuotot ngan gau. Gau tibutibug tima-
mado mole tau tanoeai, be gid ad rai
iasal gau ag rai."
10 Ga kus ta Iakop ikado posanga
kemi pan maron kapei ta itnan ei ga
ila.
11 Toa bedaoa ta Iosep ilua itama
ga itar kapeipei ta tila timado ngan
tibur Isip. Ei ilongean tano pagid
ngan tibur ieda Rameses*, mambe
maron kapei ikeo ngan. Tano toa
ne kemi tau ga iasal tibur padengada
Isip.
12 Be somisomi Iosep ibabada an-
nga ga ila pan itama ga itar kapeipei
toman ngan led gergeu, be ele
potanga annga inasnasi dabad.

Sapanga kapei ipaeabu ngan tibur Isip

13 Sapanga toa oa iuot paeamao
tau, ta tibur toa ngada oa aea annga
eta mao. Sapanga ipaeabu ngan
tibur Kenan ga Isip pade.
14 Tota gid panua toa ngada oa Ke-
nan ga Isip tiuolol annga pan Iosep
ga irangrang ngan led pat kus. Ta
Iosep ibada pat toa oa ta idol ga ila
ngan maron kapei ele luma.
15 Idio ta gid panua toa ngada oa
Kenan ga Isip led pat kus, ta gid
Isip tila pan Iosep ta tikeo, "Eao pan
amai annga. Oangga mao, sapanga
ga ipaeabu ngan gai, ta amate eao
matameai. Manta lua gai, ngansa
lemai pat toa ngada ne kus."
16 Ta Iosep ikeo pagid bedane,
"Oangga lemi pat kus, ta abada lemi
masilau mud ga inam pagau, ta iman
ami annga aea olnga."
17 Tota tibada led os ga sipsip ga
meme ga bulmakao ga donki ta ila
pan Iosep ta iman ad annga aea
olnga. Ta Iosep ilualua gid ngan
annga toa bedaoa ga irangrang ngan
rai toaiua kus.
18 Be ngan rai ede pade, tila
pan Iosep ta tikeo bedane, "Gai
arangrang ngan amudan amai
kadonga kulupu pago mao. Eao bada
lemai pat ga masilau mud toa ngada
oa ga iman lem. Lemai danga eta
pade ngan badanga pago mao. Eine
gai kekelegai ga amai tano.
19 Eao longean gai ga amate ngan
pitoro padam. Ngan kado ta amai
tano iman danga buligaliga. Kemi
ngan eao lualua gai ngan annga,
ta gai ga aman maron kapei ele
paeaeanga sapaean. Ta amai tano
pade ga iman ele. Be eao manta bada
gid annga ipuapua earumnga aea ga
inam pagai. Ngan kado ta amate
ta amai tano aea eaba eta imariala
ngan mao."
20 Tota gid panua toa ngada oa
Isip tilongean ad tano ga ila pan
Iosep ta iuol ga iman maron kapei
aea, ngansa sapanga toa oa paeamao
tau. Ta tano toa ngada oa Isip iman
maron kapei aea.
21 Ta Iosep ikado ga gid panua Isip
toa ngada oa tila timado ngan gid
tuanga kapeipei Isip.
22 Be Iosep iuol tano togid panua
tenainga ad mao, ngansa maron
kapei ibabada pat pagid ta iman ad
annga aea olnga. Tota gid panua
tenainga ad kekelegid tilongean ad
tano ga ila pan maron kapei mao.
23 Idio ta Iosep ikeo pagid panua
bedane, "Ega, gau naol gimi ga ami
tano pade, ta gimi aman paeaeanga
sapaean ton maron kapei. Be gid
annga ipuapua earumnga aea ta eko.
Abada ga ila ta aearum dadangai.
24 Be oangga annga dadangai
imatua, manta apota ga iuot suknga
lima. Ta suknga ede ga iman maron

* **47:11:** *Rameses eine Gosen ieda ede pade.*

kapei ele. Be gimi lemi suknga pange
ta iman gimingada lemi gergeu ami.
Be manta adol ipuapua etangada ga
iman earumnga aea."
25 Io, gid panua tikeo pan Iosep
bedane, "Maron, gai tinimai igelgel
ngan aman paeaeanga sapaean ton
maron kapei, ngansa eao bada gai
mulian ta amado kemi na. Gai akim
lolom marum ngan gai."
26 Tota ngan ado toaiua ga ila,
Iosep idol apu kapei ede ngan tibur
Isip ga bedane: Oangga gid Isip
ad annga dadangai imatua, manta
tipota ga iuot suknga lima. Be
suknga ede ga iman maron kapei
ele. Be labone pade, apu toa ne
ienono maitne.† Gid panua tenainga
ad kekelegid ad tano iman maron
kapei aea mao.

Iosep iposa tautaunga pan Iakop ngan itaian ei Kenan

27 Gid Israel timamado Isip ngan
tibur Gosen, ta tibada tano ngan
tibur toa eoa. Be tipopo gergeu ga
tiuot busa ta led danga sisid pade
iuot busa.
28 Be Iakop imamado Isip iran-
grang ngan aea rai sangaul ede
igegea lima ga rua. Aea rai toa ngada
oa iuot buno ede sangaul pange
igegea lima ga rua (147).
29 *Ele matenga inam boloma, ta
ibaba Iosep ga inam pan ta ikeo,
"Oangga lolom marum ngan gau,
nakim eao dol bagem ga idio buleg
ibuloloeai,‡ ta posa tautaunga pagau
ngan eao ga lolom isat ngan gau ta
kado kadonga tautaunga pagau ngan
danga ga oaine: Irangrang ngan eao
taian gau Isip mao.
30 Be oangga namate ga nala naeno
toman ngan tibutibug, eao manta
bada patig ga itnan Isip, ta la taian
gau ngan denga toa titaian tibutibug
ngan."
Ta Iosep ikeo, "Gau ga nakado
mambe eao keo."
31 Be Iakop ikeo pan pade bedane,
"Eao manta posa tautaunga gadae
ngan kadonga toaine." Tota Iosep
ikado posanga tautaunga gadae. Ga
kus ta Israel idol ilabora ga isulug
imuliai§ ta ilolon ngan Deo.

48

Iakop ikado posanga kemi ngan pamatuanga Epraim ga Manase

1 Idio ga muriai gid panua tikeo
pan Iosep bedane, "Ega, tamam
idibal." Tota Iosep ibada ele gergeu
arangaranga rua, Epraim ga Manase,
ta tila tigera itama.
2 Ta gid panua tikeo pan Iakop
bedane, "Ega, natum Iosep ta inam
pago." Tota Israel ipamatua ei ga
idae imado imuliai.
3 *Ta Iakop ikeo pan Iosep bedane,
"Deo Matua Soke Tau iuot pagau
ngan tuanga Lus ngan tibur Kenan.
Ta ikado posanga kemi ngan pamat-
uanga gau
4 ta ikeo pagau bedane, 'Ega, gau ga
nakado ga lem gergeu ga tibutibum
tiuot busa ta tiuot alu kapei tau. Be
gau ga napan tano toa ne ga iman
lem gergeu ga tibutibum ad somi-
somi ga ilalala ga ila.'
5 "Mugaeai ngan nanam naot
pago ngan tibur Isip, adaoam ipopo
lem gergeu arangaranga rua nene.
Gergeu toa rua ne ga tiuot mambe
gau leg gergeu. Ta Epraim ga Manase
ga tiuot gergeu tautaunga togau,
mambe Ruben ga Simeon.
6 Oangga lem gergeu etangada
muriai ngan Epraim ga Manase, gid
eao lem. Ta muriai oangga tipota
tano pagid iaoa kelede kelede pagau,

† **47:26:** Posanga toa ne, *labone pade, iposa ngan gita labone tamamado mao, be iposa ngan ado toaiua mugaeai eaba toa ibode laulau Otnga Mugaeai imamado.* * **47:29:** OM 49.29-32, 50.6 ‡ **47:29:** Kadonga ngan dolnga ibage ga idio Iakop ibule ibuloloeai iman kilala ngan Iosep ele posanga tautaunga pan Iakop. Toa bedaoa, ei manta inasi tutui Iakop ele renrennga. Gera posanga ngan OM 24.2. § **47:31:** Posanga toa ne, *imuliai, ipu ede pade ngan posanga Ibru bedane: Igalterean ei ngan toto. Gera posanga ngan Ibr 11.21.* * **48:3:** OM 28.13-14 * **48:7:** OM 35.16-19

lem gergeu muriai ad ga tidio gadio
ngan Epraim ga Manase edad.
7 *Nakado posanga toa ne ngansa
lolog isat ngan tnam Resel. Ngan
ado toaiua tatnan Padan-Aram ga
tala ngan tibur Kenan, ei imate edap
irabuiai. Gita tapaboloma tuanga
Eprata, ta nataian ei edap isaleai."
(Eprata eine Betleem ieda muga-
muga.)
8 Be Israel igera Iosep ele gergeu ta
ibeta ei bedane, "Eine sapadua?"
9 Ta Iosep ikeo, "Eine leg gergeu
rua toa Deo ibada pagau ngan tibur
Isip."
Ta Israel ikeo, "Bada gisirua ga
tinam pagau ta nakado posanga
kemi ngan pamatuanga gid."
10 Be Israel ei eaba kapei tau ta
imata igeragera kemi mao. Tota
Iosep ibada gisirua ga tila boloma
pan itama, ta Israel ikisi gid ga
ibusum papad.
11 Ta Israel ikeo pan Iosep be-
dane, "Mugaeai naeadi mambe
narangrang ngan geranga go pade
mao. Be ega, Deo ilongean gau ta
nagera eao ga lem gergeu pade."
12 Ta Iosep isoa gisirua Iakop
ibuleai ga tisulug, ta ikor iae ga idol
ilabora ga isulug tanoeai ta ilolon
ngan itama.
13 Be Iosep ibada Epraim ngan
ibage oatai ga Manase ngan ibage an-
gas ta tila timadid boloma pan Iakop
toa imatai oa, ngansa Iosep ikim
Manase imadid ngan Israel ibage
oatai ga Epraim ngan ibage angas.
14 Tautaunga Epraim eine gergeu
atange, be Israel ipalaurerean ibage
ta idol ibage oatai ga idae ngan
Epraim ilabora, be ibage angas idae
ngan gergeu lautabe Manase ilabora.
15 Ta Iakop ikado posanga kemi
ngan pamatuanga Iosep ta iraring
pan Deo bedane,

"Mugaeai eao Deo ton tibug Abraam
ga tamag Aisak,
ta gisirua tinasnasi eao.
Be eao mariala kemi ngan gau
toa ag popongai ga irangrang
ngan labone,
mambe eaba imariala kemi
ngan ele sipsip.
16 Eao otot pagau mambe Anggelo,
ta somisomi eao bada gau mu-
lian ngan danga papaeamao
iuangga ipaeabu ngan gau.
Be labone nabeta eao, kado kemi
ngan gergeu toa rua ne pade.
Ta eao kado led gergeu ga tibutibud
tiuot busa tau tanoeai.
Toa bedaoa ta gid panua ga
matad nanan gau edag
ga tibug Abraam ga tamag Aisak
edad pade."

17 Be Iosep igera mambe itama
idol ibage oatai ga idae ngan Epraim
ilabora, ta iuangga itutui mao, tota
ikisi itama ibage ta iuangga idol ga
idae ngan Manase ilabora.
18 Ta ikeo, "Apa, eine mao. Gergeu
lautabe ta eko. Dol bagem oatai ga
idae ngan ei ilabora."
19 Be Israel itin ngan mao ta ikeo,
"Natug, gau naoatai. Tautaunga
Manase pade ieda ga iuot kapei, ta
ele gergeu ga itubtub ga tiuot busa,
be itar kakau Epraim ga iasal ei, ta
ele gergeu ga itubtub ga tiuot mambe
alu busa tau."
20 *Tota ngan ado toaiua, Israel
ikado posanga kemi ngan pamat-
uanga gisirua ta ikeo,

"Labone ga muriai ga ila,
oangga gid Israel tikado posanga
kemi ngan pamatuanga pol
ngan gid,
eine ga tiuato lem gergeu toa rua
ne edad ta tikeo bedane,
'Deo ikado kemi tau ngan gimi,
mambe mugaeai ikado kemi
ngan Epraim ga Manase.' "

Ngan kadonga toa bedaoa Israel idol
Epraim ga ila imuga ngan Manase.
21 Ga kus ta Israel ikeo pan Iosep
bedane, "Ega, gau teta pade namate.

* **48:20:** Ibr 11.21

Be Deo ga imamado toman ngan
gimi, ta ei ga ibada gimi ta aluagimi
mulian ngan tano togid tibutibumi.
22 Be eao madid gadae ngan am
kapeipei ta mugamuga ngan gid.
Tota napan tano toa aea bereo kemi
ede* ga iman am. Eine tano toa
mugaeai naparau pagid Amor ngan
didi ga pandenga ta nabada. Be
labone napan ga iman am."

49

Iakop ikado posanga kemi ngan pamatuanga ele gergeu arangaranga

1 Idio ta Iakop ibaba ele gergeu
arangaranga ga tinam pan ta ikeo
pagid bedane, "Gimi anam boloma
pagau, ta gau ga naposa ngan saoa
danga ga iuot ngan gimi maitne
muriai.

2 "Gimi gergeu togau Iakop, anam
aluplup boloma pagau.
Gau tamami Israel, alongo kemi
leg posanga.

3 "Ruben, eao leg gergeu lautabe.
Gau tinig gargar maitne be
napopo eao, ta eao man kilala
ngan gau urag.
Eao edam ga uram kapei tau, ta
madid ga mugamuga.
4 *Be eao parpar ngan nasinga lem
kimnga mambe eau imasesel.
Tota eao rangrang ngan madid
ga muga pade mao,
ngansa eao eno toman ngan
adaoag,
ta pamaeamaea gau kapei tau.

5 "Simeon ga itar kakau Livai led
kadonga lalaede,
tibabada led didi paraunga aea
ta tipaeabu ngan panua paden-
gada.
6 Irangrang ngan lolog kelede ngan
gisirua led posanga mao.
Gau eaba ede toa panua tilolon
ngan, ta irangrang ngan
nalongo ngan saoa posanga
gisirua tirau oa mao.
Ngansa ngan led malmalnga tipa-
mate panua.
Be tinasi led tingelgel ta tiket
bulmakao aed ilislisia.
7 Led malmalnga eine danga paea-
mao tau.
Tiuatai ngan kadonga lolo isat
aea mao ga mao.
Gau ga napatabilin gid ta timado
alele ngan gid lum padengada
Israel.

8 "Iuda, am kapeipei ga am kakakau
ga tisoasoa edam.*
Eao ga gigiran am miri ita-
matama gagalid.
Be tamam ele gergeu padengada
ga tikor aed ga tilolon ngan
eao.
9 *Iuda, eao mambe laion daenga
pau ede,
ta eao raurau am masilau ta
eanean,
ga kus ta dae ga la.
Iuda ei mambe laion ede imata inono
masilau,
ta tem ga tem ngan aea raunga.
Eaba eta irangrang ngan ikado
ele pespes ta ipamasmasi ilolo
mao.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
"Iuda ei mambe laion ede imata inono masilau."

* **48:22:** Posanga idil *tano aea bereo kemi ede ngan posanga Ibru, eine lalaede mambe edaeda Sekem, ta panua edengada tiadi mambe Iakop ipan tuanga toa oa ga iman Iosep ele. Muriai tuanga Sekem iman Iosep inat Manase itubtub led.* * **49:4:** OM 35.22 * **49:8:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Iuda itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Tasoa ieda.* * **49:9:** Nam 24.9, PM 5.5

10 Iuda ga ikikisi toto togid mamaron kapeipei somisomi.
Ele gergeu muriai ga timadid ga timugamuga.
Ieda kapei ga ienono toa bedaoa ga irangrang ngan eaba tutui ede ibada imul muriai.
Gid alu toa ngada ne tanoeai ga tilongolongo eaba toa oa ilinge.
11 Iuda ele oain itautau kemikemi ga iuot busa tau,
ta ei ga ikaukau ele donki aea oaro ngan ibogaboga,
ta ilongean ele donki daenga pau ianean itautau toa oa pade.
Be ei ga imum ele danga sisid ngan ele oain isul pade.
12 Iuda imata kadlo rua ila singsingia, ngansa iunun oain kapei.
Be iluo bodbode tau, ngansa iunun bulmakao itud isul somisomi.

13 "Sebulun ga imamado lab matai.
Ele lab aea igal kemikemi ngan gid oaga tidudunga.
But ngan aea tano ga idio boloma ngan tuanga Saidon.

14 "Isakar ei mambe donki ede iura kapei.
Be gid tulua ienono ipaoeai ipakulupu ei,
ta idae imadid mao.
15 Ei ga igera ele tibur earainga aea kemi ga aea tano kemi ngan madonga,
ta iura pakpakia ngan kadonga naurata.
Be muriai ei ga iuot paeaeanga sapaean
ta ikado naurata kulupulupu.

16 "Dan ga iuot eaba patutuinga posanga aea ngan ele panua.
Ta ei ieda kapei mambe gid lum padengada Israel.
17 Dan imamado edap isaleai mambe mota aipel.
Oangga gid panua paraunga ad tiladlado ngan os ga tinam,
ei ga idug ta ingot aed igub,
ta os toman ngan itama ga titap pan murid ga tisulug.

18 "MARON, nasangasanga eao ngan badanga gau mulian.

19 "Gid panua lublubnga ad ga tinam tiparau pan Gat,
be ei ga ikoli paraunga pagid,
ta inasnasi aed mul ta ilado tatan gid.

20 "Tano ton Aser imona kapei.
Ei ga inonono gid annga kemikemi toa gid mamaron kapeipei tikimkim.

21 "Naptali ei mambe meme saksak ede,
inasnasi ele kimnga mulian ta ilalala alele.
Ei ipopo gid gergeu kemikemi.

22 "Iosep ei mambe oaroaro oain ede tiarum boloma ngan eaumata,
ta itautau iuot busa.
Ibogaboga iuot mamarae ta ilugaluga dadanga aea ala.
23 Gid panua toa tipaparau ngan pandenga tiuangga tirau ei
ta tikado paraunga matua pan.
24 Be ei ikikisi matua ele pandenga,
ga ibage isamimi mao.
Ngansa Iakop aea Deo toa iura kapei tau idol ibage ga idae ngan ei ngan pamatuanga ei.
Deo toa ne somisomi imariala ngan gid Israel,
be ei mambe led pat matua.
25 Iosep, tamam aea Deo,
ei eao am luanga.
Deo Matua Soke Tau ga ikado kemi ngan eao
ta ibabada danga kemikemi ga ila pago.
Ele pamatuanga ngan eao ga itaptap mariambai ga isulug
ga iuotot tanoeai ga idae pade.
Lem taine ga masilau mud ga tipopo kemi ga tipadudud led gergeu.
26 Gau tamam, naposa kemi ngan pamatuanga go,

be gid danga kemikemi toa
nakeo ga eao bada,
eine ga iuot kapei tau ga iasal gid
lusi kapeipei laborad.
Gid danga toa kemikemi ne ga iasal
gid danga kemikemi
toa tibutibum tibabada mu-
gaeai.
Gid danga kemikemi toa ngada ne ga
iuot ngan eao Iosep,
ngansa eao edam kapei ga easal
am kapeipei.

27 "Benjamin ei mambe kaua saksak
ede.
Gaisala ila ngan raunga gid
masilau tibur aea,
be lailai ipotapota gid danga toa
ibabada."

28 Eiua gid lum sangaul igegea rua togid Israel. Ngan ado toaiua tamad iuangga imate, ei ikado posanga kemikemi toa bedaoa ngan pamatuanga gid. Ta gid kelede kelede ad pamatuanga itutui ngan gid.

Iakop imate ta titaian ei

29 Iakop ikado posanga toa bedaoa ga kus, ta irenren pagid ele gergeu arangaranga bedane, "Teta pade gau ga namate ta nala ngan tibur togid leg panua matemate. Be gimi manta ataian gau toman ngan tibutibug ga tamatamag ngan pat kapei aea baba, ngan tano ton Epron, eaba It aea.

30 *Baba toa oa ienono ngan tibur Makpela boloma ngan tuanga ton Mamre ngan tibur kapei Kenan. Mugaeai Abraam iuol tano toa oa toman ngan pat kapei aea baba pan Epron, eaba It aea, ta iman Abraam aea ngan taiannga ele panua matemate.

31 *Ngan denga toa oa, titaian Abraam ga iadaoa Sara, ga Aisak ga iadaoa Rebeka, be gau nataian Lea toa eoa pade.

32 Tano toa oa toman ngan pat kapei aea baba, Abraam iuol pagid It."

33 *Io, Iakop irenren pagid bedaoa ga kus ta isoa iae ga idae imuliai ta idada mosonga pakelede ga imate ta ila ieno toman ngan itubtub.

50

1 Be Iosep igera itama imate, ta itap ga idae itama igogoeai ta itang ga ibusum ipapa.

2 Ga kus ta Iosep ikeo pagid panua keminga dibala ad, ta tisama danga iuad kemikemi ngan Israel ipat ta irangrang ngan ibuda mao. Tota gid panua keminga dibala ad tikado toa bedaoa

3 ga irangrang ngan ado sangaul pange, lalaede mambe led nasinga ngan pasogonga gid matemate patid. Ta gid panua Isip titangtang ngan ei ga irangrang ngan ado sangalima sangaul rua.

4 Be madonga lolo isat aea kus ta Iosep ila ikeo pagid madidnga ton maron kapei bedane, "Oangga lolomi marum ngan gau, nakim gimi akado leg posanga ila pan maron kapei ga bedane,

5 *'Boloma ngan tamag imate, iposa matua pagau ta nakado posanga tautaunga pan ngan badanga ipat ga ila nataian ngan denga toa ei ikemi motean ngan tibur Kenan. Tota nakeo ga eao longo gau ta nala nataian ei, ga kus ta naluagau mulian.' "

6 Ta maron kapei ikeo, "Eao manta nasi lem posanga tautaunga pan tamam ta bada ipat ga ila ta taian ei, mambe ikeo pago ngan."

7 Tota Iosep ila ngan taiannga itama. Be gid madidnga ga paeaeanga ton maron kapei ga gid panua kapeipei Isip ad busa tila toman ngan ei.

8 Be gid iaoa kelede ton Iosep gisingada adadaoad ga led gergeu tila toman ngan ei. Be gid gergeu gereirei kekelegid tidio ngan tibur Gosen toman ngan gid sipsip ga meme ga bulmakao.

* **49:30:** OM 23.3-20 * **49:31:** OM 25.9-10, 35.29 * **49:33:** PA 7.15 * **50:5:** OM 47.29-31

9 Be gid karis ga panua tidae ngan
gid os pade tila toman ngan ei. Ta
tiuot ipom kapei tau.
10 Tila tiuot ngan tibur Atat, toa
ado ele parangai ngan eau Iordan.
Tibur toa oa gid Atat tilelean wit aea
sakirkir ngan. Be Iosep masin tila
tiuot toa eoa ta titang kapei tau ngan
Iakop. Be tidio toa eoa ta Iosep inasi
kadonga lolo isat aea irangrang ngan
ado lima ga rua.
11 Ta gid Kenan ngan tibur toa oa
tigera gid panua titang kapei tau toa
eoa ta tikeo, "Gid Isip titang kapei
tau ngan eaba imate." Tota tibur toa
boloma ngan eau Iordan oa, tiuato
ieda Abel-Misraim*.
12 Tota Iakop ele gergeu arangaranga
tikado mambe irenren pagid ngan.
13 *Tibada ipat ga ila Kenan, ta tita-
ian ei ngan pat kapei aea baba ngan
tibur Makpela boloma ngan tuanga
ton Mamre. Mugaeai Abraam iuol
tano toa oa toman ngan pat kapei
aea baba pan Epron, eaba It aea, ta
iman Abraam aea ngan taiannga ele
panua matemate.
14 Titaian Iakop ga kus ta Iosep
toman ngan itar kapeipei ga panua
toa ngada oa tila toman ngan gid,
tiluagid mulian Isip.

Iosep isamum itar kapeipei led kadonga sat

15 Be Iosep itar kapeipei tigera
mambe tamad imate ta tikeo,
"Labone gau madongan? Kado Iosep
ilolo ngur ga ngur pagita maitne ta
iuangga ikoli kadonga papaeamao
toa takado ngan ei mugaeai."
16 Tota tiabalan posanga ga ila
pan Iosep bedane, "Mugaeai ngan
tamada imate, ei ikado posanga ede
pagai.
17 Ikeo ga gai akado posanga pago
ga bedane, 'Iosep, nabeta matua eao,
samum tadim kapeipei led kadonga
sasat toa tikado ngan eao.' Tamada
ikeo toa bedaoa, tota gai, paeaeanga
ton tamada aea Deo, abeta eao be-
dane: Irangrang ngan eao samum
lemai kadonga sasat?" Io, Iosep
ilongo toa bedaoa ta itangtang.
18 Ga kus ta itar kapeipei tila tig-
era ei ta tidol laborad ga isulug
tanoeai pan ta tikeo, "Ega, gai eao
lem paeaeanga sapaean."
19 Be Iosep ikeo pagid, "Amataud
mao. Gimi aoangga gau Deo? Eine
mao.
20 Gimi aoangga apaeabu ngan
gau, be Deo ilongean kadonga toa
ne ga iuot ta iman leda kemi aea,
ngansa iuangga ilualua panua busa
ta irangrang ngan tamate mao. Ta
gimi agera danga kapei toa Deo
ikado ga iuot ne.
21 Tota amataud mao. Gau ga na-
panpan gimingada lemi gergeu ami
annga." Ta Iosep ikado posanga
meles pagid toa bedaoa ta ipamatua
lolod.

Iosep imate

22 Idio ta Iosep imamado Isip
toman ngan gid iaoa kelede pan
itama. Imamado ga irangrang ngan
aea rai buno ede sangaul ede (110).
23 Ei igera ele sasa toa Epraim itub-
tub tipopo. Be gid gergeu ton Makir
toa Manase inat, gid tidio timado
Iosep ibuleai muriai ngan tnad ipopo
gid. Ta tiuot mambe Iosep ele gergeu
pade.†
24 Idio ga muriai ta Iosep ikeo
pagid iaoa kelede ei ton bedane,
"Gau teta pade namate. Be muriai
Deo ga ilualua gimi ta ibada gimi ta
atnan tibur toa ne ta ala ngan tano
toa mugaeai iposa tautaunga pan
Abraam ga Aisak ga Iakop ngan."
25 *Ga kus ta Iosep ikeo, "Gimi
manta akado posanga tautaunga
gadae ngan kadonga ga oaine:
Oangga Deo inama ngan luanga
gimi, manta abada tuatuag ta atnan
tibur toa ne ga ala."

* **50:11:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Abel-Misraim ipu eine Gid Isip titang.* * **50:13:** PA 7.16
† **50:23:** Kadonga ngan dolnga gergeu ga tidio Iosep ibuleai, eine iman kilala ngan Iosep isau gisirua. Mugaeai Iakop ikado toa bedaoa pade ngan Epraim ga Manase. Gera posanga ngan OM 48.5-12.
* **50:25:** IM 13.19, Jos 24.32, Ibr 11.22

26 Tota Iosep aea rai buno ede
sangaul ede (110) ta imate. Ga kus
ta tisama ipat ngan gid danga iuad
kemikemi ta irangrang ngan ibuda
mao. Ta tidol ipat ga idudunga ngan
ribrib ede ngan tibur Isip.

Deo Ibada Mulian
ele panua

Gid Isip tikado paeamao ngan gid Israel

1 *Gid gergeu arangaranga ton Iakop toa tila Isip toman ngan ei, gid kelede kelede tila toman ngan adadaoad ga led gergeu. Israel ele gergeu arangaranga edad ga bedane:
2 Ruben ga Simeon ga Livai ga Iuda
3 ga Isakar ga Sebulun ga Benjamin
4 ga Dan ga Naptali ga Gat ga Aser.
5 Ngan ado toaiua, gid iaoa kelede pan Iakop, dabad iuot sangalima sangaul rua. Be Iosep imamado motean toa Isip oa.
6 Idio ta Iosep asingada itar kapeipei ga panua toa ngada oa ngan ado toaiua timamado led ga kus. Be muriai ngan led matenga,
7 *gid Israel tipopo gergeu busa ta tiuot alu ede matua tau ta tipakaranga tibur toa oa.
8 *Idio ta maron kapei pau ede imadid ga imugamuga ngan tibur Isip. Be maron kapei toa oa iuatai ngan Iosep mao.
9 Ta ikeo pagid ele panua bedane, “Ega, gid Israel tiuot busa, be urad kapei iasal gita tau.
10 *Be oangga paraunga eta iuot, eine ga tilup toman ngan ada miri itamatama ta tikado paraunga pagita. Toa bedaoa ta titnan leda tibur ga tila. Be manta tanasi oatainga kemi ta tailo edap eta ngan pakalanga gid, ta irangrang ngan tiuot busa pade mao.”
11 Tota gid Isip tidol gid madidnga naurata ad ta tipaeaea gid Israel ta tikado kulupu tau ngan gid. Tiposa matua pagid Israel ta tikado tuanga kapeipei rua, Pitom ga Rameses, ngan gornga maron kapei ele annga ga danga padengada.
12 Gid Isip urad ngan paeaeanga gid Israel, be gid Israel urad ta tiuotot busa pade. Tota gid Isip timataud gid Israel
13 ta tikado gid ga tisonggaro ngan naurata, be lolod isat ngan gid mao.
14 Gid Isip tikado ga gid Israel led madonga paeamao ngan naurata kulupulupu. Tidoldol naurata pagid ngan bulnga tano ga iuot matua ta tikado ngan gid luma, be tikakado naurata imata ede ga ede dadangai pade. Gid Isip lolod isat ngan gid Israel mao. Tipaeaea gid paeamao tau.
15 Be maron kapei togid Isip ibaba taine rua Ibru ad, Sipra ga Pua, ta tinam pan. Gisirua led naurata ngan papoponga gid taine Ibru.
16 Ta ikeo pagisirua bedane, “Somisomi oangga gimirua apapopo gid taine Ibru ad, ta agera mambe tipopo gergeu aranga, arau ei ga imate. Be oangga tipopo gergeu taine, atnan ei ga idio.”
17 Be taine toa rua oa timataud Deo ta tinasi maron kapei togid Isip ele posanga mao. Titnan gid gergeu arangaranga ga tidio.
18 Idio ta maron kapei ibaba taine toa rua oa ga tinam pan ta ibeta gid bedane, “Ikamado ga akado bedane? Atnan gid gergeu arangaranga ga tidio ngan saoa?”
19 Ta taine toa rua oa tikoli maron kapei ele posanga bedane, “Gid taine Ibru ad eine mambe gid taine Isip ad mao. Gai aot maitne, be tipopo. Ngansa gid urad kapei.”
20-21 Tota Deo ikado kemi ngan taine toa rua oa, ta ikado gisirua ga tipopo led gergeu pade, ngansa timataud Deo. Be gid Israel tipopo busa ga tiuot alu matua ede.
22 *Idio ta maron kapei iposa matua pagid panua Isip bedane, “Oangga gid taine Ibru ad tipopo gergeu arangaranga, atado gid ga tisulug ngan eau kapei Nail. Be oangga tipopo gergeu taine, atnan gid ga tidio.”

* **1:1:** OM 46.8-27 * **1:7:** PA 7.17 * **1:8:** PA 7.18 * **1:10:** PA 7.19 * **1:22:** PA 7.19

2

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
"Talo. Gergeu aranga ede ne togid Ibru."

Tipamate gergeu Moses mao

1 Ngan ado toaiua, eaba ede ngan lum pan Livai iuai taine ede toa gisirua lum kelede.

2 *Idio ta iapa ta ipopo gergeu aranga ede. Be taine toa oa igera mambe ele gergeu imata kemi tau ta imudan ei irangrang ngan taiko tol.

3 Be taiko tol kus ta irangrang ngan imudan gergeu pade mao. Tota ibada tia ede ta isama ngan naraelo ta idodon ngan tia ibaba. Ta idol gergeu ga idudunga tia iloleai ta imudan tia toa oa piso iloleai, ngan eau kapei Nail isal.

4 Be gergeu toa oa iliu imadmadid aluai tede ngan geranga saoa danga ga iuot ngan ei.

5 Ngan ado toaiua, maron kapei inat taine ila ililiu eauiai, be ele taine paeaeanga tilalala eau isaleai. Be maron kapei inat taine igera tia toa oa imomono piso iloleai, ta isula ele taine paeaeanga ede ta ila ibada.

6 Maron kapei inat taine ipokaka tia iaoa ta igera gergeu aranga toa oa itangtang. Be ilolo isat ngan ei ta ikeo, "Talo. Gergeu aranga ede ne togid Ibru."

7 Gergeu toa oa iliu ibeta maron kapei inat taine bedane, "Irangrang ngan nabada taine eta Ibru aea ga inam ta ipadud gergeu toa na?"

8 Ta maron kapei inat taine ikoli ele posanga bedane, "Goibe, la." Tota taine kakauede toa oa ila ibada gergeu itna.

9 Idio ta itna inama iuot, ta maron kapei inat taine ikeo, "Nakim eao lua gau ta bada gergeu toa ne ta padudud ei ga geragera ei kemi. Ta gau ga naol go." Tota gergeu itna toa oa ibada ei ta ipadudud ei.

10 *Be gergeu idae kapei tede, ta itna ibada ei ga ila pan maron kapei inat taine, ta iuot mambe ei ele gergeu. Ta iuato ieda Moses* ngansa ikeo, "Gau nadada ei eauiai ga idae."

Moses iaoa ga ila Midian

11 **Idio ga muriai Moses idae kapei ta ila igera gid ele panua Ibru ad. Be igera mambe tikakado naurata kulupulupu ton maron kapei Isip aea. Igera eaba ede Isip aea itapa eaba ede Ibru aea paeamao.

---

* **2:2:** PA 7.20, Ibr 11.23 * **2:10:** PA 7.21 * **2:10:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Moses itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: Nadada ei ga idae.* * **2:11:** Ibr 11.24 * **2:11:** PA 7.23-28 * **2:15:** PA 7.29, Ibr 11.27

12 Ta Moses imata kleng alele, be
igera eaba eta pade mao, tota man-
manae ila irau eaba Isip aea ga imate
ta imudan ipat ngan tantano.
13 Be ngan ado sae, iuot ga ila pade
ta igera panua rua Ibru ad tipaparau.
Idae ta ibeta eaba toa ikado paeamao
ngan iuae ede pade ta ikeo, “Eao
kamado tapa oaem Ibru aea toa ne?”
14 Be eaba toa oa ikeo, “Sai idol go
ga man amai madidnga patutuinga
posanga aea? Eao oangga rau gau
pade mambe rau eaba Isip aea made
na?”
Moses ilongo toa bedaoa ta
imataud ta ikeo iloleai bedane,
“Danga toa nakado ne, panua tiuatai
ngan.”
15 *Be maron kapei togid Isip
ilongo mambe Moses ikado danga
toa ne, ta iloilo ei ngan pamatenga ei.
Be Moses iaoa ngan maron kapei ta
ila imado ngan tibur Midian, boloma
ngan eau aea baba ede.
16 Be eaba tenainga aea ede ngan
tibur Midian toa ieda Ietro, ei ele
gergeu taine lima ga rua timamado.
Gid ele gergeu taine tila ngan eau
aea baba toa oa ngan ednga eau ga
idudunga ngan tamad ele sipsip ga
meme ad golomada.
17 Be gid arangaranga toa timari-
ala ngan sipsip ipu ede pade, tisere
gid taine toa oa. Be Moses idae ta
isere gid arangaranga toa oa, ga kus
ta ipaun sipsip ga meme togid taine.
18 Idio ta gid taine tiluagid mulian
pan tamad Ruel†, ta ibeta gid bedane,
“Ikamado ga labone aluagimi man-
manae tau?”
19 Ta tikeo, “Eaba ede Isip aea ilua
gai ta gid arangaranga tirangrang
ngan tisere gai mao. Be eaba toa oa
ied eau pade ta ipaun leda sipsip ga
meme.”
20 Ta tamad ibeta gid, “Eaba toa oa
sida? Ikamado ga atnan ei ga idio
toa eoa? Ala abada ei ga inam ta ian
toman ngan gita.”
21 Io, tamad ikeo ga Moses idio
imado toman ngan ei, ta Moses
ilongo. Ta tamad ipaoai Moses ngan
inat taine ede ieda Sipora.
22 Muriai Sipora ipopo Moses ele
gergeu aranga ede, ta Moses iuato
ieda Gersom‡, ngansa ikeo, “Gau
eaba ngan tibur ede pade, be nanam
namado ngan tano toa ne.”
23 Idio ga rai edengada muriai ta
maron kapei togid Isip imate. Be gid
Israel tisolil ngan ad ieieinga ngan
naurata kulupulupu, ta tingangar
ngan tandanga. Be tiansaban Deo
ngan luanga gid ngan led naurata
kulupulupu. Ta led tandanga idae ga
ila pan.
24 *Ta Deo ilongo led tandanga
ta imata nanan ele posanga tau-
taunga toa mugaeai irau toman ngan
Abraam ga Aisak ga Iakop.
25 Tota Deo igera gid Israel led
madonga paeamao toa bedaoa ta
ilolo isat ngan gid.

3

Deo ibaba Moses

1 Ngan ado toaiua, Moses imariala
ngan gid sipsip ga meme ton ilaoa
Ietro, eaba tenainga aea ngan tibur
Midian. Ta Moses ibada gid sipsip
ga meme ta tiuore ga tila ngan tibur
modamodanga isal iadag. Ta ila iuot
ngan lusi Orep*. Lusi toa oa ton Deo.
2 *Toa eoa anggelo ton MARON iuot
pan mambe dinga irarabal ngan abei
kakauede ibogaboga. Mole mao,
Moses igera abei kakauede toa dinga
irarabal ngan, be dinga inono abei
toa oa ilaun ga ibogaboga eta mao.

† **2:18:** Gid taine toa oa tamad ieda ede pade Ietro. Gera posanga ngan IM 3.1. ‡ **2:22:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Gersom itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: eaba ngan tibur ede pade.* * **2:24:** OM 15.13-14 * **3:1:** *Lusi Orep ieda ede pade eine lusi Sainai.* * **3:2:** PA 7.30-34

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Moses igera abei kakauede toa dinga irarabal ngan.

3 Ta ikeo, "Danga ne iuot madongan? Ikamado ga dinga inono abei toa oa mao? Gau ga nala boloma ta nagera."

4 Be MARON imamado rabu ngan abei toa oa, ta igera Moses inam boloma ngan geranga, ta ibaba ga ila pan bedane, "Moses, Moses!"

Ta Moses ikeo, "Gau ta eko."

5 Ta Deo ikeo, "Eao nam boloma mao. Til lem su ga idio. Ngansa tano toa eao madmadid ngan ne, eine leg ul ienono ngan.

6 Gau Deo togid tibutibum Abraam ga Aisak ga Iakop." Be Moses ilongo bedaoa ta ipamumul imata, ngansa imataud ngan geranga Deo.

7 Ta MARON ikeo, "Gau nagera kadonga kulupulupu iuot ngan leg panua ngan tibur Isip na. Be nalongo led tandanga inam pagau ngan gid madidnga naurata ad tilasu paeaeanga gid tau. Ta gau lolog isat ngan ad ieieinga.

8 Tota nasulug ga nanam ngan badanga gid mulian pagid Isip bagedeai. Be nakeo ga nabada gid ga titnan Isip ta tila timado ngan tano ede kemi, aea tibur oatalai, be imona kapei ta bon isul ga bulmakao itud isul iuotot ngan. Tibur toa oa labone gid alu ga gid ne timamado ngan: gid Kenan ga gid It ga gid Amor ga gid Peres ga gid Ivi ga gid Iebus.

9 Ega, nalongo gid Israel led tandanga na, be nagera gid Isip tikakado paeamao ngan gid.

10 Tota gau ga nasula go ga la pan maron kapei togid Isip ngan badanga leg panua Israel ta titnan Isip ga tinam."

11 Be Moses ikeo pan Deo bedane, "Gau eaba madongan ta narangrang ngan nala pan maron kapei ngan badanga gid Israel ta titnan Isip ga tinam?"

12 Ta Deo ikeo, "Gau ga namado toman ngan eao. Be gau ga nakado kilala ede ngan pasolannga mambe nasula go tautaunga. Kilala ga bedane: Oangga eao bada gid Israel ta titnan Isip ga tinam, eine gimingada ga asoa gau edag ngan lusi tota nene."

13 *Be Moses ikeo pan Deo bedane, "Ega, eine ga nala pagid Israel ta nakeo pagid bedane, 'Deo togid tibutibumi isula gau ta nanam pagimi,' be oangga tibeta gau ta tikeo, 'Ei ieda sai?' eine ga nakoli led posanga madongan?"

14 *Ta Deo ikeo pan Moses, "Gau Eine Tota Bedane. Ta eao ga keo pagid Israel, 'Deo iuato ieda mulian bedane: Gau Eine Tota Bedane. Ta ei isula gau Moses ta nanam pagimi.' "

15 Ta Deo ikeo pan Moses, "Eao ga keo pagid Israel bedane, 'MARON†, Deo togid tibutibumi Abraam ga Aisak ga Iakop, isula gau ta nanam pagimi. Ikeo ga ieda eine toa bedaoa, ta gid panua ga matad nanan ei toa bedaoa somisomi ga ilalala ga ila.' "

16 "Eao ga la paluplup gid kapeipei togid Israel ta keo pagid bedane, 'MARON, Deo togid tibutibumi Abraam ga Aisak ga Iakop, iuot

* **3:13:** IM 6.2-3 * **3:14:** PM 1.4,8 † **3:15:** Gera palongonga ngan Deo ieda ngan OM 2.4. Ngan posanga Ibru, Deo ieda eine YHWH. Be edaeda toa ne eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *Gau eine tota bedane. (Gera lain 14.)*

pagau ta ikeo: Gau Deo, matag ikikisi gimi. Be nagera danga papaeamao toa ngada ne gid Isip tikakado ngan gimi.

17 Be naposa tautaunga ngan badanga gimi mulian ngan kadonga papaeamao pagid Isip bagedeai. Ta gau ga nabada gimi ga ala ngan tano togid Kenan ga It ga Amor ga Peres ga Ivi ga Iebus. Tano toa ne kemi ga imona kapei ta bon isul ga bulmakao itud isul iuotot ngan.'

18 "Gid kapeipei Israel ad ga tilongo eao ta tinasi lem posanga. Ga kus ta eao ga gid kapeipei toa oa ga ala pan maron kapei togid Isip ta akeo pan bedane, 'MARON Deo togai Ibru ilup toman ngan gai ta ikeo ga gai anam abeta eao ngan longean gai ta ala ngan tibur modamodanga, irangrang ngan ado tol, ta gai ga arau gid masilau iman lemai tenainga ga ila pan amai MARON Deo.'

19 Gimi ga akado posanga pan toa bedaoa, be gau naoatai mambe maron kapei togid Isip ga irangrang ngan ilongean gimi ga ala sapaean mao. Be oangga napasolan ei ngan urag, eine ga ilongean gimi ta ala.

20 Tota ngan gau urag, eine ga napaeabu ngan tibur Isip, ta napamatala gid ngan leg uisinga imata ede ga ede toa nakado ga iuot matadeai. Ga kus ta ei ga ilongean gimi ta ala.

21 *"Be gau ga nakado ga gid Isip lolod marum ngan gimi ta irangrang ngan akilolo ga atnan Isip mao.

22 Gid taine Israel ad ga tibetabeta gid taine Isip ad ga gid Isip led kaluae pade, ta tibada danga sisid silva ga gol ga gid barikia papau ga ila pagid. Ta gimi ga adol ga idae ngan lemi gergeu. Ngan kadonga toa bedane, gimi ga abada sapaean gid Isip led danga sisid busa."

4

Deo ipamatua Moses ngan kadonga gid uisinga

1 Ta Moses ikoli ele posanga bedane, "Be oangga gid Israel tiadi gau mao ga tilongo leg posanga mao ta tikeo, 'Eao pakaka. MARON iuot pago mao,' eine ga nakado mado?"

2 Ta MARON ikeo, "Saoa danga toa ienono bagemeai?"

Ta Moses ikeo, "Eine toto lalalanga aea."

3 Ta ikeo, "Tado ga isulug tanoeai."

Io, Moses itado ga isulug tanoeai, ta ipul ei ga iuot mota. Be Moses igera ta iuangga iaoa.

4 Be MARON ikeo, "Bagem isulug ta kisi iuui." Tota Moses ibage isulug ta ikisi mota iuui, ta ipul ei mulian ga iuot toto pade.

5 Ta ikeo, "Oangga eao la pagid Israel ta kado toa bedaoa, eine ga tiuatai kemi mambe gau MARON naot pago tautaunga. Gau Deo togid tibutibud Abraam ga Aisak ga Iakop."

6 Ta MARON ikeo pan Moses pade bedane, "Dol bagem ga idudunga ngan lem pononga mamarae." Io, Moses ikado toa bedaoa, be mole mao inusi ibage ga iuot mulian, ta igera ibage aea dibala kankan, be imata bodbode tau.

7 Ta ikeo pan Moses pade bedane, "Dol bagem ga idudunga pade." Ta Moses idol ibage ga idudunga pade, be inusi ibage ga iuot mulian ta igera ibage iuot kemi mambe itin toa ngada oa.

8 Ta ikeo, "Oangga panua tigera eao kado uisinga ngan toto be tiadi go mao, eine ga tiadi go ngan uisinga toa ede pade ne.

9 Be oangga tigera uisinga toa rua ne be tiadi go mao ga tilongo lem posanga mao, tota ed eau kauteta Nail ta tok ga isulug tanoeai. Oangga eau toa oa isulug tanoeai, eine ga iuot sing."

10 Be Moses ikeo pan MARON bedane, "O Maron, mugaeai ga inam, gau eaba posanga kemi ag mao. Be labone eao posaposa pagau, be aoag ikulupu maitne. Tota narangrang

* **3:21:** IM 12.35-36

ngan nakado posanga kemi panua matadeai mao."
11 Be MARON ikeo, "Sai ikado eaba iaoa ga iuot? Be sai irangrang ngan ikado ei ga itanga kua ga iaoa gum? Be sai irangrang ngan ikado ei ga imata ikila ga imata igeragera? Gau kekelegau MARON, nakado toa bedaoa.
12 Tota la ne. Gau ga nalua go ngan posanga, ta napaoatai go ngan saoa posanga eao posa ngan."
13 Be Moses ikeo, "Aiao Maron. Gau narangrang mao. Kemi ngan eao sula eaba eta pade."
14 MARON ilolo bake pan Moses ta ikeo, "Be tadim kapei Aron imamado, na? Ei ede ngan gid Livai, ga naoatai mambe ei irangrang ngan ikado posanga kemi. Ega, patautene inama ngan geranga go. Be oangga inama iuot pago, eine ga itin igelgel.
15 Eao ga kado posanga toa ngada ne pan, ta ei ga iposa ngan. Be gau ga nalua gimirua ngan posanga ga napaoatai gimirua ngan saoa danga gimi akado.
16 Aron ga ibada eao aoam ngan posanga pagid panua. Be ngan ei imata, eao ga ot mambe Deo.
17 Be manta bada toto lalalanga aea toa ne ta la. Muriai ta eao kado gid uisinga ngan."

Moses iluai mulian Isip

18 Moses ilongo Deo ele posanga ga kus ta iluai mulian pan ilaoa Ietro ta ikeo pan, "Gau nakim eao longo ta naluagau mulian Isip, pagid leg panua, ta nagera gid ta naoatai, labone timamado madongan."

Ta Ietro ikeo, "Goibe. Lolom itarui ta la."
19 Be Moses imamado Midian maitne, ta MARON ikeo pan bedane, "Eao luago mulian Isip. Ngansa gid panua toa tikeo ngan am pamatenga, timate gid ga kus."
20 Tota Moses ibada iadaoa toman ngan ele gergeu arangaranga ta idol gid ga tidae donki ipaoeai, ta tikaka gid ngan langa Isip. Be Moses ikikisi toto lalalanga aea ton Deo.
21 Ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Oangga eao ot Isip, eao manta kado gid uisinga toa na ga iuot maron kapei imatai. Gid uisinga toa na, napamatua go ngan aea kadonga. Be gau ga nakado ga maron kapei ilolo matua ga ipaki itanga, ta ei ga irangrang ngan ilongean leg panua ga tila mao.
22 Be eao ga keo pan maron kapei Isip aea bedane, 'MARON Deo ele posanga bedane: Israel eine gau leg gergeu lautabe.
23 *Be gau nakeo ga eao longean natug toa ne ga inam ta isoa gau edag. Be ega, oangga eao longean ei ga inama mao, eine ga narau eao lem gergeu lautabe ga imate.' "
24 Be ngan saupu ede edap irabuiai, MARON iuot pan Moses ta iuangga irau ei ga imate.
25 Be Sipora, Moses iadaoa, ibada adial ede imata ta ipalu inat ngan itin kukul. Ga kus ta idol inat itin kukul toa oa ga idae ngan Moses iae ta ikeo, "Natuda ising idae ngan eao, ta labone eao gau adaoag tautaunga."*
26 Moses iadaoa ikeo toa bedaoa ngansa imata nanan kadonga ngan palunga inat. Ta Deo ipaeabu ngan Moses mao.
27 Be MARON ikeo pan Aron bedane, "Eao la ngan tibur modamodanga ta ot pan Moses." Tota ila iuot pan Moses ngan lusi ton Deo. Igera ei ta ibusum ipapa.
28 Idio ta Moses iaoa inasi pan Aron ngan danga toa ngada oa MARON isula ei ngan keonga ga ngan gid uisinga toa irenren pan ngan.
29 Idio ga muriai ta Moses ga Aron tila tipaluplup gid kapeipei Israel ad.
30 Ta Aron ikeo pagid ngan danga toa ngada oa MARON ikeo pan Moses ngan. Ga pade Moses ikado gid uisinga panua matadeai.

* **4:23:** IM 12.29 * **4:25:** Panua oatainga ad edengada tiuangga Moses iadaoa iposa ngan ei toa bedaoa ngansa eine mambe ibada Moses mulian ngan matenga, ta iuangga gisirua led oainga iuot pau pade.

31 Ta gid panua Israel tiuangga gisirua led posanga eine tautaunga. Be tilongo mambe MARON igera kadonga papaeamao toa gid Isip tikakado ngan gid ga iuangga ilua gid, tota tikor aed ga tidol laborad ga isulug tanoeai ta tisoa Deo ieda.

5

Maron kapei togid Isip ipaeaea gid Israel paeamao tau

1 Idio ta Moses ga Aron tila pan maron kapei togid Isip ta tikeo, "Gai Israel amai MARON Deo ikeo ga eao longean ele panua ta tila ngan tibur modamodanga ta tikado eaneannga ngan soanga ieda."

2 Be maron kapei togid Isip ikeo, "MARON sai toa? Ikamado ga nalongo ele posanga ta nalongean gimi Israel ga ala? Gau naoatai ngan MARON toa na mao. Be irangrang ngan nalongean gimi Israel ga ala mao."

3 Ta gisirua tikeo, "Deo togai Ibru ilup toman ngan gai. Gai aoangga alalala ga ala ngan tibur modamodanga irangrang ngan ado tol, ta gai ga apamate gid masilau iman tenainga ga ila pan amai MARON Deo. Be irangrang ngan eao longean gai ta ala? Oangga gai akado toa bedane mao, kado ta ipaeabu ngan gai ngan paraunga, mao ngan dibala kapei eta."

4 Be maron kapei togid Isip ikeo pagisirua bedane, "O Moses ga Aron, ikamado ga akado ta gid panua titnan led naurata? Manmanae, aluagimi ga ala ngan lemi naurata!"

5 Ta maron kapei ikeo, "Gid Israel tiuot busa ngan tibur toa ne, be gimirua aoangga akado ta titnan led naurata."

6 Tota ngan ado toaiua, maron kapei togid Isip ikado posanga matua pagid madidnga naurata ad togid Isip ga gid paeaeanga aoad togid Israel ta ikeo,

7 "Irangrang ngan gimi akado mambe oadla ga inama ne mao. Irangrang ngan abada purup mamasa ga ila pagid panua ngan bulnga toman ngan tano ngan kadonga pat matua oa mao. Manta gid kekelegid tila tigou led purup mamasa.

8 Be gimi ga akeo matua pagid ngan tikado pat matua busa lalaede mambe tikakado oadla ga inam. Irangrang ngan tisarung pat matua dabad ga isulug mao. Gid panua malainga ad, tota titang pagau ta tikeo, 'Longean gai ta ala arau masilau ta iman tenainga ga ila pan amai Deo.'

9 Adol naurata kulupu pagid ta tisonggaro ngan led naurata aea kadonga ta irangrang ngan tilongo posanga pakakanga bedane pade mao."

10 Idio ta gid madidnga naurata ad togid Isip ga gid paeaeanga aoad togid Israel tila pagid panua ta tikeo, "Maron kapei Isip aea ikeo ga irangrang ngan ibada purup mamasa pagimi pade mao.

11 Gimi kekelegimi ga ala agou lemi purup mamasa ngan tibur isaoa aot ngan. Be manta akado pat matua busa lalaede mambe somisomi."

12 Gid Israel tilongo bedaoa ta tibilin ga tila alele ngan tibur toa ngada oa Isip ngan gounga purup isakirkir iman led pat matua aea.

13 Be gid madidnga naurata ad togid Isip tipasensen gid ta tikeo, "Manta apasala lemi naurata ado ga ado, lalaede mambe oadla gai ababada purup pagimi."

14 Ta gid madidnga naurata ad togid Isip timuimui gid paeaeanga aoad togid Israel ta tikeo, "Ikamado ga gimi apasala lemi naurata ngan pat matua aea kadonga made ga labone mao, mambe akakado mugaeai?"

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Gid Isip timuimui gid paeaeanga toa timugamuga ngan gid Israel.

15 Tota gid paeaeanga aoad togid Israel titang ga ila pan maron kapei Isip aea bedane, "Ikamado ga eao kado bedane ngan gai lem paeaeanga?
16 Tibada purup mamasa pagai mao, be aoad isensen gai, lem paeaeanga, ngan pat matua aea kadonga. Ega, timuimui gai, be lemai idil eta paeamao mao. Idil paeamao togimi Isip."
17 Ta maron kapei Isip aea ikeo, "Gimi panua malainga ami! Tota aparpar ta akeo, 'Longo ta gai ala akado tenainga ga ila pan amai MARON.'
18 Io, aluagimi ngan lemi naurata! Gai ga abada purup mamasa pagimi mao, be manta akado pat matua busa lalaede mambe somisomi."
19 Io, gid paeaeanga aoad togid Israel tilongo maron kapei ikeo ga tirangrang ngan tisarung led pat matua dabad ga isulug ado ga ado mao, ta tiuatai, kadonga kulupu tau tota iuot ngan gid.
20 Tota titnan maron kapei Isip aea ga idio, ta tila tiuot pan Moses ga Aron. Gisirua timadmadid ga tisangasanga gid,
21 be gid paeaeanga aoad togid Israel tikeo pagisirua bedane, "MARON Deo igera gimirua lemi kadonga na. Ta ei ga ipanas gimirua. Ngansa gimirua akado ga maron kapei Isip aea toman ngan ele madidnga tiuangga gai ele paeaeanga eine danga buligaliga. Gimirua akado edap ngan gid Isip tipamate gita."

Moses ilolo ede ga ede ta iraring ga ila pan Deo

22 Be Moses iluai mulian ga ila pan MARON Deo ta ikeo, "O Maron, eao kamado kado paeamao ngan lem panua ngan kadonga toa ne? Eao sula gau ga nanam ngan ipu toaine na?
23 Ngan ado toaiua nabada lem posanga ga ila pan maron kapei Isip aea, ga irangrang ngan labone, ei ikado paeamao tau ngan lem panua. Be eao kado danga eta ngan luanga gid mao."

6

1 Ta MARON Deo ikeo pan Moses bedane, "Teta pade ta eao gera gid danga naoangga nakado ngan maron kapei togid Isip. Ngan gau urag ta nakado ei ga ilongean gimi ta ala. Ta ei ga ipasensen gimi ta isuk gimi ta atnan ele tibur."

Deo iposa tautaunga ngan badanga ele panua mulian

2 *Ta Deo ikeo pan Moses pade bedane, "Gau eine MARON.
3 Mugaeai naot pan Abraam ga Aisak ga Iakop, ta tiuatai mambe gau Deo Matua Soke Tau. Be tiuatai ngan edag toaine MARON mao, ngansa napalongo gid ngan mao.
4 Be ngan ado toaiua, narau leg posanga tautaunga toman ngan gid ngan pannga tano Kenan ga iman ad. Be timamado ngan tano toa oa mambe kaluae.
5 Be labone gid Isip tipaeaea leg panua Israel, ta tisolil ngan ad ieieinga. Be gau nalongo led tandanga na. Ta labone matag nanan leg posanga tautaunga toa narau toman ngan tibutibud.
6 "Tota eao manta bada leg posanga ga ila pagid Israel bedane: Gau eine MARON. Be gau ga nabada gimi mulian pagid Isip bagedeai, ngan gid danga kulupulupu tikakado ngan gimi. Ta gau ga napola gimi ta atnan lemi naurata paeaeanga ta

* **6:2:** OM 17.1, 28.3, 35.11, IM 3.13-15

amado lemi kemi. Be ngan gau urag
kapei, eine ga nabada gimi mulian ta
napanas gid Isip paeamao tau.
7 Ta gau ga nakado ga gimi aot
leg panua, ta gau ga naot ami Deo.
Be gimi ga aoatai mambe gau eine
MARON Deo togimi toa nabada gimi
ga atnan lemi naurata paeaeanga
pagid Isip.
8 Be gau ga nabada gimi ta ala ngan
tano toa mugaeai naposa tautaunga
pan Abraam ga Aisak ga Iakop ngan.
Tano toa oa eine ga napan ga iman
ami. Gau eine MARON."
9 Io, Moses ipalongo gid Israel ngan
posanga toa ngada ne, be tilongo
ele posanga mao. Ngansa naurata
paeaeanga ikado gid ga lolod igaga-
gai.
10 Ga kus ta MARON ikeo pan Moses
bedane,
11 "La pan maron kapei togid Isip
ta keo pan, ei manta ilongean gid
Israel ta titnan ele tibur."
12 Be Moses ikeo pan MARON be-
dane, "Oangga gid Israel tilongo leg
posanga mao, eine maron kapei Isip
aea ga ilongo leg posanga madon-
gan? Ngansa gau aoag ikulupu ngan
posanga."
13 Be MARON iposa toman ngan
Moses ga Aron ta ibada naurata pag-
isirua ngan tila pagid Israel ga pan
maron kapei Isip aea, ta ikeo ga
led naurata eine ngan badanga gid
Israel ta titnan Isip.

Moses ga Aron tibutibud edad

14 Panua ga gid ne timugamuga
ngan gid iaoa edengada Israel.
Ruben ei Israel ele gergeu
lautabe. Ruben ele gergeu
arangaranga edad ga bedane:
Anok ga Palu ga Esron ga Karmi.
Gid panua toa ne timugamuga
ngan gid iaoa kelede pan Ruben.
15 Simeon ele gergeu arangaranga
edad ga bedane: Iemuel ga Iamin
ga Oat ga Iakin ga Soar ga Saul.
Saul itna ei taine Kenan aea. Gid
panua toa ne timugamuga ngan
gid iaoa kelede pan Simeon.
16 *Livai ele gergeu arangaranga
ga itubtub arangaranga edad ga
bedane: Gerson ga Koat ga Merari.
Be Livai imamado irangrang ngan
aea rai buno ede sangaul tol igegea
lima ga rua (137), ga kus ta imate.
17 Be Gerson ele gergeu
arangaranga edad ga bedane:
Lipni ga Simei. Gisirua timuga-
muga ngan gid iaoa edengada pan
Livai.
18 Be Koat ele gergeu arangaranga
edad ga bedane: Amram ga Isar ga
Ebron ga Usiel. Be Koat imamado
irangrang ngan aea rai buno ede
sangaul tol igegea tol (133), ga kus
ta imate.
19 Be Merari ele gergeu
arangaranga edad ga bedane: Mali
ga Musi.
Gid panua toa ne timugamuga
ngan gid iaoa kelede pan Livai.
20 Be Amram iuai itama iliu Iokebet, be taine toa oa ipopo Aron ga
Moses. Be Amram imamado irangrang ngan aea rai buno ede sangaul tol igegea lima ga rua (137), ga
kus ta imate.
21 Be Isar ele gergeu arangaranga
edad ga bedane: Kora ga Nepek ga
Sikri.
22 Be Usiel ele gergeu arangaranga
edad ga bedane: Misael ga Elsapan
ga Sitri.
23 Be Aron iuai taine ede ieda
Eliseba. Ei gergeu taine ton
Aminadap, be iliu ieda Nason.
Aron iadaoa Eliseba ipopo ele
gergeu arangaranga edad ga be-
dane: Nadap ga Abiu ga Eleasar ga
Itamar.
24 Be Kora ele gergeu arangaranga
edad ga bedane: Asir ga Elkana
ga Abiasap. Gid panua toa ne
timugamuga ngan gid iaoa kelede
pan Kora.
25 Aron inat Eleasar iuai gergeu
taine ede ton Putiel. Ei ipopo
Pinias.
Gid panua toa ne timugamuga

* **6:16:** Nam 3.17-20, 26.57-58, 1Sto 6.16-19

ngan gid iaoa kelede kelede pan Livai.
26 Panua rua toa MARON ikeo pagid ngan badanga gid iaoa kelede kelede togid Israel ta titnan Isip, panua toa rua oa, eine Moses ga Aron. Gisirua edad iuot ngan gid iaoa toaine.
27 Gisirua tota tila pan maron kapei Isip aea ngan badanga gid Israel ta titnan Isip. Panua toa rua ne tota tikado kadonga toa oa.

Aron ga ibada Moses iaoa

28 Moses imamado Isip ta MARON iposa pan. Be ngan ado toaiua,
29 MARON ikeo pan bedane, "Gau eine MARON. Eao manta keo pan maron kapei togid Isip ngan posanga toa ngada ne naposa pago ngan."
30 Be Moses ikeo pan MARON bedane, "Gau eaba posanga kemi ag mao. Tota maron kapei togid Isip ga ilongo gau madongan?"

7

1 Ta MARON ikeo pan Moses, "Longo. Ngan maron kapei Isip aea imata, gau ga nakado ta eao ot mambe Deo. Be tadim kapei Aron ga ibada aoam, ta ei ga ibada lem posanga ga ila pan maron kapei togid Isip.
2 Danga toa ngada ne naposa pago ngan, eine eao ga keo pan tadim kapei Aron ngan. Ta Aron ga iposa pan maron kapei Isip aea ngan ilongean gid panua Israel ta titnan ele tibur.
3 *Be gau ga nakado ta maron kapei ilolo matua ga ipaki itanga. Toa bedaoa ta nakado gid uisinga busa iman kilala rabu ngan gid Isip.
4 Be maron kapei togid Isip irangrang ngan ilongo lemi posanga mao. Tota gau ga napasolan urag ta napanas gid Isip ngan gid pamukurunga kapeipei. Be gau ga naot mambe madidnga paraunga aea ta namuga ngan leg panua, gid iaoa kelede kelede togid Israel, ta titnan Isip ga tila.
5 Be oangga napaeabu ngan tibur Isip ta nabada gid panua Israel ta titnan tibur toa oa, eine gid Isip ga tiuatai kemi mambe gau eine MARON."
6 Tota Moses ga Aron tikado mambe MARON ikeo pagisirua ngan.
7 Ngan ado toaiua gisirua tila tiposa pan maron kapei togid Isip, Moses aea rai sangalima sangaul tol, be Aron aea rai sangalima sangaul tol igegea tol.

Aron ele toto lalalanga aea ipul ei ga iuot mota

8 Idio ta MARON ikeo pan Moses ga Aron bedane,
9 "Oangga maron kapei togid Isip ikeo pagimirua ngan kadonga uisinga eta ngan pasolannga mambe gau nasula gimirua, eine eao ga keo pan Aron ta ibada ele toto lalalanga aea ta itado ga isulug maron kapei Isip aea imatai, ta ele toto ga ipul ei ga iuot mota."
10 Tota Moses ga Aron tila pan maron kapei togid Isip ta tikado mambe MARON Deo ikeo pagisirua ngan. Aron itado ele toto ga isulug maron kapei Isip aea ga ele madidnga matadeai, ta ipul ei ga iuot mota.
11 Be maron kapei igera toa bedaoa ta ibaba ele panua oatainga ad ga ele panua borou ad, ta tikado toa bedaoa pade ngan led borou mambe Aron ikado.
12 Gid kelede kelede titado led toto ga isulug tanoeai ta tipul gid ga tiuot mota. Be Aron ele mota ison gid led mota ga kus.
13 Maron kapei togid Isip igera, be ilolo matua ga ipaki itanga. Ta ilongo gisirua led posanga mao, lalaede mambe MARON Deo ikeo ngan.

Gid eau Isip tiuot sing

14 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Maron kapei togid Isip ilolo matua tau, ta itin ngan ilongean gid Israel ga tila mao.
15 Be gaisala rumaruma ei ga ila eauiai, ta eao ga la ot pan. Bada toto

* **7:3:** PA 7.36

toa mugaeai iuot mota ta la sanga ei
eau Nail isaleai.
16 Ta eao ga keo pan bedane, ‘Gai
Ibru amai MARON Deo isula gau ga
nanam ta nakeo pago bedane: Eao
manta longean ele panua ga tila
ngan tibur modamodanga ta tisoa
ieda. Be irangrang ngan labone, eao
longo ele posanga mao.
17 *Tota labone MARON Deo ikeo
bedane: Eao ga gera gid danga
naoangga nakado, ta eao ga oatai
kemi mambe gau eine MARON.’ Ega,
gau ga nabal eau Nail ngan toto toa
bagegeai ne, ta eau ga iuot sing.
18 Gid ia ga timatemate, be eau ga
iuad paeamao tau, ta irangrang ngan
gid Isip tiun mao.”
19 Ta MARON ikeo pan Moses pade
ga bedane, “Keo pan Aron ta ibada
ele toto ta igaga ga ingata gid eau
kapeipei ga gereirei ga liuliu toa
ngada ne ngan tibur Isip. Ta gid eau
ga tiuot sing. Tota ngan tibur toa
ngada ne Isip, sing ga iuon ngan gid
eau. Be gid tabla ga ulo ga eaupat
pade ga tiuon ngan sing.”
20 Tota Moses ga Aron tikado
lalaede mambe MARON ikeo pag-
isirua ngan. Ngan maron kapei togid
Isip ga ele madidnga matad, Aron
isoa ele toto ga idae ta ibal eau Nail,
ta eau toa ngada oa iuot sing.
21 Ia toa ngada oa ngan eau Nail
timatemate, be eau toa oa iuad paea-
mao tau, ta irangrang ngan gid Isip
tiunun mao. Sing iuon ngan tibur toa
ngada oa Isip.
22 Be gid panua borou ad togid Isip
tikado led borou ta tikado toa bedaoa
pade. Ta maron kapei Isip aea ilongo
Moses ga Aron led posanga mao,
ngansa ilolo matua ga ipaki itanga
mambe MARON Deo ikeo ngan.
23 Tota maron kapei togid Isip iluai
mulian ele lumaeai. Kadonga toa ne
ikado ga ilolo ede ga ede eta mao.
24 Be gid panua Isip tirangrang
ngan tiun eau Nail mao, tota tileilei
gid baba eau Nail isaleai ngan
badanga ad eau.
25 Be MARON ikado ga eau Nail
ienono paeamao toa bedaoa iran-
grang ngan ado lima ga rua.

8

Gid kalo busa tiuot

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses
bedane, “La pan maron kapei togid
Isip ta keo pan, ‘MARON Deo ele
posanga bedane: Eao manta longean
leg panua ta tila tisoa gau edag.
2 Be ega, oangga eao longean gid
ga tila mao, eine ga nakado ta gid
kalo busa tiuot ngan tibur Isip, ta
napaeabu ngan lemi tibur toa ngada
oa.
3 Eau Nail ga iuon tau ngan gid
kalo. Be gid kalo ga titnan eau ga
tidae ta tidugdug ga tila ngan lem
luma ga lem bobo enonga aea ga
mulim pade. Be gid kalo ga tidugdug
ga tidae pade ngan luma togid lem
madidnga ga lem panua toa ngada
ne. Be gid ga tidugdug ga tidae pade
ngan lemi danga nononga aea ga
lemi tabla bret aea.
4 Gid kalo ga tidugdug ga tidae
ngan eao ga lem madidnga ga lem
panua toa ngada ne.’ ”

5 Ta MARON ikeo pan Moses pade
bedane, “Keo pan Aron ta ikisi ele
toto lalalanga aea ga idae ta ipatutui
ibage, ta igaga ga ingata gid eau
kapeipei ga gereirei ga liuliu toa
ngada oa ngan tibur Isip. Toa bedaoa
ga gid kalo tiuon ngan tibur Isip.”

6 Tota Aron ikisi ele toto lalalanga
aea ga idae ta ipatutui ibage, ta igaga
ga ingata gid eau Isip, ta gid kalo
tidae ga tiluga tibur Isip.

* **7:17:** PM 16.4

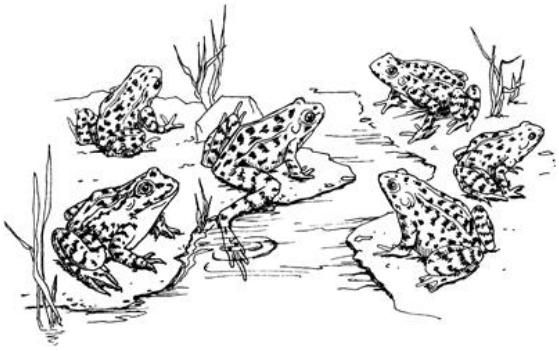

Horace Knowles revised by Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Gid kalo tiuon ngan tibur Isip.

7 Be gid panua borou ad togid Isip
tikado led borou, ta gid pade tikado
ga gid kalo titnan eau ga tidae ngan
tibur Isip.
8 Idio ta maron kapei togid Isip
ibaba Moses ga Aron ga tinam pan ta
ikeo, "Manta gimirua araring ga ila
pan ami MARON Deo ta isere gid kalo
ta titnan gau ga leg panua. Ga kus
ta nalongean gimingada lemi panua
ta ala akado tenainga ga ila pan ami
MARON."
9 Ta Moses ikeo pan maron kapei
Isip aea bedane, "Goibe, gau ga
nararing ngan luanga eao ga lem
madidnga ga lem panua. Toa bedaoa
ta gid kalo ga titnan gimi ga lemi
luma, ta tila mulmulid eauiai. Be eao
kim nararing ngeda? Tota nadol ga
idae eao bagemeai."
10 Ta maron kapei togid Isip ikeo,
"Raring sabale."
Ta Moses ikeo, "Gau ga nakado
mambe eao keo ngan, tota eao ga
oatai kemi bedane: Deo eta pade
mambe gai amai MARON Deo mao.
11 Gid kalo ga titnan eao ga lem ma-
didnga ga lem panua ga lemi luma.
Tota tila mulmulid eauiai."
12 Io, Moses ga Aron titnan maron
kapei Isip aea ga idio, ga kus ta Moses
iraring matua ga ila pan MARON Deo
ngan serenga gid kalo toa mugaeai
isula ga tidae ngan maron kapei Isip
aea.
13 Tota MARON Deo ikado mambe
Moses ibeta ei ngan. Ta gid kalo ti-
matemate lumaeai ga tuanga iloleai
ga dadangai pade.
14 Ta tisuksuk gid kalo patid ngan
suknga ga suknga ngan tibur toa
ngada oa Isip, be tibur toa oa iuad
paeamao tau.
15 Be maron kapei togid Isip ig-
era mambe gid kalo timatemate, ta
ilolo ikapok. Tota ilolo matua pade
ga ipaki itanga. Ta ilongo Moses
ga Aron led posanga mao, mambe
MARON Deo ikeo ngan.

Kikiramo tiuot busa

16 Idio ta MARON ikeo pan Moses
bedane, "Keo pan Aron ta isoa ele
toto ga idae ta ibal tano, ta tano aea
kangkanga ngan tibur toa ngada ne
Isip ga iuot kikiramo."
17 Tota gisirua tikado toa bedaoa.
Aron isoa ele toto ga idae ta ibal tano,
ta tano aea kangkanga toa ngada
oa Isip iuot kikiramo. Be kikiramo
tigonggong gid eababa ga masilau
mud pade.
18 Be gid panua borou ad togid Isip
titoba ngan kadonga kikiramo ngan
led borou pade, be tirangrang mao.
Kikiramo tigonggong gid eababa ga
masilau.
19 *Ta gid panua borou ad tikeo
pan maron kapei Isip aea bedane,
"Deo kekelen ikado kadonga toa
ne." Be maron kapei ilolo matua ga
ipaki itanga ngan Moses ga Aron led
posanga, mambe MARON Deo ikeo
ngan.

Langlango busa tiuot

20 Idio ta MARON ikeo pan Moses
bedane, "Gaisala rumaruma, oangga
maron kapei togid Isip ila eauiai, eao
dae ta la ot pan. Ta keo pan ngan leg
posanga bedane, 'Gau MARON Deo
nakeo ga bedane: Eao longean leg
panua ta tila tisoa gau edag.
21 Be ega, oangga eao longean leg
panua ga tila mao, gau ga nakado ta
langlango busa tau tidae ngan eao
ga lem madidnga ga lem panua toa
ngada oa, be tidudunga lemi lumaeai
pade. Langlango ga tiuon ngan gimi
Isip lemi luma ga tibur isaoa ama-
mado ngan.

* **8:19:** Lu 11.20

22 " 'Be oangga gid langlango tiuot,
eine ga nakado kadonga ede pade
ngan gau leg panua toa timamado
ngan tibur Gosen. Langlango eta ga
ila pagid leg panua ngan tibur toa oa
mao. Toa bedaoa ta eao ga gera ta
oatai kemi mambe gau MARON Deo
nakado kadonga toa ne ngan lem
tibur.
23 Be gau ga nabada mulian leg
panua, ta langlango ga tila pagid
mao, be pagid eao lem panua
kekelegid. Longo, uisinga kapei toa
ne ga iuot sabale.' "
24 Tota MARON Deo ikado toa be-
daoa. Gid langlango ipu ga ipu
tiroro ga tidudunga maron kapei ele
lumaeai. Ga pade tidudunga ngan
luma togid ele madidnga ga tibur toa
ngada oa Isip. Gid langlango tikado
ga tibur Isip iuot paeamao.
25 Idio ta maron kapei togid Isip
ibaba Moses ga Aron ga tinam pan
ta ikeo, "Gimi adio ngan tibur Isip ta
akado tenainga ga ila pan ami Deo."
26 Be Moses ikeo, "Oangga gai
akado bedane, eine tutui mao.
Ngansa gid tenainga toa gai akakado
ga ila pan amai MARON Deo, eine
gid Isip ga tigera mambe danga ede
paeamao ga paeamao tau. Oangga
gid Isip tigera gai arau gid masilau
tenainga aea toa bedaoa, eine ga
tirau gai ngan patpat ga amate.
27 Gai manta alalala ga ala ngan
tibur modamodanga irangrang ngan
ado tol ta akado tenainga ga ila pan
amai MARON Deo toa eoa, mambe
ikeo pagai ngan."
28 Ta maron kapei togid Isip ikeo,
"Goibe, gau ga nalongean gimi ta
ala ngan tibur modamodanga ngan
kadonga tenainga ga ila pan ami
MARON Deo, be irangrang ngan ala
aluai tau mao. Be manta araring
ngan luanga gau pade."
29 Ta Moses ikeo, "Ega, gau ga
natnan go ga dio, ga kus ta nararing
ga ila pan MARON Deo, ta sabale ei ga
isere gid langlango ngan eao ga lem
madidnga ga lem panua. Be kado
eao pakaka gai pade ta pakala gai
ngan kadonga tenainga ga ila pan
amai MARON Deo."
30 Tota Moses itnan maron kapei
togid Isip ga idio, ga kus ta iraring ga
ila pan MARON Deo.
31 Ta MARON ikado mambe Moses
ibeta ei ngan. Gid langlango titnan
maron kapei Isip aea ga ele madid-
nga ga ele panua. Langlango eta idio
mao.
32 Gid langlango tila ga kus, be
maron kapei togid Isip ilolo matua
ga ipaki itanga pade, ta ilongean gid
panua ga tila mao.

9

*Gid masilau mud togid Isip timate-
mate*

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses be-
dane, "La pan maron kapei togid Isip
ta keo pan bedane, 'Gau MARON Deo
togid Ibru. Leg posanga ga bedane:
Longean leg panua ta tila tisoa gau
edag.
2 Be oangga eao longean gid ga tila
mao, be dangadangan gid maitne,
3 eine gau ga nakado dibala ede
paeamao tau iuot ngan lemi masilau
mud. Lemi os ga donki ga kamel
ga bulmakao ga sipsip ga meme gau
tidibal kapei ta timate.
4 Be gau leg kadonga ngan gid
Israel led masilau ga iuot lalaede
mambe nakado ngan gimi Isip lemi
masilau mao. Masilau eta togid Is-
rael ga imate mao.' "
5 Io, tota MARON Deo idol ado imata
ngan kadonga toa ne iuot ta ikeo,
"Sabale eine ga nakado toa bedaoa
ngan tibur toa ne."
6 Ta ngan ado sae MARON ikado ga
iuot toa bedaoa. Gid masilau mud
toa ngada oa togid Isip timatemate.
Be masilau eta togid Israel imate
mao.
7 Be maron kapei togid Isip isula
ele panua edengada ga tila pagid Is-
rael, ngansa iuangga iuatai: masilau
eta togid Israel imate, mao madon-
gan. Be tiluagid mulian ga tila pan ta
tikeo, "Mao. Masilau eta togid Israel
imate mao." Io, maron kapei togid
Isip igera bedaoa, be ilolo matua ga

ipaki itanga pade, ta ilongean gid Israel ga tila mao pade.

Gid sererie iuotot ngan gid Isip tinid

8 Idio ta MARON ikeo pan Moses ga Aron bedane, "Gimirua ala ngan tibur toa tinono pat matua ngan, ta akori dinga itae idanga eta ta ala pan maron kapei togid Isip. Gimi aot pan ga kus ta Moses ga isiran dinga itae toa oa ga idae gadae toa maron kapei imatai.

9 Ta dinga itae ga ibilin ta ipakaranga tibur toa ngada oa Isip. Be oangga dinga itae toa oa itap ga idae ngan gid eababa ga masilau tinid, eine ga ipapot gid sererie ga iuotot ta timapmapoga. Ga kus ta gid boto kapeipei ga iuotot."

10 *Io, tota Moses ga Aron tikori dinga itae ta tila timadid maron kapei Isip aea imatai, ta Moses isiran dinga itae toa oa ga idae gadae. Ta dinga itae ipapot gid sererie ngan gid eababa ga masilau tinid. Ga kus ta timapmapoga ta gid boto kapeipei tiuotot.

11 Be gid panua borou ad togid Isip tirangrang ngan timadid Moses imatai mao, ngansa gid sererie iuotot ngan gid tinid pade mambe iuotot ngan gid Isip toa ngada oa tinid.

12 Be MARON Deo ikado ga maron kapei Isip aea ilolo matua ga ipaki itanga pade. Ta ilongo Moses ga Aron led posanga mao, mambe MARON Deo ikeo pan Moses ngan.

Aoara idildil matua mambe patpat itaptap

13 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Gaisala rumaruma eao dae ta la ot pan maron kapei togid Isip, ta kado leg posanga pan bedane, 'Gau MARON Deo togid Ibru. Nakeo ga bedane: Longean leg panua ta tila tisoa gau edag.

14 Oangga mao, gau ga nakado leg pamukurunga toa ngada ne ta napaeabu ngan eao ga lem madidnga ga lem panua. Ta gimi ga aoatai kemi bedane: Ngan tibur toa ngada ne tanoeai, deo eta pade mambe gau mao.

15 Be oangga nakim, gau narangrang ngan napaeabu ngan eao ga lem panua ngan dibala kapei eta ta napamukuru gimi ga kus.

16 *Be nakado toa bedaoa mao ngansa naoangga napasolan gimi ngan urag kapei, ta nakim oalug ipakaranga tibur toa ngada ne tanoeai. Ta ngan ipu toaine nadol go.

17 Be eao pakala leg panua maitne ta longean gid ga tila mao.

18 Tota longo. Sabale ngan ado imata toa bedane, gau ga nakado aoara kapei toa idildil matua mambe patpat ga itap ngan tibur Isip. Mugaeai, tibur Isip iuot pau ga irangrang ngan labone, aoara kapei eta bedane itap mao.

19 Toa patautene eao manta kado posanga matua ga ila pagid lem panua ta tibada lem bulmakao ga danga padengada ienono gaot, ta tinam tidudunga lumaeai. Ngansa aoara idildil matua mambe patpat eine ga itaptap ga idae ngan gid eababa ga masilau toa ngada oa timamado gaot. Ta gid ga timate.' "

20 Io, maron kapei togid Isip ele madidnga edengada timataud MARON Deo ele posanga ta tila manmanae ta tibada led paeaeanga ga masilau mud ga tidudunga lumaeai.

21 Be maron kapei ele madidnga padengada matad ila ngan MARON Deo ele posanga mao, ta titnan led paeaeanga ga led masilau mud ga tidio gaot.

22 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Soa bagem ga idae ta gaga ga ingata mariamba, ta aoara idildil matua mambe patpat eine ga itaptap ngan tibur toa ngada ne Isip. Eine ga itap ga idae ngan gid eababa ga masilau mud ga gid annga toa ngada oa dadangai."

23 Idio ta Moses isoa ele toto ga idae ta igaga ga ingata mariamba, ta

* **9:10:** PM 16.2 * **9:16:** Ro 9.17

MARON Deo ikado ga gla isamil ga pelaka ger. Ta ikado ga aoara kapei toa idildil matua mambe patpat itaptap ngan tibur toa ngada oa Isip.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Aoara idildil matua mambe patpat itap ngan tibur Isip.

24 *Aoara idildil matua toa oa itaptap kapei tau, be gla isamil alele ngan tibur toa ngada oa. Mugaeai, tibur Isip iuot pau ga irangrang ngan ado toaiua, gid Isip tigera aoara eta kapei bedaoa mao.

25 Aoara toa idildil matua ipaeabu ngan gid eababa ga masilau ga danga toa ngada oa ienono gaot. Be ipaeabu ngan gid annga dadangai ga ikorkor gid abei toa ngada oa pade.

26 Be ngan tibur Gosen kekelen, toa gid Israel timamado ngan, aoara idildil matua itap eta mao.

27 Idio ta maron kapei togid Isip ibaba Moses ga Aron ga tinam pan ta ikeo, "Labone leg kadonga paeamao. MARON Deo ele kadonga itutui, be gaingada leg panua lemai idil paeamao.

28 Gimi araring ga ila pan ami MARON ta ipamate mariamba ele tandanga ga aoara idildil matua ga idio. Ngansa aoara toa idildil matua ne ipaeabu ngan gai tau. Tota gau ga nalongean gimi ga ala. Irangrang ngan amado mole nene pade mao."

29 Ta Moses ikeo, "Oangga natnan tuanga toa ne ga nala, eine ga nasoa bageg ta nararing pan MARON Deo. Ta mariamba ele tandanga ga aoara idildil matua ga kus ga tidio. Toa bedaoa ta eao ga oatai kemi mambe tibur toa ngada ne tanoeai, eine ton MARON Deo.

30 Be gau naoatai, eao ga lem madidnga alolon ngan MARON Deo mao."

31 Ngan ado toaiua, aoara idildil matua ipaeabu ngan pleks ga bali toa ngada oa dadangai,* ngansa ado toaiua eine gid danga oa ad laoe.

32 Be gid wit ga kusemet† timate mao, ngansa gid ad laoe iuot maitne.

33 Be Moses itnan maron kapei Isip aea ga idio ta itnan tuanga toa oa ga ila, ta isoa ibage ga idae ta iraring ga ila pan MARON Deo. Tota mariamba ele tandanga ga aoara idildil matua kus ta itaptap tanoeai pade mao.

34 Be maron kapei togid Isip igera mambe aoara idildil matua ga mariamba ele tandanga kus, ta gisingada ele madidnga lolod matua ga tipaki tangad ta tikado kadonga sat pade.

35 Tota maron kapei togid Isip ilolo matua ta ilongean gid Israel ga tila mao, lalaede mambe Moses ibada MARON Deo iaoa ngan.

10

Gid gurisi busa tiuot

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Eao la gera maron kapei togid Isip pade. Ngansa gau nakado ta ei toman ngan ele madidnga lolod matua tau ga tipaki tangad. Toa bedaoa ta gau ga nakado gid uisinga iman kilala rabu ngan gid.

* **9:24:** PM 8.7, 16.21 * **9:31:** *Pleks eine abei kakauede toa gid panua mugaeai tikado oaro salumu aea ngan itin kukul. Be bali eine annga ede boloma lalaede mambe wit, be aea laoe iuot mugaeai ngan wit aea laoe.* † **9:32:** *Kusemet eine annga ede boloma lalaede mambe wit. Ngan Inglis tiuato spelt.*

2 Nakado toa bedaoa ta muriai
gimi ga aninipu pagid lemi gergeu
ga tibutibumi ngan gau nakoli paea-
mao pagid Isip ngan gid uisinga toa
nakado rabu ngan gid, be lolog isat
ngan gid mao. Toa bedaoa ta gimi toa
ngada ne ga aoatai kemi mambe gau
eine MARON.”
3 Io, Moses ga Aron tila pan maron
kapei Isip aea ta tikeo, “MARON Deo
togai Ibru ele posanga ga bedane:
‘Ngeda be eao lolon ngan gau ta
longo lingeg? Longean leg panua ta
tila tisoa gau edag.
4 Be oangga eao longean gid ga
tila mao, sabale gau ga nakado ta
gid gurisi busa tinam tiuon ngan lem
tibur.
5 Gid ga tirobi tibur toa ngada ne ta
tiuon ngan, ta irangrang ngan gimi
agera tano igogo mao. Annga idanga
edengada toa aoara idildil matua
ipaeabu ngan mao ne, tota gid gurisi
ga tian ga kus toman ngan gid abei
toa tiparapara tiburiai ga dadangai.
6 Gid gurisi ga tiroro ga tila
tiuon ngan lem luma ga luma togid
lem madidnga ga lem panua toa
ngada ne. Mugaeai, tamatamami
ga tibutibumi timamado Isip ga
irangrang ngan labone, gid tigera
gurisi tiuot busa toa bedaoa mao.’ ”
Io, Moses iposa bedaoa ga kus ta ipul
ei mulian ta itnan maron kapei togid
Isip ga ila.
7 Be gid madidnga ton maron kapei
Isip aea tikeo pan bedane, “Eaba toa
ne ga ikado kulupu ngan gita papida
pade? Longean ele panua ta tila
tisoa ad MARON Deo ieda! Tibur Isip
paeamao na. Be eao gera mao?”
8 Idio ta tila tibada Moses ga Aron
ta tiluagid mulian pan maron kapei
togid Isip, ta ikeo pagisirua, “Goibe.
Gimi ala asoa ami MARON Deo ieda.
Be sapadua ngan gimi ga tila?”
9 Ta Moses ikeo, “Gai toa ngada
ne ga ala. Gaingada gid kakau ga
kapeipei ga gergeu arangaranga ga
taine ga lemai sipsip ga meme ga bul-
makao. Ngansa gai ga akado eanean-
nga ngan soanga amai MARON Deo
ieda.”
10 Be maron kapei togid Isip ikeo,
“Irangrang ngan gimi toa ngada ne
ala mao. Oangga adadaoami ga lemi
gergeu tila pade, manta ami MARON
Deo ilua gimi! Ngansa gau nakeo
ga tidio. Gau naoatai, gimi aoangga
akado paeamao ngan gai.
11 Mao tau! Gimi arangaranga
kekelegimi ga ala asoa ami MARON
ieda. Ngansa gimi abeta pagau ngan
toa bedane.” Maron kapei togid Isip
iposa bedaoa ga kus ta ele madidnga
tisusuran Moses ga Aron ta tiuot ga
tila.
12 Ga kus ta MARON Deo ikeo pan
Moses bedane, “Soa bagem ga idae
ta gaga ga ingata tibur Isip. Ta iran-
grang ngan gid gurisi busa tiroro ga
tinam tiuon ngan tibur Isip. Gid an-
nga ga danga padengada toa aoara
idildil matua ipaeabu ngan mao ne,
eine gid gurisi ga tian ga kus.”
13 Io, tota Moses isoa ele toto ga
idae ta igaga ga ingata tibur Isip, ta
MARON Deo ikado ga rai kapei iuot
ado ele parangai ga inam, irangrang
ngan ado dodol ede ga bong. Be
gaisala rumaruma ngan ado sae tota
rai itilak gid gurisi ga tinam.
14 *Ta tisulug ga tisaoe tibur toa
ngada oa Isip ga iuon ngan gid. Mu-
gaeai ga inama, gurisi tiuot busa toa
bedaoa mao. Be irangrang ngan
tiuot busa toa bedaoa muriai mao
pade.
15 Tirobi tano igogo ga ikusuksuk.
Tota tian annga ga danga toa ngada
oa aoara idildil matua ipaeabu ngan
mao. Titnan abei itautau ga abei
ilaun eta ga ienono ngan tibur Isip
mao. Tian toa ngada oa ga kus.
16 Tota manmanae maron kapei
togid Isip ibaba Moses ga Aron ga
tinam pan ta ikeo, “Gau nakado
kadonga sat pan ami MARON Deo ga
pagimi pade.
17 Tota asamum leg kadonga sat
toa ne pakelede pade, ta araring ga
ila pan ami MARON Deo ta ikado ga

* **10:14:** PM 9.2-3

danga paeamao toa ne kus. Ngan
kado ta ipaeabu ngan gau."
18 Tota Moses itnan maron kapei
Isip aea ga idio, ta iraring ga ila pan
MARON Deo.
19 Tota MARON Deo ipalele rai ele
ladonga ta iuot ado ele dilngai ga
inam. Ta rai toa oa iuot kapei tau
ta itilak gid gurisi ta tisulug ngan tad
Singsingia*. Be gurisi eta idio ngan
tibur Isip mao.
20 Be MARON Deo ikado ga maron
kapei Isip aea ilolo matua ga ipaki
itanga pade. Ta ilongean gid Israel
ga tila mao pade.

Dodom kapei iuot Isip

21 Idio ta MARON ikeo pan Moses
bedane, "Soa bagem ga idae ta gaga
ga ingata mariamba, ta irangrang
ngan tibur toa ngada oa Isip iuot
dodom. Dodom toa ne ga iuot ede
pade tau, mambe danga ede idae tor
ngan panua tinid ga tinaman."
22 *Io, Moses isoa ibage ga idae ta
igaga ga ingata mariamba, tota tibur
toa ngada oa Isip iuot dodom tau
irangrang ngan ado tol.
23 Eaba eta Isip irangrang ngan
geranga iuae eta pade mao. Gid
timamado lumaeai, be tirangrang
ngan langa gaot mao, ngansa dodom
kapei ipakala gid irangrang ngan
ado tol. Be dodom toa oa iuot pagid
Israel mao. Gid timamado merengai.
24 Idio ta maron kapei togid Isip
ibaba Moses ga inam pan ta ikeo,
"Gimi ala asoa ami MARON Deo ieda.
Goibe, gimingada adadaoami ga lemi
gergeu ga ala. Be lemi bulmakao ga
sipsip ga tidio Isip."
25 Be Moses ikeo, "Mao. Eao manta
longean gai ta abada lemai masilau
pade ta timan lemai tenainga aea.
Edengada, gai ga adol dingaeai ta
dinga inono ga timomout ga kus,
ta iman tenainga ga ila pan amai
MARON Deo.
26 Tota lemai masilau mud toa
ngada ne ga tila toman ngan gai. Gai
ga atnan eta ga idio mao. Be toa
nene irangrang ngan gai aoatai ngan
masilau isaoa ga iman tenainga aea
mao. Gai ala aot toa eoa ga kus ta
asio gid masilau toa timan tenainga
ga ila pan amai MARON Deo ngan
soanga ieda."
27 Be MARON Deo ikado ga maron
kapei togid Isip ilolo matua ga ipaki
itanga pade. Ta itin ngan ilongean
gid ga tila mao.
28 Ta maron kapei togid Isip ikeo
pan Moses bedane, "La aluai ngan
matag! Irangrang ngan eao luago
mulian pagau pade mao. Oangga
eao luago mulian pagau pade, eao ga
mate."
29 Ta Moses ikeo, "Eine mambe eao
keo. Gau ga nanam nagera matam
pade mao."

11

Deo ikeo ga gid gergeu lautabtabe togid Isip ga timate

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses
bedane, "Gau ga nakado pamuku-
runga kelede pade ga iuot ngan
maron kapei togid Isip toman ngan
ele panua. Ga kus ta ei ga ilongean
gimi ta atnan tibur toa ne ga ala. Be
ei ga ipasensen gimi ta isuk gimi toa
ngada ne ga ala.
2 Be keo pagid arangaranga ga
taine Israel ad ta tibeta gid Isip toa
timamado boloma pagid ta tibada
sogonga silva ga gol ga ila pagid."
3 (Be ngan ado toaiua, gid Isip
tilongo gid Israel linged ta tibada
danga sisid toa oa pagid, ngansa
MARON Deo ikado ga gid Isip lolod
marum ngan gid Israel. Be maron
kapei Isip aea ele panua ga ele ma-
didnga pade tilolon ngan Moses ta
tigera ei mambe madidnga kapei
ede.)
4 Ta Moses ikeo pan maron kapei
togid Isip bedane, "MARON Deo ikeo

* **10:19:** Panua tilongo edaeda ne *Singsingia ta tiuangga tad toa oa singsingia. Be mao, tad toa oa birbirianga. Edaeda Singsingia, panua tiuatoato sapaean. Be ngan posanga Ibru, tad toa ne ieda ipu bedane: tad aea piso busa.* * **10:22:** Sng 105.28, PM 16.10

ga bedane: Bong irabu, gau ga nala
ngan luma kelede kelede togid Isip,
5 ta gid gergeu lautabtabe
arangaranga toa ngada oa Isip ad
ga timate. Eao lem gergeu lautabe
toa sio ei ngan badanga mulim, ei ga
imate. Ga gergeu lautabtabe togid
panua edad kapeipei ga panua edad
mao toa ngada oa ga irangrang ngan
gergeu lautabe ton taine paeaeanga
ilumulumu wit itautau, gid toa
ngada oa ga timate. Be gid bulmakao
led gergeu lautabtabe ga timate
pade.
6 Toa bedaoa ta gid Isip ga tikado
tandanga kapei tau. Tandanga eta
kapei bedane iuot mugaeai ngan
tibur Isip mao, be muriai irangrang
ngan tandanga kapei bedane iuot
mao pade.
7 Be pagid Israel, kaua eta ga isok
mao, ga kadonga eta ga iuot pagid
led panua mao ga led masilau mud
mao pade. Toa bedaoa ta gimi
ga aoatai kemi mambe MARON Deo
ikado kadonga lalaede pagid Israel
mambe ikado pagimi Isip mao.
8 Eao lem madidnga ga lem panua
toa ngada ne ga tinam tikor aed
pagau ta tiposa matua bedane,
'Manmanae! La toman ngan panua
toa ngada na tinasnasi lingem!'
Kadonga toa ngada ne iuot ga kus ta
gau ga natnan Isip ga nala." Moses
iposa bedaoa ga kus ta itnan maron
kapei togid Isip ta iuot ga ila, be ilolo
bake tau.
9 Be somisomi MARON Deo ikeo
pan Moses bedane, "Maron kapei
togid Isip ga ipaki itanga ngan lem
posanga pade. Toa bedaoa ta leg
uisinga iuot busa rabu ngan gid Isip."
10 Be Moses ga Aron tikado gid
uisinga toa busa ne maron kapei
Isip aea imatai ga kus. Be MARON
Deo ikado ei ga ilolo matua ga ipaki
itanga somisomi, ta ilongean gid Is-
rael ga titnan ele tibur mao.

12

Eaneannga Pasova aea

1 *Moses ga Aron timamado Isip
maitne, be MARON ikeo pagisirua be-
dane,
2 "Taiko toaine eine gimi lemi taiko
imugamuga ngan rai toa ngada ne.
3 Be gimirua ga akeo pagid panua
toa ngada ne Israel ad ga bedane:
Ngan taiko toaine aea ado sangaul,
gid luma itamatama kelede kelede ga
tisio gid ad sipsip mao meme eta.
4 Oangga luma eta aea panua
busa mao ta tirangrang ngan eannga
masilau dodol toa oa ga kus mao,
eine ga tilup toman ngan iaoa ede
pade boloma ngan gid. Manta matad
inasi kemi led panua dabad ta tipota
masilau imedameda ga irangrang
ngan gid.
5 Be manta asio sipsip mao meme
aranga eta toa aea rai kelede. Be
irangrang ngan asio sipsip eta toa
aea tibun mao ga danga eta pade
ipaeabu ngan itin mao pade.
6 "Gimi ga amariala kemi ngan gid
irangrang ngan taiko toaine aea ado
sangaul igegea pange. Ngan lailai
sagogogo ngan ado toaiua, eine gimi
toa ngada ne ga atotoi gid.
7 Manta adoi singid kauteta ta
asama ngan lemi atama aea kisinga
toa rua oa ga aea tabalanga gadae
pade. Akado bedaoa ngan gid luma
kelede kelede toa aeanean ngan.
8 Ngan bong toaiua gimi ga alut
ami sipsip ngan dinga ga kus ta aean
toman ngan sabatnga ipaipai ga bret
toa aea yis ienono ngan mao.
9 Be irangrang ngan aean sipsip
imedameda gargar mao, ga anadnad
ngan eau mao pade. Be manta alut
ngan dinga toman ngan ilabora ga
iae ga ibage ga idanga sisid toa ngada
oa iloleai.
10 Be irangrang ngan gimi atnan
ilia ga idio gaisala mao. Oangga ilia
idio gaisala, anono ngan dinga ga
imomout ga kus.
11 Oangga aean, gimi manta anasi
ga bedane: Apit ami malo ga

* **12:1:** Wkp 23.5, Nam 9.1-5, 28.16, Lo 16.1-2

akaukau ngan ami pus, ta adol lemi su ga akisi lemi toto lalalanga aea. Manta aean manmanae. Ngansa eine gau MARON leg eaneannga Pasova* aea.

12 "Be ngan bong toaiua gau ga nala ngan gid luma kelede kelede togid Isip ta napamate gid gergeu lautabtabe arangaranga ga masilau led gergeu lautabtabe toa ngada oa. Toa bedaoa ta gau ga napanas gid deo togid Isip. Gau eine MARON.

13 Be sing toa asama ngan lemi luma aea atama iaoa, eine ga iman kilala ngan gimi. Ta oangga napamukuru gid Isip led gergeu lautabtabe, eine ga nagera sing toa oa, ta nasapir ngan gimi, ta natnan gimi ga adio kemi.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

"Eine ga nagera sing toa oa, ta nasapir ngan gimi."

14 *"Rai ga rai ngan ado toaine, manta akado eaneannga toa ne ta matami nanan kadonga kapei toa gau MARON nakado. Be lemi gergeu ga tibutibumi tiuotot muriai ga ila, manta tinasnasi apu toa ne pade."

Eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao

15 Idio ta Deo ikeo pade bedane, "Irangrang ngan ado lima ga rua, gimi ga aean bret toa aea yis ienono ngan mao. Be ngan ado toa imuga oa, manta atado saoa yis ienono lemi lumaeai ga iduaea. Be ngan ado toa imuga oa ga irangrang ngan ado lima ga rua, oangga sai ian annga eta toa yis ienono ngan, manta asuk ei ga ila aluai ngan gimi Israel.

16 Be ngan ado toa imuga oa, ga pade ngan ado lima ga rua aea, gimi ga aluplup ngan soanga gau edag. Be irangrang ngan akado naurata eta ngan ado toa rua ne mao, ngansa gau leg ul ienono ngan. Naurata kelede mon arangrang ngan akado, eine ami annga aea kadonga.

17 "Gimi ga akado eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao ne, ngansa gau nabada gimi iaoa kelede kelede Israel ami ta atnan Isip ngan ado toaine. Manta akado eaneannga kapei toa ne ngan rai ga rai ga ila, ta muriai lemi gergeu ga tibutibumi tikakado pade.

18 Be lailai ngan taiko toaine aea ado sangaul igegea pange, ga ila irangrang ngan lailai ngan ado sangaul rua igegea ede, gimi manta aeanean bret toa aea yis ienono ngan mao.

19 Ngan ado toa lima ga rua ne, irangrang ngan yis eta ienono lemi lumaeai mao. Be oangga eaba eta ngan gimi, mao eaba eta ngan tibur ede pade toa imamado rabu ngan gimi ian danga eta toa yis ienono ngan, manta asuk ei ga ila aluai ngan gimi Israel.

20 Ngan tibur isaoa gimi amamado ngan, aean annga eta toman ngan

* **12:11:** Posanga idil *Pasova ipu eine Isapir. Tiuato eaneannga ieda toa bedaoa ngansa matad nanan mambe Deo ipaeabu ngan gid Israel mao be isapir ngan gid ta itnan gid ga tidio kemi. (Gera lain 13.)*

* **12:14:** IM 23.15, 34.18, Wkp 23.6-8, Nam 28.17-25, Lo 16.3-8

yis padam. Manta aean bret toa yis
ienono ngan mao."

Tian annga Pasova aea

21 Idio ta Moses ibaba gid kapeipei
Israel ad ga tinam pan ta ikeo pagid,
"Gimi kelede kelede ala manamana
ta asio ami sipsip mao meme eta,
ta atotoi gid ga iman amingada lemi
gergeu ami Pasova aea.
22 Aparere singid kautede ga idae
ngan tabla gereirei, ga kus ta abada
abei isop iboga ta agasi ga idudunga
ngan sing toa oa, ta asama ngan lemi
atama aea kisinga toa rua oa ga aea
tabalanga gadae pade. Be irangrang
ngan gimi atnan lemi luma ga ala
gaot mao ga irangrang ngan gaisala.
23 *Oangga MARON ila ngan luma
kelede kelede ngan tibur Isip ngan
raunga gid gergeu lautabtabe, ei
ga igera sing toa ienono ngan lemi
atama iaoa, ta ei ga isapir ngan
gimi. Toa bedaoa ta ei ga ilongean
anggelo pamatenga aea ga idudunga
lemi lumaeai ngan pamatenga lemi
gergeu lautabtabe mao.
24 "Gimi ga anasi apu toa ne ngan
rai ga rai, be muriai lemi gergeu ga
tibutibumi ga tinasnasi toa bedane
pade.
25 Be muriai oangga gimi ala
amado ngan tano toa MARON iposa
tautaunga pagimi ngan, manta
anasnasi kadonga toa ne pade.
26 Be oangga lemi gergeu tibeta
gimi bedane, 'Eaneannga toa ne ipu
madongan?'
27 tota akeo pagid bedane, 'Gita
takado eaneannga Pasova aea toa ne
toman ngan aea masilau tenainga
aea ga ila pan MARON, ngansa
matada nanan ado toa ei irau gid
Isip led gergeu lautabtabe ga timate,
be isapir ngan gita Israel leda luma
ta itnan gitaingada leda gergeu
lautabtabe ga tadio kemi.' "

Gid panua Israel tilongo posanga
toa ne ta tikor aed ga tidol laborad
ga isulug tanoeai.
28 Ga kus ta tila tikado danga toa
ngada oa mambe MARON irenren
pan Moses ga Aron ngan.

Gid gergeu lautabtabe togid Isip timate

29 *Be bong irabu MARON Deo irau
gid gergeu lautabtabe toa ngada oa
togid Isip ga timate. Ei ipamate
maron kapei togid Isip ele gergeu
lautabe ga gergeu lautabtabe togid
panua edad kapeipei ga panua edad
mao toa ngada oa ga irangrang ngan
gergeu lautabtabe togid panua tima-
mado ngan luma panasnga aea. Be
ipamate gid masilau mud led gergeu
lautabtabe pade.
30 Maron kapei togid Isip toman
ngan ele madidnga ga panua toa
ngada oa Isip ad tidae bong ta tigera
led gergeu lautabtabe timatemate, ta
tikado tandanga kapei. Luma toa
ngada oa Isip, eta aea sala ngan
matenga mao.
31 Ngan bong toaiua maron kapei
togid Isip ibaba Moses ga Aron ga
tinam pan ta ikeo, "Manmanae!
Gimingada panua Israel adae ta at-
nan leg panua ga ala. Ala asoa ami
MARON Deo ieda mambe abetabeta
gau ngan.
32 Abada lemi masilau mud
mambe akeo ngan ta ala. Be manta
araring ngan Deo ikado kemi ngan
gau pade."
33 Idio ta gid Isip aoad isensen gid
Israel ngan tnannga led tibur man-
manae. Ta tikeo bedane, "Oangga
atnan gai manmanae mao, eine gai
toa ngada ne ga amate!"
34 Tota gid Israel tibada ad plaoa
sapaean. Tibul yis ngan mao, be
tidoldol ngan gid tabla ta tiluga ngan
gid malo, ga kus ta tibisibisi ga tila.
35 *Be tibetabeta gid Isip ngan
badanga sogonga silva ga gol ga
barikia papau pagid mambe Moses
ikeo pagid ngan.
36 Ta gid Isip tilongo ta tibada
danga sisid toa tibetabeta ngan
pagid, ngansa MARON Deo ikado ga

* **12:23:** Ibr 11.28 * **12:29:** IM 4.22-23 * **12:35:** IM 3.21-22

gid Isip lolod marum ngan gid Israel. Ngan kadonga toa bedaoa, gid Israel tibada danga sisid busa togid Isip sapaean.

Gid Israel titnan Isip

37 Idio ta gid Israel titnan tuanga Rameses, ta tilalala ga tila ngan tuanga Sukot. Gid ipom toa tilalala, arangaranga kekelegid dabad iuot bunoringring buno lima, bunoringring buno ede (600,000). Be tiuade gid taine ga gergeu mao.

38 Tibada led bulmakao ga sipsip ga meme ipu ga ipu ta tila toman ngan gid. Be panua busa padengada tila toman ngan gid pade.

39 Be tinono bret ngan plaoa toa aea yis ienono ngan mao. Plaoa toa oa tibada Isip ga inam, be aea yis ienono ngan mao, ngansa gid Isip tipasensen gid, ta tirangrang ngan tikado kemi ad tamad mao.

40 *Gid Israel timamado Isip irangrang ngan rai buno pange sangaul tol (430).

41 Be tutui ngan rai toa buno pange sangaul tol kus, tota MARON ele panua Israel iaoa kelede kelede titnan Isip ga tila.

42 Ngan bong toaiua MARON imata arar ta imariala kemi ngan gid Israel ta ibada gid ta titnan Isip ga tila. Tota rai ga rai ngan bong toaiua, gid Israel matad arar ngan soanga MARON ieda, ta matad nanan ele kadonga.

Gid apu ngan eaneannga Pasova aea

43 Idio ta MARON ikeo pan Moses ga Aron bedane, "Alongo gid apu ngan eaneannga Pasova aea:

"Eaba eta ngan tibur ede pade toa imamado rabu ngan gimi, irangrang ngan ian annga Pasova aea mao.

44 Be oangga aol lemi paeaeanga aranga eta, ta ikeo ga ian annga Pasova aea, manta apalu ei, ga kus ta irangrang ngan ian toman ngan gimi.

45 Be panua timamado pagimi mole mao, ga panua tibokoboko pat pagimi, tirangrang ngan tian annga toa ne mao.

46 *"Manta aean annga toa na gadudunga ngan lemi luma kelede kelede. Irangrang ngan abada imedameda eta ga ila gaot mao. Be irangrang ngan akor masilau toa oa ituatua eta mao.

47 Ipom toa ngada ne Israel, manta tikado eaneannga toa ne.

48 "Be oangga eaba ngan tibur ede pade imamado rabu ngan gimi ta iuangga ian MARON ele eaneannga Pasova aea pade, manta ipalu ele arangaranga toa ngada oa. Oangga ikado bedaoa ga kus, ei ga irangrang ngan ian annga toa ne mambe gimi Israel pade. Be eaba eta toa ibada palunga mao, irangrang ngan ian annga toa ne mao.

49 Apu toa lalaede ne ipakaranga gimi Israel ga gid panua ngan tibur ede pade timamado rabu ngan gimi."

50 Idio ta gid Israel toa ngada oa tikado mambe MARON irenren pan Moses ga Aron ngan.

51 Be tutui ngan ado toaiua, MARON ibada gid iaoa kelede kelede togid Israel ta titnan Isip ga tila.

13

Deo ikeo ga tidol ele ul ngan led gergeu lautabtabe ta timan ei ele

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane,

2 *"Gimi manta adol leg ul ngan lemi gergeu lautabtabe arangaranga toa ngada ne ta timan gau leg. Be manta adol leg ul pade toa bedaoa ngan gergeu lautabtabe togid lemi masilau mud."

Moses ipalongo gid Israel ngan eaneannga ngan Bret toa aea Yis Ienono ngan Mao

3 Idio ta Moses ikeo pagid panua bedane, "Mugaeai gid Isip tipakala gimi ta akado naurata paeaeanga pagid. Be ngan MARON Deo iura, ei ibada gimi ta atnan tibur toa oa ga anam. Tota somisomi muriai, gimi

* **12:40:** OM 15.13, Gal 3.17 * **12:46:** Nam 9.12, Ins 19.36 * **13:2:** Nam 3.13, Lu 2.23

manta matami nanan ado toaine. Be irangrang ngan aean annga eta toa aea yis ienono ngan mao.

4 Gimi atnan Isip labone, ngan taiko Abip*.

5 Mugaeai MARON iposa tautaunga pagid tibutibumi ngan ipan tano pagid. Eine tano togid Kenan ga It ga Amor ga Ivi ga Iebus. Be tano toa ne kemi tau ga imona kapei ta bon isul ga bulmakao itud isul iuotot ngan. Tota oangga ibada gimi ga ala ngan tano toa oa, manta akado eaneannga toa ne ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao. Rai ga rai ngan taiko toaine, manta akado eaneannga toa ne.

6 Irangrang ngan ado lima ga rua, gimi ga aean bret toa aea yis ienono ngan mao. Be ngan ado lima ga rua aea, gimi ga akado eaneannga ngan soanga MARON ieda.

7 Ngan ado toa lima ga rua ne, gimi ga aean bret aea yis ienono ngan mao. Annga eta toa yis ienono ngan, irangrang ngan ienono lemi lumaeai mao, ga ngan lemi tibur mao pade.

8 Ngan ado toaiua, akeo pagid lemi gergeu bedane, 'Gita takado bedane ngansa matada nanan MARON ele kadonga ngan luanga gita ta tatnan Isip.'

9 Eaneannga toa ne ga iman kilala ngan matami nanan MARON ele kadonga, mambe kilala ede akaukau ga idae bagemiai mao laboramiai. Toa bedaoa ga matami nanan Deo ele apu ta aposaposa ngan. Ngansa MARON iura kapei ta ibada gimi ta atnan Isip ga anam.

10 Manta anasnasi apu toa ne rai ga rai ngan ado toaine."

Manta tikado tenainga ngan patutuinga led gergeu lautabtabe ad ul

11 Moses ikeo pade bedane, "MARON ga ibada gimi ga ala ngan tano togid Kenan. Ei ga ipan tano toa oa ga iman ami, lalaede mambe iposa tautaunga pagimi ga pagid tibutibumi mugaeai ngan.

12 *Be oangga ibada gimi ga ala amado toa eoa ga kus, manta adol lemi gergeu lautabtabe arangaranga toa ngada ne ga tidae MARON ibageai, ngansa ei idol ul ngan gid. Be idol ul pade ngan gid gergeu lautabtabe togid lemi masilau mud, ngansa gid timan MARON ele.

13 Be manta atenai sipsip ede ngan patutuinga ul toa idol ngan lemi donki ele gergeu lautabe. Be oangga tinimi ngan tenainga sipsip ngan patutuinga donki toa oa aea ul mao, manta akor donki toa oa igagal. Be manta akado tenainga ede pade ngan patutuinga lemi gergeu lautabtabe arangaranga ad ul.

14 "Be muriai, oangga lemi gergeu tibeta gimi ta tikeo, 'Kadonga toa ne ipu madongan?' ta akeo pagid, 'Mugaeai gid Isip tipakala gita ta takado naurata paeaeanga pagid. Be MARON iura kapei ta ibada gita ta tatnan tibur toa oa ga tanam.

15 Be maron kapei togid Isip ilolo matua ga ipaki itanga ta ilongean gita ga tala mao, tota MARON Deo ipamate gid gergeu lautabtabe toa ngada oa togid Isip. Be ipamate gid gergeu lautabtabe togid masilau mud pade. Ngan ipu toaine gita tarau gid gergeu lautabtabe togid masilau mud ta timan tenainga ga ila pan MARON. Be takado tenainga ede pade ngan patutuinga leda gergeu lautabtabe ad ul.

16 Gita tanasi kadonga toa ne ta matada nanan MARON Deo iura ngan badanga gita ta tatnan tibur Isip ga tanam. Kadonga toa ne eine mambe kilala ede takaukau ga idae bagedai ga laboradai ngan papeinga matada ngan ele kadonga toa ne.' "

Deo imamado gadudunga ngan laulau ga dinga

17 Maron kapei togid Isip ilongean gid Israel ta tila ga kus, be Deo ibada gid ga tinasi edap aea bolobolo toa ila labiai ngan tibur Pilistia oa mao. Ngansa ikeo iloleai bedane, "Ngan

* **13:4:** Gid Israel led taiko Abip eine lalaede mambe gita leda taiko Mas mao Epril. * **13:12:** IM 34.19-20, Lu 2.23

kado ta tigera alu ede pade tikado
paraunga pagid, ta tipul lolod ta tilu-
agid mulian ga tila Isip."
18 Tota Deo ibada gid ta timalele
ngan tibur modamodanga ta tinasi
edap ila ngan tad Singsingia. Be
gid Israel tibada danga sisid pa-
raunga aea pade ta titnan tibur Isip
ta tilalala ga tila.
19 *Be Moses ibada Iosep ituatua
pade ta tila, ngansa mugaeai Iosep
irenren pagid Israel ta tiposa tau-
taunga pan, ta ikeo, "Muriai Deo ga
ilua gimi ta ibada gimi ga atnan Isip.
Be ngan ado toaiua, manta abada tu-
atuag ga ila toman ngan gimi pade."
20 Idio ta gid Israel titnan tuanga
Sukot ta tila tirau saupu ngan tibur
Etam. Tibur toa oa digedige ngan
tibur modamodanga.
21 Be ado ga ado, MARON Deo ima-
mado gadudunga ngan laulau ma-
marae ede ta imugamuga ngan gid
ga ipasolan gid ngan edap. Be
bong ga bong imamado gadudunga
ngan dinga mamarae ede ta itaratara
gid. Toa bedaoa ta tirangrang ngan
tilalala bong ga ado.
22 Ado somisomi laulau toa oa
ilalala ga imugamuga ngan gid, be
somisomi bong, dinga toa oa imuga-
muga ngan gid pade.

14

*Gid Israel tiuore ngan tad Singsin-
gia*

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses
bedane,
2 "Keo pagid Israel ta tiluagid mu-
lian ta tirau saupu boloma tad matai
ngan tuanga Piairot toa rabu ngan
tuanga Mikdol ga tad Singsingia,
iadag ngan tuanga Balsepon.
3 Be maron kapei togid Isip ga ikeo
iloleai bedane, 'Gid Israel tilalala
mangamanga alele ngan tibur toa
oa, be led edap eta ngan tnan-
nga tibur toa oa mao, ngansa tibur
modamodanga ipakala gid.'
4 Be gau ga nakado ga maron kapei
togid Isip ilolo matua ga iparpar
maitne, ta ei ga ilado tatan gid. Be
gau ga naeasal ei ngan paraunga,
toman ngan ele panua paraunga ad.
Be ngan kadonga toa ga nakado, eine
ga panua tisoa gau edag. Ta gid
Isip ga tiuatai kemi mambe gau eine
MARON." Io, tota gid Israel tinasi
Moses ele posanga toa oa.

5 Be maron kapei togid Isip ilongo
posanga mambe gid Israel tiaoa ga
tila, tota ei toman ngan ele madidnga
tipul lolod mulian ta lolod paeamao
ngan gid Israel ta tikeo, "Ikamado ga
talongean gid Israel ga tila? Labone
sapadua ga tikado leda naurata?"
6 Tiposa bedaoa ga kus ta maron
kapei togid Isip ibada ele karis ta
ibaba ele panua paraunga ad.
7 Be ibada ele karis kemikemi pa-
raunga aea buno lima buno ede
(600), toman ngan gid karis pa-
raunga aea toa ngada oa Isip, be
ele madidnga kelede kelede tiladlado
ngan gid.
8 Be MARON Deo ikado ga maron
kapei togid Isip ilolo matua ga
iparpar maitne, ta tilado tatan gid
Israel. Gid Israel toa oa tilalala ga
titnan Isip be timataud gid Isip mao.
9 Ta gid Isip led os ga karis
paraunga aea ga karis itamatama
ga panua paraunga ad padengada
tilado tatan gid Israel ta tipaboloma
led saupu toa boloma tad matai ngan
tuanga Piairot, iadag ngan tuanga
Balsepon.

10 Maron kapei togid Isip toman
ngan ele panua tiladlado ga tingata
gid Israel, be gid Israel matad idae, ta
tigera gid Isip ru ga ru ga per. Tota
timataud kapei ta tiansaban ga ila
pan MARON.

* **13:19:** OM 50.25, Jos 24.32

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Gid Israel tigera gid Isip tiladlado ga tinam ta timataud kapei.

11 Ta tikeo pan Moses bedane, "Eao kamado bada gai ga anam ngan tibur modamodanga toa ne? Eao oangga tibur Isip aea denga busa mao, ta bada gai ga anama amate ngan tibur modamodanga toa ne? Kemi ngan gai amado Isip ga amate.

12 Be gita tamamado Isip maitne, ta gai akeo pago bedane, 'Tnan gai ga adio. Kemi ngan gai aman paeaeanga sapaean togid Isip.' Be paeamao ngan gai amate ngan tibur modamodanga toa ne."

13 Be Moses ikeo pagid panua, "Amataud mao. Amadid matua ta agera danga toa MARON ga ikado ngan badanga gimi mulian labone. Ngansa gid panua Isip toa labone agera, eine muriai ga agera gid pade mao.

14 Alongo. MARON ga iparau ala ngan gimi. Be gimi ga amumun ga amadmadid."

15 Ga kus ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Eao kamado tang ga inam pagau? Keo pagid Israel ta tidae ga tila.

16 Soa lem toto lalalanga aea ga idae ta gaga ga ingata tad. Tota tad ga imapoga ga iman rua, ta gid Israel ga tilalala ngan tano mamasa ta tiuore ga tila iadag.

17 Be ega, gau ga nakado ta gid Isip lolod matua ta tiparpar ngan nasinga gid. Be gau ga naparau pan maron kapei togid Isip toman ngan ele panua paraunga ad ga led karis ga gid karis itamatama, ta naeasal gid. Ngan leg kadonga toa ne, gid panua ga tisoa gau edag.

18 Be oangga naeasal maron kapei togid Isip ga ele karis ga gid karis itamatama toa bedaoa, eine gid Isip ga tiuatai kemi mambe gau eine MARON."

19 Io, anggelo ton Deo toa imugamuga ngan gid Israel led panua paraunga ad, tota ipul ei mulian ta ila imadid muriai ngan gid. Be laulau mamarae toa ilalala ga imugamuga ngan gid, tota ipul ei mulian pade ta ila imadid muriai ngan gid.

20 Ta ila imadid rabu ngan gid panua paraunga ad togid Israel ga togid Isip. Ngan bong dodol toaiua laulau kapei toa oa ikado dodom kapei ila pagid Isip, be tibur meremere ila pagid Israel. Tota gid Isip tirangrang ngan tila boloma pagid Israel mao ga irangrang ngan gaisala.

21 Idio ta Moses isoa ibage ga idae ta igaga ga ingata tad, ta MARON ikado ga rai kapei iuot ado ele parangai ga inam ta ipalua tad irangrang ngan gaisala. Be tad imapoga ga iman rua, ta tano gadio madaoan iloleai, tota imamasa ga iuot masaeai.

22 *Ta gid Israel tilalala ga tiuore iadag ngan tano mamasa. Be tad iuot mambe kali imadmadid led edap isaleai iadag ga iadag.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Gid Israel tilalala ga tiuore iadag ngan tano mamasa.

23 Be gid Isip tilado tatan gid, ta maron kapei Isip aea ele os ga karis ga gid karis itamatama toa ngada oa tinasi gid ga tila rabu ngan tad toa oa.

* **14:22:** 1Ko 10.1-2, Ibr 11.29

24 Gaga iuangga itakai, be MARON
imamado rabu ngan laulau ma-
marae ga dinga, ta imata isulug
pagid panua paraunga ad togid Isip
ta ipabuobuo laborad ga timanga-
manga.
25 Ta ikado ga led karis aed tos
ga tos, ta tirangrang ngan tiladlado
kemi mao. Tota gid Isip tikeo, "Man-
manae! Tala aluai ngan gid Israel.
Ad MARON iparau ala ngan gid ga
inam pagita."
26 Ga kus ta MARON ikeo pan Moses
bedane, "Soa bagem ga idae ta gaga
ga ingata tad, ta tad ga krau ga isulug
ta irobi gid Isip toman ngan led os ga
karis ga gid karis itamatama."
27 Io, gaga itakai ta Moses isoa
ibage ga idae ta igaga ga ingata tad.
Tota tad krau ga isulug mulian imu-
liai. Gid Isip tigera ta tiuangga tiaoa
ngan, be tirangrang mao, ngansa
MARON itado gid ga tidudunga tad
iloleai.
28 Be tad ilele mulian ta irobi gid
karis ga gid karis itamatama ga gid
panua paraunga ad toa ngada oa ton
maron kapei Isip aea. Gid Isip toa
tinasi gid Israel ga tila tad irabuiai
oa, eta ngan gid iluai mulian mao.
Toa ngada oa timatemate ga kus.
29 Be gid Israel tilalala ga tiuore
ga tila iadag ngan tano mamasa. Be
tad iuot mambe kali imadmadid led
edap isaleai iadag ga iadag.
30 Ngan ado toaiua, MARON
ibada mulian gid Israel pagid Isip
bagedeai. Be gid Israel tigera gid Isip
timate ga patid ienono labiai.
31 Gid Israel tigera MARON iasal
gid Isip ngan iura kapei toa bedaoa,
ta timataud ga tilolon ngan MARON,
be lolod matua ngan ei ga ngan ele
paeaeanga Moses pade.

15

Moses ele baunga

1 *Ngan ado toaiua, Moses gisin-
gada gid Israel tikado baunga ga
oaine ila pan MARON.
"Gau ga nakado baunga ila pan
MARON,
ngansa ei iasal aea miri ita-
matama,
ta ieda idae gadae tau.
Gid os toman ngan os itamatama,
itado gid ga tisulug tadiai.
2 *MARON ipamatua gau ta urag
kapei,
ta nakado baunga toa ne ngan ei.
Ei ibada gau mulian,
ta gau ga nasoa ieda.
Ei gau ag Deo ga Deo ton tamag pade,
ta gau ga nakado baunga ngan
soanga ieda.
3 MARON ei eaba paraunga aea ede
toa iura kapei.
Ei ieda MARON.
4 Ei itado maron kapei Isip aea ele
karis ga panua paraunga ad
ga tisulug tadiai.
Maron kapei togid Isip ele madidnga
kemikemi
tidal ngan tad Singsingia ga ti-
mate.
5 Tad kapei irobi gid,
ta timadi ga tisulug madaoan
iloleai mambe pat.

6 "O MARON, bagem oatai iura kapei
tau ta ipasolan lem taranga.
Maron, bagem oatai ipurum am
miri itamatama ga kus.
7 Eao mamado gadae tau
ta easal gid panua toa tikado
paraunga pago
ta tado gid ga tisulug gadio.
Eao lolom bake mambe dinga irara-
bal,
ta nono am miri itamatama ga
kus
mambe purup imisimisi.
8 Aoam uru iuso tad ta isum ga idae.
Be ngalu kapeipei timadid tutui
iadag ga iadag mambe kali.
Ta tad kapei imadid matua toa
madaoan iloleai oa.

9 "Am miri itamatama tikeo,
'Gai ga abutatan gid ta aluku gid.
Be gai ga apota alele led danga sisid
kemikemi.

* **15:1:** PM 15.3 * **15:2:** Sng 118.14, Ais 12.2

Gai ga akere gai ngan led danga
sisid kemikemi aea badanga.
Gai ga anusi lemai didi paraunga aea
ta apaeabu ngan gid ngan gai
uramai.'
10 Be eao uso aoam uru pakelede,
tota tad irobi gid.
Ta timadi ga tisulug madaoan
iloleai mambe pat.

11 "O MARON, Deo eta pade mambe
eao mao.
Eao kekelego tutui tau ta ma-
mado gadae.
Panua toa ngada ne timataud
ngan eao ta tipakuru ngan go,
be eao pamatala gid panua ngan
lem uisinga kapeipei.
12 Eao patutui bagem oatai,
tota tano ipokakai ta ison gid.

13 "Be ngan lem kadonga lolo isat aea
ga mata tutui aea,
eao bada lem panua mulian
ngan led naurata paeaeanga,
ta eao madid ga mugamuga
ngan gid.
Ngan eao uram, eao ga pasolan gid
ngan led edap,
ta tilalala ga tila ngan tibur kemi
toa eao sio ga iman lem.
14 Be gid alu padengada toa tilongo
ngan lem kadonga,
timataud kapei ga tisamimi.
Mataudnga kapei ga ibada gid
Pilistia.
15 Gid madidnga togid Idom ga
timataud ta laborad imanga-
manga.
Gid madidnga togid Moap ga ti-
samimi paeamao tau.
Be gid panua Kenan ga timataud
ta tiaoa alele.
16 Gid toa ngada oa ga timataud ga
lolod ede ga ede.
Ngan eao bagem iura kapei,
gid ga tisapun mao mambe pat,
ga irangrang ngan lem panua tilalala
ga tisapir ga tila.
MARON, gid panua toa oa eao ol
gid ga timan lem.
17 O MARON, gid mambe eao lem abei
kemi ede toa earum dadangai.
Ta eao ga bada gid ga tila timado
kemi
ngan lusi toa eao sio ga iman
lem.
Tibur toa oa, eao mulmulim ngan.
Ngan eao bagem eao kado lem
tibur madonga aea toa eoa.
18 MARON, danga toa ngada ne ga idio
eao bagemeai
somisomi ga ilalala ga ila."

Miriam ele baunga

19 Ngan ado toaiua, maron kapei togid Isip ele panua paraunga ad ga led karis ga karis itamatama tinasi gid Israel ga tila rabu ngan tad kapei, be MARON Deo ikado ta tad iluai mulian ga irobi gid. Be gid Israel tilalala ga tila tad irabuiai ngan tano mamasa.
20 Ta ngan ado toaiua, Aron iliu Miriam, taine toa ibabada Deo iaoa, ibada ele golo ta gid taine tinasi ei ta tibada led golo pade ta titoltol.
21 Ta Miriam ikado baunga ila pagid ga bedane:

"Gimi abau ga ila pan MARON,
ngansa ei iasal aea miri ita-
matama,
ta ieda idae gadae tau.
Gid os toman ngan os itamatama,
itado gid ga tisulug tadiai."

Eau imana paipai

22 Idio ta Moses ibada gid Israel ta titnan tad Singsingia ta tilalala ga tila ngan tibur modamodanga ieda Sur. Tilalala alele ngan tibur modamodanga irangrang ngan ado tol, be tigera eau eta mao.
23 Ga kus ta tiuot ngan eau ede ngan tibur Mara, be tirangrang ngan tiun mao, ngansa imana paipai. Ngan ipu toaine tiuato tibur toa oa ieda Mara*.
24 Tota gid panua tiririak ngan Moses ta tikeo, "Gai ga aun saoa?"
25 Idio ta Moses iansaban ga ila pan MARON, ta MARON ipasolan ei ngan

* **15:23:** Edaeda *Mara ipu eine danga imana paipai.*

abei itul ede ienono. Moses ibada ta itado ga isulug eauiai. Tota eau toa oa imana iuot marilonga kemi, ta tirangrang ngan tiun.

Toa eoa Deo idol apu edengada ngan gid tinasnasi, be itoba gid toa eoa, ngansa iuangga iuatai, gid ga tinasi ilinge, mao madongan?

26 Ta ikeo pagid, "Gau MARON Deo togimi. Oangga alongolongo lingeg ga akado kadonga tututui ngan gau matag ta alongo kemi leg apu toa ngada ne ga anasnasi, eine gid dibala papaeamao toa nakado ga iuot ngan gid Isip, eta ngan gid ga iuot ngan gimi mao ga mao tau. Ngansa gau MARON toa nakemikemi ami dibala."

27 Ga kus ta tilalala ga tiuot ngan tibur Elim. Toa eoa eaumata sangaul igegea rua ienono ga abei det† sangalima sangaul rua timadmadid. Tota gid Israel tirau saupu boloma ngan eau toa oa.

16

Deo ipan gid Israel ad mana ga man kaeau

1 Taiko rua muriai ngan gid Israel titnan Isip, ngan taiko toa oa aea ado sangaul igegea lima, gid Israel toa ngada oa titnan tibur Elim ta tilalala ga tila ngan tibur modamodanga ieda Sen. Tibur toa oa ienono rabu ngan tibur Elim ga lusi Sainai.

2 Ngan tibur modamodanga toa oa gid Israel toa ngada oa tiririak ga ila pan Moses ga Aron.

3 Gid Israel tikeo pagisirua bedane, "Gai aoangga kemi ngan MARON ipamate gai motean ngan tibur Isip. Toa eoa lemai ulo iuon ngan masilau imedameda ta gai aeanean annga irangrang ngan lemai kimnga. Be gimirua abada gai ga anama ngan tibur modamodanga toa ne ta aoangga apamate gai toa ngada ne ngan pitoro."

4 *Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Ega, gau ga nakado ta annga itaptap mariambai ga isulug mambe aoara. Ngan ado kelede kelede gid panua ga tiuot ta tila tigou annga toa oa irangrang ngan ado kelede aea. Ngan kadonga toa ne, eine ga natoba gid ta naoatai, gid ga tinasi lingeg, mao madongan?

5 Be ngan ado lima ga ede aea, gid ga tibada annga irangrang ngan ado rua, ta tinono motean ga ienono."

6 Tota Moses ga Aron tikeo pagid Israel toa ngada oa bedane, "Labone lailai gimi ga aoatai kemi mambe MARON kekelen ibada gimi ta atnan Isip.

7 Gimi aririak ga ila pan MARON, ta ei ilongo na. Tota sabale gaisala gimi ga agera MARON ele taranga kapei. Ikamado ga aririak ga inam pagai? Gairua panua sapaean."

8 Be Moses ikeo pade bedane, "Oangga MARON ipan ami masilau lailai ga ipan ami annga gaisala ga irangrang ngan lemi kimnga, eine gimi ga aoatai mambe ei kekelen ibada gimi ta atnan Isip. Ngansa ei ilongo gimi aririak ga ila pan. Gairua panua sapaean. Gimi aririak ga inam pagai, be tautaunga aririak ga ila pan MARON."

9 Ga kus ta Moses ikeo pan Aron, "Keo pagid panua Israel toa ngada ne bedane, 'Gimi anam amadid boloma pan MARON, ngansa ei ilongo lemi ririaknga na.' "

10 Io, Aron iposaposa maitne pagid panua Israel, be matad ila ngan tibur modamodanga ta tigera MARON ele taranga kapei iuot laulauiai ga isulug.

11 Ta MARON ikeo pan Moses bedane,

12 "Gau nalongo gid Israel tiririak ga inam pagau. Tota keo pagid, 'Lailai sagogogo gimi ga aean masilau imedameda, be gaisala gimi ga aean annga irangrang ngan lemi kimnga. Toa bedaoa ta gimi ga aoatai kemi mambe gau eine MARON Deo togimi.' "

† **15:27:** *Abei det imata mambe bu, be itautau imana kemi ngan eaneannga.*

* **16:4:** Ins 6.31

13 Io, ngan lailai toaiua gid man
kaeau tiroro ga tisulug ta tiuon ngan
led saupu. Be gaisala ngan ado sae,
namul bong aea isulug ta ikado led
saupu idigedige ga iburisinga.
14 Be namul toa oa imamasa ga ila
ga kus ta tigera gid danga gereirei
busa ienono tano igogoeai mambe
mama aea kota be malamalan.
15 *Ta gid Israel tigera ta tiposa pol
ngan gid bedane, "Danga ne saoa?"
Ngansa tigera danga eta bedaoa mu-
gaeai mao.

Be Moses ikeo pagid bedane, "Eine
ami annga toa MARON ibada ga ila
pagimi.
16 MARON iposa matua pagita be-
dane, 'Gimi kelede kelede ga abada
annga toa ne irangrang ngan gimi
aean. Anonoi ngan ulo gereirei
kelede kelede ta apota ga irangrang
ngan lemi panua pida ngan palata
ede.' "
17 Idio ta gid Israel tikado toa
bedaoa mambe Moses ikeo pagid
ngan. Panua edengada tigou busa,
be panua padengada tigou busa tau
mao.
18 *Ga kus ta tinonoi ngan gid ulo
gereirei, ta tigera mambe gid panua
toa tigou busa, eine gid ad ikaranga
ngan gid, be gid panua toa tigou busa
tau mao, gid ad pade ikaranga ngan
gid. Gid toa ngada oa tibada ga
irangrang ngan gid.
19 Ta Moses ikeo pagid, "Irangrang
ngan gimi adol annga ilia eta ga idio
gaisala mao."
20 Be mao. Panua edengada tilongo
Moses ilinge mao ta tidol annga ilia
ga idio gaisala. Be tigera iuon ngan
motamota gereirei ga iuad paeamao.
Tota Moses ilolo bake ngan gid.
21 Gaisala ngan ado ga ado, panua
toa ngada oa tigou annga toa oa ga
irangrang ngan gid. Be oangga ado
idae ta tibur oanaoana, annga isaoa
ienono tanoeai maitne, tota ado in-
ono ga isapa.
22 Be ngan ado lima ga ede aea,
tigou busa tede irangrang ngan ado
rua. Tigou irangrang mambe ulo
gereirei rua ngan panua kelede
kelede. Be gid madidnga togid Israel
tila tipalongo Moses ele toa bedaoa.
23 *Ta Moses ikeo pagid, "MARON
iposa matua pagita ga bedane, 'Sa-
bale eine Ado Earainga aea ton
MARON. Ei idol ele ul ngan ado toa oa.
Tota gimi ga anono annga toa ngada
ne labone. Gimi atuba ngan dinga,
mao oangga akim, anono ngan ulo.
Be adol ami annga ilia iadag iman
sabale aea.' "
24 Io, tota tidol ad annga ilia iadag
ga idio iman sabale aea, mambe
Moses ikeo pagid ngan. Be annga toa
oa ibudabuda mao, ga aea motamota
eta mao pade.
25 Ta ngan ado sae Moses ikeo
pagid, "Ami annga ilia iadag, tota
aean labone. Ngansa labone eine
Ado Earainga aea ton MARON. Iran-
grang ngan gimi aot ngan annga eta
toa ne labone mao.
26 Gimi ga agou annga toa ne iran-
grang ngan ado lima ga ede, be ngan
ado lima ga rua aea, gimi ga aot ngan
eta mao, ngansa eine Ado Earainga
aea."
27 Be mao. Ngan ado lima ga rua
aea, panua edengada tiuot ga tila
ngan gounga annga toa oa, be tiuot
ngan eta mao.
28 Ta MARON ikeo pan Moses be-
dane, "Ngeda be gimi atnan lemi
tanga balbal ta alongo ga anasi
lingeg?
29 Alongo kemi. Gau MARON Deo
nadol Ado Earainga aea ngan luanga
gimi. Ngan ipu toaine, ngan ado lima
ga ede aea, napan ami annga iran-
grang ngan ado rua. Be ngan ado
lima ga rua aea, gimi toa ngada ne
manta adio lemi saupuiai. Irangrang
ngan eaba eta iuot ga ila gaot ngan
saupu mao."
30 Tota gid panua tiaragid ngan ado
lima ga rua aea.

* **16:15:** 1Ko 10.3 * **16:18:** 2Ko 8.15 * **16:23:** IM 20.8-11 * **16:31:** Nam 11.7-8 * **16:31:** Ngan posanga Ibru, *mana ipu bedane: Danga ne saoa? (Gera posanga ngan IM 16.15.)*

31 *Gid panua Israel tiuato annga
toa oa ieda mana*. Mana toa oa
bodbode be gereirei mambe abei ko-
rianda† ipuapua. Be imana mambe
mama tisama ngan bon isul.
32 Be Moses ikeo, "MARON iposa
matua pagita ga bedane, 'Abada ulo
kakaueta iuon ngan mana ta adol
kemi ga ienono ngan lemi gergeu ga
tibutibumi tigera muriai ga ilalala
ga ila. Toa bedaoa ta tiuatai ngan
annga toa napan pagimi ngan tibur
modamodanga muriai ngan nabada
gimi ta atnan Isip.' "
33 *Ta Moses ikeo pan Aron, "Bada
ulo kakaueta ta nonoi ngan mana.
Ga kus ta dol ga idio MARON imatai,
ta ienono ngan pasolannga pagid
tibutibuda muriai ga ilalala ga ila."
34 *Io, Aron ikado mambe MARON
ikeo pan Moses ngan, ta idol mana
toa oa ga idio boloma ngan korol apu
aea, ta imulmuli toa eoa.
35 *Gid Israel tianean mana ga
irangrang ngan rai sangaul pange.
Be ngan rai toa sangaul pange oa
kus, tila tiuot ngan tibur kapei Kenan
aea but ta timamado kemi ga tianean
annga dadangai.
36 (Ngan ado toaiua, gid Israel
tiuadoade annga ngan gid ulo
gereirei ga kapeipei. Gid ulo
kapeipei irangrang ngan titok ulo
gereirei sangaul ga idudunga ngan.)

17

Eau iuot ngan pat

1 Gid panua Israel toa ngada oa
titnan tibur modamodanga ieda Sen,
ta tilalala ga tila ngan tibur ga tibur
mambe MARON ikeo pagid ngan. Ga
kus ta tirau saupu ngan tibur ieda
Repidim. Be toa eoa eau eta ienono
ngan gid panua tiun mao.
2 Tota tiririak ga ila pan Moses ta
tikeo, "Bada eau ga inam aun!"
Be Moses ikeo, "Ikamado ga
aririak ga inam pagau? Gimi
aoangga atoba MARON iura ngan
saoa?"
3 Be gid panua marumian gid kapei
tau, ta tiririak ga ila pan Moses ta
tikeo, "Eao kamado bada gai ta atnan
Isip? Eao kim gaingada lemai gergeu
ga masilau mud marumian gai ga
amate?"
4 Idio ta Moses iansaban MARON ta
ikeo, "Eine ga nakado mado ngan gid
panua toa ne? Teta pade ga tiraurau
gau ngan pat ga namate."
5 Ta MARON ikeo pan Moses be-
dane, "Bada gid kapeipei etangada
togid Israel ta gimingada alalala ga
amuga ngan gid panua. Be bada lem
toto lalalanga aea toa mugaeai eao
bal eau Nail ngan, ta gimingada ala.
6 Be ega, gau ga namadid
matameai, gadae ngan pat kapei
ngan lusi Orep. Ta eao ga bal pat
toa oa, ta eau ga ilele ga iuot, ta
gid panua tiun." Io, Moses ikado
toa bedaoa ngan gid kapeipei Israel
matad.
7 Ta iuato tibur toa oa ieda rua be-
dane: Masa ga Meriba.* Eine ngansa
gid Israel tiposa malmal ga ila pan
Moses ta tibeta, "MARON imamado
rabu ngan gita, mao mao?" Be ngan
kadonga toa bedaoa, titoba MARON
iura.

Gid Israel tiasal gid Amalek ngan paraunga

8 Idio ta gid Amalek tinam tikado
paraunga pagid Israel ngan tibur Re-
pidim.
9 Ta Moses ikeo pan Iosua bedane,
"Sio leda arangaranga etangada, ta
gimingada ala aparau pagid Amalek
sabale. Be gau ga nakikisi toto
lalalanga aea ton Deo ta namadid
gadae bereoeai."
10 Tota Iosua toman ngan gid
panua paraunga ad togid Israel tipa-
rau pagid Amalek, mambe Moses

† **16:31:** *Korianda eine abei toa oa ieda ngan posanga Inglis. Ngan Ibru tiuato gat. Be itautau ga ipuapua gereirei ga kaponga.* * **16:33:** Ibr 9.4 * **16:34:** IM 25.10-22, 37.1-9 * **16:35:** Jos 5.12
* **17:7:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Masa ipu eine Titoba. Be edaeda Meriba ipu eine Tiposa malmal.*

ikeo ngan. Be Moses ga Aron ga Ur tidae ga tila bereo ipaoeai.

11 Somisomi oangga Moses isoa ibage ga idae, gid Israel tiasal gid Amalek ngan paraunga. Be oangga ibage isulug, gid Amalek tiasal gid Israel.

12 Idio ta Moses ibage imamatenga, tota Aron ga Ur tibada pat ede ga inama, ta Moses idio imado ngan. Gisirua timadid iadag ga iadag boloma pan, ta tikisi ibage ga idae ta imulmuli ga irangrang ngan ado idil.

13 Tota Iosua toman ngan gid Israel tiasal gid Amalek ngan paraunga, ta tipaeabu ngan gid ngan didi paraunga aea.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Gid Israel tiasal gid Amalek ngan paraunga.

14 *Ga kus ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Bode posanga ga oaine ga idae ngan laulau ede, ngan gid panua matad nanan ga bedane, 'Gau ga napamukuru gid Amalek, ta irangrang ngan gid panua matad nanan gid pade mao.' Be eao ga palongo Iosua ngan posanga toaine pade."

15 Idio ta Moses ipagun popou tenainga aea ta iuato popou toa oa ieda bedane, "MARON ei mambe gau leg mirmir†."

16 Moses iuato ieda toa bedaoa ngansa ikeo, "Gid tigaga baged ngan paraunga ga ila pan MARON toa imamado ngan ele mul maron aea. Tota MARON ga ipaparau pagid Amalek ga led gergeu ga tibutibud ga ilalala ga ila."

18

Ietro ila igera Moses

1 Be Moses ilaoa Ietro, eaba tenainga aea ngan tibur Midian, ilongo ngan danga toa ngada oa Deo ikado ngan luanga Moses ga ele panua Israel. Be ilongo pade ngan saoa danga MARON ikado ngan badanga gid Israel ta titnan Isip.

2 *Be mugaeai Moses isula iadaoa Sipora toman ngan ele gergeu rua ga tila pan ilaoa Ietro ta tidio pan.

3 *Moses ele gergeu toa rua oa, ede ieda Gersom, ngansa mugaeai Moses ikeo, "Gau eaba ngan tibur ede pade, be nanam namado ngan tano toa ne."*

4 Be iuato ele gergeu ede pade ieda Elieser, ngansa ikeo, "Deo ton tamag, ei gau ag luanga. Ibada gau mulian, ta irangrang ngan maron kapei Isip aea ipamate gau mao."†

5 Tota Moses ilaoa Ietro toman ngan Moses iadaoa ga ele gergeu rua tinam tiuot pan Moses ele saupuiai ngan tibur modamodanga boloma ngan lusi ton Deo.

6 Be mugaeai Ietro iabalan posanga ga ila pan Moses bedane, "Gau laoam Ietro toman ngan adaoam ga lem gergeu rua aoangga anam pago."

7 Moses ilongo toa bedaoa ta idae ga ila iuot pan Ietro edapeai. Ta Moses ikor iae boloma pan. Ga kus ta ibusum ipapa. Tibeta pol gid ngan led madonga ga kus ta tidudunga Moses ele palatai.

8 Ta Moses ininipu pan ilaoa ngan danga toa ngada oa MARON Deo

* **17:14:** Lo 25.17-19, 1Sml 15.2-9 † **17:15:** Gita labone taoatai ngan gid Israel led *mirmir imata madongan mao. Be danga toa Moses ikeo ngan, eine malo ede toa tipit ga idae ngan abei mamarae ta iman kilala ngan alu togid.* * **18:2:** IM 2.21-22 * **18:3:** PA 7.29 * **18:3:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Gersom itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: eaba ngan tibur ede pade.* † **18:4:** Ngan posanga Ibru, edaeda *Elieser ipu bedane: Deo eine gau ag luanga.*

ikado ngan maron kapei togid Isip ga ele panua. Be ininipu pade ngan gid danga kulupulupu iuotot ngan gid Israel toa edapeai, be somisomi MARON ilualua gid ga ibada gid mulian.

9 Be Ietro itin igelgel kapei ngan longonga danga kemikemi toa ngada oa MARON ikado ngan badanga gid Israel mulian pagid Isip bagedeai.

10 Ta Ietro ikeo, "Tasoa MARON ieda, ngansa ei ibada gimi mulian pan maron kapei Isip aea ga ele panua bagedeai, ta atnan lemi naurata paeaeanga pagid.

11 Labone naoatai kemi mambe MARON Deo iasal gid deo toa ngada oa, ngansa ei ipanas gid panua tanga balbal ad toa tiuangga tikado paeamao ngan ele panua Israel."

12 Io, ga kus ta Moses ilaoa Ietro idol masilau ede ga idae dingaeai, ta dinga inono ga imomout ga kus ta iman ele tenainga ga ila pan Deo. Be ikado tenainga padengada ga ila pan Deo pade. Ta Aron toman ngan gid kapeipei Israel ad toa ngada oa tila tian annga toa Deo imatai oa toman ngan Moses ilaoa Ietro.

Tidol panua edengada ngan patutuinga posanga

13 Ngan ado sae Moses idio imado ngan patutuinga posanga togid panua Israel. Be panua busa tinam pan ga timadmadid ga tisanga ei gaisala ga irangrang ngan lailai.

14 Be Moses ilaoa Ietro igera danga toa ngada oa Moses ikakado ngan luanga gid panua ta ikeo, "Kadonga toa eao kakado ngan gid panua toa ne madongan? Eao kamado kekelego patutui posanga ngan gid? Gera, gid panua toa ne timadmadid be tisangasanga go gaisala ga irangrang ngan lailai."

15 Ta Moses ikeo pan ilaoa bedane, "Gid panua tinam pagau ngansa tiuangga tiuatai ngan Deo ele kimnga ta tinasi.

16 Somisomi oangga panua rua aoad parau, tibada gid ga tinam pagau, ta gau nakeo ga sai ngan gisirua itutui, ta napaoatai gid ngan gid apu ton Deo."

17 Be Moses ilaoa ikoli ele posanga bedane, "Edap toa eao nasi ngan kadonga naurata toa ne, eine kemi mao.

18 Naurata toa ne ikulupu tau ngan eao kekelego kado. Oangga eao kekelego kado, eine gimingada panua toa ngada ne ga atolatola.

19 Be longo ga inam pagau, ta napanasi go ngan edap kemi ede ngan kadonga naurata toa ne. Ta Deo ga imamado toman ngan eao. Eao ga man gid panua bebed ta raring ga ila pan Deo ngan patutuinga led aoa parau.

20 Eao ga pananale gid ngan Deo ele apu, ga paoatai gid ngan edap isaoa kemi ngan tinasi ga saoa naurata kemikemi tikakado.

21 Be manta sio panua kemikemi oatainga ad etangada rabu ngan gid Israel toa ngada oa, ta timan madidnga ga timugamuga ngan gid panua bunoringring, ga padengada timuga ngan panua buno, ga padengada timuga ngan panua sangalima, ga padengada timuga ngan panua sangaul. Gid madidnga toa ne, manta tilolon ngan Deo, ga tarangrang ngan taeadi gid, be manta tinid ngan panua tiparumrum gid ngan pat mao.

22 Gid ga tipatutui posanga pagid panua somisomi, be oangga posanga eta kapei tau ngan gid, eine ga tilongean ga ila pago. Gid kekelegid ga tipatutui posanga gereirei. Toa bedaoa ta tilualua eao ngan naurata toa ne, ta eao lem naurata malamalan.

23 Oangga eao nasi bedane, be Deo ilolo kelede ngan pade, eao ga madid matua ngan naurata toa ne, be gid panua ga lolod itarui ta tiluagid mulian."

24 Io, Moses ilongo ilaoa ele posanga ta ikado danga toa ngada oa mambe ikeo pan ngan.

25 Ei isio gid panua kemikemi
oatainga ad rabu ngan gid Israel toa
ngada oa, ta idol gid ga timan madid-
nga ngan gid panua bunoringring, ga
panua buno, ga panua sangalima, ga
panua sangaul.
26 Gid tipatutui posanga ngan gid
panua somisomi. Ta gid kekelegid
tipamate posanga gereirei. Be gid
posanga kapeipei, tilongean ga ila
pan Moses.
27 Ga kus ta Moses ital ilaoa Ietro
ga ila edapeai, ta iluai mulian ga ila
ele tuangai.

19

Gid Israel tila timado boloma lusi Sainai ipuiai

1 Taiko tol muriai ngan gid Israel
titnan Isip, ngan ado imuga ngan
taiko toa oa, gid Israel tiuot ngan
tibur modamodanga ieda Sainai.
2 Titnan tibur Repidim ga kus ta
tila tiuot toa eoa. Ta gid Israel tirau
saupu ngan tibur modamodanga
boloma lusi Sainai isaleai.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Gid Israel tirau saupu boloma ngan lusi Sainai isal.

3 Idio ta Moses idae ga ila pan Deo.
Be MARON imamado lusiai ta ibaba
ga ila pan Moses ta ikeo, "Eao ga
palongo Iakop itubtub toa gid panua
Israel ga bedane,
4 'Gimi agera saoa danga nakado
ngan gid Isip. Ga pade gimi agera
nabisi gimi mambe man abalem ibisi
ele gergeu ngan ibagbage, ta nabada
gimi ga anam ta adio pagau.
5 **Be labone, oangga gimi alongo
lingeg ga anasi kemi posanga toa
narau toman ngan gimi, eine gimi ga
aot leg panua. Tautaunga, gid alu toa
ngada ne tanoeai gau togau, be gau
ga nasio gimi, ta aot leg panua toa
lolog ikimkim.
6 *Gimi ga amado gau bagegeai ta
akakado leg naurata ngan luanga gid
panua ta lolod matua ngan gau. Gau
leg ul ga ienono ngan gimi, ta gimi
aot leg panua tututui rabu ngan gid
alu padengada.' Be Moses, eao ga
bada leg posanga toa ne ga ila pagid
Israel."
7 Tota Moses iluai mulian ga ila ta
ipaluplup gid kapeipei Israel ad ta
ipalongo gid ngan posanga toa ngada
ne MARON ikeo pan ngan.
8 Ta gid panua linged kelede ta
tikeo, "Gai ga akado danga toa
ngada ne mambe MARON ikeo ngan."
Tiposa bedaoa ga kus ta Moses ibada
led posanga ga ila pan MARON.
9 Ta MARON ikeo pan Moses be-
dane, "Ega, gau ga nanam pago ngan
laulau kapei aea molomolo, ta gid
panua ga tilongo gau naposaposa
toman ngan eao. Toa bedaoa ta
somisomi gid ga tiadi go." Ga kus
ta Moses ikeo pan MARON ngan gid
panua led posanga.
10 Ta MARON ikeo pan Moses, "La
pagid panua ta dol leg ul ngan gid
labone ga sabale. Ta keo pagid
ngan tinasi kadonga ngan pasolan-
nga mambe leg ul ienono ngan gid ga
timum led danga sisid,
11 ta tikemi gid mulian ngan ado tol
aea. Ngansa ngan ado tol aea, gid ga
tigera gau MARON nasulug ga nanam
ta nadio ngan lusi Sainai.
12 *Be eao ga dol but ga ibalil ngan
lusi ta pabib led bedane, 'Agabit
kemi. Ngan kado ta alaputian but
toa ne ta adae ga ala lusiai. Be
anam boloma lusi ipuiai mao pade.
Ngansa oangga sai ilaputian but toa
ne, manta arau ei ga imate.

* **19:5:** Lo 4.20, 7.6, 14.2, 26.18, Tt 2.14 * **19:5:** 1Pe 2.9 * **19:6:** PM 1.6, 5.10 * **19:12:** Ibr 12.18-20

13 Be irangrang ngan gimi arau ei
ngan bagemi mao. Manta araurau
ei ngan pat, mao agal ei ngan tutupi.
Oangga eababa mao masilau eta ila-
putian but toa ne, manta apamate ei
toa bedaoa. Be oangga gimi alongo
taule itang, tota adae ga anam lu-
siai.' "
14 Io, Moses isorir lusiai ga isulug,
ta ila pagid panua ta idol Deo ele ul
ngan gid, ta ikeo ga tinasi kadonga
ngan pasolannga mambe Deo ele ul
ienono ngan gid ta timum led danga
sisid pade.
15 Ta ikeo pagid, "Manta akemi
gimi mulian ngan ado tol aea. Be
aenono toman ngan gid taine mao."

16 **Io, gaisala ngan ado tol aea,
gla isamil ga pelaka itang, be laulau
kapei iluga lusi. Be taule itang kapei
tau, ta gid panua toa saupuiai oa
timataud kapei ga tisamimi.
17 Idio ta Moses ila imuga ngan
gid panua ta tila timadid lusi ipuiai,
ngansa teta pade tilup toman ngan
Deo.
18 Be MARON imamado ngan dinga
kapei ta isulug ga inam ngan lusi
Sainai, be basu kapei puk ga idae ta
iluga lusi. Basu toa oa kapei mambe
suksuknga kapei ede aea basu. Be
lusi isamimi paeamao tau.
19 Taule itang ga ila kapei ga kapei
tau. Ga kus ta Moses iposa, ta Deo
ilinge ikoli ele posanga.

20 Be MARON isulug ta imadid lusi
Sainai ilaborai. Ta ibaba Moses ta
idae ga ila pan toa lusi ilaborai oa.
Tota Moses idae ga ila,
21 ta MARON ikeo pan, "Sulug ga
la ta kado posanga matua pagid
panua ngan tilaputian but toaine
mao. Ngan kado ta tigera gau MARON
ta gid busa timate.
22 Be gid panua tenainga ad pade,
manta tilolon ngan ul toa nadol ngan
gid ta tinasi kadonga ngan pasolan-
nga mambe leg ul ienono ngan gid.
Ngan kado ta napaeabu ngan gid."

23 Ta Moses ikeo pan MARON, "Be
gid panua tirangrang ngan tidae ga
tinam lusiai ne mao. Ngansa eao
posa matua pagai ta adol but ga ibalil
ngan lusi Sainai. Toa bedaoa ta
tilolon ngan lem ul toa ne."
24 Be MARON ikeo pan, "Sulug ga
la ta bada Aron ta gimirua adae ga
anam pagau. Be irangrang ngan gid
panua tenainga ad ga gid ipom tila-
putian but ta tidae ga tinam pagau
mao. Ngan kado ta napaeabu ngan
gid."
25 Io, tota Moses isulug ga ila ta
ipalongo gid ngan posanga toa ngada
ne.

20

Deo ele apu kapeipei sangaul

1 Ta Deo ikado posanga toa ngada
ne ga bedane,
2 "Gau MARON Deo togo, toa
nabada go ga tnan Isip. Ngan tibur
toa oa mugaeai tipakala go ta eao
kakado led naurata paeaeanga.

3 "Irangrang ngan deo eta pade iman
am deo mao. Gau kekelegau
naman am Deo.

4 *"Irangrang ngan eao kado lem
deo eta aea namer mao. Be
kado danga eta pade aea
namer mao pade. Danga eta
ienono buburiai, mao tanoeai,
mao ngan eau gadio tanoeai,
irangrang ngan eao kado aea
namer mao.
5 *Be irangrang ngan eao kor aem
ngan gid deo padengada mao ga soa
edad mao pade. Ngansa gau, MARON
Deo togo, naparpar tau ta irangrang
ngan nalongean deo eta pade ibada
mulig mao. Be sapadua lolod paea-
mao ngan gau, gid led idil paeamao
ienono matageai, ta gau ga napanas
gid ngan led kadonga sat ga napanas
led gergeu ga tibutibud ga led sasasa
pade.

* **19:16:** PM 4.5 * **19:16:** Lo 4.11-12 * **20:4:** IM 34.17, Wkp 19.4, 26.1, Lo 4.15-18, 27.15 * **20:5:** IM 34.6-7, Nam 14.18, Lo 7.9-10

6 Be sapadua lolod ikim gau ga tinas-
nasi leg apu, gau ga lolog ikim gid
pade ga nanasi kadonga mata tutui
aea pagid toman ngan led gergeu
ga tibutibud ga ila irangrang ngan
led panua iaoa bunoringring muriai
ngan gid.

7 *"Irangrang ngan eao oato am
MARON Deo ieda sapaean mao.
Ngansa gau MARON ga na-
panas sapadua toa tiuatoato
edag sapaean.

8 *"Eao manta matam nanan kemi
Ado Earainga aea ta lolon
ngan ado toa oa aea ul.

9 *Ngan ado toa lima ga ede ne, eao
ga kado lem naurata toa ngada ne.
10 Be ado lima ga rua aea, eine Ado
Earainga aea ton am MARON Deo.
Ngan ado toaiua, irangrang ngan
eao kado naurata eta mao. Be lem
gergeu arangaranga ga taine, ga lem
paeaeanga arangaranga ga taine, ga
lem masilau mud, ga panua ngan
tibur padengada toa timamado pago,
gimi toa ngada ne arangrang ngan
akado naurata eta ngan ado toaiua
mao.
11 *Ngansa ngan ado toa lima ga
ede oa mugaeai, gau MARON nakado
bubur ga tano ga tad ga danga toa
ngada ne ienono ngan ga iuot. Be
naearagau ngan ado lima ga rua aea.
Tota gau MARON nakado posanga
kemi ngan pamatuanga Ado Ear-
ainga aea ta nadol leg ul ngan ado toa
oa.

12 *"Manta lolon ngan tamam ga
tnam ta nasi linged. Oangga
eao kado toa bedaoa, eine eao
ga mamado mole ngan tano
toa am MARON Deo iuangga
ipan ga iman am.

13 *"Irangrang ngan eao pamate
eaba ede pade mao.

14 *"Irangrang ngan eao paeabu
ngan oainga ngan kadonga ar-
ala mao.

15 *"Irangrang ngan eao lublub mao.

16 *"Oangga eao madid ngan
posanga, irangrang ngan eao
pakaka ta sol lem eaba ede
pade ngan posanga sapaean
mao.

17 *"Irangrang ngan eao ngale ga
kim luma ton eaba ede pade
mao, ga ngale ga kim iadaoa
mao, ga ngale ele paeaeanga
arangaranga ga taine mao, ga
ngale ele bulmakao ga donki
mao, ga ngale ele danga sisid
padengada mao pade."

Gid panua timataud Deo

18 *Be gid panua tilongo taule itang
ga pelaka ele tandanga, ga tigera gla
isamil alele ga basu puk ga idae lu-
siai, tota timataud kapei ga tisamimi.
Ta kos ga tiluagid ta timadid aluai
tede ngan lusi
19 ta tikeo pan Moses, "Kemi ngan
eao kekelego posa pagai ta alongo.
Be kado Deo iposa ga inam pagai ta
amate."
20 Be Moses ikeo pagid, "Amataud
mao. Deo inam ngan tobanga gimi.
Toa bedaoa ta alolon ngan ei, ta
irangrang ngan akado kadonga sasat
mao."
21 Io, gid panua timadmadid aluai
tede maitne, be Moses ilalala ga in-
gata laulau kusuksuk toa Deo ima-
mado ngan.

Deo ele apu ngan gid deo ad namer ga gid popou tenainga aea

* **20:7:** Wkp 19.12 * **20:8:** IM 16.23-30, 31.12-14 * **20:9:** IM 23.12, 31.15, 34.21, 35.2, Wkp 23.3 * **20:11:** OM 2.1-3, IM 31.17 * **20:12:** Lo 27.16, Mt 15.4, 19.19, Mk 7.10, 10.19, Lu 18.20, Ep 6.2,3 * **20:13:** OM 9.6, Wkp 24.17, Mt 5.21, 19.18, Mk 10.19, Lu 18.20, Ro 13.9, Jms 2.11 * **20:14:** Wkp 20.10, Mt 5.27, 19.18, Mk 10.19, Lu 18.20, Ro 13.9, Jms 2.11 * **20:15:** Wkp 19.11, Mt 19.18, Mk 10.19, Lu 18.20, Ro 13.9 * **20:16:** IM 23.1, Mt 19.18, Mk 10.19, Lu 18.20 * **20:17:** Ro 7.7, 13.9 * **20:18:** Ibr 12.18-19

22 Idio ta MARON ikeo pan Moses
bedane, “Keo pagid panua Israel ga
bedane, ‘Gimi agera ngan matami
ta aoatai mambe gau namamado
buburiai ta naposaposa pagimi.
23 Tota irangrang ngan akado deo
eta pade ga itlan gau mao. Be gimi
akado lemi deo eta aea namer ngan
gol ga silva mao.

24 “ ‘Abada tano ta akado ngan
leg popou tenainga aea, ta arau
lemi sipsip ga meme ga bulmakao
ngan, ta timan lemi tenainga ga
inam pagau. Edengada adol ga idae
dingaeai, ta dinga inono ga timo-
mout ga kus, be padengada iman
tenainga eaneannga aea ngan gitain-
gada loloda kelede. Ngan tibur isaoa
nadol ngan gimi asoa edag ngan, gau
ga nanam pagimi ta nakado kemi
ngan gimi.
25 *Be oangga akado leg popou
tenainga aea ngan pat, irangrang
ngan akado ngan gid pat toa panua
tiket oa mao. Ngansa oangga aket pat
ngan danga eta mambe kabasi, eine
gimi apaeabu ngan, ta irangrang
ngan adol ngan leg popou tenainga
aea mao.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

“Irangrang ngan akado popou tenainga aea ngan gid pat toa panua tiket mao.”

26 Be irangrang ngan akado leg
popou tenainga aea ga idae gadae
mao. Ngan kado ta aeasi ngan tete
ga adae ta panua tigera tinimi.’ ”

21

Apu ngan gid paeaeanga sapaean

1 Deo ikeo pade bedane, “Eao
manta bada apu ga gid ne ga ila
pagid:
2 *“Oangga gimi aol eaba eta
Ibru aea ta iman lemi paeaeanga
sapaean, ei ga iboko pagimi iran-
grang ngan rai lima ga ede. Be ngan
rai lima ga rua aea, gimi ga alongean
ei ta itnan gimi ga ila. Ei ga iuol gimi
mao.
3 Oangga ei iriau maitne be gimi
aol ei, ei kekelen ga itnan gimi ga ila
ngan rai lima ga rua aea. Be oangga
gimi aol eaba oainga ga inam toman
ngan iadaoa, iadaoa ga ila toman
ngan ei ngan rai lima ga rua aea.
4 Be oangga aea maron ipaoai ei
ngan taine ede ta ipopo ele gergeu
etangada, taine toa oa toman ngan
ele gergeu ga timan maron ele.
Paeaeanga aranga kekelen ga itnan
aea maron ga ila.
5 “Be oangga paeaeanga toa oa
ikeo, ‘Gau lolog ikim tau ag maron ga
adaoag ga leg gergeu, ta tinig ngan
natnan gid ga nala mao,’
6 tota aea maron ga ibada ei ta
gisirua tila Deo ele luma aea atama
iaoai. Ta ei ga imadid boloma
ngan atama aea kisinga, ta aea
maron ga idul itanga ngan salumu.
Kadonga toa ne iman kilala ngan
ei ga ibokoboko paeaeanga pan ga
irangrang ngan ele matenga.
7 “Oangga eaba eta ilongean inat
taine ga ila pan eaba ede pade
ta iuol ei ga iman ele paeaeanga
sapaean, taine toa oa irangrang ngan
itnan aea maron ngan rai lima ga
rua aea mao, mambe gid paeaeanga
arangaranga tikakado oa mao.
8 Oangga eaba iuol taine toa oa
ta ikeo ga iuai ei, be muriai itin
igelgel ngan ei mao, manta ilongean
taine toa oa itama masin tiuol ei

* **20:25:** Lo 27.5-7, Jos 8.31 * **21:2:** Wkp 25.39-46

mulian. Eaba toa oa ele kadonga
pan taine itutui mao, tota irangrang
ngan ilongean ei ga ila pagid alu
padengada ga tiuol ei mao.
9 Be oangga isio taine toa oa ga
iman inat iadaoa, manta ikakado
kadonga kemi ga tutui pan, mambe
ikakado ngan inat taine.
10 Be oangga maron toa oa iuai
taine ede pade, manta imariala kemi
ngan taine toa mugamuga oa, ta
ipan aea annga ga barikia papau ga
gisirua tienono pade.
11 Be oangga inasi kadonga toa tol
ne ngan taine paeaeanga oa mao, ei
manta ilongean ei ta itnan ei ga ila.
Be taine toa oa ga ibada olnga eta ga
ila pan mao."

Gid apu ngan patutuinga paraunga

12 *Deo ikeo pade bedane, "Oangga
sai irau eaba ede pade ga imate,
manta arau eaba toa oa ga imate.
13 *Be oangga eaba toa oa itoba
ngan pamatenga iuae ede pade mao,
be ikakrik ngan ele matenga, manta
eaba toa oa iaoa ga ila ngan tibur ede
gau ga nasio, ta ei ga imado kemi toa
eoa. Ngansa Deo kekelen ilongean
iuae toa ede pade oa ga imate.
14 Be oangga iloilo edap eta ngan
raunga eaba ede pade ga imate ta
ikado toa bedaoa, manta arau eaba
toa oa ga imate. Irangrang ngan iaoa
ngan aea panasnga ta ila ngan leg
popou tenainga aea mao. Oangga
bedaoa, aluku ei toa eoa ta abada ei
ga ila ngan tibur ede pade ta arau ei
ga imate.
15 "Oangga sai itapa itama mao
itna, manta arau ei ga imate.
16 *"Oangga gimi agera eaba
eta ipaeaoa eaba ede pade, ta
ila iuot mambe ele paeaeanga
sapaean, manta arau ei ga imate.
Oangga aluku eaba toa oa, be agera
paeaeanga toa oa idio pan maitne,
mao oangga agera ilongean ei pagid
panua padengada ta tiuol ei, manta
arau eaba toa oa ga imate.
17 *"Oangga sai iposa paeamao
ngan itama mao itna, manta arau ei
ga imate.
18-19 "Oangga panua rua tiparau, ta
eaba ede itapa iuae ede pade, mao
oangga irau ei ngan pat, be iuae toa
oa imate mao, irangrang ngan gimi
apanas eaba toa oa mao. Be oangga
iuae toa oa imate mao, be ibada
ieieinga ta ienono imuliai, be muriai
idae ta ibada ele toto ta ilalala alele,
eine eaba toa irau ei oa manta iuol
ei ngan ado pida itnan ele naurata.
Ga pade, ei manta imariala ngan
ei ga irangrang ngan itin iuot kemi
mulian.
20 "Oangga eaba eta imui ele
paeaeanga aranga mao taine ngan
toto, ta paeaeanga toa oa imate
ngan ado toaiua, manta apanas
paeaeanga toa oa aea maron.
21 Be oangga paeaeanga toa oa
ieno ngan ado ede mao rua, ga
kus ta imate, irangrang ngan apanas
aea maron toa oa mao. Ngansa
paeaeanga toa oa imamado aea
maron ibageai, ta ele matenga eine
danga ton aea maron.
22 "Be oangga panua tiparau, be
taine ede iapa imadid boloma, ta
tirau ei, ta ipopo gergeu ga imate,
be taine toa oa imate mao, eaba toa
irau taine, manta iuol taine toa oa
iadaoa ngan pat pida iadaoa ikim.
Be gid panua patutuinga posanga ad,
manta lolod kelede ngan pat pida
iuol ga ila pan taine iadaoa.
23 Be oangga taine toa oa ibada
ieieinga paeamao ga ienono, manta
akado kadonga lalaede toa bedaoa
pan eaba toa irau ei. Be oangga taine
toa oa imate, manta arau eaba toa oa
ga imate pade.
24 *Be oangga eaba ipaeabu ngan
taine toa oa imata, mao iluo,
mao ibage, mao iae, manta akado
kadonga lalaede toa bedaoa pan.

* **21:12:** Wkp 24.17 * **21:13:** Nam 35.10-34, Lo 19.1-13, Jos 20.1-9 * **21:16:** Lo 24.7 * **21:17:** Wkp 20.9, Mt 15.4, Mk 7.10 * **21:24:** Wkp 24.19-20, Lo 19.21, Mt 5.38

25 Be oangga inono taine toa oa
itin ngan dinga, mao oangga ipae-
abu ngan taine toa oa itin ga aea
nasimou, mao oangga irau ei ga itin
idadalnga, manta akado kadonga
lalaede pan eaba toa oa pade.
26 “Oangga eaba irau ele
paeaeanga aranga mao taine ga
idae imatai, ta ipaeabu ngan imata,
manta ilongean paeaeanga toa oa ta
itnan ei ga ila. Kadonga toa ne iman
paeaeanga imata aea olnga.
27 Be oangga eaba irau ele
paeaeanga aranga mao taine ga ikor
iluo, manta ilongean paeaeanga toa
oa ta itnan ei ga ila. Kadonga toa ne
iman paeaeanga iluo aea olnga.”

Apu ngan patutuinga bulmakao ele idil paeamao

28 Deo ikeo pade bedane, “Oangga
bulmakao irau eaba eta mao taine
eta ngan aea pelenga ga imate,
manta araurau bulmakao toa oa
ngan pat ga imate. Be irangrang
ngan aean imedameda mao. Be bul-
makao itama ele idil eta paeamao
mao.
29 Be oangga bulmakao ele
kadonga toa bedaoa somisomi, ta
gid panua tikado posanga matua
ga ila pan bulmakao itama, be idol
bulmakao ga idio koroleai mao, ta
irau eaba mao taine ga imate, manta
araurau bulmakao toa oa ngan pat
ga imate. Be apamate bulmakao
itama pade.
30 Be oangga eaba toa imate oa
isobosobo tikim, bulmakao itama
manta iuol pat pida toa tikeo ngan
oa ga ila pagid, ta bulmakao itama ga
imate mao.
31 Be oangga bulmakao irau gergeu
aranga mao taine, eine ga anasi apu
toa lalaede ne pade.
32 Be oangga bulmakao irau eaba
ede pade ele paeaeanga aranga mao
taine, bulmakao itama manta iuol
paeaeanga aea maron ngan pat silva
sangaul tol. Be manta tiraurau bul-
makao toa oa ngan pat ga imate.
33 “Oangga eaba ilalaoan nasulung
iaoa aea pakalanga, mao oangga ilei
nasulung be irobi mao, ta eaba ede
pade ele bulmakao mao donki itap
ga isulug ngan ga imate,
34 manta nasulung itama iuol ga
ila pan masilau toa oa itama. Be
masilau toa imate oa ga iman ei ele.
35 “Be oangga eaba ede ele bul-
makao irau bulmakao ton eaba ede
pade ga imate, gisirua ga tilongean
bulmakao toa imata igeragera oa ta
panua tiuol. Ga kus ta tipota pat toa
oa toman ngan masilau toa imate oa
rabu ngan gisirua.
36 Be oangga tiuatai mambe bul-
makao toa oa ipaparau somisomi, be
itama idol ei ga idudunga koroleai
mao, ei manta ikoli ele bulmakao ede
pade ga ila pan bulmakao toa imate
oa itama. Be bulmakao toa imate oa
pade ga iman ele.”

22

Apu ngan patutuinga gid idil pa-paeamao

1 Deo ikeo pade bedane, “Oangga
eaba ede ilub iuae ede pade ele bul-
makao, mao sipsip, ga kus ta itotoi,
mao ilongean ga ila pagid panua
padengada ta tiuol, manta eaba toa
lublubnga aea oa ikoli bulmakao
lima ga ila pan iuae ede pade ngan
ele bulmakao ede. Be oangga ilub
sipsip, manta ikoli sipsip pange ga ila
pan.
2 “Oangga eaba lublubnga aea ig-
oro luma bong, be luma itama irau
ei ga imate, luma itama ele idil eta
paeamao ngan raunga ei ga imate
mao.
3 Be oangga irau ei ado ga imate,
luma itama ele idil paeamao ngan
raunga ei ga imate.
“Eaba lublubnga aea manta ikoli
mulian saoa danga ilub. Be oangga
ele danga eta mao, manta tilongean
ei pagid panua padengada ta tiuol ei
ga iman led paeaeanga sapaean. Pat
toa ne ga ila pan danga sisid itama
ngan olnga ele danga toa ilub oa.
4 “Oangga eaba ede ilub iuae ede
pade ele bulmakao, mao donki, mao
sipsip, ta tiluku eaba lublubnga aea

toa oa, be masilau imata igeragera maitne, manta eaba lublubnga aea ikoli ngan masilau rua ga ila pan masilau itama.

5 "Oangga eaba ibada ele masilau mud ga tila tian purup dadangai, mao boloma ngan dadanga oain, be masilau toa oa tilaputian but ta tila tian eaba ede pade aea dadanga, manta masilau toa oa itama ikoli annga kemikemi ga oain kemikemi ga ila pan dadanga itama.

6 "Oangga eaba itun aea dadanga, be dinga ian sasari purup mamasa ta iuore ga ila ian eaba ede pade aea dadanga, mao ian ele wit aea suknga, mao wit padengada tiket maitne, manta eaba toa ipaisi dinga oa ikoli saoa annga toa dinga ian.

7 "Oangga eaba ibada ele pat silva, mao ele danga sisid padengada ga ila idio pan iuae ede pade, ta imariala ngan, be eaba lublubnga aea inam ilub danga sisid toa oa pan iuae ele lumaeai, ta tiluku ei, manta eaba lublubnga aea ikoli danga sisid ruangada ga ila pan danga sisid itama.

8 Be oangga tiluku eaba lublubnga aea mao, luma itama ga ila imadid pagid panua patutuinga posanga ad matadeai, ta ei manta ikado posanga ga ila pagid ga bedane, 'Tautaunga, gau nalub oaeg ede pade ele danga sisid mao.'

9 Be oangga panua rua aoad parau ngan danga ede mambe bulmakao, mao donki, mao sipsip, mao barikia, mao danga eta pade, ta gisirua tiparpar ngan posanga ta tikeo, 'Eine gau togau,' eine gisirua ga tila timadid pagid panua patutuinga posanga ad matadeai. Oangga panua patutuinga posanga ad tikeo ga ede ngan gisirua ipakaka, eaba toa oa manta ikoli danga sisid ruangada ga ila pan iuae toa ede pade oa.

10 "Oangga eaba ibada ele donki, mao bulmakao, mao sipsip, mao masilau mud eta pade ga ila pan iuae ede pade, ta imariala ngan, be masilau toa oa ibada nasimou, mao imate, mao eaba lublubnga aea ipaeaoa, be eaba eta pade igera mao,

11 eine gisirua ga tikado posanga tautaunga ngan MARON ieda, ta eaba toa imariala ngan masilau manta ikado posanga bedane, 'Tautaunga gadae, gau napaeabu ngan oaeg ede pade ele masilau mud mao, be nalub mao pade.' Be masilau itama manta ilongo ngan posanga toa ne. Ta iuae ede pade ga ikoli danga eta pan mao.

12 Be oangga masilau itama iuae toa oa imariala ngan masilau kemi mao, ta eaba lublubnga aea ipaeaoa, eine iuae toa oa ga iuol ga ila pan masilau itama.

13 Be oangga masilau saksak ede irau masilau mud toa oa ga imate, eaba toa oa ga ibada masilau ikatinge ede ga ila ipasolan pan masilau itama, ta ei ga iuol ga ila pan masilau itama mao.

14 "Oangga eaba iuanana iuae ede pade ele masilau mud ta iuol ei motean ngan ado toa pidaede oa, be masilau toa oa aea kadonga ede, mao imate, be masilau toa oa itama igera mao, manta eaba toa iuanana masilau ibada masilau aea olnga dodol ga ila pan masilau itama.

15 Be oangga masilau itama igera masilau aea kadonga paeamao toa oa, eaba toa iuanana masilau ga iuol ga ila pan masilau itama mao. Ngansa pat kautede toa ibada motean pan, eine ikaranga."

Gid apu edengada

16 *Deo ikeo pade bedane, "Oangga eaba ipalum taine blala ede toa ieno toman ngan eaba eta maitne, be tisio taine toa oa motean ngan oainga eaba eta pade mao, be eaba toa oa ieno toman ngan ei, ei manta ibada gid gerebo ga ila pan taine toa oa itama. Ga kus ta eaba toa oa ga iuai ei.

17 Be oangga taine itama itin ngan eaba toa oa iuai inat taine mao, eine gisirua ga tiuai mao, be eaba toa oa manta ibada gid gerebo ga ila pan taine itama.

* **22:16:** Lo 22.28-29 * **22:18:** Lo 18.10,11

18 *“Oangga taine sai ikado borou,
manta arau ei ga imate.

19 *“Oangga sai ieno toman ngan
masilau, manta arau ei ga imate.

20 *“Manta akado tenainga ga ila
pan MARON kekelen. Oangga sai irau
masilau ga iman tenainga ga ila pan
deo eta pade, manta arau ei ga imate
ga apaeabu ngan ele danga sisid.

21 *“Oangga eaba ngan tibur ede
pade imamado rabu ngan gimi, iran-
grang ngan akado kadonga eta paea-
mao ngan ei mao. Akado kulupu
ngan ei mao pade, ngansa mugaeai
gimi panua ngan tibur ede pade toa
amamado Isip.

22 “Irangrang ngan akado
paeamao ngan gid asapsape ga
akonokono mao.

23 Oangga akado bedaoa, be tians-
aban gau ngan luanga gid, eine ga
nalongo led tandanga.

24 Toa bedaoa ta lolog bake ta na-
sula ami miri itamatama ta tinam
tirau gimi ga amate. Toa bedaoa ta
adadaoami ga tidio timan asapsape
ga lemi gergeu timan akonokono.

25 *“Oangga leg panua edengada
rabu ngan gimi led danga sisid imata
karanga mao ta tiuanana lemi pat,
irangrang ngan akeo ga tikoli ad
gigi pagimi toman ngan aea tlannga
mambe gid panua oalo ad tikakado
oa mao.

26 *Oangga oaem ede pade ibada
ele pononga mamarae ga idio pago
ta iman kilala ngan aea gigi pago,
mugaeai ngan ado idil, eao manta
bada ele pononga toa oa ga iluai
mulian pan.

27 Ngansa ele danga eta pade ngan
robinga itin mao. Be oangga ieno, ei
ga irobi ei ngan saoa? Tota oangga
itang ga inam pagau, eine ga na-
longo ele tandanga. Ngansa somi-
somi lolog isat ngan gid panua toa
bedaoa.

28 *“Irangrang ngan aposa paea-
mao ngan ami madidnga mao. Be
aposa paeamao ngan Deo mao pade.

29 “Irangrang ngan adangadangan
lemi wit ga oain ga bude oliv aea pa-
gau mao. Manta atenai etangada ga
iman lemi tenainga ga inam pagau.

“Manta adol lemi gergeu
lautabtabe arangaranga ga tidae
bagegeai.

30 Be manta atenai lemi bulmakao
ga sipsip lautabtabe ga tinam pa-
gau pade. Gid bulmakao ga sipsip
lautabtabe ga tidio pagid tnatnad
irangrang ngan ado lima ga rua. Be
ngan ado lima ga tol aea, manta
atenai gid ga tinam pagau.

31 *“Gimi manta apasolan mambe
leg ul ienono ngan gimi. Tota oangga
masilau saksak irau lemi masilau
mud eta ga imate, irangrang ngan
aean imedameda mao. Atado ga ila
pagid kaua.”

23

Apu ngan kadonga tututui

1 *Deo ikeo pade bedane, “Iran-
grang ngan gimi apaoasasa posanga
pakakanga mao. Oangga eaba ede
ele idil paeamao ta tipamadid ei
ngan posanga, irangrang ngan gimi
akado posanga pakakanga ngan aea
isat ngan luanga ei mao.

2 “Oangga gid ipom tiuangga
tikado kadonga paeamao ede, iran-
grang ngan gimi anasi gid ngan
kadonga toa oa mao. Be oangga
tipamadid eaba ede ngan posanga,
be panua busa tiuangga tikado
posanga pakakanga ngan luanga ei,
irangrang ngan gimi anasi gid ngan
led posanga pakakanga mao.

3 *Be oangga tipamadid eaba lulu-
lunga aea ngan posanga, irangrang
ngan gimi akado kadonga bagbage
kelede ngan luanga ei mao.

* **22:19:** Wkp 18.23, 20.15-16, Lo 27.21 * **22:20:** Lo 17.2-7 * **22:21:** IM 23.9, Wkp 19.33-34, Lo 24.17-18, 27.19 * **22:25:** Wkp 25.35-38, Lo 15.7-11, 23.19-20 * **22:26:** Lo 24.10-13 * **22:28:** PA 23.5 * **22:31:** Wkp 17.15 * **23:1:** IM 20.16, Wkp 19.11-12, Lo 5.20 * **23:3:** Wkp 19.15 * **23:4:** Lo 22.1-4

4 *“Oangga agera ami isat ele bulmakao, mao donki itnan aea korol ta iaoa, manta abada ga iluai mulian pan.

5 Be oangga agera ami isat ede ele donki itap toman ngan ele tulua, manta alua ei ngan soanga ele donki ga idae. Atnan ei ga idio ienono tanoeai mao.

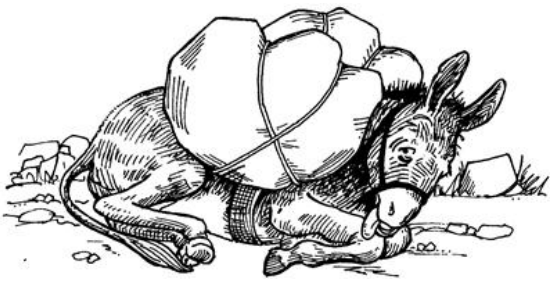

“Manta alua ami isat ngan soanga ele donki ga idae.”

6 *“Oangga tipamadid eaba lululunga aea ngan posanga, irangrang ngan gimi aposa pakakanga ngan ei mao. Ngan kado ta tipatutui ele posanga kemi mao.

7 Be irangrang ngan gimi apakaka ta apamadid eaba ede pade ngan posanga sapaean mao. Be oangga eaba tutui ede ele idil eta paeamao mao, irangrang ngan gimi apamadid ei ngan posanga sapaean ta arau ei ga imate mao. Ngansa oangga sai ele idil paeamao ngan kadonga toaine, gau ga napamadid ei ngan posanga, ta irangrang ngan isapir ngan aea panasnga mao.

8 “Oangga eaba ede iparumrum gimi ngan pat ta ikeo ga akado posanga pakakanga ngan luanga ei, irangrang ngan alongo ei mao. Ngansa kadonga toaine ipabuobuo panua kemikemi led posanga ta ikado ga panua patutuinga posanga ad tipaeabu ngan panua tututui.

9 *“Oangga eaba ngan tibur ede pade imamado rabu ngan gimi, irangrang ngan akado kulupu ngan ei mao. Ngansa matami nanan ami kadonga kulupulupu gid Isip tikakado ngan gimi mugaeai.”

Apu ngan rai lima ga rua aea ga Ado Earainga aea

10 *“Irangrang ngan rai lima ga ede, gimi ga aearum ami annga dadangai ga ababada ami annga imatua dadangai pade.

11 Be ngan rai lima ga rua aea, manta atnan dadanga toa oa ga idio iman balim, ga abada saoa annga ienono ngan pade mao. Akado toa bedaoa pade ngan ami dadanga oain ga ami oalu oliv. Toa bedaoa ta gid panua lululunga ad ga tibabada ad annga ngan, be gid masilau saksak pade ga tian saoa annga gid panua lululunga ad titnan ga idio.

12 *“Ngan ado toa lima ga ede ne, gimi ga akado lemi naurata. Be ngan ado lima ga rua aea, irangrang ngan gimi akado naurata eta mao. Toa bedaoa ta lemi bulmakao ga donki ga lemi paeaeanga ga eaba ngan tibur ede pade toa imamado rabu ngan gimi, eine ga tiaragid, ta urad iluai mulian.

13 “Alongo kemi ga anasnasi posanga toa ngada ne nakeo pagimi ngan. Irangrang ngan gimi araring ga ila pagid deo padengada mao. Be aoatoato gid deo padengada edad mao pade.”

Ado kapeipei tol eaneannga aea ngan soanga Deo ieda

14 “Ngan rai ga rai, gimi manta akado eaneannga kapeipei tol ngan soanga gau edag.

15 *“Akado eaneannga kapei ngan Bret toa aea Yis Ienono ngan Mao mambe nakeo pagimi ngan. Ngan ado toa lima ga rua ne, manta aean bret aea yis ienono ngan mao. Akado eaneannga toa ne tutui ngan aea ado ngan taiko Abip*. Ngansa ngan taiko toa ne, gimi atnan Isip ga anam.

* **23:6:** Wkp 19.15, Lo 16.19 * **23:9:** IM 22.21, Wkp 19.33-34, Lo 24.17-18, 27.19 * **23:10:** Wkp 25.1-7 * **23:12:** IM 20.9-11, 31.15, 34.21, 35.2, Wkp 23.3, Lo 5.13-14 * **23:15:** IM 12.14-20, Wkp 23.6-8, Nam 28.17-25 * **23:15:** Gid Israel led taiko *Abip eine lalaede mambe gita leda taiko Mas mao Epril.*

"Irangrang ngan bagemi sapaean ga anama pagau ngan eaneannga toa tol ne mao. Manta anam toman ngan lemi tenainga.

16 *"Be akado eaneannga kapei ede pade ngan Matami Nanan Annga Imatua aea Badanga. Manta atenai lemi annga isaoa imatua ga imuga ta iman tenainga ga inam pagau.

"Be akado eaneannga kapei ede pade ngan Matami Nanan lemi Madonga Palatai, ngan taiko annga aea laoe†. Ngan ado toaiua apaluplup ami oliv itautau ga annga padengada itautau, ta akado eaneannga toa ne.

17 "Ngan eaneannga kapeipei toa tol ne, gimi arangaranga toa ngada ne manta anam pagau ta asoa gau edag. Gau MARON toa namadid ga namugamuga ngan danga toa ngada ne.

18 "Irangrang ngan atenai lemi masilau eta ga inam pagau toman ngan annga aea yis mao.

"Ngan gid eaneannga toa ne irangrang ngan adol masilau tenainga aea imona ga idio gaisala mao.

19 *"Lemi annga kemikemi imatua ga imuga, manta abada ga ila leg palatai, ta iman tenainga ga inam pagau ami MARON Deo.

"Irangrang ngan anono meme daenga pau eta ngan ulo toman ngan itna itud isul mao."

Deo ikado posanga tautaunga edengada pagid Israel

20 Deo ikeo pade bedane, "Ega, gau nasula anggelo ga imuga ngan gimi, ta ei ga imariala ngan gimi edapeai. Ei ga ibada gimi ga ala aot ngan tibur toa nakemi motean ngan gimi.

21 Alongo kemi ele posanga ga anasi. Be apamasmasi ilolo mao. Ngansa gau namamado toman ngan ei, ta ei ga isamum lemi kadonga tanga balbal aea mao.

22 Oangga alongo kemi ele posanga ga akado danga toa ngada ne mambe nakeo ngan, eine ga naman ami miri itamatama ad isat. Be oangga sapadua tiparau pagimi, eine ga naparau ga ila pagid.

23 Leg anggelo toa ne ga imuga ngan gimi ta ibada gimi ga ala ngan tano togid Amor ga It ga Peres ga Kenan ga Ivi ga Iebus. Ta gau ga napamukuru gid ga kus.

24 Be irangrang ngan akor aemi ngan ad deo mao, ga asoa ad deo edad mao. Be irangrang ngan anasi led kadonga mao pade. Manta apaeabu ngan ad namer ga agorogoro led pat kilala aea ga irumrum.

25 Gau MARON Deo togimi. Manta asoa gau kekelegau edag. Oangga akado bedaoa, eine ga nakado kemi ngan ami annga ga eau, ga naseresere dibala ga ila aluai ngan gimi.

26 Be gid taine apapad ga tipopo kemi led gergeu, ta irangrang ngan eta imate itna iapai mao. Be taine eta ga iman taine lasi mao pade. Ta gimi ga arangrang ngan amate manmanae mao. Gimi ga amamado mole tanoeai.

27 "Gid alu isaoa tigera gimi, eine ga nakado ga timataud kapei ta napabuobuo laborad ta timangamanga alele. Be ami miri itamatama toa ngada oa ga tipul murid pagimi ta tiaoa ga tila.

28 Be gau ga nasula gid gulupa ta timugamuga ngan gimi, ta tipitpit gid Ivi ga Kenan ga It, ta tila aluai ngan gimi.

29 Be gau ga nasere gid ga kus ngan rai kelede mao. Ngan kado ta tano toa oa ienono sapaean ta gid masilau saksak tiuot busa ta tipapaeabu ngan gimi.

30 Eine ga napaeabu ngan gid kautedengada ga irangrang ngan gimi aot busa ta apakaranga tano toa oa ga amadid matua ngan.

31 "Eine ga nadol ami tano aea but imata ga idio ngan tad Singsingia aea lab, be aea but imata iadag

* **23:16:** Wkp 23.15-21,39-43, Nam 28.26-31 † **23:16:** Eaneannga ngan *Matad Nanan led Madonga Palatai iuotot rai ga rai ngan taiko Septemba mao Oktoba.* * **23:19:** IM 34.26, Lo 14.21, 26.2

ga idio ngan tad kapei togid Pilistia, be aea but imata iadag ga idio ngan tibur modamodanga, be aea but imata iadag ga idio ngan eau kapei Iupretis. Be gid panua timamado ngan tibur toa oa, eine ga nadol gid ga tidae bagemiai, ta gimi ga asere gid ta tiaoa ga tila.

32 Be irangrang ngan arau posanga ta lolomi kelede toman ngan gid alu toa oa ga ad deo mao.

33 Be alongean gid ga timamado ngan ami tano mao pade. Ngan kado ta tidada gimi ta akado kadonga sasat ngan gau. Ngansa oangga asoa ad deo edad, eine kadonga toa ne ga ipaeabu ngan gimi mambe adae kas ngan pitpit."

24

Deo irau posanga toman ngan gid Israel ta lolod kelede

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Gau nakim eao dae ga nam pagau lusiai toman ngan Aron ga Nadap ga Abiu ga gid kapeipei Israel ad sangalima sangaul rua. Gid ga timadid aluai tede ta tikor aed ga tisoa gau edag.

2 Be Moses, eao kekelego nam boloma pagau MARON. Be gid panua padengada tirangrang ngan tinam boloma pagau mao. Be gid ipom pade tirangrang ngan tidae ga tinam toman ngan eao mao."

3 Io, Moses ila ikeo pagid ipom ngan MARON ele posanga ga ele apu toa ngada oa. Ga kus ta linged kelede ta tikeo, "Gai ga akado danga toa ngada ne mambe MARON ikeo ngan."

4 Tiposa bedaoa ga kus ta Moses ibode MARON ele posanga toa ngada oa ga idae ngan laulau ede.

Be gaisala rumaruma ngan ado sae, ipagun popou tenainga aea boloma lusi ipuiai. Ga kus ta ipagun pat mamamarae sangaul ga igegea rua, iman kilala ngan gid lum sangaul igegea rua togid Israel.

5 Be isula gid kakau iririau Israel ad ta tila tikado gid tenainga ga ila pan MARON. Masilau edengada tidol ga idae dingaeai, ta dinga inono ga imomout ga kus, be titenai gid bulmakao daenga papau padengada, ta timan tenainga eaneannga aea ngan lolod kelede toman ngan Deo.

6 Be Moses idoi gid masilau singid ta itok ga idudunga ngan gid tabla gereirei, be itil sing ilia ga idae ngan popou tenainga aea.

7 Ga kus ta ibada laulau apu aea toa iman kilala ngan posanga toa Deo irau toman ngan gid Israel, ta iuato laulau aea posanga ga ila pagid panua. Tilongo ga kus ta tikeo, "Gai ga akado ga anasi tutui danga toa ngada ne mambe MARON ikeo ngan."

8 *Ga kus ta Moses ibada sing ngan gid tabla toa oa ta itil ga idae ngan gid ipom ta ikeo, "Ega, sing toa ne iparangrang posanga tautaunga toa MARON irau ngan gimi, mambe laulau toa ne ikeo ngan."

9 Idio ta Moses ga Aron ga Nadap ga Abiu ga gid kapeipei Israel ad sangalima sangaul rua tidae ga tila lusiai

10 ta tigera Deo togid Israel. Iae ibuloloeai, tigera danga mambe edap ede tikado ngan pat sapaia bil. Be edap toa oa mil ga mil mambe mariamba.

11 Tautaunga, gid kapeipei Israel ad tigera Deo ngan matad, be Deo ipaeabu ngan gid mao. Ga kus ta tian annga ga tiun.

Moses idae ga ila lusi Sainai ilaborai

12 Idio ta MARON ikeo pan Moses bedane, "Dae ga nam pagau lusiai ta dio toa eko. Ta gau ga nabada pat apu aea toa rua ne ga ila pago. Ngan pat toa rua ne, nabode gid apu ga posanga toa gid panua manta tinasnasi, ta eao ga paoatai gid ngan."

13 Io, Moses toman ngan ele aluagau Iosua tidae ga tila, ta Moses ibida ga idae ngan lusi ton Deo.

* **24:8:** Mt 26.28, Mk 14.24, Lu 22.20, 1Ko 11.25, Ibr 9.19-20, 10.29

14 Be ikeo motean pagid kapeipei
Israel ad bedane, “Gimi adio
saupuiai ne ta asangasanga gairua
ga irangrang ngan aluagai mulian
pagimi. Ega, Aron ga Ur tidio toman
ngan gimi. Ta oangga sapadua
aoad parau, manta tila pagisirua, ta
tipatutui posanga pagid.”
15 Moses iposa bedaoa ga kus ta
idae ga ila ngan lusi Sainai, be laulau
kapei irobi lusi.
16 Be MARON ele taranga isulug
laulauiai ga idio ngan lusi. Irangrang
ngan ado lima ga ede, laulau kapei
toa oa irobi lusi. Be ngan ado lima
ga rua aea, Deo toa imamado laulau
iloleai oa ibaba ga ila pan Moses.
17 Ngan gid Israel matad, MARON
ele taranga imata mambe dinga
kapei irarabal toa lusi ilaborai oa.
18 *Idio ta Moses ibida ga idae lusi
ilaborai, be idudunga laulau iloleai.
Ta Moses idio imamado toa lusiai
oa irangrang ngan aea ado ga bong
sangaul pange.

25

Deo ikeo ga tibada danga sisid kemikemi ga inam ngan kadonga ele palata
(Ibada Mulian 35.4-9)

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses
bedane,
2 “Keo pagid panua Israel ta tibada
led danga sisid etangada ga inam
pagau. Panua kelede kelede tikim
badanga led danga etangada ga inam
pagau, kemi ngan tital ga ila pagimi.
3 Ta gimi ga abada led danga toa
titenai ga inam pagau ga bedane:
gol, ga silva, ga bras,
4 ga sipsip ilaun toa tisama ngan
pulo singsingia ga singsingia tede ga
bil, ga gid malo kemikemi, ga malo
tikado ngan meme ilaun,
5 ga sipsip arangaranga tinid kukul
toa tisama ngan pulo singsingia, ga
rui tinid kukul, ga abei akas ikatinge
etangada.
6 Ga pade, kemi ngan tibada bude
lam aea ga danga iuad kemikemi
ngan bulnga toman ngan bude
samanga aea toa iman kilala ngan
gid danga sisid togau. Ga pade, kemi
ngan tibada danga iuad kemikemi
ngan bulnga toman ngan nabene
ngan kadonga basu iuad kemi.
7 Ga pade, kemi ngan tibada pat
oniks ga pat imata ede ga ede toa
aea olnga kapei tau, ta muriai apatoi
gid ga tidae ngan madidnga kapei
tenainga aea irabu aea malo, ga apatoi etangada pade ga idae ngan igogo
aea malo kakauede.
8 “Ta gid panua ga tibada gid danga
sisid toa ne ta tikado leg palata ede
ngan. Toa bedaoa ta namamado
rabu ngan gid.
9 Be gimi manta akado palata toa
ne toman ngan aea danga sisid toa
ngada oa ta iuot lalaede mambe ianun toa gau ga napasolan pago.”

Deo ikeo ga tikado korol iman kilala ngan ele posanga toa irau toman ngan gid
(Ibada Mulian 37.1-9)

10 Deo ikeo pan Moses pade bedane, “Ta gid panua ga tikado korol
ede ngan abei akas, aea mamarae
iluai kepeda iadag, be aea babanga
iluai baidai, be aea gadae iluai baidai
pade.
11 Be manta abada gol kemikemi ta
anono ngan dinga ga ila maraka, ta
asile aea sakirkir toa ngada oa. Ga
kus ta abada gol toa oa ikatinge babanga, ta apatoi ga idae ngan korol
ilolo ga aluga ngan itin gaot pade. Ga
pade, manta apatoi gol idanga ede
mamarae ga iman korol aea lapinga
ga ibalil ngan.
12 Ga pade, akado korol aea koea
gol pange ta apatoi gid ga tidae ngan
korol iae gereirei pange. Apatoi koea
rua ngan korol imata iadag, ga rua
pade ngan korol imata iadag.
13 Ga kus ta abada abei akas mamarae rua ta aoaliue gid kemi ta
timan sig. Amol sig toa rua oa ngan
gol ikatinge babanga.

* **24:18:** Lo 9.9

14 Ga kus ta asabun sig toa rua oa
ga tidudunga ngan gid koea korol
aea. Asabun sig ede iadag, ga sig
ede pade iadag, ta iman korol aea
bisinga.
15 Sig toa rua oa manta ienono
somisomi ngan gid koea. Irangrang
ngan anusi gid sig toa oa pade mao.
16 Be muriai gau ga nabada pat rua
apu aea ga ila pago. Ta eao ga dol pat
toa rua oa ga tidudunga koroleai.
17 *"Be gimi manta akado korol
ipao ngan gol kemikemi, aea mama-
rae iluai kepeda iadag, be aea ba-
banga iluai baidai. Korol ipao toa ne
eine tibur toa sing isamum panua led
kadonga sasat ga ila, ta lolog itarui
mulian ngan gid.
18-19 Manta abada gol ikatinge
kelede ta atut ngan pat patotonga
aea ta akado korol ipao toman ngan
aea kerubim* rua, ede iadag, ede
pade iadag. Akado ede ngan korol
ipao imata ngan bageda oatai, be
ede pade ngan bageda angas. Ta gid
kerubim toa rua ne ga tidio ngan
korol ipao imata iadag ga iadag.
20 Kerubim toa rua ne ga tidio
ngan tibur toa nasamum panua led
kadonga sasat ngan, be matad inono
ngan gid. Be gisirua bagbaged ga
iualai ga idae ta tirobi korol ipao.
21 Ta gau ga nabada pat apu aea
toa rua oa pago, ta eao ga dol gid
ga tidudunga korol iloleai. Ga kus ta
kapin korol ngan ipao.
22 Ta gau ga nalup toman ngan eao
ngan tibur toa nasamum kadonga
sasat ngan. Be gau ga namado rabu
ngan kerubim toa rua oa ta napaola
leg apu toa ngada ne pago. Be eao
ga bada gid apu toa ne ga ila pagid
Israel ta tinasi."

Deo ikeo ga tikado popou ngan dolnga bret tenainga aea (Ibada Mulian 37.10-16)

23 Deo ikeo pade bedane, "Gimi
manta akado popou ede ngan abei
akas, aea mamarae ga iluai gogo-
dai, be aea babanga ga iluai bageda
aea makoreai, be aea gadae ga iluai
baidai.
24 Be manta aluga popou toa
ne ngan gol kemikemi ikatinge
babanga. Be apatoi gol idanga ede
mamarae ga iman popou aea lapinga
ga ibalil ngan.
25 Be manta apatoi gol ikatinge
babanga ede pade ta imadid ngan
popou ipao mambe ala ta ibalil ngan
popou ipao imata. Gol ikatinge toa
oa aea gadae ga iluai mambe bageda
ilolo aea babanga. Ga pade, apatoi
lapinga gol ede pade ga idae tatan
ngan gol ikatinge toa babanga oa ga
ibalil ngan.
26-27 Ga pade, manta akado popou
aea koea gol pange ta apatoi gid
ga tidae ngan popou ipao aea gol
ikatinge toa babanga oa ta inasi
popou iae toa pange oa. Ta gid koea
toa oa ga tikikisi sig rua ta timan
popou aea bisinga.
28 Be manta akado sig toa rua ne
ngan abei akas ta amol gid ngan gol
ikatinge babanga.
29 Ga pade, manta akado gid tabla
gereirei ga lalate ga eaupat ga loba
ngan gol kemikemi. Gid danga
sisid toa ne iman tenainga oain aea
toknga.
30 *Ta gimi ga adol bret tenainga
aea ga idae ngan popou toa ne, ta
ienono matageai somisomi."

Deo ikeo ga tikado lam iae (Ibada Mulian 37.17-24)

31 Deo ikeo pade bedane, "Gimi
manta abada gol kemikemi ta akado
ga iman lam iae, ngan dolnga gid
lam ga idae ngan. Atut gol ngan
pat patotonga aea ta akado lam iae
ipu ga ilua ga ibogaboga iman lam
imul aea dolnga. Be akado gid lam
mulid ngan gol ta matad mambe
koko ipur. Be lam iae aea danga

* **25:17:** Ibr 9.5 * **25:18-19:** *Kerubim eine danga ede Deo idol ngan timariala ngan tibur isaoa ele ul ienono ngan. Panua edengada tiadi mambe gid boloma lalaede mambe masilau saksak, be bagbaged ga aed pange.* * **25:30:** Wkp 24.5-8

toa ngada ne, manta akado ngan gol
ikatinge kelede.
32 Manta akado lam iae ilua toman
ngan ibogaboga lima ga ede, tol
iadag ga tol iadag.
33 Ngan gid lam iae iboga kelede
kelede, manta akado aea sogonga
imata lalaede mambe abei salke ipur
tol toman ngan ilaun gereirei.
34 Be apasogo lam iae ilua pade toa
bedaoa ga imata lalaede mambe abei
salke ipur pange toman ngan ilaun
gereirei.
35 Be gadio ngan lam iae ilua
ikasanga toa tol ne, manta apasogo
ngan gol ga imata mambe abei salke
ilaun gereirei.
36 Manta abada gol ikatinge kelede
ta atut ngan pat patotonga aea ta
akado lam iae toman ngan aea danga
sisid toa ngada ne.
37 "Akado bedaoa ga kus ta akado
lam lima ga rua. Ta adol lam lima ga
ede ga tidae ngan lam iae ibogaboga
lima ga ede, be ede pade ga idae
ngan lam iae ilua ilabora. Adol gid
lam tutui ga lalaede ta titara kemi leg
palata ilolo.
38 Be manta akado gid danga
mambe kaida gol iman lam aea wik
imata aea ketketnga. Ga pade, akado
lam aea lalate gol.
39 Gol toa ngada ne ngan lam iae
ga aea danga sisid, aea kulupu ga
iuot mambe kilo sangaul tol igegea
pange.
40 *Oangga akado danga sisid toa
ngada ne, manta anasi tutui ga iuot
lalaede mambe ianun toa napasolan
pago lusiai."

26

Deo ikeo ga tikado ele palata (Ibada Mulian 36.8-38)

1 Deo ikeo pade bedane, "Gimi
manta akado leg palata ngan malo
kemikemi sangaul. Be apasogo gid
malo toa oa ngan oaro salumu aea
singsingia ga singsingia tede ga bil.
Akeo pan eaba mosi aea ta isaisai gid
kerubim anunud ga idae ngan gid
malo toa oa.
2 Gid malo toa ngada ne manta
tiuot lalaede. Ad mamarae ga iuot
leoa lima leoa rua. Be ad babanga ga
iuot leoa ede.
3 Asaisai malo lima ga tila tiluplup
ta ila mamarae. Be akado toa bedaoa
pade ngan gid malo lima pade.
4 Be abada malo ilialia bil ta asaisai
gid koea, ta iman malo kapeipei toa
rua ne ad saunnga ta tila tiluplup.
Asaisai gid koea toa ne ga tidae ngan
malo kapeipei toa rua ne ngan matad
iadag kelede.
5 Asaisai koea sangalima ngan
malo kapei imata ede, be asaisai
koea sangalima pade ngan malo
kapei ede pade imata iadag.
6 Ga pade, akado lingau gol sangal-
ima ta iman malo kapeipei toa rua ne
ad saunnga, ta ila iuot mambe malo
kapitnami kelede.
7 "Ga pade, manta akado malo san-
gaul igegea ede ngan meme ilaun ta
iman leg palata aea robinga.
8 Gid malo toa sangaul igegea ede
ne manta tiuot lalaede mon. Ad
mamarae ga iuot leoa lima leoa rua
aea mana. Be ad babanga ga iuot
leoa ede.
9 Asaisai malo lima ga tila tilu-
plup ta iuot mambe malo mamarae
kelede. Be asaisai gid malo toa lima
ga ede ienono maitne ta tila tiluplup
pade toa bedaoa, ta tiuot mambe
malo mamarae ede pade, be ikatinge
lima ga ede. Ga kus ta akop malo
ikatinge toa lima ga ede aea ne, ta
malo aea kopnga toa ne iman leg
palata imata aea robinga.
10 Ga pade, asaisai malo aea koea
sangalima ngan malo kapeipei toa
rua ne matad.
11 Ga pade, manta akado lingau
bras sangalima ta asaun ngan gid
koea ta iman malo kapeipei toa rua
ne ad paluplupnga. Toa bedaoa ta
iuot mambe malo kapitnami kelede.
12 Be malo aea mana toa ienono
sapaean, manta atnan ga idio ta itu-
tutu leg palata imuriai.

* **25:40:** PA 7.44, Ibr 8.5

13 Oangga adol malo kapitnami toa
ne ga idae irobi leg palata, eine malo
toa ne aea mamarae ga iasal leg
palata aea mamarae kautede, iran-
grang mambe bageda aea makoreai,
iadag ga iadag. Toa bedaoa ta ila
irobi kemi leg palata.
14 Be gimi manta akado danga rua
pade ngan robinga leg palata. Rob-
inga ede, gimi ga akado ngan sipsip
arangaranga tinid kukul toa tisama
ngan pulo singsingia. Be gadae ngan
robinga toa oa, akado robinga ede
pade ngan rui tinid kukul.
15 "Ga pade, manta akado palata
aea kadanga arangaranga ngan abei
akas, be rabu ngan gid kadanga
arangaranga ruangada, manta ap-
atoto gid tabalanga, ta tikado ga
gid kadanga arangaranga ruangada
tiuot mambe pagirigiri. Toa be-
daoa ta gid kadanga arangaranga
ruangada toman ngan ad tabalanga
timan didnga ituatua ikatinge kelede
kelede.
16 Kadanga arangaranga kelede
kelede ad mamarae ga iuot leoa
rua aea mana. Be gid tabalanga
rabu ngan gid kadanga arangaranga
kelede kelede ad mamarae ga iluai
baidai.
17 Be asap gid kadanga arangaranga
toa ngada ne matad ila mamarae
tede, ngan tila tidudunga ngan gid
kadanga ipu silva ad baba ta timadid
ngan.
18 Ngan palata ikarkare pan saut,
manta akado didnga ituatua ikatinge
sangaul rua toa bedaoa.
19 Ga pade, akado kadanga ipu
silva sangaul pange ta timan gid did-
nga ituatua ad pagunnga. Be ngan
gid didnga ituatua ikatinge kelede
kelede, manta adol kadanga ipu silva
ruangada.
20-21 Akado lalaede toa bedaoa
pade ngan palata ikarkare iadag pan
not.
22 Be ngan palata imur aea talele,
akado didnga ituatua ikatinge lima
ga ede toa bedaoa.
23 Ga pade, akado didnga ituatua
ikatinge rua pade, ngan paluplup-
nga palata ikarkare ga aea talele toa
palata imuriai oa, ta tila tung ngan
palata igal.
24 Ngan palata imur igal toa rua ne,
asaun gid didnga ituatua ikatinge toa
oa ngan gid koea ga lingau, pan ipu
ga ila gadae. Asaun palata imur igal
toa rua oa bedaoa.
25 Toa bedaoa ta palata imur aea
talele ituatua ikatinge ga tiuot lima
ga tol toman ngan ad kadanga ipu
silva sangaul ede igegea lima ga
ede. Gadio ngan gid didnga ituatua
ikatinge kelede kelede, manta adol
kadanga ipu silva ruangada.

26-27 "Ga pade, manta abada abei
akas ta akado palata aea lapinga tol,
ede gadae, ede rabu, ga ede pade
gadio. Akado gid lapinga toa ne ta
tidae ngan palata ikarkare toa rua oa
ga aea talele pan imur. Be aket gid
lapinga gadae aea ga gadio aea, ga
idio rabu ga iman rua.
28 Be manta akado lapinga rabu
aea ngan abei mamarae kelede,
ta inasi palata aea mamarae ngan
palata isal toa tol oa.
29 Be amol gid didnga ituatua toa
ngada oa ngan gol ikatinge babanga.
Be ngan gid didnga ituatua ikatinge
kelede kelede pan gaot, manta akado
gid koea gol iman gid lapinga ad
sabunnga. Be amol gid lapinga pade
ngan gol ikatinge babanga.

30 "Akado palata aea danga sisid
toa ngada ne ga iuot lalaede mambe
ianun toa napasolan pago lusiai.

31 "Ga pade, manta akado malo
kemi ede, ta apakantutu palata
iloleai, ta ipoga palata ilolo ga iman
rua. Apasogo malo toa ne ngan oaro
salumu aea singsingia ga singsingia
tede ga bil. Be manta akeo pan
eaba mosi aea ta isaisai gid kerubim
anunud ga idae ngan malo kapei toa
ne.
32 Ga kus ta abada abei akas ta
akado malo toa oa aea kadanga ma-
marae pange. Amol kadanga toa
pange ne ngan gol ikatinge babanga,
ga kus ta apagun gid kadanga toa

pange ne, ta gid kelede kelede tima-
did ngan ad kadanga ipu silva. Ga
kus ta apatoi gid lingau gol ga idae
ngan gid kadanga toa ne, ta malo
kapei toa ne ga idae itututu ngan.
33 *Adol malo kapei toa ne ga idio
rabu ngan leg palata ilolo ta ipoga leg
palata ilolo ga iman rua. Palata ilolo
ede eine tibur toa aea ul kapei tede.
Be palata ilolo ede pade, toa muriai
ngan malo kapei, eine tibur toa aea
ul kapei tau. Be abada korol apu
aea toa iman kilala ngan posanga toa
narau toman ngan gimi, ta adol ga
idio muriai ngan malo kapei toa ne,
ngan tibur toa aea ul kapei tau.
34 Adol korol apu aea toa oa ga
idudunga ngan tibur toa aea ul kapei
tau, ta akapin korol toa oa ngan ipao.
Korol ipao toa oa, eine tibur toa sing
isamum panua led kadonga sasat, ta
lolog itarui mulian ngan gid.
35 Ga kus ta abada popou toa iman
tenainga bret aea, ta adol leg palata
iloleai, ngan tibur toa aea ul kapei
tede pan not. Be adol lam iae ngan
leg palata ilolo toa oa pan saut.

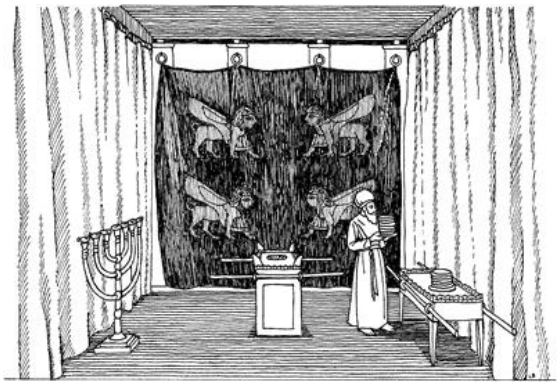

Horace Knowles revised by Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Deo ele palata ilolo

36 "Be manta akado malo kemi
ede pade iman leg palata iaoa aea
pakalanga. Be apasogo malo toa ne
ngan oaro salumu aea singsingia ga
singsingia tede ga bil. Be manta
akeo pan eaba mosi aea ta isaisai gid
sogonga kemikemi ga idae ngan.
37 Abada abei akas ta akado malo
toa ne aea kadanga lima, ta amol
gid ngan gol ikatinge babanga. Ga
kus ta apatoi gid lingau gol ta iman
malo kapei toa ne aea tutunga.
Manta akado gid kadanga toa lima
ne toman ngan ad ipu bras."

27

Deo ikeo ga tikado popou tenainga aea
(Ibada Mulian 38.1-7)

1 Deo ikeo pade bedane, "Gimi
manta abada abei akas ta akado
popou tenainga aea ngan. Aea gadae
ga iluai bageda aea makor iadag, be
aea mamarae ga aea babanga ga iuot
lalaede ga iluai leoa ede ga ilia iluai
bageda aea makoreai.

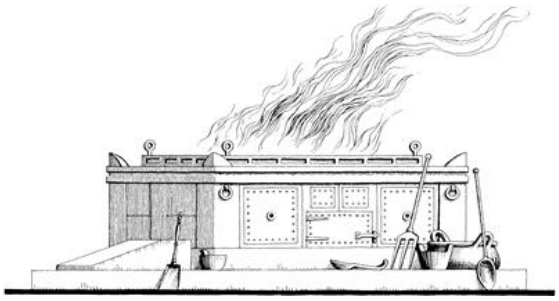

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Popou tenainga aea

2 Be gadae ngan popou igal toa
pange ne, asap danga pange imata
mambe bulmakao aea pelenga. Be
manta asap popou igal toa pange oa
toman ngan aea pelenga ngan abei
akas ikatinge kelede. Be manta aluga
popou tenainga aea isal toa ngada
oa toman ngan aea pelenga ngan gid
bras ikatinge babanga.
3 Ga pade, manta akado gid tabla
iman dinga itae aea tadonga, ga
dinga itae aea doidoinga, ga gid
loba ngan dolnga masilau ising
ngan, ga gid duduinga iman masilau
imedameda aea galnga, ga gid lalate
iman dinga aea badanga. Danga
toa ngada ne akakado ngan bras
kekelen.
4 Ga pade, manta akado popou
toa ne aea kakari bras iman dinga
aea. Be akado toman ngan aea koea
pange toa tidae ngan igal toa pange
oa.

* **26:33:** Ibr 6.19, 9.3-5

5 Be ngan popou iae toa pange ne,
apatoi bras idanga ede ga idae iae
irabuiai, ta iman kakari bras aea
kisinga.
6 Ga kus ta abada abei akas ta
akado sig rua ta amol gid ngan bras
ikatinge babanga.
7 Sig toa rua ne iman popou aea
bisinga. Asabun gid ngan popou aea
koea toa pange oa, sig ede iadag, ga
sig ede pade iadag.
8 Gimi ga adid popou toa ne ngan
abei ikatinge kemikemi, be atnan
iaoa gadio ga gadae ga idio ibanga-
banga. Akado ga iuot lalaede mambe
ianun toa napasolan pago lusiai."

Deo ikeo ga titado silasila ga ibalil ngan ele palata
(Ibada Mulian 38.9-20)

9 Deo ikeo pade bedane, "Gimi
manta abada malo kemikemi ta asi-
lasila ga ibalil ngan leg palata. Be
silasila toa ne ikarkare pan saut, aea
mamarae ga iuot sangaul rua leoa
lima.
10 Be manta akado silasila ikarkare
toa ne toman ngan aea kadanga san-
gaul rua. Be akado gid kadanga
ipu bras sangaul rua pade iman gid
kadanga ad pagunnga. Be ngan gid
kadanga kelede kelede, akado gid
lingau silva ga tabalanga silva pade.
11 Be silasila toa ne ikarkare pan
not, eine ga iuot lalaede mambe
iadag aea pade. Aea mamarae ga
iuot sangaul rua leoa lima. Be
akado aea kadanga sangaul rua
toman ngan ad kadanga ipu bras
sangaul rua pade iman gid kadanga
ad pagunnga. Be ngan silasila aea
kadanga kelede kelede, akado gid
lingau silva ga tabalanga silva pade.

12 "Be silasila toa palata imuriai
oa, aea mamarae ga iuot sangaul ede
leoa rua aea mana. Be akado silasila
toa oa aea kadanga sangaul toman
ngan ad kadanga ipu bras sangaul
pade iman gid kadanga ad pagun-
nga. Be akado aea malo lalaede toa
bedaoa pade.
13 Be silasila iaoa toa ado ele
parangai, aea mamarae ga iuot san-
gaul ede leoa rua aea mana.
14-15 Be ngan silasila iaoa isal iadag
ga iadag, apakantutu malo rua, ede
iadag, ede pade iadag, ad mamarae
iuot leoa tol ga ilia iluai bageda aea
makor iadag. Akado silasila iaoa isal
toa rua ne toman ngan kadanga lima
ga ede, tol iadag, ga tol pade iadag,
toman ngan ad kadanga ipu bras.
16 "Be akado silasila iaoa aea malo
kemi ede, aea mamarae ga iuot leoa
lima. Be akeo pan eaba mosi aea ta
ipasogo malo toa ne ngan gid oaro
salumu aea singsingia ga singsingia
tede ga bil. Be akado silasila iaoa
aea malo toa ne toman ngan aea
kadanga pange ga kadanga ipu bras
pange pade.
17 Manta akado silasila aea
kadanga toa ngada ne toman ngan
ad tabalanga silva ga ad lingau silva
ga ad kadanga ipu bras.
18 Silasila toa ne aea mamarae ga
iuot sangaul rua leoa lima. Be aea
babanga ga iuot sangaul ede leoa
rua aea mana. Akado silasila aea
malo toa ngada ne ngan gid malo
kemikemi. Be silasila aea gadae ga
iuot leoa ede ga ilia iluai bageda aea
makoreai. Be akado aea kadanga ipu
ngan bras.
19 Be manta abada bras kekelen
ta akado ngan leg palata aea danga
naurata aea toa ngada ne. Ga pade,
akado kisinga bras gereirei ngan
kisinga gid oaro palata aea, ta muriai
agin gid ga tidudunga tanoeai."

Apu ngan lam aea bude
(Wok Pris 24.1-4)

20 Deo ikeo pan Moses pade be-
dane, "Keo pagid panua Israel ta
tibada bude kemi oliv aea ga inam,
ta iman gid lam aea ta titaratara
somisomi.
21 Aron toman ngan ele gergeu
arangaranga ga tibada gid lam toa
ne ga tidudunga leg palata iloleai
ngan tibur toa nalup toman ngan
gid. Gid lam toa ne ga ienono
leg palata iloleai ngan tibur toa aea

ul kapei tede, boloma ngan malo kapei toa ipamumul korol apu aea. Be ado ga ado, Aron ga ele gergeu arangaranga ga tiparere bude ngan gid lam, ta titaratara gau matageai somisomi lailai ga irangrang ngan gaisala. Gimi Israel toman ngan lemi gergeu ga tibutibumi tiuotot muriai, manta anasnasi apu toa ne ga ilalala ga ila."

28

Deo ikeo ga tikado sogonga togid panua tenainga ad
(Ibada Mulian 39.1-7)

1 Deo ikeo pade bedane, "Oangga eao luago mulian, manta baba tadim kapei Aron toman ngan ele gergeu arangaranga Nadap ga Abiu ga Eleasar ga Itamar, ta tinam timadid rol ngan gid panua Israel. Ta eao ga dol gid ga timan leg panua tenainga ad.
2 Eao ga kado sogonga kemikemi tenainga aea ton tadim kapei Aron ngan pasogonga ei. Sogonga toa oa aea ul pade. Toa bedaoa ta ieda kapei, ta gid Israel ga tilolon ngan ei.
3 Gau nabada oatainga pagid panua edengada ngan kadonga mosi ngan malo kemikemi. Ta eao ga keo pagid ta tikado sogonga tenainga aea ton Aron. Ta Aron ga idol gid sogonga toa oa ngan ado toaiua nadol aea ul ngan kadonga leg naurata tenainga aea.
4 Gid sogonga tenainga aea, manta tikado ga bedane: igogo aea malo kakauede toa aea sogonga kemikemi, ga irabu aea malo, ga ele pononga mamarae, ga ele siot toa aea sogonga kemikemi, ga malo ede pade iman ilabora aea molnga, ga irabu aea pus. Sogonga toa ne aea ul pade. Gid panua mosi ad ga tikado gid sogonga toa ne ton Aron ga ele gergeu arangaranga, ngansa gid ga tikado leg naurata tenainga aea.
5 Ngan kadonga sogonga toa ngada ne, gid panua mosi ad ga tibada malo kemikemi ta tipasogo gid ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be manta tiuaoai gid oaro gol gereirei ga idae ngan pade.
6 "Gid panua mosi ad ga tibada malo kemi ede ngan kadonga Aron irabu aea malo. Be manta tipasogo malo toa oa ngan gid oaro gol gereirei ga oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil.
7 Be gadae ngan irabu aea malo toa ne, manta tisaisai ikepe aea oaro rua, iman kaukaunga aea.
8 Ga pade, manta tibada oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil ta tikado irabu aea pus. Be manta tiuaoai gid oaro gol gereirei ga idae ngan pade. Ga kus ta tisaisai pus toa ne ga idae ngan irabu aea malo toa oa imata, ta ila iuot mambe malo kelede.
9 "Ga pade, manta tibada pat oniks rua ta titotoi Iakop ele gergeu sangaul igegea rua edad ngan.
10 Manta titotoi edad ga inasi ad poponga, lima ga ede ngan pat ede, ga lima ga ede ngan pat ede pade.
11 Manta dol naurata toa ne ngan eaba ede toa ele oatainga kapei ngan ketnga mosi ga idae ngan pat. Ta ei ga ibada gol ta ikado pat toa rua oa ipu ad kisinga toman ngan ad sogonga kemikemi.
12 Ga kus ta panua mosi ad ga tikaukau pat toa rua ne ga tidae ngan ikepe aea oaro rua toa mugaeai tikaukau ngan irabu aea malo. Ta pat toa rua ne iman kilala ngan gid lum sangaul igegea rua togid Israel. Toa bedaoa ta Aron ga ibisibisi edad ngan pat toa rua oa, ta gau ga nagera ta matag nanan leg panua somisomi.
13 Manta tibada gol kemikemi ngan kadonga pat toa rua oa ipu ad kisinga toman ngan ad sogonga kemikemi.
14 Ga pade, manta tipilai oaro gol rua ta iuot mambe kenga, ta tikaukau oaro toa rua ne ga tidae ngan pat toa rua oa ipu ad kisinga gol."

Deo ikeo ga tikado eaba tenainga aea igogo aea malo kakauede
(Ibada Mulian 39.8-21)

15 Deo ikeo pade bedane, “Eao manta keo pan eaba mosi aea ta ikado eaba tenainga aea igogo aea malo kakauede toa ilualua ei ngan badanga oatainga ngan Deo ele kimnga. Akado malo kakauede toa ne aea sogonga ga iuot lalaede mambe eaba tenainga aea irabu aea malo. Asaisai malo toa ne ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be manta aoaoai gid oaro gol gereirei ga tidae ngan pade.

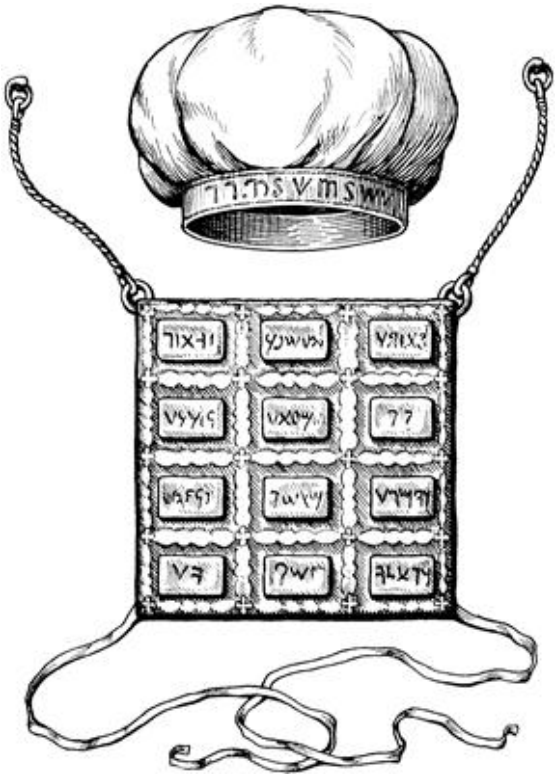

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Eaba tenainga aea ilabora aea malo ga igogo aea malo

16 Akado malo kakauede toa ne aea mamarae ga iluai bageda aea makoreai, be aea babanga iluai bageda aea ubereai. Akop malo toa ne ga idio irabuiai, ta aea mamarae ga aea babanga imata lalaede, ta kopnga toa ne iman danga rua aea dolnga.

17 Ga kus ta abada gid pat sangaul igegea rua toa aea olnga kapei tau. Be apatoi gid ga tidae ngan ipu ad kisinga ngan malo kakauede toa ne pan gaot. Alalo gid pat toa ne ngan iaoa pange. Ngan iaoa toa imuga oa, alalo pat rubi singsingia, ga pat topas eangonga, ga pat beril singsingia tau.

18 Be ngan pat iaoa ede pade, alalo pat terkois birbirianga, ga pat sapaia bil, ga pat emeral birbirianga.

19 Be ngan pat iaoa tol aea, alalo pat iasint singsingia tede, ga pat aget eangonga tede, ga pat ametis singsingia tau.

20 Be ngan pat iaoa pange aea, alalo pat krisolait birbirianga, ga pat oniks mariluangge, ga pat iaspa birbirianga. Be manta apatoi gid pat kelede kelede ngan ipu ad kisinga gol.

21 Ngan gid pat toa sangaul igegea rua ne, manta atotoi Iakop ele gergeu arangaranga sangaul igegea rua edad. Gid panua toa ne timugamuga ngan gid lum sangaul igegea rua togimi Israel.

22 “Ga pade, manta abada gol kemikemi ta apilai oaro gol rua ta tiuot mambe kenga, ta iman eaba tenainga aea igogo aea malo kakauede aea kisinga.

23 Manta akado malo toa ne aea koea gol rua, ta asaisai gid ga tidae ngan malo igal rua pan gadae.

24 Ga kus ta asaun gid oaro gol rua ta tidudunga ngan gid koea toa rua oa.

25 Be gid oaro gol matad iadag, manta akaukau ga tidae ngan gid pat ipu ad kisinga gol toa rua oa. Ta akaukau kisinga gol toa oa ngan ikepe aea oaro ta ikisi irabu aea malo.

26 Ga pade, akado koea gol rua pade ta asaisai gid ga tidae muriai ngan igogo aea malo kakauede igal toa rua oa pan gadio, boloma ngan irabu aea malo.

27 Be akado koea gol rua pade ta apatoi gid ga tidae ngan ikepe aea oaro toa mugaeai tikaukau ngan irabu aea malo, boloma ngan irabu aea pus.

28 Ga kus ta abada gid oaro salumu aea bil ta asaisai ga tidae ngan gid koea ngan igogo aea malo. Be oaro matad iadag, eine ga akaukau ga tidae ngan irabu aea malo, boloma ngan irabu aea pus. Toa bedaoa ta

igogo aea malo irangrang ngan bir ga bir mao.
29 "Tota oangga Aron idudunga palata iloleai, ngan tibur toa aea ul kapei tede, eine Israel ele gergeu arangaranga edad ga ienono ngan igogo aea malo, ta gau ga nagera ta matag nanan leg panua somisomi ga ilalala ga ila.
30 *Ga pade, manta abada danga rua* ilualua eaba tenainga aea ngan badanga oatainga ngan Deo ele kimnga, ta adol gid ga tidudunga ngan igogo aea malo aea kopnga. Tota oangga Aron idudunga leg palata iloleai ta inam boloma pagau, eine danga toa rua oa ga ienono boloma igogoeai, ta ilualua ei ngan badanga oatainga ngan saoa danga nakim gid Israel tikakado."

Deo ikeo ga tikado sogonga padengada togid panua tenainga ad (Ibada Mulian 39.22-31)

31 Deo ikeo pade bedane, "Gimi manta abada malo bil ta akado eaba tenainga aea ele pononga mamarae ngan.
32 Be atal pononga mamarae toa ne aea baba ngan ilabora idudunga ngan. Be manta asaisai baba toa ne toman ngan igagal aea malo ga iuot matoltol teta ta irangrang ngan itakai mao.
33-34 Ga pade, apasogo pononga mamarae toa ne iaoa aea les ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Akado sogonga toa ne ga imata mambe abei pomigranet itautau. Be akaukau gid golo gereirei toa tikado ngan gol, ta apalapala gid toman ngan abei pomigranet itautau anunud toa oa.
35 Oangga Aron ikakado ele naurata tenainga aea, manta idol pononga mamarae toa ne. Tota oangga idudunga leg palata iloleai ga inam pagau, ngan tibur toa aea ul kapei tede, mao oangga itnan tibur toa oa ga iuot, eine gid panua ga tilongo gid golo greng ga greng. Toa bedaoa ta irangrang ngan imate toa eoa mao.
36 "Ga pade, manta akado gol ikatinge kakauede ta atotoi posanga ga idae ngan bedane: MARON ELE UL IENONO NGAN.
37 Be abada oaro salumu aea ede bil, ta akaukau gol ikatinge toa ne ga idae ngan ilabora aea malo, gadae ngan imata.
38 Gol ikatinge toa aea posanga ienono ngan ne, manta ienono gadae ngan Aron imata somisomi. Toa bedaoa ta gau, MARON Deo togimi, ga nababada lemi tenainga isaoa adol ul ngan ga inam pagau, ta gau ga nakim. Ta oangga panua tenainga ad tinasi gid apu tenainga aea tutui mao, eine led idil paeamao ga idae ngan Aron, ta gau ga nasamum kadonga sasat toa oa.
39 "Be manta abada oaro salumu aea kemikemi ta aoaoai ele siot ga ilabora aea malo. Ga pade, manta akeo pan eaba mosi aea ta iuaoai irabu aea pus, ga isaisai aea sogonga kemikemi ga idae ngan.
40 Ga pade, manta akado Aron ele gergeu arangaranga led siot, ga rabud aea pus, ga gid malo laborad aea. Toa bedaoa ta tisogo ngan, ta edad iuot kapei panua matadeai, ta tilolon ngan gid.
41 Be oangga apasogo Aron ga ele gergeu arangaranga ngan gid sogonga toa ngada ne ga kus, atok bude ga idae laboradeai, ngan dolnga ad ul ngan kadonga leg naurata.
42 "Be manta akado led sainga ngan robinga tinid pan luad ga isulug buledeai.
43 Somisomi oangga Aron ga ele gergeu arangaranga tila boloma ngan leg popou tenainga aea, mao oangga tidudunga ngan leg palata ngan tibur toa aea ul kapei tede, manta tidoldol sainga toa ne. Oangga mao, eine led idil paeamao ta timate.

* **28:30:** Nam 27.21, Lo 33.8, Esr 2.63, Neh 7.65

* **28:30:** Danga toa rua oa ilualua eaba tenainga aea ngan badanga oatainga ngan Deo ele kimnga, tiuato edad ngan posanga Ibru *Urim ga Tumim.*

"Somisomi Aron ga ele gergeu ga itubtub toa tiuotot muriai, manta tinasnasi apu toa ne."

29

Kadonga ngan dolnga panua tenainga ad
(Wok Pris 8.1-36)

1 Deo ikeo pan Moses pade bedane, "Eao manta nasi kadonga ga bedane ngan dolnga Aron ga ele gergeu arangaranga ad ul ta tiuot leg panua tenainga ad. Bada bulmakao aranga ede daenga pau ga sipsip arangaranga rua toa ad tibun eta mao.
2 Ga pade, bada wit aea plaoa kemikemi toa aea yis ienono ngan mao, ta kado bret imata tol ga bedane: Kado bret ede toa abul toman ngan bude, ga bret ede pade toa abul toman ngan bude mao, ga bisket toa asama ngan bude pade.
3 Dol gid bret toa oa ga idio ngan samare ede, ta bada ga inam pagau toman ngan bulmakao ga sipsip toa rua oa.
4 "Ga kus ta bada Aron toman ngan ele gergeu arangaranga ta tila timadid leg palata iaoai, ta paliliu gid toa eoa.
5 Ga kus ta pasogo Aron ngan gid sogonga tenainga aea. Dol siot ga idae ngan ei, ga pononga mamarae, ga irabu aea malo, ga igogo aea malo kakauede. Kaukau irabu aea malo toa oa toman ngan irabu aea pus toa gid panua mosi ad tiuaoai.
6 Ga kus ta dol ilabora aea malo, ta kaukau gol ikatinge kakauede toa aea posanga ienono ngan oa ga idae ngan ilabora aea malo. Gol ikatinge toa oa iman kilala ngan aea ul.
7 Ga kus ta bada bude toa iman kilala ngan gid danga sisid togau, ta tok ga idae ilaborai ngan dolnga ei ga iman leg eaba tenainga aea.
8 "Ga kus ta bada ele gergeu arangaranga ga tinam ta pasogo gid ngan led siot
9 ga laborad aea malo. Ga kus ta kaukau rabud ngan ad pus. Ngan kadonga toa bedane eao ga dol Aron ga ele gergeu ga timan leg panua tenainga ad. Ta gid iaoa toaine ga led gergeu ga tibutibud tiuotot muriai, eine ga tikakado leg naurata tenainga aea somisomi ga ilalala ga ila.
10 "Ga kus ta bada bulmakao tenainga aea ga inam boloma leg palata iaoai. Ta Aron ga ele gergeu arangaranga ga tidol baged ga idae ngan ilabora.
11 Ngan gau matag, boloma ngan leg palata iaoa, totoi bulmakao toa oa.
12 Ga kus ta doi ising kauteta, ta dol bagem igonga ga idudunga ngan, ta sama sing toa oa ga idae ngan popou aea pelenga toa pange oa. Be sing ilia ienono maitne, tok ga isulug popou ibuloloeai.
13 Ga kus ta bada bulmakao ilolo imona, ga aea toboloa idanga kemi, ga iaule toa rua oa toman ngan imona, ta dol ga idae dingaeai ngan leg popou tenainga aea.
14 Be bada imedameda ga itin kukul ga itae imogaleai, ta nono gid ngan dinga ede pade gaot ngan saupu. Bulmakao toa ne eine tenainga ngan samumnga kadonga sasat.
15 "Ga kus ta bada sipsip tenainga aea eta ngan gisirua, ta Aron toman ngan ele gergeu arangaranga ga tidol baged ga idae ngan ilabora.
16 Be eao ga totoi sipsip toa oa, ta doi ising kauteta ta til ga idae ngan popou tenainga aea isal toa pange oa.
17 Totoi sipsip toa oa ga kus, ta sigiri iae ga idanga sisid toa ngada oa iloleai, ta dol gid ga tidae dingaeai toman ngan ilabora ga ikatinge padengada.
18 *Ta dinga ga inono sipsip ikatinge toa ngada oa ga imomout ga kus. Eine lemi tenainga ga inam pagau MARON. Ta gau ga tinig igelgel ngan iuad kemi.
19 "Be sipsip tenainga aea toa ede pade oa, Aron ga ele gergeu

* **29:18:** Ep 5.2, Plp 4.18

arangaranga ga tidol baged ga idae
ngan ilabora.
20 Ta eao ga totoi, ta doi ising
kauteta. Ta sama sing toa oa
ga idae ngan Aron ga ele gergeu
arangaranga kelede kelede tangad
oatai iuaro, ga baged oatai igonga
kapei, ga aed oatai igonga kapei. Ga
kus ta til sing ga idae ngan popou
tenainga aea isal toa pange oa.
21 Ga kus ta bada sing kautede
ienono popouiai toman ngan bude
iman kilala ngan gid danga sisid to-
gau, ta til ga idae ngan Aron, ga ele
gergeu arangaranga, ga ad sogonga
tenainga aea. Kado toa bedaoa ngan
dolnga leg ul ngan gid toman ngan
ad sogonga ta timan gau leg.

22 "Be sipsip toa idae dingaeai
maitne, eine sipsip tenainga aea
ngan dolnga leg panua tenainga ad
ngan led naurata. Be bada sipsip
toa na imona, ga iuui imona, ga
ilolo imona, ga aea toboloa idanga
kemi, ga iaule toa rua oa toman
ngan imona, ga ibule oatai, ta dol
gid ga tidae Aron ga ele gergeu
arangaranga bagedai.
23 Be ngan samare toa iuon ngan
bret aea yis ienono ngan mao, toa
ienono matageai, eao ga bada bret
kelede kelede imata tol ga bedane:
bret ede toa abul toman ngan bude,
ga bret ede pade toa abul toman
ngan bude mao, ga bisket toa asama
ngan bude.
24 Dol gid bret toa ne pade ga
idae Aron ga ele gergeu arangaranga
bagedeai. Ta gid ga tipatambolem-
bole gau matageai.
25 Ga kus ta bada danga sisid toa
bagedeai, ta dol ga idae dingaeai, ta
dinga ga inono ga imomout ga kus
toman ngan sipsip tenainga aea ede
pade. Eine lemi tenainga ga inam
pagau MARON. Ta gau ga tinig igelgel
ngan iuad kemi.
26 Be sipsip toa idae dingaeai
maitne, eao ga bada igogo ta patam-
bolembole gau matageai. Ga kus ta
iman eao am eaneannga aea.

27 "Be somisomi oangga adol eaba
ga iman leg eaba tenainga aea,
manta adol ul ngan sipsip igogo, ta
akisi ngan bagemi, ta apatambolem-
bole matageai. Be adol ul pade ngan
sipsip tenainga aea ibule. Ga kus
ta masilau ikatinge toa rua ne iman
Aron ga ele gergeu ad eaneannga
aea.
28 Somisomi oangga gid Israel
tikakado tenainga eaneannga aea
ngan kadonga lolomai kelede, masi-
lau ikatinge toa rua ne ga iman
Aron ga ele gergeu arangaranga ad.
Gid Israel ga tikakado tenainga toa
bedane ga inam pagau MARON.

29 "Be gau nadol ul ngan Aron ele
sogonga tenainga aea. Tota muriai,
oangga Aron imate, eine sogonga toa
oa ga iman ele gergeu arangaranga
ga itubtub led. Toa bedaoa ta gid
ga tidol sogonga toa ne ngan ado
toaiua titok bude ga idae laboradeai
ngan dolnga gid ga tiuot leg panua
tenainga ad.
30 Oangga Aron ele gergeu eta
ibada imul ta iuot madidnga kapei
tenainga aea, ei manta idol sogonga
toa ne irangrang ngan ado lima ga
rua. Be ngan ado toa lima ga rua
oa, ei ga idudunga leg palata iloleai
ngan tibur toa aea ul kapei tede, ta
ikakado leg naurata.

31 "Be oangga eao dol Aron ga ele
gergeu ga timan leg panua tenainga
ad, manta bada sipsip tenainga aea
imedameda, ta nono ngan tibur ede
aea ul, gadudunga ngan leg palata
aea silasila.
32 Be Aron ga ele gergeu
arangaranga ga tibada imedameda
toa oa toman ngan bret ienono ngan
samare, ta tian boloma leg palata
iaoai.
33 Ngan ado toaiua tidol ad ul ga
timan leg panua tenainga ad, gid
ga tian annga tenainga aea toa oa.
Tenainga toa oa iman led kadonga
sasat aea samumnga. Gid kekelegid
tirangrang ngan eannga annga toa
oa. Eaba eta pade irangrang ngan
ian mao, ngansa annga toa oa aea ul

pade.
34 Be oangga sipsip toa oa
imedameda toman ngan bret toa oa
ienono ga gaisala, eine irangrang
ngan tian mao. Manta tinono ngan
dinga ga imomout ga kus, ngansa
annga toa oa aea ul pade.
35 "Eao manta kado danga toa
ngada ne ngan dolnga Aron toman
ngan ele gergeu arangaranga ta
timan leg panua tenainga ad. Ta
kado toa bedane ga irangrang ngan
ado lima ga rua, mambe nakeo pago
ngan.
36 Ngan ado toa lima ga rua ne,
manta tenai bulmakao kelede kelede
ngan samumnga led kadonga sasat.
Be kado tenainga ede pade ngan
sigiringa popou tenainga aea. Toa
bedaoa ta popou tenainga aea ga
iuot kemi matageai. Be manta tok
bude ga idae ngan popou tenainga
aea, ngan dolnga leg ul ngan ta iman
danga togau.
37 Irangrang ngan ado lima ga rua,
eao manta kado bedane ngan popou
tenainga aea. Toa bedaoa ta popou
tenainga aea oa, aea ul kapei tau. Be
oangga sai isibo leg popou tenainga
aea, mao oangga danga eta idae tos
ngan, eine aea ul pade ta iman leg."

Tenainga aea kadonga ado ga ado (Namba 28.1-8)

38 Deo ikeo pade bedane, "Ado ga
ado gimi manta abada sipsip ruan-
gada, ad rai kelede, ta atenai gid ga
tidae ngan leg popou tenainga aea.
39 Atenai ede gaisala, be ede pade
lailai.
40 Oangga gaisala, atenai sipsip
toa oa toman ngan wit aea plaoa
kemikemi, aea kulupu irangrang
mambe kilo kelede, ta abul toman
ngan bude oliv aea, aea lita kelede.
Ga pade, atok oain aea lita kelede ga
iman lemi tenainga ga inam pagau.
41 Be oangga lailai, ta atenai sipsip
ede pade toa bedaoa toman ngan wit
aea plaoa ga bude ga oain lalaede
mambe akado gaisala. Adol tenainga
toa ne ga idae dingaeai ta iman lemi
tenainga ga inam pagau MARON. Ta
gau ga nakim iuad kemi.
42 "Somisomi muriai, gimi manta
anono tenainga toa ne ngan dinga ga
imomout ga kus. Be gimi ga akakado
tenainga ado ga ado toa bedaoa gau
matageai, boloma ngan leg palata
iaoa. Toa eoa ga nalup toman ngan
gimi ta naposaposa pagimi.
43 Be gau ga nalup toman ngan gid
Israel toa eoa pade. Ta leg taranga
kapei ga iuot ta irobi leg palata, ta
ikado tibur toa oa aea ul kapei, ta gid
panua tilolon ngan.
44 "Toa bedaoa ta gau ga nadol ul
ngan leg palata ga popou tenainga
aea ga nadol ul ngan Aron pade
toman ngan ele gergeu arangaranga
ta timan gau leg, ta gid ga tikakado
leg naurata tenainga aea.
45 Ta gau ga namamado rabu ngan
gimi Israel ta naman ami Deo.
46 Toa bedaoa ta gimi ga aoatai
kemi mambe gau eine MARON Deo
togimi. Gau Deo toa nabada gimi ta
atnan Isip ga anam. Nakado toa be-
daoa ngansa naoangga namamado
rabu ngan gimi. Gau MARON Deo
togimi."

30

Deo ikeo ga tikado popou nabene aea (Ibada Mulian 37.25-28)

1 Deo ikeo pade bedane, "Gimi
manta abada abei akas ta akado
popou tenainga aea ede pade, iman
nabene aea nononga.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible

Society

Popou nabene aea

2 Popou toa ne aea mamarae ga
aea babanga ga iuot lalaede ga iluai
bageda aea makoreai. Be aea gadae
ga iluai gogodai. Be ngan popou
ipao igal toa pange oa, asap gid
danga imata mambe bulmakao aea
pelenga. Be akado popou ipao toman
ngan aea pelenga ngan abei akas
ikatinge kelede.
3 Ga kus ta abada gol kemikemi
ikatinge babanga, ta aluga ngan
popou isal toa pange oa, ga ipao, ga
aea pelenga. Be apatoi gol idanga
ede mamarae ga iman popou aea
lapinga ga ibalil ngan.
4 Be gadio ngan lapinga toa oa,
apatoi koea gol rua, ede ngan isal
iadag, be ede pade ngan isal iadag,
ta iman sig ad sabunnga ngan popou
aea bisinga.
5 Be abada abei akas ta akado sig
rua, ga kus ta amol gid ngan gol
ikatinge babanga.
6 Ga kus ta adol popou nabene aea
toa ne ga idio leg palata iloleai, ngan
tibur toa aea ul kapei tede, boloma
ngan malo kapei, be iadag ngan ko-
rol apu aea ipao. Ngan korol ipao toa
oa sing isamum panua led kadonga
sasat, ta lolog itarui mulian ngan gid.
Be nalup toman ngan gimi toa eoa
pade.
7 "Gaisala ngan ado ga ado, Aron
ga idudunga leg palatai ngan patu-
tuinga gid lam. Be oangga ikado
bedaoa, manta inono nabene iuad
kemi ngan popou toa ne.
8 Be lailai, oangga Aron itun gid
lam pade, manta inono nabene toa
bedaoa pade. Tota nabene ga ibung
ga idae gau matageai ado ga ado ga
ilalala ga ila.
9 Be irangrang ngan gimi atenai
nabene eta pade ngan popou toa
ne mao. Ga pade, irangrang ngan
atenai masilau eta, mao wit eta, mao
oain eta ga idae ngan popou toa ne
mao.
10 Be pakelede ngan rai ga rai,
Aron ga ikado ga popou nabene aea
toa ne iuot kemi gau matageai. Ei
ga inasi bedane: Ei ga ibada sing
kauteta ngan masilau tenainga aea
ngan samumnga panua led kadonga
sasat. Ga kus ta isama ga idae ngan
popou toa ne aea pelenga toa pange
oa. Manta panua tenainga ad tinasi
kadonga toa ne ga ilalala ga ila. Toa
bedaoa ta popou toa ne ga iman
danga togau MARON, ta aea ul kapei
tau."

Deo ikeo ga tibada pat ga ila pan ngan olnga gid mulian

11 Idio ta MARON ikeo pan Moses
bedane,
12 "Oangga eao oade gid Israel
dabad, eaba kelede kelede manta
ibada pat ga inam pagau MARON
ngan olnga ei mulian. Ngan kado ta
imate. Ngan ado toaiua eao oade gid,
oangga tiuol gid mulian ngan pat toa
oa, eine pamukurunga paeamao eta
ga iuot ngan gid mao.
13 *Panua toa ngada oa tiuade
dabad ga kus, manta tibada pat
silva kelede* ga iman tenainga ga
inam pagau MARON. Manta tibada
pat silva imata lalaede mambe gid
panua tenainga ad led pat.
14 Gimi ga aoade arangaranga toa
ngada oa ad rai sangaul rua ga
idae, ta gid kekelegid manta tibada
tenainga toa ne ga inam pagau
MARON.
15 Be gid panua toa led danga
sisid busa tirangrang ngan tibada
pat busa ga inama mao. Be gid
panua lululunga ad pade, tirangrang
ngan tibada pat kautede ga inama
mao. Gid toa ngada oa manta tibada
pat idaba lalaede toa bedane ga inam
pagau MARON. Ngan tenainga toa
ne tiuol gid mulian. Ngan kado ta
timate.
16 Eao ga bada pat toa ne ga inam
ta dol ngan luanga leg palata aea
naurata. Ta gau ga nagera pat toa
ne ta matag nanan leg panua Israel.

* **30:13:** IM 38.25-26, Mt 17.24 * **30:13:** Ngan posanga Ibru, ikeo ga *pat silva kelede toa aea kulupu iuot mambe 6 grem.*

Oangga tikado toa bedaoa, eine ga lolog itarui mulian ngan gid, ta gid ga timate mao."

Deo ikeo ga tikado tabla eau aea ngan sigiringa baged ga aed

17 MARON ikeo pan Moses pade bedane,
18 *"Gimi manta abada bras ta akado tabla kapei eta toman ngan aea popou. Tabla toa ne iman panua tenainga ad baged ga aed aea sigiringa. Adol tabla toa ne ga idio rabu ngan leg popou tenainga aea ga leg palata. Ga kus ta atok eau ga idudunga ngan.
19 Aron ga ele gergeu arangaranga manta tisigiri baged ga aed ngan eau toa oa.
20 Somisomi oangga tidudunga leg palatai, manta tisigiri baged ga aed, ngan kado ta timate. Ga pade, oangga tila boloma ngan leg popou tenainga aea ngan kadonga gid tenainga ga inam pagau ga idae dingaeai,
21 manta tisigiri baged ga aed, ngan kado ta timate. Gid toman ngan led gergeu ga tibutibud tiuotot muriai, manta tinasnasi apu toa ne ga ilalala ga ila."

Deo ikeo ga tikado bude iman kilala ngan danga sisid ei ton

22 *MARON ikeo pan Moses pade bedane,
23 "Eao manta bada gid danga iuad kemikemi ga bedane: abei mer itekea toa aea kulupu irangrang mambe kilo lima ga ede, ga abei sinamon itin kukul toa aea kulupu irangrang mambe kilo tol, ga piso iuad kemi toa aea kulupu irangrang mambe kilo tol pade,
24 ga abei kasia itin kukul toa aea kulupu irangrang mambe kilo lima ga ede, ga bude oliv aea lita pange.
25 Be keo pan eaba ede toa ele oatainga kapei ngan kadonga danga sisid iuad kemi, ta ei ga ibul gid danga toa ne ga iuot mambe bude ede iuad kemi. Bude toa ne aea ul, ta iman kilala ngan danga sisid togau.
26 Ga kus ta bada bude toa ne kauteta ta tok ga idae ngan leg palata, ga korol apu aea,
27 ga popou bret aea toman ngan aea danga sisid, ga lam iae toman ngan aea danga sisid, ga popou nabene aea,
28 ga popou tenainga aea toman ngan aea danga sisid, ga tabla eau aea toman ngan aea popou.
29 Eao ga tok bude toa ne ga idae ngan gid danga sisid toa ngada ne ngan dolnga leg ul ga idae ngan ta timan gau leg. Be oangga danga eta idae tos ngan danga sisid toa oa, eine aea ul pade ta iman leg.
30 "Ga kus ta tok bude toa ne kauteta ga idae ngan Aron ga ele gergeu arangaranga, ngan dolnga ad ul ta timan leg panua tenainga ad ngan kadonga leg naurata.
31 Be eao manta keo pagid Israel bedane, 'Somisomi muriai, bude toa ne iman kilala ngan gid danga sisid ton Deo. Bude toa ne aea ul pade.
32 Irangrang ngan gimi atok ga idae ngan gid panua sapaean tinid mao. Be irangrang ngan akado bude eta lalaede toa bedane mao, ngansa bude toa ne aea ul. Ta gimi manta alolon ngan.
33 Oangga sai ikado bude eta lalaede toa bedane, mao oangga eaba eta itok ga idae ngan panua sapaean, manta asuk ei ga ila aluai ngan gid iaoa kelede togimi.' "

Deo ikeo ga tikado nabene ngan kadonga basu iuad kemi

34 MARON ikeo pan Moses pade bedane, "Eao manta bada gid danga sisid iuad kemikemi ga bedane: paura toa tikado ngan abei mer itekea, ga paura toa tikado ngan mase ipat, ga abei galbanum itekea, ga paura toa tikado ngan abei libanon itekea†. Danga toa ngada

* **30:18:** IM 38.8 * **30:22:** IM 37.29 † **30:34:** *Abei libanon eine abei ede pagita aea mao. Itekea ngan posanga Inglis tiuato prenkinsens. Tibul danga eta toman ngan mao. Iuad kemi ga iman danga kemi nabene aea.*

ne eao bada, manta ad kulupu iuot
lalaede mon.
35 Be eao ga keo pan eaba ede
toa ele oatainga kapei ngan kadonga
danga sisid iuad kemi, ta ei ga ibul
gid danga toa ne ta iuot mambe
nabene ngan kadonga basu iuad
kemi. Be manta adol sol kauteta
ngan, ta ikado nabene toa ne ga
iuot kemi matageai, be leg ul ienono
ngan.
36 Ga kus ta alumu danga toa
ngada ne ga ibilin ga ila gereirei. Io,
akado bedaoa ga kus ta adol nabene
toa ne idanga ede ga idio leg palata
iloleai, iadag ngan korol apu aea.
Ngan tibur toa oa, gau ga nalup
toman ngan gimi. Be nabene toa ne
aea ul kapei tau. Manta alolon ngan.
37 Ta irangrang ngan gimi akado
lemi nabene eta lalaede toa bedane
mao. Ngansa eine danga togau
MARON, be leg ul ienono ngan, ta
gimi manta alolon ngan.
38 Oangga sai ikim nabene iuad
toa ne ta ikado ele nabene ga iuot
lalaede toa bedane, manta asuk ei
ga ila aluai ngan gid iaoa kelede
togimi."

31

Deo isio gid panua ngan kadonga ele palata toman ngan aea danga sisid (Ibada Mulian 35.30–36.1)

1 MARON ikeo pan Moses pade be-
dane,
2 "Ega, gau nasio eaba ede ieda
Besalel. Ei Uri inat ga Ur itub ngan
lum pan Iuda.
3 Be gau nadol Tautaudig Tutui ga
idio pan ta nakado ga ele oatainga
kapei ga ilolo iuatai ngan kadonga
naurata imata ede ga ede.
4 Ta ei ga irangrang ngan ikado
mosi ngan gol ga silva ga bras.
5 Be ele oatainga kapei ngan ket-
nga gid pat toa aea olnga kapei
toman ngan ipu ad kisinga gol. Ga
ele oatainga kapei ngan sapnga gid
abei pade. Ta ei ga irangrang ngan
ikado naurata imata ede ga ede.
6 Be ega, gau nasio eaba ede pade
ngan luanga ei, ieda Ooliap. Ei
Aisamak inat ngan lum pan Dan.
Be gau nabada oatainga kapei pagid
panua naurata ad padengada ngan
kadonga danga toa ngada ne mambe
nakeo pago ngan.
7 Ta gid ga tikado leg palata, ga
korol apu aea toman ngan ipao toa
sing isamum kadonga sasat ngan ga
lolog itarui mulian. Ta gid ga tikado
palata aea danga sisid padengada ga
bedane:
8 popou bret aea toman ngan aea
danga sisid, ga lam iae gol toman
ngan aea danga sisid, ga popou
nabene aea,
9 ga popou tenainga aea toman
ngan aea danga sisid toa ngada oa, ga
tabla eau aea toman ngan aea popou,
10 ga sogonga tutui tenainga aea
ton Aron ga ele gergeu arangaranga,
11 ga bude iman kilala ngan danga
sisid togau, ga nabene ngan kadonga
basu iuad kemi leg palata iloleai
ngan tibur toa aea ul kapei tede.
Manta tikado danga toa ngada ne
lalaede mambe nakeo pago ngan."

Apu ngan Ado Earainga aea

12 MARON ikeo pan Moses pade be-
dane,
13 "Eao manta keo pagid Israel ga
bedane, 'Somisomi gimi manta aear-
agimi ngan Ado Earainga aea. Gau
nadol Ado Earainga aea toa ne ga
iman kilala rabu ngan gau ga gimi
ga lemi gergeu ga tibutibumi tiuotot
muriai. Toa bedaoa ta gimi ga aoatai
kemi mambe gau eine MARON toa
nadol ul ngan gimi.
14 " 'Be gau nadol ul pade ngan
Ado Earainga aea. Tota gimi manta
aearagimi ngan. Oangga sai ilolon
ngan Ado Earainga aea toa ne mao,
manta arau ei ga imate. Be oangga
sai ikado naurata ngan ado toaiua,
manta asuk ei ga ila aluai ngan gid
ele panua.
15 *Gimi ga akado lemi naurata
irangrang ngan ado lima ga ede.

* **31:15:** IM 20.8-11, 23.12, 34.21, 35.2, Wkp 23.3, Lo 5.12-14

Be ado lima ga rua aea, eine Ado
Earainga aea toa gau MARON nadol
ul ngan. Oangga sai ikado naurata
ngan Ado Earainga aea, manta arau
ei ga imate.
16 Gimi Israel toman ngan lemi
gergeu ga tibutibumi tiuotot muriai,
manta aearagimi ngan Ado Earainga
aea. Ngansa eine posanga tautaunga
ede narau toman ngan gimi, ta eine
ga ienono ga ilalala ga ila.
17 *Ado Earainga aea toa ne iman
kilala rabu ngan gau ga gimi Israel
somisomi. Ngansa ngan ado toa
lima ga ede oa mugaeai, gau MARON
nakado mariamba ga tano ga iuot.
Be ngan ado lima ga rua aea, naka-
put ngan leg naurata ta naearagau.' "
18 Io, MARON iposa pan Moses ngan
lusi Sainai toa bedaoa ga kus, ta
ibada pat rua apu aea ga ila pan. Deo
kekelen ibage igonga ibode ele apu
ga idae ngan pat toa rua oa.

32

Gid panua tikado bulmakao aea namer ngan gol
(Lo 9.6-29)

1 *Idio ta gid panua tigera mambe
Moses imamado mole tau lusiai, be
iluai mulian manmanae mao. Tota
tila tiluplup pan Aron ta tikeo pan
bedane, "Eao manta kado amai deo
etangada ta timuga ngan gai ngan
lemai edap. Ngansa Moses, eaba toa
ibada gita ta tatnan Isip ga tanam,
gai aoatai ngan saoa danga iuot ngan
ei mao."
2 Io, Aron ikoli led posanga be-
dane, "Atil tangami aea pato gol
ienono adadaoami ga lemi gergeu
tangadeai, ta abada ga inam pagau."
3 Tota gid panua tibada tangad aea
pato gol ga ila pan.
4 *Ta Aron ibada ta inono ngan
dinga ga ila maraka, ta itok ga
idudunga ngan baba ede toa ital ia-
nun ngan mambe bulmakao daenga
pau. Ta ibada didi ta ipenpen ngan
bulmakao aea namer toa oa. Ga
kus ta gid panua tikeo, "Gimi Israel
alongo. Danga toa ne, eine gita ada
deo toa ibada gita ta tatnan Isip ga
tanam."
5 Be Aron igera toa bedaoa ta
ipagun popou tenainga aea boloma
ngan bulmakao aea namer toa oa.
Ta ikeo, "Sabale takado eaneannga
kapei ngan soanga MARON ieda."
6 *Io, gaisala rumaruma ngan ado
sae, gid panua tibada gid masilau
tenainga aea, ta edengada tidol ga
idae dingaeai ngan dinga inono ga
imomout ga kus. Be masilau paden-
gada iman tenainga eaneannga aea
ngan lolod kelede. Idio ta timamado
ngan eaneannga ga ununnga, ga kus
ta tidae ga tila tititiau.
7 Idio ta MARON ikeo pan Moses
bedane, "Sulug ga la! Ngansa gid lem
panua toa bada gid ga titnan Isip oa
tikado kadonga sasat kapei tau.
8 Tipul murid manmanae tau ngan
gau ta titnan edap toa nakeo ga
tinasi. Be tikado deo ede pade aea
namer gol ga imata mambe bul-
makao, ta tikor aed ngan ga tirau gid
masilau ga iman led tenainga ga ila
pan. Ta tikeo, 'Gimi Israel alongo.
Danga toa ne, eine gita ada deo toa
ibada gita ga tatnan Isip ga tanam.' "
9 Ta MARON ikeo pan Moses be-
dane, "Gau nagera led kadonga na.
Gid panua toa ne tanga balbal ad tau.
10 Gau lolog bake tau. Eao dio ge, ta
napamukuru gid. Be gau ga nakado
ga eao lem gergeu ga tibutibum tiuot
alu kapei tau."
11 *Be Moses iuangga ikado ga aea
MARON Deo ilolo itano ga idio, ta
iraring matua ga ila pan bedane, "O
MARON, eao lolom bake ngan lem
panua padam. Ngansa ngan uram
kapei, eao bada gid ta titnan Isip.
12 Oangga eao pamukuru gid, eine
gid Isip ga tikeo, 'Deo ilolo paeamao
ngan ele panua ta ibada gid ga tila
lusiai, ngansa iuangga ipamukuru
gid.' Be manta pul lolom mulian ta

* **31:17:** IM 20.11 * **32:1:** PA 7.40 * **32:4:** 1Kin 12.28, PA 7.41 * **32:6:** 1Ko 10.7 * **32:11:** Nam 14.13-19

tnan lem kadonga lolo bake aea ta paeabu ngan lem panua padam.

13 *Matam nanan lem paeaeanga Abraam ga Aisak ga Iakop. Mugaeai eao posa tautaunga pagid ta keo bedane, 'Ngan gau edag naposa tautaunga, gau ga nakado ga lemi gergeu ga tibutibumi tiuot busa mambe gigima mariambai.' Be eao posa tautaunga pagid pade ngan pannga tano ga iman ad, ta eao keo ga mulmulid ga timamado toa eoa somisomi."

14 Moses iraring bedaoa ga kus ta MARON ipul ilolo mulian ta ipaeabu ngan gid mao.

15 Idio ta Moses ibada pat apu aea toa rua oa ta isorir lusiai ga isulug. Pat apu aea toa rua oa, Deo ibode apu ga idae ngan imata ga idibe.

16 Deo kekelen ikado pat toa rua oa ga iuot, ta ibode posanga ga idae ngan.

17 Be Iosua ilongo panua arerengad ga tingangar, ta ikeo pan Moses bedane, "Panua arerengad mambe paraunga ede iuot saupuiai."

18 Be Moses ikeo,

"Eine mao. Arerengad oa mambe panua tiasal paraunga mao.
Be eine mambe panua ad miri itamatama tiasal gid mao pade.
Be nalongo ad gagal mambe panua tibaubau."

19 Io, Moses ila boloma saupuiai ta igera bulmakao aea namer ga panua titoltol alele, ta ilolo bake ta itado pat apu aea toa rua oa ga isulug ta timapmapoga lusi ipuiai.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Moses itado pat apu aea ga isulug ta timapmapoga.

20 Idio ta ibada bulmakao aea namer toa oa ta itado ga idae dingaeai ga inono. Ga kus ta itut ga ila gereirei mambe kangkanga, ta isiran ga isulug eauiai, ta ikado ga gid Israel tiun eau toa oa.

21 Idio ta ikeo pan Aron, "Gid panua toa ne tikado mado ngan eao, ta eao muga ngan gid ngan kadonga sat kapei toa bedane?"

22 Ta Aron ikeo, "Eaba kapei, eao malmal padam. Eao oatai, gid panua toa ne tiparpar tau ngan kadonga sasat.

23 Tikeo pagau bedane, 'Kado amai deo etangada ta timuga ngan gai ngan lemai edap. Ngansa Moses, eaba toa ibada gita ta tatnan Isip ga tanam, gai aoatai ngan saoa danga iuot ngan ei mao.'

24 Tota nakeo pagid, 'Oangga sai ele sogonga gol, manta itil ta ibada ga inam pagau.' Tota tibada led gol ga inam pagau, ta natado ga idae dingaeai. Be mole mao bulmakao aea namer toa ne iuot sapaean."

25 Io, Moses igera mambe panua tiladlado alele, be Aron irangrang ngan ipakoko gid mao. Tota Moses ikeo iloleai bedane, "Kado ta amai miri itamatama tigera ta tinging paeamao ngan gai."

* **32:13:** OM 22.16-17, 17.8

26 Tota ila imadid saupu aea edap
iaoai ta ibaba kapei bedane, “Oangga
sai ikeo ga inasi MARON, manta inam
pagau.” Io, tota gid panua ngan lum
pan Livai tila timadid boloma pan.
27 Ta Moses ikeo pagid, “MARON
Deo togita Israel ikeo ga bedane,
‘Gimi kelede kelede abada lemi didi
paraunga aea ta ala ngan tibur toa
ngada ne saupuiai, ta aketket ami
kakakau ga kapeipei ga oaeoaemi ga
panua padengada timamado boloma
pagimi.’ ”
28 Io, tota gid Livai tila tikado
mambe Moses ikeo pagid ngan.
Be ngan ado toaiua, panua bunor-
ingring tol timate.
29 Ga kus ta Moses ikeo pagid Li-
vai bedane, “Labone gimi arau ami
kapeipei ga kakakau ga lemi gergeu
ga timate, ngansa tikado kadonga
sat kapei. Tota labone MARON ikado
kemi tau ngan gimi ta isio gimi ngan
kadonga ele naurata.”
30 Io, ngan ado sae Moses ikeo
pagid panua bedane, “Gimi akado
kadonga sat kapei tau. Be gau ga
nadae ga nala lusiai pan MARON ta
naton betanga ei ngan isamum lemi
kadonga sat.”
31 Tota Moses iluai mulian ga ila
pan MARON ta ikeo, “Aiao! Gid panua
toa ne tikado kadonga sat kapei tau.
Tikado deo padengada ad namer
ngan gol ta tisoa edad.
32 *Be gau nabeta eao, oangga eao
kim, samum led kadonga sat. Be
oangga eao tinim ngan mao, tota
samum gau edag ngan laulau toa eao
bode na.”
33 Ta MARON ikeo pan Moses,
“Eine mao. Oangga sapadua tikado
kadonga sat ngan gau, eine ga nasa-
mum gid kekelegid edad ngan leg
laulau.
34 Be eao la. La muga ngan gid
panua ta bada gid ga tila ngan tibur
toa nakeo pago ngan. Ega, gau leg
anggelo ga ila imuga ngan gimi. Be
muriai, gau ga nanam ta napanas gid
ngan led kadonga sasat tutui ngan
ado panasnga aea.”
35 Idio ta MARON ikado dibala kapei
ga iuot ngan gid, ngan panasnga
gid ngan led kadonga sat. Ngansa
gid tiposa matua pan Aron ta ikado
bulmakao aea namer gol toa oa.

33

Deo ikeo ga ei ga ila toman ngan gid Israel mao

1 *MARON ikeo pan Moses pade be-
dane, “Eao ga gid panua toa bada gid
ga titnan Isip ga tinam, gimingada
atnan tibur toa ne ta ala ngan tano
toa naposa tautaunga ngan. Mu-
gaeai naposa tautaunga pan Abraam
ga Aisak ga Iakop bedane, ‘Gau ga
napan tano toa ne ga iman lemi
gergeu ga tibutibumi ad.’
2 Be gau ga nasula leg anggelo, ta
ei ga imuga ngan gimi ta isere gid
Kenan ga Amor ga It ga Peres ga Ivi
ga Iebus.
3 Tota ala ngan tano kemi toa oa.
Tano toa oa imona kapei ta bon isul
ga bulmakao itud isul iuotot ngan.
Be gau ga nala toman ngan gimi mao.
Ngansa gimi panua tanga balbal ami
tau. Ngan kado ta nala toman ngan
gimi, ta napaeabu ngan gimi eda-
peai.”
4 Gid panua tilongo ato paeamao
toa ne ta lolod isat ta tidoldol led
sogonga gol mao.
5 Be MARON ikeo pan Moses be-
dane, “Keo pagid Israel, ‘Gimi panua
tanga balbal ami tau. Oangga nala
toman ngan gimi, mole mao ta na-
pamukuru gimi. Tota patautene atil
lemi sogonga gol, ta gau ga matag
nanan kemi saoa danga ga nakado
ngan gimi.’ ”
6 Tota gid Israel titil led sogonga gol
lusi Orep ipuiai ta tidol sogonga toa
oa pade mao.

Somisomi Deo iposaposa toman ngan Moses

* **32:32:** Sng 69.28, PM 3.5 * **33:1:** OM 12.7, 26.3, 28.13

7 Somisomi oangga gid Israel tirau saupu ngan tibur ede, Moses ipagun palata ede boloma tede ngan saupu, ta iuato palata toa oa ieda "Palata Luplupnga aea toman ngan Deo." Be oangga sai ikeo ga iuatai ngan MARON ele kimnga, ei ga ila ngan palata toa oa boloma tede ngan saupu.
8 Somisomi oangga Moses itnan saupu ta ila ngan palata toa oa, gid panua tidae timadid led palata iaoai ta tigeragera Moses ila idudunga ngan palata toa oa.
9 Be oangga Moses idudunga palatai, tota laulau mamarae isulug ga ila imadid boloma palata iaoai, ta Deo iposaposa toman ngan Moses.
10 Be oangga gid panua tigera laulau mamarae toa oa isulug ga imadid palata iaoai, gid toa ngada oa tidae ta tikor aed toa led palata iaoai.
11 Be somisomi MARON iposaposa toman ngan Moses mambe ei ga iuae ede matad inono ngan gid ta tiposaposa. Be oangga gisirua tiposa ga kus, ta Moses iluai mulian saupuiai. Be ele aluagau Iosua, gergeu ton Nun, ei imamado palata iloleai somisomi. Ado ga ado ei itnan palata toa oa mao.

Moses ikim igera Deo ele taranga

12 Idio ta Moses ikeo pan MARON bedane, "Ega, somisomi eao keo pagau ngan badanga panua toa ne ga tila ngan tano toa keo pagau ngan, be eao palongo gau ngan sai toa eao sula ei ga inam toman ngan gau ne mao. Be eao keo pagau bedane, 'Gau naoatai kemi ngan eao, ga lolog marum ngan eao.'
13 Be oangga lolom marum ngan gau, paoatai gau ngan lem edap, ta gau ga naoatai kemi ngan eao ta nanasi kadonga mambe eao kim. Ga pade, nakim eao matam nanan alu toa ne, gid eao lem panua."
14 Ta Deo ikoli ele posanga bedane, "Gau ga nala toman ngan eao ta naearan go kemi."
15 Ta Moses ikeo pan pade bedane, "Oangga eao nam toman ngan gai mao, kemi ngan gai atnan tibur toa ne mao.
16 Be oangga eao nam toman ngan gai mao, panua padengada ga tiuatai madongan mambe lolom marum ngan gau ga lem panua toa ne? Be oangga eao nam toman ngan gai, eine gid alu padengada tanoeai ga tikakrik ngan gai alu toa ne ede pade tau ngan gid."
17 Ta MARON ikeo pan Moses, "Gau ga nakado tutui mambe eao keo ngan, ngansa lolog marum ngan eao ga naoatai kemi ngan go."
18 Ta Moses ikeo, "Pasolan gau ngan lem taranga."
19 *Ta Deo ikeo, "Toa patautene gau ga napasolan eao mambe gau eaba kemi tau, ta gau ga naoato edag MARON pago. Longo. Oangga nakeo ga lolog isat ngan eaba eta, eine ga lolog isat ngan ei. Be oangga nakeo ga nauduan eaba eta, eine ga nauduan ei.
20 Be irangrang ngan eao gera matag mao. Ngansa oangga sai igera matag, ei ga imate."
21 Ta MARON ikeo pade bedane, "Ega, pat kapei ede ienono boloma pagau. Ta eao ga dae madid ngan.
22 Tota oangga leg taranga inam boloma, gau ga nadol go ga dudunga ngan pat toa ne aea baba, ta napamumul go ngan bageg ga irangrang ngan nasapir ngan go ga nala.
23 Ga kus ta nasoa bageg ga idae pade, ta eao ga gera murig. Be irangrang ngan eao gera matag mao."

34

Moses ibada pat apu aea pau pade (Lo 10.1-5)

1 MARON ikeo pan Moses pade bedane, "Manta ket pat rua pade, lalaede mambe pat apu aea toa mugaeai eao tado ga timapoga. Ta gau ga nabode posanga ga idae ngan gid lalaede mambe mugaeai.

* **33:19:** Ro 9.15

2 Sabale gaisala, eao manta bada
pat toa rua ne ta dae ga nam pagau
lusi ilaborai ta madmadid nene.
3 Be irangrang ngan eaba eta inam
toman ngan eao mao. Be tinig ngan
nagera eaba eta pade ilalala alele
lusiai mao pade. Be gid bulmakao ga
sipsip, tirangrang ngan tian purup
lusi ipuiai mao pade."
4 Io, tota Moses iket pat rua pade
lalaede mambe mugaeai aea, ta
gaisala rumaruma ibada pat toa rua
oa ta idae ga ila lusi Sainai, mambe
MARON ikeo pan ngan.
5 Be MARON imamado laulauiai
ta isulug ga ila imadmadid toman
ngan Moses, ta ei iuato ieda mulian
MARON.
6 *Be MARON ila boloma pan Moses,
ta ibaba bedane, "Gau MARON, gau
MARON. Gau Deo, eaba lolo isat aea
ga eaba uduannga aea. Be lolog bake
manmanae mao. Gau ga nanasnasi
kadonga kimnga aea ga kadonga
mata tutui aea somisomi.
7 Somisomi lolog ikimkim gid
panua bunoringring busa ta nasa-
mum led kadonga sasat ga kadonga
tanga balbal aea imata ede ga
ede. Be gid panua toa led idil
paeamao, irangrang ngan natnan
gid ga tidio kemi mao. Gid ga tibada
ad panasnga. Oangga sapadua
tinasnasi kadonga papaeamao, gau
ga napanas gid ga led gergeu ga
tibutibud ga led sasasa pade."
8 Deo iposaposa bedaoa, be man-
manae Moses ikor iae ta idol ilabora
ga isulug tanoeai.
9 Ta ikeo, "O Maron, oangga lolom
marum ngan gau tautaunga, tota
nakim eao nam toman ngan gai.
Tautaunga, gid panua toa ne tanga
balbal ad tau, be nakim eao samum
lemai kadonga sasat ga lemai idil
papaeamao, ta bada gai ga aman lem
panua tautaunga."

Deo irau posanga toa oa pade toman ngan ele panua ta lolod kelede (Ibada Mulian 23.14-19, Lo 7.1-5, 16.1-17)

10 Idio ta Deo ikeo, "Ega, labone
narau posanga toman ngan gimi ta
loloda kelede. Ngan gimi matami,
gau ga nakado uisinga kapeipei
mambe gid alu padengada tigera
mugaeai ga inama ne mao. Be
gid panua timamado boloma pagimi,
eine ga tigera danga imata ede ga ede
nakado ngan luanga gimi, ta gid ga
timataud.
11 Be manta gimi anasnasi leg apu
toa nabada pago labone. Be ega, gau
ga namuga ngan gimi ta nasere gid
Amor ga Kenan ga It ga Peres ga Ivi
ga Iebus.
12 Be manta agabit kemi. Ngan
kado ta arau posanga toman ngan
gid panua timamado ngan tibur toa
gimi ala ngan oa, ta lolomi kelede.
Oangga akado bedaoa, eine paea-
mao ngan gimi mambe adae kas
ngan pitpit.
13 *Be gimi manta arepe led popou
tenainga aea, ga agoro led pat kilala
aea ga irumrum, ga aged ad deo
taine Asera aea namer ga tisulug.
14 Irangrang ngan gimi asoa deo
eta pade ieda mao. Ngansa gau
MARON, edag ede pade eine Eaba
Lolo Bake aea. Ta gau ga lolog bake,
ta irangrang ngan nalongean deo eta
pade ibada mulig mao.
15 "Be agabit kemi. Irangrang ngan
gimi arau posanga toman ngan gid
panua ngan tano toa oa mao. Ngansa
gid ga tisoa ad deo edad ngan led
kadonga arala, ta tirau masilau iman
led tenainga ga ila pagid. Be oangga
tikado bedaoa, eine ga tidada gimi ga
ala toman ngan gid, ta aeanean led
annga tenainga aea.
16 Be oangga apaoai lemi gergeu
arangaranga ngan gid led gergeu
taine, eine ga tisoa ad deo edad ngan
led kadonga arala, ta tikado ga lemi
gergeu arangaranga tinasi gid pade.
17 *"Irangrang ngan akado deo eta
aea namer ngan danga mambe gol
ga silva ga aen mao.

* **34:6:** IM 20.5-6, Nam 14.18, Lo 5.9-10, 7.9-10 * **34:13:** Lo 16.21 * **34:17:** IM 20.4, Wkp 19.4, Lo 5.8, 27.15

18 *“Manta akado eaneannga ngan
Bret toa aea Yis Ienono ngan Mao
mambe nakeo pagimi ngan. Ngan
ado toa lima ga rua ne, manta aean
bret toa aea yis ienono ngan mao.
Akado eaneannga toa ne tutui ngan
aea ado ngan taiko Abip*. Ngansa
ngan taiko toa ne, gimi atnan Isip ga
anam.
19 *“Gau nadol ul ngan lemi gergeu
lautabtabe ga gergeu lautabtabe
togid lemi bulmakao ga sipsip ga
masilau padengada, ta gid toa
ngada ne timan gau leg. Manta
atenai gergeu lautabtabe togid lemi
masilau ga tinam pagau.
20 *Be manta atenai sipsip ede
ngan patutuinga lemi donki ele
gergeu lautabe aea ul. Be oangga
tinimi ngan tenainga sipsip ngan
patutuinga donki toa oa aea ul mao,
manta akor igagal. Be manta akado
tenainga ede pade ngan patutuinga
lemi gergeu lautabtabe arangaranga
ad ul.
“Irangrang ngan bagemi sapaean
ga anam pagau mao. Manta anam
toman ngan lemi tenainga.
21 *“Irangrang ngan ado lima ga
ede, gimi ga akado lemi naurata. Be
ngan ado lima ga rua aea, manta
aearagimi. Goibe, ado lima ga rua
aea ne iuotot ngan lemi taiko earum-
nga annga aea ga iuotot ngan lemi
taiko badanga annga imatua aea, be
irangrang ngan gimi akado naurata
ngan ado toa oa mao. Manta aearag-
imi.
22 *“Aoadoade gid Ado Earainga
aea† ta akado eaneannga kapei ede
pade ngan tenainga lemi wit isaoa
imatua ga imuga. Be ngan taiko an-
nga aea laoe toa ababada gid annga
imatua dadangai ga inam, manta
akado eaneannga kapei ede pade
ngan Matami Nanan lemi Madonga
Palatai‡.
23 Be patol ngan rai ga rai, manta
gimi arangaranga toa ngada ne
anam pagau ta asoa gau edag. Gau
MARON Deo togimi Israel, danga toa
ngada ne ienono gau bagegeai.
24 Be gid alu toa labone timamado
ngan tano togimi, gau ga nasere gid
ga tila aluai ngan gimi. Be gau ga
nasarung ami tano aea but ta ila
kapei. Be patol ngan rai ga rai,
oangga atnan lemi tuanga ta anam
aluplup pagau MARON Deo togimi,
irangrang ngan ami isat eta ikado ele
pespes ngan badanga ami tano mao.
25 *“Irangrang ngan atenai lemi
masilau eta ga inam pagau toman
ngan annga aea yis mao. Be iran-
grang ngan adol annga Pasova aea
eta ga idio gaisala mao.
26 *“Lemi annga kemikemi imatua
ga imuga, manta abada ga inam pa-
gau MARON Deo togimi ta atenai toa
leg palatai.
“Irangrang ngan anono meme
daenga pau eta ngan ulo toman ngan
itna itud isul mao.”
27 Idio ta MARON ikeo pan Moses
pade bedane, “Posanga toa aoag
inasi ngan pago ne, manta bode ga
idae ngan laulau ede, ngansa ngan
gid apu toa ne, narau posanga toman
ngan gimi Israel ta loloda kelede.”
28 Io, Moses idio imamado toman
ngan MARON irangrang ngan aea ado
ga bong sangaul pange. Be ngan
gid ado toa oa, ianean annga mao
ga iunun eau mao pade. Be Deo
ibode posanga toa irau toman ngan
gid Israel ga idae ngan pat toa rua oa.
Posanga toa oa eine gid apu kapeipei
sangaul ton Deo.

Moses imata mil ga mil tau

* **34:18:** IM 12.14-20, Wkp 23.6-8, Nam 28.16-25 * **34:18:** Gid Israel led *taiko Abip eine lalaede mambe gita leda taiko Mas mao Epril.* * **34:19:** IM 13.2 * **34:20:** IM 13.13 * **34:21:** IM 20.9-10, 23.12, 31.15, 35.2, Wkp 23.3, Lo 5.13-14 * **34:22:** Wkp 23.15-21,39-43, Nam 28.26-31 † **34:22:** Gid Iuda tiuade Ado Earainga aea lima ga rua muriai ngan Pasova ta tikado eaneannga toa oa ngan titenai led wit isaoa imatua ga imuga ga ila pan Deo. Eaneannga toa ne ieda ngan posanga Grik eine *Pentekos.* ‡ **34:22:** Eaneannga ngan *Matad Nanan led Madonga Palatai iuotot rai ga rai ngan taiko Septemba mao Oktoba.* * **34:25:** IM 12.10 * **34:26:** Lo 24.21, 26.2 * **34:29:** 2Ko 3.7-16

29 *Ngan ado toaiua Moses isorir
ngan lusi Sainai ga isulug, ei ikikisi
pat rua apu aea ga isulug. Be iuatai
mao mambe imata mil ga mil tau.
Imata ikado toa bedaoa ngansa ipos-
aposa toman ngan Deo.
30 Be Aron ga gid panua Israel
tigera Moses imata mil ga mil tau, ta
timataud ngan langa boloma pan.
31 Be Moses ibaba ga ila pagid,
tota Aron ga gid madidnga toa ngada
oa tila boloma pan pade, ta Moses
iposaposa pagid.
32 Idio ta gid Israel toa ngada oa tila
boloma pan, ta iposa pagid ngan apu
toa ngada oa MARON ibada ga ila pan
ngan lusi Sainai.
33 Moses iposa pagid ga kus, ta ipa-
mumul imata ngan malo kakauede.

© 1978 David C. Cook Publishing Co.
Moses ipamumul imata ngan malo kakauede.

34 Be somisomi oangga Moses
idudunga MARON ele palatai ngan
posanga toman ngan ei, itil malo
kakauede toa oa ga irangrang ngan
iuot mulian pade. Ta oangga Moses
iuot ga ila ta ikeo pagid Israel ngan
saoa posanga ei ikeo pan ngan,
35 eine tigera imata mil ga mil tau.
Tota somisomi Moses ibada malo
kakauede toa oa ta ipamumul ngan
imata ga irangrang ngan ila iposa
toman ngan ei pade.

35

Apu ngan Ado Earainga aea

1 Idio ta Moses ibaba gid panua
Israel toa ngada oa ta tinam tiluplup
pan, ta ikeo pagid, "MARON ikeo ga
gimi manta anasi gid apu ga bedane:
2 *Irangrang ngan ado lima ga
ede, gimi ga akado lemi naurata, be
MARON idol ul ngan ado lima ga rua
aea, ta ikeo ga eine Ado Earainga aea
ei ton. Manta aearagimi ngan ado
toaiua. Oangga sai ikado naurata
ngan Ado Earainga aea, manta arau
ei ga imate.
3 Be ngan Ado Earainga aea, iran-
grang ngan gimi apaisi dinga lemi
lumaeai mao pade."

Moses ikeo ga tibada danga sisid kemikemi ngan kadonga Deo ele palata

(Ibada Mulian 25.1-9)

4 Idio ta Moses ikeo pagid panua
Israel toa ngada oa bedane, "MARON
iposa matua pagita ga bedane:
5 Ikeo ga kemi ngan gimi abada
lemi danga sisid etangada ga ila
pan. Panua kelede kelede toa tikim
badanga led danga etangada ga ila
pan MARON, kemi ngan titenai gid
danga sisid ga bedane: gol, ga silva,
ga bras,
6 ga sipsip ilaun toa tisama ngan
pulo singsingia ga singsingia tede ga
bil, ga gid malo kemikemi, ga malo
tikado ngan meme ilaun,
7 ga sipsip arangaranga tinid kukul
toa tisama ngan pulo singsingia, ga
rui tinid kukul, ga abei akas ikatinge
etangada.
8 Ga pade, kemi ngan tibada bude
lam aea ga danga iuad kemikemi
ngan bulnga toman ngan bude
samanga aea toa iman kilala ngan
gid danga sisid ton Deo. Ga
pade, kemi ngan tibada danga iuad
kemikemi ngan bulnga toman ngan

* **35:2:** IM 20.8-11, 23.12, 31.15, 34.21, Wkp 23.3, Lo 5.12-14

nabene ngan kadonga basu iuad kemi.
9 Ga pade, kemi ngan tibada pat oniks ga pat imata ede ga ede toa aea olnga kapei tau, ta muriai tipatoi gid ga tidae ngan madidnga kapei tenainga aea irabu aea malo, ga tipatoi etangada pade ga idae ngan igogo aea malo kakauede."

Moses ikeo pagid Israel ngan kadonga Deo ele palata aea danga sisid
(Ibada Mulian 39.32-43)

10 Moses ikeo pade bedane, "Oangga sapadua timamado rabu ngan gimi be led oatainga kapei ngan naurata imata ede ga ede, manta tinam ta tikado danga toa ngada ne MARON iposa ngan ga bedane:
11 Deo ele palata toman ngan aea malo, ga aea lingau, ga didnga ituatua, ga palata aea lapinga, ga gid kadanga toman ngan ad kadanga ipu,
12 ga korol apu aea toman ngan aea sig, ga korol ipao toa sing ipatarui Deo ilolo ngan, ga malo kapei toa ipoga palata ilolo ga iman rua.
13 Ga pade, manta tikado bret tenainga aea toman ngan aea popou, ga popou aea sig, ga danga padengada ngan dolnga bret tenainga aea ga ienono Deo imatai,
14 ga lam iae toman ngan aea lam, ga aea danga sisid padengada iman palata ilolo aea taranga, ga lam aea bude,
15 ga popou nabene aea toman ngan aea sig, ga bude iman kilala ngan danga sisid ton Deo, ga nabene ikado basu iuad kemi, ga malo kapei iman palata iaoa aea pakalanga,
16 ga popou tenainga aea toman ngan aea kakari bras, ga popou aea sig, ga aea danga sisid padengada, ga tabla bras iman eau aea toman ngan aea popou,
17 ga gid malo silasila aea toman ngan ad kadanga ga gid kadanga ipu, ga malo kapei ipakala silasila iaoa,
18 ga gid oaro palata aea ga silasila aea, ga gid kisinga gereirei bras toa tigin ga idudunga tanoeai ngan kisinga gid oaro toa oa,
19 ga gid sogonga tutui tenainga aea ton Aron ga ele gergeu arangaranga ngan kadonga led naurata tenainga aea Deo ele palata iloleai ngan tibur toa aea ul kapei tede."

Gid panua tibada danga sisid ila pan Deo ta iman ele palata aea

20 Gid panua Israel toa ngada oa titnan Moses ga tila.
21 Be Moses ele posanga ipul gid panua busa lolod, ta gid kelede kelede toa tikim badanga led danga edengada ga ila pan MARON, tota tibada led danga sisid ga iman led tenainga ga ila pan. Led danga sisid toa oa, ila ngan kadonga Deo ele palata, ga ngan luanga ele palata aea naurata, ga ngan kadonga sogonga togid panua tenainga ad.
22 Be gid panua kelede kelede arangaranga ga taine toa tikim badanga led danga sisid edengada ga ila pan, tota tibada led sogonga gol imata ede ga ede ga bedane: danga gol gereirei tikapin ga idae ngan led pononga, ga tangad aea pato gol, ga baged igonga aea pato gol, ga gid sogonga gol padengada. Sogonga gol toa ngada oa, tisoa ngan baged ga idae ta tipatambolembole MARON imatai, ta iman led tenainga ga ila pan.
23 Be panua padengada tibada led oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil toa tikado ngan sipsip ilaun, ga meme ilaun, ga malo kemikemi, ga sipsip arangaranga tinid kukul toa tisama ngan pulo singsingia, ga rui tinid kukul.
24 Be panua padengada tibada led silva ga bras iman led tenainga ga ila pan MARON. Be panua padengada tibada led abei akas ikatinge edengada ngan kadonga Deo ele palata aea danga sisid.

25 Be gid taine edengada led
oatainga kapei ngan loinga oaro
salumu aea. Gid tibada led oaro
salumu aea singsingia ga singsingia
tede ga bil, ga led malo kemikemi.
26 Be taine padengada tikim
badanga led danga sisid ga inam.
Gid led oatainga kapei ngan kadonga
oaro salumu aea ngan meme ilaun ta
tibada ga inam.
27 Be gid madidnga tibada led
pat oniks ga gid pat padengada toa
aea olnga kapei ga inam ngan pa-
toinga ga idae ngan madidnga kapei
tenainga aea irabu aea malo ga igogo
aea malo kakauede.
28 Ga pade, tibada danga imata
ede ga ede iuad kemikemi, ga bude
oliv aea iman lam aea, ga bude
iman kilala ngan danga sisid ton
Deo, ga bude ngan bulnga toman
ngan nabene ngan kadonga basu
iuad kemi.
29 Tota gid Israel busa toa tikim
badanga led danga sisid ga iman
MARON ele, tibada led danga toa oa
ga ila ngan kadonga naurata toa
ngada oa mambe MARON ikeo pan
Moses ngan.

Deo isio gid panua ngan kadonga naurata
(Ibada Mulian 31.1-11)

30 Idio ta Moses ikeo pagid Israel
bedane, "Ega, MARON isio eaba ede
ieda Besalel. Ei Uri inat ga Ur itub
ngan lum pan Iuda.
31 Be Deo idol Itautau Tutui ga
idio pan eaba toa oa ta ikado ga ele
oatainga kapei ga ilolo iuatai ngan
kadonga naurata imata ede ga ede.
32 Ta ei ga irangrang ngan ikado
mosi ngan gol ga silva ga bras.
33 Be ele oatainga kapei ngan ket-
nga gid pat toa aea olnga kapei
toman ngan ipu ad kisinga gol. Ga
ele oatainga kapei ngan sapnga gid
abei pade. Ta ei ga irangrang ngan
ikado naurata mosi aea imata ede ga
ede.
34 Ga pade, Deo ibada oatainga
kapei pan Ooliap toa Aisamak inat,
ngan lum pan Dan. Ta ikado ga
gisirua lolod ikim ngan paoatainga
panua padengada naurata ad.
35 Be ei ibada oatainga pagid
ngan kadonga naurata imata ede ga
ede ga bedane: Tirangrang ngan
tiketket pat mil ga mil, ga tiran-
grang ngan tikado mosi imata ede
ga ede, ga tirangrang ngan oaoainga
malo kemikemi ga tisaisai sogonga
kemikemi ngan oaro salumu aea
singsingia ga singsingia tede ga bil.
Be tirangrang ngan tikado mosi
imata ede ga ede.

36

1 "MARON ibada oatainga kapei toa
bedaoa pan Besalel ga Ooliap toman
ngan panua naurata ad padengada,
ta led oatainga kapei. Ta gid ga tiran-
grang ngan tikado Deo ele palata toa
aea ul ienono ngan oa toman ngan
aea danga sisid toa ngada oa, mambe
MARON ikeo ngan."

Gid panua tibada danga sisid busa tau

2 Idio ta Moses ibaba Besalel, ga
Ooliap, ga panua padengada toa
MARON ibada oatainga kemi pagid,
ga panua padengada toa tikim tau
naurata, ta gid toa ngada oa tila pan
Moses, ta ikeo pagid ngan kadonga
naurata.
3 Tota Moses ibada danga sisid toa
ngada oa gid Israel tipaluplup ngan
kadonga naurata tenainga aea toa
oa, ta idol ga idae gid panua naurata
ad bagedeai. Be gaisala ngan ado ga
ado, gid panua tibabada led danga
sisid ga iman led tenainga ga ila pan
Deo. Be tikaput ngan danga sisid aea
badanga mao.
4 Tota gid panua naurata ad tigera
danga sisid toa ngada oa, ta titnan
led naurata ga idio,
5 ta tila tikeo pan Moses bedane,
"Gid panua tibada danga sisid busa
tau, ta imata karanga ngan naurata
toa MARON ikeo pagita ngan. Be
danga sisid busa ga idio sapaean."
6 Idio ta Moses ikado posanga
matua ga ila pagid panua saupuiai
ga bedane, "Irangrang ngan eaba

eta pade ibada ele danga eta ngan kadonga palata toa ne mao." Tota tikaput ngan badanga danga sisid pade ga inam,

7 ngansa danga sisid toa tipaluplup oa, iuot busa tau ga imata karanga ngan kadonga naurata toa ngada oa. Be tigera mambe danga sisid ilia ga idio sapaean.

Tikado Deo ele palata (Ibada Mulian 26.1-37)

8 Idio ta gid panua naurata ad toa led oatainga kapei tikado Deo ele palata ngan malo kemikemi sangaul. Be tipasogo gid malo toa oa ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be eaba ede mosi aea isaisai gid kerubim anunud ga idae ngan gid malo toa oa.

9 Gid malo toa ngada oa tiuot lalaede. Ad mamarae iuot leoa lima leoa rua. Be ad babanga iuot leoa ede.

10 Eaba ede mosi aea isaisai malo lima ga tila tiluplup ta ila mamarae. Be ikado toa bedaoa pade ngan gid malo lima pade.

11 Be ibada malo ilialia bil ta isaisai gid koea, ta iman malo kapeipei toa rua oa ad saunnga, ta tila tiluplup. Isaisai gid koea toa oa ga tidae ngan malo kapeipei toa rua oa ngan matad iadag kelede.

12 Isaisai koea sangalima ngan malo kapei imata ede, be isaisai koea sangalima pade ngan malo kapei ede pade imata iadag.

13 Ga pade, ikado lingau gol sangalima ta iman malo kapeipei toa rua oa ad saunnga, ta ila iuot mambe malo kapitnami kelede.

14 Ga pade, ikado malo sangaul igegea ede ngan meme ilaun ta iman Deo ele palata aea robinga.

15 Gid malo toa sangaul igegea ede oa tiuot lalaede mon. Ad mamarae iuot leoa lima leoa rua aea mana. Be ad babanga iuot leoa ede.

16 Isaisai malo lima ga tila tiluplup ta iuot mambe malo mamarae kelede. Be isaisai gid malo toa lima ga ede ienono maitne, ta tila tiluplup pade toa bedaoa, ta tiuot mambe malo mamarae ede pade, be ikatinge lima ga ede.

17 Ga pade, isaisai malo aea koea sangalima ngan malo kapeipei toa rua oa matad.

18 Ga pade, ikado lingau bras sangalima ta isaun ngan gid koea, ta iman malo kapeipei toa rua oa ad paluplupnga. Toa bedaoa ta iuot mambe malo kapitnami kelede.

19 Be ikado danga rua pade ngan robinga Deo ele palata. Robinga ede, ikado ngan sipsip arangaranga tinid kukul toa tisama ngan pulo singsingia. Be gadae ngan robinga toa oa, ikado robinga ede pade ngan rui tinid kukul.

20 Ga pade, ikado palata aea kadanga arangaranga ngan abei akas, be rabu ngan gid kadanga arangaranga ruangada, ipatoto gid tabalanga, ta ikado ga gid kadanga arangaranga ruangada tiuot mambe pagirigiri. Toa bedaoa ta gid kadanga arangaranga ruangada toman ngan ad tabalanga timan didnga ituatua ikatinge kelede kelede.

21 Kadanga arangaranga kelede kelede ad mamarae iuot leoa rua aea mana. Be gid tabalanga rabu ngan gid kadanga arangaranga kelede kelede ad mamarae iluai baidai.

22 Be isap kadanga arangaranga toa ngada oa matad ila mamarae tede, ngan tila tidudunga ngan gid kadanga ipu silva ad baba ta timadid ngan.

23 Be ngan palata ikarkare pan saut, ikado didnga ituatua ikatinge sangaul rua toa bedaoa.

24 Ga pade, ikado kadanga ipu silva sangaul pange ta timan gid didnga ituatua ad pagunnga. Be ngan gid didnga ituatua ikatinge kelede kelede, idol kadanga ipu silva ruangada.

25-26 Ikado lalaede toa bedaoa pade ngan palata ikarkare iadag pan not.

27 Be ngan palata imur aea talele, ikado didnga ituatua ikatinge lima ga ede toa bedaoa.

28 Ga pade, ikado didnga ituatua ikatinge rua pade, ngan paluplupnga palata ikarkare ga aea talele toa palata imuriai oa, ta tila tung ngan palata igal.
29 Ngan palata imur igal toa rua oa, isaun gid didnga ituatua ikatinge toa oa ngan gid koea ga lingau, pan ipu ga ila gadae. Isaun palata imur igal toa rua oa bedaoa.
30 Toa bedaoa ta palata imur aea talele ituatua ikatinge tiuot lima ga tol toman ngan ad kadanga ipu silva sangaul ede igegea lima ga ede. Gadio ngan gid didnga ituatua ikatinge kelede kelede, idol kadanga ipu silva ruangada.
31-32 Ga pade, ibada abei akas ta ikado palata aea lapinga tol, ede gadae, ede rabu, ga ede pade gadio. Ikado gid lapinga toa oa ta tidae ngan palata ikarkare toa rua oa ga aea talele pan imur. Be iket gid lapinga gadae aea ga gadio aea, ga idio rabu ga iman rua.
33 Be ikado lapinga rabu aea ngan abei mamarae kelede, ta inasi palata aea mamarae ngan palata isal toa tol oa.
34 Be imol gid didnga ituatua toa ngada oa ngan gol ikatinge babanga. Be ngan gid didnga ituatua ikatinge kelede kelede pan gaot, ikado gid koea gol iman gid lapinga ad sabunnga. Be imol gid lapinga pade ngan gol ikatinge babanga.
35 Ga pade, ikado malo kemi ede ta ipakantutu palata iloleai, ta ipoga palata ilolo ga iman rua. Ipasogo malo toa oa ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be eaba ede mosi aea isaisai gid kerubim anunud ga idae ngan.
36 Ga kus ta ibada abei akas ta ikado malo toa oa aea kadanga mamarae pange. Imol kadanga toa pange oa ngan gol ikatinge babanga, ga kus ta ipagun gid ga timadid ngan ad kadanga ipu silva. Ga kus ta ipatoi gid lingau gol ga tidae ngan gid kadanga toa oa, ta malo kapei idae itututu ngan.
37 Be ikado malo kemi ede pade ta iman Deo ele palata iaoa aea pakalanga. Be ipasogo malo toa oa ngan oaro salumu aea singsingia ga singsingia tede ga bil. Be eaba ede mosi aea isaisai gid sogonga kemikemi ga idae ngan.
38 Be ikado malo toa oa aea kadanga lima, ta ipatoi gid lingau ga tidae ngan, ta iman malo kapei toa oa aea tutunga. Ga kus ta ibada gol ikatinge babanga ta imol ngan gid kadanga laborad ga gid tabalanga. Be ikado gid kadanga toa lima oa toman ngan ad ipu bras.

37

Tikado korol iman kilala ngan posanga toa Deo irau toman ngan gid (Ibada Mulian 25.10-22)

1 Besalel ikado korol ede ngan abei akas, aea mamarae iluai kepeda iadag, be aea babanga iluai baidai, be aea gadae iluai baidai pade.
2 Ibada gol kemikemi ta inono ngan dinga ga ila maraka, ta isile aea sakirkir toa ngada oa. Ga kus ta ibada gol toa oa ikatinge babanga, ta ipatoi ga idae ngan korol ilolo ga iluga ngan itin gaot pade. Ga pade, ipatoi gol idanga ede mamarae ta iman korol aea lapinga ga ibalil ngan.
3 Ga pade, ikado korol aea koea gol pange ta ipatoi gid ga tidae ngan korol iae gereirei pange. Ipatoi koea rua ngan korol imata iadag, ga rua pade ngan korol imata iadag.
4 Ga kus ta ibada abei akas mamarae rua ta iualiue gid kemi ta timan sig. Ta imol sig toa rua oa ngan gol ikatinge babanga.
5 Ga kus ta isabun sig toa rua oa ga tidudunga ngan gid koea korol aea. Isabun sig ede iadag, ga sig ede pade iadag, ta iman korol aea bisinga.
6 Be ikado korol ipao ngan gol kemikemi, aea mamarae iluai kepeda iadag, be aea babanga iluai baidai. Korol ipao toa oa, eine tibur toa sing isamum panua led kadonga

sasat, ta Deo ilolo itarui mulian ngan gid.

7 Ibada gol ikatinge kelede ta itut ngan pat patotonga aea ta ikado korol ipao toman ngan aea kerubim rua, ede iadag, ede pade iadag.

8 Ede ngan gid kerubim toa oa, ikado ngan korol ipao imata ngan bageda oatai, be ikado ede pade ngan bageda angas. Ikado korol ipao toman ngan kerubim toa rua oa ngan gol ikatinge kelede.

9 Ikado kerubim toa rua oa ga tidio ngan tibur toa Deo isamum kadonga sasat ngan, be matad inono ngan gid. Be gisirua bagbaged iualai ga idae ta tirobi korol ipao.

Tikado popou ngan dolnga bret tenainga aea (Ibada Mulian 25.23-30)

10 Ga kus ta ikado popou ede ngan abei akas, aea mamarae iluai gogodai, be aea babanga iluai bageda aea makoreai, be aea gadae iluai baidai.

11 Ga kus ta iluga popou toa oa ngan gol kemikemi ikatinge babanga. Be ipatoi gol idanga ede mamarae ga iman popou aea lapinga ga ibalil ngan.

12 Be ipatoi gol ikatinge babanga ede ta imadid ngan popou ipao mambe ala ta ibalil ngan popou ipao imata. Gol ikatinge toa oa aea gadae iluai mambe bageda ilolo aea babanga. Ga pade, ipatoi lapinga gol ede pade ga idae tatan ngan gol ikatinge toa oa ga ibalil ngan.

13-14 Ga pade, ikado popou aea koea gol pange ta ipatoi gid ga tidae ngan popou ipao aea gol ikatinge babanga ta inasi popou iae toa pange oa. Ta gid koea toa oa tikikisi sig rua ta timan popou aea bisinga.

15 Ikado sig toa rua oa ngan abei akas ta imol gid ngan gol ikatinge babanga.

16 Ga pade, ikado gid tabla gereirei ga lalate ga eaupat ga loba ngan gol kemikemi. Gid danga sisid toa oa iman tenainga oain aea toknga.

Tikado lam iae (Ibada Mulian 25.31-40)

17 Ga kus ta ibada gol kemikemi ta ikado ga iman lam iae, ngan dolnga gid lam ga idae ngan. Itut gol ngan pat patotonga aea ta ikado lam iae ipu ga ilua ga ibogaboga iman lam imul aea dolnga. Be ikado gid lam mulid ngan gol ta matad mambe koko ipur. Be lam iae aea danga toa ngada oa, ikado ngan gol ikatinge kelede.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Lam iae

18 Be ikado lam iae ilua toman ngan ibogaboga lima ga ede, tol iadag ga tol iadag.

19 Ngan gid lam iae iboga kelede kelede, ikado aea sogonga imata lalaede mambe abei salke ipur tol toman ngan ilaun gereirei.

20 Be ipasogo lam iae ilua pade toa bedaoa ga imata lalaede mambe abei salke ipur pange toman ngan ilaun gereirei.

21 Be gadio ngan lam iae ilua ikasanga toa tol oa, ipasogo ngan gol ga imata mambe abei salke ilaun gereirei.

22 Ibada gol ikatinge kelede ta itut ngan pat patotonga aea ngan kadonga lam iae toman ngan aea danga sisid toa ngada oa.

23 Ikado toa bedaoa ga kus ta ikado
aea lam lima ga rua. Be ikado gid
danga mambe kaida gol iman lam
aea wik imata aea ketketnga. Ga
pade, ikado lam aea lalate gol.
24 Gol toa ngada oa ngan lam
iae ga aea danga sisid, aea kulupu
iuot mambe kilo sangaul tol igegea
pange.

Tikado popou nabene aea
(Ibada Mulian 30.1-5)

25 Ga kus ta ibada abei akas
ta ikado popou tenainga aea ede
pade, iman nabene aea nononga.
Popou toa oa aea mamarae ga aea
babanga iuot lalaede ga iluai bageda
aea makoreai. Be aea gadae iluai
gogodai. Be ngan popou ipao igal
toa pange oa, isap gid danga imata
mambe bulmakao aea pelenga.
Ikado popou ipao toman ngan aea
pelenga ngan abei akas ikatinge
kelede.
26 Ga kus ta ibada gol kemikemi
ikatinge babanga, ta iluga ngan
popou isal toa pange oa, ga ipao, ga
aea pelenga. Be ipatoi gol idanga ede
mamarae ga iman popou aea lapinga
ga ibalil ngan.
27 Be gadio ngan lapinga toa oa,
ipatoi koea gol rua, ede ngan isal
iadag, be ede pade ngan isal iadag,
ta iman sig ad sabunnga ngan popou
aea bisinga.
28 Be ibada abei akas, ta ikado sig
rua, ga kus ta imol gid ngan gol
ikatinge babanga.

Tikado bude ga nabene
(Ibada Mulian 30.22-38)

29 *Be ikeo pan eaba ede toa ele
oatainga kapei ngan kadonga danga
sisid iuad kemi, ta ikado bude kemi
ede. Bude toa oa aea ul, ta iman ki-
lala ngan gid danga sisid ton Deo. Ga
pade, ikado nabene ngan kadonga
basu iuad kemi.

* **37:29:** IM 30.22-38

38

Tikado popou ngan nononga gid masilau tenainga aea
(Ibada Mulian 27.1-8)

1 Ga kus ta ibada abei akas ta ikado
popou tenainga aea ngan. Aea gadae
iluai bageda aea makor iadag, be
aea mamarae ga aea babanga iuot
lalaede ga iluai leoa ede ga ilia iluai
bageda aea makoreai.
2 Be gadae ngan popou igal toa
pange oa, isap danga pange imata
mambe bulmakao aea pelenga. Be
isap popou igal toa pange oa toman
ngan aea pelenga ngan abei akas
ikatinge kelede. Be iluga popou
tenainga aea isal toa ngada oa toman
ngan aea pelenga ngan gid bras
ikatinge babanga.
3 Ga pade, ikado gid tabla iman
dinga itae aea tadonga, ga dinga
itae aea doidoinga, ga gid loba ngan
dolnga masilau ising ngan, ga gid
duduinga iman masilau imedameda
aea galnga, ga gid lalate iman dinga
aea badanga. Danga toa ngada oa
ikado ngan bras kekelen.
4 Ga pade, ikado popou toa oa aea
kakari bras iman dinga aea. Be ngan
popou iae toa pange oa, ipatoi bras
idanga ede ga idae iae irabuiai, ta
iman kakari bras aea kisinga.
5 Be ikado gid koea bras pade ta
ipatoi gid koea toa oa ga tidae ngan
kakari bras igal toa pange oa. Gid
koea toa oa iman sig ad sabunnga
ngan bisinga kakari bras.
6 Ga kus ta ibada abei akas, ta
ikado sig rua ta imol gid ngan bras
ikatinge babanga.
7 Sig toa rua oa iman popou aea
bisinga. Isabun gid ngan popou aea
koea toa pange oa, sig ede iadag, ga
sig ede pade iadag. Be idid popou
toa oa ngan abei ikatinge kemikemi,
be itnan iaoa gadio ga gadae ga idio
ibangabanga.

*Tikado tabla eau aea ngan si-
giringa baged ga aed*
(Ibada Mulian 30.18)

8 Be ngan palata luplupnga aea
toman ngan Deo, gid taine edengada
tikakado naurata boloma palata
iaoai. Gid led bras idanga edengada
iman matad aea tlonga. Be tibada
bras toa oa ga ila pan eaba naurata
aea, ta ikado tabla eau aea toman
ngan aea popou ngan bras toa oa,
ta iman panua tenainga ad baged ga
aed aea sigiringa.

Titado silasila ga ibalil ngan Deo ele palata
(Ibada Mulian 27.9-19)

9 Ga kus ta ibada malo kemikemi
ta tisilasila ga ibalil ngan Deo ele
palata. Be silasila toa oa ikarkare
pan saut, aea mamarae iuot sangaul
rua leoa lima.
10 Be tikado silasila ikarkare toa
oa toman ngan aea kadanga sangaul
rua. Be tikado gid kadanga ipu bras
sangaul rua pade iman gid kadanga
ad pagunnga. Be ngan gid kadanga
kelede kelede, tikado gid lingau silva
ga tabalanga silva pade.
11 Be silasila toa oa ikarkare pan
not iuot lalaede mambe iadag aea
pade. Aea mamarae iuot sangaul rua
leoa lima. Be tikado aea kadanga
sangaul rua toman ngan ad kadanga
ipu bras sangaul rua pade iman gid
kadanga ad pagunnga. Be ngan
silasila aea kadanga kelede kelede,
tikado gid lingau silva ga tabalanga
silva pade.
12 Be silasila toa palata imuriai oa,
aea mamarae iuot sangaul ede leoa
rua aea mana. Be tikado silasila toa
oa aea kadanga sangaul toman ngan
ad kadanga ipu bras sangaul pade
iman gid kadanga ad pagunnga. Be
tikado aea malo lalaede toa bedaoa
pade. Be ngan silasila aea kadanga
kelede kelede, tikado gid lingau silva
ga tabalanga silva pade.
13 Be silasila iaoa, toa ado ele
parangai, aea mamarae iuot sangaul
ede leoa rua aea mana.
14-15 Be ngan silasila iaoa isal iadag
ga iadag, tipakantutu malo rua, ede
iadag, ede pade iadag, ad mamarae
iuot leoa tol ga ilia iluai bageda aea
makor iadag. Tikado silasila iaoa isal
toa rua oa toman ngan kadanga lima
ga ede, tol iadag, ga tol pade iadag,
toman ngan ad kadanga ipu bras.
16 Be tibada malo kemikemi keke-
len ngan kadonga silasila toa oa.
17 Be tibada bras ngan kadonga
silasila aea kadanga ipu toa ngada
oa. Be tibada silva ngan kadonga
gid kadanga kelede kelede ad lingau
ga tabalanga. Be timol gid kadanga
laborad ngan silva ikatinge babanga
pade. Toa bedaoa ta gid kadanga ad
tabalanga toa ngada oa, eiua silva
kekelen.
18 Be tikado silasila iaoa aea malo
kemi ede. Aea mamarae iuot leoa
lima. Be aea gadae iuot leoa ede
ga ilia iluai bageda aea makoreai,
lalaede mambe silasila aea malo
padengada. Be eaba mosi aea ipa-
sogo malo toa oa ngan gid oaro
salumu aea singsingia ga singsingia
tede ga bil.
19 Be tikado silasila iaoa aea malo
toa oa toman ngan aea kadanga
pange ga kadanga ipu bras pange
pade. Be tibada silva ngan kadonga
gid kadanga toa oa ad lingau ga
tabalanga. Be timol gid kadanga
laborad ngan silva ikatinge babanga
pade.
20 Be tibada bras ngan kadonga
gid kisinga gereirei ngan kisinga gid
oaro palata aea ga gid oaro silasila
aea pade, ta muriai tigin gid ga
tidudunga tanoeai.

Gid gol ga silva ga bras toa tikado ngan Deo ele palata

21 Ngan Deo ele palata toa pat rua
apu aea ienono ngan, gid panua nau-
rata ad tibada gol ga silva ga bras
ta tikado ngan. Be Moses ikeo pagid
Livai ta tiuade gol ga silva ga bras
toa oa, ta tibode aea kulupu ga idae
ngan laulau. Be Itamar, gergeu ton
eaba tenainga aea Aron, imuga ngan
oadenga danga sisid toa oa.
22 Be Besalel, Uri inat ga Ur itub
ngan lum pan Iuda, ikado palata aea
danga toa ngada oa mambe MARON
ikeo pan Moses ngan.

23 Be Ooliap, Aisamak inat ngan
lum pan Dan, ilualua Besalel. Be
ei ele oatainga kapei ngan kadonga
naurata imata ede ga ede mambe to-
toinga posanga ga idae ngan pat mil
ga mil, ga ikakado mosi imata ede
ga ede, ga isaisai sogonga kemikemi
ngan oaro salumu aea singsingia ga
singsingia tede ga bil ta tidae ngan
gid malo kemikemi.
24 Be gid gol toa ngada oa gid Israel
titenai ngan kadonga Deo ele palata,
tipatambolembole Deo imatai. Be
tiuade gol toa oa aea kulupu iuot kilo
buno lima buno pange, sangalima
sangaul pange, igegea lima ga tol
(998).
25-26 *Gid arangaranga toa ad rai
sangaul rua ga idae, tiuade dabad
ga kus ta gid kelede kelede titado
pat silva kelede ga ila ngan kadonga
Deo ele palata. Be gid silva toa
tipaluplup oa, tiuade aea kulupu iuot
kilo bunoringring tol, buno pange
sangaul tol (3,430). Gid arangaranga
toa oa dabad iuot bunoringring buno
lima, bunoringring buno ede, igegea
bunoringring tol, buno lima sangal-
ima (603,550).
27 Be tibada silva toa oa idanga ede
ngan kadonga palata aea kadanga
ipu, ga palata ilolo aea malo aea
kadanga ipu. Silva toa oa aea
kulupu iuot kilo bunoringring tol,
buno pange (3,400). Gid kadanga ipu
kelede kelede aea kulupu iuot kilo
sangaul tol igegea pange.
28 Be silva toa idanga ede pade,
eaba naurata aea ikado ngan gid
kadanga ad lingau ga tabalanga, be
imol ga idae ngan gid kadanga labo-
rad pade. Be silva toa oa aea kulupu
iuot kilo sangaul tol.
29 Be gid bras toa ngada oa gid
Israel titenai ngan kadonga Deo ele
palata, tiuade aea kulupu iuot kilo
bunoringring rua, buno pange, san-
gaul rua igegea lima (2,425).
30 Bras toa oa, ei ikado ngan Deo
ele palata iaoa aea kadanga ipu,
ga iluga ngan popou tenainga aea,
ga ikado ngan aea kakari bras, ga
ikado ngan popou aea danga sisid
toa ngada oa.
31 Be silasila aea kadanga ipu
tikado ngan bras toa oa pade,
ga tikado ngan silasila iaoa aea
kadanga ipu, ga tikado ngan gid
kisinga gereirei ngan kisinga gid
oaro palata aea ga oaro silasila aea.

39

Tikado sogonga togid panua tenainga ad
(Ibada Mulian 28.1-14)

1 Be tibada oaro salumu aea
singsingia ga singsingia tede ga bil
ta tikado gid sogonga kemikemi
togid panua tenainga ad. Deo ikeo
ga somisomi oangga gid panua
tenainga ad tidudunga ga tila ngan
tibur toa aea ul kapei tede, ngan
kadonga ele naurata, manta tidol
sogonga tenainga aea toa oa. Be
tikado Aron aea sogonga tenainga
aea ga iuot lalaede mambe MARON
ikeo pan Moses ngan.
2 Eaba mosi aea ibada malo kemi
ede ngan kadonga Aron irabu aea
malo. Be ipasogo malo toa oa ngan
gid oaro gol gereirei ga oaro salumu
aea singsingia ga singsingia tede ga
bil.
3 Ngan kadonga gid oaro gol toa oa,
eaba mosi aea ibada pat patotonga
aea ta itut gid gol ikatinge gereirei ta
iket gid ga ila iuot mambe oaro gol
gereirei. Ga kus ta iuaoai gid oaro gol
toa oa toman ngan gid oaro salumu
aea singsingia ga singsingia tede ga
bil, ta iman malo toa oa aea sogonga.
4 Be gadae ngan Aron irabu aea
malo toa oa, tisaisai ikepe aea oaro
rua, iman kaukaunga aea.
5 Ga pade, tibada oaro salumu aea
singsingia ga singsingia tede ga bil ta
tikado irabu aea pus. Be tiuaoai gid
oaro gol gereirei ga idae ngan pade.
Ga kus ta tisaisai pus toa oa ga idae
ngan irabu aea malo toa oa imata, ta
ila iuot mambe malo kelede, mambe
MARON ikeo pan Moses ngan.

* **38:25-26:** IM 30.11-16, Mt 17.24

6 Ga pade, tibada pat oniks rua
ta titotoi Iakop ele gergeu sangaul
igegea rua edad ngan. Be tibada
gol ta tikado pat toa rua oa ipu
ad kisinga toman ngan ad sogonga
kemikemi.
7 Ga kus ta tikaukau pat toa rua
oa ga tidae ngan ikepe aea oaro rua
toa mugaeai tikaukau ngan irabu
aea malo. Ta pat toa rua oa iman
kilala ngan gid lum sangaul igegea
rua togid Israel, mambe MARON ikeo
pan Moses ngan.

Tikado eaba tenainga aea igogo aea malo kakauede
(Ibada Mulian 28.15-30)

8 Ga kus ta eaba mosi aea ikado
eaba tenainga aea igogo aea malo
kakauede. Ikado malo kakauede
toa oa aea sogonga ga iuot lalaede
mambe eaba tenainga aea irabu aea
malo. Isaisai malo toa oa ngan oaro
salumu aea singsingia ga singsingia
tede ga bil. Be iuaoai gid oaro gol
gereirei ga tidae ngan pade.
9 Ikado malo kakauede toa oa aea
mamarae ga iluai bageda aea mako-
reai, be aea babanga iluai bageda
aea ubereai. Ikop malo toa oa ga
idio irabuiai, ta aea mamarae ga aea
babanga imata lalaede, ta kopnga
toa oa iman danga rua aea dolnga.
10 Ga kus ta tibada gid pat sangaul
igegea rua toa aea olnga kapei tau.
Be tipatoi gid ga tidae ngan ipu ad
kisinga ngan malo kakauede toa oa
pan gaot. Tilalo gid pat toa oa ngan
iaoa pange. Ngan iaoa toa imuga oa,
tilalo pat rubi singsingia, ga pat topas
eangonga, ga pat beril singsingia tau.
11 Be ngan pat iaoa ede pade, tilalo
pat terkois birbirianga, ga pat sapaia
bil, ga pat emeral birbirianga.
12 Be ngan pat iaoa tol aea, tilalo
pat iasint singsingia tede, ga pat aget
eangonga tede, ga pat ametis singsin-
gia tau.
13 Be ngan pat iaoa pange aea,
tilalo pat krisolait birbirianga, ga
pat oniks mariluangge, ga pat iaspa
birbirianga. Be tipatoi gid pat kelede
kelede ngan ipu ad kisinga gol.
14 Ngan gid pat toa sangaul igegea
rua oa, titotoi Iakop ele gergeu
arangaranga sangaul igegea rua
edad. Gid panua toa ne timugamuga
ngan gid lum sangaul igegea rua
togid Israel.
15 Ga pade, tibada gol kemikemi ta
tipilai oaro gol rua ta tiuot mambe
kenga, ta iman eaba tenainga
aea igogo aea malo kakauede aea
kisinga.
16 Be tikado gid pat toa oa ipu ad
kisinga gol rua ga aea koea gol rua, ta
tisaisai gid koea ngan malo igal rua
pan gadae.
17 Ga kus ta tisaun gid oaro gol rua
ta tidudunga ngan gid koea toa rua
oa.
18 Be tikaukau gid oaro gol matad
iadag ga tidae ngan gid pat toa oa
ipu ad kisinga gol rua. Ta tikaukau
kisinga gol toa oa ngan ikepe aea
oaro ta ikisi irabu aea malo.
19 Be tikado koea gol rua pade,
ta tisaisai gid ga tidae muriai ngan
igogo aea malo kakauede igal toa rua
oa pan gadio, boloma ngan irabu aea
malo.
20 Be tikado koea gol rua pade,
ta tipatoi gid ga tidae ngan ikepe
aea oaro toa mugaeai tikaukau ngan
irabu aea malo, boloma ngan irabu
aea pus.
21 Ga kus ta tibada gid oaro salumu
aea bil, ta tisaisai ga tidae ngan
gid koea ngan igogo aea malo. Be
tikaukau oaro matad iadag ga tidae
ngan irabu aea malo, boloma ngan
irabu aea pus. Toa bedaoa ta igogo
aea malo irangrang ngan bir ga bir
mao. Tikado toa bedaoa mambe
MARON ikeo pan Moses ngan.

Tikado sogonga padengada togid panua tenainga ad
(Ibada Mulian 28.31-43)

22 Ga kus ta eaba ede toa ele
oatainga kapei ngan oaoainga
malo ibada malo bil ta ikado eaba
tenainga aea ele pononga mamarae
ngan.
23 Be ital pononga mamarae toa
oa aea baba ngan ilabora idudunga
ngan. Be isaisai baba toa oa toman

ngan igagal aea malo ga iuot matoltol
tede ta irangrang ngan itakai mao.
24 Ga pade, tipasogo pononga ma-
marae toa oa iaoa aea les ngan oaro
salumu aea singsingia ga singsingia
tede ga bil. Be tikado sogonga toa
oa ga imata mambe abei pomigranet
itautau.
25-26 Be tikado golo gereirei ngan
gol kemikemi, ta tikaukau ga tidae
ngan iaoa aea les pade, ta tipala-
pala gid golo toa oa toman ngan
gid abei pomigranet itautau anunud.
Be MARON iposa matua pan Moses
ngan eaba tenainga aea manta idol
pononga mamarae toa oa somisomi
oangga ikakado ele naurata.

27 Be eaba ede toa ele oatainga
kapei ngan oaoainga malo ibada
malo kemikemi ta ikado Aron ga ele
gergeu arangaranga led siot.
28 Be tibada malo kemikemi ta
tikado Aron ilabora aea malo ga
ele gergeu arangaranga laborad
aea malo pade. Be tibada malo
kemikemi ta tikado led sainga pade.
29 Be tibada malo kemikemi ta
tikado Aron irabu aea pus. Be eaba
ede mosi aea ibada oaro salumu aea
singsingia ga singsingia tede ga bil, ta
isaisai sogonga ga idae ngan, mambe
MARON ikeo pan Moses ngan.

30 Ga pade, tikado gol ikatinge
kakauede iman kilala ngan aea ul, ta
titotoi posanga ga idae ngan bedane:
MARON ELE UL IENONO NGAN.
31 Be tibada oaro salumu aea ede
bil ta tikaukau gol ikatinge toa oa
ga idae ngan Aron ilabora aea malo,
mambe MARON ikeo pan Moses ngan.

Tipasala naurata toa ngada oa ga kus
(Ibada Mulian 35.10-19)

32 Toa bedaoa ta tipasala Deo ele
palata aea naurata toa ngada oa ga
kus. Ngan palata toa oa Deo iluplup
toman ngan ele panua. Be gid Israel
tikado naurata toa ngada oa tutui
mambe MARON ikeo pan Moses ngan.

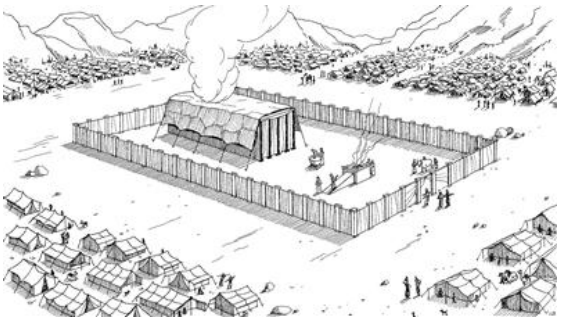

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Tipasala Deo ele palata aea naurata toa ngada oa ga kus.

33 Ga kus ta tibada danga sisid toa
ngada oa ga ila pan Moses. Tibada
Deo ele palata toman ngan aea malo
ga aea danga sisid ga bedane: aea
lingau, ga gid didnga ituatua, ga
palata aea lapinga, ga gid kadanga
toman ngan ad kadanga ipu,
34 ga aea robinga tikado ngan sip-
sip arangaranga tinid kukul toa ti-
sama ngan pulo singsingia, ga aea
robinga ede pade tikado ngan rui
tinid kukul, ga malo kapei toa ipoga
palata ilolo ga iman rua,
35 ga korol apu aea toman ngan aea
sig, ga korol ipao toa sing ipatarui
Deo ilolo ngan,
36 ga bret tenainga aea toman ngan
aea popou ga aea danga sisid ngan
dolnga bret tenainga aea ga ienono
Deo imatai,
37 ga lam iae gol toman ngan aea
lam, ga aea danga sisid padengada,
ga lam aea bude,
38 ga popou gol iman tenainga
nabene aea, ga bude iman kilala
ngan danga sisid ton Deo, ga nabene
ikado basu iuad kemi, ga malo kapei
iman palata iaoa aea pakalanga,
39 ga popou bras iman tenainga
aea toman ngan aea kakari bras, ga
popou bras aea sig, ga aea danga
sisid padengada, ga tabla eau aea
toman ngan aea popou,
40 ga gid malo silasila aea toman
ngan ad kadanga ga gid kadanga
ipu, ga malo kapei ipakala silasila
iaoa, ga silasila aea oaro toman ngan
gid kisinga gereirei ngan kisinga gid
oaro. Tota tibada Deo ele palata
aea danga sisid toa ngada oa ga ila

pan Moses. Ngan palata toa oa, Deo
iluplup toman ngan ele panua.
41 Ga pade, tibada gid sogonga
togid panua tenainga ad ga ila pan
Moses ga bedane: Aron aea sogonga
tutui tenainga aea, ga ele gergeu
arangaranga ad sogonga kemikemi
tenainga aea. Sogonga toa oa, eine
ngan gid panua tenainga ad tidol
ngan kadonga led naurata Deo ele
palata iloleai, ngan tibur toa aea ul
kapei tede.
42 Toa bedaoa ta gid Israel tipasala
naurata toa ngada oa tutui mambe
MARON ikeo pan Moses ngan.
43 Be Moses imata inasi danga toa
ngada oa gid panua tikado, ta igera
mambe tikado tutui mambe MARON
ikeo pan ngan. Tota Moses ikado
posanga kemi ngan pamatuanga gid.

40

Tipagun Deo ele palata ta tidol ele ul ngan

1 Idio ta MARON ikeo pan Moses,
2 "Ngan rai toa ne aea taiko imuga,
ngan taiko toa ne aea ado imuga,
manta pagun leg palata, toa gitain-
gada taluplup ngan.
3 Be dol korol apu aea ga idudunga
ngan leg palata, ga kus ta apakantutu
malo kapei toa ipoga leg palata ilolo
ga iman rua, ta dol korol apu aea ga
idio muriai ngan.
4 Ga kus ta bada popou tenainga
bret aea ga idudunga leg palatai, ta
lalo aea danga sisid ga idae ngan. Ga
kus ta bada lam iae ta dol aea lam ga
tidae ngan.
5 Ga kus ta bada popou gol iman
nabene aea, ta dol ga idudunga leg
palata iloleai, ngan tibur toa aea ul
kapei tede, iadag ngan korol apu aea.
Ga kus ta apakantutu palata iaoa aea
malo.
6 "Be gaot ngan leg palata iaoa,
manta dol popou tenainga aea.
7 Be rabu ngan leg palata ga popou
tenainga aea, manta dol tabla eau
aea, ta tok eau ga idudunga ngan.
8 Ga kus ta atado silasila ga ibalil
ngan leg palata, ta apakantutu
silasila iaoa aea malo.
9 "Ga kus ta bada bude toa iman
kilala ngan leg danga sisid, ta tok ga
idae ngan leg palata ga danga toa
ngada oa palata iloleai. Toa bedaoa
ta eao dol leg ul ngan palata ga aea
danga sisid ta iman gau leg.
10 Ga kus ta tok bude toa oa ga
idae ngan popou tenainga aea toman
ngan aea danga sisid naurata aea.
Toa bedaoa ta eao dol leg ul ngan
popou toman ngan aea danga sisid,
ta gimi manta alolon ngan kapei tau.
11 Ga kus ta tok bude toa oa ga idae
ngan tabla eau aea toman ngan aea
popou, ta dol leg ul ngan ta iman gau
leg.
12 "Ga kus ta bada Aron ga ele
gergeu arangaranga ta tila timadid
leg palata iaoai, ta paliliu gid ngan
eau.
13 Ga kus ta pasogo Aron ngan aea
sogonga tutui tenainga aea, ta tok
bude ga idae ngan ei ngan dolnga leg
ul ngan ei ngan kadonga leg naurata
tenainga aea.
14 Ga kus ta bada ele gergeu
arangaranga ta pasogo gid ngan led
siot tenainga aea.
15 Ga kus ta tok bude ga idae ngan
gid pade mambe tok ga idae ngan
tamad. Toa bedaoa ta tirangrang
ngan tikado leg naurata tenainga
aea. Naurata tenainga aea toa eao
dol gid ngan, eine gid kekelegid ga
tikikisi, toman ngan led gergeu ga
tibutibud ga ilalala ga ila."
16 Io, Moses ikado danga toa ngada
oa mambe MARON ikeo pan ngan.
17 Rai ede muriai ngan gid Israel
titnan Isip, ngan rai toa oa aea taiko
imuga, ngan ado imuga ngan taiko
toa oa, gid tipagun Deo ele palata.
18 Be Moses toman ngan panua
naurata ad tipagun Deo ele palata ga
bedane: Tidol gid kadanga ipu, ga
kus ta tipaluplup gid didnga ituatua
ikatinge, ta tidol aea lapinga ga tidae
ngan, ga kus ta tisoa gid kadanga ta
tipagun.

19 Ga kus ta tirobi palata ngan aea
malo kapei, be tidol aea robinga rua
pade ga idae gadae ngan, mambe
MARON ikeo pan Moses ngan.

20 Ga kus ta Moses ibada pat rua
apu aea ta idol ga idudunga koroleai.
Be isabun aea sig ga tidudunga ngan
aea koea. Ga kus ta idol korol ipao.
Ngan korol ipao toa oa sing isamum
panua led kadonga sasat, ta Deo ilolo
itarui mulian ngan gid.

21 Ga kus ta idol korol apu aea toa
oa ga idudunga palatai, ta ipakan-
tutu palata ilolo aea malo kapei, ta
ipoga palata ilolo ga iman rua, ta
ipamumul korol apu aea, mambe
MARON ikeo pan Moses ngan.

22 Ga kus ta Moses idol popou
tenainga bret aea ga idudunga palata
iloleai, ngan tibur toa aea ul kapei
tede pan not.

23 Ga kus ta idol bret tenainga
aea ga idae ngan popou toa oa ta
ienono MARON imatai, mambe ikeo
pan Moses ngan.

24 Ga kus ta idol lam iae ga
idudunga palata iloleai pan saut,
iadag ngan popou tenainga bret aea.

25 Ga kus ta idol gid lam ga idae
ngan iae ta ienono MARON imatai,
mambe MARON ikeo pan Moses ngan.

26 Ga kus ta Moses idol popou gol
iman nabene aea ga idudunga palata
iloleai, ngan tibur toa aea ul kapei
tede, boloma ngan malo kapei.

27 Be gadae ngan popou toa oa,
inono nabene ikado basu iuad kemi,
mambe MARON ikeo pan ngan.

28 Ga kus ta tipakantutu palata
iaoa aea malo.

29 Ga kus ta Moses idol popou
tenainga aea ga idio gaot ngan palata
iaoa, ta inono gid tenainga gadae
ngan, ta dinga inono ga timomout ga
kus. Be inono gid tenainga wit pade,
mambe MARON ikeo pan Moses ngan.

30 Ga kus ta idol tabla eau aea rabu
ngan palata ga popou tenainga aea ta
itok eau ga idudunga ngan.

31 Ta Moses ga Aron ga Aron ele
gergeu arangaranga tisigiri baged ga
aed ngan.

32 Somisomi oangga tidudunga
Deo ele palatai, mao oangga tila
boloma ngan popou tenainga aea,
eine tisigiri baged ga aed, mambe
MARON ikeo pan Moses ngan.

33 Ga kus ta Moses toman ngan
panua naurata ad titado silasila ga
ibalil ngan palata ga popou tenainga
aea. Ga kus ta tipakantutu silasila
iaoa aea malo. Toa bedaoa ta Moses
ipasala naurata toa ngada oa.

Deo ele taranga kapei iuon ngan ele palata

34 *Naurata toa ngada oa kus, ta
MARON ele laulau irobi ele palata,
be ele taranga kapei idudunga palata
iloleai ga iuon ngan.

35 Ta Moses irangrang ngan
idudunga palatai mao, ngansa
MARON ele laulau isulug ngan ta
irobi, be ele taranga kapei iuon
iloleai.

36 Somisomi oangga tigera laulau
itnan palata ga idae, eine gid Israel
tikaka gid ngan lalalanga.

* **40:34:** 1Kin 8.10-11, Ais 6.4, Ese 43.4-5, PM 15.8

© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Deo ele laulau imugamuga ngan gid.

37 Be oangga tigera laulau toa oa itnan palata ga idae mao, eine tikisi madonga ga timamado ga irangrang ngan ado toa tigera laulau itnan palata ga idae.

38 Toa bedaoa ta somisomi tigera MARON ele laulau toa oa imadid gadae ngan ele palata ado ga ado, be somisomi bong, tigera dinga ianean laulau iloleai. Ikakado toa bedaoa ngan gid Israel led lalalanga toa ngada oa.

Ato kemi ton Iesus Kristus
Mateus ibode

Iesus Kristus itubtub edad (Lukas 3.23-38)

1 *Laulau ga eine iposa ngan Iesus Kristus aea titnga ngan itubtub. Iesus ei iaoa kelede pan Devit, ga Devit ei iaoa kelede pan Abraam.

2 Abraam ei Aisak itama.
Aisak ei Iakop itama.
Iakop ei Iuda itama toman ngan itar kapeipei ga aea kakakau.
3 *Iuda ei Peres ga Sera tamad. (Gisirua tnad ieda Tamar.)
Peres ei Esron itama.
Esron ei Ram itama.
4 Ram ei Aminadap itama.
Aminadap ei Nason itama.
Nason ei Salmon itama.
5 *Salmon ei Boas itama. (Boas itna ieda Raap.)
Boas ei Obet itama. (Obet itna ieda Rut.)
Obet ei Iesi itama.
6 *Iesi ei maron kapei Devit itama.

Devit ei Solomon itama. (Be Solomon itna, mugaeai iadaoa Uria.)
7 Solomon ei Reoboam itama.
Reoboam ei Abia itama.
Abia ei Asa itama.
8 Asa ei Jeosapat itama.
Jeosapat ei Jeoram itama.
Jeoram ei Usia itama.
9 Usia ei Iotam itama.
Iotam ei Aas itama.
Aas ei Esekia itama.
10 Esekia ei Manase itama.
Manase ei Emon itama.
Emon ei Iosaia itama.
11 *Iosaia ei Jeoiakin ga itar kakakau tamad. Ngan taun toaiua, gid Babilon tinam tisere gid Israel ta titnan ad tano ga tila timado Babilon.

12 *Muriai ngan gid Babilon tisere gid Israel,
Jeoiakin ei Sealtiel itama.
Sealtiel ei Serubabel itama.
13 Serubabel ei Abiut itama.
Abiut ei Eliakim itama.
Eliakim ei Asor itama.
14 Asor ei Sadok itama.
Sadok ei Akim itama.
Akim ei Eliut itama.
15 Eliut ei Eleasar itama.
Eleasar ei Matan itama.
Matan ei Iakop itama.
16 Iakop ei Iosep itama. Iosep ei Maria iadaoa. Maria toaine ipopo Iesus toa taoato ei Kristus*.

17 Tota gid iaoa kelede pan Abraam ga ila irangrang ngan Devit, eine tiuot sangaul ga igegea pange. Be gid iaoa kelede pan Devit ga ila irangrang ngan gid Babilon tisere Israel, eine tiuot sangaul ga igegea pange pade. Be gid iaoa kelede muriai ngan gid Babilon tisere Israel ga ila irangrang ngan Kristus, eine tiuot sangaul ga igegea pange pade.

Maria ipopo Iesus Kristus (Lukas 2.1-7)

18 *Iesus Kristus aea poponga iuot ga bedane: Itna Maria, tisio ei ngan oainga Iosep. Gisirua tilup maitne, be tigera Maria iapa. Eine ngansa ngan Itautau Tutui iura, Maria iapa.
19 Be iadaoa Iosep ei eaba tutui, ta itin ngan ipamaeamaea Maria panua busa matadeai mao. Tota iuangga itnan ei mumulnga.

---

* **1:1:** OM 22.18, 1Sto 17.11 * **1:3:** OM 38.29-30, Rut 4.18-22 * **1:5:** Rut 4.13-17 * **1:6:** 2Sml 12.24 * **1:11:** 2Kin 22–24, 2Sto 36.10, Jer 27.20 * **1:12:** Esr 3.2 * **1:16:** Posanga idil toaine *Kristus ipu ga bedane: eaba toa titok bude ga idae ilaborai. Be ngan nasinga togid Iuda mugaeai, kadonga ngan toknga bude ga idae eaba ilaborai eine iman kilala ngan eaba sai toa Deo isio ngan imadid ga imugamuga ngan ele panua. Mugaeai ngan Iesus ele namanga, panua busa tigaga matad alele ngansa lolod iminmin ngan eaba pau ede ga inam ngan badanga gid mulian ngan ad kadonga kulupulupu. Tiuato eaba toa oa Kristus. Ga pade, tiuato ei Devit itub ngansa Deo ele laulau (Jer 23.5) ikeo ga ei ga iuot ngan iaoa kelede pan maron kapei Devit.* * **1:18:** Lu 1.27

20 Iosep imata nanan kadonga toa
ne maitne, be mole mao, anggelo ton
Maron iuot pan ngan ianun ta ikeo
bedane, “Iosep, eao iaoa kelede pan
Devit, irangrang ngan lolom ede ga
ede ngan badanga Maria ga iman
adaoam mao. Ngansa gergeu toa
iapa ngan oa, eine Itautau Tutui
ibada pan.
21 *Ei ga ipopo gergeu aranga, ta
eao ga oato ieda Iesus†, ngansa ei
ga ibada ele panua mulian ngan led
kadonga sasat.”
22 Danga toa ngada ne iuot ta
iparangrang Maron ele posanga
mambe eaba ibada Deo iaoa mu-
gaeai ikeo ngan ga bedane,
23 *“Ega, taine ede ieno toman
ngan eaba eta maitne, ei ga iapa.
Ta ei ga ipopo gergeu aranga, ta gid
ga tiuato ieda Emanuel.” (Edaeda
toa ne ipu bedane, “Deo imamado
pagita.”)
24 Iosep ieno ga idae ta ila ikado
mambe anggelo ton Maron irenren
pan ngan. Iuai Maria toa,
25 *be gisirua tilup mao ga iran-
grang ngan ipopo gergeu aranga. Ta
iuato ieda Iesus.

2

Kapeipei ado ele parangai ad tila tigera Iesus

1 Ngan ado toaiua, Erot iman
maron kapei, be Iesus itna ipopo
ei ngan tuanga Betleem ngan tibur
Iudea. Itna ipopo ei ga kus ta gid
kapeipei edengada ado ele parangai
ad tinam tiuot Ierusalem. Gid led
oatainga kapei ngan gigima iman
kilala. Tiuot Ierusalem ga kus ta
tibetabeta alele bedane,
2 *“Gergeu pau toa muriai ga iuot
maron kapei togimi Iuda, ei ima-
mado sida? Ngansa gai amado ado
ele parangai, be agera gigima iman
kilala ngan aea poponga. Ta gai
anam aoangga asoa ieda.”
3 Maron kapei Erot ilongo bedaoa
ta ilolo ede ga ede, ga panua busa
Ierusalem, gid pade lolod ede ga ede.
4 Tota ibaba gid madidnga
tenainga ad ga apu ad togid Iuda
ta tinam tiluplup pan. Ta ibeta gid
bedane, “Eaba toa tiuato ei Kristus*
ga iuot ngan tuanga isaoa?”
5 Ta gid tikoli ele posanga bedane,
“Ei ga iuot ngan tuanga Betleem
ngan tibur Iudea, ngansa eaba ibada
Deo iaoa mugaeai ibode posanga be-
dane,

6 *“ ‘Eao Betleem ngan tibur Iudea,
eao edam iuot kapei mambe gid
tuanga kapeipei Iudea.
Ngansa eaba ede pagimi aea ga iuot
Maron kapei,
ta ei ga imariala ngan leg panua
Israel
mambe eaba imariala ngan sip-
sip.’ ”

7 Erot ilongo bedaoa ga kus ta
ipaoen posanga mumulnga ga ila
pagid kapeipei oatainga ad, ngan tila
pan. Ta ibeta gid bedane, “Gigima
toa gimi agera na iuot ngeda?”
Ilongo kemi led posanga ngan ga kus
8 ta isula gid ga tila Betleem ta ikeo
pagid, “Gimi ala Betleem ta amarum
ngan ilonga gergeu toa oa. Be oangga
gimi aot ngan ei, anam apalongo gau.
Ta gau pade nala nasoa ieda.”
9 Io, tilongo Erot ga kus ta tila. Be
mole mao gigima toa mugaeai tigera
ado ele parangai, iuot pade be imuga
ngan gid ga ila imadid tutui ngan
tibur toa gergeu ienono ngan.
10 Tigera gigima toa oa iuot pade ta
tinid igelgel kapei tau.
11 *Ta gid tila lumaeai ta tig-
era gergeu toa oa toman ngan itna
Maria. Ta tikor aed ga tidol laborad
ga isulug tanoeai pan gergeu ta tisoa
ieda. Ta tipokaka led apou ta tibada
led tenainga ga iuot. Gid tipan ele

* **1:21:** Lu 1.31, 2.21 † **1:21:** Edaeda toa *Iesus ipu bedane: Maron ibada gita mulian.* * **1:23:** Ais 7.14 * **1:25:** Lu 2.21 * **2:2:** Nam 24.17 * **2:4:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:6:** Mai 5.2, Ins 7.42 * **2:11:** Sng 72.10-15, Ais 60.6

gol, ga nabene, ga abei mer itekea kemikemi.†

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Tipokaka led apou ta tibada led tenainga ga iuot.

12 Be ngan anunud Deo ipabib led ngan tiluagid mulian pan Erot mao. Tota tinasi edap ede pade ta tiluagid ga tila led tuangai.

Iosep ga Maria tibada gergeu ta tiaoa ga tila Isip

13 Gid kapeipei oatainga ad tiluagid mulian ga kus, be mole mao anggelo ton Maron iuot pan Iosep ngan ianun ta ikeo, "Eao dae ta bada gergeu toman ngan itna, ta gimi tol aeaoa ga ala Isip. Ta amamado toa eoa ga irangrang ngan naposa pago pade. Ngansa Erot iuangga ilo gergeu toa ne ta ipaeabu ngan ei."

14 Tota bong maitne, Iosep idae ta ibada gergeu toman ngan itna ta tiaoa ga tila Isip.

15 *Ta tidio toa eoa ga irangrang ngan Erot imate. Danga toa ne iuot ta iparangrang Maron ele posanga mambe eaba ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan bedane, "Gau nababa natug ta itnan tibur Isip ga inam."

Erot ipamate gid gergeu arangaranga Betleem

16 Erot isanga gid kapeipei oatainga ad ga mao, ta iuatai mambe tipakaka ei, ta ilolo bake paeamao tau. Tota isula ele panua paraunga ad ga tila Betleem ga gid tuanga boloma ngan, ta tipamate gid gergeu arangaranga toa ngada oa ad rai rua ga isulug. Ei imata nanan gid kapeipei oatainga ad led posanga ngan gigima ele otnga, ta iuade gid gergeu ad rai toa bedaoa.

17 Be kadonga toa ne iuot ta iparangrang Deo ele posanga ede. Ieremaia ibada Deo iaoa mugaeai ta ibode posanga bedane,

18 *"Tilongo tandanga kapei ga keoainga iuot ngan tuanga Rama.
Eine Resel itangtang ngan gid ele gergeu.
Ei ilolo isat kapei,
be itin ngan panua tipamus ei mao,
ngansa ele gergeu timate gid ga kus."

Iosep ga Maria tibada gergeu ta tiluagid mulian Nasaret

19 Idio ta Erot imate, be mole mao anggelo ton Maron ila Isip ta iuot pan Iosep ngan ianun

20 ta ikeo, "Eao dae ta bada gergeu toman ngan itna ta aluagimi ga ala ngan tibur Israel. Ngansa gid panua toa tiuangga tipamate gergeu ne, timate na."

21 Tota Iosep idae ta ibada gergeu toman ngan itna ta tiluagid mulian Israel.

22 Be Iosep ilongo mambe Arkelaus ibada itama Erot imul ta iman maron kapei togid Iuda, tota imataud ngan langa toa eoa. Be ngan Iosep ianun, Deo ipabib ele, ta ila imado ngan tibur Galili

23 *ngan tuanga Nasaret. Kadonga toa ne iuot ta iparangrang posanga

† **2:11:** *Abei mer itekea eine danga ede tisama ngan gid matemate patid ngan ikado ga iuad kemi.*
* **2:15:** Hos 11.1 * **2:18:** OM 35.19, Jer 31.15 * **2:23:** Ais 11.1, 53.2, Lu 2.39, Ins 1.45

ede gid panua tibada Deo iaoa mugaeai tikeo ngan ga bedane, “Gid ga tiuato ei eaba Nasaret‡ aea.”

3

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(Markus 1.2-8, Lukas 3.1-18, Ioanes 1.19-28)

1 Ngan taun toaiua, Ioanes Paliliunga aea ila ngan tibur modamodanga ede ngan tibur Iudea ta ipaola posanga ga ila pagid ipom
2 *bedane, “Gimi apul lolomi ga apatutui lemi kadonga! Ngansa teta pade madonga Deo ibageai ga iuot.”
3 *Be Ioanes ei eaba toa mugaeai Aisaia ibada Deo iaoa ta ikeo ngan ei bedane,

“Ngan tibur modamodanga, eaba ede ipotalae ta ikeo,
‘Gimi manta asaoa Maron ele edap ga apatutui kemi ngan ele namanga pagimi.’ ”

4 *Be Ioanes ipit aea malo tikado ngan kamel ilaun, ga ikaukau irabu ngan aea pus tikado ngan bulmakao itin kukul. Be ianean gurisi ga iunun bon isul tibur aea.
5 Idio ta panua busa Ierusalem, ga gid tuanga padengada Iudea, ga gid tuanga boloma ngan eau Iordan tila pan Ioanes.
6 Ta tiuaoa ngan led kadonga sasat, ta Ioanes ipaliliu gid ngan eau Iordan.
7 *Be ei igera gid Parisi ga Sadiusi busa tinama ngan badanga paliliunga pade, ta ikeo pagid bedane, “Gimi mota ele gergeu! Sai ipabuobuo gimi ta aoangga abada paliliunga sapaean ta asapir ngan Deo ele kadonga lolo bake aea? Gimi arangrang mao.
8 Be oangga apul lolomi, manta apatutui lemi kadonga pade, ta ipasolan mambe gimi apul lolomi tautaunga.
9 *Be kado gimi apakaka gimi mulian ta aoangga gimi iaoa kelede pan Abraam, ta ngan ipu toaine Deo ga ipanas gimi mao. Eine mao. Ngansa gau nakeo pagimi, Deo ipapauis ngan gid iaoa kelede pan Abraam mao. Oangga ikim, ei irangrang ngan ikado ga gid patpat toa ne tiuot iaoa kelede pan Abraam.
10 *Be kabasi ienono motean abei ipuiai. Ta abei isaoa itautau iuot kemikemi mao, eine ga iged ga isulug ta itado ga idae dingaeai.
11 *“Gau napaliliu gimi ngan eau iman kilala ngan gimi apul lolomi. Be eaba ede ga inam muriai ngan gau, ei iura kapei ngan gau. Ei iasal gau tau, ta irangrang ngan nalua ei ngan ele su aea kisinga mao. Ei ga ipaliliu gimi ngan Itautau Tutui ga dinga.
12 Ei mambe eaba ikisi duduinga kapei ta ilelean sakirkir toa ngada oa ienono ngan wit. Ta ei ga isuk gid wit itautau kemikemi ta idol ngan luma wit aea. Be itado wit aea sakirkir ga idae dingaeai. Dinga toa oa irangrang ngan imate mao.”

Eaba ikisi duduinga kapei ta ilelean wit isakirkir.

‡ **2:23:** Tautaunga ngan laulau togid panua tibada Deo iaoa, tuanga Nasaret ieda iuot eta mao. Be ngan ado toaiua, gid panua matad ibiu tuanga Nasaret. (Gera posanga ngan Ins 1.46.) Tota panua edengada oatainga ad tikeo ga Mateus ele posanga ipu eine ngan gid panua busa tibada Deo iaoa tikeo ga panua ga matad ibiu Kristus. * **3:2:** Mt 4.17, Mk 1.15 * **3:3:** Ais 40.3 * **3:4:** 2Kin 1.8 * **3:7:** Mt 12.34, 23.33 * **3:9:** Ins 8.33, Ro 4.12 * **3:10:** Mt 7.19, Lu 13.6-9 * **3:11:** Ins 1.26-27, PA 1.5

Ioanes ipaliliu Iesus
(Markus 1.9-11, Lukas 3.21-22)

13 Idio ta Iesus itnan tibur Galili ta
ila pan Ioanes ngan eau Iordan ngan
Ioanes ipaliliu ei.
14 Be Ioanes iuangga ipaidi ei
ta ikeo, "Gau napapauis ngan eao
paliliu gau, be keo ga gau napaliliu
go ngan saoa?"
15 Ta Iesus ikoli ele posanga be-
dane, "Longo. Patautene eao nasi
mambe nakeo ngan. Ngansa gita
manta taparangrang kadonga tutui
toa ngada ne." Tota Ioanes ilongo ta
ipaliliu ei.
16 *Iesus ibada paliliunga ga kus
ta itnan eau ga idae. Be mole mao
bubur ipokakai, ta igera Deo Itautau
Tutui isulug ga inam pan mambe
man barur, ta itamaroro ga isulug
pan.
17 *Be babanga ede isulug buburiai
ga inam ta ikeo, "Eine gau Natug toa
nakim ei tau. Tinig igelgel ngan ei."

4

Satan itoba Iesus
(Markus 1.12-13, Lukas 4.1-13)

1 *Idio ta Itautau Tutui ibada Iesus
ga ila ngan tibur modamodanga ta
eaba paeamao itoba ei.
2 *Iesus iplese annga ga irangrang
ngan aea ado ga bong sangaul pange.
Ila ga pitoreanei kapei tau.
3 Be eaba paeamao tobanga aea ila
pan ta ikeo, "Oangga eao Deo Inat,
posa ngan gid patpat toa ne ta tiuot
am bret."
4 *Be Iesus ikoli ele posanga ta
ikeo, "Deo ele laulau aea posanga
bedane, 'Gid panua tirangrang ngan
badanga madonga kemi ngan ean-
nga bret kekelen mao. Be tibada
madonga kemi ngan longonga Deo
ele posanga toa ngada ne.' "
5 Idio ta eaba paeamao ibada ei
ga tila Deo ele tuangai Ierusalem
ta ipamadid ei gadae Deo ele luma
kapei ipaoeai.
6 *Ta ikeo pan, "Oangga eao Deo
Inat, dug ga sulug. Ngansa Deo ele
laulau aea posanga bedane,

" 'Ei ga ikeo pagid ele anggelo ta
matad ikikisi go,
ta tisoa go ngan baged,
ngan kado ta pat eta igal aem.' "

7 *Be Iesus ikeo pan bedane, "Deo
ele laulau aea posanga ede pade
ikeo ga, 'Eao toba am Maron Deo
padam.' "
8 Ga kus ta eaba paeamao ibada
ei ga ila ta tidae ngan lusi ede
gadae tau. Ta ipasolan ei ngan tibur
kapei togid mamaron kapeipei toa
ngada ne tanoeai ga led danga sisid
kemikemi.
9 Ta ikeo pan, "Oangga eao kor aem
ta soa gau edag, gau ga napan danga
sisid toa ngada ne ga iman lem."
10 *Ta Iesus ikeo pan bedane, "Sa-
tan, eao la aluai! Ngansa Deo ele
laulau aea posanga bedane, 'Eao
manta soa am Maron Deo ieda, ta
eao kikisi ei kekelen ele naurata.' "
11 Tota eaba paeamao itnan ei, be
mole mao gid anggelo tinam tilua ei.

Iesus ele naurata iuot matamata Galili
(Markus 1.14-15, Lukas 4.14-15)

12 *Idio ta Iesus ilongo mambe
tidol Ioanes Paliliunga aea ga
idudunga ngan luma panasnga aea,
ta ei iluai mulian ga ila Galili
13 ngan tuanga Nasaret. Be itnan
tuanga Nasaret ta ila imado ngan
tuanga Kapernaum toa liu kapei
Galili isaleai, ngan tano togid Sebu-
lun ga Naptali.
14 Kadonga toa ne iuot ta
iparangrang Deo ele posanga ede.
Aisaia ibada Deo iaoa mugaeai ta
ibode posanga bedane,

* **3:16:** Ins 1.32 * **3:17:** Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 12.18, 17.5, Lu 9.35 * **4:1:** Ibr 2.18, 4.15 * **4:2:** IM 34.28 * **4:4:** Lo 8.3 * **4:6:** Sng 91.11-12 * **4:7:** Lo 6.16 * **4:10:** Lo 6.13 * **4:12:** Mt 14.3, Mk 6.17, Lu 3.19-20 * **4:15:** Ais 9.1-2

15 *"Ngan tano togid Sebulun ga Naptali,
ngan edap ila ngan liu kapei,
iadag ngan eau Iordan,
ngan tibur kapei Galili,
gid panua Israel ad mao timamado.
16 Gid mambe panua timamado ngan tibur dodom,
be tigera taranga kapei.
Ngan tibur dodom toa mugaeai timamado ngan oa
timataud matenga,
be Deo ele taranga kapei itara gid."

Iesus ibaba panua pange ta tinasi ei
(Markus 1.16-20, Lukas 5.1-11)

17 *Tota ngan ado toaiua ga ila, Iesus ipaola posanga bedane, "Gimi apul lolomi ga apatutui lemi kadonga! Ngansa madonga Deo ibageai tota iuot ne."

18 Idio ta ipapaele labiai ngan liu kapei Galili ta igera panua rua, Saimon toa tiuato ei Petrus, ga itar kakau Andreas, titatado puo liuiai ngansa gisirua tibabada ia iman led pat aea.
19 Ta ikeo pagisirua, "Gimirua anama anasi gau, ta gau ga napaoatai gimi ngan badanga panua ga tinam pagau, mambe labone ababada ia."

"Gimirua anam anasi gau."

20 Mole mao gisirua titnan led puo ga idio, ta tila tinasi ei.
21 Idio ta ilalala pade, ta igera panua rua pade, Jems toa Sebedi inat, ga itar kakau Ioanes. Gisirua timamado oagaeai toman ngan tamad Sebedi, be tiaman led puo. Ta Iesus ibaba gisirua.
22 Mole mao, titnan tamad ga idio oagaeai ta tila tinasi Iesus.

Iesus ipapaoatai gid ipom ga ikemikemi gid dibala
(Lukas 6.17-19)

23 *Tota Iesus ilalala ga ila ngan tuanga toa ngada oa Galili, ta ipapaoatai gid panua led luma raring aea iloleai. Ta ipaola ato kemi ngan madonga Deo ibageai, ga ikemikemi gid panua ad dibala imata ede ga ede.
24 *Tota iualu ilado ga ipakaranga tuanga toa ngada oa Siria. Ta gid titaltal panua ad dibala imata ede ga ede ta tila pan. Edengada ieieinga kapei ikado gid, ga padengada iriau papaeamao ienono ngan gid, ga padengada dibala kakapanga ikado gid, ga padengada aed ga baged imate. Ta Iesus ikado kemi gid.
25 *Be ipom busa Galili, ga Dekapolis, ga tuanga Ierusalem, ga gid tuanga padengada Iudea, ga gid tuanga iadag ngan eau Iordan, gid busa tinasi Iesus somisomi.

5

Iesus ikeo ngan gid panua toa ad kadonga kemikemi
(Lukas 6.20-23)

1 Iesus igera gid ipom busa ta idae ga ila lusiai. Ei idio imado, ta ele aluagau tinam pan,
2 ta ipaoatai gid ta ikeo ga,

3 *"Kemi tau ngan gid panua toa tiuatai mambe tirangrang mao Deo imatai!
Ngansa gid timamado Deo ibageai.

* **4:17:** Mt 3.2, 10.7 * **4:23:** Mt 9.35, Mk 1.39, PA 10.38 * **4:24:** Mk 6.55 * **4:25:** Mk 3.7-8
* **5:3:** Ais 57.15 * **5:4:** Ais 61.2-3, PM 7.17 * **5:5:** Sng 37.11

4 *Kemi tau ngan gid panua toa lolod itangtang!
Ngansa Deo ga ipamus gid.
5 *Kemi tau ngan gid panua toa tiparim ngan gid mulian mao!
Ngansa Deo ga ipan tano toa ngada ne ga iman ad.
6 *Kemi tau ngan gid panua toa tikim kadonga tutui, mambe eaba pitoreanei ga marumian ei!
Ngansa Deo ga iparangrang gid mambe eaba ian ga iapa isum.
7 Kemi tau ngan gid panua toa lolod isat ngan panua padengada!
Ngansa Deo ga ilolo isat ngan gid.
8 Kemi tau ngan gid panua toa lolod aea danga eta mao!
Ngansa gid ga tigera Deo ngan matad.
9 Kemi tau ngan gid panua toa tipamate ariapolpol ga tipatarui panua lolod!
Ngansa Deo ga iuato gid ele gergeu.
10 *Kemi tau ngan gid panua toa tinasi kadonga tutui, be ngan ipu toaine panua padengada tikado kulupu ngan gid!
Kemi tau ngan gid, ngansa gid timamado Deo ibageai.

11 *"Oangga panua tigera gimi anasi gau, be ngan ipu toaine tidaba gimi sat, ga tikado kulupu ngan gimi, ga tipakaka ta tisol gimi ngan posanga papaeamao imata ede ga ede, kemi tau ngan gimi!
12 *Manta lolomi kemi ga tinimi igelgel, ngansa gimi ga abada lasunga kemi tau buburiai. Danga kulupulupu toa iuot ngan gimi, eine iuot toa bedaoa pade ngan gid panua tibada Deo iaoa mugaeai."

Gimi mambe sol ga taranga (Markus 9.50, Lukas 14.34-35)

13 Iesus ikeo pade bedane, "Ngan lemi kadonga rabu ngan gid panua tanoeai ad, gimi mambe sol ikado annga ga imana kemi ta irangrang ngan ibuda manmanae mao. Be oangga sol imana kus, irangrang ngan gimi akado ga imana iluai mulian mao. Sol toa bedaoa eine kemi ngan danga eta mao. Eine panua tisiran ga iduaea ta tiuadoad ngan aed.
14 *"Gimi mambe taranga ngan gid panua tanoeai ad. Tuanga ienono gadae bereoeai irangrang ngan imumul mao.
15 *Ga pade, oangga tatun lam, eine tarobi ngan ulo mao. Be gita tadol ga idae ngan lam imul ta itara gid panua toa ngada oa luma iloleai.
16 *Toa bedaoa ta lemi kadonga manta iuot panua matadeai, mambe lam itara gid. Ta irangrang ngan tigera lemi kadonga kemikemi ta tisoa Tamami toa buburiai oa ieda."

Iesus iposa ngan Deo ele apu

17 *Iesus ikeo pade bedane, "Kado gimi aoangga gau nanama ngan samumnga Deo ele apu ga posanga togid panua tibada Deo iaoa. Eine mao. Gau nanama ngan samumnga mao, be nanama ngan naparangrang posanga toa oa ga iuot tautaunga.
18 *Ngansa nakeo tautaunga pagimi, tano ga mariamba ga isapa, be irangrang ngan Deo ele apu aea posanga idil eta isapa mao. Ele apu imatua ga ienono toa bedaoa ga irangrang ngan aea posanga toa ngada oa iuot tautaunga.
19 *Tota oangga sai ipul imur ngan Deo ele posanga idil kakau eta, ga ipaoatai gid panua ngan pulnga murid ngan ele posanga toa bedaoa pade, eine eaba toa oa ieda ga isulug gadio tau ngan gid panua timamado Deo ibageai. Be oangga sai inasi Deo ele apu ga ipapaoatai gid panua ngan nasinga kemi toa bedaoa, eine eaba toa oa ieda ga iuot kapei rabu ngan gid panua timamado Deo ibageai.

* **5:6:** Ais 55.1-2 * **5:10:** 1Pe 3.14 * **5:11:** 1Pe 4.14 * **5:12:** 2Sto 36.16, PA 7.52 * **5:14:** Ins 8.12, 9.5 * **5:15:** Mk 4.21, Lu 8.16, 11.33 * **5:16:** Ep 5.8-9, 1Pe 2.12 * **5:17:** Ro 3.31 * **5:18:** Lu 16.17, 21.33 * **5:19:** Jms 2.10

20 Ngansa gau nakeo pagimi,
oangga lemi kadonga tututui iasal
kadonga togid madidnga apu ad ga
togid Parisi mao, eine irangrang
ngan gimi abada madonga Deo
ibageai mao."

Iesus iposa ngan kadonga sat aea patutuinga (Lukas 12.57-59)

21 *Iesus ikeo pade bedane, "Gimi
aoatai ngan posanga ga oaine
tibutibuda tibada mugaeai, 'Irangrang ngan eao pamate eaba ede
pade mao. Be oangga sai ipamate
eaba ede pade, ei ga imadid ngan
posanga kapei ta ibada panasnga
ngan ele kadonga sat.'
22 *Be gau nakeo pagimi ga bedane: Oangga sai ilolo bake ngan
iuae ede pade, ei ga imadid ngan
posanga kapei ta ibada panasnga. Be
oangga sai idaba iuae ede pade ta
ikeo, 'Eao mangamanga!' ei ga imadid ngan posanga pagid madidnga
patutuinga posanga ad matadeai. Be
oangga sai idaba iuae ede pade ta
ikeo, 'Laboram pat!' ei ele idil
paeamao ta irangrang ngan ila ngan
dinga imperno.
23 *"Tota oangga eao tal lem
tenainga ga ila Deo ele popouiai, be
toa eoa matam nanan mambe oaem
ede pade ele selelenga ngan go,
24 tota tnan lem tenainga ga idio.
La pan oaem ge ta nasi edap ngan
gimirua lolomi itarui mulian. Ga kus
ta tal lem tenainga ga ila pan Deo.
25 "Be oangga eaba eta ikeo ga
ipamadid go ngan posanga, mugaeai
ngan gimi ala, eao manta patutui
posanga toa na manmanae, ta ilolo
kelede mulian toman ngan go. Ngan
kado ta idol go pan eaba patutuinga
posanga aea ibageai, ta ei ibada go
ga la pan madidnga togid nakala,
ta tidol go ga dudunga ngan luma
panasnga aea.
26 Nakeo tautaunga pago, irangrang ngan eao tnan luma panasnga
aea toa oa mao, ga irangrang ngan
eao ol mulian lem idil papaeamao
toa ngada oa."

Iesus iposa ngan kadonga arala

27 *Iesus ikeo pade bedane, "Gimi
aoatai ngan posanga mugaeai aea
ga bedane, 'Irangrang ngan eao
kado kadonga arala ta paeabu ngan
oainga mao.'
28 Be gau nakeo pagimi ga bedane:
Oangga sai imata inono taine be ilolo
paeamao ngan ei, eaba toa oa ele
kadonga sat, ngansa ikado kadonga
arala ngan ei toa iloleai oa.
29 *"Be oangga matam eta idada go
ngan kadonga sat, pasu matam toa
ga iduaea. Kemi ngan matam eta
ipasui ga ila. Be paeamao oangga
matam rua ta tinim dodol ila ngan
dinga imperno.
30 *Be oangga bagem oatai idada
go ngan kadonga sat, ket bagem toa
ga iduaea. Kemi ngan bagem eta blos
ga ila. Be paeamao oangga tinim
dodol ila ngan dinga imperno."

Iesus iposa ngan ketnga oainga (Mateus 19.9, Markus 10.11-12, Lukas 16.18)

31 *Iesus ikeo pade bedane, "Be
posanga mugaeai aea ede pade ga
bedane, 'Oangga sai isuk iadaoa, ei
manta ibada laulau ga ila pan iadaoa
ngan ketnga led oainga.'
32 *Be gau nakeo pagimi ga bedane: Oangga eaba iadaoa ikado
kadonga arala eta mao, be eaba toa
oa isuk ei, eine ikado ga iadaoa iuot
mambe taine arala aea (oangga iuai
pau pade). Ngansa Deo imatai, led
oainga ienono maitne. Ga oangga
eaba pau iuai taine toa oa, ei pade
ikado kadonga arala."

Akado posanga tautaunga gadae padam

* **5:21:** IM 20.13, Lo 5.17 * **5:22:** 1Io 3.15 * **5:23:** Mk 11.25 * **5:27:** IM 20.14, Lo 5.18 * **5:29:** Mt 18.9, Mk 9.47 * **5:30:** Mt 18.8, Mk 9.43 * **5:31:** Lo 24.1-4, Mk 10.4 * **5:32:** 1Ko 7.10-11 * **5:33:** Wkp 19.12, Nam 30.2, Lo 23.21

33 *Iesus ikeo pade bedane, “Be
gimi aoatai posanga ede pade ila
pagid tibutibuda ga bedane, ‘Oangga
eao kado posanga tautaunga gadae,
irangrang ngan eao pakaka mao. Be
eao manta parangrang posanga toa
oa ga iuot tautaunga Deo imatai.’
34 *Be gau nakeo pagimi ga be-
dane: Irangrang ngan eao kado
posanga tautaunga gadae eta mao.
Be eao oato bubur ngan pamatuanga
lem posanga padam. Ngansa bubur
eine mul madonga aea ton Deo.
35 *Be oato tano ngan pamatuanga
lem posanga padam. Ngansa tano
eine mul toa Deo idol iae gadae
ngan. Be oato Ierusalem ngan
pamatuanga lem posanga padam.
Ngansa Ierusalem eine tuanga ton
ada Maron kapei.
36 Be irangrang ngan eao oato
eao mulian ngan pamatuanga lem
posanga mao pade. Ngansa eao ran-
grang ngan kado launim eta ga iuot
mama mao ga kusuksuk mao pade.
37 Be kemi ngan gimi oangga akeo
ga bedane, ‘Be. Gau ga nakado.’
Ga mao, akeo bedane, ‘Gau ga
nakado mao.’ Posanga toa bedaoa
ikaranga. Be oangga akado posanga
eta pade ngan pamatuanga lemi
posanga, eine eaba paeamao ikado
ga iuot.”

Gimi akoli kadonga sat mao (Lukas 6.29-30)

38 *Iesus ikeo pade bedane, “Gimi
aoatai posanga mugaeai aea ga be-
dane, ‘Oangga eaba eta ipaeabu
ngan eaba ede pade imata kadlo mao
iluo, tota akoli bedaoa ga ila pan
pade.’
39 Be gau nakeo pagimi ga be-
dane: Oangga eaba eta ikado paea-
mao ngan go, eao paidi ei mao. Be
oangga eaba eta ipoda papam, pul
papam iadag ga ila pan pade.
40 Be oangga eaba eta ipamadid
go ngan posanga ta iuangga tinim
aea pononga iman ele, tota bada lem
pononga gaot aea ga ila pan pade.
41 Be oangga eaba eta ipaeaea go ta
ikeo ga eao bisi ele danga sisid ga ila
irangrang ngan kilomita ede, eao bisi
ga ila irangrang ngan kilomita rua.
42 Be oangga sai igau danga eta
pago, ta eao bada pan. Be oangga
sai ikeo ga lem pat mao danga eta
pade ila pan ta iuanana, eao palua ei
sapaean mao.”

Gimi manta akim ami miri itamatama (Lukas 6.27-28, 6.32-36)

43 *Iesus ikeo pade bedane, “Be
gimi aoatai posanga mugaeai aea ga
bedane, ‘Eao manta kim oaem ede
pade, be lolom paeamao ngan am
miri itamatama.’
44 *Be gau nakeo pagimi, manta
akim ami miri itamatama. Ta arar-
ing ngan luanga gid panua tikakado
kulupu ngan gimi.
45 Toa bedaoa ta gimi aot gergeu
ton Tamami buburiai. Ngansa ei
ikado ele ado ga ipara ga idae ta
itara gid panua papaeamao ga panua
kemikemi pade. Be ikado aoara ga
itap ngan luanga gid panua tututui
ga gid panua kadonga sasat ad pade.
46 Ngansa oangga akimkim gid
panua toa tikimkim gimi, gimi ga
abada saoa lasunga? Ngansa gid
panua takis ad tikakado toa bedaoa
pade.
47 Be oangga akeo ‘ado kemi’ pagid
oaeoaemi kekelegid, lemi kadonga
iasal kadonga ton eaba eta pade
mao. Ngansa gid panua toa timanga-
manga ngan Deo tikakado toa be-
daoa pade.
48 *Tota gimi manta aot tutui tau,
mambe Tamami buburiai ei tutui
tau.”

6

Iesus iposa ngan kadonga lolo isat aea

* **5:34:** Ais 66.1, Mt 23.22, Jms 5.12 * **5:35:** Sng 48.2, Ais 66.1 * **5:38:** IM 21.24, Wkp 24.20, Lo 19.21 * **5:43:** Wkp 19.18 * **5:44:** IM 23.4-5, Lu 23.34, PA 7.60, Ro 12.14 * **5:48:** Wkp 19.2, Lo 18.13 * **6:1:** Mt 23.5

1 *Iesus ikeo pade bedane, “Gimi agabit kemi. Ngan kado ta akim gid panua tigera lemi kadonga tu-tutui ta apasolan pagid panua busa matadeai. Toa bedaoa ta gimi ga abada lasunga eta inam pan Tamami buburiai mao.

2 “Ta oangga eao lua gid panua lul-ulunga ad, irangrang ngan eao kado mambe gid panua pakakanga ad mao. Gid tisula eaba imuga ngan gid ta iuso taule panua busa matadeai ta iman kilala ngan led kadonga kemi. Tikakado bedaoa luma raring aea iloleai ga melemeleai ngansa tikim panua busa tigera gid ta tisoa edad. Nakeo tautaunga pagimi, gid tibada ad lasunga o.

3 Be oangga eao lua gid panua lululunga ad, kado mumulnga, ta irangrang ngan oaem toa kemi na pade iuatai ngan mao.*

4 Toa bedaoa ta lem kadonga lolo isat aea ga ienono mumulnga. Ta Tamam toa igera danga mumulnga toa ngada oa ga ikoli kemi pago.”

Iesus iposa ngan raring (Lukas 11.2-4)

5 *Iesus ikeo pade bedane, “Be oangga gimi araring, akado mambe gid panua pakakanga ad mao. Ngansa gid tikim tau ngan kadonga raring panua busa matadeai toa luma raring aea iloleai ga melemeleai, ta panua busa tigera gid. Nakeo tautaunga pagimi, gid tibada ad lasunga o.

“Oangga gimi araring, akado mambe gid panua pakakanga ad mao.”

6 Be oangga eao raring, eao dudunga lem luma iloleai ta saisai atama ta raring ga ila pan Tamam toa imamado mumulnga. Ta Tamam toa igera danga mumulnga toa ngada oa ga ikoli kemi pago.

7 *“Be oangga gimi araring, akado mambe gid panua toa timanga-manga ngan Deo oa tikakado mao. Gid tikado posanga busa sapaean, ta tiuangga ad deo ga ilongo gid ngan led posanga mamarae.

8 *Irangrang ngan anasi led kadonga mao. Ngansa gimi abeta Tamami maitne, be ei iuatai ngan saoa danga apapauis ngan.

9 “Tota gimi araring ga bedane,

“ ‘Tamamai buburiai,
manta panua tilolon ngan eao edam.

10 *Kemi ngan danga toa ngada ne idae eao bagemeai,
ga eao lem kimnga iuotot tanoeai
mambe iuotot buburiai pade.

11 Amai annga ado ga ado,
eao pan gai ngan labone pade.

12 *Be samum lemai kadonga sasat,
mambe gai pade asamum togid panua tikado sat pagai.

13 *Pakala gai ta irangrang ngan atap ngan tobanga mao,

* **6:3:** Ngan posanga Grik, Iesus ikeo, *Irangrang ngan alongean bagemi angas iuatai ngan saoa danga bagemi oatai ikakado na mao.* * **6:5:** Mt 23.5, Lu 18.10-14 * **6:7:** 1Kin 18.25-29 * **6:8:** Mt 6.32 * **6:10:** Lu 22.42 * **6:12:** Mt 18.21-35 * **6:13:** Lu 22.40, Jms 1.13, Ins 17.15, 2Te 3.3, 2Ti 4.18 † **6:13:** Posanga idil toaine *bada gai mulian ngan danga paeamao ipu ede pade ngan posanga Grik eine bada gai mulian ngan eaba paeamao.* * **6:14:** Mk 11.25-26

be bada gai mulian ngan danga paea-
mao.'†

14 *Ngansa oangga asamum gid
panua led kadonga sasat, eine
Tamami buburiai ga isamum gimi
lemi kadonga sasat pade.
15 Be oangga asamum gid panua led
kadonga sasat mao, eine Tamami
ga isamum gimi lemi kadonga sasat
mao pade."

Iesus iposa ngan plesenga annga

16 *Iesus ikeo pade bedane, "Be
oangga gimi aplese annga, irangrang
ngan matami imalai alele mambe
gid panua pakakanga ad tikakado
mao. Gid tikado ga matad iuot paea-
mao ngansa tikim panua busa tiuatai
mambe lolod isat ga tiplese annga.
Nakeo tautaunga pagimi, gid tibada
ad lasunga o.
17 Be oangga eao plese annga,
kado ga bedane: liliu kemi, ga men
matam, ga sama laboram ngan bude
mambe somisomi.
18 Toa bedaoa ta irangrang ngan
eaba eta iuatai ngan eao plese an-
nga mao. Be Tamami imamado
mumulnga, ei kekelen iuatai. Ta
Tamami toa igera danga mumulnga
toa ngada oa ga ikoli kemi pago."

Iesus iposa ngan gornga danga kemikemi buburiai (Lukas 12.33-34)

19 *Iesus ikeo pade bedane, "Iran-
grang ngan agor lemi danga sisid
kemikemi tanoeai mao. Ngansa
nene tanoeai lemi danga sisid imot-
mot, ga ngorongoro tipaeabu ngan,
ga panua lublubnga ad tigoro lemi
luma ga tilub lemi danga sisid.
20 *Be kemi ngan gimi agor lemi
danga sisid kemikemi buburiai.
Toa eoa lemi danga sisid imotmot
mao, ga ngorongoro tirangrang
ngan tipaeabu ngan mao, ga panua
lublubnga ad tirangrang ngan tilub
mao pade.
21 Ngansa oangga lem danga sisid
kemikemi ienono tanoeai, lolom
pade ga inasi gid danga tanoeai aea.
Be oangga lem danga sisid kemikemi
ienono buburiai, lolom pade ga inasi
gid danga buburiai aea."

Matada mambe lam ngan tinida (Lukas 11.34-36)

22 Iesus ikeo pade bedane,
"Matada kadlo eine mambe lam
ngan tinida. Tota oangga matam
igeragera kemi, eine tinim toa ngada
na ga iuon ngan taranga.
23 Be oangga matam paeamao,
tinim toa ngada na pade ga iuot
dodom. Tota oangga taranga toa
lolomeai na imate, eine dodom toa
na kapei tau!"‡

Irangrang ngan taboko gadio ngan madidnga rua mao (Lukas 16.13)

24 Iesus ikeo pade bedane, "Eaba
eta irangrang ngan iboko gadio ngan
madidnga rua mao. Ngansa ei ga
ilolo paeamao ngan ede, be ilolo
ikim ede pade. Be ei ga ilongo ede
ilinge, be ipul imur ngan ede pade.
Irangrang ngan pat iman ami maron
toman ngan Deo mao."

Lolomi ede ga ede padam (Lukas 12.22-31)

25 *Iesus ikeo pade bedane, "Tota
nakeo pagimi, gimi lolomi ede ga
ede ngan lemi madonga mao, ga
ngan ami annga ga eau mao, ga
ngan tinimi aea pononga mao pade.
Ngansa tinimi eine danga kapei, be
aea pononga eine danga kapei mao.
Lemi madonga eine danga kapei, be
annga eine danga kapei mao.
26 *Matami nanan gid man. Gid
tiarum annga mao, ga tibada annga
dadangai ga inam tigor led lumaeai
mao pade. Be Tamami buburiai

* **6:16:** Ais 58.5-9 * **6:19:** Jms 5.1-3 * **6:20:** Mt 19.21, Lu 18.22 ‡ **6:23:** Ngan posanga Grik, posanga idil *matam igeragera kemi ipu ede pade eine mambe lem lualuanga ga kadonga mamaron kemi. Ga matam paeamao eine mambe lem kadonga mogal buda ga matam nanan eao kekelego.* * **6:25:** Plp 4.6, 1Ti 6.6-8, 1Pe 5.7 * **6:26:** Mt 10.29-31, Lu 12.6-7

ipanpan gid. Ega, ngan Deo imata,
gimi kapei tau ngan gid man.
27 Be sai ngan gimi ngan ele
kadonga lolo ede ga ede irangrang
ngan igalbatan ado imata kelede
ngan ele madonga tanoeai?
28 "Be ikamado ga lolomi ede ga
ede ngan lemi pononga? Matami
nanan gid koko tiburiai. Gid tipara
madongan? Gid tiboko mao, ga
tikado ad malo mao pade.
29 *Be gau nakeo pagimi, sogonga
togid koko toa ne iasal tau maron
kapei Solomon aea sogonga pade.
30 Gid koko tiparapara tiburiai
labone, be sabale iman abei ibedbed.
Be oangga Deo ipasogo gid koko kemi
toa bedaoa, eine ga idol tinimi aea
pononga pade. Ikamado ga lemi
kadonga lolo matua aea kapei mao?
31 Tota lolomi ede ga ede ngan
ilonga saoa danga aoangga aeanean
ga aunun oa mao.
32 *Ngansa gid panua toa timanga-
manga ngan Deo oa lolod ede ga
ede ta tiloilo gid danga sisid toa be-
daoa. Be Tamami buburiai iuatai
ngan danga toa ngada ne gimi apa-
pauis ngan.
33 *Be danga kapei gimi manta
amarum ngan ilonga, eine lemi
madonga Deo ibageai ga ele kadonga
tutui iparangrang gimi. Oangga
akado toa bedaoa, ei ga ibada danga
toa ngada ne pagimi pade.
34 Tota lolomi ede ga ede ngan
sabale padam. Ngansa sabale ga
inam toman ngan aea kadonga
kulupulupu pade. Be gid danga
kulupulupu labone aea, ikaranga
ngan labone."

7

Gimi aselele panua padengada padam
(Lukas 6.37-38, 6.41-42)

1 *Iesus ikeo pade bedane, "Gimi
aselele panua padengada padam.
Ngan kado ta Deo iselele gimi pade.
2 *Ngansa Deo ga iselele gimi
lalaede mambe gimi aselele panua
padengada. Be saoa kadonga gimi
akakado pagid panua padengada,
ngan kadonga toa ne, Deo ga ikoli
pagimi pade.
3 "Be eao kamado gera sakirkir
kakauede ienono ngan oaem ede
pade imata, be matam nanan abei
kapitnami ienono eao matameai
mao?
4 Eao keo pan oaem ede pade be-
dane, 'Nam boloma ta nasile sakirkir
kakauede ienono matameai,' be ega,
abei kapitnami ta ienono ngan eao
matam!
5 Eao eaba pakakanga am! Pul abei
kapitnami ienono eao matameai
bua, ga kus ta matam igera kemi,
ta eao rangrang ngan sile sakirkir
kakauede ienono ngan oaem ede
pade imata.
6 "Gid danga kemikemi ton Deo,
gimi abada ga ila pagid kaua mao.
Ngan kado ta tipul gid ta tingot gimi.
Be lemi nagemgem kemikemi, atado
ga ila pagid gaea mao. Ngan kado ta
tiuadoad ngan aed."*

Deo ga ibada danga kemikemi pagid panua tibeta ei
(Lukas 11.9-13)

7 *Iesus ikeo pade bedane, "Gimi
abetabeta Deo, ta ei ga ibada pagimi.
Gimi ailoilo saoa danga pan Deo, ta
gimi ga aot ngan. Gimi atintin atama,
ta Deo ga irepe ngan gimi.
8 *Ngansa eaba sai ibetabeta Deo,
ei ga ibada saoa danga ibeta ei ngan.
Ga eaba sai iloilo danga inam pan
Deo, ei ga iuot ngan. Ga eaba sai
itintin atama, Deo ga irepe ngan ei.
9 "Sai ngan gimi, oangga inat ibeta
ei ngan badanga annga pan, eine ga

* **6:29:** 1Kin 10.4-7, 2Sto 9.3-6 * **6:32:** Mt 6.8 * **6:33:** 1Kin 3.11-14, Sng 37.4, 25, Ro 14.17 * **7:1:** Ro 2.1, 1Ko 4.5, Jms 4.11-12 * **7:2:** Mk 4.24 * **7:6:** Iesus ele oanenga itna ngan kaua ga gaea ipu bedane: Oangga panua papaeamao titolatola tau ngan Deo ele posanga, irangrang ngan tapatutui gid ngan mao. * **7:7:** Mk 11.24, Ins 14.13, 15.7, 16.23-24 * **7:8:** 1Io 3.22, 5.14-15

ibada patpat pan? Na? Oo, eaba eta
ikado bedaoa mao!
10 Be oangga ibeta ei ngan ia, eine
ga ibada mota pan? Na? Mao tau!
11 *Tautaunga gimi panua pa-
paeamao, be somisomi aoatai ngan
badanga danga kemikemi ga ila
pagid lemi gergeu. Be Tamami
buburiai iasal gimi ngan kadonga
kemikemi, ta ei ga ibada danga
kemikemi tau pagid panua tibeta ei
ngan.
12 *Tota saoa kadonga gimi akim
gid panua tikado ngan gimi, gimi
akado toa bedaoa pade ngan gid.
Ngansa kadonga toa ne, eine
posanga ipu ngan Deo ele apu ga
posanga togid panua tibada Deo iaoa
mugaeai.”

Manta adudunga ngan atama kakauede
(Lukas 13.24)

13 Iesus ikeo pade bedane, “Gimi
manta adudunga ngan atama
kakauede. Ngansa atama ila ngan
dinga imperno eine kapei, ga aea
edap maknga ga ienono. Ta panua
busa tidudunga ngan atama toa oa.
14 Be atama ila ngan madonga
kemi, eine kakauede tau, ga aea edap
iuanaoana tau ngan nasinga. Ta
panua keledengada tigera ga tinasi.”

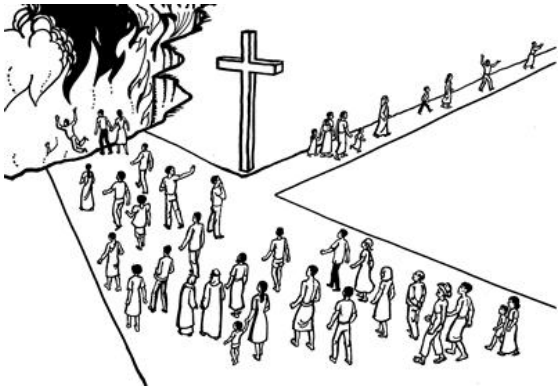

Dinga imperno aea edap maknga ga ienono.

Gimi agabit kemi ngan panua pakakanga ad
(Lukas 6.43-44, 13.25-27)

15 *Iesus ikeo pade bedane, “Gimi
agabit kemi ngan panua pakakanga
ad tikeo ga tibada Deo iaoa. Gid
mambe kaua saksak tipit sipsip itin
kukul ta tila rabu ngan gid sipsip ta
tipaeabu ngan gid.
16 *Oangga matami inasi annga
saoa iuotot ngan led kadonga, gimi
ga aoatai ngan gid. Ngansa oain
itautau irangrang ngan iuot ngan
oaroaro aea gigi mao. Be abei fik
itautau irangrang ngan iuot ngan
purup aea asile mao pade.
17 Toa bedaoa ta gid abei kemikemi
tautaudid iuot kemikemi, be gid abei
papaeamao tautaudid iuot papaea-
mao.
18 Abei kemi irangrang ngan itau-
tau iuot papaeamao mao. Be abei
paeamao irangrang ngan itautau
iuot kemikemi mao pade.
19 *Be abei isaoa itautau iuot
kemikemi mao, eina ga tiged ta
titado ga idae dingaeai.
20 *Tota matami inasi saoa annga
iuotot ngan led kadonga, ta aoatai
ngan gid.
21 *“Kado gimi aoangga panua
toa busa ne tiuatoato gau ‘Maron,
Maron,’ ga tibada madonga Deo
ibageai. Eine mao. Be gid panua
tinasi Tamag buburiai ele kimnga,
gid kekelegid ga tibada madonga Deo
ibageai.
22 Muriai oangga Deo ipamadid gid
panua ngan posanga, panua busa ga
tikeo pagau bedane, ‘Maron, Maron,
ngan eao edam gai abada Deo iaoa.
Ga gai asere iriau papaeamao ngan
eao edam. Ga gai akado gid uisinga
ngan eao edam. Be matam nanan
mao?’
23 *Be ngan ado toaiua, gau ga
nakeo tutui pagid bedane, ‘Mugaeai
ga inama, gau naoatai ngan gimi

* **7:11:** Jms 1.17 * **7:12:** Mt 22.39-40, Lu 6.31, Ro 13.8-10 * **7:15:** Mt 24.24, PA 20.29, 2Pe 2.1 * **7:16:** Gal 5.19-22, Jms 3.12 * **7:19:** Mt 3.10, Lu 3.9, Ins 15.6 * **7:20:** Mt 12.33 * **7:21:** Lu 6.46, Jms 1.25 * **7:23:** Sng 6.8, 2Ti 2.19

mao. Gimi panua toa apul murimi
ngan Deo ele posanga, ala aluai ngan
gau!' "

Edap rua ngan luma aea kadonga
(Lukas 6.47-49)

24 Iesus ikeo pade bedane,
"Oangga sai ilongo leg posanga ga
inasi, ei mambe eaba oatainga aea
toa ipagun ele luma gadae ngan pat
matua.
25 Ga muriai, aoara itap ga oanga
imasesel, ta sariaba kapei inam ta
inuga luma toa oa paeamao tau.
Be luma toa oa grum ga isulug
mao. Ngansa aea kadanga imadid ga
idudunga ngan pat matua.
26 Be oangga sai ilongo leg posanga
be inasi mao, ei mambe eaba ilolo
buobuo ta ipagun ele luma gadae
ngan tano marum.
27 Ga muriai, aoara itap ga oanga
imasesel, ta sariaba kapei inam ta
inuga luma toa oa. Ta luma toa
oa grum ga isulug be grok ga grok
paeamao tau."
28 Idio ta Iesus ipasala ele posanga
ga kus, be gid ipom timatala kapei
ngan ele paoatainga.
29 *Ngansa ei ipaoatai gid mambe
gid madidnga apu ad mao. Be ikado
posanga mambe eaba ieda kapei.

8

Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan
(Markus 1.40-44, Lukas 5.12-14)

1 Idio ta Iesus isorir lusiai ga isulug,
ta ipom kapei tinasi ei.
2 Be mole mao eaba ede aea dibala
kankan inam ta ikor iae boloma pan
ta ikeo, "Maron, oangga eao kim,
eao rangrang ngan kado tinig ga iuot
kemi Deo imatai."*
3 Io, Iesus igaga ibage ta idol ngan
ei ta ikeo, "Gau nakim. Ot kemi toa
patautene." Mole mao, tota itin iuot
kemi.
4 *Ta Iesus ikeo pan, "Eao gabit
kemi. Keo pan eaba eta pade ngan
mao. Be la pasolan tinim pan eaba
tenainga aea, ta kado lem tenainga
ngan tinim aea keminga, mambe
Moses ele apu ikeo ngan. Kadonga
toa oa ga ipasolan gid mambe tinim
iuot kemi tautaunga."

Iesus ikado kemi paeaeanga ton madidnga paraunga aea
(Lukas 7.1-10)

5 Idio ta Iesus ila ngan tuanga
Kapernaum, be madidnga paraunga
aea ede togid Rom† inam ta iansaban
ei ta ikeo,
6 "O Maron, leg paeaeanga idibal
ta ienono imuliai. Iae imate, be itin
ieiei paeamao tau."
7 Ta Iesus ikeo, "Gau ga nala
nakemi ei."
8 Be madidnga paraunga aea ikoli
ele posanga bedane, "Maron, gau leg
idil kemikemi imata karanga ngan
eao nam dudunga leg lumaeai mao.
Be eao dio nene ta kado posanga
kekelen, ta leg paeaeanga ga iuot
kemi.
9 Ngansa gau pade namamado
gadio ngan gid panua toa edad
kapeipei, be leg panua paraunga
ad timamado gadio ngan gau. Ta
oangga nakeo pan ede, 'Eao la,' ei ga
ila. Be oangga nakeo pan ede pade,
'Eao nam,' ei ga inam. Be oangga
nakeo pan leg paeaeanga, 'Eao kado
naurata toa ne,' ei ga ikado. Tota
dibala toa ne ga ilongo lingem pade."
10 Iesus ilongo bedaoa ta imatala
ta ikeo pagid panua tinasi ei bedane,
"Nakeo tautaunga pagimi, ngan
panua toa ngada ne Israel, nagera
eaba eta ele kadonga lolo matua aea
kapei mambe eaba toa ne mao.

* **7:29:** Mk 1.22, Lu 4.32 * **8:2:** Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao *Deo imatai. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46.* * **8:4:** Wkp 14.1-32, Mt 9.30, Lu 17.14 † **8:5:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *madidnga ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.* * **8:11:** Lu 13.29

11 *Be nakeo pade pagimi, muriai
panua busa ga tinam ado ele
parangai ga ado ele dilngai ga tinam
ta tibada gid mul ngan eaneannga
kapei ngan madonga Deo ibageai
toman ngan Abraam ga Aisak ga
Iakop.
12 *Be gid panua Israel toa mugaeai
timamado Deo ibageai, ei ga isere gid
ga tila ngan tibur dodom, gaot ngan
Deo ele tuanga kemi. Toa eoa ga
titangtang paeamao ga luod kek ga
kek."
13 Ta Iesus ikeo pan madidnga pa-
raunga aea bedane, "Eao la. Danga
toa ne ga iuot lalaede mambe lolom
matua ngan." Io, tutui ngan ado
imata toaiua, ele paeaeanga toa oa
itin iuot kemi.

Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine (Markus 1.29-31, Lukas 4.38-39)

14 Idio ta Iesus ila idudunga Petrus
ele lumaeai ta igera Petrus ilaoa
taine idibal ta ienono imuliai, be itin
iuanaoana.
15 Be Iesus ikisi ibage ta
oanaoananga toa oa itnan ei. Tota
taine toa oa idae ta ila ipan Iesus aea
annga.

Iesus ikado kemi panua busa (Markus 1.32-34, Lukas 4.40-41)

16 Ado idil ngan lailai toaiua, ta
gid panua tuangai tital gid panua
busa toa iriau papaeamao ienono
ngan gid, ta tila pan Iesus. Ei ikado
posanga kekelen ta gid iriau papaea-
mao titnan gid. Ta ikemi gid dibala
tamad toa ngada oa pade.
17 *Kadonga toa ne iparangrang
Deo ele posanga ede. Aisaia ibada
Deo iaoa mugaeai ta ibode posanga
bedane,

"Ei ikado kemi ada dibala imata ede
ga ede,
ta isere gid ga tila aluai ngan
gita."

Iesus iposa ngan nasinga ei (Lukas 9.57-60)

18 Iesus igera ipom kapei tibalil
ngan ei, ta ikeo pagid ele aluagau
ngan gisingada tila liu isal iadag.
19 Be madidnga ede apu aea inam
pan ta ikeo, "Eaba paoatainga am,
gau ga nanasi go ngan tibur isaoa eao
la ngan."
20 *Be Iesus ikeo pan bedane, "Gid
kaua saksak ad baba enonga aea
tanoeai, ga gid man ad luma abeiai,
be Eaba Inat ele tibur eta enonga aea
mao."
21 *Idio ta aluagau ede pade ikeo
pan bedane, "Maron, longo ngan gau
nala nataian tamag bua."
22 Be Iesus ikeo pan bedane, "Gid
panua tiuatai ngan madonga kemi
toman ngan Deo mao, gid tirangrang
ngan titaian led panua matemate, be
eao nam nasi gau."

Iesus ipamate rai ga ngalu (Markus 4.35-41, Lukas 8.22-25)

23 Idio ta Iesus idae oagaeai, ta ele
aluagau tinasi ei.
24 Tiuot ga tila liu irabuiai, be mole
mao sariaba kapei inam, ta sobo
iuangga irobi led oaga. Be Iesus
ienono.
25 Gid tila pan ta tiuaoan ei ta tikeo,
"Maron, kado taduaea ta! Lua gita!"
26 *Be ikeo pagid, "Ikamado ga
amataud? Lemi kadonga lolo matua
aea kapei eta mao." Idio ta idae
imadid ta idaba rai ga ngalu. Tota
tibur madlo ituntun.
27 Be gid panua toa oa timatala
kapei ta tikeo, "Ei eaba madongan ta
rai ga ngalu tilongo ilinge?"

Iesus isere iriau papaeamao ngan panua rua (Markus 5.1-17, Lukas 8.26-37)

28 Iesus iuot ngan liu isal iadag
ta ila ngan tibur togid Gadara. Be
panua rua toa iriau papaeamao
ienono ngan gid, tiuot dengaeai ga
tila pan. Gisirua matad saksak tau,
ta gid panua tirangrang ngan tilalala
ngan edap toa oa mao.

* **8:12:** Mt 22.13, 25.30, Lu 13.28 * **8:17:** Ais 53.4 * **8:20:** 2Ko 8.9 * **8:21:** 1Kin 19.20 * **8:26:** Mt 14.31, Sng 89.9 * **8:29:** Mk 1.24, Lu 4.41

29 *Be mole mao gisirua tingangar
pan ta tikeo, “Eao Deo Inat, eao
ga kado mado ngan gai? Ado ko-
likolinga aea maitne, be eao nam
ngan paieiei gai na?”
30 Be gaea ipu kapei timadmadid
aluai tede ga tianean.
31 Ta gid iriau papaeamao tibeta
matua ei bedane, “Oangga sere gai,
longean gai ta ala adudunga ngan
gaea ipu ga oaiua.”
32 Ta ikeo pagid, “Ala!” Tota titnan
panua rua ta tila tidudunga ngan
gaea ipu toa oa. Be mole mao, gid
gaea toa ngada oa tilado manmanae
ga titaptap perpereai ga tisulug ngan
liu kapei ta timatemate.
33 Be gid panua toa timariala ngan
gaea, tiaoa ga tila tuangai ta tipa-
longo ngan danga toa ngada oa, ga
ngan panua rua toa iriau papaeamao
titnan gid.
34 Be mole mao, gid ipom tiuot ga
tila ngan geranga Iesus. Tiuot pan ga
kus ta tibeta matua ei ngan itnan led
tibur toa oa.

9

Iesus ikado kemi eaba iae ga ibage imate (Markus 2.1-12, Lukas 5.17-26)

1 *Iesus idae oagaeai ta iuore ga ila
liu isal iadag, ta ila ele tuangai.*
2 Be mole mao, panua edengada
tibisi dibala tamad ede ga ila pan. Ei
iae ga ibage imate, ta ienono ngan
aea nagarengreng. Iesus igera led
kadonga lolo matua aea ta ikeo pan
dibala tamad bedane, “Leg eaba, pa-
matua lolom. Gau nasamum lem
kadonga sasat na.”
3 Be mole mao, gid madidnga apu
ad tiposa pol ngan gid bedane, “Eaba
toa ne iuangga ibada Deo imul!”†
4 *Be Iesus iuatai ngan lolod ta
ikeo, “Ikamado ga lolomi paeamao
toa bedaoa?
5 Posanga isaoa aea naurata
malan: oangga nakeo, ‘Gau nasa-
mum lem kadonga sasat,’ mao
oangga nakeo, ‘Dae madid ta lalala’?
6 *Be gau ga napasolan gimi ta
irangrang ngan aoatai kemi mambe
Eaba Inat ieda kapei tanoeai ngan
samumnga kadonga sasat.” Ta ikeo
pan dibala tamad bedane, “Dae ma-
did. Bada am nagarengreng ta la lem
lumaeai.”
7 Tota eaba toa oa idae imadid ta
ilalala ga ila ele lumaeai.
8 Be gid ipom tigera ta titogragid
ga tisoa Deo ieda. Ngansa ei ipa-
matua gid eababa ngan kadonga toa
bedaoa.

Iesus ibaba Mateus, ta inasi ei (Markus 2.13-17, Lukas 5.27-32)

9 Idio ta Iesus ilalala ga ila ta igera
eaba ede ieda Mateus imamado ngan
luma takis aea. Ta ikeo pan, “Eao
nam nasi gau.” Tota idae ga ila inasi
ei.
10 Idio ta gisirua timamado
lumaeai ga tianean. Be panua busa
takis ad ga kadonga sasat ad tinam
tianean toman ngan Iesus ga ele
aluagau.
11 *Be gid Parisi tigera bedaoa ta
tikeo pagid ele aluagau bedane, “Ika-
mado ga lemi eaba paoatainga aea
ianean toman ngan gid panua takis
ad ga kadonga sasat ad?”‡
12 Be Iesus ilongo bedaoa ta ikoli
led posanga bedane, “Gid panua
tinid kemi, led ipu eta ngan tila pan
eaba keminga aea mao, be gid dibala
tilagalaga pan.
13 *Be gimi ala abada oatainga
ngan Deo ele posanga ga oaine: ‘Gau
tinig ngan lemi tenainga sapaean
mao. Be nakim lolomi isat ngan eaba

* **9:1:** Mt 4.13 * **9:1:** Ngan ado toaiua, Iesus ele tuanga Kapernaum. Gera posanga ngan Mt 4.13.
† **9:3:** Tikeo ga Iesus iuangga ibada Deo imul ngansa tikeo ga Deo kekelen irangrang ngan samumnga kadonga sasat. Gera posanga ngan Mk 2.6 ga Lu 5.21. * **9:4:** Lu 9.47, Ins 2.25 * **9:6:** Ins 17.2
* **9:11:** Lu 15.2 ‡ **9:11:** Gid Iuda mugaeai tikeo ga oangga tianean toman ngan panua papaeamao, eine gid pade ga tiuot paeamao Deo imatai. * **9:13:** Hos 6.6, Mt 12.7

ede pade.’ Ngansa gau nanam ngan babanga gid panua tututui mao, be nanam ngan babanga gid panua kadonga sasat ad.”

Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga mugamuga mao
(Markus 2.18-22, Lukas 5.33-39)

14 *Idio ta gid aluagau ton Ioanes Paliliunga aea tinam tibeta Iesus bedane, “Ikamado ga gaingada gid Parisi anasnasi kadonga ngan plesenga annga, be lem aluagau tiplese annga mao?”

15 Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba ede iuai taine, ta tikado eaneannga ngan led oainga, gid toman ngan oaeoaed tirangrang ngan lolod isat mao, ngansa eaba oainga imamado toman ngan gid. Be ado ede muriai, panua padengada ga tipaeaoa eaba toa oa ga ila aluai ngan gid. Ta ngan ado toaiua, gid ga tiplese annga.

16 “Be eaba eta irangrang ngan ibada malo pau ilia ta isaisai ngan aea malo mugamuga aea krak mao. Oangga ikado bedaoa, be imum ga kus ta ipaeanado, eine malo pau ilia ga itaka malo mugamuga ga paeamao.§
17 Be eaba eta irangrang ngan iparere oain pau ngan meme itin kukul mugamuga mao. Oangga ikado bedaoa, eine oain pau ga ikado meme itin kukul mugamuga ga pak. Ta oain ga itoki, be meme itin kukul ga iduaea pade. Be gita taparere oain pau ngan meme itin kukul papau, ta oain toman ngan meme itin kukul ga tidio kemi.”

Meme itin kukul pau iman oain aea, be mugamuga kemi mao.

Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin aea pononga
(Markus 5.21-43, Lukas 8.41-56)

18 Iesus iposaposa maitne pagid aluagau ton Ioanes, be mole mao madidnga ede inam ikor iae boloma pan ta ikeo, “Gau natug taine imate toa patautene. Be eao nam dol bagem ga idae ngan ei, ta ei ga idae mulian.”
19 Ta Iesus idae ta inasi ei ga ila toman ngan ele aluagau.

20 Be mole mao, taine ede aea dibala sing palapala ilalala Iesus imuriai ta isibo ele pononga imata. Aea dibala toa oa ikakado ei irangrang ngan aea rai sangaul ga igegea rua,
21 *be ikeo iloleai bedane, “Oangga nasibo ele pononga kekelen, eine ga naot kemi pade.”

22 Be Iesus ipul ei ta igera taine toa oa ta ikeo, “Taine, pamatua lolom. Lem kadonga lolo matua aea ikado ga tinim iuot kemi.” Tota ngan ado imata toaiua ga ila, itin kemi mulian.

23 Idio ta Iesus ila idudunga madidnga ele lumaeai ta tigera panua titangtang ga tiusouso piloli ga arerengad kapei.
24 Be ikeo pagid, “Gimi adae ga ala. Taine kakauede imate mao. Ei ienono.” Be gid tinging ngan ei.

* **9:14:** Lu 18.12 § **9:16:** Ikamado ga Iesus ikeo ga malo pau ilia ga itaka malo mugamuga? Eine ngansa gid Israel mugaeai, ad malo ede pade ngan gita ada malo labone. Togid, oangga tiuaoai pau ga kus ta timum ta tipaeanado, eine ga ila kakauede. * **9:21:** Mt 14.36 * **9:27:** Mt 20.29-34

25 Be ei isere gid ga tila gaot, ta
idudunga ga ila pan taine kakauede
ta ikisi ibage. Ta idae mulian.
26 Tota ato ngan Iesus ele kadonga
toa oa iuasasa ga ipakaranga tibur
toa oa.

Iesus ikado kemi panua rua matad ikila ga eaba ede iaoa gum

27 *Idio ta Iesus itnan tuanga toa oa
ta ilalala ga ila. Be panua rua matad
ikila tinasi ei ta tibaba bedane, "De-
vit itub,** uduan gairua."
28 Io, Iesus idudunga lumaeai,
be gisirua tinasi ei ga tila pan.
Ta ibeta gisirua bedane, "Gimirua
lolomi matua ta aeadi mambe gau
narangrang ngan nakado kemi
matami na?"
Ta gisirua tikeo, "Be, Maron."
29 Tota idol ibage ga idae ngan
gisirua matad ta ikeo, "Eine ga iuot
ngan gimirua lalaede mambe lolomi
matua ngan."
30 *Tota gisirua matad pal ta tig-
eragera pade. Be Iesus iposa matua
pagisirua bedane, "Gimirua agabit
kemi. Ngan kado ta eaba eta pade
iuatai ngan."
31 Be mao. Gisirua tiuot ga tila
tipaoasasa posanga ngan ei ta iualu
ipakaranga tibur toa oa.
32 Gisirua tiuot ga tila, be mole
mao panua padengada tital eaba ede
iriau paeamao ienono ngan ei ta ila
pan Iesus. Iriau ikado ei ga iaoa gum.
33 *Iesus isere iriau paeamao ta
eaba toa oa iposaposa pade. Be
gid ipom tigera ga timatala ta tikeo,
"Mugaeai ga inam, danga eta bedane
iuot Israel mao."
34 *Be gid Parisi tikeo, "Ei iseresere
gid iriau papaeamao ngan madidnga
togid iriau papaeamao iura."

Iesus ilolo isat ngan gid ipom

35 *Idio ta Iesus ilalala ga ila ngan
gid tuanga kapeipei ga gereirei toa
ngada oa. Ta ipapaoatai gid panua
led luma raring aea iloleai, ga ipaola
ato kemi ngan madonga Deo ibageai,
ga ikemikemi ad dibala imata ede ga
ede.
36 *Be igera gid ipom ta ilolo isat
ngan gid, ngansa danga papaeamao
iuotot ngan gid ta lolod ede ga ede
ngan led madonga paeamao, be ad
luanga eta mao. Gid mambe sipsip,
be tamad eta imariala ngan gid mao.
37 *Tota ikeo pagid ele aluagau
bedane, "Annga busa tau imatua
ga ienono dadangai, be gid panua
tibokoboko ngan aea badanga, gid
busa mao.
38 Tota manta araring matua ga ila
pan dadanga Itama, ta isula panua
busa naurata ad ga tila tibada gid
annga imatua."

10

Aluagau sangaul ga igegea rua edad
(Markus 3.13-19, Lukas 6.12-16)

1 *Idio ta Iesus ibaba ele aluagau
sangaul igegea rua ga tinam pan.
Ta ipamatua gid ngan serenga iriau
papaeamao ga keminga panua ad
dibala imata ede ga ede.
2 Iesus ele panua ato ad sangaul
igegea rua, edad ga bedane: eaba
imuga ngan gid eine Saimon toa tiu-
ato ei Petrus, ga itar kakau Andreas,
ga Jems toa Sebedi inat, ga itar kakau
Ioanes,
3 ga Pilip, ga Bartolomeus, ga
Tomas, ga Mateus toa mugaeai
ibabada takis, ga Jems toa Alpius
inat, ga Tadius,
4 ga Saimon Selot*, ga Iudas Iskar-
iot toa muriai idol Iesus ga idae aea
miri itamatama bagedeai.

Iesus ibada naurata pagid ele aluagau
(Markus 6.7-13, Lukas 9.1-5)

** **9:27:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.* * **9:30:** Mt 8.4 * **9:33:** Mk 2.12 * **9:34:** Mt 12.24, Mk 3.22, Lu 11.15 * **9:35:** Mt 4.23, Mk 1.39 * **9:36:** Nam 27.17, 1Kin 22.17, Sek 10.2, Mt 14.14, Mk 6.34 * **9:37:** Lu 10.2 * **10:1:** Mk 6.7, Lu 9.1 * **10:4:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda *Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.*

5 Iesus isula gid panua toa sangaul
igegea rua oa ta irenren pagid be-
dane, “Gimi ala pagid alu padengada
mao, ga ala ngan tuanga eta togid
Samaria mao pade.
6 *Be gimi ala pagid Israel
kekelegid. Gid titnan Deo ele edap
ga tisusu mambe sipsip.
7 *Gimi alalala ga ala ta apaola
posanga ga bedane, ‘Madonga Deo
ibageai tota iuot ne.’
8 Gimi ala akado kemi gid panua
ad dibala, ga apei mulian gid panua
timate, ga akado kemi gid panua
ad dibala kankan ga tiuot kemi
Deo imatai, ga asere gid iriau
papaeamao. Pamatuanga toa ne
nabada pagimi sapaean, tota ala
abada sapaean pagid panua. Eine
aea olnga mao.
9 *Gimi alalala be akikisi lemi pat
gol ga silva mao, ga pat singsingia
mao pade.
10 *Abada ami bisinga mao, ga lemi
pononga ga su ruangada mao, ga toto
lalalanga aea mao pade. Ngansa eine
tutui ngan gid panua tipan annga ga
ila pagimi panua naurata ami ton
Deo.
11 “Oangga gimi ala ngan tuanga
kapei, mao kakauede isaoa, ailo eaba
kemi eta ta aeno ele lumaeai ga iran-
grang ngan atnan tuanga toa oa.
12 *Ta oangga adudunga ngan
luma ede, abada lemi ado kemi ga
posanga lolo tarui aea ga ila pagid
panua toa oa.
13 Ta oangga gid panua kemikemi,
lemi posanga lolo tarui aea ga
idio pagid. Be oangga gid panua
kemikemi mao, tota abada mulian
lemi posanga lolo tarui aea.
14 *Be oangga sapadua tibada gimi
ga ala led lumaeai mao, ga tinid
ngan longonga lemi posanga mao,
tota atnan luma toa oa, mao tuanga
toa oa, ta asile aemi aea kangkanga
ga idio pagid.†
15 *Nakeo tautaunga pagimi,
muriai oangga Deo ipamadid gid
panua ngan posanga, gid ad panas-
nga ga iasal gid Sodom ga Gomora
ad panasnga.”

Gid danga kulupulupu ga iuot (Markus 13.9-13, Lukas 21.12-17)

16 *Iesus ikeo pade bedane, “Ega,
gau nasula gimi ga ala mambe sipsip
tilalala rabu ngan kaua saksak. Tota
manta anasi oatainga kemi lalaede
mambe gid mota, be lolomi aea
danga eta mao mambe man barur.
17 *Be agabit kemi ngan panua pa-
paeamao. Ngansa gid ga tidol gimi
ga adae pagid madidnga patutuinga
posanga ad bagedeai ta timuimui
gimi led luma raring aea iloleai.
18 Ta gid ga tipamadid gimi
pagid mamaron kapeipei ga gavana
matad, ngansa gimi gau leg panua.
Toa bedaoa ta gimi ga apalongo gid
ngan leg ato kemi, ta gid kapeipei
toa oa ga gid panua Iuda ad mao ga
tilongo.
19 Be oangga tidol gimi ga adae
bagedeai, lolomi ede ga ede ngan
saoa posanga aoangga akoli ga ila
pagid mao. Ngansa ngan ado imata
toaiua, Deo ga ibada posanga pagimi.
20 *Ngansa eine gimi lemi posanga
mao, be Tamami Itautau Tutui ga
ikado posanga ga iuot aoamiai.
21 *“Be eaba itar kapeipei ga aea
kakakau ga tidol ei ga idae pagid ma-
didnga bagedeai ta tirau ei ga imate.
Be gergeu tamatamad ga tikado toa
bedaoa pade ngan led gergeu. Ga gid
gergeu ga timan tnatnad ga tamata-
mad ad isat ta tikeo pagid panua ta
tirau gid ga timate.
22 Be panua busa ga lolod paea-
mao ngan gimi, ngansa gimi gau

* **10:6:** Jer 50.6 * **10:7:** Mt 3.2, 4.17, Lu 10.9,11 * **10:9:** Lu 10.4 * **10:10:** Lu 10.7, 1Ko 9.14 * **10:12:** Lu 10.5-6 * **10:14:** Lu 10.10-12, PA 13.51 † **10:14:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **10:15:** OM 19.1-29, Mt 11.24, Jut 7 * **10:16:** Lu 10.3, Ro 16.19 * **10:17:** Mk 13.9-11, Lu 12.11-12, 21.12-15 * **10:20:** Ins 14.26 * **10:21:** Mai 7.6, Mt 10.35, Mk 13.12, Lu 21.16

leg panua. Be oangga sai imadid matua ga irangrang ngan ele madonga tanoeai kus, eine Deo ga ibada ei mulian.
23 Be oangga tuanga ede tipaieiei gimi, tota aeaoa ga ala ngan tuanga eta pade. Ngansa nakeo tautaunga pagimi, gimi ga apasala lemi naurata ngan gid tuanga Israel maitne, be Eaba Inat ga iluai mulian ga inam.
24 *"Aluagau eta iasal ele eaba paoatainga aea mao, ga paeaeanga eta iasal aea maron mao pade.
25 *Be oangga aluagau iuot mambe ele eaba paoatainga aea, eine ikaranga ngan ei. Ga oangga paeaeanga iuot mambe aea maron, eine ikaranga ngan ei pade. Tota oangga panua aoad ibiu luma itama ta tiuato ei Belsebul‡, eine ga tiposa paeamao ga paeamao tau ngan gid ele luma lolo."

Manta tamataud Deo kekelen (Lukas 12.2-7)

26 *Iesus ikeo pade bedane, "Tota gimi amataud gid panua mao. Ngansa saoa danga ienono mumulnga labone, eine muriai ga iuot masaeai. Be saoa danga timudan labone, muriai panua toa ngada ne ga tiuatai ngan.
27 Saoa posanga nakeo pagimi ngan tibur dodom, gimi manta apalongo ga iuot merengai. Ga saoa posanga nakamur ngan ga alongo tangamiai, manta amadid luma ipaoeai ta apaola ga iuot pagid ipom.
28 *Ga pade, gid panua toa tiuangga tipamate gimi, irangrang ngan amataud gid mao. Ngansa gid tipamate tinimi, be irangrang ngan tipamate tautaudimi mao. Be gimi amataud Deo. Ngansa ei irangrang ngan ipamate tinimi, be ipaeabu ngan tautaudimi pade ngan dinga imperno.
29 Gimi aoatai, man gereirei eine panua tiuol rua ngan pat singsingia kelede, be eta ngan gid irangrang ngan itap ga imate sapaean mao. Tamami imata nanan gid toa ngada oa.
30 Be ei iuade launimi idil toa ngada ne laboramiai, ta irangrang ngan imata sapian gimi mao pade.
31 *Tota amataud mao. Ngan Deo imata, gimi kapei tau ngan man gereirei busa."

Irangrang ngan maeamaea gita pan Iesus mao (Lukas 12.8-9)

32 Iesus ikeo pade bedane, "Tota oangga sai iuaoa pagid panua ngan ei gau leg eaba ede, eine gau pade ga naoaoa pan Tamag buburiai ngan ei gau leg eaba.
33 *Be oangga sai ikeo pagid panua ngan ei gau leg eaba mao, eine gau pade ga nakeo pan Tamag buburiai ngan eaba toa oa gau leg eaba mao."

Manta takim Iesus kapei tau (Lukas 12.51-53, 14.26-27)

34 Iesus ikeo pade bedane, "Kado gimi aoangga gau nanam ngan kadonga gid panua tanoeai ga lolod itarui. Eine mao. Be gau nanam ngan talnga didi paraunga aea ga inam!
35 *Ngansa ngan gau leg namanga, gid panua ga timan ariapolpol ngan gid.

" 'Eaba ga iman itama aea isat,
ga taine ga iman itna aea isat,
ga taine oainga ga iman ilaoa taine aea isat.
36 Tota eaba isobosobo ga timan aea miri itamatama.'

37 "Eaba sai ikim itama ga itna kapei, be ikim gau kapei tau mao, eine irangrang ngan iman leg eaba mao. Toa bedaoa pade ngan inat ga inat taine, oangga ikim gid kapei, be ikim gau kapei tau mao, eine irangrang ngan iman leg eaba mao.

* **10:24:** Lu 6.40, Ins 13.16, 15.20 * **10:25:** Mt 9.34, 12.24, Mk 3.22, Lu 11.15 ‡ **10:25:** *Belsebul eine Satan ieda ede pade.* * **10:26:** Mk 4.22, Lu 8.17 * **10:28:** Jms 4.12 * **10:31:** Mt 6.26 * **10:33:** Mk 8.38, Lu 9.26, 2Ti 2.12 * **10:35:** Mai 7.6

38 *Be oangga sai ibisi aea abei
tabala ga inasi gau mao, eine iran-
grang ngan iman leg eaba mao.
39 Oangga sai ikim tau ele
madonga tanoeai, ei ga imate ta ele
madonga ga iduaea. Be oangga sai
imate ngan nasinga gau, ei ga ibada
madonga kemi tautaunga."

Eaba ilua Iesus ele panua, ei ga ibada lasunga kemi muriai
(Markus 9.41)

40 *Iesus ikeo pade bedane,
"Oangga sai itin igelgel ngan
badanga gimi, eine ibada gau pade.
Be oangga sai ibada gau, eine ibada
gau kekelegau mao, be ibada eaba
toa isula gau pade.
41 Oangga sai itin igelgel ngan
badanga eaba ede ibada Deo iaoa,
ngansa Deo isula ei, Deo ga ilasu
eaba toa oa lalaede mambe ilasu gid
panua tibabada iaoa. Be oangga sai
itin igelgel ngan badanga gid panua
tututui, ngansa Deo isula gid, eine
Deo ga ilasu eaba toa oa lalaede
mambe ilasu gid panua tututui.
42 Be oangga sai ikeo ga ilua gid
aluagau togau ta ibada eau memed-
nga ga ila pan aluagau eta togau toa
ieda mao, nakeo tautaunga pagimi,
irangrang ngan eaba toa oa isapir
ngan badanga aea lasunga mao."

11

Ioanes Paliliunga aea isula ele aluagau ta tila pan Iesus
(Lukas 7.18-35)

1 Iesus ipasala ele renrennga pagid
ele aluagau sangaul igegea rua, ga
kus ta itnan tibur toa oa, ta ila ngan
gid Galili led tuanga ga tuanga ta
ipapaoatai gid ga ipapaola Deo ele
posanga ga ila pagid.
2 Be Ioanes Paliliunga aea imado
ngan luma panasnga aea ta ilongo
ngan Kristus* ele bokonga. Tota
isula ele aluagau ta tila pan
3 ta tikeo, "Eao eaba toa Deo iposa
tautaunga ngan isula go ga nam, mao
gai asanga eaba eta pade?"
4 Ta Iesus ikoli led posanga bedane,
"Aluagimi ta apalongo Ioanes ngan
saoa danga alongolongo ga ager-
agera.
5 *Gid panua matad susu tiger-
agera pade. Gid panua aed imate
tilalala pade. Gid panua ad dibala
kankan tiuot kemi Deo imatai. Gid
panua tangad kua tilongolongo
pade. Gid matemate tidae mulian.
Ga gid panua lululunga ad tilongo-
longo ato kemi.
6 Be kemi tau ngan eaba sai toa
ilolo matua ngan gau, be ele kadonga
lolo matua aea itap mao!"
7 Gid aluagau ton Ioanes tiluagid
ga tila ga kus ta Iesus iposa pagid
ipom ngan Ioanes. Ta ikeo, "Mugaeai
gimi ala ngan tibur modamodanga
ngan geranga saoa? Aoangga agera
eaba ilolo iburlogologoi alele mambe
piso ede rai ipabeu na? Eine mao.
8 Be gimi ala ngan geranga saoa
danga? Aoangga agera eaba idol
danga sisid kemikemi? Eine mao.
Ega, gid panua tidol danga sisid
kemikemi timamado ngan luma
togid mamaron kapeipei.
9 Be ikamado ga gimi ala? Ala ngan
geranga eaba ibada Deo iaoa? Be! Ei
tota nena. Be nakeo pagimi, Ioanes
iasal gid panua padengada tibabada
Deo iaoa mugaeai.
10 *Deo ele laulau iposa ngan ei
bedane,

" 'Ega, gau ga nasula leg eaba ato aea
ta ila imuga ngan eao.
Ta ei ga ipatutui danga toa ngada ne
ngan lem namanga.'

11 Nakeo tautaunga pagimi, mugaeai
ga irangrang ngan labone, eaba eta
tanoeai iasal Ioanes Paliliunga aea
mao. Be labone gid panua timamado
Deo ibageai, gid edad kapeipei ga

* **10:38:** Mt 16.24-25, Mk 8.34-35, Lu 9.23-24, 17.33, Ins 12.25 * **10:40:** Mk 9.37, Lu 10.16, Ins 13.20
* **11:2:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **11:5:** Ais 35.5-6, 61.1 * **11:10:** Mal 3.1, Lu 1.76

gid edad mao toa ngada ne tiasal
Ioanes.†
12 *Be ngan ado toaiua Ioanes
Paliliunga aea ipaola posanga ga
irangrang ngan labone, gid panua
tiparpar tau ga tipaparau ngan
badanga madonga Deo ibageai.
13 Ngansa gid panua tibada Deo iaoa
ga gid panua tibode Deo ele apu, gid
tikakado led posanga ga irangrang
ngan Ioanes iuot.
14 *Be oangga gimi akim, kemi ngan
aeadi Ioanes, ei Elaija toa Deo iposa
tautaunga ngan mugaeai, ngan su-
langa ei ga inam.
15 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi
posanga toaine.

16 "Be gau ga natado oanenga itna
isaoa idodo kemi gid panua labone
ad? Gid mambe gergeu timamado
ngan tibur oalo aea ta tibaba ga ila
pagid areread ga bedane,

17 " 'Gai auso piloli ngan gimi,
be ikamado ga atoltol mao?
Gai akado keoainga,
be ikamado ga atangtang mao?'

18 Ngansa Ioanes inam ta iunun oain
mao ga iplese annga, be gid panua
tikeo ga iriau paeamao ienono ngan
ei.
19 *Be Eaba Inat inam ta ianean
ga iunun, be gid tikeo, 'Ega, eaba
ne ele eaneannga ga ununnga sat
tau. Ei iarerea gid panua takis ad
ga panua kadonga sasat ad.' Gid
tiselele toa bedaoa, be kadonga togid
panua tikado Deo ele naurata tau-
taunga, eine ipasolan mambe Deo
ele oatainga itutui."

Paeamao tau ngan gid tuanga toa tipul lolod mao (Lukas 10.13-15)

20 Idio ta Iesus iselele gid tuanga
toa tigera ele uisinga pabusa, ngansa
tipul lolod mao.
21 *Ta ikeo bedane, "Paeamao tau
ngan gimi panua ngan tuanga Ko-
rasin ga Betsaida! Ngansa oangga
gid panua ngan tuanga Tair ga
Saidon‡ tigera gid uisinga mambe
gimi agera nakakado, eine ga tidol
danga sisid mok aea toa mugaeai oa
ga tisama matad ngan asaso ta iman
kilala ngan tipul lolod.
22 Be nakeo pagimi, muriai oangga
Deo ipamadid gid panua ngan
posanga, gimi ami panasnga ga iasal
gid Tair ga Saidon ad panasnga.
23 *Be gimi panua Kapernaum
aoangga Deo ga isoa gimi ga adae
buburiai na? Mao tau! Gimi
ga asulug gadio, ta ala ngan tibur
paeamao togid matemate. Ngansa
oangga gid panua Sodom tigera gid
uisinga mambe gimi Kapernaum
agera nakakado, eine ga Sodom
ienono ga irangrang ngan labone.
24 *Be nakeo pagimi, muriai
oangga Deo ipamadid gid panua
ngan posanga, gimi ami panasnga
ga iasal gid Sodom ad panasnga."

Gimi anam pagau ta aearagimi (Lukas 10.21-22)

25 *Ngan ado toaiua, Iesus iraring
ga bedane, "Apa, eao Maron ngan
bubur ga tano. Gau nasoa edam,
ngansa eao mudan lem posanga ipu
pagid panua oatainga ad. Be gid
panua toa edad mao, eao pasolan
lem posanga ipu pagid.
26 Be tautaunga Apa, eao nasi lem
kimnga ta kado toa bedane.

27 *"Gau Tamag idol danga toa
ngada ne ga idae bagegeai. Be eaba
eta iuatai ngan Deo Inat mao. Tamag
kekelen iuatai. Be eaba eta pade

† **11:11:** Iesus ele posanga ipu ga bedane: Gid tiasal Ioanes ngansa gid tigera ga tiuatai ngan Iesus ele bokonga, be Ioanes igera mao. * **11:12:** Lu 16.16 * **11:14:** Mal 4.5, Mt 17.10-13, Mk 9.11-13 * **11:19:** Mt 9.10 * **11:21:** Ais 23, Ese 26.1–28.26, Jol 3.4-8, Amo 1.9-10, Sek 9.2-4 ‡ **11:21:** Tuanga *Tair ga Saidon eine gid tuanga Iuda ad mao, be edad iuot kapei ngan led kadonga sasat.* * **11:23:** OM 19.24-28, Ais 14.13-15 * **11:24:** Mt 10.15, Lu 10.12 * **11:25:** 1Ko 1.26-29 * **11:27:** Mt 28.18, Ins 1.18, 3.35, 10.15, 17.2

iuatai ngan Tamag mao. Inat kekelen iuatai, toman ngan gid panua toa Inat ikim ipasolan ei pagid.

28 *"Gimi panua toa akakado naurata oanaoana ga danga kulupulupu ipaieiei gimi, gimi toa ngada ne anam pagau, ta gau ga naearan gimi kemi.

29 Gimi abada oatainga pagau ga aboko gadio ngan gau, mambe bulmakao iboko gadio ngan itama ta idada ele danga sisid. Ngansa gau nakado kadonga marum ngan gid panua, ga nasoa edag mulian mao. Ta gimi ga aearagimi kemi ga lolomi ede ga ede mao.

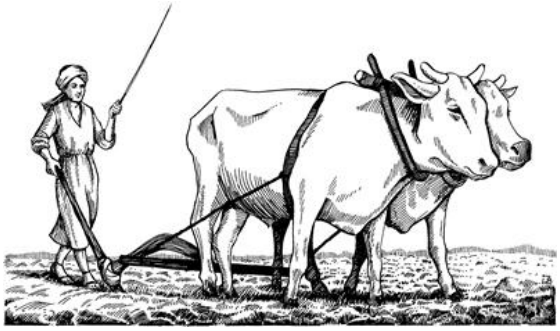

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
"Aboko gadio ngan gau, mambe bulmakao iboko gadio ngan itama."

30 *Ngansa gau leg posanga ikulupu ngan aea nasinga mao, be leg naurata malamalan."

12

Iesus iposa ngan kadonga ngan Ado Earainga aea (Markus 2.23-28, Lukas 6.1-5)

1 *Ngan taun toaiua, ngan Ado Earainga aea, Iesus asingada ele aluagau tilalala rabu ngan dadanga wit. Ele aluagau pitoreagid ta tipasu gid wit itautau idanga ede ta tian.

2 *Be gid Parisi tigera ta tikeo pan bedane, "Ega, kadonga toa lem aluagau tikakado eine tutui ngan Ado Earainga aea mao."

3 *Ta ikoli led posanga bedane, "Kado gimi aoato laulau ngan Devit ele kadonga toa mugaeai oa mao. Ngan ado toaiua, Devit asingada iuaeoae pitoreagid,

4 *ta idudunga Deo ele palatai ta ibada bret tenainga aea toa ienono Deo imatai ta ian. Be bret toa oa itutui ngan gid panua tenainga ad kekelegid tianean.

5 *"Be kado gimi aoato posanga ede pade ga oaine ngan laulau apu aea mao. Ikeo ngan Deo ele luma, oangga gid panua tenainga ad tikakado naurata tenainga aea toa eoa ngan Ado Earainga aea, gid led idil eta paeamao mao. Tautaunga tinasi apu ngan Ado Earainga aea toa eoa mao, be gid led idil eta paeamao mao.

6 *Be gau nakeo pagimi, eaba ede rabu ngan gimi, ei ieda kapei iasal luma ton Deo.

7 *Be posanga ede pade ngan Deo ele laulau ikeo bedane, 'Gau tinig ngan lemi tenainga sapaean mao, be nakim lolomi isat ngan eaba ede pade.' Oangga gimi aoatai kemi ngan posanga toa oa, irangrang ngan aselele gid panua tututui mao.

8 Ngansa Eaba Inat ei Maron ngan Ado Earainga aea."

Ngan Ado Earainga aea, Iesus ikado kemi eaba ibage imate (Markus 3.1-6, Lukas 6.6-11)

9 Iesus itnan tibur toa oa ta ila idudunga ngan led luma ede raring aea.

10 *Be toa eoa eaba ede imamado, ibage ede imate. Ta gid panua tiuangga tigera idil eta paeamao pan Iesus ta tibeta ei bedane, "Eine tutui ngan takado kemi gid dibala ngan Ado Earainga aea pade, mao madongan?"

11 *Be ei ikeo pagid bedane, "Oangga eaba eta ngan gimi ele sipsip itap ga isulug babaeai ngan Ado Earainga aea, ei ga ikado mado? Ei ga idada ga idae mulian na?

* **11:28:** Jer 31.25 * **11:30:** 1Io 5.3 * **12:1:** Lo 23.25 * **12:2:** IM 20.10 * **12:3:** 1Sml 21.1-6 * **12:4:** Wkp 24.5-9 * **12:5:** Nam 28.9-10 * **12:6:** Mt 12.41-42 * **12:7:** Hos 6.6, Mt 9.13 * **12:10:** Lu 14.3 * **12:11:** Lu 14.5

12 Be gita eababa taeasal sipsip tau.
Tota eine tutui ngan tanasi kadonga
kemi ngan Ado Earainga aea."
13 Io, Iesus ikeo pan eaba toa ibage
imate oa bedane, "Patutui bagem."
Tota ipatutui ibage, ta ibage iuot
kemi mulian mambe ibage ede pade.
14 *Be gid Parisi tiuot ga tila
ta tiraurau aea posanga ngan pa-
matenga ei.

Deo isio Iesus ngan kadonga ele naurata

15 Be Iesus iuatai ngan danga toa
gid Parisi tiuangga tikado ngan ei,
tota itnan tibur toa oa ga ila. Be ipom
kapei tau tinasi ei ta ikado kemi ad
dibala toa ngada oa.
16 *Be irenren matua pagid ngan
tiuaoa ngan ei pagid panua paden-
gada mao.
17 Ngan kadonga toa oa, ei
iparangrang Deo ele posanga ede.
Aisaia ibada Deo iaoa mugaeai ta
ibode ga bedane,

18 **"Ega, eaba toa ne ei gau leg
paeaeanga.
Gau nasio ei.
Gau nakim ei tau
ga lolog kemi ngan ei.
Gau ga nadol Tautaudig Tutui ga
ienono pan,
ta ei ga ipaola posanga pagid alu
toa ngada ne tanoeai ngan leg
edap ngan patutuinga gid.
19 Ei ga iaoa parau pagid panua mao
ga ngar ga ngar mao.
Be gid panua ga tirangrang ngan
tilongo ele posanga iuot kapei
melemeleai mao pade.
20 Piso ikolakolanga ta iuangga
imakor,
ei ga ikor mao.
Be lam aea dinga imata igigimonga,
ei ga ipamate mao.*
Ei ga ibokoboko toa bedaoa ga
irangrang ngan ikado ga leg
kadonga tutui iparangrang
tibur toa ngada ne.
21 Ta gid alu toa ngada ne tanoeai
ga tigaga matad ngan ei ngan
badanga gid mulian."

Gid Parisi tikeo ga Iesus iboko toman ngan Belsebul
(Markus 3.20-30, Lukas 11.14-23, 12.10)

22 Idio ta tital eaba ede iriau paea-
mao ienono ngan ei, ta ila pan Iesus.
Eaba toa oa imata ikila ga iaoa gum.
Ta Iesus ikado kemi ei, ta iposaposa
ga igeragera pade.
23 Gid ipom tigera toa bedaoa ta
timatala kapei ta tikeo, "Kado eaba
toa ne Devit itub†?"
24 *Be gid Parisi tilongo bedaoa
ta tikeo, "Eaba toa ne iseresere gid
iriau papaeamao sapaean mao. Be
Belsebul, madidnga togid iriau pa-
paeamao, ipamatua ei ta ikakado toa
bedaoa."
25 Be Iesus iuatai ngan gid lolod
ta ikeo pagid, "Oangga maron kapei
ede ele panua timapoga ta tiparau
pol ngan gid, eine ga timukuru. Ga
toa bedaoa pade ngan tuanga ede,
mao luma ede, oangga timapoga ta
tiparau pol ngan gid, eine irangrang
ngan timadid matua mao.
26 Tota oangga Satan isere Satan,
eine ele panua timapoga ta tiparau
pol ngan gid. Toa bedaoa ga Satan
imadid ga imugamuga ngan ele tibur
kapei madongan?
27 Be oangga asol gau ngan serenga
iriau papaeamao ngan Belsebul iura,
gimi akeo mado ngan lemi panua
toa tiseresere gid iriau papaeamao
pade? Gimi aoangga Satan ilualua
gid? Tota naurata togid lemi panua
ga ipasolan mambe lemi selelenga
itutui mao.
28 *Be oangga Deo Itautau Tutui
ipamatua gau ngan serenga iriau pa-
paeamao, kadonga toa ne ipasolan

* **12:14:** Ins 5.16 * **12:16:** Mt 8.4, Mk 3.12 * **12:18:** Ais 42.1-4 * **12:18:** Mt 3.17 * **12:20:** Posanga oaine ton Aisaia ikeo ngan gid panua lolod matua tau mao ngan Deo. Iesus ikado kadonga marum ngan gid ta ilua gid ngan tinam pan Deo. † **12:23:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.* * **12:24:** Mt 9.34, 10.25 * **12:28:** PA 10.38, 1Io 3.8

gimi mambe madonga Deo ibageai
iuot rabu ngan gimi na.
29 “Eaba eta irangrang ngan
idudunga sapaean ngan luma ton
eaba iura kapei, ngan lubnga ele
danga sisid mao. Be oangga ikaukau
eaba toa iura kapei oa ngan kenga
ga kus, tota ei ga irangrang ngan ilub
ele danga toa ngada oa lumaeai.
30 *“Oangga sai iboko toman ngan
gau mao, ei gau ag isat. Ga oangga
sai ilua gau ngan badanga gid panua
ga tinam boloma pan Deo mao, eine
eaba toa oa iseresere gid ga tila aluai
ngan Deo.
31 *Ngan ipu toaine nakeo pag-
imi, Deo ga isamum gid panua led
kadonga sasat ga posanga papaea-
mao imata ede ga ede, be eaba sai
ipaeabu ngan Itautau Tutui ieda, Deo
ga isamum ele kadonga sat mao.
32 Ga oangga sai iposa paeamao
ngan Eaba Inat, eine irangrang ngan
Deo isamum ele kadonga sat. Be
eaba sai iposa paeamao ngan Itau-
tau Tutui, eine Deo ga isamum ele
kadonga sat mao. Labone ga muriai
pade, ele kadonga sat aea samumnga
mao.”

Abei paeamao, itautau pade paea-mao
(Lukas 6.43-45)

33 *Iesus ikeo pade bedane,
“Oangga akeo ga abei ede eine
kemi, manta akado posanga lalaede
toa bedaoa ngan itautau kemikemi.
Oangga akeo ga abei ede eine
paeamao, akado posanga lalaede toa
bedaoa ngan itautau papaeamao.
Ngansa gita taoatai ngan abei kemi
ga abei paeamao ngan geranga
itautau.
34 *Gimi mota ele gergeu! Gimi
panua papaeamao, tota akakado
posanga kemikemi madongan?
Ngansa saoa posanga iuon eaba
iloleai, eine iaoa ga iposa ngan ga
iuot.
35 Oangga eaba kemi, eine posanga
kemikemi ienono iloleai, ta inasi
posanga kemikemi toa oa. Be oangga
eaba paeamao, eine posanga pa-
paeamao ienono iloleai, ta inasi
posanga papaeamao toa oa.
36 Be gau nakeo pagimi, muriai
oangga Deo ipamadid gid panua
ngan posanga, eine ga imata nanan
lemi posanga idil toa ngada oa
akakado alele toa mugaeai ga inam,
ta gimi ga akoli posanga ga ila pan
ngan.
37 Deo ga imata inasi eao lem
posanga ta iuato eao eaba tutui.
Oangga mao, ei ga imata inasi eao
lem posanga ta ipanas go.”

Gid kapeipei Iuda ad tiuangga tig-era Iesus ikado uisinga eta
(Markus 8.11-12, Lukas 11.29-32)

38 *Idio ta gid madidnga apu ad
ga gid Parisi edengada tikeo pan
Iesus bedane, “Eaba paoatainga am,
gai akim agera eao kado uisinga eta
iman kilala.”
39 *Be ei ikoli led posanga bedane,
“Gid panua papaeamao labone ad
lolod itnan Deo somisomi tau. Gid
tikim tigera uisinga iman kilala. Be
irangrang ngan tigera mao. Kilala
kelede mon ga tigera, eine ngan Iona
toa ibada Deo iaoa mugaeai.
40 *Ngan ado toaiua, ei ieno ado
tol ga bong tol ia kapei iloleai. Ta
lalaede toa bedaoa, Eaba Inat ga ieno
tano iloleai aea ado tol ga bong tol.
41 *Be muriai oangga Deo ipama-
did gid panua ngan posanga, eine
gid panua Ninive ga timadid ta tisol
gid panua labone ad ngan posanga.
Ngansa gid Ninive tilongo Iona ele
posanga pabibnga aea ta tipul lolod.
Be ega, labone eaba ede rabu ngan
gimi iasal Iona, be gimi apul lolomi
mao.
42 *Be oangga Deo ipamadid gid
panua ngan posanga ngan ado
toaiua, taine nagerara ngan tibur
saut ga idae mulian toman ngan gid

* **12:30:** Mk 9.40, Lu 9.50 * **12:31:** Ibr 6.4-6 * **12:33:** Mt 7.16-20 * **12:34:** Mt 3.7, 15.18, Lu 3.7, 6.45 * **12:38:** Mt 16.1, Lu 11.16, Ins 6.30 * **12:39:** Mt 16.4, Mk 8.12 * **12:40:** Jna 1.17 * **12:41:** Jna 3.5 * **12:42:** 1Kin 10.1-10

panua labone ad ta isol gid ngan posanga. Ngansa ele tuanga ienono tano idigedigeai, be ei ilalala aluai ga inam ngan longonga Solomon ele paoatainga. Be ega, labone eaba ede rabu ngan gimi iasal Solomon."

Iesus ipaoatai gid panua ngan iriau papaeamao led kadonga
(Lukas 11.24-26)

43 Iesus ikeo pade bedane, "Oangga iriau paeamao itnan eaba ede, eine ga ilalala alele ngan tibur mamasa, ta iloilo tibur eta kemi earainga aea. Be iuot ngan mao
44 ta ikeo, 'Gau ga naluagau mulian ngan luma toa natnan oa.' Ta oangga ila iuot toa eoa, ei ga igera luma toa oa ienono sapaean, be tisile ga tipatutui mulian.
45 *Ga kus ta ila ibada gid iriau papaeamao lima ga rua toa tiasal ei ngan kadonga sasat. Ta gisingada tidudunga ta timulmuli toa eoa. Tota labone eaba toa oa ele madonga paeamao tau ga iasal ele madonga toa mugaeai aea. Gid panua papaeamao labone ad, eine ga tiuot toa bedaoa pade.

Iesus itna ga aea kakakau sapadua?
(Markus 3.31-35, Lukas 8.19-21)

46 Iesus iposaposa pagid ipom maitne, be mole mao itna ga itar kakakau timadmadid gaot ngan luma toa oa ta tiuangga tiposa toman ngan ei.
47 Ta eaba ede ikeo pan, "Ega, tnam ga am kakakau timadmadid gaot, be tiuangga tiposa toman ngan eao."‡
48 Be Iesus ikoli eaba toa oa ele posanga bedane, "Sai gau tnag, ga sapadua ag kakakau?"
49 Ta igaga ibage ga idae ta idodo gid ele aluagau ta ikeo, "Ega, gau tnag ga ag kakakau tota eko.
50 *Ngansa oangga sapadua tinasi Tamag toa buburiai oa ele kimnga, gid gau ag kakakau ga liuliug ga tnatnag."

13

Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipuapua dadangai
(Markus 4.1-9, Lukas 8.4-8)

1 Ngan ado toaiua, Iesus itnan luma ta iuot ga ila gaot. Ta idio imado liu kapei isaleai.
2 *Be gid ipom kapei tinam tiluplup pan. Tota idug ga idae ngan oaga ede ta idio imado ngan, be gid ipom timadmadid labiai.
3 Ta itado oanenga itna busa pagid ta ikeo, "Ega, dadanga itama ila isiran wit ipuapua.
4 Ei isisiran ga ila, be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio edap isaleai. Be gid man tinam ta tian ga kus.
5 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan tano aea patpat kapeipei. Be tano kapei tau mao, tota wit ipara ga idae manmanae ngansa isulug tau mao.
6 Ado ipara ga idae ta ilaba wit. Be wit iuaroar tos ngan pat, tota imalai ga imisi.
7 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan oaroaro aea gigi. Be oaroaro idae kapei ta imol wit ga paeamao.
8 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan tano kemi, ta itautau iuot busa. Idanga ede itautau iuot buno, idanga ede itautau iuot sangalima sangaul ede, idanga ede itautau iuot sangaul tol.

Dadanga itama ila isiran wit ipuapua.

* **12:45:** 2Pe 2.20 ‡ **12:47:** Lain 47 ienono ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik mao. * **12:50:** Ro 8.29 * **13:2:** Lu 5.1-3

9 Eaba sai itanga, manta ilongo
kemi posanga toaine.”

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?
(Markus 4.10-12, Lukas 8.9-10)

10 Idio ta Iesus ele aluagau tinam
pan ta tibeta ei bedane, “Ikamado ga
eao tatado oanenga itna pagid ipom
somisomi?”
11 Ta ikoli led posanga bedane,
“Ngansa Deo ilongean gimi ta aoatai
kemi ngan ele posanga ipu mumul-
nga ngan madonga ibageai. Be ibada
oatainga toa ne ga ila pagid ipom
mao.
12 *Oangga sai ele oatainga, Deo ga
igaltatan ele oatainga ga ila kapei.
Be oangga sai ele oatainga mao, saoa
danga ei iuatai ngan kautede, eine
Deo ga ikado ga imata sapian.
13 Natado oanenga itna pagid ngan
ipu ga oaine:

“Matad igeragera,
be tiuatai ngan saoa danga toa
tigera oa mao.
Ga tangad ibabada,
be tiuatai ngan saoa danga toa
tilongo oa mao,
ga tibada oatainga ngan mao
pade.

14 *Ngan kadonga toaine tiparangrang
Deo ele posanga ede. Aisaia ibada
Deo iaoa mugaeai ta ibode bedane,

“ ‘Gimi ga alongo posanga somisomi,
be eine ga aoatai ngan ipu mao.
Be gimi ageragera pabusa,
be irangrang ngan laborami
ibada mao.
15 Ngansa gid panua toa ne lolod
buobuo,
be tangad itola ngan longonga
posanga.
Be matad isi pade.
Ngan kado ta tigera ngan matad,
ga tangad ilongo
ta laborad ibada kemi posanga
ipu.
Toa bedaoa ta tipul lolod,
ta nakado gid ga tiuot kemi. Be
eine mao.’

16 *Be kemi tau ngan gimi! Ngansa
gimi matami pal ta ageragera Deo ele
posanga ipu, ga tangami ilongolongo
ga abada oatainga.
17 Nakeo tautaunga pagimi, mugaeai
ga inam, panua busa tibada Deo iaoa
ga gid panua tututui busa lolod im-
inmin ngan geranga gid danga toa
labone gimi agera, be gid tigera mao.
Be lolod iminmin ngan longonga
posanga toa gimi labone alongo, be
gid tilongo mao.”

Iesus ipaola oanenga itna ipu ngan wit ipuapua
(Markus 4.13-20, Lukas 8.11-15)

18 Iesus ikeo pade bedane, “Tota
alongo oanenga itna ipu ngan wit
ipuapua ta abada oatainga ngan.
19 Oangga panua tilongo ato kemi
ngan madonga Deo ibageai, be tiu-
atai ngan ipu mao, Deo ele posanga
ila pagid mambe wit ipuapua itaptap
edap isaleai. Be eaba paeamao inam
ta ipaeaoa posanga toa lolodeai oa.
20 Be Deo ele posanga ila pagid
panua padengada mambe wit ipua-
pua itaptap ngan tano aea patpat.
Gid tilongo Deo ele posanga ga
tibada manmanae ta tinid igelgel
ngan.
21 Be posanga toa oa isulug
lolodeai mao, mambe wit iuaroar
isulug gadio tanoeai mao. Gid tidio
mole tau mao, ta oangga kadonga
kulupulupu iuot, ga panua tipaieiei
sapadua tinasi Deo ele posanga, eine
led kadonga lolo matua aea itap
manmanae tau.
22 *Be Deo ele posanga ila pagid
panua padengada mambe wit ipua-
pua itaptap ngan oaroaro aea gigi.
Gid tilongo Deo ele posanga, be gid
danga tanoeai aea ikakado ga lolod
ede ga ede, be tikim tau pat ta
ipabuobuo laborad. Tota gid danga
toa oa iuot mambe oaroaro aea gigi

* **13:12:** Mt 25.29, Mk 4.25, Lu 8.18, 19.26 * **13:14:** Ais 6.9-10, Ins 12.40, PA 28.26-27 * **13:16:** Lu 10.23-24 * **13:22:** Lu 12.16-21, 1Ti 6.9-10

toa imol Deo ele posanga lolodeai, ta
irangrang ngan itautau iuot mao.
23 Be Deo ele posanga ila pagid
panua padengada mambe wit ipua-
pua itaptap ngan tano kemi. Gid
tilongo Deo ele posanga ta tiuatai
kemi ngan ipu. Tota gid mambe tano
kemi toa wit itautau iuot busa ngan.
Idanga ede itautau iuot buno, paden-
gada itautau iuot sangalima sangaul
ede, padengada itautau iuot sangaul
tol."

*Oanenga itna ngan purup papaea-
mao ipara dadangai*

24 Iesus itado oanenga itna ede
pade pagid ta ikeo, "Madonga Deo
ibageai eine mambe eaba isiran wit
ipuapua kemikemi aea dadangai.
25 Bong ede ele panua tienono, be
aea isat ede inam ta isiran purup
papaeamao wit iloleai. Ga kus ta ila.
26 Idio ga muriai, wit ipara ga idae
ta iuangga itautau, be tigera purup
papaeamao pade ipara toman ngan
wit.
27 "Ta gid paeaeanga ton dadanga
itama tila pan ta tikeo, 'Maron, mu-
gaeai eao siran wit kemikemi am
dadangai, be ikamado ga purup pa-
paeamao iparapara toman ngan?'
28 "Ta ikeo pagid, 'Gau ag isat ede
ikado toa bedane.'
"Ta gid paeaeanga tikeo pan,
'Oangga eao kim, ta gai ala akule gid
purup papaeamao ta asuk gid.'
29 "Be ikeo, 'Mao. Ngan kado ta
akule wit toman ngan purup papaea-
mao.
30 Atnan gisirua ga tidio ga
irangrang ngan wit itautau imatua.
Ta oangga wit imatua, eine ga
nakeo pagimi paeaeanga ta ala asuk
gid purup papaeamao mugaeai, ta
akaukau gid ngan tulua ga tulua ta
iman dinga aea. Be asuk gid wit
itautau ta adol ngan leg luma annga
aea.' "

*Oanenga itna ngan mastet ipua-
pua
(Markus 4.30-32, Lukas 13.18-19)*

31 Idio ta Iesus itado oanenga itna
ede pade pagid ta ikeo, "Madonga
Deo ibageai eine mambe mastet
ipuapua eaba ede ibada ta iarum aea
dadangai.
32 Tautaunga, mastet ipuapua eine
kakauede tau ngan gid annga paden-
gada ipuapua. Be oangga ipara ga
idae, eine idae ga ila kapei ta iasal gid
annga padengada dadangai. Ta iuot
mambe abei, ta gid man tirangrang
ngan tinam ta tirau ad luma ngan
ibogaboga."

*Oanenga itna ngan yis
(Lukas 13.20-21)*

33 Idio ta Iesus itado oanenga
itna ede pade pagid ipom bedane,
"Madonga Deo ibageai eine mambe
yis toa taine ede ibada, ta ibul toman
plaoa iuon ngan tabla kapeipei tol.
Ga kus ta plaoa toa ngada oa isum ga
idae kapei."

*Iesus itado posanga ngan gid oa-
nenga itna mon
(Markus 4.33-34)*

34 Gid posanga toa ngada oa Iesus
itado pagid ipom, eine itado ngan gid
oanenga itna mon. Ei iposa masaeai
ngan danga eta mao.
35 *Ngan kadonga toa oa, ei
iparangrang Deo ele posanga
mambe eaba ibada Deo iaoa mu-
gaeai ikeo ngan ga bedane,

"Gau ga natado gid oanenga itna
pagimi
ta napalongo ngan gid danga toa
ienono mumulnga.
Ngan danga toa ngada ne led otnga
mugaeai ga irangrang ngan
labone,
gid posanga toa oa ienono mu-
mulnga."

*Iesus ipaola oanenga itna ipu ngan
purup papaeamao*

36 Iesus itnan gid ipom ga tidio ta
ila idudunga lumaeai. Be ele aluagau
tila pan ta tikeo, "Irangrang ngan eao
paola oanenga itna ipu pagai ngan
purup papaeamao dadangai?"

* **13:35:** Sng 78.2

37 Ta ikoli led posanga bedane,
"Eaba isiran wit ipuapua kemikemi
eine Eaba Inat.
38 Be dadanga eine tibur toa
ngada ne tanoeai. Be wit ipuapua
kemikemi eine gid panua timamado
Deo ibageai. Be purup papaeamao
eine gid panua timamado eaba
paeamao ibageai.
39 Be dadanga itama aea isat eine
eaba paeamao. Be ado badanga
annga aea, eine ado muriai toa
madonga tanoeai kus. Be panua
naurata ad eine gid anggelo.
40 *"Be ngan ado muriai toa
madonga tanoeai kus, kadonga
ga iuot lalaede mambe gid panua
tikulekule gid purup papaeamao ta
titado ga tidae dingaeai.
41 *Eaba Inat ga isula ele anggelo ta
tibada danga toa ngada oa idadada
gid panua ngan kadonga sasat ga gid
panua toa ngada oa tipul murid ngan
Deo ele apu, ta tila aluai ngan gid
panua timamado Deo ibageai.
42 *Eine ga titado gid ga tidae din-
gaeai. Toa eoa ga titangtang paea-
mao ga luod kek ga kek.
43 *Ngan ado toaiua, gid panua tu-
tutui ga tiuot masaeai mambe ga ado
imata ele taranga. Ta gid ga tima-
mado Tamad Deo ibageai. Eaba sai
itanga, manta ilongo kemi posanga
toaine."

Oanenga itna ngan apou iuon ngan pat ga ienono tano iloleai

44 Iesus ikeo pade bedane,
"Madonga Deo ibageai eine mambe
apou ede ienono mumulnga tano
iloleai. Eaba ede iuot ngan apou
toa oa ta imudan pade. Itin igelgel
kapei ta ila ilongean ele danga sisid
toa ngada oa pagid panua ta tiuolol
gid. Ga kus ta ibada ele pat ta ila iuol
tano toa oa ga iman ei aea."

Oanenga itna ngan nagemgem ede aea olnga kapei

45 Iesus ikeo pade bedane, "Ga
pade, madonga Deo ibageai eine
mambe eaba ede toa ele nau-
rata ngan badanga gid nagemgem
kemikemi ta gid panua tiuolol pan.
46 Ado ede iuot ngan nagemgem
ede kemi tau aea olnga kapei. Tota
ila ilongean ele danga sisid toa ngada
oa pagid panua ta tiuolol gid. Ga kus
ta ibada ele pat ta ila iuol nagemgem
toa oa ga iman ele."

Oanenga itna ngan puo

47 Iesus ikeo pade bedane, "Ga
pade, madonga Deo ibageai eine
mambe puo ede titado ngan liu
kapei. Titado puo toa oa ta tibabada
ia busa imata ede ga ede.
48 Idio ta puo iuon, ta gid panua
tidada ga idae labiai. Tota tidio
timado ta tilelean gid ia. Ia
kemikemi tidoldol ga tidae ngan
karei, be ia papaeamao titado ga
iduaea.
49 Eine ga iuot toa bedaoa pade
ngan ado muriai toa madonga
tanoeai kus. Gid anggelo ga tila
ta tilelean panua papaeamao tima-
mado rabu ngan panua tututui.
50 *Eine ga titado gid ga tidae din-
gaeai. Toa eoa ga titangtang paea-
mao ga luod kek ga kek."
51 Ta Iesus ibeta ele aluagau be-
dane, "Gimi aoatai ngan posanga toa
ngada ne ipu pade?"
Ta tikeo, "Be."
52 Ta ikeo pagid, "Tota gid alua-
gau toa ngada ne togau, gid mambe
panua oatainga ad ngan Deo ele
apu. Be gid tibada paoatainga ngan
madonga Deo ibageai pade. Tota gid
mambe luma itama ede toa ibada
danga sisid kemikemi ele apouiai ga
iuot. Danga sisid edengada muga-
muga ga padengada papau."

Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus
(Markus 6.1-6, Lukas 4.16-30)

* **13:40:** Ins 15.6 * **13:41:** Mt 24.31, 25.31, Mk 13.27 * **13:42:** Mt 8.12 * **13:43:** Dan 12.3
* **13:50:** Mt 13.42, Lu 13.28 * **13:54:** Ins 7.15

53 Idio ta Iesus ipasala ele posanga
ngan gid oanenga itna toa ne ga kus
ta itnan tibur toa oa.
54 *Ta iluai mulian aea tuanga
ipuiai Nasaret ta ipaoatai gid panua
luma raring aea iloleai. Be gid
tikakrik ta tikeo, “Eaba toa ne ibada
ele oatainga sida? Iura madongan ta
ikakado gid uisinga?
55 *Be eaba toa ne itama ikakado
gid luma na? Itna ieda Maria ga itar
kakakau Jems ga Iosep ga Saimon ga
Iudas na?
56 Iliuliu pade timamado toman
ngan gita na? Tota eaba ne ibada
iura ga ele oatainga sida?”
57 *Gid panua lolod paeamao ngan
ei ta tiposa toa bedaoa.
Be Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba
ibada Deo iaoa ta ila ngan tuanga ga
tuanga, panua busa ga tilolon ngan
ei. Be oangga ila aea tuanga ipuiai,
pagid isobosobo, gid ga tilolon ngan
ei mao.”
58 Tota Iesus ikado uisinga busa toa
eoa mao ngansa lolod matua ngan ei
mao.

14

Erot iuangga Iesus ei Ioanes Paliliunga aea
(Markus 6.14-29, Lukas 3.19-20, 9.7-9)

1 Ngan ado toaiua, madidnga kapei
Erot* ilongo Iesus iualu.
2 Ta ikeo pagid ele paeaeanga be-
dane, “Eaba toa ne ei Ioanes Palil-
iunga aea, be idae mulian ngan
ele matenga. Tota iura kapei ngan
kadonga gid uisinga.”
3-4 *Erot ikeo bedaoa ngansa ei iuai
Erodias, itar kapei Pilip iadaoa. Be
ngan ipu toaiua Ioanes iselele Erot
bedane, “Lem kadonga ngan oainga
lem kadenge ne itutui mao.” Tota
Erot isula ele panua ta tiluku Ioanes
ta tiaud ei ga tidol ei ga idudunga
ngan luma panasnga aea.
5 *Ta Erot iuangga ipamate Ioanes,
be imataud gid ipom, ngansa gid
tiuangga Ioanes ei eaba ibada Deo
iaoa.
6 Be ado ede, Erot ikado eanean-
nga kapei ngan aea poponga. Be
rabu ngan eaneannga toa oa, Erodias
inat taine inam itoltol gid nounga
matadeai, ta ikado ga Erot itin igelgel
kapei.
7 Tota ikado posanga tautaunga
pan taine blala toa oa ngan badanga
saoa danga ikim ga ila pan.
8 Be ei inasi itna ilinge ta ikeo pan
bedane, “Gau nakim toa pataautene
eao dol Ioanes Paliliunga aea ilabora
ngan lalate ta bada ga inam pagau.”
9 Maron kapei Erot ilongo posanga
toa oa ta ilolo ikulupu ngan, be imata
nanan ele posanga tautaunga toa
ikado gid nounga matadeai. Tota
ikeo pan ele paeaeanga ta ila ikado
mambe taine blala ikeo ngan.
10 Ta ele paeaeanga ila ngan luma
panasnga aea ta iket Ioanes igagal ga
put.
11 Tota idol ilabora ga idae ngan
lalate ede ta ibada ga ila pan taine
blala toa oa, ta ei ibada ga ila pan
itna.
12 Idio ta Ioanes ele aluagau tinam
tibada ipat ta tila titaian. Ga kus ta
tila tipalongo Iesus.

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga
(Markus 6.31-44, Lukas 9.10-17, Ioanes 6.1-13)

13 Iesus ilongo posanga ngan
Ioanes ele matenga ga kus, ta itnan
tibur toa oa. Ei idae oagaeai toman
ngan ele aluagau, ta kekelegid tila
ngan tibur modamodanga ede. Be
gid ipom ngan gid tuanga boloma,
tilongo ngan ele langa toa oa ta
tipaele ga tinasi ei.
14 Ei itnan oaga ga idio be igera
ipom kapei tau, ta ilolo isat ngan gid,
ta ikado kemi ad dibala.

* **13:55:** Ins 6.42 * **13:57:** Ins 4.44 * **14:1:** Erot toaine ieda ede pade Antipas. Ei madidnga kapei ngan tibur Galili ngan ado toaiua. Ei gergeu ton Erot ede pade toa mugaeai iuangga irau gergeu Iesus ga imate. Gera posanga ngan Mt 2.1-20. * **14:3-4:** Wkp 18.16, 20.21, Lu 3.19-20 * **14:5:** Mt 21.26

15 Idio ta ado iuangga idil, ta ele
aluagau tila pan ta tikeo, “Tibur ne
modamodanga, be ado iuangga idil.
Tota sula gid ipom ga tila ngan gid
tuanga ta tiuol ad annga.”

16 Be Iesus ikeo pagid, “Kemi ngan
gid tila mao. Gimi apan ad annga.”

17 Be ele aluagau tikeo, “Annga eta
pade nene mao. Amai bret lima ga ia
rua mon ienono.”

18 Ta ikeo, “Abada ga inam pagau.”

19 *Io, Iesus ikeo pagid ipom ta
tidio timado tanoeai†. Ta ibada bret
lima ga ia rua ta imata idae ga
ila buburiai ta iposa kemi pan Deo
ngan. Ga kus ta itei ta ibada ga ila
pagid ele aluagau, ta gid tiuade ga ila
pagid ipom.

20 Be gid toa ngada oa tian ga apad
isum. Ga kus ta tibada mulian annga
ilialia ta tinonoi ngan karei sangaul
ga igegea rua.

21 Toa eoa arangaranga bunor-
ingring lima tian toman ngan
adadaoad ga led gergeu.

Iesus ilalala eau igogoeai
(Markus 6.45-52, Ioanes 6.16-21)

22 Be mole mao, Iesus iaoa isensen
ele aluagau ta tidae oagaeai ta
timuga ngan ei ga tila liu isal iadag.
Be ei ikeo ga idio ta isula gid ipom ga
tila.

23 *Io, isula gid ipom ga tila ga kus
ta ei kekelen idae ga ila lusiai ta idio
iraring. Tibur bong be ei kekelen
imamado lusiai.

24 Be ele aluagau tiuodeode ga tila
liu irabuiai, aluai tau ngan lab. Be
rai kapei iuot ta isoka gid ga ngalu
ipatabulbul gid.

25 Io, gaga iuangga itakai, be Iesus
ilalala eau igogoeai ga ingata gid.

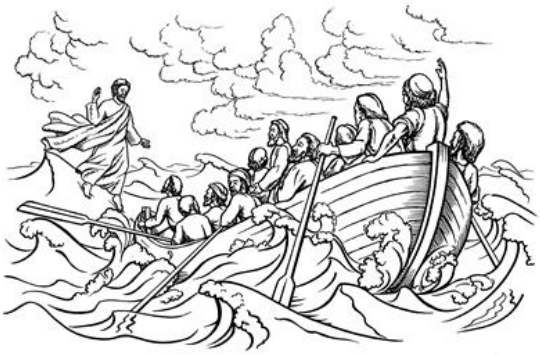

Iesus ilalala eau igogoeai ga ingata gid.

26 *Be gid aluagau tigera ei ilalala
eau igogoeai ta tikakrik kapei ta
tikeo, “Danga oa lausio eta!” Tota
timataud ga tingangar.

27 Be mole mao Iesus ibaba ga ila
pagid ta ikeo, “Lolomi pu! Eine gau.
Amataud mao.”

28 Be Petrus ikeo pan bedane,
“Maron, oangga eao tautaunga, keo
pagau ta nalalala eau igogoeai ga
nalat pago.”

29 Ta Iesus ikeo, “Nama.”

Tota Petrus isulug oagaeai ta
ilalala gadae ngan eau igogo ga
ingata Iesus.

30 Be ei igera rai kapei ta imataud.
Tota iuangga imadi ta ibaba,
“Maron, lua gau!”

31 *Be mole mao, Iesus igaga ibage
ta igigiran Petrus ta ikeo, “O Petrus,
eao lem kadonga lolo matua aea ne
kapei mao. Eao kamado ga lolom
ruangada?”

32 Io, gisirua tidae oagaeai, tota rai
itano ga idio.

33 Be gid toa oagaeai oa tilolon
ngan ei kapei tau ta tikeo, “Tau-
taunga, eao Deo Inat.”

Iesus ikado kemi dibala busa Gene-
saret
(Markus 6.53-56)

34 Gid tiuore ngan liu isal iadag ta
tidudunga ngan tuanga Genesaret.

35 Gid panua tigera Iesus ta tiuatai
ngan ei. Tota tisula ato ga ila ngan

* **14:19:** Mt 15.35-39, Mk 8.6-10 † **14:19:** Ngan posanga Grik, ikeo ga tidio timado *garaseai.*
* **14:23:** Lu 6.12, 9.28 * **14:26:** Lu 24.37 * **14:31:** Mt 8.26, Mk 4.39 * **14:36:** Mt 9.20-21

gid tuanga boloma, ta tital gid panua
ad dibala ga tila pan.
36 *Gid tibeta matua ei ngan
ilongean gid ta tisibo ele pononga
imatamata. Ta gid toa ngada oa
tisibo ei bedaoa, tinid iuot kemi.

15

Deo ele posanga iasal nasinga togid Iuda tibutibud (Markus 7.1-13)

1 Idio ta gid Parisi edengada toman
ngan gid madidnga apu ad titnan
Ierusalem ga tila pan Iesus ta tibeta
ei bedane,
2 "Ikamado ga lem aluagau
tipul murid ngan nasinga togid
tibutibuda? Gid tisigiri baged mao
be tian."
3 Ta ei ikoli led posanga bedane,
"Be ikamado ga lemi nasinga ikado
ga apul murimi ngan Deo ele
posanga?
4 *Ngansa Deo ikeo, 'Eao manta
lolon ngan tamam ga tnam ta nasi
linged.' Ga 'Oangga sai kado posanga
paeamao ngan itama mao itna, ei ga
imate.'
5 Be gimi akeo ga oangga sai ikim,
kemi ngan ikeo pan itama ga itna
bedane, 'Leg pat toa mugaeai ienono
ngan luanga gimirua, gau nasio ngan
iman Deo ele tenainga.'
6 Tota ei ga ilolon ngan itna ga
itama mao, be gimi akeo ga eine
kemi. Tota ngan lemi nasinga, gimi
akado ga Deo ele posanga iman
danga buligaliga.
7 Gimi panua pakakanga ami! Mu-
gaeai Aisaia ibada Deo iaoa tutui
ngan gimi ta ikeo,

8 *" 'Gid panua toa ne tilolon ngan
gau ngan aoad kekelen,
be lolod inam pagau tautaunga
mao.
9 Gid tisoa edag sapaean.
Tikado paoatainga ngan gid eababa
led posanga
ta tikeo ga eine Deo ele apu.' "

Iesus iposa ngan gid danga ikado gita ga taot paeamao Deo imatai (Markus 7.14-23)

10 Iesus ibaba gid ipom ga tinam
pan ta ikeo pagid bedane, "Gimi
alongo kemi leg posanga ga abada
oatainga.
11 *Saoa danga idudunga eaba
iaoai irangrang ngan ikado ei ga iuot
paeamao Deo imatai mao. Be saoa
danga ienono eaba iloleai ga iuot
iaoai, eine ikado ei ga iuot paeamao
Deo imatai."
12 Idio ta ele aluagau tila pan ta
tibeta ei bedane, "Gid Parisi tilongo
posanga toa ne ta lolod paeamao
ngan, be eao oatai pade?"
13 Ta ikoli led posanga bedane,
"Saoa danga toa Tamag buburiai
iarum aea dadangai mao, eine ga
ikule ta itado ga iduaea.
14 *Gimi atnan gid ga tidio. Gid
mambe panua matad susu tipa-
solan edap pagid panua padengada
matad susu. Toa bedaoa ga gisin-
gada titap babaeai ga tisulug."
15 Be Petrus ibeta ei bedane, "Iran-
grang ngan eao paola posanga ipu
pagai ngan oanenga itna toa ne
pade?"
16 Ta Iesus ikeo, "Ikamado? Gimi
pade laborami ibada maitne?
17 Manta aoatai bedane: Saoa
danga idudunga eaba iaoai, eine ga
ila iapai ta inasi edap sakir aea.
18 Be gid danga iuot eaba iaoai,
eine inam iloleai ga iuot. Ta gid
danga toa bedaoa ikado ei ga iuot
paeamao Deo imatai.
19 Ngansa gid danga inam eaba
iloleai ga iuot, eine gid danga pa-
paeamao ga bedane: matad nanan
danga papaeamao, ga raunga eaba
ga imate, ga kadonga arala, ga
kadonga iriau aea, ga lublubnga,
ga posanga pakakanga, ga dabanga
sasat.
20 Gid kadonga toa ne ikado eaba
ga iuot paeamao Deo imatai. Be
oangga eaba ian annga be isigiri

* **15:4:** IM 20.12, 21.17, Wkp 20.9, Lo 5.16 * **15:8:** Ais 29.13 * **15:11:** Mt 12.34 * **15:14:** Lu 6.39, Ro 2.19

ibage mao, kadonga toa ne irangrang ngan ikado ei ga iuot paeamao Deo imatai mao."

Taine ede Kenan aea ilolo matua ngan Iesus
(Markus 7.24-30)

21 Idio ta Iesus ila aluai ngan tibur toa oa ga ila ngan tibur togid panua Tair ga Saidon.

22 Be mole mao taine Kenan* aea ede ngan tibur toa oa ila pan ta ibaba bedane, "Maron, eao Devit itub,† uduan gau! Iriau paeamao ipaeabu ngan natug taine paeamao tau."

23 Be Iesus ikoli ele posanga eta mao. Ta ele aluagau tila pan ta tikeo, "Palua taine toa ne ga ila, ngansa ei inasnasi gita be ibababa parpar tau."

24 *Be ei ikoli led posanga bedane, "Deo isula gau ga nanam pagid alu padengada mao. Isula gau ngan luanga gid Israel kekelegid toa titnan ele edap ga tisususu mambe sipsip."

25 Be ei inam boloma pan ta ikor iae ga isulug ta ikeo, "Maron, lua gau!"

26 Be Iesus ikoli ele posanga bedane, "Oangga natado gid gergeu ad bret ga ila pagid kaua, eine kemi mao."

27 Ta ei ikeo, "Tautaunga, Maron. Be gid kaua pade tianean annga isakirkir togid tamatamad itaptap ga isulug popou ibululoeai."

28 Iesus ilongo posanga toa ne ta ikeo, "O taine, lem kadonga lolo matua aea kapei tau. Danga toa ne ga iuot lalaede mambe eao kim." Io, tutui ngan ado imata toaiua, taine toa oa ele gergeu iuot kemi.

Iesus ikado kemi panua busa

29 Idio ta Iesus itnan tibur toa oa ta ilalala ga ila liu kapei Galili isaleai. Ei idae ga ila bereoeai ta idio imado.

30 Be ipom kapei tila pan ta tital gid panua busa ad dibala. Edengada aed imatemate, padengada matad ikilakila, padengada tuatuad konggekongge, padengada aoad gum, ga dibala padengada busa. Tidol gid boloma ngan Iesus iae, ta ikado kemi gid.

31 *Be panua tigera gid aoad gum tiposaposa, ga panua tuatuad konggekongge iuot tutui, ga panua aed imatemate tilalala, ga panua matad ikilakila tigeragera pade. Tota gid ipom timatala kapei ta tisoa Deo togid Israel ieda.

Iesus ipan panua bunoringring pange ad annga
(Markus 8.1-10)

32 *Idio ta Iesus ibaba ele aluagau ga tinam pan ta ikeo, "Gau lolog isat ngan gid ipom toa ne, ngansa timamado toman ngan gau irangrang ngan ado tol na, be ad annga eta mao. Be tinig ngan nasula gid ga tila toman ad pitoro mao. Ngan kado ta tinid iura mao ta titaptap edapeai."

33 Be ele aluagau tikeo, "Tibur ne modamodanga. Be gita tabada annga sida irangrang ngan ipom kapei toa bedane?"

34 Ta Iesus ibeta gid, "Gimi ami bret pida ienono?"

Ta tikeo, "Lima ga rua toman ngan ia gereirei pidaede."

35 Io, Iesus ikeo pagid ipom ta tidio timado tanoeai.

36 Ta ibada bret lima ga rua toman ngan ia, ta iposa kemi pan Deo. Ga kus ta itei ta ibada ga ila pagid aluagau, ta gid tiuade ga ila pagid ipom.

37 Gid toa ngada oa tian ga apad isum. Ga kus ta tibada gid annga ilialia mulian ta tinonoi ngan samare lima ga rua.

38 Arangaranga bunoringring pange tian toa eoa toman ngan adadaoad ga led gergeu.

39 Io, Iesus isula gid ipom ga tila, ga kus ta idae oagaeai ta ila ngan tibur togid Magadan.

---

* **15:22:** Kenan eine alu ede pade. Gid Israel ad mao. Tuanga Tair ga Saidon ienono ngan led tibur kapei toa oa. † **15:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.* * **15:24:** Mt 10.6 * **15:31:** Mk 7.37 * **15:32:** Mt 14.14

16

Gid Parisi ga Sadiusi tibeta Iesus ngan kadonga uisinga (Markus 8.11-13, Lukas 12.54-56)

1 *Idio ta gid Parisi ga Sadiusi tila
pan Iesus ngan tobanga ei. Ta tibeta
ei ngan pasolannga gid ngan uisinga
eta iman kilala ngan ei ikakado Deo
ele naurata.
2 Ta ikoli led posanga bedane,
"Oangga ado idil ga mariamba
isingsingia, gimi ga akeo, 'Sabale
ga tibur kemi, ngansa mariamba
isingsingia.'
3 Be oangga gaisala, gimi ga akeo,
'Labone rai ga iuot ga aoara itap,
ngansa mariamba isingsingia be
laulau kapei ipakala ado imata.'
Gimi aoatai kilala ngan tibur kemi
ga tibur paeamao ngan geranga
mariamba, be ikamado ga aoatai
kilala ngan saoa danga iuotot labone
rabu ngan gimi ne mao?
4 *Gid panua papaeamao labone
ad, lolod itnan Deo somisomi, be
tikim tigera uisinga iman kilala. Be
gid ga tigera kilala eta pade mao. Ki-
lala kelede mon ga tigera, eine kilala
ngan Iona."* Iesus iposa bedaoa ga
kus ta itnan gid ga ila.

Oanenga itna ngan yis togid Parisi ga Sadiusi (Markus 8.14-21)

5 Idio ta Iesus toman ngan ele alu-
agau tiuot ngan liu isal iadag, be ele
aluagau matad sapian ngan badanga
bret.
6 *Be Iesus ikeo pagid, "Gimi agabit
kemi. Ala aluai ngan yis togid Parisi
ga Sadiusi."
7 Ta tiposa pol ngan gid bedane,
"Ei ikado posanga toa ne ngansa gita
tabada bret mao."
8 Be Iesus iuatai ngan posanga toa
tikeo ngan ta ikeo, "Lemi kadonga
lolo matua aea kapei eta mao! Ika-
mado ga aposaposa ngan ami bret
ienono mao?
9 *Gimi laborami ibada maitne?
Be kadonga iuot oadla ne, matami
nanan mao? Gitaingada ipom
bunoringring lima, gita ada bret
lima mon, be gimi anonoi annga
ilialia ngan karei pida?
10 *Be gitaingada ipom bunor-
ingring pange, gita ada bret lima
ga rua mon, be anonoi annga ilialia
ngan samare pida?
11 Ikamado ga aoatai ngan leg
posanga ipu mao? Gau naposa pag-
imi ngan bret mao, be nakeo ga
agabit kemi ngan yis togid Parisi ga
Sadiusi."
12 Io, tota tiuatai ngan ele posanga
ipu. Ei iposa pagid ngan yis bret aea
mao, be ikeo ga tigabit kemi ngan
paoatainga togid Parisi ga Sadiusi.

Petrus iuaoa ngan Iesus ei sai (Markus 8.27-30, Lukas 9.18-21)

13 Idio ta Iesus ilalala ga ila ngan
tibur boloma ngan tuanga Sisaria
Pilipai. Ta ibeta ele aluagau bedane,
"Gid panua tikeo ga Eaba Inat ei
sai?"
14 *Ta gid tikeo, "Panua edengada
tikeo ga eao Ioanes Paliliunga aea,
be padengada tikeo ga eao Elaija,
be padengada tikeo ga eao Ieremaia,
mao eaba ede ibada Deo iaoa mu-
gaeai."
15 Ta ibeta gid, "Be gimi akeo ga
gau sai?"
16 *Ta Saimon Petrus ikoli ele
posanga bedane, "Eao Kristus†,
gergeu ton Deo toa imamado somi-
somi ne."
17 *Ta Iesus ikeo, "Saimon, gergeu
ton Iona, kemi tau ngan eao! Ngansa
eaba eta tanoeai ipaola posanga toa
ne pago mao, be Tamag buburiai
ipaola ga ila pago.

* **16:1:** Mt 12.38, Lu 11.16 * **16:4:** Mt 12.39, Lu 11.29 * **16:4:** *Kilala ngan Iona eine posanga ngan Iesus ele daenga mulian ngan matenga. Gera posanga ngan Mt 12.39-40.* * **16:6:** Lu 12.1 * **16:9:** Mt 14.17-21 * **16:10:** Mt 15.34-38 * **16:14:** Mt 14.1-2, Mk 6.14-15, Lu 9.7-8 * **16:16:** Ins 6.69 † **16:16:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **16:17:** Gal 1.15-16 * **16:18:** Ins 1.42, Ep 2.20

18 *Be gau nakeo pago, lalaede
mambe edam Petrus ipu eine ‘pat,’
gau ga nakado ga gid panua tiuot
iaoa kelede togau ga timadid matua
ngan pat toa ne, ta irangrang ngan
matenga iura iasal gid iaoa kelede
togau mao.
19 *Be atama ila ngan madonga
Deo ibageai, gau nabada aea kuklang
ga ila pago. Ta saoa danga eao
pakala tanoeai, eine Deo ga ipakala
buburiai pade, be saoa danga eao
longo ngan tanoeai, eine ga Deo
ilongo ngan buburiai pade.”‡
20 Idio ta Iesus irenren matua
pagid aluagau ngan tikeo pan eaba
eta pade mao ngan ei Kristus.

Iesus iposa ngan ele matenga ga daenga mulian
(Markus 8.31–9.1, Lukas 9.22-27)

21 Ngan ado toaiua ga ila, Iesus
iaoa inasi pagid ele aluagau ngan
ei manta ila Ierusalem ta ibada
ieieinga imata ede ga ede pagid
kapeipei ga gid madidnga tenainga
ad ga apu ad bagedeai, ta tirau ei ga
imate. Be ngan ado tol aea ta idae
mulian.
22 Be Petrus ilongo bedaoa ta ibada
Iesus ga ila digedige ta idaba ei be-
dane, “Maron, mao tau! Irangrang
ngan kadonga toa ne iuot ngan eao
mao ga mao!”
23 Be ei ipul ei ta ikeo pan Petrus
bedane, “Satan, eao la muriai ngan
gau! Eao oangga pakala leg edap na?
Eao nasi Deo ele kimnga mao, be eao
nasi gid eababa led kimnga.”
24 *Tota Iesus ikeo pagid ele alua-
gau bedane, “Oangga sai ikim inasi
gau, manta itnan ele kimnga tano
aea ga idio, ta ibisi aea abei tabala ta
inasi gau.
25 *Ngansa oangga sai igera ele
madonga tanoeai mambe danga
kapei tau, ei ga imate ta ele madonga
iduaea. Be oangga sai imate ngan
nasinga gau, ei ga ibada madonga
kemi tautaunga.
26 *Ngansa oangga eaba eta
ibabada danga sisid toa ngada ne
tanoeai, be isapir ngan madonga
kemi muriai ngan ele matenga,
ele danga toa ngada oa ga ilua
ei madongan? Ngansa eaba eta
irangrang ngan iuol ele madonga
kemi muriai aea mao.
27 *Be teta pade Eaba Inat ga inam
toman ngan Itama ele taranga kapei
ga ele anggelo. Ngan ado toaiua, ei
ga ikoli pagid panua kelede kelede ga
inasi led kadonga.
28 Nakeo tautaunga pagimi, panua
edengada timadmadid toa nene ga
timate maitne, be tigera Eaba Inat
inama ta danga toa ngada ne idae
ibageai.”

17

Iesus itin iuot ede pade
(Markus 9.2-13, Lukas 9.28-36)

1 Muriai ngan ado lima ga ede,
Iesus ibada Petrus ga Jems ga itar
kakau Ioanes kekelegid ta tidae ga
tila ngan lusi ede gadae tau.
2 *Be toa eoa Iesus itin iuot ede
pade matadeai. Ei imata iuot mambe
ado, be ele danga sisid iuot bodbode
ga mil ga mil mambe taranga.
3 Be mole mao tigera Moses ga
Elaija per ga tiuot, ta gisingada Iesus
tiposaposa.
4 Be Petrus ikeo pan Iesus bedane,
“Maron, eine kemi ngan tadio toa
eko. Oangga eao kim, gau ga nakado
palata tol, eao lem ede, ga Moses ele
ede, ga ede pade ton Elaija.”
5 *Ei iposaposa maitne, be mole
mao laulau ede bodbode tau irobi
gid. Be babanga ede iuot laulau
iloleai ta ikeo, “Eine gau Natug toa
nakim ei tau. Lolog kemi ngan ei.
Gimi alongo ilinge.”

* **16:19:** Mt 18.18, Ins 20.23 ‡ **16:19:** Ngan posanga Grik Iesus ikeo ga bedane: *Saoa danga eao kaukau tanoeai, Deo ga ikaukau buburiai pade. Be saoa danga eao pola tanoeai, Deo ga ipola buburiai pade.* * **16:24:** Mt 10.38, Lu 14.27 * **16:25:** Mt 10.39, Lu 17.33, Ins 12.25 * **16:26:** Mt 4.8-9 * **16:27:** Sng 62.12, Snd 24.12, Mt 25.31, Ro 2.6, PM 22.12 * **17:2:** 2Pe 1.16-18 * **17:5:** Lo 18.15, Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 3.17, Mk 1.11, Lu 3.22

6 Gid aluagau tilongo bedaoa ta
tikor aed ga tidol laborad ga isulug
tanoeai be timataud kapei tau.
7 Be Iesus inam ta ibage idae ngan
gid ta ikeo, “Adae amadid. Amataud
mao.”
8 Be matad idae ta tigera Iesus
kekelen, be eaba eta pade mao.
9 Idio ta tisorir lusiai ga tisulug, ta
Iesus irenren matua pagid ta ikeo,
“Danga toa gimi agera ne, akeo pan
eaba eta pade ngan mao, ga ila iran-
grang ngan Eaba Inat idae mulian
ngan ele matenga.”
10 *Be ele aluagau tibeta ei bedane,
“Ikamado ga gid madidnga apu ad
tikeo ga Elaija ga inam imuga ngan
Kristus?”
11 Ta ikoli led posanga bedane,
“Posanga toa ne tautaunga. Elaija
inam ta ipatutui danga toa ngada ne
ngan Kristus ele namanga.
12 *Be gau nakeo pagimi, Elaija
imuga ga inama o. Be gid tiuatai
ngan ei mao. Tota tinasi led kimnga
ta tikado paeamao ngan ei. Eine ga
tipaieiei Eaba Inat toa bedaoa pade.”
13 *Iesus iposa bedaoa ta ele alu-
agau tiuatai, ei iposa pagid ngan
Ioanes Paliliunga aea.

Iesus ikado kemi gergeu ede toa iriau paeamao ienono ngan ei (Markus 9.14-29, Lukas 9.37-42)

14 Iesus toman ngan ele aluagau
toa tol oa tiuot pagid ipom. Be eaba
ede ila pan ta ikor iae boloma pan
15 ta ikeo, “Maron, uduan gau
natug. Ei aea kakapanga ta ibabada
ieieinga paeamao tau. Pateatea itap
ga idae dingaeai ga pateatea itap ga
isulug eauiai.
16 Ta gau natal ei ga ila pagid lem
aluagau, be tirangrang ngan tikemi
ei mao.”
17 Ta Iesus ikeo bedane, “O gimi
panua labone ami! Lolomi matua
eta mao, be ananale ngan lemi
kadonga sasat tau. Papida ga nama-
mado toman ngan gimi ga nabisi ami
kadonga kulupulupu? Atal gergeu
toa na inam pagau.”
18 Io, Iesus idaba iriau paeamao ta
itnan gergeu toa oa. Tota aea kaka-
panga kus ngan ado imata toaiua.
19 *Idio ta ele aluagau kekelegid
tila pan ta tibeta ei, “Ikamado ga gai
arangrang ngan serenga iriau paea-
mao toa oa mao?”
20-21 *Ta ikeo pagid, “Eine ngansa
lemi kadonga lolo matua aea kapei
mao. Nakeo tautaunga pagimi,
oangga lolomi matua ngan Deo kaut-
ede pade, mambe mastet ipuapua
kakauede, eine gimi ga arangrang
ngan akeo pan lusi ga oaine bedane,
‘Eao dae ta la ga eoa,’ ta eine ga
ilongo lingemi ga ila. Toa bedaoa ta
gimi ga arangrang ngan akado danga
toa ngada ne.”*

Iesus iposa parua aea ngan ele matenga ga daenga mulian (Markus 9.30-32, Lukas 9.43-45)

22 *Idio ta Iesus toman ngan ele
alugau tila tiluplup Galili, ta ikeo
pagid bedane, “Teta pade ga tidol
Eaba Inat ga idae pagid panua
bagedeai.
23 Ta gid ga tirau ei ga imate, be
ngan ado tol aea, ei ga idae mulian.”
Be ele aluagau tilongo posanga toa
oa ta lolod isat kapei.

Iesus ga Petrus tiuol led takis

24 *Iesus toman ngan ele aluagau
tila tiuot Kapernaum, be gid panua
takis ad ngan Deo ele luma tila
pan Petrus ta tibeta ei, “Lemi eaba
paoatainga aea iuolol takis ngan Deo
ele luma pade?”
25 Ta Petrus ikeo, “Be. Ei iuolol.”
Idio ta Petrus idudunga lumaeai,
be ikado posanga eta maitne, ta Iesus
ibeta ei, “Saimon, eao keo mado

* **17:10:** Mal 4.5 * **17:12:** Mt 11.14 * **17:13:** Lu 1.17 * **17:19:** Mt 10.1 * **17:20-21:** Mt 21.21, Mk 11.23, Lu 17.6, 1Ko 13.2 * **17:20-21:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne bedane: 21 *Be iriau papaeamao toa bedane tirangrang ngan tilongo gimi sapaean mao. Manta araring ga aplese annga ta io.* * **17:22:** Mt 16.21 * **17:24:** IM 30.13, 38.26

ngan gid mamaron kapeipei tanoeai aea? Sapadua tibabada takis ga ila pagid, gid iaoa kelede togid, mao panua padengada?”

26 Ta Petrus ikeo, “Panua padengada.”

Ta Iesus ikeo, “Eine tautaunga. Tota gid iaoa kelede ton maron kapei tiuolol takis mao.

27 Be kado ta tapamasmasi lolod. Tota eao la ngan liu kapei ta tado lem konaonanga ga ila. Ia isaoa imuga ga ibada, tota dada ga idae ta pokaka iaoa. Eao ga gera pat ede ienono iaoai. Bada pat toa na ga ila pagid ta iman gitarua leda takis aea.”

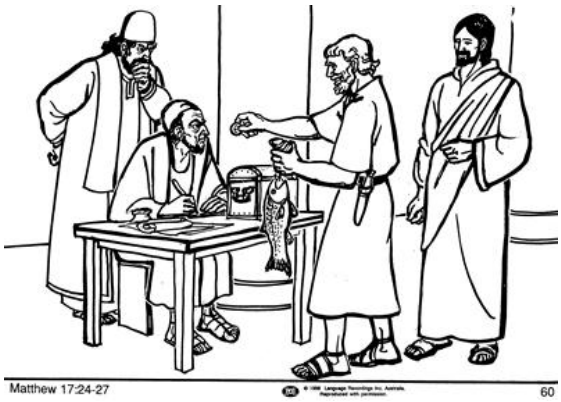

“Bada pat toa na ga ila iman gitarua leda takis aea.”

18

Sai ieda iuot kapei tau ngan gid panua timamado Deo ibageai?
(Markus 9.33-37, Lukas 9.46-48)

1 *Ngan ado imata toaiua, Iesus ele aluagau tila pan ta tibeta ei, “Sai ieda iuot kapei tau ngan gid panua timamado Deo ibageai?”

2 Be Iesus ibaba gergeu ede ga inam pan ta idol ei rabu ngan gid

3 *ta ikeo, “Nakeo tautaunga pagimi, manta apul lolomi ga aot mambe gergeu. Oangga mao, irangrang ngan gimi abada madonga Deo ibageai mao.

4 Tota oangga sai idol ei mulian ga idio gadio, mambe gergeu toaine, ei ieda ga iuot kapei rabu ngan gid panua timamado Deo ibageai.

5 *Be oangga sai ibada gergeu kelede toa bedane ngan gau edag ta ilua ei, eine ibada gau ta ilua gau.”

Tapaeabu ngan panua led kadonga lolo matua aea mao
(Markus 9.42-48, Lukas 17.1-2)

6 Iesus ikeo pade bedane, “Gid leg panua toa edad mao bedane, gid lolod matua ngan gau kemi. Be oangga sai ipabuobuo eta ngan gid ta ele kadonga lolo matua aea itap, eine Deo ga ipanas eaba toa oa paeamao tau. Kemi ngan tikaukau eaba toa oa igagal ngan pat kapei ede ta titado ei ga isulug tadiai motean! Toa bedaoa ta irangrang ngan ipabuobuo eta ngan gid mao.

7 “Paeamao tau ngan tal mon gid panua tanoeai! Ngansa danga busa iuangga ipabuobuo gid ta led kadonga lolo matua aea itap. Gid danga toa bedaoa ga iuotot. Be paeamao tau ngan eaba sai ikado danga toa bedaoa ga iuot.

8 *Tota oangga bagem mao aem ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, ket ta tado ga iduaea! Kemi ngan bagem kelede, mao aem kelede, ta eao la ngan madonga kemi. Be kado bagem rua, mao aem rua, ta Deo itado go ga la ngan dinga imperno. Dinga toa oa ianean somisomi ga ilalala ga ila.

9 Be oangga matam eta ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, pasu matam ga iuot ta tado ga iduaea! Kemi ngan matam kelede ta eao la ngan madonga kemi. Be kado matam rua ta Deo itado go ga la ngan dinga imperno.

10-11 *“Gimi agabit kemi. Ngan kado ta matami ibiu eta ngan leg panua toa edad mao ne. Ngansa gau nakeo pagimi, gid ad anggelo

* **18:1:** Lu 22.24 * **18:3:** Mt 19.14, Mk 10.15, Lu 18.17 * **18:5:** Mt 10.40, Lu 10.16, Ins 13.20
* **18:8:** Mt 5.29-30 * **18:10-11:** Lu 19.10, Ibr 1.14 * **18:10-11:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: 11 *Ngansa Eaba Inat inam ngan badanga mulian gid panua tisususu.*

buburiai somisomi tigeragera Tamag imata toa buburiai oa.”*

Oanenga itna ngan sipsip isusu (Lukas 15.3-7)

12 Iesus ikeo pade bedane, “Oangga eaba ede ele sipsip buno, be ede ngan gid isusu, gimi aoangga ei ga ikado mado? Eine ga itnan gid sangalima sangaul pange igegea lima ga pange ga tidio bereoeai ta ila iloilo toa kelede oa isusu.
13 Nakeo tautaunga pagimi, oangga iuot ngan sipsip toa oa, eine ga itin igelgel kapei. Ele tingelgel toa ne ga iasal ele tingelgel ngan gid padengada toa tisusu mao.
14 Lalaede toa bedaoa, Tamami buburiai itin ngan ele panua gereirei toa eta ngan gid isusu mao.”

Iesus iposa ngan patutuinga kadonga sat ton leda eaba ede pade

15 *Iesus ikeo pade bedane, “Oangga oaem ede pade ele kadonga sat ngan eao, la pan ta gimirua kekelegimi amado ta eao patutui ei. Oangga ilongo eao, tota kemi ngan gimirua lolomi itarui mulian.
16 *Be oangga ilongo lem posanga mao, tota bada eaba eta, mao panua rua pade ta tila toman ngan eao, ta timan bebem. Toa bedaoa ta ‘panua rua mao tol tipamatua posanga ga iuot tutui.’
17 Be oangga ilongo lemi posanga mao, tota apaola posanga toa oa pagid iaoa kelede ton Deo matadeai. Be oangga itin ngan longonga gid iaoa kelede ton Deo mao pade, tota atnan ei ga idio ta iuot mambe eaba takis aea, mao mambe eaba ede imangamanga ngan Deo.†
18 *“Nakeo tautaunga pagimi, saoa danga apakala tanoeai, eine Deo ga ipakala buburiai pade, be saoa danga alongo ngan tanoeai, eine Deo ga ilongo ngan buburiai pade.‡
19 *“Nakeo pade pagimi, oangga panua rua ngan gimi toa tanoeai ne lolod kelede ngan saoa danga tibeta Tamami buburiai ngan, eine ga ilongo gid ta ikado led posanga ga iuot.
20 Ngansa oangga panua rua mao tol tiluplup ngan gau edag, gau namamado rabu ngan gid.”

Oanenga itna ngan paeaeanga isamum iuae ede pade aea gigi mao

21 Idio ta Petrus ila pan Iesus ta ibeta ei bedane, “Maron, oangga oaeg ede pade ele kadonga sat ngan gau, gau manta nasamum papida? Oangga ikado kadonga sat pagau palima ga rua, ta nasamum toa bedaoa palima ga rua, ikaranga na?”
22 *Be Iesus ikoli ele posanga bedane, “Nakeo pago, lem kadonga ngan samumnga ele kadonga sasat palima ga rua ne irangrang mao. Be eao samum ga ila irangrang ngan palima ga rua, ga palima ga rua pade ga ila irangrang ngan sangalima sangaul rua.§
23 “Ngan ipu toaine, madonga Deo ibageai eine mambe maron kapei ede tanoeai aea toa ikeo ga ele paeaeanga tinam pan ta tipatutui ad gigi.
24 Ei ikakado toa bedaoa, be tital eaba ede ga ila pan toa aea gigi gadae ngan pat bunoringring sangaul, irangrang ngan tiuade mao.
25 Ei irangrang ngan ikoli aea gigi toa oa mao. Ta aea maron ikeo pagid ele paeaeanga padengada ta tilongean eaba toa oa toman ngan iadaoa ga ele gergeu ta panua padengada tibada gid ga timan led paeaeanga sapaean. Ta ele danga

* **18:15:** Lu 17.3, Gal 6.1 * **18:16:** Lo 19.15, Ins 8.17 † **18:17:** Ngan gid Iuda mugaeai, panua toa ngada oa lolod bake ngan gid panua takis ad. Eine ngansa panua takis ad somisomi tipakaka panua padengada ta tibabada pat kapei sapaean. Be Iesus ikim ibada mulian gid panua toa bedaoa ga gid panua timangamanga ngan Deo pade ta tipul lolod. Gera posanga ngan Mt 9.9-13. * **18:18:** Mt 16.19, Ins 20.23 ‡ **18:18:** Gera palongonga ngan posanga idil toa ne ngan Mt 16.19. * **18:19:** Mk 11.24, Ins 15.7 * **18:22:** OM 4.24, Lu 17.4 § **18:22:** Iesus idol pakalanga eta ngan samumnga kadonga sasat mao. Ei ikim takakado somisomi.

sisid toa ngada oa, panua ga tiuolol
ga irangrang ngan aea gigi toa dodol
oa kus.
26 “Be paeaeanga toa oa ikor iae
pan ta ibeta matua bedane, ‘Eao
sanga gau kauteta ta nakoli ag gigi
toa dodol ne ga ila pago.’
27 Be maron ilolo isat ngan
paeaeanga toa oa, ta isamum aea
gigi toa dodol oa ta ilongean ei ga
ila sapaean.
28 “Be paeaeanga toa oa iuot ga ila
ta igera iuae ede pade toa gisirua
led naurata kelede. Eaba toa oa
aea gigi pan iuot mambe pat buno
ede**. Tota iluku ei ta igigiran matua
igagal ta ikeo, ‘Eao manta koli am
gigi pagau toa patautene!’
29 “Be eaba toa oa ikor iae pan ta
ibeta ei matua bedane, ‘Eao sanga
gau kauteta, ta nakoli ag gigi toa ne
ga ila pago.’
30 “Be paeaeanga toa oa itin ngan
mao. Be ila idol eaba toa oa ga
idudunga ngan luma panasnga aea,
ga irangrang ngan ikoli aea gigi.
31 Be gid paeaeanga padengada tig-
era ele kadonga toa bedaoa, ta lolod
ikulupu tau. Tota tila pan ad maron
ta aoad inasi pan ngan paeaeanga
toa oa ele kadonga toa ngada oa.
32 “Idio ta maron ibaba paeaeanga
toa oa ga inam pan ta ikeo, ‘Eao
paeaeanga paeamao! Mugaeai eao
tang pagau ta nasamum am gigi toa
kapitnami oa.
33 Be eao kamado ga lolom isat
ngan oaem ede pade mao, mambe
gau lolog isat ngan eao mugaeai?’
34 *Maron ilolo bake ta idol ei ga
idae pagid madidnga bagedeai ngan
luma panasnga aea, ta tipaieiei ei ga
irangrang ngan iuol mulian aea gigi
toa ngada oa.
35 *“Be Tamag buburiai ga inasi
kadonga lalaede toa bedaoa ngan
gimi pade, oangga asamum tau-
taunga oaemi ede pade ele kadonga
sasat ngan gimi mao.”

19

Iesus iposa ngan ketnga oainga (Markus 10.1-12, Lukas 16.18)

1 Idio ta Iesus ipasala gid posanga
toa ne. Ga kus ta itnan Galili ta ila
ngan gid tuanga Iudea iadag ngan
eau Iordan.
2 Ipom kapei tinasi ei, ta ikado
kemi ad dibala ngan tibur toa oa.
3 Be gid Parisi tila pan ta tiuangga
titoba ei ta tibeta ei bedane, “Eao keo
mado ngan ketnga oainga? Oangga
eaba isuk iadaoa, be inasi ipu eta
mao, eine tutui pade, mao madon-
gan?”
4 *Ta Iesus ikoli led posanga be-
dane, “Kado gimi aoato laulau ngan
danga toa Deo ikado mugaeai oa
mao? Ele laulau ikeo ga mugaeai
tau ikado danga toa ngada ne ga
iuot, be ‘ikado gid panua ga tiuot
arangaranga ga taine.’
5 *Ta Deo ikeo bedane, ‘Ngan ipu
toaine eaba ga itnan itama ga itna ta
ila ilup toman ngan iadaoa, ta eine
mambe gisirua tinid iuot kelede.’
6 Toa bedaoa ta tirangrang ngan
timan rua pade mao. Gisirua tiuot
kelede Deo imatai. Tota danga toa
Deo ikaukau, irangrang ngan eaba
eta iket mao.”
7 *Ta gid Parisi tikeo, “Tota ika-
mado ga Moses ibode apu ngan eaba
iuangga isuk iadaoa, manta ibada
laulau ngan ketnga led oainga ga ila
pan, ga kus ta isuk ei ga ila?”
8 Ta Iesus ikeo, “Gimi apaki
tangami ngan Deo ele posanga
somisomi tau, tota Moses ilongean
gimi ta asuksuk adadaoami. Be
mugaeai tau ga inam, Deo ilongo
ngan kadonga eta bedane mao.
9 *Be gau nakeo pagimi, oangga sai
iadaoa ikado arala mao, be isuk ei

** **18:28:** Ngan ado toaiua, pat buno ede eine mambe olnga togid panua naurata ad ngan taiko tol.
* **18:34:** Mt 5.25-26 * **18:35:** Mt 6.15, Mk 11.25, Ep 4.32, Kol 3.13 * **19:4:** OM 1.27, 5.2 * **19:5:** OM 2.24, Ep 5.31 * **19:7:** Lo 24.1-4, Mt 5.31 * **19:9:** Mt 5.32, 1Ko 7.10-11

sapaean ta iuai taine pau pade, eaba
toa oa ikado kadonga arala."
10 Ta ele aluagau tikeo pan,
"Oangga eaba imado paeamao
toman ngan iadaoa bedaoa, kemi
ngan gisirua tiuai mugaeai mao."
11 Ta Iesus ikeo pagid, "Irangrang
ngan panua toa ngada ne tinasi
posanga ga oaine mao, be Deo ibada
pagid panua keledengada.
12 Alongo, arangaranga edengada
tiuai taine mao ngan ipu imata ede
ga ede. Edengada tinid paeamao
ngan tnad ipopo gid, ta tirangrang
ngan tiuai mao. Padengada, panua
tipaeabu ngan tinid ta tirangrang
ngan tiuai mao. Be padengada tiuai
mao ngansa tiuangga tikado naurata
ngan luanga gid panua ta tibada
madonga Deo ibageai. Eaba sai iran-
grang ngan inasi posanga toa ne,
kemi ngan inasi."

Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan
(Markus 10.13-16, Lukas 18.15-17)

13 Idio ta gid panua tital led gergeu
ga tila pan Iesus, ta tiuangga idol
ibage ga idae ngan gid ta iraring
ngan luanga gid. Be ele aluagau
tidaba gid.
14 *Be Iesus ikeo, "Alongean gid
gergeu ga tinam pagau. Apaidi gid
mao. Ngansa madonga Deo ibageai
eine togid panua toa bedane."
15 Idio ta idol ibage ga idae ngan
gid gergeu kelede kelede, ga kus ta
itnan tibur toa oa ga ila.

Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus
(Markus 10.17-31, Lukas 18.18-30)

16 Be mole mao eaba ede ila pan
Iesus ta ibeta ei bedane, "Eaba
paoatainga am, gau ga nakado saoa
kadonga kemi ta nabada madonga
kemi somisomi?"
17 *Ta Iesus ikeo, "Ikamado ga eao
beta gau ngan kadonga kemikemi?
Deo kekelen ei kemi. Be oangga eao
keo ga bada madonga kemi somi-
somi, eao manta nasi gid apu ton
Deo."
18 *Ta ibeta ei, "Eao keo ngan gid
apu isaoa?"
Ta Iesus ikeo, " 'Eao pamate eaba
ede pade mao, eao kado arala
ta paeabu ngan oainga mao, eao
lublub mao, oangga eao madid ngan
posanga, irangrang ngan eao pakaka
mao,
19 *be eao manta lolon ngan
tamam ga tnam ta nasi linged. Be
eao kim lem eaba ede pade mambe
kim go mulian.' "
20 Ta eaba iriau toa oa ikeo, "Gau
nanasnasi gid posanga toa ngada
ne. Be leg idil isaoa imata karanga
maitne?"
21 Ta Iesus ikeo pan, "Oangga eao
keo ga ot tutui tau, eao la longean
lem danga sisid toa ngada oa pagid
panua ta tiuolol. Ta bada lem pat,
ta oade ga ila pagid panua lululunga
ad. Toa bedaoa ta lem danga sisid
kemikemi ienono buburiai. Ga kus
ta nam nasi gau."
22 Be eaba iriau ilongo posanga toa
ne ta ilolo itangtang be itnan ei ga ila.
Ngansa ele danga sisid busa.
23 Ta Iesus ikeo pagid ele aluagau, "Nakeo tautaunga pagimi, eine kulupu tau ngan gid panua toa led danga sisid busa ngan tibada madonga Deo ibageai.
24 Nakeo pade pagimi, oangga kamel itoba ngan ipurususu ngan salumu aea baba, eine ga kulupu ngan ei, mao madongan? Be kulupu ga kulupu tau ngan eaba sai toa ele danga sisid busa, ngan ibada madonga Deo ibageai."
25 Be gid aluagau tilongo posanga toa ne ta tikakrik kapei ta tikeo, "Toa bedaoa ta sai irangrang ngan Deo ibada ei mulian?"
26 *Be Iesus imata ila pagid ta ikeo, "Gid eababa tirangrang mao. Be Deo kekelen irangrang ngan ikado danga toa ngada ne."

* **19:14:** Mt 18.2-3 * **19:17:** Wkp 18.5, Lu 10.28 * **19:18:** IM 20.13-16, Lo 5.17-20 * **19:19:** IM 20.12, Wkp 19.18, Lo 5.16 * **19:26:** Jop 42.2

27 Tota Petrus ikeo, “Ega, gai atnan
lemai danga sisid toa ngada oa ta
anama anasi go. Eine gai ga abada
saoa?”
28 *Ta Iesus ikeo pagid, “Nakeo tau-
taunga pagimi, muriai oangga Deo
ikado danga toa ngada ne ga iuot
pau, Eaba Inat ga idio imado ngan
ele mul Maron aea ngan taranga
kapei. Ta gimi panua toa anasnasi
gau, gimi pade ga amamado ngan
lemi mul maron aea kelede kelede
ta amugamuga ngan gid lum sangaul
igegea rua togid Israel.
29 Be oangga sai inasi gau ta itnan
ele luma, ga itar kapeipei, ga aea
kakakau, ga iliuliu, ga itama, ga itna,
ga ele gergeu, ga aea dadanga, eine
Deo ga ikoli buno pade pan eaba toa
oa ngan danga sisid toa ne, ta ei ga
ibada madonga kemi somisomi ga
ilalala ga ila.
30 *Be panua busa toa edad kapei
labone, muriai edad ga isulug. Be
panua busa toa edad mao labone,
muriai edad ga iuot kapei.”

20

*Oanenga itna ngan gid panua ti-
boko ngan dadanga oain*

1 Iesus ikeo pade bedane, “Nakeo
bedaoa ngansa madonga Deo ibageai
eine mambe ninipunga ga oaine
ngan dadanga itama ede. Gaisala
rumaruma ei isogou ga ila ngan
ilonga gid panua ta tiboko ngan aea
dadanga oain.
2 Gid panua naurata ad tilongo
ngan badanga pat kelede iman ad
olnga ngan ado toaiua. Tota isula gid
ga tila tiboko aea dadangai.
3 “Be gaisala ngan ado imata lima
ga pange, eaba toa oa ila ngan tibur
oalo aea ta igera gid panua timadma-
did sapaean.
4 Ta ikeo pagid, ‘Gimi pade ala
aboko ngan ag dadanga oain, ta gau
ga naol gimi ngan saoa olnga itutui
ngan lemi naurata.’
5 Tota gid pade tila tiboko toa eoa.
“Be ngan arobad ei ila ipalum gid
panua toa bedaoa pade, ga lailai
ngan ado imata tol, ikado toa bedaoa
pade.
6 Be lailai ngan ado imata lima,
ila ngan tibur oalo aea pade ta ig-
era panua padengada timadmadid
sapaean ta ikeo pagid, ‘Ikamado ga
gimi amadmadid sapaean ado dodol
toa ne ga lailai?’
7 “Ta tikeo pan bedane, ‘Eine
ngansa eaba eta ibada naurata pagai
mao.’
“Ta ikeo pagid, ‘Gimi pade ala
aboko ngan ag dadanga oain.’
8 *“Io, ado idil ga kus ta dadanga
itama ikeo pan ele madidnga ngan
gid panua naurata ad bedane, ‘Baba
gid panua naurata ad ga tinam, ta
bada ad olnga ga ila pagid. Be
eao pamuga olnga ila pagid panua
toa tinam lailai tau, ta ol gid ga ila
irangrang ngan gid panua tinama
gaisala.’
9 “Io, gid panua tinam lailai ngan
ado imata lima, gid kelede kelede
tibada pat kelede iman ad olnga.
10 Ila ga kus ta gid panua toa
tinama gaisala ngan naurata, gid
tiuangga ad olnga ga iasal olnga
togid panua tiboko lailai kekelen. Be
mao. Gid pade tibada pat kelede.
11 Tibada ad olnga toa bedaoa ta
tiselele dadanga itama
12 ta tikeo, ‘Gid panua tinam
muriai tau, gid tikado naurata
kautede mon, be eao kamado ol gid
lalaede mambe gai pade? Be gai
aboko matua ado dodol ga lailai, be
ado ilang karkar gai tau!’
13 “Be dadanga itama ikoli posanga
pan eaba ede ngan gid ta ikeo, ‘Leg
eaba, gau leg idil eta paeamao ngan
go mao. Gaisala gitarua loloda
kelede ngan eao bada pat kelede
ngan lem naurata labone na?
14 Eao bada am olnga ta la. Be gid
panua tinam muriai, gau nakim naol
gid ngan olnga lalaede mambe eao
bada.

* **19:28:** Mt 25.31, Lu 22.30, PM 3.21 * **19:30:** Mt 20.16, Lu 13.30 * **20:8:** Wkp 19.13, Lo 24.15

15 Eine danga togau. Be oangga
nanasi leg kimnga ngan saoa danga
togau, eao gera mambe itutui mao
na? Be kado lolom paeamao ngan leg
mamaron?' "
16 *"Be lalaede toa bedaoa, panua
busa toa edad kapei labone, muriai
edad ga isulug. Be panua busa toa
edad mao labone, muriai edad ga
iuot kapei."

Iesus iposa patol aea ngan ele matenga ga daenga mulian
(Markus 10.32-34, Lukas 18.31-33)

17 Idio ta Iesus ilalala ga ila
Ierusalem, be edap irabuiai, ibada
ele aluagau sangaul igegea rua, ta gid
kekelegid tila digedige ta ikeo pagid,
18 *"Ega, gita tala Ierusalem. Be
toa eoa ga tidol Eaba Inat ga idae
pagid madidnga tenainga ad ga apu
ad bagedeai. Ta gid ga tipamadid ei
ngan posanga ta tirau posanga ngan
pamatenga ei.
19 Eine ga tidol ei ga idae pagid
alu padengada bagedeai, ta gid
ga tigalinge paeamao ngan ei, ga
timuimui ei, ga tipatoto ei ngan abei
tabala. Be ngan ado tol aea ta idae
mulian."

Jems ga Ioanes tnad iuangga gisirua tibada edaeda kapei
(Markus 10.35-45)

20 Idio ta Sebedi iadaoa ibada ele
gergeu rua ta tila pan Iesus. Ta ikor
iae ta iuangga ibeta ei ngan danga
ede.
21 *Ta Iesus ibeta ei, "Eao kim
saoa?"
Ta ikeo, "Muriai oangga eao ot
Maron kapei ta danga toa ngada
ne idae bagemeai, gau nakim leg
gergeu toa rua ne tibada edaeda
kapei toman ngan eao, ta ede imado
ngan bagem oatai, be ede pade ngan
bagem angas."
22 *Be Iesus ikoli ele posanga be-
dane, "Gimi aoatai ngan saoa danga
abeta ngan ne mao. Loba ieieinga
aea toa teta pade ga naun, gimi
arangrang ngan aun pade?"
Ta gisirua tikeo pan, "Be. Gairua
arangrang."
23 Ta ikeo pagid, "Tautaunga,
gimirua ga aun loba ieieinga aea
mambe gau naun. Be sapadua ga
timado ngan bageg oatai ga bageg
angas, eine danga togau mao. Tamag
kekelen ibada gid mul toa ne pagid
panua toa ei isio."
24 Idio ta gid aluagau padengada
tilongo posanga toa oa ta lolod bake
pagisirua.
25 *Be Iesus ibaba gid ga tinam pan
ta ikeo, "Gimi aoatai ngan kadonga
togid alu padengada. Ad mamaron
kapeipei timadid matua ta tipaeaea
led panua, ga ad madidnga tikado
kulupu tau ngan gid.
26 *Be irangrang ngan gimi anasi
kadonga toa ne mao. Be sai ngan
gimi iuangga ieda iuot kapei, manta
ikado naurata ngan luanga gimi.
27 Ga sai iuangga imadid ga
imuga ngan gimi, ei ga iman lemi
paeaeanga.
28 *Eine mambe Eaba Inat pade. Ei
inama ngan gid panua tilua ei mao,
be ei inama ngan luanga gid panua.
Ta ilongean ei mulian ga imate ngan
patutuinga panua busa ad gigi kapei
Deo imatai."

Iesus ikado kemi panua rua matad susu
(Markus 10.46-52, Lukas 18.35-43)

29 Idio ta Iesus asingada ele alua-
gau titnan tuanga Ieriko ga tila, be
ipom kapei tinasi ei.
30 Be panua rua timamado edap
isaleai, matad susu. Gisirua ti-
longo ngan Iesus ilalala ga inam,
ta mole mao tibaba matua bedane,
"Maron, eao Devit itub,* uduan
gairua!"
31 Be gid ipom tidaba gisirua ta
tikeo, "Amumun!"

* **20:16:** Mt 19.30, Mk 10.31 * **20:18:** Mt 16.21, 17.22-23 * **20:21:** Mt 19.28, Lu 22.30 * **20:22:** Mt 26.39, Ins 18.11 * **20:25:** Lu 22.25-26 * **20:26:** Mt 23.11, Mk 9.35 * **20:28:** Lu 22.27, Plp 2.7
* **20:30:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16. Posanga idil toa ne iuot ngan 21.9 pade.*

Be mao. Gisirua tibaba matua pade, “Maron, eao Devit itub, uduan gairua!”
32 Ta Iesus iae tor ta ibaba gisirua ga tinam ta ikeo, “Gimirua akim nakado mado ngan gimi?”
33 Ta tikeo, “Maron, gai akim eao kado kemi matamai.”
34 Io, Iesus ilolo isat ngan gisirua ta idol ibage ga idae ngan matad. Be mole mao, matad iuot kemi pade ta tilalala ga tinasi ei.

21

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(Markus 11.1-11, Lukas 19.28-40, Ioanes 12.12-19)

1 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tipaboloma Ierusalem ta tiuot ngan tuanga Betpage ngan bereo Oliv. Ta isula ele aluagau rua
2 ta irenren pagisirua bedane, “Gimirua ala ngan tuanga ga matadai ne, be mole mao, gimirua ga agera donki ede tikaukau ngan oaro toman ngan ele gergeu daenga pau. Apola ad oaro ta abada gisirua ga tinam pagau.
3 Be oangga eaba eta ibeta gimirua ngan, gimi ga akeo, ‘Maron ele bokonga ngan gisirua. Be mole mao ei ga isula gisirua ta tiluagid mulian.’ ”
4 Kadonga toa ne iuot ta iparangrang Deo ele posanga mambe eaba ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan bedane,

5 *“Apalongo gid panua ngan bereo Saion* bedane,
‘Ega, ami Maron kapei tota ila pagimi ne.
Ei iparim ngan ei mulian mao,
be imamado donki ipaoeai,
be imamado donki daenga pau ede ipaoeai.’ ”

6 Io, aluagau toa rua oa tila tikado mambe Iesus ikeo pagisirua ngan.
7 Tibada donki itna toman ngan ele gergeu, ta tidol led pononga mamarae ga idae paodeai ta Iesus idae imado ngan.
8 Be panua busa tau tibada led pononga mamarae ta tilalo edapeai. Be padengada tiket abei ilaun kapeipei ta tilalo edapeai pade.

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei.

9 *Panua busa tilalala ga timuga ngan ei, be padengada tilalala muriai, ta tibaba bedane,

“Eao Devit itub,
gai asoa edam ga idae†!”

“Maron ipamatua eaba toa inama ngan ei ieda ne!”

“Tasoa Maron gadae tau ieda!”

10 Io, Iesus idudunga Ierusalem toa bedaoa, ta gid ipom tuangai ad titogragid ta tibeta pol gid alele bedane, “Eaba toa ne sai?”
11 Be panua toa oa, tikoli led posanga bedane, “Eine Iesus, eaba toa ibada Deo iaoa. Aea tuanga ipu Nasaret ngan tibur Galili.”

* **21:5:** Sek 9.9 * **21:5:** Ngan posanga Grik, *panua ngan bereo Saion eine ga bedane: gergeu taine Saion aea, be iposaposa ngan gid panua Ierusalem ad. Bereo Saion eine bereo toa tuanga Ierusalem ienono ngan.* * **21:9:** Sng 118.25-26 † **21:9:** Posanga idil toa ne *gai asoa edam ga idae ngan posanga Grik eine ga bedane: Osana be posanga idil toa ne iuot pade ngan lain 15.*

Iesus isere gid panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(Markus 11.15-19, Lukas 19.45-48, Ioanes 2.13-22)

12 Idio ta Iesus idudunga ngan Deo ele luma aea ala ta isere gid panua tibokoboko ngan pat aea badanga ga gid panua tiuolol danga sisid Deo ele lumaeai. Ta ipatabul gid popou togid panua tilaumalile ngan pat ga ipatabul gid mul madonga aea togid panua toa tilongean man barur ga panua tiuolol.

13 *Ta ikeo pagid, "Deo ele laulau aea posanga bedane, 'Gau leg luma, gid panua ga tiuato luma raring aea.' Be gimi apul ga iman 'baba mumulnga aea togid panua lublubnga ad.' "

14 Idio ta gid panua matad ikilakila ga panua aed imatemate tila pan toa gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, ta ikado kemi gid.

15 Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad tigera kadonga kemikemi toa Iesus ikakado, ga tigera gid gergeu gereirei Deo ele lumaeai tibaba ga ila pan bedane, "Eao Devit itub, gai asoa edam ga idae!" Ta gid madidnga toa oa lolod bake.

16 *Ta tibeta ei bedane, "Eao longo posanga toa tikakado ngan eao na?"

Ta Iesus ikoli led posanga bedane, "Nalongo led posanga na. Be posanga ga oaine ienono ngan Deo ele laulau, be kado gimi aoato mao? Ikeo ga bedane,

" 'Deo, eao kado ga gid gergeu gereirei ga gergeu puruanga pade tisoasoa eao edam.' "

17 Idio ta Iesus itnan gid ga tidio ta iuot ga ila gaot ngan tuanga Ierusalem, ta ila ngan tuanga Betani ta ieno ngan bong toaiua.

Iesus iposa ta abei fik imalai ga imate
(Markus 11.12-14, 11.20-24)

18 Be gaisala rumaruma Iesus ilalala ga ila Ierusalem pade, be pitoreanei.

19 Ta igera abei fik ede imadmadid edap isaleai, ta ila boloma ngan. Be igera itautau eta mao. Ilaun kekelen ienono. Tota ikeo ga abei fik toa oa irangrang ngan itautau pade mao ga ilalala ga ila. Be mole mao, abei toa oa imalai ga imate.

20 Be ele aluagau tigera ta tikakrik ta tikeo, "Ikamado ga abei toa ne imalai ga imate manmanae tau?"

21 *Ta Iesus ikoli led posanga bedane, "Nakeo tautaunga pagimi, oangga lolomi matua ngan Deo, be lolomi ruangada mao, eine gimi ga akado mambe gau nakado ngan abei fik toa ne. Ga pade, gimi ga akado posanga ngan lusi ga oaine bedane, 'Eao dae ta dug ga la tadiai!' Ta eine ga ila ikado toa bedaoa.

22 *Ta oangga lolomi matua ngan Deo, gimi ga abada saoa danga ararring ga ila pan ngan."

Kapeipei tibeta Iesus ngan sai isula ei ngan kadonga naurata
(Markus 11.27-33, Lukas 20.1-8)

23 Idio ta Iesus idudunga ngan Deo ele luma aea ala ta ipaoatai gid ipom. Be gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda tila pan ta tibeta ei bedane, "Sai idol naurata toa ne ga idae bagemeai ta isula go ngan aea kadonga?"

24 Ta Iesus ikoli led posanga bedane, "Gau pade ga nabeta gimi ngan posanga ede. Ta oangga akoli leg posanga, eine ga nakeo pagimi ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne.

25 Naurata toa Ioanes ikakado mugaeai, ngan paliliunga gid panua, eine inam buburiai ga inam, mao inam pagid eababa?"

Be tiraurau posanga pol ngan gid ta tikeo, "Oangga takeo ga inam

* **21:13:** Ais 56.7, Jer 7.11 * **21:16:** Sng 8.2 * **21:21:** Mt 17.20, Lu 17.6, Ins 14.12, 1Ko 13.2
* **21:22:** Mt 7.7-11, 18.19 * **21:26:** Mt 14.5

buburiai ga inam, eine ga ikeo, 'Ikamado ga lolomi matua ngan ele posanga mao?'

26 *Be oangga takeo ga inam pagid eababa, eine tamataud gid ipom. Ngansa gid busa tiadi mambe Ioanes ei eaba ede ibada Deo iaoa."

27 Tota tikoli Iesus ele posanga bedane, "Gai aoatai mao."

Ta ikeo pagid, "Goibe, gau pade ga nakeo pagimi mao ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne."

Oanenga itna ngan eaba ele gergeu rua

28 Iesus ikeo pade bedane, "Gimi akeo mado ngan posanga ga oaine? Eaba ede ele gergeu rua. Ei ila pan lautabe ta ikeo, 'Natug, eao la boko ngan dadanga oain labone.'

29 "Be ikoli ele posanga bedane, 'Gau tinig ngan mao.' Be muriai, ipul ilolo ta ila iboko toa eoa.

30 "Idio ta ila pan ele gergeu toa ede pade oa ta ikado posanga toa bedaoa pade ngan langa dadangai. Ta ikeo, 'Apa, gau ga nala.' Be ila eta mao.

31 "Tota sai ngan gisirua ilongo tamad ilinge?"

Ta tikeo, "Gergeu lautabe."

Ta Iesus ikeo, "Nakeo tautaunga pagimi, gid panua takis ad ga gid taine edap ad timugamuga ngan gimi ta tibada madonga Deo ibageai.

32 *Ngansa mugaeai Ioanes inam ta ipasolan gimi ngan edap tutui aea nasinga, be lolomi matua ngan ei mao. Be gid panua takis ad ga taine edap ad lolod matua ngan ei. Be gimi agera tikakado bedaoa, be apul lolomi mao, ga lolomi matua ngan ei mao pade."

Oanenga itna ngan panua papaeamao tiboko ngan dadanga oain (Markus 12.1-12, Lukas 20.9-19)

33 *Iesus ikeo pade bedane, "Alongo oanenga itna ede pade. Dadanga itama ede iarum gid abei oain aea dadangai. Ei itado ala ngan ta ikado tibur ede kemi ngan bibnga oain itautau ta tibada isul ngan. Ga ikado luma mamarae ede ngan gid panua timadid ngan ta matad ikilele. Ga kus ta ilongean dadanga toa oa ga idae gid panua naurata ad bagedeai, be ei ila ngan tibur ede pade aluai.

34 "Idio ta oain aea laoe iuot, ta isula ele paeaeanga ga tila pagid panua naurata ad ngan badanga oain itautau idanga ede ga ila pan.

35 Be gid panua naurata ad tiluku gid paeaeanga toa oa, ta tirau ede paeamao tau, be tipamate ede pade, be ede pade tiraurau ei ngan pat.

36 Ga kus ta dadanga itama isula ele paeaeanga padengada ga tila pagid, be isula gid busa tede iasal gid toa mugaeai isula gid oa. Be gid panua naurata ad tikado toa bedaoa pade.

37 Ele paeaeanga toa ngada oa, isula gid ga kus. Be muriai, isula inat ga ila pagid ta ikeo, 'Eine ga tilolon ngan natug.'

38 *"Be gid panua naurata ad tigera inat ta tiposa pol ngan gid bedane, 'Ega, muriai eaba toa ne ga ibada danga sisid toa ngada ne ton itama. Io, tarau ei ga imate, ta ele danga sisid toa ngada ne ga iman leda!'

39 *Tota tiluku ei ta titado ei ga ila gaot ngan dadanga aea ala, ta tirau ei ga imate."

40 "Io, oangga dadanga itama iluai mulian, gimi aoangga ei ga ikado mado ngan gid panua naurata ad?"

41 Ta gid tikeo, "Ei ga ipaeabu ngan gid panua papaeamao toa oa. Ta ilongean aea dadanga ga ila pagid panua padengada. Ta oangga oain aea laoe iuot, gid ga tibada aea oain itautau tutui ga ila pan."

42 *Ta Iesus ikeo pagid, "Eine tautaunga. Be posanga ga oaine ienono ngan Deo ele laulau, be kado gimi aoato mao? Ikeo ga bedane,

* **21:32:** Lu 3.12, 7.29-30 * **21:33:** Ais 5.1-2 * **21:38:** Mt 27.1 * **21:39:** Ibr 13.12 * **21:42:** Sng 118.22-23, Ro 9.33, 1Pe 2.6-8

“ ‘Pat toa ne, gid panua tikakado
luma tiuangga eine paeamao
ta titado ga iduaea.
Be labone iman luma aea
kisinga.
Maron ikado ga iuot bedane,
ta gai agera eine kemi tau ta
amatala ngan.’

43 “Tota nakeo pagimi, Deo ga isuk
gimi ga ala, ta abada madonga ei
ibageai mao. Be gid panua iaoa ede
pade toa tinasnasi tutui ele kimnga,
gid ga tibada madonga ibageai.
44 Oangga sai itap ga idae ngan
pat toa ne, eine ga krau ga krau ga
irumrum. Be oangga pat toa ne itap
ga idae ngan eaba sai, eine ga ibib ei
ga imaraka.”
45 Io, gid madidnga tenainga ad ga
gid Parisi tilongo Iesus ele oanenga
itna, ta tiuatai mambe ei iposaposa
ngan gid.
46 Ta gid tiuangga tilo edap eta
ngan lukunga ei, be timataud gid
ipom, ngansa gid busa tiadi mambe
ei ibada Deo iaoa tautaunga.

22

Oanenga itna ngan eaneannga kapei oainga aea
(Lukas 14.16-24)

1 Idio ta Iesus itado oanenga itna
ede pade pagid ta ikeo,
2 “Madonga Deo ibageai eine
mambe maron kapei ede toa ikado
eaneannga kapei ngan inat ele
oainga.
3 Mugaeai, isio gid panua ngan
tinam ngan ele eaneannga ta ipa-
longo gid ngan. Idio ta ado eanean-
nga aea iuot ta isula ele paeaeanga
ga tila pagid panua toa oa, ta tikeo
pagid ngan tinam, be gid tinid ngan
namanga mao.
4 “Be isula ele paeaeanga paden-
gada ga tila pagid ta irenren matua
bedane, ‘Gimi ala pagid panua toa
nababa gid mugaeai, ta akeo pagid
bedane, “Ega, gau natotoi gid bul-
makao ga masilau titubtub kapeipei,
ta danga sisid toa ngada ne imata
karanga ga kus. Nanono annga toa
ngada ne ga imisi o. Tota anama
ngan leg eaneannga oainga aea.” ’
5 “Io, gid paeaeanga tila tikado toa
bedaoa, be gid panua tilongo maron
kapei ele posanga mao. Eaba ede ila
aea dadangai, be ede pade ila ikado
ele naurata ngan badanga pat.
6 *Be padengada tiluku maron
kapei ele paeaeanga ta tikado paea-
mao ngan gid ta tirau gid ga timate.
7 Tota maron kapei ilolo bake ta
isula ele panua paraunga ad ga tila
tipaeabu ngan gid panua papaea-
mao toa oa ta titun led tuanga.
8 “Idio ta maron kapei ikeo pagid
ele paeaeanga pade bedane, ‘Agera,
annga oainga aea imisi ga ienono,
be gid panua toa mugaeai nababa
gid, led idil kemikemi imata karanga
mao.
9 Tota gimi ala ngan gid edap
kapeipei iaoa, ta sapadua gimi agera,
ababa gid ga tinam ngan eaneannga
toa ne.’
10 Idio ta ele paeaeanga tila ngan
gid edap kapeipei iaoa, ta tipaluplup
gid panua sapadua toa tigera. Eiua
gid panua kemikemi ga panua pa-
paeamao, ta tibada gid ga tila timado
ngan luma eaneannga aea ga iran-
grang ngan iuon.
11 “Gid busa timamado ngan
eaneannga, ta maron kapei
idudunga ga ila igera gid. Be toa eoa
igera eaba ede idol pononga eta kemi
ngan eaneannga oainga aea mao.
12 Ta ikeo pan, ‘Leg eaba, ikamado
ga eao dol pononga eta kemi mao, be
nam dudunga ngan eaneannga toa
ne?’ Be eaba toa oa ele posanga eta
mao.
13 *“Ta maron kapei ikeo pagid ele
paeaeanga bedane, ‘Gimi akaukau
iae ga ibage ta atado ei ga ila gaot, ta
idio ngan tibur dodom. Toa eoa ga
titangtang paeamao ga luod kek ga
kek.’

* **22:6:** Mt 21.35 * **22:13:** Mt 8.12, 25.30, Lu 13.28

14 “Alongo. Deo ibaba panua busa,
be isio gid keledengada ga timan ele
panua.”

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa?
(Markus 12.13-17, Lukas 20.20-26)

15 *Idio ta gid Parisi tila tirau
posanga ngan tobanga edap ede
ngan pabuobuonga Iesus. Ngansa
tikim tigera ei ikado posanga idil
paeamao eta ta irangrang ngan tipa-
madid ei ngan posanga.
16 Tota tisula led aluagau gisin-
gada Erot ele panua ga tila pan.
Ta tikeo, “Eaba paoatainga am, gai
aoatai mambe eao eaba posanga tau-
taunga am, ta eao papaoatai gid
panua ngan Deo ele edap tautaunga.
Eao kado kadonga bagbage kelede
mao, ngansa eao mataud eaba eta
mao.
17 Be keo pagai, eine tutui ngan taol
takis ga ila pan Kaisa, mao madon-
gan?”
18 Be Iesus iuatai ngan lolod
paeamao ta ikeo, “Gimi panua
pakakanga ami! Akamado ga atoba
pabuobuonga gau?
19 Apasolan pat eta takis aea pa-
gau.” Io, tibada ga ila pan,
20 ta ikeo pagid, “Sai ianun ga ieda
ienono ngan pat toa ne?”
21 *Ta tikeo, “Kaisa ianun ga ieda.”
Ta ikeo pagid, “Tota danga ton
Kaisa, abada ga ila pan Kaisa. Be
danga ton Deo, abada ga ila pan
Deo.”
22 Gid tilongo toa bedaoa ta
titogragid, be titnan ei ga tila.

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan daenga mulian ngan matenga
(Markus 12.18-27, Lukas 20.27-40)

23 *Ngan ado toaiua, gid Sadiusi
tila pan Iesus. Gid somisomi tikeo
ga panua matemate tirangrang ngan
tidae mulian mao. Tota tibeta ei
bedane,
24 *“Eaba paoatainga am, Moses
ibode posanga bedane, ‘Oangga eaba
eta ele gergeu mao be imate, eine itar
kakau ga iuai asape toa oa ta tipopo
gergeu iman eaba toa imate oa aea
kolinga.’
25 Be ado ede, kadonga toa ne iuot
pagai ga bedane: Arangaranga lima
ga rua ngan iaoa ede timamado. Ad
lautabe iuai taine, ga kus ta imate, be
gisirua led gergeu eta mao. Tota itar
kakau atange iuai asape toa oa,
26 be ei pade imate toa bedaoa.
Ga kus ta itar kakau tol aea iuai
ei ga imate ga ila irangrang ngan
gid arangaranga toa lima ga rua oa.
Tipopo gergeu eta mao, be timate.
27 Ga kus ta taine toa oa imate
pade.
28 Tota ngan ado toaiua, oangga gid
matemate tidae mulian, taine toa oa
ga iman sai iadaoa? Ngansa gid toa
lima ga rua oa tiuai ei.”
29 Ta Iesus ikoli led posanga be-
dane, “Gimi abuobuo ngansa aoatai
ngan Deo ele laulau aea posanga
mao, ga aoatai ngan iura mao pade.
30 Ngansa muriai, oangga panua
matemate tidae mulian, gid ga
tiuaioai mao, ga tipapaoai led gergeu
mao pade. Be gid ga tiuot mambe gid
anggelo buburiai.
31 Be posanga ngan gid matemate
tidae mulian, Deo iposa pagimi ngan
ele laulau na. Be kado gimi aoato
mao? Ikeo ga bedane,
32 *‘Gau Deo ton Abraam ga Aisak
ga Iakop.’* Agera, ei Deo togid
panua matemate mao, be ei Deo
togid panua matad bibita.”
33 Gid ipom tilongo bedaoa ta
timatala kapei ngan ele paoatainga.

Deo ele apu isaoa kapei?
(Markus 12.28-31, Lukas 10.25-28)

34 Idio ta gid Parisi tilongo mambe
Iesus ikado ga gid Sadiusi tirangrang

* **22:15:** Mk 3.6 * **22:21:** Ro 13.7 * **22:23:** PA 23.8 * **22:24:** Lo 25.5 * **22:32:** IM 3.6, 15, Mt 8.11 * **22:32:** Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru ei ga ikeo ga *mugaeai ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.*

ngan tikoli ele posanga mao, ta gid
pade tiluplup.
35 Ta eaba apu aea ede ngan gid
iuangga itoba Iesus ta ibeta ei be-
dane,
36 "Eaba paoatainga am, apu isaoa
kapei ga iasal gid apu toa ngada ne?"
37 *Ta Iesus ikeo, " 'Eao manta kim
am Maron Deo kapei tau ngan lolom,
ga tautaudim, ga lem oatainga.'
38 Apu toaine kapei ga iasal gid apu
padengada.
39 *Be apu kapei ede pade eine
lalaede mambe apu toa ne. Aea
posanga bedane, 'Eao manta kim
lem eaba ede pade mambe kim go
mulian.'
40 *Apu toa rua ne iman posanga
ipu ngan apu toa ngada ne ga ngan
posanga togid panua tibada Deo iaoa
mugaeai."

Iesus ibeta gid Parisi ngan Kristus, ei iaoa kelede pan sai
(Markus 12.35-37, Lukas 20.41-44)

41 Gid Parisi tiluplup ga timamado,
be Iesus ibeta gid bedane,
42 *"Gimi akeo mado ngan eaba toa
tiuato ei Kristus†? Ei ga iuot ngan
iaoa kelede pan sai?"
Ta tikeo, "Ei iaoa kelede pan De-
vit."
43 Ta Iesus ikeo, "Be ikamado ga
Devit iuato eaba toa oa aea Maron?
Ngansa Itautau Tutui ibada oatainga
pan Devit ta ikeo bedane,

44 *" 'Maron Deo ikeo pan ag Maron
bedane,
"Eao dio mamado ngan bageg oatai,
ga irangrang ngan nadol am
miri itamatama
ga tidio aem ibuloloeai." '
45 Ega, oangga Devit iuato eaba toa
oa aea Maron, ei ga iuot ngan iaoa
kelede pan Devit madongan?"
46 Iesus iposa bedaoa, be eaba eta
irangrang ngan ikoli ele posanga
mao. Tota ngan ado toaiua ga ila,
gid panua timataud ngan betanga ei
ngan posanga eta pade.

23

Iesus iposa ngan kadonga sasat togid madidnga apu ad ga gid Parisi
(Markus 12.38-39, Lukas 11.43, 11.46, 20.45-46)

1 Idio ta Iesus iposa pagid ipom
toman ngan ele aluagau bedane,
2 "Gid madidnga apu ad ga gid
Parisi tibada Moses imul ta tipa-
paoatai gimi ngan apu ton Deo
mambe Moses ikakado mugaeai.
3 *Tota saoa danga tikeo pagimi
ngan, manta alongo ga anasi. Be
kadonga tikakado, irangrang ngan
gimi anasi mao. Ngansa gid tikado
posanga, be tinasi led posanga mu-
lian mao.
4 Led posanga kulupu tau
ngan panua tinasi, mambe tulua
kulupulupu tidol ga idae panua
kepedeai ta tipaeaea gid ngan aea
bisinga. Be tinid ngan luanga gid
ngan aea bisinga kauteta mao.
5 *"Led kadonga toa ngada oa,
eine tikado ngansa tikim panua tig-
era gid ta tisoa edad. Gid tipapa-
sogo led apou gereirei raring aea
ta tipitpit ga idae laboradeai ga
bagedeai, ga tikaukau oaro mama-
marae ngan led pononga imatamata
ngansa tiuangga iman kilala ngan
tinasnasi Deo.*

* **22:37:** Lo 6.5 * **22:39:** Wkp 19.18, Mt 7.12 * **22:40:** Ro 13.10, Gal 5.14 * **22:42:** Ins 7.42
† **22:42:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ga Devit itub ngan Mt 1.16.* * **22:44:** Sng 110.1, Mt 26.64 * **23:3:** Mal 2.7-8 * **23:5:** IM 13.9, Nam 15.38-39, Lo 6.8, Mt 6.1 * **23:5:** Apou gereirei raring aea eine danga togid Iuda mugaeai. Gid tidol Deo ele posanga aea laulau edengada ga idudunga apou iloleai, ta tikaukau ngan oaro ta tipit ga idae laboradeai ga bagedeai. Tikado bedaoa ngansa tiuangga tinasi tutui Deo ele posanga ngan Lo 6.8. Be tidol oaro mamarae ngan led pononga imatamata ngansa tiuangga tinasi Deo ele posanga ngan Nam 15.37-41. Gid danga toa oa iman kilala ngan panua tinasnasi Deo, be gid Parisi tikakado sapaean, ngansa tiuangga panua tisoa edad.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Eaba idol apou raring aea ilaborai ga ibageai ga oaro mamarae ngan ele pononga imatamata.

6 Be oangga tila ngan luma raring aea ga tila ngan gid eaneannga kapeipei, tikim tau ngan badanga mul kemikemi togid panua edad kapeipei.

7 Be oangga tila ngan tibur oalo aea, tikim panua busa tilolon ngan gid ta tikeo, 'Ado kemi, mamaron.' Ga tikim tau ngan gid panua tiuatoato gid 'panua paoatainga ad.'

8 "Be irangrang ngan gimi alongean eaba eta iuatoato gimi 'panua paoatainga ami' mao. Ngansa lemi eaba paoatainga aea kelede mon, be gimi toa ngada ne lalaede ngan iaoa kelede.

9 Be irangrang ngan aoato eaba eta tanoeai aea 'tamami' mao. Ngansa Tamami kelede mon imamado buburiai.

10 Be irangrang ngan alongean gid panua tiuatoato gimi 'mamaron' mao, ngansa ami Maron kelede mon, eine Kristus†.

11 *Be eaba sai iman lemi paeaeanga, ei ga ieda iuot kapei ngan gimi.

12 *Ngansa oangga sai isoa ieda mulian ga idae, Deo ga idol ieda ga isulug. Be oangga sai idol ieda mulian ga isulug, eine Deo ga isoa ieda ga idae."

Iesus iselele gid kapeipei Iuda ad ngan led kadonga pakakanga
(Markus 12.40, Lukas 11.39-52, 20.47)

13-14 Iesus ikeo pade bedane, "Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gimi apakala edap ngan gid panua tiuangga tibada madonga Deo ibageai. Gimi pade ala ngan badanga madonga Deo ibageai mao, be apakala gid panua padengada ta gid tibada madonga toa oa mao pade.‡

15 "Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gimi alalala ngan tibur toa ngada ne tanoeai ga tadiai ngan ilonga eaba kelede ta inasi lemi edap. Be oangga inasi gimi, gimi akado ei ta iasal gimi ngan kadonga papaeamao. Toa bedaoa ta gimingada ga ala ngan dinga imperno.

† **23:10:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **23:11:** Mt 20.26, Mk 9.35, Lu 22.26 * **23:12:** Jop 22.29, Snd 29.23, Lu 14.11, 18.14 ‡ **23:13-14:** Ngan laulau mugamuga idanga ede ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain oaine bedane: 14 *Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gimi apakaka gid asapsape, ta ababada led luma ga danga sisid. Ga kus ta araring mamarae, be lemi raring pakakanga aea. Be muriai gimi ga abada panasnga paeamao ga paeamao tau.* * **23:16:** Mt 15.14

16 *“Paeamao tau ngan gimi! Gimi
mambe panua matad susu, be
aoangga apasolan panua padengada
ngan edap. Ngansa gimi akeo,
‘Oangga sai iposa tautaunga gadae ta
ikeo ngan Deo ele luma ngan pamat-
uanga ele posanga, be iparangrang
ele posanga toa oa mao, eine danga
eta mao. Be oangga iposa tau-
taunga gadae ngan danga sisid gol
ienono Deo ele luma iloleai, ei manta
iparangrang ele posanga ga iuot tau-
taunga.’
17 Gimi mambe panua matad
susu ga amangamanga! Gimi
aoangga gol eine danga kapei ta iasal
Deo ele luma? Eine mao. Deo ele
luma iasal gol. Ngansa gol aea ul
ienono sapaean mao. Deo ele luma
ikado gol ga iman ei ele.
18 Ga pade, gimi akeo, ‘Oangga
eaba iposa tautaunga gadae ta
ikeo ngan popou tenainga aea
ngan pamatuanga ele posanga, be
iparangrang ele posanga toa oa mao,
eine danga eta mao. Be oangga iposa
tautaunga gadae ngan tenainga
ienono popou ipaoeai, ei manta
iparangrang ele posanga ga iuot
tautaunga.’
19 Gimi mambe panua matad
susu! Gimi aoangga tenainga eine
danga kapei ta iasal popou tenainga
aea pade? Eine mao. Popou iasal
tenainga. Ngansa tenainga aea ul
ienono sapaean mao. Popou kekelen
ikado tenainga ga iman Deo ele.
20 Toa bedaoa ta oangga sai iposa
tautaunga gadae ta ikeo ngan popou
tenainga aea, eine ipamatua ele
posanga ngan popou kekelen mao,
be ipamatua ele posanga ngan
popou toa oa toman ngan tenainga.
21 Be oangga sai iposa tautaunga
gadae ta ikeo ngan Deo ele luma,
eine ipamatua ele posanga ngan
luma kekelen mao, be ipamatua ele
posanga ngan Deo ga ele luma toa
imamado ngan.
22 *Be oangga sai iposa tautaunga
gadae ta ikeo ngan Deo ele mul
Maron aea buburiai, eine ipamatua
ele posanga ngan Deo ele mul Maron
aea kekelen mao, be ipamatua ele
posanga ngan Deo pade imamado
ngan mul toa oa.
23 *“Paeamao tau ngan gimi ma-
didnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi
panua pakakanga ami! Ngansa gid
sabatnga imata ede ga ede, gimi
apota ga iuot suknga sangaul, ta ate-
nai suknga ede ga ila pan Deo. Gimi
anasi gid apu gereirei toa bedaoa
kemi, be atnan Deo ele apu kapeipei
ga idio, mambe kadonga tutui, ga
kadonga lolo isat aea, ga kadonga
mata tutui aea. Gimi manta anasi gid
apu kapeipei toa ne, be atnan gid apu
gereirei toa oa mao.
24 Gimi mambe panua matad
susu, be aoangga apasolan panua
padengada ngan edap. Gimi mambe
eaba igera umoumo kakauede sapa
ienono ngan aea sul ta ibada ga itado
ga ila, be kamel kapitnami§ ienono
ngan sul, eine gimi agera mao. Tota
aun sul, be ason kamel pade ga ila.
25 *“Paeamao tau ngan gimi ma-
didnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi
panua pakakanga ami! Ngansa gimi
asigiri loba ga lalate tinid pan gaot,
be ilolo iuon ngan gid danga gimi
ababada ngan lemi kadonga kate aea
ga mogal buda.
26 Gimi Parisi mambe panua
matad susu. Manta asigiri loba ga
lalate ilolo bua. Toa bedaoa ta itin
pan gaot ga iuot kemi pade.
27 *“Paeamao tau ngan gimi ma-
didnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi
panua pakakanga ami! Ngansa gimi
mambe pat denga aea tisama ngan
pulo bodbode. Denga pan gaot imata

* **23:22:** Ais 66.1, Mt 5.34 * **23:23:** Wkp 27.30, Mai 6.8 § **23:24:** *Kamel eine masilau ede Deo ele apu ikeo ga gid Iuda tirangrang ngan tian mao. Tota gid Iuda tinid ngan eannga kamel imedameda mao. Be Iesus ele oanenga itna ipu bedane: Gid Parisi led kadonga paeamao ngansa tinasnasi gid apu gereirei kemi, be gid apu kapeipei tinasnasi mao.* * **23:25:** Mk 7.4 * **23:27:** PA 23.3

kemi, be ilolo iuon ngan panua tuat-
uad ga danga papaeamao imata ede
ga ede.
28 *Gimi toa bedaoa pade. Ngan
panua matad, gimi mambe panua tu-
tutui, be tautaunga lolomi iuon ngan
kadonga pakakanga ga tnannga Deo
ele apu.
29 "Paeamao tau ngan gimi madid-
nga apu ami ga gimi Parisi! Gimi
panua pakakanga ami! Ngansa gimi
akado kemi ga apasogo denga togid
panua tututui ga panua tibada Deo
iaoa mugaeai.
30 Ta gimi akeo, 'Oangga gai amado
ngan ado toaiua tibutibumai tima-
mado, eine gai ga alua gid ngan
pamatenga gid panua tibabada Deo
iaoa oa mao.'
31 *Ngan lemi posanga toa ne, gimi
aoaoa ngan gimi mulian ta akeo ga
gimi iaoa kelede pagid panua tipapa-
mate gid panua tibada Deo iaoa.
32 Goibe, gimi apasala kadonga pa-
paeamao togid tibutibumi, ta abada
panasnga ngan pade!
33 *"Gimi gergeu togid mota pa-
paeamao! Gimi ga asapir ngan
ami panasnga ngan dinga imperno
madongan?
34 Ega, ngan ipu toaine gau ga
nasula gid panua tibada Deo iaoa, ga
panua oatainga ad, ga panua tipa-
paoatai gimi ngan Deo ele posanga
ta tila pagimi. Be gimi ga arau eden-
gada ga timate, ga apatoto paden-
gada ngan abei tabala, ga amuimui
padengada luma raring aea iloleai.
Ta gimi ga abutatan gid ta tiaoa ga
tila ngan tuanga ga tuanga.
35 *Toa bedaoa ta Deo ga ipanas
gimi ngan pamatenga gid panua tu-
tutui toa ngada ne tanoeai. Ei
ga ipanas gimi ngan Abel aea pa-
matenga mugaeai, ga ila irangrang
ngan Sekaraia, gergeu ton Berekia,
toa gimi apamate rabu ngan Deo ele
luma ga popou tenainga aea.
36 Nakeo tautaunga pagimi, panas-
nga ngan kadonga sasat toa ngada ne
ga iuot ngan gid panua toa labone
timamado."

Iesus ilolo isat ngan tuanga Ierusalem
(Lukas 13.34-35)

37 Iesus ikeo pade bedane, "O
Ierusalem, Ierusalem, gimi apapa-
mate gid panua tibada Deo iaoa.
Ga gid panua Deo isula gid ga tila
pagimi, gimi araurau gid ngan pat
ga timatemate. Somisomi naoangga
napaluplup gimi ga namariala
kemi ngan gimi mambe kokako
taine ipaluplup inatnat ibagbage
ibuloloeai, be gimi tinimi ngan mao.
38 *Tota alongo. Deo ga itnan ele
luma ta lemi tuanga ga idio sapaean.
39 *Ngansa nakeo pagimi, gimi ga
agera gau pade mao ga ila irangrang
ngan ado toaiua gimi akeo, 'Maron
ipamatua eaba toa ne ta isula ei ga
inama ngan ei ieda.' "

24

Iesus ikeo ga muriai panua ga tipaeabu ngan Deo ele luma
(Markus 13.1-2, Lukas 21.5-6)

1 Idio ta Iesus iuangga itnan Deo
ele luma aea ala ta ilalala ga ila. Be
ele aluagau tila pan ta tiuangga tipa-
solan ei ngan gid luma gadudunga
ngan Deo ele luma aea ala.
2 *Ta ikeo pagid, "Gimi agera
gid luma toa ngada ne kemikemi
na? Nakeo tautaunga pagimi, muriai
luma toa ne aea pat eta ga idae tatan
pat eta pade mao. Eine ga tirepe toa
ngada ne ga isulug."

* **23:28:** Lu 16.15 * **23:31:** PA 7.52 * **23:33:** Mt 3.7, 12.34, Lu 3.7 * **23:35:** OM 4.8, 2Sto 24.20-21
* **23:38:** 1Kin 9.7-8, Jer 22.5 * **23:39:** Sng 118.26 * **24:2:** Lu 19.44

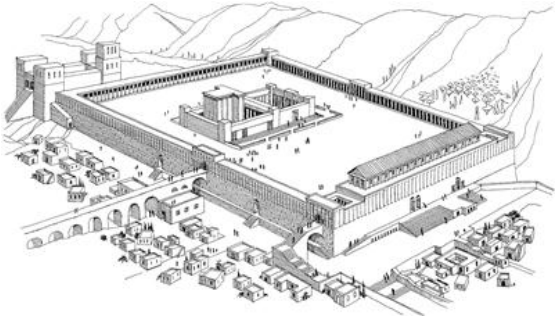

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Deo ele luma toman ngan aea ala toa muriai tirepe ga isulug.

Iesus ikeo ngan gid danga kulupulupu ga iuot
(Markus 13.3-13, Lukas 21.7-19)

3 Idio ta Iesus idio imado ngan bereo Oliv, be ele aluagau kekelegid tila pan ta tibeta ei bedane, “Keo pagai, gid kadonga toa ne ga iuot ngeda? Be saoa kilala ga iuot ta ipasolan mambe teta pade eao luago ga nam, ta ado muriai ga muriai tau ga iuot?”

4 Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Gimi agabit kemi. Ngan kado ta eaba eta ipakaka gimi.

5 *Ngansa panua busa ga tinam ngan gau edag ta tikeo ngan gid mulian bedane, ‘Gau Kristus*.’ Ta gid ga tipabuobuo panua busa.

6 Be gimi ga alongo paraunga kapeipei iualu boloma ga aluai, be irangrang ngan atogragimi mao. Ngansa gid paraunga toa bedane ga iuotot, be ado muriai ga muriai tau ga iuot maitne.

7 Ngansa panua ngan alu ede ga tiparau pagid alu ede pade, be maron kapei ede ele panua ga tiparau pagid panua ton maron kapei ede pade. Ngan tibur edengada sapanga kapeipei ga iuotot, be nauruge ga inuga tibur padengada ga inogonogoi.

8 Be gid danga papaeamao toa ne irangrang ngan kus manmanae mao, mambe ieieinga iuot ngan taine mugaeai ngan ipopo gergeu.

9 *“Ngan ado toaiua, gid ga tiluku gimi ta tipaieiei gimi, ta tirau gimi ga amate. Ta gid alu toa ngada ne ga lolod itola ngan gimi, ngansa lolomi matua ngan gau.

10 Be panua busa lolod ga itnan gau, ta gid ga timan ariapolpol ngan gid ta tidol led panua mulian ga tidae pagid madidnga bagedeai.

11 *Be panua busa ga tinam ta tipakaka ngan badanga Deo iaoa ta tipabuobuo panua busa.

12 Be kadonga ngan tnannga Deo ele apu ga iuot kapei, ta eine ga ikado ga panua busa titnan kadonga ngan kimnga eaba ede pade.

13 *Be oangga sai imadid matua ga irangrang ngan ele madonga tanoeai kus, eine Deo ga ibada mulian ei.

14 *Be eine ga tipaola ato kemi toa ne ngan madonga Deo ibageai ta ila ngan tibur toa ngada ne tanoeai. Ta gid alu toa ngada ne ga tilongo. Ga kus ta ado muriai ga muriai tau ga iuot.”

Iesus iposa ngan danga ede paeamao ga paeamao tau ga iuot
(Markus 13.14-23, Lukas 21.20-24)

15 *Iesus ikeo pade bedane, “Be muriai gimi ga agera danga ede paeamao ga paeamao tau imadmadid ngan tibur toa Deo ele ul ienono ngan, ta ikado ga panua tiaoa ta titnan tibur toa oa ga idio sapaean. Mugaeai Daniel ibada Deo iaoa ta iposa ngan danga toaine. (Eaba iuato laulau, manta iuatai kemi ngan posanga toa ne.)

16 Ngan ado toaiua, gid panua timamado Iudea, manta tiaoa ga tila bereoeai.

17 *Be oangga sai imamado luma ipaoeai, ei manta isulug ta iaoa manmanae. Irangrang ngan ila ibada ele danga etangada luma iloleai mao.

18 Be oangga sai imamado dadangai, irangrang ngan ipul ei mulian

* **24:5:** Mt 24.23-24, 1Io 2.18 * **24:5:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **24:9:** Mt 10.22 * **24:11:** Mt 24.5, 24, 1Io 4.1 * **24:13:** Mt 10.22 * **24:14:** Mt 28.19 * **24:15:** Dan 9.27, 11.31, 12.11 * **24:17:** Lu 17.31

ngan badanga ele pononga gaot aea mao.
19 Be paeamao tau ngan gid taine
apapanga ga gid pinapina ngan ado
toaiua. Gid tal mon ga kulupu ngan
eaoanga.
20 Be manta araring ta lemi
eaoanga iuot ngan aoara lolo mao,
ga Ado Earainga aea mao pade.
21 *Ngansa danga kulupulupu tau
ga iuot ngan ado toaiua. Ngan danga
toa ngada ne led otnga ga irangrang
ngan labone, danga eta kulupu be-
daoa iuot mao, be muriai pade danga
eta kulupu bedaoa ga iuot mao pade.
22 Be oangga Deo ikeo ga gid
danga kulupulupu toa ne ga idio
mole, panua toa ngada ne tanoeai
ga timukuru. Be ei imata nanan ele
panua toa isio gid, ta ikeo ga danga
kulupulupu toa ne ga idio mole tau
mao.
23 *"Ngan ado toaiua, oangga eaba
eta ikeo pagimi, 'Ega, Kristus tota
eoa!' mao 'Ei tota eko!' irangrang
ngan aeadi posanga toa oa mao.
24 *Ngansa panua busa ga tinam
ta tipakaka ta tikeo, 'Gau Kristus.'
Be padengada ga tipakaka ta tikeo
ga tibada Deo iaoa. Ta gid ga
tikado uisinga kapeipei iman ki-
lala ga gid danga ipamatala panua
busa. Ta oangga tirangrang, gid ga
tipabuobuo Deo ele panua toa isio
gid.
25 Ega, gau napalongo gimi motean
ngan danga toa ngada ne.
26 *"Tota oangga tikeo pagimi,
'Ega, ei imamado ngan tibur
modamodanga,' gimi anasi gid ga
ala mao. Be oangga tikeo, 'Ega, ei
imamado luma iloleai,' gimi aeadi
led posanga mao pade.
27 *Ngansa Eaba Inat ele namanga
eine ga iuot mambe gla isamil ta
itara mariamba dodol, toa ado ele
parangai ga irangrang ngan ado ele
dilngai.
28 *Be ngan tibur isaoa burua mate
ienono ngan, eine gid man abalem ga
tinam tiluplup."

Muriai Eaba Inat ga inam (Markus 13.24-27, Lukas 21.25-28)

29 *Iesus ikeo pade bedane,
"Ga muriai oangga gid danga
kulupulupu toa oa kus, tota

" 'ado ga iuot dodom,
be taiko ga itara mao,
be gid gigima ga titaptap mari-
ambai ga tisulug,
be gid danga kapeipei mari-
ambai ga inogonogoi.'

30 *"Ga kus ta kilala ngan Eaba
Inat ga iuot mariambai. Ta gid alu
toa ngada ne tanoeai ga lolod isat
ga titangtang. Gid ga tigera Eaba
Inat isulug ga inam ngan gid laulau
mariambai toman ngan iura ga ele
taranga kapei.
31 *Be taule ga itang kapei tau, ta ei
ga isula ele anggelo ga tila ngan tano
igal toa pange oa ta tipaluplup ele
panua toa isio gid. Gid ga tipaluplup
gid ngan tibur toa ngada ne, iran-
grang ngan tano aea digedige iadag
ga iadag, ta tibada gid ga tinam."

Gimi abada oatainga ngan abei fik (Markus 13.28-31, Lukas 21.29-33)

32 Iesus ikeo pade bedane, "Gimi
alongo oanenga itna ngan abei fik ta
abada oatainga. Oangga ibogaboga
aea eau, ga ilaun papau iuotot, eine
gimi aoatai, ado aea sau teta pade ga
iuot.
33 Toa bedaoa ta oangga gimi agera
gid kadonga toa ngada ne iuotot,
eine gimi aoatai, ado toaiua ta inam
boloma, mambe eaba imadid atama
iaoai.
34 *Nakeo tautaunga pagimi, gid
panua ado toa ne ad ga timate
maitne be kadonga toa ngada ne ga
iuot.

* **24:21:** Dan 12.1 * **24:23:** Mt 24.5 * **24:24:** Lo 13.1-3, 2Te 2.8-9, PM 13.13-14 * **24:26:** Lu 17.23-24 * **24:27:** Mt 24.37-39 * **24:28:** Lu 17.37 * **24:29:** Ais 13.10, 34.4, Ese 32.7, Jol 2.10, 2Pe 3.10, PM 6.12-13 * **24:30:** Dan 7.13, Sek 12.10, PM 1.7 * **24:31:** 1Ko 15.52, 1Te 4.16 * **24:34:** Mt 16.28

35 *Mariamba ga tano ga isapa, be
irangrang ngan leg posanga isapa
mao ga mao tau."

Eaba eta iuatai ngan ado toaiua mao
(Markus 13.32-37, Lukas 17.26-30, 17.34-36)

36 *Iesus ikeo pade bedane, "Be
eaba eta iuatai mao, gid danga toa
oa ga iuot ngeda, mao ado imata
pida be gid danga toa oa iuot. Gid
anggelo buburiai tiuatai mao, be Deo
Inat iuatai mao pade. Tamag kekelen
iuatai.
37 *Kadonga toa gid panua
tikakado ngan ado toaiua Noa
imamado, eine ga tikado toa bedaoa
pade ngan Eaba Inat ele namanga.
38 Ngan ado toaiua, mugaeai ngan
oanga kapei iuot, gid panua tianean
ga tiunun ga tiuaioai ga tipapaoai led
gergeu taine, ga ila irangrang ngan
ado toa Noa idudunga oagaeai.
39 *Gid tiuatai mao ngan danga toa
oa ga iuot. Timamado toa bedaoa
ga irangrang ngan oanga kapei iuot
ta ipamukuru gid. Be Eaba Inat ele
namanga eine ga iuot toa bedaoa
pade.
40 Ngan ado toaiua, panua rua ga
tiboko dadangai. Deo ga ibada ede
ga ila, be itnan ede pade ga idio.
41 Taine rua ga tilumulumu wit
ipuapua ngan pat. Deo ga ibada
taine ede ga ila, be itnan ede pade ga
idio.
42 *"Tota agabit kemi. Ngansa
gimi aoatai mao, ami Maron ga inam
ngeda.
43 *Be matami nanan: Oangga
luma itama iuatai ngan eaba lublub-
nga aea ga inam bong ngan ado
imata pida, eine ga imata arar ga iga-
bit kemi ngan ele luma, ta irangrang
ngan eaba lublubnga aea igoro mao.
44 Tota gimi pade matami idae,
ngansa Eaba Inat ga inama ngan ado
imata eta gimi aoatai ngan mao."

Oanenga itna ngan paeaeanga kemi ga paeaeanga paeamao
(Lukas 12.42-46)

45 Iesus ikeo pade bedane,
"Paeaeanga isaoa ele oatainga kemi
ga imata tutui ngan ele naurata?
Maron ga idol paeaeanga ede be-
daoa ta iman madidnga ngan ele
paeaeanga padengada. Ta ei ga
ipotapota ad annga tutui ngan ado
imata aea maron ikeo ngan.
46 Oangga paeaeanga toa oa aea
maron iluai mulian ta igera ei
ikakado naurata kemi toa bedaoa,
kemi tau ngan paeaeanga toa oa!
47 *Nakeo tautaunga pagimi, ei ga
idol ele danga sisid toa ngada oa
ga idae paeaeanga toa oa ibageai ta
imariala ngan.
48 Be oangga paeaeanga toa oa
paeamao, eine ga ikeo iloleai be-
dane, 'Ag maron irangrang ngan
inama manmanae mao.'
49 Tota ei ga iraurau gid paeaeanga
padengada ta ianean ga iunun
toman ngan panua led ununnga sat.
50 Oangga bedaoa, eine aea maron
ga iluai mulian ngan ado ede, mao
bong ede toa ei iuatai ngan mao.
51 Tota aea maron ga ipanas
paeaeanga toa oa paeamao tau†, ta
idol ei ga idio toman ngan gid panua
pakakanga ad. Toa eoa ga titangtang
paeamao ga luod kek ga kek."

25

Oanenga itna ngan taine blalala sangaul

1 *Iesus ikeo pade bedane, "Ngan
ado toaiua, madonga Deo ibageai
ga iuot mambe ninipunga ga oaine
ngan taine blalala sangaul. Bong ede
eaba iuangga iuai pau ikeo ga inama
ngan badanga iadaoa. Gid taine

* **24:35:** Mt 5.18 * **24:36:** PA 1.7, 1Te 5.1-2 * **24:37:** OM 6.5-8 * **24:39:** OM 7.21-23 * **24:42:** Mt 25.13 * **24:43:** Lu 12.39-40, PM 16.15 * **24:47:** Mt 25.21,23 † **24:51:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau eine ga bedane: iket ei ga iman rua. Be eine posanga idil ede toa ipu mambe panasnga paeamao.* * **25:1:** Lu 12.35, PM 19.7

blalala sangaul tibada led lam ta tila tisanga ei edapeai, ngan badanga ei ga inam.

2 Taine blalala lima lolod buobuo, be gid lima pade lolod iuatai.

3 Gid toa lolod buobuo oa, tibada led lam ga tila sapaean, be aea bude mao.

4 Be gid toa lolod iuatai, tiparere bude ngan eaupat, ta tibada ga inam toman ngan led lam.

5 Be eaba toa iuangga iuai, inama manmanae mao, tota gid taine toa ngada oa matad iboboeo ta tidio tieno.

6 "Be bong irabu tilongo eaba ede ibaba bedane, 'Ega, eaba iuangga iuai tota inama! Adae ta tala tagera ei ta tabada ei ga inam.'

7 "Tota taine toa sangaul oa tidae ta tikado kemi led lam.

8 Be gid lolod buobuo oa tikeo pagid lolod iuatai bedane, 'Apan lemai bude kauteta. Lemai lam iuangga imate.'

9 "Be gid lolod iuatai tikoli led posanga bedane, 'Mao. Bude toa ne irangrang ngan gita busa mao. Gimi ala pagid panua oalo ad ta aol lemi.'

10 "Io, gid toa lima oa tila ngan olnga led bude, be eaba toa iuangga iuai, ta inama. Tota gid toa led danga imata karanga motean, gid tila tidudunga lumaeai toman ngan ei ngan eaneannga oainga aea. Ta tisaisai atama.

11 *"Be muriai, taine blalala padengada tinam ta tibaba bedane, 'Maron, maron, repe atama ngan gai.'

"Maron, repe atama ngan gai."

12 *"Be ikoli led posanga bedane, 'Nakeo tautaunga pagimi, gau naoatai ngan gimi mao.' "

13 *Ta Iesus ikeo, "Tota agabit kemi. Ngansa gimi aoatai mao, ami Maron ga inama ngan ado isaoa ga ado imata pida."

Oanenga itna ngan paeaeanga tol tibada pat
(Lukas 19.11-27)

14 Iesus ikeo pade bedane, "Be muriai, kadonga ga iuot mambe ninipunga ga oaine ngan maron ede toa iuangga ila ngan tibur ede aluai. Mugaeai ngan ila, ibaba ele paeaeanga ga tinam, ta idol ele danga sisid ga idae bagedeai ta timariala ngan.

15 *Ei imata nanan kadonga togid paeaeanga kelede kelede ga urad, ta ipota pat ga ila pagid. Paeaeanga ede ibada bunoringring lima, be ede pade ibada bunoringring rua, be ede pade ibada bunoringring kelede. Maron ipota bedaoa ga kus ta ila.

16 Ila ga kus ta paeaeanga toa ibada bunoringring lima, ei iboko ngan ta ibada pat bunoringring lima pade.

17 Be paeaeanga toa ibada pat bunoringring rua, ei ikado toa bedaoa pade ta ibada pat bunoringring rua pade.

18 Be paeaeanga toa ibada bunoringring kelede, ei ila ta ilei baba tanoeai ta imudan aea maron ele pat.

19 "Be mole tede ga kus ta ad maron iluai mulian ta ikeo ga ele

* **25:11:** Lu 13.25-27 * **25:12:** Mt 7.23 * **25:13:** Mt 24.42 * **25:15:** Ro 12.6 * **25:21:** Mt 24.45-47, Lu 16.10

paeaeanga tipalongo ei ngan pat toa
mugaeai tibada.
20 Tota paeaeanga toa ibada bunor-
ingring lima, ei ibada bunoringring
lima pade ga inam ta ikeo, ‘Maron,
mugaeai eao bada pat bunoringring
lima pagau. Be ega, nakado naurata
ngan, ta nabada pat bunoringring
lima pade.’
21 *“Ta aea maron ikeo pan be-
dane, ‘Kemi tau! Eao paeaeanga
kemi ga matam tutui somisomi.
Ngan ado toaiua eao mariala ngan
danga sisid pidaede, eao pasolan
mambe matam tutui. Tota labone
nadol eao ta mariala ngan danga
sisid busa. Nam dudunga ta tinim
igelgel toman ngan gau.’
22 “Idio ta paeaeanga toa ibada
bunoringring rua, ei pade inam ta
ikeo, ‘Maron, mugaeai eao bada pat
bunoringring rua pagau. Be ega,
nakado naurata ngan, ta nabada pat
bunoringring rua pade.’
23 “Ta aea maron ikeo pan bedane,
‘Kemi tau! Eao paeaeanga kemi ga
matam tutui somisomi. Ngan ado
toaiua eao mariala ngan danga sisid
pidaede, eao pasolan mambe matam
tutui. Tota labone nadol eao ta mar-
iala ngan danga sisid busa. Nam
dudunga ta tinim igelgel toman ngan
gau.’
24 “Be paeaeanga toa ibada bunor-
ingring kelede, ei pade inam ta ikeo,
‘Maron, gau naoatai mambe lem
kadonga kulupulupu. Ngan tibur
toa eao earum annga ngan mao, eao
kulekule gid annga. Be ngan tano toa
eao siran annga ipuapua ngan mao,
eao suksuk gid annga.
25 Tota namataud ta nala namudan
lem pat tanoeai. Ega, lem pat tota
eko.’
26 “Ta aea maron ikoli ele posanga
bedane, ‘Eao paeaeanga paeamao
ga malainga am! Eao keo ga
oatai mambe nakulekule annga
ngan tibur toa naearum mao, ga
nababada annga ngan tano toa
nasiran ipuapua ngan mao. Eine
tautaunga?
27 Tota eao kamado dol leg pat ga
idio ngan luma pat aea mao? Toa
bedaoa ta oangga naluagau, eine ga
nabada aea tlannga pade, be eine
mao.’
28 “ ‘Tota gimi abada pat bunor-
ingring kelede ne ga ila pan eaba toa
ele pat bunoringring sangaul.
29 *Ngansa oangga sai ele danga
sisid ienono, gau ga napan etangada
pade ga ila pan ta ele danga sisid
busa. Be oangga sai ele danga eta
mao, saoa danga ei ikikisi, eine ga
nabada mulian pan.
30 *Be paeaeanga paeamao toa ne,
atado ei ga ila gaot, ngan tibur
dodom. Toa eoa ga titangtang paea-
mao ga luod kek ga kek.’ ”

Muriai Eaba Inat ga ipamadid panua ngan posanga

31 *Iesus ikeo pade bedane,
“Muriai oangga Eaba Inat iluai
mulian, ei ga inam toman ngan ele
taranga kapei ga ele anggelo busa.
Ta ei ga idio imado ngan ele mul
Maron aea kemi tau.
32 *Eine ga ipaluplup gid alu toa
ngada ne ga tinam pan. Ta ei ga ipota
gid ga tiuot iaoa rua, mambe eaba
imariala ngan sipsip ipota ele sipsip
ga tila iadag, ga meme tila iadag.
33 Ta ei ga idol gid sipsip ngan
ibage oatai, be gid meme ngan ibage
angas.
34 “Ga kus ta Maron kapei ga ikeo
pagid panua ngan ibage oatai be-
dane, ‘Gimi anam. Tamag ikado
kemi tau ngan gimi! Mugaeai ngan
danga toa ngada ne led otnga, ei isio
gimi ngan badanga madonga kemi ei
ibageai. Tota anam abada madonga
kemi toa ne!
35 *Ngansa mugaeai pitoreagau, be
gimi apan ag annga. Marumian gau,
be gimi abada eau pagau. Gau eaba
ngan tuanga ede pade, be gimi abada
gau ga nala lemi lumaeai.

* **25:29:** Mt 13.12, Mk 4.25, Lu 8.18 * **25:30:** Mt 8.12, Lu 13.28 * **25:31:** Mt 16.27, 19.28 * **25:32:** Ese 34.17, PM 20.11-13 * **25:35:** Ais 58.7

36 Gau leg pononga eta mao, be
gimi apan leg pononga. Gau ag
dibala, be gimi anam akiakia gau.
Gau namado ngan luma panasnga
aea, be gimi anam agera gau.'
37 "Ta gid panua tututui ga tibeta
ei bedane, 'Maron, gai agera eao
pitoreago ngeda, ta apan am annga?
Be marumian go ngeda, ta abada eau
pago?
38 Be agera eao mambe eaba ngan
tuanga ede pade ngeda, ta abada go
ga la lemai lumaeai? Be gai agera
mambe lem pononga mao, ta apan
lem pononga ngeda?
39 Be agera eao dibal ngeda, ga
mado ngan luma panasnga aea
ngeda, ta anama akia go?'
40 *"Ta Maron kapei ga ikoli led
posanga bedane, 'Nakeo tautaunga
pagimi, saoa danga akakado ngan
gid panua toa edad mao ngan iaoa
kelede togau, eine akado ngan gau.'
41 *"Ga kus ta ei ga ikeo pagid
panua ngan ibage angas bedane,
'Gimi panua toa Deo ga ipanas gimi
ne, ala aluai ngan gau! Ala ngan
dinga imperno toa ianean somisomi
ga ilalala ga ila. Dinga toa ne, Deo
ikado ga iman tibur panasnga aea
ngan eaba paeamao toman ngan ele
anggelo.
42 Ngansa mugaeai pitoreagau, be
gimi apan ag annga mao. Marumian
gau, be gimi abada eau pagau mao.
43 Gau eaba ngan tuanga ede pade,
be gimi abada gau ga nala lemi
lumaeai mao. Gau leg pononga eta
mao, be apan leg pononga mao. Gau
ag dibala, ga namado ngan luma
panasnga aea, be gimi anam akia
gau mao.'
44 "Ta gid pade ga tikoli ele
posanga bedane, 'Maron, ngeda gai
agera eao pitoreago, ga marumian
go, ga eao eaba ngan tuanga ede
pade, ga lem pononga mao, ga
am dibala, ga mado ngan luma
panasnga aea, be alua go mao?'
45 "Ta ei ga ikoli led posanga be-
dane, 'Nakeo tautaunga pagimi, saoa
danga akakado ngan gid panua toa
edad mao ngan iaoa kelede togau
mao, eina akado ngan gau mao
pade.'
46 *"Tota gid ga tila ngan ad panas-
nga somisomi ga ilalala ga ila. Be gid
panua tututui ga tila ngan madonga
kemi somisomi ga ilalala ga ila."

26

Gid madidnga tirau posanga ngan pamatenga Iesus
(Markus 14.1-2, Lukas 22.1-2, Ioanes 11.45-53)

1 Iesus ipasala ele posanga toa
ngada oa ga kus ta ikeo pagid ele
aluagau bedane,
2 *"Gimi aoatai, ado rua ga kus ta
eaneannga Pasova* aea ga iuot. Be
gid panua ga tidol Eaba Inat ga idae
pagid aea isat bagedeai, ta tipatoto ei
ngan abei tabala."
3 Idio ta gid madidnga tenainga ad
ga gid kapeipei togid Iuda tila tirou
ngan luma kemi ton madidnga kapei
tenainga aea ieda Kaiapas.
4 Gid tiraurau posanga ngan edap
eta ngan pakakanga Iesus ta iran-
grang ngan tiluku ei ta tirau ei ga
imate.
5 Be gid tikeo, "Irangrang ngan
takado bedane rabu ngan eanean-
nga toa ne mao. Ngan kado gid ipom
tigera ta tiparau."

Taine ede itok bude kemi ga idae Iesus ilaborai
(Markus 14.3-9, Ioanes 12.1-8)

6 Idio ta Iesus imamado ngan
tuanga Betani ngan luma ton eaba
ede ieda Saimon. Mugaeai eaba toa
oa aea dibala kankan.

* **25:40:** Snd 19.17, Mt 10.42, Mk 9.41 * **25:41:** Mt 7.23 * **25:46:** Dan 12.2, Ins 5.29 * **26:2:** IM 12.1-27, Mt 20.18 * **26:2:** Ngan eaneannga toa oa gid Iuda matad nanan Deo iuduan tibutibud ta ibada gid mulian ta titnan Isip. * **26:7:** Lu 7.37-38 † **26:7:** Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igigirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato *alabastro. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei.*

7 *Iesus imamado ga ianean, be
taine ede inam ibada ele botol pat†,
aea bude iuad kemi ienono ngan.
Bude toa oa aea olnga kapei tau, be
itok ga idae Iesus ilaborai.
8 Be ele aluagau tigera ta lolod
bake ta tikeo, “Ikamado ga itok bude
toa ne ga kus sapaean?
9 Kemi ngan ilongean pagid panua
ta tiuol, ta ibada pat kapei. Toa be-
daoa ta ilualua gid panua lululunga
ad. Be tota mao ne.”
10 Be Iesus iuatai ngan led posanga
ta ikeo, “Ikamado ga akado kulupu
ngan taine toa ne? Ei ikado kadonga
kemi tau ngan gau.
11 *Ngansa gid panua lululunga ad
timamado pagimi somisomi, be gau
namamado pagimi somisomi mao.
12 Ei itok bude toa ne ga idae ngan
gau, be ngan kadonga toa ne ipasogo
gau motean, ngan muriai nala den-
gaeai.
13 Nakeo tautaunga pagimi, muriai
gid panua ga tila tipaola leg ato kemi
ngan tibur toa ngada ne tanoeai, be
eine ga tininipu pade ngan taine toa
ne ele kadonga, ta panua ga matad
nanan ei.”

Iudas iposa tautaunga ngan dolnga Iesus ga idae pagid madidnga bagedeai
(Markus 14.10-11, Lukas 22.3-6)

14 Idio ta eaba tiuato ei Iudas Iskar-
iot, toa ede ngan gid aluagau sangaul
igegea rua, ei ila pagid madidnga
tenainga ad
15 *ta ibeta gid bedane, “Oangga
nadol ei ga idae bagemiai, eine ga
abada saoa pagau?” Ta tibada pat
silva sangaul tol ga ila pan.
16 Tota ngan ado toaiua ga ila, ei
isangasanga ado eta kemi ngan dol-
nga Iesus ga idae bagedeai.

Iesus ian toman ngan ele aluagau
(Markus 14.12-21, Lukas 22.7-14, 22.21-23, Ioanes 13.21-30)

17 *Ngan ado toa imuga ngan
eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono
ngan Mao, Iesus ele aluagau tila pan
ta tibeta ei bedane, “Eao kim gai ala
sida ta akado annga Pasova aea ta
taean?”
18 Ta ikeo, “Gimi ala tuangai pan
eaba ede, ta akeo pan bedane, ‘Eaba
Paoatainga aea ikeo ga ele ado imata
ta boloma ne. Tota iuangga inam lem
lumaeai ta ikado eaneannga Pasova
aea toman ngan ele aluagau.’ ”
19 Io, ele aluagau tila tikado
mambe Iesus irenren pagid ngan, ta
tikado annga Pasova aea.
20 Ado idil ngan lailai toaiua,
ta Iesus imamado popouiai toman
ngan ele aluagau sangaul igegea rua.

Iesus imamado popouiai toman ngan ele aluagau.

21 Gid tianean, be ikeo pagid
bedane, “Nakeo tautaunga pagimi,
eaba ede ngan gimi ga idol gau pagid
ag isat bagedeai.”
22 Tilongo bedaoa ta lolod isat
kapei, ta gid kelede kelede tibeta ei
bedane, “Maron, eine gau mao, na?”
23 *Be ikoli led posanga bedane,
“Eine eaba toa ga idol ibage ga
idudunga ngan lalate toman ngan
gau. Eaba tota nena ga idol gau pagid
ag isat bagedeai.
24 Tautaunga, Eaba Inat ga inasi
edap mambe Deo ele laulau ikeo
ngan ei, be paeamao tau ngan eaba
toa idol Eaba Inat ga idae pagid aea
isat bagedeai! Kemi ngan eaba toa oa
oangga itna ipopo ei mao.”
25 Be Iudas, eaba toa ga idol ei
pagid aea isat bagedeai, ikeo bedane,
“Eaba paoatainga am, eine gau mao,
na?”
Be Iesus ikeo, “Eine eao keo toa
bedaoa.”

* **26:11:** Lo 15.11 * **26:15:** Sek 11.12, Ins 11.57 * **26:17:** IM 12.14-20 * **26:23:** Sng 41.9

Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain
(Markus 14.22-26, Lukas 22.15-20, 1 Korin 11.23-25)

26 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tianean, be ei ibada bret ta iposa kemi pan Deo. Ga kus ta itei ta ibada ga ila pagid aluagau ta ikeo, "Gimi abada ta aean. Eine gau medamedag."
27 Ga kus ta ibada loba ta iposa kemi pan Deo ta ibada pagid. Ta ikeo, "Gimi toa ngada ne aun.
28 *Eine gau singig. Singig toa ne iparangrang posanga toa Deo irau ngan ele panua. Eine itoki ngan samumnga kadonga sasat.
29 Nakeo pagimi, gau ga naun oain isul pade mao ga ila irangrang ngan ado toaiua tamado kemi Tamag ibageai. Toa eoa ga naun oain pau toman ngan gimi."
30 *Idio ta tibau baunga ede ngan Deo, ga kus ta tiuot ga tila ngan bereo Oliv.

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao
(Markus 14.27-31, Lukas 22.31-34, Ioanes 13.36-38)

31 *Idio ta Iesus ikeo pagid, "Labone bong, gimi ga agera kadonga iuot ngan gau, ta gimi toa ngada ne lemi kadonga lolo matua aea ga itap. Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane,

" 'Gau ga narau eaba imariala ngan sipsip,
ta gid sipsip ga tibilin alele.'

32 *Be muriai gau ga nadae mulian ngan matenga ta namuga ngan gimi ga nala Galili."
33 Be Petrus ikeo pan bedane, "Goibe, gid toa ngada ne ga tigera kadonga iuot ngan eao ta led kadonga lolo matua aea ga itap, be irangrang ngan gau leg kadonga lolo matua aea itap mao."
34 *Iesus ikeo pan bedane, "Nakeo tautaunga pago, labone bong kokako ga itang maitne, be eao ga paisiamo patol ngan oatai gau mao."
35 Be Petrus ikeo, "Goibe, gau ga namate toman ngan eao, be irangrang ngan napaisiamo bedaoa ngan eao mao ga mao tau." Ta gid aluagau padengada tiposa lalaede toa bedaoa pade.

Iesus iraring dadangai Getsemani
(Markus 14.32-42, Lukas 22.39-46)

36 Idio ta Iesus toman ngan ele aluagau tila ngan tibur ede tiuato Getsemani. Ta ikeo pagid aluagau, "Gimi adio amado nene, be gau nala eoa ta nararing."
37 Io, ibada Petrus ga Sebedi inat rua ga tila toman ngan ei, be ilolo isat kapei ta inaman kemi mao.
38 *Ta ikeo pagid, "Gau lolog isat kapei tau, ta naoangga namate. Gimi adio nene, be matami arar toman ngan gau."
39 Idio ta ila kautede pade ta idol ilabora ga isulug tanoeai ta iraring bedane, "Apa, oangga eao longo, bada loba ieieinga aea toa ne ga ila aluai ngan gau. Be nasi gau lingeg mao, nasi eao lingem."
40 Ga kus ta iluai mulian pagid ele aluagau, ta igera tienono. Ta ikeo pan Petrus bedane, "Madongan? Gimi arangrang ngan matami arar toman ngan gau irangrang ngan ado imata keleta mao?
41 Matami arar ga araring ta irangrang ngan atap ngan tobanga mao. Ngansa lolomi ikim inasi Deo, be tinimi iura mao."
42 Idio ta ila iraring toa bedaoa pade ta ikeo, "Apa, nakim loba ieieinga aea toa ne ila aluai ngan gau. Be oangga edap eta pade mao, ta eao keo ga manta naun, goibe kado mambe eao kim."
43 Ga kus ta iluai mulian pade, ta igera tienono maitne, ngansa matad iboboeo.

* **26:28:** IM 24.8, Jer 31.31-34, Sek 9.11, 1Ko 10.16 * **26:30:** Lu 22.39, Ins 18.1 * **26:31:** Sek 13.7, Ins 16.32 * **26:32:** Mt 28.7,16 * **26:34:** Mt 26.69-75 * **26:38:** Ins 12.27

44 Ta itnan gid pade ta ila iraring
lalaede toa bedaoa patol aea.
45 Ga kus ta iluai mulian pagid
aluagau ta ikeo, “Gimi aearagimi ga
aenono maitne? Ega, ado imata
tota iuot ne. Eine ga tidol Eaba
Inat ga idae pagid panua papaeamao
bagedeai.
46 *Adae ta tala. Ega, eaba
toa iuangga idol gau pagid panua
papaeamao bagedeai, tota inam
boloma ne.”

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(Markus 14.43-50, Lukas 22.47-53, Ioanes 18.3-12)

47 Iesus iposaposa maitne, be
mole mao Iudas, aluagau ede ngan
gid sangaul igegea rua, inama iuot
toman ngan ipom kapei. Gid madid-
nga tenainga ad ga gid kapeipei togid
Iuda tisula gid ga tila be tikikisi didi
ga kaip.
48 Be eaba toa iuangga idol Iesus
ga idae bagedeai, ikeo pagid motean
ngan kilala ede iuangga ikado. Ta
ikeo, “Oangga nabusum eaba ede
ipapa, eaba toa oa eine Iesus. Gimi
aluku ei.”
49 Be mole mao ila pan Iesus ta
ikeo, “Bong kemi, eaba paoatainga
am.” Ta ibusum ipapa.
50 Ta Iesus ikeo, “Leg eaba, danga
eao nama ngan, kado manmanae.”‡

Tota tila pan Iesus ta tidol baged ga
idae ngan ei ta tiluku ei.
51 *Be mole mao, Iesus ele aluagau
ede inusi ele didi ga iuot ta irau
ngan paeaeanga ton madidnga kapei
tenainga aea ta iket itanga ga put.
52 *Be Iesus ikeo, “Dol lem didi ga
iluai mulian aea lumaeai! Ngansa
oangga sai iparau ngan didi, eine ga
tipaeabu ngan ei pade ngan didi.
53 Be gau narangrang ngan nababa
ga ila pan Tamag ta isula ele anggelo
bunoringring sangaul bunoringring
rua (12,000) ta tinam tilua gau. Be
eao oatai mao?
54 Be oangga nakado bedaoa,
irangrang ngan Deo ele laulau
aea posanga iuot tautaunga mao.
Ngansa ele laulau ikeo ga gid danga
manta iuot toa bedane.”
55 *Ngan ado imata toaiua, Iesus
ikeo pagid ipom bedane, “Gimi
abada didi ga kaip ta anama ngan
lukunga gau mambe aluku eaba
ede lublubnga aea? Ado ga ado
namamado gadudunga ngan Deo
ele luma aea ala ga napapaoatai gid
ipom, be gimi aluku gau mao.
56 Be danga toa ngada ne iuot
ta iparangrang Deo ele posanga
mambe gid panua tibada iaoa ti-
bode mugaeai.” Tota ele aluagau toa
ngada oa titnan ei ta tiaoa alele.

Gid madidnga tipamadid Iesus ngan posanga
(Markus 14.53-65, Lukas 22.54-55, 22.63-71, Ioanes 18.13-14, 18.19-24)

57 Gid panua toa tiluku Iesus
tibada ei ga ila pan madidnga kapei
tenainga aea ieda Kaiapas. Gid
madidnga apu ad ga gid kapeipei
togid Iuda tiluplup toa eoa.
58 Petrus inasi ei ga ila, be idio
aluai tede ga ila irangrang ngan ma-
didnga kapei tenainga aea ele luma
aea ala. Ei idudunga ngan ala toa oa
ta ila imado toman ngan gid nakala
ton madidnga kapei, be iuangga ig-
era saoa kadonga ga iuot ngan Iesus.
59 Be gid madidnga tenainga ad
ga gid madidnga patutuinga posanga
ad padengada tiloilo panua eden-
gada ngan tiuaoa ngan posanga
pakakanga ngan Iesus, ta irangrang
ngan tiuot ngan ipu eta ngan raunga
ei ga imate.
60 Ta panua busa tinam ta tisol ei
ngan posanga pakakanga, be tiuot
ngan ele idil eta ngan pamatenga ei
mao.

Be panua rua tinam muriai

* **26:46:** Ins 14.31 ‡ **26:50:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne ipu ede pade bedane: *Leg eaba, eao nama ngan saoa?* * **26:51:** Ins 18.26 * **26:52:** OM 9.6, PM 13.10 * **26:55:** Lu 19.47, 21.37 * **26:61:** Ins 2.19-21

61 *ta tikeo bedane, “Eaba toa ne
ikeo ga irangrang ngan irepe Deo ele
luma, ta ipagun mulian ngan ado
tol.”
62 Tota madidnga kapei tenainga
aea imadid ta ibeta Iesus bedane,
“Eao kado posanga eta mao?
Posanga toa tisol go ngan ne madon-
gan?”
63 *Be Iesus mumun ga imadma-
did.
Ta madidnga kapei tenainga aea
ikeo pan bedane, “Ngan Deo toa ima-
mado somisomi ne ieda, eao posa
tautaunga pagai, eao Kristus§, Deo
Inat?”
64 *Ta Iesus ikeo, “Eine mambe eao
keo. Be gau nakeo pagimi, muriai
gimi ga agera Eaba Inat imado ngan
Deo toa iura kapei tau ibage oatai, ta
ei ga isulug ga inam ngan gid laulau
mariambai.”
65 *Io, madidnga kapei tenainga
aea ilongo bedaoa ta itaka ele
pononga mulian ta ikeo, “Eaba
ne iuangga ibada Deo imul! Gita
leda ipu eta ngan ilonga panua
padengada ngan solnga eaba toa
ne mao. Patautene talongo ipaeabu
ngan Deo ieda.
66 *Gimi aoangga takado mado
ngan ei?”
Ta tikeo, “Ei ele idil paeamao.
Manta imate.”
67 *Tota tiplapla imata ga tiraurau
ei. Be padengada tipodapoda ei
68 ta tikeo, “Eao Kristus na?
Oangga eao bada Deo iaoa tau-
taunga, keo pagai toa patautene, sai
ga sai tirau go?”

Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao
(Markus 14.66-72, Lukas 22.56-62, Ioanes 18.15-18, 18.25-27)

69 Be Petrus imamado gadudunga
ngan ala ton madidnga kapei
tenainga aea, be taine paeaeanga
ede ila boloma pan ta ikeo, “Eao pade
mamado toman ngan Iesus Galili
aea.”

“Eao pade mamado toman ngan Iesus Galili aea.”

70 Be ei ipaisiamo panua busa
matadeai ta ikeo, “Mao. Gau naoatai
ngan danga toa eao posaposa ngan
ne mao.”
71 Ta ila boloma ngan ala iaoa, ta
taine ede pade igera ei ta ikeo pagid
panua toa timadid boloma bedane,
“Eaba toa ne imamado toman ngan
Iesus Nasaret aea.”
72 Be ei ipaisiamo pade ta ikeo,
“Tautaunga gadae, gau naoatai ngan
eaba toa ne mao.”
73 Idio ta gid panua toa timadid
boloma oa tila pan Petrus ta tikeo,
“Tautaunga, eao eaba ede ngan gid.
Lingem ipasolan go mulian. Ngansa
am gagal mambe gid Galili.”
74 Be iposa tautaunga gadae ta
ikeo, “Gau naoatai ngan eaba toa oa
mao. Oangga napakaka, goibe Deo
ga ipaeabu ngan gau.”
Be mole mao kokako itang.
75 *Tota Petrus imata nanan Iesus
ele posanga pan bedane, “Kokako
ga itang maitne, be eao ga paisiamo
patol ngan oatai gau mao.” Tota iuot
ga ila gaot ta itang paeamao tau.

* **26:63:** Ais 53.7, Mt 27.12 § **26:63:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*
* **26:64:** Sng 110.1, Dan 7.13, Mt 24.30 * **26:65:** Mt 9.3, Ins 10.33 * **26:66:** Wkp 24.16, Ins 19.7
* **26:67:** Ais 50.6, 53.5 * **26:75:** Mt 26.34

27

Tibada Iesus ga ila pan Pailat
(Markus 15.1, Lukas 23.1-2, Ioanes 18.28-32)

1 Gaisala rumaruma ngan ado sae, gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda tirau posanga ngan pamatenga Iesus.
2 Tota tikaukau ei ta tibada ei ga ila pan Pailat, gavana ngan tibur toa oa.

Iudas ele matenga
(Panua Ato ad 1.18-19)

3 Be Iudas, eaba toa idol Iesus ga idae pagid aea isat bagedeai, igera mambe tirau posanga ngan pamatenga ei, ta ipul ilolo. Ei ibada pat silva sangaul tol toa oa ga iluai mulian pagid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda.
4 Ta ikeo, "Gau nakado kadonga sat ngan dolnga ei ga idae bagemiai. Ngansa ele idil eta paeamao mao, be gimi ga arau ei ga imate."
Be gid tikeo, "Eine gai lemai danga eta mao. Eine eao lem danga."
5 *Tota itado pat toa oa ga idio Deo ele lumaeai, ta itnan gid ta ila ikon igagal ga imate.
6 Be gid madidnga tenainga ad tibada pat toa oa ta tikeo, "Oangga tadol pat toa ne toman ngan gid tenainga toa Deo ele lumaeai, eine tutui mao. Ngansa eine olnga ngan raunga eaba ga imate."
7 Tota tirau posanga ngan pat toa oa ta tiuol ngan tano ede ton eaba ikakado ulo. Ta tano toa oa iman denga togid panua ngan gid tuanga aluai.
8 Tota tiuato tano toa oa, "Tano Sing aea." Be panua tiuatoato ieda toa bedaoa ga irangrang ngan labone pade.
9 *Kadonga toa oa iparangrang Deo ele posanga ede. Ieremaia ibada Deo iaoa mugaeai ta ikeo ga bedane, "Eaba toa oa, gid panua tiuol ei ngan pat silva sangaul tol ga iman led. Eine gid Israel tirau posanga ngan aea olnga iuot toa bedaoa.* Be gid panua tibada pat toa oa
10 ga ila pan eaba ikakado ulo ngan olnga aea tano idanga tede. Kadonga toa oa iuot mambe Maron irenren pagau ngan."

Pailat ibeta Iesus, "Eao maron kapei togid Iuda na?"
(Markus 15.2-5, Lukas 23.3-5, Ioanes 18.33-38)

11 Idio ta Iesus imadid gavana imatai, ta gavana ibeta ei bedane, "Eao maron kapei togid Iuda na?"
Ta Iesus ikeo, "Eine mambe eao keo."
12 *Ta gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda tisol ei ngan posanga busa. Be ei iposa eta mao.
13 Ga kus ta Pailat ibeta ei bedane, "Gid tisol go ngan posanga busa, be eao longo mao?"
14 Be Iesus ikoli posanga eta mao. Ta gavana imatala kapei.

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Markus 15.6-15, Lukas 23.13-25, Ioanes 18.39–19.16)

15 Be rai ga rai ngan ado Pasova aea, gavana inasnasi ipom linged ta ilongean eaba kelede ta itnan luma panasnga aea.
16 Be ngan ado toaiua, eaba ede ieda Barabas imamado ngan luma panasnga aea. Ei eaba paeamao ede ta iualu kapei.
17 Io, gid ipom tiluplup, ta Pailat ibeta gid bedane, "Gimi akim nalongean sai ga ila pagimi? Akim Barabas, mao akim Iesus toa tiuato ei Kristus?"
18 *Pailat ibeta gid ipom bedaoa ngansa iuatai mambe gid lolod paeamao sapaean ngan Iesus ta tiluku ei ga ila pan.
19 Ta Pailat imamado ngan mul patutuinga posanga aea, be iadaoa ipaoen posanga ga ila pan bedane,

* **27:5:** Mt 26.14-15, PA 1.18-19 * **27:9:** Jer 19.1-13, 32.6-9, Sek 11.12-13 * **27:9:** Ngan ado toaiua, oangga sai ikim iuol paeaeanga sapaean ga iman ei ele, ei ga ibada pat silva sangaul tol ga ila pagid panua ngan olnga ei. * **27:12:** Ais 53.7 * **27:18:** Ins 11.47-48, 12.19

"Eao kado kadonga eta ngan eaba tutui toa na mao. Ngansa made bong nagera ei ngan anunug, be nanaman paeamao lologeai."

20 Be gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda tidada gid ipom ngan posanga ta tibeta ei ngan ilongean Barabas ga ila pagid be irau Iesus ga imate.

21 Ta gavana ibeta gid pade bedane, "Gimi akim nalongean sai ngan gisirua ta ila pagimi?"

Ta tikeo, "Barabas!"

22 Ta Pailat ibeta gid, "Tota akim nakado mado ngan Iesus toa tiuato ei Kristus?"

Ta gid toa busa oa tingangar bedane, "Patoto ei ngan abei tabala!"

23 Ta Pailat ibeta gid, "Ngan saoa? Ele kadonga isaoa paeamao?"

Be tingangar kapei pade bedane, "Patoto ei ngan abei tabala!"

24 *Io, Pailat igera mambe tilongo ele posanga eta mao, be tiuangga tikado paraunga. Tota ibada eau ta isigiri ibage ipom matadeai ta ikeo, "Eine gau leg idil eta paeamao ngan eaba toa ne aea pamatenga mao. Eine gimi lemi idil paeamao."

25 *Ta gid panua toa ngada oa tikoli ele posanga bedane, "Goibe, aea pamatenga eine idil paeamao togai ga lemai gergeu."

26 Tota ilongean Barabas ga ila pagid, be idol Iesus ga idae pagid panua paraunga ad bagedeai. Ta ikeo ga timuimui† ei ga kus ta tipatoto ei ngan abei tabala.

Gid panua paraunga ad tigalinge sat ngan Iesus
(Markus 15.16-20, Ioanes 19.2-3)

27 Idio ta gavana ele panua paraunga ad tibada Iesus ga ila ngan luma gavman aea. Ta gid panua paraunga ad toa busa oa tiluplup Iesus imatai.

28 *Gid titil pononga ngan ei ta tidol pononga singsingia ngan itin mambe pononga togid mamaron kapeipei.

29 Ga kus ta tibada oaroaro aea gigi ta tikado mambe nakala togid mamaron kapeipei ta tidol ga idae ilaborai. Be tidol piso matua ede ngan ibage oatai, ta tigalinge ngan ei. Be tikor aed boloma pan ta tikeo, "Ado kemi, maron kapei togid Iuda!"

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Oaroaro aea gigi toa tidol ga idae Iesus ilaborai.

30 *Gid tiplapla ei ga tibada piso toa oa ta tiraurau ngan ilabora.

31 Tigalinge ngan ei toa bedaoa ga kus ta titil pononga singsingia ngan ei, ta tidol ele pononga mulian. Ta tibada ei ga ila ngan patotonga ei ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Markus 15.21-32, Lukas 23.26-43, Ioanes 19.17-27)

32 Idio ta tilalala ga tila, be gid panua paraunga ad tigera eaba ede Sairini aea ieda Saimon. Gid tiparpar ngan ei ta ibisi Iesus aea abei tabala.

33 Tota tiuot ngan tibur toa tiuato Golgota. Edaeda toa ne ipu eine Tibur Laborada Ituatua aea.

34 *Toa eoa tibada oain pan Iesus, be tibul toman ngan sul ede ipaipai.

* **27:24:** Lo 21.6-9 * **27:25:** PA 5.28 † **27:26:** Oaro toa timuimui Iesus ngan, tikado ngan bulmakao itin kukul. Ngan oaro imata, tikaukau aen gereirei ta itakataka itin. * **27:28:** Lu 23.11 * **27:30:** Ais 50.6 * **27:34:** Sng 69.21

Ei itoba, be itin ngan aea unnga
mao.‡
35 *Tipatoto ei ngan abei tabala
ga kus ta tipota ele danga sisid pol
ngan gid, be titado danga ede iman
salisalinga ngan sionga sai ga sai ga
tibada.
36 Ta tidio timamado be timariala
ngan ei.
37 Be gadae ngan ilabora, tibode
posanga toa tisol ei ngan bedane,
“Eine Iesus, maron kapei togid
Iuda.”
38 *Be boloma ngan Iesus, tipatoto
panua rua lublubnga ad ngan abei
tabala pade, ede ngan ibage oatai, be
ede pade ngan ibage angas.
39 *Be gid panua toa tila ga tinam,
tiposa paeamao ngan ei ga laborad
itambolembole
40 *ta tikeo, “Eao oangga repe Deo
ele luma ta pagun mulian ngan ado
tol? Oangga eao Deo Inat, lua eao
mulian ta tnan abei tabala ga sulug!”
41 Be gid madidnga tenainga ad ga
apu ad ga gid kapeipei togid Iuda,
aoad ibiu ei toa bedaoa pade ta tikeo,
42 “Ei ilualua panua padengada, be
irangrang ngan ilua ei mulian mao.
Be ei maron kapei Israel aea! Kemi
ngan itnan abei tabala ga isulug. Toa
bedaoa ga loloda matua ngan ei.
43 *Ei ikeo ga ilolo matua ngan Deo.
Ta oangga Deo ikim ei, kemi ngan
ibada ei mulian. Ngansa ikeo ngan
ei mulian bedane, ‘Gau Deo Inat.’ ”
44 Be panua rua lublubnga ad toa
tipatoto gid ngan abei tabala boloma
ngan Iesus, gid pade tiposa paeamao
ngan ei toa bedaoa.

Iesus ele matenga
(Markus 15.33-41, Lukas 23.44-49, Ioanes 19.28-30)

45 Be tutui ngan arobad, tibur toa
ngada oa iuot dodom ga irangrang
ngan lailai toaiua ngan ado imata tol.
46 *Be boloma ngan ado imata tol,
Iesus ingangar kapei bedane, “Eli,
Eli, lama sabaktani.” Posanga toa ne
ipu bedane, “Ag Deo, ag Deo, eao pul
murim ngan gau ngan saoa?”
47 Be panua edengada toa timadid
boloma oa tilongo posanga toa oa ta
tikeo, “Ei ta ibaba Elaija!”
48 *Ta manmanae eaba ede ngan
gid ilado ga ila ibada asile tad aea
ta ilolo ngan oain isul meleoleonga.
Ga kus ta iaud ngan piso imata ta
iuangga ipaun ei ngan.
49 Be gid padengada tikeo, “Kado
ei mao. Tadio ge ta tagera. Elaija
ga inama tautaunga ngan badanga ei
mulian, mao mao?”
50 Idio ta Iesus ingangar kapei
pade ta itautau itnan ei ga ila be
imate.
51 *Be tutui ngan ado imata toaiua,
malo kapitnami toa itututu Deo ele
luma iloleai oa, itakai pan gadae
ga isulug ta iuot rua. Be nauruge
kapei inuga tano ta gid pat kapeipei
timapoga.
52 Be gid denga aoad ipokakai, ta
panua tututui busa toa timate mu-
gaeai tota tidae mulian.
53 Gid titnan denga, be muriai
ngan Iesus ele daenga mulian,
tidudunga tuanga iloleai ta panua
busa tigera gid.
54 Be madidnga paraunga aea ga
ele panua paraunga ad toa timariala
ngan Iesus, tigera tano inogoi ga gid
danga padengada iuot toa bedaoa, ta
timataud kapei ta tikeo, “Tautaunga,
eaba toa ne, ei Deo Inat!”
55 *Be taine busa timadmadid aluai
tede ga timamaran ele matenga. Gid
tinasnasi Iesus Galili ga tinam, be
tilualua ei.
56 Ede ngan gid, eine Maria Mak-
dala aea, be ede pade eine Maria toa
Jems ga Iosep tnad, be ede pade eine
Sebedi iadaoa.

‡ **27:34:** Panua oatainga ad edengada tiadi mambe sul toa ipaipai oa, iman marasin ieieinga aea. Be Iesus iun mao, ngansa iuangga inaman ieieinga ta ibada gita ada panasnga ngan leda kadonga sasat.

* **27:35:** Sng 22.18 * **27:38:** Ais 53.12 * **27:39:** Sng 22.7, 109.25 * **27:40:** Mt 26.61, Ins 2.19
* **27:43:** Sng 22.8 * **27:46:** Sng 22.1 * **27:48:** Sng 69.21 * **27:51:** IM 26.31-33, Ibr 10.19-20
* **27:55:** Lu 8.2-3

Tidol Iesus ipat dengaeai
(Markus 15.42-47, Lukas 23.50-55, Ioanes 19.38-42)

57 Ado iuangga idil ngan lailai toaiua, be eaba ede tuanga Arimatea aea inam, ieda Iosep. Ele danga sisid busa, be ei pade iman aluagau ede ton Iesus.
58 *Ei ila pan Pailat ta ibeta ei ngan ilongean Iesus ipat ta ibada. Io, Pailat ilongo ta ikeo pagid panua paraunga ad ta tibada Iesus ipat ga ila pan.
59 Iosep ibada Iesus ipat ta imol ei ngan malo bodbode toa aea muk eta mao.
60 *Ga kus ta idol ngan denga pau ede ei ton. Denga toa oa eine Iosep ipir pat kapei ede ta ikado aea baba. Tota ipul pat kapei ede ta ipakala denga iaoa ngan, ga kus ta ila.
61 Be Maria Makdala aea ga Maria toa ede pade oa timamado boloma, iadag ngan denga iaoa.

Panua paraunga ad timariala ngan Iesus aea denga

62 Ado toaiua eine Ado Koromotnga aea toa imuga ngan Ado Earainga aea. Be ngan ado sae gid madidnga tenainga ad ga gid Parisi tiluplup ga tila pan Pailat
63 *ta tikeo bedane, “Eaba kapei, gai matamai nanan posanga ede toa eaba pakakanga aea oa ikado ngan ei imata eababa maitne. Ikeo, ‘Muriai ngan ado tol, eine ga nadae mulian.’
64 Tota eao manta keo pagid panua paraunga ad ta timariala kemi ngan denga ga irangrang ngan ado tol aea. Ngan kado ta ele aluagau tila tipaeaoa ipat ta tikeo pagid ipom bedane, ‘Ei idae mulian ngan matenga.’ Toa bedaoa ga posanga pakakanga pau toa ne iasal posanga pakakanga toa ei ikakado mugaeai.”
65 Ta Pailat ikeo pagid, “Gid panua paraunga ad tidio bagemiai. Ala adol gid ta timariala kemi ngan denga, mambe gimi akeo ngan.”
66 Tota tila tipakala denga iaoa ta tidol kararanga ede ngan pat kapei toa oa. Ta tidol gid panua paraunga ad ta tidio timariala ngan.

28

Iesus idae mulian ngan matenga
(Markus 16.1-10, Lukas 24.1-10, Ioanes 20.1-18)

1 Gaisala rumaruma ngan ado toa inasi Ado Earainga aea, Maria Makdala aea ga Maria ede pade tisogou ga tila ngan geranga Iesus aea denga.

2 Be mole mao, nauruge kapei inuga tano. Ngansa anggelo ton Maron isulug buburiai ga inam ta ila ipul pat kapei denga iaoai ta idae imado ngan.
3 Anggelo toa oa imata mil ga mil mambe gla isamil, be ele pononga bodbode tau mambe laulau bodbode mariambai.
4 Gid panua paraunga ad toa timariala ngan denga oa timataud kapei ga tisamimi, be titap ga tisulug mambe panua timate.

5 Be anggelo ikeo pagid taine bedane, “Amataud mao. Gau naoatai, gimi anam ngan ilonga Iesus, eaba toa tipatoto ei ngan abei tabala.
6 *Be ei nene mao. Idae mulian o! Eine mambe ikeo pagimi ngan mugaeai. Anama agera imul.
7 Be ala manmanae ta apalongo ele aluagau bedane, ‘Ei idae mulian ngan matenga! Be ega, ei ga imuga ngan gimi ta ila Galili. Ta gimi ga agera ei toa eoa.’ Ega, napalongo gimi na.”

* **27:58:** Lo 21.22-23 * **27:60:** Ais 53.9 * **27:63:** Mt 12.40, 16.21, Mk 9.31, 10.33-34, Lu 9.22, 18.31-33, Ins 2.19-21 * **28:6:** Mt 12.40, 16.21

"Ei nene mao. Idae mulian o!"

8 Io, gid taine titnan denga man-
manae be timataud kapei ga tinid
igelgel. Gid tilado ga tila ngan palon-
gonga ele aluagau.
9 Be mole mao Iesus iuot pagid
edapeai ta ikeo, "Gaisala kemi." Be
gid tila boloma pan ta tikisi iaepu ga
tisoa ieda.
10 *Ta Iesus ikeo pagid, "Amataud
mao. Be ala apalongo oaeoaeg ta tila
Galili. Ta gid ga tigera gau toa eoa."

Posanga togid panua paraunga ad

11 Gid taine tilado ga tila, be mole
mao gid panua paraunga ad idanga
ede tila tuangai ta tipalongo gid ma-
didnga tenainga ad ngan danga toa
ngada oa iuot.
12 Gid tiluplup toman ngan gid
kapeipei togid Iuda ta tirau posanga
ede. Ta tibada pat silva kapei tede ga
ila pagid panua paraunga ad
13 ta tikeo, "Oangga sapadua tibeta
gimi, manta akeo bedane, 'Ele alua-
gau tinam bong ta tipaeaoa ipat, be
gai aenono.'
14 Be oangga gavana ilongo
posanga toa ne, eine gai ga apatarui
posanga ga ila pan, ta kadonga
kulupu eta ga iuot ngan gimi mao."
15 Idio ta gid panua paraunga
ad tibada pat toa oa ta tila tikado
mambe gid madidnga tikeo pagid
ngan. Tota posanga toa ne iuasasa
alele pagid Iuda ga irangrang ngan
labone.

Iesus ibada naurata pagid ele aluagau
(Markus 16.14-18, Lukas 24.36-49, Ioanes 20.19-23)

16 *Idio ta gid aluagau sangaul ga
igegea ede tila Galili ngan lusi toa
Iesus ikeo pagid ngan.
17 Gid tigera ei ta tisoa ieda, be
edengada lolod ruangada.
18 *Be Iesus ila boloma ta ikeo
pagid bedane, "Deo idol danga toa
ngada ne buburiai ga tanoeai ga idae
gau bagegeai.
19 *Tota gimi ala ta akado ga gid
alu toa ngada ne lolod matua ga
tinasnasi gau. Be apaliliu gid ngan
Tamada ieda ga Inat ga Itautau Tu-
tui.
20 Be leg posanga toa ngada ne
nababada pagimi, apaoatai gid ngan
ta tinasnasi pade. Be ega, gau na-
mamado toman ngan gimi toa somi-
somi ne ga irangrang ngan madonga
tanoeai kus."

* **28:10:** Mt 26.32 * **28:16:** Mt 26.32 * **28:18:** Ins 13.3, Ep 1.20-22 * **28:19:** Mk 16.15-16, PA 1.8

Ato kemi ton Iesus Kristus
Markus ibode

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(Mateus 3.1-12, Lukas 3.1-18, Ioanes 1.19-28)

1 Ato kemi ton Iesus Kristus, Deo Inat, iuot mugaeai ga bedane:
2 *Aisaia ibada Deo iaoa ta ibode ga bedane,

"Ega, gau ga nasula leg eaba ato aea
ta ila imuga ngan eao.
Ta ei ga isaoa edap
ngan lem namanga."

3 *"Eaba ede ipotalae ngan tibur
modamodanga bedane,
'Asaoa Maron ele edap ga apatu-
tui kemi!' "

4 *Tota Ioanes Paliliunga aea ila ngan tibur modamodanga, ta ipaola posanga pagid ipom ngan gid manta tipul lolod ga tibada paliliunga, ta Deo isamum led kadonga sasat.
5 Gid panua busa ngan tibur Iudea ga tuanga Ierusalem tila pan Ioanes ta tiuaoa ngan led kadonga sasat, ta Ioanes ipaliliu gid ngan eau Iordan.
6 *Be Ioanes ipit malo tikado ngan kamel ilaun ta ikaukau irabu ngan aea pus tikado ngan bulmakao itin kukul. Ianean gurisi ga iunun bon isul tibur aea.
7 *Ei ipaola posanga bedane, "Eaba ede ga inam muriai ngan gau, ei iura kapei ngan gau. Ei iasal gau tau, ta irangrang ngan namouru ngan luanga ei ngan ele su aea polanga mao.
8 Gau napaliliu gimi ngan eau, be ei ga ipaliliu gimi ngan Itautau Tutui."

Ioanes ipaliliu Iesus
(Mateus 3.13-17, Lukas 3.21-22)

9 Idio ta ngan ado toaiua, Iesus itnan tuanga Nasaret ngan tibur Galili ta ila ngan eau Iordan, ta Ioanes ipaliliu ei.

Ioanes ipaliliu Iesus.

10 Ei itnan eau ga idae, be mole mao igera bubur ipokakai ta Itautau Tutui isulug ga inam pan mambe man barur.
11 *Be babanga ede isulug buburiai ga inam ta ikeo, "Eao gau Natug. Gau nakim go tau. Tinig igelgel ngan eao."

Satan itoba Iesus
(Mateus 4.1-11, Lukas 4.1-13)

12 Be mole mao, Itautau Tutui isula Iesus ta ila ngan tibur modamodanga.
13 *Ei idio ngan tibur toa oa aea ado sangaul pange, be Satan itobatoba ei. Ei imamado toman ngan gid masilau saksak, be gid anggelo tinam tilua ei.

Iesus ele naurata iuot matamata Galili
(Mateus 4.12-17, Lukas 4.14-15)

14 *Be muriai ngan tidol Ioanes ngan luma panasnga aea, Iesus ila ngan gid tuanga Galili ta ipaola Deo ele ato kemi.
15 *Ta ikeo, "Ado toa Deo isio ne tota inama. Madonga Deo ibageai ta iuot. Tota gimi manta apul lolomi ta lolomi matua ngan ele ato kemi!"

Iesus ibaba panua pange ta tinasi ei
(Mateus 4.18-22, Lukas 5.1-11)

* **1:2:** Mal 3.1 * **1:3:** Ais 40.3 * **1:4:** PA 13.24, 19.4 * **1:6:** 2Kin 1.8, Mt 11.8 * **1:7:** PA 13.25
* **1:11:** Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 12.18, Mk 9.7 * **1:13:** Sng 91.11-13 * **1:14:** Mk 6.17 * **1:15:** Mt 3.2

16 Idio ta Iesus ipapaele labiai
ngan liu kapei Galili, ta igera Sai-
mon ga itar kakau Andreas titatado
puo liuiai, ngansa gisirua tibabada ia
iman led pat aea.
17 Ta Iesus ikeo pagisirua,
“Gimirua anam anasi gau, ta gau ga
napaoatai gimi ngan badanga panua
ga tinam pagau, mambe labone
ababada ia.”
18 Mole mao, gisirua titnan led puo
ga idio, ta tila tinasi ei.
19 Idio ta ilalala pade ta igera Jems
toa Sebedi ele gergeu ga itar kakau
Ioanes. Gisirua pade timamado oa-
gaeai ta tiaman led puo.
20 Mole mao, ibaba gisirua. Tota
titnan tamad Sebedi ga idio oagaeai
gisingada ele panua naurata ad, ta
gisirua tila tinasi ei.

Iesus isere iriau paeamao ngan eaba ede (Lukas 4.31-37)

21 Idio ta Iesus asingada ele alu-
agau tila Kapernaum. Be mole
mao idudunga ngan luma raring aea
ngan Ado Earainga aea ta ipapaoatai
gid.
22 *Tilongo ele paoatainga ta
timatala kapei, ngansa ei ipapaoatai
gid mambe gid madidnga apu ad
mao, be ikakado paoatainga mambe
eaba ieda kapei.
23 Be mole mao, eaba ede ingangar
luma raring aea iloleai. Iriau paea-
mao ienono pan
24 *ta ikeo, “Iesus, Nasaret am, eao
ga kado mado ngan gai? Eao nam
ngan paeabunga gai na? Gau naoatai
ngan eao. Eao Eaba Tutui ton Deo.”
25 Be Iesus idaba iriau paeamao ta
ikeo, “Kapin aoam ta tnan ei.”
26 *Tota iriau paeamao toa oa in-
uga ei paeamao tau ta ingangar, ga
kus ta itnan ei ga ila.
27 Be panua toa ngada oa tikakrik
ta tibeta pol ngan gid bedane,
“Danga ne saoa toa? Eine paoatainga
pau ede inam pan eaba ieda kapei!
Ei iposa pagid iriau papaeamao ta
tilongo ilinge.”
28 *Tota iualu ilado manmanae ga
ila ngan tuanga toa ngada oa Galili.

Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine (Mateus 8.14-15, Lukas 4.38-39)

29 Iesus asingada ele aluagau tit-
nan luma raring aea ga tiuot ta tila
tutui pan Saimon ga Andreas led
lumaeai. Jems ga Ioanes tila pade.
30 Be Saimon ilaoa taine itin iua-
naoana ta ienono imuliai. Be tutui
ngan Iesus inama iuot, tipalongo ei.
31 Ei ila boloma pan ta ikisi ibage
ta ilua ei ga idae. Be oanaoananga
itnan ei, ta ila ipan ad annga.

Iesus ikado kemi panua busa (Mateus 8.16-17, Lukas 4.40-41)

32 Ado idil ngan lailai toaiua, be gid
panua tital panua busa ad dibala ta
tila pan Iesus. Ga tital padengada toa
iriau papaeamao ienono ngan gid ta
tila pan.
33 Gid ipom toa ngada oa tuangai
tinam timadmadid atama iaoai.
34 *Ta ei ikemi panua busa ad
dibala imata ede ga ede, ga isere-
sere iriau papaeamao pagid panua
padengada. Be ei ilongean gid
iriau papaeamao ta tiposaposa mao,
ngansa gid tiuatai ngan ei sai.

Iesus ila ngan tuanga busa Galili (Lukas 4.42-44)

35 *Gaga iuangga itakai, be Iesus
idae ta iuot ga ila ngan tibur
modamodanga. Ei idio iraring toa
eoa.
36 Be Saimon masin tiloilo ei.
37 Tiuot ngan ei ga kus ta tikeo,
“Panua busa tiloilo eao.”
38 Be ikeo pagid, “Kemi ngan tala
ngan gid tuanga padengada boloma,
ta irangrang ngan napaola posanga
ga ila pagid. Ngansa gau nanama
ngan ipu tota nene.”
39 *Idio ta ila ngan gid tuanga busa
Galili ga idudunga ngan gid luma
raring aea, ta ipaola Deo ele posanga

* **1:22:** Mt 7.28-29 * **1:24:** Mk 5.7 * **1:26:** Mk 9.26 * **1:28:** Mt 4.24 * **1:34:** Mk 3.10-12
* **1:35:** Mt 14.23, Mk 6.46 * **1:39:** Mt 4.23, 9.35

ga ila pagid ga iseresere iriau papaeamao.

Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan
(Mateus 8.1-4, Lukas 5.12-16)

40 Idio ta eaba ede aea dibala kankan ila pan Iesus. Ei ikor iae pan ta ibeta matua ei bedane, "Oangga eao kim, eao rangrang ngan kado tinig ga iuot kemi Deo imatai*."

41 Iesus iuduan ei ta idol ibage ga idae ngan ei ta ikeo, "Gau nakim. Eao tinim iuot kemi."

42 Be mole mao, dibala kankan itnan ei ta iuot kemi pade.

43 Iesus isula ei manmanae ga ila be iposa matua pan bedane,

44 *"Gabit kemi. Keo pan eaba eta pade mao. Be la tutui pan eaba tenainga aea ta pasolan tinim pan. Ga kus ta tal lem tenainga ngan tinim iuot kemi, mambe Moses ele apu ikeo ngan. Kadonga toa ne ga ipasolan gid mambe tinim iuot kemi tautaunga."

45 Be mao. Eaba toa oa ila ta iuaoa pagid panua busa ngan danga toa oa ta ipaoasasa aea posanga. Toa bedaoa ta Iesus irangrang ngan ilalala tuangai panua matadeai mao. Be ei idio ngan tibur modamodanga, ta panua busa ngan tuanga toa ngada oa tilagalaga pan.

2

Iesus ikado kemi eaba iae ga ibage imate
(Mateus 9.1-8, Lukas 5.17-26)

1 Ado edengada ila ga kus ta Iesus iluai mulian ele tuangai Kapernaum. Ta gid panua tilongo mambe ei imamado lumaeai.

2 Be panua busa tiluplup ta tipakaranga luma ilolo, be atama iaoa pade iuon ngan gid panua. Ei ipaola Deo ele posanga ila pagid.

3 Be panua pange tibisi eaba ede ngan aea nagarengreng ta tinam. Eaba toa oa iae ga ibage imate.

4 Be tirangrang ngan tibada ei ga ila boloma pan mao, ngansa panua busa ga edap mao. Tota tidae ga tila ta tirepe usi gadae ngan tibur toa Iesus imamado ngan. Tikaukau aea nagarengreng ngan oaro ta tipasil ei ngan baba toa oa ta idudunga lumaeai.

5 Iesus igera led kadonga lolo matua aea ta ikeo pan dibala tamad bedane, "Leg eaba, gau nasamum lem kadonga sasat na."

6 Be gid madidnga apu ad timamado pade ta tikeo lolodeai bedane,

7 "Ikamado ga eaba toa ne iposa bedane? Ei iuangga ibada Deo imul! Eaba eta irangrang ngan isamum kadonga sasat mao. Deo kekelen irangrang."

8 Be mole mao toa iloleai oa, Iesus iuatai ngan led posanga lolodeai ta ikeo pagid bedane, "Ikamado ga aposa bedaoa lolomiai?

9 Posanga isaoa aea naurata malan: oangga nakeo pan dibala tamad bedane, 'Gau nasamum lem kadonga sasat,' mao oangga nakeo, 'Dae madid, bada am nagarengreng ta lalala'?

10 Be gau ga napasolan gimi ta irangrang ngan aoatai kemi mambe Eaba Inat ieda kapei tanoeai ngan samumnga kadonga sasat." Ta ikeo pan dibala tamad bedane,

11 "Nakeo pago, dae madid, bada am nagarengreng ta la lem lumaeai."

12 Tota eaba toa oa idae imadid ta manmanae ibada aea nagarengreng ta iuot ga ila panua busa matadeai. Ta gid toa ngada oa timatala kapei ga tisoa Deo ieda ta tikeo, "Mugaeai ga inam, gai agera danga eta bedane mao!"

Iesus ibaba Livai ta inasi ei
(Mateus 9.9-13, Lukas 5.27-32)

* **1:40:** Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao *Deo imatai. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46.* * **1:44:** Wkp 14.1-32

13 Idio ta Iesus ila labiai ngan liu
kapei Galili pade. Be ipom kapei tila
pan, ta ipaoatai gid.
14 Ga kus ta ilalala ga ila ta igera
Livai toa Alpius inat imamado ngan
luma takis aea. Ta Iesus ikeo pan,
"Eao nam nasi gau." Tota idae ta ila
inasi ei.
15 Idio ta gisirua timamado Livai
ele lumaeai ga tianean. Be panua
busa takis ad ga kadonga sasat ad
timamado ga tianean toman ngan
Iesus ga ele aluagau. Ngansa panua
matad ede ga ede tinasnasi ei.
16 *Be gid madidnga apu ad ga
gid Parisi tigera ei ianean toman
ngan gid panua kadonga sasat ad
ga panua takis ad, ta tikeo pagid
ele aluagau bedane, "Ikamado ga
ami Maron ianean toman ngan gid
panua kadonga sasat ad ga panua
takis ad?"
17 Be Iesus ilongo toa bedaoa ta
ikeo pagid, "Gid panua tinid kemi led
ipu eta ngan tila pan eaba keminga
aea mao, be gid dibala tilagalaga
pan. Gau nanam ngan babanga gid
panua tututui mao, be nanam ngan
babanga gid panua kadonga sasat
ad."

Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga mugamuga mao
(Mateus 9.14-17, Lukas 5.33-39)

18 Be gid aluagau ton Ioanes Palil-
iunga aea ga togid Parisi tinasnasi
kadonga ngan plesenga annga. Ta
ado ede tila pan Iesus ta tibeta ei,
"Ikamado ga gid aluagau ton Ioanes
Paliliunga aea ga togid Parisi tiplese
annga, be eao lem aluagau tiplese
annga mao?"
19 Ta Iesus ikoli led posanga be-
dane, "Oangga eaba ede iuai taine ta
tikado eaneannga ngan led oainga,
gid toman ngan oaeoaed tirangrang
ngan tiplese annga pade? Eine
mao. Oangga eaba oainga imamado
toman ngan gid, tinid igelgel ta tiran-
grang ngan tiplese annga mao.
20 Be ado ede muriai, panua paden-
gada ga tipaeaoa eaba toa oa ga ila
aluai ngan gid. Ta ngan ado toaiua,
gid ga tiplese annga.
21 "Eaba eta irangrang ngan ibada
malo ilia pau ta isaisai ngan aea malo
mugamuga aea krak mao. Oangga
ikado bedaoa, be imum ga kus ta
ipaeanado, eine malo pau ilia ga
itaka malo mugamuga ga paeamao.*
22 Be eaba eta irangrang ngan
iparere oain pau ngan meme itin
kukul mugamuga mao. Oangga
ikado bedane, eine oain pau ga ikado
meme itin kukul mugamuga ga pak.
Ta oain ga itoki, ga meme itin kukul
pade ga iduaea. Be gita taparere oain
pau ngan meme itin kukul papau."

Iesus iposa ngan kadonga ngan Ado Earainga aea
(Mateus 12.1-8, Lukas 6.1-5)

23 Idio ta ngan Ado Earainga aea
ede, Iesus ilalala rabu ngan dadanga
wit, be ele aluagau tipasu wit itautau
edengada ta tianean ga tilalala.
24 *Be gid Parisi tikeo pan bedane,
"Ega, ikamado ga lem aluagau tikado
kadonga itutui mao ngan Ado Ear-
ainga aea?"
25 *Be ikeo pagid, "Kado gimi aoato
laulau ngan Devit ele kadonga toa
mugaeai oa mao? Ngan ado toaiua,
Devit asingada iuaeoae ad annga
mao, ta pitoreagid.
26 *Ta idudunga Deo ele palatai
ngan ado toaiua Abiatar iman ma-
didnga kapei tenainga aea, ta ibada
bret tenainga aea toa ienono Deo
imatai ta ian. Be bret toa oa,
itutui ngan gid panua tenainga ad
kekelegid tianean. Be Devit ian ta
ipan iuaeuae ad pade."
27 *Ta Iesus ikeo pagid, "Deo ele
ipu ngan dolnga gid eababa, eine

* **2:16:** Mt 11.19 * **2:21:** Ikamado ga Iesus ikeo ga malo pau ilia ga itaka malo mugamuga? Eine ngansa gid Israel mugaeai, ad malo ede pade ngan gita ada malo labone. Togid, oangga tiuaoai pau ga kus ta timum ta tipaeanado, eine ga ila kakauede. * **2:24:** Lo 23.25 * **2:25:** 1Sml 21.1-6 * **2:26:** Wkp 24.5-9 * **2:27:** Lo 5.14

ngan nasinga gid apu ngan Ado Earainga aea mao. Be ele ipu ngan dolnga Ado Earainga aea, eine ngan luanga gid eababa.
28 Tota Eaba Inat, ei Maron ngan Ado Earainga aea pade."

3

Ngan Ado Earainga aea, Iesus ikemi eaba ibage
(Mateus 12.9-14, Lukas 6.6-11)

1 Idio ta Iesus idudunga pade ngan luma raring aea. Be eaba ede ibage imate imamado toa eoa.
2 Be gid panua matad ingitngit Iesus, ngansa oangga tigera ei ikado kemi dibala ngan Ado Earainga aea, eine ga tisol ei ngan posanga.
3 Be ikeo pan eaba toa ibage imate oa bedane, "Nam madid rabu."
4 *Ta ibeta gid bedane, "Ngan Ado Earainga aea, eine tutui ngan takado kadonga kemi, mao takado kadonga paeamao? Eine tutui oangga tabada mulian gid panua, mao tapaeabu ngan gid?" Be gid tiposa eta mao.
5 Ta imata inono gid kelede kelede be ilolo bake, ngansa tipaki tangad ngan posanga tautaunga, ta ei ilolo itang. Ta ikeo pan eaba toa oa, "Patutui bagem." Io, ipatutui ibage, be ibage iuot kemi pade.
6 *Idio ta gid Parisi tiuot ga tila tiluplup toman ngan Erot ele panua, ta tiloilo edap eta ngan pamatenga ei.

Panua busa tiluplup boloma ngan liu kapei Galili

7 Idio ta Iesus asingada ele aluagau titnan tuanga toa oa ta tila ngan liu kapei Galili. Be gid ipom tinasi gid. Gid panua Galili, ga Iudea,
8 ga tuanga Ierusalem, ga tibur Idumea, ga gid tuanga iadag ngan eau Iordan, ga tuanga Tair ga Saidon, ga gid tuanga boloma ngan, gid busa tilongo ngan ele kadonga ta tilagalaga pan.
9 Ta ikeo pagid ele aluagau ngan tibada oaga eta ga inam ta imomono boloma, ta oangga gid ipom tigong ei, eine ga idug ga idae ngan.
10 *Ngansa ei ikakado kemi panua busa. Ta sapadua tidibal, eine tiparpar ngan sibonga ei ta tipairile ngan gid.

Iesus ikakado kemi panua busa.

11 *Be oangga gid iriau papaeamao tigera ei, gid tikor aed ngan ei ta tingangar ta tikeo, "Eao Deo Inat."
12 *Be ei ipakoko gid matua tau ngan tiuaoa ngan ei sai.

Iesus idol ele aluagau sangaul ga igegea rua
(Mateus 10.1-4, Lukas 6.12-16)

13 Idio ta Iesus idae ga ila lusiai ta ibaba gid panua toa ikim gid, ta tila pan.
14 Ei idol panua sangaul ga igegea rua ta iuato gid ele panua ato ad. Ei ikim timamado toman ngan ei somisomi, ta iuangga isula gid ga tila tipaola posanga,
15 ga iuangga ipamatua gid ngan serenga iriau papaeamao.
16 *Gid sangaul ga igegea rua toa Iesus idol oa, edad ga bedane: Saimon toa Iesus iuato ieda ede pade Petrus,
17 *ga Jems toa Sebedi inat, ga itar kakau Ioanes. (Iesus iuato gisirua

* **3:4:** Lu 14.3 * **3:6:** Mt 22.15-16 * **3:10:** Mt 14.36 * **3:11:** Lu 4.41 * **3:12:** Mk 1.34 * **3:16:** Ins 1.42 * **3:17:** Lu 9.54

edad ede pade Boanerges. Be edaeda
toa ne ipu bedane: Gisirua mambe
mariamba ele tandanga.)
18 Ga idol Andreas, ga Pilip, ga
Bartolomeus, ga Mateus, ga Tomas,
ga Jems toa Alpius inat, ga Tadius, ga
Saimon Selot*,
19 ga Iudas Iskariot toa muriai idol
Iesus ga idae aea isat bagedeai.

Madidnga apu ad tiuangga Iesus iboko toman ngan Belsebul
(Mateus 12.22-32, Lukas 11.14-23, 12.10)

20 Idio ta Iesus idudunga lumaeai.
Be panua busa tiluplup pade ta
tikado ga Iesus asingada ele aluagau
tirangrang ngan tian ad annga mao.
21 Be isobosobo tilongo toa bedaoa
ta tikeo ga ei imangamanga. Tota tila
ngan badanga ei mulian.
22 *Be gid madidnga apu ad titnan
Ierusalem ga tinam ta tikeo, "Belse-
bul† toa gid iriau papaeamao ad
madidnga ienono pan, ta iseresere
gid iriau papaeamao ngan Belsebul
iura."
23 Be Iesus ibaba gid ga tinam pan
ta itado oanenga itna pagid bedane,
"Satan irangrang ngan isere Satan
mao.
24 Oangga maron kapei ede ele
panua timapoga ta tiparau pol ngan
gid, irangrang ngan timadid matua
mao.
25 Ga oangga gid panua ngan luma
ede timapoga ta tiparau pol ngan
gid, gid iaoa kelede toa oa tirangrang
ngan timadid matua mao pade.
26 Tota oangga Satan ele panua
timapoga ta tiparau pol ngan gid,
eine ga timadid matua mao, be gid
ga timukuru ga tila.
27 Be eaba eta irangrang ngan
idudunga sapaean ngan luma ton
eaba iura kapei ngan lubnga ele
danga sisid mao. Be oangga ikaukau
eaba toa iura kapei oa ngan kenga ga
kus, tota ei ga irangrang ngan ilub
ele danga toa ngada oa lumaeai.
28 Nakeo tautaunga pagimi, Deo ga
isamum panua led kadonga sasat ga
led posanga papaeamao imata ede
ga ede,
29 be eaba sai ipaeabu ngan Itau-
tau Tutui ieda, Deo ga isamum ele
kadonga sat mao. Labone ga muriai
pade ele kadonga sat aea samumnga
mao ga ilalala ga ila."
30 Iesus ikeo bedaoa ngansa gid
tikeo ga iriau paeamao ienono pan.

Iesus itna ga itar kakakau tila pan
(Mateus 12.46-50, Lukas 8.19-21)

31 *Idio ta Iesus itna toman ngan
itar kakakau tinam ta timadmadid
gaot ngan luma toa oa, be tisula ato
ga ila pan ta tiuangga ei ila pagid.
32 Panua busa timamado ga tibalil
ngan ei ta tikeo pan bedane, "Ega,
tnam ga am kakakau ga liulium
timadmadid gaot, be tiuangga tigera
go."
33 Ta ikoli led posanga bedane, "Sai
gau tnag, ga sapadua ag kakakau?"
34 Ta imata ila pagid panua toa
timamado ga tibalil ngan ei ta ikeo,
"Ega, gau tnag ga ag kakakau tota
eko.
35 Ngansa eaba sai inasi Deo ele
kimnga, ei ag kakakau ga liuliug ga
tnatnag."

4

Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipuapua dadangai
(Mateus 13.1-9, Lukas 8.4-8)

1 *Idio ta Iesus ila ngan liu kapei
Galili ta ipaoatai gid panua pade.
Ipom kapei tau tinam tiluplup pan,
ta idae oagaeai ta idio imado. Gid
ipom timadmadid labiai,
2 *be ei itado oanenga itna busa
pagid ngan paoatainga gid. Ei ipa-
paoatai gid ta ikeo,
3 "Alongo, dadanga itama ila isiran
wit ipuapua dadangai.

* **3:18:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda *Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.* * **3:22:** Mt 9.34, 10.25 † **3:22:** *Belsebul eine Satan ieda ede pade.* * **3:31:** Mk 6.3, Ins 2.12, PA 1.14 * **4:1:** Mk 3.7-9, Lu 5.1-3 * **4:2:** Mt 13.34, Mk 4.33-34

4 Ei isisiran ga ila, be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio edap isaleai. Ta gid man tinam tian ga kus.
5 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan tano aea patpat kapeipei. Be tano kapei tau mao, tota wit ipara ga idae manmanae ngansa isulug tau mao.
6 Ado ipara ga idae ta ilaba wit. Be wit iuaroar tos ngan pat, tota imalai ga imisi.
7 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio rabu ngan oaroaro aea gigi. Be oaroaro idae kapei ta imol wit ta irangrang ngan itautau mao.
8 Be wit ipuapua idanga ede itaptap ga idio ngan tano kemi, ta idae kapei ga itautau iuot busa. Idanga ede itautau iuot sangaul tol, idanga ede itautau iuot sangalima sangaul ede, idanga ede itautau iuot buno."
9 Ta Iesus ikeo, "Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine."

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?
(Mateus 13.10-17, Lukas 8.9-10)

10 Idio ta Iesus imamado toman ngan ele aluagau sangaul igegea rua ga gid panua toa tinasnasi ei, ta gid kekelegid timamado. Ta tibeta ei ngan gid oanenga itna toa oa ipu madongan.
11 Ta ikeo pagid, "Deo ipaola pagimi ngan posanga ipu mumulnga ngan madonga ibageai. Be gid panua toa timan iaoa ede toman ngan gita mao, gid ga tibada posanga toa ngada ne ngan oanenga itna kekelen.
12 *Toa bedaoa ta,

" 'Matad igeragera, be laborad ibada mao.
Ga tangad ilongolongo, be tibada oatainga mao.
Ngan kado ta tipul lolod ta nasamum led kadonga sasat.' "

Iesus ipaola oanenga itna ipu ngan wit ipuapua
(Mateus 13.18-23, Lukas 8.11-15)

13 Idio ta Iesus ibeta gid, "Oanenga itna toa ne, gimi aoatai ngan ipu mao na? Oangga bedaoa, gimi ga aoatai ngan oanenga itna padengada madongan?
14 Dadanga itama eine mambe eaba itado Deo ele posanga ga ila pagid panua.
15 Be Deo ele posanga ila pagid panua edengada mambe wit ipuapua itaptap edap isaleai. Gid tilongo Deo ele posanga, be manmanae Satan inam ta ipaeaoa posanga toa lolodeai oa.
16 Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ngan tano aea patpat. Gid tilongo Deo ele posanga ga tibada manmanae ta tinid igelgel ngan.
17 Be posanga toa oa isulug lolodeai mao, mambe wit iuaroar isulug gadio tanoeai mao. Gid timamado mole mao, ta oangga kadonga kulupulupu iuot, ga gid panua tipaieiei sapadua tinasi Deo ele posanga, eine led kadonga lolo matua aea itap manmanae tau.
18 Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ga idio ngan oaroaro aea gigi. Gid tilongo Deo ele posanga,
19 *be gid danga tanoeai aea ikakado ga lolod ede ga ede, ga tikim tau pat ta ipabuobuo laborad, ga tingale danga imata ede ga ede. Tota gid danga toa oa iuot mambe oaroaro aea gigi toa imol Deo ele posanga lolodeai ta irangrang ngan itautau iuot mao.
20 Be Deo ele posanga ila pagid panua padengada mambe wit ipuapua itaptap ga idio ngan tano kemi. Gid tilongo Deo ele posanga ta tikikisi kemi lolodeai. Tota gid mambe tano kemi toa wit itautau iuot busa ngan. Idanga ede itautau iuot sangaul tol, padengada itautau iuot sangalima sangaul ede, padengada itautau iuot buno."

* **4:12:** Ais 6.9-10, PA 28.26-27 * **4:19:** Mt 19.23-24 * **4:21:** Mt 5.15, Lu 11.33

Deo ele posanga eine mambe lam itara
(Lukas 8.16-18)

21 *Idio ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba eta ibada lam ga inam, ei ga irobi ngan ulo mao, ga idol mul ibuloloeai mao pade. Be ei ga idol ga idae ngan lam imul, ngan tibur ede masaeai.

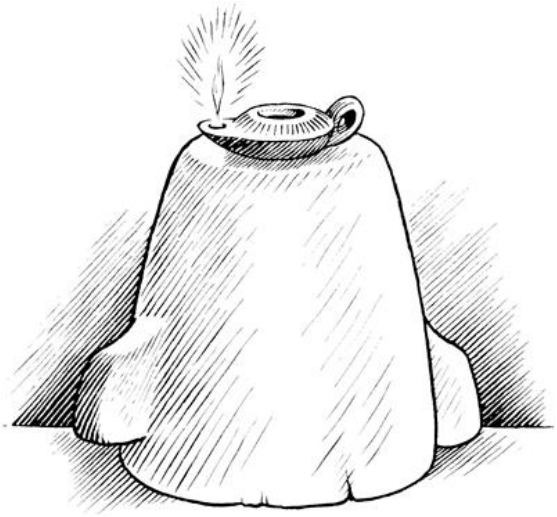

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Tadol lam ngan tibur ede masaeai.

22 *Ngansa saoa danga labone ienono mumulnga, eine muriai ga iuot masaeai. Be saoa posanga toa ipu ienono masaeai mao, muriai eine ga iuot merengai.

23 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.”

24 *Iesus ikeo pagid pade bedane, “Be posanga toa gimi alongo, manta matami nanan kemi. Saoa kadonga gimi anasi ngan longonga Deo ele posanga, ei ga ibada oatainga pagimi ngan kadonga lalaede toa bedaoa, be ei ga ikado ga lemi oatainga ilalala ga idae pade.

25 *Oangga sai ele oatainga, Deo ga igal tatan ele oatainga ga ila kapei. Be oangga sai ele oatainga mao, saoa danga ei iuatai ngan kautede, eine Deo ga ikado ga imata sapian.”

Oanenga itna ngan annga ele paranga

26 Iesus ikeo pade bedane, “Madonga Deo ibageai eine mambe eaba ede iarum kon ipuapua dadangai.

27 Bong ga bong eaba toa oa ienono. Ado ga ado idae ta ilalala, be ei iuatai mao, kon toa oa ipara madongan.

28 Tano kekelen ikado ga kon ipara ga idae ta itautau iuot. Ilaun iuot mugaeai, ga kus ta aea boloae pros ga iuot irabuiai, ga kus ta itautau iuot aea boloae iloleai.

29 *Be oangga itautau itub ga ila kapei, manmanae eaba toa oa iket ta ibada, ngansa aea laoe iuot na.”

Oanenga itna ngan mastet ipuapua
(Mateus 13.31-32, Lukas 13.18-19)

30 Iesus ikeo pade bedane, “Madonga Deo ibageai eine mambe saoa danga? Oanenga itna isaoa kemi ta napaola pagimi ngan?

31 Eine mambe mastet ipuapua taearum dadangai. Mastet ipuapua kakauede tau ngan gid annga ipuapua toa ngada ne tanoeai.

32 Be oangga taearum ga kus ta ipara ga idae, eine idae ga ila kapei ta iasal gid annga padengada dadangai. Ibogaboga ila kapeipei ta irangrang ngan gid man tirau ad luma ngan ta timado kemi aea molomoloeai.”

Iesus itado gid oanenga itna mon
(Mateus 13.34-35)

33 Idio ta Iesus itado oanenga itna busa pagid toa bedaoa, irangrang ngan tilongolongo ga laborad ibabada.

34 Be ei iposa masaeai pagid ngan danga eta mao. Ei itado gid oanenga itna mon. Be oangga imamado toman ngan ele aluagau kekelegid, eine ipaola posanga toa ngada oa ipu pagid.

Iesus ipamate rai ga ngalu
(Mateus 8.23-27, Lukas 8.22-25)

* **4:22:** Mt 10.26, Lu 12.2 * **4:24:** Mt 7.2 * **4:25:** Mt 13.12, 25.29, Lu 19.26 * **4:29:** Jol 3.13, PM 14.15

35 Idio ta ado idil ngan lailai toaiua,
ta Iesus ikeo pagid ele aluagau be-
dane, “Gita taore ga tala ngan liu isal
iadag.”
36 Tota titnan gid ipom ga tidio,
be gid tidae ngan oaga toa Iesus
imamado ngan. Be oaga padengada
tinasi gid.
37 Idio ta rai kapei iuot ta sobo irau-
rau led oaga. Ta oaga ilolo iuangga
iuon ngan lilimo.
38 Be ei idio oaga imuriai, ta ilabora
idae ngan aea nakulnga ta ieno. Tota
tiuaoan ei ta tikeo, “Eaba paoatainga
am, teta pade taduaea, be matam ila
ngan mao?”
39 Tota Iesus idae imadid ta idaba
rai ga ngalu ta ikeo, “Ikaranga na!
Aoam itano ga idio!” Tota rai ga
ngalu kos ga idio, be tibur madlo
ituntun.
40 Ta ikeo pagid, “Ikamado ga am-
ataud? Lolomi matua eta maitne?”
41 Be gid tilolon ngan ei kapei tau,
ta tibetabeta pol ngan gid, “Eaba toa
ne sai, ta rai ga ngalu tilongo ilinge?”

5

Iesus isere gid iriau papaeamao ngan eaba ede
(Mateus 8.28-34, Lukas 8.26-39)

1 Idio ta Iesus asingada ele aluagau
tiuot liu isal iadag ngan tibur togid
Gerasa.
2 Ei itnan oaga ga idio, be man-
manae eaba ede inam dengaeai ga
ila pan. Iriau paeamao ienono pan
3 ta ikado ei ta imamado alele ngan
gid denga. Panua tiuangga tiaud ei
ngan sen, be tirangrang mao.
4 Somisomi tiaud iae ga ibage ngan
sen ga ankap, be ei idada sen ga iketi
ga igoro ankap pade. Tota eaba eta
irangrang ngan ipakoko ei mao.
5 Somisomi bong ga ado ei idio
imamado alele dengaeai ga bereoeai,
be ingangar ga iketket itin ngan pat-
pat.
6 Ei igera Iesus aluai maitne, ta
ilado ga ila pan ta ikor iae.
7 *Be ingangar matua tau ta ikeo,
“Iesus, gergeu ton Deo Gadae Tau,
eao ga kado mado ngan gau? Na-
beta eao ngan Deo ieda, paieiei gau
padam.”
8 Ei ikeo toa bedaoa ngansa Iesus
ikeo pan bedane, “Iriau paeamao,
eao tnan eaba toa ne ga idio!”
9 Ta Iesus ibeta ei, “Eao edam sai?”
Ta ikeo, “Gau edag Ipom, ngansa
gai busa tau.”
10 Ta gid tibeta ei matua ngan isere
gid ta titnan tibur toa oa mao.
11 Be boloma ngan bereo toa oa,
gaea ipu kapei ede tianean.
12 Ta gid iriau papaeamao tibeta ei
matua bedane, “Longean gai ta ala
adudunga ngan gaea ipu ga eoa.”
13 Ta Iesus ilongo. Tota gid iriau
papaeamao titnan eaba toa oa ta tila
tidudunga ngan gaea ipu. Be man-
manae gid gaea tiladlado ga titaptap
perpereai ga tisulug liuiai. Tota gid
gaea toa bunoringring rua oa tidal
liuiai ga timatemate.
14 Be gid panua toa timariala ngan
gaea oa tiaoa ga tila tipalongo gid
panua tuangai ga gid panua gaot
ngan tuanga. Tota gid busa tila ngan
geranga saoa danga iuot.
15 Ta tila pan Iesus ta tigera eaba
toa mugaeai gid iriau papaeamao
timamado pan. Be patautene eaba
toa oa ilolo iluai mulian ga ipit malo
kemi ta imamado. Tigera bedaoa ta
timataud.
16 Ta gid panua toa tigera saoa
danga iuot oa aoad inasi pagid ngan
iriau papaeamao titnan eaba toa oa
madongan, ga ngan gid gaea titap
perpereai.
17 Be gid panua tiparpar pan Iesus
ngan itnan gid ta ila ngan tibur eta
pade.
18 Idio ta Iesus iuangga idae oa-
gaeai, be eaba toa iriau papaeamao
titnan ei oa ibeta matua Iesus ngan
ilalala toman ngan ei somisomi.
19 Be Iesus ipalua ei ta ikeo, “Eao
luago ga la lem lumaeai pagid so-
bosobom, ta palongo gid ngan saoa

* **5:7:** Mk 1.24

danga Maron ikado ngan eao ga ilolo
isat ngan go."
20 Idio ta eaba toa oa ilalala ga
ila ngan gid tuanga Dekapolis ta
ipaoasasa posanga ngan saoa danga
Iesus ikado ngan ei, ta timatala
kapei.

Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin aea pononga
(Mateus 9.18-26, Lukas 8.40-56)

21 Idio ta Iesus asingada ele alua-
gau tidae oagaeai pade ta tiuore ga
tila ngan liu isal iadag. Ei isulug
ta imadmadid labiai, be panua busa
tiama ga tinam pan.
22 Be madidnga ede ngan luma
raring aea, ieda Iairus, inam igera ei
ta ikor iae boloma pan.
23 Ei iansaban Iesus ta ibeta matua
bedane, "Natug taine teta pade
imate. Nam dol bagem ga idae
ngan ei, ta itin iuot kemi mulian ta
imamado."
24 Tota gisirua tila, be ipom kapei
tinasi gid ta tigong ei.

25 Be taine ede ilalala toman ngan
gid. Ei aea dibala sing palapala
ikakado ei irangrang ngan aea rai
sangaul ga igegea rua.
26 Aea ieieinga kapei ta ila pagid
panua keminga ad ta iuolol gid ga
irangrang ngan ele pat kus, be itin
iuot kemi eta mao. Aea dibala ila
paeamao ta iasal toa mugaeai aea
pade.
27-28 Be taine toa oa ilongo
Iesus iualu, ta ikeo iloleai bedane,
"Oangga nasibo ele pononga, tota
tinig ga iuot kemi." Tota idudunga
ipom lolodeai ta ila Iesus imuriai ta
isibo ele pononga.
29 Be mole mao, sing palapala ilaea
ngan ei ta inaman aea dibala kus.

30 *Be Iesus iuatai manmanae
mambe iura idanga ede ila ngan
keminga, ta ipul ei ipom lolodeai ta
ibeta, "Sai isibo leg pononga?"

31 Ta ele aluagau tikeo, "Gera,
panua busa tigong go. Eao kamado
beta ngan sai isibo go?"

32 Be imata kleng alele ngan gid
ipom ngan geranga sai ikado toa
bedaoa.
33 Be taine toa oa iuatai ngan
kadonga toa iuot ngan ei, ta imataud
ga isamimi. Ta inam ikor iae pan ta
iuaoa ngan gid danga toa ngada oa.
34 *Ta Iesus ikeo pan bedane,
"Taine, lem kadonga lolo matua aea
ikado ga tinim iuot kemi. Lolom
itarui ta la. Eao am dibala kus."

35 Ei iposaposa maitne, be gid
panua tinam madidnga toa oa ele
lumaeai ga tinam ta tikeo, "Na-
tum taine imate o. Paeaea eaba
paoatainga aea ne pade mao."

36 Be Iesus imata ila ngan posanga
toa oa mao ta ikeo pan madidnga
toa oa, "Mataud mao. Lolom matua
kekelen."

37 Iesus ipaidi gid panua paden-
gada, be ibada Petrus ga Jems ga itar
kakau Ioanes kekelegid
38 ta tila madidnga ele lumaeai.
Toa eoa igera panua titangtang ga
tiansaban ga arerengad kapei.
39 Ei idudunga lumaeai ta ikeo
pagid, "Ikamado ga arerengami ga
atangtang toa bedaoa? Gergeu imate
mao. Ei ienono."
40 Be gid tinging ngan ei.

Be ei isere gid toa ngada oa ga
tila gaot. Ta ibada gergeu itama ga
itna toman ngan ele aluagau toa oa
kekelegid, ta ila boloma ngan taine
kakauede imul.
41 *Ei ikisi gergeu toa oa ibage ta
ikeo, "Talita kum." (Posanga toa ne
ipu bedane, "Taine kakauede, nakeo
pago, dae!")

* **5:30:** Lu 6.19 * **5:34:** Mk 10.52, Lu 7.50, 17.19 * **5:41:** Lu 7.14

Ei ikisi gergeu ibage ta ikeo, “Talita kum.”

42 Be mole mao, taine kakauede toa
oa idae imadid ta ilalala. Ngansa ei
aea rai sangaul ga igegea rua. Gid
tigera ta timatala kapei tau.
43 Be ei iposa matua pagid ta ikeo
ga tiposa alele ngan danga toa oa
mao. Ga kus ta ikeo ga tipan taine
kakauede aea annga.

6

Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus
(Mateus 13.53-58, Lukas 4.16-30)

1 Idio ta Iesus itnan tibur toa oa
ta ila aea tuanga ipuiai Nasaret. Ele
aluagau pade tinasi ei.
2 *Be ngan Ado Earainga aea, ei ila
ngan luma raring aea ta ipaoatai gid
panua.

Panua busa tilongo ele posanga
ta titogragid ta tikeo, “Eaba toa ne
ibada ele oatainga madongan? Ele
posanga inam sida ga inam? Be sai
ipamatua ei ta ikakado gid uisinga?
3 Be tautaunga ei Maria ele gergeu
toa mugaeai ikakado luma. Ei itar
kakakau Jems ga Iosep ga Iudas ga
Saimon ga iliuliu pade timamado
toman ngan gita.” Gid lolod paea-
mao ngan ei ta tiposa bedaoa.
4 *Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga
eaba ibada Deo iaoa ta ila ngan
tuanga ga tuanga, gid busa ga tilolon
ngan ei. Be oangga ila aea tuanga
ipuiai, pagid isobosobo ga iaoa
kelede ei ton, gid ga tilolon ngan ei
mao.”
5 Tota ei irangrang ngan ikado
uisinga kapei eta toa eoa mao. Be
idol ibage ga idae ngan dibala pi-
daede ta ikado kemi gid.
6 Ta igera mambe lolod matua eta
mao ta itograi. Be ei ila ngan gid
tuanga boloma ta ipapaoatai gid.

Iesus isula ele aluagau ta tila ngan gid tuanga
(Mateus 10.5-15, Lukas 9.1-6)

7 Idio ta Iesus ibaba ele aluagau
sangaul ga igegea rua ta tinam pan.
Ei ipamatua gid ngan serenga iriau
papaeamao, ta isula gid ruangada ga
tila ngan tuanga ga tuanga.
8 *Ei irenren pagid ta ikeo ngan
led lalalanga toa oa, irangrang ngan
tikisi led toto lalalanga aea kekelen,
be danga eta pade mao. Ikeo ga
tibada annga mao ga pat mao ga
bisinga mao pade.
9 Irangrang ngan tidol su, be led
pononga ruangada mao.
10 Ta irenren pagid bedane,
“Oangga gimi ala ngan luma eta,
adio aeno ngan luma toa oa iran-
grang ngan atnan led tuanga.
11 *Be oangga tuanga ede tibada
gimi ga ala led lumaeai mao, ga tinid
ngan longonga lemi posanga mao,
tota atnan tuanga toa oa, be asile
aemi aea kangkanga ga idio pagid ta
iman kilala ngan paoatainga gid.”*
12 Idio ta tila tipaola posanga ta
tikeo ga gid panua manta tipul lolod.
13 *Ta tiseresere iriau papaeamao
busa, ga tisama gid dibala ngan bude
ta tikado kemi gid.

* **6:2:** Ins 7.15 * **6:4:** Ins 4.44 * **6:8:** Lu 10.4-11 * **6:11:** PA 13.51 * **6:11:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **6:13:** Jms 5.14

Erot ipamate Ioanes Paliliunga aea
(Mateus 14.1-12, Lukas 9.7-9)

14 *Idio ta maron kapei Erot ilongo ngan Iesus, ngansa iualu iuot ngan tuanga toa ngada oa. Ta panua edengada tikeo ga, "Ioanes Paliliunga aea idae mulian ngan ele matenga ta ngan ipu toaine ikakado gid uisinga."

15 Be panua padengada tikeo ga, "Mao, ei Elaija."

Be padengada tikeo ga, "Ei eaba ede ibada Deo iaoa, mambe gid panua mugaeai tibabada Deo iaoa."

16 Be Erot ilongo posanga toa oa ta ikeo, "Mugaeai naket Ioanes igagal, be ei idae mulian pade!"

17 Erot ikeo bedaoa ngansa mugaeai isula ele panua ta tiluku Ioanes ta tiaud ei ta tidol ei idudunga ngan luma panasnga aea. Ngansa Ioanes iselele Erot ngan oainga ele kadenge Erodias toa itar kapei Pilip iadaoa.

18 *Ngansa Ioanes ikeo pan Erot bedane, "Lem kadonga ngan oainga lem kadenge ne itutui mao."

19 Tota Erodias ilolo paeamao ngan Ioanes ta iuangga ipamate ei, be irangrang mao.

20 Ngansa Erot iuatai mambe Ioanes ei eaba tutui, ta ilolon ngan ei ga imariala kemi ngan ei. Ioanes ele posanga ikakado ei ga ilolo ede ga ede, be ikim tau ngan longonga ele posanga.

21 Be ado ede danga toa Erodias ikim, iuot ga bedane: Erot ikado eaneannga kapei ngan aea poponga. Ta ibaba ele panua toa edad kapeipei, ga gid madidnga paraunga ad, ga gid mamaron Galili ad.

22 Gid tianean, be Erodias inat taine blala idudunga ga inam ta itoltol. Ta ikado ga Erot toman ngan ele nounga tinid igelgel kapei.

Ta maron kapei Erot ikeo pan taine blala toa oa bedane, "Eao kim saoa pagau, eine ga nabada pago."

23 Ta ikado posanga tautaunga gadae pan bedane, "Naposa tautaunga, saoa danga eao beta gau ngan, eine ga nabada pago. Oangga eao keo ga napoga leg tibur kapei toman leg danga sisid ga iman rua ta lem iadag, eine ga nakado."

24 Ta taine toa oa iuot ga ila ta ibeta itna, "Gau ga nakeo pan ngan saoa ga ibada pagau?"

Ta itna ikeo, "Eao keo pan ta ibada Ioanes Paliliunga aea ilabora ga inam."

25 Tota taine blala toa oa iluai manmanae ga ila pan maron kapei ta ikeo, "Gau nakim toa patautene eao dol Ioanes Paliliunga aea ilabora ga idae ngan lalate ta bada ga inam pagau."

26 Be maron kapei Erot ilongo posanga toa oa ta ilolo itang. Be imata nanan ele posanga tautaunga gadae toa ikado ele nounga matadeai, ta igera mambe irangrang ngan itolatola ngan taine toa oa ele posanga mao.

27 Ta manmanae isula ele eaba ede ga ila ngan luma panasnga aea ta irenren pan ngan badanga Ioanes ilabora ga inam. Tota eaba toa oa ila iket Ioanes igagal ga put.

28 Ga kus ta idol ilabora ga idae ngan lalate ta ibada ga ila pan taine blala toa oa, ta ei ibada ga ila pan itna.

29 Idio ta Ioanes ele aluagau tilongo ngan kadonga toa oa iuot, ta tila tibisi ipat ga ila ta tidol dengaeai.

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga
(Mateus 14.13-21, Lukas 9.10-17, Ioanes 6.1-14)

30 *Idio ta Iesus ele panua ato ad tiluagid mulian ta tiluplup pan. Ta tininipu pan ngan kadonga toa ngada oa tikakado ga ngan saoa posanga tipapaoatai ngan.

* **6:14:** Mt 16.14, Mk 8.28, Lu 9.19-20 * **6:18:** Wkp 18.16 * **6:30:** Lu 10.17

31 Be panua busa tau tila ga tinam
ta tikado ga Iesus asingada ele alu-
agau tirangrang ngan tian ad an-
nga mao. Ta ikeo pagid, “Anam
ta gita kekelegita tala ngan tibur
modamodanga, ta aearagimi teta.”
32 Tota tidae oagaeai ta gid
kekelegid tila ngan tibur modamodanga.
33 Be panua busa tigera gid tila ta
tiuatai ngan led lalalanga toa oa. Ta
panua busa ngan tuanga ga tuanga
tiladlado labiai ga tila ta tipaket gid
matad.
34 *Idio ta Iesus itnan oaga ga idio
ta igera ipom kapei toa oa ta ilolo isat
ngan gid, ngansa gid mambe sipsip,
be tamad eta imariala ngan gid mao.
Ta ipaoatai gid ngan danga imata ede
ga ede.
35 *Idio ta ado iuangga isulug ta ele
aluagau tila pan ta tikeo, “Tibur ne
modamodanga, be teta pade ado idil.
36 Tota sula gid ipom ga tila ngan
gid tibur ga tuanga gereirei boloma,
ta tiuol ad annga ta tian.”
37 Be Iesus ikoli led posanga ta
ikeo, “Gimi apan ad annga.”
Ta tikeo pan bedane, “Eao oangga
gai ala ta aol ad bret ngan pat buno
rua† ta apan gid?”
38 Be ibeta gid, “Gimi ami bret pida
ienono? Ala agera.”
Io, tigera ga kus ta tikeo, “Gai amai
bret lima ga ia rua.”
39 Idio ta ikeo pagid ipom ta tidio
timado ngan rounga ga rounga toa
tanoeai‡ oa.
40 Ngan rounga edengada panua
dabad iuot buno, be ngan rounga
padengada dabad iuot sangalima.
41 Idio ta ibada bret lima ga ia rua
ta imata idae ga ila buburiai ta iposa
kemi pan Deo. Ta itei bret ta ibada
ga ila pagid ele aluagau, ta gid tiuade
pagid ipom. Ta ipota gid ia toa rua oa
ga ila pagid toa ngada oa.
42 Ta gid toa ngada oa tian ga apad
isum.
43 Ga kus ta tibada mulian annga
ilialia ta tinonoi ngan karei sangaul
ga igegea rua.
44 Ngan gid ipom toa tian annga oa,
gid arangaranga tiuot bunoringring
lima.

Iesus ilalala eau igogoeai (Mateus 14.22-33, Ioanes 6.15-21)

45 Idio ta Iesus iaoa isensen ele
aluagau ta tidae oagaeai ta timuga
ngan ei ga tila ngan liu isal iadag,
ngan tuanga Betsaida. Be ei idio ta
isula gid ipom ta tiluagid mulian led
tuangai.
46 *Ga kus ta itnan gid ta idae ga ila
lusiai ta iraring.
47 Io, bong ta gid aluagau
tiuodeode ga tila liu irabuiai, be ei
kekelen imamado tanopuiai.
48 Be ei igera rai isoka gid be pak-
pakid ngan odenga. Io, gaga iuangga
itakai be Iesus ilalala gadae ngan eau
igogo ta ingata gid, be iuangga ilalala
ga ila matadeai.
49 *Be gid tigera ei ilalala gadae
ngan eau igogo, ta tiuangga ei lausio
eta, ta tingangar.
50 Gid toa ngada oa tigera ei ta
timataud kapei. Be ei iposa toman
ngan gid ta ikeo, “Lolomi pu! Eine
gau. Amataud mao.”
51 *Tota idae pagid oagaeai, be rai
kos ga idio. Ta gid timatala kapei tau.
52 Ngansa gid tiuatai kemi mao
ngan ele kadonga ipu ngan ikado
bret ga iuot busa. Laborad irangrang
ngan ibada mao.

Iesus ikado kemi dibala busa Genesaret (Mateus 14.34-36)

53 Iesus asingada ele aluagau
tiuore ngan liu isal iadag ta
tidudunga ngan tuanga Genesaret ta
titado nagun.
54 Gid titnan oaga ga idio, be
mole mao panua tiuatai mambe eine
Iesus.

---

* **6:34:** Nam 27.17, Mt 9.36 * **6:35:** Mk 8.1-9 † **6:37:** Ngan ado toaiua, pat buno rua eine eaba aea olnga ngan kadonga naurata ngan taiko lima ga tol. ‡ **6:39:** Ngan posanga Grik, ikeo ga tidio timado *garaseai.* * **6:46:** Lu 5.16 * **6:49:** Lu 24.37 * **6:51:** Mk 4.39

55 Ta ipom kapei ngan tuanga busa
ngan tibur toa oa tiladlado ga tila
pan. Somisomi oangga panua ti-
longo ngan ei imamado ngan tibur
isaoa, gid tibisibisi gid dibala ngan
nagarengreng ga tila pan.
56 Ta somisomi oangga ila ngan gid
tibur ga tuanga kapeipei ga gereirei,
gid tidol gid dibala ngan tibur oalo
aea, ta tibeta matua ei ngan ilongean
gid dibala ta tisibo ele pononga
imatamata. Ta gid toa ngada oa
tisibo ei bedaoa, tinid iuot kemi.

7

Iesus iselele gid madidnga ngansa tinasi Deo ele posanga mao
(Mateus 15.1-9)

1 Idio ta gid Parisi ga gid madidnga
edengada apu ad titnan Ierusalem ta
tila tiluplup pan Iesus.
2 *Gid tigera ele aluagau edengada
tianean be tisigiri baged mao, ta tise-
lele Iesus.
3 (Ngansa gid Parisi ga gid Iuda
toa ngada oa tinasnasi tibutibud led
nasinga, ta oangga tisigiri baged
mao, irangrang ngan tian mao.
4 *Ga oangga tila ngan tibur oalo
aea ta tiluagid led lumaeai, be tisigiri
tinid aea muk mao, eine irangrang
ngan tian mao pade. Tinasi led
nasinga busa bedaoa ta tisigiri ad
loba ga eaupat ga ulo ga mulid.)

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Gid Parisi led nasinga ngan sigiringa imata ede ga ede.

5 Tota gid Parisi ga madidnga apu
ad tibeta ei bedane, “Ikamado ga
lem aluagau tinasi tibutibuda led
nasinga ngan bageda aea sigiringa
mao, be tianean sapaean?”
6 *Ta ei ikeo pagid bedane, “Mu-
gaeai Aisaia ibada Deo iaoa tutui
ngan gimi panua pakakanga ami ta
ibode bedane,

“ ‘Gid panua toa ne tilolon ngan gau
ngan aoad kekelen,
be lolod inam pagau tautaunga
mao.
7 Gid tisoa edag sapaean.
Tikado paoatainga ngan gid
eababa led posanga
ta tikeo ga eine Deo ele apu.’

8 Gimi atnan Deo ele apu, be akisi
matua gid eababa led nasinga.”
9 Ta ikeo pade bedane, “Gimi anasi
kemi nasinga togid tibutibumi, be
apaki tangami ngan Deo ele apu.
10 *Nakeo pagimi bedane ngansa
mugaeai Moses ikeo, ‘Eao manta
lolon ngan tamam ga tnam ta nasi
linged,’ ga ‘Oangga sai iposa paea-
mao ngan itama, mao ngan itna, ei
ga imate.’
11 Be gimi akeo ga oangga sai ikim,
kemi ngan ikeo pan itama ga itna
bedane, ‘Leg pat toa mugaeai ienono
ngan luanga gimirua, gau nasio ga
iuot korban.’ (Posanga idil toaine ipu
bedane: Deo ele tenainga.)
12 Ta panua tinasi lemi kadonga
toa ne ta tirangrang ngan tilua
tamad ga tnad mao.
13 Tota ngan lemi nasinga, gimi
akado ga Deo ele posanga iman
danga buligaliga. Gimi abada
nasinga toa ne pagid tibutibumi ta
apaoatai lemi gergeu ngan pade. Be
lemi kadonga toa bedaoa imata ede
ga ede.”

Iesus iposa ngan gid danga ikado gita ga taot paeamao Deo imatai
(Mateus 15.10-20)

* **7:2:** Lu 11.38 * **7:4:** Mt 23.25 * **7:6:** Ais 29.13 * **7:10:** IM 20.12, 21.17, Lo 5.16

14 Idio ta Iesus ibaba gid ipom
ta tinam pan pade ta ikeo pagid,
“Gimi toa ngada ne alongo kemi leg
posanga ga abada oatainga ngan.
15-16 *Gid danga ienono gaot ngan
eaba ga idudunga iaoai, irangrang
ngan ikado ei ga iuot paeamao Deo
imatai mao. Be gid danga toa ienono
eaba iloleai ga iuot, tota ikado ei ga
iuot paeamao Deo imatai.”*

17 Idio ta itnan gid ipom toa oa ga
tidio ta idudunga lumaeai. Be ele
aluagau tibeta ei ngan oanenga itna
toa ne ipu.
18 Ta ikeo pagid, “Ikamado? Gimi
pade laborami ibada maitne? Manta
gimi aoatai bedane: Saoa danga
ienono gaot ngan eaba ga idudunga
iaoai, eine irangrang ngan ikado ei
ga iuot paeamao Deo imatai mao.
19 Eine ngansa idudunga tau-
taunga eaba iloleai mao, be
idudunga iapai ta inasi edap sakir
aea.” (Ngan posanga toa ne, Iesus
ikeo ga annga toa ngada ne kemi
ngan eaneannga.)

20 Ta ikeo pade bedane, “Be gid
danga ienono eaba iloleai ga iuot,
tota ikado ei ga iuot paeamao Deo
imatai.
21 Ngansa gid danga inam eaba
iloleai ga iuot, eine gid danga ga
bedane: matad nanan danga pa-
paeamao, ga kadonga iriau aea, ga
lublubnga, ga raunga panua ga ti-
mate,
22 ga kadonga arala, ga mogal
buda, ga lolod papaeamao, ga
pakakanga, ga nasinga kadonga
mambe kaua, ga mata galgal, ga
dabanga sat, ga kadonga parimnga,
ga kadonga mangamanga.
23 Gid danga papaeamao toa ngada
ne ienono panua lolodeai ga iuot,
ta ikado gid ga tiuot paeamao Deo
imatai.”

Taine alu ede pade aea ilolo matua ngan Iesus
(Mateus 15.21-28)

24 Idio ta Iesus idae ta itnan tuanga
toa oa ta ila ngan tibur togid panua
Tair ad. Ei idudunga ngan luma ede,
be itin ngan panua tiuatai ngan ei
mao. Be ei irangrang ngan imumul
mao.
25 Mole mao taine ede ilongo
posanga ngan ei ta ila ikor iae
boloma pan. Ele gergeu taine, iriau
paeamao ienono ngan ei.
26 Be taine toa oa Iuda aea mao.
Ei tibur Ponisia aea ngan tibur kapei
Siria. Be ila ta ibeta matua ei ngan
serenga iriau paeamao ngan inat
taine.
27 Be Iesus ikeo pan bedane, “Kemi
ngan gid gergeu tian ga apad isum
bua. Ngansa oangga nabada ad an-
nga ta natado ga ila pagid kaua, eine
kemi mao.”†
28 Be taine toa oa ikoli ele posanga
bedane, “Be Maron, gid kaua pade
toa popou ibuloloeai tian annga
isakirkir togid gergeu.”
29 Ta Iesus ikeo pan, “Eao keo be-
dane kemi. Tota luago ga la. Iriau
paeamao itnan lem gergeu na.”
30 Idio ta taine toa oa iluai mu-
lian ele lumaeai ta igera ele gergeu
ienono imuliai, be iriau paeamao
itnan ei ga ila o.

Iesus ikado kemi eaba itanga kua ga imae kulupu ngan posanga

31 Idio ta Iesus idae pade ta it-
nan tibur togid Tair ga Saidon ta ila
boloma ngan liu kapei Galili ngan
tibur togid Dekapolis.
32 Ila ta panua edengada tital eaba
ede toa itanga kua ga imae kulupu,
ta ila pan Iesus. Gid tibeta ei matua
ngan idol ibage ga idae ngan eaba
toa oa.
33 Idio ta Iesus ibada ei ga ila ta
titnan gid ipom, be gisirua kekelegid
tidio. Ta idol ibage igonga ga idae

* **7:15-16:** PA 10.14-15 * **7:15-16:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toaine ga bedane: 16 *Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.*
† **7:27:** Iesus ele oanenga itna toa ne ipu bedane: Deo isula ei ngan luanga gid Iuda mugaeai. Ngan ado toaiua, gid Iuda tiuatoato gid alu padengada *kaua.*

ngan eaba itanga toa rua oa. Ta ipla
imau ta ibage idae ngan eaba toa oa
imae.
34 Ga kus ta Iesus imata idae ga ila
buburiai ta isolil. Ta ikeo pan eaba
toa oa bedane, “Epata!” (Posanga toa
ne ipu bedane, “Manta pak!”)
35 Be mole mao, eaba toa itanga
pak ga imae imapolai ta iposaposa
kemi.
36 *Idio ta Iesus iaoa ikarara gid
ngan tiposa alele ngan danga toa oa.
Ei iposa matua pagid, be mao. Gid
tipaoasasa alele pagid panua busa.
37 *Be gid panua tilongo ngan
posanga toa oa ta timatala kapei ta
tikeo, “Ele kadonga toa ngada ne
kemi. Ei ikado gid panua tangad kua
ta tilongolongo, ga ikado panua aoad
gum ta tiposaposa pade.”

8

Iesus ipan panua bunoringring pange ad annga
(Mateus 15.32-39)

1 *Ngan ado ede toaiua, ipom kapei
tiluplup pade be ad annga eta mao.
Ta Iesus ibaba ele aluagau ga tinam
pan ta ikeo pagid,
2 “Gau lolog isat ngan gid ipom toa
ne, ngansa timamado toman ngan
gau irangrang ngan ado tol na, be ad
annga eta mao.
3 Be oangga nasula gid ga tila led
tuangai toman ad pitoro, eine ga
tinid iura mao ta titaptap edapeai.
Be edengada tilalala aluai ga tinam.”
4 Ta ele aluagau tikeo, “Tibur ne
modamodanga. Be gita tabada an-
nga sida irangrang ngan gid ipom toa
ne?”
5 Be ei ibeta gid, “Gimi ami bret
pida ienono?”
Ta tikeo, “Lima ga rua.”
6 Tota Iesus iposa pagid ipom ta
tidio timado tanoeai. Ta ibada bret
toa lima ga rua oa, ta iposa kemi pan
Deo ta itei. Ga kus ta ibada ga ila
pagid ele aluagau ngan oadenga ga
ila pagid ipom. Tota tiuade ga ila
pagid.
7 Be gid ad ia pidaede ienono pade,
ta ei iposa kemi pan Deo ngan gid
pade ta ikeo pagid, “Aoade ia toa ne
ga ila pagid pade.”
8 Ta gid toa ngada oa tian ga apad
isum. Ga kus ta tibada gid annga
ilialia mulian ta tinonoi ngan samare
lima ga rua.
9 Gid ipom toa oa dabad iuot
mambe bunoringring pange. Idio ta
isula gid ga tila.
10 Be mole mao, ei idae oagaeai
toman ngan ele aluagau ta tila ngan
tibur Dalmanuta.

Gid Parisi tibeta Iesus ngan kadonga uisinga
(Mateus 16.1-4)

11 Idio ta gid Parisi tila pan Iesus
ta aoad isokangai toman ngan ei.
Gid tiuangga titoba ei ta tibeta ei
ngan pasolannga gid ngan uisinga
eta iman kilala ngan ei ikakado Deo
ele naurata.
12 *Be ei ilolo kulupu ngan led
betanga, ta iuru ei ta ikeo, “Ikamado
ga gid panua labone ad tikim tigera
uisinga iman kilala? Nakeo tau-
taunga pagimi, gimi ga agera uisinga
eta mao ga mao tau.”
13 Tota Iesus itnan gid ga idae oa-
gaeai pade ta ila ngan liu isal iadag.

Oanenga itna ngan yis togid Parisi ga ton Erot
(Mateus 16.5-12)

14 Be Iesus ele aluagau matad
sapian ngan badanga bret. Ad bret
kelede mon ienono oagaeai.
15 *Idio ta Iesus ipabib led bedane,
“Gimi agabit kemi. Ala aluai ngan yis
togid Parisi ga ton Erot.”
16 Ta tiposa pol ngan gid ta tikeo
ga ei ikado posanga toa oa ngansa ad
bret ienono mao.
17 *Be ei iuatai ngan led posanga ta
ikeo pagid, “Ikamado ga aposaposa
ngan ami bret ienono mao? Gimi
lolomi iuatai maitne? Laborami

* **7:36:** Mk 1.43-45 * **7:37:** Ais 35.5 * **8:1:** Mk 6.35-44 * **8:12:** Mt 12.39, Lu 11.29 * **8:15:** Lu 12.1 * **8:17:** Mk 6.52

ibada maitne? Be gimi arangrang
ngan abada oatainga mao?
18 Gimi matami, be agera danga
eta mao? Gimi tangami, be alongo
posanga eta mao? Be matami nanan
mao na?
19 *Mugaeai gitaingada ipom
bunoringring lima, ta natei bret toa
lima oa, be gimi anonoi annga ilialia
ngan karei pida?"
Ta tikeo, "Sangaul ga igegea rua."
20 Ta ikeo, "Be gitaingada ipom
bunoringring pange, ta natei bret toa
lima ga rua oa, be gimi anonoi annga
ilialia ngan samare pida?"
Ta tikeo, "Lima ga rua."
21 Ta ikeo pagid, "Ikamado ga lab-
orami ibada maitne?"

Iesus ikado kemi eaba ede imata ikila Betsaida

22 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila ngan tuanga Betsaida. Be panua edengada tital eaba ede imata ikila ga ila pan. Ta tibeta ei matua ngan idol ibage ga idae ngan ei.
23 Ta ei ikisi eaba toa imata ikila oa ibage ta ibada ei ga tila gaot ngan tuanga. Ga kus ta ipla eaba toa oa imata ta idol ibage ga idae ngan ei. Ta ibeta ei, "Matam igera danga eta, mao maitne?"
24 Ta eaba toa oa imata idae ta ikeo, "Gau nagera panua edengada mambe abei, be tilalala alele."
25 Ta Iesus idol ibage ga idae ngan eaba toa oa imata pade, ta imata pal be iuot kemi ta igera danga toa ngada oa masaeai.
26 Ga kus ta Iesus isula ei ga ila ele lumaeai ta ikeo pan bedane, "Lalala alele tuanga iloleai mao."

Petrus iuaoa ngan Iesus ei sai (Mateus 16.13-20, Lukas 9.18-21)

27 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tilalala ga tila ngan gid tuanga boloma ngan Sisaria Pilipai. Be edapeai ibeta ele aluagau bedane, "Gid panua tikeo ga gau sai?"
28 *Ta tikeo, "Panua edengada tikeo ga eao Ioanes Paliliunga aea, be padengada tikeo ga eao Elaija, be padengada tikeo ga eao eaba ede mugaeai aea ibada Deo iaoa."
29 *Ta ibeta gid, "Be gimi akeo ga gau sai?"
Ta Petrus ikeo, "Eao Kristus*."
30 *Be Iesus iaoa ikarara gid ngan tiuaoa ngan ei pagid panua padengada mao.

Iesus iposa ngan ele matenga ga daenga mulian (Mateus 16.21-28, Lukas 9.22-27)

31 Idio ta Iesus ipaoatai ele aluagau ta ikeo ga Eaba Inat manta ibada ieieinga imata ede ga ede. Ta gid kapeipei togid Iuda ga gid madidnga tenainga ad ga apu ad gau tipul murid ngan ei. Ta gid ga tirau ei ga imate. Be muriai ngan ado tol, ei ga idae mulian.
32 Iesus iposa masaeai bedaoa, be Petrus ibada Iesus ga tila digedige ta idaba ei.
33 Be Iesus ipul ei mulian ta imata ila pagid ele aluagau, ta idaba Petrus ta ikeo, "Satan, eao la aluai ngan gau! Ngansa eao nasi Deo ele kimnga mao, be eao nasi gid eababa led kimnga."
34 *Ta ibaba gid ipom toman ngan ele aluagau ga tinam boloma pan ta ikeo pagid, "Oangga eaba eta ikim inasi gau, manta itnan ele kimnga tano aea ga idio, ta ibisi aea abei tabala ta inasi gau.
35 Ngansa oangga sai igera ele madonga tanoeai mambe danga kapei tau, ei ga imate ta ele madonga iduaea. Be oangga sai imate ngan ele kadonga lolo matua aea ngan gau ga leg ato kemi, ei ga ibada madonga kemi tautaunga.
36 Ngansa oangga eaba eta ibabada danga sisid toa ngada ne tanoeai, be isapir ngan madonga kemi muriai ngan ele matenga, ele danga toa ngada oa ga ilua ei madongan?

* **8:19:** Mk 6.41-44 * **8:28:** Mk 6.15 * **8:29:** Ins 6.68-69 * **8:29:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **8:30:** Mk 9.9 * **8:34:** Mt 10.38-39, Lu 14.27

37 Ngansa eaba eta irangrang ngan
iuol ele madonga kemi muriai aea
mao.
38 *Be oangga sai maeamaea ei
ngan gau ga leg posanga labone,
pagid panua kadonga sasat ad ga
panua toa lolod itnan Deo somisomi,
muriai Eaba Inat ga maeamaea ei
pan eaba toa oa ngan ado toaiua
inama ngan Itama ele taranga kapei
toman ngan gid anggelo tututui."

9

1 *Ta ikeo pagid, "Nakeo tautaunga
pagimi, panua edengada timadma-
did toa nene ga timate maitne, be
tigera Deo iura kapei ga danga toa
ngada ne idae ibageai."

Iesus itin iuot ede pade (Mateus 17.1-13, Lukas 9.28-36)

2 *Muriai ngan ado lima ga ede,
Iesus ibada Petrus ga Jems ga Ioanes
kekelegid ta tidae ga tila ngan lusi
ede gadae tau. Be toa eoa Iesus itin
iuot ede pade matadeai.
3 Ele pononga iuot bodbode, be mil
ga mil kapei tau. Eaba eta tanoeai
irangrang ngan imum malo ga iuot
bodbode toa bedaoa mao.
4 Be tigera Elaija toman ngan
Moses per ga tiuot, ta gisingada Iesus
tiposaposa.
5 Be Petrus ikeo pan Iesus bedane,
"Eaba paoatainga am, eine kemi
ngan tadio toa eko. Longo ta gai
akado palata tol eta, eao lem ede,
ga Moses ele ede, ga ede pade ton
Elaija."
6 (Petrus iuatai ngan saoa posanga
ikakado oa mao, ngansa timataud
kapei.)
7 Be laulau ede irobi gid. Ta ba-
banga ede inam laulau iloleai ga iuot
ta ikeo, "Eine gau Natug. Nakim ei
tau. Gimi alongo ilinge."
8 Mole mao, matad kleng alele, be
tigera eaba eta pade mao. Iesus
kekelen idio toman ngan gid.
9 Idio ta tisorir lusiai ga tisulug, ta
ei iposa matua pagid ngan tikeo pan
eaba eta ngan danga toa tigera oa
mao ga ila irangrang ngan Eaba Inat
idae mulian ngan ele matenga.
10 Tota timudan posanga toa oa be
tibeta pol ngan gid bedane, "Posanga
ngan daenga mulian ngan matenga
ne ipu madongan?"
11 *Idio ta tibeta ei, "Ikamado ga
gid madidnga apu ad tikeo ga Elaija
ga inam imuga ngan Kristus?"
12 *Ta ikeo pagid, "Tautaunga,
Elaija imuga ta ipatutui danga toa
ngada ne. Be ikamado ga Deo ele
laulau ikeo ga Eaba Inat ga ibada
ieieinga imata ede ga ede, ta panua
ga tikado paeamao ngan ei?
13 *Be gau nakeo pagimi, Elaija
imuga ga inama o. Be gid panua
tinasi led kimnga ta tikado paea-
mao ngan ei, lalaede mambe Deo ele
laulau ikeo ngan."

Iesus ikado kemi gergeu ede toa iriau paeamao ienono ngan ei (Mateus 17.14-21, Lukas 9.37-43a)

14 Idio ta Iesus toman ngan ele
aluagau toa tol oa tila tiuot pagid
aluagau padengada. Ta tigera panua
busa tigong gid aluagau toa paden-
gada oa. Be gid madidnga apu ad
aoad isokangai toman ngan gid.
15 Mole mao gid ipom tigera ei ta
timatala ta tilado manmanae ga tila
pan ta tikeo "ado kemi" pan.
16 Be ei ibeta ele aluagau, "Gimin-
gada madidnga apu ad aoami
isokangai ngan saoa?"
17 Be eaba ede ngan ipom toa
oa ikoli ele posanga ta ikeo, "Eaba
paoatainga am, gau labone natal
natug ga inam pago. Iriau paeamao
ienono ngan ei ta ikado ei ga iaoa
gum.
18 Somisomi iriau paeamao toa ne
ibada ei ta itado ei ga isulug tanoeai.
Ikado ga ingarongaro iuotot iaoai, ga
iluo kek ga kek, be itin toa ngada
oa igagagai. Ta nabeta lem aluagau

* **8:38:** Mt 10.33 * **9:1:** Mk 13.30 * **9:2:** PA 3.22, 2Pe 1.17-18 * **9:11:** Mal 3.1 * **9:12:** Sng 22.1-18, Ais 53.3, Mal 4.5-6 * **9:13:** Mt 11.14

ngan serenga iriau paeamao toa ne,
be tirangrang mao."
19 Ta Iesus ikeo pagid, "O gimi
panua labone ami! Lolomi matua
eta mao. Papida ga namamado
toman ngan gimi ga nabisi ami
kadonga kulupulupu? Atal gergeu
toa na inam pagau."
20 Tota tital ei ga ila pan. Be mole
mao iriau paeamao igera ei ta inuga
gergeu ta itap ga isulug tanoeai. Ip-
ulpul ei alele ga ingarongaro iuotot
iaoai.
21 Ta Iesus ibeta itama, "Aea
kadonga toa ne iuot ngeda?"
Ta itama ikeo, "Ikado ei toa ngan
ei kakauede ngan oa.
22 Somisomi iriau paeamao
iuangga ipaeabu ngan ei ta itado
ei ga idae dingaeai ga eauiai. Be
oangga eao rangrang, eao uduan gai
ta lua gai."
23 *Be Iesus ikeo pan, "Eao kamado
keo, 'Oangga narangrang'? Eaba sai
ilolo matua ngan Deo, saoa danga
ibeta ei ngan, eine irangrang ngan
iuot."
24 Be gergeu itama ibaba ta ikeo,
"Gau lolog matua ngan ei, be lua gau
ta irangrang ngan lolog ruangada
mao!"
25 Io, Iesus igera ipom kapei tilado
ga tinam tiluplup, ta idaba iriau
paeamao ta ikeo, "Iriau paeamao,
toa kakado panua aoad gum ga tan-
gad kua ne, naposa matua pago, tnan
gergeu toa ne, be dudunga pan pade
mao."
26 *Ta iriau paeamao ingangar
kapei ga inuga gergeu toa oa paea-
mao tau ta itnan ei ga ila. Be gergeu
idio ienono tanoeai mambe imate, ta
gid panua tikeo ga, "Ei imate!"
27 Be Iesus ikisi ibage ta ipei ei ga
idae imadid.
28 Idio ta Iesus ila lumaeai ta
imado toman ngan ele aluagau
kekelegid. Ta tibeta ei, "Ikamado
ga gai arangrang ngan serenga iriau
paeamao toa oa mao?"
29 Ta ikeo, "Ngan raring kekelen
tarangrang ngan serenga iriau pa-
paeamao toa bedaoa. Edap eta pade
mao."

Iesus iposa parua aea ngan ele matenga ga daenga mulian (Mateus 17.22-23, Lukas 9.43b-45)

30 *Idio ta Iesus asingada ele alu-
agau titnan tuanga toa oa ta tilalala
ngan tibur Galili. Be ei itin ngan eaba
eta iuatai ngan ei mao,
31 *ngansa ei ipapaoatai ele alua-
gau. Ta ikeo pagid, "Gid panua ga
tidol Eaba Inat ga idae pagid panua
bagedeai. Ta gid ga tirau ei ga imate.
Be ado tol muriai ngan ele matenga,
eine ga idae mulian."
32 *Be gid aluagau tiuatai ngan
posanga toa oa ipu mao. Be timataud
ngan betanga ei pade.

Sai ieda iuot kapei tau? (Mateus 18.1-5, Lukas 9.46-48)

33 Idio ta Iesus asingada ele alu-
agau tila Kapernaum ta tidudunga
lumaeai. Be ei ibeta gid bedane, "Toa
edapeai oa aoami isokangai ngan
saoa?"
34 Be gid tikoli ele posanga eta mao,
ngansa toa edapeai oa aoad isokan-
gai ngan sai ngan gid ieda ga iuot
kapei tau.
35 *Ei idio imado ga kus ta ibaba
gid toa sangaul igegea rua oa ga
tinam pan ta ikeo pagid, "Sai ikim
ieda iuot kapei, ei manta idol ieda ga
isulug gadio tau ngan gimi toa ngada
ne ga iman lemi paeaeanga."
36 Ta ei ibada gergeu ede ta idol ei
rabu ngan gid. Ikisi ei ta ikeo pagid
bedane,
37 *"Oangga sai ibada gergeu
kelede toa bedane ngan gau edag ta
ilua ei, eine ibada gau ta ilua gau. Be
eaba sai ibada gau, eine ibada gau
kekelegau mao, be ibada Eaba toa
isula gau ga nanam ne."

* **9:23:** Mt 21.21, Mk 11.23 * **9:26:** Mk 1.26 * **9:30:** Ins 7.1 * **9:31:** Mk 8.31, 10.32-34 * **9:32:** Lu 9.45 * **9:35:** Mt 20.25-27, Mk 10.43-44, Lu 22.24-26 * **9:37:** Mt 10.40

Eaba sai iman ada isat mao, ei ilualua gita
(Lukas 9.49-50)

38 Be Ioanes ikeo pan Iesus bedane, "Eaba paoatainga am, gai agera eaba ede isere iriau papaeamao ngan eao edam. Be gai apaidi ei, ngansa ei inasnasi gita mao."

39 Be Iesus ikeo, "Apaidi ei mao. Ngansa oangga eaba eta ikado uisinga ngan gau edag, eine ga irangrang ngan ipul ei manmanae ta iposa paeamao ngan gau mao.

40 *Ngansa eaba sai iman gita ada isat mao, ei ilualua gita.

41 *Nakeo tautaunga pagimi, oangga sai igera gimi anasi gau Kristus*, ta ipaun gimi ngan eau, eine Deo ga ilasu ei. Irangrang ngan eaba toa oa isapir ngan badanga aea lasunga mao."

Tapaeabu ngan panua led kadonga lolo matua aea mao
(Mateus 18.6-9, Lukas 17.1-2)

42 Iesus ikeo pade bedane, "Gid leg panua toa edad mao bedane, gid lolod matua ngan gau kemi. Be oangga sai ipabuobuo eta ngan gid ta ele kadonga lolo matua aea itap, eine Deo ga ipanas eaba toa oa paeamao tau. Kemi ngan tikaukau eaba toa oa igagal ngan pat kapei ede ta titado ei ga isulug tadiai motean. Toa bedaoa ta irangrang ngan ipabuobuo eta ngan gid mao.

43-44 *Tota oangga bagem eta ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, ket bagem toa ga iduaea. Kemi ngan bagem kelede ta eao la ngan madonga kemi. Kado bagem rua be eao la ngan dinga imperno. Dinga toa oa irangrang ngan imate mao.†

45-46 Ga oangga aem eta ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, ket aem toa ga iduaea. Kemi ngan aem kelede ta eao la ngan madonga kemi. Kado aem rua be eao la ngan dinga imperno.

47 *Ga oangga matam eta ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, pasu matam toa ga iduaea. Kemi ngan matam kelede ta la mado Deo ibageai. Kado matam rua, be Deo itado go ga la ngan dinga imperno.

48 *" 'Toa eoa motamota tianean panua papaeamao somisomi,
ga dinga toa eoa irangrang ngan imate mao.'

49 Ngansa sol mambe dinga ga itap-tap ga idae ngan panua toa ngada ne.‡

50 *"Sol eine danga kemi. Be oangga imana kus, irangrang ngan gimi akado ga imana iluai mulian pade mao. Gimi manta aot mambe sol ta apapot kadonga lolo tarui aea pol ngan gimi."

10

Iesus iposa ngan ketnga oainga
(Mateus 19.1-12, Lukas 16.18)

1 Idio ta Iesus itnan tuanga toa oa ta inasi edap iadag ngan eau Iordan ta iuore ga ila ngan tibur Iudea. Be ipom kapei tinam tiluplup pan pade. Ta ei inasi ele kadonga mambe somisomi ta ipaoatai gid.

2 Be gid Parisi tinam boloma pan ngan tobanga ei, ta tibeta ei bedane, "Oangga eaba iket ele oainga ta isuk iadaoa, eine tutui, mao madongan?"

* **9:40:** Mt 12.30, Lu 11.23 * **9:41:** Mt 10.42 * **9:41:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **9:43-44:** Mt 5.30 † **9:43-44:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tidol lain 48 aea posanga ga ila iman lain 44 ga 46 pade. Toa bedaoa ta lain 48 aea posanga iuot patol. Be laulau padengada tidol posanga toa oa ngan lain 48 kekelen. * **9:47:** Mt 5.29 * **9:48:** Ais 66.24 ‡ **9:49:** Panua oatainga ad edengada tiadi mambe Iesus ele posanga ipu ngan lain 49 eine ga bedane: *Titil sol ga idae ngan tenainga toa ngada oa ngan kadonga tenainga ga iuot kemi Deo imatai. Ta lalaede toa bedaoa, gid kadonga kulupulupu ga iuotot ngan leg panua toa ngada ne mambe dinga inono tinid, ta ikado gid ga tiuot panua kemikemi ga timan Deo kekelen ele.* * **9:50:** Mt 5.13, Lu 14.34 * **10:4:** Lo 24.1-4, Mt 5.31

3 Ei ikoli led posanga ta ibeta gid,
"Moses ikado posanga madongan
pagimi?"
4 *Ta tikeo, "Moses ilongo ngan
eaba ibode laulau ngan ketnga
oainga ta ibada pan iadaoa ta isuk
ei ga ila."
5 Ta Iesus ikeo pagid, "Gimi apaki
tangami ngan Deo ele posanga somi-
somi tau, tota Moses ibode apu
toaine pagimi.
6 *Be mugaeai tau, Deo ikado
danga toa ngada ne ga iuot, be 'ikado
gid panua ga tiuot arangaranga ga
taine.'
7 *Ta ele laulau ikeo pade ga be-
dane, 'Ngan ipu toaine, eaba ga itnan
itama ga itna ta ila ilup toman ngan
iadaoa,
8 ta eine mambe gisirua tinid iuot
kelede.' Toa bedaoa ta tirangrang
ngan timan rua pade mao. Gisirua
tiuot kelede Deo imatai.
9 Tota danga toa Deo ikaukau, iran-
grang ngan eaba eta iket mao."
10 Idio ta idudunga lumaeai ta ele
aluagau tibeta ei ngan posanga idil
toa ne pade.
11 *Ta ikeo pagid, "Oangga sai isuk
iadaoa ta iuai taine pau, eine ikado
kadonga arala iadaoa mugamuga
imatai.
12 Ga oangga taine itnan iadaoa ta
iuai eaba pau, ei pade ikado kadonga
arala iadaoa mugamuga imatai."

Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan
(Mateus 19.13-15, Lukas 18.15-17)

13 Idio ta gid panua tital gid gergeu
ga tila pan Iesus. Ta tiuangga ei
idol ibage ga idae ngan gid. Be ele
aluagau tidaba gid.
14 Be ei igera ta ilolo bake ta
ikeo, "Alongean gid gergeu ga tinam
pagau. Apaidi gid mao, ngansa
madonga Deo ibageai eine togid
panua toa bedane.
15 *Nakeo tautaunga pagimi:
Oangga sai ilongean Deo ga iman aea
maron lalaede mambe gid gergeu
toa ne mao, eine ga irangrang ngan
ibada madonga Deo ibageai mao."
16 Idio ta ikisi gid gergeu kelede
kelede, ta idol ibage ga idae ngan gid
ta ikado posanga kemi ngan pamat-
uanga gid.

Iesus ikakado posanga kemi ngan pamatuanga gid gergeu.

Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus
(Mateus 19.16-30, Lukas 18.18-30)

17 Idio ta Iesus ilalala edapeai,
be eaba ede ilado ga ila pan ta
ikor iae ta ibeta ei bedane, "Eaba
kemi paoatainga am, gau ga nakado
mado ta nabada madonga kemi
somisomi?"
18 Be Iesus ikeo pan, "Eao oato gau
'eaba kemi' ngan saoa? Eaba eta
pade kemi mao. Deo kekelen ei kemi.
19 *Be eao oatai ngan Deo ele apu.
Ikeo ga bedane, 'Eao pamate eaba
ede pade mao. Eao kado arala
ta paeabu ngan oainga mao. Eao
lublub mao. Oangga eao madid ngan
posanga, irangrang ngan eao pakaka
mao. Irangrang ngan eao pakaka
eaba ede pade ta bada ele danga sisid
mao. Manta lolon ngan tamam ga
tnam ta nasi linged.' "
20 Ta eaba toa oa ikeo, "Eaba
paoatainga am, mugaeai gau
kakauede ga irangrang ngan labone,
gau nanasnasi gid apu toa ngada ne."

* **10:6:** OM 1.27, 5.2 * **10:7:** OM 2.24, Ep 5.31-33 * **10:11:** Mt 5.32 * **10:15:** Mt 18.3 * **10:19:** IM 20.12-17, Lo 5.16-20

21 Iesus imata inono ei be ikim ei
tau ta ikeo, “Lem idil kelede mon
imata karanga maitne. La longean
lem danga sisid toa ngada oa pagid
panua ta tiuol. Ta bada lem pat ta
oade ga ila pagid panua lululunga
ad. Toa bedaoa ta lem danga sisid
kemikemi ienono buburiai. Ga kus
ta nam nasi gau.”
22 Ei ilongo posanga toa ne ta imata
imalai, be ilolo itangtang ta itnan ei
ga ila. Ngansa ele danga sisid busa.
23 Iesus imata igera pol gid ele alu-
agau ta ikeo, “Eine kulupu tau ngan
gid panua toa led danga sisid busa
ngan tibada madonga Deo ibageai!”
24 Be gid aluagau tikakrik ngan ele
posanga toa ne. Be ikeo pagid pade,
“Leg gergeu, eine kulupu tau ngan
gid panua ngan tibada madonga Deo
ibageai!
25 Oangga kamel itoba ngan ipu-
rususu ngan salumu aea baba, eine
ga kulupu ngan ei, mao madongan?
Be kulupu ga kulupu tau ngan eaba
sai toa ele danga sisid busa, ngan
ibada madonga Deo ibageai.”
26 Ta gid aluagau tikakrik kapei
tau ta tibetabeta pol ngan gid, “Toa
bedaoa ta sai irangrang ngan Deo
ibada ei mulian?”
27 Be Iesus imata ila pagid ta ikeo,
“Gid eababa tirangrang mao. Be
danga eta ikulupu ngan Deo mao.
Ei irangrang ngan ikado danga toa
ngada ne.”
28 Be Petrus ikeo pan bedane,
“Ega, gai atnan lemai danga sisid toa
ngada oa ta anama anasi go!”
29 Ta Iesus ikeo, “Nakeo tautaunga
pagimi, oangga sai itnan ele luma,
ga itar kapeipei, ga aea kakakau,
ga iliuliu, ga itna, ga itama, ga ele
gergeu, ga aea dadanga, ngan luanga
gau ga leg ato kemi,
30 eine Deo ga ikoli buno pade pan
eaba toa oa. Ei ga ibada gid luma, ga
itar kapeipei, ga aea kakakau, ga ili-
uliu, ga itnatna, ga gid gergeu, ga gid
dadanga. Eaba toa oa ga imamado
tanoeai maitne, be Deo ga ikoli kemi
pan bedaoa. Be ei ga ibada ieieinga
pagid panua papaeamao bagedeai
pade. Be muriai ei ga ibada madonga
kemi somisomi ga ilalala ga ila.
31 *Be panua busa toa edad kapei
labone, muriai edad ga isulug. Be
panua busa toa edad mao labone,
muriai edad ga iuot kapei.”

Iesus iposa patol aea ngan ele matenga ga daenga mulian
(Mateus 20.17-19, Lukas 18.31-34)

32 *Idio ta Iesus asingada ele
aluagau tinasi edap ila ngan tuanga
Ierusalem, be Iesus imugamuga
ngan gid. Ele aluagau timatala,
be gid panua toa tinasnasi gid oa
timataud. Be ei ibada ele aluagau
sangaul igegea rua ta iaoa inasi
pagid pade ngan saoa danga ga iuot
toa eoa.
33 Ta ikeo, “Ega, gita talalala ga
tala Ierusalem, be gid panua ga tidol
Eaba Inat ga idae pagid madidnga
tenainga ad ga apu ad bagedeai. Ta
gid ga tipamadid ei ngan posanga
ta tirau posanga ngan pamatenga ei.
Eine ga tidol ei ga idae pagid alu
padengada bagedeai.
34 Ta gid ga tigalinge paeamao
ngan ei, ga tiplapla ei, ga timuimui ei,
ga tirau ei ga imate. Be muriai ngan
ado tol, eine ga idae mulian.”

Jems ga Ioanes tiuangga tibada edaeda kapei
(Mateus 20.20-28)

35 Idio ta Sebedi ele gergeu rua,
Jems ga Ioanes, tila boloma pan
Iesus ta tikeo, “Eaba paoatainga am,
gairua akeo ga eao kado saoa danga
gai abeta go ngan.”
36 Ta ikeo, “Akim nakado mado
ngan gimirua?”
37 Ta tikeo pan, “Muriai oangga
edam iuot kapei tau, gai akim eao
longo ngan gairua abada edaeda
kapei toman ngan eao, ta ede ngan
gai imado ngan bagem oatai, be ede
pade imado ngan bagem angas.”

* **10:31:** Mt 20.16, Lu 13.30 * **10:32:** Mk 8.31, 9.31 * **10:38:** Mk 14.36, Lu 12.50

38 *Be Iesus ikeo pagisirua,
"Gimirua aoatai ngan saoa danga
abeta ngan ne mao. Loba ieieinga
aea toa teta pade ga naun, gimi
arangrang ngan aun pade? Be
paliliunga toa teta pade nabada, gimi
arangrang ngan abada pade?"
39 *Ta gisirua tikeo pan, "Be.
Gairua arangrang."
Ta Iesus ikeo pagisirua, "Tau-
taunga, gimirua ga aun loba ieieinga
aea mambe gau naun, ga abada palil-
iunga ieieinga aea mambe gau pade.
40 Be sapadua ga timado ngan
bageg oatai ga bageg angas, eine
danga togau mao. Deo kekelen ibada
gid mul toa ne pagid panua toa ei
isio."
41 Io, gid aluagau padengada ti-
longo posanga toa oa ta lolod bake
ngan Jems ga Ioanes.
42 *Be Iesus ibaba gid ga tinam pan
ta ikeo pagid, "Gid panua toa tibada
edaeda mambe madidnga togid alu
padengada, gimi aoatai ngan led
kadonga na. Timadid matua ta
tipaeaea led panua. Ga led panua
toa edad kapeipei tikado kulupu tau
ngan gid.
43 *Be irangrang ngan gimi anasi
kadonga toa ne mao. Be sai ngan
gimi iuangga ieda iuot kapei, manta
ikado naurata ngan luanga gimi.
44 Ga sai iuangga imadid ga imuga
ngan gimi, ei ga iman paeaeanga
ngan gimi toa ngada ne.
45 Ngansa Eaba Inat, ei pade inama
ngan gid panua tilua ei mao, be ei
inama ngan luanga gid panua. Ta
ilongean ei mulian ga imate ngan
patutuinga panua busa ad gigi kapei
Deo imatai."

Iesus ikado kemi Bartimeus imata susu
(Mateus 20.29-34, Lukas 18.35-43)

46 Idio ta Iesus toman ngan ele
aluagau tila Ieriko. Ta gisingada
ipom kapei titnan Ieriko ga tila. Be
Bartimeus, gergeu ton Timeus, ima-
mado edap isaleai. Ei imata susu,
be somisomi igaugau pat ga danga
sisid pagid panua.
47 Ei ilongo ngan Iesus Nasaret
aea ilalala ga inam ta ibaba matua
bedane, "Iesus, Devit itub,* uduan
gau."
48 Be panua busa tidaba ei ta tikeo,
"Eao mumun!"
Be mao. Ei ibaba matua pade,
"Devit itub, uduan gau!"
49 Ta Iesus iae tor ga imadid ta ikeo,
"Ababa ei ga inam."
Tota tibaba eaba toa imata susu
oa, ta tikeo pan, "Lolom pu ta dae
madid. Ei ta ibaba go!"
50 Tota itado ele pononga mamarae
ga idio ta manmanae idug ga idae
imadid ta ila pan Iesus.
51 Ta Iesus ibeta ei bedane, "Eao
kim nakado mado ngan go?"
Ta eaba toa imata susu oa ikeo,
"Eaba paoatainga am, gau nakim
matag pal ta nageragera pade."
52 *Ta Iesus ikeo pan, "Eao la. Lem
kadonga lolo matua aea ikado ga
matam iuot kemi." Mole mao, eaba
toa oa igeragera pade ta inasi Iesus
toa edapeai oa.

11

Iesus ila idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(Mateus 21.1-11, Lukas 19.28-40, Ioanes 12.12-19)

1 Idio ta Iesus asingada ele aluagau
tipaboloma Ierusalem ta tiuot ngan
tuanga Betpage ga Betani boloma
ngan bereo Oliv. Ta ei isula ele
aluagau rua
2 ta ikeo pagisirua, "Gimirua ala
ngan tuanga ga matadai ne. Be
tutui ngan gimirua ala aot toa eoa,
gimi ga agera donki daenga pau ede
tikaukau ngan oaro. Donki toa oa,
eaba eta imado ngan maitne. Apola
aea oaro ta abada ei ga inam.

* **10:39:** PA 12.2, PM 1.9 * **10:42:** Lu 22.25-26 * **10:43:** Mt 23.11, Mk 9.35 * **10:47:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.* * **10:52:** Mk 5.34

3 Be oangga eaba eta ibeta gimirua,
‘Ikamado ga akado bedane?’ gimi ga
akoli ele posanga bedane, ‘Maron ele
bokonga ngan. Be mole mao ei ga
isula ei ta iluai mulian toa nene.’ ”
4 Idio ta gisirua tila ta tigera donki
toa oa. Panua tikaukau ei atama
iaoai boloma edap isaleai. Tota
gisirua tipola aea oaro.
5 Be panua edengada timadmadid
toa eoa tikeo pagisirua, “Gimirua
akado mado ga apola donki aea
oaro?”
6 Ta tikeo pagid mambe Iesus ikeo
ngan. Tota panua toa oa tilongo,
7 ta gisirua tibada donki ga ila pan
Iesus. Ta tidol led pononga mamarae
ga idae donki ipaoeai ta Iesus idae
imado ngan.
8 Be panua busa tilalo led pononga
mamarae ga idio edapeai, be paden-
gada tila dadangai ta tiket abei ilaun
ga inam ta tilalo edapeai pade.
9 *Panua busa tilalala ga timuga
ngan ei, be padengada tilalala
muriai ta tibaba bedane,

“Maron, gai asoa edam ga idae!*
Maron ipamatua eaba toa inama
ngan ei ieda ne!”

10 “Maron ipamatua eaba toa ne, ta
ei ga imadid ga imugamuga
ngan gita mambe tibuda Devit
mugaeai.
Tasoa Maron ieda gadae tau!”

11 Tota Iesus iuot Ierusalem ta
idudunga ngan Deo ele luma aea ala,
ta imata igera alele danga toa ngada
oa. Be ado iuangga idil, tota iuot ga
ila Betani toman ngan ele aluagau
sangaul ga igegea rua.

Iesus iposa ngan abei fik, muriai ga itautau mao
(Mateus 21.18-19)

12 Ngan ado sae Iesus asingada
ele aluagau titnan Betani ta tilalala
pade, be Iesus pitoreanei.
13 *Ei igera abei fik ede toa ilaun
iuotot ga imadmadid boloma tede.
Ta ei ila boloma, ngansa iuangga
igera, itautau eta ienono, mao mao.
Be itautau eta mao. Ilaun kekelen
ienono, ngansa aea laoe maitne.
14 Tota ikeo pan abei toa oa be-
dane, “Irangrang ngan eaba eta ian
tautaudim pade mao ga ilalala ga
ila.” Be ele aluagau tilongolongo
posanga toa oa.

Iesus isere panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(Mateus 21.12-17, Lukas 19.45-48, Ioanes 2.13-22)

15 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila tiuot Ierusalem. Ei idudunga ngan Deo ele luma aea ala ta isere gid panua tibokoboko ngan pat aea badanga ga gid panua tiuolol danga sisid Deo ele lumaeai. Ta ipatabul gid popou togid panua tilaumalile ngan pat, ga ipatabul gid mul madonga aea togid panua toa tilongean gid man barur ga panua tiuolol.

Iesus isere gid panua tibokoboko ngan pat aea badanga.

* **11:9:** Sng 118.25-26 * **11:9:** Posanga idil toa ne *Maron, gai asoa edam ga idae ngan posanga Grik eine ga bedane: Osana. Be tikeo toa bedaoa pade ngan lain 10.* * **11:13:** Lu 13.6

16 Ta ipakala gid panua ngan
badanga danga sisid ga idudunga
ngan Deo ele luma aea ala.
17 *Ta ipaoatai gid ta ikeo, “Deo ele
laulau aea posanga ga bedane,

“ ‘Gau leg luma, gid panua ga tiuato
luma raring aea togid alu toa
ngada ne.’

Be gimi apul ga iman baba mumul-
nga aea togid panua lublubnga ad.”
18 *Idio ta gid madidnga tenainga
ad ga apu ad tilongo bedaoa ta
tiloilo edap ngan pamatenga ei.
Be timataud ei, ngansa gid ipom
timatala ngan ele paoatainga.
19 Idio ga lailai, Iesus asingada ele
aluagau titnan tuanga ga tila.

*Eaba sai ilolo matua ngan Deo,
Deo ga ilongo ei
(Mateus 21.20-22)*

20 Gaisala ngan ado sae Iesus asin-
gada ele aluagau tilalala ga tila ta
tigera abei fik toa Iesus iposa ngan.
Be iuaroar ga ilaun toa ngada oa
imalai ga imisi.
21 Ta Petrus imata nanan Iesus ele
posanga ta ikeo, “Eaba paoatainga
am, gera. Abei fik toa made eao posa
ngan, tota imisi!”
22 Ta Iesus ikoli ele posanga ta ikeo,
“Manta lolomi matua ngan Deo.
23 *Nakeo tautaunga pagimi,
oangga sai ikeo pan lusi ga oaine
bedane, ‘Eao dae ta dug ga sulug
tadiai,’ ta eaba toa oa ilolo ruangada
mao, be ilolo matua ta iadi mambe
ele posanga toa oa ga iuot, eine ga
iuot tautaunga ngan ei.
24 *Ngan ipu toaine nakeo pagimi,
saoa danga gimi araring ta abeta Deo
ngan, manta lolomi matua ta aeadi
mambe lemi posanga toa oa ga iuot.
Ta eine ga iuot tautaunga ngan gimi.
25-26 *Be oangga amadid ga arar-
ing ta matami nanan ami gagal
pan oaemi ede pade ngan ele idil
paeamao eta, manta asamum ele
kadonga sat toa oa. Toa bedaoa ta
Tamami toa buburiai oa ga isamum
gimi lemi kadonga sasat pade.†”

*Gid madidnga tibeta Iesus ngan
sai isula ei ngan kadonga naurata
(Mateus 21.23-27, Lukas 20.1-8)*

27 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila Ierusalem pade. Ei ilalala gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, be gid madidnga tenainga ad ga apu ad ga gid kapeipei togid Iuda tila pan.
28 Ta tibeta ei bedane, “Sai idol naurata toa ne ga idae bagemeai ta isula go ngan aea kadonga?”
29 Ta Iesus ikeo pagid, “Gau pade ga nabeta gimi ngan posanga ede. Ta oangga akoli leg posanga, eine ga nakeo pagimi ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne.
30 Paliliunga toa Ioanes ikakado mugaeai, eine inam buburiai ga inam, mao inam pagid eababa? Akoli leg posanga!”
31 Be tiraurau posanga pol ngan gid ta tikeo, “Oangga takeo ga inam buburiai ga inam, eine ga ikeo, ‘Ikamado ga lolomi matua ngan ele posanga mao?’
32 Be irangrang ngan takeo ga inam pagid eababa mao pade.” Tikeo bedaoa ngansa timataud gid ipom, ngansa gid busa tiadi mambe Ioanes ibada Deo iaoa tautaunga.
33 Tota tikoli Iesus ele posanga bedane, “Gai aoatai mao.”
Ta ikeo pagid, “Goibe, gau pade ga nakeo pagimi mao ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne.”

12

*Oanenga itna ngan panua papaeamao tikado naurata ngan dadanga oain
(Mateus 21.33-46, Lukas 20.9-19)*

* **11:17:** Ais 56.7, Jer 7.11 * **11:18:** Mk 14.1 * **11:23:** Mt 17.20 * **11:24:** Mt 7.7 * **11:25-26:** Mt 6.14-15 † **11:25-26:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: 26 *Be oangga gimi asamum ele kadonga sasat mao, Tamami toa buburiai oa ga isamum gimi lemi kadonga sasat mao pade.* * **12:1:** Ais 5.1-2

1 *Idio ta Iesus itatado gid oanenga
itna pagid ta ikeo, “Eaba ede iarum
gid abei oain aea dadangai. Ei itado
ala ngan ga ikado tibur ede kemi
ngan bibnga oain itautau ta tibada
isul ngan. Ga ikado luma mamarae
ede ngan gid panua timadid ngan ta
matad ikilele. Ga kus ta ilongean
dadanga toa oa pagid panua naurata
ad bagedeai, be ei ila ngan tibur ede
pade aluai.

2 “Idio ta oain aea laoe iuot, ta isula
ele paeaeanga ede ga ila pagid panua
naurata ad ngan badanga oain itau-
tau idanga etangada ga inam pan.
3 Be gid tiluku ei ta tirau ei ta tisere
ei ga iluai sapaean.
4 Be dadanga itama isula ele
paeaeanga ede pade ga ila pagid,
be tirau ei ga idae ilaborai ga
tipamaeamaea ei.
5 Idio ta isula ele paeaeanga ede
pade ga ila, be tirau ei ga imate. Tota
isulasula ele paeaeanga busa pagid,
be tiraurau edengada ga tipapamate
padengada.

6 “Ila ga ele eaba kelede idio.
Eaba toa oa, ei inat toa ikim ei tau.
Dadanga itama isula ei ga ila muriai
ngan ele paeaeanga toa ngada oa ta
ikeo, ‘Eine ga tilolon ngan natug.’

7 “Be gid panua naurata ad tiposa
pol ngan gid bedane, ‘Eaba toa ne
muriai ga ibada danga sisid toa
ngada ne ton itama. Io, tarau ei ga
imate. Ta ele danga sisid toa ngada
ne ga iman leda!’
8 *Tota tiluku ei ta tirau ei ga
imate. Be titado ipat ga ila gaot ngan
dadanga aea ala.

9 “Toa bedaoa ta dadanga itama
ga ikado mado? Eine ga inam ta
ipaeabu ngan gid panua naurata ad
ta idol dadanga oain ga idae pagid
panua padengada bagedeai.
10 *Posanga ga oaine ienono ngan
Deo ele laulau, be kado gimi aoato
mao? Ikeo bedane,
“ ‘Pat toa ne, gid panua tikakado
luma tiuangga eine paeamao
ta titado ga iduaea.
Be labone iman luma aea
kisinga.
11 Maron ikado ga iuot bedane,
ta gai agera eine kemi tau ta
amatala ngan.’ ”

12 Be gid tiuangga tiluku ei, ngansa
tiuatai mambe ei itado oanenga itna
toa ne ga idodo gid. Be timataud gid
ipom, tota titnan ei ga tila.

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa?
(Mateus 22.15-22, Lukas 20.20-26)

13 *Idio ta gid madidnga tisula
Parisi edengada toman ngan Erot
ele panua edengada ga tila pan
Iesus. Tiuangga tipabuobuo ei
ngansa tikim tigera ei ikado posanga
idil eta paeamao ta irangrang ngan
tipamadid ei ngan posanga.
14 Tota tila tikeo pan bedane, “Eaba
paoatainga am, gai aoatai mambe
eao eaba posanga tautaunga am. Eao
kado kadonga bagbage kelede mao
ga mao tau, ngansa eao mataud eaba
eta mao. Be eao papaoatai gid panua
ngan Deo ele edap tautaunga. Be keo
pagai, eine tutui ngan taol takis ga ila
pan Kaisa, mao madongan? Eao keo
ga gita manta taol, mao mao?”
15 Be Iesus iuatai ngan led
pakakanga ta ikeo pagid, “Ikamado
ga atoba gau? Abada pat eta ga inam
ta nagera!”
16 Io, tibada ga ila pan, ta ibeta gid,
“Sai ianun ga ieda ienono ngan pat
toa ne?”
Ta tikeo, “Kaisa ianun ga ieda.”

17 *Ta Iesus ikeo pagid, “Io, danga
ton Kaisa, abada ga ila pan Kaisa,
be danga ton Deo, abada ga ila pan
Deo.”
Gid tilongo ele posanga ta tikakrik
ngan ei.

* **12:8:** Ibr 13.12 * **12:10:** Sng 118.22-23 * **12:13:** Lu 11.53-54 * **12:17:** Ro 13.7

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan matenga ga daenga mulian
(Mateus 22.23-33, Lukas 20.27-40)

18 *Idio ta gid Sadiusi tila pan Iesus. Gid tikeo ga panua matemate tirangrang ngan tidae mulian mao. Ta tikeo pan bedane,

19 *"Eaba paoatainga am, Moses ibode apu ede pagita ta ikeo ga, 'Oangga eaba eta itar kapei imate ta itnan iadaoa ga idio, be ele gergeu eta mao, manta itar kakau iuai asape toa oa ta tipopo itar kapei aea kolinga eta.' "

20 "Be ado ede, arangaranga lima ga rua ngan iaoa ede timamado. Ad lautabe iuai taine, ga kus ta imate, be gisirua led gergeu eta mao.

21 Tota itar kakau atange iuai asape toa oa, be ei pade ipopo gergeu mao ga imate. Ga kus ta itar kakau tol aea iuai ei ga imate toa bedaoa pade.

22 Kadonga lalaede iuot ngan gid arangaranga toa lima ga rua oa. Tipopo gergeu mao be timate. Ta muriai taine toa oa imate pade.

23 Tota ngan ado toaiua, oangga gid matemate tidae mulian, taine toa oa ga iman sai iadaoa? Ngansa gid toa lima ga rua oa tiuai ei."

24 Ta Iesus ikeo pagid, "Gimi abuobuo ngansa aoatai ngan Deo ele laulau aea posanga mao, ga aoatai ngan iura mao pade.

25 Ngansa muriai, oangga panua matemate tidae mulian, eine ga tiuaioai mao ga tipapaoai led gergeu mao pade. Be gid ga tiuot mambe gid anggelo buburiai.

26 *Be posanga ngan gid matemate tidae mulian ienono ngan Moses ele laulau, be gimi aoato mao? Ikeo ga Deo ele babanga iuot abei kakauede iloleai ta ikeo pan Moses bedane, 'Gau Deo ton Abraam ga Aisak ga Iakop.'*

27 Agera, ei Deo togid panua matemate mao. Ei Deo togid panua matad bibita. Gimi abuobuo kapei tau."

Deo ele apu isaoa kapei?
(Mateus 22.34-40, Lukas 10.25-28)

28 *Be madidnga ede apu aea ilongolongo gid Sadiusi aoad kaukau pan Iesus, ta igera mambe ei ikoli led posanga kemi tau, ta ibeta ei bedane, "Deo ele apu isaoa kapei ngan apu toa ngada oa?"

29 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, "Apu ga oaine kapei ga kapei tau. Eine ga bedane, 'Gimi Israel alongo! Maron Deo togita ei Deo kelede. Ei kekelen Maron.

30 Be eao manta kim tau am Maron Deo kapei tau ngan lolom, ga tautaudim, ga lem oatainga, ga uram.'

31 *Be apu kapei ede pade eine ga bedane, 'Eao manta kim lem eaba ede pade mambe kim go mulian.' Apu eta pade kapei mambe toa rua ne mao."

32 Ta madidnga apu aea toa oa ikeo pan bedane, "Eaba paoatainga am, lem posanga kemi. Tautaunga Deo kekelen ei Maron, be Deo eta pade mao, mambe eao keo.

33 *Ga manta takim ei tau ngan loloda, ga leda oatainga, ga urada. Ga manta takim eaba ede pade mambe takim gita mulian. Oangga tanasi apu toa rua ne, eine kadonga toa ne iasal gid tenainga imata ede ga ede ga gid tenainga tinono ngan dinga ga imomout ga kus."

34 Ta Iesus igera mambe eaba toa oa ikoli posanga mambe ei eaba oatainga aea kemi ta ikeo, "Eao boloma ngan badanga madonga Deo ibageai." Idio ta gid panua timataud ngan betanga Iesus ngan posanga eta pade.

Iesus ibeta gid ipom ngan Kristus
(Mateus 22.41-46, Lukas 20.41-44)

* **12:18:** PA 23.8 * **12:19:** Lo 25.5 * **12:26:** IM 3.2,6 * **12:26:** Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru ei ga ikeo ga *mugaeai ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.* * **12:28:** Lu 10.25-28 * **12:29:** Lo 6.4-5 * **12:31:** Wkp 19.18 * **12:33:** 1Sml 15.22, Hos 6.6

35 Idio ta Iesus ipapaoatai gid
panua gadudunga ngan Deo ele luma
aea ala ta ikeo, “Ikamado ga gid
madidnga apu ad tikeo ga Kristus†
eine iaoa kelede pan Devit?
36 *Ngansa ngan pamatuanga
inam pan Itautau Tutui, Devit ikeo,

“ ‘Maron Deo ikeo pan ag Maron
bedane:
“Eao dio mamado ngan bageg
oatai,
ga irangrang ngan nadol am
miri itamatama ga tidio aem
ibuloloeai.” ’

37 Agera, Devit pade iuato eaba toa oa
aea Maron. Tota ei ga iuot ngan iaoa
kelede pan Devit madongan?”
Be gid ipom tinid igelgel ngan lon-
gonga Iesus ele posanga.

*Iesus iposa ngan kadonga papaea-
mao togid madidnga apu ad
(Mateus 23.1-36, Lukas 20.45-47)*

38 Idio ta Iesus ipapaoatai gid ipom
ta ikeo, “Gimi agabit kemi ngan gid
madidnga apu ad. Gid tikim tau
ngan dolnga pononga mamarae ta
tilalala alele. Ga oangga tila ngan
tibur oalo aea, tikim panua busa
tikeo ‘ado kemi’ ta tilolon ngan gid.
39 Ga oangga tila ngan luma rar-
ing aea, ga tila ngan gid eanean-
nga kapeipei, gid tikim tau ngan
badanga mul kemikemi togid panua
edad kapeipei.
40 Be tipakaka gid asapsape ta
tibabada sapaean led luma ga danga
sisid. Ga kus ta tiraring mamarae,
be led raring eine pakakanga aea.
Muriai gid ad panasnga ga paeamao
ga paeamao tau.”

*Asape lululunga aea idol ele
tenainga
(Lukas 21.1-4)*

41 Idio ta Iesus imamado boloma
ngan apou tenainga aea toa Deo
ele lumaeai. Ei igeragera gid ipom
tinam tidoldol led pat ga idudunga
ngan apou toa oa. Panua busa toa
led pat ga danga sisid busa tidoldol
led pat kapeipei.
42 Be asape ede lululunga aea inam
ta idol pat gereirei rua. Pat toa
oa irangrang mambe pat singsingia
kelede.

Asape lululunga aea idol pat gereirei rua iman
ele tenainga.

43 *Ta Iesus ikamo ele aluagau ga
tinam pan ta ikeo pagid, “Nakeo tau-
taunga pagimi, asape lululunga aea
toa ne ele tenainga iasal tenainga
togid panua toa ngada ne.
44 Ngansa gid toa ngada oa led
danga sisid busa ta tipota ilia iman
led tenainga. Be asape toa ne, ele
danga sisid imata karanga mao, be ei
idol ele pat madonga aea toa ngada
oa ga kus.”

13

*Iesus ikeo ga muriai ga tirepe Deo
ele luma ga isulug
(Mateus 24.1-2, Lukas 21.5-6)*

1 Idio ta Iesus iuangga itnan
Deo ele luma ta ilalala ga ila, be
ele aluagau ede ikeo pan bedane,
“Eaba paoatainga am, gera Deo ele
luma aea mosi kemi tau ga aea pat
kapeipei!”

† **12:35:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **12:36:** Sng 110.1 * **12:43:** 2Ko 8.12

2 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Eao gera gid luma kapeipei toa ne aea mosi kemi na? Muriai luma toa ne aea pat eta ga idae tatan pat eta pade mao. Eine ga tirepe toa ngada ne ga isulug.”

Iesus ikeo ngan gid danga kulupulupu ga iuot
(Mateus 24.3-14, Lukas 21.7-19)

3 Idio ta Iesus idio imado ngan bereo Oliv ta igera Deo ele luma imadmadid iadag. Be Petrus ga Jems ga Ioanes ga Andreas kekelegid tila pan ta tibeta ei bedane,
4 “Eao keo pagai, gid danga kulupulupu toa ne ga iuot ngeda? Be saoa kilala ga iuot ta ipasolan mambe gid danga toa ne teta pade ga iuot?”
5 Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Gimi agabit kemi. Ngan kado ta eaba eta ipakaka gimi.
6 Ngansa panua busa ga tinam ngan gau edag ta tikeo ngan gid mulian bedane, ‘Gau eaba toa Deo isula gau ne.’ Ta gid ga tipabuobuo panua busa.
7 Be oangga gimi alongo paraunga kapeipei iualu boloma ga aluai, atogragimi ngan mao. Gid paraunga toa bedane ga iuotot, be ado muriai ga muriai tau ga iuot maitne.
8 Ngansa panua ngan alu ede ga tiparau pagid alu ede pade, be maron kapei ede ele panua ga tiparau pagid panua ton maron kapei ede pade. Ngan tibur edengada nauruge ga inuga tano ga isamimi. Be sapanga kapeipei ga iuotot pade. Be gid danga kulupulupu toa ne irangrang ngan kus manmanae mao, mambe ieieinga iuot ngan taine mugaeai ngan ipopo gergeu.
9 *“Be gimi agabit kemi. Ngansa gid panua ga tidol gimi ga adae pagid madidnga patutuinga posanga ad bagedeai. Ta gid ga timuimui gimi luma raring aea iloleai. Ta gid ga tipamadid gimi ngan posanga pagid gavana ga mamaron kapeipei matadeai, ngansa gimi anasi gau. Ta gimi ga apamatua leg posanga ila pagid.
10 Be mugaeai ngan ado toaiua, leg panua ga tipaola ato kemi ga ila pagid alu toa ngada ne tanoeai.
11 *Be oangga tidol gimi ga adae bagedeai ta tipamadid gimi ngan posanga, irangrang ngan lolomi ede ga ede ngan saoa edap aoangga anasi ngan kolinga led posanga solsolnga oa mao. Be saoa posanga Deo idol aoamiai ngan ado toaiua, manta akoli ga ila pagid. Ngansa eine gimi lemi posanga mao, be Itautau Tutui ele posanga.
12 *“Be eaba itar kapeipei ga aea kakakau ga tidol ei ga idae pagid madidnga bagedeai, ta gid ga tirau ei ga imate. Be gergeu tamatamad ga tikado toa bedaoa pade ngan led gergeu. Ga gid gergeu ga timan tnad ga tamad ad isat ta tikeo pagid madidnga ta tirau gid ga timate.
13 *Be panua toa ngada ne ga lolod itola ngan gimi, ngansa lolomi matua ngan gau edag. Be oangga sai imadid matua ga irangrang ngan ele madonga tanoeai kus, eine Deo ga ibada ei mulian.”

Iesus iposa ngan danga ede paeamao ga paeamao tau ga iuot
(Mateus 24.15-28, Lukas 21.20-24)

14 *Iesus ikeo pade bedane, “Be muriai gimi ga agera danga ede paeamao ga paeamao tau imadmadid ngan mul ton Deo ta ikado ga panua tiaoa ta titnan ele luma ga idio sapaean. (Eaba iuato laulau manta iuatai kemi ngan posanga toa ne.) Ngan ado toaiua, gid panua timamado Iudea manta tiaoa ga tila bereoeai.
15 *Be oangga sai imamado luma ipaoeai, ei manta isulug ta iaoa manmanae. Irangrang ngan idudunga ele lumaeai ngan badanga ele danga etangada mao.

* **13:2:** Lu 19.44 * **13:9:** Mt 10.17-20 * **13:11:** Lu 12.11-12 * **13:12:** Mt 10.21 * **13:13:** Mt 10.22, Ins 15.21 * **13:14:** Dan 9.27, 11.31, 12.11 * **13:15:** Lu 17.31

16 Be oangga sai imamado dadan-
gai, irangrang ngan ipul ei mulian
ngan badanga ele pononga gaot aea
mao.
17 *Be paeamao tau ngan gid taine
apapanga ga gid pinapina ngan ado
toaiua. Gid tal mon ga kulupu ngan
eaoanga.
18 Be manta araring ta danga paea-
mao toa ne iuot ngan aoara lolo mao.
19 *Ngansa ngan ado toaiua, danga
kulupulupu tau ga iuot. Ngan danga
toa ngada ne led otnga ga irangrang
ngan labone, danga eta kulupu be-
daoa iuot mao, be muriai pade danga
eta kulupu bedaoa ga iuot mao pade.
20 Be oangga Maron ikeo ga gid
danga kulupulupu toa ne ga idio
mole, panua toa ngada ne tanoeai
ga timukuru. Be ei imata nanan ele
panua toa isio gid, ta ikeo ga danga
kulupulupu toa ne ga idio mole tau
mao.
21 Ngan ado toaiua, oangga eaba
eta ikeo pagimi, 'Ega, eaba tiuato ei
Kristus* tota eko!' mao 'Ei tota eoa!'
irangrang ngan aeadi posanga toa oa
mao.
22 *Ngansa panua busa ga tinam ta
tipakaka ta tikeo, 'Gau Kristus.' Be
padengada ga tipakaka ta tikeo ga
tibada Deo iaoa. Ta gid ga tikado
uisinga iman kilala ga gid danga
ipamatala panua busa. Ta oangga
tirangrang, gid ga tipabuobuo Deo
ele panua toa isio gid.
23 Toa bedaoa ta gimi agabit kemi.
Gau napalongo gimi motean ngan
danga toa ngada ne."

Muriai, Eaba Inat ga inam (Mateus 24.29-31, Lukas 21.25-28)

24 *Iesus ikeo pade bedane, "Be
ngan ado toaiua, oangga gid danga
kulupulupu toa oa kus, tota

" 'ado ga iuot dodom, be taiko ga
itara mao,
25 be gid gigima ga titaptap mari-
ambai ga tisulug,
be gid danga kapeipei mari-
ambai ga inogonogoi.'

26 *"Ga kus ta panua ga tigera
Eaba Inat isulug ga inam ngan gid
laulau toman ngan iura kapei ga ele
taranga.
27 *Ga kus ta ei ga isula ele anggelo
ga tila ngan tano igal toa pange oa
ta tipaluplup ele panua toa isio gid.
Gid ga tipaluplup gid ngan tibur toa
ngada ne, ngan tano aea digedige
ga ila bubur aea digedige pade, ta
tibada gid ga tinam."

Oanenga itna ngan abei fik (Mateus 24.32-35, Lukas 21.29-33)

28 Iesus ikeo pade bedane, "Gimi
alongo oanenga itna ngan abei fik ta
abada oatainga. Oangga ibogaboga
aea eau ga ilaun papau iuotot, eine
gimi aoatai, ado aea sau teta pade ga
iuot.
29 Toa bedaoa ta oangga gimi agera
gid danga toa ne iuotot, eine gimi
aoatai, ado toaiua ta inam boloma,
mambe eaba imadid atama iaoai.
30 Nakeo tautaunga pagimi, gid
panua ado toa ne ad ga timate
maitne be kadonga toa ngada ne ga
iuot.
31 Mariamba ga tano ga isapa, be
irangrang ngan leg posanga isapa
mao ga mao tau."

Eaba eta iuatai ngan ado toaiua mao (Mateus 24.36-44)

32 Iesus ikeo pade bedane, "Be
eaba eta iuatai mao, gid danga toa
oa ga iuot ngeda, mao ado imata
pida be gid danga toa oa iuot. Gid
anggelo buburiai tiuatai mao, be Deo
Inat iuatai mao pade. Tamag kekelen
iuatai.
33 Tota matami arar ga agabit
kemi. Ngansa gimi aoatai mao, gid
danga toa oa ga iuot ngeda.
34 Eine mambe eaba ede itnan ele
luma ta ila ngan langa ede. Ei

* **13:17:** Lu 23.29 * **13:19:** Dan 12.1, PM 7.14 * **13:21:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **13:22:** PM 13.13 * **13:24:** Ais 13.10, Jol 2.10, 3.15, PM 6.12-13 * **13:26:** PM 1.7 * **13:27:** Mt 13.41

ikeo pagid ele paeaeanga ta timariala ngan ele luma, ta ipota naurata pagid ele paeaeanga kelede kelede. Ta ikeo pan eaba toa imariala ngan atama bedane, 'Eao gabit kemi.'

35 *"Tota agabit kemi, ngansa gimi aoatai mao, luma itama ga iluai mulian ngeda. Ei ga inam lailai, mao bong irabu, mao kokako itang, mao gaisala rumaruma, eine gimi aoatai mao.
36 Kado ei inama manmanae ta igera gimi aenono.
37 Posanga toa nakeo pagimi ne, eine nakeo pagid panua toa ngada ne: 'Agabit kemi!' "

14

Gid madidnga tiposa ngan raunga Iesus ga imate
(Mateus 26.1-5, Lukas 22.1-2, Ioanes 11.45-53)

1 Ngan ado toaiua, eaneannga Pasova aea ga eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao inam boloma. Be ado rua imuga ngan eaneannga Pasova aea, gid madidnga tenainga ad ga apu ad tiloilo edap eta ngan pakakanga Iesus ta irangrang ngan tiluku ei ta tirau ei ga imate.
2 Be tikeo bedane, "Irangrang ngan takado bedane rabu ngan eaneannga toa ne mao. Ngan kado ta gid ipom tigera ta tiparau."

Taine ede itok bude kemi ga idae Iesus ilaborai
(Mateus 26.6-13, Ioanes 12.1-8)

3 *Idio ta Iesus imamado Betani ngan luma ton eaba ede ieda Saimon. Mugaeai eaba toa oa aea dibala kankan. Iesus imamado ga ianean, be taine ede inam ibada ele botol pat* iuon ngan bude ede iuad kemi tiuato nardo. Tigalbatan danga eta ngan bude toa oa mao, ta aea olnga kapei. Be ei ipir botol iaoa ta itok bude dodol toa oa ga idae Iesus ilaborai.
4 Be edengada ngan gid tigera bedaoa ta lolod bake ta tiposa pol ngan gid bedane, "Ikamado ga itok bude toa ne ga kus sapaean?
5 Kemi ngan ilongean bude toa ne ga panua tiuol ngan pat kapei iasal buno tol†. Toa bedaoa ta ilualua gid panua lululunga ad, be mao." Tota tidaba taine toa oa.
6 Be Iesus ikeo, "Adaba ei mao. Ikamado ga akado kulupu ngan ei? Ei ikado kadonga kemi tau ngan gau.
7 *Ngansa gid panua lululunga ad timamado pagimi somisomi. Ta ngan ado isaoa akim, gimi arangrang ngan alua gid. Be gau namamado pagimi somisomi mao.
8 *Ele luanga ngan gau, tota ikado ne. Ei ipasogo gau motean ngan bude toa ne, ngan muriai nala dengaeai.
9 Nakeo tautaunga pagimi, muriai gid panua ga tila tipaola leg ato kemi ngan tibur toa ngada ne tanoeai, be eine ga tininipu pade ngan taine toa ne ele kadonga, ta panua ga matad nanan ei."

Iudas iposa tautaunga ngan dolnga Iesus ga idae pagid madidnga bagedeai
(Mateus 26.14-16, Lukas 22.3-6)

10 Idio ta aluagau ede ngan gid sangaul igegea rua, ieda Iudas Iskariot, ila pagid madidnga tenainga ad, ngansa iuangga idol Iesus ga idae pagid bagedeai.
11 Tilongo toa bedaoa ta tinid igelgel, be tiposa tautaunga ngan badanga pat silva ga ila pan. Tota isangasanga ado eta kemi ngan dolnga ei ga idae bagedeai.

Iesus asingada ele aluagau tian
(Mateus 26.17-25, Lukas 22.7-14,21-23, Ioanes 13.21-30)

* **13:35:** Lu 12.38 * **14:3:** Lu 7.37-38 * **14:3:** Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igigirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato *alabastro. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei.* † **14:5:** Gid Iuda mugaeai tibokoboko ad rai dodol kelede ngan badanga pat buno tol. * **14:7:** Lo 15.11 * **14:8:** Ins 19.40 * **14:12:** IM 12.6

12 *Be ngan ado toa imuga ngan
eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono
ngan Mao, ngan ado toa titotoi gid
sipsip Pasova aea, Iesus ele aluagau
tibeta ei bedane, “Eao kim gai ala
sida ta akado annga Pasova aea ta
taean?”
13 Tota isula ele aluagau rua ta
irenren pagisirua bedane, “Gimirua
ala adudunga tuanga iloleai, ta eaba
ede ibisi ulo eau aea ga iuot pag-
imirua. Gimirua ala anasi ei.
14 Ta oangga idudunga ngan
luma isaoa, gimirua akeo pan luma
itama bedane, ‘Eaba Paoatainga aea
iuangga ibeta go: Lem bobo kaluae
aea sida, ngan ei ian annga Pasova
aea toman ngan ele aluagau?’
15 Ta ei ga ipasolan gimirua ngan
bobo kapei ede ienono gadae luma
iloleai. Aea popou ga mul ga
danga toa ngada oa ienono motean.
Gimirua akado ada annga Pasova
aea tota eoa.”
16 Idio ta ele aluagau toa rua oa
tila tuanga iloleai ta tigera danga toa
ngada oa lalaede mambe Iesus ikeo
ngan. Tota tidio tikado annga Pasova
aea.
17 Io, ado idil ngan lailai toaiua, ta
Iesus asingada ele aluagau tila ngan
luma toa oa.
18 *Gid timamado ga tianean, be
ikeo pagid bedane, “Nakeo tau-
taunga pagimi, eaba ede ngan gimi
ga idol gau pagid ag isat bagedeai.
Nakeo ngan eaba ede ianean toman
ngan gau.”
19 Tilongo bedaoa ta lolod isat
kapei, ta gid kelede kelede tibeta ei
bedane, “Eine gau mao, na?”
20 Ta ikeo pagid bedane, “Eine
eaba ede ngan gimi toa sangaul ga
igegea rua ne, eaba toa ga igasi aea
bret ngan lalate toman ngan gau.
21 Tautaunga, Eaba Inat ga inasi
edap mambe Deo ele laulau ikeo
ngan ei, be paeamao tau ngan eaba
toa idol Eaba Inat ga idae pagid aea
isat bagedeai! Kemi ngan eaba toa oa
oangga itna ipopo ei mao.”

Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain
(Mateus 26.26-30, Lukas 22.14-20, 1 Korin 11.23-25)

22 Idio ta Iesus asingada ele alua-
gau tianean, be ei ibada bret ta iposa
kemi pan Deo. Ga kus ta itei ta ibada
ga ila pagid ta ikeo, “Gimi abada bret
toa ne, eine gau medamedag.”
23 Ga kus ta ibada loba ta iposa
kemi pan Deo ta ibada pagid, ta gid
kelede kelede tiun.
24 *Ta ikeo, “Eine gau singig. Singig
toa ne iparangrang posanga toa Deo
irau ngan ele panua. Eine itoki ngan
luanga panua busa.
25 Nakeo tautaunga pagimi, gau
ga naun oain isul pade mao ga ila
irangrang ngan ado toaiua tamado
kemi Deo ibageai. Toa eoa ga naun
oain pau toman ngan gimi.”
26 Idio ta tibau baunga ede ngan
Deo, ga kus ta tiuot ga tila ngan bereo
Oliv.

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao
(Mateus 26.31-35, Lukas 22.31-34, Ioanes 13.36-38)

27 *Idio ta Iesus ikeo pagid, “Gimi
toa ngada ne lemi kadonga lolo
matua aea ga itap. Ngansa Deo ele
laulau aea posanga bedane:

“ ‘Gau ga narau eaba imariala ngan
sipsip,
ta gid sipsip ga tibilin alele.’

28 *Be muriai, gau ga nadae mulian
ngan matenga ta namuga ngan gimi
ga nala Galili.”
29 Be Petrus ikeo pan bedane,
“Goibe, gid toa ngada ne led kadonga
lolo matua aea ga itap, be irangrang
ngan gau leg kadonga lolo matua aea
itap mao.”
30 Be Iesus ikeo pan bedane,
“Nakeo tautaunga pago, labone

* **14:18:** Sng 41.9 * **14:24:** IM 24.8, Jer 31.31-34, Sek 9.11, 1Ko 10.16, Ibr 9.20 * **14:27:** Sek 13.7
* **14:28:** Mt 28.16, Mk 16.7

bong, kokako ga itang parua maitne,
be eao ga paisiamo patol ngan oatai
gau mao."

31 *Be Petrus ikeo matua pade,
"Goibe, gau ga namate toman ngan
eao, be irangrang ngan napaisiamo
bedaoa ngan eao mao ga mao tau."
Ta gid toa ngada oa tiposa lalaede toa
bedaoa pade.

Iesus iraring dadangai Getsemani (Mateus 26.36-46, Lukas 22.39-46)

32 *Idio ta Iesus toman ngan ele
aluagau tila ngan tibur ede tiuato
Getsemani, ta ikeo pagid, "Gimi adio
amado nene, be gau nala eoa ta
nararing."
33 Io, ibada Petrus ga Jems ga
Ioanes ta tila toman ngan ei, be ilolo
ede ga ede ta inaman kemi mao.
34 *Ta ikeo pagid, "Gau lolog isat
kapei tau, ta naoangga namate. Gimi
adio nene be matami arar."

35 Idio ta ila kautede pade ta idol
ilabora ga isulug tanoeai. Ta iraring
ta ikeo ga oangga edap eta ienono,
ikim ado imata toa oa isapir ngan ei.
36 *Ta ikeo, "Apa, eao rangrang
ngan kado danga toa ngada ne. Tota
bada loba ieieinga aea toa ne ga ila
aluai ngan gau. Be nasi gau lingeg
mao. Nasi eao lingem."

"Apa, nasi gau lingeg mao. Nasi eao lingem."

37 Ga kus ta iluai mulian pagid, ta
igera tienono. Ta ikeo pan Petrus,
"Saimon, eao eno na? Eao rangrang
ngan matam arar ado imata keleta
mao?
38 Gimi matami arar kemi ga arar-
ing ta irangrang ngan atap ngan
tobanga mao. Ngansa lolomi ikim
inasi Deo, be tinimi iura mao."
39 Idio ta ila iraring toa bedaoa
pade.
40 Ga kus ta iluai mulian ta ig-
era tienono maitne, ngansa matad
iboboeo tau. Be tiuatai ngan posanga
eta kemi ngan kolinga ga ila pan
mao.
41 Idio ta ila iraring patol aea
ta iluai mulian pade ta ikeo pagid,
"Gimi aearagimi ga aenono maitne?
Ikaranga! Ado imata tota iuot ne.
Ega, eine ga tidol Eaba Inat ga idae
pagid panua papaeamao bagedeai.
42 Adae ta tala! Ega, eaba toa
iuangga idol gau pagid panua
papaeamao bagedeai, tota inam
boloma ne."

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama (Mateus 26.47-56, Lukas 22.47-53, Ioanes 18.3-12)

43 Iesus iposaposa maitne, be
mole mao Iudas, aluagau ede ngan
gid sangaul igegea rua, inama iuot
toman ngan ipom ede tikikisi didi
ga kaip. Gid madidnga tenainga ad
ga apu ad ga gid kapeipei togid Iuda
tisula gid ga tinam.
44 Be eaba toa iuangga idol Iesus
ga idae bagedeai, ikeo pagid motean
ngan kilala ede iuangga ikado. Ta
ikeo, "Oangga nabusum eaba ede
ipapa, eaba toa oa eine Iesus. Gimi
aluku ei ta abada ei ga ila, be amari-
ala kemi ngan ei."
45 Tota ila manmanae ga ila pan
Iesus ta ikeo, "O eaba paoatainga
am," ta ibusum ipapa.
46 Tota tidol baged ngan ei ta tiluku
ei.
47 Be ele aluagau ede imadmadid
boloma ta inusi ele didi ga iuot ta

* **14:31:** Ins 11.16 * **14:32:** Ins 18.1 * **14:34:** Ins 12.27 * **14:36:** Mk 10.38, Ins 6.38

irau ngan paeaeanga ton madidnga
kapei tenainga aea ta iket itanga ga
put.
48 Be Iesus ikeo pagid, “Gimi abada
didi ga kaip ta anama ngan lukunga
gau mambe aluku eaba ede lublub-
nga aea?
49 *Ado ga ado gau namamado
toman ngan gimi ga napapaoatai gid
ipom gadudunga ngan Deo ele luma
aea ala, be gimi aluku gau mao. Be
kadonga toa ne iuot ta iparangrang
Deo ele laulau aea posanga.”
50 *Tota ele aluagau toa ngada oa
titnan ei ta tiaoa alele.

Kakau iriau ede iaoa

51 Be kakau iriau ede inasi Iesus
ga ila. Ei ipit malo kemi ede, be ele
pononga eta pade mao. Gid tiluku ei
pade,
52 be itirtir ei, ta aea malo gruk ga
isulug, be ibangabanga ga iaoa ga ila.

Gid madidnga tipamadid Iesus ngan posanga

(Mateus 26.57-68, Lukas 22.54-55,63-71, Ioanes 18.13-14,19-24)

53 Idio ta tibada Iesus ga ila pan
madidnga kapei tenainga aea. Be
gid madidnga tenainga ad ga apu ad
ga gid kapeipei togid Iuda, gid busa
tiluplup toa eoa.
54 Petrus inasi ei ga ila, be
idio aluai tede ga irangrang ngan
idudunga ngan ala ton madidnga
kapei tenainga aea. Ta ila imado
toman ngan gid nakala ton madid-
nga kapei tenainga aea, be imamadil
ngan dinga.
55 Be gid madidnga tenainga ad
ga gid madidnga patutuinga posanga
ad padengada tiloilo panua eden-
gada ngan tiuaoa ngan Iesus ele
kadonga, ta irangrang ngan tiuot
ngan ipu eta ngan raunga ei ga
imate. Be tiuot ngan ipu eta mao.
56 Ngansa panua busa tikado
posanga pakakanga ngan ei, be led
posanga iuotot lalaede mao.
57 Be panua padengada timadid ta
tisol ei ngan posanga pakakanga ta
tikeo ga bedane,
58 *“Gai alongo eaba toa ne ikeo
ga ei ga irepe Deo ele luma toa gid
eababa tikado ngan baged, ta ngan
ado tol, ei ga ipagun ede pade toa
iuot ngan gid eababa baged mao.”
59 Tiposa bedaoa, be led posanga
iuot lalaede mao pade.
60 Idio ta madidnga kapei tenainga
aea imadid rabu ngan gid ta ibeta
Iesus bedane, “Eao kado posanga eta
mao? Be posanga toa tisol go ngan ne
madongan?”
61 Be Iesus mumun. Ikoli posanga
eta mao.
Ta madidnga kapei tenainga aea
ibeta ei pade bedane, “Keo pagai.
Eao Kristus‡, gergeu ton Deo toa
tasoa ieda somisomi ne, mao madon-
gan?”
62 Ta Iesus ikeo, “Be, eine gau.
Be muriai gimi ga agera Eaba Inat
imado ngan Deo toa iura kapei tau
ibage oatai. Ta ei ga isulug ga inam
toman ngan gid laulau mariambai.”
63 Madidnga kapei tenainga aea
ilongo posanga toa oa ta itaka ele
pononga mulian ta ikeo, “Leda ipu
eta ngan ilonga panua padengada
ngan solnga eaba toa ne mao.
64 *Patautene gimi alongo iuangga
ibada Deo imul! Gimi akim takado
mado ngan ei?”
Tota gid toa ngada oa tikeo ga ei
manta imate.
65 Idio ta edengada ngan gid
tiplapla ei. Ta tikaukau imata ngan
malo ta tiraurau ei ta tikeo, “Eao
bada Deo iaoa ta keo pagai! Sai irau
go?” Ta gid nakala ton madidnga
kapei tibada ei ta tipodapoda nanan
ei.

Petrus ikeo ga ei iuatai ngan Iesus mao

(Mateus 26.69-75, Lukas 22.56-62, Ioanes 18.15-18,25-27)

66 Petrus imamado gadio,
gadudunga ngan luma toa oa aea

* **14:49:** Lu 19.47, 21.37, Ins 18.20 * **14:50:** Sng 31.11 * **14:58:** Ins 2.19-21 ‡ **14:61:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **14:64:** Wkp 24.16, Ins 19.7

ala, be taine paeaeanga ede ton
madidnga kapei tenainga aea inam.
67 Ei igera Petrus imamadil ngan
dinga ta imata inono ei ta ikeo, “Eao
pade mamado toman ngan Iesus
Nasaret aea.”
68 Be ei ipaisiamo ta ikeo, “Mao.
Gau naoatai ngan saoa danga toa eao
posaposa ngan ne mao.” Ta iuot ga
ila boloma ala iaoai, be mole mao
kokako itang.
69 Idio ta taine paeaeanga igera ei
toa eoa ta iposa pade pagid panua
timadmadid boloma ta ikeo, “Eaba
toa ne, ei ede ngan gid panua toa oa.”
70 Be Petrus ipaisiamo pade.
Idio ta gid panua timadmadid
boloma tikeo pan bedane, “Tau-
taunga! Eao eaba ede ngan gid,
ngansa eao Galili am pade.”
71 Be iposa tautaunga gadae ta
ikeo, “Eaba toa gimi akeokeo ngan,
gau naoatai ngan ei mao. Oangga
napakaka, goibe, Deo ipaeabu ngan
gau.”
72 Be mole mao, kokako itang
parua aea pade. Ta Petrus imata
nanan Iesus ele posanga toa bedane,
“Kokako ga itang parua maitne, be
eao ga paisiamo patol ngan oatai
gau mao.” Tota ilolo isat ga itang
paeamao.

15

Tibada Iesus ga ila pan Pailat
(Mateus 27.1-2,11-14, Lukas 23.1-5, Ioanes 18.28-38)

1 *Be gaisala ngan ado sae gid
madidnga tenainga ad ga apu ad ga
gid kapeipei togid Iuda tikado aea
gerei mao. Gaisala rumaruma tilu-
plup ngan posanga aea patutuinga
toman ngan gid madidnga paden-
gada patutuinga posanga ad, ta tirau
posanga ngan Iesus. Tota tikaukau ei
ta tibada ei ga ila pan Pailat.
2 Ta Pailat ibeta ei, “Eao maron
kapei togid Iuda na?”
Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
“Eine mambe eao keo.”
3 Be gid madidnga tenainga ad tisol
ei ngan posanga busa,
4 ta Pailat ibeta ei pade bedane,
“Ega, tisol go ngan posanga busa tau.
Be eao koli posanga eta mao?”

5 *Be Iesus iposa eta mao, ta Pailat
imatala.

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.15-26, Lukas 23.13-25, Ioanes 18.39–19.16)

6 Be rai ga rai ngan ado Pasova aea,
Pailat inasnasi gid ipom linged ta
ilongean eaba kelede ta itnan luma
panasnga aea.
7 Be ngan ado toaiua, eaba ede
ieda Barabas imamado ngan luma
panasnga aea toman ngan iuaeoae
padengada toa tikado paraunga pan
gavman ta tirau panua edengada ga
timate.
8 Idio ta gid ipom tila pan Pailat
ta tibeta ei ngan ikado mambe somi-
somi ta ilongean eaba eta ga itnan
luma panasnga aea.

9 Ta Pailat ibeta gid, “Gimi akim
nalongean maron kapei togid Iuda ta
ila pagimi?”

“Akim nalongean maron kapei togid Iuda ta ila pagimi?”

* **15:1:** Lu 22.66 * **15:5:** Ais 53.7, Mk 14.61

10 Ei ibeta gid bedaoa ngansa iuatai
mambe gid madidnga tenainga ad
lolod paeamao sapaean ngan Iesus ta
tidol ei ga idae ibageai.
11 *Be gid madidnga tenainga ad
tipamasmasi ipom lolod, ta tibaba
pan Pailat ngan ilongean Iesus mao,
be Barabas ga ila pagid.
12 Ta Pailat ibeta gid pade bedane,
“Tota akim nakado mado ngan eaba
toa gimi aoato ei maron kapei togid
Iuda?”
13 Ta tibaba pade bedane, “Patoto
ei ngan abei tabala!”
14 Ta Pailat ibeta gid, “Ngan saoa?
Ele kadonga isaoa paeamao?”
Be tingangar matua pade bedane,
“Patoto ei ngan abei tabala!”
15 Idio ta Pailat iuangga ikado ga
gid ipom tinid igelgel ta ilongean
Barabas ga ila pagid. Be idol Iesus
ga idae pagid panua paraunga ad
bagedeai ta ikeo ga timuimui* ei, ga
kus ta tipatoto ei ngan abei tabala.

Gid panua paraunga ad tigalinge ngan Iesus (Mateus 27.27-31, Ioanes 19.2-3)

16 Idio ta gid panua paraunga ad
tibada Iesus ga tila tidudunga ngan
ala toa ibalil ngan luma gavman aea,
ta tibaba gid panua paraunga ad toa
ngada oa ga tinam.
17 Ta tidol pononga singsingia
tede ga bil ga idae ngan ei mambe
pononga togid mamaron kapeipei,
ga tibada oaroaro aea gigi ta tikado
mambe nakala togid mamaron
kapeipei ta tidol ga idae ilaborai.
18 Ga kus ta tigalinge ta tibaba ga
ila pan bedane, “Ado kemi, maron
kapei togid Iuda!”
19 Ta tiraurau ilabora ngan piso
matua ede ga tiplapla ei be tikor
aed ngan ei ga tipakaka ngan soanga
ieda.
20 Tigalinge ngan ei toa bedaoa ga
kus ta titil pononga toa singsingia
tede ga bil oa ngan ei, ta tidol ele
pononga mulian. Tota tibada ei ga ila
ngan patotonga ei ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala (Mateus 27.32-44, Lukas 23.26-43, Ioanes 19.17-27)

21 *Gid panua paraunga ad tibada
Iesus ga tilalala ga tila be tiuot ngan
eaba ede Sairini aea ilalala tiburiai
ga inam, ieda Saimon. (Ei Aleksanda
ga Rupus tamad.) Gid tikeo ga ei
manta ibisi Iesus aea abei tabala.
22 Idio ta tibada Iesus ga tila ngan
tibur toa tiuato Golgota. Edaeda toa
ne ipu eine Tibur Laborada Ituatua
aea.
23 Toa eoa tiuangga tipaun ei ngan
oain toa tibul toman ngan abei mer
itekea†, be ei iun mao.
24 *Tota tipatoto ei ngan abei ta-
bala. Ga kus ta tipota ele danga sisid
pol ngan gid, be titado danga ede
iman salisalinga ngan sionga sai ga
sai ga tibada.
25 Ado imata toa tipatoto ei ngan,
eiua gaisala ngan ado imata lima ga
pange.
26 Be gadae ngan aea abei tabala
tibode posanga toa tisol ei ngan be-
dane, “Maron kapei togid Iuda.”
27-28 *Be boloma ngan Iesus, tipa-
toto panua rua lublubnga ad ngan
abei tabala pade, ede ngan ibage
oatai, be ede pade ngan ibage angas.‡
29 *Be gid panua toa tila ga tinam,
tiposa paeamao ngan ei ga laborad
itambolembole ta tikeo, “Eao oangga
repe Deo ele luma ta pagun mulian
ngan ado tol?
30 Tota lua eao mulian ta tnan abei
tabala ga sulug.”

* **15:11:** PA 3.13-14 * **15:15:** Oaro toa timui Iesus ngan, tikado ngan bulmakao itin kukul. Ngan oaro imata, tikaukau aen gereirei ta itakataka itin. * **15:21:** Ro 16.13 † **15:23:** Tibul *abei mer itekea ngan oain toa oa ngan pamarumnga Iesus aea ieieinga, be ei iun mao.* * **15:24:** Sng 22.18 * **15:27-28:** Ais 53.12 ‡ **15:27-28:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: 28 *Kadonga toa oa iparangrang posanga ede ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, “Tiadi mambe ei ede ngan gid panua tipul murid ngan Deo ele apu.”* * **15:29:** Sng 22.7, 109.25, Mk 14.58

31 Gid madidnga tenainga ad ga
apu ad aoad ibiu ei pade ta tiposa pol
ngan gid bedane, “Ei ilualua panua
padengada, be irangrang ngan ilua
ei mulian mao.
32 Oangga ei Kristus§, maron kapei
togid Israel, kemi ngan itnan abei ta-
bala ta isulug ga inam, ta gita tagera
ta loloda matua ngan ei.” Be panua
rua toa tipatoto gid boloma ngan
Iesus, gid pade tiposa paeamao ngan
ei.

Iesus imate
(Mateus 27.45-56, Lukas 23.44-49, Ioanes 19.28-30)

33 Be tutui ngan arobad, tibur toa
ngada oa iuot dodom ga irangrang
ngan lailai toaiua ngan ado imata tol.
34 *Be ngan ado imata tol Iesus
ingangar kapei ta ikeo, “Eloi, Eloi,
lama sabaktani!” Posanga toa ne ipu
bedane, “Ag Deo, ag Deo, eao pul
murim ngan gau ngan saoa?”

35 Be panua edengada timadid
boloma, tilongo posanga toa oa ta
tikeo, “Ega, ei ta ibaba Elaija!”

36 *Ta eaba ede ilado ta ibada asile
tad aea ta ilolo ngan oain isul mele-
oleonga. Ga kus ta iaud ngan piso
imata ta iuangga ipaun Iesus ngan ta
ikeo, “Tadio ge ta tagera. Elaija ga
inama tautaunga ngan badanga ei ga
isulug, mao mao?”

37 Idio ta Iesus ingangar kapei ga
idada mosonga pakelede ga imate.

38 Iesus imate, be malo kapitnami
toa itututu Deo ele luma iloleai oa
itakai pan gadae ga isulug ta iuot rua.

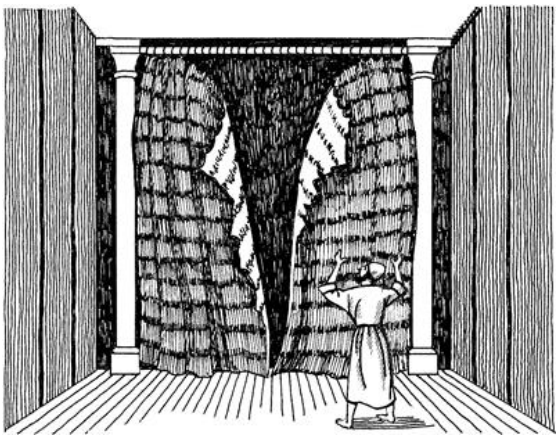

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Malo kapitnami itakai pan gadae ga isulug ta iuot rua.

39 Be madidnga paraunga aea toa
imadid boloma ngan Iesus oa ig-
era ele matenga toa bedaoa ta ikeo,
“Tautaunga, eaba toa ne ei Deo
Inat!”
40 *Be taine edengada timadma-
did aluai tede ta timamaran ele
matenga. Ede ngan gid, eine Maria
Makdala aea. Be ede pade eine
Maria toa Jems kakau ga Iosep tnad.
Be ede pade eine Salome.
41 Mugaeai Iesus imamado Galili,
be gid taine toa ne tinasnasi ei ga
tilualua ei. Be taine busa pade tila
Ierusalem toman ngan ei, gid pade
timamaran ele matenga.

Tidol Iesus ipat dengaeai
(Mateus 27.57-61, Lukas 23.50-56, Ioanes 19.38-42)

42 Ado toaiua eine Ado Koromot-
nga aea toa imuga ngan Ado Ear-
ainga aea. Ngan lailai toaiua, ado
iuangga idil
43 be eaba ede ieda Iosep Arimatea
aea inam. Ei eaba ede ngan gid
madidnga patutuinga posanga ad,
be ieda kapei rabu ngan gid. Ei
pade ilolo iminmin ngan geranga
madonga Deo ibageai iuot, ta
isangasanga. Be ei iuangga ibada
Iesus ipat ta idol dengaeai. Tota
idudunga ta ila imadid Pailat imatai,
be imataud mao. Ta ibeta ei ngan
badanga Iesus ipat.

§ **15:32:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **15:34:** Sng 22.1 * **15:36:** Sng 69.21 * **15:40:** Lu 8.2-3

44 Be Pailat itograi, ngansa iuangga
Iesus imate maitne, ta ibaba madid-
nga paraunga aea ta ibeta ei bedane,
"Eaba toa oa imate, mao maitne?"
45 Madidnga ipalongo Pailat ga
kus, ta Pailat ilongean Iosep ngan
badanga Iesus ipat.
46 Ta Iosep ila iuol malo bodbode
ede kemi. Ta isoa Iesus ipat ngan
abei tabala ga isulug ta imol ngan
malo toa oa. Ga kus ta idol ei ga
idudunga dengaeai. Denga toa oa
eine panua tipir pat kapei ede ta
tikado aea baba. Ga kus ta ipul
pat kapei ede ta ipakala denga iaoa
ngan.
47 Be Maria Makdala aea, ga Maria
Iosep itna tigera denga toa tidol ei
ngan.

16

Iesus idae mulian ngan ele matenga
(Mateus 28.1-8, Lukas 24.1-12, Ioanes 20.1-10)

1 Ado Earainga aea kus, ta Maria
Makdala aea, ga Maria Jems itna, ga
Salome tila tiuol bude ga gid danga
iuad kemikemi. Ta tiuangga tisama
ngan Iesus ipat.
2 Be gaisala rumaruma ngan ado
toa inasi Ado Earainga aea, ado idae
pau, ta gid tisogou ga tila dengaeai.
3 Be tibeta pol ngan gid bedane,
"Sai ga ilua gita ngan pulnga pat
kapei toa denga iaoai oa?"
4 Be matad ila denga iaoai, ta tigera
denga iaoa ibangabanga. Pat toa
kapei oa imapul ga ila o.
5 Tota tila tidudunga dengaeai
ta tigera eaba iriau ede imamado
denga iloleai pan baged oatai. Ele
pononga bodbode be mamarae. Ta
titogragid.
6 Be ikeo pagid bedane, "Atograg-
imi mao. Gimi ailoilo Iesus Nasaret
aea toa tipatoto ei ngan abei tabala.
Be ei idae mulian o! Ei nene mao.
Agera mul toa tidol ei ngan tota nene.
7 *Be gimi ala apalongo ele aluagau, ga Petrus pade. Ta akeo pagid
bedane, 'Ei imuga ngan gimi ga ila
Galili, ta gimi ga agera ei toa eoa,
lalaede mambe ikeo pagimi ngan.' "
8 Tota gid taine tiuot ga tilado man-
manae ga tila, be timatala kapei tau
ga tisamimi. Be tiposa pan eaba eta
pade mao, ngansa timataud.

*Maria Makdala aea igera Iesus**
(Mateus 28.9-10, Ioanes 20.11-18)

9 Gaisala rumaruma ngan ado toa
inasi Ado Earainga aea, Iesus idae
mulian, ta matamata iuot pan Maria
Makdala aea. Maria toa oa mugaeai
Iesus isere iriau papaeamao lima ga
rua pan.
10 Ei igera Iesus ga kus ta ila ipa-
longo gid panua toa tilalala toman
ngan Iesus somisomi. Gid lolod isat
ta tidio titangtang.
11 Tilongo Maria ikeo pagid
mambe Iesus imata bibita ga igera
ei, be tiadi ele posanga mao.

Aluagau rua tigera Iesus edapeai
(Lukas 24.13-35)

12 Ga kus ta aluagau rua titnan
tuanga ta tilalala ga tila edapeai, be
Iesus iuot pagisirua, be imata ede
pade.
13 Ta gisirua tila tipalongo gid alu-
agau padengada, be gid tiadi gisirua
led posanga mao pade.

Iesus isula ele aluagau
(Mateus 28.16-20, Lukas 24.36-49, Ioanes 20.19-23, Panua Ato ad 1.6-8)

14 *Muriai gid aluagau toa sangaul
ga igegea ede timamado ga tianean,
be Iesus iuot pagid. Ei idaba gid,

* **16:7:** Mt 26.32, Mk 14.28 * **16:8:** Posanga ngan 16.9-20 ienono ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik mao. Ngan laulau padengada ngan posanga Grik, tibode posanga ede pade ga bedane: *Idio ta gid taine tila manmanae, ta tipalongo Petrus masin ngan posanga toa ngada oa tilongo pan eaba iriau toa oa. Ga kus ta Iesus pade irenren pagid ele aluagau ta isula gid ngan paolanga ele ato kemi ga ila ngan tuanga toa ngada ne, toa ado ele parangai ga ila ado ele dilngai pade. Ele ato toa oa eine ngan Deo ibada mulian ele panua ta tibada madonga kemi somisomi. Posanga toa ne ton Deo ta irangrang ngan isapa mao. Eine tautaunga.* * **16:14:** 1Ko 15.5

ngansa tiadi gid panua led posanga
mao, ngan tigera ei idae mulian ga
imata bibita. Idaba gid, ngansa
tipaki tangad ngan posanga toa oa ga
lolod matua ngan mao.
15 *Ta ikeo pagid bedane, “Gimi ala
ngan tibur toa ngada ne tanoeai ta
apaola ato kemi ga ila pagid panua
toa ngada oa.
16 *Oangga sai ilolo matua ga ibada
paliliunga, eine Deo ga ibada ei mu-
lian. Be oangga sai ilolo matua
ngan posanga toa oa mao, ei ga
ibada panasnga paeamao ngan ele
kadonga sasat.
17 *Be gid panua toa lolod matua,
kilala ga gid ne ga iuotot bagedeai:
Ngan gau edag, eine ga tiseresere gid
iriau papaeamao, ga maed ga ipos-
aposa ngan gid posanga padengada
papau.
18 *Gid ga tikisi gid mota ngan
baged, be oangga tiun danga eta ipa-
pamate gid panua, eina ga ipaeabu
ngan gid mao. Ga pade, gid ga tidol
baged ga idae ngan gid dibala, ta
tiuot kemi.”

Deo isoa Iesus ga idae buburiai
(Lukas 24.50-53, Panua Ato ad 1.9-
11)

19 *Maron Iesus iposa pagid toa
bedaoa ga kus, ta Deo isoa ei ga idae
buburiai. Ta idio imado ngan Deo
ibage oatai.
20 *Be ele aluagau tila tipaola ele
ato kemi ngan tibur toa ngada oa.
Be Maron ibokoboko toman ngan gid
ta ipamatua led posanga ngan gid
kilala toa iuotot bagedeai.

* **16:15:** PA 1.8 * **16:16:** PA 2.38 * **16:17:** PA 2.4, 8.7 * **16:18:** Lu 10.19, PA 28.3-6 * **16:19:** PA 1.9-11, 2.33-34 * **16:20:** PA 14.3, Ibr 2.3-4

Ato kemi ton Iesus Kristus
Lukas ibode

Lukas ibode laulau toa ne ga ila pan Tiopilus

1 *Eaba kapei Tiopilus, mugaeai panua busa titoba bodenga ninipunga ngan gid danga toa iuot rabu ngan gai.
2 Led ninipunga inasi posanga togid panua tigera Iesus Kristus ele kadonga ngan matad toa mugaeai ga ilalala ga inam. Ga pade, led ninipunga inasi posanga togid panua naurata ad ngan Iesus Kristus ele ato toa tibada ga inam pagai.
3 Be gau nagal nanan ngan danga toa ngada ne ipu pan mugaeai ga inam. Toa bedaoa ta gau pade naoangga nabode ninipunga inasi edap tutui pan ipuiai ga ila irangrang ngan iuduai, ta naeabalan ga ila pago.
4 Toa bedaoa ta eao ga oatai kemi mambe posanga toa tipaoatai go ngan, eine tautaunga.

Anggelo ikeo pan Sekaraia ngan Ioanes Paliliunga aea ga iuot

5 Ngan taun toaiua, Erot iman maron kapei ngan tibur kapei Iudea, be eaba ede ieda Sekaraia imamado. Ei eaba tenainga aea ede ton Deo, be iuot ngan iaoa kelede tenainga aea pan Abia. Be iadaoa toa ieda Elisabet iuot ngan iaoa kelede pan Aron.
6 Gisirua led lalalanga itutui Deo imatai, ga tinasnasi tutui Maron ele apu ga ele posanga toa ngada oa, be led idil eta paeamao ngan mao.
7 Be gisirua led gergeu eta mao, ngansa Elisabet ei taine lasi, be gisirua kapeipei o.
8 Be ngan ado ede, naurata tenainga aea idae pagid iaoa kelede ton Abia bagedeai, ta Sekaraia pade ikakado ele naurata tenainga aea Deo imatai.
9 *Tinasi kadonga mugamuga togid panua tenainga ad ngan sionga eaba ede ngan gid ta idudunga Deo ele luma iloleai ngan nononga nabene ikado basu iuad kemi. Ta titado pat gereirei ta ipasolan mambe Sekaraia ieda iuot ngan kadonga naurata toa oa.
10 Be ngan ado imata toa nabene aea nononga, Sekaraia idudunga Deo ele luma iloleai, be gid ipom tiluplup gaot ta tiraring.
11 Be anggelo ton Maron per ga iuot pan ta idio imadid popou nabene aea isaleai pan ibage oatai.
12 Sekaraia igera ta ikakrik ga imataud kapei tau.
13 Be anggelo ikeo pan bedane, “Sekaraia, mataud mao, ngansa Deo ilongo lem raring na. Adaoam taine Elisabet ga ipopo lem gergeu aranga, ta eao ga oato ieda Ioanes.
14 Ei ga ikado ta tinim igelgel kapei, be panua busa pade ga tinid igelgel ngan aea poponga,
15 *ngansa ei ieda ga iuot kapei Maron imatai. Be irangrang ngan iun oain ga gid eau matua padengada mao. Ienono itna iapai maitne, be Itautau Tutui ga iuon pan.
16 Ta ei ga ipul panua Israel busa lolod ta tiluagid mulian pan ad Maron Deo.
17 *Ei ga ikado naurata ga imuga ngan Maron. Be ei ga iboko toman ngan Itautau Tutui iura mambe Elaija mugaeai. Ta ei ga ipul gid gergeu tamatamad lolod ga iluai mulian pagid led gergeu, ga ipatutui gid panua tipaki tangad ngan Deo ele posanga ta tibada oatainga kemi mambe gid panua toa led kadonga tutui. Ei ga ikado ga panua matad idae ta tisangasanga Maron ele namanga.”
18 Io, Sekaraia ibeta anggelo bedane, “Be gau ga naoatai ngan danga toa ne iuot pagau madongan?

* **1:1:** PA 1.1 * **1:9:** IM 30.7 * **1:15:** Nam 6.2-3 * **1:17:** Mal 3.1, 4.5-6, Mt 17.11-13

Ngansa gau ga adaoag taine, gairua
kapeipei o."
19 *Be anggelo ikoli ele posanga
bedane, "Gau anggelo Gabriel toa
somisomi namadmadid Deo imatai.
Deo isula gau ngan talnga ato toa ne
ga inam pago.
20 Be ega, labone eao ga rangrang
ngan posa mao ga irangrang ngan
ado toaiua danga toa ne iuot tau-
taunga, ngansa eao eadi leg posanga
mao. Be eine ga iuot tautaunga ngan
ado toa Deo ikim."
21 Io, gid ipom tisangasanga
Sekaraia, be lolod ede ga ede ngansa
ei idio mole tau Deo ele luma iloleai.
22 Be iuot ga inam, ta irangrang
ngan ikado posanga eta pagid mao.
Tota tiuatai mambe ei igera danga
ede Deo ele luma iloleai. Ta ikakado
posanga ngan ibage ngansa iaoa
gum.
23 Idio ta ele naurata tenainga
aea kus, ta iluai mulian ga ila ele
lumaeai.
24 Be muriai, iadaoa Elisabet iapa
ta imumul ga imamado lumaeai ga
irangrang ngan aea taiko lima. Idio
ta Elisabet ikeo,
25 "Labone Maron imata isulug ga
inam pagau ta ikado toa bedane
ngan gau. Ngansa gau taine lasi, be
isamum ag maeamaea toa ne pagid
ipom busa matadeai."

Anggelo ipalongo Maria ngan ei ga ipopo Iesus

26 Elisabet iapa ngan aea taiko lima
ga ede, be Deo isula anggelo Gabriel
ga ila ngan tuanga ede ieda Nasaret
ngan tibur kapei Galili.
27 *Ta ila pan taine blala ede toa
ilup toman ngan eaba eta maitne.
Taine toa ne, tisio ei ngan oainga
eaba ede ieda Iosep ngan iaoa kelede
pan Devit. Taine blala toa ne ieda
Maria.
28 Ei ila iuot pan ta ikeo, "Ado kemi,
taine. Maron imado toman ngan go
ga ilolo marum tau ngan eao."
29 Be ei ilolo ede ga ede ngan
ele posanga ta ikeo iloleai bedane,
"Posanga toa ne madongan?"
30 Be anggelo ikeo pan bedane,
"Maria, eao mataud mao. Ngansa
Deo ilolo marum ngan eao.
31 *Ega, eao ga apam ta popo
gergeu aranga, ta eao ga oato ieda
Iesus.
32 *Ei ieda ga iuot kapei, ta gid
panua ga tiuato ei gergeu aranga ton
Deo Gadae Tau. Be Maron Deo ga
ibada itub Devit ele mul maron aea
ga ila pan.
33 Ta ei ga imadid ga imugamuga
ngan gid iaoa kelede pan Iakop somi-
somi, ta ele naurata maron aea ga
irangrang ngan kus mao."
34 Be Maria ikoli anggelo ele
posanga bedane, "Danga toa ne ga
iuot madongan? Ngansa gau nalup
toman ngan eaba eta maitne."
35 Ta anggelo ikoli ele posanga be-
dane, "Itautau Tutui ga isulug ga
inam pago, ta Deo Gadae Tau iura
kapei ga irobi go. Tota gid panua ga
tiuato gergeu tutui toa eao ga popo
ne ei Deo Inat.
36 Be ega, sobom Elisabet ei taine
lasi ga taine kapei o, be ei pade iapa,
ta aea taiko lima ga ede.
37 *Ngansa danga eta ikulupu ngan
Deo mao."
38 Ta Maria ikeo, "Ega, gau taine
paeaeanga ton Maron. Kemi ngan
ikado toa bedane ngan gau mambe
eao keo." Ga kus ta anggelo itnan ei
ga ila.

Maria ila ikia Elisabet

39 Ngan ado toaiua, Maria idae
manmanae ga ila ngan tuanga ede
ienono bereoeai ngan tibur kapei
Iudea.
40 Toa eoa ila idudunga Sekaraia
ele lumaeai ta ikeo "ado kemi" pan
Elisabet.
41 Be ngan ado imata toa Elisabet
ilongo Maria ele ado kemi, tota ele
gergeu iud iapa, ta Itautau Tutui
iuon ngan Elisabet.

* **1:19:** Dan 8.16, 9.21 * **1:27:** Mt 1.16,18 * **1:31:** Ais 7.14, Mt 1.21-23 * **1:32:** 2Sml 7.12, 13, 16, Ais 9.7 * **1:37:** OM 18.14

42 Ta imemetae ngan posanga ta
ikeo, “Rabu ngan taine toa ngada
ne, Deo ikado kemi tau ngan eao!
Ga pade, Deo ikado kemi tau ngan
gergeu toa apameai na.
43 Be gau taine madongan ga ag
Maron itna inam pagau?
44 Ngansa tangag ilongo lem ado
kemi pagau, ta gergeu toa apageai ne
itin igelgel ga idug.
45 Be kemi tau ngan eao, ngansa
lolom matua ngan Maron ele
posanga pago ta eao eadi mambe
eine ga iuot tautaunga.”

Maria ele baunga

46 *Ta Maria ikeo,

“Ngan gau lolog, napakuru ngan
Maron,
47 be ngan tautaudig, gau tinig
igelgel ngan Deo toa ibada gau
mulian.
48 Ngansa gau edag kapei mao,
be ei imata nanan gau ele taine
paeaeanga.
Ega, labone ga muriai ga ilalala ga
ila, gid panua toa ngada oa ga
tikeo ga Deo ikado kemi tau
ngan gau,
49 ngansa Deo matua soke tau
ikado danga kapei ngan lu-
anga gau.
Ei ieda itutui tau.
50 *Ele kadonga lolo isat aea
iparangrang gid panua toa
tilolon ngan ei,
labone ga muriai ga ilalala ga ila.
51 *Ngan ibage, ikado naurata
kapeipei.
Gid panua toa tiuangga gid
kekelegid edad kapeipei, ei
isere gid.
52 *Gid mamaron kapeipei toa tima-
mado ngan led mul madonga
aea kapeipei, ei isek gid ga
tisulug gadio,
be gid panua toa edad mao, ei
isoa gid ga tidae.
53 *Gid panua toa pitoreagid, ei
iparangrang gid ngan danga
kemikemi,
be gid panua toa led pat kapei, ei
isere gid ga tila sapaean.
54 *Ei ilua gid ele paeaeanga Israel
ad,
be imata sapian ele kadonga lolo
isat aea ngan gid oa mao.
55 *Eine ele kadonga lolo isat aea
toa ikado ngan Abraam ga
itubtub toa mugaeai ga inam,
lalaede mambe ikeo pagid
tibutibuda.”

56 Be Maria idio pan Elisabet iran-
grang ngan taiko tol, ga kus ta iluai
mulian ele tuangai.

Elisabet ipopo Ioanes Paliliunga aea

57 Idio ta Elisabet imata poponga
aea inam boloma, ta ipopo gergeu
aranga.
58 Aea tuanga ipu ga isobosobo ti-
longo mambe Maron ilolo isat kapei
ngan ei, ta tinid igelgel toman ngan
ei.
59 *Be ngan ado lima ga tol aea,
tinam ngan gergeu aea palunga ta
tiuangga tidol itama ieda Sekaraia
idae ngan ei.
60 Be itna ikeo, “Mao, be taoato
ieda Ioanes.”
61 Ta tikeo pan bedane, “Eao
sobom eta ieda toa bedana mao.”
62 Tota tiposa ngan baged ga ila
pan itama ngansa tiuangga tiuatai, ei
ikim ieda sai.
63 Ta ibeta ngan pat bodenga aea
ta ibode posanga bedane, “Ei ieda
Ioanes.” Ta panua toa ngada oa
timatala.
64 Be mole mao, iaoa ikakai ta imae
imalamalan ta iposaposa be isoa Deo
ieda.
65 Panua toa tuangai oa timataud,
be panua ngan tuanga ga tuanga
bereoeai ngan tibur kapei Iudea
tiposaposa ngan gid danga toa ngada
ne.

* **1:46:** 1Sml 2.1-10 * **1:50:** Sng 103.13,17 * **1:51:** 2Sml 22.28 * **1:52:** Jop 12.19, 5.11, Sng 147.6
* **1:53:** Sng 34.10 * **1:54:** Sng 98.3 * **1:55:** OM 17.7, Mai 7.20 * **1:59:** OM 17.12, Wkp 12.3, Lu 2.21

66 Be panua toa ngada oa tilongo
bedaoa, matad nanan posanga toa
ne lolodeai ta tibetabeta pol ngan
gid bedane, “Gergeu toa ne, muriai
ga iuot eaba madongan?” Ngansa
Maron idol ibage ga idae ngan ei.

Sekaraia ibada Deo iaoa

67 Idio ta gergeu itama Sekaraia
iuon ngan Itautau Tutui ta ibada Deo
iaoa ta ikeo,

68 *“Tasoa Maron ieda, ei Deo togita
Israel,
ngansa ei inama ngan luanga
gita ele panua, ta ipola gita
ta tatnan leda madonga paea-
mao.
69 *Ei isula eaba ede iura kapei, ta
iuot ngan iaoa kelede pan ele
paeaeanga Devit.
Ta eaba toa ne inama ngan
badanga gita mulian.
70 Eine mambe ikeo pagid ele panua
tututui toa tibabada iaoa mu-
gaeai.
71 *Isula eaba toa oa ngan badanga
gita mulian pagid ada miri ita-
matama bagedeai
ga pagid panua toa ngada oa
lolod paeamao ngan gita.
72 *Ikado bedaoa ngan pasolannga
ele kadonga lolo isat aea pagid
tibutibuda,
ta labone imata nanan ele
posanga tutui toa irau toman
ngan gid mugaeai.
73 *Eine ele posanga tautaunga toa
ikado pan tibuda Abraam
74 ngan badanga gita mulian pagid
ada miri itamatama bagedeai,
ta tarangrang ngan tamataud
mao, be takakado ele naurata
75 *ga tapasolan mambe Deo ele
ul ienono ngan gita ga tama-
mado tutui imatai somisomi
ado ga ado.
76 *“Be eao leg gergeu, gid ga tiuato
eao eaba toa ibada Deo Gadae
Tau iaoa,
ngansa eao ga muga ngan
Maron ta patutui edap ngan
ei.
77 *Eao ga paoatai ele panua ngan
saoa danga ei iuangga ikado
ngan samumnga led kadonga
sasat
ga saoa danga iuangga ikado
ngan badanga gid mulian.
78 *Ada Deo ikado bedane ngansa
ilolo inam pagita ga ilolo isat
tau ngan gita.
Ngan ele kadonga lolo isat aea
toa ne, isula ele eaba toa oa
mambe ado itara buburiai ga
isulug ga inam pagita.
79 Gid panua toa timamado ngan
tibur dodom ga timataud
matenga,
eine ga itara gid.
Ta ei ga ipasolan gita ta talalala ngan
edap lolo tarui aea.”

80 Tota gergeu toa oa idae kapei
ga ibada pamatuanga inam pan Itau-
tau Tutui. Ei imamado ngan tibur
modamodanga ga irangrang ngan
ado toa ei per ga iuot masaeai pagid
Israel.

2

Maria ipopo Iesus (Mateus 1.18-25)

1 Ngan ado toaiua, Kaisa Ogastus ei
maron kapei ngan tibur toa ngada oa
Rom, be idol ele apu kapei ede ngan
badanga panua toa ngada oa edad ga
idae ngan laulau.
2 Naurata toa ne ngan panua
edad aea badanga iuot ngan taun
toa Kuirinius iman madidnga kapei
ngan tibur Siria. (Be muriai ngan
ado toaiua, tibada panua edad parua
aea pade.)
3 Tota panua toa ngada oa tiluagid
mulian ad tuanga ipuiai ngan tibode
edad.

* **1:68:** Sng 72.18 * **1:69:** Sng 18.2 * **1:71:** Sng 106.10 * **1:72:** OM 17.7, Sng 105.8-9 * **1:73:** OM 22.16-17 * **1:75:** Tt 2.12-14 * **1:76:** Ais 40.3 * **1:77:** Jer 31.34 * **1:78:** Ais 60.1-2

4 Be Iosep pade itnan tuanga
Nasaret ngan tibur kapei Galili ta ila
ngan tibur kapei Iudea ngan tuanga
Betleem, toa mugaeai maron kapei
Devit imamado ngan. Ikado bedaoa
ngansa ei iuot ngan iaoa kelede pan
Devit.
5 Tota gisirua Maria tila ngan dol-
nga edad ga idae ngan laulau pade.
Maria toa, tisio ei ngan oainga Iosep,
be iapa.
6 Gid timamado Betleem maitne be
Maria imata boloma ngan poponga.
7 Tota ipopo ele gergeu lautabe
aranga ta imol ei ngan malo ilia
mamarae ta ipaeno ei ngan gid bul-
makao ad golomada, ngansa luma
kaluae aea iuon tau ngan gid panua.

Gid anggelo tipalongo gid panua timariala ngan sipsip

8 Be boloma ngan tibur toa oa, gid
panua edengada timamado saupuiai
be timariala ngan led sipsip bong.
9 Mole mao, anggelo ton Maron
iuot pagid, be taranga ton Maron
ibaliu ngan gid. Ta timataud kapei
tau.
10 Be anggelo ikeo pagid bedane,
"Amataud mao. Ega, gau natal ato
kemi ga inam pagimi, ta ikado ga
gimi panua toa ngada ne tinimi igel-
gel.
11 Eine ga bedane: Labone ngan
Devit ele tuanga, taine ede ipopo
gergeu aranga. Gergeu toa ne eine
Kristus* ami Maron toa ibada gimi
mulian.
12 Be gimi ga aoatai ngan ei ngan
kilala ga oaine: Gimi ga agera gergeu
ede timol ei ngan malo ilia mama-
rae ta ienono ngan gid bulmakao ad
golomada."
13 Be mole mao gid anggelo iaoa
kapei ede buburiai aea per ga tiuot
toman ngan anggelo toa oa. Gid tisoa
Deo ieda ta tikeo,

14 *"Tasoa Deo ieda toa imamado
gadae tau!
Be gid panua tanoeai toa Deo
itin igelgel ngan gid, eine ele
kadonga lolo tarui aea idio
pagid."

Gid panua timariala ngan sipsip tila tigera Iesus

15 Gid anggelo titnan gid ga tila
buburiai ga kus, ta gid panua toa
timariala ngan sipsip oa tiposa pol
ngan gid ta tikeo, "Toa patautene tala
Betleem ta tagera danga toa Maron
ipalongo gita ngan!"
16 Tota manmanae ga tila ta tigera
Maria ga Iosep ga gergeu toa ienono
ngan gid bulmakao ad golomada.

Tigera Maria ga Iosep ga gergeu toa ienono ngan gid bulmakao ad golomada.

17 Tigera ei ga kus, tota tipaoasasa
anggelo ele posanga ngan gergeu toa
ne.
18 Be gid panua toa ngada oa ti-
longo led posanga ta timatala.
19 *Be Maria imata nanan danga
toa ngada oa ta idol ga ienono iloleai.
20 Idio ta gid panua toa timari-
ala ngan sipsip oa tiluagid mulian
be tisoa Deo ieda ga tipakuru ngan
ei, ngansa danga toa ngada oa ti-
longo ga tigera, eine iuot tautaunga
mambe anggelo ikeo pagid ngan.

Gid tiuato Iesus ieda

21 *Ngan ado lima ga tol aea, tipalu
ei ta tiuato ieda Iesus. Itna iapa ngan
ei maitne be anggelo iposa ngan ieda
toa bedaoa.

* **2:11:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:14:** Lu 19.38 * **2:19:** Lu 2.51 * **2:21:** Lu 1.31

Simeon ga Ana tigera Iesus Deo ele lumaeai

22 *Ngan ado toaiua, Maria inasi
kadonga ngan sigiringa ei ga ele
gergeu tinid aea muk Deo imatai
mambe Moses ele apu ikeo ngan.
Ga kus ta tibada gergeu ga tila
Ierusalem ngan dolnga ei ga idae
Maron ibageai.
23 *Kadonga toa bedaoa inasi
Maron ele apu aea posanga ga
bedane, "Manta adol leg ul ngan lemi
gergeu arangaranga lautabtabe toa
ngada ne ta timan gau leg."
24 *Ga pade, tikado tenainga
mambe Maron ele apu ikeo ngan ga
bedane, "Manta atenai man barur
rua, mao man ganei rua."
25 Be ngan ado toaiua, eaba ede
ieda Simeon imamado Ierusalem. Ei
eaba tutui ga ilolon ngan Deo, be
Itautau Tutui ienono pan. Somisomi
imamado be isangasanga Deo ngan
sulanga eaba ede ngan ramusnga ele
panua Israel.
26 Be Itautau Tutui ipaola posanga
pan, ngan ei ga imate maitne be igera
Maron ele eaba toa tiuato ei Kristus.
27 Idio ta inasi Itautau Tutui ele
kimnga ta idudunga ga ila ngan Deo
ele luma aea ala. Be mole mao, Iesus
itna ga itama tibada ei ga idudunga
toa eoa ngan dolnga ei ga idae Maron
ibageai mambe apu ikeo ngan.
28 Be Simeon igera ei ta ikisi ei ta
isoa Deo ieda ta ikeo,

29 "Maron, gau lem paeaeanga.
Labone narangrang ngan
natnan tano toa ne
be lolog itarui ta nala.
30 *Ngansa ngan gau matag nagera
gergeu toa eao sula ei ngan
badanga gai mulian.
31 Eao sio ei motean ta pasolan ei
pagid panua busa matadeai.
32 *Ei mambe taranga kapei ede ipa-
solan gid alu padengada ngan
lem edap,
ga ikado lem panua Israel ga
oalud kapei."

33 Be gergeu itama ga itna timatala
ngan natud aea posanga toa bedaoa.
34 *Ga kus ta Simeon ikado
posanga kemi ngan pamatuanga gid.
Be ikeo pan itna Maria bedane, "Ega,
Deo isio gergeu toa ne ngan kadonga
panua busa Israel ga edad isulug ga
padengada edad idae. Ei mambe
kilala ngan Deo ele edap, be panua
busa ga tiselele ei.
35 Toa bedaoa ta panua busa led
posanga mumulnga lolodeai ga iuot
masaeai. Be eao pade ga lolom isat
kapei tau ngan ei, ta eao ga na-
man mambe didi paraunga aea igal
lolom."
36 Be ngan ado toaiua, taine kapei
ede ibabada Deo iaoa imamado, ieda
Ana. Ei Panuel inat taine ngan iaoa
kelede pan Aser. Mugaeai ei taine
blala ta iuai aranga ede, be rai lima
ga rua ga kus ta iadaoa imate.
37 Tota iman asape irangrang ngan
aea rai sangalima sangaul tol igegea
pange. Somisomi itnan Deo ele luma
aea ala mao, be idio toa eoa ta
isoasoa Deo ieda ga iplese annga ga
ikakado raring bong ga ado.
38 Be tutui ngan ado imata toa
oa, ei inam boloma pan gergeu ta
ikado posanga kemi pan Deo, be
iposaposa ngan ei pagid sapadua toa
lolod iminmin ngan Deo ipola ele
panua Ierusalem ad ta titnan led
madonga paeamao.

Iosep ga Maria tiluagid mulian Nasaret

39 *Iosep ga Maria tikado danga
toa ngada oa mambe Maron ele apu
ikeo ngan ga kus, ta tiluagid mulian
led tuangai Nasaret ngan tibur kapei
Galili.
40 Be gergeu toa oa idae kapei ga
itin pakpakia, be ele oatainga kapei,
ga Deo ele kadonga lolo marum aea
ienono pan.

* **2:22:** Wkp 12.1-8 * **2:23:** IM 13.2,12 * **2:24:** Wkp 12.8 * **2:30:** Ais 52.10, Lu 3.6, Tt 2.11
* **2:32:** Ais 42.6, 49.6, 52.10 * **2:34:** Ais 8.14, Mt 21.42, 1Pe 2.8 * **2:39:** Mt 2.23

Iesus ila Deo ele lumaeai ngan ei aea rai sangaul igegea rua

41 *Be rai ga rai, Iesus itama ga itna
tilagalaga Ierusalem ngan eanean-
nga Pasova aea.
42 Tota ngan ei aea rai sangaul
igegea rua, tila ngan eaneannga toa
oa mambe somisomi tikakado.
43 Be eaneannga toa oa kus, ta
itama ga itna tilalala ga tiluagid. Be
tiuatai mambe Iesus idio imamado
maitne Ierusalem oa mao.
44 Gisirua tiadi mambe ei asin-
gada gid panua padengada tilalala.
Tota ngan ado dodol toaiua, gisirua
tilalala ga tila. Be muriai tota tiloilo
ei rabu ngan sobosobod ga oaeoaed.
45 Tiloilo ei ga mao, tota tipul gid
mulian ga tila Ierusalem ngan ilonga
ei.
46 Idio ga ado tol muriai ta tiuot
ngan ei gadudunga ngan Deo ele
luma aea ala, be imamado rabu ngan
gid panua paoatainga ad be ilongo-
longo led posanga ga ibetabeta gid
pade.

Tiuot ngan ei rabu ngan gid panua paoatainga ad.

47 Be sapadua toa tilongo ele
posanga, timatala kapei ngan ele
oatainga ga ele kolinga led betanga.
48 Itna ga itama tigera ei ta
tikakrik, be itna ikeo pan bedane,
“Natug, ikamado eao kado toa
bedane ngan gai? Ega, gairua tamam
lolomai ede ga ede be ailoilo go.”
49 Be Iesus ikeo pagid, “Ikamado ga
ailoilo gau? Gau manta namamado
Tamag ele lumaeai,† be gimi aoatai
mao?”
50 Be gisirua tiuatai ngan ele
posanga ipu mao.
51 *Ga kus ta ila toman ngan gid
ta tiluagid mulian Nasaret, ta ilongo-
longo gisirua linged. Be itna imata
nanan danga toa ngada ne ta idol ga
ienono iloleai.
52 *Be Iesus itub ga idae kapei ga
ele oatainga kapei, be Deo ikim ei
tau, ga gid panua tikim ei pade.

3

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(Mateus 3.1-12, Markus 1.1-8, Ioanes 1.19-28)

1 Be ngan rai toaiua, Kaisa
Taiberius ei maron kapei ngan
tibur toa ngada oa. Be ngan aea
rai sangaul igegea lima, Pontius
Pailat ei gavana ngan tibur Iudea,
ga Erot Antipas ei madidnga kapei
ngan tibur Galili, ga Erot Antipas
itar kakau Pilip ei madidnga kapei
ngan tibur Ituria ga Trakonitis, ga
Lisanias ei madidnga kapei ngan
tibur Abilene.
2 Be ngan rai toa oa pade, Anas
ga Kaiapas timan madidnga kapeipei
tenainga ad. Be tutui ngan taun
toaiua, Deo ele posanga iuot pan
Sekaraia inat Ioanes toa imamado
ngan tibur modamodanga.
3 *Tota ila ngan tibur toa ngada oa
boloma ngan eau Iordan ta ipaola
posanga pagid ipom ngan gid manta
tipul lolod ga tibada paliliunga, ta
Deo isamum led kadonga sasat.
4 *Kadonga toa ne iuot lalaede
mambe laulau ton Aisaia, eaba toa
ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan ga
bedane,

“Ngan tibur modamodanga, eaba
ede ipotalae ta ikeo ga,
‘Manta asaoa Maron ele edap
ga apatutui kemi!

* **2:41:** IM 12.24-27, 23.14-17, Lo 16.1-8 † **2:49:** Posanga idil toa ne ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: *Gau manta namamado ngan Tamag ele danga sisid.* * **2:51:** Lu 2.19 * **2:52:** 1Sml 2.26, Snd 3.4 * **3:3:** PA 13.24 * **3:4:** Ais 40.3-5

5 Gid bereo toa ngada oa, manta aket
gid ga tisulug,
ta apaon gid baba dubuiai.
Be gid edap ikonggekongge, manta
apatutui,
ga edap isaoa idio ga idae, manta
aris ga iuot kemi.
6 Tota gid panua toa ngada ne ga
tigera saoa danga Deo ikado
ngan badanga gid mulian.' "

7 *Be Ioanes ikado posanga ga ila pagid panua toa tinam pan ngan badanga paliliunga ta ikeo, "Gimi mota ele gergeu! Sai ipabib lemi ta aoangga abada paliliunga sapaean ta aeaoa ngan Deo ele kadonga lolo bake aea toa teta pade ga iuot? Irangrang ngan akado toa bedaoa mao.

8 *Tota oangga apul lolomi, manta apatutui lemi kadonga pade, ta ipasolan mambe gimi apul lolomi tautaunga. Be kado apakaka gimi mulian ta aoangga gimi iaoa kelede pan Abraam, ta ngan ipu toaine Deo ga ipanas gimi mao. Eine mao. Ngansa gau nakeo pagimi, Deo irangrang ngan ikado gid patpat toa ne ga tiuot iaoa kelede pan Abraam.

9 *Be kabasi ienono motean abei ipuiai. Ta abei isaoa toa itautau kemikemi mao, eine ga iged ta itado ga idae dingaeai."

10 Idio ta gid ipom tibeta ei bedane, "Be gai ga akado mado?"

11 Ta ikoli led posanga bedane, "Oangga sai aea barikia rua, manta ipan iuae ede pade, toa ei aea mao. Be oangga sai aea annga ienono, manta ikado toa bedaoa pade."

12 *Be gid panua takis ad pade tinam ngan badanga paliliunga ta tikeo, "Eaba paoatainga am, gai ga akado mado?"

13 Ta ikeo ga, "Irangrang ngan adada sapaean gid panua led pat mao. Be manta abada pat ianun isaoa gid madidnga tikeo pagimi ngan."

14 Be gid panua paraunga ad pade tibeta ei bedane, "Be gai ga akado mado?"

Ta ikeo pagid, "Irangrang ngan apamataud gid panua ngan badanga sapaean led pat mao ga apamadid gid ngan posanga sapaean mao pade. Be saoa olnga toa gimi abada, manta lolomi kelede ngan."

15 Be panua toa ngada oa lolod iminmin ngan Deo ibada gid mulian ad isat bagedeai ta tigaga matad alele. Be lolod ede ga ede ngan Ioanes ta tikeo lolodeai bedane, "Kado eaba toa ne eine Kristus*?"

16 *Ta Ioanes ikoli panua toa ngada oa led posanga bedane, "Gau napaliliu gimi ngan eau, be eaba ede inam muriai ngan gau, ei iura kapei ngan gau. Ei iasal gau tau, ta irangrang ngan nalua ei ngan ele su aea polanga mao. Ei ga ipaliliu gimi ngan Itautau Tutui ga dinga.

17 Ei mambe eaba ikisi ele duduinga kapei, ta ilelean sakirkir toa ngada oa ienono ngan wit. Ei ga isuk gid wit itautau ta idol ngan ele luma wit aea. Be wit aea sakirkir, ei ga itado ga idae dingaeai. Dinga toa oa irangrang ngan imate mao."

18 Be Ioanes idada gid ipom lolod ngan posanga padengada busa, ta ipapaola Deo ele ato kemi pagid.

Erot idol Ioanes Paliliunga aea ngan luma panasnga aea

19 *Be Ioanes idaba madidnga kapei Erot, ngansa ei iuai ele kadenge Erodias ga ikado kadonga sasat padengada.

20 Tota gadae ngan gid kadonga sasat toa ne, Erot ikado kadonga sat ede pade ga bedane: Idol Ioanes ga idudunga ngan luma panasnga aea.

Ioanes ipaliliu Iesus (Mateus 3.13-17, Markus 1.9-11)

21 Be ngan taun toaiua gid ipom tibabada paliliunga pan Ioanes maitne, Iesus pade inam ta ibada

* **3:7:** Mt 12.34, 23.33 * **3:8:** Ins 8.33 * **3:9:** Mt 7.19 * **3:12:** Lu 7.29 * **3:15:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **3:16:** PA 13.25 * **3:19:** Mt 14.3-4, Mk 6.17-18

paliliunga. Ei irararing, be bubur ipokakai,
22 *ta Itautau Tutui ipul ei ga iuot mambe man barur ta isulug ga inam pan. Be babanga ede isulug buburiai ga inam ta ikeo, “Eao gau Natug. Gau nakim go tau. Tinig igelgel ngan eao.”

Iesus itubtub edad (Mateus 1.1-17)

23 *Iesus aea rai mambe sangaul tol ngan ado toaiua ipei ele naurata. Gid panua tiuangga ei Iosep inat.

Be Iosep ei Eli inat.
24 Eli ei Matat inat.
Matat ei Livai inat.
Livai ei Melki inat.
Melki ei Ianai inat.
Ianai ei Iosep inat.
25 Iosep ei Matatias inat.
Matatias ei Amos inat.
Amos ei Naum inat.
Naum ei Esli inat.
Esli ei Nagai inat.
26 Nagai ei Mat inat.
Mat ei Matatias inat.
Matatias ei Semen inat.
Semen ei Iosek inat.
Iosek ei Ioda inat.
27 Ioda ei Ioanan inat.
Ioanan ei Resa inat.
Resa ei Serubabel inat.
Serubabel ei Sealtiel inat.
Sealtiel ei Neri inat.
28 Neri ei Melki inat.
Melki ei Adi inat.
Adi ei Kosam inat.
Kosam ei Elmadam inat.
Elmadam ei Er inat.
29 Er ei Iosua inat.
Iosua ei Elieser inat.
Elieser ei Iorim inat.
Iorim ei Matat inat.
Matat ei Livai inat.
30 Livai ei Simeon inat.
Simeon ei Iuda inat.
Iuda ei Iosep inat.
Iosep ei Ionam inat.
Ionam ei Eliakim inat.
31 Eliakim ei Melea inat.
Melea ei Mena inat.
Mena ei Matata inat.
Matata ei Natan inat.
Natan ei Devit inat.
32 *Devit ei Iesi inat.
Iesi ei Obet inat.
Obet ei Boas inat.
Boas ei Salmon inat.
Salmon ei Nason inat.
33 Nason ei Aminadap inat.
Aminadap ei Atmin inat.
Atmin ei Arni inat.
Arni ei Esron inat.
Esron ei Peres inat.
Peres ei Iuda inat.
34 Iuda ei Iakop inat.
Iakop ei Aisak inat.
Aisak ei Abraam inat.
Abraam ei Tera inat.
Tera ei Naor inat.
35 Naor ei Seruk inat.
Seruk ei Reu inat.
Reu ei Pelek inat.
Pelek ei Eber inat.
Eber ei Sela inat.
36 *Sela ei Kainan inat.
Kainan ei Arpaksat inat.
Arpaksat ei Siem inat.
Siem ei Noa inat.
Noa ei Lamek inat.
37 Lamek ei Metusela inat.
Metusela ei Enok inat.
Enok ei Iaret inat.
Iaret ei Maalalel inat.
Maalalel ei Kenan inat.
38 *Kenan ei Enos inat.
Enos ei Set inat.
Set ei Adam inat.
Be Adam ei Deo inat.

4

Eaba paeamao itoba Iesus (Mateus 4.1-11, Markus 1.12-13)

1 Iesus itnan eau Iordan ta iluai mulian ga inam, be Itautau Tutui iuon ngan ei. Inasi Itautau Tutui ilinge ta ila ngan tibur modamodanga
2 ta imamado toa eoa irangrang ngan aea ado sangaul pange, be eaba paeamao itobatoba ei. Be ngan taun toaiua Iesus ian annga eta mao, ta muriai ngan gid ado toa oa, ei pitoreanei.
3 Ta eaba paeamao ikeo pan bedane, “Oangga eao Deo Inat, posa ngan pat toa ne ta iuot am bret.”

* **3:22:** Ins 1.32 * **3:23:** Lu 4.22, Ins 6.42 * **3:32:** Rut 4.17-22 * **3:36:** OM 11.10-26 * **3:38:** OM 4.25-26 * **4:4:** Lo 8.3

4 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Deo ele laulau aea posanga ikeo ga, ‘Eaba eta irangrang ngan badanga madonga kemi ngan eanga bret kekelen mao.’ ”

5 Ga kus ta ibada ei ta tidae ga tila ngan tibur ede gadae, ta manmanae ipasolan ei ngan tibur kapei togid mamaron kapeipei toa ngada ne tanoeai.

6 Ta eaba paeamao ikeo pan, “Gau ga nadol tibur toa ngada ne toman ngan aea danga sisid kemikemi ga idae eao bagemeai. Ngansa ienono gau bagegeai, ta gau narangrang ngan nabada ga ila pan eaba sai nakim.

7 Tota oangga eao kor aem ta soa gau edag, eine danga toa ngada ne ga iman lem.”

8 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Deo ele laulau aea posanga bedane, ‘Eao manta soa am Maron Deo ieda, ta eao kikisi ei kekelen ele naurata.’ ”

9 Idio ta ibada ei ga tila Ierusalem, ta ipamadid ei gadae Deo ele luma kapei ipaoeai ta ikeo pan, “Oangga eao Deo Inat, ta dug ga sulug.

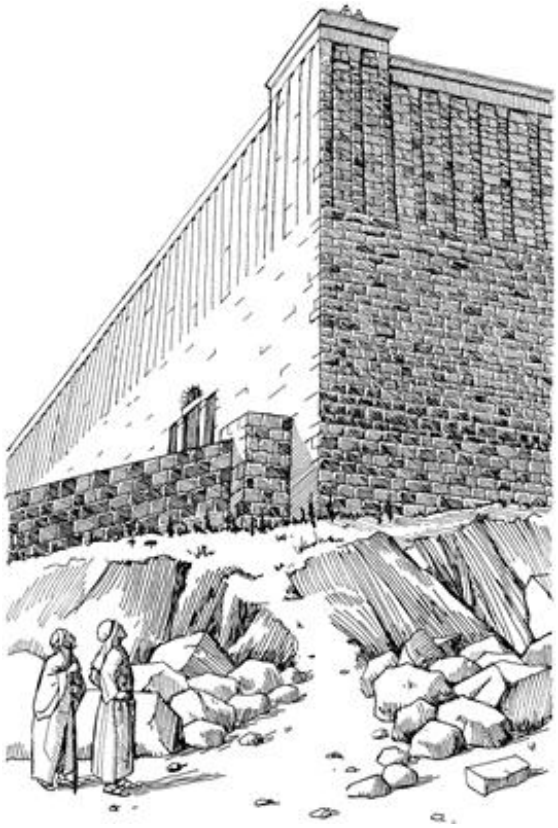

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Satan ipamadid Iesus gadae Deo ele luma kapei ipaoeai.

10 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane,

“ ‘Ei ga iposa matua pagid ele anggelo
ta matad ikisi go.’

11 Ga pade ikeo,

“ ‘Gid ga tisoa go ngan baged,
ngan kado ta pat eta igal aem.’ ”

12 *Be Iesus ikoli ele posanga bedane, “Deo ele laulau ikeo ga, ‘Eao toba am Maron Deo padam.’ ”

13 *Io, eaba paeamao ipasala ele tobanga toa ngada oa ga kus ta itnan ei ga ila, be isanga ado eta kemi ngan tobanga ei pade.

Iesus ele naurata iuot matamata Galili
(Mateus 4.12-17, Markus 1.14-15)

* **4:8:** Lo 6.13-14 * **4:10:** Sng 91.11-12 * **4:12:** Lo 6.16, 1Ko 10.9 * **4:13:** Ibr 2.18, 4.15

14 Be ngan Itautau Tutui iura, Iesus
iluai mulian ga ila ngan tibur Galili.
Ta iualu iuasasa ga ila ngan tibur toa
ngada oa.
15 Somisomi ipapaoatai gid ipom
led luma raring aea iloleai, be gid
panua toa ngada oa tiposaposa kemi
ngan ei.

Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus
(Mateus 13.53-58, Markus 6.1-6)

16 Idio ta Iesus ila tuangai Nasaret
toa mugaeai imamado ngan ga iran-
grang ngan idae kapei. Be ngan
Ado Earainga aea, ila idudunga ngan
luma raring aea mambe somisomi
ikakado, ta idae imadid ngan oa-
tonga Deo ele laulau.
17 Tota titumian laulau ton Aisaia,
eaba toa ibada Deo iaoa mugaeai,
ga ila pan ta ipaola ga iuot ngan
posanga toa ikeo ga bedane,

18 *"Maron Itautau Tutui ta ienono
pagau,
ngansa itok bude kemi ga idae
ngan laborag
ngan sionga gau ngan paolanga
ato kemi pagid panua lulu-
lunga ad.
Ga isula gau ngan palongonga
gid panua toa timanman
paeaeanga, ngan Deo ipola
gid ta titnan led madonga
paeamao.
Ga napalongo gid panua matad
susu ta tigeragera pade.
Ga napola gid panua toa
ad kadonga kulupulupu ta
timado led kemi.
19 Ga napalongo gid panua ngan
taun toa ilalala ga inam ga
bedane: Maron ga ilolo kemi
ngan ele panua."

20 Io, iuato ga kus ta ipol mulian
laulau toa oa ta ibada ga ila pan
eaba toa imugamuga ngan luma rar-
ing aea, ta idio imado. Be panua
toa ngada oa luma raring aea iloleai
matad inono ei.
21 Ta ikeo pagid bedane, "Deo ele
posanga toa alongo naoato pagimi,
labone iuot tautaunga."

22 *Io, gid panua toa ngada oa
tiposa kemi ngan ei, be timatala
ngan gid posanga kemikemi toa
ikakado ta tikeo, "Eaba toa ne Iosep
inat na?"

23 Ta ikeo pagid, "Gau naoatai,
gimi aoangga atado oanenga itna
ngan gau ta akeo ga bedane, 'Oangga
eao eaba keminga am, manta kemi
go mulian. Eao manta kado gid
uisinga etangada am tuanga ipuiai
mambe gai alongo eao kakado
Kapernaum.' "

24 *Ta ikeo, "Nakeo tautaunga pag-
imi, oangga eaba ibada Deo iaoa
ngan ele tuanga ipu, eine ga tinid
igelgel ngan badanga ei mao.
25 *Gau napakaka mao, be ngan
ado toaiua Elaija ibada Deo iaoa mu-
gaeai, gid asapsape Israel ad busa
timamado. Ngan taun toaiua Deo
ipakala mariamba, ta aoara itap mao
ga irangrang ngan rai tol ga taiko
lima ga ede, tota sapanga kapei iuot
ngan tibur toa ngada oa.
26 *Be Deo isula Elaija ga ila ngan
luanga asape eta Israel aea mao. Deo
isula ei ga ila pan asape ede toa alu
ede pade aea ngan tuanga Sarepat
ngan tibur kapei Saidon.
27 *Ga pade, ngan taun toaiua Elisa
ibada Deo iaoa, eine gid panua busa
Israel tibada dibala kankan. Be Elisa
ikemi eta ngan gid mao. Ikemi eaba
alu ede pade aea, Naman kekelen
ngan tibur kapei Siria."

28 Io, panua toa ngada oa luma
raring aea iloleai tilongo posanga toa
oa ta lolod bake.
29 Tota tidae ta tisere ei ga ila gaot
ngan tuanga, ta tidada ei ga ila ima-
did perper imatai toa led tuanga idi-
geai, ta tiuangga titado ei ga isulug.

* **4:18:** Ais 61.1-2 * **4:22:** Lu 3.23, Ins 6.42 * **4:24:** Ins 4.44 * **4:25:** 1Kin 17.1,7 * **4:26:** 1Kin 17.8-16 * **4:27:** 2Kin 5.1-14

30 Be ei ilalala rabu ngan gid ipom
ta itnan gid ga ila.

Iesus isere iriau paeamao ngan eaba ede
(Markus 1.21-28)

31 Iesus isulug ga ila ngan tuanga
Kapernaum ngan tibur kapei Galili,
ta ngan Ado Earainga aea ipapaoatai
gid ipom.
32 *Be gid tikakrik ngan ele
paoatainga, ngansa ei ikakado ele
posanga mambe eaba ieda kapei.
33 Be gadudunga ngan luma rar-
ing aea, eaba ede toa iriau paeamao
ienono ngan ei oa imamado. Ei
ingangar kapei ta ikeo ga,
34 "Ae! Iesus Nasaret am, eao
oangga kado mado ngan gai? Eao
oangga paeabu ngan gai na? Gau
naoatai ngan go. Eao Eaba Tutui ton
Deo."
35 Be Iesus idaba ei ta ikeo, "Kapin
aoam ta tnan eaba toa na." Io, iriau
paeamao itado eaba toa oa ga isulug
tanoeai gid panua matadeai, ta itnan
ei ga ila be ipaeabu ngan ei mao.
36 Be gid panua toa ngada oa
tikakrik ta tibetabeta pol ngan gid
bedane, "Paoatainga toa ne madon-
gan? Ei ikado posanga matua
mambe eaba iura ga ieda kapei,
ta gid iriau papaeamao titnan gid
panua ga tila."
37 Tota iualu ilado ga ila ngan
tuanga toa ngada oa ngan tibur toa
oa.

Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine
(Mateus 8.14-15, Markus 1.29-31)

38 Iesus itnan luma raring aea ta
ila idudunga Saimon ele lumaeai.
Be Saimon ilaoa taine idibal ga itin
iuanaoana tau. Ta tibeta Iesus ngan
luanga ei.
39 Idio ta ila imadid boloma imuliai
ta iposa matua ngan oanaoananga
toa oa. Tota dibala itnan ei ga ila. Be
mole mao, taine toa oa idae ta ipan
ad annga.

Iesus ikado kemi panua busa
(Mateus 8.16-17, Markus 1.32-34)

40 Ado idil ngan lailai toaiua, ta gid
panua tital sapadua ad dibala imata
ede ga ede ga tila pan Iesus. Ta ei idol
ibage ga idae ngan gid kelede kelede
ta ikado kemi gid.
41 *Be gid iriau papaeamao titnan
panua busa pade, be tingangar ta
tikeo, "Eao Deo Inat." Be ei idaba
gid ta ipakala aoad ngan posanga,
ngansa gid tiuatai mambe ei Kris-
tus*.

Iesus ila ngan gid tuanga paden-gada
(Markus 1.35-39)

42 Gaisala rumaruma ngan ado
sae Iesus iuot ga ila ngan tibur ede
modamodanga. Be gid ipom tiloilo
ei ga irangrang ngan tiuot ngan ei, ta
tiuangga tipaidi ei ta itnan gid mao.
43 Be ikeo pagid bedane, "Gau
manta nala ngan gid tuanga paden-
gada ta napaola ato kemi ngan
madonga Deo ibageai. Ngansa Deo
isula gau ga nanam ngan ipu toaine."
44 *Tota ila ipapaola ele posanga
ngan gid luma raring aea ngan tibur
Iudea.

5

Iesus ikado ga Petrus ibada ia busa
(Mateus 4.18-22, Markus 1.16-20)

1 *Idio ta Iesus imadmadid liu
kapei Genesaret* isaleai, be gid ipom
tinam tigong ei ngansa tiuangga ti-
longo Deo ele posanga.
2 Be igera oaga rua togid panua
ia aea badanga toa titnan ga idio
ipatpat lab imatai, be gid tila tisisigiri
led puo.
3 Tota ila idae ngan oaga ton Sai-
mon ta ibeta ei ngan isarung oaga
ta itnan lab ga iuot kauteta. Ta
idio imado oagaeai be ipapaoatai gid
ipom.

* **4:32:** Mt 7.28-29 * **4:41:** Mt 8.29, Mk 3.11-12 * **4:41:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **4:44:** Mt 4.23 * **5:1:** Mt 13.1-2, Mk 3.9-10 * **5:1:** *Genesaret eine liu kapei Galili ieda ede pade.*

4 Ei iposaposa ga kus ta ikeo pan
Saimon, “Toto ga la siliai, ta atado
lemi puo ga isulug ngan badanga ia.”
5 *Be Saimon ikoli ele posanga be-
dane, “Maron, bong dodol ga iran-
grang ngan gaisala, gai abokoboko
toa bedane be abada ia eta mao.
Be ngan eao lem posanga, eine ga
natado gid puo ga isulug.”
6 Io, tikado toa bedaoa ta tibada ia
idaba kapei tau, ta led puo iuangga
itakai.
7 Tota tikamo oaeoaed ngan oaga
toa ede pade oa ta tinam ngan luanga
gid. Ta tinonoi oaga toa rua oa ngan
ia ga tiuangga timadi.
8 Be Saimon Petrus igera bedaoa,
ta idol ilabora ga isulug boloma ngan
Iesus iae ta ikeo, “Maron, la aluai
ngan gau, ngansa gau eaba kadonga
sasat ag.”
9 Iposa bedaoa ngansa ei gisingada
iuaeoae tikakrik tau ngan ia busa toa
tibada.
10 Be Sebedi ele gergeu rua, Jems
ga Ioanes toa gisingada Saimon led
naurata kelede, gid pade tikakrik.
Be Iesus ikeo pan Saimon bedane,
“Mataud mao. Toa labone ga ila,
eao ga babada gid panua ga tinam
pagau.”
11 *Tota tisike led oaga ga idae
labiai, ga kus ta titnan led danga sisid
toa ngada oa ga idio, ta tila tinasi ei.

Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan
(Mateus 8.1-4, Markus 1.40-45)

12 Idio ta Iesus imamado ngan
tuanga ede, be toa eoa eaba ede ima-
mado, be dibala kankan iuon ngan
itin. Ei igera Iesus ta idol ilabora
ga isulug tanoeai ta iansaban ei ta
ikeo, “Maron, oangga eao kim, eao
rangrang ngan kado tinig ga iuot
kemi Deo imatai†.”
13 Io, Iesus igaga ibage ta idol ngan
ei ta ikeo, “Gau nakim. Ot kemi
toa patautene.” Mole mao dibala
kankan itnan ei.

14 *Ta Iesus iposa matua pan be-
dane, “Eao keo pan eaba eta pade
ngan danga toa ne mao. Be la pa-
solan tinim pan eaba tenainga aea
ta kado lem tenainga ngan tinim
aea keminga mambe Moses ele apu
ikeo ngan. Kadonga toa ne ga ipa-
solan gid mambe tinim iuot kemi
tautaunga.”

15 Be mao, posanga ngan Iesus
ele kadonga iuasasa ga ila kapei.
Tota gid ipom busa tinaganagam
somisomi ta tiluplup ngan longonga
ele posanga ga ngan ad dibala aea
keminga.
16 Be ei ilagalaga ngan tibur
modamodanga ta idio iraring.

Iesus ikado kemi eaba iae ga ibage imate
(Mateus 9.1-8, Markus 2.1-12)

17 Ado ede Iesus ipapaoatai gid
ipom, be gid Parisi ga madidnga
apu ad timamado. Gid tinam ngan
tuanga busa Galili ga Iudea ga
tuanga Ierusalem ga tinam. Be
Maron iura kapei ienono pan ngan
keminga dibala.
18 Be mole mao panua edengada
tibisi eaba ede ngan aea nagaren-
greng ga inam. Ei iae ga ibage imate,
be tiuangga tidudunga ta tidol ei ga
idio Iesus imatai.
19 Be led edap eta mao, ngansa
ipom kapei tau. Tota tidae luma
ipaoeai ta tirepe usi ta tipasil ei
toman ngan aea nagarengreng ga
isulug rabu ngan gid panua, tutui
Iesus imatai.

* **5:5:** Ins 21.3-8 * **5:11:** Mt 19.27 † **5:12:** Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao *Deo imatai. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46.* * **5:14:** Wkp 14.1-32

Tipasil ei toman ngan aea nagarengreng ga isulug tutui Iesus imatai.

20 *Be Iesus igera led kadonga lolo matua aea ta ikeo pan dibala tamad bedane, “Leg eaba, gau nasamum lem kadonga sasat na.”

21 Be gid madidnga apu ad ga gid Parisi tikeo lolodeai bedane, “Eaba toa ne sai ta iuangga ibada Deo imul? Eaba eta irangrang ngan isamum gid kadonga sasat mao. Deo kekelen irangrang!”

22 Be Iesus iuatai ngan lolod ta ikeo pagid, “Ikamado ga akado posanga toa bedaoa lolomiai?

23 Posanga isaoa aea naurata malan: Oangga nakeo, ‘Gau nasamum lem kadonga sasat,’ mao oangga nakeo, ‘Dae madid ta lalala’?

24 *Be gau ga napasolan gimi ta irangrang ngan aoatai kemi mambe Eaba Inat ieda kapei tanoeai ngan samumnga kadonga sasat.” Ta ikeo pan dibala tamad bedane, “Nakeo pago, dae madid, bada am nagarengreng ta la lem lumaeai.”

25 Io, mole mao ker ga idae imadid ipom matadeai, ta ibada aea nagarengreng toa ienono ngan oa ta ila ele lumaeai, be isoasoa Deo ieda.

26 Gid panua toa ngada oa timatala kapei ta tisoa Deo ieda. Be timataud pade ta tikeo, “Danga toa tagera labone eine ede pade tau!”

Iesus ibaba Livai (Mateus 9.9-13, Markus 2.13-17)

27 Ga kus ta Iesus iuot ga ila ta igera eaba ede ibabada takis, ieda Livai, imamado ngan luma takis aea. Ta ikeo pan, “Eao nam nasi gau.”

28 Tota itnan ele danga sisid toa ngada oa ga idio ta idae ga ila inasi ei.

29 Idio ta Livai ikado eaneannga kapei ede ele lumaeai ngan Iesus. Be ipom kapei takis ad ga gid panua padengada tinam tianean toman ngan gid.

30 *Be gid Parisi toman ngan led panua apu ad tiririak ga ila pagid ele aluagau ta tikeo, “Ikamado ga gimi aeanean ga aunun toman ngan gid panua takis ad ga kadonga sasat ad?”

31 Be Iesus ikoli led posanga bedane, “Gid panua tinid kemi, led ipu eta ngan tila pan eaba keminga aea mao. Be gid dibala tilagalaga pan.

32 Gau nanam ngan babanga gid panua tututui mao, be nanam ngan babanga gid panua kadonga sasat ad ta tipul lolod.”

Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga mugamuga mao (Mateus 9.14-17, Markus 2.18-22)

33 Be gid panua idanga ede tikeo pan Iesus bedane, “Ioanes ele aluagau somisomi tirararing ga tiplese annga, ga gid aluagau togid Parisi tikakado toa bedaoa pade. Be ikamado ga eao lem aluagau tianean ga tiunun?”

34 *Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba ede iuai taine ta tikado eaneannga ngan led oainga, irangrang ngan gimi akado ga oaeoaed tiplese annga mao, ngansa eaba oainga imamado rabu ngan gid.

35 Be ado ede muriai, panua padengada ga tipaeaoa eaba oainga ga ila aluai ngan gid. Ta ngan ado toaiua, gid ga tiplese annga.”

36 Ta Iesus itado oanenga itna ede pade pagid bedane, “Eaba eta irangrang ngan itaka malo pau ilia ta

* **5:20:** Ais 43.25, Lu 7.48 * **5:24:** Ins 5.8 * **5:30:** Lu 15.1-2 * **5:34:** Ins 3.29

isaisai ga idae ngan malo muga-
muga aea baba mao. Oangga ikado
bedaoa, eine ipaeabu ngan malo
pau. Ga pade, malo pau ilia ga
imata lalaede mambe malo muga-
muga mao.
37 Be eaba eta irangrang ngan
iparere oain pau ngan meme itin
kukul mugamuga mao. Oangga
ikado bedaoa, eine oain pau ga ikado
meme itin kukul mugamuga ga pak,
ta oain ga itoki, be meme itin kukul
ga iduaea pade.
38 Be gita taparere oain pau ga
idudunga ngan meme itin kukul pa-
pau.
39 Be oangga sai iun oain muga-
muga, eine ga itin ngan unnga oain
pau mao, ngansa ikeo ga oain muga-
muga eine kemi."

6

Iesus iposa ngan kadonga ngan Ado Earainga aea
(Mateus 12.1-8, Markus 2.23-28)

1 *Idio ta ngan Ado Earainga aea
ede, Iesus ilalala rabu ngan dadanga
wit, be ele aluagau tipasu wit itautau
edengada, ta tilumu itin kukul ngan
baged ga ila ta tian.
2 *Be gid Parisi edengada tikeo ga,
"Ikamado ga akado kadonga toa ne
itutui mao ngan Ado Earainga aea?"
3 *Ta Iesus ikoli led posanga be-
dane, "Kado gimi aoato laulau ngan
Devit ele kadonga toa mugaeai oa
mao? Ngan ado toaiua, asingada
iuaeoae pitoreagid,
4 *ta idudunga Deo ele palatai ta
ibada bret tenainga aea toa ienono
Deo imatai, ta ian ga ipan iuaeoae
ad pade. Be bret toa oa, itutui ngan
gid panua tenainga ad kekelegid
tianean."
5 Ta Iesus ikeo pagid, "Eaba Inat ei
Maron ngan Ado Earainga aea."

Ngan Ado Earainga aea, Iesus ikado kemi eaba ibage imate
(Mateus 12.9-14, Markus 3.1-6)

6 Idio ta ngan Ado Earainga aea
ede pade, Iesus idudunga ngan luma
raring aea ta ipaoatai gid panua. Be
eaba ede imamado toa eoa ibage
oatai imate.
7 Be gid Parisi ga madidnga apu ad
matad ingitngit Iesus, ngansa oangga
tigera ei ikado kemi dibala ngan Ado
Earainga aea, eine ga tisol ei ngan
posanga.
8 Be ei iuatai ngan lolod, ta ikeo
pan eaba toa ibage imate oa bedane,
"Ker ga dae, ta madid rabu." Tota
idae imadid toa eoa.
9 Ta Iesus ikeo pagid, "Gau
naoangga nabeta gimi bedane: Ngan
Ado Earainga aea, eine tutui ngan
takado kadonga kemi, mao takado
kadonga paeamao? Eine tutui
oangga tabada mulian gid panua,
mao tapaeabu ngan gid?"
10 Io, imata inono gid kelede kelede
ga kus ta ikeo pan eaba toa oa be-
dane, "Patutui bagem." Tota ipatutui
ibage, be iuot kemi mulian.
11 Be gid lolod bake tau ta tiposa
pol ngan gid ngan saoa danga
tiuangga tikado ngan Iesus.

Iesus isio ele aluagau sangaul ga igegea rua
(Mateus 10.1-4, Markus 3.13-19)

12 Idio ta ado ede, Iesus ikeo ga
iraring ta idae ga ila lusiai. Be irar-
ing ga ila pan Deo ngan bong dodol
toaiua.
13 Gaisala rumaruma ngan ado
sae, ibaba ele aluagau ga tinam pan
ta isio sangaul ga igegea rua ngan gid
ta iuato gid ele panua ato ad.
14 Edad ga bedane: Saimon toa iu-
ato ieda ede pade Petrus, ga Andreas
toa Saimon itar kakau, ga Jems, ga
Ioanes, ga Pilip, ga Bartolomeus,
15 ga Mateus, ga Tomas, ga Jems toa
Alpius inat, ga Saimon toa tiuato ei
Selot*,

* **6:1:** Lo 23.25 * **6:2:** Ins 5.10 * **6:3:** 1Sml 21.1-6 * **6:4:** Wkp 24.5-9 * **6:15:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.

16 ga Iudas toa Jems inat, ga Iudas
Iskariot toa muriai idol Iesus ga idae
aea miri itamatama bagedeai.

Iesus ikemikemi panua busa
(Mateus 4.23-25)

17 Iesus asingada ele aluagau ti-
sorir lusiai ga tisulug, ta ei ila imadid
ngan tibur ede aea dubu. Be ele
aluagau busa tinam pan toman ngan
ipom kapei tau ngan tibur Iudea ga
tuanga Ierusalem, ga tibur Tair ga
Saidon aea lab pade.
18 Gid busa tinam pan ngan lon-
gonga ele posanga ga ngan ad dibala
aea keminga. Be gid panua toa
iriau papaeamao tikakado gid, eine
ikemikemi gid pade.
19 Ta gid busa tiparpar ngan si-
bonga ei, ngansa Deo iura ienono
pan ta ikemikemi gid toa ngada oa.

Iesus ikeo ngan gid panua toa ad kadonga kemikemi ga padengada ad kadonga papaeamao
(Mateus 5.1-12)

20 Be Iesus imata ila pagid ele alu-
agau ta ikeo,

"Kemi tau ngan gimi panua toa lemi
danga sisid imata karanga
mao!
Ngansa gimi amado Deo ibageai.
21 *Kemi tau ngan gimi panua toa
pitoreagimi labone!
Ngansa Deo ga ipan gimi ga
apami isum.
Kemi tau ngan gimi panua toa atang-
tang labone!
Ngansa gimi ga anginging.
22 *Kemi tau ngan gimi oangga
panua tigera gimi anasi Eaba
Inat, be lolod paeamao ngan
gimi, ga tisuk gimi, ga tid-
aba gimi sat, ga tipaeabu ngan
edami.

23 "Oangga tikado toa bedaoa ngan
gimi, manta adugdug ga tinimi igel-
gel, ngansa gimi ga abada ami la-
sunga kemi tau buburiai. Ngansa
gid tibutibud tikado toa bedaoa pade
ngan gid panua toa tibada Deo iaoa
mugaeai.

24 "Be paeamao tau ngan gimi panua
toa lemi danga sisid busa!
Ngansa lemi danga kemikemi
tingelgel aea, abada ga kus.
25 Be paeamao tau ngan gimi panua
toa apami isum labone!
Ngansa gimi ga pitoreagimi.
Be paeamao tau ngan gimi panua toa
anginging labone!
Ngansa gimi ga lolomi isat ga
atangtang.
26 Be paeamao tau ngan gimi oangga
panua tiposaposa kemi ngan
gimi!
Ngansa gid tibutibud tikado toa
bedaoa pade ngan gid panua
toa tipakaka ngan badanga
Deo iaoa."

Gita manta takim ada miri itamatama
(Mateus 5.38-48, 7.12a)

27 Iesus ikeo pade bedane, "Be gimi
panua toa alongolongo leg posanga,
gau nakeo pagimi bedane: Manta
akim ami miri itamatama ga akado
kemi ngan gid panua toa lolod paea-
mao ngan gimi.
28 Be oangga panua tipaeabu ngan
gimi ngan posanga paeamao, manta
akado posanga kemi ngan pamat-
uanga gid. Ta oangga tikado paea-
mao ngan gimi, manta araring ngan
luanga gid.
29 Be oangga eaba eta ipoda pa-
pam, pul papam iadag ga ila pan
pade. Be oangga eaba eta ipaeaoa
lem pononga gaot aea, eao dan-
gadangan tinim aea pononga pan
mao.
30 Be oangga sai igau go ngan lem
danga eta, eao bada pan. Be oangga
sai ipaeaoa lem danga sisid, iran-
grang ngan eao parpar ngan lem
danga iluai mulian mao.

* **6:21:** Sng 126.5-6, Ais 61.3, PM 7.16-17 * **6:22:** Ins 15.19, 16.2, 1Pe 4.14 * **6:31:** Mt 7.12

31 *Saoa kadonga akim gid panua
tikado ngan gimi, manta akado toa
bedaoa ngan gid pade.
32 “Be oangga akimkim gid panua
kekelegid toa tikimkim gimi, iran-
grang ngan eaba eta ilasu gimi mao.
Ngansa gid panua kadonga sasat ad
pade tikimkim gid panua toa tikim
gid.
33 Be oangga akado kemi ngan
gid panua kekelegid toa tikado kemi
ngan gimi, irangrang ngan eaba eta
ilasu gimi mao. Ngansa gid panua
kadonga sasat ad pade tikakado toa
bedaoa.
34 Be oangga alongean lemi pat
ga danga sisid ga ila pagid panua
kekelegid toa aeadi gid ngan aea
kolinga mulian, irangrang ngan eaba
eta ilasu gimi mao. Gid panua
kadonga sasat ad pade tilongean
led danga sisid ga ila pagid panua
kadonga sasat ad padengada, ta tiadi
gid ngan kolinga mulian saoa danga
tiuanana.
35 Be manta akim ami miri ita-
matama ga akado kemi ngan gid,
ga alongean lemi danga sisid ga ila
pagid, be lolomi ede ga ede ngan
aea kolinga mulian mao. Ngan
kadonga toa bedaoa, gimi ga abada
lasunga kapei ta ipasolan mambe
gimi gergeu ton Deo Gadae Tau.
Ngansa gid panua kadonga sasat ad
ga gid panua toa tikado posanga
kemi ga ila pan mao, ei ilolo marum
ngan gid.
36 Manta lolomi isat ngan gid
lalaede mambe Tamami Deo ilolo
isat.”

Irangrang ngan aselele panua padengada mao
(Mateus 7.1-5)

37 *Iesus ikeo pade bedane, “Gimi
aselele panua padengada mao, ta
Deo ga iselele gimi mao pade. Be
aparpar ngan panua padengada ad
panasnga mao, ta Deo ga iparpar
ngan ami panasnga mao pade. Asa-
mum panua led kadonga sasat, ta
Deo ga isamum lemi kadonga sasat
pade.
38 *Akado lemi mamaron pagid
panua, ta Deo ga ikado ele mamaron
pagimi. Be ei ga ikoli kapei ga
ila pagimi, ta ipatae ga idudunga
ami bisinga iloleai ga irangrang ngan
iuon ta ibilin alele. Ngansa saoa
kadonga gimi akakado ngan gid
panua, eine Deo ga ikado lalaede
ngan gimi pade.”
39 *Iesus itado oanenga itna ede
pade bedane, “Irangrang ngan eaba
imata sususu ipasolan edap ngan
eaba ede pade imata sususu mao.
Oangga bedaoa, gisirua titap ga tisu-
lug babaeai.
40 *Be aluagau eta irangrang ngan
iasal ele eaba paoatainga aea mao.
Be oangga ibada oatainga kemi ga
kus, ei ga iuot mambe ele eaba
paoatainga aea.
41 “Eao kamado gera sakirkir
kakauede ienono ngan oaem ede
pade imata, be eao gera abei
kapitnami toa ienono eao matameai
na mao?
42 Eao kamado keo pan oaem
ede pade bedane, ‘Leg sil, nam
boloma ta nasile sakirkir kautede
ienono matameai,’ be eao gera abei
kapitnami toa ienono eao matameai
na mao? Eao eaba pakakanga
am! Pul abei kapitnami ienono eao
matameai bua, ga kus ta matam
igera kemi, ta eao sile sakirkir
kakauede ienono ngan oaem ede
pade imata.”

Abei paeamao, itautau pade paea-mao
(Mateus 7.16-20, 12.33-35)

43 Iesus ikeo pade bedane, “Abei
kemi irangrang ngan itautau iuot
papaeamao mao. Be abei paea-
mao irangrang ngan itautau iuot
kemikemi mao pade.
44 Ngansa taoatai ngan gid abei
kelede kelede ngan geranga itautau.
Gita tababada abei fik itautau ngan
oaroaro aea gigi mao, be tababada

* **6:37:** Mt 6.14 * **6:38:** Mk 4.24 * **6:39:** Mt 15.14 * **6:40:** Mt 10.24-25

oain itautau ngan purup aea asile
mao pade.
45 Oangga eaba kemi, eine danga
kemikemi ienono iloleai ta ipapot
kadonga kemikemi. Be oangga eaba
paeamao, eine danga papaeamao
ienono iloleai ta ipapot kadonga pa-
paeamao. Ngansa saoa danga iuon
eaba iloleai, eine iaoa iposa ngan ga
iuot."

Edap rua ngan luma aea kadonga (Mateus 7.24-27)

46 *Iesus ikeo pade bedane, "Ika-
mado ga gimi aoato gau, 'Maron,
Maron,' be anasi leg posanga mao?
47 Be eaba sai inam pagau ta ilongo
leg posanga ga inasi, gau ga napa-
solan gimi ngan ele kadonga ga be-
dane:
48 Ei mambe eaba ikado luma, be
ilei baba ga isulug gadio tau ta ipa-
gun luma aea kadanga gadae ngan
pat. Ga kus ta oanga imasesel ga
inam ta idae tul ngan luma toa oa,
be irangrang ngan inuga luma mao,
ngansa ei ikado luma kemi ga matua.
49 Be eaba sai ilongo sapaean leg
posanga be inasi mao, eine mambe
eaba ipagun luma sapaean tano
ipaoeai. Ga kus ta oanga imasesel
ga inam ta idae tul ngan luma toa
oa, be mole mao grum ga isulug be
imarepei paeamao tau."

Oanga imasesel ga inam, be mole mao luma toa oa grum ga isulug.

7

Iesus ikado kemi paeaeanga ton madidnga paraunga aea (Mateus 8.5-13)

1 Gid ipom tilongo Iesus ipasala ele
paoatainga ga kus ta ei ila Kaper-
naum.
2 Be toa eoa paeaeanga ton eaba
ede imugamuga ngan gid Rom
led panua paraunga ad* idibal ga
iuangga imate. Be madidnga ikim
tau ele paeaeanga toa oa.
3 Ei ilongo ngan Iesus ta isula gid
madidnga edengada togid Iuda ga
tila tibeta ei ngan inam ta ikemi ele
paeaeanga toa oa.
4 Tila pan Iesus ta tibeta matua ei
bedane, "Madidnga toa ne ei eaba
kemi, ta oangga eao lua ei, eine tutui.
5 Ngansa ei ikim tau gita Iuda ta
ikado leda luma raring aea."
6 Tota Iesus ila toman ngan gid.

Ei ipaboloma luma toa oa, be ma-
didnga paraunga aea isula iuaeoae
ga tila tibada iaoa pan ga bedane,
"Maron, paeaea go mulian padam.
Ngansa gau leg idil kemikemi imata
karanga ngan eao nam dudunga leg
lumaeai mao.
7 Ngan ipu toaine, gau nanam pago
mao, be nasula leg panua, ngansa
nagera mambe gau eaba kemi tau
mao. Be eao dio toa nena ta kado
posanga kekelen, ta leg paeaeanga ga
iuot kemi.
8 Ngansa gau pade namamado
gadio ngan gid panua toa edad
kapeipei. Be leg panua paraunga
ad timamado gadio ngan gau. Ta
oangga nakeo pan ede, 'Eao la,' ei ga
ila. Be oangga nakeo pan ede pade,
'Eao nam,' ei ga inam. Be oangga
nakeo pan leg paeaeanga ede, 'Eao
kado naurata toa ne,' ei ga ikado.
Tota dibala toa ne ga ilongo lingem
pade."

9 Iesus ilongo bedaoa ta imatala
ta ipul imata ga ila pagid panua toa

* **6:46:** Mt 7.21 * **7:2:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *imugamuga ngan gid Rom led panua paraunga ad ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.*

tinasi ei ta ikeo, “Gau nakeo pagimi, ngan panua toa ngada ne Israel nagera eaba eta ilolo matua mambe eaba toa ne mao.”
10 Io, gid panua toa madidnga isula gid oa tiluagid mulian lumaeai ta tigera paeaeanga toa oa itin iuot kemi pade.

Iesus ipei mulian eaba iriau ede ngan tuanga Nain

11 Ngan ado sae Iesus ila ngan tuanga ede ieda Nain, be ele aluagau ga ipom kapei tila toman ngan ei.
12 Iesus ipaboloma tuanga aea atama be igera burua mate ede tibisi ga iuot. Eaba toa oa itna asape be ele gergeu eta pade mao. Be ipom kapei tede ngan tuanga toa oa tinam toman ngan ei.
13 Maron igera taine toa oa ta ilolo isat ngan ei ta ikeo ga, “Tang mao.”
14 Tota ila boloma ta idol ibage ga idae ngan ribrib, ta gid panua toa tibisi burua mate oa aed tor ga timadid. Ta ikeo, “Leg eaba, gau nakeo pago, dae!”
15 *Io, eaba toa imate oa ker ga idae imado, ta iaoa pel ngan posanga. Tota Iesus ibada ei ga ila pan itna.
16 *Be ipom toa ngada oa timataud kapei ga tisoa Deo ieda ta tikeo ga, “Eaba ede ieda kapei iuot rabu ngan gita ga ibada Deo iaoa.” Be padengada tikeo, “Deo inam ngan luanga ele panua.”
17 Tota ato toa ne iuasasa ga ila ngan gid tuanga toa ngada oa Iudea ga gid tibur padengada boloma ngan.

Ioanes Paliliunga aea isula ele aluagau rua ga tila pan Iesus (Mateus 11.2-19)

18 Be Ioanes Paliliunga aea ele aluagau tipalongo ei ngan danga toa ngada oa Iesus ikado. Tota Ioanes ibaba ele aluagau rua ga tinam pan,
19 *ta isula gisirua ga tila pan Maron ngan betanga ei, “Eao eaba toa Deo iposa tautaunga ngan isula go ga nam, mao gai asanga eaba eta pade?”
20 Io, panua toa rua oa tila pan ta tikeo, “Ioanes Paliliunga aea isula gairua ta anam abeta go bedane: Eao eaba toa Deo isula go ga nam, mao gai asanga eaba eta pade?”
21 Be ngan ado toaiua, Iesus ikado kemi gid panua busa ad dibala imata ede ga ede, ga isere gid iriau papaeamao, ga ikado kemi panua busa toa matad ikilakila ta tigeragera pade.
22 *Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Aluagimi ga ala ta apalongo Ioanes ngan saoa danga gimi agera ga alongo. Gid panua matad ikilakila tigeragera pade, ga gid panua aed imate tilalala pade, ga gid panua ad dibala kankan tiuot kemi Deo imatai, ga gid panua tangad ikua tilongolongo, ga gid panua toa timate tidae mulian, ga gid panua lululunga ad tilongolongo ato kemi.
23 Be kemi tau ngan eaba sai toa ilolo matua ngan gau, be ele kadonga lolo matua aea itap mao.”
24 Io, Ioanes ele panua ato ad tila ga kus, ta Iesus iposa ga ila pagid ipom ngan Ioanes ta ikeo ga, “Gimi ala ngan tibur modamodanga ngan geranga saoa? Aoangga agera eaba ilolo iburlogologoi alele mambe piso ede rai ipabeu na? Eine mao.
25 Be gimi ala ngan geranga saoa danga? Aoangga agera eaba idol danga sisid kemikemi? Eine mao. Ega, gid panua toa tidoldol danga sisid kemikemi, timamado kemi ngan luma kemikemi togid mamaron kapeipei.
26 *Be gimi aot ga ala ngan geranga saoa? Ala ngan geranga eaba ibada Deo iaoa? Be! Ei tota nena. Be nakeo pagimi, Ioanes iasal gid panua padengada tibabada Deo iaoa mugaeai.
27 *Deo ele laulau iposa ngan ei bedane,

* **7:15:** 1Kin 17.23, 2Kin 4.36 * **7:16:** Lu 1.68 * **7:19:** Sng 40.7, Mal 3.1, PM 1.8 * **7:22:** Ais 35.5-6, 61.1, Lu 4.18 * **7:26:** Lu 1.76 * **7:27:** Mal 3.1

“ ‘Ega, gau ga nasula leg eaba ato aea
ta ila imuga ngan eao.
Ta ei ga isaoa edap ngan eao lem
namanga.’

28 Nakeo pagimi, mugaeai ga irangrang ngan labone, eaba eta tanoeai iasal Ioanes mao, be labone gid panua toa edad mao be timamado Deo ibageai, gid toa ngada ne tiasal Ioanes.”†
29 *(Gid panua toa ngada oa ga gid panua takis ad pade tilongo Iesus ele posanga ta tikeo ga Deo ele edap itutui, ngansa gid tibada paliliunga pan Ioanes.
30 *Be gid Parisi ga gid madidnga apu ad tibada paliliunga pan Ioanes mao, ta tipul murid ngan edap kemi toa Deo iuangga tinasi.)
31 “Be gau ga natado oanenga itna isaoa idodo kemi gid panua labone ad? Gid mambe saoa danga?
32 Gid mambe gergeu timamado ngan tibur oalo aea ta tibaba ga ila pagid areread ga bedane,

“ ‘Gai auso piloli ngan gimi,
be ikamado ga atoltol mao?
Be gai akado keoainga,
be ikamado ga atangtang mao?’

33 Ngansa Ioanes Paliliunga aea inam ta iplese annga ga iun oain mao pade, be gimi akeo ga iriau paeamao ienono ngan ei.
34 *Be Eaba Inat inam ta ianean ga iunun, be gimi akeo, ‘Ega, eaba ne ele eaneannga ga ununnga sat tau. Ei iarerea panua takis ad ga panua kadonga sasat ad.’
35 Gid tiselele toa bedaoa, be gid panua toa tinasi Deo ele edap, eine tipasolan mambe Deo ele oatainga itutui.”

Taine ede isama Iesus iae ngan bude iuad kemi

36 Be Parisi ede ibeta Iesus ngan ila ian toman ngan ei. Tota ila idudunga eaba toa oa ele lumaeai ta idio imado ngan eaneannga.
37 *Be taine ede kadonga sat aea ngan tuanga toa oa iuatai ngan Iesus imamado Parisi ele lumaeai. Be mole mao ibada botol pat‡ ga inam, aea bude iuad kemi ienono ngan.
38 Ta ila imouru ga isulug muriai ngan ei toa iaepuiai oa ta itangtang be ipaburisinga iae ngan imata sul. Be ipusi imata sul ngan ilaun ga ibusum iae. Ta itok bude ga idae ngan pade.
39 Be Parisi toa ibaba Iesus ngan eaneannga oa igera bedaoa ta ikeo iloleai bedane, “Oangga eaba toa ne ibada Deo iaoa tautaunga, ei ga iuatai ngan taine sai toa isibo ei, ga ele kadonga madongan, ngansa ei taine kadonga sat aea.”
40 Be Iesus ikoli ele posanga bedane, “Saimon, gau leg posanga ede pago.”
Ta ikeo, “Eaba paoatainga am, posa.”
41 Ta Iesus ikeo, “Eaba ede ilongean ele pat, ta panua rua tiuanana. Ede aea gigi iuot buno lima, be ede pade aea gigi sangalima.
42 Be eta ngan gisirua irangrang ngan ikoli aea gigi mao. Tota isamum gisirua ad gigi. Be eao oangga sai ngan gisirua ga ikim ei kapei tau?”
43 Ta Saimon ikeo pan bedane, “Naoangga eaba toa aea gigi kapei ga ikim ei tau.”
Ta ikeo pan, “Eao posa tutui.”
44 Tota ipul imata ga ila pan taine toa oa ta ikeo pan Saimon bedane, “Eao gera taine toa ne pade? Gau nanam nadudunga lem lumaeai, be eao bada eau eta ngan sigiringa aeg mao. Be taine toa ne ipaburisinga aeg ngan imata sul, ga kus ta ipusi ngan ilaun.

† **7:28:** Iesus ele posanga ipu ga bedane: Gid tiasal Ioanes ngansa gid tigera ga tiuatai ngan Iesus ele bokonga, be Ioanes igera mao. * **7:29:** Lu 3.12 * **7:30:** Mt 21.32 * **7:34:** Lu 15.2 * **7:37:** Mt 26.7, Mk 14.3, Ins 12.3 ‡ **7:37:** Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igigirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato *alabastro. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei.*

45 Eao busum papag eta mao. Be
ngan gau nadudunga lem lumaeai ga
irangrang ngan patautene, taine toa
ne ikaput ngan busumnga aeg mao.
46 Eao tok bude eta ga idae ngan
laborag mao. Be ei itok bude iuad
kemi ga idae aegeai.
47 Tota nakeo pago, ei ele kadonga
sasat toa busa oa, gau nasamum
gid ga kus, ta ele kadonga kimnga
aea kapei tau. Be eaba sai toa ele
kadonga sat kapei mao ga nasamum,
ele kadonga kimnga aea kapei tau
mao."
48 Ga kus ta ikeo pan taine toa
oa bedane, "Lem kadonga sasat toa
ngada na, nasamum ga kus."
49 Be gid panua toa tianean toman
ngan ei tilongo ta tiposa pol ngan gid
bedane, "Eaba toa ne sai ta iuangga
isamum gid panua led kadonga
sasat?"
50 *Ta Iesus ikeo pan taine toa
oa pade bedane, "Lem kadonga lolo
matua aea ikado ga Deo ibada go
mulian. Lolom itarui ta la."

8

Taine edengada tilalala toman ngan Iesus

1 Ga kus ta Iesus ila ngan gid
tuanga kapeipei ga gereirei toa
ngada oa ta ipaola ato kemi ngan
madonga Deo ibageai. Gid aluagau
sangaul igegea rua tila toman ngan
ei.
2 *Be taine edengada toa mugaeai
Iesus isere iriau papaeamao ngan
gid ga ikemi ad dibala, gid pade tila
toman ngan ei. Ede ngan gid eine
Maria toa tiuato ei tuanga Makdala
aea. Mugaeai Iesus isere iriau pa-
paeamao lima ga rua ienono ngan ei.
3 Be Ioana (toa iadaoa Kusa ei ma-
didnga ngan Erot ele luma) ila toman
ngan ei pade gisingada Susana ga
taine busa padengada. Gid taine toa
ne tilualua Iesus ga ele aluagau ngan
ololnga ad annga ga danga paden-
gada.

Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipuapua dadangai
(Mateus 13.1-9, Markus 4.1-9)

4 Ipom kapei tau ngan tuanga ga
tuanga tinam tiluplup pan Iesus, ta
itado oanenga itna pagid ga bedane,
5 "Dadanga itama ila isiran ele wit
ipuapua dadangai. Ei isisiran ga ila,
be wit ipuapua idanga ede itaptap
ga idio edap isaleai, ta gid panua
tiuadoad, ga gid man tinam tian ga
kus.
6 Be wit ipuapua idanga ede itap-
tap ga idio ngan patpat kapeipei aea
tano kautede ienono ngan. Ta wit
ipara ga idae, be mole mao imalai
ga imate ngansa iuaroar ibada eau
mao.
7 Be wit ipuapua idanga ede itap-
tap ga idio rabu ngan oaroaro aea
gigi. Be oaroaro idae kapei toman
ngan, ta imol wit ga paeamao.
8 Be wit ipuapua idanga ede itap-
tap ga idio ngan tano kemi, ta
idae ga itautau iasal wit ipuapua
toa dadanga itama isiran oa ta iuot
bunongada."

Io, Iesus iposa bedaoa ga kus ta
ibaba ga ila pagid ta ikeo, "Eaba sai
itanga, manta ilongo kemi posanga
toaine."

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?
(Mateus 13.10-17, Markus 4.10-12)

9 Idio ta ele aluagau tibeta ei
bedane, "Oanenga itna toa ne ipu
madongan?"

10 *Ta ikeo, "Deo ibada oatainga
mumulnga pagimi ngan madonga
ibageai, be panua padengada,
natado oanenga itna pagid. Toa
bedaoa ta,

" 'Matad igeragera, be tiuatai ngan
saoa danga toa tigera oa mao,
ga tangad ibabada, be tiuatai
ngan saoa danga toa tilongo oa
mao pade.' "

* **7:50:** Lu 8.48, 18.42 * **8:2:** Mt 27.55-56, Mk 15.40-41, Lu 23.49 * **8:10:** Ais 6.9-10

Oanenga itna ipu ngan wit ipuapua
(Mateus 13.18-23, Markus 4.13-20)

11 Iesus ikeo pade bedane, “Oanenga itna toa ne ipu ga bedane: Wit ipuapua, eine mambe Deo ele posanga.
12 Be wit ipuapua toa itap ga idio edap isaleai, eine mambe gid panua tilongo Deo ele posanga, ga kus ta eaba paeamao inam ta ipaeaoa Deo ele posanga lolodeai, ngan kado ta lolod matua ngan Deo ta ibada gid mulian.
13 Be wit ipuapua toa itap ga idio ngan patpat kapeipei toa aea tano kautede ienono ngan, eine mambe gid panua tilongo Deo ele posanga ga tibada ta tinid igelgel ngan. Be gid mambe wit iuaroar isulug ga ila gadio mao. Lolod matua ngan Deo kautede ga ila irangrang ngan tobanga iuot ngan gid, tota lolod itnan Deo ta titap.
14 Be wit ipuapua toa itap ga idio rabu ngan oaroaro aea gigi, eine mambe gid panua toa tilongo Deo ele posanga, be oangga tilalala ga tila, danga ga gid ne idada gid: lolod ede ga ede ngan saoa danga iuotot ngan gid, ga tikim tau pat, ga tikim tau tingelgel tano aea. Tota gid danga toa ne iuot mambe oaroaro toa imol gid ta irangrang ngan wit itautau imatua kemi mao.
15 Be wit ipuapua toa itap ngan tano kemi, eine mambe gid panua toa lolod kemi ga tutui. Gid tilongo Deo ele posanga ga tikikisi. Ta timadid matua ta tipapot kadonga kemikemi mambe wit itautau iuot kemikemi.”

Oanenga itna ngan lam ele taranga
(Markus 4.21-25)

16 *Iesus ikeo pade bedane, “Eaba eta itun lam ga irobi ngan ulo mao. Ga idol ga idio mul ibuloloeai mao pade. Be ei ga idol ga iuot masaeai ngan lam imul. Ta oangga gid panua tidudunga ga tinam, eine ga tigera ele taranga.
17 *Ngansa saoa danga ienono mumulnga labone, eine muriai ga iuot masaeai. Ga saoa danga Deo ipamumul labone, muriai ga iuot merengai, ta panua tiuatai ngan.
18 *Tota agabit kemi ta alongo kemi posanga. Ngansa oangga sai ele oatainga, Deo ga igaltatan ele oatainga ga ila kapei. Be oangga sai ele oatainga mao, saoa danga iadi mambe iuatai kautede ngan, eine Deo ga ikado ga imata sapian.”

Sapadua eine Iesus itna ga itar kakakau?
(Mateus 12.46-50, Markus 3.31-35)

19 Idio ta Iesus itna ga itar kakakau tinam ngan geranga ei, be tirangrang ngan tinam boloma pan mao, ngansa ipom kapei tau.
20 Ta gid panua tipalongo ei bedane, “Eao tnam ga am kakakau timadmadid gaot be tiuangga tigera go.”
21 Be ei ikoli led posanga bedane, “Sapadua tilongo Deo ele posanga ga tinasi, eine gau tnag ga ag kakakau.”

Iesus ipamate rai ga ngalu
(Mateus 8.23-27, Markus 4.35-41)

22 Ado ede Iesus idae oagaeai toman ngan ele aluagau ta ikeo pagid, “Taore ga tala ngan liu isal iadag.” Tota tiuot ga tila.
23 Gid tiladlado ga tila, be ei idio ieno. Mole mao, rai kapei iuot liuiai, ta led oaga sor ga sor ta tiuangga timadi.

Rai kapei iuot liuiai, ta led oaga sor ga sor ta tiuangga timadi.

* **8:16:** Mt 5.15, Lu 11.33 * **8:17:** Mt 10.26, Lu 12.2 * **8:18:** Mt 25.29, Lu 19.26

24 Be gid tiuaoan ei ta tikeo, “Maron, Maron, teta pade taduaea!”
Be ei idae ta idaba rai ga ngalu, tota kos ga idio ta tibur madlo.
25 Ta ikeo pagid, “Lemi kadonga lolo matua aea sida?”
Be gid timataud ga timatala, ta tiposa pol ngan gid bedane, “Eaba toa ne sai? Ei iposa ngan rai ga ngalu ta tilongo ilinge!”

Iesus isere iriau papaeamao ngan eaba ede
(Mateus 8.28-34, Markus 5.1-20)

26 Iesus asingada ele aluagau tilado ngan oaga ga titnan Galili ta tila ngan liu isal iadag, ngan tibur togid Gerasa.
27 Ei isulug labiai, be mole mao eaba ede ngan tuanga toa oa iuot pan. Iriau papaeamao tienono ngan ei. Mugaeai ga inam, eaba toa ne iuatai danga sisid aea dolnga mao, ga imamado lumaeai mao pade. Be idio imamado alele ngan gid denga.
28 Ei igera Iesus ta ikor iae boloma pan ta ingangar kapei ta ikeo, “Iesus, gergeu ton Deo Gadae Tau, eao ga kado mado ngan gau? Nabeta matua eao, paieiei gau padam!”
29 Ei iposa bedaoa ngansa Iesus ikeo ngan iriau paeamao toa oa manta itnan ei. Mugaeai ga inam, iriau paeamao ipadada eaba toa oa. Somisomi panua tiaud iae ga ibage ngan sen ga timariala ngan ei, be ei igorogoro sen, ga kus ta iriau paeamao idada ei ga ilagalaga ngan tibur modamodanga.
30 Idio ta Iesus ibeta ei, “Eao edam sai?”
Ta ikeo, “Gau edag Ipom,” ngansa iriau papaeamao busa tidudunga ngan ei.
31 Ta tibeta ei sarian ngan isula gid ga tila ngan baba kilikilinga* mao.
32 Be gaea ipu ede tianean bereoeai boloma ngan tibur toa oa, ta gid iriau papaeamao tibeta matua ei ngan ilongean gid ga tila tidudunga ngan gaea ipu toa oa, ta Iesus ilongo.
33 Tota iriau papaeamao titnan eaba toa oa ta tila tidudunga ngan gid gaea. Ta gaea ipu toa oa tilado manmanae ga titaptap perpereai ga tisulug liuiai ta tidal ga timatemate.
34 Be gid panua toa timariala ngan gaea, tigera bedaoa ta tiaoa ga tila tipalongo gid panua ngan tuanga kapei ga aea tuanga gereirei pade.
35 Ta gid panua tila ngan geranga saoa danga iuot ta tila pan Iesus ta tigera eaba toa iriau papaeamao titnan ei, be imamado boloma ngan Iesus iae ga idol danga sisid ga ilolo iluai mulian. Be tigera bedaoa ta timataud.
36 Ta gid panua toa tigera bedaoa, tipalongo gid ipom ngan Iesus ikemi eaba toa oa madongan.
37 Tota gid ipom toa busa oa ngan tibur kapei Gerasa tibeta Iesus ngan itnan gid ga ila, ngansa timataud kapei tau. Tota idae oagaeai ta iluai mulian.
38 Be eaba toa iriau papaeamao titnan ei, ibeta matua Iesus ngan ila toman ngan ei, be Iesus ipalua ei ta ikeo,
39 “Luago mulian pagid lem luma lolo ta keo pagid ngan saoa danga Deo ikado ngan eao.” Tota eaba toa oa ila ipaola posanga pagid ipom toa ngada oa tuangai ngan saoa danga Iesus ikado ngan ei.

Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin aea pononga
(Mateus 9.18-26, Markus 5.21-43)

40 Iesus iluai mulian, ta gid ipom tinid igelgel ngan badanga ei ngansa tisangasanga ei.
41 Be mole mao, madidnga kapei ngan luma raring aea, ieda Iairus, inam ta idol ilabora ga isulug boloma ngan Iesus iae, ta iansaban ei ngan inam ele lumaeai.
42 Ngansa inat taine toa kelede oa aea rai sangaul igegea rua iuangga imate.

* **8:31:** *Baba kilikilinga toa oa eine tibur panasnga aea ngan gid iriau papaeamao ga antu.*

Tota Iesus ilalala ga ila toman ngan
ei, be gid ipom tigong ei.
43 Be rabu ngan ipom toa oa, taine
kapei ede ilalala pade. Ei aea dibala
sing palapala ikakado ei irangrang
ngan aea rai sangaul igegea rua. Ei
ipasala ele pat toa ngada oa ngan
olnga gid panua keminga ad, be iran-
grang ngan ibada keminga eta pagid
mao.
44 Ei ingata Iesus pan imur ta isibo
itin aea pononga imata. Be mole
mao, sing palapala toa oa kus ngan
ei.
45 Ta Iesus ikeo, “Sai isibo gau?”

Be gid toa ngada oa tikeo ga,
“Mao.”

Ta Petrus ikeo, “Maron, ipom
kapei tigong go ta tidae tor ga tor
ngan eao.”

46 Be Iesus ikeo, “Mao, eaba ede
isibo gau, ngansa naoatai, urag
idanga ede iuot ga ila o.”

47 Tota taine toa oa igera mambe
irangrang ngan imumul mao, ta
inam ikor iae boloma ngan ei be
isamimi, ta panua busa matadeai,
iuaoa ngan isibo ei ngan ipu saoa, ga
ngan itin iuot kemi manmanae.
48 *Ta Iesus ikeo pan bedane,
“Taine, lem kadonga lolo matua aea
ikado ga tinim iuot kemi. Lolom
itarui ta la.”
49 Ei iposaposa maitne, be eaba
ede inam madidnga ele lumaeai ga
inam ta ikeo, “Natum taine imate o.
Paeaea eaba paoatainga aea ne pade
mao.”
50 Be Iesus ilongo toa bedaoa ta
ikeo pan bedane, “Mataud mao.
Lolom matua kekelen, ta ei ga iuot
kemi.”
51 Io, tiuot madidnga ele lumaeai,
be Iesus ilongean eaba eta pade ga
idudunga toman ngan ei mao. Ibada
Petrus ga Ioanes ga Jems kekelegid
toman ngan gergeu itama ga itna.
52 Be gid ipom tiansaban ga titang-
tang ngan ei. Be ei ikeo, “Gimi atang
mao. Ei imate mao, be ienono.”
53 Be gid tinging ngan ei ngansa
tiuatai mambe ei imate o.
54 Be Iesus ikisi ibage ta iaoa ura ta
ikeo, “Gergeu, ker ga dae!”
55 Tota itautau isabun ei, ta mole
mao idae imadid. Ta Iesus ikeo pagid
ngan tibada annga eta ga inam ta
ian.
56 Itna ga itama timatala kapei tau,
be Iesus irenren pagid ngan danga
toa iuot ne, irangrang ngan tikeo pan
eaba eta pade ngan mao.

9

Iesus isula ele aluagau sangaul ga igegea rua
(Mateus 10.5-15, Markus 6.7-13)

1 Iesus ibaba ele aluagau sangaul
igegea rua ga tinam tiluplup pan, ta
ipamatua gid ga idol iura ga idae
ngan gid ngan serenga gid iriau pa-
paeamao toa ngada oa ga keminga
gid dibala.
2 Isula gid ga tila ngan paolanga
posanga ngan madonga Deo ibageai
ga ngan keminga gid panua ad
dibala.
3 *Ta ikeo pagid, “Ngan lalalanga
toa ne, irangrang ngan gimi abada
danga eta ga ala toman ngan mao.
Abada toto lalalanga aea mao, ga
bisinga mao, ga annga ga pat ga ami
barikia mao pade.
4 Be luma isaoa gimi adudunga
ngan, amamado toa eoa ga irangrang
ngan atnan tuanga toa oa.
5 Be oangga panua tibada gimi ga
ala led lumaeai mao, manta asile
aemi aea kangkanga ga idio pagid, ta
iman kilala ngan paoatainga gid.”*
6 Io, tota tilalala ga tila ngan tuanga
ga tuanga. Be ngan tibur isaoa
tila ngan, tipapaola ato kemi ga
tikemikemi gid panua ad dibala.

* **8:48:** Lu 7.50 * **9:3:** Lu 10.4-11 * **9:5:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **9:7:** Mt 16.14, Mk 8.28, Lu 9.19

Erot ilolo ede ga ede ngan Iesus ei sai
(Mateus 14.1-12, Markus 6.14-29)

7 *Idio ta Erot, madidnga kapei
ngan tibur toa oa, ilongo ngan danga
toa ngada oa iuotot ta ilolo ede ga
ede, ngansa panua edengada tikeo
ga Ioanes idae mulian ngan ele
matenga.
8 Be padengada tikeo ga Elaija per
ga iuot sapaean. Be padengada tikeo
ga eaba ede ibada Deo iaoa mugaeai
idae mulian pade.
9 *Be Erot ikeo, "Ioanes, naket iga-
gal ga put o. Be eaba sai toa ikakado
gid danga toa nalongolongo ngan
ne?" Ta itobatoba ngan geranga
Iesus.

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga
(Mateus 14.13-21, Markus 6.30-44, Ioanes 6.1-14)

10 Iesus ele panua ato ad tiluagid
mulian ga tinam ta tipalongo ei ngan
saoa danga tikado. Ta ei ibada gid
ga titnan tibur toa oa ta gid kekelegid
tila ngan tuanga ede ieda Betsaida.
11 Be ipom kapei tilongo bedaoa ta
tinasi ei. Ei itin igelgel ngan badanga
gid ta iposa pagid ngan madonga Deo
ibageai, ga ikemi gid panua sapadua
tipapauis ngan ad keminga.
12 Be ado iuangga idil, ta gid alu-
agau sangaul igegea rua tinam pan
ta tikeo, "Sula gid ipom ga tila ngan
gid tuanga ga tibur boloma, ta tiuol
ad annga ga tilo tibur enonga aea.
Ngansa tibur toa ne modamodanga."
13 Be ikeo pagid, "Gimi apan ad
annga."
Ta tikeo, "Gita ada bret lima ga ia
rua mon ienono. Madongan? Gai ga
ala aol annga ngan gid ipom toa ne
pade?"
14 (Ngansa gid arangaranga toa
oa dabad iuot mambe bunoringring
lima.)
Be ikeo pagid ele aluagau bedane,
"Akeo pagid ta tidio timado sangal-
ima ngan rounga kelede kelede."
15 Io, tikado toa bedaoa, ta gid toa
ngada oa tidio timado.
16 Be Iesus ibada bret lima ga ia rua
ta imata idae ga ila buburiai ta iposa
kemi pan Deo ngan. Ga kus ta itei
ta ibada ga ila pagid aluagau ta gid
tiuade ga ila pagid ipom.
17 Ta gid toa ngada oa tian ga itara
gid, ta gid aluagau tigou annga il-
ialia ta tinonoi ngan karei sangaul ga
igegea rua.

Petrus iuaoa ngan Iesus ei sai
(Mateus 16.13-19, Markus 8.27-29)

18 Idio ta Iesus ei kekelen iraring,
be ele aluagau tidio toman ngan ei.
Ta ibeta gid bedane, "Gid ipom tikeo
ga gau sai?"
19 *Ta tikoli ele posanga bedane,
"Panua edengada tikeo ga eao Ioanes
Paliliunga aea, be padengada tikeo
ga eao Elaija, be padengada tikeo ga
eaba ede toa ibada Deo iaoa mugaeai
idae mulian."
20 *Ta ibeta gid, "Be gimi akeo ga
gau sai?"
Ta Petrus ikoli ele posanga bedane,
"Eao Kristus† toa nam pan Deo."
21 Be Iesus iaoa ikarara gid matua
tau ngan tikeo pan eaba eta pade
ngan posanga toa ne mao.

Iesus iposa ngan ele matenga ga daenga mulian
(Mateus 16.20-28, Markus 8.30–9.1)

22 *Iesus ikeo pade bedane, "Eaba
Inat manta ibada ieieinga busa, ta
gid kapeipei togid Iuda ga gid madid-
nga tenainga ad ga apu ad gau tipul
murid ngan ei ta tirau ei ga imate. Be
ngan ado tol aea, ei ga idae mulian."
23 *Ta ikeo pagid toa ngada oa,
"Oangga eaba eta ikim inasi gau,
manta itnan ele kimnga tano aea ga
idio, ta ibisi aea abei tabala ado ga
ado ta inasi gau.

* **9:9:** Lu 23.8 * **9:19:** Lu 9.7-8 * **9:20:** Ins 6.68-69 † **9:20:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **9:22:** Lu 9.44, 18.32-33 * **9:23:** Mt 10.38, Lu 14.27 * **9:24:** Mt 10.39, Lu 17.33, Ins 12.25

24 *Ngansa oangga sai igera ele
madonga tanoeai mambe danga
kapei tau, ei ga imate ta ele madonga
iduaea. Be oangga sai imate ngan
nasinga gau, ei ga ibada madonga
kemi tautaunga.
25 Ngansa oangga eaba eta ibabada
danga sisid toa ngada ne tanoeai be
isapir ngan madonga kemi muriai
ngan ele matenga, ele danga toa
ngada oa ga ilua ei madongan?
26 *Be oangga sai maeamaea ei
ngan gau ga leg posanga labone,
muriai Eaba Inat ga maeamaea ei
pan eaba toa oa ngan ado toaiua
inama ngan ele taranga kapei ga
Itama ele taranga kapei toman ngan
gid anggelo tututui.
27 Be nakeo tautaunga pagimi,
panua edengada timadmadid toa
nene ga timate maitne, be tigera
danga toa ngada ne idae Deo
ibageai."

Iesus itin iuot ede pade
(Mateus 17.1-8, Markus 9.2-8)

28 Muriai ngan Iesus ikeo toa be-
daoa, mambe ado lima ga tol ga kus,
ei ibada Petrus ga Ioanes ga Jems,
ta tidae ga tila lusiai ngan kadonga
raring.
29 Ei idio iraring, be imata iuot ede
pade, ga ele danga sisid iuot bodbode
ga mil ga mil.
30-31 *Mole mao, panua rua, Moses
ga Elaija, per ga tiuot toman ngan
taranga ta tiposaposa toman ngan
ei ngan ele naurata iuangga ipasala
ngan tnannga tano toa ne ngan
tuanga Ierusalem.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Mole mao, panua rua, Moses ga Elaija, per ga tiuot toman ngan taranga.

32 *Petrus masin matad boboeo ga
tieno. Be matad pal ga tidae ga kus,
ta tigera ele taranga ga panua rua
timadmadid toman ngan ei.
33 Idio ta gisirua tiuangga titnan
Iesus ga tila, be Petrus ikeo pan be-
dane, "Maron, eine kemi ngan tadio
toa eko. Longo ta gai akado palata
tol eta. Ede togo, ede pade ton Moses,
ga ede pade ton Elaija." (Be ei iuatai
ngan saoa posanga toa ikakado oa
mao.)
34 Ei iposaposa maitne, be laulau
ede inam ta irobi gid. Tidudunga
ngan ta timataud.
35 *Be babanga ede inam laulau
iloleai ga iuot ta ikeo, "Eine gau
Natug. Gau nasio ei. Gimi alongo
ilinge!"
36 Io, babanga iposa bedaoa ga kus,
ta tigera Iesus kekelen. Be gid timu-
dan posanga ngan saoa danga tigera,
ta ngan taun toaiua tikeo pan eaba
eta ngan mao.

Iesus ikado kemi gergeu ede toa
iriau paeamao ienono ngan ei
(Mateus 17.14-18, Markus 9.14-27)

37 Ngan ado sae tisorir lusiai ga
tisulug, ta ipom kapei tiuot pan.
38 Be mole mao, eaba ede rabu
ngan ipom toa oa ibaba ta ikeo,
"Eaba paoatainga am, nabeta matua
eao, nam gera leg gergeu, ngansa ei
natug toa kelede ne.
39 Ega, somisomi iriau paeamao
ipadada ei ta mole mao ikado ei ga
ingangar ta ipasamimi ei paeamao

* **9:26:** Mt 10.33, Lu 12.9 * **9:30-31:** Lu 9.22 * **9:32:** 2Pe 1.16-18 * **9:35:** Lu 3.22

tau. Be ingarongaro iuotot iaoai.
Iriau toa ne itin ngan itnan ei mao,
be iuangga ipaeabu ngan ei.
40 Nabeta matua lem aluagau ngan
aea serenga, be tirangrang mao."
41 Ta Iesus ikeo, "O gimi panua
labone ami! Lolomi matua eta mao,
be ananale ngan lemi kadonga sasat
tau. Papida ga namamado toman
ngan gimi ga nabisi ami kadonga
kulupulupu? Bada natum toa na
inam pagau."
42 Io, tibada gergeu toa oa ga ila
pan, be iriau paeamao itado ei ga
isulug tanoeai ta ipasamimi ei. Be
Iesus idaba iriau paeamao ta ikado
kemi gergeu toa oa. Ga kus ta ibada
ei ga ila pan itama.
43 Ta gid toa ngada oa tikakrik
ngan geranga Deo iura kapei.

Iesus iposa parua aea ngan ele matenga
(Mateus 17.22-23, Markus 9.30-32)

Gid ipom timatala ngan danga toa
ngada oa Iesus ikakado, be ei ikeo
pagid ele aluagau bedane,
44 *"Apagege tangami kemi ngan
leg posanga ga oaine: Teta pade ga
tidol Eaba Inat ga idae aea miri ita-
matama bagedeai."
45 *Be gid tiuatai ngan posanga
toa ne ipu mao. Ienono mumulnga
ngan gid, ta irangrang ngan laborad
ibada kemi mao. Be timataud ngan
betanga ei.

Sai ieda iuot kapei tau?
(Mateus 18.1-5, Markus 9.33-37)

46 *Idio ta gid aluagau aoad isokan-
gai ngan sai ngan gid ieda iuot kapei
tau.
47 Be Iesus iuatai ngan lolod ta
ibada gergeu ede ta idol ei ga imadid
isaleai.
48 *Ta ikeo pagid, "Oangga sai
ibada gergeu toa ne ngan gau edag
ta ilua ei, eine ibada gau ga ilua
gau. Be oangga sai ibada gau, eine
ibada Eaba toa isula gau ga nanam.
Ngansa oangga sai ngan gimi ieda
mao ga idio gadio tau ngan gimi toa
ngada ne, ei ieda iuot kapei."

Eaba sai iman ami isat mao, ei ilualua gimi
(Markus 9.38-40)

49 Ioanes ikoli Iesus ele posanga
bedane, "Maron, gai agera eaba
ede isere iriau papaeamao ngan eao
edam, ta aoangga apaidi ei, ngansa
ei inasnasi gita mao."
50 *Be Iesus ikeo pan, "Apaidi ei
mao, ngansa eaba sai iman ami isat
mao, ei ilualua gimi."

Gid Samaria tinid ngan Iesus ila led tuangai mao

51 Io, ado imata inam boloma ngan
Iesus idae ga ila buburiai, ta idol
ilabora matua ngan ila Ierusalem.
52 Tota isula panua edengada ato
ad ga timuga ngan ei ga tila ngan
tuanga ede togid Samaria ngan patu-
tuinga danga sisid ngan ele namanga
pagid.
53 Be gid panua toa oa tinid ngan ei
inam pagid mao, ngansa ei iuangga
ila Ierusalem.
54 *Be aluagau rua Jems ga Ioanes
tigera bedaoa ta tikeo, "Maron, eao
kim gai ababa dinga buburiai ga isu-
lug ta ipaeabu ngan gid?"
55 Be ipul ei ta idaba gisirua.
56 Ta tila ngan tuanga ede pade.

Iesus iposa ngan nasinga ei
(Mateus 8.19-22)

57 Gid tilalala edapeai ga tila, be
eaba ede inam ta ikeo pan bedane,
"Gau ga nanasi go ngan tibur isaoa
eao la ngan."
58 Be Iesus ikeo pan bedane, "Gid
kaua saksak ad baba enonga aea
tanoeai, ga gid man ad luma abeiai,
be Eaba Inat ele tibur eta enonga aea
mao."
59 Idio ta ikeo pan eaba ede pade
bedane, "Eao nam nasi gau."
Be eaba toa oa ikeo, "Maron, longo
ngan gau nala nataian tamag bua."

* **9:44:** Lu 9.22 * **9:45:** Lu 18.34 * **9:46:** Lu 22.24 * **9:48:** Mt 10.40 * **9:50:** Mt 12.30, Lu 11.23 * **9:54:** 2Kin 1.9-16

60 Ta Iesus ikeo pan, “Gid panua
tiuatai ngan madonga kemi toman
ngan Deo mao, gid tirangrang ngan
titaian led panua matemate, be eao
la ta paola posanga ngan madonga
Deo ibageai.”
61 *Idio ta eaba ede pade ikeo,
“Maron, gau ga nanasi eao, be iran-
grang ngan longean gau ta nakisi gid
iaoa kelede togau baged, ga kus ta
natnan gid?”
62 Be Iesus ikeo pan, “Eaba ikik-
isi eado, be somisomi imata kleng
ga kleng ga ila muriai, ei kemi
ngan kadonga naurata ato aea ngan
madonga Deo ibageai mao.”

10

Iesus isula panua sangalima sangaul rua igegea rua

1 *Ga kus ta Maron ibada naurata
pagid panua sangalima sangaul rua
igegea rua, ta isula gid ga tila ru-
angada ta timuga ngan ei ngan gid
tuanga kelede kelede toa iuangga ila
ngan.
2 *Ta ikeo pagid, “Tautaunga,
annga busa tau imatua ga ienono
dadangai, be gid panua toa ti-
bokoboko ngan aea badanga, gid
busa mao. Tota gimi araring matua
ga ila pan dadanga Itama ta isula
gid panua naurata ad ga tila aea
dadangai ta tisuk ele annga.
3 *Io, gimi ala. Ega, nasula gimi ga
ala mambe sipsip ele gergeu tilalala
rabu ngan gid kaua saksak.
4 *Be irangrang ngan akikisi lemi
apou pat aea mao, ga ami bisinga
mao, ga lemi su eta mao pade. Be
oangga agera gid panua edapeai,
irangrang ngan akado posanga alele
toman ngan gid mao.
5 “Be oangga adudunga ngan luma
isaoa, matamata akado posanga
kemi ga bedane, ‘Kadonga lolo tarui
aea idio ngan luma toa ne aea
panua.’
6 Ta oangga eaba ede lolo tarui aea
imamado, eine lemi posanga kemi ga
ienono ngan ei. Be oangga mao, eine
ga iluai mulian pagimi.
7 *Be gimi adio ngan luma toa
kelede oa ta aeanean ga aunun saoa
danga tibada pagimi, ngansa itutui
ngan gid panua naurata ad tibada ad
ololnga. Be irangrang ngan ala ngan
luma ga luma mao.
8 *“Be oangga ala aot ngan tuanga
ede ga tibada gimi, aeanean annga
toa tibabada pagimi.
9 Akemi gid panua ad dibala ta
akeo pagid, ‘Madonga Deo ibageai ta
iuot pagimi na.’
10 Be oangga aot ngan tuanga isaoa
ga tibada gimi mao, ala led meleme-
leai ta akeo ga bedane,
11 *‘Lemi tuanga aea kangkanga
toa itoi aemai, gai asile ga idio
pagimi.* Be manta aoatai bedane:
Madonga Deo ibageai ta iuot pagimi
na.’
12 *Nakeo pagimi, ngan ado toa
Deo ipamadid gid panua ngan
posanga, tuanga toa oa ad panasnga
ga iasal gid Tair ga Saidon ad
panasnga.”

Paeamao tau ngan gid tuanga tipul lolod mao
(Mateus 11.20-24)

13 Iesus ikeo pade bedane, “Paea-
mao tau ngan gimi panua ngan
tuanga Korasin ga Betsaida! Ngansa
oangga gid panua Tair ga Saidon
tigera gid uisinga mambe gimi agera
nakakado, eine ga tidol danga sisid
mok aea toa mugaeai oa ga tisama
matad ngan asaso ta iman kilala
ngan tipul lolod.
14 Be ngan ado toa Deo ipamadid
gid panua ngan posanga, eine gimi

* **9:61:** 1Kin 19.20 * **10:1:** Mk 6.7 * **10:2:** Mt 9.37-38, Ins 4.35 * **10:3:** Mt 10.16 * **10:4:** Mt 10.7-14, Mk 6.8-11, Lu 9.3-5 * **10:7:** 1Ko 9.6-14, 1Ti 5.18 * **10:8:** 1Ko 10.27 * **10:11:** PA 13.51, 18.6 * **10:11:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **10:12:** OM 19.24-25, Mt 10.15, 11.24

ami panasnga ga iasal gid Tair ga
Saidon ad panasnga.
15 Be gimi Kapernaum aoangga
Deo isoa gimi ga adae buburiai na?
Mao tau! Gimi ga adio gadio, ngan
tibur paeamao togid matemate."
16 *Be Iesus ikeo pagid aluagau
bedane, "Oangga sai ilongolongo
lemi posanga, eine ilongo gau leg
posanga. Be oangga sai ipul imur
ngan gimi, eine ipul imur ngan gau
pade. Be eaba sai ipul imur ngan
gau, eine ipul imur ngan Eaba toa
isula gau ga nanam."

Manta tinimi igelgel ngan Deo ibode edami buburiai

17 Idio ta gid aluagau sangalima
sangaul rua igegea rua tinid igelgel
ga tiluagid mulian ta tikeo, "Maron,
ngan eao edam gid iriau papaeamao
pade tilongolongo lingemai!"
18 *Ta Iesus ikeo pagid, "Gau
nagera Satan itap buburiai ga isulug
mambe gla isamil.
19 *Ega, gau nadol urag ga idae
ngan gimi ta arangrang ngan aoad
gid mota ga apap ga arangrang ngan
aeasal ami isat iura toa ngada ne.
Irangrang ngan danga eta ipaeabu
ngan gimi mao.
20 *Be irangrang ngan tinimi igel-
gel ngan gid iriau papaeamao tilongo
lingemi kekelen mao, be manta tin-
imi igelgel ngan Deo ibode edami
buburiai."

Iesus itin igelgel ngan Deo ipasolan iura pagid ele gergeu (Mateus 11.25-27, 13.16-17)

21 Ngan ado imata toaiua, Itautau
Tutui ikado ga Iesus itin igelgel kapei
ta ikeo, "Apa, eao Maron ngan bubur
ga tano. Gau naposa kemi pago
ngansa eao mudan gid posanga toa
ne ipu pagid panua oatainga ad, be
eao pasolan pagid lem panua toa
edad mao mambe gergeu gereirei.
Apa, eine tautaunga, ngansa danga
toa ne inasi eao lem kimnga.
22 *"Tamag idol danga toa ngada
ne ga idae bagegeai. Be eaba eta iu-
atai ngan Deo Inat ei sai mao. Tamag
kekelen iuatai. Be eaba eta iuatai
ngan Tamag ei sai mao. Inat kekelen
iuatai, toman ngan gid panua toa
Inat ikim ipasolan ei pagid."
23 Idio ta ipul imata ga ila pagid
aluagau kekelegid ta ikeo, "Kemi tau
ngan gimi ga ngan panua toa ngada
ne tigera saoa danga gimi agera!
24 Nakeo bedane pagimi ngansa
mugaeai ga inam, gid panua tibada
Deo iaoa ga gid mamaron kapeipei
busa, lolod ikim tau ngan geranga
saoa danga gimi agera, be tigera
mao. Ga lolod ikim tau ngan lon-
gonga saoa danga gimi alongo, be
tilongo mao."

Oanenga itna ngan eaba Samaria aea ele kadonga kemi

25 *Be mole mao, madidnga apu
aea ede iuangga itoba Iesus ta ima-
did ta ikeo, "Eaba paoatainga am,
gau ga nakado mado ngan badanga
madonga kemi somisomi?"
26 Ta ei ikeo pan bedane, "Deo ele
laulau apu aea ikeo mado? Eao gera
madongan?"
27 *Ta ikoli ele posanga bedane,
" 'Eao manta kim am Maron Deo
kapei tau ngan lolom ga tautaudim
ga uram ga lem oatainga.' Ga 'kim
oaem ede pade mambe kim go mu-
lian.' "
28 *Ta Iesus ikeo pan, "Eao koli
tutui. Kado toa bedane, ta eao ga
bada madonga kemi."
29 Be eaba toa oa iuangga ipasolan
ei mulian mambe eaba tutui, ta ibeta
Iesus bedane, "Be gau oaeg ede pade
sai toa?"
30 Ta Iesus ikoli ele posanga be-
dane, "Eaba ede itnan Ierusalem ta
isorir ga isulug ngan tuanga Ieriko.
Be edapeai panua lublubnga ad tiuot

* **10:16:** Mt 10.40, Lu 9.48, Ins 5.23 * **10:18:** Ins 12.31, PM 12.8-9 * **10:19:** Sng 91.13, Mk 16.18 * **10:20:** Plp 4.3, PM 3.5 * **10:22:** Ins 3.35, 10.15 * **10:25:** Mt 22.35-40, Lu 18.18 * **10:27:** Lo 6.5, Wkp 19.18 * **10:28:** Wkp 18.5

pan, ta titakataka ele danga sisid ga
tiraurau ei ta iuangga imate. Ga kus
ta titnan ei ga idio, ta tiaoa ga tila.
31 Be ngan ado toaiua pade, eaba
tenainga aea ede inasi edap toa oa ga
ilalala ga ila. Ei igera eaba toa oa, be
irip ngan ei ga idio iadag ta ila.
32 Toa bedaoa pade, eaba ede ngan
gid Livai† ilalala ga ila ngan tibur toa
oa ta igera ei, be ei pade irip ngan ei
ta ila.
33 Be eaba ede Samaria aea‡ ilalala
ga ila iuot pan. Ei igera ei ta ilolo isat
ngan ei.
34 Ila boloma pan ta imol aea tibun,
be itok bude ga oain ga idae ngan
pade. Ga kus ta isoa ei ga idae ngan
ele donki ta ibada ei ga ila ngan luma
kaluae aea ta idio imariala ngan ei.

Ila boloma pan ta imol aea tibun.

35 Be ngan ado sae ibada pat silva
rua ga ila pan luma itama ta ikeo
pan bedane, 'Eao mariala kemi ngan
ei, ta oangga naluagau mulian ga
nanam, saoa pat eao tado ngan lu-
anga ei, eine gau ga nakoli.'
36 "Be eaba toa gid panua lublub-
nga ad tirau ei, eao oangga sai ngan
gid tol iman iuae?"
37 Ta eaba apu aea toa oa ikeo ga,
"Eaba toa ilolo isat ngan ei."

Ta Iesus ikeo pan, "La, ta kado toa
bedaoa pade."

Iesus imado Marta ga Maria led lumaeai

38 Tilalala ga tila, be Iesus iuot
ngan tuanga ton taine ede ieda
Marta. Ta ei ibaba Iesus ga ila ele
lumaeai.
39 *Be itar kakau ieda Maria, ei
idio imado boloma ngan Maron iae
ta ilongolongo ele posanga.
40 Be Marta imata alele ngan gid
naurata aea kadonga. Ei ila imadid
boloma pan Iesus ta ikeo, "Maron,
ag kakau itnan gau ta kekelegau
nakakado naurata kapei ne. Be eao
gera madongan? Keo pan ta ilua
gau."
41 Be Maron ikoli ele posanga be-
dane, "O Marta, Marta. Eao lolom
alele ga lolom ede ga ede ngan danga
busa tau.
42 *Be gimi manta ailoilo danga
kelede mon. Maria isio danga kemi,
be gau ga napakala ei ngan aea
badanga mao."

11

Iesus ipaoatai ele aluagau ngan raring
(Mateus 6.9-13, 7.7-11)

1 Ado ede Iesus iraring ngan tibur
ede. Be ipasala ele raring ga kus
ta ele aluagau ede ikeo pan bedane,
"Maron, paoatai gai ngan raring
mambe Ioanes ipaoatai ele aluagau
ngan."
2 Ta ikeo pagid bedane, "Oangga
gimi araring, akeo ga bedane,

" 'Tamamai,* manta panua tilolon
ngan eao edam,
kemi ngan danga toa ngada ne idae
eao bagemeai.†
3 Pan gai ngan amai annga ado ga
ado.

† **10:32:** Gid Livai eine lum ede ngan gid Israel. Deo isio gid ngan kadonga naurata tenainga aea.
‡ **10:33:** Ngan ado toaiua, gid Iuda lolod kemi ngan gid panua Samaria ad mao. * **10:39:** Ins 11.1, 12.2-3 * **10:42:** Mt 6.33 * **11:2:** Laulau edengada ngan posanga Grik ikeo ga bedane: *Tamamai buburiai.* † **11:2:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: *Kemi ngan lem kimnga iuot tanoeai mambe buburiai pade.*

4 Be samum lemai kadonga sasat,
ngansa gai pade asamum
kadonga sasat togid panua toa
ngada oa tikado sat ngan gai.
Be longean gai ta atap ngan tobanga
mao.' "‡

5 Ta ikeo pagid bedane, "Sai ngan
gimi ga ila pan iuae ede pade bong
irabu ta ikeo pan bedane, 'Leg eaba,
irangrang ngan eao longean bret tol
eta ga inam pagau bua?
6 Ngansa gau oaeg ede ilalala ngan
tibur aluai ga inam pagau, be ag
annga eta ngan nabada pan mao'?
7 "Be eaba toa gadudunga oa ga
ikeo, 'Eao paieiei gau mao. Ngansa
gau nasaisai atama o. Gaingada leg
gergeu aeno. Gau narangrang ngan
nadae ta nabada danga eta pago
mao!' Ei ikeo iloleai toa bedaoa,
8 be nakeo pagimi, ei ga ipan saoa
danga eaba toa oa ipapauis ngan.
Tautaunga, gisirua tikemikemi ngan
gid, be ei ga ilua ei ngan ipu toaine
mao. Ei ga ilua ei ngansa itolatola
ngan ele parparnga.§
9 "Tota nakeo pagimi, abetabeta
Deo, ta ei ga ibada pagimi. Be ailoilo
saoa danga pan Deo, ta gimi ga aot
ngan. Be atintin atama, ta Deo ga
irepe ngan gimi.
10 Ngansa eaba sai ibetabeta Deo,
ei ga ibada saoa danga ibeta ei ngan.
Ga eaba sai iloilo danga inam pan
Deo, ei ga iuot ngan. Ga eaba sai
itintin atama, Deo ga irepe ngan ei.
11 "Be sai ngan gimi, oangga inat
ibeta ei ngan ia, eine ga ibada mota
pan? Na? Oo, eaba eta ikado bedaoa
mao!**
12 Ga pade, oangga ibeta ngan
kakatol, eine ga ibada apap pan? Na?
Mao tau!
13 Tautaunga gimi lemi kadonga
papaeamao, be somisomi aoatai
ngan badanga danga kemikemi ga
ila pagid lemi gergeu. Be Tamami
toa buburiai oa ga iasal gimi ngan
kadonga kemikemi, ta ei ga ibada
Itautau Tutui pagid panua toa tibeta
ei ngan."

Gid panua tiuangga Iesus iboko toman ngan Belsebul
(Mateus 12.22-30, Markus 3.20-27)

14 Idio ta Iesus isere iriau paeamao
ede toa ikado eaba ga iaoa gum.
Iriau paeamao itnan eaba toa oa,
tota iposaposa pade, be gid ipom
tigera ta timatala.
15 *Be edengada ngan gid tikeo
ga, "Belsebul, madidnga togid iriau
papaeamao, ipamatua eaba toa ne ta
iseresere gid iriau papaeamao."
16 *Be panua padengada titoba ei
ta tibeta ei ngan kadonga uisinga eta
ta iman kilala ngan ei ikado Deo ele
naurata.
17 Be Iesus iuatai ngan lolod ta ikeo
pagid bedane, "Oangga maron kapei
ede ele panua timapoga ta tiparau
pol ngan gid, eine ga timukuru. Ga
pade, oangga gid panua ngan luma
ede timapoga ta tiparau, eine ga
tipaeabu ngan gid mulian.
18 Tota oangga Satan ele panua
timapoga ga tiparau pol ngan gid,
eine Satan ga imadid ga imugamuga
ngan ele tibur kapei madongan? Gau
nakeo bedane ngansa gimi aoangga
nasere iriau papaeamao ngan Belse-
bul iura.
19 Be oangga asol gau ngan serenga
iriau papaeamao ngan Belsebul iura,
gimi akeo mado ngan lemi panua
toa tiseresere gid iriau papaeamao
pade? Gimi aoangga Satan ilualua
gid? Tota naurata togid lemi panua
ga ipasolan mambe lemi selelenga
itutui mao.
20 Be oangga nasere iriau papaea-
mao ngan Deo iura, kadonga toa ne
ipasolan gimi mambe madonga Deo
ibageai iuot rabu ngan gimi na.

‡ **11:4:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: *Bada gai mulian ngan danga paeamao.* § **11:8:** Posanga idil toa ne ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: *Ei ga ilua ei, ngan kado ta iualu paeamao.* ** **11:11:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: *Be oangga ibeta ei ngan bret, eine ga ibada patpat pan? Na?* * **11:15:** Mt 9.34, 10.25 * **11:16:** Mt 12.38

21 “Oangga eaba matua ede ikisi
ele danga sisid paraunga aea ta imar-
iala ngan ele luma, eine ele danga
sisid ga ienono kemi.
22 *Be oangga eaba ede iura kapei
tau inam ta iasal eaba toa oa, ei ga
ilub ele danga sisid paraunga aea.
Eaba toa oa mugaeai iadi mambe ele
danga sisid paraunga aea ga imari-
ala ngan ei, be mao. Eaba toa iura
kapei oa ga ilub ele danga sisid toa
ngada oa lumaeai ta ipota ga ila
pagid panua padengada.
23 *“Oangga sai iboko toman ngan
gau mao, ei iman ag isat. Ga oangga
sai ilua gau ngan badanga gid panua
ga tinam boloma pan Deo mao, eine
eaba toa oa iseresere gid ga tila aluai
ngan Deo.”

Iesus ipaoatai gid panua ngan iriau papaeamao led kadonga (Mateus 12.43-45)

24 Iesus ikeo pade bedane,
“Oangga iriau paeamao itnan eaba
ede, eine ga ilalala alele ngan tibur
mamasa ta iloilo tibur eta kemi
earainga aea. Be iuot ngan mao ta
ikeo, ‘Gau ga naluagau mulian ngan
luma toa natnan oa.’
25 Ta oangga ila iuot toa eoa, ei
ga igera mambe tisile ga tipatutui
mulian.
26 Ga kus ta ila ibada gid iriau pa-
paeamao lima ga rua pade toa tiasal
ei ngan kadonga sasat, ta gisingada
tidudunga ta timulmuli toa eoa. Tota
labone, eaba toa oa ele madonga
paeamao tau ga iasal ele madonga
toa mugaeai aea.”

Kemi tau ngan sapadua tilongo Deo ele posanga ga tinasi

27 *Iesus ikakado posanga toa be-
daoa, be rabu ngan gid ipom, taine
ede ibaba ta ikeo, “Kemi tau ngan
taine toa ipopo eao ga ipadud go!”
28 Be ei ikeo, “Mao be kemi
tau ngan sapadua tilongo Deo ele
posanga ga tinasi.”

Gid panua tikim tigera uisinga (Mateus 12.38-42)

29 *Gid ipom kapei tinaganagam
pan Iesus, ta ei ikeo, “Gid panua
labone ad, gid panua papaeamao.
Tikim tigera uisinga eta iman kilala.
Be gau ga napasolan kilala eta pagid
mao. Kilala kelede mon ga tigera
eine ngan Iona.
30 Ngansa lalaede mambe Iona
iman kilala ngan gid panua Ninive
ad mugaeai, tota Eaba Inat ga iman
kilala ngan gid panua labone ad
pade.
31 *Be ngan ado toaiua Deo ipama-
did gid panua ngan posanga, taine
nagerara ngan tibur saut ga idae mu-
lian toman ngan gid panua labone
ad, ta isol gid ngan posanga. Ngansa
ele tuanga ienono tano idigedigeai,
be ilalala aluai ga inam ngan lon-
gonga Solomon ele paoatainga. Be
ega, labone eaba ede rabu ngan gimi
iasal Solomon.
32 *Be gid panua Ninive ad pade
ga timadid ngan ado toaiua ta tisol
gid panua labone ad ngan posanga.
Ngansa gid Ninive tilongo Iona
ipaola posanga ta tipul lolod. Be ega,
labone eaba ede rabu ngan gimi iasal
Iona.”

Matada eine mambe taranga ngan tinida (Mateus 5.15, 6.22-23)

33 *Iesus ikeo pade bedane, “Eaba
eta itun lam ga imudan mao, ga irobi
ngan ulo mao pade. Be ei ga idol
ga idae ngan lam imul, ta oangga
panua tidudunga lumaeai, eine ga
tigera taranga toa oa.
34 Be eao matam kadlo eine
mambe lam ngan tinim. Oangga
matam igeragera kemi††, eine tinim
toa ngada na ga iuon ngan taranga.

* **11:22:** Kol 2.15 * **11:23:** Lu 9.50 * **11:27:** Lu 1.28,42,48 * **11:29:** Jna 1.17, 3.5, Mt 16.4 * **11:31:** 1Kin 10.1-10, 2Sto 9.1-12 * **11:32:** Jna 3.5-10 * **11:33:** Mk 4.21, Lu 8.16 †† **11:34:** Ngan posanga Grik, posanga idil *matam kemi ipu ede pade eine mambe lem lualuanga ga kadonga mamaron kemi. Ga matam paeamao eine mambe lem kadonga mogal buda ga matam nanan eao kekelego.*

Be oangga matam paeamao, eine tinim toa ngada na pade ga iuot dodom.
35 Tota gabit kemi. Ngan kado ta taranga toa ienono lolomeai na iuot dodom.
36 Be oangga tinim toa ngada na iuon ngan taranga, be tinim eta ienono dodomeai mao, eine tinim toa ngada na iuot merengai, lalaede mambe lam itara ga idae ngan go."

Iesus iselele gid Parisi ga gid madidnga apu ad
(Mateus 23.1-36, Markus 12.38-40)

37 Iesus iposa bedaoa ga kus, ta Parisi ede ibeta ei ngan ila ian toman ngan ei. Tota ila ta idio imado popouiai.
38 Be Parisi toa oa ikakrik ngansa igera mambe ei isigiri itin aea muk mugaeai ngan eaneannga mao.
39 Be Maron ikeo pan bedane, "Ega, gimi Parisi asigiri loba ga lalate tinid pan gaot, be lolomi iuon ngan kadonga mogal buda ga kadonga papaeamao.
40 Gimi panua buobuonga ami! Deo toa ikado tinida ga iuot, eine ikado loloda pade, be aoatai mao?
41 Be manta apan saoa danga toa ienono gadudunga ga ila pagid panua lululunga ad. Oangga akado toa bedaoa, eine ga aot kemi Deo imatai ngan lolomi ga tinimi gaot pade.
42 "Be paeamao tau ngan gimi Parisi! Ngansa gid sabatnga imata ede ga ede, gimi apota ga iuot suknga sangaul, be atenai suknga ede ga ila pan Deo. Eine anasi gid apu gereirei toa bedaoa kemi, be atnan gid apu kapeipei ga idio, mambe kadonga tutui ga kadonga ngan kimnga Deo. Manta anasi gid apu kapeipei toa bedaoa kemi, be atnan gid apu toa gereirei oa mao pade.
43 "Paeamao tau ngan gimi Parisi! Ngansa gimi akim tau ngan badanga mul kemikemi togid panua edad kapeipei toa luma raring aea iloleai, ga akim panua busa tikeo 'ado kemi' ga tilolon ngan gimi ngan tibur oalo aea.
44 "Paeamao tau ngan gimi! Ngansa gimi mambe gid denga mugamuga toa aea kilala eta mao. Gid panua tiuatai ngan mao ta tiuadoad ngan aed."
45 Be madidnga ede apu aea ikoli ele posanga bedane, "Eaba paoatainga am, ngan lem posanga toa ne, eao pamaeamaea gai pade."
46 Ta Iesus ikeo, "Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami! Ngansa gimi apakulupu gid panua ngan nasinga gid apu imata ede ga ede mambe eaba ibisi tulua kulupu tau. Be adol bagemi teta ngan luanga gid mao.
47 "Paeamao tau ngan gimi! Ngansa gimi akakado denga togid panua tibada Deo iaoa mugaeai ga imata kemi, be eine tibutibumi tirau gid ga timate.
48 Tota lemi kadonga toa ne ipasolan mambe lolomi kelede ngan kadonga papaeamao togid tibutibumi. Ngansa tibutibumi tirau gid ga timate, be gimi akado ad denga ga imata kemi.
49 Ngan ipu toaine, Deo ikado posanga ga inasi ele oatainga kapei ta ikeo, 'Gau ga nasula gid panua tibada aoag ga gid panua ato ad ga tila pagid, be gid ga tirau edengada ga timate ga tipaieiei padengada.'
50 Tota Deo ga ipanas gimi panua labone ami ngan pamatenga gid panua busa tibabada iaoa mugaeai. Ei ga imata nanan gid toa ngada oa led matenga, ngan tano ga bubur led otnga ga irangrang ngan labone pade.
51 Eine ga ipanas gimi ngan Abel aea pamatenga mugaeai ga ila irangrang ngan Sekaraia ele matenga. Ei eaba toa apamate ei rabu ngan luma ton Deo ga popou tenainga aea. Nakeo tautaunga pagimi, panasnga ngan kadonga sasat toa ngada ne ga iuot ngan gid panua toa labone timamado.

52 “Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami! Ngansa gimi asaisai atama ngan gid panua tiuangga tibada oatainga ngan Deo. Gimi adudunga ngan atama toa oa mao, be apakala panua padengada ta irangrang ngan tidudunga mao pade.”
53 Io, Iesus ilalala ga iuangga itnan tibur toa oa, be gid madidnga apu ad ga gid Parisi lolod paeamao tau ngan ei, ta titado betanga kulupulupu imata ede ga ede ga ila pan.
54 Ta tiuangga tipakaka ei ta tisol ei ngan kadonga posanga buobuonga eta.

12

Agabit kemi ngan kadonga pakakanga togid Parisi
(Mateus 10.26-27)

1 Ngan ado toaiua, ipom kapei tau bunoringring busa tinam tiluplup, be panua busa tau ta tipairile ngan gid ga tiuadoad ngan aed. Be Iesus iposa matamata pagid ele aluagau bedane, “Gimi agabit kemi ngan yis togid Parisi, eine led kadonga pakakanga aea.
2 *Danga saoa ienono mumulnga labone, eine muriai ga iuot masaeai. Be saoa danga timudan labone, muriai panua toa ngada ne ga tiuatai ngan.
3 Saoa posanga gimi akado ngan tibur dodom, eine ga tilongo merengai. Ga saoa posanga gimi akamur tangamiai luma iloleai, eine ga timadid luma ipaoeai ta tipaola ga iuot masaeai.”

Manta amataud Deo kekelen
(Mateus 10.28-31)

4 Iesus ikeo pade bedane, “Nakeo pagimi oaeoaeg, amataud ngan gid panua tipamate patimi mao. Oangga tipamate gimi ga kus, irangrang ngan tikado danga eta pade mao.
5 Be gau ga napasolan eaba toa gimi manta amataud ei. Amataud Deo kekelen, ngansa ei irangrang ngan ipamate patimi, be iura kapei ngan itado tautaudimi pade ga ila ngan dinga imperno. Nakeo pade pagimi, amataud ei kekelen.
6 Gimi aoatai, man gereirei lima, eine panua tiuol ngan pat gereirei rua, be irangrang ngan Deo imata sapian eta ngan gid mao.
7 *Be ei iuade launimi idil toa ngada ne laboramiai. Tota amataud mao. Ngan Deo imata, gimi kapei tau ngan man gereirei busa.”

Irangrang ngan maeamaea gita pan Iesus mao
(Mateus 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

8 Iesus ikeo pade bedane, “Gau nakeo pagimi, oangga sai iuaoa pagid panua ngan ei gau leg eaba ede, eine gau pade ga naoaoa pagid anggelo ton Deo ngan ei gau leg eaba.
9 Be oangga sai ikeo pagid panua ngan ei gau leg eaba mao, eine gau pade ga nakeo pagid anggelo ton Deo ngan eaba toa oa gau leg eaba mao.
10 Be oangga sai iposa paeamao ngan Eaba Inat, eine irangrang ngan Deo isamum ele kadonga sat. Be oangga sai ipaeabu ngan Itautau Tutui ieda, eine Deo ga isamum eaba toa oa ele kadonga sat mao.
11 *“Be oangga tipamadid gimi pagid madidnga luma raring aea, ga mamaron ga kapeipei padengada matadeai, lolomi ede ga ede ngan saoa posanga aoangga akoli ga ila pagid mao.
12 Ngansa ngan ado imata toaiua, Itautau Tutui ga ipaoatai gimi ngan saoa posanga ga akado pagid.”

Iesus itado oanenga itna ngan eaba ele danga sisid busa

13 Eaba ede rabu ngan gid ipom ikeo pan Iesus bedane, “Eaba paoatainga am, gai tamamai imate, be keo pan tadig kapei ta ipota ele danga sisid rabu ngan gairua.”
14 Be Iesus ikeo pan bedane, “Leg eaba, sai ibada naurata pagau ngan patutuinga gimirua lemi posanga

* **12:2:** Lu 8.17 * **12:7:** Lu 12.24, PA 27.34 * **12:11:** Mk 13.11, Lu 21.12-15

ta napota danga sisid rabu ngan gimirua?”

15 *Idio ta ikeo pagid ipom bedane, “Matami idae ga agabit kemi ngan kadonga mogal buda aea. Ngansa irangrang ngan tabada madonga kemi ngan gornga danga sisid tanoeai ne mao.”

16 Ta ikeo pagid ngan oanenga itna ede bedane, “Eaba ede ele pat kapei. Aea annga dadangai itautau iuot busa.

17 Ta ikeo iloleai bedane, ‘Eine ga nakado mado? Ngansa leg luma irangrang ngan annga kapei toa nagor ga ienono ne mao.’

18 “Ta ikeo, ‘Eine ga nakado bedane: Gau ga narepe gid leg luma annga aea ta nakado gid luma kapeipei, ta nasuk gid annga ga leg danga sisid ngan.

19 Ta gau ga nakeo lologeai bedane, “Gau leg danga sisid kemikemi busa. Eine ga ienono mole aea rai busa. Gau ga naboko pade mao. Namamado, naeanean, naunun, be tinig igelgel ga ila.” ’

“Gau leg danga sisid ga ienono mole aea rai busa.”

20 “Be Deo ikeo pan bedane, ‘Eao buobuonga am! Labone bong tota eao mate, be lem danga sisid toa koromot gid ne, sai ga ibada?’

21 *“Kadonga toa bedane ga iuot ngan gid panua sapadua tisuksuk led danga sisid, be ngan Deo imata led danga eta mao.”

Lolomi ede ga ede padam
(Mateus 6.25-34)

22 Idio ta Iesus ikeo pagid ele aluagau, “Tota nakeo pagimi, lolomi ede ga ede ngan lemi madonga mao, ga ngan ami annga mao, ga ngan tinimi aea pononga mao pade.

23 Ngansa lemi madonga eine danga kapei, be annga eine danga kapei mao. Tinimi eine danga kapei, be aea pononga eine danga kapei mao.

24 Matami nanan gid man akrok. Gid tiarum annga mao ga tibada annga dadangai ga inama mao pade. Led luma eta ngan gornga ad annga mao. Deo kekelen ipanpan gid. Be gimi kapei tau ngan gid man.

25 Be sai ngan gimi, ngan ele kadonga lolo ede ga ede, irangrang ngan igalbatan ado imata keleta ngan ele madonga tanoeai?

26 Tota oangga arangrang ngan kadonga danga gereirei bedaoa mao, ikamado ga lolomi ede ga ede ngan gid danga padengada?

27 “Matami nanan gid koko led paranga. Gid tiboko eta mao ga tikado ad malo mao pade. Be nakeo pagimi, sogonga togid koko toa ne iasal tau maron kapei Solomon aea sogonga pade.

28 Gid koko toa tiparapara tiburiai labone, be sabale iman abei ibedbed. Tota oangga Deo ipasogo gid koko kemi toa bedaoa, eine ga idol tinimi aea pononga pade. Ikamado ga lemi kadonga lolo matua aea kapei mao?

29 Tota lolomi ede ga ede ga ailoilo saoa danga gimi ga aeanean ga aunun mao.

30 Ngansa gid alu padengada tanoeai, lolod ede ga ede ta tiloilo gid danga sisid toa bedaoa. Be Tamami iuatai ngan saoa danga gimi apapauis ngan.

31 Be manta amarum ngan ilonga lemi madonga Deo ibageai. Toa bedaoa ta ei ga ibada danga toa ngada ne pagimi.”

Iesus iposa ngan gornga danga kemikemi buburiai
(Mateus 6.19-21)

* **12:15:** 1Ti 6.9-10 * **12:21:** Mt 6.19-20

32 Iesus ikeo pade bedane, “Gimi
panua toa pidaede ne mambe sipsip
ipu kakauede, amataud mao, ngansa
Tamami itin igelgel ngan idol gimi
ga amariala ngan danga sisid toa
ienono ibageai.
33 *Manta alongean lemi danga
sisid ta panua tiuol, ta apota lemi
pat toa oa ga ila pagid panua lulu-
lunga ad. Abada lemi apou ga eine
iuatai motmotnga mao. Be agor lemi
danga sisid kemikemi buburiai, ta
irangrang ngan kus mao. Toa eoa gid
panua lublubnga ad tirangrang ngan
tilub mao, ga ngorongoro tirangrang
ngan tipaeabu ngan mao pade.
34 Ngansa oangga lemi danga sisid
kemikemi ienono ngan tibur isaoa,
lolomi pade ga inasi.”

Gimi manta agabit kemi

35 *Iesus ikeo pade bedane, “Akat
ami malo ga apit matua, be lemi lam
manta itaratara.
36 Be gimi akado mambe gid panua
tisangasanga ad maron iluai mulian
ngan eaneannga kapei oainga aea.
Ta oangga inama itintin atama, mole
mao tirepe atama ngan ei.
37 Be kemi tau ngan gid paeaeanga
toa oa oangga ad maron inam ta
igera gid tigabit kemi. Nakeo tau-
taunga pagimi, maron toa oa ga
ipit malo mambe paeaeanga ta ikeo
pagid ta tidio timado popouiai ta
ipota ad annga ga ila pagid.
38 Be oangga gid paeaeanga toa oa
ad maron inama bong irabu, mao
ngan kokako itangtang, be igera gid
tigabit kemi toa bedaoa, kemi tau
ngan gid paeaeanga toa oa!
39 *Be matami nanan: Oangga
luma itama iuatai ngan ado imata
isaoa eaba lublubnga aea ga inama,
ei ga irangrang ngan ilongean ei ta
igoro ele luma mao.
40 Tota gimi pade matami idae,
ngansa Eaba Inat ga inama ngan ado
imata eta gimi aoatai ngan mao.”

Oanenga itna ngan paeaeanga kemi ga paeaeanga paeamao (Mateus 24.45-51)

41 Idio ta Petrus ibeta Iesus bedane,
“Maron, oanenga itna toa ne, eao
tado ngan gai, mao ngan gid panua
toa ngada ne?”
42 Ta Maron ikeo ga, “Paeaeanga
isaoa ele oatainga kemi ga imata tu-
tui ngan ele naurata? Maron ga idol
paeaeanga ede bedaoa ta iman ma-
didnga ngan ele paeaeanga paden-
gada. Ta ei ga ipotapota ad annga
ngan ado imata toa aea maron ikeo
ngan.
43 Oangga paeaeanga toa oa aea
maron iluai mulian ta igera ei
ikakado naurata kemi toa bedaoa,
kemi tau ngan paeaeanga toa oa!
44 *Nakeo tautaunga pagimi, ei ga
idol ele danga sisid toa ngada oa
ga idae paeaeanga toa oa ibageai ta
imariala ngan.
45 Be oangga paeaeanga toa oa
ikeo iloleai bedane, ‘Ag Maron
ga irangrang ngan iluai mulian
manmanae mao,’ ta iraurau gid
paeaeanga padengada arangaranga
ga taine, ta ianean ga iunun ga
imangamanga,
46 eine aea maron ga iluai mulian
ngan ado isaoa ga ado imata ede toa
ei iuatai ngan mao. Tota aea maron
ga ipanas paeaeanga toa oa paeamao
tau* ta idol ei ga idio toman ngan
gid panua toa lolod matua ngan Deo
mao.
47 *“Oangga paeaeanga toa oa iu-
atai ngan aea maron ele kimnga, be
inasi mao ga igabit mao pade, eine ga
timuimui ei pabusa.
48 Be oangga paeaeanga toa oa
iuatai ngan aea maron ele kimnga
mao, be ikado saoa danga itutui mao,
eine ga timui ei kautede. Be sapadua

* **12:33:** Lu 18.22 * **12:35:** Mt 25.1-13 * **12:39:** Mt 24.43-44, 1Te 5.2 * **12:44:** Mt 25.21,23
* **12:46:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau eine ga bedane: iket ei ga iman rua. Be eine posanga idil ede toa ipu mambe panasnga paeamao.* * **12:47:** Jms 4.17

tibada danga busa, manta tikoli busa
ga iluai mulian. Be eaba sai toa tidol
danga busa ga idae ibageai, eine ga
tibeta ei ta ikoli busa pade ga ila
pagid."

Ngan Iesus ele namanga, gid panua ga timan ariapolpol
(Mateus 10.34-36)

49 Iesus ikeo pade bedane, "Gau
nanam ngan tadonga dinga ga isulug
tanoeai. Dinga toa ne, napaisi eta
maitne, be lolog ikim tau ngan ian
manmanae!
50 *Gau manta nabada paliliunga
ede iman ieieinga aea. Be lolog ede
ga ede tau, ngansa nabada maitne.
51 Kado gimi aoangga gau nanam
ngan kadonga gid panua tanoeai ga
lolod itarui. Eine mao. Nakeo pag-
imi, gau nanam ngan kadonga gid
panua ga timan ariapolpol.
52 Ngansa labone ga ila, panua
lima ngan iaoa ede ga timapoga. Tol
ga timan rua ad isat, be rua ga timan
tol ad isat.
53 *Gergeu ga iman itama aea isat,
be itama ga iman gergeu aea isat.
Tnad ga iman inat taine aea isat,
be inat taine ga iman itna aea isat.
Taine oainga ga iman ilaoa taine
aea isat, be ilaoa taine ga iman inat
iadaoa aea isat."

Gid kilala iuotot ngan Iesus, gid panua tiuatai ngan ipu mao
(Mateus 16.2-3)

54 Iesus ikeo pagid ipom pade be-
dane, "Oangga gimi agera laulau
ipara ga idae ado ele dilngai, man-
manae tau gimi akeo, 'Eine aoara ga
inam.' Tota aoara itap.
55 Be oangga gimi agera rai kapei
iuot saut ga inam, eine ga akeo,
'Tibur ga oanaoana tau.' Tota iuot
toa bedaoa.
56 Gimi panua pakakanga ami!
Gimi aoatai kilala ngan tibur kemi ga
tibur paeamao ngan geranga mari-
amba ga tano, be ikamado ga aoatai
ipu ngan kadonga toa iuotot labone
mao?"

Eao manta toba patutuinga posanga toman ngan eaba iuangga ipamadid go
(Mateus 5.25-26)

57 Iesus ikeo pade bedane, "Ika-
mado gimi arangrang ngan arau
posanga ngan saoa danga itutui
mao?
58 Ngansa oangga eao la toman
ngan am isat toa iuangga ipama-
did go pan eaba patutuinga posanga
aea, manta tobatoba ngan kadonga
gimirua ga lolomi kelede motean toa
edapeai oa. Ngan kado ta ibada go ga
la pan eaba patutuinga posanga aea,
ta ei ibada go ga la pan madidnga
togid nakala, ta madidnga toa oa idol
go ga dudunga ngan luma panasnga
aea.
59 Nakeo pago, eao ga mamado toa
eoa ga irangrang ngan ol mulian lem
idil papaeamao toa ngada oa."

13

Eaba ipul ilolo mao, ei ga imate

1 Ngan ado toaiua, panua eden-
gada timamado be tikeo pan Iesus
ngan gid panua Galili ad toa Pailat
ele madidnga tirau gid ga timate
ngan ado imata toa tikakado led
tenainga ga ila pan Deo.
2 *Ta Iesus ikoli led posanga be-
dane, "Gimi aoangga gid panua
Galili ad toa ne led kadonga sasat
iasal kadonga sat togid panua Galili
ad padengada, ta kadonga paeamao
toa ne iuot ngan gid na?
3 Nakeo pagimi, eine mao. Be
oangga gimi apul lolomi mao, gimi
toa ngada ne ga amate toa bedaoa
pade.
4 Be panua sangaul igegea lima
ga tol toa timate ngan luma mama-
rae Siloam itap ga ipatae gid, gimi
aoangga led idil papaeamao iasal idil
papaeamao togid panua padengada
timamado Ierusalem na?
5 Nakeo pagimi, eine mao. Be
oangga gimi apul lolomi mao, gimi
toa ngada ne ga amate toa bedaoa
pade."

* **12:50:** Mk 10.38-39 * **12:53:** Mai 7.6 * **13:2:** Ins 9.2

Oanenga itna ngan abei itautau mao

6 Iesus itado oanenga itna bedane, “Eaba ede iarum abei fik aea dadangai. Idio ta inam ngan ilonga abei itautau, be mao.

7 *Ta ikeo pan eaba toa imariala ngan dadanga bedane, ‘Ega, ngan rai tol gau nanam ngan ilonga abei fik toa ne itautau, be naot ngan eta mao. Ged ga isulug. Ikamado ga ipaeabu ngan tano toa ne imona?’

8 *“Be paeaeanga toa oa ikoli ele posanga bedane, ‘Maron, tnan ga idio ngan rai keleta pade bua, ta gau ga nasuk tano ga idae ngan ipu ga nadol bulmakao itae ngan.

9 Ta oangga rai muriai itautau, eine kemi. Be oangga mao, tota ged ga isulug.’ ”

Ngan Ado Earainga aea Iesus ikado kemi taine ede aea dibala

10 Ngan Ado Earainga aea, Iesus ipapaoatai gid panua luma raring aea ede iloleai.

11 Be taine ede imamado. Iriau paeamao ital ei ga ibeberonga ngan aea rai sangaul igegea lima ga tol. Ta irangrang ngan imadid tutui mao.

12 Be Iesus igera ta ibaba ei ga inam ta ikeo, “Taine, gau napola go ta dibala toa ne ipakala go pade mao.”

“Taine, gau napola go ta dibala toa ne ipakala go pade mao.”

13 Tota idol ibage ga idae ngan ei, be mole mao idae imadid tutui ta isoa Deo ieda.

14 *Be madidnga ngan luma raring aea ilolo bake, ngansa Iesus ikemi dibala ngan Ado Earainga aea. Ta ikeo pagid ipom bedane, “Ado lima ga ede eine ado naurata aea. Gimi anama ngan gid ado toa oa, ta tikemikemi ami dibala, be anama ngan Ado Earainga aea mao.”

15 *Be Maron ikoli ele posanga bedane, “Gimi panua pakakanga ami! Ngan Ado Earainga aea gimi kelede kelede ala pagid lemi bulmakao mao donki ad lumaeai ta apola ad oaro ta abada gid ga tila tiun eau.

16 Be taine toa ne ei iaoa kelede pan Abraam pade, be Satan ipakala ei ngan aea dibala ngan rai sangaul igegea lima ga tol. Ta oangga napola ei ngan Ado Earainga aea ngan danga toa ipakala ei ne, gimi agera mambe itutui mao?”

17 Iesus iposa toa bedaoa, ta aea miri itamatama toa ngada oa maeamaea gid. Be gid ipom tinid igelgel ngan gid danga kemikemi ei ikakado.

Oanenga itna ngan mastet ipuapua
(Mateus 13.31-32, Markus 4.30-32)

18 Idio ta Iesus ikeo, “Madonga Deo ibageai eine mambe saoa toa? Eine ga natado saoa oanenga itna ngan?

19 Eine mambe mastet ipuapua eaba ede ibada ta iarum aea dadangai. Idio ta ipara ga idae ta iuot mambe abei kapei ede, ta gid man tinam tirau ad luma ngan ibogaboga.”

Oanenga itna ngan yis
(Mateus 13.33)

20 Iesus ikeo pade bedane, “Nakeo ngan madonga Deo ibageai, be eine mambe saoa toa?

21 Eine mambe yis toa taine ede ibada ta ibul toman plaoa iuon ngan tabla kapeipei tol. Ga kus ta plaoa toa ngada oa isum ga idae kapei.”

* **13:7:** Lu 3.9 * **13:8:** 2Pe 3.9,15 * **13:14:** IM 20.9-10, Lo 5.13-14 * **13:15:** Lu 14.5

Manta adudunga ngan atama kakauede
(Mateus 7.13-14,21-23)

22 Iesus ilalala ga ila Ierusalem, be
toa edapeai oa ila ngan gid tuanga
kapeipei ga gereirei ta ipapaoatai gid
panua.
23 Ta eaba ede ibeta ei bedane,
"Maron, Deo ga ibada mulian panua
pidaede mon, mao madongan?"
Ta ikeo pagid,
24 "Gimi manta urami pakpakia
ta adudunga ngan atama kakauede,
ngansa nakeo pagimi, panua busa ga
titoba ngan tidudunga, be tirangrang
mao.
25 *Ngansa oangga luma itama
idae ta isaisai atama toa oa, eine
gimi ga amadid gaot ta atintin atama
ta aeansaban bedane, 'Maron, repe
atama ngan gai.'
"Be ei ga ikeo pagimi bedane, 'Gau
naoatai ngan gimi mao. Gimi sida ga
anam?'
26 "Ta gimi ga akeo, 'Gai aeanean
ga aunun toman ngan go, be eao
madmadid lemai melemeleai ta pa-
paoatai gai.'
27 *"Be ei ga ikeo pagimi, 'Gau
naoatai ngan gimi mao. Gimi sida
ga anam? Gimi panua toa anasnasi
kadonga papaeamao, gimi toa ngada
ne ala aluai ngan gau!'
28 *"Ta gimi ga atangtang ga luomi
kek ga kek ngan ado toaiua, ngansa
gimi ga agera Abraam ga Aisak ga
Iakop ga gid panua tibada Deo iaoa
timamado Deo ibageai. Be gimi, eine
ga tisere gimi ga ala gaot.
29 *Gid panua ga tinam ado ele
parangai ga ado ele dilngai ga not
ga saut pade, ta tibada gid mul ngan
eaneannga kapei ngan madonga Deo
ibageai.
30 *Be ega, ngan kadonga toaine,
panua busa toa edad kapei labone,
muriai edad ga isulug. Be panua
busa toa edad mao labone, muriai
edad ga iuot kapei."

Iesus ilolo isat ngan tuanga Ierusalem
(Mateus 23.37-39)

31 Ngan ado imata toaiua, gid
Parisi idanga ede tila pan Iesus ta
tikeo, "Eao tnan tibur toa ne, ta la
ngan tibur eta pade, ngansa Erot
iuangga ipamate go."
32 Be ei ikeo pagid, "Ala ta akeo
pan kaua saksak toa na bedane: Ega,
gau ga nasere iriau papaeamao ga
nakemi gid panua ad dibala labone
ga sabale. Be ngan ado tol aea, gau
ga napasala leg naurata toa ngada ne
tanoeai.
33 Goibe saoa danga iuotot, gau ga
matag tutui ngan leg naurata labone
ga sabale ga bong rua. Ngansa
eaba sai toa ibada Deo iaoa, iran-
grang ngan imate gaot ngan tuanga
Ierusalem mao.
34 "O Ierusalem, Ierusalem, gimi
apapamate gid panua tibada Deo
iaoa. Ga gid panua toa Deo isula
gid ga tila pagimi, gimi araurau
gid ngan pat ga timate. Somi-
somi naoangga napaluplup gimi ga
namariala kemi ngan gimi mambe
kokako taine ipaluplup inatnat ibag-
bage ibuloloeai, be tinimi ngan mao.
35 *Ega, Deo ga itnan lemi tuanga
ta adio sapaean. Be gau nakeo pag-
imi, gimi ga agera gau pade mao ga
ila irangrang ngan ado toaiua gimi
akeo, 'Maron ipamatua eaba toa ne
ta isula ei ga inama ngan ei ieda.' "

14

Iesus ikado kemi eaba ede iae kuakua

1 Ngan Ado Earainga aea ede, Iesus
ila ngan luma ton madidnga ede
togid Parisi ngan ian toman ngan ei.
Be gid matad ingitngit ei.
2 Be eaba ede iae kuakua imamado
imatai.
3 *Ta Iesus ibeta gid Parisi ga
gid madidnga apu ad bedane, "Eine
tutui ngan takemi gid dibala ngan

* **13:25:** Mt 25.10-12 * **13:27:** Sng 6.8 * **13:28:** Mt 8.11-12 * **13:29:** Sng 107.3 * **13:30:** Mt 19.30 * **13:35:** Sng 118.26 * **14:3:** Lu 6.9

Ado Earainga aea pade, mao madon-
gan?”
4 Be gid tiposa eta mao. Tota ibage
idae ngan eaba toa oa ta ikemi ei. Ga
kus ta isula ei ga ila.
5 *Ta ibeta gid, “Oangga eta ngan
gimi inat,* mao ele bulmakao, itap
ga isulug ngan baba eau aea ngan
Ado Earainga aea, eine ga idada ei
manmanae ga iuot, mao itnan ga
idio?”
6 Be gid tirangrang ngan tikoli ele
posanga eta mao.

Eaba sai isoa ieda mulian, Deo ga idol ei ga idio gadio

7 Iesus igera gid panua toa tinama
ngan eaneannga oa tisiosio gid mul
togid panua edad kapeipei, ta itado
oanenga itna ede pagid bedane,
8 *“Oangga eaba ede ibaba go ga
la ngan eaneannga oainga aea, iran-
grang ngan eao la mado ngan mul
togid panua edad kapeipei oa mao.
Ngan kado ta ibaba eaba eta pade
ieda kapei ngan eao ga inama ngan
eaneannga toa oa.
9 Ta eaba toa ibaba gimirua ga
anama ngan eaneannga, eine ga ikeo
pago bedane, ‘Eao longean mul toa
ne ila pan eaba ga eko.’ Oangga
bedaoa, eine eao ga maeamaea go
kapei ta la mado ngan mul ede togid
panua edad mao.
10 Be oangga tibaba go ga la ngan
eaneannga, eao manta la mado ngan
mul ede togid panua edad mao. Eao
kado toa bedaoa, ta eaba toa ibaba
go ngan eaneannga ga ikeo pago be-
dane, ‘Leg eaba, dae ta la mado ngan
mul ede togid panua edad kapeipei.’
Oangga bedaoa, eine eao edam ga
iuot kapei rabu ngan panua toa
ngada oa timado ngan eaneannga
toman ngan eao.
11 *Ngansa eaba sai isoa ieda mu-
lian, Deo ga idol ei ga idio gadio.
Be oangga sai idol ieda mulian ga
isulug, eine Deo ga isoa ieda ga idae.”

Manta takado kemi ngan gid panua toa tirangrang ngan tikoli mulian pagita mao

12 Idio ta Iesus ikeo pan eaba toa
ibaba ei ngan eaneannga bedane,
“Oangga eao baba gid panua ngan
eaneannga, irangrang ngan baba gid
oaeoaem mao, ga am kakakau ga so-
bosobom mao, ga gid panua toa led
danga sisid busa lem tuangai oa mao
pade. Ngan kado ta tibaba go pade
ngan eaneannga ta tikoli mulian lem
mamaron.
13 Be oangga eao kado eaneannga,
manta baba gid panua lululunga ad,
ga gid panua aed imate ga baged
imate, ga gid panua baged kukupu
ga aed kukupu, ga gid panua matad
ikilakila.
14 *Eao kado toa bedaoa, ta Deo ga
ikado kemi tau ngan eao. Ngansa gid
panua toa bedaoa tirangrang ngan
tikoli mulian pago mao, be Deo ga
ikoli mulian pago ngan ado toaiua
ipei mulian gid panua tututui ngan
led matenga.”

Oanenga itna ngan eaneannga kapei
(Mateus 22.1-10)

15 *Be ede ngan gid kapeipei toa
popouiai oa ilongo Iesus ele posanga
ta ikeo pan bedane, “Kemi tau ngan
eaba sai toa ila ngan eaneannga
kapei ngan ado toaiua danga toa
ngada ne idae Deo ibageai!”
16 Ta Iesus ikeo pan bedane, “Eaba
ede ikoromot danga sisid eaneannga
kapei aea ta ibaba gid panua busa.
17 Tota ngan ado imata eaneannga
aea, isula ele paeaeanga ga ila ikeo
pagid panua toa mugaeai ibaba gid
ta ikeo, ‘Gimi anam, ngansa annga
toa ngada ne imisi ga ienono.’
18 “Be gid toa ngada oa tikado
kadonga lalaede ngan posanga aea
gerei. Eaba ede ikeo, ‘Gau patautene
naol tano idanga tede, ta gau manta
nala ngan aea geranga. Tota nabeta

* **14:5:** Mt 12.11, Lu 13.15 * **14:5:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik ikeo ngan *inat mao, be ele donki.* * **14:8:** Snd 25.6-7 * **14:11:** Mt 23.12, Lu 18.14 * **14:14:** Ins 5.29 * **14:15:** Lu 13.29

eao, longo ta nalat ngan eaneannga
toa na mao.'
19 "Be ede pade ikeo, 'Gau pataut-
ene naol bulmakao sangaul ta
naoangga natoba led naurata. Tota
nabeta eao, longo ta nalat ngan
eaneannga toa na mao.'
20 *"Be ede pade ikeo, 'Gau pataut-
ene naoai taine. Ta ngan ipu toaine
irangrang ngan nanama mao.'
21 "Idio ta paeaeanga toa oa iluai
mulian ta ipalongo aea maron
ngan gid panua led posanga. Tota
luma itama toa oa ilolo bake ta
isula ele paeaeanga ta ikeo, 'La
manmanae ngan gid edap gereirei
ga gid luma maraoad toa tuangai,
ta ilo gid panua lululunga ad, ga
panua aed ga baged imate, ga panua
matad susu, ta bada gid ga tinam
tidudunga toa eko.'
22 "Ta paeaeanga toa oa ikeo,
'Maron, danga toa eao keo ngan ne,
nakado ga kus, be luma iuon kemi
maitne.'
23 "Be aea maron ikeo pan
paeaeanga bedane, 'Ot ga la ngan
gid edap kapeipei ga edap dadanga
aea, ta posa matua pagid ta tinam
tidudunga, ta irangrang ngan leg
luma iuon.
24 Nakeo pagimi, gid panua toa
ngada oa nababa gid mugaeai, iran-
grang ngan eta ngan gid itoba leg
annga imana mao.' "

Manta matada inasi leda kimnga, ga kus ta tanasi Iesus
(Mateus 10.37-38)

25 Gid ipom kapei tilalala toman
ngan Iesus, be ipul imata ga ila pagid
ta ikeo,
26 *"Oangga eaba eta inam pa-
gau, manta ikim gau kapei tau ga
iasal ele kimnga ngan itama, ga itna,
ga iadaoa, ga ele gergeu, ga aea
kapeipei, ga aea kakakau, ga iliuliu,
ga ei pade. Oangga mao, irangrang
ngan eaba toa oa iuot leg aluagau
mao.
27 Ga pade, oangga sai ibisi aea
abei tabala ga inasi gau mao, eine
irangrang ngan iuot leg aluagau
mao.
28 "Ngansa oangga eaba eta ngan
gimi ikeo ga ikado luma kapei ede,
ei ga idio imado ta imata inasi danga
sisid aea olnga ta iuatai, ele pat iran-
grang ngan ipasala luma toa oa, mao
madongan.
29 Ngan kado ta ipagun aea
kadanga kekelen be irangrang ngan
ipasala mao, ta panua toa ngada oa
tigera ta tigalinge ngan ei.
30 Ta tikeo, 'Eaba oaine iuangga
ikado luma, be irangrang ngan
ipasala mao.'
31 "Ga pade, oangga maron kapei
ede ikeo ga ila iparau pan maron
kapei ede pade, ei ga idio imado ta
imata inasi ele panua paraunga ad
ta iuatai, irangrang ngan ele panua
bunoringring sangaul tiasal maron
kapei ede pade ele panua bunor-
ingring sangaul rua toa tiuangga
tiparau pan, mao madongan.
32 Oangga mao, ei imamado aluai
tede maitne, be isula ele panua eden-
gada ta tibada iaoa ga ila pan maron
kapei ede pade ta iansaban ei ngan
inasi edap eta ngan kadonga gisirua
ga lolod itarui mulian.
33 Toa bedaoa pade ngan gimi toa
ngada ne. Oangga apul murimi
ngan lemi danga sisid toa ngada na
mao, irangrang ngan aot leg aluagau
mao."

Oanenga itna ngan sol imana kus
(Mateus 5.13, Markus 9.50)

34 Iesus ikeo pade bedane, "Sol
eine danga kemi. Be oangga imana
kus, eine ga takado ga imana iluai
mulian madongan?
35 Sol toa bedaoa eine kemi ngan
danga eta mao. Irangrang ngan
ilua tano imona mao, ga irangrang
ngan tadol toman ngan bulmakao
itae mao pade. Eine tatado ga idu-
aea.
"Eaba sai itanga, manta ilongo
posanga toaine."

* **14:20:** 1Ko 7.33 * **14:26:** Lu 9.23

15

Oanenga itna ngan sipsip isusu (Mateus 18.12-14)

1 Gid panua takis ad ga panua
kadonga sasat ad tila boloma pan
Iesus ngan longonga ele posanga.
2 *Be gid Parisi ga gid madid-
nga apu ad lolod ngur ga ngur ta
tikeo, “Eaba oaine itin igelgel ngan
badanga gid panua kadonga sasat ad
ta ian toman ngan gid.”
3 Tota itado oanenga itna ede pagid
ga bedane,
4 *“Oangga eaba ede ngan gimi ele
sipsip buno, be ede ngan gid isusu,
eine ga itnan gid sangalima sangaul
pange igegea lima ga pange ga tidio
ngan tibur ede, ta ila ilo ede toa isusu
oa ga irangrang ngan iuot ngan.

Ei ga ila ilo ede toa isusu oa ga irangrang ngan iuot ngan.

5 Ta oangga iuot ngan, eine ga itin
igelgel ta idol ga idae ikepeai
6 ta iluai mulian tuangai. Ta ibaba
gid iuaeuae ga gid panua ele tuangai
ga tinam tiluplup ta ikeo pagid, ‘Tin-
imi igelgel toman ngan gau, ngansa
naot ngan leg sipsip ede toa isusu!’
7 Gau nakeo pagimi, tingelgel
lalaede toa bedane iuotot buburiai
oangga eaba kadonga sat aea kelede
ipul ilolo. Tingelgel buburiai ngan
eaba toa kelede ne ipul ilolo, iasal
tingelgel ngan gid panua tututui
sangalima sangaul pange igegea
lima ga pange toa led ipu eta ngan
pulnga lolod mao.”

Oanenga itna ngan pat biling ede isusu

8 Iesus ikeo pade bedane, “Ga
pade, oangga taine ede ele pat bil-
ing* sangaul be ede isusu, eine ga
itun lam ta isile ele luma ilolo, ta
iloilo kemi ga irangrang ngan iuot
ngan.
9 Ta oangga iuot ngan, eine ga
ibaba iarerea ga gid panua ele tuan-
gai ga tinam tiluplup ta ikeo, ‘Tinimi
igelgel toman ngan gau, ngansa naot
ngan leg pat biling ede toa isusu ne!’
10 Nakeo pagimi, gid anggelo ton
Deo tinid igelgel lalaede toa bedaoa
oangga eaba kadonga sat aea kelede
ipul ilolo.”

Oanenga itna ngan gergeu isusu

11 Iesus ikeo pade bedane, “Eaba
ede ele gergeu rua.
12 Be ele gergeu toa kakau oa ikeo
pan bedane, ‘Apa, pota lem danga
sisid toa patautene, ta gau anag inam
pagau.’ Io, tota ipota ele danga sisid
rabu ngan gisirua.
13 “Be mole tau mao, gergeu toa
kakau oa ipagorou ele danga sisid
toa ngada oa ta ila ngan tibur ede
aluai. Be toa eoa iuolol danga sisid
imata ede ga ede ngan kadonga ei
mulian ga itin igelgel.
14 Io, ele danga sisid toa ngada oa
kus, be mole mao sapanga kapei iuot
ta iparangrang tibur toa ngada oa,
ta ei inaman ele madonga iuot kemi
mao ta ipapauis.
15 Tota ila pan eaba ede ngan tibur
toa oa ta ila iboko pan, ta isula ei ga
ila ngan gid gaea led tibur eanean-
nga aea ta ipanpan gid.
16 Igera gid bin boloae itin kukul
toa ipanpan ngan gaea ta ilolo ila
ngan aea eannga ngansa pitoreanei,
be eaba eta ipan aea annga mao.

* **15:2:** Lu 5.30 * **15:4:** Ese 34.11, 16, Lu 19.10 * **15:8:** Ngan gid panua mugaeai ad, pat biling ede toa Iesus ikeo ngan ne eine lalaede mambe naurata aea olnga ngan ado kelede.

Ilolo ila ngan eannga gid gaea ad annga ngansa pitoreanei.

17 "Idio ta ilolo iluai mulian ta ikeo,
'Gau tamag ele panua naurata ad
toa ngada oa ad annga ilialia iman
sakirkir, be gau ne, nakado namate
ngan pitoro ta.
18 *Kemi ngan nadae ta naluagau ga nala pan tamag, ta gau ga
nakeo pan bedane, "Apa, gau nakado
kadonga sat ngan Deo imata ga ngan
eao matam pade.
19 Gau eaba kemi mao, ta irangrang ngan eao oato gau lem gergeu
pade mao. Dol gau mambe lem eaba
naurata aea ede." '
20 Io, tota idae ta iluai mulian pan
itama.
"Ei ilalala aluai tede maitne, be
itama igera ei ta ilolo isat kapei tau
ngan ei ta ilado ga ila pan. Ta iluku
ei ga ibusum ipapa.
21 "Be inat ikeo pan, 'Apa, gau
nakado kadonga sat ngan Deo imata
ga ngan eao matam pade, ta gau
kemi mao. Irangrang ngan eao oato
gau lem gergeu pade mao.'†
22 "Be itama ikeo pagid ele
paeaeanga bedane, 'Manmanae,
abada pononga mamarae toa kemi
tau na, ta adol ngan ei. Be adol
pato ga idae ibage igongai, ga su idae
ngan iae pade.
23 Be aluku bulmakao daenga pau
toa itub kapei na, ta atotoi ga anono.
Gita taean ta tinida igelgel,
24 *ngansa natug toa ne imate na,
be labone imata bibita pade! Ei
isusu, be naot ngan ei mulian!' Io,
tota tikado kadonga tingelgel aea.
25 "Be mole mao, ele gergeu
lautabe iluai mulian dadangai ga
inam. Ipaboloma luma, be ilongo
baunga ga ipom titoltol.
26 Tota ibaba paeaeanga ede ga
inam pan ta ibeta ei ngan saoa danga
iuotot.
27 Ta ikeo, 'Tadim kakau iluai
mulian, ta tamam itotoi bulmakao
daenga pau toa itub kapei oa, ngansa
ibada inat mulian be itin kemi.'
28 "Io, itar kapei toa oa ilolo bake
ta itin ngan idudunga lumaeai mao.
Be itama iuot ga inam ta iposa meles
pan.
29 Be ikeo pan itama bedane, 'Ega,
rai busa naboko paeaeanga pago ga
natolatola ngan lingem eta mao, be
mugaeai ga inam, eao bada meme
eta ga inam pagau ngan gaingada
oaeoaeg aean ga tinimai igelgel mao.
30 Be natum toa ipamukuru lem
danga sisid ngan gid taine edap ad,
labone inam ta eao totoi bulmakao
daenga pau toa itub kapei oa.'
31 "Ta itama ikeo, 'Natug, eao somi-
somi mamado toman ngan gau, be
leg danga toa ngada ne eine eao lem.
32 Be labone manta takado eanean-
nga ga tinida igelgel, ngansa tadim
kakau imate na, be imata bibita
pade! Ei isusu, be labone taot ngan
ei mulian!' "

16

Oanenga itna ngan madidnga paeamao inasi oatainga kemi

1 Iesus ikeo pade pagid ele aluagau
bedane, "Maron ede ele pat kapei
imamado. Be panua edengada tisol
ele paeaeanga ad madidnga ngan
posanga ta tikeo ga iboko tutui ngan
aea maron ele danga sisid mao.
2 Tota maron ibaba madidnga toa
oa ga inam pan ta ibeta ei, 'Posanga
ede toa nalongo ngan eao ne madon-
gan? Nakim eao matam inasi lem
kadonga ngan leg danga sisid toa

* **15:18:** Sng 51.4 † **15:21:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne bedane: *Dol gau mambe lem eaba naurata aea ede.* * **15:24:** Ep 2.1,5

ienono bagemeai na, ta bode ga idae
ngan laulau ta nagera. Ngansa iran-
grang ngan eao man madidnga pade
mao.'
3 "Io, madidnga toa oa ikeo iloleai
bedane, 'Gau ga nakado mado?
Ngansa ag maron iuangga isere gau
ngan naurata madidnga aea. Be
gau urag ngan kadonga dadanga
mao. Ga pade, maeamaea gau ngan
gaunga danga sisid pagid panua
padengada.
4 Gau naoatai ngan saoa danga ga
nakado. Ta oangga isere gau ngan
naurata toa ne ga kus, eine ga panua
tibada gau ga nala led lumaeai.'
5 "Io, tota ibaba panua kelede
kelede toa ad gigi ienono pan aea
maron ga tinam, ta ibeta eaba toa
imuga oa bedane, 'Eao am gigi pan
ag maron iuot pida?'
6 "Ta ikeo, 'Gau ag gigi ngan bude
oliv aea ne iuot dram sangaul rua.'
"Be madidnga toa oa ikeo pan,
'Bada lem laulau gigi aea na, ta dio
mado manmanae ta bode ga iuot
sangaul mon.'
7 "Ga kus ta ibeta ede pade bedane,
'Be eao am gigi pan ag maron iuot
pida?'
"Ta eaba toa oa ikeo, 'Gau ag gigi
ngan karei wit iuot buno.'
"Ta ikeo pan, 'Bada lem laulau gigi
aea na, ta bode ga iuot sangalima
sangaul tol.'
8 "Tautaunga, madidnga toa oa
ele kadonga itutui mao, be aea
maron igera ele kadonga toa be-
daoa ta ipakuru ngan ei, ngansa
inasi oatainga kemikemi. Ngansa gid
panua tanoeai ad led oatainga kapei
ngan kadonga kemi gid led panua.
Led oatainga toa ne iasal oatainga
togid panua timamado merengai.
9 Tota nakeo pagimi, ngan lemi
madonga tanoeai, manta akado ma-
maron ngan lemi pat ta gid panua
tiuot oaeoaemi. Ta oangga pat kus,
eine ga tibada gimi ga ala amado
ngan luma kemikemi ienono somi-
somi ga ilalala ga ila.
10 *"Oangga sai imata tutui ngan
danga gereirei, eine ga imata tu-
tui ngan danga kapeipei pade. Be
oangga sai imata tutui ngan danga
gereirei mao, eine ga irangrang ngan
imata tutui ngan danga kapeipei
mao pade.
11 Tota ngan lemi madonga tanoeai
labone, oangga matami tutui ngan
pat mao, sai ga iadi gimi ngan danga
tautaunga ta amariala ngan?
12 Ta oangga matami tutui ngan
eaba ede pade ele danga sisid mao,
sai ga ipan danga eta ga iman lemi?
13 *"Paeaeanga eta irangrang ngan
iboko gadio ngan madidnga rua
mao. Ngansa ei ga ilolo paeamao
ngan ede, be ilolo ikim ede pade. Be
ei ga ilongo ede ilinge, be ipul imur
ngan ede pade. Irangrang ngan pat
iman ami maron toman ngan Deo
mao."

Iesus iposa ngan Deo ele apu ga ngan madonga ibageai (Mateus 11.12-13)

14 Be gid Parisi tilongo Iesus ele
posanga toa ngada ne ta tigalinge
ngan ei, ngansa lolod ikim tau pat.
15 *Ta ikeo pagid, "Gimi akeo ga aot
tutui panua matadeai, be Deo iuatai
ngan lolomi na. Ngansa saoa danga
gid panua tiuangga eine kemi tau,
eine danga paeamao ga paeamao tau
ngan Deo imata.
16 *"Deo ele apu ga posanga togid
panua tibabada iaoa eine panua
tipapaola ga irangrang ngan Ioanes
Paliliunga aea iuot. Ngan ado
toaiua ga inam, panua tipapalongo
ngan ato kemi ngan madonga Deo
ibageai, be gid panua toa ngada
ne tiparpar tau ga tipaparau ngan
badanga madonga toa oa.
17 *Eine malamalan ngan mari-
amba ga tano isapa, be irangrang
ngan Deo ele apu idil eta isapa mao."

* **16:10:** Lu 19.17-26 * **16:13:** Mt 6.24 * **16:15:** Mt 23.28, Lu 18.9-14 * **16:16:** Mt 11.12-13
* **16:17:** Mt 5.18

Iesus iposa ngan ketnga oainga
(Mateus 5.31-32, 19.9, Markus 10.11-12)

18 Iesus ikeo pade bedane, "Oangga sai isuk iadaoa ta iuai taine pau, eine ikado kadonga arala. Ga oangga sai iuai taine ede toa iadaoa isuk ei mugaeai, eaba toa ne pade ikado kadonga arala."

Ninipunga ngan eaba ele pat busa ga Lasarus

19 Iesus ikeo pade bedane, "Ado ede eaba kapei ede toa ele pat busa imamado. Ado ga ado itin igelgel ga idoldol danga sisid kemikemi, singsingia ga bil, be ianean gid annga kemikemi.
20 Be eaba lululunga aea ede ieda Lasarus itin iuon ngan botoboto. Somisomi tisoa ei ga ila imamado toa eaba kapei ele ala aea atama iaoai.
21 Ei ilolo iminmin ngan eannga annga isakirkir toa itaptap eaba kapei ele popouiai ga isulug. Be gid kaua tinam tidamedame aea botoboto.
22 "Be ado ede eaba lululunga aea toa oa imate, ta gid anggelo tisoa ei ga ila imado pan Abraam isaleai. Be mole mao eaba toa ele pat busa oa imate pade ga titaian ei.
23 Ta ngan tibur paeamao togid panua matemate, ibada ieieinga kapei. Be imata idae ta igera Abraam imamado aluai ga Lasarus imamado isaleai.
24 Tota ibaba ga ila pan ta ikeo, 'Apa Abraam, lolom isat ngan gau ta sula Lasarus ta idol ibage igonga ga idudunga ngan eau ta inam teng ga idudunga aoageai, ta ipamemednga maeg, ngansa nabada ieieinga kapei tau toa dingaeai ne.'
25 "Be Abraam ikeo, 'Natug, matam nanan lem madonga tanoeai. Eao babada lem danga kemikemi, be Lasarus ele madonga paeamao. Ta labone ei ibada pamusnga kemi, be eao bada ieieinga kapei.
26 Ga pade, Deo idol perper kapei rabu ngan gita, ta gid panua toa eko tiuangga tiuore ga tila pagimi, tirangrang mao. Be gid panua toa nena tiuangga tiuore ga tinam nene, gid pade tirangrang mao.'
27 "Ta eaba toa oa ikeo, 'Apa, tota nabeta eao, sula Lasarus ga ila tamag ele lumaeai.
28 Ngansa ag kakakau lima ta timamado. Kemi ngan ila ipabib led, ngan kado ta gid pade tinam tidio ngan tibur toa ieieinga aea ne.'
29 "Be Abraam ikeo, 'Posanga ton Moses ga gid panua tibada Deo iaoa ienono pagid. Kemi ngan tilongo ga tinasi led posanga.'
30 "Be ei ikeo, 'Mao, apa Abraam, be oangga eaba mate ede itnan denga ga ila pagid, eine ga tipul lolod.'
31 "Be ikeo, 'Oangga tilongo Moses ga gid panua tibada Deo iaoa led posanga mao, irangrang ngan posanga ton eaba idae mulian ngan ele matenga igal lolod mao pade.' "

17

Iesus iposa ngan kadonga sasat
(Mateus 18.6-7,21-22, Markus 9.42)

1 Iesus ikeo pagid ele aluagau bedane, "Gid kadonga toa idada panua ta led kadonga lolo matua aea itap, eine ga iuotot. Be paeamao tau ngan eaba sai ikado ga gid kadonga toa oa iuotot.
2 Kemi ngan tikaukau eaba toa oa igagal ngan pat kapei ede ta titado ei ga isulug tadiai motean. Toa bedaoa ta irangrang ngan ikado ga eta ngan gid gergeu gereirei toa ne led kadonga lolo matua aea itap mao.
3 *Tota agabit kemi ngan gimi mulian.
"Oangga oaem ede ikado kadonga sat, daba ei. Ta oangga ipul ilolo, tota samum ele kadonga sat.
4 Ta oangga ikado kadonga sat ngan eao palima ga rua ngan ado ede, be ipul ei mulian palima ga rua ta ikeo pago, 'Napul lolog,' tota samum ele kadonga sat."

* **17:3:** Mt 18.15

Iesus iposa ngan kadonga lolo matua aea

5 Idio ta Maron ele panua ato ad tikeo pan bedane, “Lua gai ta lemai kadonga lolo matua aea ilalala ga idae.”

6 *Ta Maron ikeo, “Oangga lolomi matua kautede mambe mastet ipuapua ga kakauede ne, eine gimi ga akeo pan abei ga oaine bedane, ‘Kule oaroarim ta la madid tadiai,’ ta eine ga ilongo lingemi.”

Iesus ikeo ga taot mambe paeaeanga

7 Iesus ikeo pade bedane, “Sai ngan gimi, oangga ele paeaeanga iboko dadangai, mao imariala ngan sipsip, ga kus ta iluai mulian ga inam, eine ga ikeo pan bedane, ‘Nam manmanae ta dio mado ta ean’? Eine ga ikeo pan bedane mao.

8 Be ei ga ikeo, ‘Dol barikia nononga aea ta kado ag annga. Ta gal ga inam naean ga naun. Ga kus ta eao ean ga un.’

9 Gimi aoangga ei ga ikado posanga kemi pan paeaeanga toa oa ngansa inasi ilinge na? Eine mao.

10 Tota gimi pade, oangga apasala naurata toa ngada ne Deo ibada pagimi, manta akeo bedane, ‘Gai paeaeanga kemi tau mao. Saoa danga gai akado, eine danga toa gai manta akakado.’ ”

Iesus ikado kemi panua sangaul ad dibala kankan

11 Iesus inasi edap ga ila Ierusalem, be ilalala rabu ngan but Samaria aea ga Galili.

12 Ila idudunga ngan tuanga ede, be panua sangaul toa ad dibala kankan tiuot pan, be timadid aluai tede.

13 *Ta tibaba kapei ga ila pan bedane, “Iesus, Maron, uduan gai!”

14 *Be Iesus igera gid ta ikeo, “Gimi ala apasolan tinimi pagid panua tenainga ad.” Idio ta tilalala ga tila, be tinid iuot kemi.

15 Be ede ngan gid igera itin iuot kemi ta iluai mulian, be imemetae ngan soanga Deo ieda.

16 Ei ikor iae ta idol ilabora ga isulug boloma ngan Iesus iae ta ikado posanga kemi pan. Be ei eaba Samaria aea.

17 Idio ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Panua sangaul tiuot kemi na? Be gid lima ga pange sida?

18 Eaba alu ede pade aea ne kekelen iluai mulian ngan soanga Deo ieda, be eaba eta pade mao?”

“Eaba alu ede pade aea ne kekelen iluai mulian ngan soanga Deo ieda.”

19 Ta ikeo pan, “Dae ta la. Lem kadonga lolo matua aea ikado ga tinim iuot kemi.”

Eaba Inat ga iuot masaeai (Mateus 24.23-28,37-41)

20 Gid Parisi tibeta Iesus bedane, “Madonga Deo ibageai ga iuot ngeda?”

Ta ikoli led posanga bedane, “Oangga madonga Deo ibageai iuot, irangrang ngan ageragera ngan matami mao.

21 Ga pade, irangrang ngan panua tikeo bedane mao, ‘Tota nene,’ mao ‘Tota eoa,’ ngansa madonga Deo ibageai ta ienono lolomiai.”

22 Ta ikeo pagid ele aluagau bedane, “Muriai gimi ga lolomi iminmin ngan geranga ado ede toa Eaba Inat imamado, be gimi ga agera mao.

23 *Ta gid panua ga tikeo pagimi, ‘Ega, ei ta eoa,’ mao ‘Ei ta eko.’ Be

* **17:6:** Mt 17.20, 21.21 * **17:13:** Wkp 13.45-46 * **17:14:** Wkp 14.2-3, Mt 8.3-4 * **17:23:** Mk 13.21, Lu 21.8

irangrang ngan gimi alado ga anasi
gid mao.
24 Ngansa ngan ado toaiua Eaba
Inat inam, eine ga iuot lalaede
mambe gla isamil ta igal mariamba
iadag ga iadag.
25 Be mugaeai ngan ado toaiua, ei
ga ibada ieieinga busa, ga gid panua
labone ad ga tipul murid ngan ei.

26 "Gid kadonga lalaede iuotot
ngan ado toaiua Noa imamado, eine
ga iuot pade ngan Eaba Inat ele na-
manga.
27 Gid tianean, ga tiunun, ga
tiuaioai, ga tipapaoai led gergeu
taine, ga ila irangrang ngan ado toa
Noa idudunga oagaeai. Ga kus ta
oanga kapei iuot ta ipamukuru gid
toa ngada oa.

28 *"Ga pade, gid kadonga lalaede
toa iuotot ngan ado toaiua Lot ima-
mado, eine ga iuot pade. Gid tianean,
ga tiunun, ga tiuolol danga sisid, ga
tilongean led danga sisid ga panua
tiuol, ga tiarum annga, ga tikakado
luma.
29 Be ngan ado toa Lot itnan tuanga
Sodom, tota dinga toman ngan pat
kaeau kakatol itaptap buburiai ga
isulug ta ipaeabu ngan gid toa ngada
oa.

30 "Eine ga iuot lalaede toa be-
daoa ngan ado toaiua Eaba Inat iuot
masaeai.
31 *Ngan ado toaiua, oangga sai
imamado luma ipaoeai, be ele danga
sisid ienono luma iloleai, ei manta
iaoa manmanae. Irangrang ngan
isulug ga ila ibada ele danga eta mao.
Ga pade, eaba sai imamado dadan-
gai, irangrang ngan ipul ei mulian
ngan badanga danga eta mao.
32 *Matami nanan Lot iadaoa!
33 *Oangga sai ikisi matua ele
madonga tanoeai, ei ga imate ta ele
madonga iduaea. Be oangga sai igera
ele madonga tanoeai mambe danga
kapei mao ta itnan ga idio, eine ga
ikisi madonga kemi ga ilalala ga ila.
34 Nakeo pagimi, ngan bong toaiua,
panua rua ga tieno ngan mul kelede.
Eine Deo ga ibada ede ga ila, be itnan
ede pade ga idio.
35-36 Be taine rua ga tiluplup ga
tilumulumu wit ipuapua ngan tibur
ede. Deo ga ibada ede ga ila, be itnan
ede pade idio."*
37 Ta ele aluagau tibeta ei bedane,
"Maron, sida?"
Ta ikeo pagid, "Ngan tibur isaoa
burua mate ienono ngan, eine gid
man abalem ga tinam tiluplup."

18

*Oanenga itna ngan eaba patu-
tuinga posanga aea ga asape ede*

1 *Iesus itado oanenga itna ede
pagid ele aluagau ngan pasolannga
mambe gid manta tiraring somisomi
be tikaput ngan mao.
2 Ta ikeo, "Eaba ede patutuinga
posanga aea imamado ngan tuanga
ede. Ei ilolon ngan Deo mao, ga
imata idae ngan eaba eta mao pade.
3 Be asape ede imamado ngan
tuanga toa oa. Ei inaganagam pan
ngan aea gagal ede ta ikeo, 'Patutui
posanga kemi rabu ngan gau ga ag
isat.'
4 "Mole tede eaba toa oa itin ngan
mao, be muriai ikeo iloleai bedane,
'Tautaunga, gau nalolon ngan Deo
mao, ga matag idae ngan eaba eta
mao pade.
5 Be asape toa ne inaganagam pa-
gau somisomi ta ipaieiei gau tau.
Tota gau ga namarum kemi ngan
patutuinga aea posanga, ngan kado
ta ikado ga lolog igagagai.' "
6 Io, Maron ikeo, "Tautaunga
eaba patutuinga posanga aea ne
eaba paeamao, be alongo kemi ele
posanga.

* **17:28:** OM 18.20, 19.25 * **17:31:** Mt 24.17-18 * **17:32:** OM 19.17,26 * **17:33:** Lu 9.24
* **17:35-36:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne bedane: 36 *Panua rua ga timado dadangai. Deo ga ibada ede ga ila, be itnan ede pade ga idio.*
* **18:1:** Kol 4.2, 1Te 5.17

7 Oangga ipatutui asape toa oa aea
posanga bedaoa, eine Deo ga ipatu-
tui posanga ngan ele panua toa isio
gid ne madongan? Ngansa tiansa-
ban ei somisomi bong ga ado. Gimi
aoangga ei ga ikado aea gerei ngan
luanga gid?
8 Nakeo pagimi, ei ga ipatutui ad
posanga manmanae. Be oangga
Eaba Inat iluai mulian ga inam, eine
ga igera kadonga lolo matua aea
ienono tanoeai pade?"

Oanenga itna ngan panua rua tiraring ga ila pan Deo

9 Iesus itado oanenga itna ngan
gid panua edengada toa tiuangga gid
kekelegid tiuot tutui, be matad ibiu
panua padengada. Ta ikeo,
10 "Panua rua tidae ga tila Deo ele
lumaeai ta tiraring. Ede ngan gisirua
eine Parisi, be ede pade eaba takis
aea.
11 Parisi toa oa imadid ta iraring
iloleai bedane, 'O Deo, gau naposa
kemi pago, ngansa gau mambe gid
panua padengada mao. Gau mambe
gid panua lublubnga ad mao, ga gid
panua kadonga sasat ad mao, ga gid
panua arala ad mao, ga mambe eaba
toa ibabada takis ne mao pade.
12 *Gau naplese annga parua ngan
wik ga wik, be somisomi saoa danga
nababada ga aea suknga iuot san-
gaul, eine natenai aea suknga ede ga
ila pago.'
13 *"Be eaba takis aea imadid aluai
tede. Ei maeamaea ei ta itin ngan
imata idae ga ila buburiai mao. Ibin
igogo ta ikeo, 'O Deo, lolom isat ngan
gau. Gau eaba kadonga sasat ag.' "
14 *Ta Iesus ikeo, "Nakeo pagimi,
ngan ado imata toa eaba takis aea
iluai ga ila ele lumaeai, ei iuot eaba
tutui Deo imatai, be eaba toa ede
pade oa mao. Ngansa eaba sai isoa
ieda mulian, Deo ga idol ei ga idio
gadio. Be oangga sai idol ieda mulian
ga isulug, eine Deo ga isoa ieda ga
idae."

Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan
(Mateus 19.13-15, Markus 10.13-16)

15 Idio ta gid panua tital led gergeu
gereirei ga tila pan Iesus ngan ibage
idae ngan gid. Be ele aluagau tigera
bedaoa ta tidaba gid.
16 Be Iesus ibaba gid gergeu ga
tinam pan, ta ikeo pagid ele alua-
gau bedane, "Alongean gid gergeu
ga tinam pagau. Apaidi gid mao.
Ngansa madonga Deo ibageai, eine
togid panua toa bedane.
17 *Nakeo tautaunga pagimi,
oangga sai ilongean Deo ga iman aea
Maron lalaede mambe gid gergeu
toa ne mao, eine ga irangrang ngan
ibada madonga Deo ibageai mao."

Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus
(Mateus 19.16-30, Markus 10.17-31)

18 *Idio ta madidnga ede
ibeta Iesus bedane, "Eaba kemi
paoatainga am, gau ga nakado
mado ngan badanga madonga kemi
somisomi?"
19 Ta Iesus ikeo pan, "Eao oato gau
eaba kemi ngan saoa? Eaba eta pade
kemi mao. Deo kekelen ei eaba kemi.
20 *Be eao oatai ngan Deo ele apu.
Ikeo ga bedane, 'Irangrang ngan eao
kado arala ta paeabu ngan oainga
mao. Irangrang ngan eao pamate
eaba ede pade mao. Irangrang ngan
eao lublub mao. Oangga eao ma-
did ngan posanga, irangrang ngan
eao pakaka mao. Manta lolon ngan
tamam ga tnam.' "
21 Ta eaba toa oa ikeo, "Mugaeai
gau kakauede ga irangrang ngan
labone, gau nanasnasi gid apu toa
ngada ne."
22 Iesus ilongo toa bedaoa ta ikeo
pan, "Lem idil kelede imata karanga
maitne. Longean lem danga sisid toa
ngada na ga panua tiuolol, ga kus
ta bada lem pat ta oade ga ila pagid
panua lululunga ad. Eao kado toa

* **18:12:** Ais 58.1-4, Mt 23.23 * **18:13:** Sng 51.1 * **18:14:** Mt 23.12 * **18:17:** Mt 18.3 * **18:18:** Lu 10.25 * **18:20:** IM 20.12-16, Lo 5.16-20

bedaoa, ta lem danga sisid kemikemi
ga ienono buburiai. Ga kus ta nam
nasi gau."
23 Be eaba toa oa ilongo posanga
toa ne ta ilolo isat kapei, ngansa ele
danga sisid busa tau.
24 Be Iesus imata inono ei be ilolo
isat ta ikeo, "Eine kulupu tau ngan
gid panua toa led danga sisid busa,
ngan tibada madonga Deo ibageai.
25 Oangga kamel itoba ngan ipu-
rususu ngan salumu aea baba, eine
ga kulupu ngan ei, mao madongan?
Be kulupu ga kulupu tau ngan eaba
sai toa ele danga sisid busa, ngan
ibada madonga Deo ibageai."
26 Be gid panua tilongo bedane ta
tibeta, "Tota sai irangrang ngan Deo
ibada ei mulian?"
27 Ta ikeo, "Saoa kadonga gid
eababa tirangrang ngan tikado mao,
eine Deo irangrang ngan ikado."
28 Be Petrus ikeo, "Ega, gai atnan
lemai danga sisid toa ngada oa ta
anam anasi go!"
29 Ta ikeo pagid, "Nakeo tautaunga
pagimi, sapadua tiuangga madonga
Deo ibageai eine danga kapei tau ta
titnan led luma, ga adaoad, ga ad
kapeipei ga ad kakakau, ga tnad ga
tamad, ga led gergeu,
30 eine ga tibada danga busa tau
ngan led madonga labone tanoeai
ga iasal led madonga mugaeai aea.
Be muriai pade ga tibada madonga
kemi somisomi."

Iesus iposa patol aea ngan ele matenga ga daenga mulian
(Mateus 20.17-19, Markus 10.32-34)

31 *Iesus ibada ele aluagau sangaul
igegea rua ga tila rol, ta ikeo pagid
bedane, "Ega, gita talalala ga tala
Ierusalem, ta posanga toa ngada ne
gid panua tibada Deo iaoa tibode
ngan Eaba Inat, eine ga iuot tau-
taunga.
32 *Eine ga tidol ei ga idae pagid
alu padengada bagedeai, ta gid ga
tigalinge ngan ei, ga tikado paeamao
ngan ei, ga tipla ei,
33 ga timuimui ei, ga kus ta tipa-
mate ei. Be ngan ado tol aea, eine ga
idae mulian."
34 *Be ele aluagau tiuatai ngan
posanga toa ne ipu mao. Ienono
mumulnga ngan gid, ta irangrang
ngan laborad ibada kemi saoa danga
toa iposaposa ngan oa mao.

Iesus ikado kemi eaba ede imata susu su
(Mateus 20.29-34, Markus 10.46-52)

35 Iesus ipaboloma tuanga Ieriko,
be eaba ede imata susu su imamado
edap isaleai, be igaugau pat pagid
panua.
36 Ei ilongo gid ipom tilalala ga
tinam, ta ibeta ngan saoa danga iuot.
37 Ta tipalongo ei mambe Iesus
Nasaret aea ta ilalala ga inam.
38 Tota ibaba ta ikeo, "Iesus, Devit
itub,* uduan gau!"
39 Be gid panua tilalala ga timuga,
tidaba ei ta tikeo, "Mumun!"
Be ei ibaba kapei ga kapei pade ta
ikeo, "Devit itub, uduan gau!"
40 Io, Iesus iae tor ta ikeo ga tibada
eaba toa oa ga inam pan. Ei inam
boloma, ta ibeta ei,
41 "Eao kim nakado mado ngan
eao?"
Ta ikeo, "Maron, gau nakim matag
pal pade."
42 Ta Iesus ikeo pan, "Tota matam
pal. Lem kadonga lolo matua aea
ikado ga matam iuot kemi pade."
43 Mole mao, igeragera pade ta
inasi Iesus, be isoasoa Deo ieda.
Be gid ipom tigera toa bedaoa, ta
tipakuru ngan Deo.

19

Iesus ila Sakius ele lumaeai

1 Iesus idudunga Ieriko ta ilalala
tuanga iloleai ga ila.
2 Be eaba ede ieda Sakius imamado
toa eoa. Ei madidnga togid panua
takis ad, ga ele danga sisid busa.

* **18:31:** Lu 24.44 * **18:32:** Lu 9.22,44 * **18:34:** Mk 9.32 * **18:38:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.*

3 Ei ikim igera Iesus ei eaba
madongan, be irangrang mao,
ngansa ei bolobolo, be ipom kapei
tau.
4 Tota ilado ga imuga ta idae abei
fik ngan geranga ei, ngansa teta pade
Iesus inasi edap toa oa.

5 Iesus iuot ngan tibur toa oa,
ta imata idae ta ikeo pan bedane,
“Sakius, sulug manmanae ga nam,
ngansa labone gau ga nanam na-
mado lem lumaeai.”

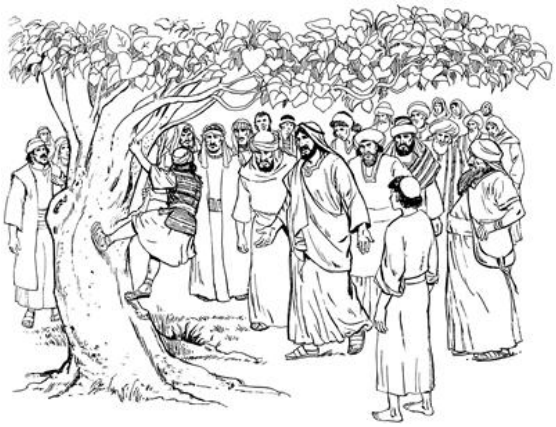

“Sakius, sulug manmanae ga nam.”

6 Tota isulug manmanae ta ibada ei
ga ila, be itin igelgel.

7 *Be gid panua toa ngada oa tigera
bedaoa ta ngun ga ngun ta tikeo, “Ei
ila iarai pan eaba kadonga sasat aea
ele lumaeai.”

8 *Idio ta Sakius idae imadid ta
ikeo pan Maron bedane, “Maron,
ega, gau ga napoga leg danga sisid
toa ngada ne, ta iadag ila pagid
panua lululunga ad. Be oangga na-
pakaka eaba eta ngan badanga ele
danga sisid, eine ga nakoli papange
ga ila pan.”

9 *Ta Iesus ikeo ngan ei bedane,
“Labone Deo ibada mulian gid
panua ngan luma toa ne. Ngansa
eaba toa ne, ei pade iaoa kelede pan
Abraam.
10 *Ngansa Eaba Inat inama ngan
ilonga gid panua tisususu ta ibada
gid mulian.”

Oanenga itna ngan gid paeaeanga tibada pat
(Mateus 25.14-30)

11 Gid ipom tilongolongo Iesus ele
posanga, be ei isalangan ele posanga
ta itado oanenga itna ede pagid,
ngansa ei ipaboloma Ierusalem,
ta gid panua tiuangga teta pade
madonga Deo ibageai ga iuot.
12 Tota ikeo, “Madidnga kapei ede
iuangga ila ngan tuanga ede aluai,
ngan tidol ei ga iuot ad maron kapei,
ga kus ta iuangga iluai mulian.
13 Be mugaeai ngan ele langa,
ibaba ele paeaeanga sangaul ga
tinam pan ta idol pat gol* ga idae
gid kelede kelede bagedeai. Ta ikeo
pagid, ‘Akado naurata ngan pat toa
ne ga irangrang ngan naluagau mu-
lian.’
14 “Be tibur toa oa aea panua lolod
paeamao ngan ei, ta tisula led panua
iaoa ede ga tinasi ei ta tikeo pan aea
madidnga bedane, ‘Gai tinimai ngan
eaba toa ne imadid ga imugamuga
ngan gai mao.’
15 “Be mao. Ei iuot ad maron
kapei ta iluai mulian. Ga kus ta
ikeo, ‘Ababa gid paeaeanga toa mu-
gaeai nadol pat ga idae bagedeai, ta
naoatai ngan pat aea tlannga iuot
madongan.’
16 “Io, eaba toa imuga oa inam
ta ikeo, ‘Maron, lem pat gol toa ne
ipupulou ga iuot sangaul.’
17 *“Ta ikeo pan, ‘Kemi tau! Eao
paeaeanga kemi. Eao matam tutui
ngan danga sisid pidaede, tota eao ga
mariala ngan tuanga sangaul.’
18 “Idio ta eaba ede pade inama ta
ikeo, ‘Maron, eao lem pat gol toa ne
ipupulou ga iuot lima.’
19 “Ta ikeo pan paeaeanga toa ne
bedane pade, ‘Eao ga mariala ngan
tuanga lima.’
20 “Be eaba tol aea inama ta ikeo,
‘Maron, gera, eao lem pat gol toa

* **19:7:** Lu 15.2 * **19:8:** IM 22.1, Nam 5.6-7 * **19:9:** Lu 13.16, PA 16.31 * **19:10:** Lu 15.4, Ins 3.17, 1Ti 1.15 * **19:13:** Pat gol toa maron idol ga idae gid paeaeanga kelede kelede bagedeai oa eine mambe eaba aea olnga ngan naurata ngan taiko tol. * **19:17:** Lu 16.10

bada pagau ne, naluga ngan malo
kakauede.
21 Ngansa namataud eao. Eao lem
kadonga naurata ne oanaoana tau.
Ngan tibur toa eao earum annga
ngan mao, eao kulekule gid annga.
Be eao babada pat iuotot ngan nau-
rata togid panua padengada.'
22 "Be ikeo pan, 'Eao paeaeanga
paeamao! Eao lem posanga ipasolan
lem idil paeamao, ta gau ga napanas
go ngan. Eao keo ga oatai mambe
gau leg kadonga naurata oanaoana
tau, ta nakulekule annga ngan tibur
toa naearum mao, ga nababada pat
iuotot ngan naurata togid panua
padengada. Eine tautaunga?
23 Tota eao kamado dol leg pat ga
idudunga ngan luma pat aea mao?
Toa bedaoa ta oangga naluagau, eine
ga nabada aea tlannga pade, be eine
mao.'
24 "Ta ikeo pagid panua toa timad-
madid boloma bedane, 'Abada pat
gol toa ibageai na ga ila pan eaba ede
pade toa ele pat gol sangaul.'
25 "Be tikeo pan, 'Maron, ei ele pat
gol sangaul o.'
26 *"Ta ikeo, 'Nakeo pagimi,
oangga sai ele danga sisid ienono,
gau ga napan etangada pade ga ila
pan. Be oangga sai ele danga eta
mao, saoa danga ei ikikisi, eine ga
nabada mulian pan.
27 Be gid ag miri itamatama toa
tinid ngan naman ad maron mao,
abada gid ga tinam ta apamate gid
toa matageai ne.' "
28 Iesus ikado posanga toa ne
ga kus ta ilalala ga imuga ga ila
Ierusalem.

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei

(Mateus 21.1-11, Markus 11.1-11, Ioanes 12.12-19)

29 Iesus ipaboloma tuanga Betpage
ga Betani, boloma ngan bereo tiuato
Oliv. Ta isula ele aluagau rua ga tila
30 ta ikeo, "Gimirua ala ngan
tuanga ga matadai ne, ta oangga ala
aot, eine ga agera donki daenga pau
ede toa eaba eta idae ngan maitne be
tikaukau ngan oaro. Apola aea oaro
ta abada ga inam.
31 Be oangga eaba eta ibeta
gimirua, 'Ikamado ga apola aea
oaro?' ta akeo pan bedane, 'Maron
ele naurata ngan.' "
32 Io, isula gisirua ga tila ta tigera
danga toa ngada oa mambe ikeo pag-
isirua ngan.
33 Idio ta tipola aea oaro, be donki
itamatama tibeta gid, "Ikamado ga
apola aea oaro?"
34 Ta gisirua tikeo, "Maron ele nau-
rata ngan."
35 Idio ta tidada ga ila pan Iesus, be
titado led pononga mamarae ga idae
donki ipaoeai, ta tilua Iesus ga idae
imado ngan.
36 Ei ilalala ga ila, be gid ipom tilalo
led pononga mamarae edapeai.
37 Idio ta ila boloma ngan edap
aea sorirnga ngan bereo Oliv, ta ele
aluagau busa tau tinid igelgel. Matad
nanan gid uisinga busa tigera, ta
timemetae ngan soanga Deo ieda.
38 *Ta tikeo,

"Maron Deo ipamatua maron kapei
toa inama ngan ei ieda ne!"
"Deo ilolo itarui ngan gita!
Tasoa Deo ieda toa imamado
gadae tau!"

39 Be gid Parisi edengada toa ipom
lolodeai oa tikeo pan bedane, "Eaba
paoatainga am, daba lem aluagau!"
40 Be ikeo, "Nakeo pagimi, oangga
gid mumun, eine gid patpat ga tin-
gangar."

Iesus itang ngan tuanga Ierusalem

41 Iesus ipaboloma tuanga
Ierusalem ta igera, be itang ngan
42 ta ikeo, "Man ga gimi aoatai
labone ngan Deo ele edap lolo tarui
aea toa isaoa ngan gimi! Be labone
edap toa ne imumul ngan matami.
43 Ngansa ado ede muriai ga inam,
ami miri itamatama ga tisuk pat

* **19:26:** Mt 13.12, Lu 8.18 * **19:38:** Sng 118.26, Lu 2.14

iman daedaenga ngan lemi tuanga
aea ala, ta tianliunga ngan raunga
gimi.
44 *Eine ga tipaeabu ngan lemi
tuanga ga gimingada lemi gergeu. Be
eine ga titnan pat eta ga idae tatan
pat eta pade mao. Eine ga tirepe
toa ngada oa ga isulug. Eine ga
tikado danga toa ngada ne ngansa
gimi aoatai mao ngan ado toa Deo
inama ngan luanga gimi."

Iesus isere gid panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(Mateus 21.12-17, Markus 11.15-19, Ioanes 2.13-22)

45 Iesus idudunga ngan Deo ele
luma aea ala ta isere gid panua toa
tilongean led danga sisid ga panua
tiuolol.
46 *Ta ikeo pagid, "Deo ele laulau
aea posanga bedane, 'Gau leg luma
iman luma raring aea.' Be gimi apul
ga iman baba mumulnga aea togid
panua lublubnga ad."
47 *Be ado ga ado, Iesus ipapaoatai
gid ipom toa gadudunga ngan Deo
ele luma aea ala. Be gid madid-
nga tenainga ad ga apu ad ga gid
kapeipei togid Iuda tiloilo edap ngan
pamatenga ei.
48 Be led edap eta mao, ngansa gid
ipom lolod ikim tau ngan longonga
ele posanga.

20

Gid madidnga tibeta Iesus ngan sai isula ei ngan kadonga naurata
(Mateus 21.23-27, Markus 11.27-33)

1 Ado ede Iesus ipapaoatai gid
ipom gadudunga ngan Deo ele luma
aea ala ta ipapaola ato kemi ga ila
pagid. Be gid madidnga tenainga ad
ga apu ad toman ngan gid kapeipei
togid Iuda timadid boloma pan
2 ta tikeo, "Keo pagai, sai idol nau-
rata toa ne ga idae bagemeai ta isula
go ngan aea kadonga?"
3 Ta ikoli led posanga bedane, "Gau
pade ga nabeta gimi ngan posanga
ede ga oaine, ta akeo pagau.
4 Paliliunga toa Ioanes ikakado
mugaeai, eine inam buburiai ga
inam, mao inam pagid eababa?"
5 Be tiraurau posanga pol ngan
gid ta tikeo, "Oangga takeo ga inam
buburiai ga inam, eine ga ikeo ga,
'Ikamado ga lolomi matua ngan ei
mao?'
6 Be oangga takeo ga inam pagid
eababa, eine gid ipom ga tirau-
rau gita ngan pat, ngansa gid tiadi
mambe Ioanes ibada Deo iaoa tau-
taunga."
7 Ta tikoli ele posanga bedane, "Gai
aoatai mao ngan inam sida ga inam."
8 Ta Iesus ikeo pagid, "Goibe, gau
pade ga nakeo pagimi mao ngan sai
isula gau ngan kadonga naurata toa
ne."

Oanenga itna ngan panua papaea-mao tiboko ngan dadanga oain
(Mateus 21.33-46, Markus 12.1-12)

9 *Iesus itado oanenga itna pagid
ipom bedane, "Eaba ede iarum
dadanga oain ta idol dadanga toa
oa ga idae pagid ele panua naurata
ad bagedeai. Ga kus ta ila idio ngan
tibur ede pade mole.
10 Idio ta oain aea laoe iuot, ta isula
ele paeaeanga ede ga ila pagid panua
naurata ad ngan badanga oain itau-
tau etangada ga inam pan. Be gid
panua naurata ad tirau ei ta tisere ei
ga iluai sapaean.
11 Idio ta dadanga itama isula ele
paeaeanga ede pade, be tirau ei pade
ga tipamaeamaea ei ta tisere ei ga
iluai sapaean.
12 Ga kus ta isula ele paeaeanga tol
aea ga ila, be tipaeabu ngan ei pade
ta titado ei ga iuot ga ila.
13 "Idio ta dadanga itama ikeo,
'Gau ga nakado mado? Eine ga na-
sula natug toa nakim ei. Be gid ga
tilolon ngan ei, mao madongan?'
14 "Be gid panua naurata ad tigera
ei ta tiposa pol ngan gid bedane,

* **19:44:** Lu 21.6 * **19:46:** Ais 56.7, Jer 7.11 * **19:47:** Lu 21.37 * **20:9:** Ais 5.1

‘Eaba toa ne muriai ga ibada danga sisid toa ngada ne ton itama. Tarau ei ga imate, ta danga sisid toa ngada ne ga iman leda!’

“Tarau ei ga imate, ta danga sisid toa ngada ne ga iman leda!”

15 Tota titado ei ga ila gaot ngan dadanga aea ala ta tirau ei ga imate.

“Be gimi aoangga dadanga itama ga ikado mado ngan gid panua naurata ad toa oa?
16 Eine ga inam ta ipaeabu ngan gid ta idol dadanga toa oa ga idae pagid panua padengada bagedeai.”

Io, gid panua tilongo posanga toa ne ta tikeo, “Oe, kadonga toa ne, manta iuot mao!”

17 *Be Iesus imata inono gid ta ikeo, “Tota ikamado ga Deo ele laulau aea posanga bedane,

“ ‘Pat toa ne, gid panua tikakado luma tiuangga eine paeamao ta titado ga iduaea.
Be labone iman luma aea kisinga’?

18 *Sapadua titap ga tidae ngan pat toa ne, eine gid ga krau ga krau ga tirumrum, be oangga pat toa ne itap ga idae ngan eaba sai, eine ga ibib ei ga imaraka.”

19 Io, ngan ado imata toa oa gid madidnga apu ad ga tenainga ad tiloilo edap ngan lukunga ei, ngansa tiuatai mambe ei itado oanenga itna toa ne ngan gid, be timataud gid ipom.

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa?
(Mateus 22.15-22, Markus 12.13-17)

20 *Gid madidnga tenainga ad ga apu ad matad ingitngit Iesus ta tisula panua edengada taleleannga ad toa tipakaka mambe gid panua kadonga tutui ad. Tikado bedaoa ngansa tikim tigera ei ikado posanga idil eta paeamao, ta irangrang ngan tipamadid ei ngan posanga ta tidol ei ga idae gavana ibageai.
21 Ta tibeta ei bedane, “Eaba paoatainga am, gai aoatai mambe lem posanga ga lem paoatainga itutui, be eao kado kadonga bagbage kelede mao ga mao tau, be somisomi eao nasi posanga tautaunga ta papaoatai gid panua ngan Deo ele edap.
22 Be keo pagai, eine tutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa, mao madongan?”

23 Be ei iuatai mambe maed ruangada ta ikeo pagid,
24 “Apasolan pat eta pagau. Sai ianun ga ieda ienono ngan?”

Ta tikeo, “Kaisa ianun ga ieda.”

25 Ta ikeo pagid, “Tota danga ton Kaisa, abada ga ila pan Kaisa, be danga ton Deo, abada ga ila pan Deo.”
26 Be toa ipom matadeai oa, tirangrang ngan tiuot ngan ele posanga idil eta paeamao mao. Tota gid mumun be timatala ngan ele posanga.

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan matenga ga daenga mulian
(Mateus 22.23-33, Markus 12.18-27)

27 Be Sadiusi edengada, toa tikeo ga gid panua matemate tirangrang ngan tidae mulian mao, tila boloma pan Iesus
28 *ta tibeta ei bedane, “Eaba paoatainga am, Moses ibode apu ede pagita ta ikeo ga oangga eaba eta itar kapei imate ta itnan iadaoa ga idio, be ele gergeu eta mao, manta itar

* **20:17:** Sng 118.22 * **20:18:** Ais 8.14-15 * **20:20:** Lu 11.54 * **20:28:** Lo 25.5

kakau toa oa iuai ele asape ta tipopo
aea kolinga eta.
29 Be mugaeai, arangaranga lima
ga rua ngan iaoa ede timamado. Ad
lautabe iuai taine, ga kus ta imate be
tipopo gergeu eta mao.
30 Idio ta itar kakau atange iuai
taine toa oa, be ei pade imate.
31 Ga kus ta itar kakau tol aea iuai
ei, ta ei pade imate toa bedaoa. Be
ngan kadonga lalaede toa ne, panua
toa lima ga rua oa timate be tipopo
gergeu eta mao.
32 Ga kus ta taine pade imate.
33 Tota ngan ado toaiua, oangga gid
matemate tidae mulian, eine taine
toa ne ga iman sai iadaoa? Ngansa
gid toa lima ga rua oa tiuai ei."

34 Ta Iesus ikeo pagid, "Gid panua
labone ad tiuaioai ga tipapaoai led
gergeu taine.
35 Be gid panua toa Deo ikeo ga
tirangrang ngan tidae mulian ngan
ado toaiua, eine ga tiuaioai mao, ga
tipapaoai led gergeu mao pade,
36 ngansa irangrang ngan timate
pade mao. Ngansa gid tiuot lalaede
mambe gid anggelo. Deo ipei gid
mulian ngan matenga, ta timan ei ele
gergeu.
37 *Be Moses pade ipasolan gita
mambe gid matemate tidae mulian.
Ngan titnga ngan abei kakauede
irarabal, ei ikeo ga Maron eine 'Deo
ton Abraam ga Aisak ga Iakop.'*
38 Ei Deo togid panua matemate
mao. Be ei Deo togid panua matad
bibita. Ngansa ngan ei imata, panua
toa ngada oa matad bibita."

39 Idio ta madidnga edengada apu
ad tikeo ga, "Eaba paoatainga am,
eao koli posanga ne kemi."
40 Be gid panua toa ngada oa
timataud ngan betanga ei ngan
posanga eta pade.

Iesus ibeta gid ipom ngan Kristus ei iaoa kelede pan sai
(Mateus 22.41-46, Markus 12.35-37)

41 Iesus ibeta gid ipom bedane,
"Ikamado ga panua tikeo ga Kristus†
ga iuot ngan iaoa kelede pan Devit?
42 *Ngansa ngan Laulau Baunga
aea, Devit pade ikeo bedane,

" 'Maron Deo ikeo pan ag Maron
bedane:
"Eao dio mamado ngan bageg
oatai
43 ga irangrang ngan nadol am miri
itamatama
ga tidio aem ibuloloeai." '

44 Ega, Devit pade iuato ei 'Maron,'
tota ei ga iuot ngan iaoa kelede pan
Devit madongan?"

Iesus ipabib ele aluagau led ngan gid madidnga apu ad
(Mateus 23.1-36, Markus 12.38-40)

45 Gid ipom tilongolongo Iesus ele
posanga, be ikeo pagid ele aluagau
bedane,
46 "Gimi agabit kemi ngan gid ma-
didnga apu ad. Gid tikim tau ngan
dolnga pononga mamarae ga tilalala
alele. Ga oangga tila ngan tibur oalo
aea, tikim gid panua tikeo 'ado kemi'
pagid ga tilolon ngan gid. Ga oangga
tila ngan luma raring aea ga tila
ngan gid eaneannga, tikim tau ngan
badanga mul kemikemi togid panua
edad kapeipei.
47 Be tipakaka gid asapsape ta
tibabada sapaean led luma ga danga
sisid. Ga kus ta tiraring mamarae,
be led raring pakakanga aea. Be
muriai gid ad panasnga ga paeamao
ga paeamao tau."

* **20:37:** IM 3.6 * **20:37:** Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru, ei ga ikeo ga *mugaeai ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.*
† **20:41:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ga Devit itub ngan Mt 1.16.* * **20:42:** Sng 110.1

21

Asape lululunga aea idol ele tenainga ga ila pan Deo
(Markus 12.41-44)

1 Iesus imata idae ta igera gid
panua toa led danga sisid busa tidol
led tenainga ga idudunga ngan apou
tenainga aea toa Deo ele lumaeai.
2 Be igera asape lululunga aea ede
idol ele pat gereirei rua.
3 *Ta ikeo, "Nakeo tautaunga pag-
imi, asape lululunga aea toa ne ele
tenainga toa idol oa iasal gid toa
ngada oa led tenainga.
4 Ngansa gid toa ngada oa led
danga sisid busa, ta tipota ilia iman
led tenainga. Be asape toa ne ele
danga sisid imata karanga mao, be
idol ele pat madonga aea toa ngada
oa ga kus."

Iesus ikeo ga muriai ga tirepe Deo ele luma
(Mateus 24.1-2, Markus 13.1-2)

5 Idio ta panua edengada tiposa
pan Iesus ngan Deo ele luma idanga
sisid kemikemi tikado ngan pat
toman ngan gid danga toa panua
titenai ga ila pan Deo. Be Iesus ikeo,
6 *"Gid danga toa gimi agera ne,
ngan ado ede muriai, gid panua ga
titnan pat eta ga idae tatan pat eta
pade mao. Eine ga tirepe toa ngada
ne ga isulug."

Iesus ikeo ga kadonga kulupulupu ga iuot
(Mateus 24.3-14, Markus 13.3-13)

7 Idio ta Iesus ele aluagau ti-
beta ei bedane, "Eaba paoatainga
am, kadonga toa ne ga iuot ngeda?
Be saoa kilala ga iuot ta ipasolan
mambe gid danga toa ne teta pade ga
iuot?"
8 Ta ikeo, "Gimi agabit kemi. Ngan
kado ta eaba eta ipakaka gimi.
Ngansa panua busa ga tinama ngan
gau edag ta tikeo ngan gid mulian
bedane, 'Gau eaba toa Deo isula gau.'
Ga padengada ga tikeo, 'Ado muriai
ga muriai tau tota iuot ne.' Be iran-
grang ngan gimi ala anasi gid mao.
9 Be oangga gimi alongo ato ngan
paraunga ga ngan panua tiparau ta
tibada gavman imul, amataud mao.
Ngansa gid paraunga toa bedane ga
iuotot ga imuga, be ado muriai ga
muriai tau ga iuot maitne."
10 Ta Iesus ikeo pagid, "Alu ede ga
tiparau pagid alu ede pade, ga maron
kapei ede ele panua ga tiparau pagid
panua ton maron kapei ede pade.
11 Be nauruge kapeipei, ga
sapanga, ga dibala kapeipei gau
iuotot ngan tibur edengada. Be gid
kadonga ga iuot ta ipamataud gid
panua, ga gid kilala kapeipei ga
iuotot mariambai.
12 "Be mugaeai ngan danga toa
ngada ne, gid panua ga tigera
mambe lolomi matua ngan gau edag
ta tiluku gimi, ga tipaieiei gimi, ga
tipamadid gimi ngan posanga toa gid
luma raring aea iloleai, ta tidol gimi
ga adudunga ngan luma panasnga
aea. Ga pade, gid ga tipamadid
gimi ngan posanga pagid mamaron
kapeipei ga gavana matadeai.
13 Be kadonga toa ne ga iman lemi
edap ngan pamatuanga leg posanga
ga ila pagid.
14 *Be manta arau posanga lolo-
miai, ngan gimi ga lolomi ede ga ede
ngan saoa edap aoangga anasi ngan
kolinga led posanga solsolnga mao.
15 *Ngansa gau ga nadol posanga
aoamiai ga oatainga kemi labo-
ramiai, ta irangrang ngan ami miri
itamatama tiasal mao ga tiple lemi
posanga mao pade.
16 *Be tnatnami ga tamtamami ga
ami kapeipei ga ami kakakau ga so-
bosobomi ga oaeoaemi gau tidol gimi
ga adae pagid ami miri itamatama
bagedeai, ta gid ga tipamate eden-
gada ngan gimi.
17 Be panua toa ngada ne ga lolod
itola ngan gimi, ngansa lolomi matua
ngan gau edag.

* **21:3:** 2Ko 8.12 * **21:6:** Lu 19.44 * **21:14:** Lu 12.11-12 * **21:15:** PA 6.10 * **21:16:** Mt 10.21-22

18 Be Deo ga imariala kemi ngan
gimi ta irangrang ngan danga eta
ipaeabu ngan launimi idil eta mao.*
19 Be oangga amadid matua, eine
ga abada madonga kemi."

Iesus ikeo ga muriai panua ga tipaeabu ngan tuanga Ierusalem
(Mateus 24.15-21, Markus 13.14-19)

20 Iesus ikeo pade bedane, "Be
oangga gimi agera gid panua pa-
raunga ad tinam tianliunga ngan
tuanga Ierusalem, tota gimi ga
aoatai, teta pade ga tipaeabu ngan
ga paeamao tau.
21 Ngan ado toaiua, gid panua
timamado Iudea manta tiaoa ga tila
bereoeai, be gid panua timamado
gadudunga ngan tuanga Ierusalem
manta titnan tuanga ga idio, be gid
panua timamado tiburiai irangrang
ngan tiluagid mulian tuangai mao.
22 *Ngansa ado toa oa eine ado
panasnga aea, ta iparangrang Deo
ele laulau aea posanga toa ngada oa
ga iuot tautaunga.
23 Be paeamao tau ngan gid taine
apapanga ga gid pinapina ngan ado
toaiua. Ngansa kadonga kulupu tau
ga iuot ngan tibur kapei Iudea, ta
kadonga lolo bake aea ga iuot ngan
gid Iuda toa ngada oa.
24 *Eine gid Iuda busa ga timate
ngan didi, be tipaeaoa padengada ga
tila timan paeaeanga sapaean togid
alu toa ngada ne tanoeai. Be gid
alu padengada ga tipakiukiu tuanga
Ierusalem ga ila irangrang ngan ado
toa Deo isio ngan Ierusalem ienono
gid alu toa oa bagedeai pade mao."

Muriai Eaba Inat ga inam
(Mateus 24.29-31, Markus 13.24-27)

25 *Iesus ikeo pade bedane, "Be
muriai gid kilala ga iuotot ngan ado
ga taiko ga gigima. Be tanoeai, gid
alu toa ngada ne ga lolod ede ga
ede ga lolod isal alele ngan tad iaoa
ingongo ga aea ngalu kapeipei idio
ga idae.
26 Be gid panua ga timate lebolebo
ngansa timataud ga lolod alele ngan
gid danga iuangga iuotot tanoeai,
ngansa gid danga kapeipei mari-
ambai ga inogonogoi.
27 *Ta ngan ado toaiua, gid panua
ga tigera Eaba Inat isulug ga inam
ngan laulau toman ngan iura ga ele
taranga kapei.
28 Be oangga gid danga toa ne
iuot ga imuga, gimi adae amadid ta
matami idae, ngansa teta pade Deo
ga ibada gimi mulian pagid ami isat
bagedeai."

Gimi abada oatainga ngan abei fik
(Mateus 24.32-35, Markus 13.28-31)

29 Idio ta Iesus itado oanenga itna
ede pagid ga bedane, "Agera abei fik
ga gid abei toa ngada ne.
30 Oangga agera ilaun papau iuo-
tot, eine gimi aoatai, teta pade ado
aea sau ga iuot.
31 Toa bedaoa pade, oangga agera
gid danga toa ne iuotot, eine gimi
aoatai, teta pade madonga Deo
ibageai ga iuot.
32 "Nakeo tautaunga pagimi, gid
panua ado toa ne ad ga timate
maitne, be kadonga toa ngada ne ga
iuot.
33 Mariamba ga tano ga isapa, be
irangrang ngan leg posanga isapa
mao ga mao tau."

Manta agabit kemi

34 Iesus ikeo pade bedane, "Be
manta agabit kemi, ngan kado ta eau
matua idada gimi ta anasi kadonga
mangamanga togid panua ununnga
ad. Be agabit kemi, ngan kado
ta lolomi ede ga ede ngan lemi
madonga tanoeai, ta kadonga toa ne
idada gimi. Toa bedaoa ta ado toaiua
ipatogran gimi

* **21:18:** Iesus ikeo ngan launida, be ele posanga ipu eine mambe danga eta irangrang ngan ipaeabu ngan tautaudida mao. * **21:22:** Jer 5.29, 46.10, Hos 9.7 * **21:24:** Sng 79.1, PM 11.2 * **21:25:** Ais 13.10, Ese 32.7, Jol 2.31, PM 6.12-13 * **21:27:** Dan 7.13, Mt 26.64, PM 1.7

35 mambe pitpit isai gaea man-
manae tau. Ngansa ado toa ne ga
iuot ngan gid panua ngan tibur toa
ngada ne tanoeai.
36 Be manta matami arar somisomi
ga araring, ta irangrang ngan gimi
aeaoa ngan gid danga toa ngada ne
iuangga iuotot ta arangrang ngan
amadid Eaba Inat imatai."
37 Io, ado ga ado Iesus ipapaoatai
gid ipom toa Deo ele lumaeai, be
bong ga bong ila imado ngan bereo
toa tiuato Oliv.
38 Be gaisala rumaruma, gid panua
tisogou ga tila Deo ele lumaeai ngan
longonga ele posanga.

22

*Iudas iposa tautaunga ngan dol-
nga Iesus ga idae gid madidnga
bagedeai*
*(Mateus 26.1-5,14-16, Markus
14.1-2,10-11, Ioanes 11.45-53)*
1 Be ngan ado toaiua, eaneannga
ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao
inam boloma. Ado imuga ngan
eaneannga toa oa tiuato Pasova.
2 Be gid madidnga tenainga ad ga
apu ad tiloilo edap eta ngan tipae-
abu ngan Iesus, ngansa timataud gid
ipom.
3 *Be aluagau ede ngan gid san-
gaul igegea rua, Iudas toa tiuato ieda
ede pade Iskariot, Satan idudunga
iloleai.
4 Ta ei ila pagid madidnga tenainga
ad ga gid madidnga toa timariala
ngan Deo ele luma, ta iposa pagid
ngan dolnga Iesus ga idae bagedeai.
5 Ta gid tinid igelgel ta tirau
posanga ngan badanga pat silva ga
ila pan.
6 Tota ilongo ta iloilo ado kemi
eta ngan dolnga Iesus ga idae
bagedeai, be iuangga ikado pagid
ipom matadeai mao.

*Iesus ele aluagau tikoromot danga
sisid eaneannga Pasova aea*
*(Mateus 26.17-25, Markus 14.12-
21, Ioanes 13.21-30)*
7 *Idio ta ado eaneannga aea iuot
ngan gid Iuda tian Bret aea Yis
Ienono ngan Mao. Be manta titotoi
sipsip Pasova aea ngan ado toaiua.
8 Ta Iesus isula Petrus ga Ioanes
ta ikeo pagid, "Gimirua ala ta akado
annga Pasova aea ngan gita taean."
9 Ta tikeo pan, "Be eao kim gai ala
sida ta akado annga?"
10 Ta ikeo pagisirua, "Ega, oangga
ala adudunga tuanga iloleai, eine ga
aot ngan eaba ede ibisi ulo eau aea.
Gimirua anasi ei ta ala adudunga
ngan luma isaoa ei idudunga ngan.

"Gimirua anasi ei ta ala adudunga ngan luma
isaoa ei idudunga ngan."

11 Ta akeo pan luma itama, 'Eaba
paoatainga aea iuangga ibeta go be-
dane: Lem bobo kaluae aea sida,
ngan ei ian annga Pasova aea toman
ngan ele aluagau?'
12 Ta ei ga ipasolan gimirua ngan
bobo kapei ede ienono pan gadae
luma iloleai. Aea popou ga mul
ienono motean. Gimirua akado an-
nga Pasova aea tota eoa."
13 Io, gisirua tila ta tigera danga toa
ngada oa lalaede mambe ikeo pagid
ngan. Tota tidio tikado annga Pasova
aea.

*Iesus ipan ele aluagau ngan bret
ga oain*
*(Mateus 26.26-30, Markus 14.22-
26, 1 Korin 11.23-25)*
14 Ado imata eaneannga aea iuot,
ta Iesus imamado popouiai toman
ngan ele panua ato ad.
15 Ta ikeo pagid, "Gau lolog ikim
tau ngan eannga annga Pasova aea
toa ne toman ngan gimi, mugaeai
ngan nabada ieieinga.

* **22:3:** Ins 13.2,27 * **22:7:** IM 12.1-27

16 Ngansa nakeo pagimi, irangrang
ngan naean annga toa ne pade mao
ga ila irangrang ngan eaneannga toa
ne ipu iuot tautaunga muriai, ta gi-
taingada tamamado Deo ibageai."
17 Idio ta ibada loba ta iposa kemi
pan Deo, ga kus ta ikeo, "Abada loba
toa ne, ta gimi kelede kelede aun
ngan.
18 Ngansa nakeo pagimi, irangrang
ngan naun oain isul pade mao ga
ila irangrang ngan madonga Deo
ibageai iuot."
19 Idio ta ibada bret ta iposa kemi
pan Deo. Ga kus ta itei ta ibada ga ila
pagid ta ikeo, "Eine gau medamedag
toa natumian ga ila ngan luanga
gimi. Akado bedane ngan matami
nanan gau."
20 Be ngan kadonga lalaede toa
bedaoa, muriai ngan tian, ibada loba
ta ikeo, "Loba toa ne iparangrang
posanga pau toa Deo irau ngan gau
singig. Eine itoki ngan luanga gimi.
21 *Be ega, eaba toa iuangga idol
gau ga nadae ag miri itamatama
bagedeai ta imamado popouiai
toman ngan gau.
22 Tautaunga, Eaba Inat ga inasi
edap toa Deo isio ngan ei, be paea-
mao tau ngan eaba toa idol ei ga idae
aea miri itamatama bagedeai!"
23 Ta tibetabeta pol ngan gid ngan
sai ga irangrang ngan ikado toa be-
daoa.

Gid aluagau aoad isokangai ngan sai ieda iuot kapei ngan gid

24 *Idio ta aoa kaukau iuot rabu
ngan gid aluagau, ngan sai ngan gid
ieda iuot kapei tau.
25 *Be Iesus ikeo pagid, "Gid alu
padengada ad mamaron kapeipei
tikado kulupu tau ngan led panua,
be ad madidnga tiuato gid mulian
panua lualuanga ad.
26 *Be irangrang ngan gimi anasi
bedaoa mao. Be sai ngan gimi
iuangga ieda iuot kapei, ei manta
iuot mambe eaba ieda mao. Ga eaba
sai imadid ga imugamuga ngan gimi,
manta iuot mambe lemi paeaeanga.
27 *Ngansa sai kapei, eaba ima-
mado popouiai, mao eaba igalgal
annga? Eine eaba toa imamado
popouiai, na? Be gau namamado
rabu ngan gimi mambe eaba iboko
paeaeanga ngan gimi.
28 Be somisomi oangga tobanga
isaoa iuotot ngan gau, gimi amadma-
did toman ngan gau, be atnan gau
mao.
29 Tota gau ga nadol gimi ga aman
mamaron, lalaede mambe Tamag
idol gau ga naman maron.
30 *Ngansa muriai oangga naman
maron kapei ga danga toa ngada
ne ienono bagegeai, nakim gimi
aeanean ga aunun leg popouiai. Ta
gimi ga amamado ngan lemi mul
maron aea ta amugamuga ngan gid
lum sangaul igegea rua togid Israel."

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao

(Mateus 26.31-35, Markus 14.27-31, Ioanes 13.36-38)

31 Iesus ikeo pade bedane, "O Sai-
mon, Saimon, ega, Satan ibeta ngan
tobanga gimi, mambe eaba ilelean
wit aea sakirkir ga iduaea.
32 *Be gau nararing ngan luanga
eao, ta lem kadonga lolo matua aea
irangrang ngan itap mao. Ta oangga
eao lolom iluai mulian, ta eao pa-
matua oaeoaem lolod pade."
33 Be Petrus ikeo pan bedane,
"Maron, gau naoangga nala ngan
luma panasnga aea ga namate
toman ngan eao pade."
34 Be Iesus ikeo, "Petrus, nakeo
pago, labone bong kokako ga itang
maitne, be eao ga paisiamo patol
ngan oatai gau mao."

Iesus ikeo ga ele aluagau tibada led apou ga bisinga ga didi

35 *Idio ta Iesus ikeo pagid ele
aluagau bedane, "Ngan ado toaiua

* **22:21:** Sng 41.9, Ins 13.21-22 * **22:24:** Lu 9.46 * **22:25:** Mt 20.25-27, Mk 10.42-45 * **22:26:** Mt 23.11, Mk 9.35 * **22:27:** Ins 13.12-15 * **22:30:** Mt 19.28 * **22:32:** Ins 17.15 * **22:35:** Lu 9.3, 10.4

nasula gimi ga ala be lemi apou mao,
ga bisinga mao, ga lemi su mao, eine
apapauis ngan danga etangada, mao
madongan?”
Ta tikeo, “Mao.”
36 Ta ikeo pagid, “Be labone oangga
sai ele apou ienono, manta ibada.
Toa bedaoa pade ngan bisinga. Be
oangga sai ele didi paraunga aea
ienono mao, manta ilongean ele
pononga mamarae ta tiuol, ga kus ta
ila iuol ele didi eta.
37 *Ngansa Deo ele laulau aea
posanga bedane, ‘Gid panua
tiuangga ei ede ngan gid panua tipul
murid ngan apu.’ Gau nakeo pagimi,
gid panua ga tikado posanga toa
bedane ngan gau, ngansa Deo ele
laulau aea posanga toa ngada ne
ngan gau eine ga iuot tautaunga.”
38 Idio ta tikeo, “Maron gera, didi
paraunga aea rua tota eko.”
Ta ikeo, “Eine ikaranga.”

Iesus ila ngan bereo Oliv ta iraring
(Mateus 26.36-46, Markus 14.32-42)

39 Iesus inasi ele kadonga mambe
somisomi ta iuot ga ila ngan bereo
Oliv, be ele aluagau tinasi ei.
40 Ila iuot ngan tibur toa oa ta ikeo
pagid, “Gimi araring ta irangrang
ngan atap ngan tobanga mao.”
41 Idio ta itnan gid ga ila ga tedaoa,
mambe eaba itado pat ga ila isulug.
Ta idio ikor iae ga iraring
42 ta ikeo, “Apa, oangga eao kim,
bada loba ieieinga aea toa ne ga ila
aluai ngan gau. Be nasi gau leg
kimnga mao. Nasi eao lem kimnga.”
43 Idio ta anggelo ede buburiai aea
iuot pan ta ipamatua ei.
44 Be ei ilolo iketi tau ta iraring
matua pade ga iasal toa mugaeai aea.
Be aea kasiksiknga itap ga isulug
mambe sing ipatpat teng ga teng ga
isulug tanoeai.*
45 Ei iraring ga kus ta idae ta iluai
mulian pagid ele aluagau, be igera
gid tienono, ngansa lolod isat kapei.
46 Ta ikeo pagid, “Ikamado ga
aenono? Adae ta araring ta iran-
grang ngan atap ngan tobanga mao.”

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(Mateus 26.47-56, Markus 14.43-50, Ioanes 18.3-11)

47 Iesus iposaposa maitne, be mole
mao gid ipom tinam. Be eaba ede
ngan gid sangaul igegea rua toa tiu-
ato ei Iudas, ei imugamuga ngan
ipom toa oa, ta inam boloma pan
Iesus ngan busumnga ipapa.
48 Be Iesus ikeo pan bedane, “Iu-
das, eao busum papag ta oangga
dol Eaba Inat ga idae aea miri ita-
matama bagedeai?”
49 Io, ele aluagau toa tibalil ngan ei
tigera kadonga iuangga iuot ta tibeta
ei, “Maron, eao kim gai aket gid ngan
didi?”
50 Be ede ngan gid irau paeaeanga
ton madidnga kapei tenainga aea ta
iket itanga oatai ga put.
51 Be Iesus ikeo, “Ae, ikaranga!” Ga
kus ta isibo itanga ta ikado kemi ei.
52 Idio ta gid madidnga tenainga
ad, ga gid madidnga toa timariala
ngan Deo ele luma, ga kapeipei
padengada toa tinama ngan aea
lukunga, Iesus ikeo pagid bedane,
“Gimi anama toman ngan didi ga
kaip, mambe anama aluku eaba
lublubnga aea ede na?
53 Ado ga ado namamado toman
ngan gimi gadudunga ngan Deo ele
luma aea ala, be gimi aluku gau mao.
Be ado imata toa ne eine gimi lemi
ado imata ngan dodom iura kapei.”

Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao
(Mateus 26.57-58,69-75, Markus 14.53-54,66-72, Ioanes 18.12-18,25-27)

54 *Tiluku Iesus ta tibada ei ga
ila ngan luma ton madidnga kapei
tenainga aea. Petrus inasnasi ei, be
idio aluai tede.

* **22:37:** Ais 53.12 * **22:44:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, lain 43 ga 44 ienono mao. * **22:54:** Mk 14.53-54

55 Idio ta tipaisi dinga gadudunga
ngan luma toa oa aea ala, ta gisin-
gada tidio timado, be Petrus ima-
mado rabu ngan gid.
56 Be taine paeaeanga ede igera
ei imamado boloma ngan dinga ele
taranga, ta imata inono ei ta ikeo,
“Eaba toa ne toman ngan ei pade.”
57 Be ei ipaisiamo ta ikeo, “Taine,
gau naoatai ngan ei mao.”
58 Idio ga kautede pade, eaba ede
pade igera ei ta ikeo, “Eao pade ede
ngan gid.”
Be Petrus ikeo, “Eaba, gau mao!”
59 Be ado imata kelede ila ga kus ta
eaba ede pade iparpar ngan posanga
ta ikeo ga, “Tautaunga eaba toa ne
toman ngan ei, ngansa ei Galili aea
pade.”
60 Be Petrus ikeo, “Eaba, gau
naoatai ngan saoa danga eao pos-
aposa ngan ne mao.” Io, iposaposa
maitne, be mole mao kokako itang.
61 Ta Maron ipul imata, ta imata
inono Petrus. Be Petrus imata
nanan Maron ele posanga pan be-
dane, “Labone bong kokako ga itang
maitne, be eao ga paisiamo patol
ngan oatai gau mao.”
62 Ei iuot ga ila gaot ta itang paea-
mao.

*Tigalinge sat ngan Iesus ga tirau-
rau ei*
(Mateus 26.67-68, Markus 14.65)

63 Idio ta gid panua toa timariala
ngan Iesus tigalinge sat ngan ei ga
tiraurau ei.
64 Ta tikaukau imata ngan malo ta
tibetabeta ei bedane, “Oangga eao
bada Deo iaoa tautaunga, keo pagai,
sai irau go?”
65 Be gid tikakado posanga papaea-
mao padengada ngan ei.

*Kapeipei Iuda ad tipamadid Iesus
ngan posanga*
*(Mateus 26.59-66, Markus 14.55-
64, Ioanes 18.19-24)*

66 Gaisala rumaruma ngan ado
sae, gid kapeipei togid Iuda tirourou.
Edengada ngan gid eine madidnga
tenainga ad ga padengada apu ad.
Gid busa tiluplup ngan patutuinga
posanga, be tibada Iesus ga ila ima-
did matadeai.
67 *Ta tikeo, “Oangga eao Kristus†,
keo pagai.”
Be ikeo pagid, “Oangga nakeo pag-
imi, eine ga aeadi leg posanga mao,
68 ga oangga nabeta gimi, eine ga
akoli leg posanga mao pade.
69 *Be labone ga ila, Eaba Inat ga
idio imado ngan Deo toa iura kapei
tau ibage oatai.”
70 Ta gid toa ngada oa tibeta, “Tota
eao Deo Inat?”
Ta ikeo pagid, “Eine gau, be gimi
akeo bedane.”
71 Ta tikeo, “Irangrang ngan
tababa panua padengada ngan
tinam tiuaoa ngan eaba toa ne ele
kadonga mao. Ngansa pataute ne
talongo posanga toa iuot iaoai!”

23

*Iesus imadid ngan posanga pan
Pailat imatai*
*(Mateus 27.1-2,11-14, Markus
15.1-5, Ioanes 18.28-38)*

1 Idio ta gid kapeipei toa ngada oa
tidae ta tibada Iesus ga ila imadid
Pailat imatai.
2 Be tisolsol ei ngan posanga ta
tikeo, “Gai agera eaba toa ne iuangga
ipabuobuo alu togai ta lemai panua
ga tiuol takis ga ila pan Kaisa mao.
Be ikeo ga ei Kristus, maron kapei
ede.”
3 Ta Pailat ibeta ei, “Eao maron
kapei togid Iuda na?”
Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
“Eine mambe eao keo.”
4 Ta Pailat ikeo pagid madidnga
tenainga ad ga gid ipom bedane,
“Gau naot ngan eaba toa ne ele idil
eta paeamao mao.”
5 Be gid tiparpar ta tikeo, “Ele
paoatainga ipamasmasi gid ipom
lolod ngan tibur toa ngada ne Iudea.
Matamata ele naurata toa ne iuot
Galili ta ilalala ga inam irangrang
ngan toa eko pade.”

* **22:67:** Ins 3.12 † **22:67:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **22:69:** PA 7.56

Iesus imadid ngan posanga pan Erot imatai

6 Pailat ilongo mambe Iesus ele
naurata iuot matamata Galili, ta
ibeta gid bedane, “Ei eaba Galili aea
na?”
7 *Ta ilongo mambe ei imamado
ngan tibur toa ienono Erot ibageai,
ta isula ei ga ila pan Erot, ngansa ei
pade imamado Ierusalem ngan ado
toaiua.
8 Idio ta Erot igera Iesus, ta itin igel-
gel kapei, ngansa mole tau ga inam,
ilolo ikim ngan geranga ei. Ngansa
ei ilongo iualu ta ilolo iminmin ngan
geranga uisinga eta pan.
9 Ta ibetabeta ei ngan posanga
busa, be Iesus ikoli ele posanga eta
mao.
10 Be gid madidnga tenainga ad ga
apu ad timadid ta tikado posanga
oanaoana tau ngan solnga ei.
11 Ga kus ta Erot ga ele panua
paraunga ad aoad ibiu ei ga tigalinge
ngan ei. Ga kus ta tipasogo ei ngan
malo kemi ede ta tisula ei ga iluai
mulian pan Pailat.
12 Mugaeai, Erot ga Pailat timan
ariapolpol, be ngan ado toaiua ga ila,
gisirua tikemikemi ngan gid.

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala

(Mateus 27.15-26, Markus 15.6-15, Ioanes 18.39–19.16)

13 Pailat ibaba gid madidnga
tenainga ad, ga gid madidnga
padengada, toman ngan gid ipom ta
tinam tiluplup,
14 ta ikeo pagid, “Gimi abada eaba
toa ne ga inam pagau ta akeo ga
ipabuobuo gid ipom ta tilongolongo
gid madidnga linged pade mao. Be
toa matamiai ne, nagal nanan ngan
aea posanga, be naot ngan ele idil eta
paeamao mambe gimi asol ei ngan
ne mao.
15 Be Erot pade iuot ngan ele idil
eta paeamao mao, ngansa isula ei
ga iluai mulian ga inam pagita. Ta
gimi pade agera, ei ikado kadonga
eta paeamao ngan tarau ei ga imate
mao.
16-17 Tota gau ga napanas ei, ga kus
ta nalongean ei ga iuot.”*
18 Be gid toa ngada oa tingangar
ta tikeo, “Bada ei ga ila ta pamate
ei! Be longean Barabas ta itnan luma
panasnga aea ga inam pagai!”
19 Be Barabas ila ngan luma panas-
nga aea ngansa tuanga iloleai, ikado
paraunga pan gavman ga ipamate
panua.
20 Ta Pailat ibeta gid pade, ngansa
iuangga ilongean Iesus ga iuot.
21 Be gid ipom tingangangar ta
tikeo, “Patoto ei! Patoto ei ngan abei
tabala!”
22 Be Pailat iposa patol aea pagid
ta ikeo, “Ikamado? Ei ikado saoa
kadonga paeamao? Gau naot
ngan ele idil eta paeamao ngan
pamatenga ei mao. Tota gau ga
napanas ei, ga kus ta nalongean ei
ga iuot.”
23 Be gid tingangar parpar tau ta
tiposa matua pan ngan patotonga ei
ngan abei tabala. Ta led ngangarnga
iasal Pailat ele posanga.
24 Ta Pailat irau posanga ngan
nasinga linged.
25 Be eaba toa ila ngan luma
panasnga aea ngan ele kadonga pa-
raunga ga pamatenga, toa gid ipom
tibetabeta ngan, Pailat ilongean ei
ga iuot. Be idol Iesus ga idae pagid
panua paraunga ad bagedeai ngan
tila tikado mambe gid ipom tikim.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala

(Mateus 27.32-44, Markus 15.21-32, Ioanes 19.17-27)

26 Tibada Iesus ga ila, be tigera
eaba ede Sairini aea ieda Saimon toa
ilalala tiburiai ga inam, ta tiluku ei
ta tidol Iesus aea abei tabala ga idae
ikepeai, ta ibisi ga inasi Iesus.

---

* **23:7:** Lu 3.1 * **23:16-17:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: 17 *Be rai ga rai ngan eaneannga Pasova aea, Pailat manta ilongean eaba keleta ta itnan luma panasnga aea ga iuot.*

Saimon Sairini aea ibisi Iesus aea abei tabala.

27 Be ipom kapei tinasi ei, ga gid
taine pade tinasi ei be lolod isat ga
titangtang.
28 Be Iesus ipul imata ga ila pagid
ta ikeo, “Gimi taine Ierusalem ami,
atang ngan gau mao. Be atang ngan
gimi mulian ga lemi gergeu.
29 *Ngansa ado ede muriai,
kadonga paeamao ga iuot, ta gid
panua ga tikeo ga eine kemi tau ngan
gid taine lasi, ga taine tiuatai po-
ponga mao, ga gid taine tipadudud
mao.
30 *Ta ngan ado toaiua,

“ ‘Eine ga tikeo ngan gid lusi bedane,
“Atap ga adio ngan gai!”
Ga tikeo pagid bereo pade be-
dane, “Arobi gai!” ’†

31 Ngansa oangga tikado bedane
ngan abei ikatinge pau aea eau, eine
saoa ga iuot ngan abei imisi?”‡
32 Be tibada panua papaeamao rua
pade ga tila ngan pamatenga gid
pade toman ngan ei.
33 Tila ga tiuot ngan tibur toa tiuato
Laborada Ituatua, ta tipatoto ei ngan
abei tabala asingada panua papaea-
mao toa rua oa, ede ngan ibage oatai,
be ede pade ngan ibage angas.
34 *Be Iesus ikeo, “Apa, samum
led kadonga sat, ngansa tiuatai ngan
saoa danga tikakado ne mao.”§ Idio
ta gid panua paraunga ad tipotapota
ele danga sisid, be titado danga ede
iman salisalinga ngan sionga sai ga
sai ga tibada.
35 *Io, gid ipom timadmadid ga
timamaran. Be gid madidnga aoad
ibiu ei ta tikeo, “Ei ilualua panua
padengada ga ibada gid mulian. Ta
oangga ei Kristus**, eaba toa Deo
isio, kemi ngan ilua ei mulian.”
36 *Be gid panua paraunga ad
tinam boloma ta tigalinge ngan ei
pade, ta tiuangga tipaun ei ngan oain
isul meleoleonga.
37 Ta tikeo, “Oangga eao maron
kapei togid Iuda, ta lua eao mulian.”
38 Be gadae ngan aea abei tabala,
tibode aea posanga bedane, “EINE
MARON KAPEI TOGID IUDA.”
39 Be ede ngan panua papaeamao
toa titututu oa ipaeabu ngan Iesus
ieda ta ikeo, “Eao Kristus na? Tota
lua eao mulian ga gairua pade!”
40 Be eaba toa ede pade oa idaba
iuae ta ikeo, “Eao kamado mataud
Deo mao? Ngansa eao bada panas-
nga lalaede mambe ei.
41 Gid tipanas gita, eine tutui,
ngansa ada panasnga toa ne inasi
ngan leda kadonga. Be eaba toa ne
ele idil eta paeamao mao.”
42 Ga kus ta ikeo, “Iesus, muriai
oangga eao ot maron kapei ga danga
toa ngada ne idae bagemeai, matam
nanan gau.”
43 Ta Iesus ikeo pan, “Naposa tau-
taunga pago, labone eao ga mamado
toman ngan gau ngan Deo ele tuanga
kemi.”

Iesus ele matenga
(Mateus 27.45-56, Markus 15.33-41, Ioanes 19.28-30)

* **23:29:** Lu 21.23 * **23:30:** Hos 10.8, PM 6.16 † **23:30:** Ikamado ga panua tikeo ga bereo irobi gid? Eine ngansa tiuangga tisapir ngan danga paeamao iuangga iuot ngan gid. ‡ **23:31:** Ngan Iesus ele oanenga itna toa ne, abei ikatinge pau aea eau eine idodo Iesus, eaba kadonga tutui aea. Be abei imisi idodo gid panua kadonga sasat ad toa tipul lolod mao. * **23:34:** Sng 22.18, Ais 53.12 § **23:34:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, posanga ngan 23.34a ienono mao. * **23:35:** Sng 22.7-8 ** **23:35:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **23:36:** Sng 69.21

44 Eiua arobad, be tibur toa ngada
oa iuot dodom ga irangrang ngan
lailai ngan ado imata tol,
45 *ngansa ado itara eta mao. Be
malo kapitnami toa Deo ele luma
iloleai oa itakai ga iman rua.
46 Be Iesus ingangar kapei ta ikeo,
"Apa, nadol tautaudig ga idae eao
bagemeai." Io, ikado posanga toa ne
ga kus ta idada mosonga pakelede ga
imate.
47 Be madidnga paraunga aea igera
danga toa ngada ne iuot, ta isoa Deo
ieda ta ikeo, "Tautaunga, eaba toa ne
ei eaba tutui."
48 Be gid panua toa ngada oa tinam
tiluplup ngan mamarannga kadonga
toa oa, gid lolod isat ta tibin gogod ta
tilualuagid ga tila.
49 Be gid iuaeoae toa ngada oa
gisingada gid taine toa tinasi ei Galili
ga tinam, timadid aluai tede ta tigera
gid kadonga toa oa.

Tidol Iesus ipat ga idudunga pat ibabai
(Mateus 27.57-61, Markus 15.42-47, Ioanes 19.38-42)

50 Ngan ado toaiua, eaba ede ieda
Iosep imamado. Ei ele kadonga kemi
ga tutui, be ei ede ngan gid madidnga
patutuinga posanga ad.
51 Be ilolo kelede ngan posanga toa
tirau ga tikado ngan Iesus oa mao.
Ele tuanga ipu Arimatea, tuanga ede
Iudea aea. Ei pade isangasanga Deo
ele ado ngan danga toa ngada ne
idae ibageai.
52 Ta ei ila pan Pailat ta ibeta ngan
badanga Iesus ipat.
53 Ta isoa ga isulug, ga kus ta
imol ngan malo kemi ede ta idol ga
idudunga ngan denga ede. Denga
toa oa panua tipir pat kapei ede ta
tikado aea baba. Be mugaeai ga
inam, tidol eaba eta ipat ngan baba
toa oa mao.

Tidol Iesus ipat dengaeai.

54 Be ado toaiua, eine Ado Koro-
motnga aea toa imuga ngan Ado Ear-
ainga aea, be teta pade Ado Earainga
aea iuot.
55 Be gid taine toa tilalala toman
ngan Iesus Galili ga tinam, tinasi
Iosep ta tigera denga toa oa ga Iosep
ipaeno Iesus ipat madongan.
56 *Ga kus ta tiluagid mulian tuan-
gai ta tikoromot danga sisid ga bude
iuad kemikemi ngan tisama ngan
Iesus ipat. Be ngan Ado Earainga
aea tiaragid mambe Deo ele apu ikeo
ngan.

24

Iesus idae mulian
(Mateus 28.1-10, Markus 16.1-8, Ioanes 20.1-10)

1 Gaga itakai ngan ado toa inasi
Ado Earainga aea, ta gid taine tibada
gid danga iuad kemikemi toa tikoro-
mot oa ta tisogou ga tila dengaeai.
2 Be tigera pat kapei toa ipakala
denga iaoa imapul ga ila o.
3 Tidudunga denga iloleai, be tig-
era Maron Iesus ipat mao.
4 Idio ta lolod ede ga ede ngan
saoa danga iuot, be mole mao tigera
panua rua timadid boloma pagid, be
led danga sisid mil ga mil tau.
5 Gid timataud kapei tau ta tim-
ouru ga tidol laborad ga isulug
tanoeai. Be gisirua tikeo pagid, "Ika-
mado ga ailoilo eaba imata bibita
rabu ngan gid matemate?
6 *Ei nene mao. Idae mulian o!
Matami nanan posanga toa ikado

* **23:45:** Ibr 6.19-20, 10.19-20 * **23:56:** IM 20.10, Lo 5.14 * **24:6:** Lu 9.22

pagimi ngan gimingada amamado Galili maitne.

7 Ele posanga ga bedane, ‘Eaba Inat, eine ga tidol ei ga idae pagid panua papaeamao bagedeai, ta tipatoto ei ngan abei tabala. Be ngan ado tol aea, ei ga idae mulian.’ ”

8 Ta gid taine matad nanan ele posanga.

9 Io, tiluagid dengaeai ga tinam, ta tipalongo gid aluagau sangaul igegea ede ga gid padengada ngan gid danga toa ne.

10 Gid taine toa tipalongo Iesus ele panua ato ad ngan danga toa ne, edad ga bedane: Maria Makdala aea, ga Ioana, ga Maria Jems itna, ga gid taine padengada toman ngan gid.

11 Be tiadi gid taine toa oa led posanga mao, ngansa tilongo led posanga mambe posanga mangamanga.

12 Be Petrus idae ta ilado ga ila dengaeai, ta ikepa ga italolo, be igera malo kekelen ienono. Ga kus ta iluai mulian ga ila, be ilolo ede ga ede ngan saoa danga iuot.

Panua rua tigera Iesus ngan edap ila ngan tuanga Emeus
(Markus 16.12-13)

13 Be ngan ado toaiua, panua rua tilalala ga tila ngan tuanga ede ieda Emeus, toa aea maraoa ila Ierusalem iuot mambe kilomita sangaul igegea ede.

14 Be tiposaposa pol ngan gid ngan danga toa ngada oa iuot.

15 Tilalala ga tiposaposa, be Iesus iuot pagisirua ta ilalala toman ngan gid.

Iesus iuot pagisirua ta ilalala toman ngan gid.

16 Be danga ede ipakala gisirua matad, ta irangrang ngan tiuatai ngan ei sai mao.

17 Ta ikeo pagisirua, “Gimirua alalala ga ala, be aposaposa ngan saoa?”

Ta gisirua timadid, be matad kakapanga.

18 Ta ede ngan gid toa ieda Kliopas ikeo pan, “Eao kaluae nama ngan tuanga Ierusalem, be eao kekelego oatai mao ngan saoa danga iuot oadla ga inam toa nena?”

19 Ta ibeta gisirua, “Saoa danga?”

Ta tikeo, “Gid danga iuot ngan Iesus Nasaret aea. Ei eaba ibada Deo iaoa, be ele posanga ga ele kadonga iura kapei tau toa Deo imatai ga gid panua matadeai pade.

20 Be gid madidnga tenainga ad ga gid madidnga padengada togita Iuda tidol ei ga idae pagid Rom bagedeai, ta tirau posanga ngan pamatenga ei ta tipatoto ei ngan abei tabala.

21 *Be gai lolomai iminmin ngan ei ipola gita Israel ta tatnan madonga paeamao toa ada miri itamatama bagedeai. Be labone eine ado tol muriai ngan gid kadonga toa ne iuot.

22 Be taine edengada ngan gai tipatogran gai. Labone gaisala rumaruma tila dengaeai,

23 be tigera Iesus ipat mao. Ga kus ta tiluagid ga tinam ta tikeo ga gid anggelo per ga tiuot pagid, be tikeo ga ei imata bibita.

* **24:21:** Lu 19.11, PA 1.6 * **24:24:** Ins 20.3-10 * **24:26:** Lu 9.22 * **24:26:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **24:27:** Sng 22.1-21, Ais 53

24 *Ta oaeoaemai edengada tila
dengaeai ta tigera denga toa oa
mambe gid taine tikeo ngan, be tig-
era ei eta mao."
25 Ta ikeo pagisirua, "O gimirua
abuobuo tau! Posanga toa ngada oa
togid panua tibada Deo iaoa, eine
lolomi matua ngan manmanae mao
na?
26 *Kristus* manta ibada ieieinga
toa ne, ga kus ta ila imado ngan ele
taranga kapei. Be gimi aoatai mao?"
27 *Tota ngan Moses ele posanga
ga ila irangrang ngan posanga togid
panua tibada Deo iaoa, ei ipaola Deo
ele laulau aea posanga toa ngada oa
ngan ei mulian.
28 Tila ga tipaboloma tuanga toa
tila ngan oa, be ei iuangga isalasala
ngan lalalanga ga ila pade.
29 Be gisirua tibeta ei matua ta
tikeo, "Dio toman ngan gai, ngansa
ado iuangga idil na. Teta pade bong."
Tota idudunga lumaeai ta idio toman
ngan gisirua.
30 Idio ta imamado popouiai toman
ngan gisirua, ta ibada bret ta iposa
kemi pan Deo ngan. Ga kus ta itei ta
ibada pagisirua.
31 Tota matad pal ta tiuatai ngan ei
sai. Be ei oas sapaean ga ila, ta tigera
ei mao.
32 Ta tiposa pol ngan gid ta tikeo,
"Toa edapeai oa ei ipaola Deo ele
laulau ga inam pagitarua, be loloda
buk ngan ele posanga!"
33 Tota ngan ado imata toa oa, tidae
ta tiluagid mulian ga tila Ierusalem.
Idio ta tiuot pagid aluagau sangaul
igegea ede gisingada oaeoaed paden-
gada toa tirourou.
34 *Ta gisirua tilongo led posanga
bedane, "Tautaunga, Maron idae
mulian ngan ele matenga! Ei iuot
pan Saimon o."
35 Ga kus ta gisirua tininipu pagid
ngan gid danga toa iuot edapeai, ga
ngan ele teinga bret ta tiuatai ngan
ei sai.

Iesus iuot pagid ele aluagau
(Mateus 28.16-20, Markus 16.14-18, Ioanes 20.19-23, Panua Ato ad 1.6-8)

36 Gid aluagau tikakado posanga
toa ne maitne, be Iesus iuot ta ima-
did rabu ngan gid. Ta ikeo pagid,
"Kadonga lolo tarui aea idio pag-
imi!"
37 *Be gid tikakrik ga timataud ta
tiuangga tigera lausio eta.
38 Be ikeo pagid, "Ikamado ga am-
ataud ga lolomi ruangada?
39 Gimi agera bageg ga aeg. Gau
tota eko. Be asibo gau ta agera, lausio
eta imedameda ga ituatua mambe
gimi agera ngan gau ne mao."
40 Io, ikeo bedaoa ga kus ta ipa-
solan ibage ga iae pagid.
41 Be lolod matua eta ngan ei
maitne, ngansa tinid igelgel ga
timatala kapei tau. Ta ibeta gid,
"Ami annga etangada ta nena?"
42 Ta tipan aea ia ikatinge ede tilut
ngan dinga.
43 Tota ibada ta ian toa matadeai
oa.
44 *Ga kus ta ikeo pagid, "Ngan
ado toaiua namamado toman ngan
gimi, nakado leg posanga toa ne
motean pagimi ga bedane: Posanga
toa ngada ne ngan gau ienono ngan
Moses ele apu, ga ngan laulau togid
panua tibada Deo iaoa, ga ngan
Laulau Baunga aea, manta iuot tau-
taunga."
45 Tota ilua gid ta tiuatai kemi ngan
Deo ele laulau aea posanga ipu.
46 Ta ikeo pagid, "Deo ele laulau
aea posanga bedane: Kristus manta
ibada ieieinga ga imate. Be ngan ado
tol aea ta idae mulian.
47 Be ngan ei ieda, ato toa ne manta
ila ngan tuanga Ierusalem ga ila
irangrang ngan gid alu toa ngada ne
tanoeai, ngan gid panua manta tipul
lolod ta Deo isamum led kadonga
sasat.
48 *Be gid danga toa gimi agera ne,
manta apapalongo ngan.

* **24:34:** 1Ko 15.4-5 * **24:37:** Mt 14.26 * **24:44:** Lu 9.22 * **24:48:** Ins 15.27, PA 1.8 * **24:49:** Ins 14.16, 15.26, PA 1.4

49 *Be ega, gau ga nasula danga
toa Tamag iposa tautaunga ngan oa
ga ila pagimi. Be gimi adio ama-
mado tuanga iloleai ga irangrang
ngan Deo gadae tau irobi gimi ngan
iura kapei."

Deo ibada Iesus ta idae ga ila buburiai
(Markus 16.19-20, Panua Ato ad 1.9-11)

50 Idio ta Iesus ibada ele aluagau
ta tiuot ga tila boloma ngan tuanga
Betani. Ta isoa ibage ga idae ta
ipamatua gid.
51 Ei ipapamatua gid maitne, be
itnan gid, ta Deo ibada ei ta idae ga
ila buburiai.
52 Tota tikor aed ga tisoa ieda. Ga
kus ta tiluagid ga tila Ierusalem, be
tinid igelgel kapei tau.
53 Ta timamado somisomi toa Deo
ele lumaeai be tisoasoa Deo ieda.

Ato kemi ton Iesus Kristus
Ioanes ibode

Posanga madonga kemi aea iuot eababa

1 *Matamata ngan danga toa ngada ne led otnga, Posanga* ienono. Posanga toa ne ienono toman ngan Deo, be Posanga toa ne eine Deo.
2 Ei imamado toman ngan Deo toa matamata oa.
3 *Ngan ei, ta Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot. Be danga toa ngada ne iuot, eine iuot ngan edap eta pade mao. Iuot ngan ei kekelen.
4 *Madonga kemi ipu ienono pan, be madonga kemi toa oa, eine iman taranga ngan gid eababa.
5 *Taranga itara ngan tibur dodom, be irangrang ngan dodom iasal taranga toa oa mao.
6 *Deo isula eaba ede ga inam ieda Ioanes†.
7 Eaba toa oa inam ta ikado posanga ngan taranga toa oa. Ta ikim panua toa ngada ne tilongo ele posanga ta lolod matua ngan.
8 Ei taranga toa oa mao, be inam ngan paolanga posanga ngan taranga toa oa.
9 *Be taranga tautaunga toa itara panua toa ngada ne, tota isulug ga inam tanoeai.
10 Ei imamado tanoeai. Ngan ei, ta Deo ikado danga toa ngada ne tanoeai. Be gid panua tanoeai ad tiuatai ngan ei mao.
11 Ei ila ngan aea tuanga ipu, be ele panua tibada ei mao.
12 Be sapadua tibada ei ga lolod matua ngan ei, tota ilongean gid ga tiuot Deo ele gergeu.
13 *Gid tiuot Deo ele gergeu ngan tnad ga tamad singid mao, ga kimnga tinida aea mao, ga eaba eta ele kimnga mao pade. Be Deo kekelen ikado gid ga tiuot ele gergeu.
14 *Be Posanga iuot eababa, ta inam imamado rabu ngan gai. Ta gai agera ele taranga ga iura kapei, eine taranga ton gergeu toa kelede oa Itama isula ei ga inam. Ei iuon ngan kadonga lolo marum aea ga posanga tautaunga.
15 Ioanes ipamatua aea posanga ta ibaba ga ikeo, “Eaba toa ne, mugaeai nakeo pagimi ngan ga bedane, ‘Eaba inam muriai ngan gau, ei ieda kapei ngan gau. Ngansa ei imamado mugaeai ngan ado toaiua naot maitne.’ ”
16 Ngansa kadonga lolo marum aea iuon ngan ei. Be ele kadonga lolo marum aea toa ne, ei ipaore ga inam pagita kapei tau.
17 *Ngansa apu iuot ngan Moses ibage, ta kadonga lolo marum aea ga posanga tautaunga iuot ngan Iesus Kristus ibage.
18 *Mugaeai ga inam, eaba eta igera Deo mao, be Deo toa kelede oa, imamado Itama isaleai, ei kekelen iaoa inasi pagita ngan Deo.

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(Mateus 3.1-12, Markus 1.1-8, Lukas 3.1-18)

19 Ioanes ipaola posanga ngan ado toaiua gid Iuda tisula gid panua tenainga ad ga gid Livai‡ ga tila pan. Gid titnan Ierusalem ga tila ta tibeta ei bedane, “Eao sai?”

---

* **1:1:** Ins 17.5, 1Io 1.1-2, PM 19.13 * **1:1:** *Posanga toa Ioanes iposaposa ngan ne, eine Kristus.* * **1:3:** 1Ko 8.6, Kol 1.16-17, Ibr 1.2 * **1:4:** Ins 5.26 * **1:5:** Ins 3.19 * **1:6:** Mt 3.1, Lu 1.13-17,76 † **1:6:** Ioanes toa ne eine Ioanes Paliliunga aea. Be Ioanes toa ibode laulau, eine Iesus ele aluagau Ioanes. * **1:9:** Ins 8.12 * **1:13:** Ins 2.11, 3.3-6, 1Pe 1.23 * **1:14:** Plp 2.7 * **1:17:** IM 34.28, Ro 6.14 * **1:18:** IM 33.20, Ins 6.46, 1Ti 6.16 ‡ **1:19:** Gid Livai eine lum ede ngan gid Israel, be Deo isio gid ngan kadonga naurata tenainga aea. § **1:20:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **1:21:** Lo 18.15, 18, Mt 11.14

20 Be ei iuaoa tutui pagid be imudan posanga mao, ta ikeo, “Gau Kristus§ mao.”
21 *Ta tibeta ei, “Be eao sai? Eao Elaija?”
Be ikeo, “Gau mao.”
Ta tikeo, “Be eao eaba toa bada Deo iaoa toa gai asangasanga ne**?”
Be ikeo ga, “Mao.”
22 Tota tibeta ei pade bedane, “Be eao sai? Keo pagai ta irangrang ngan akoli posanga tutui ga ila pagid panua toa tisula gai. Eao keo mado ngan eao mulian?”
23 *Ta ikoli posanga lalaede mambe Aisaia toa ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan ga bedane, “Gau eaba toa nababa ngan tibur modamodanga bedane, ‘Apatutui Maron ele edap.’ ”
24 Be gid panua toa tibetabeta Ioanes oa, gid Parisi tisula gid ga tila pan.
25 Ta tibeta ei bedane, “Oangga eao Kristus mao, ga Elaija mao, ga eaba toa ibada Deo iaoa mao, ikamado ga eao paliliu gid panua?”
26 Ta Ioanes ikoli led posanga bedane, “Gau napaliliu gid panua ngan eau, be eaba ede imadid rabu ngan gimi, gimi aoatai ngan ei mao.
27 *Eaba toa oa ga inam muriai ngan gau, be irangrang ngan napola ele su aea oaro mao, ngansa ei iasal gau tau.”
28 Be gid kadonga toa oa iuot Betani ngan eau Iordan isal iadag, ngan tibur toa Ioanes ipaliliu gid panua ngan.

Iesus ei Sipsip kakauede ton Deo

29 *Ngan ado sae, Ioanes igera Iesus ilalala ga inam pan ta ikeo, “Ega, eine Sipsip kakauede ton Deo. Ei isamum kadonga sasat togid panua tanoeai.
30 *Eaba toa ne, mugaeai nakeo ngan ei bedane, ‘Eaba inam muriai ngan gau, ei ieda kapei ngan gau. Ngansa ei imamado mugaeai ngan ado toaiua naot maitne.’
31 Be gau pade natalingalinga ngan ei. Be napaliliu gid panua ngan eau ta irangrang ngan gid panua Israel tiuatai kemi ngan ei.”
32 *Be Ioanes ipamatua aea posanga ta ikeo bedane, “Gau nagera Itautau Tutui isulug buburiai ga inam mambe man barur, ta idio imado ngan ei.
33 Gau pade natalingalinga ngan ei. Be Deo toa isula gau ngan paliliunga gid panua ngan eau, ikeo pagau bedane, ‘Oangga eao gera Itautau Tutui isulug ga inam pan eaba ede ta idio imado ngan ei, eine eaba toa oa ga ipaliliu gid panua ngan Itautau Tutui.’
34 *Be gau nagera gid danga toa ne ngan matag, ta napamatua eaba toa oa aea posanga ta nakeo ga ei Deo Inat.”

Matamata panua tol tiuot aluagau ton Iesus

35 Ngan ado sae Ioanes imadmadid toa eoa pade toman ngan ele aluagau rua.
36 Be igera Iesus ilalala ga ila ta ikeo, “Ega, eine Sipsip kakauede ton Deo.”
37 Io, aluagau toa rua oa tilongo ei iposa toa bedaoa ta tila tinasi Iesus.
38 Be Iesus ipul imata ta igera gisirua tinasi ei, ta ibeta gid bedane, “Gimi akim saoa?”
Ta tikeo pan bedane, “Rabai, eao mamado sida?” Be posanga idil toa ne “Rabai” ipu mambe Eaba Paoatainga aea.
39 Ta ikeo pagisirua, “Anama ta agera.”
Tota gisingada tila ta tigera luma toa ei imamado ngan, ta gisingada tidio timamado ngan ado toaiua. Eiua lailai ngan ado imata pange.
40 *Be eaba ede ngan gisirua eine Andreas toa Saimon Petrus itar

** **1:21:** Mugaeai Moses ikeo ga eaba ede ga inam muriai ta ibada Deo iaoa, ta gid Iuda tisangasanga ei. Gera posanga ngan Lo 18.15. * **1:23:** Ais 40.3 * **1:27:** Ins 1.15 * **1:29:** Ais 53.6-7, 1Pe 1.18-19 * **1:30:** Ins 1.15 * **1:32:** Mt 3.16 * **1:34:** Mt 3.17 * **1:40:** Mt 4.18-20

kakau. Mugaeai gisirua tilongo
Ioanes iposa ngan Iesus, ta tinasi ei.
41 Be Andreas itnan Iesus ga kus
ta ila tutui ngan ilonga itar kapei
Saimon, ta ikeo pan bedane, “Gai aot
ngan Mesaia na.” Posanga idil toa ne
“Mesaia” ipu mambe Kristus.
42 *Ta Andreas ibada ei ga ila pan
Iesus.
Idio ta Iesus igera ei ta ikeo, “Eao
Saimon, Ioanes inat. Be labone
ga ila, gid panua ga tiuato edam
Sipas.” Edaeda toa ne ipu eine
lalaede mambe Petrus.††

Iesus ibaba Pilip ga Nataniel

43 Ngan ado sae Iesus iuangga ila
Galili, ta igera Pilip ta ikeo pan be-
dane, “Nasi gau.”
44 Be Pilip, ei tuanga Betsaida aea.
Eine Andreas ga Petrus led tuanga.
45 *Idio ta Pilip iuot pan Nataniel
ta ikeo pan, “Gai aot pan eaba toa
Moses ibode ngan ei ngan laulau apu
aea ga gid panua tibada Deo iaoa
pade tibode ngan ei. Ei Iesus Nasaret
aea, Iosep inat.”
46 Be Nataniel ikeo pan bedane,
“Irangrang ngan danga eta kemi iuot
Nasaret pade?”
Ta Pilip ikeo, “Nam ta gera.”
47 Idio ta Iesus igera Nataniel
ilalala ga inam ta ikeo ngan ei be-
dane, “Ega, eine eaba tautaunga ede
Israel aea. Kadonga eta pakakanga
aea ienono pan mao.”
48 Ta Nataniel ibeta ei bedane,
“Eao oatai ngan gau madongan?”
Ta Iesus ikeo pan bedane, “Mu-
gaeai ngan Pilip ibaba go, nagera eao
mamado abei fik ipuiai.”
49 *Ta Nataniel ikeo pan bedane,
“Eaba paoatainga am, eao Deo Inat,
ga eao Maron kapei togai Israel.”
50 Ta Iesus ikoli ele posanga be-
dane, “Nakeo ga nagera go abei fik
ipuiai, ta ngan ipu toaine eao lolom
matua ngan gau na? Muriai eao ga
gera danga kapeipei iasal danga toa
ne.”
51 *Ta ikeo pade bedane, “Nakeo
tautaunga pagimi, gimi ga agera
bubur ipokakai, ta gid anggelo ton
Deo tidae ga tisulug pan Eaba Inat.”

2

Iesus ipul eau ga iuot oain ngan tuanga Kena

1 Ngan ado tol aea, eaneannga
oainga aea iuot ngan tuanga Kena
ngan tibur Galili. Be Iesus itna ima-
mado toa eoa pade.
2 Be tibaba Iesus asingada ele alu-
agau ngan eaneannga toa oa pade.
3 Idio ta oain kus, ta Iesus itna
ikeo pan bedane, “Gid panua ad oain
kus.”
4 *Be Iesus ikeo pan bedane,
“Taine kapei, eine danga eta togau
mao. Gau leg ado imata inam
maitne.”
5 Idio ta itna ikeo pagid paeaeanga
bedane, “Saoa danga ikeo pagimi
ngan kadonga, gimi akado.”
6 Be ulo kapeipei eau aea lima ga
ede ienono boloma. Gid ulo toa oa
timan gid Iuda led sigiringa aea ngan
nasinga led apu. Gid kelede kelede
eine irangrang ngan galen sangaul
rua mao sangaul tol.
7 Idio ta Iesus ikeo pagid bedane,
“Anonoi gid ulo toa na ngan eau.”
Tota tinonoi ga iuon kemi iaoai.
8 Ga kus ta ikeo pagid, “Aed
kauteta ta abada ga ila pan eaba toa
imuga ngan eaneannga.”
Io, tota tibada ga ila pan.
9 Be eau toa oa ipul ei ga iuot
oain o. Ta eaba toa imuga ngan
eaneannga oa itoba imana. Be iuatai
ngan oain toa oa inam sida ga inam
mao. Be gid paeaeanga toa tied oa
tiuatai. Tota eaba toa imuga ngan
eaneannga oa ibaba eaba oainga aea
ga ila pan

* **1:42:** Mt 16.18 †† **1:42:** Edaeda toa rua ne *Sipas ga Petrus ipu eine pat.* * **1:45:** Lo 18.18, Ais 7.14, 9.6, Jer 23.5, Ese 34.23 * **1:49:** Mt 14.33, 16.16, Mk 3.11 * **1:51:** OM 28.12 * **2:4:** Ins 7.30, 8.20

Eaba toa imuga ngan eaneannga itoba oain imana.

10 ta ikeo, “Somisomi gid panua tibada oain kemi ga imuga, be oangga panua tiun ga itara gid, ga kus ta tibada oain kemi tau mao ga ila pagid. Be eao dol oain kemi toa na ga irangrang ngan patautene.”

11 Io, uisinga toa Iesus ikado ngan tuanga Kena oa, eine iman kilala be imuga ngan gid uisinga padengada toa ikado muriai. Ngan kadonga toa oa, ipasolan iura ga ele taranga kapei, ta ele aluagau lolod matua ngan ei.

12 *Ga kus ta isulug ga ila ngan tuanga Kapernaum toman ngan itna ga itar kakakau ga gid ele aluagau. Ta tidio toa eoa irangrang ngan ado pidaede.

Iesus isere panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai

(Mateus 21.12-13, Markus 11.15-17, Lukas 19.45-46)

13 *Be gid Iuda led eaneannga Pasova aea inam boloma. Ta Iesus ilalala ga ila Ierusalem.

14 Be gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, igera gid panua tilongean gid bulmakao ga sipsip ga gid man barur ta panua tiuolol. Be panua padengada timamado popouiai ta tilaumalile ngan gid pat.

15 Idio ta Iesus ibada oaro ta ikado ga iman muinga aea, ta isere gid panua toa ngada oa toman ngan led sipsip ga bulmakao ta tiuot ga tila gaot. Be ipul popou togid panua tilaumalile ngan pat, ta led pat ibilin alele.

16 Ta ikeo pagid panua toa tilongean gid man barur bedane, “Abada gid danga toa ne ga ila. Irangrang ngan gimi akado Tamag ele luma ga iman luma oalo aea mao!”

17 *Be ele aluagau matad nanan posanga ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, “Gau lolog ikim tau lem luma, ta kimnga toa ne eine mambe dinga ianean lologeai.”

18 Idio ta gid Iuda ad madidnga tibeta ei bedane, “Eao ga pasolan gai mambe edam kapei ngan kadonga toa bedane madongan? Kado uisinga eta ta iman kilala!”

19 *Be Iesus ikoli led posanga bedane, “Arepe Deo ele luma toa ne, ta gau ga napagun mulian ngan ado tol.”

20 Be gid Iuda tikeo, “Madongan? Deo ele luma toa ne, tipasala ngan aea rai sangaul pange igegea lima ga ede. Be eao keo ga pagun mulian ngan ado tol?”

21 *Be luma toa Iesus iposaposa ngan oa, eine ei itin.

22 *Tota muriai ngan ele daenga mulian ngan matenga, gid aluagau matad nanan posanga toa mugaeai ei ikado. Ta lolod matua ngan posanga ienono ngan Deo ele laulau toman ngan posanga toa Iesus ikado ngan ei mulian.

Iesus iuatai kemi ngan panua toa ngada ne lolod

23 *Iesus imamado maitne Ierusalem ngan eaneannga Pasova aea, be panua busa tigera gid uisinga iman kilala toa ei ikakado, ta lolod matua ngan ei ieda.

* **2:12:** Mt 4.13 * **2:13:** IM 12.1-27 * **2:17:** Sng 69.9 * **2:19:** Mt 26.61, 27.40 * **2:21:** 1Ko 6.19 * **2:22:** Lu 24.6-8, Ins 12.16 * **2:23:** Ins 7.31

24 Be Iesus iadi gid mao, ngansa ei
iuatai motean ngan panua toa ngada
oa.
25 Ga pade, ele ipu eta ngan eaba
eta ipalongo ei ngan gid panua led
kadonga mao, ngansa ei iuatai ngan
saoa danga ienono panua lolodeai.

3

Iesus ipaoatai Nikodemus

1 *Be eaba ede Parisi aea ieda
Nikodemus imamado. Ei madidnga
kapei ede togid Iuda.
2 Eaba toa ne ila pan Iesus bong ta
ikeo pan bedane, "Eaba paoatainga
am, gai aoatai mambe Deo isula
go ga nam mambe eaba paoatainga
aea. Ngansa irangrang ngan eaba eta
sapaean ikado gid uisinga iman ki-
lala mambe eao kakado ne mao. Be
oangga Deo imamado toman ngan ei,
ta io."
3 *Ta Iesus ikoli ele posanga
bedane, "Naposa tautaunga pago,
oangga sai aea poponga parua aea
mao, irangrang ngan ibada madonga
Deo ibageai mao."
4 Ta Nikodemus ikeo pan, "Oangga
eaba iuot eaba kapei, eine ga tipopo
ei pade madongan? Irangrang ngan
idudunga itna iapai, ta ipopo ei
pade?"
5 *Ta Iesus ikoli ele posanga
bedane, "Nakeo tautaunga pago,
oangga eaba eta aea poponga ngan
eau kekelen, be ngan Itautau Tutui
mao, eine ga irangrang ngan ibada
madonga Deo ibageai mao.
6 *Saoa danga eababa tipapot eine
danga togid eababa, be saoa danga
Itautau Tutui ipapot, eine danga ton
Itautau Tutui.
7 Eao kamado kakrik ngan gau
nakeo ga gimi manta ami poponga
parua aea?
8 Somisomi rai ilele ga inam ta
ila ngan tibur isaoa ikim ila ngan.
Ta eao longo ele tandanga, be oatai
ngan inam sida mao ga ila sida mao
pade. Be Itautau Tutui ele nau-
rata tota bedaoa. Gimi agera ngan
matami mao, be ikakado gid panua
ga tiuot pau."

9 Ta Nikodemus ibeta ei bedane,
"Gid danga toa ne irangrang ngan
iuot madongan?"

10 Ta Iesus ikoli ele posanga be-
dane, "Eao eaba paoatainga am togid
Israel, be oatai ngan gid danga toa ne
mao?
11 Nakeo tautaunga pago, gai aposa
ngan saoa danga gai aoatai ngan, ga
apalongo ngan saoa danga gai agera,
be lolomi matua ngan lemai posanga
mao.
12 Gau naposa pagimi ngan danga
tanoeai aea, be lolomi matua ngan
mao. Ta oangga nakeo pagimi ngan
danga buburiai aea, eine ga lolomi
matua ngan madongan?
13 Mugaeai ga inam, eaba eta idae
ga ila buburiai mao. Be Eaba Inat toa
isulug buburiai ga inam, ei kekelen
idae ga ila ta irangrang ngan iaoa
inasi ngan.
14 *Lalaede mambe Moses ipakan-
tutu mota aea namer ga idae ngan
abei ngan tibur modamodanga mu-
gaeai*, eine ga tipakantutu Eaba Inat
toa bedaoa pade.

"Eine ga tipakantutu Eaba Inat toa bedaoa pade."

* **3:1:** Ins 7.50, 19.39 * **3:3:** Mt 18.3, 1Pe 1.23 * **3:5:** Ese 36.25-27 * **3:6:** Ins 1.13 * **3:14:** Ins 8.28, 12.32-34 * **3:14:** Mugaeai mota papaeamao tingotngot gid Israel ngan tibur modamodanga, be Deo ikeo pan Moses ngan ikado mota aea namer bras, ta oangga sai imata inono mota toa oa, eine itin iuot kemi. Gera posanga ngan Nam 21.4-9.

15 *Toa bedaoa ta sapadua lolod
matua ngan ei, gid ga tibada
madonga kemi somisomi ga ilalala
ga ila.
16 *“Ngansa Deo ilolo ikim tau
panua toa ngada ne tanoeai, ta
ilongean Inat toa kelede oa, ta
oangga sai ilolo matua ngan ei, eine
ga irangrang ngan iduaea mao. Be ei
ga ibada madonga kemi somisomi ga
ilalala ga ila.
17 *Ngansa Deo isula Inat ga inam
tanoeai ngan panasnga gid panua
mao. Be isula ei ga inam ngan
badanga gid mulian.
18 *Oangga sai ilolo matua ngan
ei, eine ga imadid ngan posanga
mao. Be sai ilolo matua ngan ei mao,
Deo irau posanga motean ngan aea
panasnga na. Ngansa ei ilolo matua
ngan Deo Inat toa kelede ne ieda
mao.
19 *Ngan ipu ga oaine ta Deo ipa-
madid gid ngan posanga. Ngansa
ele taranga isulug ga inam tanoeai
na, be gid panua tikim tau madonga
dodom aea. Be tikim Deo ele taranga
mao, ngansa gid led kadonga pa-
paeamao.
20 Ngansa panua toa ngada ne
tikakado kadonga papaeamao, gid
timan taranga aea isat, ta tinam tiuot
ngan taranga mao. Ngan kado ta led
kadonga iuot masaeai.
21 Be oangga sai inasi posanga
tautaunga, ei inam idudunga ngan
taranga, ta irangrang ngan gid
panua tigera kemi mambe saoa
danga ei ikakado, eine ikado ngan
Deo iura.”

Ioanes Paliliunga aea iposa ngan Iesus ei sai

22 *Ga kus ta Iesus asingada ele
aluagau tila ngan tibur kapei Iudea.
Be toa eoa idio imamado toman ngan
gid ta ipaliliu gid panua.
23 Be Ioanes pade ipaliliu gid
panua ngan tibur ieda Ainon boloma
ngan tuanga Salim. Ngansa tibur toa
oa aea eau busa, ta gid panua tila-
galaga pan ngan badanga paliliunga.
24 Be ngan ado toaiua, Ioanes
idudunga ngan luma panasnga aea
maitne.
25 Idio ta aoa kaukau iuot rabu
ngan gid aluagau ton Ioanes ga eaba
ede Iuda aea. Gid aoad isokangai
ngan apu aea nasinga ngan sigiringa
tinid aea muk.
26 Ga kus ta tila pan Ioanes ta
tikeo, “Eaba paoatainga am, eaba toa
mugaeai imamado toman ngan eao
ngan eau Iordan isal iadag toa eao
paola posanga ngan ei, ei tota ipaliliu
gid panua, be panua toa ngada oa
tilagalaga pan.”
27 Ta Ioanes ikoli led posanga be-
dane, “Irangrang ngan eaba ibada
danga eta sapaean mao. Manta Deo
toa imamado buburiai oa ibada pan.
28 *Be gimi alongo posanga nakeo
ngan gau mulian mugaeai ga be-
dane, ‘Gau Kristus† mao. Be Deo
isula gau ta namuga ngan ei.’
29 Ngan eaneannga oainga aea,
eaba toa iuai taine, ei kekelen ieda
kapei, ngansa ei taine toa oa iadaoa.
Be eaba oainga aea ele aluagau
imadmadid boloma ta itin igelgel
ngan longonga ilinge. Tota leg tingel-
gel toa ne ila iuot lai.
30 Eaba toa oa manta ieda iuot
kapei, be gau edag isulug gadio.
31 *“Eaba isulug buburiai ga inam,
ei gadae ngan danga toa ngada ne.
Be eaba imamado tanoeai, ei eaba
tanoeai aea ta iposaposa ngan gid
danga tanoeai aea. Be eaba isulug
buburiai ga inam, ei gadae ngan
danga toa ngada ne.
32 *Ei ipaola posanga ngan saoa
danga igera ga ilongo, be eaba eta
ilolo matua ngan ele posanga mao.
33 Be oangga sai ilongo ga ikisi
matua ele posanga, eine ipasolan
mambe Deo ei eaba posanga tau-
taunga aea.

* **3:15:** Ins 20.31 * **3:16:** Ins 3.36, 10.28, Ro 5.8, 8.32, 1Io 4.9-10 * **3:17:** Lu 19.10 * **3:18:** Ins 5.24
* **3:19:** Ins 1.5, 9, 8.12 * **3:22:** Ins 4.1-2 * **3:28:** Mt 11.10, Ins 1.20 † **3:28:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **3:31:** Ins 8.23 * **3:32:** Ins 3.11

34 Ngansa eaba toa Deo isula ei
ga inam ne, ei ikakado Deo ele
posanga. Ngansa Deo ibada Itautau
Tutui kautede ga ila pan mao. Eine
Itautau Tutui ienono pan kapei tau.
35 *Deo Tamada ikim tau Inat, ta
idol danga toa ngada ne ga idae
ibageai.
36 *Oangga sai ilolo matua ngan
Inat, ei ibada madonga kemi somi-
somi ga ilalala ga ila. Be oangga
sai inasi Inat ele posanga mao, ei
irangrang ngan ibada madonga kemi
somisomi mao. Eine Deo ga ilolo
bake ngan ei ta ipanas ei."

4

Iesus iposa toman ngan taine ede Samaria aea

1 *Idio ta gid Parisi tilongo mambe
Iesus ipaliliu panua busa ta ikado
ga tiuot ele aluagau. Be panua toa
ne dabad iasal gid panua toa Ioanes
ipaliliu gid.
2 Be tautaunga Iesus ipaliliu gid
panua mao, be ele aluagau tikakado.
3 Io, Iesus iuatai mambe gid Parisi
tilongo ngan ei toa bedaoa, ta itnan
tibur Iudea ta iluai mulian Galili.

4 Be ei manta ilalala rabu ngan
tibur Samaria.
5 *Ilalala ga ila ta iuot ngan
tuanga ede togid Samaria ieda Sikar.
Tuanga toa oa boloma ngan tano toa
mugaeai Iakop ipan ga iman inat
Iosep ele.
6 Be eaumata ede ton Iakop ienono
toa eoa. Iesus itin imanggolenga
ngan lalalanga, ta idio imado boloma
ngan eaumata toa oa. Eine ado imata
boloma ngan arobad.

7 Be taine ede Samaria aea inam
ngan ednga eau, ta Iesus ikeo pan
bedane, "Bada eau ga inam naun."

Taine ede Samaria aea inam ngan ednga eau.

8 Be ele aluagau tila tuangai ngan
annga aea olnga.

9 *Io, taine Samaria aea ikeo, "Eao
eaba Iuda am, be gau taine Samaria
ag. Be eao kamado keo pagau ngan
napan am eau?" Taine toa oa ikado
posanga toa bedaoa ngansa somi-
somi gid Iuda tiluplup ga tiposaposa
toman ngan gid Samaria mao.

10 *Ta Iesus ikoli ele posanga be-
dane, "Man ga eao oatai ngan Deo
ele tenainga, ga eaba toa ibeta eao
ngan pannga aea eau. Toa bedaoa
ta eao ga beta ei, ta ei ga ibada eau
madonga kemi aea pago."

11 Ta taine toa oa ikeo, "Maron, eao
lem ulo eta ngan ednga eau mao. Be
eaumata toa ne isulug ga ila gadio
tau. Tota eao ga bada eau madonga
kemi aea na sida?
12 *Kado eao oangga easal tibumai
Iakop toa ipan eaumata toa ne pagai.
Ei ga ele gergeu ga ele masilau mud
tiunun ngan eaumata toa ne."

* **3:35:** Mt 11.27, Ins 5.20 * **3:36:** Ins 3.16-18, 1Io 5.12 * **4:1:** Ins 3.22 * **4:5:** OM 33.19, Jos 24.32 * **4:9:** Esr 4.1-5 * **4:10:** Ins 7.37-38, PM 21.6 * **4:12:** Ins 8.53 * **4:14:** Ins 6.35

13 Ta Iesus ikoli ele posanga be-
dane, “Sapadua tiun eau toa ne eine
ga marumian gid pade.
14 *Be oangga sai iun ngan eau
toa gau nabada pan, eine ga iran-
grang ngan marumian ei pade mao.
Eau toa gau nabada pan, eine ga
iuot mambe eaumata ienono iloleai
ta buk ga buk ga idaedae, ta ibada
madonga kemi somisomi ga ilalala
ga ila.”
15 Ta taine toa oa ikeo pan bedane,
“Maron, bada eau toa na pagau, ta
irangrang ngan marumian gau pade
mao ga nanaganagam nene ngan ed-
nga eau mao pade.”
16 Ta Iesus ikeo pan bedane, “La
baba adaoam ta gimirua anam.”
17 Be taine toa oa ikoli ele posanga
bedane, “Gau adaoag mao.”
Ta Iesus ikeo, “Patautene keo ga
adaoam mao, eine tautaunga.
18 Ngansa mugaeai ga inam, eao
oai palima, be eaba toa labone
gimirua amamado, eine eao adaoam
mao. Lem posanga toa ne tau-
taunga.”
19 Ta taine toa oa ikeo pan bedane,
“Maron, patautene nagera mambe
eao eaba ede bada Deo iaoa.
20 *Be keo pagau, gai tibutibumai
somisomi tiluplup ngan lusi ga oaine
ta tiraring. Be gimi Iuda aoangga
Ierusalem eine tibur tautaunga toa
manta tararing ngan.”
21 Ta Iesus ikeo pan bedane,
“Taine, eao manta lolom kelede ngan
leg posanga ga bedane: Ngan ado
ede iuangga inam, gimi panua ga
araring ga ila pan Tamada ngan lusi
toa ne mao ga toa Ierusalem mao
pade.
22 *Gimi Samaria araring ngan Deo
be aoatai ngan ei mao. Be gai Iuda
araring ngan Deo toa aoatai ngan ei,
ngansa Deo ele edap ngan badanga
mulian gid panua eine ienono pagai
Iuda.
23 Be ngan ado ede iuangga iuot,
gid panua toa tiuangga tiraring tau-
taunga, eine ga tiraring pan Tamada
ngan Itautau Tutui iura ga posanga
tautaunga. Be ado toa ne iuot pataut-
ene. Ngansa Tamada ikim gid panua
toa bedane tiraring ngan ei.
24 *Deo itin eta mao, be ei itautau.
Ta gid panua tiraring ngan ei, manta
tiraring ngan Itautau Tutui iura ga
posanga tautaunga.”
25 Ta taine toa oa ikeo pan bedane,
“Gau naoatai mambe Mesaia* ga
inam. Eine eaba toa tiuato ei Kristus.
Ta oangga inam, ei ga iaoa inasi kemi
pagai ngan danga toa ngada ne.”
26 *Ta Iesus ikeo, “Eine gau tota
eko, gau toa naposaposa toman ngan
go.”
27 Io, mole mao ele aluagau tinam
tiuot, be timatala ngansa tigera ei
iposaposa toman ngan taine toa oa.
Be eta ngan gid ibeta ei ngan ikim
saoa mao, ga ngan ipu isaoa iposa
toman ngan ei oa mao pade.
28 Tota taine toa oa itnan ele ulo
eau aea ga idio, ta iluai mulian ga ila
tuangai ta ikeo pagid panua bedane,
29 “Anam ta agera eaba ede ikeo
pagau ngan danga toa ngada ne gau
nakakado mugaeai. Kado eaba toa
ne Kristus?”
30 Tota titnan tuanga ta tilalala ga
tila pan Iesus.
31 Be gid aluagau tikeo pan bedane,
“Eaba paoatainga am, ean teta bua.”
32 Be ikeo pagid, “Gau ag annga ede
pade, be gimi aoatai ngan mao.”
33 Be ele aluagau tiposa pol ngan
gid bedane, “Kado eaba eta ipan aea
annga?”
34 *Ta Iesus ikeo pagid, “Gau ag
annga eine ngan nasinga kimnga ton
Eaba toa isula gau ga nanam ga na-
pasala ele naurata.
35 *Gimi akeo ga taiko pange
ienono maitne, ga kus ta taiko annga

* **4:20:** Lo 12.5-14, Sng 122.1-5 * **4:22:** 2Kin 17.29-41, Ais 2.3, Ro 9.4-5 * **4:24:** Ro 12.1, 2Ko 3.17, Plp 3.3 * **4:25:** Posanga idil toa *Mesaia ne eine posanga Ibru, be Kristus eine posanga Grik. Posanga idil toa rua ne ipu lalaede. Gera palongonga ngan Mt 1.16.* * **4:26:** Mk 14.61-62 * **4:34:** Ins 6.38 * **4:35:** Lu 10.2

aea badanga iuot. Be gau nakeo
pagimi, matami idae ta agera kemi
gid dadanga. Patautene gid panua
tilalala ga tinam, gid mambe annga
imatua kemi ngan badanga na.
36 Eaba iboko ngan annga aea
badanga, ei ibada aea olnga. Ei
ipaluplup gid annga itautau ngan
madonga kemi somisomi ga ilalala
ga ila. Toa bedaoa ta eaba iarum an-
nga ga eaba ibabada annga, gisirua
tiluplup ga tinid igelgel.
37 Ngansa posanga idil toa panua
tikeokeo ngan ne, eine iuot tau-
taunga ga bedane, 'Eaba ede iarum
annga dadangai, be eaba ede pade
ibada annga itautau.'
38 Gau nasula gimi ga ala ngan
badanga annga toa mugaeai gimi
aboko eta ngan mao. Panua paden-
gada tiboko ngan. Be gimi ala abada
annga toa iuot ngan gid led naurata."
39 Io, panua Samaria ad busa ngan
tuanga toa oa tilongo taine toa oa
ele posanga bedane, "Eaba toa ne
ikeo pagau ngan danga toa ngada ne
nakakado mugaeai." Tilongo bedaoa
ta lolod matua ngan Iesus.
40 Tota gid Samaria tila pan ta ti-
beta ei ngan idio imado toman ngan
gid, ta idio imado pagid irangrang
ngan ado rua.
41 Be panua busa pade tilongo
Iesus ele posanga ta lolod matua
ngan ei.
42 *Idio ta tikeo pan taine toa
oa bedane, "Gai alongo eao lem
posanga ngan ei, be lolomai matua
ngan ei ngan ipu toaine kekelen
mao. Ngansa pataутene alongo ele
posanga ta aoatai mambe eaba toa
ne, tautaunga ibada mulian panua
toa ngada ne tanoeai."

Iesus ikado kemi madidnga ele gergeu

43 Ado rua ila ga kus ta Iesus itnan
tuanga toa oa ta ila Galili.
44 *Be mugaeai Iesus ipaola
posanga ngan ei mulian ga bedane,
"Oangga eaba ibada Deo iaoa ngan
ele tuanga ipu, eine ga tilolon ngan
ei mao."
45 *Io, ila iuot Galili, ta gid Galili
tinid igelgel sapaean ngan badanga
ei. Ngansa gid pade tila Ierusalem
ngan eaneannga toa oa, ta tigera
danga toa ngada oa ei ikado toa eoa.

46 *Idio ta iluai mulian ngan
tuanga Kena ngan tibur kapei Galili.
Mugaeai ipul eau ga iuot oain toa
eoa. Be ngan tuanga Kapernaum,
maron kapei ele madidnga ede inat
idibal.
47 *Be madidnga toa oa ilongo
mambe Iesus itnan Iudea ga inam
iuot Galili, ta ila pan ta ibeta ei ngan
isulug ga inam ta ikado kemi inat,
ngansa teta pade ta imate.

48 *Ta Iesus ikeo pan, "Oangga gimi
agera gid uisinga ga kilala mao, eine
ga lolomi matua mao."

49 Be madidnga toa oa ikeo,
"Maron, sulug ga nam manmanae!
Kado natug imate."

50 *Ta Iesus ikeo pan, "Eao la. Na-
tum itin kemi o."

Tota madidnga ilolo matua ngan
ele posanga pan, ta iluai mulian ga
ila.
51 Io, ei iladlado edapeai maitne,
be ele paeaeanga tila tiuot pan ta
tikeo ga, "Natum itin kemi o!"
52 Ta ibeta gid ngan ado imata pida
itin iuot kemi. Ta tikeo, "Made lailai
ngan ado imata kelede itin oanaoana
toa oa kus."

53 Tota gergeu itama iuatai mambe
inat iuot kemi tutui ngan ado imata
toa Iesus ikeo pan bedane, "Natum
itin kemi o." Tota asingada ele luma
lolo, lolod matua ngan ei.

54 *Be uisinga toa iman kilala ne,
eine Iesus ele uisinga parua aea
muriai ngan itnan Iudea ga inam
idio Galili.

* **4:42:** 1Io 4.14 * **4:44:** Mt 13.57 * **4:45:** Ins 2.23 * **4:46:** Ins 2.1-11 * **4:47:** Mt 8.5-6 * **4:48:** Ins 2.18, 1Ko 1.22 * **4:50:** Mt 8.13 * **4:54:** Ins 2.11

5

Iesus ikado kemi eaba ede ngan liu tiuato Betesda

1 Ado edengada muriai, Iesus ilalala ga ila Ierusalem ngan eaneanga ede raring aea togid Iuda.
2 Be ngan tuanga Ierusalem liu ede ienono, tiuato ieda Betesda ngan posanga Ibru. Liu toa oa ienono boloma ngan tuanga aea atama toa gid sipsip tidudunga ngan. Be palata lima imadmadid isaleai.
3-4 Be ngan gid palata toa oa gid panua busa ad dibala timamado. Edengada matad ikilakila ga padengada aed imatemate ga baged imatemate.*
5 Be eaba ede, dibala ikado ei ga irangrang ngan aea rai sangaul tol igegea lima ga tol.
6 Iesus igera eaba toa oa ienono ta iuatai mambe aea dibala ikakado ei mole tau. Ta ibeta ei bedane, "Eao kim tinim iuot kemi na?"
7 Ta dibala tamad ikeo, "Maron, gau leg eaba eta ngan luanga gau ga nasulug eauiai mao. Somisomi oangga eau buk ga buk ga idaedae, eaba ede pade ga imuga ngan gau ta isulug."
8 *Be Iesus ikeo pan, "Dae madid. Bada lem moe ta lalala."
9 Io, mole mao eaba toa oa itin iuot kemi ta ibada ele moe ta ilalala.
Be kadonga toa oa iuot ngan Ado Earainga aea.
10 *Ta gid Iuda ad madidnga tikeo pan eaba toa itin iuot kemi oa bedane, "Eao kamado bisi lem moe? Labone eine ado Earainga aea! Lem kadonga toa ne itutui mao."
11 Ta ikeo, "Eaba toa ikado ga tinig iuot kemi ne ikeo pagau bedane, 'Bada lem moe ta lalala.' "
12 Ta tibeta ei, "Eaba sai toa ikeo pago ngan bada lem moe ta lalala?"
13 Be eaba toa itin iuot kemi oa iuatai ngan Iesus ei eaba sai mao, ngansa ei ilim ga idudunga toa ipom lolodeai oa.
14 Idio ga muriai Iesus igera ei gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, ta ikeo pan, "Ega, tinim ta iuot kemi na. Be kado kadonga sasat pade mao. Ngan kado ta kadonga eta kulupu ga kulupu tau iuot ngan go."
15 Ga kus ta eaba toa oa ila ikeo pagid madidnga togid Iuda mambe eaba toa ikado ga itin iuot kemi, eine Iesus.
16 Be ngan ado toaiua ga ila, gid Iuda ad madidnga timan Iesus aea isat, ngansa ei ikakado gid kadonga toa oa ngan Ado Earainga aea.
17 Idio ta Iesus ikeo pagid bedane, "Gau Tamag ikakado naurata somisomi ga irangrang ngan labone, be gau pade nakakado naurata."
18 *Ngan ipu toaine gid Iuda ad madidnga tiparpar tau ngan ilonga edap eta ngan pamatenga ei. Ngansa ei itnan led apu ngan Ado Earainga aea kekelen mao, be ikeo ga Deo ei Itama pade. Ta ngan kadonga toa ne idol ei mulian ga iuot lalaede mambe Deo.

Deo Inat ieda kapei ngan peinga mulian gid matemate

19 *Iesus ikoli led posanga bedane, "Nakeo tautaunga pagimi, Deo Inat irangrang ngan ikado danga eta ngan ei kekelen ele kimnga mao. Be saoa danga ei igera Itama ikakado, eine ikakado gid kadonga toa oa kekelen. Ngansa saoa kadonga Itama ikakado, eine Inat pade ikakado lalaede toa bedaoa.
20 Ngansa Itama ikim tau Inat ta ipasolan ei ngan danga toa ngada ne ei ikakado. Be ei ga ipasolan ei ngan gid naurata padengada kapeipei toa iasal gid naurata ikakado mugaeai. Be gimi ga agera gid naurata toa ne ta amatala ngan.

* **5:3-4:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: *Gid dibala toa oa tisangasanga eau buk ga buk,* 4 *ngansa tiuangga pateatea anggelo ede ton Maron ga isulug ta imalango ngan eau toa oa ta buk ga idae, ta oangga sai idug ga imuga eauiai, eine ga itin iuot kemi.* * **5:8:** Mt 9.6 * **5:10:** Neh 13.19, Jer 17.21-22 * **5:18:** Mt 26.4, Ins 7.1, 10.30 * **5:19:** Ins 5.30

21 Ngansa Itama ipei mulian gid
matemate ta ikado ga matad bibita.
Be lalaede toa bedaoa, Inat pade
irangrang ngan isio panua sapadua
toa ei ikim, ta ikado ga matad bibita.
22 *Ga pade, Itama ipamadid eaba
eta ngan posanga mao. Be naurata
toa ngada oa ngan pamadidnga gid
panua ngan posanga, eine idol ga
idae Inat ibageai.
23 *Toa bedaoa ta panua toa ngada
ne ga tilolon ngan Inat lalaede
mambe tilolon ngan Itama. Oangga
sai ilolon ngan Inat mao, eine ga
ilolon ngan Itama toa isula ei oa mao
pade.
24 *"Nakeo tautaunga pagimi,
oangga sapadua tilongo leg posanga
ga lolod matua ngan Eaba toa isula
gau, eine tibada madonga kemi
somisomi, ta irangrang ngan tibada
panasnga mao. Eine titnan matenga
ga idio, ta tila tibada madonga kemi.
25 Nakeo tautaunga pagimi, ado
toa gid matemate tibada madonga
pau tota iuot ne. Gid panua mate-
mate ga tilongo Deo Inat ilinge,
ta sapadua tilongo, eine ga tibada
madonga kemi.
26 Ngansa edap mata bibita aea
ienono pan Itama, ta lalaede toa be-
daoa, Deo ikeo ga edap mata bibita
aea ienono pan Inat pade.
27 Ta Itama idol ieda kapei ta
irangrang ngan ipamadid gid panua
ngan posanga, ngansa ei Eaba Inat.
28 "Gimi akakrik ngan leg posanga
toa ne padam, ngansa ado toa gid
matemate tidae mulian ne, teta pade
ga iuot. Ta gid toa ngada oa tienono
ad dengaeai eine ga tilongo Eaba Inat
ilinge.
29 *Ta gid ga titnan denga ga
tiuot. Be sapadua tikado kadonga
kemikemi, eine ga tidae mulian ta
tibada madonga kemi, be sapadua
tikado kadonga papaeamao, eine ga
tidae mulian ta tibada ad panasnga."

Gid kilala ipasolan mambe Iesus ei sai

30 *Iesus ikeo pade bedane, "Ngan
gau kekelegau leg kimnga, irangrang
ngan nakado danga eta mao. Be gau
nalongo Tamag ele renrennga ga kus
ta narau gid panua kelede kelede ad
posanga. Ta posanga toa narau eine
tutui, ngansa nanasi gau leg kimnga
mao. Be nanasi Tamag ele kimnga
toa isula gau ga nanam.
31 "Oangga napaola posanga ngan
gau mulian, eine lemi ipu eta ngan
lolomi matua ngan leg posanga mao.
32 Be Eaba ede pade imamado ta
ipapaola posanga ngan gau, eine
Tamag. Ta naoatai mambe posanga
toa ipapaola ngan gau ne, eine tau-
taunga.
33 "Mugaeai gimi asula gid panua
edengada ga tila pan Ioanes Palili-
unga aea ngan longonga ele posanga,
ta posanga toa ei ipapaola ngan gau
eine tautaunga.
34 Be gau naeadi mambe eaba
eta ele posanga irangrang ngan ipa-
matua leg posanga mao. Be gau
napapei matami ngan Ioanes ele
posanga ngansa nakim Deo ibada
gimi mulian.
35 Ioanes ei mambe usi irarabal
ta itara gimi. Ta ngan ado toaiua
gimi alongo ele posanga, eine tinimi
igelgel ngan ele posanga mambe usi
itara gimi ngan ado pidaede.
36 *"Be kilala ede pade ngan gau ta
ienono. Kilala toa ne iasal Ioanes ele
posanga. Eine gid naurata toa Tamag
ikeo ga napasala ne. Gid naurata
toa nakakado ne ipasolan mambe
Tamag isula gau ga nanam.
37 *Be Tamag toa isula gau ga
nanam ne, ei pade ipaola ag posanga.
Gimi alongo ele babanga eta mao ga
agera imata mao pade.
38 Ta ele posanga ienono pagimi
mao, ngansa lolomi matua ngan
eaba toa ei isula ga inama ne mao.

* **5:22:** Ins 5.27, PA 10.42 * **5:23:** Plp 2.10-11, 1Io 2.23 * **5:24:** Ins 3.15-18 * **5:29:** Dan 12.2, Mt 16.27, PA 24.15 * **5:30:** Ins 5.19, 6.38 * **5:36:** Ins 3.2, 14.11 * **5:37:** Mt 3.17, Ins 5.32, 8.18 * **5:39:** Lu 24.27

39 *Gimi matami inasnasi Deo
ele laulau ngansa gimi aoangga
abada madonga kemi somisomi
ngan laulau toa ne. Laulau toa ne
pade iposaposa ngan gau.
40 Be gimi atolatola ngan anam
pagau ngan badanga madonga kemi.
41 “Gau nailoilo gid panua ngan
tisoa gau edag mao.
42 Be gau naoatai ngan gimi. Toa
lolomiai na gimi akim Deo mao.
43 Gau nanam ngan Tamag ieda,
be gimi apul murimi ngan gau. Be
oangga eaba eta pade inama ngan
ei ieda, eine tinimi igelgel ngan
badanga ei.
44 Gimi akim tau ngan oaeoaemi
tisoasoa edami. Be Deo toa kelede oa
isoasoa edami ngan edap ede pade.
Be gimi tinimi ngan nasinga edap toa
oa mao. Tota irangrang ngan lolomi
matua madongan?
45 “Kado gimi aoangga gau ga na-
sol gimi ngan posanga toa Tamag
imatai oa. Eine mao. Eaba toa ga
isol gimi ngan posanga eine Moses
toa aeadi ei ngan luanga gimi.
46 *Ngansa oangga lolomi matua
ngan Moses tautaunga, eine ga
lolomi matua ngan gau pade, ngansa
ei ibode laulau ngan gau.
47 Be oangga lolomi matua ngan
posanga toa Moses ibode ne mao,
eine ga lolomi matua ngan gau leg
posanga madongan?”

6

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga
(Mateus 14.13-21, Markus 6.30-44, Lukas 9.10-17)

1 Idio ga muriai, ta Iesus iuore ga
ila ngan liu kapei Galili isal iadag.
(Liu toa ne ieda ede pade Taiberias.)
2 Be ipom kapei tinasi ei ngansa
tigera gid uisinga toa ei ikakado ngan
keminga gid dibala.
3 Idio ta Iesus idae ga ila bereoeai
ta idio imado toman ngan ele alua-
gau.
4 Ngan ado toaiua, gid Iuda
led eaneannga Pasova aea imata
boloma.

5 Be Iesus imata idae ta igera ipom
kapei tingata ei ga tinam, ta ibeta
Pilip bedane, “Gita ga taol annga sida
ngan ipom toa ne tian?”
6 Ei ikado posanga toa ne ngan
tobanga Pilip. Be ei iuatai ngan saoa
danga ei ga ikado.

7 Ta Pilip ikoli ele posanga bedane,
“Oangga tatado pat silva buno rua*
ngan olnga ad annga, eine ga iran-
grang ngan gid ipom toa ne tian
kautede kautede mao.”

8 Be ele aluagau ede ieda Andreas
toa Saimon Petrus itar kakau idae ta
ikeo,
9 “Gergeu aranga ede ta imamado
ne. Ei aea ia rua toman ngan bret
lima tikado ngan bali plaoa. Be an-
nga kautede bedane ga iparangrang
gid ipom toa ne madongan?”

10 Ta Iesus ikeo, “Akeo pagid ipom
ta tidio timado.” Be tibur toa oa
aea purup kemikemi ngan madonga.
Ta gid toa ngada oa tidio timado.
Be gid arangaranga kekelegid dabad
iuot bunoringring lima.
11 Idio ta Iesus ibada bret toa oa ta
iposa kemi pan Deo ngan. Ga kus ta
ipota ga ila pagid ipom toa timamado
oa. Ta ikado bedaoa ngan ia pade. Ta
gid toa ngada oa tibada ga irangrang
ngan led kimnga.

12 Gid toa ngada oa tian ga apad
isum. Ga kus ta ikeo pagid ele alu-
agau bedane, “Abada mulian annga
ilialia, ngan kado ta etangada iduaea
sapaean.”

* **5:46:** PA 3.22 * **6:7:** Ngan ado toaiua, oangga panua naurata ad tikeo ga tibada *pat silva buno rua, eine ga tiboko mambe taiko lima ga tol.*

"Abada mulian annga ilialia."

13 Io, annga ilialia toa iuot ngan bret lima oa, ele aluagau tigou mulian ta tinonoi ngan karei sangaul ga igegea rua.

14 Be gid panua tigera uisinga toa Iesus ikado ta tikeo, "Deo ikeo ngan sulanga eaba ede ga inam tanoeai ngan badanga iaoa. Tautaunga ei eaba tota nene!"

15 *Be Iesus iuatai mambe gid tiuangga tiluku ei ta tidol ei ga iman ad maron kapei. Tota itnan gid ga tidio, be ei kekelen idae ga ila lusiai.

Iesus ilalala eau igogoeai (Mateus 14.22-33, Markus 6.45-52)

16 Ado ila sum ta ele aluagau tisulug ga tila liu isaleai.

17 Ta tidae oagaeai ngan langa tuangai Kapernaum ngan liu isal iadag. Eine tibur dodom na. Be Iesus inam iuot pagid maitne.

18 Be rai kapei iuot ta ipei ngalu ga idae.

19 Be gid tiuodeode ga tila aluai tede mambe kilomita lima. Be mole mao tigera Iesus ilalala eau igogoeai ga ipaboloma led oaga. Tota timataud.

20 Be ei ikeo pagid, "Amataud mao. Eine gau."

21 Tota tinid igelgel ngan badanga ei ga idae oagaeai. Be mole mao led oaga idudunga ngan lab toa tila ngan oa.

Gid ipom tilo Iesus

22 Ngan ado sae, gid ipom toa timamado ngan liu isal iadag tigera mambe oaga eta pade ienono mao. Be oaga toa kelede oa Iesus ele aluagau tidae ngan ga tila o. Be tiuatai mambe Iesus idae ga ila toman ngan gid mao, be gid kekelegid tila.

23 Idio ta oaga edengada togid Taiberias tidudunga boloma ngan tibur toa Maron ipan gid ipom ngan oa, muriai ngan ikado posanga kemi.

24 Be gid ipom tigera Iesus eta mao ga ele aluagau mao pade, tota tidae ngan gid oaga toa oa ta tila Kapernaum ngan ilonga Iesus.

Iesus ei annga madonga kemi aea

25 Idio ta tiuot pan Iesus ngan liu isal iadag ta tibeta ei, "Eaba paoatainga am, eao nam ot nene ngeda?"

26 Ta Iesus ikoli led posanga bedane, "Nakeo tautaunga pagimi, gimi aean ga apami isum, ta ngan ipu toaine ailoilo gau. Be agera kemi gid uisinga toa nakado ga iman kilala oa mao.

27 *Irangrang ngan aboko ngan badanga annga tanoeai aea toa ibudabuda ne mao. Manta aboko ngan badanga annga madonga kemi aea toa ienono somisomi. Eaba Inat ga ipan gimi ngan annga toa ne. Ngansa Itama Deo idol ieda kapei ngan kadonga toa bedaoa."

28 Ta tibeta ei bedane, "Gai ga akado mado ta akado naurata mambe Deo ikim?"

29 *Ta Iesus ikeo pagid, "Deo ele naurata eine ga bedane: Manta lolomi matua ngan eaba toa isula ei ga inam."

30 *Ta tibeta ei, "Eao ga kado saoa uisinga iman kilala ta gai agera ta lolomai matua ngan eao? Eao ga kado saoa?

31 *Matam nanan tibutibuda tian mana† ngan tibur modamodanga, mambe Deo ele laulau ikeo ngan ga

* **6:15:** Ins 18.36 * **6:27:** Ins 6.48-58 * **6:29:** 1Io 3.23 * **6:30:** Mt 16.1, Ins 2.18 * **6:31:** IM 16.4,14-15, Nam 11.7-9, Neh 9.15, Sng 78.24 † **6:31:** *Mana eine annga toa Deo ikado ga itap buburiai ga isulug ta gid Israel tian.*

bedane, ‘Ei ibada annga buburiai
aea pagid ta tian.’ ”
32 Ta Iesus ikeo pagid, “Nakeo
tautaunga pagimi, Moses ipan gimi
ngan annga buburiai aea mao. Eine
gau Tamag toa ipan gimi ngan annga
tautaunga buburiai aea.
33 Ngansa annga toa Deo ibada
ne, eine eaba toa isulug buburiai ga
inam. Ta ibada madonga kemi ga ila
pagid panua tanoeai.”
34 Ta tikeo, “Maron, pan gai ngan
annga toa na labone ga somisomi ga
ila!”
35 *Iesus ikeo, “Gau annga
madonga kemi aea. Eaba sai inam
pagau, eine ga irangrang ngan
pitoreanei pade mao. Be eaba
sai ilolo matua ngan gau, eine ga
marumian ei mao pade.
36 Be mambe nakeo pagimi ga ila
na, gimi agera gau, be lolomi matua
mao.
37 Panua sapadua toa Tamag ibada
ga tinam pagau, eine ga tinam pagau.
Be eaba sai inam pagau, eine ga
nasuk ei mao ga mao tau.
38 Ngansa gau nasulug buburiai ga
nanam ngan nasinga gau leg kimnga
mao. Be nanam ngan nasinga Tamag
ele kimnga toa isula gau ga nanam.
39 *Tamag toa isula gau ga nanam
ne, ele kimnga ga bedane: Gid panua
toa ngada ne ibada ga tinam pagau,
irangrang ngan eta ngan gid iduaea
mao. Be gau ga napei gid mulian
ngan ado muriai ga muriai tau.
40 Ngansa Tamag ele kimnga eine
ga bedane: Panua toa ngada ne tig-
era gau ga lolod matua ngan gau, gid
ga tibada madonga kemi somisomi
ga ilalala ga ila. Ta gau ga napei gid
mulian ngan ado muriai ga muriai
tau.”
41 Io, gid Iuda tiririak ngansa ei
ikeo bedane, “Gau annga toa isulug
buburiai ga inam.”
42 *Ta tikeo, “Eaba toa ne Iesus,
Iosep inat na? Itama ga itna, taoatai
ngan gid. Tota ikamado ga patautene
ikeo ga isulug buburiai ga inam?”
43 Be Iesus ikeo pagid, “Gimi
aririak pol ngan gimi mao.
44 *Eaba eta irangrang ngan inam
pagau ngan ei ele kimnga mao.
Manta Tamag toa isula gau ga nanam
ne idada ilolo ta inam pagau, ta gau
ga napei ei mulian ngan ado muriai
ga muriai tau.
45 *Posanga ienono ngan laulau
togid panua tibada Deo iaoa ga be-
dane, ‘Deo ga ipapaoatai gid panua
toa ngada ne.’ Panua toa ngada ne
tilongo Tamag ele posanga ga tinasi,
gid tinam pagau.
46 *Eaba eta igera Tamag mao.
Gau namamado toman ngan Deo ga
nanam, gau kekelegau nagera ei.
47 *Nakeo tautaunga pagimi, eaba
sai ilolo matua ngan gau, ei ibada
madonga kemi somisomi ga ilalala
ga ila.
48 *Gau annga madonga kemi aea.
49 Tibutibumi tian mana ngan
tibur modamodanga, be muriai gid
pade timate.
50 Be annga toa isulug buburiai
ga inam, labone ienono. Ta oangga
eaba sai ian annga toa ne, ei ga
irangrang ngan imate mao.‡
51 Gau annga madonga kemi aea
toa isulug buburiai ga inam. Oangga
sai ian annga toa ne, ei ga ima-
mado kemi somisomi ga ilalala ga
ila. Tautaunga, annga toa ne eine
gau medamedag toa natenai ngan
badanga madonga kemi ga ila pagid
panua tanoeai.”
52 Be gid Iuda aoad isokangai pol
ngan gid ta tikeo, “Madongan? Eaba
toa ne ga ipan gita ngan imedameda
ta taean?”

* **6:35:** Ins 4.14 * **6:39:** Ins 10.28-29, 17.12 * **6:42:** Mt 13.55 * **6:44:** Ins 6.65 * **6:45:** Ais 54.13 * **6:46:** Ins 1.18 * **6:47:** Ins 3.15-16 * **6:48:** Ins 6.32,58 ‡ **6:50:** Kado gimi aoangga Iesus ikeo ga sapadua lolod matua ngan ei, eine ga tirangrang ngan timate ngan led madonga tanoeai mao. Eine mao. Be ei iposa ngan led madonga muriai buburiai. Ta ngan ado toaiua, irangrang ngan timate mao ga ilalala ga ila.

53 Ta Iesus ikeo pagid, “Nakeo tau-
taunga pagimi, oangga gimi aean
Eaba Inat imedameda mao ga aun
ising mao, irangrang ngan madonga
kemi ienono pagimi mao.
54 Be oangga sai ian medamedag
ga iun singig, ei ibada madonga kemi
somisomi. Ta gau ga napei ei mulian
ngan ado muriai ga muriai tau.
55 Ngansa gau medamedag eine
annga tautaunga, ga singig eine
danga tautaunga ununnga aea.
56 Oangga sai ian medamedag ga
iun singig, ei imamado pagau, ga gau
namamado pan.
57 *Tamag toa imamado somisomi
ne isula gau ga nanam. Ta ngan ei
iura, gau pade namamado somisomi.
Ta oangga sai ian medamedag, ei ga
ibada madonga kemi ngan gau urag.
58 Annga toa ne isulug buburiai ga
inam. Eine lalaede mambe mana
toa tibutibumi tian ga timate oa mao.
Oangga sai ian annga toa ne, ei ga
imamado kemi somisomi ga ilalala
ga ila.”
59 Iesus ikado gid posanga toa ne
ngan ele paoatainga ngan luma rar-
ing aea toa Kapernaum oa.

Iesus ele posanga ibada madonga kemi somisomi

60 Iesus ele aluagau busa ti-
longo ele posanga bedaoa ta tikeo,
“Paoatainga ne kulupu tau! Sai ga
irangrang ngan ilongo?”
61 Be toa iloleai oa ei iuatai mambe
ele aluagau lolod ngur ga ngur toa
bedaoa. Ta ibeta gid, “Ikamado?
Posanga toa ne ikado ga gimi pade
lolomi itnan gau?
62 Ta oangga gimi agera Eaba Inat
idae mulian ga ila ngan tibur toa
mugaeai imamado ngan oa, eine
madongan?
63 Itautau Tutui kekelen ikado ga
abada madonga kemi, be eababa
urad irangrang ngan ilua gimi mao.
Gid posanga toa naposa pagimi ngan
ne, eine inam pan Itautau Tutui ta
ikado ga abada madonga kemi.
64 *Be edengada ngan gimi, lolomi
matua mao.” Iesus ikeo bedaoa
ngansa sapadua toa lolod matua
ngan ei mao, ei iuatai ngan toa mu-
gaeai ga inam. Ga iuatai ngan eaba
sai ga idol ei ga idae pagid aea miri
itamatama bagedeai.
65 *Iesus ikeo pade bedane, “Eden-
gada ngan gimi, lolomi matua mao.
Ta ngan ipu toaine nakeo pagimi
mambe eaba eta irangrang ngan
inam pagau ngan edap eta pade mao.
Manta Tamag ilongean ei ga inam
pagau.”
66 Be ngan ado toaiua ga ila, ele
aluagau busa titnan ei ga tila ta tinasi
ei pade mao.
67 Ta Iesus ibeta ele aluagau toa
sangaul igegea rua oa bedane, “Ika-
mado? Gimi aoangga atnan gau ga
ala pade?”
68 *Ta Saimon Petrus ikoli ele
posanga bedane, “Maron, gai ga ala
pan sai pade? Eao kekelego lem
posanga ibada madonga kemi somi-
somi ga ilalala ga ila.
69 Be gai lolomai matua ga aoatai
kemi mambe eao Eaba Tutui ton
Deo.”
70 Ta Iesus ikeo, “Gau nasio gimi
toa sangaul igegea rua ne, na? Be
ede ngan gimi, eine eaba paeamao
mambe Satan.”
71 Be eaba toa ikeokeo ngan oa eine
Iudas, Saimon Iskariot inat. Ei ede
ngan gid aluagau sangaul igegea rua,
be muriai ga idol ei pagid aea miri
itamatama bagedeai.

7

Iesus ila ngan Eaneannga ngan Matad Nanan Madonga Palatai

1 *Idio ga muriai, Iesus ilalala ga
ila ngan tuanga ga tuanga Galili. Be
ei itin ngan langa Iudea mao, ngansa
gid Iuda tiloilo edap eta ngan pa-
matenga ei.

* **6:57:** 1Io 3.24 * **6:64:** Ins 13.11 * **6:65:** Ins 6.44 * **6:68:** Mt 16.16 * **7:1:** Ins 5.18

2 *Be gid Iuda led Eaneannga ngan
Matad Nanan Madonga Palatai* ta
inam boloma.
3 Ta Iesus aea kakakau tikeo pan
bedane, “Eao tnan tibur toa ne ta la
Iudea ta irangrang ngan lem aluagau
tigera gid uisinga eao kakado.
4 Ngansa oangga eaba eta ikim
iualu iuot kapei, ei ga ikado naurata
mumulnga mao. Oangga eao kakado
gid naurata toa ne, kemi ngan eao
pasolan eao mulian pagid panua toa
ngada ne tanoeai.”
5 *Aea kakakau tiposa bedaoa
ngansa gid pade lolod matua ngan
ei mao.
6 Ta Iesus ikeo pagid, “Gau leg
ado imata inam maitne. Be ado toa
ngada ne kemi ngan gimi.
7 Irangrang ngan gid panua
tanoeai timan ami isat mao. Gid
timan gau ag isat, ngansa napaola
posanga ngan kadonga papaeamao
tikakado.
8 Gimi ala ngan eaneannga toa
oa, be gau patautene† ga nala mao.
Ngansa gau leg ado imata inam
maitne.”
9 Ei ikeo bedaoa ga kus, ta idio
imamado Galili.
10 Be aea kakakau tila ga kus ta
ei pade ila ngan eaneannga, be ila
masaeai mao. Ei ila mumulnga.
11 Be ngan eaneannga toa oa, gid
Iuda ad madidnga tiloilo ei ta tikeo,
“Eaba toa ne imamado sida?”
12 Be gid ipom tikamur alele ngan
aea posanga. Edengada tikeo ga, “Ei
eaba kemi.”
Be padengada tikeo ga, “Mao. Ei
ipabuobuo gid ipom.”
13 Be eaba eta ikado posanga
masaeai ngan ei mao, ngansa
timataud gid madidnga togid Iuda.
14 Idio ta gid ado eaneannga aea
toa oa inam irabuiai, ta Iesus idae
ga ila gadudunga ngan Deo ele luma
aea ala ta ipapaoatai gid panua.
15 *Be gid Iuda tikakrik ta
tikeo, “Eaba toa ne ila ngan luma
pananalenga aea mao, be ibada ele
oatainga ne sida?”
16 *Ta Iesus ikeo pagid, “Paoatainga
toa ne gau togau mao. Eine posanga
ton Eaba toa isula gau ga nanam.
17 Be oangga sai ikeo ga inasi Deo
ele kimnga, ei ga iuatai kemi ngan
paoatainga toa ne inam sida. Ei
ga iuatai mambe paoatainga toa ne
inam pan Deo, mao iuot ngan gau
laborag ta naposa ngan.
18 *Oangga sai ikado posanga ga
iuot ngan ei ilabora, eine ikim gid
panua padengada tipakuru ngan ei.
Be eaba sai ipakuru ngan aea maron
toa isula ei ga inam, ei eaba posanga
tautaunga aea. Ele idil eta paeamao
mao.
19 *Mugaeai Moses ibada apu pag-
imi na? Be eaba eta ngan gimi inas-
nasi apu toa ne mao. Ikamado ga
aoangga arau gau ga namate?”
20 *Ta gid ipom tikoli ele posanga
bedane, “Kado iriau paeamao
ienono pago? Sai iuangga ipamate
go?”
21 Ta Iesus ikeo pagid, “Gau
nakado uisinga ede ngan Ado
Earainga aea, ta gimi toa ngada ne
akakrik.
22 *Be matami nanan. Moses ibada
nasinga palunga aea pagimi. Ta gimi
apalu lemi gergeu arangaranga ngan
ado toa ngada ne, ga ngan Ado Ear-
ainga aea pade. (Be tautaunga Moses
ipaot nasinga toa ne mao, be inam
pagid tibutibuda.)
23 *Io, gimi tinimi ngan atnan
Moses ele apu mao. Ta ngan ipu
toaine apalupalu lemi gergeu ngan

* **7:2:** Wkp 23.34 * **7:2:** Ngan gid Iuda led eaneannga toa oa, timamado ngan gid palata, lalaede mambe tibutibud tikakado mugaeai toman ngan Moses ngan tibur modamodanga. Tikado eaneannga toa oa ga ila irangrang ngan ado lima ga rua, be tinid igelgel ngan led abei oain ga oliv itautau imatua. Tikakado rai ga rai ngan taiko Septemba mao Oktoba. * **7:5:** PA 1.14 † **7:8:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *pataautene ienono mao.* * **7:15:** Mt 13.54, Lu 2.47 * **7:16:** Ins 12.49, 14.10 * **7:18:** Ins 8.50 * **7:19:** PA 7.53, Ro 2.21-24 * **7:20:** Ins 8.48, 10.20 * **7:22:** OM 17.9-13, Wkp 12.3 * **7:23:** Ins 5.8-10,16

Ado Earainga aea pade. Tota ikamado ga lolomi bake ngan gau ngan keminga eaba itin dodol ngan ado Earainga aea?
24 Agera sapaean ngan matami ta aselele leg kadonga mao. Manta anasi edap tutui ta arau lemi posanga."

Gid panua lolod ede ga ede ngan Iesus ei sai

25 Idio ta panua edengada Ierusalem ad tibeta alele bedane, "Eine eaba toa ada madidnga tiuangga tipamate na?
26 Be ega, ei ipapaola posanga masaeai, be gid tikado posanga eta pan mao. Kado gid madidnga tiuot ngan posanga mambe tautaunga ei Kristus‡?
27 *Be gita taoatai ngan eaba toa ne ele tuanga ipu. Be oangga Kristus inam, irangrang ngan eaba eta iuatai ngan ele tuanga ipu mao."
28 *Io, Iesus ipapaoatai gid panua gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, be ibaba ngan posanga ta ikeo, "Gimi aoatai ngan gau ga leg tuanga ipu na? Be gau nanam ngan gau leg kimnga mao. Eaba toa isula gau ga nanam, ei eaba posanga tautaunga aea. Gimi aoatai ngan ei mao.
29 Be gau naoatai ngan ei, ngansa gau namamado toman ngan ei, ta isula gau ga nanam."
30 *Gid tilongo posanga toa bedaoa, ta tiuangga tiluku ei. Be eaba eta ibage idae ngan ei mao, ngansa ele ado imata inam maitne.
31 Be panua busa ngan ipom toa oa lolod matua ngan ei ta tikeo ga, "Tautaunga eaba toa ne Kristus. Ngansa eaba eta pade irangrang ngan ikado uisinga busa ga iasal eaba toa ne mao!"

Gid madidnga togid Iuda tisula led paeaeanga ngan lukunga Iesus

32 Idio ta gid Parisi tilongo gid ipom tikamur alele ngan Iesus aea posanga. Ta gid madidnga tenainga ad ga gid Parisi tisula led paeaeanga toa timariala ngan Deo ele luma, ta tila ngan lukunga Iesus.
33 Be Iesus ikeo, "Gau namamado toman ngan gimi kauteta pade ga kus ta naluagau mulian pan Eaba toa isula gau ga nanam.
34 *Ta gimi ga ailo gau, be irangrang ngan aot ngan gau mao. Be tibur toa ga namamado ngan oa, irangrang ngan gimi ala ngan mao."
35 Ta gid Iuda tiposa pol ngan gid bedane, "Ei ga ila sida ta irangrang ngan taot ngan ei mao? Ikamado? Ei ga ila pagid sobosoboda toa timamado alele ngan tibur togid alu padengada, ta ipapaoatai gid alu padengada?
36 Ele posanga ne ipu madongan? Ngansa ei ikeo ga, 'Gimi ga ailo gau be irangrang ngan aot ngan gau mao.' Ga pade ikeo ga, 'Irangrang ngan gimi ala ngan tibur toa ga namamado ngan oa mao.' "

Iesus iposa ngan eau madonga kemi aea

37 *Be somisomi oangga gid Iuda tipasala led eaneannga toa oa, eine tikado ga iman ado kapei raring aea. Be tutui ngan ado toaiua, Iesus idae imadid ta ipotalae ngan posanga ga bedane, "Oangga sai marumian ei, goibe inam pagau ta iun.§
38 *Oangga sai ilolo matua ngan gau, eine Deo ele laulau aea posanga ga iuot tautaunga ngan ei, ta eau madonga kemi aea ga ilele iloleai ga iuot."

---

‡ **7:26:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **7:27:** Ins 7.41, 9.29 * **7:28:** Mt 11.27, Ins 8.55 * **7:30:** Ins 7.44 * **7:34:** Ins 8.21, 13.36 * **7:37:** Wkp 23.36, Ais 55.1, Ins 4.14
§ **7:37:** Iesus ikeo bedaoa ngan ei mulian sapaean mao. Ngansa nasinga ede toa gid Iuda tikakado somisomi ngan led eaneannga oa eine ga bedane: Toa Deo ele lumaeai oa madidnga kapei tenainga aea itok eau, ta gid Iuda matad nanan Deo ikado ga eau iuot ngan pat ngan luanga tibutibud mugaeai ngan tibur modamodanga. Gera posanga ngan IM 17.1-7. Be Iesus ikeo ga ei kekelen irangrang ngan ikado ga panua marumian gid pade mao. * **7:38:** Ais 58.11, Sek 14.8 * **7:39:** Ins 16.7, 20.22, PA 2.4

39 *Be itado oanenga itna toa ne
ngan Itautau Tutui. Ngan ado toaiua,
Itautau Tutui inama maitne, ngansa
Iesus ibada edaeda kapei maitne. Be
gid panua toa lolod matua ngan ei,
muriai ga tibada Itautau Tutui.

Gid ipom timapoga alele

40 *Panua edengada ngan gid ipom
tilongo ele posanga toa ne ta tikeo,
"Tautaunga, eaba toa ne ei eaba
ibada Deo iaoa toa tasangasanga ne."
41 *Be padengada tikeo, "Ei Kris-
tus."
Be padengada tikeo, "Madongan?
Irangrang ngan Kristus inam Galili
mao.
42 *Deo ele laulau ikeo ga Kristus
ga iuot ngan iaoa kelede pan Devit,
ta ele tuanga ipu Betleem toa mu-
gaeai maron kapei Devit imamado
ngan. Deo ele laulau ikeo bedaoa
tautaunga na?"
43 Tota gid panua lolod ede ga ede
ngan ei ta timapoga alele.
44 Edengada tiuangga tiluku ei, be
eaba eta idol ibage ga idae ngan ei
mao.

Gid madidnga Iuda ad lolod matua ngan Iesus mao

45 Gid paeaeanga toa oa tiluagid
mulian ga tila pagid madidnga
tenainga ad ga gid Parisi. Ta gid
madidnga toa oa tibeta gid bedane,
"Ikamado ga gimi aluku ei ta abada
ei ga inama mao?"
46 *Ta gid paeaeanga tikeo, "Mu-
gaeai ga inam, eaba eta ikado
posanga mambe eaba toa ne mao."
47 Ta gid Parisi tikeo, "Madongan?
Ele posanga pakakanga ipabuobuo
gimi pade?
48 *Gimi agera madidnga eta, mao
Parisi eta ilolo matua ngan ei pade,
mao madongan?
49 Be gid ipom toa ne tiuatai ngan
apu mao, ta muriai Deo ga ipanas
gid."

50 *Be eaba ede ngan gid ieda
Nikodemus toa mugaeai ila pan
Iesus, ibeta gid bedane,
51 "Gita leda apu ikeo ga itutui
ngan tapanas eaba eta ngan posanga
sapaean mao. Manta talongo kemi
ele posanga ta taoatai kemi ngan
danga saoa ei ikakado, ga kus ta io."
52 *Ta tikoli ele posanga bedane,
"Eao kamado? Eao Galili am pade?
Matam ikirisi kemi ngan Deo ele
laulau ta gera, eaba eta ibada Deo
iaoa ga inam Galili mao."
53 Idio ta gid kelede kelede tila led
lumaeai.**

8

Tibada taine arala aea ga ila pan Iesus

1 Be Iesus idae ga ila ngan bereo
Oliv.
2 Io, gaisala rumaruma ngan ado
sae, Iesus ila idudunga ngan Deo ele
luma aea ala pade, ta gid panua busa
tila pan. Ei idio imado ta ipapaoatai
gid.
3 Be gid madidnga apu ad ga gid
Parisi tiluku taine ede toa ikado
kadonga arala, ta tibada ei ga ila
imadid rabu ngan gid ipom.
4 Ta tikeo pan Iesus bedane, "Eaba
paoatainga am, gai agera taine toa ne
ikado kadonga arala!

"Gai agera taine toa ne ikado kadonga arala!"

* **7:40:** Ins 6.14 * **7:41:** Ins 1.46 * **7:42:** Sng 89.3-4, Mai 5.2 * **7:46:** Mk 1.22 * **7:48:** Ins 12.42 * **7:50:** Ins 3.1-2 * **7:52:** Ins 7.41-42 ** **7:53:** Ngan gid laulau edengada ngan posanga Grik, posanga ngan 7.53 ga ila irangrang ngan 8.11 ienono mao.

5 *Be ngan Moses ele apu, ikeo
ga gid taine tikado bedane, manta
taraurau gid ngan pat ga timate. Be
eao keo mado?”
6 Be tikado posanga toa bedaoa
ngan tobanga ei, ngansa tiloilo ipu
eta ngan solnga ei ngan posanga.
Be Iesus imouru ga isulug, ta ibode
tano ngan ibage igonga.
7 *Io, tibetabeta ei maitne, ta Iesus
idae imadid ta ikeo pagid, “Eaba sai
rabu ngan gimi, oangga ele idil eta
paeamao mao, goibe ei ga imuga ta
itado pat ngan taine toa na.”
8 Ga kus ta imouru ga isulug pade
ta ibode tano.
9 Be gid tilongo posanga toa oa, ta
gid kelede kelede sek ga sek ga tila.
Gid kapeipei timuga, be gid kakau
tila muriai. Ila ga irangrang ngan
Iesus kekelen idio toman ngan taine
toa imadmadid rabu oa.
10 Idio ta Iesus idae imadid ta ibeta
ei bedane, “Taine, gid ipom toa ne
sida ga tila? Eta ngan gid idio ngan
panasnga go mao?”
11 *Ta taine toa oa ikeo, “Maron,
eaba eta idio mao.”
Ta Iesus ikeo, “Gau pade ga na-
panas go mao. Eao la, be muriai
kado kadonga sasat pade mao.”

Iesus ei taranga ngan gid panua toa ngada ne tanoeai

12 *Idio ta Iesus ikeo pagid pade be-
dane, “Gau taranga ngan gid panua
toa ngada ne tanoeai. Oangga sai
inasi gau, ei ga ilalala ngan dodom
mao ga mao tau. Be ei ga ibada
taranga madonga kemi aea.”
13 Ta gid Parisi tikeo pan be-
dane, “Eao rangrang ngan pasolan
mambe lem posanga ne tautaunga
mao, ngansa eao bebem eta ngan
ipamatua lem posanga mao, be eao
posaposa ngan eao mulian.”
14 *Ta Iesus ikoli led posanga be-
dane, “Tautaunga, nakado posanga
ngan gau mulian, be leg posanga toa
ne tautaunga. Ngansa gau naoatai
ngan gau nanam sida ga nala sida
pade. Be gimi aoatai ngan nanam
sida mao ga aoatai ngan nala sida
mao pade.
15 *Gimi anasi gid eababa led
oatainga ta asol gau ngan posanga.
Be gau nasol eaba eta ngan posanga
mao.
16 *Be oangga nasol eaba eta, eine
leg posanga tautaunga, ngansa gau
kekelegau nasol ei mao, be gau ga
Tamag toa isula gau ga nanam ne,
gairua asol ei.
17 *Ngan gimi lemi apu, ikeo ga
oangga panua rua tiposa lalaede
ngan saoa danga, eine led posanga
tautaunga.
18 *Gau nakado posanga ngan gau
mulian. Be eaba toa iman bebeg ta
ipamatua leg posanga, eine Tamag
toa isula gau ga nanam.”
19 Ta tibeta ei, “Tamam toa eao
posaposa ngan ne imamado sida?”
Ta Iesus ikeo, “Gimi aoatai ngan
gau mao, ga Tamag mao pade.
Oangga gimi aoatai ngan gau, eine ga
aoatai ngan Tamag pade.”
20 *Iesus ikado paoatainga toa oa
gadudunga ngan Deo ele luma aea
ala, boloma ngan apou tenainga aea.
Be eaba eta idol ibage ga idae ngan
ei mao, ngansa ele ado imata inam
maitne.

Iesus ikeo ga gid panua tirangrang ngan tila ngan tibur toa ei ga ila ngan oa mao

21 *Iesus ikeo pagid pade bedane,
“Gau ga natnan gimi, ta gimi ga ailo
gau, be eine ga amate ngan lemi
kadonga sasat. Irangrang ngan gimi
ala ngan tibur toa gau nala ngan ne
mao.”
22 Gid Iuda tilongo toa bedaoa ta ti-
beta pol ngan gid bedane, “Ikamado
ga ikeo ga irangrang ngan tala ngan
tibur toa ei ila ngan oa mao? Kado
iuangga ipamate ei mulian?”

* **8:5:** Wkp 20.10, Lo 22.22-24 * **8:7:** Lo 17.7 * **8:11:** Ins 5.14 * **8:12:** Ais 49.6, Ins 1.4-9, 9.5, 12.46 * **8:14:** Ins 5.31-32, 7.28 * **8:15:** Ins 12.47 * **8:16:** Ins 5.30, 8.29 * **8:17:** Lo 19.15 * **8:18:** 1Io 5.9 * **8:20:** Ins 7.30 * **8:21:** Ins 7.34, 13.33 * **8:23:** Ins 3.31

23 *Idio ta ikeo, “Gimi panua gadio
ami, be gau eaba gadae ag. Gimi
panua tanoeai ami, be gau eaba
tanoeai ag mao.
24 Mambe nakeo pagimi ga ila na,
gimi ga amate ngan lemi kadonga
sasat. Manta lolomi matua mambe
Gau eine Ei.* Oangga lolomi matua
ngan gau toa bedane mao, eine ga
lemi kadonga sasat ienono ga iran-
grang ngan amatemate.”
25 Ta tibeta ei, “Eao sai?”
Ta Iesus ikeo, “Eine nakeo pagimi
matamata ga irangrang ngan pataut-
ene.
26 Gau leg posanga busa ngan sol-
solnga gimi, be Eaba toa isula gau ga
nanam, ei eaba posanga tautaunga
aea. Gid posanga toa nalongolongo
pan, eine napapaola pagid panua
tanoeai.”
27 Be gid tiuatai mao mambe ipos-
aposa pagid ngan Itama.
28 *Idio ta Iesus ikeo, “Oangga gimi
asoa Eaba Inat ga idae,† eine ga
aoatai mambe Gau eine Ei. Ga pade,
gimi ga aoatai mambe nakado danga
eta ngan gau leg kimnga mao, be
nakado gid posanga toa ne lalaede
mambe Tamag ipaoatai gau ngan.
29 Eaba toa isula gau ne, ei
imamado toman ngan gau, be itnan
gau ga nadio kekelegau mao. Ngansa
somisomi nakakado saoa danga
ikado ei ga itin igelgel.”
30 Io, Iesus ikado posanga toa oa, ta
gid busa lolod matua ngan ei.

“Posanga tautaunga ipola gimi ta atnan madonga mambe paeaeanga sapaean”

31 Iesus ikeo pagid Iuda toa lolod
matua ngan ei bedane, “Oangga gimi
anasnasi leg posanga, eine ga aman
leg aluagau tautaunga.
32 Ta gimi ga aoatai ngan posanga
tautaunga, ta posanga tautaunga toa
ne ipola gimi ta atnan madonga
mambe paeaeanga sapaean.”
33 *Ta gid tikoli ele posanga be-
dane, “Gai iaoa kelede pan Abraam.
Mugaeai ga inam, gai aman eaba
eta ele paeaeanga sapaean mao.
Tota eao kamado keo ga gai ga
atnan madonga mambe paeaeanga
sapaean?”
34 *Ta Iesus ikeo, “Nakeo tau-
taunga pagimi, eaba sai ikado
kadonga sasat, ei iman kadonga sat
ele paeaeanga sapaean.
35 Gid paeaeanga sapaean tima-
mado ngan luma toa tibokoboko
ngan oa somisomi mao. Be luma
itama inat imamado somisomi ga
ilalala ga ila.
36 Ta oangga Deo Inat ipola gimi ta
atnan madonga mambe paeaeanga
sapaean, eine ga amado kemi tau-
taunga.
37 Gau naoatai mambe gimi iaoa
kelede pan Abraam. Be gimi
aoangga apamate gau, ngansa leg
posanga idudunga lolomiai mao.
38 Gau naposa ngan saoa danga
Tamag ipasolan pagau. Ta lalaede
toa bedaoa, gimi akado saoa danga
alongo pan tamami.”
39 *Ta tikoli ele posanga bedane,
“Abraam eine gai tibumai.”
Ta Iesus ikeo, “Oangga gimi
Abraam itubtub, eine ga akakado
saoa danga ei ikakado.
40 Be gau napaola posanga tau-
taunga pagimi mambe nalongo pan
Deo. Ta labone gimi ailo edap
ngan pamatenga gau. Abraam ele
kadonga eta bedane mao.
41 *Gimi anasi gid kadonga mambe
tamami ikakado.”
Ta gid tikeo, “Gai ne budibala mao!
Deo kekelen eine gai Tamamai!”
42 Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga Deo
ei Tamami, eine ga lolomi ikim gau.

* **8:24:** Ipu madongan ta Iesus ikeo ga *Gau eine Ei? Ikeo ga ei sai? Panua busa oatainga ad tiuangga ei ikeo ga ei Deo. Gera posanga lalaede bedane ngan Ais 41.4.* * **8:28:** Ins 3.14 † **8:28:** Iesus ele posanga ipu madongan ta ikeo ga *gimi asoa Eaba Inat ga idae? Panua busa oatainga ad tikeo ga iposa ngan ele matenga ngan abei tabala. Gera posanga ngan Ins 12.32-33.* * **8:33:** Mt 3.9 * **8:34:** Ro 6.16,20 * **8:39:** Mt 3.9 * **8:41:** Ais 63.16

Ngansa gau namamado pan Deo ta
nanam. Gau nanam sapaean ngan
gau leg kimnga mao, be ei isula gau
ta nanam.
43 Ikamado ga leg posanga iuot
masaeai pagimi mao? Eine ngansa
gimi tinimi ngan longonga leg
posanga mao.
44 *Gimi anam pan tamami toa
eaba paeamao, ta aoangga anasi
tamami toa oa ele kimnga. Mu-
gaeai ga inam, ei ipapamate gid
panua ga iman posanga tautaunga
aea isat. Ngansa posanga tau-
taunga eta ienono pan mao. Posanga
pakakanga eine ele naurata iuaro.
Ngansa ei eaba pakakanga aea ga
aleburo itama.
45 Be gau leg posanga eine tau-
taunga, ta lolomi matua ngan gau
mao.
46 *Sai ngan gimi irangrang ngan
ipasolan leg idil eta paeamao? Mao
na? Tota oangga nakado posanga
tautaunga, ikamado ga lolomi matua
ngan gau mao?
47 *Oangga sai ei gergeu ton Deo,
eine ilongolongo Deo ele posanga. Be
gimi alongo ele posanga mao, ngansa
gimi gergeu ton Deo mao."

Iesus ikeo, "Abraam iuot maitne, be Gau Namamado"

48 *Ta gid Iuda tikoli ele posanga
bedane, "Gai akeo ga eao eaba
ede Samaria am, be iriau paeamao
ienono ngan go, eine tautaunga, na?"

49 Ta Iesus ikeo, "Iriau paeamao
eta ienono ngan gau mao. Gau
nalolon ngan Tamag, be gimi alolon
ngan gau mao.
50 Gau nailoilo gid panua ngan ti-
soa gau edag mao. Eaba kelede isoa
gau edag. Ei kekelen ga ipamadid gid
panua ngan posanga.
51 *Nakeo tautaunga pagimi,
oangga sai inasi leg posanga, iran-
grang ngan imate mao ga ilalala ga
ila."‡
52 Ta gid Iuda tikeo pan bedane,
"Ega, patautene gai aoatai, iriau
paeamao ta ienono pago! Abraam
imate ga gid panua tibada Deo iaoa
timate pade. Be eao keo ga oangga
sai inasi lem posanga, eine ga imate
mao ga ilalala ga ila.
53 Ikamado? Eao oangga easal
tibumai Abraam? Ei imate na, ga gid
panua tibada Deo iaoa timate pade.
Eao keo ga eao eaba madongan?"
54 Ta Iesus ikeo, "Oangga nasoa
edag mulian, eine naparim ngan
edag sapaean. Be Tamag, ei Eaba
toa isoa gau edag. Ei Eaba toa gimi
aoangga ei ami Deo.
55 Gimi aoatai ngan ei mao, be gau
naoatai ngan ei. Oangga nakeo ga
naoatai ngan ei mao, eine ga naot
eaba pakakanga ag mambe gimi
pade. Be tautaunga gau naoatai
ngan ei, ga nanasnasi ele posanga.
56 Tibumi Abraam itin igelgel ngan
geranga ado toa gau nanama ngan
oa. Ei igera ta ilolo kemi."
57 Ta gid Iuda tikeo, "Eao am rai
sangalima maitne, be eao keo ga gera
Abraam na?"
58 *Ta Iesus ikeo, "Nakeo tau-
taunga pagimi, Abraam iuot maitne,
be Gau Namamado§."
59 Io, tota tibada pat ta tiuangga
tirau ngan ei, be ei imumul ta itnan
Deo ele luma aea ala ga iuot.

9

Iesus ikado kemi eaba imata ikila

1 Idio ta Iesus ilalala ga ila be igera
eaba ede imata ikila toa aea popon-
gai ga inam.
2 *Ta ele aluagau tibeta ei, "Eaba
paoatainga am, sai ikado kadonga

* **8:44:** 1Io 3.8 * **8:46:** 2Ko 5.21, 1Pe 2.22 * **8:47:** 1Io 4.6 * **8:48:** Mk 3.21-22 * **8:51:** Ins 5.24
‡ **8:51:** Kado gimi aoangga Iesus ikeo ga sapadua tinasi ele posanga, eine ga tirangrang ngan timate ngan led madonga tanoeai mao. Eine mao. Be ei iposa ngan led madonga muriai buburiai. Ta ngan ado toaiua, irangrang ngan timate mao ga ilalala ga ila. * **8:58:** Ins 1.1 § **8:58:** Posanga idil toa ne *Gau Namamado ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: Gau eine Ei. Iesus ikeo lalaede bedane ngan 8.24 ga 8.28 ga 13.19.* * **9:2:** Ese 18.20, Lu 13.2,4

sat, eaba toa ne, mao itna ga itama,
ta imata ikila toa aea popongai ga
inam?”
3 *Ta Iesus ikeo, “Eaba toa ne ikado
kadonga sat mao, ga itna ga itama
tikado mao pade. Be danga toa ne
iuot ta irangrang ngan Deo ele nau-
rata iuot masaeai ngan ei.
4 Patautene tibur ado, ta gita
manta takado naurata ton Eaba toa
isula gau. Ngansa oangga bong
inam, irangrang ngan eaba eta ikado
naurata mao.
5 *Oangga namamado tanoeai
maitne, gau mambe taranga ngan
gid panua tanoeai ad.”
6 *Io, ikeo bedane ga kus, ta ipla
ga isulug tanoeai, ta ibul imau toman
ngan tano. Ga kus ta isama tano
maraka toa oa ga idae eaba toa oa
imatai.
7 Ta ikeo pan bedane, “La men
matam ngan liu Siloam.” (Edaeda
Siloam ipu eine “Tisula ei.”) Tota ila
imen imata, ga kus ta iluai mulian ga
inam, be imata iuot kemi.
8 Be ele panua tuangai ga gid
panua toa tigera ei mugaeai mambe
eaba gaugaunga aea, tikeo bedane,
“Eaba sai toa oa? Eine eaba toa ima-
mado ga igaugau danga sisid ne?”
9 Panua edengada tikeo, “Be. Ei
tota nena.”
Be padengada tikeo ga, “Mao. Eina
eaba ede pade, be imata lalaede
mambe ei.”
Be ei ikeo, “Mao. Gau tota eko!”
10 Ta tibeta ei, “Be matam iuot
kemi ne madongan?”
11 Ta ikoli led posanga, “Eaba tiu-
ato Iesus ibul tano toman ngan imau
ta isama ngan matag, ta ikeo pagau
bedane, ‘La ngan liu Siloam ta men
matam.’ Tota nala namen matag ta
nageragera pade!”
12 Ta tibeta ei, “Eaba toa ne sida?”
Be ikeo, “Gau naoatai mao.”
13 Io, tibada eaba toa mugaeai
imata ikila oa ga ila pagid Parisi.
14 Be Iesus ele kadonga ngan bul-
nga tano ga iuot maraka ga keminga
eaba oa imata, eine iuot ngan Ado
Earainga aea.
15 Ta gid Parisi pade tibeta ei, “Eao
matam iuot kemi ne madongan?”
Ta ikeo pagid, “Ei isama tano
maraka ngan matag, ga kus ta na-
men matag, tota nageragera pade.”
16 Ta Parisi edengada tikeo bedane,
“Eaba toa ne inam pan Deo mao,
ngansa ei inasi apu ngan Ado Ear-
ainga aea mao.”
Be padengada tikeo, “Irangrang
ngan eaba kadonga sat aea ikado
gid uisinga bedane pade? Mao tau!”
Tota timapoga ga tiuot iaoa rua.
17 *Idio ta tipul matad ga ila pan
eaba toa mugaeai imata ikila oa, ta ti-
beta ei pade bedane, “Eao keo mado
ngan ei? Ngansa eao matam toa na
ei ikado kemi.”
Ta ikeo, “Ei eaba ibada Deo iaoa.”
18 Be gid madidnga togid Iuda tiadi
mambe mugaeai ei imata ikila mao.
Tiuangga ei ipakaka ngan imata iuot
kemi. Tiadi bedaoa ga irangrang
ngan tibaba itna ga itama ga tinam.
19 Ta tibeta gisirua bedane, “Eaba
toa ne lemi gergeu? Ta gimi akeo
ga ei imata ikila toa aea popongai
ga inam, eine tautaunga na? Be
ikamado ga labone igeragera pade?”
20 Ta itna ga itama tikoli led
posanga bedane, “Gai aoatai mambe
eaba toa ne gai lemai gergeu. Ga
pade aoatai mambe ei imata ikila toa
aea popongai ga inam.
21 Be labone ikamado ga igeragera
pade, mao sai ikemi imata, eine gai
aoatai mao. Gimi abeta ei. Ei kapei
ta irangrang ngan ikado posanga
ngan ei mulian.”
22 Itna ga itama tikeo bedane
ngansa timataud gid madidnga togid
Iuda. Ngansa mugaeai gid madid-
nga toa oa tirau posanga ta tikeo ga
oangga sai iuaoa ngan Iesus mambe
ei Kristus*, ei ga irangrang ngan ila
ilup toman ngan gid ngan luma rar-
ing aea pade mao.

* **9:3:** Ins 11.4 * **9:5:** Mt 5.14, Ins 8.12 * **9:6:** Mk 8.23 * **9:17:** Ins 4.19 * **9:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

23 Ngan ipu toaine ta itna ga itama
tikeo, “Ei kapei o. Gimi abeta ei.”
24 Io, tibaba eaba toa imata ikila oa
parua aea pade ta tikeo, “Eao manta
kado lem posanga tautaunga ta soa
Deo ieda. Gai aoatai mambe eaba toa
na kadonga sasat aea.”
25 Ta ei ikoli led posanga bedane,
“Oangga ei eaba kadonga sasat aea,
mao be ei eaba kadonga sasat aea
mao, eine gau naoatai mao. Danga
kelede gau naoatai ga bedane: Mu-
gaeai gau matag ikila, be labone
nageragera pade.”
26 Ta tibeta ei, “Ei ikado mado ngan
eao? Ikado ga matam pal madon-
gan?”
27 Ta ikeo pagid, “Gau nakeo pag-
imi na, be gimi alongo mao. Ikamado
akeo ga alongo pade? Gimi aoangga
aot ele aluagau pade na?”
28 Tota gid Parisi tidaba ei ta tikeo,
“Eao sakirkir, aluagau ton eaba toa
na! Be gai Moses ele aluagau.
29 Gai aoatai mambe Deo iposa pan
Moses. Be eaba toa na, gai aoatai
ngan ei inam sida mao.”
30 Ta eaba toa oa ikoli led posanga
bedane, “Gau namatala tau ngan
lemi posanga! Ikamado ga aoatai
ngan ei inam sida mao? Ei ikado ga
matag pal!
31 *Gita taoatai mambe Deo ilon-
golongo gid panua kadonga sasat ad
mao. Be ei ilongo eaba sai ilolon
ngan ei ga inasnasi ele kimnga.
32 Mugaeai tau ga inam, talongo
ato eta ngan eaba imata ikila toa aea
popongai ga inam, ga kus ta tikado
ga imata pal pade? Mao tau!
33 Oangga Deo isula eaba toa ne
ga inama mao, ei ga irangrang ngan
ikado danga eta mao.”
34 *Ta gid Parisi tikoli ele posanga
bedane, “Kadonga sat ibul go toa am
popongai ga inam labone! Be eao
oangga paoatai gai na?” Tota tisuk ei
ga iuot ga ila.

Panua lolod matua ngan Iesus mao, gid mambe panua matad susu

35 Iesus ilongo mambe tisuk eaba
toa oa ga iuot. Tota ila iuot pan ta
ikeo, “Eao lolom matua ngan Eaba
Inat?”
36 Ta eaba toa oa ibeta ei bedane,
“Maron, ei sai toa? Keo pagau ta
lolog matua ngan ei.”
37 Ta Iesus ikeo, “Eao gera ei na.
Gau tota naposaposa toman ngan
eao ne.”
38 Ta eaba toa oa ikeo, “Maron, gau
lolog matua ngan eao.” Tota ikor iae
ta isoa ieda.
39 Ta Iesus ikeo, “Gau nanam
tanoeai ngan patutuinga gid panua
ad posanga. Toa bedaoa ta gid panua
matad susu ga tigeragera pade,
be gid panua tikeo ga matad kemi,
eine ga tiuot mambe panua matad
susu.”
40 *Be gid Parisi edengada toa
timamado, tilongo bedaoa ta tikeo,
“Ikamado? Eao keo ga gai pade
matamai susu na?”
41 Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga
matami susu, eine ga lemi
kadonga sat eta mao. Be labone
gimi akeo ga matami kemi, tota lemi
kadonga sat ienono maitne.”

10

Oanenga itna ngan eaba imariala ngan sipsip

1 Iesus ikeo pade bedane, “Nakeo
tautaunga pagimi, eaba sai idudunga
ngan gid sipsip led ala aea atama
mao, be idug ga idudunga ngan tibur
eta pade, ei eaba lublubnga aea ga
ipapaeaoa gid sipsip.
2 Be eaba idudunga ngan ala aea
atama, ei gid sipsip tamad.
3 Eaba toa imariala ngan atama,
ipokaka atama ngan ei, ta gid sipsip
tilongo tamad ilinge. Be ei iuato gid
sipsip kelede kelede edad, ta imuga-
muga ngan gid ga tiuot.
4 Oangga ibada ele sipsip toa ngada
oa ga tiuot ga kus, ei ga imuga ngan
gid, ta ele sipsip tinasi ei, ngansa
tiuatai ngan ilinge.

* **9:31:** Sng 34.15 * **9:34:** Sng 51.5 * **9:40:** Mt 15.14

5 Gid ga tinasi eaba eta pade mao,
be eine ga tiaoa ngan ei, ngansa tiu-
atai ngan eaba eta pade ilinge mao."
6 Iesus itado oanenga itna toa ne,
be gid panua tiuatai ngan saoa danga
toa iposaposa ngan oa mao.
7 Idio ta Iesus ikeo pade, "Nakeo
tautaunga pagimi, gau eine atama
togid sipsip.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
"Gau eine atama togid sipsip."

8 *Panua toa ngada oa tinam mu-
gaeai ngan gau, eine gid panua
lublubnga ad ga tipapaeaoa gid sip-
sip. Be gid sipsip tilongolongo gid
mao.
9 Gau eine atama. Oangga sai inam
pagau ta idudunga, Deo ga ibada ei
mulian. Ta ei ga idudunga ga iuot
ngan atama toa oa. Ta somisomi
ei ga iuotot ngan purup kemikemi
eaneannga aea.
10 Eaba lublubnga aea ikim ilub
gid sipsip, ga ipapaeabu ngan gid, ga
ipapamate gid. Ei inama ngan ipu
eta pade mao. Be gau nanam ngan
badanga madonga kemi pagid. Ta
madonga kemi toa oa eine kemi ga
kemi tau ga ilalala ga ila.
11 *"Gau sipsip tamad kemi. Sipsip
tamad kemi ilongean ei mulian ga
imate ngan luanga gid.
12 *Be eaba sai iboko pat pan sip-
sip tamad, ei sipsip tamad mao. Ei
irangrang ngan imariala kemi ngan
gid sipsip mambe sipsip tamad mao.
Tota oangga igera kaua saksak inam,
eine ga itnan gid ga tidio, be iaoa
ga ila. Ta kaua saksak ga ian gid ga
ipare gid alele.
13 Eaba toa oa iaoa ngansa ei iboko
pat, ta imata ila ngan gid sipsip mao.
14 "Gau sipsip tamad kemi. Gau
naoatai ngan leg sipsip, ga leg sipsip
tiuatai ngan gau,
15 *lalaede mambe Tamag iuatai
ngan gau, ga gau pade naoatai ngan
ei. Ta nalongean gau ga namate
ngan luanga gid sipsip.
16 *Be gau leg sipsip padengada toa
tienono gadudunga ngan ala toa ne
mao. Ta gau manta nabada gid pade
ga tinama. Tota gid ga tilongo lingeg
ta tiuot sipsip iaoa kelede ga tamad
kelede pade.
17 *Tamag ilolo ikim gau ngan ipu
ga oaine: Nalongean gau mulian ga
namate ngan luanga gid sipsip, ga
kus ta nadae mulian pade.
18 Irangrang ngan eaba eta ipa-
mate gau sapaean mao. Oangga
nalongean gau ga namate, ta io. Gau
urag kapei ngan longeannga gau ga
namate, ga urag kapei ngan daenga
mulian pade. Ngansa Tamag irenren
pagau toa bedaoa."
19 Io, ngan gid posanga toa ne,
gid Iuda timapoga ga tiuot iaoa rua
pade.
20 Busa ngan gid tikeo ga, "Iriau
paeamao ienono ngan ei ta imanga-
manga. Ikamado ga gimi alongo ele
posanga?"
21 Be padengada tikeo ga, "Posanga
toa ne inam pan eaba eta toa iriau
paeamao ienono ngan ei ne mao.
Irangrang ngan iriau paeamao ikado
eaba imata ikila ga igeragera pade?
Mao tau!"

Gid Iuda timan Iesus aea isat

22 Ngan ado toaiua, gid Iuda led
eaneannga iuot Ierusalem ngan
Matad Nanan Deo ele Luma Ilolo aea
Silenga. Eiua aoara lolo.
23 Be Iesus ilalala gadudunga ngan
Deo ele luma aea ala boloma ngan
Naparpar ton Solomon.
24 Be gid Iuda tinam tibalil ngan
ei ta tikeo, "Ngeda be eao patarui
lolomai ta keo pagai ngan eao sai?

* **10:8:** Jer 23.1-2, Ese 34.2-3 * **10:11:** Sng 23.1, PM 7.17 * **10:12:** PA 20.29 * **10:15:** Mt 11.27, 1Io 3.16 * **10:16:** Ais 56.8, Ese 34.23 * **10:17:** Plp 2.8-9 * **10:24:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

Oangga eao Kristus*, manta posa
masaeai pagai."
25 Ta Iesus ikoli led posanga be-
dane, "Gau nakeo pagimi na, be gimi
lolomi matua ngan gau mao. Gid
uisinga nakakado ngan Tamag ieda,
eine ipasolan gimi mambe gau sai.
26 Be gimi lolomi matua mao,
ngansa gimi eine gau leg sipsip mao.
27 Gau leg sipsip tilongo lingeg.
Gau naoatai ngan gid, ta gid tinasi
gau.
28 *Ta gau nabada madonga kemi
somisomi aea pagid, ta irangrang
ngan eta ngan gid iduaea mao ga
ilalala ga ila. Irangrang ngan eaba
eta ipaeaoa gid toa bagegeai ne mao.
29 Tamag toa ibada gid ga tinam pa-
gau, ei kapei ngan panua toa ngada
ne. Eaba eta irangrang ngan ipaeaoa
gid Tamag ibageai mao.
30 Gau ga Tamag aot kelede."
31 Io, gid Iuda tibada pat pade ta
tiuangga tirau ei,
32 be Iesus ikeo pagid bedane,
"Gau napasolan gimi ngan naurata
kemikemi busa iuot ngan Tamag
iura. Be gimi aoangga arau gau ngan
naurata isaoa?"
33 *Ta gid Iuda tikeo, "Gai arau go
ngan naurata eta ngan gid naurata
toa kemikemi ne mao, be aoangga
arau go ngansa eao paeabu ngan Deo
ieda ta keo ga ot mambe Deo, be eao
eababa."
34 *Ta Iesus ikeo pagid, "Posanga
ga oaine tibode ga idae ngan lemi
apu. Be gimi aoatai mao? Ikeo ga
bedane, 'Gau nakeo ga gimi aman
deo.'
35 Gita taoatai mambe Deo ele
laulau aea posanga eta irangrang
ngan itap sapaean mao. Be Deo
ikado posanga toa ne ga ila pagid
madidnga. Tota oangga iuato gid
deo,
36 ikamado ga gimi akeo ga gau na-
paeabu ngan Deo ieda ngan oatonga
gau mulian Deo Inat? Ngansa Deo
idol ele ul ngan gau ta isula gau ga
nanam tanoeai.
37 Oangga nakakado Tamag ele
naurata mao, goibe lolomi matua
ngan gau mao.
38 *Be gau nakakado ele naurata.
Tota oangga lolomi matua ngan gau
mao, goibe lolomi matua ngan gid
uisinga, ta irangrang ngan aoatai
kemi mambe Tamag imamado pa-
gau, ga gau namamado pan Tamag."
39 Io, titoba ngan lukunga ei pade,
be ei itir baged ga ila.
40 *Ei iluai mulian ta iuore ngan
eau Iordan, ta ila ngan tibur toa
Ioanes ipaliliu gid panua ngan mu-
gaeai. Ei idio imamado toa eoa
41 be panua busa tilagalaga pan.
Ta tikeo bedane, "Tautaunga Ioanes
ikado uisinga eta iman kilala mao,
be posanga toa ngada oa ikado ngan
eaba toa ne eine tautaunga."
42 Ta ngan tibur toa oa panua busa
lolod matua ngan Iesus.

11

Lasarus ele matenga

1 *Eaba ede ieda Lasarus idibal. Ei
tuanga Betani aea, toa Maria ga itar
kapei Marta led tuanga.
2 *(Maria toa ne, ei taine toa muriai
ga itok bude iuad kemi ga idae ngan
Maron iae, ga kus ta ipusi ngan
ilaun.)
3 Io, tota Maria toman ngan itar
kapei tiabalan posanga ga ila pan ta
tikeo, "Maron, ega, eaba toa eao kim
ei tau ne idibal."
4 *Be Iesus ilongo ta ikeo ga,
"Dibala toa ne irangrang ngan ipa-
mate ei mao. Be eine ga iman Deo
ieda aea soanga. Toa bedaoa ta Deo
Inat ieda ga iuot kapei ngan pade."
5 Iesus ikim tau Marta ga itar
kakau ga liud Lasarus.
6 Be ei ilongo mambe Lasarus
idibal, ta idio ngan tibur toa ima-
mado ngan oa aea ado rua pade.

* **10:28:** Ins 3.16, 6.39 * **10:33:** Wkp 24.16 * **10:34:** Sng 82.6 * **10:38:** Ins 14.10-11 * **10:40:** Ins 1.28 * **11:1:** Lu 10.38-39 * **11:2:** Ins 12.3 * **11:4:** Ins 9.3

7 Ga kus ta ikeo pagid ele aluagau,
“Taluagita mulian Iudea pade.”
8 Ta ele aluagau tikeo pan bedane,
“Eaba paoatainga am, patautene gid
Iuda tiuangga tirau go ngan pat, be
eao oangga luago mulian toa eoa
na?”
9 Ta Iesus ikeo, “Ngan ado kelede,
tibur meremere irangrang ngan
aea ado imata sangaul igegea rua.
Oangga sai ilalala ado, irangrang
ngan ikot iae mao, ngansa ei igera
ado ele taranga isulug tanoeai.
10 Be oangga ilalala bong, eine
ga ikot iae ta imokeke, ngansa ele
taranga eta mao.”
11 Io, iposa bedaoa ga kus, ta
ikeo pade bedane, “Oaeda Lasarus
ienono. Be gau ga nala ta naoaoan
ei ga idae.”
12 Ta ele aluagau tikeo pan bedane,
“Maron, oangga ienono, ei ga iuot
kemi pade.”
13 Be Iesus iposaposa ngan ele
matenga, be ele aluagau tiuangga
ikeo ngan enonga sapaean.
14 Tota Iesus iposa masaeai pagid
bedane, “Lasarus imate.
15 Be tinig igelgel ngansa gau na-
mamado toman ngan ei mao. Toa
bedane ta irangrang ngan gimi agera
saoa danga ga nakado, ta lolomi
matua ngan gau. Be gita tala pan.”
16 *Be Tomas toa ieda ede pade
Didimus ikeo pagid aluagau paden-
gada bedane, “Gita tala, ta tamate
toman ngan Iesus.”

Iesus ikeo, “Gau daenga mulian ga madonga kemi ipu”

17 Iesus ila iuot toa eoa ta ig-
era mambe Lasarus ienono dengaeai
aea ado pange na.
18 Be Betani ienono boloma tede
ngan Ierusalem. Aea maraoa
mambe kilomita tol.
19 Tota gid Iuda busa tila pan Marta
ga Maria ngan pataruinga lolod ngan
liud ele matenga.
20 Be Marta ilongo mambe Iesus
ilalala ga inam, tota ila iuot pan toa
edapeai, be Maria idio lumaeai.
21 Ta Marta ikeo pan Iesus bedane,
“Maron, man ga eao mamado toa
eko, ta irangrang ngan liug imate
mao!
22 Tautaunga ei imate, be gau
naoatai, labone pade oangga eao
beta Deo ngan saoa danga, ei ga
ilongo go.”
23 Ta Iesus ikeo pan bedane, “Lium
ga idae mulian pade.”
24 *Ta Marta ikeo, “Gau naoatai
mambe ei ga idae mulian toman
ngan gid matemate toa ngada oa
ngan ado muriai ga muriai tau.”
25 Ta Iesus ikeo pan bedane, “Gau
daenga mulian ga madonga kemi
ipu. Oangga sai ilolo matua ngan
gau, goibe, ei ga imate, be muriai ta
idae mulian ta imamado.
26 Oangga sai imata bibita be ilolo
matua ngan gau, ei ga irangrang
ngan imate mao ga ilalala ga ila. Eao
lolom matua ngan posanga toa ne
pade?”
27 *Ta ikeo pan bedane, “Be. Tau-
taunga Maron, gau lolog matua ngan
eao. Eao Kristus*, Deo Inat toa sulug
ga nam tanoeai.”

Iesus itang

28 Marta ikeo bedaoa ga kus, ta
iluai mulian ta ibaba itar kakau
Maria ta ikamur itangai bedane,
“Eaba paoatainga aea ta inam ne, be
ibetabeta ngan eao.”
29 Maria ilongo, ta idae manmanae
ga ila pan.
30 Be Iesus inam iuot tuangai
maitne. Ei imamado ngan tibur toa
Marta ila iuot pan ngan oa.
31 Be gid Iuda toa timamado
lumaeai toman ngan Maria ngan
pataruinga ilolo, tigera mambe ei
idae manmanae tau ta iuot ga ila.
Tota tinasi ei, ngansa tiuangga ei ila
dengaeai ngan tandanga toa eoa.

* **11:16:** Mk 14.31 * **11:24:** Ins 6.40 * **11:27:** Ins 6.69 * **11:27:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

32 Maria ila iuot ngan tibur toa
Iesus imamado ngan oa, ta igera ei
ta idol ilabora ga isulug iaepuiai ta
ikeo, “Maron, man ga eao mamado
toa eko, ta irangrang ngan liug imate
mao!”
33 Io, Iesus igera itangtang, ga gid
Iuda toa tinam toman ngan ei titang
pade, tota ilolo kemi mao ta iuru ei.
34 Ta ibeta gid bedane, “Gimi adol
ei sida?”
Ta tikeo pan bedane, “Maron, nam
ta gera.”
35 Iesus itang.
36 Ta gid Iuda tikeo, “Ega, ei ikim ei
kapei tau.”
37 *Be padengada tikeo bedane, “Ei
ikado gid panua matad ikilakila ga
tigeragera pade, be ikamado ga iran-
grang ngan ilua eaba toa ne mao be
imate?”

Iesus ipei mulian Lasarus ngan ele matenga

38 Iesus ilolo kemi mao ta iuru ei
pade. Ta ila iuot toa dengaeai oa. Be
denga toa oa ienono ngan bereo aea
baba ede, be pat kapei ipakala iaoa.
39 Idio ta Iesus ikeo, “Asoa pat ga
ila aluai.”
Be Marta, toa matenga tamad iliu
ikeo, “Maron, labone oadoad paea-
mao ga iuot, ngansa eine ado pange
aea na.”
40 Ta Iesus ikeo, “Gau nakeo pago
ga ila na, oangga eao lolom matua,
eine eao ga gera Deo ele taranga. Be
matam nanan mao na?”
41 Tota tisoa pat ga ila aluai, ta
Iesus imata idae buburiai ta ikeo,
“Apa, gau naposa kemi pago ngansa
eao longo gau.
42 Gau naoatai mambe somisomi
eao longolongo gau, be nakado
posanga toa ne ngan luanga gid
panua toa timadmadid ne ta iran-
grang ngan tiuatai kemi ga lolod
matua mambe eao sula gau.”
43 Io, ikeo toa bedaoa ga kus ta
ipotalae kapei, “Lasarus, ot ga nam!”

“Lasarus, ot ga nam!”

44 Tota eaba toa imate oa iuot ga
inam toman ngan malo toa tikaukau
ngan ibage ga iae, ga malo toa ede
pade timol ngan ilabora.
Ta Iesus ikeo pagid, “Apola gid
malo toa na ta alongean ei ga inam.”

Gid madidnga tirau posanga ngan pamatenga Iesus

(Mateus 26.1-5, Markus 14.1-2, Lukas 22.1-2)

45 *Gid Iuda busa toa tikia Maria
ngan ado toaiua, tigera saoa danga
Iesus ikado, tota lolod matua ngan ei.
46 *Be edengada tila pagid Parisi
ta tikeo pagid ngan saoa danga Iesus
ikado.
47 Ta gid madidnga patutuinga
posanga ad, toa edengada Parisi ga
padengada madidnga tenainga ad,
gid busa tila tiluplup ngan patu-
tuinga posanga ta tikeo, “Eine ga
takado mado? Ngansa eaba toa ne
ikakado uisinga busa.
48 Oangga talongean ei ta ikakado
bedaoa, eine panua toa ngada ne ga
lolod matua ngan ei. Ta gid Rom ga
tinam ta tipaeabu ngan Deo ele luma,
be leda tibur toa kapei ne ga iman
led.”
49 Be eaba ede ngan gid, ieda Ka-
iapas, ei madidnga kapei tenainga
aea ngan rai toaiua. Ei ikeo pagid
bedane, “Gimi aoatai ngan danga eta
mao ga mao.
50 Gimi aoatai mao ngan kadonga
isaoa kemi ga ilua gimi. Kemi
ngan gimi oangga eaba kelede ibada
panua toa ngada ne mulid ga imate.

* **11:37:** Ins 9.6-7 * **11:45:** Ins 7.31 * **11:46:** Lu 16.31

Ngan kado ta panua toa ngada ne timukuru.”
51 Be posanga toa ne iuot sapaean ilaborai mao. Eine ibada Deo iaoa ngansa ei madidnga kapei tenainga aea ngan rai toaiua, ta iposa motean ngan Iesus ta ikeo ga ei ga imate ngan badanga gid Iuda toa ngada oa mulid.
52 *Be ikeo ga Iesus ga imate ngan luanga gid Iuda kekelegid mao, be ikeo ga ele matenga ga ipaluplup Deo ele gergeu toa timamado alele ngan tibur padengada ta tiuot alu kelede.
53 *Tota ngan ado toaiua ga ila, gid madidnga tiloilo edap ngan pamatenga ei.
54 Tota Iesus irangrang ngan ilalala masaeai rabu ngan gid Iuda pade mao. Be itnan tibur toa oa ta ila boloma ngan tibur modamodanga, ngan tuanga ede ieda Epraim. Ta idio imamado toa eoa toman ngan ele aluagau.
55 Idio ta gid Iuda led eaneannga Pasova aea imata boloma, ta panua busa titnan led tuanga ga tila Ierusalem ta tisigiri tinid aea muk Deo imatai mugaeai ngan Pasova.
56 Gid tiloilo Iesus be timadid gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, ta tibeta pol ngan gid, “Gimi lolomi madongan? Ei ga inam nene ngan eaneannga Pasova aea pade, mao mao?”
57 Be gid madidnga tenainga ad ga gid Parisi tikado posanga matua ta tikeo ga oangga sai iuatai ngan Iesus imamado sida, ei manta iuaoa pagid ta tila tiluku ei.

12

Maria isama Iesus iae ngan bude (Mateus 26.6-13, Markus 14.3-9)

1 *Ado lima ga ede imuga ngan eaneannga Pasova aea, Iesus ila ngan Lasarus ele tuanga Betani. Ei eaba toa Iesus ipei ei mulian ngan matenga.
2 *Be ngan lailai toaiua tinono annga tingelgel aea ngan Iesus. Marta ikado mosi, be Lasarus ei ede ngan gid panua toa timamado popouiai toman ngan Iesus.
3 *Idio ta Maria ibada botol ede iuon ngan bude ede iuad kemi tiuato nardo. Tigalbatan danga eta ngan bude toa oa mao, ta aea olnga kapei. Be ei itok ga idae ngan Iesus iae ta isama, ta ipusi ngan ilaun. Be bude toa oa iuad ipakaranga luma ilolo.

Ei itok bude ga idae ngan Iesus iae ta isama, ta ipusi ngan ilaun.

4 Be Iesus ele aluagau ede, Iudas Iskariot toa iuangga idol ei ga idae aea miri itamatama bagedeai, ikeo bedane,
5 “Kemi ngan talongean bude toa ne ga panua tiuol ngan pat silva buno tol!* Toa bedaoa ta talua gid panua lululunga ad.”
6 Be tautaunga imata bada gid panua lululunga ad mao. Ei ikeo bedaoa ngansa ei eaba lublubnga aea. Ei eaba toa imariala ngan Iesus masin led pat, be ilublub ngan luanga ei mulian.
7 Be Iesus ikeo, “Adaba ei mao. Kemi ngan idol bude toa ne ga ienono irangrang ngan ado toaiua

* **11:52:** Ins 10.16 * **11:53:** Ins 5.18 * **12:1:** Ins 11.1,43 * **12:2:** Lu 10.40 * **12:3:** Lu 7.37-38
* **12:5:** Ngan ado toaiua, *pat silva buno tol eine lalaede mambe olnga ila pan eaba iboko pat ngan rai dodol ede.*

titaian gau.
8 *Panua lululunga ad timamado
toman ngan gimi somisomi, be gau
namamado toman ngan gimi somi-
somi mao."

Madidnga tenainga ad tirau posanga ngan pamatenga Lasarus

9 Ipom kapei Iuda ad tilongo
mambe Iesus imamado Betani, tota
tila toa eoa ngan geranga Iesus
kekelen mao, be Lasarus pade toa
Iesus ipei ei mulian ngan matenga.
10 Tota gid madidnga tenainga
ad tirau posanga ngan pamatenga
Lasarus pade,
11 *ngansa gid Iuda busa tilongo
iualu ta lolod itnan gid madidnga
tenainga ad be lolod matua ngan
Iesus.

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(Mateus 21.1-11, Markus 11.1-11, Lukas 19.28-40)

12 Ngan ado sae, ipom kapei toa
tinam Ierusalem ngan eaneannga
Pasova aea, tilongo mambe Iesus ga
inam Ierusalem.
13 *Ta tibada abei babaka ilaun
ta tila tiuot pan ta tibaba taran ei
bedane,

"Maron, gai asoa edam ga idae!†"

"Maron ipamatua eaba toa inama
ngan ei ieda ne!"

"Ei Maron kapei togita Israel!"

14 Io, Iesus igera donki ede daenga
pau ta idae imado ngan mambe Deo
ele laulau ikeo ngan ga bedane,

15 *"Gimi panua amamado ngan
bereo Saion‡, amataud mao.
Ega, ami maron kapei ta idae
imado ngan donki daenga pau
ede
ta ilalala ga inam ne."

16 *Be ngan ado toaiua, ele alu-
agau tiuatai ngan kadonga toa ne
ipu mao. Be muriai ngan ibada
edaeda kapei, matad nanan mambe
kadonga toa tikado ngan ei ne iuot
lalaede mambe Deo ele laulau ikeo
ngan.
17 Be gid ipom toa timamado
toman ngan ei ngan ado toa ibaba
Lasarus dengaeai ga iuot, tipaoasasa
posanga ngan ipei ei mulian ngan
matenga.
18 Tota gid ipom tila tiuot pan eda-
peai, ngansa tilongo mambe ei ikado
uisinga toa ne ga iuot.
19 Ta gid Parisi tiposa pol ngan
gid ta tikeo, "Agera, danga saoa
taoangga takado, eine ga iuot mao.
Ega, panua toa ngada ne tanoeai tila
tinasi ei!"

Iesus ikeo, "Ado imata ngan Eaba Inat ibada edaeda kapei tota pataut-ene"

20 Be panua edengada Grik ad
tila Ierusalem ngan ado toaiua ngan
soanga Deo ieda ngan eaneannga toa
oa pade.
21 Ta gid panua toa oa tila pan Pilip,
eaba toa Betsaida aea ngan tibur
kapei Galili, ta tikeo pan bedane,
"Eaba, gai akim agera Iesus."
22 Io, Pilip ila ikeo pan Andreas, ta
gisirua tila tikeo pan Iesus.
23 *Ta Iesus ikoli led posanga be-
dane, "Ado imata ngan Eaba Inat
ibada edaeda kapei tota pataut-ene.
24 *Nakeo tautaunga pagimi,
manta wit ipuapua itap ga isulug
tanoeai ga imate. Oangga mao, eine
ipuapua kelede mon, ta itautau eta
mao. Be oangga isulug tanoeai ga

* **12:8:** Lo 15.11 * **12:11:** Ins 11.45 * **12:13:** Sng 118.25-26, Ins 1.49 † **12:13:** Posanga idil toa ne *Maron, gai asoa edam ga idae ngan posanga Grik eine ga bedane: Osana.* * **12:15:** Sek 9.9 ‡ **12:15:** Ngan posanga Grik, *panua amamado ngan bereo Saion eine ga bedane: gergeu taine Saion aea, be iposaposa ngan gid panua Ierusalem ad. Bereo Saion eine bereo toa tuanga Ierusalem ienono ngan.* * **12:16:** Ins 2.22 * **12:23:** Ins 13.31-32, 17.1 * **12:24:** 1Ko 15.36 * **12:25:** Mt 16.25

imate, muriai eine ga ipara ga idae
ta itautau iuot busa.
25 *Eaba sai ikim tau ele madonga
tanoeai, eine ga imate ta ele
madonga ga iduaea. Be oangga sai
imata tnan ele madonga tanoeai,
eine ga ibada madonga kemi ta
ikikisi somisomi ga ilalala ga ila.
26 Oangga sai ikado leg naurata,
manta inasi gau. Ta ngan tibur
isaoa namamado ngan, eine leg
paeaeanga ga imamado toa eoa
pade. Oangga sai ikakado leg
naurata, eine Tamag ga ilasu ei."

Iesus ikeo, "Manta alalala ngan taranga"

27 *Iesus ikeo pade bedane, "Toa
patautene lolog kemi mao, be gau
ga nakeo mado? Kado gimi aoangga
nakeo ga, 'Apa, bada gau mulian
ngan kadonga kulupu toa iuangga
iuot ngan gau ne.' Eine nakado
posanga eta bedane mao, ngansa gau
nanam ngan ipu tota nene.
28 Apa, soa eao edam!"
Be mole mao, babanga ede isulug
buburiai ga inam ta ikeo, "Gau nasoa
ga idae na, be eine ga nasoa pade."
29 Be gid ipom timadmadid toa eoa
tilongo babanga toa oa ta tikeo ga
mariamba itang. Be padengada tikeo
ga anggelo ede iposa pan.
30 Ta Iesus ikeo, "Babanga toa ne
inam ngan gau mao, inam ngan gimi.
31 Labone eine Deo ele ado ngan
pamadidnga gid panua tanoeai ngan
posanga, ta ei ga isere eaba paeamao
toa imugamuga ngan tano toa ne ga
ila.
32 *Be oangga tisoa gau ta natnan
tano ga nadae, eine ga nadada panua
busa lolod ga tinam pagau."
33 *Ei ikeo bedane ngan paolanga
posanga ngan matenga isaoa ei ga
imate ngan.
34 *Ta gid ipom tikeo, "Gai aoatai
mambe apu ikeo ga oangga Kristus§
inam, ei ga imamado somisomi ga
ilalala ga ila. Tota eao kamado keo
ga gid manta tisoa Eaba Inat ga idae?
Eaba Inat sai toa?"
35 *Ta Iesus ikeo pagid bedane,
"Taranga ga ienono pagimi mole
mao. Manta alalala ngan taranga
ngan ado kemi labone toa ienono
pagimi. Ngan kado ta dodom inam
ta irobi gimi. Be oangga sai ilalala
dodom, ei iuatai ngan tibur isaoa
ilalala ngan oa mao.
36 *Labone taranga ienono pagimi.
Manta lolomi matua ngan taranga,
ta gimi aot panua taranga ami." Io,
Iesus iposa bedane ga kus ta itnan
gid ta imumul ngan gid.

Gid Iuda lolod matua ngan Iesus mao

37 Tautaunga Iesus ikado uisinga
busa matadeai, be lolod matua ngan
ei mao.
38 *Kadonga toa ne iuot ta
iparangrang posanga ton Aisaia,
eaba ibada Deo iaoa mugaeai. Ele
posanga ga bedane,

"Maron, eaba eta ilolo matua ngan
lemai posanga mao!
Be eaba eta iuatai kemi ngan
naurata toa ipasolan uram
kapei ne mao."

39 Ngan ipu toaine lolod matua
mao. Ngansa Aisaia ibode posanga
ede pade ga bedane,

40 *"Deo ikado ga matad susu
ga laborad irangrang ngan ibada
danga eta mao.
Ngan kado ta matad inasi kemi,
ga laborad ibada posanga,
ta tipul lolod ga tinam pagau.
Toa bedaoa ta nakado kemi
gid. Be eine mao."

* **12:27:** Sng 6.3, 42.5, Mt 26.38 * **12:32:** Ins 3.14 * **12:33:** Ins 19.6 * **12:34:** Sng 110.4, Ais 9.7, Dan 7.14 § **12:34:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **12:35:** Ins 8.12 * **12:36:** Ep 5.8 * **12:38:** Ais 53.1 * **12:40:** Ais 6.10 * **12:41:** Ais 6.1

41 *Aisaia ikeo bedaoa ngansa igera Kristus ele taranga ta iposaposa ngan ei.

42 *Be tautaunga madidnga busa tede lolod matua ngan ei, be tiposa masaeai ngan mao, ngansa timataud gid Parisi. Ngan kado ta tisuk gid ta tirangrang ngan tila ngan luma raring aea pade mao.

43 *Ngansa tikim tau ngan gid panua tipakuru ngan gid, be tinid ngan nasinga edap toa Deo ikeo ga tinasi ngan badanga pakurunga.

Iesus inam ngan badanga mulian gid panua tanoeai

44 Idio ta Iesus ipotalae ta ikeo, "Oangga sai ilolo matua ngan gau, eine ilolo matua ngan gau kekelegau mao, be ilolo matua ngan Eaba toa isula gau ga nanam.

45 *Oangga sai igera gau, eine igera Eaba toa isula gau pade.

46 Gau nanam tanoeai mambe taranga, ta oangga sai ilolo matua ngan gau, eine ga imamado dodomeai mao.

47 *"Be oangga sai ilongo leg posanga ga inasi mao, gau ga napamadid ei ngan posanga mao. Ngansa gau nanam tanoeai ngan pamadidnga panua ngan posanga mao. Be nanam ngan badanga gid mulian.

48 Be oangga sai ipul imur ngan gau ga ilongo leg posanga mao, sai ga ipamadid ei? Posanga toa gau naposa ngan, eine ga ipamadid ei ngan ado muriai ga muriai tau.

49 Ngansa nanasi gau leg kimnga ta nakado posanga toa ne mao, be Tamag toa isula gau ga nanam, irenren pagau ngan saoa posanga nakado, ta napaola ei ele posanga.

50 Be naoatai mambe Tamag ele renrennga, oangga eaba inasi, eine ga ikado ei ta ibada madonga kemi somisomi aea. Tota saoa posanga nakeo ngan, eine lalaede mambe Tamag ikeo ga naposa ngan."

13

Iesus isigiri ele aluagau aed

1 Mugaeai ngan eaneannga Pasova aea, Iesus iuatai mambe ele ado ngan tnannga tano toa ne ga luainga mulian pan Itama, tota iuot ne. Be ei ikim ele panua toa timamado tanoeai oa kapei tau ga irangrang ngan ele matenga.*

2 *Ngan bong toaiua, Iesus asingada ele aluagau timamado ngan eaneannga Pasova aea. Be Saimon Iskariot inat Iudas, eaba paeamao idol posanga motean ilaborai ngan dolnga Iesus ga idae aea miri itamatama bagedeai.

3 *Iesus iuatai mambe Itama idol danga toa ngada ne ga idae ibageai. Ga iuatai pade mambe ei inam pan Deo ga teta pade iluai mulian ga ila pan Deo.

4 Tota itnan popou eaneannga aea ga idae. Ta itil ele pononga mamarae, ga kus ta ikaukau malo pusinga aea ga idae irabuiai.

5 Idio ta itok eau ga idudunga ngan tabla ta iboko ngan ele aluagau aed aea sigiringa, ta ipusi aed ngan malo pusinga aea toa irabuiai oa.

6 Be inam pan Saimon Petrus, ta Saimon ikeo pan bedane, "Maron, eao ga sigiri aeg?"

7 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, "Labone eao oatai kemi ngan saoa danga nakakado ne mao. Be muriai eao ga oatai."

8 Ta Petrus ikeo, "Irangrang ngan eao sigiri aeg mao ga mao!"

Be Iesus ikeo pan, "Oangga nasigiri aem mao, irangrang ngan nabada anam eta ga ila pago mao."

---

* **12:42:** Ins 9.22 * **12:43:** Ins 5.44 * **12:45:** Ins 14.9 * **12:47:** Ins 3.17 * **13:1:** Posanga idil toa ne *ikim ele panua ... ga irangrang ngan ele matenga ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: ele kadonga kimnga aea ngan gid ila iuot lai.* * **13:2:** Lu 22.3, Ins 13.27 * **13:3:** Ins 3.35, 16.28

"Oangga nasigiri aem mao, irangrang ngan nabada anam eta ga ila pago mao."

9 Ta Saimon Petrus ikeo ga, "Maron, oangga bedaoa, sigiri aeg kekelen mao. Be sigiri bageg ga laborag pade!"

10 *Ta Iesus ikeo pan bedane, "Eaba sai ililiu ga kus, eine isigiri iae kekelen. Be ililiu pade mao, ngansa itin toa ngada oa aea muk eta mao. Ta gimi tinimi aea muk eta mao, be nakeo bedane ngan gimi toa ngada ne mao."

11 Be Iesus iuatai motean ngan sai ga idol ei ga idae aea miri itamatama bagedeai, ta ngan ipu toaine ikeo ga, "Tinimi aea muk eta mao, be nakeo bedane ngan gimi toa ngada ne mao."

12 Iesus isigiri aed ga kus, ta idol mulian ele pononga mamarae ta iluai mulian popouiai. Ta ibeta gid, "Gimi aoatai ngan saoa danga nakado ngan gimi?

13 Gimi aoatoato gau eaba paoatainga aea ga Maron, eine tutui, ngansa gau tota bedaoa.

14 *Gau ami Maron ga eaba paoatainga aea, tota oangga gau nasigiri aemi ne, gimi pade manta asisigiri aemi pol ngan gimi toa labone ga ila.

15 *Ngansa gau napasolan kadonga toa ne pagimi, ta nakim gimi ala ta akado lalaede mambe gau nakado ngan gimi.

16 *Nakeo tautaunga pagimi, paeaeanga irangrang ngan iasal aea maron mao. Be eaba ato aea iasal aea madidnga toa isula ei oa mao pade.

17 Labone gimi aoatai kemi ngan kadonga toa ne ipu, tota oangga anasnasi, kemi tau ngan gimi.

18 *"Gau nakeo ngan gimi toa ngada ne mao. Panua sapadua nasio, eine naoatai ngan gid. Be Deo ele laulau aea posanga ga iuot tautaunga bedane, 'Eaba ian annga toman ngan gau, ei ga isoa iae ta iuad gau.'

19 *"Patautene nakeo pagimi motean ngan kadonga toa ne iuot. Ta muriai oangga iuot, gimi ga lolomi matua mambe Gau eine Ei.

20 *Nakeo tautaunga pagimi, oangga eaba eta itin igelgel ngan badanga eaba sai toa nasula ei, eine ibada gau pade. Be eaba sai toa ibada gau, eine ibada gau kekelegau mao, be ibada Eaba toa isula gau pade."

Iudas ila ngan dolnga Iesus ga idae aea isat bagedeai

(Mateus 26.20-25, Markus 14.17-21, Lukas 22.21-23)

21 Iesus ikeo bedaoa ga kus ta inaman mambe ilolo kemi mao ta iuaoa ngan posanga bedane, "Nakeo tautaunga pagimi, ede ngan gimi ga idol gau ga nadae ag isat bagedeai."

22 Be ele aluagau matad inono pol ngan gid, be lolod ede ga ede ngansa tiuatai ngan eaba sai toa iposaposa ngan oa mao.

23 Be ede ngan gid aluagau eine eaba toa Iesus ikimkim ei tau. Ei imamado boloma tau ngan Iesus toa isaleai oa.

24 Ta Saimon Petrus imata inono ei ta ilabora but ga but ngan keonga pan bedane, "Beta ei, sai toa."

25 Io, aluagau toa oa ikepa ga ila pan Iesus ta idol ilabora ga idae igogoeai ta ibeta ei, "Maron, sai toa?"

26 Ta Iesus ikeo, "Annga ilia ga oaine eine ga nagasi ga idudunga

* **13:10:** Ins 6.64,70-71, 15.3 * **13:14:** Mt 20.28, Lu 22.27 * **13:15:** Plp 2.5, Kol 3.13, 1Pe 2.21
* **13:16:** Mt 10.24 * **13:18:** Sng 41.9 * **13:19:** Ais 41.4, Ins 8.24, 14.29 * **13:20:** Mt 10.40

ngan sul, ga kus ta nabada pan. Eine
eaba tota eko." Idio ta igasi annga
ilia toa oa ga idudunga ngan sul
ta ibada pan Iudas, Saimon Iskariot
inat.
27 *Muriai ngan Iudas ian annga
ilia toa oa, Satan idudunga iloleai.
Ta Iesus ikeo pan Iudas, "Saoa
danga eao oangga kado, kado man-
manae."
28 Be eaba eta toa popouiai oa iu-
atai ngan posanga ipu toa Iesus iposa
pan ngan oa mao.
29 Be Iudas ei eaba imariala ngan
Iesus masin led apou. Ta edengada
ngan gid tiadi mambe Iesus isula ei
ngan olnga saoa danga tikim ngan
eaneannga toa oa, mao be ibada
luanga eta ga ila pagid panua lulu-
lunga ad.
30 Io, Iudas ian annga ilia toa oa ga
kus, tota iuot ga ila, be tibur bong.

Iesus ibada apu pau ede pagid ele aluagau

31 *Iudas ila ga kus ta Iesus ikeo,
"Labone Eaba Inat ibada edaeda
kapei. Ga pade, Deo ibada edaeda
kapei ngan Eaba Inat ele naurata.
32 *Ta oangga Deo ibada edaeda
kapei ngan Eaba Inat ele naurata,
eine Deo ga isoa Eaba Inat ieda ngan
ei ele naurata pade. Be eine ga ikado
manmanae.
33 *"Leg gergeu, gau ga namado
toman ngan gimi mole tau mao.
Gimi ga ailo gau. Ta posanga toa
nakeo pagid Iuda mugaeai, eine
nakeo lalaede pagimi ga bedane:
Ngan tibur toa gau nala ngan,
eine irangrang ngan gimi anam toa
patautene mao.
34 *"Apu pau ede gau nabada
pagimi ga bedane: Manta lolomi
ikimkim pol ngan gimi. Akado be-
dane lalaede mambe gau lolog ikim
gimi.
35 Kadonga kimnga aea manta
ienono rabu ngan gimi. Ta ngan
kadonga toa ne, gid panua toa ngada
ne ga tiuatai kemi mambe gimi gau
leg aluagau."

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao
(Mateus 26.31-35, Markus 14.27-31, Lukas 22.31-34)

36 Be Saimon Petrus ibeta ei,
"Maron, eao ga la sida?"
Ta Iesus ikoli ele posanga bedane,
"Ngan tibur toa nala ngan ne, iran-
grang ngan eao nasi gau labone mao.
Be muriai ga eao nasi gau ta la ngan."
37 Ta Petrus ibeta ei pade, "Maron,
ikamado ga narangrang ngan nanasi
go labone mao? Gau ga namate ngan
luanga go pade!"
38 Be Iesus ikeo, "Tautaunga eao ga
mate ngan luanga gau? Nakeo tau-
taunga pago, kokako ga itang maitne,
be eao ga paisiamo patol ngan oatai
gau mao."

14

Iesus ei edap ngan gid panua tila pan Itama

1 Iesus ikeo pade bedane, "Lolomi
ede ga ede padam. Lolomi matua
ngan Deo ga lolomi matua ngan gau
pade.
2 Ngan Tamag ele luma, aea bobo
busa ienono. Ta gau nala nakoromot
bobo etangada motean ngan gimi.
Be oangga posanga toa ne tautaunga
mao, irangrang ngan naposa pagimi
bedane mao.
3 *Ta oangga nala nakoromot lemi
bobo ga kus, eine ga naluagau mu-
lian ngan badanga gimi ga anam
pagau. Toa bedaoa ta tibur toa na-
mamado ngan, eine gimi pade ga
amamado toman ngan gau toa eoa.
4 Be gimi aoatai ngan edap ila ngan
tibur toa gau nala ngan."
5 Be Tomas ikeo pan bedane,
"Maron, gai aoatai ngan eao la sida
mao, tota gai ga aoatai ngan edap
madongan ta ala toa eoa?"
6 *Ta Iesus ikeo pan, "Gau edap,
ga posanga tautaunga, ga madonga

* **13:27:** Ins 13.2 * **13:31:** Ins 12.23 * **13:32:** Ins 17.5 * **13:33:** Ins 7.33-34 * **13:34:** Ins 15.12, 17, 1Io 3.23, 2Io 5 * **14:3:** Ins 12.26 * **14:6:** Ins 11.25, Ro 5.1-2

kemi ipu. Eaba eta ila pan Tamag
ngan edap eta pade mao. Tota ngan
gau kekelegau.
7 *Oangga aoatai ngan gau, eine ga
aoatai ngan Tamag pade. Be labone
ga ila, gimi aoatai ngan ei ga agera ei
pade."

8 Ta Pilip ikeo pan bedane, "Maron,
danga kelede gai akim, pasolan
Tamam pagai ta ikaranga."

9 *Ta Iesus ikeo pan bedane, "Pilip,
gau namamado toman ngan gimi
mole tau, be eao oatai ngan gau
maitne? Sai igera gau, eine igera
Tamag pade. Eao kamado keo pagau,
'Pasolan Tamam pagai'?
10 *Gau namamado pan Tamag,
be Tamag imamado pagau. Eao
lolom matua ngan posanga toa ne,
mao mao? Posanga nakeo pagimi
ngan, inam pagau mao, be inam
pan Tamag. Ei imamado pagau ta
ikakado ele naurata ngan gau.
11 *Manta lolomi matua ngan gau
ta aoatai kemi mambe gau nama-
mado pan Tamag ga Tamag ima-
mado pagau. Oangga lolomi matua
ngan leg posanga toa ne mao, manta
matami inasi gid naurata nakakado
ta lolomi matua.
12 *Nakeo tautaunga pagimi, eaba
sai ilolo matua ngan gau, eine ga
ikakado gid naurata mambe gau
nakakado. Be ei ga ikado gid naurata
kapeipei iasal leg naurata, ngansa
gau nala pan Tamag.
13 *Be oangga abeta ngan saoa
danga ngan gau edag, eine ga
nakado. Toa bedaoa ta Tamag ga
ibada edaeda kapei ngan Inat ele
naurata.
14 Goibe, abeta ngan saoa danga
ngan gau edag, eine ga nakado."

Iesus iposa tautaunga ngan Itautau Tutui ele namanga

15 *Iesus ikeo pade bedane,
"Oangga lolomi ikim gau, gimi ga
anasnasi leg apu.
16 *Be gau ga nabeta Tamag, ta
ei ga isula ami Luanga ede pade.
Ta ei ga imamado toman ngan gimi
somisomi.
17 *Ami Luanga toa ne eine Itautau
Tutui. Ei Eaba posanga tautaunga
aea, be gid panua tanoeai tirangrang
ngan tibada ei mao. Ngansa iran-
grang ngan tigera ei mao ga tiuatai
ngan ei mao pade. Be gimi aoatai
ngan ei, ngansa imamado toman
ngan gimi, ta ei ga imamado lolo-
miai.
18 Gau ga natnan gimi ga adio
mambe akonokono mao. Gau ga
naluagau mulian pagimi pade.
19 Teta pade gid panua tanoeai ga
tigera gau pade mao, be gimi ga
agera gau. Gau ga matag bibita,
ta ngan ipu toaine, gimi pade ga
matami bibita.
20 *Ngan ado toaiua, gimi ga aoatai
mambe gau namamado pan Tamag,
ga gimi amamado pagau, ga gau na-
mamado pagimi.
21 Eaba sai iuatai ngan leg apu ga
inasnasi, eine ilolo ikim gau. Be eaba
sai ilolo ikim gau, eine gau Tamag ga
ikim ei pade, ga gau pade ga nakim
ei ga napasolan gau mulian pan."
22 Ta Iudas ede pade, toa Iskariot
mao, ibeta ei bedane, "Maron, ika-
mado ga eao keo ga pasolan eao mu-
lian pagai, be pagid panua tanoeai
ad mao?"
23 Ta Iesus ikoli ele posanga be-
dane, "Eaba sai ikim gau, eine ga
inasi leg posanga. Ta gau Tamag
ga ilolo ikim ei pade. Tota gairua
Tamag ga anam pan ta mulmulimai
pan eaba toa oa iloleai.
24 *Be eaba sai ilolo ikim gau
mao, eine ga inasi leg posanga mao.
Posanga gimi alongo, eine togau
mao. Be inam pan Tamag toa isula
gau ga nanam.

* **14:7:** Ins 8.19 * **14:9:** Ins 12.45, Kol 1.15, Ibr 1.3 * **14:10:** Ins 12.49 * **14:11:** Ins 10.38
* **14:12:** Mk 16.19-20 * **14:13:** Mt 7.7, Ins 15.16 * **14:15:** Ins 15.10, 1Io 5.3 * **14:16:** Ins 14.26, 15.26, 16.7 * **14:17:** Ins 16.13 * **14:20:** Ins 17.21-23 * **14:24:** Ins 7.16

25 “Labone namamado toman
ngan gimi maitne, be naposa pagimi
ngan gid posanga toa ne.
26 Be ami Luanga eine Itautau Tu-
tui. Tamag ga isula ei ga inam
ngan gau edag, ta ei ga ipaoatai gimi
ngan danga toa ngada ne, ga ipapei
matami ngan danga toa ngada ne
naposa pagimi ngan.
27 Gau nadol leg kadonga lolo tarui
aea ga idio pagimi, be leg tenainga
ila pagimi eine leg kadonga lolo tarui
aea. Lolo tarui toa ne nabada pag-
imi mambe gid panua tanoeai ad
tibabada pagimi mao. Lolomi ede ga
ede padam, be amataud mao.
28 *“Gimi alongo leg posanga
mambe gau ga natnan gimi ga nala,
ga kus ta naluagau mulian pagimi
pade. Ta oangga lolomi ikim gau,
eine ga tinimi igelgel ngansa gau
nala pan Tamag. Be Tamag ei kapei
ngan gau.
29 *Kadonga toa ne iuot maitne, be
gau nakeo pagimi motean ngan. Ta
oangga muriai iuot, gimi ga lolomi
matua ngan gau.
30 Gau ga naposa pagimi mole
tau mao, ngansa eaba paeamao toa
imugamuga ngan tano toa ne ta
inam ne. Be ei iura eta ngan kadonga
danga eta ngan gau mao.
31 Be gau nakado danga toa ngada
ne lalaede mambe Tamag ikeo pa-
gau ngan. Toa bedaoa ta gid
panua tanoeai tirangrang ngan tiu-
atai mambe gau lolog ikim Tamag.
“Io, adae ta tala.”

15

Iesus eine abei oain tautaunga

1 Iesus ikeo pade bedane, “Gau
eine abei oain tautaunga, be
dadanga itama eine gau Tamag.
2 *Abei iboga isaoa ngan gau toa
itautau mao, eine iket ga iduaea, be
iboga isaoa toa itautau pidaede, eine
isalud idanga etangada ta itautau
iuot busa.

“Abei iboga isaoa ngan gau toa itautau mao, eine iket ga iduaea.”

3 Be gimi mambe abei iboga toa
isalud ga iuot kemi na. Ngansa
posanga toa nakado pagimi, eine
ikado ga aot kemi.
4 Manta atoi gau, ta gau ga natoi
gimi. Abei iboga eta irangrang ngan
itautau sapaean mao. Manta itoi itna
ta itautau. Toa bedaoa pade ngan
gimi. Oangga gimi atoi gau mao, eine
ga lemi naurata itautau mao pade.
5 “Gau abei oain, be gimi ibo-
gaboga. Oangga sai itoi gau ga
gau natoi ei, eine ga itautau busa.
Ngansa oangga gimi atnan gau, iran-
grang ngan akado danga eta mao.
6 *Oangga sai itoi gau mao, ei
mambe abei iboga toa titado ga idu-
aea. Ibogaboga bedane eine imalai
ga imisi, ta tisuk ga kus ta titun.
7 Oangga gimi atoi gau, ga leg
posanga ienono pagimi, goibe abeta
ngan saoa danga ta gimi ga abada.
8 *Manta lemi naurata itautau iuot
busa ta ipasolan mambe gimi gau leg
aluagau tautaunga. Toa bedaoa ta
Tamag ga ibada edaeda kapei.
9 “Gau lolog ikim gimi, lalaede
mambe Tamag ilolo ikim gau. Manta
amamado ngan leg kimnga.
10 *Oangga anasnasi leg apu, eine
ga amamado ngan leg kimnga,
lalaede mambe gau nanasi Tamag
ele apu ga namamado ngan ele
kimnga.
11 Nakado gid posanga toa ne
pagimi ngansa nakim leg tingelgel

* **14:28:** Ins 20.17 * **14:29:** Ins 13.19 * **15:2:** Mt 3.10 * **15:6:** Mt 7.19, 13.42 * **15:8:** Mt 5.16
* **15:10:** Ins 14.15, 1Io 2.5

ienono pagimi, ta lemi tingelgel toa
ne ga ila iuot lai.
12 *Gau leg apu eine ga bedane:
Manta akimkim pol ngan gimi,
lalaede mambe gau nakimkim gimi.
13 *Oangga sai ikimkim iuaeoae ta
ilongean ei ga imate ngan luanga
gid, ele kadonga kimnga aea toa ne
iuot kapei tau. Kimnga eta pade
irangrang ngan iasal kimnga toaine
mao.
14 *Be oangga anasnasi leg apu,
gimi eine oaeoaeg.
15 Mugaeai ga inam, naoatoato
gimi leg paeaeanga, be labone mao.
Eine ngansa paeaeanga iuatai ngan
aea maron ele naurata mao. Be
labone naoato gimi oaeoaeg, ngansa
posanga toa ngada ne nalongo pan
Tamag, eine napaoatai gimi ngan na.
16 Gimi asio gau mao. Be gau nasio
gimi ta nadol gimi ga ala ta akado
naurata ga itautau iuot. Be lemi
naurata itautau toa ne ga ienono toa
bedaoa ga ilalala ga ila. Be saoa
danga gimi abeta Tamag ngan gau
edag, ei ga ibada pagimi.
17 *Gau leg apu eine ga bedane:
Akimkim pol ngan gimi."

Panua tanoeai ad ga timan gid aluagau ad isat

18 Iesus ikeo pade bedane,
"Oangga panua tanoeai timan ami
isat, manta aoatai kemi mambe
mugaeai timan gau ag isat pade.
19 *Oangga gimi panua tanoeai
ami, eine gid panua tanoeai ad
ga tikim gimi. Be tautaunga gimi
tanoeai ami mao. Gau nasio gimi ta
adio rol ngan gid panua tanoeai ad,
ta ngan ipu toaine timan ami isat.
20 *Matami nanan posanga nakado
pagimi ga bedane, 'Paeaeanga eta
irangrang ngan iasal aea maron
mao.' Oangga tipaieiei gau, eine ga
tipaieiei gimi pade. Be oangga tinasi
gau leg posanga, eine ga tinasi gimi
lemi posanga pade.
21 Be tiuatai ngan Eaba toa isula
gau ne mao, tota tikado kadonga
papaeamao toa ngada ne ngan gimi,
ngansa lolomi matua ngan gau edag.
22 Oangga nanam ta nakado Tamag
ele posanga pagid mao, eine ga led
idil eta paeamao ngan pulnga murid
ngan gau mao. Be labone tirangrang
ngan tikarara gid mao.
23 *Oangga sai iman ag isat, eine
iman Tamag aea isat pade.
24 Mugaeai ga inam, eaba eta ikado
gid uisinga mambe gau nakakado
rabu ngan gid mao. Ta oangga
nakado gid uisinga toa ne mao, eine
led idil eta paeamao ngan pulnga
murid ngan gau mao. Be labone
tigera gid uisinga, ta timan gau ag
isat ga Tamag aea isat pade.
25 *Be kadonga toa ne iuot ta
iparangrang posanga ede tibode
ngan led apu ga bedane, 'Gid led ipu
eta mao, be timan ag isat.'
26 *"Be ami Luanga toa Itautau Tu-
tui, ei Eaba posanga tautaunga aea.
Gau ga nasula ei ta ila pagimi. Ei
inam pan Tamag. Ta oangga ei inam,
eine ga ipaola posanga ngan gau.
27 Be gimi pade ga apaola posanga
ngan gau, ngansa gimi amamado
toman ngan gau toa mugaeai ga
inam.

16

1 "Nakado gid posanga toa ne
pagimi ngansa tinig ngan danga
eta ikado ga gimi atap ngan lemi
kadonga lolo matua aea mao.
2 *Be gid ga tisuk gimi ta irangrang
ngan alup toman ngan gid ngan led
luma raring aea pade mao. Be ngan
ado ede ga inam, sapadua tipamate
gimi, eine ga tiuangga kadonga toa
ne iman led tenainga ila pan Deo.
3 *Eine ga tikado bedane ngansa
tiuatai ngan gau mao ga Tamag mao
pade.

* **15:12:** Ins 13.34 * **15:13:** Ins 10.11, 1Io 3.16 * **15:14:** Mt 12.50 * **15:17:** Ins 13.34 * **15:19:** Ins 17.14 * **15:20:** Ins 13.16 * **15:23:** Lu 10.16 * **15:25:** Sng 35.19, 69.4 * **15:26:** Ins 14.26 * **16:2:** Mt 24.9, Lu 6.22, Ins 9.22 * **16:3:** Ins 15.21

4 Be labone nakeo pagimi ngan gid
danga toa ne. Ta oangga iuot, eine ga
matami nanan mambe nakeo pagimi
ngan motean. Mugaeai ga inam,
nakado gid posanga toa ne pagimi
mao, ngansa gau namamado toman
ngan gimi."

Itautau Tutui ele naurata

5 Iesus ikeo pade bedane, "Teta
pade gau nala pan Eaba toa isula
gau, be eta ngan gimi ibeta gau ngan
nala sida mao.
6 Be nakado gid posanga toa ne
pagimi, ta labone lolomi isat kapei.
7 *Be nakeo tautaunga pagimi, gau
natnan gimi ngan lemi kemi aea.
Gau manta nala, ngansa oangga nala
mao, eine ami Luanga toa Itautau
Tutui ga ila pagimi mao. Be oangga
nala, eine ga nasula ei ga ila pagimi.
8 Ta oangga inam, ei ga igal
gid panua tanoeai lolod ngan led
kadonga sasat, ga led pakakanga
ngan nasinga kadonga tututui, ga
ngan led selelenga sapaean.
9 Ei ga igal lolod ngan led kadonga
sasat, ngansa lolod matua ngan gau
mao.
10 Be ei ga igal lolod ngan led
pakakanga ngan kadonga tututui,
ngansa gau nala pan Tamag, ta gimi
ga agera gau pade mao.
11 *Be ei ga igal lolod pade ngan
led selelenga sapaean, ngansa eaba
paeamao toa imugamuga ngan tano
toa ne, Deo irau posanga motean
ngan aea panasnga.

12 *"Gau leg posanga busa maitne
ngan keonga pagimi, be patautene
irangrang ngan laborami ibada mao.
13 Be oangga Eaba posanga tau-
taunga aea toa Itautau Tutui inam,
ei ga ipanasi gimi ngan posanga tau-
taunga toa ngada ne. Ngansa ei
ga inasi ele kimnga mulian ngan
kadonga posanga mao. Be ei ga iposa
ngan saoa danga ilongo, ga ipalongo
gimi ngan saoa danga ga iuot muriai.
14 Be ei ga isoa gau edag ga idae,
ngansa ei ga ibada posanga togau ta
ipalongo gimi ngan.
15 Danga toa ngada ne ton Tamag,
eine gau togau. Tota nakeo ga Itau-
tau Tutui ga ibada saoa posanga
inam pagau, ta ipalongo gimi ngan."

Gid aluagau led lolo isat eine ga ipul ei ga iuot tingelgel

16 *Iesus ikeo pade bedane, "Teta
pade gimi ga agera gau mao. Be teta
pade ga kus ta agera gau pade."
17 Ta ele aluagau tibeta pol ngan
gid, "Ele posanga toa ne ipu madon-
gan ta ikeo ga teta pade tagera ei
mao, be teta pade ga kus ta tagera
ei pade? Ga pade ikeo ga, 'Gau nala
pan Tamag,' be posanga toa ne ipu
madongan?"
18 Idio ta tikeo, "Ele posanga idil
toa ne, 'Teta pade,' eine ipu madon-
gan? Taoatai ngan saoa danga ipos-
aposa ngan mao."
19 Be Iesus iuatai mambe tiuangga
tibeta ei ngan posanga idil toa ne
ta ikeo pagid, "Patautene nakeo ga
teta pade gimi ga agera gau mao, be
teta pade ga kus ta agera gau pade.
Gimi abetabeta pol ngan gimi ngan
posanga idil toa ne, na?
20 Nakeo tautaunga pagimi, gimi
ga atangtang ga matami isul isulug,
be gid panua tanoeai ad ga tinid
igelgel. Gimi ga lolomi isat, be lemi
lolo isat toa ne ga ipul ei ga iuot
tingelgel.
21 Matami nanan, taine iuangga
ipopo gergeu, ei ilolo ede ga ede
ngansa ele ado poponga aea ta iuot.
Be oangga ipopo gergeu ga kus, tota
imata sapian aea kadonga kulupu
toa oa, ngansa itin igelgel ngan ipopo
gergeu pau ga isulug ngan tano toa
ne.
22 Toa bedaoa pade ngan gimi.
Patautene lolomi isat, be gau ga
nagera gimi pade. Ta gimi ga tinimi
igelgel. Be irangrang ngan eaba eta
ipalakaukau lemi tingelgel toa ne
mao.

* **16:7:** Ins 14.16 * **16:11:** Ins 12.31 * **16:12:** 1Ko 3.1-2 * **16:16:** Ins 14.19 * **16:23:** Mt 7.7

23 *Ngan ado toaiua, gimi ga abeta
gau ngan danga eta mao. Nakeo tau-
taunga pagimi, oangga abeta Tamag
ngan saoa danga ngan gau edag, eine
ga ikado ngan gimi.
24 Irangrang ngan labone, gimi
abeta ngan danga eta ngan gau edag
mao. Abeta ta abada, ta lemi tingel-
gel ga ila iuot lai."

Iesus iasal eaba paeamao iura

25 Iesus ikeo pade bedane, "Gau
nakado gid posanga toa ne pagimi
be natatado ngan oanenga itna. Be
ado ede ga inam, eine ga natado
oanenga itna pagimi pade mao. Eine
ga nakado posanga masaeai kekelen,
ta napalongo gimi ngan Tamag.
26 Ngan ado toaiua, gimi ga abeta ei
ngan gau edag. Be nakeo ga gau leg
ipu eta ngan betanga ei ngan luanga
gimi mao.
27 *Ngansa Tamag tota ikim gimi.
Ei ikim gimi ngansa gimi akim gau
ga lolomi matua mambe gau nanam
pan Deo.
28 Mugaeai namamado pan Tamag
ga kus ta nasulug ga nanam tanoeai.
Be labone natnan tano toa ne ta
naluagau mulian pan Tamag."
29 Ta ele aluagau tikeo pan,
"Ega, patautene eao kado posanga
masaeai, be tado oanenga itna mao.
30 Patautene gai aoatai mambe eao
oatai ngan danga toa ngada ne, ta
lem ipu eta ngan eaba sai ibeta
go ngan posanga mao. Ngansa gai
abeta go maitne, be eao keo pagai
ngan saoa posanga ienono lolomaiai.
Kadonga toa ne ikado gai ga lolomai
matua mambe eao nam pan Deo."
31 Ta Iesus ikeo pagid, "Patautene
lolomi matua?
32 *Ega, ado ede iuangga inam, be
patautene iuot, eine ga tipare gimi
ta ala ngan gimi kelede kelede lemi
luma. Ta gimi ga atnan gau ta na-
dio kekelegau. Be tautaunga nadio
kekelegau mao, ngansa Tamag ima-
mado toman ngan gau.
33 *"Nakado gid posanga toa
ne pagimi, ngansa nakim matami
nanan gau ta lolomi itarui. Ngan
tano toa ne, kadonga kulupulupu
busa ikado ga lolomi ede ga ede.
Be apamatua lolomi! Ngansa gau
naeasal eaba paeamao toa imuga-
muga ngan tano toa ne."

17

*Iesus iraring ngan luanga ele alu-
agau*

1 Iesus ikado gid posanga toa oa
ga kus, ta imata idae ga ila buburiai
ta ikeo bedane, "Apa, leg ado imata
tota iuot ne. Soa Natum ieda ga idae
ta irangrang ngan Natum isoa eao
edam ga idae pade.
2 Ngansa eao dol panua toa ngada
ne ga tidae ibageai, ta ei irangrang
ngan ibada madonga kemi somisomi
aea pagid panua sapadua toa eao
bada ga tila pan.
3 *Be madonga kemi somisomi aea
ipu ga bedane: Gid panua toa ne tiu-
atai ngan eao mambe eao kekelego
Deo tautaunga, ga tiuatai ngan Iesus
Kristus toa sula ei ga inam.
4 *Gau napasala naurata toa bada
pagau ne. Ta ngan kadonga toa
ne, nasoa eao edam rabu ngan gid
panua tanoeai.
5 *Tano toa ne iuot maitne, be
gau namamado toman ngan eao
ta nabada edaeda kapei. Be Apa,
labone nakim eao bada edaeda kapei
pagau pade toa matameai na, lalaede
mambe mugaeai.
6 "Gid panua tanoeai toa eao bada
ga tinam pagau ne, gau napaola
edam pagid. Gid eao lem. Be eao
bada gid ga tinam pagau, ta tinasnasi
lem posanga.
7 Labone tiuatai kemi mambe
danga toa ngada ne eao bada pagau,
eine inam pago.
8 Ngansa gid posanga toa bada
pagau ne, gau nabada pagid na,

* **16:27:** Ins 14.21,23 * **16:32:** Mt 26.31,56 * **16:33:** Ins 14.27, Ro 5.1, 1Io 5.4 * **17:3:** 1Io 5.20
* **17:4:** Ins 4.34 * **17:5:** Ins 1.1

ta idudunga lolodeai ta tiuatai tau-
taunga mambe mugaeai gau nama-
mado toman ngan eao ga nanam, ga
lolod matua mambe eao sula gau ga
nanam.
9 Gau nararing ngan luanga gid,
be nararing ngan luanga panua toa
ngada ne tanoeai mao. Nakeo ngan
gid panua toa eao bada ga tinam
pagau, ngansa gid eao lem panua.
10 Leg panua toa ngada ne, eine
eao lem. Be gid panua toa ngada
ne eao lem, eine gau leg. Ta gau
nabada edaeda kapei ngansa lolod
matua ngan gau.
11 Be gau nalat pago, ta irangrang
ngan namamado tanoeai pade mao.
Be gid ga tidio tanoeai. Apa, eao
kekelego tutui tau. Mariala ngan gid
ngan eao edam. Edam toa ne eao dol
ngan gau pade. Toa bedaoa ta gid ga
tiuot kelede lalaede mambe gitarua
taot kelede.
12 *Ngan ado toaiua namamado
toman ngan gid, gau namariala ngan
gid ga matag ikikisi gid kemi ngan
eao edam toa dol ngan gau ne. Be
eta ngan gid iduaea mao. Eaba
kelede toa iman dinga imperno aea,
ei kekelen iduaea. Ta kadonga toa
ne iparangrang posanga toa ienono
ngan lem laulau.
13 “Teta pade nalat pago, be
labone namamado tanoeai maitne
ta nakakado gid posanga toa ne.
Ngansa nakim leg tingelgel ga iuon
lolodeai.
14 Gau nabada lem posanga ga ila
pagid na. Be gid panua tanoeai
timan ad isat, ngansa leda panua
toa ne, gid tanoeai ad mao, lalaede
mambe gau tanoeai ag mao pade.
15 *Leg raring eine ngan eao bada
gid ta titnan tano toa ne mao. Be
nakim eao mariala ngan gid kemi ta
irangrang ngan eaba paeamao ipae-
abu ngan gid mao.
16 Gid tanoeai ad mao, lalaede
mambe gau pade tanoeai ag mao.
17 Eao lem posanga eine posanga
tautaunga. Be ngan lem posanga toa
ne, dol lem ul ngan gid.
18 *Gau nasula gid ga tila tanoeai,
lalaede mambe eao sula gau ga
nanam tanoeai.
19 Be ngan led kemi aea, nalongean
gau mulian ta lem ul idae ngan
gau. Toa bedaoa ta lem posanga
tautaunga ikado ga lem ul ienono
ngan gid pade.
20 “Be gau nararing ngan luanga
gid kekelegid mao. Nararing pade
ngan luanga gid panua toa tilongo
led posanga ta lolod matua ngan gau.
21 Apa, nararing ta irangrang ngan
gid panua toa busa ne lolod kelede,
lalaede mambe eao mado pagau ga
gau namado pago. Ngansa nakim gid
pade timado pagitarua. Toa bedaoa
ta gid panua toa ngada ne tanoeai ga
tiuatai kemi mambe eao sula gau ga
nanam.
22 *Be taranga kapei toa eao bada
pagau ne, eine nabada pagid pade.
Ngansa nakim lolod kelede, lalaede
mambe gitarua loloda kelede.
23 Gau namamado pagid, be eao
mamado pagau. Toa bedaoa ta tilup
kelede, ta led lupnga kelede toa ne ga
ila iuot lai. Ngansa nakim panua toa
ngada ne tanoeai tiuatai mambe eao
sula gau ga nanam, ga tiuatai mambe
eao kim gid lalaede mambe kim gau
pade.
24 “Apa, gau nakim gid panua toa
eao bada ga tinam pagau manta
tilup toman ngan gau ngan tibur
isaoa namamado ngan ta tigera leg
taranga. Taranga toa ne, eao bada
pagau ngansa lolom ikim gau mu-
gaeai ngan tano ga bubur led otnga.
25 “Apa, eao tutui tau. Tautaunga,
gid panua tanoeai tiuatai ngan eao
mao. Be gau naoatai ngan eao. Be
leda panua toa ne tiuatai mambe eao
sula gau ga nanam.
26 Gau tota napaola edam pagid,
be gau ga napapaola pade ga ilalala
ga ila. Toa bedaoa ta lem kadonga
kimnga aea toa kim gau ngan, eine

* **17:12:** Ins 6.39, 13.18 * **17:15:** Mt 6.13, 2Te 3.3 * **17:18:** Ins 20.21 * **17:22:** PA 4.32

ga ienono pagid, ga gau pade namamado pagid."

18

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(Mateus 26.47-56, Markus 14.43-50, Lukas 22.47-53)

1 Iesus iraring toa bedaoa ga kus ta asingada ele aluagau tiuore ngan eau Kidron ga tila iadag. Ngan tibur toa oa abei oliv ilolo ienono, ta Iesus idudunga toa eoa toman ngan ele aluagau.
2 Be Iudas, eaba toa iuangga idol Iesus ga idae aea miri itamatama bagedeai, ei pade iuatai ngan tibur toa oa, ngansa somisomi Iesus iluplup toman ngan ele aluagau toa eoa.
3 Idio ta Iudas ibada gid panua paraunga ad ga gid nakala edengada togid madidnga tenainga ad ga togid Parisi, ta ipasolan gid ga tila ngan tibur toa oa. Be tikikisi usi ga lam ga danga sisid paraunga aea.
4 Io, Iesus iuatai ngan danga toa ngada ne iuangga iuot ngan ei, ta ingata gid ga ila ta ikeo, "Gimi ailoilo sai?"
5 Ta tikoli ele posanga bedane, "Iesus Nasaret aea."
Ta ikeo pagid, "Gau eine Ei."* Be Iudas, eaba toa iuangga idol Iesus ga idae bagedeai, ei pade imadmadid toman ngan gid.
6 Be tilongo Iesus ikeo, "Gau eine Ei," tota kos pan murid ta titap ga tisulug tanoeai.
7 Ta ibeta gid pade, "Gimi ailoilo sai?"
Ta tikeo, "Iesus Nasaret aea."
8 Ta Iesus ikeo, "Gau nakeo pagimi na, Gau eine Ei. Tota oangga ailoilo gau, alongean gid panua toa ne ga tila."
9 *Ngan kadonga toaine, iparangrang ele posanga toa ikado mugaeai ga bedane, "Gid panua toa eao bada ga tinam pagau ne, eta ngan gid iduaea mao."
10 Be Saimon Petrus ele didi ienono. Ta inusi ga iuot ta irau ngan paeaeanga ton madidnga kapei tenainga aea, ta iket itanga pan ibage oatai ga put. Be paeaeanga toa oa ieda Malkus.

Petrus inusi ele didi ga iuot ta irau ngan paeaeanga ton madidnga kapei tenainga aea.

11 *Be Iesus ikeo pan Petrus, "Dol lem didi ga iluai mulian aea lumaeai. Ikamado? Eine ga naun ngan loba toa Tamag ibada pagau ne mao?"

Tibada Iesus ga ila pan Anas

12 Gid panua paraunga ad toman ngan ad madidnga ga gid nakala togid Iuda tiluku Iesus ta tikaukau ei ngan oaro.
13 Ta matamata tibada ei ga ila pan Anas toa Kaiapas ilaoa. Be Kaiapas eine madidnga kapei tenainga aea ngan rai toaiua.
14 *Kaiapas, ei eaba toa mugaeai ipabib gid Iuda led ta ikeo, "Kemi ngan eaba kelede imate ngan badanga panua toa ngada ne mulid."

Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao
(Mateus 26.69-70, Markus 14.66-68, Lukas 22.55-57)

15 Be Saimon Petrus ga aluagau ede pade tinasi Iesus ga tila. Be aluagau toa ede pade oa, madidnga kapei tenainga aea iuatai ngan ei. Tota inasi Iesus ga ila gadudunga ngan ala ton madidnga kapei tenainga aea.

---

* **18:5:** Ngan posanga idil toa ne *Gau eine Ei, Iesus ikeo ga ei Deo. Ikeo lalaede bedane ngan Ins 8.24, 8.28, 8.58, ga 13.19.* * **18:9:** Ins 6.39, 17.12 * **18:11:** Mt 26.39 * **18:14:** Ins 11.49-51

16 Be Petrus imadmadid gaot
atama iaoai. Tota aluagau ede pade
toa madidnga kapei tenainga aea
iuatai ngan ei, iluai mulian ga ila
ta ikeo pan taine toa imariala ngan
atama ta ibada Petrus ga idudunga
pade.
17 Io, taine paeaeanga toa imariala
ngan atama ibeta Petrus, “Eao pade
aluagau ede ton eaba toa ne, na?”
Ta Petrus ikeo, “Gau mao.”
18 Be del kapei tau ta gid nakala
ga gid paeaeanga tipaisi dinga aea
asaso ta timadid ga tilanglang tinid
ngan. Be Petrus pade imadmadid
toman ngan gid ta ilanglang itin.

Madidnga kapei tenainga aea ieda Anas ipamadid Iesus ngan posanga
(Mateus 26.59-66, Markus 14.55-64, Lukas 22.66-71)

19 Idio ta madidnga kapei tenainga
aea ibeta Iesus ngan ele aluagau ga
ngan ele paoatainga.
20 Ta Iesus ikoli ele posanga be-
dane, “Gau nakado leg posanga
masaeai pagid panua busa matadeai.
Toa somisomi ne napapaoatai gid
gadudunga ngan Deo ele luma aea
ala, ga luma raring aea iloleai, ngan
tibur isaoa gid Iuda tiluplup ngan.
Be nakado posanga eta ngan tibur
mumulnga mao.
21 Ikamado ga eao beta gau? Kemi
ngan beta gid panua toa tilongolongo
leg posanga. Ngansa gid tiuatai ngan
saoa danga naposaposa ngan.”
22 Io, iposa toa bedaoa ga kus ta
nakala ede toa imadid boloma pan,
ipoda Iesus ta ikeo, “Eao kamado
koli madidnga kapei tenainga aea ele
posanga bedane na?”
23 Ta Iesus ikeo pan, “Oangga
nakado posanga idil eta paeamao,
eao oaoa ga iuot masaeai ngan saoa
posanga idil paeamao nakado. Be
oangga nakado posanga kemi, eao
poda gau ngan saoa?”
24 Idio ta Anas ikeo ta tibada ei ga
ila pan madidnga kapei tenainga aea
ieda Kaiapas. Be oaro toa tikaukau ei
ngan ienono maitne.

Petrus ikeo pade ngan iuatai ngan Iesus mao
(Mateus 26.71-75, Markus 14.69-72, Lukas 22.58-62)

25 Saimon Petrus imadmadid be
ilanglang itin ngan dinga. Ta tibeta
ei bedane, “Eao pade ele aluagau
ede, na?”
Be ei ipaisiamo ta ikeo, “Gau mao.”
26 Be paeaeanga ede ton madidnga
kapei tenainga aea imadid boloma
pan Petrus. Ei eaba toa Petrus iket
itanga oa isobo. Be ikeo pan bedane,
“Gau nagera eao toman ngan ei toa
oliv iloleai oa, na?”
27 *Be Petrus ipaisiamo pade ta
ikeo ga, “Mao.” Be mole mao kokako
itang.

Tibada Iesus ga ila pan Pailat
(Mateus 27.1-2,11-14, Markus 15.1-5, Lukas 23.1-5)

28 Gaisala rumaruma ngan ado sae
tibada Iesus ta titnan Kaiapas ele
luma ta tila ngan luma gavman aea.
Be tidudunga ngan luma toa oa mao,
ngan kado ta tinid aea muk Deo
imatai,† ta tirangrang ngan tian an-
nga Pasova aea mao.
29 Ta Pailat iuot ga ila pagid ta ibeta
gid bedane, “Gimi asol eaba toa ne
ngan ele idil isaoa paeamao?”
30 Ta tikoli ele posanga bedane,
“Oangga ei eaba kadonga paeamao
aea mao, gai arangrang ngan abada
ei ga inam pago sapaean mao.”
31 *Ta Pailat ikeo pagid, “Abada
ei ga ila ta apatutui aea posanga
mambe gimi lemi apu ikeo ngan.”
Ta gid Iuda tikeo, “Be gimi Rom
lemi apu ikeo ga itutui ngan gai apa-
mate eaba eta mao.”

* **18:27:** Ins 13.38 † **18:28:** Gavana Pailat ei eaba Iuda aea mao. Be gid Iuda led nasinga ikeo ga oangga tidudunga ngan luma togid alu padengada, eine tinid aea muk Deo imatai, ta manta tinasi edap ngan tinid aea sigiringa. Ga kus ta tirangrang ngan tila ngan gid eaneannga kapeipei raring aea. * **18:31:** Ins 19.6-7 * **18:32:** Ins 3.14, 12.33

32 *Be kadonga toa ne iuot ta
iparangrang Iesus ele posanga ngan
matenga isaoa ei ga imate ngan.
33 Idio ta Pailat idudunga mulian
ngan luma gavman aea ta ibaba
Iesus ga inam pan ta ibeta ei, “Eao
maron kapei togid Iuda na?”
34 Ta Iesus ikoli ele posanga be-
dane, “Posanga toa ne iuot ngan
eao laboram, mao panua padengada
tikeo pago ngan gau?”
35 *Ta Pailat ikeo, “Eao oangga gau
Iuda ag? Eine eao lem panua ga gid
madidnga tenainga ad tidol go ga dae
bagegeai. Eao kado saoa?”
36 Ta Iesus ikeo, “Eaba eta tanoeai
idol gau ga naot maron kapei ne
mao. Oangga gid eababa tidol gau
ga naot maron kapei, eine ga leg
paeaeanga tiparau ala ngan gau,
ngan kado ta nadae pagid Iuda
bagedeai. Be tautaunga Eaba toa idol
gau ga naman maron kapei ne, ei
tanoeai aea mao.”
37 Ta Pailat ibeta ei, “Tota eao
maron kapei na?”
Ta Iesus ikeo, “Eao keo ga gau
maron kapei. Tipopo gau ga nanam
ngan tano toa ne ngan kadonga nau-
rata ga oaine. Eine ngan paolanga
posanga tautaunga. Be sapadua
tinasi posanga tautaunga, gid tilon-
golongo lingeg.”
38 Ta Pailat ibeta ei, “Posanga tau-
taunga eine saoa danga?”

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.15-31, Markus 15.6-20, Lukas 23.13-25)

Pailat ikeo bedaoa ga kus ta iuot
mulian ga ila pagid Iuda ta ikeo,
“Gau naot ngan ele idil eta paeamao
mao.
39 Be ngan lemi nasinga ngan
eaneannga Pasova aea, gau
narangrang ngan nalongean eaba
sai toa gimi asio ta itnan luma
panasnga aea. Tota akim nalongean
maron kapei togimi Iuda ta ila
pagimi?”
40 Ta tingangar pade bedane,
“Mao. Ei mao! Manta longean
Barabas ga inam pagai!” Be Barabas
ikado paraunga pagid gavman.

19

1 Idio ta Pailat ikeo ga tibada Iesus
ga ila ta timuimui ei.
2 *Ta gid panua paraunga ad
tibada oaroaro aea gigi ta tipol ga
iuot mambe nakala togid mamaron
kapeipei ta tidol ga idae ilaborai. Be
tidol pononga singsingia tede ga bil
ga idae ngan ei mambe gid mamaron
kapeipei led.
3 Be tila pan ta tikeo, “Ado kemi,
maron kapei togid Iuda!” Ta tipo-
dapoda ei.
4 Idio ta Pailat iuot ga ila pagid
pade ta ikeo, “Ega, gau ga nabada
ei ta iuot ga inam pagimi ta aoatai
mambe gau naot ngan ele idil eta
paeamao mao.”
5 Ta Iesus iuot ga ila, be nakala toa
tikado ngan oaroaro aea gigi ienono
ilaborai maitne. Be pononga toa
singsingia tede ga bil oa ienono pade.
Ta Pailat ikeo pagid, “Ega, eaba tota
eko.”
6 Idio ta gid madidnga tenainga ad
ga gid nakala tigera ei ta tingangar
bedane, “Apatoto ei! Apatoto ei ngan
abei tabala!”
Ta Pailat ikeo pagid, “Gimi abada
ei ta apatoto ei ngan abei tabala, be
gau naot ngan ele idil eta paeamao
mao.”
7 Ta gid Iuda tikeo pan, “Gai lemai
apu ede ikeo ga ei manta imate,
ngansa ikeo ga ei Deo Inat.”
8 Be Pailat ilongo posanga toa ne ta
imataud kapei.
9 *Ta idudunga mulian ngan luma
gavman aea ta ibeta Iesus, “Eao sida
am?” Be Iesus ikoli ele posanga eta
mao.
10 Ta Pailat ikeo pan, “Madongan?
Eao koli leg posanga mao? Gau edag
kapei irangrang ngan nalongean go
ga la, ga narangrang ngan patotonga

* **18:35:** Ins 1.11 * **19:2:** Lu 23.11 * **19:9:** Mt 27.12

go ngan abei tabala. Be eao oatai mao?”

11 *Ta Iesus ikeo, “Oangga Deo toa imamado gadae oa idol edam kapei ne mao, eine eao rangrang ngan kado danga eta ngan gau mao. Ngan ipu toaine eaba toa idol gau ga nadae bagemeai, ele idil paeamao ga iasal eao lem idil paeamao.”

12 *Io, Pailat ilongo bedaoa ta iloilo edap eta ngan longeannga Iesus ga ila, be gid Iuda tingangar ta tikeo, “Oangga eao longean eaba toa ne ga ila, eine eao man Kaisa iuae mao. Ngansa eaba sai ikeo ga ei maron kapei, ei iman Kaisa aea isat.”

13 Be Pailat ilongo bedaoa tota ibada Iesus ta iuot ga ila, be ei idio imado ngan mul patutuinga posanga aea ngan tibur toa tilalo pat babanga mambe edap. Be tiuato tibur toa oa ieda Gabata ngan posanga Ibru.

14 Be ado toaiua eine gid Iuda led Ado Koromotnga aea toa imuga ngan Ado Pasova aea. Eiua ado imata boloma ngan arobad, be Pailat ikeo pagid Iuda, “Ega, ami maron kapei tota eko.”

15 Be gid tingangar ta tikeo, “Pamate ei! Pamate ei! Patoto ei ngan abei tabala!”

Ta Pailat ibeta gid, “Gimi akeo ga napatoto ami maron kapei ngan abei tabala?”

Be gid madidnga tenainga ad tikeo, “Amai maron kapei eta pade mao. Kaisa kekelen.”

16 Io, tota Pailat idol Iesus ga idae bagedeai ngan patotonga ei ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala (Mateus 27.32-44, Markus 15.21-32, Lukas 23.26-43)

17 Tibada Iesus ga ila, be ibisi abei tabala toa ei ton, ta itnan tuanga ga ila ngan tibur ede tiuato Tibur Laborada Ituatua aea. Be ngan posanga Ibru tiuato Golgota.

18 Ngan tibur toa tipatoto ei ngan abei tabala oa, tipatoto panua rua pade toman ngan ei, ede iadag, ede pade iadag, be Iesus rabu.

19 Be Pailat ikeo ga tibode posanga ede ta tidol ga idae ngan aea abei tabala. Posanga ga bedane: IESUS NASARET AEA, MARON KAPEI TOGID IUDA.

20 Ta gid Iuda busa tigera ga tiuato posanga toa oa, ngansa tibur toa tipatoto ei ngan oa, eine boloma tuangai ga Pailat ikeo ga tibode ngan posanga Ibru ga Rom ga Grik.

21 Be gid madidnga tenainga ad togid Iuda tila pan Pailat ta tikeo, “Eao bode ‘Maron kapei togid Iuda’ mao, be manta bode posanga ga bedane, ‘Eaba toa ne ikeo ga ei maron kapei togid Iuda.’ ”

22 Be Pailat ikeo, “Saoa posanga nabode, eine ienono.”

23 Io, gid panua paraunga ad tipatoto Iesus ngan abei tabala ga kus ta tibada ele danga sisid ta tipota ga iuot pange. Ta gid kelede kelede tibada anad. Be tibada itin aea pononga mamarae, ta tigera mambe tisaisai malo ilialia ngan kadonga pononga toa oa mao, be tiuaoai ga iuot malo kelede mon.

24 *Ta gid panua paraunga ad tiposa pol ngan gid ta tikeo, “Tataka pononga toa ne mao. Kemi ngan takado salisalinga ngan sionga eaba sai ga ibada.”

Be kadonga toa oa iparangrang posanga ede ienono ngan Deo ele laulau. Posanga ga bedane,

“Gid tipota leg danga sisid ta iman led,
be titado danga salisalinga aea ngan sionga eaba sai ga ibada leg pononga.”

Be gid panua paraunga ad tikado tota bedaoa.

25 *Be gid taine toa timadmadid boloma ngan Iesus aea abei tabala, eine Iesus itna, ga itna itar kakau, ga

* **19:11:** Ins 10.18, PA 2.23, Ro 13.1 * **19:12:** Lu 23.2, PA 17.7 * **19:24:** Sng 22.18 * **19:25:** Mt 27.55-56 * **19:26:** Ins 13.23

Maria toa Klopas iadaoa, ga Maria
ede pade tuanga Makdala aea.
26 *Io, Iesus igera itna ga aluagau
toa ikim ei tau timadmadid boloma.
Ta ikeo pan itna bedane, “Taine
kapei, eaba toa na eao natum.”
27 Be ikeo pan aluagau toa oa be-
dane, “Ega, taine toa na eao tnam.”
Tota ngan ado toaiua ga ila, aluagau
toa oa ibada ei ga ila ta imariala ngan
ei.

Iesus imate
(Mateus 27.45-56, Markus 15.33-41, Lukas 23.44-49)

28 *Ga kus ta Iesus iuatai mambe
ele naurata toa ngada oa kus. Ta
ikeo, “Marumian gau.” Ei ikado
posanga toa ne ta iparangrang
posanga ede ienono ngan Deo ele
laulau.
29 *Be eaupat ede iuon ngan oain
isul meleoleonga ienono boloma. Ta
tibada asile tad aea ta tilolo ngan
oain toa oa. Ga kus ta tiaud ga idae
ngan abei isop* iboga ta tidol ga idae
Iesus iaoai.
30 Iesus itoba oain toa oa ga kus
ta ikeo, “Tota kus ne.” Ta ilabora
itaperonga ga isulug ta itautau itnan
ei ga ila.

Eaba paraunga aea ede igal Iesus ikarkare

31 *Be ado toaiua eine gid Iuda led
Ado Koromotnga aea toa imuga ngan
Ado Earainga aea. Be Ado Earainga
aea toa oa eine ado kapei, ngansa
eine Ado Pasova aea pade. Toa be-
daoa ta gid Iuda tinid ngan panua
patid ienono ngan abei tabala ngan
ado toa oa mao. Tota tikeo pan Pailat
ngan kornga panua aed ituatua ta
irangrang ngan timate manmanae,
ta tibada patid ga ila.
32 Tota gid panua paraunga ad tila
ta tikor eaba toa imuga oa iae itu-
atua, ga eaba ede pade toa itututu
toman ngan Iesus.
33 Io, tinam pan Iesus be tigera ei
imate o. Ta tikor iae mao.
34 Be eaba paraunga aea ede igal
ikarkare ngan ido. Ta mole mao, sing
toman ngan eau ilele ga iuot.
35 *Be eaba igera danga toa iuot ne,
labone ipaola posanga ga ibode ngan
saoa danga igera. Be ele posanga
eine tautaunga. Ta ei pade iuatai
mambe posanga toa ikado ne tau-
taunga. Toa bedaoa ta gimi pade
arangrang ngan lolomi matua ngan.
36 *Ngansa gid danga toa oa iuot
ta iparangrang posanga ede ienono
ngan Deo ele laulau ga bedane,
“Irangrang ngan ituatua eta krau
mao.”
37 *Be Deo ele laulau aea posanga
ede pade ikeo ga bedane, “Gid ga
matad inono eaba toa tigal ei ngan
ido.”

Tidol Iesus ipat ngan denga pau ede
(Mateus 27.57-61, Markus 15.42-47, Lukas 23.50-56)

38 Idio ta Iosep Arimatea aea ibeta
Pailat ngan ilongean Iesus ipat ta
ibada. Ngansa ei aluagau ede ton
Iesus be imataud gid Iuda ta imudan
ele kadonga lolo matua aea. Ta Pailat
ilongo. Tota Iosep ila ibada Iesus ipat
ga inam.
39 *Be Nikodemus, eaba toa mu-
gaeai ila igera Iesus bong, ei pade
inam. Be ibada bude iuad kemi toa
tibul ngan abei mer itekea ga alos
itekea. Bude toa oa aea kulupu iuot
mambe kilo sangaul tol.
40 Tota gisirua tibada Iesus ipat ta
tisama ngan bude toa oa. Ga kus ta
timol ngan malo kemikemi mambe
gid Iuda led nasinga somisomi ngan
panua matemate patid.
41 Be boloma ngan tibur toa tipa-
toto Iesus ngan, dadanga ede ienono.
Be dadanga toa oa aea denga pau
ede. Tidol eaba eta ipat ngan maitne.

* **19:28:** Sng 22.15 * **19:29:** Sng 69.21 * **19:29:** *Abei isop eine abei ede toa gid Iuda mugaeai tigasi ga idudunga ngan sipsip ising ta tisama ngan led atama iaoa ngan eaneannga Pasova aea.* * **19:31:** Lo 21.22-23 * **19:35:** Ins 21.24 * **19:36:** IM 12.46, Nam 9.12, Sng 34.20 * **19:37:** Sek 12.10, PM 1.7 * **19:39:** Ins 3.1-2

42 Tota tidol Iesus ipat toa eoa,
ngansa tibur boloma, ga pade, eine
gid Iuda led Ado Koromotnga aea toa
imuga ngan Ado Earainga aea.

20

Iesus idae mulian ngan ele matenga
(Mateus 28.1-8, Markus 16.1-8, Lukas 24.1-12)

1 Gaga itakai ngan ado toa inasi
Ado Earainga aea, ta Maria Makdala
aea ila dengaeai be tibur dodom
maitne. Ila ta igera pat kapei toa
ipakala denga iaoa ienono imuliai
mao.
2 Tota ilado ga ila pan Saimon
Petrus ga aluagau ede pade toa Iesus
ikimkim ei, ta ikeo, "Tibada Maron
ipat dengaeai ga ila o. Be gai aoatai
ngan tidol ipat sida mao!"
3 Io, tota Petrus ga aluagau toa ede
pade oa tila dengaeai.
4 Gisirua tiladlado ga tila, be alua-
gau ede pade ilado ga iasal Petrus ta
imuga dengaeai.
5 Ta italolo ga idudunga dengaeai
ta igera malo toa timol ngan Iesus
ipat ienono, be ei idudunga mao.
6 Ga kus ta Saimon Petrus ilado
muriai ga inam ta isalasala ga
idudunga denga iloleai. Ta igera gid
malo ienono.
7 Ga igera malo ede pade toa timol
Iesus ilabora ngan. Be malo toa oa
ienono toman ngan malo padengada
mao. Ienono rol ngan tibur ede pade,
be mambe eaba ede ikop*.
8 Tota aluagau ede pade toa imuga
dengaeai, ei pade idudunga ta igera
ga ilolo matua.
9 *Tautaunga Deo ele laulau ikeo
ga Iesus manta idae mulian ngan ele
matenga, be ngan ado toaiua, gid
aluagau tiuatai ngan maitne.
10 Ta gid aluagau tiluagid mulian
tuangai.

Maria Makdala aea igera Iesus
(Mateus 28.9-10, Markus 16.9-11)

11 Maria imadid gaot ngan denga
ta itangtang. Ei itangtang maitne be
italolo ga idudunga dengaeai.
12 Ta igera anggelo rua be led
danga sisid bodbode. Gid timamado
ngan tibur toa mugaeai Iesus ipat
ienono ngan, ede pan ilabora be ede
pade pan iae.
13 Ta tibeta ei, "Taine, eao tangtang
ngan saoa?"
Ta ikeo pagisirua, "Tibada ag
Maron ipat ga ila, be naoatai ngan
tidol ei sida mao."
14 *Ei ikado posanga toa oa ga kus
ta ipul ei pan imur ta igera Iesus
imadmadid. Be ei iuatai mambe
eaba toa oa Iesus mao.
15 Ta Iesus ikeo pan bedane,
"Taine, eao tangtang ngan saoa? Eao
iloilo sai?"
Be ei iuangga eaba toa oa imariala
ngan dadanga ta ikeo pan bedane,
"Eaba, oangga eao bada ei ga ila, keo
pagau ngan eao dol ei sida, ta gau ga
nala nabada ei."
16 Ta Iesus iposa ngan gid linged
bedane, "Maria."
Io, Maria ipul imata ga ila pan
ta iposa ngan gid linged ngan
posanga Ibru bedane, "Rabonai!"
(Posanga toa ne ipu ga bedane,
"Eaba paoatainga am.")
17 *Ta Iesus ikeo pan, "Eao sibo gau
padam, ngansa nadae ga nala pan
Tamag maitne. Be la pagid oaeoaeg
ta palongo gid ta keo ga gau ga nadae
ga nala pan Tamag ga gimi Tamami.
Ei gau ag Deo ga gimi ami Deo pade."
18 Io, Maria Makdala aea ila ta
ipalongo gid aluagau bedane, "Gau
nagera Maron!" Ga ipalongo gid
ngan posanga toa Iesus ikeo pan
ngan pade.

Gid aluagau tigera Iesus
(Mateus 28.16-20, Markus 16.14-18, Lukas 24.36-49)

19 Gid aluagau timataud gid ma-
didnga togid Iuda ta tisaisai led
luma aea atama ta tidio timamado
gadudunga. Be bong ngan ado toa

* **20:7:** Posanga idil toa ne *ikop ipu ede pade ngan posanga Grik eine ipol.* * **20:9:** PA 2.24-32, 1Ko 15.4 * **20:14:** Lu 24.16, Ins 21.4 * **20:17:** Ro 8.29, Ibr 2.11-12

inasi Ado Earainga aea, Iesus inam ta imadid rabu ngan gid ta ikeo, “Lolomi itarui!”

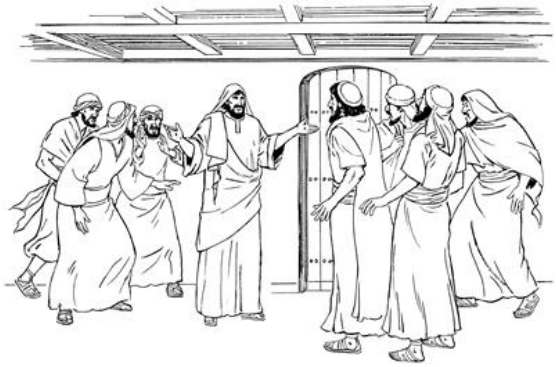

Iesus inam ta imadid rabu ngan gid ta ikeo, “Lolomi itarui!”

20 *Ikeo bedaoa ga kus ta ipasolan ibage ga ikarkare pagid. Tota gid aluagau tinid igelgel ngan geranga Maron.

21 Ta Iesus ikeo pagid pade bedane, “Lolomi itarui. Gau nasula gimi ga ala, lalaede mambe Tamag isula gau.”

22 Io, ikeo bedaoa ga kus ta iuso iaoa uru ga idae ngan gid ta ikeo, “Abada Itautau Tutui!

23 *Oangga gimi asamum gid panua led kadonga sasat, eine Deo pade ga isamum led kadonga sasat. Be oangga asamum mao, eine Deo ga isamum led kadonga sasat mao pade.”

Tomas igera Iesus

24 Tomas toa ieda ede pade Didimus, ei ede ngan gid aluagau sangaul igegea rua, be imamado toman ngan gid ngan ado toaiua Iesus inam iuot pagid oa mao.

25 Ta gid aluagau padengada tikeo pan, “Gai agera Maron o!”

Be ei ikeo pagid, “Oangga nagera tibun toa tipatoto ibage ngan oa mao, ga nadol bageg igonga ga idudunga ngan mao, ga nadol bageg ga idudunga ngan ikarkare aea tibun mao pade, eine irangrang ngan lolog matua mao ga mao tau.”

26 Io, ado lima ga rua ila ga kus, ta gid aluagau timamado luma iloleai pade, be Tomas pade imamado toman ngan gid. Gid tisaisai atama ga matua, be mole mao Iesus inam ta imadid rabu ngan gid ta ikeo, “Lolomi itarui!”

27 Ta ikeo pan Tomas, “Nam dol bagem igonga nene ta gera bageg. Be bagem inam ta dol ga idudunga ngan karkareg aea tibun. Lolom ruangada mao. Manta lolom matua.”

28 Ta Tomas ikeo pan, “Eao ag Maron ga ag Deo!”

29 *Ta Iesus ikeo pan, “Eao gera gau ta lolom matua na? Be kemi tau ngan gid panua toa tigera gau mao be lolod matua.”

Laulau toa ne aea posanga ipu

30 Iesus ikakado uisinga padengada busa iman kilala toa ele aluagau matadeai. Be gau nabode ga idae ngan laulau toa ne mao.

31 *Be posanga toa nabode ne, eine irangrang ngan ilua gimi ta lolomi matua mambe Iesus ei Kristus† toa Deo Inat. Ta oangga lolomi matua bedaoa, eine ga abada madonga kemi ngan ei ieda.

21

Aluagau lima ga rua tigera Iesus

1 Ga kus ta Iesus ipasolan ei pagid ele aluagau pade toa boloma ngan liu kapei Taiberias.* Iuot ga bedane.

2 Iesus ele aluagau ga gid ne tinam tiluplup: Saimon Petrus, ga Tomas toa ieda ede pade Didimus, ga Nataniel toa tuanga Kena aea ngan tibur kapei Galili, ga Sebedi inat rua, ga aluagau rua pade ton Iesus.

3 *Ta Saimon Petrus ikeo pagid, “Gau nala natado puo.”

Ta tikeo pan, “Gitaingada tala.” Tota tidae oagaeai ga tila, be bong dodol toaiua tibada ia eta mao.

4 Be gaisala rumaruma ngan ado sae, Iesus inam ta imadid labiai. Be

* **20:20:** Ins 16.22, 1Io 1.1 * **20:23:** Mt 16.19 * **20:29:** 1Pe 1.8 * **20:31:** Ins 3.15, Ro 1.17, 1Io 5.13
† **20:31:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **21:1:** *Liu kapei Taiberias ieda ede pade Galili.* * **21:3:** Lu 5.4-7

ele aluagau tiuatai mambe ei Iesus mao.
5 Ta Iesus ibaba ga ila pagid ta ikeo, “Gergeu, gimi abada ia etangada pade, mao mao?”
Ta tikeo ga, “Mao.”
6 Ta ikeo pagid, “Atado lemi puo ga isulug oaga isaleai iadag ngan bagemi oatai, ta abada ia etangada.” Io, tota titado puo ga isulug, be tibada ia busa tau ta urad ngan dadanga puo ga idae mao.
7 *Tota aluagau toa Iesus ikim ei tau ikeo pan Petrus bedane, “Eine Maron.” Be Saimon Petrus ilongo mambe eiua Maron, ta idol mulian ele pononga gaot aea ta ikaukau irabu aea pus, ngansa mugaeai itil ele danga sisid ngan kadonga naurata. Ga kus ta idug ga isulug liuiai ta iaoal ga idae labiai.
8 Be gid aluagau padengada toa oagaeai oa tiuodeode ga tidudunga. Be tiuona puo toa ia iuon ngan. Tibur toa oa aluai ngan lab mao, aea maraoa mambe leoa sangalima.
9 Tinam tidae labiai ga kus ta tigera dinga ianean ngan asaso be ia toman ngan bret ienono gadae ngan.
10 Ta Iesus ikeo pagid, “Ia toa abada patautene, abada etangada ga inam.”
11 *Tota Saimon Petrus idae oagaeai ta iuona puo ga idae labiai. Puo iuon ngan gid ia kapeipei, be krak eta mao. Ia toa oa idaba iuot buno ede sangalima igegea tol (153).
12 Ta Iesus ikeo pagid, “Anam aean annga gaisala aea.” Be eta ngan gid aluagau irangrang ngan ikado ele pespes ngan betanga ei mambe ei sai mao. Gid tiuatai mambe ei Maron.
13 Iesus ila dingaeai ta ibada bret ta ibada ga ila pagid. Be ikado lalaede pade ngan ia.
14 *Eiua patol aea ngan Iesus ipasolan ei pagid ele aluagau, muriai ngan idae mulian ngan ele matenga.

Iesus ipamatua Petrus ilolo

15 Iesus asingada ele aluagau tian ga kus ta ibeta Saimon Petrus bedane, “Saimon, Ioanes inat, eao kim gau kapei tau ga easal oaeoaem padengada led kimnga?”
Ta Petrus ikeo, “Be. Maron, eao oatai mambe gau nakim go.”
Ta Iesus ikeo, “Matam bada leg sipsip gereirei ngan ad annga.”
16 *Io, Iesus ibeta ei pade bedane, “Saimon, Ioanes inat, lolom ikim gau na?”
Ta ikeo, “Be. Maron, eao oatai mambe nakim go.”
Ta Iesus ikeo, “Mariala ngan leg sipsip.”
17 Io, Iesus ibeta ei patol aea bedane, “Saimon, Ioanes inat, eao kim gau?”
Be Petrus ilolo isat ngansa Iesus ibeta ei patol aea bedane, “Eao kim gau?” Ta ikeo, “Maron, eao oatai ngan danga toa ngada ne. Eao oatai mambe gau nakim go.”
Ta Iesus ikeo pan, “Matam bada leg sipsip ngan ad annga.
18 Nakeo tautaunga pago, ngan ado toaiua eao iriau maitne, eao kaukau rabum ngan am pus† ta lalala alele ngan tibur isaoa eao kim. Be muriai oangga eao eaba kapei, eao ga paoatan bagem ta eaba ede pade ga ikaukau rabum ta ibada go ga la ngan tibur toa eao kim la ngan mao.”
19 *Be Iesus ikeo bedaoa ngan paolanga posanga ngan matenga isaoa ei ga isoa Deo ieda ngan. Ga kus ta ikeo, “Nam nasi gau.”

Ioanes eine aluagau toa Iesus ikim ei tau

20 *Be Petrus ipul ei ta igera aluagau ede pade toa Iesus ikim ei tau, ilalala ga inasnasi gid. Aluagau toa oa, rabu ngan led eaneannga mugaeai, idol ilabora ga idae Iesus igogoeai ta ibeta ei, “Maron, sai ga

* **21:7:** Mt 14.29, Ins 13.23 * **21:11:** Lu 5.6 * **21:14:** Ins 20.19,26 * **21:16:** PA 20.28 † **21:18:** Posanga idil toa ne, *kaukau rabum ngan am pus, ipu ede pade ngan posanga Grik bedane: lem madonga ienono eao bagemeai.* * **21:19:** Mt 16.24-25, 2Pe 1.14 * **21:20:** Ins 13.23-25

idol go ga dae am miri itamatama
bagedeai?”
21 Be Petrus igera ei ta ibeta Iesus,
“Maron, be eaba toa ne madongan?”
22 Ta Iesus ikeo pan, “Oangga
nakim ei imamado ga irangrang
ngan naluagau mulian, eine danga
togo mao. Eao nam nasi gau.”
23 Tota posanga iuasasa rabu ngan
gid iaoa kelede ton Kristus mambe
aluagau toa oa irangrang ngan imate
mao. Be Iesus iposa eta pan Petrus
ngan eaba toa oa ele matenga mao.
Ikeo ga bedane, “Oangga nakim ei
imamado ga irangrang ngan naluagau mulian, eine danga togo mao.”
24 *Be aluagau toa ipaola posanga
ngan gid danga toa ne ga ibode,
eine gau tota eko. Be gai aoatai
mambe posanga toa napapaola ne
tautaunga.
25 *Be Iesus ikado danga padengada busa. Ta oangga tabode
ninipunga ngan danga kelede kelede
ga idae ngan laulau, eine tibur toa
ngada ne tanoeai ga iuon ngan
laulau kekelen, ta tibur eta pade
ngan aea dolnga mao.

* **21:24:** Ins 19.35 * **21:25:** Ins 20.30

Naurata togid
Panua Ato ad

Iesus iposa tautaunga ngan isula Itautau Tutui

1 *Leg eaba Tiopilus, ngan leg laulau toa nabode matamata ga ila pago, nabode posanga ngan Iesus ele kadonga ga ele paoatainga toa ngada oa mugaeai ga inam

2 *ga irangrang ngan ado toa Deo ibada ei ga ila buburiai. Be mugaeai ngan idae ga ila buburiai, ngan Itautau Tutui iura, ikado renrennga ga ila pagid ele panua ato ad toa isio gid.

3 *Ei ibada ieieinga ga imate, ga kus ta ipasolan ei mulian pagid panua toa ne ngan edap imata ede ga ede, ta tiuatai kemi tau mambe ei imata bibita. Ikakado bedaoa ga irangrang ngan ado sangaul pange, ga iposaposa pagid ngan madonga Deo ibageai.

4 *Be ado ede, gisingada tianean, ta irenren pagid bedane, "Gimi atnan Ierusalem mao, be adio ta asangasanga danga toa Tamag iposa tautaunga ngan, toa alongo gau nakeokeo ngan.

5 *Ngansa Ioanes ikado paliliunga ngan eau, be teta pade gimi ga abada paliliunga ngan Itautau Tutui."

6 *Io, tila tiluplup pade, ta tibeta ei bedane, "Maron, labone gau madongan? Tibur kapei Israel ga idae bagemeai ta eao ga ot amai maron kapei ta sere ada miri itamatama na?"

7 *Ta ikeo pagid, "Oatainga ngan gid rai ga ado toa Tamag kekelen isiosio, eine danga togimi mao.

8 *Be gimi ga abada pamatuanga ngan ado toa Itautau Tutui isulug ga inam pagimi. Ta gimi ga apamatua leg posanga ga ila pagid Ierusalem, ga Samaria, ga ila irangrang ngan tibur toa ngada ne tanoeai."

Iesus idae ga ila buburiai (Markus 16.19-20, Lukas 24.50-53)

9 Iesus ikado posanga toa ne ga kus, ta Deo ibada ei ga idae ga ila, be ele aluagau matad inasi ei. Ga kus ta laulau ede irobi ei, ta tigera ei pade mao.

Iesus idae ga ila buburiai.

10 Matad inono mariamba maitne, be ei ila o. Be mole mao, panua rua per ga tiuot toman ngan gid, be led danga sisid bodbode tau.

11 *Ta gisirua tikeo, "Gimi panua Galili ami, ikamado ga amadmadid, be matami idae ga ila mariambai? Iesus toa kelede ne, Deo ibada ei ga ila buburiai, be ei ga iluai mulian pade ngan kadonga lalaede mambe patautene agera ei itnan gimi ta idae ga ila buburiai."

Tisio Matias ga ibada Iudas imul

12 *Idio ta gid aluagau titnan bereo toa tiuato Oliv, ta tiluagid mulian Ierusalem. (Bereo toa oa aea maraoa ila Ierusalem eiua mambe kilomita kelede.)

13 *Tidudunga lumaeai, ta tidae ga tila ngan bobo gadae toa timamado ngan. Gid aluagau toa oa edad ga bedane: Petrus, ga Ioanes, ga Jems, ga Andreas, ga Pilip, ga Tomas, ga Bartolomeus, ga Mateus, ga Jems toa Alpius inat, ga Saimon toa tiuato ei Selot*, ga Iudas toa Jems inat.

* **1:1:** Lu 1.3 * **1:2:** Mk 16.19, Lu 24.49-51 * **1:3:** Lu 24.36-49, PA 10.41 * **1:4:** Lu 24.49, Ins 14.16-17, PA 2.33 * **1:5:** Mt 3.11 * **1:6:** Lu 24.21 * **1:7:** Mk 13.32 * **1:8:** Mt 28.19, Lu 24.48 * **1:11:** Mt 26.64, Lu 21.27 * **1:12:** Lu 24.50-53 * **1:13:** Mt 10.2-4 * **1:13:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.

14 Gid toa ngada oa tidol lolod
kelede ta tiraring somisomi toman
ngan gid taine, ga Iesus itna Maria,
ga itar kakakau.
15 Ngan taun toaiua gid panua toa
lolod matua ngan Iesus, dabad iuot
mambe buno ede sangaul rua (120).
Idio ta Petrus idae imadid rabu
ngan gid ta ikeo ga,
16 *"Oaeoaeg, mugaeai Itautau Tu-
tui ikado posanga ga iuot Devit
iaoai ngan Iudas, eaba toa ipasolan
Iesus pagid panua ta tiluku ei. Be
irangrang ngan Deo ele laulau aea
posanga toa ne itap sapaean mao.
17 Ngansa Iudas ei ede ngan gita
ga ikado naurata toa ne toman ngan
gita."
18 *(Be Iudas ibada pat toa tiuol ei
ngan ele kadonga paeamao, ta iuol
tano idanga ede. Ga kus ta imate, be
itap ga ilabora imuga ga isulug ngan
tano toa oa, be iapa pak ta imogal
iborou ga iuot.
19 Panua toa ngada oa Ierusalem
tiuatai ngan aea ninipunga toa ne, ta
ngan led posanga tiuato tano toa oa
ieda Akeldama. Edaeda toa ne ipu
mambe Tano Sing aea.)
20 *Io, Petrus ikeo pade bedane,
"Ngansa posanga ienono ngan
Laulau Baunga aea ga bedane,

" 'Eaba toa ne ele tibur, irangrang
ngan eaba eta ila ngan mao.
Ga irangrang ngan eaba eta ima-
mado ngan mao pade.'

Be laulau toa ne aea posanga ede
pade bedane,

" 'Kemi ngan eaba eta pade ibada
eaba toa ne imul ngan
kadonga naurata.'

21 Tota gita manta tasio eaba eta rabu
ngan gid arangaranga toa tilalala
toman ngan gita somisomi ngan taun
toa Maron Iesus ila ga inam rabu
ngan gita.
22 *Eaba toa ne manta imamado
toman ngan gita toa mugaeai ga
inam, ngan Ioanes Paliliunga aea ele
naurata ga irangrang ngan pataut-
ene toa Deo ibada Iesus ga itnan gita
ga ila. Tasio eaba eta toa igera Iesus
ele daenga mulian, ta iboko toman
ngan gita ngan pamatuanga posanga
toa ne."

23 Ta tidol panua rua ga tidio rol,
ede eine Iosep Barsabas toa ieda ede
pade Iastus, be eaba ede pade ieda
Matias.
24 Tota tiraring ta tikeo ga, "Maron,
eao oatai ngan panua toa ngada ne
lolod. Pasolan gai ngan sai ngan
gisirua eao sio
25 ngan badanga naurata ato aea
toa ne. Ngansa Iudas itnan naurata
toa ne ta ila inasi ei ele edap."
26 Ta titado pat gereirei ta ipa-
solan mambe Matias ieda iuot ngan
kadonga naurata toa ne. Tota ei itlan
gid panua ato ad toa sangaul igegea
ede.

2

Itautau Tutui isulug ga inam

1 *Idio ta eaneannga kapei Pen-
tekos* aea iuot, ta gid aluagau toa
ngada oa tila tiluplup ngan tibur
kelede.
2 Mole mao, tilongo danga mambe
rai kapei tau iaoa ingongo buburiai
ga inam, ta ele tandanga iuon ngan
luma toa timamado ngan oa.
3 *Be tigera danga mambe dinga
imaemae ibilin ga idae ngan gid
kelede kelede.

* **1:16:** Sng 41.9 * **1:18:** Mt 27.3-8 * **1:20:** Sng 69.25, 109.8 * **1:22:** Mk 1.9, 16.19, Ins 15.27
* **2:1:** Wkp 23.15-21, Lo 16.9-11 * **2:1:** Gid Iuda tikado eaneannga Pentekos aea ngan matad nanan Deo ikado kemi gid, ta titenai led annga imatua papau edengada ga ila pan. Gera posanga ngan IM 34.22. * **2:3:** Mt 3.11

Danga mambe dinga imaemae ibilin ga idae ngan gid.

4 *Ta gid toa ngada oa, Itautau
Tutui iuon lolodeai, ta maed ikakado
posanga ngan gid tuanga padengada
led posanga mambe Itautau Tutui
iparangrang gid ngan.
5 Be ngan ado toaiua, gid panua
edengada Iuda ad toa tilolon ngan
Deo timamado ngan tibur togid
alu toa ngada ne tanoeai, be tila
Ierusalem ngan eaneannga ta timan
kaluae.
6 Be tilongo tandanga toa oa, ta
gid busa tinam tiluplup, be titalin-
galinga, ngansa tilongo posanga
iuotot ngan gid kelede kelede led
posanga.
7 Tikakrik ga timatala ta tikeo,
"Ega, panua toa tiposaposa ne, gid
toa ngada ne Galili ad na?
8 Tota ikamado ga talongo tipos-
aposa ngan gita kelede kelede leda
posanga toa tnatnada tipopo gita
ngan?
9 Gita Iuda ada, be tamamado alele
ngan tibur ga gid ne: Partia, ga
Midia, ga Elam, ga Mesopotemia, ga
Iudea, ga Kapadosia, ga Pontus, ga
Esia,
10 ga Prigia, ga Pampilia, ga Isip,
ga tibur togid Libia boloma ngan
tuanga Sairini, ga gid kaluae Rom ad.
11 Gita edengada tibutibuda Iuda
ad, be padengada tipul gid ga tinasi
raring togita Iuda. Edengada inu Krit
ad, ga tibur Arebia ad, be gita toa
ngada ne talongo gid panua Galili
ad ne tiposaposa ngan Deo ele nau-
rata kapeipei ngan gita kelede kelede
leda posanga!"
12 Tota gid toa ngada oa tikakrik ga
titalingalinga, ta tibetabeta pol ngan
gid ta tikeo, "Oae! Kadonga toa ne
madongan?"
13 Be padengada tigalinge ngan gid
ta tikeo ga, "Eine tilasu unnga oain
tau!"

Petrus ipaola posanga ga ila pagid ipom

14 Idio ta Petrus idae imadid toman
ngan gid aluagau sangaul igegea ede,
ta iposa kapei ta ikeo, "Gimi panua
Iuda ami, ga gimi toa ngada ne ama-
mado Ierusalem, gau ga napatarui
posanga toa ne ga ila pagimi. Alongo
kemi leg posanga.
15 Ngansa gid panua toa ne
timangamanga ngan oain aea unnga
mambe gimi akeo ngan ne mao,
ngansa patautene gaisala ngan ado
imata lima ga pange. Ado imata toa
ne ununnga aea mao.
16 Be kadonga toa ne iparangrang
posanga ton Ioel toa ibada Deo iaoa
mugaeai ga bedane,

17 *" 'Deo ikeo ga bedane, "Boloma
ngan ado muriai ga muriai
tau,
gau ga natok Tautaudig Tutui ga
idae ngan gid panua toa ngada
ne.
Ta lemi gergeu arangaranga ga taine
ga tibabada aoag,
be lemi kakau iririau ga tigera
gid danga napasolan pagid,
be lemi kapeipei ga anununud.
18 Ga pade, gau ga natok Tautaudig
Tutui
ga idae ngan leg paeaeanga
arangaranga ga taine ngan
ado toaiua.
Ta gid ga tibada aoag.

* **2:4:** Mk 16.17, PA 4.31, 10.44-46, 19.6 * **2:17:** Jol 2.28-32

19 Be gau ga napasolan gid danga
iuot mariambai ta ipamatala
gid panua.
Be tanoeai, eine ga nakado sing
ga dinga ga basu kapei iuot,
ta iman kilala ngan ado kapei
toa oa.
20 Be ado ga ipul ei ga iuot dodom,
ga taiko ga ila iuot mambe sing.
Gid danga toa ne ga iuot ga
imuga.
Ga kus ta Maron ele ado kapei
ga iuot, ta ele taranga ga iuot
masaeai.
21 Ta ngan ado toaiua, oangga sai
ibaba Maron ieda,
eine ga ibada mulian ei." '

22 "Gimi panua Israel ami, alongo leg posanga ga bedane: Iesus Nasaret aea, ei eaba toa Deo ipasolan pagimi toman ngan gid kilala ipamatala gimi ga gid uisinga toa Deo ikado eaba toa ne ibageai rabu ngan gimi. Be gimi aoatai kemi ngan danga toa ngada ne.
23 Be gimi adol eaba toa ne ga idae pagid panua bagedeai toa tiuatai ngan Deo ele apu mao. Ta gid tilua gimi ta apatoto ei ngan abei tabala ga imate. Be kadonga toa ne inasi posanga toa Deo irau motean oa.
24 Be Deo ipei ei mulian ngan ele matenga. Itnan ei ga idio ngan ieieinga kapei matenga aea oa mao, ngansa matenga irangrang ngan iksi ei mao.
25 *Ngansa mugaeai Devit ibode posanga ngan ei ga bedane,

" 'Gau nagera Maron imamado
matageai somisomi.
Ei idio boloma ngan bageg oatai,
ta irangrang ngan danga eta
ikado ga lolog ede ga ede mao.
26 Tota gau tinig igelgel ta nakakado
posanga tingelgel aea.
Be naoatai kemi mambe Deo ga
ikado tinig ga iuot pau, ta
nabada madonga kemi somisomi, ta nadio nasangasanga.
27 Ngansa eao ga tnan gau ga nadio ngan tibur togid matemate
mao.
Be lem eaba tutui, eao ga
longean ipat ga idio ibuda mao
pade.
28 Eao pasolan gau ngan edap mata
bibita aea,
ta gau ga tinig igelgel kapei
matameai.'

29 *"Oaeoaeg, gau naposa masaeai pagimi ngan tibuda Devit. Ei imate ta titaian ei, be aea denga ienono pagita ga irangrang ngan labone. Posanga toa ikado ne, iposa ngan ei mulian mao.
30 *Be ei ibada Deo iaoa pade, ta iuatai mambe Deo iposa tautaunga gadae, ngan ei itub ede ga ibada naurata maron aea mambe ei.
31 *Ei iuatai motean ngan danga toa ne, ta iposa ngan Kristus ele daenga mulian. Ta ikeo ga Deo ga itnan ei ga idio ngan tibur togid matemate mao, ga irangrang ngan ipat ibuda mao pade.
32 Be eaba toa iposaposa ngan ne, eine Iesus. Deo ipei ei mulian ngan ele matenga, ta gai toa ngada ne agera bedane ta apamatua aea posanga.
33 *Tota Deo Tamada isoa ei ga idae ngan ibage oatai, ta ibada Itautau Tutui pan mambe iposa tautaunga ngan. Ta labone itok Itautau Tutui ga idae ngan gid panua toa ne, mambe patautene gimi ageragera ga alongolongo.
34 *Ngansa Devit idae ga ila buburiai mambe Iesus mao. Be ikeo,

" 'Maron Deo ikeo pan ag Maron
bedane:
"Eao dio mamado ngan bageg
oatai
35 ga irangrang ngan nadol am miri
itamatama
ga tidio aem ibuloloeai." '

* **2:25:** Sng 16.8-11 * **2:29:** 1Kin 2.10 * **2:30:** 2Sml 7.12, Sng 89.3-4, 132.11 * **2:31:** Sng 16.10
* **2:33:** PA 5.32, 7.55-56 * **2:34:** Sng 110.1

36 *"Tota nakim gimi panua Israel
ami toa ngada ne aoatai kemi be-
dane: Iesus toa apatoto ei ngan abei
tabala ne, Deo idol ei ga iuot Maron
ga Kristus† pade."

Panua busa tipul lolod ga tibada paliliunga

37 Gid ipom tilongo posanga toa ne,
be igal lolod ta tikeo pan Petrus ga
gid panua ato ad padengada bedane,
"Oaeoaemai, gai ga akado mado?"
38 Ta Petrus ikeo pagid, "Gimi
kelede kelede apul lolomi ga abada
paliliunga ngan Iesus Kristus ieda,
ta Deo isamum lemi kadonga sasat.
Tota gimi ga abada Itautau Tutui
mambe tenainga ila pagimi.
39 *Ngansa Deo ele posanga tau-
taunga toa ne eine ngan gimingada
lemi gergeu, ga gid panua aluai ad,
ga panua sapadua ada Maron Deo
ibaba gid."
40 Be ngan posanga busa pade
Petrus ipabib led ga ikado posanga
matua bedane, "Manta abeta Deo
ta ibada gimi mulian, ngan kado
ta amukuru toman ngan gid panua
papaeamao labone ad!"
41 *Gid ipom toa lolod matua ngan
posanga toa ne, dabad iuot mambe
bunoringring tol. Tibada paliliunga
ta titlan gid panua lolo matua ad
ngan ado toaiua.

Gid panua lolod kelede ta timamado

42 *Gid panua toa oa timarum tau
ngan kadonga ga gid ne: longonga
gid panua ato ad led paoatainga, ga
kadonga lolo kelede aea, ga matad
nanan Iesus imedameda ngan teinga
bret, ga led kadonga raring.
43 Gid kelede kelede timataud,
ngansa tigera gid panua ato ad
tikakado uisinga iman kilala ta ipa-
matala gid.
44 *Be gid panua lolo matua ad toa
ngada oa tinam tiluplup somisomi,
be gid kelede kelede led danga sisid
iman gid toa ngada oa led.
45 Gid tilongean ad tano ga danga
sisid ta panua tiuol, ta tipotapota ga
ila pagid sapadua tipapauis.
46 Ado ga ado, lolod kelede ta tila
tiluplup Deo ele lumaeai, ta titei
bret ngan luma ga luma ngan matad
nanan Iesus imedameda. Be tianean
ad annga toman ngan led kadonga
mamaron, ga tinid igelgel.
47 *Tisoasoa Deo ieda, be panua
padengada toa lolod matua ngan
Iesus mao, lolod marum ngan gid. Be
Maron ibada mulian panua papau,
ta igalbatan dabad ga idae ado ga
ado.

3

Eaba iae paeamao iuot kemi

1 Lailai ede ngan ado imata tol,
Petrus ga Ioanes tidae ga tila Deo ele
lumaeai. Somisomi tirararing ngan
ado imata toa oa.
2 Be eaba ede imamado, iae paea-
mao toa aea popongai ga inam. Ado
ga ado panua tisoa ei ga ila ta tidol
ei ga idio imamado boloma ngan Deo
ele luma aea atama toa ieda Imata
Kemi, ta ei idio igaugau pat pagid
panua toa tidudunga ngan Deo ele
luma aea ala.
3 Ei igera mambe Petrus ga Ioanes
tiuangga tidudunga ngan Deo ele
luma aea ala ta igau pat pagisirua.
4 *Be Petrus ga Ioanes matad inono
ei, ta Petrus ikeo, "Matam inam pa-
gairua."
5 Tota imata idae pagisirua, ta
iuangga ibada danga eta pagid.
6 *Be Petrus ikeo, "Gau leg pat silva
ga gol mao, be danga toa ienono
pagau ne, gau ga nabada pago. Ngan
Iesus Kristus Nasaret aea ieda nakeo
pago, dae ta lalala!"
7 Tota ikisi ibage oatai ta ilua ei
ga idae. Be mole mao, iaepu toman
ngan iae aea tue iuot matua pade.

* **2:36:** PA 5.30-31 † **2:36:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:39:** Ais 57.19 * **2:41:** PA 2.47, 4.4 * **2:42:** PA 20.7 * **2:44:** PA 4.32-35 * **2:47:** PA 6.7, 11.21 * **3:4:** PA 14.9 * **3:6:** PA 4.10, 16.18

8 Tota idug ga idae ta ilalala alele.
Ga kus ta idudunga Deo ele lumaeai
toman ngan gisirua, be ilalala ga
idugdug ga isoasoa Deo ieda.
9 Be gid ipom tigera ei ilalala ga
isoasoa Deo ieda,
10 ta tiuatai mambe ei eaba toa
igaugau pat boloma ngan Deo ele
luma aea atama Imata Kemi. Tota
tikakrik ga timatala ngan danga toa
iuot ngan ei.

Petrus ipaola posanga Deo ele lumaeai

11 Eaba toa mugaeai igaugau pat, ei
itin igelgel ta iluku Petrus ga Ioanes,
be gid panua toa ngada oa tikakrik
kapei tau ta tilado ga tinam pagid
ngan tibur toa tiuato Naparpar ton
Solomon.
12 Petrus igera bedaoa ta ikeo
pagid, "Gimi panua Israel ami, ika-
mado ga akakrik ngan kadonga toa
ne ga matami inono gairua? Kado
gimi aoangga gairua lemai kadonga
itutui tau, ta ngan ipu toaine uramai
ngan kadonga eaba toa ne ga ilalala
pade. Eine mao.
13 *Deo togid tibutibuda Abraam,
ga Aisak, ga Iakop idol edaeda kapei
ga idae ngan ele paeaeanga Iesus.
Be gimi adol ei ga idae pagid Rom
bagedeai. Pailat irau posanga ngan
ilongean ei ga iuot, be gimi apul
murimi ngan ei toa Pailat imatai oa.
14 Gimi apul murimi ngan eaba
tutui toa Deo ele ul ienono ngan ei,
be abeta Pailat ngan ilongean eaba
ipapamate panua ta ila pagimi.
15 Gimi apamate eaba toa ne. Ei
madonga kemi ipu, be Deo ipei ei
mulian ngan ele matenga. Gairua
agera kadonga toa ne iuot ta apa-
matua aea posanga toa ne.
16 Gai lolomai matua ngan Iesus
ieda, ta ngan kadonga lolo matua aea
toa ne, eaba toa ne iuot kemi. Gimi
agera ga aoatai ngan eaba toa ne,
be itin iuot kemi ngan Iesus ieda ga
ngan kadonga lolo matua aea ngan
ei.
17 *"Be oaeoaeg, labone naoatai
mambe gimingada ami madidnga
aoatai ngan saoa danga toa gimi
akado oa mao.
18 Be ngan kadonga toa ne, Deo
iparangrang posanga toa ikado
motean pagid panua toa ngada oa
tibada iaoa mugaeai. Tikeo ga eaba
tiuato Kristus*, ei ga ibada ieieinga
ga imate. Ta labone posanga toa ne
iuot tautaunga.
19 *Tota gimi manta apul lolomi ta
aluagimi ga ala pan Deo, ta ei ga
isamum lemi kadonga sasat.
20 Oangga akado bedaoa, eine
Maron ga imamado toman ngan gimi
ga iaran gimi, ta isula eaba toa ei isio
motean ngan badanga gimi mulian,
eine Iesus Kristus.
21 Be ei ga idio buburiai ta isanga
ado toa Deo isio ngan kadonga danga
toa ngada ne ga iuot pau, mambe
ele panua tututui tibada iaoa ngan
mugaeai.
22 *Ngansa Moses ikeo ga bedane,
'Muriai, ami Maron Deo ga ikado
eaba ede ga ibada iaoa ga iuot
mambe gau rabu ngan sobosobomi.
Ta gimi manta alongo eaba toa oa
ilinge ngan saoa danga ikeo pagimi
ngan.
23 Ta oangga sai ilongo eaba toa
oa ele posanga mao, eine Deo ga
ipaeabu ngan ei, ta irangrang ngan
imado toman ngan ele panua pade
mao.'
24 "Be gid panua toa tibada Deo
iaoa ngan ado toaiua Samuel ima-
mado ga ilalala ga inam, gid toa
ngada oa tiposa ngan kadonga toa
iuotot labone.
25 *Posanga togid panua tibada
Deo iaoa, ga posanga toa Deo irau
toman ngan tibutibuda, eine ipa-
longo ngan gid danga toa Deo iposa
tautaunga ngan. Ta gimi ga abada
gid danga toa oa, mambe ikeo pan

* **3:13:** IM 3.6, 15, Lu 23.13-25, PA 2.23 * **3:17:** Lu 23.34, 1Ti 1.13 * **3:18:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **3:19:** PA 2.38 * **3:22:** Lo 18.15,18-19 * **3:25:** OM 22.18

Abraam ngan ga bedane, ‘Ngan eao
tibum ede, gau ga nakado kemi ngan
gid alu toa ngada ne tanoeai.’
26 *Ngan ado toaiua Deo isula ele
paeaeanga ga inam, matamata isula
ei ga ila pagimi ta ikado kemi ngan
gimi, ta iuangga gimi kelede kelede
atnan lemi kadonga papaeamao.”

4

Tiluku Petrus ga Ioanes

1 Petrus ga Ioanes tiposaposa pagid
ipom maitne, be madidnga imariala
ngan Deo ele luma, ga gid panua
tenainga ad, ga gid Sadiusi tingata
gisirua.
2 Gid lolod imasmasi tau, ngansa
gisirua tipaoatai gid ipom ga tipaola
posanga ngan Deo ta tikeo ga ei
ga ipei mulian gid panua matemate
mambe ipei mulian Iesus.
3 Tota tiluku gisirua ta tiuangga
tipamadid gid ngan posanga, be
lailai sagogogo, ta tidol gid ga
tidudunga ngan luma panasnga aea
ga irangrang ngan ado sae.
4 *Be panua busa tilongo gisirua
led posanga ta lolod matua ngan.
Ta gid panua toa lolo matua ad
oa dabad iuot mambe bunoringring
lima.

Tipamadid Petrus ga Ioanes ngan posanga

5 Ngan ado sae gid kapeipei togid
Iuda, ga gid madidnga apu ad, ga gid
madidnga padengada tila tiluplup
Ierusalem.
6 Be panua ga gid ne timamado
pade, madidnga kapei tenainga aea
toa Anas, ga Kaiapas, ga Ioanes, ga
Aleksanda, ga madidnga tenainga
aea isobosobo padengada.
7 Ta tipamadid gisirua matadeai, ta
tibeta gid bedane, “Gimirua abada
pamatuanga sida ngan kadonga toa
bedane? Be akado ngan sai ieda?”
8 Be Petrus iuon ngan Itautau Tu-
tui, ta ikeo pagid bedane, “Gimi ma-
didnga togid panua ga gimi kapeipei,
9 labone, oangga agal nanan
gairua ngan lemai kadonga ngan
luanga dibala tamad toa ne, ga abeta
gai ngan iuot kemi madongan,
10 *manta gimi panua Israel ami
toa ngada ne aoatai kemi bedane:
Eaba toa imadmadid matamiai ne
iuot kemi ngan Iesus Kristus Nasaret
aea ieda. Gimi apatoto ei ngan abei
tabala, be Deo ipei ei mulian ngan ele
matenga.
11 *Ei mambe pat toa Deo ele
laulau ikeo ngan ga bedane,

“ ‘Gimi panua akakado luma,
aoangga pat toa ne paeamao
ta atado ga iduaea.
Be labone iman luma aea
kisinga.’

12 *Be eaba eta pade irangrang
ngan ibada gita mulian mao, ngansa
rabu ngan gid panua toa ngada ne
tanoeai, Deo idol eaba eta pade ieda
ngan badanga gita mulian mao.”
13 Io, tiuatai mambe Petrus ga
Ioanes tibada pananalenga eta mao,
be tigera mambe gisirua timataud
mao. Tota tikakrik, be matad nanan
mambe gisirua timamado toman
ngan Iesus.
14 Be tigera eaba toa itin iuot kemi
asingada timadmadid, ta irangrang
ngan tikado posanga eta pagisirua
mao.
15 Ta tikeo ngan gisirua manta
tiuot ga tila, ta tiraurau led posanga
bua.
16 Gisirua tiuot ga tila ga kus
ta gid madidnga tikeo, “Eine ga
takado mado ngan panua toa rua
ne? Ngansa tikado uisinga imata
ede pade tau, ga panua toa ngada ne
Ierusalem tiuatai ngan, ta irangrang
ngan takeo ga tipakaka mao.
17 Be kemi ngan tapamir gid ta
irangrang ngan tiposa pan eaba eta
pade ngan edaeda toa ne mao. Ngan
kado ta posanga toa ne iuasasa pagid
ipom pade.”

* **3:26:** PA 13.46 * **4:4:** PA 2.41 * **4:10:** PA 3.6,13-16 * **4:11:** Sng 118.22 * **4:12:** Mt 1.21
* **4:18:** PA 5.28

18 *Idio ta tibaba gisirua ga tiluagid mulian, ta tiposa matua pagid ta irangrang ngan tiposa ngan Iesus ieda mao ga tipaoatai ngan mao pade.
19 *Be Petrus ga Ioanes tikoli led posanga bedane, “Gimi agera saoa kadonga itutui ngan Deo imata, oangga gai anasi gimi lingemi, mao Deo ilinge?
20 Ngansa gid danga gai agera ga alongo, irangrang ngan akaput ngan aea posanga mao.”
21 Be tipamir gid pade, ga kus ta tilongean gid ga tiuot. Be tiuot ngan edap eta kemi ngan panasnga gid mao, ngansa gid panua toa ngada oa tisoasoa Deo ieda ngan kadonga toa iuot.
22 Ngansa eaba toa uisinga keminga aea iuot ngan ei, aea rai iasal sangaul pange.

Tiraring ta Deo ipamatua gid ngan paolanga posanga

23 Tilongean Petrus ga Ioanes ta titnan luma panasnga aea ga tiuot, ga kus ta gisirua tiluagid mulian pagid led panua. Ta tipalongo gid ngan saoa danga gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda tikeo pagid ngan.
24 *Be tilongo bedaoa, ta lolod kelede ta tiraring ga ila pan Deo ta tikeo, “O Deo, eao Maron kapei. Eao kado bubur ga tano ga tad ga danga toa ngada ne ienono ngan.
25 *Mugaeai, eao posa pan tibumai Devit lem paeaeanga, ta Itautau Tutui ikado posanga ga iuot iaoai bedane,

“ ‘Gid alu padengada lolod bake ngan saoa?
Be ikamado ga gid panua tiraurau posanga sapaean?
26 Gid mamaron kapeipei ga gid madidnga tanoeai aea tiluplup ngan kadonga paraunga pan Maron ga ele eaba toa isio ei, Kristus*.’

27 *Tautaunga, ngan tuanga toa ne, Erot ga Pontius Pailat tiluplup toman ngan gid panua alu padengada ad ga gid Israel, ngan raunga lem paeaeanga tutui Iesus toa eao sio ei.
28 *Be led kadonga toa ne iuot sapaean mao. Inasi eao lem kimnga. Ngan eao uram, eao rau posanga motean ngan kadonga toa ne manta iuot.
29 *Ta labone gai abeta eao, Maron, matam nanan led pamirnga, ta lua gai lem paeaeanga ta arangrang ngan lolomai matua ga apaola lem posanga be amataud mao.
30 Be dol bagem idae ngan keminga gid dibala, ga kado gid uisinga iman kilala ga iuotot ngan lem paeaeanga tutui Iesus ieda.”
31 Io, tiraring ga kus ta tibur toa tiluplup ngan oa inogoi. Be gid toa ngada oa lolod iuon ngan Itautau Tutui, ta tipapaola Deo ele posanga be timataud mao.

Gid panua lolod kelede ta tilualua ngan gid

32 *Be gid panua lolo matua ad, lolod ga laborad kelede, ta eta ngan gid ikeo ga ele danga sisid iman ei kekelen ele mao. Be gid kelede kelede led danga sisid iman gid toa ngada oa led.
33 Be ngan Itautau Tutui iura, gid panua ato ad tipamatua posanga ngan Iesus ele daenga mulian, be Deo ele kadonga lolo marum aea iuon ngan gid toa ngada oa.
34 *Be eaba eta ngan gid ipapauis ngan danga sisid mao, ngansa tano itamatama toa ngada oa tilongean ad tano ga led luma ga panua tiuol, ta tibada pat toa oa
35 ta tidol ga idae pagid panua ato ad bagedeai. Ta gid tipotapota ga ila pagid sapadua tipapauis.

* **4:19:** PA 5.29 * **4:24:** IM 20.11, Neh 9.6, Sng 146.6 * **4:25:** Sng 2.1-2 * **4:26:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **4:27:** Mt 27.1-2, Lu 23.7-11, PA 3.13 * **4:28:** PA 2.23 * **4:29:** Ep 6.19 * **4:32:** PA 2.44 * **4:34:** PA 2.45

36 Eaba ede ikado toa bedaoa ieda
Iosep, be gid panua ato ad tidol ieda
ede pade Barnabas. (Edaeda toa
ne ipu bedane, “Eaba Ipapamatua
Panua Lolod.”) Ei iaoa ede ngan lum
pan Livai, be ele tuanga ipu ngan inu
Saiprus.
37 Ei aea tano idanga ede, be
ilongean pagid panua ga tiuol, ta
ibada pat toa oa ga idae pagid panua
ato ad bagedeai.

5

Ananaias ga Sapaira tiuangga tipakaka Deo

1 Ado ede, eaba ede ieda Ananaias toman ngan iadaoa Sapaira tilongean ad tano idanga ede ga panua tiuol.
2 *Be ei ikate ei ngan tano aea pat ilia, be iadaoa iuatai ngan. Be pat ilia iadag, ibada ga ila ta idol pagid panua ato ad bagedeai.
3 *Idio ta Petrus ikeo pan, “Ananaias, ikamado ga Satan iuon lolomeai, ta eao kado posanga pakakanga pan Itautau Tutui ngan tano aea pat iadag toa kate go ngan?
4 Mugaeai ngan tiuol, eine danga togo na? Be tiuol ga kus ta aea pat ienono bagemeai na? Be eao pakaka ta keo ga tano toa na aea olnga dodol iman tenainga. Ikamado ga lolom iboko ngan kadonga toa bedane? Eao pakaka gid eababa mao. Eao oangga pakaka Deo.”
5 Io, Ananaias ilongo bedaoa, ta itap ga isulug ga imate. Be gid panua toa ngada oa tilongo aea posanga bedaoa, tota timataud kapei.
6 Ga kus ta gid kakau iririau tidae ga tinam ta tirobi ipat ta tibisi ei ga ila ta titaian.
7 Io, ado imata tol ila ga kus ta iadaoa taine inam, be iuatai ngan saoa danga iuot ngan iadaoa mao.
8 Be Petrus ibeta ei bedane, “Keo pagau, tano toa gimirua alongean ga tiuol, aea olnga toa bedane?”
Ta ikeo ga, “Be. Aea olnga tota bedaoa.”
9 Ta Petrus ikeo pan, “Ikamado ga gimirua arau posanga ngan tobanga Maron Itautau Tutui? Ega, gid panua toa titaian adaoam, ta timadmadid atama iaoai, ta gid ga tisoa eao pade ga ot ga la.”
10 Be mole mao, ei itap ga idio boloma Petrus iaepuiai ga imate. Ta gid kakau iririau tigera mambe imate, ta tibisi ipat ga ila ta titaian ei toa iadaoa isaleai oa.
11 Tota gid iaoa kelede toa ngada oa ton Kristus timataud kapei tau, ga sapadua tilongo ngan kadonga toa ne, gid pade timataud.

Uisinga imata ede ga ede iuot ngan gid panua ato ad baged

12 *Idio ta gid uisinga busa iuotot ngan gid panua ato ad baged ta iman kilala rabu ngan gid ipom. Be gid toa ngada oa lolod kelede ta tiluplup somisomi ngan Naparpar ton Solomon.
13 Be gid panua padengada toa lolod matua maitne, timataud ngan titlan gid, be tipakuru ngan gid.
14 Be panua busa arangaranga ga taine tipul gid ga lolod matua ngan Maron pade, ta dabad idae ga ila kapei.
15 Tota tibisi gid dibala ga tila ngan edap toa Petrus ila ngan oa, ta tidol gid ngan moe ga nagarengreng, ngansa tiuangga Petrus isibo gid, mao ado igal ianun ga idae ngan gid, ta tiuot kemi.
16 Be gid ipom ngan gid tuanga toa ibalil ngan Ierusalem tinam tiluplup, be tibisibisi led panua ad dibala ga gid panua toa iriau papaeamao tipaieiei gid, ta toa ngada oa tiuot kemi.

Anggelo ilua gid panua ato ad ta titnan luma panasnga aea

17 Be madidnga kapei tenainga aea toman ngan iuaeoae toa ngada oa Sadiusi ad, lolod paeamao

* **5:2:** PA 4.34-35 * **5:3:** Ins 13.2 * **5:12:** PA 2.43, 14.3

18 ta tiluku gid panua ato ad ta
tidol gid ga tidudunga ngan luma
panasnga aea toa led tuangai oa.
19 *Be ngan bong toaiua, anggelo
ton Maron irepe atama ngan luma
panasnga aea ta ibada gid ga tiuot ta
ikeo,
20 "Gimi ala amadid Deo ele
lumaeai, ta apalongo gid ipom ngan
madonga pau toa ne aea posanga toa
ngada oa."
21 Io, tilongo ga kus ta gaisala ru-
maruma tila tidudunga ngan Deo ele
luma aea ala ta tipapaoatai gid ipom.
Be madidnga kapei tenainga aea
ga iuaeoae tibaba gid kapeipei patu-
tuinga posanga ad toa ngada oa
togid Israel ga tinam, ta tisula gid
paeaeanga ga tila ngan badanga
gid panua toa timamado ngan luma
panasnga aea.
22 Io, gid paeaeanga tila ngan luma
panasnga aea, be tigera gid panua
ato ad toa eoa mao. Tota tiluagid
sapaean ta tipalongo ngan
23 ta tikeo ga, "Gai agera luma
panasnga aea tisaisai matua ga
gid panua timariala ngan atama
ta timadmadid, be arepe atama ta
agera eaba eta gadudunga mao."
24 Io, madidnga ngan gid panua
toa timariala ngan Deo ele luma
toman ngan gid madidnga tenainga
ad, tilongo posanga toa ne ta titalin-
galinga ta tikeo, "Kadonga toa ne
madongan?"
25 Be mole mao, eaba ede inam ta
ipalongo led bedane, "Ega, gid panua
toa adol gid ngan luma panasnga
aea, patautene timadmadid Deo ele
lumaeai ga tipapaoatai gid ipom!"
26 Tota madidnga toa imariala
ngan Deo ele luma imuga ngan gid
paeaeanga ta tila tibada gid ga tila,
be tiluku gid mao, ngansa timataud
gid ipom, ngan kado ta titado pat
ngan gid.

Gid panua ato ad tipaola posanga pagid panua patutuinga posanga ad

27 Idio ta tibada gid panua ato ad
ga timadid pagid panua patutuinga
posanga ad matadeai, ta madidnga
kapei tenainga aea ibeta gid bedane,
28 *"Gai aposa matua tau pagimi
ngan apaoatai ngan eaba toa ne
ieda pade mao na? Be mao. Gimi
apaoasasa lemi paoatainga ga ila
ngan tibur toa ngada ne Ierusalem.
Be aparpar ngan solnga gai ngan
eaba toa ne ele matenga ta ising idae
ngan gai."

Gid panua ato ad timadid pagid panua patutuinga posanga ad matadeai.

29 *Ta Petrus toman ngan panua
ato ad padengada tikeo bedane, "Gai
manta alongo Deo ilinge, be gimi
eababa lingemi mao.
30 Gimi apamate Iesus ngan pato-
tonga ei ngan abei tabala, be Deo
togid tibutibuda ipei ei mulian.
31 *Ta Deo isoa ei ga idae ngan
ibage oatai, ta idol ei ga iman eaba
toa imugamuga ngan gita ga ibada
gita mulian. Ngansa iuangga ilua
gid Israel ta tipul lolod, ta irangrang
ngan isamum led kadonga sasat.
32 Gai agera kadonga toa ne, ta
apamatua aea posanga. Be Itautau
Tutui toa Deo ibada pagid panua ti-
longolongo ilinge, ei pade ipamatua
aea posanga toa ne."

Eaba kapei Gamaliel ikeo ga tikado marum ngan gid panua ato ad

* **5:19:** PA 12.7-10 * **5:28:** Mt 27.25 * **5:29:** PA 4.19 * **5:31:** Lu 24.47, PA 2.33-34, Ep 1.20

33 Gid panua patutuinga posanga
ad tilongo bedaoa ta lolod bake tau,
ta tiuangga tirau gid ga timate.
34 Be eaba Parisi aea ieda Gamaliel,
ei madidnga apu aea ede be gid
panua toa ngada oa tilolon ngan ei.
Ei imadid rabu ngan gid panua patu-
tuinga posanga ad, ta ikeo ga gid
panua ato ad manta tiuot ga tila gaot
kauteta.
35 Ta ikeo pagid, "Gimi panua Is-
rael ami, manta matami inasi kemi
saoa kadonga aoangga akado ngan
gid panua toa ne.
36 *Ngansa rai edengada ila na,
eaba ede ieda Teudas iuot, ta iuangga
ei ieda kapei. Ta gid panua buno
pange titlan ei. Be ei imate ngan
panua padengada baged, ta ele
panua toa tinasi ei oa tibilin, ta led
naurata iman danga buligaliga.
37 Ga kus ta Iudas, eaba Galili
aea iuot ngan ado toa gid madidnga
tibabada panua edad. Ei idada gid
ipom edengada ga tinasi ei, ta tilongo
gid madidnga linged pade mao. Be ei
pade imate, ta ele panua toa tinasi ei
oa, tibilin alele.
38 Tota labone nakeo pagimi,
akado kadonga eta ngan panua toa
ne mao. Atnan gid ga tidio, ngansa
oangga gid eababa tipaot naurata toa
ne, eine ga aea annga eta iuot mao.
39 Be oangga Deo ipaot, irangrang
ngan gimi apaidi gid mao. Ngan
kado ta lemi kadonga mambe apapa-
rau pan Deo."

Io, ele posanga toa ne ipul lolod, ta
tilongo.
40 *Tota tibaba gid panua ato ad
ga tiluagid, ta timui gid. Be tiposa
matua pagid ta tikeo ga tirangrang
ngan tiposa ngan Iesus ieda pade
mao. Ga kus ta tilongean gid ga tila.
41 *Titnan gid panua patutuinga
posanga ad ga tidio, ta tilalala
be tinid igelgel ngansa Deo igera
gid mambe panua kemikemi, ta
tirangrang ngan badanga pamaea-
maeanga ngan Iesus ieda.*
42 Be ado ga ado tipapaoatai ga
tipapaola ato kemi ngan Iesus ei
Kristus†. Tikakado toa bedaoa
gadudunga ngan Deo ele luma aea
ala ga ngan gid kelede kelede led
luma pade.

6

Tisio panua lima ga rua ngan luanga gid panua ato ad

1 *Ngan taun toaiua gid aluagau
dabad ilalala ga idae, be ado ede
selelenga iuot rabu ngan gid. Gid
aluagau toa tiposaposa Grik tiselele
oaeoaed toa tiposaposa Ibru, ngansa
somisomi oangga tilualua gid panua
tipapauis, eine matad sapian gid
Grik led asapsape.
2 Tota gid panua ato ad sangaul
igegea rua tibaba gid aluagau toa
busa oa ga tinam tiluplup, ta tikeo
ga, "Oangga gai atnan naurata ngan
paolanga Deo ele posanga, be aboko
ngan danga sisid aea potanga, eine
kemi mao.
3 Tota oaeoaemai, gimi manta asio
panua lima ga rua toa edad kemi
rabu ngan gimi, be Itautau Tutui
iuon lolodeai, ga led oatainga kemi.
Ta gai ga adol gid ga tikisi naurata
toa ne.
4 Be gai ga amarum ngan raring ga
ngan paolanga Deo ele posanga."

5 Io, gid panua toa ngada oa tinid
igelgel ngan posanga toa ne, ta tisio
Stepan, eaba ede iuon ngan Itautau
Tutui ga ilolo matua tau ngan Iesus.
Ga tisio Pilip ga Prokorus ga Nikanor
ga Timon ga Parmenas ga Nikolas.
Nikolas toa ei eaba Iuda aea mao. Ei
eaba Antiok aea be ipul ei mugaeai
ta inasi raring togid Iuda.

* **5:36:** PA 21.38 * **5:40:** PA 4.18 * **5:41:** Mt 5.10-12, 1Pe 4.13 * **5:41:** Ikamado ga tibada pamaeamaeanga oangga Deo igera gid mambe panua kemikemi? Ieieinga toa tibada ngan Iesus ieda, eine pamaeamaeanga tanoeai aea. Be matad nanan mambe lasunga kapei isanga gid buburiai, ta tinid igelgel ngan pamaeamaeanga toa oa. † **5:42:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **6:1:** PA 4.35

6 Tital gid panua toa ne ga tila
pagid panua ato ad, ta gid tidol baged
ga idae ngan gid ta tiraring.

7 *Tota Deo ele posanga iuasasa,
be gid aluagau dabad ilalala ga idae
kapei ngan tuanga Ierusalem, be
panua busa tenainga ad, gid pade
tipul gid ga tinasi kadonga lolo
matua aea ngan Iesus.

Tipamadid Stepan ngan posanga

8 Be Deo iura ga ele kadonga lolo
marum aea iuon Stepan iloleai, ta
ei ikakado gid uisinga kapeipei iman
kilala rabu ngan gid ipom.
9 Be panua edengada tidae ta aoad
parau pan Stepan. Gid panua toa
oa Sairini ad, ga Aleksandria ad, ga
Silisia ad, ga Esia ad, be led luma
raring aea, eine tiuato luma raring
aea togid panua tiboko paeaeanga
mugaeai be labone timado kemi.
10 *Be Itautau Tutui ibada oatainga
kemi tau pan Stepan, ta tirangrang
ngan tiasal ele posanga mao.

11 Tota tiparumrum panua eden-
gada ngan pat, ta gid panua toa oa ti-
sol Stepan ngan posanga pakakanga
ta tikeo, "Gai alongo eaba toa ne
ikakado posanga papaeamao ngan
Moses ga Deo!"

12 Be tipamasmasi gid ipom ga
kapeipei ga madidnga apu ad lolod,
ta tila boloma pan ta tiluku ei, ta
tibada ei ga ila pagid panua patu-
tuinga posanga ad.
13 Be tidol panua edengada ta
tipakaka ngan oaoanga ngan ele
kadonga ta tikeo, "Eaba toa ne
somisomi ikakado posanga paeamao
ngan luma toa Deo ele ul ienono
ngan ne ga ngan ele apu pade.
14 Gai alongo ei ikeo ga Iesus
Nasaret aea ga ipaeabu ngan luma
toa ne ga ipalele leda nasinga toa
Moses ipaoatai tibutibuda ngan."

15 Ta gid panua toa timamado ngan
patutuinga posanga oa, matad in-
ono Stepan, be tigera imata mambe
anggelo ede imata.

7

Stepan ipaola posanga pagid panua patutuinga posanga ad

1 Ta madidnga kapei tenainga aea
ibeta Stepan bedane, "Posanga toa
tisol go ngan ne, eine tautaunga na?"
2 *Ta Stepan ikeo ga, "Oaeoaeg ga
kapeipei, alongo leg posanga. Ngan
ado toaiua tibuda Abraam imamado
Mesopotemia maitne, toa mugaeai
ngan ila ngan tuanga Aran, Deo iuot
pan. Ei Deo toa ele taranga kapei.
3 Ta ikeo pan bedane, 'Tnan am
tano ga sobosobom, ta la ngan tano
ede toa gau ga napasolan go ngan.'
4 *"Tota itnan tano togid panua
Kaldia ta ila imado ngan tuanga
Aran. Io, itama imate ga kus ta
itnan tuanga toa oa, ta inam imado
ngan tibur toa labone gimi amamado
ngan.
5 *Deo iposa tautaunga pan
Abraam ngan tano, be ei iuot tano
itama ngan ado toaiua mao, ta iae
mul idae ngan tano eta ei ton mao.
Deo ikado posanga kekelen, ta ikeo
ga eine ga iman ei aea ga itubtub ad
pade. Be ngan ado toaiua, Abraam
ele gergeu eta mao.
6 *Be Deo ikeo ga ei itubtub ga tila
timado ngan tano togid alu ede pade,
mambe panua patpatnga ad. Ta alu
toa oa ga tipaeaea gid ga tipaieiei gid
ga irangrang ngan rai buno pange.
7 *Ta Deo ikeo pade bedane, 'Be
gau ga napanas alu toa tiboko
paeaeanga pagid oa, ta muriai eine
ga titnan tibur toa oa ta tinam tisoa
gau edag ngan tano toa ne.'
8 *Ga kus ta irau posanga toman
ngan ei, ta ikeo ga ei manta ipalu gid
ele gergeu arangaranga. Ta muriai
Abraam ipopo Aisak, ta ipalu ei ngan

* **6:7:** PA 2.41, 16.5 * **6:10:** Lu 21.15 * **7:2:** OM 11.31, 12.1 * **7:4:** OM 11.31–12.5 * **7:5:** OM 12.7, 15.18, 17.8 * **7:6:** OM 15.13-14, IM 12.40 * **7:7:** IM 3.12 * **7:8:** OM 17.9-14, 21.4

ado lima ga tol aea. Ta Aisak ipopo
Iakop, ta Iakop ipopo gid gergeu san-
gaul igegea rua toa muriai tiuot ma-
maron ngan gid lum kelede kelede
Israel aea.

9 *“Be gid mamaron toa oa lolod
paeamao ngan ad kakau Iosep, ta
tilongean ei pagid Isip ta tiuol ei ga
iman paeaeanga sapaean. Be Deo
imamado toman ngan ei.

10 *Ta ibada ei mulian ngan aea
kadonga paeamao toa ngada oa, ta
ibada oatainga kemi pan, ta ikado ga
maron kapei Isip aea ilolo marum
ngan ei, ta idol ei ga iman madidnga
ngan tibur Isip ga ngan ele luma ga
danga sisid pade.

11 *“Idio ta sapanga kapei iuot
ngan tibur Isip ga Kenan, ta ikado ga
panua led madonga paeamao tau. Ta
tibutibuda tiloilo annga ga mao.

12 Be Iakop ilongo mambe an-
nga ienono ngan tibur Isip, ta isula
tibutibuda matamata ga tila.

13 *Be parua aea ngan tila Isip,
Iosep ipaola ei mulian pagid itar
kapeipei, ta maron kapei Isip aea
iuatai ngan gid iaoa kelede ton Iosep.

14 *Idio ta Iosep iabalan posanga
ta ibaba itama Iakop ga isobosobo
toa ngada oa ga tinam pan, be dabad
iuot sangalima sangaul rua igegea
lima.

15 *Tota Iakop ila imado ngan tibur
Isip. Be idio ga muriai ei gisingada
tibutibuda timate toa eoa.

16 *Be tibisi patid ga iluai mulian
ngan tuanga Sekem, ta titaian gid toa
eoa ngan denga toa Abraam iuol mu-
gaeai pagid gergeu ton Amor ngan
pat silva.

17 *“Io, ado toa inam boloma ngan
Deo iparangrang posanga tautaunga
toa ikado pan Abraam mugaeai, be
leda panua dabad idae ga ila kapei
tau ngan tibur Isip.

18 Idio ta maron kapei pau ede
imadid ga imuga ngan tibur Isip, be
ei iuatai ngan Iosep mao.

19 *Ei ikado aleburo paeamao
pagid tibutibuda ta ipaieiei gid, be
isusuran gid ga titnan led gergeu
puruanga ga tidio gaot ga timate.

20 *“Ngan ado toaiua tipopo Moses,
be Deo igera gergeu toa ne imata
kemi tau. Gid tiperengreng ngan ei
kemi itama ele lumaeai ga irangrang
ngan taiko tol.

21 *Ga kus ta titnan ei ga idio gaot,
be maron kapei inat taine ibada ei ta
iperengreng ngan ei kemi mambe ei
ele gergeu.

22 Idio ta Moses inanale ngan gid
Isip led paoatainga toa ngada oa.
Ta iuot eaba posanga matua aea ga
ikakado naurata kapeipei.

23 “Be ngan ado toaiua Moses aea
rai sangaul pange, ei ilolo ila pagid
isobosobo Israel ad ta iuangga ila
ikia gid.

24 *Be igera eaba ede Isip aea
ipaieiei ede ngan gid, ta iuangga
ilua ei ta ikoli mulian eaba Isip aea
ele kadonga paeamao, ta irau ei ga
imate.

25 Ei iuangga isobosobo ga tiuatai
mambe Deo iuangga ilua gid ta isula
ei ngan badanga gid mulian, be tiu-
atai mao.

26 Io, ado sae, iuot pagid panua
rua Israel ad tipaparau, ta iuangga
ipalua led paraunga ta lolod itarui,
ta ikeo ga, ‘Oaeoaeg, ikamado ga
apapaeabu pol ngan gimi?’

27 “Be eaba toa ikado paeamao
ngan iuae oa isusuran Moses ta ikeo,
‘Sai idol go ga man amai madidnga
ngan patutuinga posanga rabu ngan
gairua?

28 *Eao keo ga rau gau pade
mambe rau eaba Isip aea made ga
imate na?’

* **7:9:** OM 37.11, 28, 39.2,21-23 * **7:10:** OM 41.37-44 * **7:11:** OM 41.54, 42.1-2 * **7:13:** OM 45.1-4,16 * **7:14:** OM 45.9-11, 46.27 * **7:15:** OM 46.1-7, 49.33 * **7:16:** OM 23.2-20, 33.19, Jos 24.32 * **7:17:** IM 1.7-8 * **7:19:** IM 1.11-22 * **7:20:** IM 2.2 * **7:21:** IM 2.3-10 * **7:24:** IM 2.11-15 * **7:28:** IM 2.14 * **7:29:** IM 2.21-22, 18.3-4

29 *Io, Moses ilongo posanga toa
ne, ta iaoa ga ila ngan tibur Midian.
Ta idio imamado toa eoa mambe
eaba patpatnga aea, ta iuai taine ga
ipopo inat rua.

30 *“Io, rai sangaul pange ila ga
kus, ta anggelo iuot pan ngan tibur
Sainai aea modamodanga. Iuot pan
ngan abei kakauede toa dinga irara-
bal ngan.
31 Be Moses igera bedaoa ta
imatala, be iuangga igera kemi ta
ila boloma. Be ilongo Maron ele
babanga ikeo ga,
32 ‘Gau Deo togid tibutibum
Abraam ga Aisak ga Iakop.’ Be Moses
imataud ga isamimi, ta irangrang
ngan imata idae pan mao.

33 “Ta Maron ikeo pan, ‘Pola lem su
ga idio, ngansa tibur toa madmadid
ngan na, gau leg ul ienono ngan.
34 Tautaunga nagera leg panua ad
kadonga kulupulupu ngan tibur Isip,
ga nalongo tisolilil ngan ad ieieinga,
tota nanam ngan badanga gid mu-
lian. Io, nam, ta nasula go ga la Isip.’

35 *“Moses tota nena gid Israel
tipul murid ngan ei mugaeai ta
tikeo ga, ‘Sai idol go ga man amai
madidnga ngan patutuinga lemai
posanga?’ Be ngan babanga ton
anggelo ngan abei kakauede, Deo
isula eaba tota nena ga iman ma-
didnga ga eaba ipola gid ngan led
madonga paeamao.
36 *Eaba toa ne imuga ngan gid,
ta titnan tibur toa oa, be ikakado
uisinga iman kilala ga ipamatala gid
ngan tibur Isip ga tad Singsingia ga
tibur modamodanga irangrang ngan
rai sangaul pange.

37 *“Moses tota nena ikeo pagid
Israel bedane, ‘Deo ga isula eaba
ede ga iuot rabu ngan sobosobomi
mambe gau, ta ei ga ibada Deo iaoa
ga ila pagimi.’
38 *Ei tota nena imamado toman
ngan tibutibuda toa tiluplup ngan
tibur modamodanga. Ga pade, ima-
mado toman ngan anggelo toa ipos-
aposa pan ngan lusi Sainai. Ta ei
ibada gid posanga madonga kemi
aea, ta ibada posanga toa oa ga inam
pagita.
39 “Be tibutibuda tinid ngan lon-
gonga ele posanga mao, ta tipul
murid ngan ei, be lolod ikim tau
ngan luainga mulian Isip.
40 *Ta tikeo pan Aron bedane,
‘Kado amai deo etangada ta timuga-
muga ngan gai. Be eaba ga Moses ne,
ei ibada gai ta atnan Isip, be aoatai
ngan saoa danga iuot ngan ei mao.’
41 *Tota ngan ado toaiua, tikado
bulmakao ele gergeu aea namer, ta
titenai gid masilau ga ila pan, be
tinid igelgel ngan danga toa tikado
ngan baged.
42 *Ta Deo ipul imur ngan gid ta
ilongean gid ga tikado naurata rar-
ing aea ngan gid danga mariambai
mambe ado ga taiko ga gigima,
lalaede mambe eaba ibada Deo iaoa
ibode ga bedane,

“ ‘Gimi panua Israel ami, ngan rai
sangaul pange toa amamado
ngan tibur modamodanga,
gimi akakado gid tenainga toa
oa ga inam pagau tautaunga
na? Mao tau!
43 Gimi abisibisi palata ton ami deo
Molek,
ga abisibisi gigima ton ami deo
Repan,
eiua gid danga toa gimi akado ta
asoasoa edad.
Tota gau ga nasere gimi ga ala aluai
ta amado iadag ngan tibur Ba-
bilonia.’

44 “Be Deo ele palata ienono
pagid tibutibuda ngan tibur
modamodanga toman ngan korol
apu aea toa ipamatua ele posanga.
Tikado gid danga toa oa ga iuot
lalaede mambe Deo ikeo pan Moses

* **7:30:** IM 3.1-10 * **7:35:** IM 2.14 * **7:36:** IM 7.3, 14.21, Nam 14.33 * **7:37:** Lo 18.15 * **7:38:** IM 19.3 * **7:40:** IM 32.1 * **7:41:** IM 32.2-6 * **7:42:** Amo 5.25-27

ngan, ta tinasi ianun toa ipasolan pan.
45 *Idio ga muriai, tibutibuda gisingada Iosua tibada palata toa oa ga ila ngan tano Kenan, ta Deo isere gid alu padengada ta tiaoa ngan tibutibuda. Ta palata toa oa ienono toa eoa ga irangrang ngan maron kapei Devit iuot.
46 *Devit toa, Deo ilolo marum ngan ei. Ei ibeta Deo ngan ilongean ei ta ikado luma kemi ede, ta irangrang ngan Deo ton tibuda Iakop imamado ngan.
47 *Be Devit inat Solomon, ei eaba toa ikado Deo ele luma toa oa.
48 "Be tautaunga, Deo Gadae Tau imamado ngan luma eta gid eababa tikakado mao. Eine mambe eaba ibada Deo iaoa ikeo ngan ga bedane,

49 *" 'Maron ikeo: Bubur eine gau leg mul maron aea,
be tano eine mul toa nadol aeg gadae ngan.
Tota gimi ga akado leg luma ede ne madongan?
Be gimi aoangga adol leg tibur earainga aea sida?
50 Ngansa gau bageg ikado danga toa ngada ne!'

51 *"Gimi panua tanga balbal ami! Irangrang ngan abada oatainga mao ga mao tau. Gimi apaki tangami somisomi ngan Deo ele posanga. Gimi lalaede mambe tibutibumi ta atolatola ngan Itautau Tutui ilinge.
52 *Tibutibumi tipaieiei gid panua toa ngada oa tibabada Deo iaoa. Be gid panua toa tiposa motean ngan Eaba Tutui ele namanga, tibutibumi tirau gid ga timate. Be labone eaba toa ne inama, ta gimi adol ei ga idae pagid aea miri itamatama bagedeai ta gimingada arau ei ga imate.
53 Gid anggelo tibada Deo ele apu ga ila pagimi, be gimi anasi mao."

Tirau Stepan ngan pat ga imate

54 Gid ipom tilongo Stepan ele posanga bedane, ta lolod bake tau ga luod kek ga kek ngan ei.
55 *Be ei iuon ngan Itautau Tutui, ta imata idae ga ila buburiai, ta igera Deo ele taranga, be Iesus imadmadid ngan Deo ibage oatai.
56 *Ta ikeo, "Ega, gau nagera bubur ipokakai be Eaba Inat imadmadid ngan Deo ibage oatai!"
57 Be gid ipom tipaki tangad ga tingangar kapei, ta tilos kelede ga tingata ei.
58 Ta tisere ei ga ila gaot ngan tuanga, ga kus ta gid panua toa tisol ei ngan posanga toman ngan gid ipom tiraurau ei ngan pat. Be tidol led pononga mamarae ga idio pan eaba iriau ede ieda Saulus.

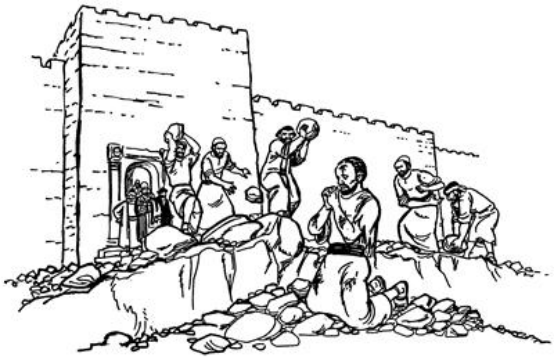

Gid ipom tiraurau Stepan ngan pat.

59 Io, tiraurau Stepan ngan pat, be ei ibaba ngan posanga ga bedane, "Maron Iesus, nadol tautaudig ga idae bagemeai!"
60 *Io, tota ikor iae ga isulug, be ingangar kapei bedane, "Maron, panas gid ngan led kadonga sat toa ne mao!" Ikeo toa bedaoa ga kus ta imate.

8

1 Be Saulus ilolo kelede ngan tipamate ei.

Saulus ipapaeabu ngan gid iaoa kelede ton Kristus

Ngan ado toaiua, gid panua tipaieiei gid iaoa kelede ton Kristus paeamao tau ngan tuanga

* **7:45:** Jos 3.14-17 * **7:46:** 2Sml 7.1-16 * **7:47:** 1Kin 6.1-38 * **7:49:** Ais 66.1-2 * **7:51:** Ais 63.10 * **7:52:** Mt 23.31 * **7:55:** Sng 110.1 * **7:56:** Kol 3.1 * **7:60:** Lu 23.34

Ierusalem. Ta gid toa ngada oa tibilin alele ngan tibur Iudea ga Samaria. Be gid panua ato ad kekelegid tidio Ierusalem.

2 Be panua tututui edengada titaian Stepan ga tikado tandanga kapei ngan ei.

3 *Be Saulus ipapaeabu ngan gid iaoa kelede ton Kristus, ta ila ngan gid luma ga luma ta iluku gid arangaranga ga taine, ta idol gid ga tidudunga ngan luma panasnga aea.

Ato kemi ila pagid Samaria

4 Be gid panua toa tibilin alele oa, tipaola ato kemi ngan tibur isaoa tila ngan.

5 Pilip ila ngan tuanga ede togid Samaria, ta ipaola posanga ngan Kristus.

6 Ta gid ipom tilongo ele posanga ga tigera gid uisinga ikakado, tota lolod kelede ta tidol tangad kemi ngan ele posanga.

7 Ngansa tigera ei iseresere iriau papaeamao ngan panua busa, ta gid iriau titnan gid be tingangar kapei. Ga tigera gid panua toa aed ga baged imate ga gid panua toa aed papaeamao tinid iuot kemi.

8 Tota panua ngan tuanga toa oa tinid igelgel kapei.

Eaba borou aea iuangga iuol Itautau Tutui pan Petrus

9 Be eaba ede ieda Saimon imamado ngan tuanga toa oa. Mugaeai ei eaba borou aea, ta iuangga ieda kapei, be ipamatala panua busa Samaria ad.

10 Ta gid panua toa edad mao ga edad kapeipei toa ngada oa tilongolongo ei ta tikeo ga, “Eaba toa ne, ei mambe Deo iura toa gid panua tiuatoato iura matua soke tau.”

11 Ta lolod ikim tau ngan longonga ei, ngansa mole ga inam, ei ipamatala gid ngan ele borou.

12 Be ngan ado toaiua, gid ipom lolod matua ngan Pilip ele ato kemi ngan madonga Deo ibageai ga ngan Iesus ei Kristus*, ta gid arangaranga ga taine busa tibada paliliunga.

13 Ta Saimon pade ilolo matua ta ibada paliliunga. Ta inasnasi Pilip alele, ngansa igera gid uisinga kapeipei iman kilala toa ei ikakado, ta imatala kapei ngan.

14 Be gid panua ato ad ngan tuanga Ierusalem tilongo mambe gid Samaria tibada Deo ele posanga, ta tisula Petrus ga Ioanes ga tila pagid.

15 Ta gisirua tinam tiuot ta tiraring ngan gid ngan badanga Itautau Tutui,

16 ngansa ngan ado toaiua, Itautau Tutui isulug ga inam pan eaba eta ngan gid maitne, be tibada paliliunga kekelen ngan Maron Iesus ieda.

17 *Tota gisirua tidol baged ga idae ngan gid, ta tibabada Itautau Tutui.

18 Be Saimon igera mambe gid panua ato ad tidol baged ga idae ngan gid panua ta tibada Itautau Tutui, ta iuangga ibada pat ga ila pagisirua

19 ta ikeo, “Abada pamatuanga toa na pagau pade, ta oangga nadol bageg ga idae ngan sapadua, eine gid pade ga tibada Itautau Tutui.”

20 Be Petrus ikeo pan, “Lem pat ga iduaea toman ngan eao, ngansa eao oangga ol tenainga ton Deo ngan pat!

21 Naurata toa ne eao togo mao, ngansa eao lolom itutui Deo imatai mao.

22 Tota pul lolom ngan lem kadonga paeamao toa ne, ta raring ga ila pan Maron, ta beta ei ngan isamum muk toa ienono lolomeai na.

23 Ngansa gau nagera mambe eao lolom paeamao tau, be kadonga sat iaud go.”

24 Ta Saimon ikoli ele posanga bedane, “Raring ga ila pan Maron ta irangrang ngan danga toa eao keokeo ngan ne iuot ngan gau mao.”

25 Idio ta gid panua ato ad tipamatua Maron ele posanga ga tipalongo ngan pade, ga kus ta tiluagid

* **8:3:** PA 9.1, 13, 22.4, 26.9-11 * **8:12:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*
* **8:17:** PA 19.6

ga tila Ierusalem, be tipaola ato kemi ngan tuanga busa Samaria aea.

Pilip ipaola ato kemi pan madidnga Itiopia aea

26 Idio ta anggelo ton Maron ikeo pan Pilip bedane, "Dae ta la nasi edap ila saut ngan tuanga Ierusalem ngan tibur modamodanga ga ila ngan tuanga Gasa."
27 Io, tota idae ga ila, be toa edapeai oa igera madidnga ede Itiopia aea. Ei eaba naurata aea ede† toa iboko pan nagerara togid Itiopia ieda Kandasi, ta imariala ngan ele pat toa ngada oa. Be ngan ado toaiua, ila Ierusalem ngan soanga Deo ieda.
28 Ta iluai mulian ga inasi edap ila ele tuangai, be imamado ngan ele karis ta iuatoato laulau ton Aisaia, eaba ibada Deo iaoa.
29 Ta Itautau Tutui ikeo pan Pilip bedane, "Ngata karis toa oa, ta dio boloma ngan."

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
"Ngata karis toa oa, ta dio boloma ngan."

30 Tota Pilip ilado ga ila ta ilongo eaba toa oa iuatoato laulau ton Aisaia, eaba ibada Deo iaoa, ta ibeta ei bedane, "Eao oatai ngan posanga ipu toa oatoato na?"
31 Ta ei ikoli ele posanga bedane, "Gau ga naoatai madongan, oangga eaba eta ipanasi gau ngan mao?" Tota ibeta Pilip ngan idio imado toman ngan ei toa karis ipaoeai.
32 *Be Deo ele laulau aea posanga toa iuatoato eine ga bedane,

"Eaba toa oa, gid panua tibada ei ga ila ngan pamatenga ei mambe titotoi sipsip,
be ei mumun ga imamado mambe sipsip toa tiket ilaun.
Ei ikado posanga eta ga ila pagid mao.
33 Gid tipamaeamaea ei, be tipatutui posanga toa imadid ngan oa kemi mao.
Irangrang ngan eaba eta ininipu ngan ele gergeu mao, ngansa ei imate be ipopo eta mao.
Ngansa ele madonga tanoeai kus."

34 Io, madidnga toa ibeta Pilip bedane, "Keo pagau, eaba toa ibada Deo iaoa ne ikeokeo ngan sai, ei mulian, mao eaba eta pade?"
35 Tota Pilip ipaola ato kemi ngan Iesus ga ila pan, matamata ngan laulau aea posanga toa oa, ga ila irangrang ngan Deo ele posanga padengada.
36-37 *Gid tilalala edapeai ga tila, ta tiuot ngan eau ede, ta madidnga ikeo bedane, "Ega, eau tota nene. Saoa danga ipakala gau ngan badanga paliliunga?"‡
38 Tota ikeo ngan karis toa oa manta idio imadid, ta ei gisirua Pilip tisulug ga tila eauiai, ta Pilip ipaliliu ei.
39 Ga kus ta titnan eau ga tidae, be Maron Itautau Tutui ibada Pilip ga oas sapaean ga ila, ta madidnga igera ei pade mao. Be ei itin igelgel ga ilalala edapeai ga ila.
40 *Be Pilip igera mambe ei imamado ngan tuanga Asdot. Ta ei ila

† **8:27:** Posanga idil toaine *eaba naurata aea ede idodo posanga idil ede ngan posanga Grik ipu mambe eaba naurata aea ede toa tiket ilabe. Ngan ado toaiua, tikado toa bedaoa ngan mamaron kapeipei led panua naurata ad, ngan kado ta tikado arala.* * **8:32:** Ais 53.7-8 * **8:36-37:** PA 10.47 ‡ **8:36-37:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne bedane: 37 *Pilip ikeo, "Oangga lolom matua tau, ta io." Ta madidnga ikoli ele posanga bedane, "Gau lolog matua ngan Iesus Kristus ei Deo Inat."* * **8:40:** PA 21.8

ngan gid tuanga toa ngada oa be ipapaola ato kemi ga ila irangrang ngan iuot ngan tuanga Sisaria.

9

Saulus ipul ilolo
(Panua Ato ad 22.6-16, 26.12-18)

1 *Be Saulus ikakado posanga matua maitne ngan pamatenga gid aluagau ton Maron. Tota ila pan madidnga kapei tenainga aea
2 ta ibeta ei ngan bodenga laulau ga ila pagid luma raring aea ngan tuanga Damaskus. Laulau toa oa ikeo ga oangga sapadua arangaranga mao taine timamado toa eoa, be tinasnasi Iesus ele Edap, ei ga ikaukau gid ta ibada gid ga tila ngan luma panasnga aea toa Ierusalem oa.
3 Idio ta ilalala ga ila ta ipaboloma tuanga Damaskus, be mole mao taranga ede buburiai aea itara ga ibaliu ngan ei.
4 Tota itap ga idio tanoeai be ilongo babanga ede ikeo pan ngan gid linged bedane, "Saulus, Saulus, ikamado ga eao paieiei gau?"

"Saulus, Saulus, ikamado ga eao paieiei gau?"

5 Ta Saulus ikeo, "Maron, eao sai?"
Ta ikeo, "Gau Iesus, eaba toa paieiei gau ne.
6 Be dae madid ta la dudunga tuangai, ta gid ga tikeo pago ngan saoa danga eao manta kado."
7 Be gid panua toa tilalala toman ngan ei, mumun ga timadmadid. Tilongo babanga be tigera eaba eta mao.
8 Ta Saulus ker tanoeai ga idae, ta imata pal be irangrang ngan igeragera mao. Tota timugamuga ngan ei be tikikisi ibage ta tibada ei ga ila Damaskus.
9 Ta ei idio imata susu irangrang ngan ado tol, be ianean ga iunun danga eta mao.
10 Be ngan tuanga Damaskus, aluagau ede ieda Ananaias imamado. Ei igera danga ede Maron ipasolan pan, ta ilongo Maron ele babanga ikeo pan bedane, "Oe, Ananaias!"
Ta ikeo, "Maron, gau ta eko."
11 Ta Maron ikeo pan, "Dae ta la ngan edap toa tiuato ieda Tutui, ta la ngan luma ton Iudas, ta beta ngan eaba toa ieda Saulus Tarsus aea. Patautene ei ikakado raring.
12 Ngan danga napasolan pan, ei igera eaba ede ieda Ananaias inam idudunga ta idol ibage ga idae ngan ei ngan kadonga imata ga igeragera pade."
13 Be Ananaias ikeo, "Maron, gau nalongo posanga busa ngan eaba toa ne. Ei ikado kadonga papaeamao busa ngan lem panua tututui ngan tuanga Ierusalem.
14 Gid madidnga tenainga ad tisula ei ga inam toa eko ngan eaudnga gid panua sapadua tiraring ga tiuatoato edam."
15 *Be Maron ikeo pan bedane, "Eao la, ngansa eaba toa ne, gau nasio ei ngan paolanga edag ga ila pagid alu padengada ga gid mamaron kapeipei ga gid panua Israel ad pade.
16 *Be gau ga napasolan ei ngan saoa ieieinga manta iuot ngan ei ngan gau edag."
17 Tota Ananaias ila ngan luma toa oa ta idudunga. Idio ta idol ibage ga idae ngan ei ta ikeo, "Oaeg Saulus, Maron Iesus toa iuot pago ngan edap eao nasnasi, isula gau ga nanam pago ngan kadonga matam ga igeragera pade, ga ngan Itautau Tutui iuon lolomeai."

* **9:1:** PA 8.3 * **9:15:** PA 26.2, 6, 27.24, Ro 1.5 * **9:16:** 2Ko 11.23-28

18 Be mole mao, danga mambe ia
inangile itap imata kadloeai ga isu-
lug, ta igeragera pade. Ga kus ta idae
ta ila ibada paliliunga.
19 Idio ta ian pade, ta iura iluai
mulian.

Saulus ipaola posanga ngan tuanga Damaskus

Saulus idio imamado ado eden-
gada toman ngan gid aluagau ngan
tuanga Damaskus.
20 Be mole mao, ila ngan luma
raring aea ta ipaola posanga ngan
Iesus ei Deo Inat.
21 *Ta gid toa ngada oa tikakrik
ngan longonga ele posanga ta ti-
betabeta bedane, “Ei eaba toa ipa-
paeabu ngan gid panua tiraring ga
tiuatoato edaeda toa ne ngan tuanga
Ierusalem na? Ta ngan ipu toaine
inama nene ngan eaudnga gid ga
badanga gid ga tila pagid madidnga
tenainga ad na?”
22 *Be Saulus iura idae ga ila kapei,
ta ipatogran gid Iuda ngan tuanga
Damaskus ta lolod ede ga ede tau
ta irangrang ngan tikoli ele posanga
mao. Ngansa ei ipasolan masaeai tau
mambe Iesus ei Kristus*.

Gid Iuda timan Saulus aea isat, ta iaoa

23 Mole tede ga kus, ta gid Iuda
tirau Saulus aea kisa,
24 be Saulus ilongo mambe tipos-
aposa toa bedaoa ngan ei. Be bong
ga ado, matad isangasanga ei toa led
tuanga aea ala iaoai ngan raunga ei
ga imate.
25 *Be ele aluagau tibada ei bong,
ta tidol ei ngan samare ede, ta tipasil
ei ngan ala toa oa aea baba ede, ta
tipakantutu ei ga isulug ta iaoa ga ila.

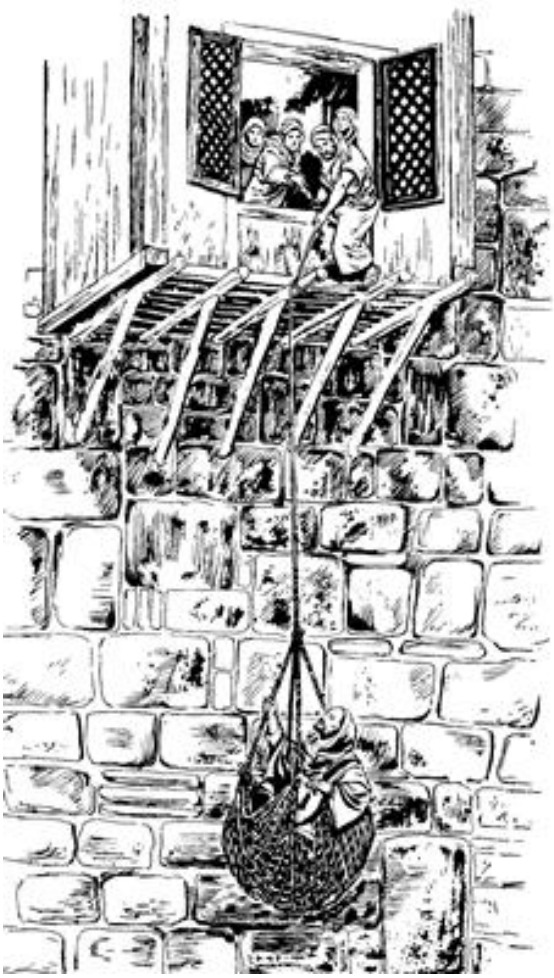

Tipakantutu Saulus ga isulug ta iaoa ga ila.

Saulus ila Ierusalem

26 *Idio ta Saulus ila iuot Ierusalem
ta itoba ngan lupnga toman ngan
gid aluagau, be gid toa ngada oa
timataud ei, ngansa tiadi mambe ei
aluagau tautaunga mao.
27 *Be Barnabas ibada ei ta ital ei
ga ila pagid panua ato ad, ta ininipu
pagid ngan Saulus igera Maron ipos-
aposa pan toa edapeai oa. Ta Barn-
abas ikeo pagid pade ngan Saulus
ipaola posanga matua ngan Iesus
ieda ngan tuanga Damaskus.
28 Tota Saulus iluplup toman ngan
gid ga ilalala alele toman ngan gid
ngan tuanga Ierusalem be iposaposa
matua ngan Maron ieda.
29 Idio ta iposa toman ngan gid
Iuda toa tiposaposa Grik, be aoad

* **9:21:** PA 8.3 * **9:22:** PA 18.28 * **9:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*
* **9:25:** 2Ko 11.32-33 * **9:26:** Gal 1.17-19 * **9:27:** 1Ko 9.1

isokangai ta tiuangga tiloilo edap
ngan raunga ei ga imate.
30 Be Saulus iuaeoae tilongo
mambe tiposaposa toa bedaoa, ta
tital ei ga ila ngan tuanga Sisaria ta
tisula ei ga ila ngan tuanga Tarsus.
31 Tota ngan ado toaiua, gid iaoa
kelede ton Kristus ngan tibur Iudea
ga Galili ga Samaria timado kemi ga
lolod itarui. Be tilolon ngan Deo ta
led kadonga lolo matua aea idae ga
ila kapei. Be Itautau Tutui ipamatua
lolod, ta dabad idae ga ila pade.

Petrus ikado kemi Ainias

32 Be Petrus ilalala alele ngan tibur
toa ngada oa ta ila igera gid panua
tututui toa timamado ngan tuanga
Lida.
33 Be toa eoa igera eaba ede ieda
Ainias. Ei iae ga ibage imate, ta
imanman mul aea ga irangrang ngan
aea rai lima ga tol.
34 Ta Petrus ikeo pan bedane,
"Ainias, Iesus Kristus ikado tinim ga
iuot kemi! Dae ta kop lem moe." Io,
mole mao idae imadid.
35 Ta gid panua busa ngan tuanga
Lida ga tibur Saron tigera ei ta tipul
lolod ga tinasi Maron.

Petrus ipei mulian Tabita ngan ele matenga

36 Be ngan tuanga Iopa, alua-
gau taine ede ieda Tabita imamado.
Edaeda toa ne ngan posanga Grik
tiuato Dorkas. Ei taine kadonga kemi
aea ga ilualua gid panua lululunga
ad.
37 Be ngan ado toaiua, dibala ibada
ei ga imate. Idio ta tipaliliu ipat ta
tidol ei luma iloleai ngan bobo ede
gadae.
38 Be tuanga Lida ienono boloma
ngan tuanga Iopa. Ta gid aluagau
tilongo mambe Petrus imamado toa
eoa, ta tisula panua rua ga tila pan ta
tikeo ga, "Nam manamana pagai."
39 Ta Petrus idae ta ila toman ngan
gid. Idio ta tila tiuot tuangai ta tibada
ei ga ila ngan bobo toa gadae oa.
Ta gid asapsape timadmadid boloma
pan, be titangtang ga tipapasolan ei
ngan gid pononga mamarae ga malo
kemikemi toa Dorkas ikakado ngan
ado toa imamado toman ngan gid
maitne.
40 Idio ta Petrus ikeo ga gid toa
ngada oa manta tila gaot. Be idio ikor
iae ta iraring, be ipul imata ga ila
ngan burua toa oa, ta ikeo, "Tabita,
dae." Io, tota imata pal ta igera
Petrus ta idae imado.
41 Ta Petrus ikisi ibage ta ilua ei
ga idae imadid. Ga kus ta ibaba
gid asapsape ga gid panua tututui
padengada ta ipasolan ei pagid, be
imata bibita.
42 Tota posanga toa ne iuasasa
ngan tibur toa ngada oa ngan tuanga
Iopa, ta panua busa lolod matua
ngan Maron.
43 Be Petrus idio imamado mole
tede ngan tuanga Iopa, toman ngan
eaba ede ieda Saimon toa ibokoboko
ngan roputnga masilau tibur aea
tinid kukul.

10

Anggelo iuot pan Kornilius ta iposa pan

1 Ngan tuanga Sisaria madidnga
paraunga aea* ede togid Rom ieda
Kornilius imamado. Ei imugamuga
ngan panua paraunga ad iaoa ede
toa tiuato Itali ad.
2 Ei gisingada ele luma lolo tilolon
ngan Deo ga lolod matua ngan ei. Be
ikakado mamaron ila pagid panua
lululunga ad ga iraring somisomi ga
ila pan Deo.
3 Be lailai ede boloma ngan ado
imata tol, Deo ipasolan ei ngan
danga ede mambe ianun, ta igera
anggelo ton Deo inam pan ta ikeo,
"Oe, Kornilius."
4 Ta Kornilius imata inono ei, be
imataud ta ikeo, "Maron, madon-
gan?"
Ta anggelo ikeo ga, "Deo imata
nanan lem raring ga lem mamaron

* **10:1:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *madidnga paraunga aea ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.*

ngan gid panua lululunga ad ta igera
lem kadonga toa ne mambe tenainga
ikado ei ga itin igelgel.
5 Toa patautene sula panua etan-
gada ga tila ngan tuanga Iopa ngan
badanga eaba ede ieda Saimon toa
tiuato ei Petrus.
6 Ei imamado pan Saimon ede
pade toa ibokoboko ngan roputnga
masilau itin kukul. Ele luma imad-
madid labiai."

7 Io, anggelo iposa pan bedaoa ga
kus ta itnan ei ga ila. Be ei ibaba ele
paeaeanga rua ga tinam pan toman
ngan ele eaba paraunga aea ede toa
ikakado ele naurata ga ilolo matua
ngan Deo.
8 Ei iaoa inasi pagid ngan danga
toa ngada ne, ga kus ta isula gid ga
tila Iopa.

Deo ipasolan danga ede pan Petrus mambe ianun

9 Arobad ngan ado sae, gid panua
toa Kornilius isula gid oa tilalala ga
tipaboloma tuanga. Be Petrus idae
ga ila luma ipaoeai ta idio iraring.
10 Be pitoreanei ta ikim ian danga
eta, ta idio isangsanga gid panua
tikakado annga maitne. Be mole
mao Deo ipasolan ei ngan danga ede
mambe ianun,
11 ta igera bubur ipokakai, be
danga mambe malo kapei ede
tikaukau imata toa pange oa ta
tipakantutu ga isulug ga inam
tanoeai.
12 Be gadae ngan malo toa oa, gid
masilau toa aed pange imata ede ga
ede timamado, ga gid paria ga mota,
ga man pade.
13 Ta babanga ede ikeo pan be-
dane, "Petrus, dae ta rau gid ta ean."

"Petrus, dae ta rau gid ta ean."

14 *Be Petrus ikeo ga, "Maron, gau
narangrang mao tau! Ngansa mu-
gaeai ga inam, gau naean danga
eta toa aoam ikarara gai ngan mao,
ga danga eta paeamao ngan matam
mao pade."
15 *Be babanga iposa parua aea
pan ta ikeo, "Saoa danga Deo ikeo ga
eine kemi, irangrang ngan eao keo ga
eine paeamao mao."
16 Be kadonga toa ne iuot patol, ga
kus ta malo toa oa idae manmanae
ga ila buburiai.
17 Be Petrus italingalinga ngan
danga toa igera oa ipu madongan.
Be mole mao gid panua toa Kornilius
isula gid oa tibeta ngan Saimon ele
luma ienono sida. Ta tiuot ngan ta
timadmadid ala aea atama iaoai,
18 ta tibaba ga tibeta, "Saimon toa
ieda ede pade Petrus ta imamado?"
19 Be danga toa Petrus igera oa,
ei imata nanan maitne, be Itautau
Tutui ikeo pan bedane, "Ega, panua
tol tiloilo eao.
20 Dae ta sulug pagid ta la toman
ngan gid. Be lolom ede ga ede ngan
mao, ngansa gau nasula gid."
21 Io, Petrus isulug ga ila ta ikeo ga,
"Gau tota eko, gimi ailoilo gau. Be
gimi anama ngan saoa?"
22 Ta tikeo, "Madidnga paraunga
aea Kornilius isula gai. Ei eaba tu-
tui ga ilolon ngan Deo, ta gid Iuda
toa ngada oa tipakuru ngan ei. Be
anggelo tutui ede ikeo pan ngan isula
gai ga anama ngan badanga go ga
la ele lumaeai, ta irangrang ngan

* **10:14:** Wkp 11.1-47, Ese 4.14 * **10:15:** Mk 7.15,19

ilongo saoa posanga eao keo pan
ngan.”
23 Tota Petrus ibada gid ga
tidudunga lumaeai ta timan aea
kaluae.

Petrus ila Kornilius ele lumaeai

Ado sae Petrus gisingada panua
toa tol oa tikakagid ngan lalalanga,
be Petrus iuaeoae edengada Iopa ad
tila toman ngan ei.
24 Idio ta ado sae tiuot Sisaria,
be Kornilius isangasanga gid. Ei
ibaba isobosobo ga iuaeoae motean
ga tinam tiluplup.
25 Idio ta Petrus idudunga ta Ko-
rnilius igera ei, be ikor iae boloma
Petrus iaepuiai ta iraring ga ila pan.
26 *Be Petrus idada ei ga idae ta
ikeo, “Dae madid. Gau eababa pade
mambe eao.”
27 Idio ta tiposaposa, be Petrus
idudunga ta igera panua busa tilu-
plup ga timamado.
28 Ta ikeo pagid, “Gimi aoatai,
gai Iuda lemai apu ikeo ga itu-
tui ngan gai anam aluplup toman
ngan gimi alu padengada mao, ga
anam boloma pagimi mao pade.
Be Deo ipasolan gau mambe gau
narangrang ngan nakeo ga eaba eta
paeamao ngan imata mao, ga iran-
grang ngan naeadi mambe ei iaoa
ikarara gai ngan asokon gid mao
pade.
29 Tota oadla gid panua tinam ngan
badanga gau, be lolog ede ga ede
ngan nanam toman ngan gid mao.
Toa bedaoa ta nabeta gimi, ababa
gau ga nanama ngan saoa?”
30 Ta Kornilius ikeo ga, “Ado tol
ila na, nararing leg lumaeai mambe
lailai pataute ngan ado imata
tol. Be mole mao eaba ede imadid
matageai, be ele danga sisid mil ga
mil tau.
31 Ta ikeo, ‘Kornilius, Deo ilongo
lem raring ga imata nanan lem ma-
maron ngan gid panua lululunga ad.
32 Tota sula panua ga tila Iopa
ngan badanga Saimon toa ieda ede
pade Petrus ga inam. Ei imamado
lumaeai pan Saimon ede pade toa
iboko ngan roputnga masilau tinid
kukul toa labiai oa.’
33 Tota nasula leg panua man-
manae ga tila ngan badanga eao,
ta eine kemi ngan eao nama. Ta
labone, gai toa ngada ne amamado
Deo imatai ngan longonga posanga
toa ngada na Maron ibada pago ngan
keonga pagai.”

Petrus ipaola posanga Kornilius ele lumaeai

34 *Idio ta Petrus ipaola posanga ta
ikeo ga, “Labone naoatai tautaunga
mambe Deo ikado kadonga bagbage
kelede ngan alu eta mao.
35 Be ei itin igelgel ngan panua
ngan alu toa ngada ne toa tilolon
ngan ei ga tikado kadonga tutui.
36 Gimi aoatai ngan posanga toa
Deo iabalan ga ila pagid panua Israel
ad. Eine ato kemi ngan Iesus Kristus,
ei Maron ngan danga toa ngada ne,
be Deo ele kadonga lolo tarui aea
inam pagita ngan eaba tota nena.
37 *Be gimi aoatai ngan gid
kadonga toa iuot Iudea pade. Mata-
mata gid kadonga toa oa iuot ngan
tibur Galili, muriai ngan Ioanes
ipaola posanga pagid panua ngan
badanga paliliunga.
38 *Gimi aoatai mambe Deo isio†
Iesus Nasaret aea ta idol Itautau Tu-
tui ga iura kapei pan. Ta ilalala
alele be ikakado naurata kemikemi
ga ikakado kemi gid panua sapadua
eaba paeamao ipaeabu ngan gid,
ngansa Deo imamado toman ngan ei.
39 “Be gai agera danga toa ngada
ne ei ikado ngan tuanga Ierusalem
ga tibur togid Iuda, ta apamatua aea
posanga. Be gid tipakantutu ei ngan
abei tabala ga imate.

* **10:26:** PA 14.13-15, PM 19.10 * **10:34:** Lo 10.17, Ro 2.11 * **10:37:** Mt 4.12-17 * **10:38:** Mt 3.16, Lu 4.17-21 † **10:38:** Posanga idil toa ne *isio inasi posanga idil ede ngan Grik ipu ga bedane: Deo itok bude ga idae ilaborai ngan sionga ei. Be posanga idil toa ne ipu ede pade eine edaeda toa ne Kristus.* * **10:41:** Lu 24.42-43, PA 1.8

40 Be ngan ado tol aea, Deo ipei
ei mulian ngan ele matenga, ta
ilongean gai edengada ta agera ei.
41 *Panua toa ngada oa tigera
ei mao, be Deo isio gai edengada
motean ta apamatua aea posanga.
Gai aeanean ga aunun toman ngan
ei muriai ngan ele daenga mulian.
42 *Ta ei iposa matua pagai ta apa-
matua aea posanga ga apaola ga ila
pagid panua bedane: Ei eaba toa Deo
isio ngan patutuinga posanga ngan
gid panua toa ngada ne matad bibita
ga gid matemate pade.
43 *Gid panua toa ngada oa
tibabada Deo iaoa tipamatua aea
posanga pade, ta tikeo ga sapadua
lolod matua ngan ei, Deo ga isamum
led kadonga sasat ngan ei ieda."

Gid panua alu padengada ad tibada Itautau Tutui

44 *Petrus iposaposa maitne, be
Itautau Tutui isulug ga idae pagid
panua toa ngada oa tilongolongo
posanga toa oa.
45 Be gid panua Iuda ad‡ toa lolod
matua ngan Iesus ga tinam toman
ngan Petrus, tikakrik ngansa tigera
mambe Deo itok Itautau Tutui ga
idae ngan gid panua alu padengada
ad.
46 *Be tilongo mambe maed ipos-
aposa ngan gid posanga imata ede ga
ede ga tisoasoa Deo ieda.

Tota Petrus ikeo,
47 "Sai ga irangrang ngan ipakala
gid panua toa ne ngan badanga palil-
iunga ngan eau? Ngansa gid tibada
Itautau Tutui lalaede mambe gita
pade."
48 *Tota ikeo ngan gid panua toa oa
manta tibada paliliunga ngan Iesus
Kristus ieda. Idio ta tibeta ei ngan
idio imamado toman ngan gid ngan
ado edengada.

11

Petrus ipalongo iuaeoae Ierusalem ngan gid danga iuot

1 Idio ta gid panua ato ad ga
oaeoaed ngan tibur toa ngada oa
Iudea tilongo mambe gid alu paden-
gada tibada Deo ele posanga.
2 Ta ngan ado toaiua, Petrus ilalala
ga ila Ierusalem, be gid panua toa
tiparpar ngan palunga tiselele ei
3 *ta tikeo, "Eao kamado dudunga
ngan luma togid panua tibada
palunga mao ga ean toman ngan
gid?"
4 Tota Petrus iaoa inasi tutui pagid
ngan danga toa ngada oa iuot ta ikeo,
5 *"Gau namamado ngan tuanga
Iopa ga nararing. Be Deo ipasolan
gau ngan danga ede mambe anunug,
ta nagera danga mambe malo kapei
ede tikaukau imata toa pange oa,
ta tipakantutu ga isulug buburiai ga
inam tutui pagau.
6 Be gadae ngan malo toa oa
nagera gid masilau aed pange imata
ede ga ede, mud ga saksak, ga gid
paria ga mota ga man pade.
7 Be nalongo babanga ede ikeo pa-
gau bedane, 'Petrus, dae ta rau gid ta
ean.'
8 "Be gau nakeo ga, 'Maron, gau
narangrang mao tau. Ngansa mu-
gaeai ga inam, naean danga eta
toa aoam ikarara gai ngan mao ga
danga eta paeamao ngan matam
mao pade.'
9 "Be babanga isulug buburiai ga
inam parua aea ta ikeo ga, 'Saoa
danga Deo ikeo ga eine kemi, iran-
grang ngan eao keo ga eine paeamao
mao.'
10 Be kadonga toa ne iuot patol, ga
kus ta malo toman ngan aea danga
toa ngada oa idae ga iluai mulian
buburiai.
11 "Be mole mao, panua tol tinam
tiuot pagau. Tisula gid Sisaria ga

* **10:42:** PA 17.31, 1Pe 4.5 * **10:43:** Ais 53.5-6, Jer 31.34, PA 2.38 * **10:44:** PA 11.15, 15.8 ‡ **10:45:** Ngan posanga Grik, idil toa ne *gid panua Iuda ad eine ga bedane: gid panua toa tipalu gid.* * **10:46:** PA 2.4, 19.6 * **10:48:** PA 19.5 * **11:3:** PA 10.28, Gal 2.12 * **11:5:** PA 10.9-48

tinam, ta timadid gaot ngan luma toa
namamado ngan oa.
12 Be Itautau Tutui ikeo pagau ta
nala toman ngan gid, be ikeo ga
irangrang ngan lolog ede ga ede mao.
Tota nala, be oaeoaeg toa lima ga
ede ne tila toman ngan gau, ta gain-
gada ala adudunga eaba toa oa ele
lumaeai.
13 Ta ei ipalongo lemai mambe
ei igera anggelo ede imadmadid
boloma pan toa ele lumaeai oa, ta
ikeo pan bedane, 'Sula panua etan-
gada ga tila Iopa ngan badanga Sai-
mon toa tiuato ei Petrus.
14 *Ei ga ipalongo gimi ngan edap
toa Deo ga ibada gimingada lem
luma lolo mulian ngan.'
15 *"Tota nala naposa pagid, be
mole mao Itautau Tutui isulug ga
idae ngan gid lalaede mambe mata-
mata idae ngan gita.
16 *Ta gau matag nanan Maron
ele posanga bedane, 'Ioanes ipaliliu
ngan eau, be gimi ga abada palili-
unga ngan Itautau Tutui.'
17 Deo ibada tenainga toa ne ga ila
pagid lalaede mambe ibada pagita
ngan ado toaiua loloda matua ngan
Maron Iesus Kristus mugaeai. Tota
gau sai ga narangrang ngan na-
paidi Deo ngan saoa danga iuangga
ikado?"
18 *Io, tilongo posanga toa oa ga
kus ta tiselele pade mao, be tisoa Deo
ieda ta tikeo ga, "Tota Deo ilongean
gid alu padengada ga tipul lolod ta
tibada madonga kemi pade!"

Gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Antiok

19 *Ngan ado toa tipamate Stepan
ga tipaieiei gid panua lolo matua ad,
gid busa tiaoa alele. Ta edengada
ngan gid tila Ponisia ga Saiprus ga
Antiok, be tipapaola ato kemi ga ila
pagid Iuda kekelegid.
20 Be panua edengada Saiprus ad
ga Sairini ad tila Antiok ta tiposaposa
pagid alu padengada pade, ta tipaola
ato kemi ngan Maron Iesus.
21 Be Maron iura ienono ngan gid,
ta panua busa tau lolod matua ta
tipul lolod ga tinam pan Maron.
22 *Be gid iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga Ierusalem tilongo ad
posanga toa bedaoa ta tisula Barn-
abas ga ila Antiok.
23 Ta ei inam ta igera Deo ele
kadonga lolo marum aea ienono
ngan gid, ta itin igelgel ga ipamatua
gid toa ngada oa lolod, ta ikeo ga gid
manta matad tutui pan Maron.
24 Barnabas toa ei eaba kemi, ga
ilolo matua tau, ga iuon ngan Itau-
tau Tutui. Ta panua busa tau
tinam tidudunga ngan iaoa kelede
ton Maron.
25 *Idio ta Barnabas itnan gid ta ila
Tarsus ngan ilonga Saulus.
26 Iuot ngan ei ga kus ta ibada ei
ga ila Antiok. Ta gisirua tidio toa
eoa ngan rai dodol ede, be tiluplup
toman ngan gid iaoa kelede ton Kris-
tus ga tipapaoatai ipom kapei. Ta
ngan ado toaiua ngan tuanga Antiok,
eiua matamata ngan tiuato gid alua-
gau ngan edaeda ne Kristien.
27 Be ngan ado toaiua, gid panua
edengada toa tibabada Deo iaoa tit-
nan Ierusalem ga tila Antiok.
28 *Ede ngan gid ieda Agabus.
Ei idae imadid, ta ngan Itautau
Tutui iura, iposa motean ngan
sapanga kapei ga iuasasa ngan tibur
toa ngada oa tanoeai. Ta muriai,
sapanga toa ne iuot ngan ado toaiua
Klodius iman maron kapei Rom aea.
29 Tota gid aluagau kelede kelede
matad inasi led pat ga danga sisid,
ta tirau posanga ngan eabalannga
luanga ga ila pagid oaeoaed ngan
tibur Iudea.
30 *Tota tidol luanga toa oa ga
idae Barnabas ga Saulus bagedeai, ta
tisula gisirua ta tibada ga ila pagid
madidnga ngan iaoa kelede ton Kris-
tus toa eoa.

* **11:14:** PA 16.31 * **11:15:** PA 2.4 * **11:16:** PA 1.5 * **11:18:** PA 13.48, 14.27 * **11:19:** PA 8.1-4
* **11:22:** PA 4.36 * **11:25:** PA 9.30 * **11:28:** PA 21.10 * **11:30:** PA 12.25

12

Erot ipamate Jems ga idol Petrus ngan luma panasnga aea

1 Ngan ado toaiua, maron kapei
Erot iluku panua edengada ngan
iaoa kelede ton Kristus ta iuangga
ipaeabu ngan gid.
2 Tota ikeo ta tiket Ioanes itar kapei
Jems ngan didi ga imate.
3 Be igera mambe kadonga toa ne
ikado ga gid Iuda tinid igelgel, ta
isula ele panua ta tiluku Petrus pade.
Kadonga toa ne iuot ngan ado toaiua
gid Iuda tikado eaneannga ngan Bret
aea Yis Ienono ngan Mao.
4 Tota idol ei ga idudunga ngan
luma panasnga aea ta isio panua
paraunga ad iaoa pange ngan timar-
iala ngan ei. Ngan gid iaoa kelede
kelede toa oa gid panua pangengada
timamado. Ta Erot iuangga isanga
eaneannga Pasova aea ila ga kus, ta
ipamadid ei ngan posanga toa gid
panua matadeai oa.

5 Tota timariala ngan Petrus toa
luma panasnga aea oa, be gid iaoa
kelede ton Kristus urad pakpakia
ngan raring ga ila pan Deo ngan
luanga ei.

Anggelo ibada Petrus ga itnan luma panasnga aea

6 Erot iuangga ipamadid Petrus
ngan ado sae, be ngan bong toaiua,
Petrus ienono rabu ngan panua pa-
raunga ad rua, be tiaud ei ngan sen
rua. Panua paraunga ad paden-
gada timariala ngan luma toa oa aea
atama.

Petrus ienono rabu ngan panua paraunga ad rua.

7 Be mole mao anggelo ton Maron
ila boloma pan, be taranga kapei
itara luma iloleai. Ta anggelo ibage
igal Petrus ikarkare, ta iuaoan ei ga
idae ta ikeo, “Dae manmanae.” Be
mole mao sen toa rua oa blos ngan
ibage ga isulug.
8 Ta anggelo ikeo pan, “Kaukau am
pus ta dol lem su.” Io, Petrus ikado
toa bedaoa ga kus ta anggelo ikeo,
“Dol lem pononga mamarae ta nasi
gau.”
9 Io, anggelo iuot ga ila, ta Petrus
inasi ei, be ei iadi mambe kadonga
toa anggelo ikado ngan ei oa iuot
tautaunga mao. Ei iuangga igera
danga ede Deo ipasolan pan.
10 *Be tilalala ga titnan eaba pa-
raunga aea toa imadid ga imuga oa
ga iuae ede pade, ta tiuot ala aea
atama iaoai. Atama toa oa aen.
Ienono ngan edapmata ila tuangai.
Be imokakai sapaean ngan gisirua,
ta tiuot ga tila. Tota tinasi edap ede
ga tila kautede, be mole mao anggelo
itnan ei ga ila.
11 Tota Petrus imata iualai ta
ikeo, “Labone naoatai tautaunga
mambe Maron isula ele anggelo
ngan badanga gau mulian pan Erot
ibageai ga ngan danga toa ngada oa
gid Iuda tiuangga tikado ngan gau!”
12 Io, iuatai kemi bedaoa ga kus
ta ila Maria ele lumaeai. Maria toa
oa ele gergeu Ioanes, ieda ede pade
Markus. Be toa eoa panua busa tede
tiluplup ga tiraring.
13 Petrus itintin ala toa oa aea
atama, ta taine paeaeanga ede ieda

* **12:10:** PA 5.19

Roda ila ngan aea repenga.
14 Be ilongo Petrus ilinge ta iuatai
ngan ei. Ta itin igelgel kapei ta ilado
ga iluai mulian lumaeai, be ipokaka
atama eta mao. Ila ta ipalongo
gid bedane, “Petrus ta imadmadid
atama iaoai!”
15 Be gid panua toa oa tikeo ga,
“Madongan? Eao mangamanga?”
Be ei iparpar mambe ele posanga
tautaunga, ta tikeo ga, “Kado aea
anggelo ta?”
16 Be Petrus itintin atama maitne,
tota tirepe atama ga matad idae tor
ngan ei ta timatala kapei.
17 Be ei isoa ibage ga idae, ta
ipakoko gid ga mumun. Ga kus ta
iaoa inasi pagid ngan Maron ibada ei
ga itnan luma panasnga aea. Ta ikeo,
“Gimi apalongo Jems* ga oaeoaeda
padengada ngan danga toa ne.” Idio
ta itnan gid ta ila ngan tibur ede
pade.
18 *Be gaisala ngan ado sae, gid
panua paraunga ad led tograinga
kemi mao, ngansa tiuatai ngan saoa
danga toa iuot ngan Petrus oa mao.
19 Be Erot ikeo ga tisalusalu ngan
ilonga ei. Ga mao, ta ibeta nanan gid
panua paraunga ad toa oa. Ga kus ta
ikeo ga gid manta timate.

Erot ele matenga

Idio ta Erot itnan tibur Iudea ta ila
imamado ngan tibur Sisaria.
20 Be ei ilolo bake tau ngan gid
panua Tair ga Saidon ad. Ta ado ede
gid tilup kelede ga tila pan. Be tikado
ga ele madidnga ede ieda Blastus
ilolo kelede ngan led posanga. Ma-
didnga toa oa imariala ngan maron
kapei Erot ele mul enonga aea. Be
gid tikim maron kapei ilolo itarui
mulian ngan gid, ngansa gid ad an-
nga inaganagam ele tiburiai ga ila
pagid.
21 Idio ta Erot isio ado ede ngan
kadonga ele posanga ila pagid, ta
idol ele sogonga maron aea ta idio
imado ngan ele mul patutuinga
posanga aea. Tota ikado ele posanga
ga ila pagid.
22 Idio ta gid ipom tingangar ta
tikeo ga, “Eine deo ede ta iposaposa,
be eababa mao!”
23 *Be mole mao anggelo ton
Maron irau ei, ngansa ei isoa Deo
ieda mao. Tota motamota tianean
imogal ga imate.
24 *Be Deo ele posanga iuasasa ga
ilalala ga ila.
25 *Idio ta Barnabas ga Saulus
tipasala led naurata ngan talnga lu-
anga ga ila pagid Ierusalem, ga kus ta
tiluagid mulian. Be tibada Ioanes toa
ieda ede pade Markus ga ila toman
ngan gid.

13

Tisula Barnabas ga Saulus ngan kadonga Deo ele naurata

1 Be ngan iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga Antiok, panua eden-
gada tibabada Deo iaoa ga panua
paoatainga ad timamado. Edad ga
bedane: Barnabas, ga Simeon toa
ieda ede pade Niger, ga Lusius eaba
toa Sairini aea, ga Manain toa ei
madidnga kapei Erot iuae, ga Saulus
pade.
2 *Idio ta tikakado raring ga tiplese
annga, be Itautau Tutui ikeo ga, “Gau
nakim gimi adol Barnabas ga Saulus
ga tidio rol, ta irangrang ngan tikado
naurata toa nababa gisirua ngan.”
3 *Io, tiplese annga ga tiraring
ga kus ta tidol baged ga idae ngan
gisirua, ta tisula gid ga tila.

Barnabas ga Saulus tipaola ato kemi ngan inu Saiprus

4 Itautau Tutui isula Barnabas ga
Saulus ga tila, ta tisulug ga tila Selu-
sia. Ta toa eoa tidae ngan oaga ede
ila ngan inu Saiprus.
5 *Tila tidudunga ngan tuanga
Salamis ta tipapaola Deo ele posanga

* **12:17:** Jems toa ne Ioanes itar kapei oa mao. Ei Erot irau ga imate o. Be Jems toaine ei Iesus itar kakau. * **12:18:** PA 5.22-24 * **12:23:** Dan 5.20 * **12:24:** Ais 55.11 * **12:25:** PA 11.29-30, 15.37 * **13:2:** PA 9.15 * **13:3:** PA 6.6 * **13:5:** PA 12.12, 15.39

ngan gid luma raring aea togid Iuda,
be Ioanes Markus ilualua gisirua.
6 Idio ta tila ngan inu aea tibur
toa ngada oa ga ila irangrang ngan
tuanga Papos. Ta toa eoa tigera
eaba Iuda aea ede ieda Bariesus. Ei
eaba ede borou aea be ipakaka ngan
badanga Deo iaoa.
7 Somisomi imamado toman ngan
tibur toa oa aea madidnga kapei ieda
Sergius Paulus. Sergius Paulus toa
ei ele oatainga kemi ta ibaba Barn-
abas ga Saulus ga tinam pan, ngansa
iuangga ilongo Deo ele posanga.
8 Be eaba toa borou aea oa (ieda
ede pade Elimas ngansa ieda ipu
mambe Eaba Borou aea), ei iuangga
ipaeabu ngan gisirua led naurata ga
ipaidi madidnga kapei ta irangrang
ngan ilolo matua ngan Iesus mao.
9 Be Saulus toa ieda ede pade
Paulus, iuon ngan Itautau Tutui ta
imata inono ei
10 ta ikeo, "Eao gergeu ton eaba
paeamao! Lolom iuon ngan aleburo
ga pakakanga imata ede ga ede. Saoa
danga itutui, eao man aea isat. Somi-
somi papaeabu ngan Maron ele edap
tututui. Be eao rangrang ngan tnan
lem kadonga toa na mao?
11 *Be ega, Maron igaga ibage ga
idae ngan panasnga go, ta eao ga
matam ikila kauteta, ta irangrang
ngan eao gera ado imata mao."
Be mole mao igera danga ede
mambe gagau ga dodom kapei irobi
ei, be idabdab alele ga iloilo panua
ngan kisinga ibage ga timugamuga
ngan ei.
12 Io, madidnga kapei igera be-
daoa ta ilolo matua ngan Maron, be
imatala kapei ngan ele paoatainga.

Tipaola posanga ngan tuanga Antiok toa ienono ngan tibur Pisidia

13 *Idio ta Paulus masin tidae
oagaeai ga titnan Papos ta tila
tidudunga ngan tuanga Perga
ngan tibur Pampilia. Be toa eoa
Ioanes itnan gisirua ta iluai mulian
Ierusalem.
14 Idio ta titnan Perga ga tila ngan
tuanga Antiok* ngan tibur Pisidia.
Be ngan Ado Earainga aea tidudunga
ngan luma raring aea ta tidio timado.
15 Gid panua tiuato Deo ele laulau
apu aea ga laulau togid panua
tibabada Deo iaoa ga kus, ta gid
madidnga ngan luma raring aea
tipaoen posanga ga ila pagid ta tikeo,
"Oaeoaemai, oangga lemi posanga
eta ngan pamatuanga gid ipom lolod,
ta aposa ngan."
16 Io, Paulus idae ta isoa ibage
ngan pakokonga gid ga mumun, ga
kus ta ikeo, "Gimi arangaranga Israel
ami ga gimi panua alu padengada
ami toa alolon ngan Deo, alongo leg
posanga.
17 *Deo togita Israel isio tibutibuda.
Be ngan ado toa timamado Isip
mambe panua patpatnga ad, ei ikado
dabad ga idae ga ila kapei. Ga kus ta
ipasolan iura kapei ta ibada gid ga
titnan tibur toa oa.
18 *Ta ngan tibur modamodanga,
ibisibisi led kadonga imata ede ga
ede irangrang ngan rai sangaul
pange, be ilolo bake ngan gid
manmanae mao.
19 *Ga kus ta ipaeabu ngan gid
alu lima ga rua ngan tibur Kenan
ta ibada tano togid ga ila pagid
tibutibuda ga tiuot tano itamatama.
20 *Kadonga toa ngada ne iuot
ngan rai buno pange sangalima
(450).
"Idio ga muriai ta Deo isio gid
madidnga ga timugamuga ngan ele
panua ga ila irangrang ngan Samuel
ele otnga, eaba toa ibada Deo iaoa.
21 *Be ngan ado toaiua, tibeta ei
ngan dolnga ad maron kapei eta ga
imuga ngan gid, ta Deo isio Saul toa
Kis inat ngan lum pan Benjamin. Ta

* **13:11:** PA 9.8 * **13:13:** PA 15.38 * **13:14:** Tuanga rua edad Antiok. Ede ienono ngan tibur kapei Siria (gera posanga ngan PA 13.1 ga 14.6), be ede pade ga oaine ienono ngan tibur kapei Pisidia. * **13:17:** IM 1.7, 6.6, 12.51 * **13:18:** Nam 14.34, Lo 1.31-32 * **13:19:** Lo 7.1, Jos 14.1 * **13:20:** Het 2.16, 1Sml 3.20 * **13:21:** 1Sml 8.5, 19, 10.20-24 * **13:22:** 1Sml 13.14, 16.12, Sng 89.20

ei iman ad maron kapei ga irangrang
ngan rai sangaul pange.
22 *Be Deo isuk ei ga ila ga kus ta
idol Devit ga iman ad maron kapei.
Be ikado posanga kemi ngan ei be-
dane, ‘Gau nagera Devit, Iesi inat, ei
eaba toa inasnasi gau lolog. Ta ei
ga ikado danga toa ngada ne mambe
nakim.’
23 *“Be ngan eaba toa ne itub-
tub, Deo isula ede ngan gid, ieda
Iesus, ngan badanga gid Israel mu-
lian mambe iposa tautaunga ngan.
24 *Be mugaeai ngan ele namanga,
Ioanes iuot ta ipaola posanga ngan
gid panua Israel manta tipul lolod ga
tibada paliliunga.
25 *Io, Ioanes iuangga ipasala ele
naurata be ikeo ga bedane, ‘Gimi
aoangga gau sai? Gau eaba toa gimi
asangasanga ne mao. Be ega, eaba
ede ga inam muriai ngan gau. Ei
ieda kapei tau ngan gau, ta irangrang
ngan napola ele su aea oaro mao.’
26 “Gimi Abraam itubtub ga gimi
panua alu padengada ami toa alolon
ngan Deo, gimi oaeoaeg toa ngada
ne alongo leg posanga. Ato toa ikeo
ngan badanga gita mulian ne, eine
Deo iabalan ga inam pagita.
27 Be gid panua Ierusalem ad ga
ad madidnga tiuatai kemi ngan eaba
toa ne mao. Tiadi mambe ei eaba
toa ibada gid mulian oa mao. Somi-
somi ngan Ado Earainga aea, tiua-
toato laulau togid panua tibada Deo
iaoa, be matad nanan led posanga
mao. Tota tirau posanga ngan panas-
nga ei. Be ngan kadonga toa ne
tiparangrang Deo ele posanga.
28 *Tiuot ngan ipu eta ngan raunga
ei ga imate mao, be tibeta Pailat ngan
pamatenga ei.
29 *Io, tiparangrang Deo ele
posanga toa ngada oa ngan ei ga kus
ta tibada ipat ga isulug ngan abei
tabala, ta tidol dengaeai.
30 Be Deo ipei ei mulian ngan ele
matenga.
31 *Ta ngan ado busa, ei iuotot
pagid panua toa tilalala toman ngan
ei Galili ga tila Ierusalem. Ta labone
gid panua toa ne tipamatua aea
posanga ga ila pagid ipom.
32 “Ato kemi toa Deo iposa tau-
taunga pagid tibutibuda ngan, tota
gai apaola ga ila pagimi.
33 *Ngan peinga Iesus mulian
ngan ele matenga, Deo iparangrang
posanga tautaunga toa ikado pagid
tibutibuda ga inam irangrang ngan
gita labone. Eine lalaede mambe
Laulau Baunga aea, aea baunga rua
aea ikeo ngan ga bedane,

“ ‘Eao gau Natug.
Labone naot eao Tamam.’

34 *Deo ipei ei mulian ngan ele
matenga, ta irangrang ngan iluai
mulian ga ibuda dengaeai pade
mao, be ikado posanga motean ngan
kadonga toa ne ga bedane,

“ ‘Gid posanga tutui toa gau Deo
naposa tautaunga pan Devit
ngan, toa gimi arangrang
ngan lolomi matua ngan, gau
ga nakado ga iuot tautaunga
pagimi.’

35 *Tota Devit ikeo ngan baunga ede
pade ga bedane,

“ ‘Lem Eaba Tutui, eao ga longean
ipat ga idio ibuda mao.’

36 “Be Devit, ngan ado toaiua ei
imamado, ei ikakado Deo ele nau-
rata ga inasnasi ele kimnga. Ga kus
ta imate ga titaian ei ngan denga
togid itubtub, ta ipat ibuda.
37 Be eaba toa Deo ipei mulian
ngan ele matenga, ei ibuda mao.
38 “Tota oaeoaeg, nakim gimi
aoatai kemi ngan posanga toa gai
apaola ga ila pagimi ga bedane:
Ngan eaba toa ne ele naurata,

* **13:23:** 2Sml 7.12-16 * **13:24:** Mt 3.1-2 * **13:25:** Ins 1.20,27 * **13:28:** Mt 27.22-23 * **13:29:** Mt 27.59-60 * **13:31:** PA 1.3,8 * **13:33:** Sng 2.7 * **13:34:** Ais 55.3 * **13:35:** Sng 16.10

Deo irangrang ngan isamum lemi kadonga sasat. Apu ton Moses irangrang ngan isamum lemi kadonga sasat mao, ga irangrang ngan aot tutui Deo imatai ngan aea nasinga mao pade.

39 *Be eaba toa ne isasamum kadonga sasat togid sapadua lolod matua ngan ei, ta ikado ga tiuot panua tututui Deo imatai.

40 Tota agabit kemi, ngan kado ta posanga togid panua tibada Deo iaoa iuot tautaunga ngan gimi bedane,

41 *“ ‘Gimi panua toa aoami ibiubiu somisomi,
agera ga akakrik, ga kus ta amukuru,
ngansa gau ga nakado naurata ede ngan ado toa gimi amamado.
Ta oangga eaba eta iposa pagimi motean ngan,
irangrang ngan aeadi ei mao.’ ”

42 Io, Paulus ga Barnabas titnan luma raring aea ga tiuot, be gid panua tibeta matua gisirua ngan tiluagid mulian ngan Ado Earainga aea ede pade ngan paolanga posanga toa ne pade.

43 Idio ta ipom tibilin ga tila, be gid Iuda ga gid panua toa tipul gid ga tinasi raring togid Iuda, gid busa tibalil ngan Paulus ga Barnabas ta tinasi gid. Ta gisirua tikado posanga matua ngan gid manta tidio timamado ngan Deo ele kadonga lolo marum aea.

44 Be ngan Ado Earainga aea toa ede pade oa, ipom toa ngada oa tuangai ad tinam tiluplup ngan longonga Maron ele posanga.

45 Be gid Iuda tigera gid ipom kapei, ta lolod paeamao ta tiselele Paulus ele posanga ga tipaeabu ngan ieda.

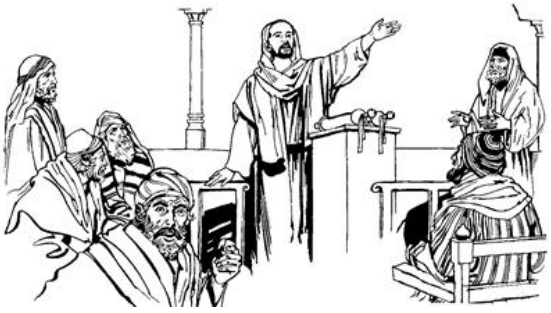

Gid Iuda lolod paeamao ta tiselele Paulus ele posanga.

46 *Be Paulus ga Barnabas tiposa matua ta tikeo, “Gai manta akado Deo ele posanga ga ila pagimi matamata, be gimi apul murimi ngan. Gimi apasolan mambe tinimi ngan badanga madonga kemi somisomi aea mao. Tota gai ga atnan gimi ta ala pagid alu padengada.

47 *Ngansa Deo iposa matua pagai bedane,

“ ‘Gau nadol eao ga ot taranga ngan gid alu padengada,
ta eao ga bada ato ila pagid tuanga toa ngada ne ga irangrang ngan tano idigedigeai, ngan saoa danga nakado ngan badanga gid mulian.’ ”

48 Io, gid panua alu padengada ad tilongo bedaoa ta tinid igelgel ga tilolon ngan Maron ele posanga. Be gid panua sapadua toa Deo isio gid motean ngan badanga madonga kemi somisomi, gid lolod matua ngan ele posanga.

49 Be Maron ele posanga iuasasa ga ila ngan tibur toa ngada oa.

50 Be gid taine toa edad kapeipei ga tinasnasi raring togid Iuda, ga gid arangaranga toa timugamuga ngan tuanga toa oa, gid Iuda tipamasmasi lolod, ta timuga ngan paieieinga Paulus ga Barnabas ta tisere gisirua ga titnan led tibur.

51 *Be gisirua tisile aed aea kangkanga ga idio pagid ta iman

* **13:39:** Ro 10.4 * **13:41:** Hab 1.5 * **13:46:** PA 3.26, 18.6 * **13:47:** Ais 49.6 * **13:51:** Mt 10.14, PA 18.6 † **13:51:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid.

kilala ngan paoatainga gid†. Ga kus
ta tila ngan tuanga Aikoniam.
52 Be gid aluagau lolod iuon ngan
Itautau Tutui ga tinid igelgel.

14

Paulus ga Barnabas tipaola posanga ngan tuanga Aikoniam

1 Ngan tuanga Aikoniam Paulus
ga Barnabas tinasi kadonga lalaede
mambe tikakado somisomi ta
tidudunga ngan luma raring aea
togid Iuda. Be tipaola posanga kemi
tau, ta panua busa Iuda ad ga alu
padengada ad lolod matua ngan.
2 Be gid Iuda padengada toa tinid
ngan posanga toa oa mao ga lolod
matua ngan mao, tipamasmasi gid
alu padengada lolod ta titolatola
ngan gid panua lolo matua ad.
3 *Tota gisirua tidio toa eoa mole
tede, be tikakado posanga matua
ngan Maron ele kadonga lolo marum
aea. Be Maron ipamatua led posanga
toa oa ta ilongean uisinga iuotot
ngan gisirua baged ta iman kilala.
4 Be panua ngan tuanga toa oa
timapoga. Edengada tinasi gid Iuda,
be padengada tinasi gid panua ato
ad.
5 *Be ngan ado toaiua, gid Iuda
toman ngan ad madidnga ga gid
panua alu padengada ad tirau
posanga ngan paieieinga gisirua ta
tiuangga tirau gid ngan pat.
6 Be gisirua tilongo posanga toa
oa ta tiaoa ga tila ngan tibur kapei
Likonia, ngan tuanga Listra ga Derbe
ga Likonia aea tuanga padengada
gereirei.
7 Ta tipapaola ato kemi toa eoa.

Barnabas ga Paulus tipaola posanga ngan tibur Likonia

8 Be ngan tuanga Listra, eaba ede
iae imate imamado. Itna ipopo ei toa
bedaoa, ta mugaeai ga inam, iran-
grang ngan ilalala mao.
9 Ei ilongo Paulus iposaposa, be
Paulus imata inono ei ta igera
mambe ei ilolo matua ta irangrang
ngan ibada keminga.
10 Ta Paulus ibaba kapei ga ila pan
ta ikeo, “Dae madid ngan aem.” Io,
tota idug ga idae ta ilalala alele.
11 *Gid ipom tigera danga toa
Paulus ikado, ta tingangar ngan
posanga togid Likonia bedane, “Gid
deo tipul gid ga timan eababa ta
tinam pagita!”
12 Be tidol deo Sus ieda ga idae
ngan Barnabas, be deo Ermes ieda
idae ngan Paulus ngansa ei imuga-
muga ngan posanga.
13 Be deo Sus ele luma raring
aea ienono ngan tuanga aea edap-
mata. Ta ele eaba tenainga aea
ibada bulmakao arangaranga ga itul
gid saroinga ga ila kaponga mambe
nakala, ta ibada ga inam toa tuanga
aea ala iaoai, ngansa ei gisingada
ipom tiuangga tikado tenainga ga ila
pagisirua.
14 Be gid panua ato ad Barnabas ga
Paulus tilongo toa bedaoa ta titaka
led pononga mamarae, ta tilado ga
tidudunga ipom lolodeai, ta tingan-
gar kapei
15 *ta tikeo, “Lemai panua, ika-
mado ga akado toa bedane? Gai
eababa mambe gimi pade! Be gai
apaola ato kemi ila pagimi ngan gimi
manta atnan gid danga papaeamao
toa ne ta apul lolomi ga ala pan Deo
toa imamado somisomi. Ei ikado
bubur ga tano ga tad ga danga toa
ngada ne ienono ngan.
16 *Mugaeai ga inam, ei ilongean
gid alu toa ngada ne ga tinasi saoa
edap tikim.
17 *Be ei ikado gid kilala toa ipa-
solan gid panua ngan ei sai. Ei ikado
kemi pagimi ta ikado aoara ga itap
mariambai ga isulug ngan luanga
gimi, be ikado annga ga itautau ngan
aea laoe ta ikado ga aeanean ga itara
gimi ga tinimi igelgel.”
18 Io, Paulus iposa bedaoa, be mao.
Kulupu tau ngan ei, be ipakoko gid

* **14:3:** Mk 16.20, Ibr 2.4 * **14:5:** PA 14.19 * **14:11:** PA 28.6 * **14:15:** Sng 146.6, PA 10.26
* **14:16:** PA 17.30 * **14:17:** Jer 5.24

ipom ta tikado tenainga ga ila pagisirua mao.

19 *Be gid Iuda edengada titnan Antiok ga Aikoniam ga tinam ta tidada gid ipom ngan posanga, ta tiraurau Paulus ngan pat. Ila ga tiadi mambe ei imate, ta tidada ei ga ila gaot ngan tuanga.

Tiraurau Paulus ngan pat.

20 Be gid aluagau tibalil ngan ei ga kus ta idae imadid ta iluai mulian ga ila tuangai. Be ngan ado sae, ei ga Barnabas tila ngan tuanga Derbe.

Paulus ga Barnabas tipamatua panua lolod

21 Gisirua tipaola ato kemi ngan tuanga Derbe ta tikado panua busa ga tiuot aluagau ton Iesus. Ga kus ta tiluagid mulian ngan tuanga Listra ga Aikoniam ga Antiok.

22 *Be tipapamatua gid aluagau lolod, ta tiposa matua pagid ngan lolod imulmuli ngan Iesus. Ta tikeo ga, "Gita taoangga tadudunga ngan madonga Deo ibageai, be manta tabisi ada kadonga kulupulupu imata ede ga ede."

23 Io, tisio gid madidnga ga timugamuga ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga kelede kelede, ga kus ta tiplese annga ga tiraring ngan dolnga gid ga tidae Maron ibageai toa lolod matua ngan ei.

Barnabas ga Paulus tiluagid mulian led tuangai Antiok ngan tibur Siria

24 Idio ta tilalala ga tila ngan gid tuanga ngan tibur Pisidia, ga kus ta tila ngan gid tuanga Pampilia aea.

25 Tipaola posanga ngan tuanga Perga ga kus ta tisulug ga tila ngan tuanga Atalia.

26 *Toa eoa tidae ngan oaga ta tiluagid mulian led tuangai Antiok. Ngan tuanga Antiok toa oa, mugaeai gid oaeoaed tidol gisirua ga tidae Deo ibageai ngan ilolo marum ngan gisirua ta tikado naurata toa pataut-ene tipasala.

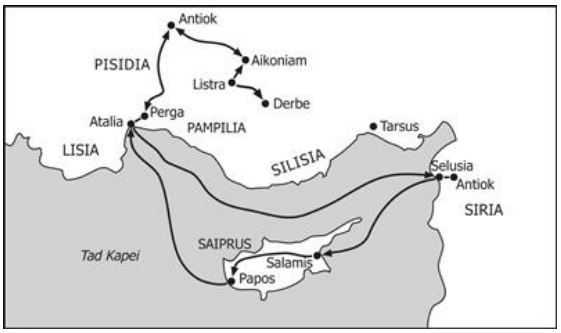

Paulus ga Barnabas led lalalanga matamata aea

27 *Tinam tiuot toa eoa, ta tipaluplup gid iaoa kelede ton Kristus ta tipalongo gid ngan danga toa ngada oa Deo ikado ga iuot ngan gisirua baged, ga ngan Deo isaoa edap ngan gid alu padengada ta lolod matua ngan Iesus.

28 Ta tidio toa eoa mole tede toman ngan gid aluagau.

15

Gid iaoa kelede ton Kristus tiluplup Ierusalem ngan patutuinga posanga

1 *Idio ta panua edengada titnan Iudea ta tisulug ga tila ngan tuanga Antiok, be tipapaoatai gid oaeoaed ngan iaoa kelede ton Kristus bedane, "Gimi manta anasi nasinga ton Moses ta abada palunga. Oangga mao, irangrang ngan Deo ibada gimi mulian mao."

2 *Be posanga toa ne ikado ga Paulus ga Barnabas aoad isokangai kapei toman ngan gid. Tota gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Antiok tisio Paulus ga Barnabas toman ngan led panua padengada ngan tila Ierusalem. Tila pagid panua ato ad

* **14:19:** PA 17.13, 2Ko 11.25 * **14:22:** PA 15.32, 1Te 3.3 * **14:26:** PA 13.1-2 * **14:27:** PA 15.4,12
* **15:1:** Gal 5.2 * **15:2:** Gal 2.1

ga gid madidnga ngan patutuinga posanga toa ne.

3 Gid iaoa kelede ton Kristus tisula gisirua ga tila, be edapeai, tila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tibur Ponisia ga Samaria ta aoad inasi pagid ngan gid panua Iuda ad mao tipul lolod ga tinam pan Iesus. Ta posanga toa ne ikado ga oaeoaed toa ngada oa tinid igelgel kapei.

4 *Tinam tiuot Ierusalem ga kus ta gid iaoa kelede ton Kristus, ga gid panua ato ad, ga gid madidnga tinid igelgel ngan badanga gid. Be gisirua tipalongo gid ngan saoa danga Deo ikado ga iuot ngan baged.

5 Be Parisi edengada toa lolod matua ngan Iesus timamado rabu ngan gid pade. Timadid ta tikeo, "Oangga gid panua Iuda ad mao tikeo ga tiuot Kristien, manta taposa matua pagid ta tibada palunga ga tinasi apu ton Moses."

6 Io, tota gid panua ato ad ga gid madidnga tila tiluplup ngan patutuinga posanga toa ne.

7 *Tiposa mole ngan ga kus, ta Petrus idae imadid ta ikeo pagid bedane, "Oaeoaeg, gimi aoatai, mugaeai Deo isio gau rabu ngan gimi ngan paolanga ele ato kemi ga ila pagid panua Iuda ad mao, ta tilongo ga lolod matua ngan.

8 *Be Deo iuatai ngan panua kelede kelede lolod. Ei ibada Itautau Tutui pagid lalaede mambe ibada pagita mugaeai, ta ngan kadonga toa ne ipasolan mambe ei itin igelgel ngan badanga gid mulian pade.

9 Ei ikado kadonga bagbage kelede rabu ngan gid ga gita mao. Ele kadonga lalaede mon. Lolod matua ngan ei, ta ngan kadonga toa ne ei isamum lolod aea muk ga ila.

10 *Tota labone ikamado ga aoangga atoba Deo ta adol apu mambe danga kulupu ga idae Iesus ele aluagau kepedeai? Apu toa ne, tibutibuda ga gita pade tarangrang ngan tanasnasi tautaunga mao.

11 *Be ngan Maron Iesus ele kadonga lolo marum aea, ilua gita ta loloda matua ngan ei, ta ibada gita mulian lalaede mambe gid pade."

12 Io, Petrus iposa bedaoa ga kus ta gid toa ngada oa mumun ga tilongo Barnabas ga Paulus aoad inasi ngan gid uisinga ga kilala toa Deo ikado ga iuotot ngan baged rabu ngan gid panua toa Iuda ad mao.

13 Gisirua tiposa ga kus ta Jems ikeo bedane, "Oaeoaeg, alongo leg posanga.

14 Saimon Petrus ikeo pagita ngan Deo imata bada gid alu padengada, ta ibada edengada ngan gid ga tiuot ei ele panua ta idol ieda ga idae ngan gid.

15 Be kadonga toa ne eine lalaede mambe posanga toa gid panua tibada Deo iaoa tibode ga bedane,

16 *" 'Maron ikeo, "Gid iaoa kelede
ton Devit led mul maron aea
eine mambe palata ede grum
ga isulug.
Be muriai gau ga naluagau mu-
lian ta napagun ga idae mu-
lian pade.
Be palata toa ne aea danga sisid
papaeamao,
eine ga nakado ga iuot pau pade.
17 Toa bedaoa ta gid panua tipul lolod
maitne ga gid alu padengada
toa nadol edag ga idae ngan
gid,
eine ga tiloilo Maron.
Maron toa ikado kadonga toa ne,
eine ikeo toa bedaoa."
18 Mugaeai tau ga inam, gid
danga toa ne ienono masaeai.'

19 "Tota gau nakeo ga kemi ngan tanasi ga bedane: Gid alu padengada toa tipul lolod ga ila pan Deo, irangrang ngan takado kulupu ngan gid mao.

* **15:4:** PA 14.27 * **15:7:** PA 10.1-43 * **15:8:** PA 10.44, 11.15 * **15:10:** Mt 11.30, Gal 3.10
* **15:11:** Gal 2.16, Ep 2.5-8 * **15:16:** Amo 9.11-12 * **15:20:** IM 34.15-17, Wkp 17.10-16

20 *Be kemi ngan tabode laulau ga
ila pagid ta takeo ga irangrang ngan
tian annga eta titenai ga ila pagid
deo pakakanga ad mao, ga tikakado
kadonga arala mao, ga tian masilau
eta tikaukau igagal ga imate oa mao,
ga tian masilau eta sing ienono ngan
mao pade.
21 Ngansa mugaeai tau ga inam,
panua tipapaola Moses ele apu ga
tiuatoato somisomi ngan Ado Ear-
ainga aea gadudunga ngan gid luma
raring aea ngan tuanga ga tuanga."

Tibode laulau ga ila pagid panua lolo matua ad ngan gid alu padengada

22 Gid panua ato ad ga gid madid-
nga toman ngan gid iaoa kelede toa
ngada oa ton Kristus tirau posanga
ngan sionga panua rua ngan gid, ta
tisula gisirua ga tila Antiok toman
ngan Paulus ga Barnabas. Ede ngan
gid eine Iudas toa ieda ede pade
Barsabas, ga ede pade eine Sailas.
Gisirua timan madidnga rabu ngan
oaeoaed.
23 Tidol laulau ede ga idae gisirua
bagedeai, aea posanga ga bedane:

Gai panua ato amai ga gai ma-
didnga, gai gimi oaeoaemi ngan
iaoa kelede ton Kristus.
Gai abode laulau toa ne ga ila
pagimi oaeoaemai ngan gid alu
padengada ngan tuanga Antiok ga
Siria ga Silisia.

Ado kemi ila pagimi.

24 Gai alongo posanga ede
mambe panua edengada ngan gai
tila pagimi, ta led posanga ikado ga
lolomi ede ga ede tau. Be gai asula
gid ngan kadonga toaine mao.
25 Tota gai lolomai kelede ta arau
posanga ngan sionga panua rua ta
asula gid ga tila pagimi toman ngan
oaeoaemai Barnabas ga Paulus toa
akim gid tau.
26 Barnabas ga Paulus toa,
gisirua tilongean gid mulian be
timataud mao ngan kadonga
posanga ngan ada Maron Iesus
Kristus ieda.
27 Tota gai asula Iudas ga Sailas
ga tila pagimi, ta gid ga tikado
posanga pagimi ngan aoad ta tipa-
matua laulau toa ne aea posanga.
28 *Posanga toa ne eine kemi
ngan Itautau Tutui imata ga ngan gai
matamai pade. Posanga ga bedane:
Irangrang ngan gai adol apu kulupu
eta ga idae ngan gimi mao. Be gai
akeo ga gimi manta anasi posanga
pidaede ga bedane:
29 Irangrang ngan gimi aean
masilau eta titenai ga ila pagid deo
pakakanga ad mao, ga aean masilau
eta ising ienono ngan mao, ga aean
masilau eta tikaukau igagal ga imate
oa mao, ga akado kadonga arala mao
pade. Oangga ala aluai ngan gid
kadonga toa ne, eine kemi. Lemai
posanga tota tedane.

Gimi adio kemi.

30 Io, gid iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga Ierusalem tisula gid ga
tila. Ta tisulug ga tila Antiok. Be toa
eoa tipaluplup gid iaoa kelede ton
Kristus ta tibada laulau toa oa ga ila
pagid.
31 Tiuato ta tinid igelgel ngan aea
posanga ga ipamatua lolod.
32 Be Iudas ga Sailas toa, gisirua
pade tibabada Deo iaoa ta tikado
posanga busa ngan pamatuanga
oaeoaed lolod.
33-34 Gisirua timamado mole tede
ga kus, ta oaeoaed tisula gisirua
toman ngan posanga lolo tarui aea.
Ta tiluagid ga tila pagid panua toa
tisula gid mugaeai.*
35 Be Paulus ga Barnabas tidio An-
tiok, ta gisingada panua busa pade
tikakado paoatainga ngan Maron ele
posanga ga tipapaola ato kemi.

* **15:28:** Mt 23.4 * **15:33-34:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: 34 *Be Sailas ipul ilolo ta irau posanga ngan idio toa eoa.*

Paulus ga Barnabas lolod kelede mao

36 Ado edengada ila ga kus ta
Paulus ikeo pan Barnabas be-
dane, “Taluagita mulian ta tagera
oaeoaeda ngan tuanga ga tuanga
toa mugaeai tapapaola Maron ele
posanga ga ila pagid, ta tagera led
madonga madongan.”
37 *Ta Barnabas ilongo, be ikim
ibada Ioanes toa ieda ede pade
Markus ga ila toman ngan gid.
38 *Be Paulus ikeo ga, “Eaba toa
ne mugaeai itnan gitarua ngan tibur
Pampilia ta ikado naurata toa ne
toman ngan gita mao. Tota iran-
grang ngan tabada ei ga inam toman
ngan gita labone mao.”
39 Io, aoad isokangai ga ila ga ila
ga kus ta gisirua titnan ngan gid.
Barnabas ibada Markus ta gisirua
tidae ngan oaga ede ta tila ngan inu
Saiprus.
40 Be Paulus isio Sailas. Ta gisirua
tiuangga tila, be oaeoaed tikeo pag-
isirua bedane, “Maron ele kadonga
lolo marum aea ila toman ngan
gimirua.”
41 Paulus ga Sailas tilalala ga tila
ngan tibur Siria ga Silisia be tipapa-
matua gid iaoa kelede ton Kristus.

16

Timoti ila toman ngan Paulus ga Sailas

1 *Paulus inam iuot ngan tuanga
Derbe ga kus ta ila ngan tuanga Lis-
tra. Be toa eoa aluagau ede ieda
Timoti imamado. Itna Iuda aea ga
ilolo matua ngan Iesus, be itama Grik
aea.
2 *Gid oaeoaed ngan tuanga Listra
ga Aikoniam tipakuru ngan ei.
3 Paulus ikim eaba toa ne ila toman
ngan gid ta ibada ei ga ipalu ei,
ngansa gid Iuda ngan tibur toa oa
tiuatai mambe itama Grik aea.*
4 *Io, tilalala ga tila ngan tuanga
ga tuanga be tipapalongo gid ngan
posanga toa gid panua ato ad ga
madidnga tirau toa Ierusalem oa, ta
tikeo ga gid manta tinasnasi.
5 Tota gid iaoa kelede ton Kristus
led kadonga lolo matua aea idae ga
ila kapei, ta ado ga ado dabad idae
ga ila kapei pade.

Ngan danga mambe ianun, Deo ipasolan Paulus ngan eaba ede Masedonia aea

6 *Paulus masin tilalala ga tila
ngan tibur Prigia ga Galesia, ngansa
Itautau Tutui ipakala led edap ngan
paolanga Deo ele posanga ngan tibur
Esia.
7 Ta tiuot ngan tibur Misia aea but
ta tiuangga tila ngan tibur Bitinia, be
Iesus Itautau Tutui ilongean gid ga
tila mao.
8 Tota titnan tibur Misia ta tisulug
ga tila ngan tuanga Troas.
9 Be ngan bong toaiua, Paulus igera
danga ede mambe ianun, ta eaba ede
Masedonia aea imadmadid be ibeta
matua ei bedane, “Bulou tad ta ore
ga nam pagai ngan tibur Masedonia
ta lua gai!”
10 Paulus igera danga toa oa ga kus,
ta gai† adae manmanae ga ailoilo
edap ngan langa Masedonia ngansa
gai aoatai, Deo ta ibaba gai ngan
paolanga ato kemi ga ila pagid.

Lidia iuot Kristien ngan tuanga Pilipai

11 Io, gai adae oagaeai ta atnan
tuanga Troas ta alado tutui ga ala
ngan inu ede ieda Samotres. Ta ngan
ado sae pade, alado ga adudunga
ngan tuanga Neapolis.
12 Be toa eoa alalala ga ala ngan
tuanga Pilipai. Tuanga Pilipai toa,
gid Rom tila timado ngan mugaeai,
be eine kapei ga iasal tuanga paden-
gada ngan tibur Masedonia. Ta adio
amamado toa eoa ado pidaede.

* **15:37:** PA 12.12,25 * **15:38:** PA 13.13, Kol 4.10 * **16:1:** PA 14.6, 2Ti 1.5 * **16:2:** Plp 2.19-22 * **16:3:** Ngan ado toaiua, gid Grik tipalu led gergeu mao. Eine nasinga togid Iuda kekelegid. * **16:4:** PA 15.23-29 * **16:6:** PA 18.23 † **16:10:** Imata mambe Lukas idae ga ila toman ngan Paulus masin ngan ado toaiua, tota ngan lain toa ne ga ila, ibode posanga idil ga oaine *gai.*

13 Be ngan Ado Earainga aea atnan
tuanga toa oa aea ala ta aot ga ala
eau isaleai. Toa eoa aoangga aot
ngan tibur eta raring aea. Tota adio
amado ta aposaposa toman ngan gid
taine toa tiluplup ngan raring toa
eoa.
14 Ngan gid taine toa tilongo Paulus
ele posanga oa, ede ngan gid ieda
Lidia tuanga Taiataira aea. Ei ilo-
longean gid malo singsingia tede ga
bil ta panua tiuolol pan iman ele pat
aea. Be ei ilolon ngan Deo. Ta Maron
ilua ei ta ipul ilolo ta ilongolongo
kemi Paulus ele posanga.
15 Io, ei ga ele luma lolo tibada
paliliunga ga kus ta iposa matua pa-
gai ta ikeo, "Oangga agera mambe
matag itutui ngan Maron, kemi ngan
anam adio leg lumaeai." Ta gai
alongo ele posanga matua toa be-
daoa ta ala toman ngan ei.

Paulus ga Sailas tidudunga ngan luma panasnga aea ngan tuanga Pilipai

16 Idio ga ado ede pade, gai alalala
ga ala ngan tibur raring aea, be taine
paeaeanga ede iuot pagai. Iriau
paeamao ienono iloleai be ikakado
ei ta irangrang ngan iposa motean
ngan saoa danga iuangga iuotot. Be
taine blala toa oa aea mamaron
tibabada pat kapei ngan ele naurata
toa bedaoa.
17 *Ei inasnasi gaingada Paulus be
ingangar ta ikeo, "Panua ga gid ne
timan Deo Gadae Tau ele panua nau-
rata ad. Gid tipapaola posanga pag-
imi ngan Deo ele edap ngan badanga
gimi mulian."
18 Be ado ga ado ikakado toa be-
daoa, ta Paulus ilolo itola tau ngan
ele kadonga ta ipul imata ga ila
pan ta ikeo pan iriau paeamao be-
dane, "Naposa matua pago ngan
Iesus Kristus ieda, tnan ei ga la!" Io,
tutui ngan ado imata toa oa iriau
paeamao itnan ei ga ila.
19 Be taine toa oa aea mamaron
tigera mambe led edap ngan pat aea
badanga kus, ta tiluku Paulus ga
Sailas ta tidada gisirua ga tila ngan
tibur oalo aea ta timadid pagid ma-
didnga matadeai.
20 *Tibada gid ga tila pagid madid-
nga patutuinga posanga ad ta tikeo
bedane, "Panua Iuda ad ga gid ne
tipamasmasi leda panua tuangai ad
lolod.
21 Ta tiuangga tidada gita ta tanasi
nasinga edengada toa itutui ngan
gita Rom tanasnasi mao!"
22 *Ta gid ipom tinam tiluplup ta
gid pade tisol Paulus ga Sailas ngan
posanga, ta gid panua patutuinga
posanga ad titaka gisirua led danga
sisid ta tikeo pagid led panua ta
timuimui gisirua ngan keri.
23 Timui gid paeamao tau ga kus
ta tidol gid ga tidudunga ngan luma
panasnga aea. Ta tiposa matua pan
eaba imariala ngan luma toa oa ta
imata kikisi gid kemi.
24 Eaba toa oa ilongo led ren-
rennga ga kus ta idol gisirua
ga tidudunga ngan bobo ede
gadudunga tau ngan luma panasnga
aea. Be gisirua aed, ei isabun ga
idudunga ngan abei rua maraoad,
ga kus ta ibalep.
25 Be bong irabu Paulus ga Sailas
tiraring ga tibaubau gid baunga ga
ila pan Deo, be gid panua padengada
toa luma panasnga aea iloleai oa
tilongolongo.

Paulus ga Sailas tiraring ga tibaubau ga ila pan

* **16:17:** Mk 1.24 * **16:20:** Mk 13.9 * **16:22:** 2Ko 11.25, 1Te 2.2

Deo.
26 Mole mao nauruge kapei ede
inuga luma toa oa aea kisinga, be
manmanae tau gid atama toa ngada
oa imokakai, be gid panua toa ngada
oa baged aea sen blos gid.
27 *Io, eaba imariala ngan luma
toa oa ienono. Be ikakrik ga idae ta
igera gid atama toa ipokakai. Ta iadi
mambe gid panua toa ngada oa tiaoa
ga tila, tota inusi ele didi ga iuot ta
iuangga ipamate ei mulian.
28 Be Paulus ingangar ta ikeo, "Pa-
mate go mulian mao! Gai toa ngada
ne ta nene."
29 Ta eaba toa oa ikeo ga titun usi
ga inam, ta ilado ga idudunga be
isamimi ta ikor iae ga idol imata ga
isulug tanoeai boloma ngan Paulus
ga Sailas.
30 *Idio ta ibada gisirua ga tiuot ta
ibeta gid, "Panua rua, gau ga nakado
mado ta Deo ibada gau mulian?"
31 Ta tikeo, "Eao lolom matua ngan
Maron Iesus, ta Deo ga ibada go
mulian toman ngan lem luma lolo."
32 Tota gisirua tikado Maron ele
posanga ga ila pan toman ngan ele
luma lolo.
33 Ta tutui ngan ado imata toaiua,
eaba toa oa ibada gisirua ta isigiri
ad nasimou. Be manmanae tau ei
toman ngan ele panua tibada palili-
unga.
34 Eaba toa oa ibada gisirua ga tila
ele lumaeai ta ipan ad annga, be itin
igelgel kapei ngansa ei gisingada ele
luma lolo toa oa lolod matua ngan
Deo.
35 Be gaisala ngan ado sae, gid ma-
didnga patutuinga posanga ad tisula
gid nakala ga tila ta tikeo, "Longean
gid panua toa na ga tila."
36 Ta eaba toa imariala ngan luma
panasnga aea ikeo pan Paulus be-
dane, "Gid madidnga patutuinga
posanga ad tikeo ga gimirua atnan
luma toa ne ga aot. Tota lolomi tarui
ga ala."
37 Be Paulus ikeo pagid, "Made ika-
mado ga tilongo kemi amai posanga
mao, be tiraurau gai sapaean panua
busa matadeai? Gai panua Rom
amai, be tikado toa bedaoa sapaean
ngan gai. Ga tidol gai ga adudunga
ngan luma panasnga aea pade! Ta
labone tiuangga tipaoen gai ga aot
mumulnga? Mao tau! Kemi ngan gid
tinam ta tibada gai ga aot."
38 Io, gid nakala tipalongo gid
panua patutuinga posanga ad ngan
Paulus ele posanga mambe gisirua
Rom ad, ta tilongo ga timataud.
39 Tota tinam ta tikado posanga
lolo isat aea pagisirua ta tibada gid
ga tiuot. Ga kus ta tibeta gid ngan
titnan led tuanga ga tila.
40 Titnan luma panasnga aea ga
tiuot ga kus ta tila Lidia ele lumaeai.
Be tigera gid oaeoaed ta tipamatua
lolod. Ga kus ta titnan gid ga tila.

17

Gid Tesalonika tiuangga tirau Paulus ga Sailas

1 Paulus masin tibulou tuanga
Ampipolis ga Apolonia ta tila tiuot
ngan tuanga Tesalonika. Toa eoa
luma raring aea ede togid Iuda
ienono.
2 Ta lalaede mambe somisomi
ikakado, Paulus ila idudunga ngan
luma raring aea ta ipasolan gid
ngan Deo ele laulau aea posanga ipu
madongan. Ngan Ado Earainga aea
tol ikakado toa bedaoa.
3 Ei ipapaola posanga ga ipasolan
mambe Kristus manta ibada ieieinga
ga imate, ga kus ta idae mulian ngan
ele matenga. Ta ikeo ga, "Iesus toa
napaola posanga ngan ei pagimi ne,
ei Kristus*."
4 Ta edengada ngan gid tipul lolod
ta tila tilup toman ngan Paulus ga
Sailas. Be gid panua alu padengada
ad toa tilolon ngan Deo, gid busa
tipul lolod pade toman ngan taine
busa toa edad kapeipei.

* **16:27:** PA 12.18-19 * **16:30:** PA 2.37 * **17:3:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

5 Be gid Iuda lolod paeamao ta
tibada panua papaeamao edengada
ngan tibur oalo aea ta tipamasmasi
gid ipom lolod ta tikado paraunga
tuanga iloleai. Tota tila ngan luma
ton Ieson ngansa tiuangga tibada
Paulus ga Sailas ta tiuot ga tila pagid
ipom.
6 Be tiloilo gisirua ga mao, ta tidada
Ieson toman ngan oaeoaed paden-
gada ngan iaoa kelede ton Kristus.
Tibada gid ga tila pagid madidnga be
tingangar ta tikeo, "Panua ga gid ne
tipamasmasi panua busa lolod ngan
tibur toa ngada ne tanoeai, be labone
ta tinam toa eko!
7 *Be Ieson ibada gid ga tila ele
lumaeai. Gid panua toa ne tipul
murid ngan Kaisa ele apu ta tikeo ga
maron kapei ede pade idae imadid,
ieda Iesus."
8 Io, tilongo bedaoa ga kus ta gid
ipom asingada ad madidnga lolod
bake ta aoad sara kapei.
9 Tota tikeo ga Ieson toman ngan
iuaeoae padengada tibada pat kapei
ila pagid, ngan tikikisi bua.† Be gid
tibada pat toa oa ga ila pagid ga kus
ta tilongean gid ga tila.

Paulus masin tila ngan tuanga Beria

10 Tibur bong ta manmanae gid
oaeoaed tisula Paulus ga Sailas ga
tila ngan tuanga Beria. Idio ta tiuot
toa eoa ta tidudunga ngan luma rar-
ing aea togid Iuda.
11 Be gid panua Beria ad, lolod ikim
tau ngan badanga oatainga kemi, ta
led kadonga toa ne iasal kadonga
togid Tesalonika. Gid tikim tau ngan
longonga Deo ele posanga, ta ado ga
ado tigal nanan Deo ele laulau aea
posanga ngansa tikim tiuatai, Paulus
ele posanga itutui, mao madongan.
12 Tota gid Iuda busa lolod matua
ngan Iesus toa eoa. Be ngan gid
panua alu padengada ad toa edad
kapeipei, arangaranga ga taine busa
lolod matua pade.
13 Be gid Iuda ngan tuanga Tesa-
lonika tilongo mambe Paulus ipa-
paola Deo ele posanga ngan tuanga
Beria pade, ta tila toa eoa ta tipa-
masmasi gid ipom lolod ta tiuangga
tikado paraunga.
14 Tota manmanae gid oaeoaed
tisula Paulus ta isulug ga ila labiai, be
Sailas ga Timoti tidio tuangai Beria.
15 Gid tital Paulus ga ila irangrang
ngan tuanga Atens. Ta ei isula gid
ga tiluagid mulian, be irenren pagid
ngan tikeo pan Sailas ga Timoti ngan
gisirua tinam manmanae pan.

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Atens

16 Paulus isangasanga gid ngan
tuanga Atens, be ilolo ede ga ede
tau ngansa igera mambe tuanga toa
oa iuon ngan gid deo pakakanga ad
namer.
17 *Tota ila ngan luma raring aea
ta iposaposa toman ngan gid Iuda ga
gid Grik pade toa tilolon ngan Deo.
Be ado ga ado ila ngan tibur oalo aea
ta iposaposa toman ngan sapadua
timamado.
18 Toa eoa panua busa tikim tau
ngan nasinga oatainga togid panua
mugaeai ad. Iaoa ede ngan gid
eine gid Epikurian ga iaoa ede pade
eine gid Stoik. Gid aoad isokan-
gai toman ngan Paulus ta tiposa
pol ngan gid bedane, "Eaba oaine
posanga aea tau, be iuangga ikado
posanga madongan?" Be panua
padengada tikeo ga, "Ei idada gid
panua ngan nasinga gid deo ngan
tibur padengada." Tikeo toa bedaoa
ngansa Paulus ipaola ato kemi ngan
Iesus ga ele daenga mulian.
19 Tota tibada ei ga ila ngan led
tibur posanga aea tiuato Areopagus.
Ta tikeo pan bedane, "Gai aoangga
aoatai kemi ngan paoatainga pau toa
eao posaposa ngan ne.

* **17:7:** Lu 23.2, Ins 19.12 † **17:9:** Ieson masin tibada pat kapei ga ila pagid madidnga tuangai ad ngan tikikisi bua. Ta gid madidnga tikeo ga Paulus ga Sailas tirangrang ngan tiluagid mulian Tesalonika mao. Oangga tilongo kemi gid madidnga led posanga ngan idil toaine, eine Ieson masin ga tibada mulian led pat. * **17:17:** PA 18.19

20 Ngansa lem posanga edengada
toa alongolongo ne ikado ga gai
akakrik ta akim aoatai ngan ipu."
21 Somisomi gid panua Atens
ad toman ngan gid panua pat-
patnga ad toa eoa lolod ikim tau
kadonga kelede mon. Eine ngan
kadonga posanga ga longonga saoa
paoatainga papau iuotot.

22 Ta Paulus idae imadid rabu ngan
led tibur posanga aea toa oa ta ikeo,
"Gimi panua Atens ami, gau nagera
danga imata ede ga ede ipasolan
gau mambe gimi amatua tau ngan
kadonga raring.

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Atens.

23 Ngansa oadla ga inam, gau
nalalala alele lemi tuangai be matag
igera kemi lemi danga sisid raring
aea. Danga ede naot ngan eine
popou tenainga aea ede toa tibode
posanga ngan ga bedane, 'Popou
tenainga aea toa ne, eine ton deo ede
gai aoatai ngan mao.' Be Deo toa
gimi araring ngan ne ga aoatai ngan
ei mao, eine ga napaola aea posanga
ga ila pagimi.

24 *"Deo toa mugaeai ikado tano ga
iuot toman ngan danga toa ngada ne
ienono ngan, ei Maron ngan bubur
ga tano. Be ei imamado ngan gid
luma raring aea toa panua tikakado
ngan baged ne mao.
25 *Ga pade, ei ipapauis ngan
danga eta mao ta irangrang ngan
eaba eta ilua ei ngan danga eta mao
pade. Ngansa ei ikado ga panua toa
ngada ne matad bibita ga timoso-
moso.
26 Ei ikado eaba kelede ga iuot
mugaeai, ta eaba toa oa iman alu toa
ngada ne tanoeai tibud. Ta Deo irau
posanga ngan eaba kelede kelede ele
madonga tanoeai ngan rai pida. Ga
isio gid kelede kelede ad tano ta idol
aea but, ta tila timado ngan.
27 *Ei ikado bedane ngansa
iuangga gid panua tiloilo ei ga
tiuatai kemi ngan ei, be tautaunga
ei imamado aluai ngan gita kelede
kelede ne mao.
28 Eine mambe panua mugaeai ad
tikeo, 'Ei kekelen ikado ga matada
bibita ga tamamado ga talalala alele.'
Be gimi lemi panua oatainga ad pade
tibode baunga ta tikeo, 'Gita pade
taot ei ele gergeu.'

29 *"Io, gita Deo ele gergeu, tota
irangrang ngan takeo ga ei mambe
gol ga silva ga pat ga namer eta gita
eababa takado ngan bageda ne mao.
30 Mugaeai Deo imata nanan tau
gid panua led kadonga buobuonga
toa ne mao. Be labone iposa matua
pagid panua ngan tibur toa ngada ne
ta ikeo ga gid manta tipul lolod.
31 *Ngansa ei idol ado imata ede
ngan pamadidnga panua toa ngada
ne tanoeai ngan posanga. Be isio
eaba ede ngan nasinga edap kemi
ngan patutuinga posanga toa oa. Ei
ipei eaba toa oa mulian ngan ele
matenga. Ta ngan kadonga toa ne,
ipasolan mambe ei isio eaba toa oa."
32 Io, tilongo Paulus ikeo ngan
daenga mulian ngan matenga, ta
edengada ngan gid tigalinge ngan
ele posanga, be padengada tikeo ga,
"Gai akim alongo eao posa pade
ngan danga toa ne."

* **17:24:** 1Kin 8.27, PA 7.48 * **17:25:** Sng 50.12 * **17:27:** Sng 145.18, Jer 23.23 * **17:29:** Ais 40.18-20, 44.10-17, PA 19.26 * **17:31:** Sng 96.13

33 Io, tota Paulus itnan gid ga ila.
34 Be panua edengada lolod matua
ngan ele posanga ta tinasi ei. Ede
ngan gid ieda Dionisius. Ei ede
ngan gid panua patutuinga posanga
ad ngan bereo Areopagus. Be ede
pade eine taine ede ieda Damaris, ga
panua padengada lolod matua pade.

18

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Korin

1 Ga kus ta Paulus itnan Atens ta ila
ngan tuanga Korin.
2 *Toa eoa iuot pan eaba ede Iuda
aea ieda Akuila. Ele tuanga ipu
ngan tibur Pontus, be patautene it-
nan tibur Itali ga inam toman ngan
iadaoa Prisila. Titnan Itali ngansa
maron kapei Klodius ikeo ga gid
Iuda toa ngada oa manta titnan
tuanga Rom ga tila timado ngan
tibur padengada. Io, Paulus ila pag-
isirua
3 *ta idio ibokoboko toman ngan
gid ngan gid palata aea kadonga,
ngansa ei pade ele naurata pat aea
toa bedaoa.
4 Somisomi ngan Ado Earainga
aea, ei idudunga ngan luma raring
aea ta ikado posanga ngan pulnga
gid Iuda lolod ga gid alu padengada
lolod pade.
5 *Be Sailas ga Timoti titnan
Masedonia ga tinam ga kus ta
Paulus igaldedean ngan posanga
aea paolanga ta ipasolan gid Iuda
mambe Iesus ei Kristus*.
6 *Be gid Iuda tiposa paeamao
ngan ei ta tipaeabu ngan ieda. Ta
Paulus itiltil sakirkir ienono ngan
itin aea pononga†. Ga kus ta ikeo,
"Oangga amate ngan lemi kadonga
sasat, eine gimi lemi idil paeamao.
Be eine gau leg idil eta paeamao mao.
Labone ga ila, eine ga nalagalaga
pagid alu padengada."
7 Tota itnan luma raring aea ta ila
ngan luma ton eaba ede ieda Titius
Iastus. Eaba toa oa ilolon ngan Deo.
Ele luma ienono boloma ngan luma
raring aea.
8 Be madidnga ngan luma rar-
ing aea ieda Krispus toman ngan
ele luma lolo, lolod matua ngan
Maron. Ta gid Korin busa tilongo-
longo Paulus ele posanga ta gid pade
lolod matua ga tibada paliliunga.
9 Be ngan bong ede Paulus igera
danga ede mambe ianun ta igera
Maron iuot pan ta ikeo ga, "Eao
mataud mao. Posaposa be mumun
mao.
10 *Ngansa gau namamado toman
ngan eao, ta irangrang ngan eaba eta
ilos ngan am raunga mao, ngansa
ngan tuanga toa ne gau leg panua
busa timamado."
11 Tota imamado Korin aea rai ede
ga taiko lima ga ede be ipapaoatai gid
ngan Deo ele posanga.
12 Be ngan ado ede toa Galio iman
gavana ngan tibur Akaia‡, gid Iuda
tilup kelede ta tiluku Paulus. Ta
tibada ei ga ila imadid ngan posanga
kapei toa gavana imatai.
13 Ta tikeo, "Eaba ga oaine idada
gid panua ta tiraring ga ila pan Deo
ngan gid edap padengada toa itutui
ngan gai Iuda lemai apu mao!"
14 Io, Paulus iuangga ikado ele
posanga, be Galio ikeo pagid Iuda
bedane, "Oangga gimi Iuda aselele
eaba toa ne ngan ele idil eta paea-
mao, mao ngan ele kadonga sat
kapei eta, eine leg ipu kemi ngan
longonga lemi selelenga. Be mao.
15 Gimi agal nanan ngan posanga
idil gereirei ga ngan gid panua edad
ienono ngan gimi lemi apu, tota
apatutui rabu ngan gimi mulian.
Gau tinig ngan nalongo ga napatutui
posanga toa bedane mao."
16 Tota isere gid ga titnan tibur
patutuinga posanga aea.

* **18:2:** Ro 16.3 * **18:3:** PA 20.34 * **18:5:** PA 17.14-15 * **18:5:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **18:6:** PA 13.46,51, 20.26 † **18:6:** Kadonga ngan tilnga sakirkir ienono ngan itin aea pononga eine kilala lalaede mambe silenga aed aea kangkanga. Gera Mt 10.14 ga Lu 10.10-11. * **18:10:** Jos 1.9, Ais 41.10 ‡ **18:12:** Edaeda *Akaia eine tibur kapei Gris ieda ede pade.*

17 Be gid busa tiluku madidnga ede
ngan luma raring aea ieda Sostenes
ta tiraurau ei boloma ngan mul patu-
tuinga posanga aea. Be Galio imata
ila ngan kadonga toa oa mao ga mao.

Paulus iluai mulian ga ila Antiok

18 *Paulus idio imamado mole tede
toman ngan iuaeoae ngan tuanga
Korin. Ga kus ta ikado posanga
kemi pagid ta itnan gid ta idae ngan
oaga ede toa iuangga ilado ga ila
ngan tibur Siria. Ei ila toman ngan
Prisila ga Akuila. Be mugaeai ngan
idae oagaeai ngan tuanga Senkria,
inin ilaun ngansa inasi ele posanga
tautaunga ede toa ikado ga ila pan
Deo.
19 Idio ta tila tiuot ngan tuanga
Epesus, ta Paulus itnan gisirua ga
tidio, be ei ila ngan luma raring aea
ta ikado posanga matua pagid Iuda.
20 Tibeta ei ngan idio imado mole
teta toman ngan gid, be ilongo mao.
21 Ei ikado posanga kemi pagid
ta ikeo, “Oangga Deo ikim, eine ga
naluagau mulian pagimi.” Ga kus ta
idae oagaeai ta itnan Epesus.
22 Be oaga idudunga ngan tuanga
Sisaria, ta Paulus idae ga ila ikia gid
iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga
Ierusalem. Ga kus ta isulug ga ila
ngan tuanga Antiok.

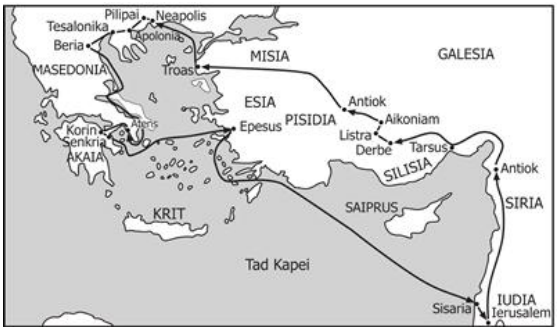

Paulus ele lalalanga parua aea

23 Ei imamado Antiok mole tede
ga kus ta ikakai pade ta ila ngan
tuanga ga tuanga ngan tibur Galesia
ga Prigia ta ipapamatua gid aluagau.

Apolos ipaola posanga ngan tuanga Epesus

24 Be eaba ede Iuda aea ieda Apolos
inam iuot ngan tuanga Epesus. Ele
tuanga ipu Aleksandria. Ei eaba
oatainga aea ede be ele oatainga
kapei ngan Deo ele laulau.
25 Ei mugaeai ibada paoatainga
ngan Maron ele edap be iura pak-
pakia ngan paolanga posanga. Ei
ikakado paoatainga tutui ngan Iesus,
be iuatai ngan Ioanes ele paliliunga
kekelen.
26 Ei ikakado posanga matua
toa luma raring aea iloleai oa be
imataud mao. Ta Prisila ga Akuila
tilongo ele posanga ga kus ta tibada
ei ga ila led lumaeai ta tipanasi ei
kemi ngan Deo ele edap.
27 Idio ta Apolos iuangga ila ngan
tibur Akaia, ta gid iuaeoae tipamatua
ilolo ta tibode laulau ede ga ila pagid
aluagau toa eoa ngan gid manta
tibada ei ga tikado kemi ngan ei. Tota
gid panua toa Deo ilolo marum ngan
gid ga lolod matua ngan ei, Apolos
ilua gid kapei tau.
28 *Ngansa ele posanga iasal gid
Iuda led posanga toa panua busa
matadeai. Be ngan Deo ele laulau,
ipasolan masaeai tau mambe Iesus ei
Kristus.

19

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Epesus

1 *Io, Apolos imamado maitne
ngan tuanga Korin, be Paulus iklou
ga ila iuot ngan tuanga Epesus. Toa
eoa iuot pagid aluagau edengada.
2 *Ta ibeta gid, “Ngan ado toaiua
lolomi matua ngan Iesus, gimi abada
Itautau Tutui na?”
Be tikeo, “Oo. Gai alongo ngan
Itautau Tutui eta imamado mao.”
3 Ta ibeta gid, “Be abada paliliunga
isaoa?”
Ta tikeo, “Gai abada Ioanes ele
paliliunga.”
4 *Ta Paulus ikeo, “Mugaeai Ioanes
ipaliliu gid panua ta ikeo ga gid

* **18:18:** Nam 6.18, PA 21.24 * **18:28:** PA 9.22 * **19:1:** 1Ko 3.6 * **19:2:** PA 8.16 * **19:4:** Mt 3.11

manta tipul lolod ta tibada paliliunga. Be ikeo pagid bedane, ‘Eaba ede ga inam muriai ngan gau, gimi manta lolomi matua ngan ei.’ Be eaba toa Ioanes iposaposa ngan eine Iesus.”
5 Io, tilongo bedaoa ga kus ta tibada paliliunga ngan Maron Iesus ieda.
6 *Be Paulus idol ibage ga idae ngan gid ga kus ta Itautau Tutui isulug ga inam pagid, ta maed ikakado posanga imata ede ga ede ga tibabada Deo iaoa.
7 Panua toa oa dabad iuot mambe sangaul igegea rua.
8 Idio ta Paulus idudunga ngan luma raring aea ta ipapaola posanga ga irangrang ngan taiko tol be imataud mao. Ei ikakado posanga matua ta idada gid ngan madonga Deo ibageai.
9 Be edengada ngan gid, tangad balbal ta lolod matua mao, be ngan panua busa matad, tiposaposa paeamao ngan Iesus ele Edap. Tota Paulus ibada gid aluagau ta titnan luma raring aea, be ado ga ado ikakado ele posanga ngan luma paoatainga aea ton Tiranus.
10 Ei ikakado toa bedaoa ga irangrang ngan rai rua. Tota ngan tibur Esia gid Iuda toa ngada oa toman ngan gid panua alu padengada ad tilongolongo Maron ele posanga.

Gid gergeu ton Skeva titoba ngan serenga iriau paeamao

11 *Be Deo ikakado gid uisinga imata ede pade tau ga iuot ngan Paulus ibage.
12 *Ta gid panua tibada Paulus irabu aea malo pusinga aea ga gid malo ilialia toa ei sibo, ta tidol ga idae ngan gid panua ad dibala ta tinid iuot kemi, ga gid iriau papaeamao titnan gid.
13 Be gid Iuda edengada toa led naurata ngan serenga iriau papaeamao, tilalala alele ta titoba ngan oatonga Maron Iesus ieda ngan gid panua toa iriau papaeamao ienono lolodeai. Ta tikeokeo, “Naposa matua pagimi ngan Iesus ieda toa Paulus ipapaola aea posanga, manta ala aluai!”

14 Be ado ede panua lima ga rua titoba ngan kadonga toa bedaoa. Panua toa oa tamad ei madidnga ede tenainga aea togid Iuda, ieda Skeva.
15 Ta iriau paeamao ikoli led posanga bedane, “Iesus ga Paulus, naoatai ngan gid, be gimi sapadua?”
16 Tota eaba toa iriau paeamao ienono iloleai oa idug ga idae ngan gid ta iparau ga iasal gid tau. Iraurau gid ga itaka led danga sisid alele. Tota titnan luma toa oa ga tiaoa be tibangabanga ga tinid ising alele.

17 *Panua toa ngada oa ngan tuanga Epesus, gid Iuda ga gid alu padengada, tilongo ngan kadonga toa ne iuot ta timataud kapei tau, be tisoasoa Maron Iesus ieda.
18 Ta panua busa toa lolod matua ngan Iesus tinam pagid ipom matadeai ta tiuaoa ngan led kadonga sasat tikakado mugaeai.
19 Panua busa tede ngan gid tikado borou mugaeai ta tipaluplup led laulau borou aea ta titun ga kus toa ipom matadeai. Be tiuade gid laulau toa oa aea olnga iuot mambe pat silva bunoringring sangalima (50,000).

Titun gid laulau borou aea toa ipom matadeai.

* **19:6:** PA 8.17, 10.44,46 * **19:11:** PA 14.3 * **19:12:** PA 5.15 * **19:17:** PA 5.11

20 Ngan kadonga toa bedaoa
Maron ele posanga iuasasa ga iura
kapei.

Gid Epesus lolod bake ngan Paulus ta tingangar paeamao

21 *Ga kus ta Itautau Tutui ipanasi
Paulus* ta irau posanga ngan langa
Masedonia ga Akaia. Ga kus ta
iuangga ila Ierusalem. Be ikeo,
"Oangga nala eoa ga kus, manta nala
nagera Rom pade."
22 Ta isula ele panua rua naurata
ad Timoti ga Erastus ta timuga ngan
ei ga tila Masedonia, be ei idio mole
tede ngan tibur Esia.
23 *Be ngan ado toaiua, panua
edengada tikado aoa parau kapei tau
ngan gid panua toa tinasi Iesus ele
Edap.
24 Eaba ede ieda Demitrius ele
naurata pat aea ngan kadonga
danga sisid ngan silva. Ei somisomi
ikakado gid goroto gereirei imata
mambe deo taine Artemis ele luma
raring aea. Ei ga ele panua naurata
ad busa tibabada pat kapei ngan led
naurata toa bedaoa.
25 Tota ibaba gid ga tinam tiluplup
toman ngan gid panua led naurata
lalaede ta ikeo, "Leg panua, gimi
aoatai, gita tabada olnga kemi tau
ngan leda naurata toa ne.
26 Be gimi agera ga alongo ngan
eaba sakirkir ede toa ieda Paulus
idada gid ipom ngan posanga ta
ipabuobuo laborad ta ikeo ga gid
namer toa takakado ngan bageda
ne eine deo tautaunga mao. Be
ikado bedane toa Epesus ne kekelen
mao. Teta pade iparangrang tibur
toa ngada ne Esia ta ikakado toa
bedane!
27 Oangga ele posanga toa ne
iuasasa pade, eine ga ipaeabu ngan
leda naurata ieda kekelen mao,
be eine ga ikado ga deo taine
Artemis ele luma raring aea iuot
mambe danga buligaliga panua
busa matadeai! Ga pade, mugaeai
panua toa ngada ne Esia ga tibur
padengada tanoeai tisoasoa deo
taine toa ne ieda, be labone ieda
kapei toa ne ga mao."
28 Io, tilongo bedaoa ta lolod bake
tau ga tingangar kapei ta tikeo,
"Artemis togita Epesus, ieda kapei
tau!"
29 *Mole mao ipom toa ngada oa
tuangai tingangar be tiuangga tipa-
rau. Tota tilup kelede ta tiluku
Paulus iuaeoae rua Masedonia ad,
Gaius ga Aristarkus, ta tilado ga tila
ngan tibur rouroungа aea.
30 Io, Paulus iuangga idudunga ga
ila ipom lolodeai, be gid aluagau
tilongean ei ga ila mao.
31 Be gid madidnga edengada toa
timariala ngan tibur Esia timan
Paulus iuaeoae. Gid tiabalan
posanga ga ila pan ta tibeta matua
ei ngan ila idudunga ngan tibur
rouroungа aea mao.
32 Ipom toa oa titalingalinga. Eden-
gada tingangar ngan posanga ede, be
padengada tingangar ngan posanga
ede pade. Be gid busa tiuatai ngan
ipu isaoa toa tinam tiluplup ngan oa
mao.
33 Ta gid Iuda tisusuran eaba ede
ieda Aleksanda ta ila imadid ga
imuga, ta gid ipom tiadi mambe ei
iman kadonga paeamao toa oa ipu.
Be Aleksanda isoa ibage ga idae,
ngansa iuangga gid ipom mumun ta
ikado ele posanga.
34 Be tigera mambe ei eaba Iuda
aea ta tingangar kapei bedane,
"Artemis togita Epesus, ieda kapei
tau!" Be ngan ado toaiua, tingangar
toa bedaoa ga ila irangrang ngan ado
imata rua.
35 Be tuanga toa aea madidnga bo-
denga posanga aea ipakoko gid ga
mumun ta ikeo, "Gimi panua Epesus
ami, alongo leg posanga. Panua
toa ngada ne tiuatai mambe leda
tuanga Epesus imariala ngan luma
raring aea ton deo kapei Artemis.
Ga pade, leda tuanga imariala ngan

* **19:21:** PA 23.11, Ro 1.13 * **19:21:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *Itautau Tutui ipanasi Paulus ipu ede pade bedane: Paulus irau posanga iloleai.* * **19:23:** 2Ko 1.8 * **19:29:** PA 20.4, 27.2, Kol 4.10, Plm 24

aea namer pat toa itap buburiai ga isulug.
36 Irangrang ngan eaba eta ikeo ga posanga toa ne pakakanga mao. Tota gimi manta mumun ga amamado be atirmak gimi alele mao.
37 Ngansa pataутene abada gid panua toa ne ga tinam, be gid tilub danga eta ngan leda luma raring aea ne mao ga tiposa paeamao ngan ada deo taine mao pade.
38 Tota oangga Demitrius ga ele panua naurata ad tikeo ga tisol eaba eta ngan posanga, goibe. Ado kemi eta ta tipamadid gid ngan posanga pagid panua patutuinga posanga ad matadeai. Ta tirangrang ngan tikado posanga solsolnga ngan gid toa eoa.
39 Be oangga ami gagal etangada pade, manta anama ta tipatutui ngan leda tibur rourounga aea.
40 Ngansa labone oangga tangangar ga tapaparau toa bedane ga ila, eine ga leda idil paeamao, ta gid Rom ga tipamadid gita ngan posanga, ngansa leda rourounga toa ne ipu eta mao. Be oangga tibeta gita ngan leda ngangarnga toa ne ipu, irangrang ngan takoli posanga eta ga ila pagid mao."
41 Io, ikeo toa bedaoa ga kus ta isula gid ga tila.

20

Paulus ilalala ga ila ngan tibur Masedonia ga Gris

1 Ngangarnga toa oa kus ta Paulus ibaba gid aluagau ga tinam pan ta ipamatua gid ngan posanga. Ga kus ta iposa kemi pagid ta itnan gid ga ila Masedonia.
2 Ta ilalala alele ngan tibur toa oa be ipapamatua gid ngan posanga busa. Ga kus ta ila iuot ngan tibur Gris.
3 Ei idio toa eoa aea taiko tol. Ga kus ta iuangga idae ngan oaga eta ga ila Siria, be mao. Ilongo ngan gid Iuda tirau aea posanga ngan pamatenga ei, tota ipul ilolo ta iluai mulian ga ila Masedonia bua.
4 Be panua ga gid ne tila toman ngan ei: Sopater toa Pirus inat ngan tuanga Beria, ga Aristarkus ga Sekundus ngan tuanga Tesalonika, ga Gaius ngan tuanga Derbe, ga Timoti, ga Tikikus ga Tropimus ngan tibur Esia.
5 Gid panua toa ne timuga ngan gai* ta tila tisanga gai ngan tuanga Troas.
6 Be gaingada Paulus amamado ngan tuanga Pilipai ga irangrang ngan eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao kus. Tota adae ngan oaga ta atnan Pilipai. Be ngan ado lima aea, adudunga ngan tuanga Troas ta agera gid pade. Ta amamado toman ngan gid irangrang ngan ado lima ga rua.

Ngan tuanga Troas, Paulus ipei mulian Iutikus ngan ele matenga

7 Be ngan ado toa inasi Ado Earainga aea, gai anam aluplup ta matamai nanan Iesus imedameda ngan teinga bret. Be Paulus iposaposa ga ila pagid panua ga irangrang ngan bong irabu. Ikado bedaoa ngansa ado sae iuangga itnan gid ga ila.
8 Be ngan patanonga gadae aea toa gai aluplup ngan, titun gid lam busa ga tianean.
9 Be eaba iriau ede ieda Iutikus igalterean ei tutui ngan atama kakauede ngan luma aea patanonga tol aea. Io, Paulus iposaposa ga ila, be Iutikus toa imata boboeo ga iuangga ieno. Ei ieno susu ga ila, be mole mao itap pan atama kakauede ga isulug tanoeai. Ta tila tisoa ei ga idae, be ei imate o.
10 Tota Paulus isulug ga ila ta idae tatan ei ga iluku ei ta ikeo, "Lolomi ede ga ede mao. Ei ta idae mulian ne."
11 Ga kus ta Paulus idae ga ila luma iloleai pade ta itei bret ga ian toman ngan gid. Ei iposaposa mole

* **20:5:** Imata mambe Lukas idae ga ila toman ngan Paulus masin ngan ado toaiua, tota ngan lain toa ne ga ila, ibode posanga idil ga oaine *gai.*

ga irangrang ngan gaisala, ta itnan
gid ga ila.
12 Be eaba iriau toa imata bibita oa,
tibada ei ga ila be lolod ikapok kapei
ngan ei.

Paulus itnan Troas ga ila ngan tuanga Miletus

13 Gai adae oagaeai ta amuga ga
ala ngan tuanga Asos ta asanga ei toa
eoa. Ikeo pagai ngan amuga, ngansa
ei ikim ipaele ga ila.
14 Ta iuot pagai toa Asos oa, ta gai
abada ei ga idae oagaeai ta alado ga
ala ngan tuanga Mitilini.
15 Ngan ado sae atnan tuanga toa
oa ta alado ga ala ngan inu Kios, be
ngan ado sae pade aore ga ala ngan
inu Samos. Be ngan ado sae pade
adudunga ngan tuanga Miletus.

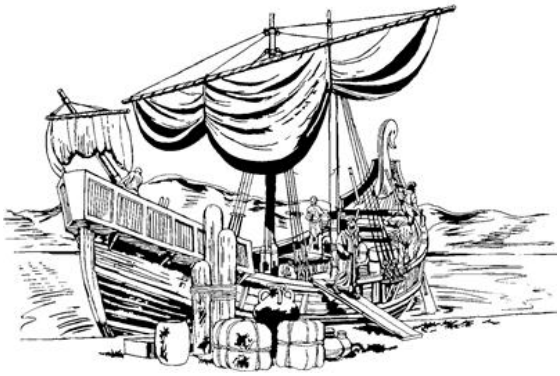

Gai adudunga ngan tuanga Miletus.

16 Paulus ikeo ga aladlado man-
manae bedaoa ngansa irau posanga
ngan ei ga isapir ngan tuanga Epe-
sus, ngansa itin ngan ikado aea gerei
ngan tibur Esia mao. Be ikim ila iuot
Ierusalem manmanae. Ta ikeo ga
oangga irangrang, kemi ngan igera
eaneannga kapei Pentekos† aea toa
eoa.

Paulus iposa pagid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Epesus

17 *Gai amamado Miletus maitne,
be Paulus iabalan posanga ga ila
pagid madidnga ngan iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga Epesus,
ngan gid tinam pan.
18 *Tinam tiuot pan ga kus ta
ikeo pagid, “Gimi aoatai ngan leg
kadonga toa somisomi nakakado
ngan ado matamata toa nanam pag-
imi ngan tibur Esia ga ila irangrang
ngan natnan gimi.
19 Gimi aoatai, gau nakakado
Maron ele naurata be nasoa edag
mulian eta mao. Somisomi gid Iuda
tiuangga tipaeabu ngan gau, ta nana-
man ieieinga busa ga natangtang.
20 Ga pade, gimi aoatai, gau
mumun ngan paolanga posanga
kemikemi ngan luanga gimi na mao.
Be napapaoatai gimi ngan lemi
rourounga ga ngan luma ga luma
pade.
21 Somisomi nakakado posanga
matua pagid Iuda ga alu padengada
ngan gid manta tipul lolod ga ila pan
Deo ga lolod matua ngan ada Maron
Iesus.
22 “Be ega, labone Itautau Tutui
iraga gau ta nala Ierusalem. Be
naoatai mao ngan saoa danga ga iuot
ngan gau toa eoa.
23 *Danga kelede mon naoatai
ngan ga bedane: Ngan tuanga ga
tuanga, Itautau Tutui ipabib leg ta
ikeo ga gau ga nala ngan luma panas-
nga aea ga nabada ieieinga busa.
24 *Be nagera leg madonga tanoeai
mambe danga kapei tau mao. Eine
danga sapaean. Danga kelede nakim
ga bedane: Manta napasala sal-
isalinga toa ne ga nakado kemi nau-
rata toa Maron Iesus ibada pagau ga
irangrang ngan kus. Naurata toa ne
eine ngan paolanga ato kemi ngan
Deo ele kadonga lolo marum aea.
25 “Be ega, labone naoatai mambe
gimi panua toa mugaeai nalagalaga
pagimi ngan paolanga posanga ngan
madonga Deo ibageai ne, eta ngan
gimi ga igera matag pade mao.
26 Tota labone nakeo tautaunga
pagimi ga bedane: Oangga eta ngan
gimi ilolo matua ngan Iesus mao be

† **20:16:** Gid Iuda tikado eaneannga Pentekos aea ngan matad nanan Deo ikado kemi gid, ta titenai led annga imatua papau edengada ga ila pan. * **20:17:** PA 18.21 * **20:18:** PA 18.19–19.10 * **20:23:** PA 9.16, 21.11 * **20:24:** PA 21.13, 2Ti 4.7

imate, eine gau leg idil eta paeamao
mao.
27 Ngansa gau mumun eta mao, be
namarum ngan paolanga posanga
ngan danga toa ngada ne Deo ikim.
28 *Be gimi manta amariala kemi
ngan gimi mulian ga ngan gid iaoa
kelede ton Kristus pade. Itautau
Tutui idol gimi ga amariala ngan Deo
ele panua toa ne mambe sipsip, be
Iesus iuol gid ngan ising ga timan ei
ele.
29 *Gau naoatai, muriai ngan nat-
nan gimi, panua papaeamao ga
tidudunga rabu ngan gimi mambe
kaua saksak, be gid ga lolod isat eta
ngan gid sipsip ngan iaoa kelede ton
Kristus mao. Eine ga tipaeabu ngan
gid.
30 Be lemi panua edengada pade ga
tidae ta tipakongge posanga ga iuot
pakakanga, ta tidada gid aluagau ga
tila tinasi gid.
31 *Tota agabit kemi. Matami
nanan mambe gau napabib lemi toa
bong ga ado ngan rai tol, be nakaput
ngan posanga kemi ga ila pagimi
kelede kelede ne mao. Be ngan
ado toaiua nakado posanga pagimi,
matag sul isusulug pade.
32 "Tota labone nadol gimi ga adae
Deo ibageai, ta nakim ele posanga
lolo marum aea imariala ngan gimi.
Posanga toa ne irangrang ngan ipa-
matua gimi ga ikado ga gimi abada
gid danga kemikemi toa Deo isio ga
iman lemi. Ei ga ipan danga sisid
kemikemi toa ne ga ila pagimi ga
pagid panua toa ngada ne idol ele ul
ngan gid.
33 *Be gau nangale eaba eta ele
silva ga gol ngan iman leg mao, ga
itin aea pononga mao pade.
34 *Gimi aoatai, ngan gau bageg
toa ne naboko matua ta nalua gau
mulian ngan annga ga leg madonga.
Be nalualua gid leg panua naurata ad
bedane pade.
35 Ngan leg kadonga toa ngada
ne napasolan gimi bedane: Ngan
bokonga matua toa bedane, gita
manta talua gid panua toa urad mao,
be matada nanan posanga toa iuot
Maron Iesus iaoai ga bedane, 'Tingel-
gel ton eaba toa ipanpan danga sisid,
eine iasal tingelgel ton eaba ibabada
danga sisid.' "
36 Io, iposa bedaoa ga kus ta ikor
iae toman ngan gid toa ngada oa ta
iraring.
37 Be gid toa ngada oa titangtang
kapei. Paulus iraring ga kus ta tiluku
ei ga tibusum ipapa.
38 Be lolod isat kapei tau ngan ele
posanga idil toa ikeo ga tirangrang
ngan tigera imata pade mao. Io, tota
tital ei ga idae oagaeai.

21

Paulus idae oagaeai ngan langa Ierusalem

1 Idio ta gai atnan gid madidnga
toa oa ga kus ta adada nagun ga idae
ta alado tutui ga ala ngan inu Kos. Be
ngan ado sae alado ga ala ngan inu
Rodes. Ga kus ta atnan inu toa oa ta
ala adudunga ngan tuanga Patara.
2 Toa eoa agera oaga ede iuangga
ila ngan tibur kapei Ponisia. Tota
adae ngan ta alado ga ala.
3 Idio ta agera inu Saiprus ienono
aluai tede pan bagemai angas ta asal
inu toa oa ta alado ga angata tibur
Siria. Tota adudunga ngan tuanga
Tair, ngansa oaga iuangga itado gid
danga sisid ga isulug toa eoa.
4 *Be gai ailoilo gid aluagau ngan
tuanga toa oa ga aot ngan gid. Ta
adio toman ngan gid irangrang ngan
ado lima ga rua. Be ngan Itautau
Tutui iura, gid tipabib Paulus ele
ngan ila Ierusalem mao.
5 Ado edengada ila ga kus ta lemai
langa imata boloma ta alalala ga ala,
be gid toman ngan adadaoad ga led
gergeu tital gai ga ala tuanga idigedi-
geai. Be akor aemai ta araring toa
labiai oa.

* **20:28:** 1Ti 4.16, 1Pe 5.2-4 * **20:29:** Mt 7.15, Ins 10.12 * **20:31:** 1Te 2.11 * **20:33:** 1Ko 9.11-12
* **20:34:** PA 18.3, 1Te 2.9 * **21:4:** PA 20.23

6 Akeo “ado kemi” pol ngan gai ga
kus ta adae oagaeai ta atnan gid. Be
gid tiluagid mulian led tuangai.

Ngan tuanga Sisaria, Agabus ibada Deo iaoa ta ikado posanga ngan Paulus

7 Gai atnan tuanga Tair ta alado ga
ala adudunga ngan tuanga Tolemes.
Be akeo “ado kemi” ila pagid oaeoae-
mai ngan iaoa kelede ton Kristus toa
eoa ta adio toman ngan gid ngan ado
kelede.
8 *Ta ngan ado sae pade atnan
tuanga Tolemes ta adudunga ngan
tuanga Sisaria. Tota ala amado ngan
luma ton Pilip, eaba toa ipapaola ato
kemi. Ei ede ngan gid panua lima
ga rua toa tilualua gid panua ato ad
Ierusalem.
9 Ei ele gergeu taine blalala pange
tibabada Deo iaoa.
10 *Gai amamado toa eoa ado busa
tede, be eaba ede ibabada Deo iaoa
ieda Agabus itnan tibur Iudea ta isu-
lug
11 *ga inam pagai. Ta ei ibada
Paulus irabu aea pus ta ikaukau
ngan ibage ga iae mulian ta ikeo,
“Itautau Tutui ikeo ga pus toa
ne itama, gid Iuda ga tikaukau
ei lalaede bedane ngan tuanga
Ierusalem ta tidol ei ga idae pagid
alu padengada bagedeai.”
12 Io, alongo bedaoa ga kus ta gain-
gada panua tuangai ad abeta matua
Paulus ngan ei ila Ierusalem mao.
13 *Ta Paulus ikoli posanga be-
dane, “Ikamado atangtang ga akado
ga lolog isat tau? Oangga nala ngan
luma panasnga aea be namate pade
toa Ierusalem ngan soanga Maron
Iesus ieda, goibe gau lolog kelede
ngan.”
14 Io, gai agera mambe arangrang
ngan apul ilolo mao, tota aposa pan
pade ngan mao be akeo, “Saoa danga
Maron ikeo ga iuot, goibe iuot.”

Paulus ila iuot Ierusalem

15 Muriai ngan gid ado toa oa, ako-
romot lemai danga sisid ta akakagai
ta alalala ga ala Ierusalem.
16 Be gid aluagau edengada ngan
tuanga Sisaria tital gai ga ala ngan
luma ton eaba ede Saiprus aea ieda
Nason, ta adio amado pan. Ei ede
ngan gid aluagau mugaeai ad.

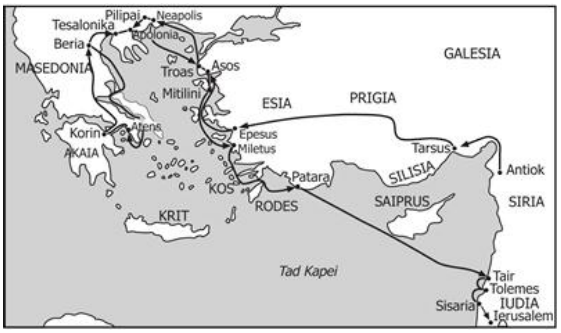

Paulus ele lalalanga patol aea

17 Aot Ierusalem ga kus ta oaeoae-
mai tinid igelgel ngan badanga gai.
18 Ta ngan ado sae gaingada Paulus
ala pan Jems, be gid madidnga ngan
iaoa kelede ton Kristus tinam pade.
19 *Paulus ikeo “ado kemi” pagid
ga kus ta iaoa inasi pagid ngan danga
toa ngada oa Deo ikado ngan ele
naurata pagid panua alu padengada
ad.

Gid panua ato ad tirau posanga ta Paulus inasi

20 *Gid madidnga tilongo Paulus
ele ninipunga ta tisoa Deo ieda.
Ga kus ta tikeo pan bedane, “Oae-
mai, eao gera gid Iuda bunoringring
busa lolod matua ngan Iesus, be gid
tiparpar tau ngan apu aea nasinga.
21 Be panua edengada tikeo pagid
ngan eao, ta tikeo ga eao papaoatai
gid Iuda ngan tibur togid alu paden-
gada, ngan gid manta tipul murid
ngan Moses ele apu ga leda nasinga,
ga tipalu led gergeu mao pade.
22 Be gid ga tilongo mambe eao
nama nene, tota gita ga takado
mado?
23 *Gai akim eao nasi lemai
posanga ga bedane: Lemai panua
pange timamado be tikado posanga

* **21:8:** PA 6.5, 8.40 * **21:10:** PA 11.28 * **21:11:** PA 20.23, 21.33 * **21:13:** PA 20.24 * **21:19:** PA 15.12 * **21:20:** PA 15.1,5 * **21:23:** Nam 6.1-20, PA 18.18

tautaunga gadae ga ila pan Deo ngan gid mulian.

24 Eao manta bada gid panua toa ne ta gimingada anasi kadonga ngan sigiringa tinimi aea muk Deo imatai, be eao ga ol led tenainga ta irangrang ngan titenai ngan ado imata toa tinin launid.* Oangga eao kado bedaoa, eine ga panua toa ngada ne tiuatai mambe posanga paeamao toa tilongo ngan eao, eine posanga sapaean. Be tautaunga eao nasnasi apu.

25 *Be ngan gid alu padengada toa lolod matua ngan Iesus, gai abode laulau ga ila pagid na, ta apalongo gid ngan posanga toa gitaingada tarau mugaeai. Akeo ga tirangrang ngan tian masilau eta titenai ga ila pagid deo pakakanga ad mao, ga tian masilau eta ising ienono ngan mao, ga tian masilau eta tikaukau igagal ga imate oa mao, ga tikado kadonga arala mao pade."

26 *Io, tota ngan ado sae Paulus ibada gid panua toa oa ta gisingada tinasi kadonga ngan sigiringa tinid aea muk Deo imatai, ta tidudunga ngan Deo ele luma aea ala ta tipalongo gid panua tenainga ad ngan ado isaoa ga tiparangrang led posanga tautaunga, ta gid kelede kelede ga tital led tenainga.

Gid ipom tiluku Paulus toa Deo ele lumaeai

27 Idio ta ado toa lima ga rua oa iuangga kus,† be gid Iuda edengada ngan tibur Esia tigera Paulus toa Deo ele lumaeai ta tipamasmasi gid ipom lolod, be tiluku Paulus

28 ta tingangar ta tikeo, "Gimi panua Israel ami, alua gai! Eaba ga oaine, ngan ele paoatainga pagid panua toa ngada ne ngan tuanga ga tuanga, ikado posanga paeamao ngan alu togita, ga ngan leda apu, ga ngan Deo ele luma toa ne pade. Ga pade, ei itada ngan luma toa ne aea ul mao, be ibada gid panua Iuda ad mao ga tidudunga ngan aea ala, ta ikado ga luma toa ne iuot paeamao."

29 *Gid panua toa oa tikeo bedaoa ngansa ado ede tigera Paulus imamado tuanga Ierusalem iloleai toman ngan eaba ede Epesus aea ieda Tropimus. Ta tiuangga Paulus itada ngan Deo ele luma aea ul mao ta ibada eaba toa oa ga idudunga ngan Deo ele luma aea ala.‡

30 Tota panua toa ngada oa tuangai lolod imasmasi ta tilado ga tila tiluku Paulus ta tidada ei ga iuot gaot ngan Deo ele luma aea ala. Ga kus ta tisaisai ala aea atama toa ngada oa.

Gid Rom led panua paraunga ad tiluku Paulus

31 Gid Iuda tiuangga tirau Paulus ga imate, be madidnga paraunga aea togid Rom ilongo mambe panua toa ngada oa Ierusalem lolod bake ta tipaparau.

32 Tota manmanae ibada ele panua paraunga ad toman ngan ad madidnga edengada ta tisulug ga tilado ga tila pagid. Be gid ipom tigera gid Rom led panua paraunga ad ta tikaput ngan raunga Paulus.

33 Be madidnga paraunga aea iluku Paulus ta ikeo ga tiaud ei ngan sen rua. Be ibetabeta ngan ei sai ga ngan saoa kadonga ikado.

34 Edengada ngan gid ipom tingangar ngan posanga ede, be padengada tingangar ngan posanga ede pade, ta irangrang ngan madidnga toa oa iuot ngan posanga ipu mao, ngansa ipom arerengad kapei tau. Tota ikeo ga

* **21:24:** Ikamado ga tikado tenainga ngan ninnga launid? Eine ngansa tinasi posanga ngan Moses ele apu ienono ngan Nam 6.1-21. Apu toa oa ikeo ga oangga sai ikeo ga ilongean ei mulian ga ila pan Deo, ei ga iket ilaun mao ga irangrang ngan ado toa ei isio. Ta oangga ado toa oa iuot, eine ga inin ilaun ta ikado ele tenainga ga ila pan Deo. * **21:25:** PA 15.29 * **21:26:** 1Ko 9.20 † **21:27:** Ngan ado lima ga rua aea, eine Paulus gisingada panua toa pange oa ga tiparangrang led posanga tautaunga gadae ta tinin launid. * **21:29:** PA 20.4 ‡ **21:29:** Ngan gid Iuda led nasinga mugaeai, irangrang ngan gid panua Iuda ad mao tidudunga ngan Deo ele luma aea ala mao.

tibada Paulus ga ila ngan luma togid
panua paraunga ad.
35 Tinam boloma ngan luma toa
oa aea tete, be gid ipom tikado pa-
raunga ga ila kapei. Tota gid Rom
led panua paraunga ad tisoa ei ngan
baged ta tidae ga tila.
36 *Be gid ipom toa tinasnasi gid,
tingangar kapei bedane, “Arau ei ga
imate!”

Paulus iposa pagid ipom

37 Gid panua paraunga ad tiuangga
tibada Paulus ga idudunga led
lumaeai, be ei ibeta madidnga
paraunga aea bedane, “Irangrang
ngan nakado posanga eta pago?”
Be madidnga toa oa ikeo, “Eao
oatai ngan posanga Grik na?
38 *Kado eao eaba Isip aea toa
mugaeai pamasmasi panua lolod ta
tilongo madidnga linged pade mao,
be eao bada gid panua bunoringring
pange toa tipaparau ngan didi ga tila
ngan tibur modamodanga na?”
39 Be Paulus ikeo bedane, “Gau
eaba Iuda ag, be leg tuanga ipu Tar-
sus ngan tibur kapei Silisia. Leg
tuanga toa oa ieda kapei. Be nabeta
eao, irangrang ngan longean gau ta
naposa pagid ipom?”
40 Io, madidnga ilongean Paulus
ikado toa bedaoa, ta ei idae imadid
ngan tete ta isoa ibage ga idae ngan
pakokonga gid ipom ga mumun. Mu-
mun gid ga kus ta ei iposa linged Ibru
ga ila pagid ta ikeo,

22

1 “Leg panua, gimi oaeoaeg ga
tamatamag, alongo leg posanga toa
nakado ga ila pagimi patautene ngan
kolinga posanga toa asol gau ngan.”
2 Be tilongo Paulus ikado posanga
Ibru ga ila pagid ta mumun gid ga
tibur ikuranono.
Ga kus ta ikeo,
3 *“Gau eaba Iuda ag. Tnag ipopo
gau ngan tuanga Tarsus ngan tibur
Silisia, be nadae kapei nene ngan
tuanga Ierusalem. Gau nababada
paoatainga pan Gamaliel. Ei ipa-
paoatai gau kemi tau ngan apu togid
tibutibuda, be gau lolog matua tau
ngan Deo lalaede mambe gimi toa
ngada ne labone.
4 *Be gid panua toa tinasnasi
Iesus ele Edap, gau napaieiei gid
ga napapamate gid. Naeaud gid
arangaranga ga taine edengada ta
nadol gid ga tila ngan luma panas-
nga aea.
5 Be madidnga kapei tenainga
aea ga gid kapeipei toa ngada oa
Ierusalem ad tirangrang ngan tikeo
pagimi ngan leg posanga toa ne
tautaunga. Ngansa gid tibode laulau
ga ila pagid leda panua ngan tuanga
Damaskus ta tidol ga idae gau
bagegeai, ta nabada ga ila. Laulau
toa oa ikeo ga gau narangrang ngan
lukunga sapadua lolod matua ngan
Iesus toa eoa, ta naeaud gid ta
nabada gid ga tila Ierusalem ngan
ad panasnga.”

Paulus ininipu ngan Iesus iuot pan edapeai
(Panua Ato ad 9.1-19, 26.12-18)

6 Paulus ikeo pade bedane, “Ta
arobad ngan ado ede, nalalala ga na-
paboloma Damaskus, be mole mao
taranga ede isulug buburiai ga inam
ta itara kapei tau ga ibaliu ngan gau.
7 Tota natap ga nasulug tanoeai
be nalongo babanga ede ikeo pagau
bedane, ‘Saulus, Saulus, eao kamado
paieiei gau?’
8 “Ta nakeo, ‘Maron, eao sai?’
“Ta ikeo pagau, ‘Gau Iesus Nasaret
ag toa paieiei gau ne.’
9 Be gid panua toa gaingada
alalala, tigera taranga be tilongo
babanga toa iposaposa pagau oa
mao.
10 “Ta nabeta ei bedane, ‘Maron,
gau ga nakado mado?’
“Ta Maron ikeo pagau bedane,
‘Eao dae ta la tuangai Damaskus, be
toa eoa ga tikeo pago ngan naurata
toa ngada ne nadol ga idae bage-
meai.’

* **21:36:** Lu 23.18 * **21:38:** PA 5.36-37 * **22:3:** PA 5.34 * **22:4:** PA 8.3

11 Be taranga toa oa itara kapei tau,
ta matag irangrang ngan geranga
tibur eta mao. Tota gid panua
toa gaingada alalala, tikisi bageg ta
tibada gau ga nala Damaskus.
12 "Be toa eoa eaba ede ieda
Ananaias imamado. Ei ilolon kapei
ngan Deo ele apu, be gid Iuda toa
ngada oa Damaskus tipakuru ngan
ei.
13 Ei inam imadid saligeai ta ikeo,
'Oaeg Saulus, matam pal pade.' Be
tutui ngan ado imata toa oa, matag
pal ta nagera ei.
14 "Ta ikeo, 'Deo togid tibutibuda
isio eao ngan oatai ele kimnga ga
ngan geranga Eaba toa ele kadonga
itutui tau, be isio eao ngan longonga
babanga iuot iaoai.
15 Ikeo ga eao man ibebe ta pa-
longo panua toa ngada ne ngan saoa
danga eao gera ga longo.
16 Be eao kado aea gerei ngan
saoa? Dae toa patautene ta bada
paliliunga. Be baba Maron ieda ta
ei ga isamum lem kadonga sasat ga
ila.' "

Paulus ininipu ngan Deo isula ei ga ila pagid alu padengada

17 Paulus ikeo pade bedane, "Idio
ta naluagau mulian Ierusalem ta
nala nararing Deo ele lumaeai, be ei
ipasolan gau ngan danga ede mambe
anunug
18 *ta nagera Maron ikeo pagau
bedane, 'Dae manmanae toa pataut-
ene ta tnan Ierusalem. Ngansa
oangga eao paola posanga ngan gau
toa nene, irangrang ngan tilongo go
mao.'
19 *"Be nakeo, 'Maron, gid panua
toa ne tiuatai mambe gau nala ngan
luma raring aea toa ngada ne ngan
dolnga gid panua toa lolod matua
ngan eao ga tidudunga ngan luma
panasnga aea, ta namuimui gid
pade.
20 *Be ngan ado toaiua tipamate
Stepan, eaba toa ipamatua lem
posanga, eine gau pade namadid
boloma, be lolog kelede ngan led
kadonga ta namariala ngan led
pononga mamarae.'
21 *"Be Maron ikeo pagau bedane,
'Eao la! Ngansa gau ga nasula go
ta la pagid alu padengada ngan gid
tuanga aluai.' "

Paulus ipalongo gid panua paraunga ad mambe ei eaba Rom aea

22 Gid Iuda tilongo Paulus ele
posanga ga irangrang ngan ikeo
ngan gid alu padengada, ta tingan-
gar ta tikeo, "Arau ei ga imate! Iran-
grang ngan talongean eaba eta be-
dane ga imata bibita tanoeai mao!"
23 Be tingangar ga titil led
pononga mamarae ta titado tano
aea kangkanga ga idae gadae ngansa
lolod bake.
24 Tota madidnga paraunga aea
ikeo ga tibada Paulus ga idudunga
led lumaeai ngan timuimui ei, be
tiuangga tibetabeta ei ngan ipu saoa
gid ipom tingangar ngan ei toa be-
daoa.
25 *Io, tipaoatan Paulus ta tikaukau
ibage ga iae ngan muinga ei, be
ikeo pan madidnga paraunga aea be-
dane, "Lemi apu ikeo ga itutui ngan
muinga eaba Rom aea toa apamadid
ei ngan posanga eta maitne?"
26 Be madidnga toa oa ilongo be-
daoa ga kus ta ila ipalongo aea ma-
didnga kapei bedane, "Eao oangga
kado mado? Eaba toa ne Rom aea."
27 Ta madidnga kapei toa oa ila pan
Paulus ta ibeta ei, "Keo pagau, eao
eaba Rom aea na?"
Ta ikeo, "Be."
28 Ta madidnga kapei ikeo, "Gau
naol pat kapei, ta tilongean gau ga
naot eaba Rom ag."
Ta Paulus ikeo, "Be gau eaba Rom
ag ngan tnag ipopo gau ga inam
labone."
29 *Io, tota gid panua toa tiuangga
tibeta ei ga timui ei oa, kos ga tilu-
agid mulian, be madidnga kapei pa-
raunga aea imataud pade, ngansa

* **22:18:** PA 9.29-30 * **22:19:** PA 8.3, 26.9-11 * **22:20:** PA 8.1 * **22:21:** PA 9.15 * **22:25:** PA 16.37 * **22:29:** PA 16.38

iuatai mambe ei iaud eaba ede Rom aea sapaean.

Paulus ipaola posanga pagid Iuda led panua patutuinga posanga ad

30 Ngan ado sae madidnga kapei paraunga aea iuangga iuatai kemi ngan saoa posanga gid Iuda tisol Paulus ngan. Tota ilongean ei ga itnan luma togid panua paraunga ad ta ikeo ga gid madidnga tenainga ad ga gid panua patutuinga posanga ad tinam tiluplup. Ga kus ta ibada Paulus ta ipamadid ei matadeai.

23

1 Paulus imata inono gid panua patutuinga posanga ad ta ikeo, "Oaeoaeg, naoatai kemi mambe leg idil eta paeamao Deo imatai mao. Namamado toa bedane mugaeai ga irangrang ngan patautene."

2 *Paulus ikeo bedane ga kus ta madidnga kapei tenainga aea ieda Ananaias ikeo pagid panua toa timadid boloma pan Paulus ngan tipoda iaoa.

3 *Ga kus ta Paulus ikeo, "Eao eaba pakakanga am! Eao mambe didnga ede imotmot be tisama ngan pulo ga imata kemi sapaean. Deo ga itapa go ngansa eao mamado be keo ga nasi apu ta rau ag posanga. Ta eao keo ga tipoda gau, be lem kadonga toa ne itutui ngan apu mao!"

4 Be gid panua toa timadid boloma tikeo bedane, "Eao kamado posa paeamao bedane pan Deo ele madidnga kapei tenainga aea?"

5 *Ta Paulus ikeo, "Oaeoaeg, gau naoatai mao mambe eaba toa ne ei madidnga kapei tenainga aea. Gau leg idil paeamao, ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane, 'Irangrang ngan eao posa paeamao ngan am madidnga mao.' "

6 *Be Paulus iuatai mambe rabu ngan gid panua patutuinga posanga ad, edengada ngan gid eine Sadiusi, be padengada Parisi, tota ibaba kapei ga ila pagid bedane, "Oaeoaeg, gau Parisi ede ga tamag pade ei Parisi. Gau namadid ngan posanga ngansa gau lolog matua ngan Deo ipei mulian gid panua matemate."

7 Ei ikeo bedaoa ga kus ta aoa parau iuot rabu ngan gid Parisi ga Sadiusi ta timapoga.

8 *Be gid Sadiusi somisomi tikeo ga irangrang ngan gid matemate tidae mulian mao, ga tikeo ga gid anggelo ga antu eine danga tautaunga mao pade. Be gid Parisi lolod matua ngan gid danga toa ne.

9 Tota arerengad kapei tau, ta madidnga apu ad edengada togid Parisi timadid ta tiposa matua bedane, "Eaba toa ne ele idil eta paeamao mao. Kado anggelo eta, mao lausio eta ibada posanga pan tautaunga."

10 Idio ta led posanga ila oanaoana tau, ta madidnga kapei paraunga aea imataud, ngan kado ta tidada Paulus alele ga tipaeabu ngan itin. Tota ikeo ga ele panua paraunga ad tibada ei ga ila aluai ngan gid ta ila idudunga led lumaeai.

11 *Be bong ngan ado sae, Maron imadid boloma pan Paulus ta ikeo, "Eao lolom pu. Ngansa lalaede mambe eao pamatua leg posanga nene Ierusalem, eine ga eao kado bedane pade toa Rom."

Gid Iuda tirau posanga ngan pamatenga Paulus

12 Be gaisala ngan ado sae gid Iuda edengada tirau posanga ngan pamatenga Paulus ta tiposa tautaunga gadae, ngan gid ga tian mao ga tiun mao ga irangrang ngan tirau ei ga imate.

13 Be gid panua toa tirau posanga oa, dabad iasal sangaul pange.

14 Gid tila pagid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda ta tikeo, "Gai akado posanga tautaunga gadae ta akeo ga aean eta mao ga irangrang ngan arau Paulus ga imate.

* **23:2:** Ins 18.22-23 * **23:3:** Mt 23.27 * **23:5:** IM 22.28 * **23:6:** PA 26.5 * **23:8:** Mt 22.23 * **23:11:** PA 27.24, 28.16,23

15 *Tota patautene gimingada
panua patutuinga posanga ad aea-
balan posanga ga ila pan madidnga
kapei paraunga aea ngan ei ibada
Paulus ga inam pagimi. Be gimi ga
apakaka ei ta akeo ga aoangga aoatai
kemi ngan ele posanga ipu etangada.
Be gai ga amumul edapeai ta arau ei
motean ngan inam iuot eko."
16 Be Paulus iliu ele gergeu ede
ilongo ngan posanga toa tirau oa, ta
ila idudunga ngan luma togid panua
paraunga ad ta ipalongo Paulus.
17 Ta Paulus ibaba madidnga ede
paraunga aea ga inam pan ta ikeo,
"Eaba iriau toa ne ele posanga ede
pan madidnga kapei paraunga aea.
Be irangrang ngan eao tal ei ga ila
pan?"
18 Tota ibada ei ga ila pan madid-
nga kapei paraunga aea.
Ta eaba paraunga aea ikeo pan aea
madidnga bedane, "Paulus toa tapal-
nge ei ga imamado lemai lumaeai,
ibaba gau ga nala pan ta ibeta gau
ngan natal eaba iriau toa ne ga inam
pago, ngansa ele posanga ede pago."
19 Io, madidnga kapei paraunga
aea ikisi kakau toa oa ibage ta ibada
ei ga ila digedige ta ibeta ei, "Eao
oangga kado saoa posanga pagau?"
20 Ta ikeo, "Gid Iuda tirau posanga
ngan betanga eao ta tikeo ga sabale
eao bada Paulus ga isulug ga ila
pagid panua patutuinga posanga ad.
Be gid tiuangga tipakaka eao ta tikeo
ga tibeta nanan ngan ei.
21 Be eao longo led posanga
padam. Ngansa led panua toa dabad
iasal sangaul pange timumul ngan
raunga ei toa edapeai oa. Gid tiposa
tautaunga gadae ngan tian mao ga
tiun mao ga irangrang ngan tirau ei
ga imate. Be pataute tisangasanga
eao ngan kolinga led posanga."
22 Tota madidnga kapei paraunga
aea isula eaba iriau toa oa ga ila be
iposa matua pan bedane, "Keo pan
eaba eta ngan eao pabib leg ngan
posanga toa ne mao."

Tisula Paulus ga ila pan gavana Peliks ngan tuanga Sisaria

23 Ga kus ta madidnga kapei pa-
raunga aea ibaba ele madidnga rua
ga tinam pan ta ikeo, "Gimirua
abada leda panua paraunga ad buno
rua toman ngan panua sangalima
sangaul rua tiladlado ngan os ga
panua ido ad buno rua pade. Ta
gimi akoromot lemi danga sisid ngan
langa Sisaria labone bong ngan ado
imata lima ga pange.
24 Ga pade, abada os etangada
ngan Paulus aea badanga ga ila pan
gavana Peliks. Ngan kado ta gid Iuda
tipaeabu ngan ei."
25 Ta madidnga kapei paraunga
aea ibode laulau ede aea posanga
bedane:

26 Gau Klodius Lisias nabode
laulau toa ne ga ila pago eaba
kapei gavana Peliks.

Ado kemi ila pago.

27 *Eaba toa ne, gid Iuda tiluku
ei ta tiuangga tirau ei ga imate, be
gau nanam toman ngan leg panua
paraunga ad ta nabada ei mulian
bagedeai, ngansa nalongo mambe
ei eaba Rom aea.
28 *Ta naoangga naoatai kemi
ngan saoa posanga tisol ei ngan, ta
nabada ei ga ila pagid led panua
patutuinga posanga ad.
29 Be nagera mambe posanga toa
tisol ei ngan eine ngan led apu aea
nasinga kekelen, be ipu eta iran-
grang ngan tapamate ei ngan mao,
ga tadol ei ngan luma panasnga aea
ngan mao pade.
30 *Be nalongo posanga mumul-
nga mambe tirau posanga ngan pa-
matenga ei, ta manmanae nasula ei
ga ila pago. Be nakeo pagid panua
toa tisol ei ngan posanga, ngan gid
manta tila pago ta tipamadid ei ngan
posanga eao matameai. Leg posanga
tota tedane.

* **23:15:** PA 25.3 * **23:27:** PA 21.30-33, 22.25-27 * **23:28:** PA 22.30 * **23:30:** PA 24.1-9

31 Ngan bong toaiua tota gid panua
paraunga ad tinasi ad madidnga ele
posanga ta tibada Paulus ga ila iran-
grang ngan tuanga Antipatris.
32 Ta ngan ado sae tilongean gid
panua toa tiladlado ngan os ga
tila toman ngan ei, be gid paden-
gada tiluagid mulian led lumaeai
Ierusalem.
33 Be tinam tiuot Sisaria ga kus
ta tibada laulau toa oa ga ila pan
gavana, ta tibada Paulus pade ga ila
pan.
34 Gavana iuato laulau toa oa ga
kus ta ibeta ngan Paulus ele tuanga
ienono ngan tibur isaoa. Be ilongo
mambe ei tibur Silisia aea
35 ta ikeo, "Oangga gid panua toa ti-
sol go ngan posanga tinam tiuot, eine
ga napatutui am posanga." Ga kus ta
ikeo ga tibada ei ga ila ngan Erot ele
luma gavman aea ta timariala ngan
ei.

24

Gid madidnga togid Iuda tisol Paulus ngan posanga Peliks imatai

1 Ado lima ila ga kus ta madid-
nga kapei tenainga aea Ananaias it-
nan Ierusalem ta isulug ga inam Sis-
aria toman ngan kapeipei edengada
ga eaba ede ieda Tertulus toa ele
oatainga kapei ngan apu togid Rom.
Gid tiuangga tipalongo gavana ngan
posanga toa tisol Paulus ngan.
2 Tibaba Paulus ga inam idudunga
ga kus ta Tertulus ikeo bedane,
"Eaba kapei Peliks, eao lua gai
kapei tau ta amamado kemi be lolo-
mai itarui. Ga pade, oangga saoa
danga ienono kemi ngan alu togai ne
mao, eao somisomi patutui ngan lem
oatainga kapei.
3 Lem kadonga imata ede ga ede
ipasolan gai ngan tibur toa ngada ne
mambe lem kadonga toa ne kemi.
Tota eaba kapei Peliks, gai aposa
kemi ila pago.
4 Be gau tinig ngan napaidi go mole
tau mao. Tota nabeta matua eao,
ngan lem kadonga lolo marum aea,
longo lemai posanga kauteta bua.
5 *"Gai agera eaba paeamao toa
ne ipamasmasi gid Iuda lolod ngan
tuanga toa ngada ne tanoeai, be ei
madidnga ede ngan gid panua iaoa
ede toa tiuato gid Nasaret ad.
6-8 *Ga pade, ei itoba ngan kadonga
luma ton amai Deo ga iuot paeamao.
Tota gai aluku ei.* Ta oangga eao
gal nanan ei ngan posanga toa ngada
ne, eao ga ot ngan posanga lalaede
mambe gai asol ei ngan."
9 Io, gid Iuda pade tilua Tertulus
ngan ele posanga solsolnga aea ta
tikeo ga eine tautaunga.

Paulus ipaola ele posanga ga ila pan Peliks

10 Idio ta gavana igagal but ga
but pan Paulus, ta Paulus ikado
ele posanga bedane, "Gau naoatai
mambe eao madmadid ngan rai
busa mambe eaba patutuinga
posanga am ngan alu toa ne.
Tota tinig igelgel ngan kolinga
posanga toa tisolsol gau ngan ne eao
matameai.
11 Oangga eao beta nanan, eao
ga oatai kemi mambe ado sangaul
igegea rua ila ga kus, gau nalalala ga
nala Ierusalem ngan kadonga raring.
12 Be gid Iuda tigera gau aoag
isokangai toman ngan eaba eta Deo
ele lumaeai mao, ga tigera gau napa-
masmasi gid ipom lolod gadudunga
ngan luma raring aea mao, ga led
tuangai mao pade.
13 Ga pade, irangrang ngan tipa-
solan mambe posanga toa tisol gau
ngan eine tautaunga mao.
14 Be posanga ede naoaoa ngan gau
mulian pago eine ga bedane: Gau

* **24:5:** PA 17.6 * **24:6-8:** PA 21.28-30 * **24:6-8:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: *Be gai aoangga anasi lemai apu ta apamadid ei ngan posanga. 7 Be madidnga kapei paraunga aea Lisias inama toman ngan panua paraunga ad busa ta tisuparan gai alele, be tidada ei bagemaiai. 8 Ta ikeo ga gai manta asol ei ngan posanga eao matameai.*

eaba ede ngan gid panua tinasnasi
Maron ele Edap, ta nararing somi-
somi ga ila pan Deo togid tibutibu-
mai tota bedane. Be gid Iuda tiuato
iaoa toa ne ‘panua iaoa ede pade.’
Be gau lolog matua ngan apu aea
posanga toa ngada oa ga laulau togid
panua tibabada Deo iaoa.
15 *Ga pade, lolog matua ngan Deo
ta nasangasanga ei ngan peinga mu-
lian gid matemate. Eine ga ipei
mulian gid panua tututui ga panua
papaeamao pade. Gid Iuda pade
lolod matua lalaede bedane.
16 Tota somisomi urag pakpakia
ta natoba ngan nasinga kadonga tu-
tui ta irangrang ngan naoatai kemi
mambe leg idil eta paeamao Deo
imatai mao, ga gid panua matadeai
mao pade.
17 “Be ngan rai edengada nama-
mado alele ngan tibur padengada.
Ga kus ta naluagau mulian pagid alu
togau Ierusalem, be nabada lualu-
anga ga ila pagid panua lululunga ad
ga nabada tenainga ga ila pan Deo
pade.
18 *Be ngan ado toa tigera gau
Deo ele lumaeai, gau tinig aea muk
eta Deo imatai mao. Be ipom eta
timamado toman ngan gau mao,
ga panua etangada arerengad mao
pade.
19 Be gid Iuda edengada Esia ad
tiluku gau. Ta oangga led posanga
eta ngan solnga gau, kemi ngan
tinam matameai ta tisol gau.
20 Be labone tinama mao. Tota gid
panua nene toa tigera gau namadid
ngan posanga ngan ado toaiua pagid
panua patutuinga posanga ad, kemi
ngan gid tipaola posanga ngan leg
idil isaoa paeamao.
21 *Be kado leg posanga idil kelede
ga oaine ikado ga lolod imasmasi.
Ngan ado toaiua namadid rabu ngan
gid, eine nababa bedane, ‘Gau lolog
matua ngan Deo ipei mulian gid
matemate. Be ngan ipu toaine ta
tipamadid gau ngan posanga.’ ”
22 *Io, Peliks iuatai kemi ngan gid
panua tinasnasi Maron ele Edap,
tota isula gid ga tiluagid be ikeo,
“Oangga madidnga kapei paraunga
aea Lisias inama, eine ga napatutui
lemi posanga.”
23 Ga kus ta ikeo pan eaba pa-
raunga aea ta imariala ngan Paulus,
be ikeo ga tilongean ei ga ilalala alele
luma iloleai ga tilongean iuaeoae
ngan kianga ei ga tilualua ei.

Peliks ipakala Paulus ngan luma panasnga aea ga irangrang ngan rai rua

24 Ado edengada ila ga kus ta Pe-
liks inam toman ngan iadaoa ieda
Drusila. Ei taine Iuda aea. Ta Peliks
ikeo ga tibada Paulus ga inam pan
ta ilongo ele posanga ngan kadonga
lolo matua aea ngan Iesus Kristus.
25 Ta Paulus iposaposa ngan
kadonga tutui, ga ngan pakalanga
gita mulian ngan kadonga sasat,
ga ngan Deo ipamadid gita ngan
posanga muriai, be Peliks imataud
ta ikeo, “Patautene ikaranga. Eao
la, ta oangga ado eta kemi, eine ga
nababa go pade ga nam pagau.”
26 Be Peliks iuangga isanga Paulus
ngan parumrumnga ei ngan pat eta,
tota ibaba ei ga inam pan pabusa ta
iposaposa toman ngan ei.
27 Io, rai rua ila ga kus ta Porsius
Pestus ibada Peliks imul. Be Pe-
liks, toa mugaeai ngan itnan naurata
gavana aea, iuangga ikado ga gid
Iuda tinid igelgel ngan ei, ta ilongean
Paulus ga itnan luma panasnga aea
mao.

25

Paulus ikeo ga Kaisa manta ipatutui aea posanga

1 Idio ta Pestus inam iuot ngan
tuanga Sisaria ngan badanga mul
gavana aea ngan tibur Iudea. Be
ado tol ila ga kus ta ilalala ga ila
Ierusalem.
2 *Be toa eoa gid madidnga
tenainga ad ga gid madidnga togid

* **24:15:** Ins 5.28-29 * **24:18:** PA 21.17-28 * **24:21:** PA 23.6 * **24:22:** PA 23.26 * **25:2:** PA 24.1

Iuda tikado led posanga solsolnga
aea ngan Paulus ga ila pan Pestus,
ta tibeta matua ei
3 *ngan ilongo led posanga ngan
badanga Paulus ga ila Ierusalem
ta imadid ngan posanga. Be gid
tiuangga timumul edapeai ta tirau ei
ga imate.
4 Ta Pestus ikoli led posanga be-
dane, "Paulus imamado Sisaria ngan
luma panasnga aea, be gau teta pade
ga nala toa eoa.
5 Tota kemi ngan lemi madidnga
etangada tinam toman ngan gau,
ta oangga ele idil etangada paea-
mao, kemi ngan tipamadid ei ngan
posanga."
6 Io, Pestus imamado toman ngan
gid ngan tuanga Ierusalem ga iran-
grang mambe ado lima ga tol mao
sangaul. Ga kus ta isulug ga ila Sis-
aria. Be ngan ado sae ta idio imado
ngan ele mul patutuinga posanga
aea ta ikeo ga tibada Paulus ga inam.
7 *Io, Paulus inam iuot, ta gid
Iuda toa tinam Ierusalem ga tinam
tibalil ngan ei ta tisolsol ei ngan
posanga papaeamao busa, be tiran-
grang ngan tipasolan mambe led
posanga tautaunga mao.
8 Tota Paulus ikoli led posanga sol-
solnga aea bedane, "Gau leg idil eta
paeamao ngan apu togid Iuda mao,
ga ngan Deo ele luma mao, ga ngan
Kaisa mao pade."
9 Be Pestus iuangga ikado gid Iuda
ga tinid igelgel ngan ei, ta ibeta
Paulus bedane, "Eao oangga la ma-
did ngan posanga toa Ierusalem, ta
napatutui am posanga toa eoa na?"
10 Ta Paulus ikeo, "Patautene na-
madmadid pagimi panua patutuinga
posanga ami ton Kaisa, ta eine tutui
ngan tipamadid gau toa nene. Be
eao oatai kemi mambe leg idil eta
paeamao pagid Iuda mao.
11 Be oangga leg idil eta paeamao
ga irangrang ngan namate ngan,
goibe kemi ngan namate. Be oangga
led posanga solsolnga aea tautaunga
mao, irangrang ngan eaba eta idol
gau ga nadae bagedeai mao. Kemi
ngan Kaisa ipatutui ag posanga!"
12 Io, Pestus ikakamur toman ngan
ele madidnga edengada ga kus ta
ikeo bedane, "Eao keo ga kemi ngan
Kaisa ipatutui am posanga, tota eao
ga la pan Kaisa."

Pestus ibeta Agripa ngan imata inasi Paulus ele posanga

13 Ado edengada ila ga kus ta
maron kapei Agripa toman ngan
iliu ieda Bernaisi tinam tiuot Sisaria
ngan kadonga posanga kemi ga ila
pan Pestus.
14 *Gisirua timamado ado busa
tede toa eoa, ta Pestus iaoa inasi
pan maron kapei ngan Paulus aea
posanga. Ta ikeo, "Eaba ede ima-
mado ngan luma panasnga aea toa
Peliks itnan ei ga imamado.
15 Be ngan ado toaiua nala
Ierusalem, gid madidnga tenainga
ad ga gid kapeipei togid Iuda tisol
eaba toa oa ngan posanga ta tibeta
gau ngan raunga posanga ngan
pamatenga ei.
16 "Be nakoli led posanga bedane,
'Gai Rom lemai nasinga eta ilongean
gai ngan dolnga eaba eta ga idae aea
miri itamatama bagedeai sapaean
mao. Manta imadid ngan posanga ta
irangrang ngan ikoli posanga ga ila
pagid panua toa tisolsol ei oa, ga kus
ta io.'
17 Tota ngan ado toaiua tinam tiuot
nene, gau nakado aea gerei mao.
Manmanae ngan ado sae nadio na-
mado ngan mul patutuinga posanga
aea ta nakeo ga tibada ei ga inam.
18 Be ngan ado imata toa tisol ei
ngan posanga, gau naoangga gid ga
tisol ei ngan posanga papaeamao
etangada. Be mao.
19 Posanga toa aoad parau ngan,
eine ngan gid Iuda led kadonga rar-
ing aea ga ngan eaba mate ede ieda
Iesus. Be Paulus ikeo ga ei imata
bibita.

* **25:3:** PA 23.15 * **25:7:** PA 24.5-6 * **25:14:** PA 24.27

20 Tota gau naoatai kemi ngan edap
isaoa ga naot ngan posanga toa ne
ipu mao. Ta nabeta ei, 'Eao kim la
Ierusalem ta napatutui am posanga
toa eoa na?'
21 Be Paulus ikeo ga kemi ngan idio
imamado ngan luma panasnga aea
ga irangrang ngan ada maron kapei
tau ipatutui aea posanga. Tota nakeo
ga timariala ngan ei ga irangrang
ngan nailo edap eta ngan sulanga ei
ga ila pan Kaisa."

22 Idio ta Agripa ikeo pan Pestus
bedane, "Gau pade nakim nalongo
eaba toa ne ele posanga."

Ta Pestus ikeo, "Goibe, sabale ta
eao longo ele posanga."

23 Io, ngan ado sae Agripa ga
Bernaisi tidol ad sogonga kemikemi
ta tidudunga ngan luma patutuinga
posanga aea toman ngan gid madid-
nga paraunga ad ga gid madidnga
tuangai ad. Ta Pestus ikeo ga tibada
Paulus ga inam.
24 Idio ta Pestus ikeo, "Maron kapei
Agripa ga gimi panua toa ngada ne,
agera eaba toa ne. Gid panua Iuda ad
toa ngada oa tibeta matua gau ngan
tuanga Ierusalem ga nene pade, ta
tingangar ta tikeo ga eaba toa ne,
kemi ngan imata bibita pade mao.
25 Be gau naot ngan ele idil eta
paeamao ngan pamatenga ei mao.
Be ei iuangga ikim Kaisa ipatutui aea
posanga, tota narau posanga ngan
sulanga ei ga ila pan Kaisa.
26 Be gau naoatai kemi ngan saoa
posanga ga nabode ga ila pan ada
maron ngan ei ne mao. Tota nabada
ei ga inam imadid matamiai. Ta
nabeta eao maron kapei Agripa ga
gimi toa ngada ne pade, alua gau ta
agal nanan eaba toa ne aea posanga,
ta irangrang ngan nabode posanga
tutui eta ngan ei.
27 Ngansa oangga nasula eaba eta
ngan luma panasnga aea ga ila pan
Kaisa sapaean, be napalongo ngan
ipu saoa toa ila ngan oa mao, eine
itutui mao."

26

Paulus ipaola posanga ga ila pan Agripa

1 Ga kus ta Agripa ikeo pan Paulus
bedane, "Goibe, toa pataútene eao
posa ngan eao mulian ta gai alongo."

Tota Paulus isoa ibage ga idae
ngan pakokonga gid ga mumun. Ta
ikoli led solsolnga bedane,

Paulus ipaola posanga toa Agripa imatai.

2 "Maron kapei Agripa, labone
eine kemi tau ngan gau namadid
matameai ta nakoli posanga toa gid
Iuda tisol gau ngan ne.
3 Ga pade, eine kemi tau ngan na-
madid matameai, ngansa eao oatai
kemi ngan nasinga togita Iuda ga gid
posanga toa somisomi aoada isokan-
gai ngan. Tota nabeta matua eao,
lolom itarui ta longo leg posanga
kauteta.
4 "Gid Iuda toa ngada oa tiuatai
kemi ngan kadonga toa somisomi
nakakado mugaeai ga inam, ngan
gau gergeu maitne ag tuanga ipuiai,
ga muriai ngan tuanga Ierusalem
pade.
5 *Tiuatai ngan gau mugaeai
ga inam, ta oangga tikim, eine
tirangrang ngan tininipu pago ngan
gau mugaeai naman Parisi. Ngan
nasinga raring aea togita Iuda,
panua iaoa eta led nasinga ikulupu
tau mambe togid Parisi mao.
6 *Gau lolog matua ngan Deo ta
nasangasanga ei ngan iparangrang
ele posanga tautaunga toa ikado

* **26:5:** Plp 3.5-6 * **26:6:** PA 23.6, 28.20

pagid tibutibuda mugaeai. Be ngan
ipu toaine ta tipamadid gau ngan
posanga.
7 Ngan Deo ele posanga tautaunga
toa ne, gid lum sangaul igegea
rua togita Israel somisomi urad
pakpakia ta tiraring bong ga ado,
ngansa lolod iminmin tau ngan Deo
iparangrang posanga toa ne. Be
maron kapei, ngan ipu toaine ta gid
Iuda tisolsol gau.
8 Ikamado ga edengada ngan gimi
aeadi mambe Deo ga ipei mulian gid
matemate mao, ta akeo ga irangrang
ngan lolomi matua ngan mao?

9 *"Gau pade mugaeai naoangga
kemi ngan napaeabu ngan Iesus
Nasaret aea ieda ta napaieiei ele
panua ngan edap imata ede ga ede.
10 Ta nakado toa bedaoa ngan
tuanga Ierusalem. Gid madidnga
tenainga ad tidol edag kapei ta tisula
gau ngan dolnga Maron ele panua
tututui busa ga tidudunga ngan luma
panasnga aea. Ta somisomi oangga
tiraurau posanga ngan pamatenga
gid, gau pade lolog kelede ngan ad
pamatenga.
11 Somisomi nala ngan gid luma
raring aea ngan tuanga ga tuanga ta
napanas gid ta natoba ngan kadonga
gid ga tipul murid ngan Maron. Be
nakado bedane kekelen mao. Ngan
leg malmalnga, nalagalaga ngan gid
tuanga togid alu padengada ta na-
paieiei gid."

Paulus ininipu pade ngan Iesus iuot pan edapeai
(Panua Ato ad 9.1-19, 22.6-16)

12 Paulus ikeo pade bedane, "Be
ngan leg lalalanga ede, gid madidnga
tenainga ad tidol edag kapei ta tisula
gau ga nala ngan tuanga Damaskus.
13 Be maron, arobad ngan ado
toaiua, nagera taranga isulug
buburiai ga inam, be taranga toa oa
iasal tau ado ele taranga ta ibaliu
ngan gau toman ngan gid panua toa
gaingada alalala.
14 Gai toa ngada oa atap ga asu-
lug tanoeai, ta nalongo babanga ede
ngan lingeda Ibru ikeo pagau be-
dane, 'Saulus, Saulus, eao kamado
paieiei gau? Ngan eao lem kadonga
toa ne, eao ga paeabu ngan go mu-
lian mambe tatado aem ga idaedae
ngan ido imata.'
15 "Ta nakeo, 'Maron, eao sai?'
"Ta Maron ikeo, 'Gau Iesus toa
paieiei gau ne.
16 Be dae madid. Ngansa gau naot
pago ngan sionga eao ta man leg
paeaeanga ga bebeg, ta eao ga kado
posanga ngan saoa danga eao gera,
ga ngan saoa danga ga napasolan
pago.
17 Be gau ga nabada go mulian
pagid lem panua bagedeai ga pagid
alu padengada bagedeai. Be nasula
go ga la pagid
18 *ngan kadonga gid ga matad
pal, ta tipul gid ga titnan madonga
Satan ibageai ngan tibur dodom, ta
tinam timado Deo ibageai ngan tibur
merengai. Toa bedaoa ta nasamum
led kadonga sasat, ta gid ga tibada
anad toa Deo isio ngan gid panua
lolod matua ngan gau, ga leg ul
ienono ngan gid.' "

Paulus ininipu pan Agripa ngan ikado Deo ele naurata

19 Paulus ikeo pade bedane,
"Maron kapei Agripa, gau nagera
danga bubur aea toa Maron ipasolan
pagau ne, be natolatola ngan ilinge
mao.
20 Matamata napaola posanga ga
ila pagid panua Damaskus, ga kus
ta nakado bedaoa pade Ierusalem,
ga ngan tibur toa ngada oa Iudea,
ga pagid alu padengada. Nakeo ga
manta tipul lolod ga ila pan Deo, ta
led kadonga manta ipasolan mambe
tipul lolod tautaunga.
21 Ngan ipu toaine gid Iuda tiluku
gau toa Deo ele lumaeai ta titoba
ngan pamatenga gau.
22 Be Deo ilualua gau ga irangrang
ngan labone. Tota namadmadid toa
eko ta napaola posanga ga ila pagimi

* **26:9:** PA 8.3 * **26:18:** Ais 42.16, Ep 2.2, Kol 1.13

panua edami kapeipei ga gimi panua edami mao. Gau napaola posanga eta pade mao. Leg posanga lalaede mambe Moses ga gid panua tibabada Deo iaoa mugaeai tikeo ngan. Tikeo ga bedane:

23 *Kristus* ga ibada ieieinga ga imate. Ga kus ta imuga ngan panua toa ngada ne ngan daenga mulian ngan matenga. Be ei ga ipaola Deo ele posanga mambe taranga ta itara gid panua Iuda ad ga gid alu padengada."

Paulus ikeo ga Agripa manta ilolo matua ngan Iesus

24 Paulus iposaposa maitne be Pestus ibaba matua bedane, "Paulus, eao mangamanga! Eao bada oatainga kapei tau ta ikado laboram ga imangamanga."

25 Be Paulus ikeo, "Eaba kapei Pestus, gau namangamanga mao. Leg posanga toa ne tautaunga ga inasi oatainga kemi.

26 Ngansa maron kapei Agripa iuatai kemi ngan posanga toa nakakado ne. Tota narangrang ngan naposa pan be namataud mao. Ngansa gau naoatai kemi mambe gid danga toa ne ienono mumulnga pan mao. Eine iuatai kemi ngan, ngansa iuot masaeai."

27 Ta Paulus ipul imata ga ila pan Agripa ta ikeo, "Maron kapei Agripa, eao lolom matua ngan posanga togid panua tibada Deo iaoa na? Gau naoatai mambe lolom matua."

28 Ta Agripa ibeta Paulus bedane, "Madongan? Eao oangga mole mao kado gau ga naot Kristien toa pataut-ene?"

29 Ta Paulus ikeo, "Goibe, oangga mole tede, mao mole tau mao, nararing ga ila pan Deo ngan eao kekelego mao, be ngan panua toa ngada ne tilongolongo leg posanga, kemi ngan gimi aot lalaede mambe gau, be sen eta ienono ngan bagemi ga aemi mao."

30 Io, tota maron kapei idae imadid toman ngan gavana ga Bernaisi ga gid panua toa gisingada timamado.

31 Ta tilalala ga tila be tiposaposa pol ngan gid ta tikeo, "Eaba toa ne ele idil eta paeamao ngan pamatenga ei mao ga ngan dolnga ei ngan luma panasnga aea mao pade."

32 Ga kus ta Agripa ikeo pan Pestus bedane, "Man ga eaba toa ne ibeta ngan Kaisa ilongo aea posanga mao. Toa bedaoa ta eao longean ei ga itnan luma panasnga aea."

27

Tidol Paulus ga idae oagaeai ngan ila Rom

1 Tota tirau posanga ngan gai* ga alado ngan oaga ga ala ngan tibur kapei Itali. Tirau posanga toa oa ga kus ta tidol Paulus asingada panua padengada ngan luma panasnga aea ga tidae madidnga paraunga aea† ibageai ieda Iulius. Ei ede ngan gid panua paraunga ad ton Kaisa.

2 *Ta gai adae ngan oaga ede tuanga Adramitium aea toa iuangga ilado ga ila ngan tuanga edengada ngan tibur kapei Esia. Tota alado ga ala, be Aristarkus, eaba ede Masedonia aea ngan tuanga Tesalonika, inam toman ngan gai.

3 Be ngan ado sae adudunga ngan tuanga Saidon, ta Iulius ikado kadonga lolo marum aea pan Paulus ta ilongean ei ga ila pagid iuaeoae ta tilua ei.

4 Ga kus ta atnan Saidon ta alado ga asal inu Saiprus aea madlo, ngansa rai kapei isoka gai.

5 Tota alado ga aore ngan madaoan kapei ta aot iadag ngan tibur kapei Silisia ga Pampilia. Ga kus ta alado pade ga adudunga ngan tuanga Maira ngan tibur kapei Lisia.

* **26:23:** Lu 24.44-47, 1Ko 15.20 * **26:23:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*
* **27:1:** Imata mambe Lukas idae ga ila toman ngan Paulus masin ngan ado toaiua, tota ngan lain toa ne ga ila, ibode posanga idil ga oaine *gai.* † **27:1:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *madidnga paraunga aea ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.* * **27:2:** PA 19.29

6 Be toa eoa madidnga kapei paraunga aea igera oaga ede tuanga Aleksandria aea toa iuangga ilado ga ila ngan tibur kapei Itali, ta ikeo ga gaingada adae ngan.
7 Ga kus ta aot ga ala, be aladlado kautedengada amai ado busa, be ikulupu tau ngan gai ga irangrang ngan asal tuanga Nidus aea lab. Ngansa rai isoka gai paeamao tau ta arangrang ngan ala pade mao. Tota alado ga asal inu Krit boloma ngan tabele imata ieda Salmone.
8 Be ikulupu tau ngan gai asalsal lab ga irangrang ngan adudunga ngan tibur ede tiuato Igal Kemikemi, boloma ngan tuanga Lasea.
9 Ado busa ila na, be tibur paeamao ta irangrang ngan aladlado kemi mao, ngansa gid Iuda led ado kapei plesenga annga aea ila na.‡ Tota Paulus ipabib led bedane,
10 "Leg panua, gau nagera mambe oangga taladlado pade ga tala, eine ga kulupu tau ngan gita, ta leda danga sisid ga iduaea toman ngan leda oaga, be gita pade ga taduaea."
11 Be madidnga paraunga aea ilongo Paulus ele posanga mao, be inasi posanga ton madidnga oaga aea ga oaga itama.
12 Be igal toa oa, eine kemi ngan amomono mole ngan mao. Ta irangrang ngan asanga aoara lolo kus toa eoa mao. Tota gid busa tirau posanga ta tikeo ga atnan igal toa oa ta oangga arangrang, eine ga alado ga ala ngan tuanga ede ieda Piniks ta adio toa eoa ga irangrang ngan aoara lolo kus. Tuanga Piniks toa oa ienono ngan inu Krit be imata ingata ado ele dilnga pan saut, ga imata iadag pan not.

Sariaba kapei tau iuot

13 Idio ta moromoro kemi ede ilele ga inam, ta tiadi mambe tibur kemi toa tikim ne tota iuot. Ta tidada nagun ga idae, ta gai alado boloma tau ga asal inu Krit aea lab.
14 Be mole mao rai paeamao ede tiuato sariaba iuot manmanae ga inam ta isoka gai.
15 Tota sariaba toa oa ipapa lemai oaga, ta arangrang ngan asoka sariaba toa oa mao. Gai atobatoba ga mao, tota alongean sariaba ga isusuran gai ga ala.
16 Ta gai alado ga asal inu kakauede ieda Kauda aea madlo. Be sariaba itilak lemai oaga aea mon kakauede ga iuangga itnan gai, be ikulupu tau ngan gai ngan dadanga mulian ga inam.
17 Be oaga aea panua naurata ad tidada mon kakauede ga idae ga kus ta tipaklou oaro ta timol ngan oaga kapei, ngan kado ta oaga imapoga. Be timataud pade, ngan kado ta oaga idae tor ga pak ngan sia ede ngan tibur kapei Sirtus. Tota tipasil nagun ga isulug kautede ngan kadonga oaga ga ipatpat manmanae tau mao.
18 Be sariaba toa isusuran gai paeamao tau, ta ngan ado sae atado lemai danga sisid ga isulug tadiai ta ikado ga oaga malamalan.
19 Be ngan ado tol aea timataud kapei tau ta baged tnan oaga aea nale ga namuganga toman ngan aea napaela ga isulug tadiai.
20 Be ado busa agera ado imata mao ga gigima mao, ngansa sariaba toa oa iuraura tau ga isusuran gai. Tota gid panua oagaeai tiadi mambe gai arangrang ngan aot kemi iadag mao, be aduaea.
21 Be ado busa gid panua lolod ede ga ede ta tianean annga mao, ta Paulus idae imadid rabu ngan gid ta ikeo, "Leg panua, man ga alongo leg posanga toa nakado oadla pagimi ngan tatnan inu Krit mao. Toa bedaoa ta irangrang ngan danga kulupu toa ne iuot ngan gita mao, ga leda danga sisid iduaea mao pade.
22 Be labone nakeo pagimi, manta apamatua lolomi, ngansa eaba eta ngan gimi ga iduaea mao. Leda oaga

‡ **27:9:** Somisomi gid Iuda tiplese annga ngan ado toaiua, ngansa matad nanan Deo ilolo isat ngan gid ta isamum led kadonga sasat. Eine iuot ngan taiko Septemba mao Oktoba. Be eine gid led aoara lolo.

kekelen ga iduaea.
23 Ngansa gau eaba ede ton Deo ga
nakakado ele naurata. Ta made bong
ele anggelo ede inam imadid saligeai
24 *ta ikeo, ‘Paulus, mataud mao.
Eao ga la madid ngan posanga toa
Kaisa imatai. Be ega, gid panua toa
gimingada aladlado ngan oaga ne,
ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea pago, ikeo ga eta ngan gimi ga
imate mao.’
25 Anggelo ikeo pagau toa bedaoa,
tota gimi manta apamatua lolomi,
ngansa gau lolog matua ngan Deo
ta naeadi ei ngan saoa danga ikeo
pagau ngan, eine ga iuot tautaunga.
26 *Be gita manta tapatpat ga iran-
grang ngan tadae tor ngan inu eta.”
27 Io, bong sangaul igegea pange
ila ga kus, be sariaba isusuran gai
maitne ga aore ngan tad kapei Adri-
atik. Be bong irabu, oaga aea panua
naurata ad tiadi mambe apatpat ga
apaboloma tanopu.
28 Tota tipasil oaro ede ga isulug
matapuiai ga ila tung tanoeai, ta
tileoa ga iuot leoa sangaul rua. Be
apat kautede ga ala, ta tileoa pade ga
iuot leoa sangaul leoa lima.
29 Be timataud, ngan kado ta oaga
idae tor ngan sia aea patpat, tota
titado nagun pange pan oaga ise ga
isulug. Ga kus ta tiraring ngan ado
manta ipara manmanae ga idae.
30 Be oaga aea panua naurata
ad tiloilo edap eta ngan tiaoa ga
titnan oaga, tota tipakantutu mon
kakauede ga isulug tadiai. Be
tipakaka ta tikeo ga titado nagun
edengada oaga idamai ga isulug.
31 Be Paulus ikeo pagid panua pa-
raunga ad toman ngan ad madidnga
bedane, “Oangga gid panua toa ne
tidio oagaeai mao, eine gimi ga ad-
uaea.”
32 Tota gid panua paraunga ad tiket
mon kakauede toa oa aea oaro ta
tilongean ga ipat ga ila.
33 Be teta pade ado ipara ga idae, ta
Paulus iuangga ipamatua gid panua
lolod ngan eannga, ta ikeo pagid,
“Ngan ado sangaul igegea pange
lolomi ede ga ede ta aean annga eta
mao.
34 Tota naposa matua pagimi, aean
annga etangada ta ipamatua gimi ga
irangrang ngan aot kemi. Ngansa
eta ngan gimi ga iduaea mao ga mao
tau.§ Gimi toa ngada ne ga aot
kemi.”
35 Io, iposa bedaoa ga kus ta ngan
gid toa ngada oa matad, ibada bret ta
iposa kemi pan Deo ngan. Ga kus ta
itei ta ian.
36 Tota gid toa ngada oa lolod iluai
mulian ta gid pade tibada ga tian.
37 Be gai panua toa oagaeai oa,
dabamai iuot buno rua sangalima
sangaul rua igegea lima ga ede (276).
38 Aean ga itara gai ga kus ta titado
wit aea samare toa ngada oa ga isu-
lug tadiai ta oaga malamalan.

Oaga imapoga

39 Ado ipara ga idae, be oaga
aea panua naurata ad titalingalinga
ngan tanopu toa oa. Be tigera
mambe igal oa kemi, ta tikeo ga
oangga tirangrang, eine ga tingata
aea lab ta tidae tos ngan.
40 Tota tiket gid nagun aea oaro
ta tidio matapuiai, be tipola gid
kepenga ad oaro ta tisulug tadiai ta
tipatutui oaga ele ladladonga ngan.
Be tidada nale kakauede ga idae, ta
sariaba itilak gai ga ala, be tiuangga
tipatutui oaga ga ingata lab toa oa.
41 Be mao. Oaraoara idada gai, ta
oaga idae tor ngan siainu ede rabu,
ta oaga idama idae kas ga ienono. Be
dubam kapeipei ipodapoda oaga ise
ga imapmapoga.
42 Be gid panua paraunga ad tirau
posanga ngan pamatenga gid panua
toa tiaud gid oa, ngan kado ta etan-
gada tiaoal ga tiaoa ga tila.
43 Be madidnga paraunga aea itin
ngan Paulus imate mao, tota ipakoko
gid panua paraunga ad ta tipamate

* **27:24:** PA 23.11 * **27:26:** PA 28.1 § **27:34:** Posanga idil toaine, *eta ngan gimi ga iduaea mao ga mao tau, ngan posanga Grik ikeo ga Irangrang ngan launimi idil eta blos mao, be posanga idil toa ne ipu tota bedaoa.*

gid mao. Be ikeo ga sapadua tiuatai
eaoalnga, manta tidug ga tisulug ta
tiaoal ga timuga ga tidudunga labiai.
44 Be ikeo ga gid padengada manta
tibada abei itultul, mao oaga iribrib
etangada, ta tipat ngan ga tidudunga
labiai. Be ngan kadonga toa bedane
gai toa ngada oa adae kemi labiai.

Gai toa ngada oa adae kemi labiai.

28

Paulus masin timamado ngan inu Malta

1 Gai adae kemi labiai ga kus ta
tipalongo gai mambe inu toa oa ieda
Malta.
2 *Be inu toa oa aea panua* tikado
kadonga ngan gai kemi ga kemi tau.
Tipaisi dinga ta tibada gai mambe
ad kaluae, ngansa aoara itaptap be
tibur aea del kapei.
3 Ta Paulus ila igougou abei busa
tede ta idol ga idae dingaeai, be
mole mao mota paeamao ede ina-
man oanaoana abei iloleai ta irarai
ga iuot ta ingot Paulus ibage ta idae
itututu.
4 Be inu toa oa aea panua tigera
mota itututu Paulus ibageai, ta tiposa
pol ngan gid bedane, "Kado eaba toa
ne ipapamate panua. Ngansa tau-
taunga itnan tad ga idae kemi labiai,
be deo taine toa ikolikoli panua led
kadonga papaeamao, itin ngan eaba
toa ne imata bibita pade mao."
5 *Be Paulus itiltil ibage, ta mota
itap ga isulug dingaeai, be kadonga
eta iuot ngan ei mao.
6 *Be gid panua tiuangga Paulus
itin ga iuui, mao itap manmanae ga
imate, be mao. Tisangasanga mole
be tigera kadonga eta iuot ngan ei
mao, tota tipul laborad ta tikeo ga ei
deo ede.
7 Be boloma ngan tibur toa oa,
dadanga ton eaba kapei ede ieda
Publius ienono. Ei maron ngan inu
toa oa ta ibada gai ga aman aea
kaluae, ta ikado kemi ngan gai ga
ipanpan amai annga ngan ado tol.
8 Idio ta Publius itama idibal ta
itin iuanaoana ga ibebea sing. Ei
idio ienono, be Paulus ila pan ta idol
ibage ga idae ngan ei ta iraring, ta
ikado ei ga itin iuot kemi.
9 Ga kus ta gid panua padengada
toa inuiai tiama ga tinam pan, ta
ikado kemi ad dibala.
10 Tota titada ngan gai ta tilualua
gai ngan danga imata ede ga ede.
Be ngan ado toaiua aoangga adae
oagaeai ga ala, eine tipan saoa danga
gai apapauis ngan.

Paulus masin tila tiuot Rom

11 Taiko tol ila ga kus ta gai adae
ngan oaga ede toa imomono inuiai
ngan sanganga aoara lolo kus. Oaga
toa oa tuanga Aleksandria aea, be
ngan idama toa kapei oa tisap deo
ninnga boge rua ad namer.
12 Be gai alado ga ala ta adudunga
ngan tuanga Sirakius ta adio ama-
mado amai ado tol.
13 Be toa eoa adada nagun ga idae
pade ta alado ga adudunga ngan
tuanga Regium. Ta ngan ado sae,
moromoro kemi ede ilele ga inam.
Be ngan ado sae pade, alado ga
adudunga ngan tuanga Puteoli.
14 Toa eoa agera oaeoaemai eden-
gada ngan iaoa kelede ton Kristus,
ta tikeo pagai ngan adio toman ngan
gid ngan ado lima ga rua. Ga kus ta
akakagai ngan langa Rom.

* **28:2:** 2Ko 11.27 * **28:2:** Posanga idil toa ne *inu toa oa aea panua idodo posanga idil ede ngan Grik toa ipu mambe panua kusukusu. Tikeo ngan gid bedaoa ngansa tiuatai posanga Grik mao.* * **28:5:** Mk 16.18 * **28:6:** PA 14.11

15 Be gid oaeoaemai Rom ad tilongo mambe gai alalala ga anam, ta tinam tiuot pagai toa edapeai. Edengada tilalala ga tiuot pagai ngan tibur oalo aea ngan tuanga Apius, ga padengada tiuot pagai ngan tuanga toa tiuato Luma Kaluae aea Tol. Be Paulus igera gid ta itin imatua ngan gid ta iposa kemi ga ila pan Deo.
16 Idio ta ala aot ngan tuanga Rom. Aot ga kus ta tilongean luma ede iman Paulus kekelen ele, ta idio imamado ngan. Be eaba paraunga aea ede imariala ngan ei.

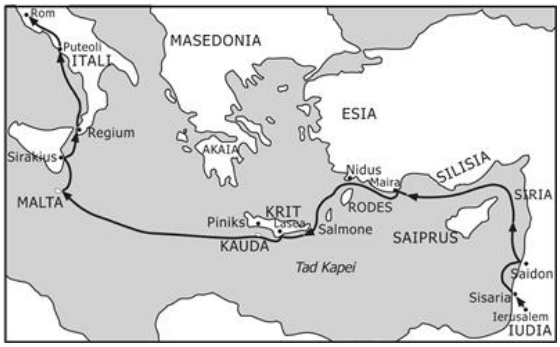

Paulus ele lalalanga Rom

Paulus ipaola ato kemi ngan tuanga Rom

17 Ado tol ila ga kus ta Paulus ibaba gid madidnga Iuda ad ga tinam tiluplup. Ga kus ta ikeo pagid, "Oaeoaeg, gau nakado kadonga paeamao eta ngan alu togita mao ga ngan nasinga togid tibutibuda mao pade. Be tiluku gau sapaean toa Ierusalem ta tiaud gau ta nadae pagid Rom bagedeai.
18 *Be gid Rom tigal nanan ag posanga ga kus ta tiuangga tilongean gau ga natnan luma panasnga aea, ngansa tigera ipu eta ngan pamatenga gau mao.
19 *Be gid Iuda tiririak ngan posanga toa ne, ta nagera edap eta pade mao. Nakeo ga Kaisa manta ipatutui ag posanga. Be kado gimi aoangga nakado bedane ngan solnga gid panua ngan alu togau. Eine mao.
20 *Tota ngan ipu toaine nababa gimi ga anam ta nagera gimi ga nakado leg posanga pagimi. Gau lolog matua ngan Deo ta nasangasanga ei ngan iparangrang ele posanga pagita Israel. Be ngan ipu toaine kekelen ta tiaud gau ngan sen toa ne."
21 Ta tikeo pan bedane, "Laulau eta inam pagai Iudea ga inam ikeo ngan eao mao. Be ngan gid oaeoaeda toa tinam pagai Iudea ga tinam, eta ngan gid ikeo ngan lem idil eta paeamao mao, ga tiposa paeamao ngan eao mao pade.
22 *Be gai akim tau ngan longonga saoa posanga ienono lolomeai. Ngansa gai aoatai mambe iaoa raring aea toa pau ne, eine panua ngan tuanga ga tuanga tiposa paeamao ngan."
23 Io, tidol ado imata ede, ta panua busa tinam tiluplup ngan luma kaluae aea toa Paulus imamado ngan. Ta Paulus iaoa inasi pagid gaisala ga irangrang ngan lailai, be ipaola posanga ngan madonga Deo ibageai. Be ngan posanga edengada ngan apu ton Moses ga ngan laulau togid panua tibada Deo iaoa, Paulus idada gid ngan tipul lolod ga ila pan Iesus.
24 Ta panua edengada tilongo ele posanga ta tiadi eine tautaunga. Be padengada lolod matua ngan mao.
25 Idio ta tilalala ga tila, be aoad isokangai pol ngan gid. Be mugaeai ngan tila, Paulus ikado posanga kelede pade ga bedane, "Ngan ado toaiua Aisaia ibada Deo iaoa ga ila pagid tibutibumi, Itautau Tutui iposa tutui ga bedane,

26 *" 'Eao la pagid panua toa ne ta keo pagid,
"Gimi ga alongo posanga somisomi, be eine ga aoatai ngan ipu mao.
Be gimi ga ageragera pabusa, be irangrang ngan laborami ibada mao."
27 Ngansa gid panua toa ne lolod buobuo.

* **28:18:** PA 26.31 * **28:19:** PA 25.11 * **28:20:** PA 26.6-7 * **28:22:** PA 24.14 * **28:26:** Ais 6.9-10

Be tangad itola ngan longonga posanga.
Be matad isi pade.
Ngan kado ta tigera ngan matad
ga tangad ilongo,
ta laborad ibada kemi posanga ipu.
Toa bedaoa ta tipul lolod ta nakado gid ga tiuot kemi. Be eine mao.'

28-29 "Tota nakim gimi aoatai, ato kemi ngan Deo ibabada panua mulian, eine labone ila pagid alu padengada toa Iuda ad mao. Ta gid ga tilongo."†
30 Be ngan rai dodol rua, Paulus imamado ngan luma toa tilongean pan oa, ta iuolol ga ila pan luma itama ngan ele madonga. Be itin igelgel ngan badanga sapadua tinam pan.
31 Ei ipapaola posanga ngan madonga Deo ibageai ga ipapaoatai gid ngan Maron Iesus Kristus. Ei ikakado posanga be imataud mao, ga eaba eta ipakala ei mao pade.

† **28:28-29:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane:
29 *Paulus ikeo bedane ga kus ta gid Iuda tilalala ga tila be aoad isokangai kapei pol ngan gid.*

Paulus ele laulau ila pagid Rom

Paulus ikado posanga pamatuanga aea ila pagid Rom

1 *Gau Paulus, paeaeanga ton Iesus
Kristus. Ei ibaba gau ta idol gau ga
naot eaba ato aea ngan paolanga ato
kemi ton Deo.
2 *Deo ikado posanga tautaunga
mugaeai tau ngan ato kemi toa ne, ta
ele panua toa tibada iaoa, tibode ga
idae ngan laulau tutui ei ton.
3 Ato kemi toa ne, eine iposa ngan
Inat toa iuot ngan iaoa kelede pan
Devit.
4 Be ngan ado toaiua Deo ipei ei
mulian ngan ele matenga, ngan Itau-
tau Tutui iura, ipasolan gita mambe
Iesus Kristus ada Maron, ei Deo Inat.
5 *Ei ilolo marum tau ngan gai, ta
aot ele panua ato aea. Be ngan ei
ieda, gai ababa gid panua ngan alu
toa ngada ne tanoeai ta lolod matua
ngan ei ga tilongo ilinge.
6 Be gimi pade alongo babanga ton
Iesus Kristus ta aot ele panua.
7 *Nabode laulau toa ne ga ila pag-
imi panua Rom ami. Deo ikim gimi
ga ibaba gimi ta idol ele ul ngan gimi.
Kemi ngan Deo Tamada ga Maron
Iesus Kristus, gisirua led kadonga
lolo marum aea ga lolo tarui aea idio
pagimi.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Tuanga Rom

Paulus ilolo ikim ngan geranga gid Rom

8 Mugaeai ngan leg posanga
padengada pagimi, naoangga
nakado posanga kemi ga ila pan ag
Deo ngan gimi ngan Iesus Kristus
ieda, ngansa lolomi matua ngan ei, ta
panua toa ngada ne tanoeai tipakuru
ngan gimi.
9 Be Deo iuatai mambe gau urag
pakpakia ngan kadonga ele naurata
ngan paolanga ato kemi ngan Inat, ta
ei pade irangrang ngan ipamatua leg
posanga ga bedane: Gau somisomi
matag nanan gimi
10 *ngan leg raring. Ta nabetabeta
Deo ngan ilolo kelede ta isaoa leg
edap ngan langa pagimi.
11 Ngansa lolog ikim tau ngan
geranga gimi. Toa bedaoa ta
narangrang ngan napaore tenainga
eta inam pan Itautau Tutui ga ila
pagimi ngan luanga gimi ta amadid
matua.
12 Ta oangga bedaoa, eine gitain-
gada tapamatua ngan loloda, ta lemi
kadonga lolo matua aea ga ilua gau,
ga gau leg kadonga lolo matua aea ga
ilua gimi.
13 *Be oaeoaeg, nakim gimi aoatai
kemi ga bedane: Mugaeai ga inam,
narau posanga pabusa ngan langa
pagimi, be irangrang ngan labone,
danga padengada ipakala gau.
Naoangga nala pagimi ta irangrang
ngan leg naurata aea annga iuot
rabu ngan gimi, lalaede mambe iuot
ngan gid alu padengada.
14 Deo idol naurata pagau, ta gau
manta nalualua gid panua Grik ad
ga gid panua Grik ad mao pade, ga
gid panua oatainga ad ga gid panua
buobuonga ad pade.
15 Ngan ipu toaine lolog ikim tau
ngan paolanga ato kemi ga ila pagimi
Rom pade.

Deo iura ienono ngan ele ato kemi

16 *Nakeo bedane ngansa maea-
maea gau ngan ato kemi toa ne mao.

* **1:1:** PA 9.15 * **1:2:** Ro 16.25-26 * **1:5:** PA 26.16-18, Gal 2.7-9 * **1:7:** Nam 6.25-26 * **1:10:** PA 19.21, Ro 15.23 * **1:13:** PA 19.21 * **1:16:** Mk 8.38, PA 13.46, 1Ko 1.18-24

Ngansa Deo iura ienono ngan ele ato
kemi ta ibada mulian sapadua lolod
matua ngan. Ato kemi toa ne ila
pagid Iuda mugaeai ga gid panua
ngan alu padengada pade.
17 *Ngansa ngan ele ato kemi, Deo
ipasolan gita ngan edap ngan otnga
tutui imatai ngan loloda matua. Be
edap eta pade ienono ngan otnga
tutui Deo imatai mao. Eine ngan
leda kadonga lolo matua aea keke-
len. Eine lalaede mambe posanga
tibode mugaeai ga bedane, "Gid
panua tututui ga timado kemi ngan
led kadonga lolo matua aea."

Deo ipasolan ele kadonga lolo bake aea ga iuot masaeai

18 Be ngan gid panua toa tikado
kadonga papaeamao imata ede ga
ede, Deo toa imamado buburiai ipa-
solan ele kadonga lolo bake aea ga
iuot masaeai. Ngan led kadonga
papaeamao toa ne, tipakala panua
padengada ta irangrang ngan tiuatai
ngan posanga tautaunga mao.
19 *Be oatainga kemikemi ngan
Deo ienono masaeai, ngansa Deo ipa-
solan gid panua ngan ga kus.
20 *Tautaunga Deo ele kadonga
edengada ienono mumulnga, be
ngan danga toa ngada ne led otnga
ga irangrang ngan patautene, Deo
ipasolan gid mambe ei kekelen Deo
matua soke tau somisomi ga ilalala
ga ila. Tigera ibage imul ngan
danga toa ngada ne ikado ga iuot, ta
tirangrang ngan tiuatai ngan ei. Toa
bedaoa ta tirangrang ngan tikarara
gid mao.
21 *Tiuatai ngan Deo, be tisoa ieda
mao ga tiposa kemi eta ga ila pan
mao pade. Tota laborad irangrang
ngan ibada danga eta mao, ta led
oatainga iuot buobuonga ga tima-
mado dodom.
22 *Tiparim ngan gid mulian ta
tikeo ga led oatainga kapei, be tau-
taunga lolod ibuobuo.
23 *Kadonga ngan soanga Deo ieda
toa imamado somisomi, eine titnan
ga idio, be tikado gid namer inasi gid
danga tanoeai ad anunud. Gid danga
toa ne ienono somisomi mao. Eine
gid danga mambe eababa ga man
ga mota ga paria ga masilau toa aed
pange.

Gid panua tikakado kadonga papaeamao imata ede ga ede

24 Tota Deo ilongean gid ta led kim-
nga papaeamao idada gid ta tikado
ga lolod aea muk. Ta tikado kadonga
papaeamao ngan tinid pol ngan gid,
ta edad iuot paeamao.
25 Be gid tipakongge Deo ele
posanga tautaunga ga ila mambe
pakakanga. Ta tikado raring ngan
soanga gid danga sisid edad toa Deo
ikado ga iuot ta tibokoboko gadio
ngan gid. Be ada Dolnga toa gita
manta tasoa ieda somisomi ga ila,
eine tiraring eta ga ila pan mao. Be ei
kekelen ieda kapei. Eine tautaunga.
26 Ngan ipu toaine, Deo ilongean
gid ta led kimnga papaeamao tinid
aea idada gid ta tikado kadonga pa-
paeamao imata ede ga ede, ta tikado
ga edad iuot paeamao. Be led taine
titnan gid kadonga kemikemi oainga
aea ga idio, ta tila tinasi gid kadonga
itutui mao.
27 *Ngan kadonga toa bedaoa gid
arangaranga pade titnan kadonga
tutui oainga aea toman led taine
ga idio, be lolod buk ga idae
ngan kadonga papaeamao pol ngan
gid mulian. Gid arangaranga
toman ngan arangaranga paden-
gada tikakado kadonga maeamaea
aea. Ta tibada kolinga paeamao
ngan gid mulian, tutui ngan led
kadonga buobuonga aea.
28 Be tiuangga oatainga ngan Deo
eine danga sapaean ta titnan ga idio.
Tota Deo ilongean led oatainga ila
paeamao, ta led oatainga paeamao
toa ne idada gid ta tila tikado gid
kadonga itutui mao.

* **1:17:** Hab 2.4, Ro 3.21-22 * **1:19:** PA 14.15-17, 17.24-28 * **1:20:** Jop 12.7-9, Sng 19.1 * **1:21:** Ep 4.17-18 * **1:22:** Jer 10.14, 1Ko 1.20 * **1:23:** Lo 4.15-19, Sng 106.20 * **1:27:** Wkp 18.22, 20.13, 1Ko 6.9

29 Be gid kadonga papaeamao
imata ede ga ede ga gid ne iuon
lolodeai: kadonga itutui mao, ga
mogal buda, ga kadonga kemi mao,
ga mata eanean, ga pamatenga, ga
ariapolpol, ga posanga pakakanga,
ga kadonga lolo paeamao aea, ga
posanga paeamao ngan oaeoaed,
30 ga tipaeabu ngan oaeoaed edad,
ga timan Deo aea isat, ga tipaieiei
panua padengada, ga tiparim ngan
gid mulian, ga tisoasoa edad mulian,
ga tipapot gid kadonga papaeamao
imata ede ga ede, ga tilongolongo
tnad ga tamad linged mao,
31 ga laborad ibada danga eta mao,
ga tinasi led posanga tautaunga mao,
ga led kadonga kimnga aea eta mao,
ga lolod isat eta ngan panua paden-
gada mao.
32 Be gid tiuatai ngan Deo ele
apu, ta tiuatai mambe apu ikeo ga
sapadua tikakado bedane manta ti-
mate, be mao. Gid tilasu nasinga
gid kadonga toa ne. Tikado bedane
kekelen mao, be sapadua tinasi edap
lalaede toa bedaoa, eine tipakuru
ngan gid.

2

Deo inasi kadonga tutui ngan patutuinga gid panua ad posanga

1 *Be eao eaba sai toa sol gid panua
padengada ngan posanga, eao kado
ga lem idil paeamao iuot masaeai,
ngansa eao kakado gid kadonga
lalaede mambe gid pade, ta iran-
grang ngan eao karara go mao.
2 Gita taoatai, Deo ele kadonga
ngan pamadidnga gid panua ngan
led kadonga toa bedane eine tutui.
3 Be oangga eao sol panua paden-
gada ngan posanga, be lem kadonga
lalaede mambe gid pade, eine paea-
mao. Eao eaba tanoeai am, be eao
oangga Deo ga irangrang ngan ipa-
madid go ngan posanga mao?
4 *Madongan? Deo ilolo marum
ngan eao ga isanga go mole tau, ga
ikoli lem kadonga papaeamao man-
manae mao. Be eao oangga kadonga
toa ne eine danga sapaean? Deo
iuangga ele kadonga lolo marum aea
ga idada go ta eao pul lem kadonga.
Be eao oatai mao?
5 Be mao. Eao tangam balbal tau
ta tinim ngan pulnga lolom mao. Ta
ngan kadonga toa ne, eao laelae am
mulian ngan am kolinga paeamao
ngan ado toa Deo ele kadonga lolo
bake aea iuot masaeai. Ngan ado
toaiua, ei ga ipasolan ele kadonga
tutui ngan kolinga gid panua led
kadonga.
6 *"Deo ga ikoli gid panua kelede
kelede led kadonga, ta inasi tutui
ngan saoa kadonga tikakado."
7 Panua edengada timarum tau
ngan nasinga kadonga kemikemi ta
tiloilo edap ngan geranga ele taranga
ga ngan Deo ipakuru ngan gid. Gid
panua toa bedane, Deo ga ibada
madonga kemi somisomi aea pagid.
8 *Be panua padengada matad
ngan gid mulian, ta tipul murid
ngan posanga tautaunga ga tinasi
kadonga papaeamao. Eine Deo ga
ilolo bake ngan gid kapei tau.
9 Kadonga kulupu tau ga ieieinga
kapei ga iuot ngan sapadua tikakado
kadonga papaeamao. Eine ga iuot
ngan gid Iuda mugaeai ga ngan gid
alu padengada pade.
10 Be gid panua toa tinasnasi
kadonga kemikemi, Deo ga ipasolan
ele taranga pagid, ga ipakuru ngan
gid, ga ipatarui lolod pade. Eine ga
iuot bedane ngan gid Iuda mugaeai
ga ngan gid alu padengada pade.
11 Ngansa Deo ikado kadonga bag-
bage kelede mao ga mao tau.
12 Ngansa sapadua tiuatai ngan
apu mao, be tikado kadonga sat,
goibe led apu mao be tiduaea. Be
sapadua timado gadio ngan apu ga
tikado kadonga sat, eine Deo ga inasi
apu aea posanga ta ipanas gid.
13 Ngansa panua toa tilongo
sapaean apu aea posanga, irangrang

* **2:1:** Mt 7.1-2, Ins 8.7 * **2:4:** Ep 1.7, 2Pe 3.15 * **2:6:** Sng 62.12, Snd 24.12, Mt 16.27, 2Ko 5.10
* **2:8:** 2Te 1.8

ngan tiuot tutui Deo imatai mao.
Be panua toa tinasnasi apu, Deo ga
iuato gid kekelegid panua tututui.
14 *Tautaunga gid panua Iuda
ad mao tiuatai ngan apu mao,
be oangga lolod ila ngan nasinga
kadonga kemikemi mambe apu ikeo
ngan, eine led kadonga kemikemi
toa ne iuot mambe led apu.
15 Gid panua toa bedane tipasolan
mambe apu aea nasinga ienono
lolodeai. Ta lolodeai pade tinaman
mambe kadonga toa tikakado eine
tutui ta ikarara gid ngan ado toa
Deo ipamadid gid ngan posanga.
Be pateatea led kadonga padengada
igalgal lolod.
16 Ngan ado toa Deo ipamadid gid
panua ngan posanga, eine ga imata
inasi led kadonga mumulnga ga saoa
posanga mumulnga ienono lolodeai.
Naurata toa ne ngan pamadidnga
gid panua ngan posanga, Deo idol
ga idae Iesus Kristus ibageai, lalaede
mambe leg ato kemi ikeokeo ngan.

Gid Iuda tiuangga apu irangrang ngan ilua gid ta tiuot tutui Deo imatai

17 Be eao sai? Eaba Iuda am, na?
Eao eadi apu ton Moses irangrang
ngan ilua go ta easal posanga toa
Deo ipamadid go ngan, na? Be eao
parim ngan go mulian ta keo ga ot
iaoa kelede ton Deo, na?
18 Eao oatai ngan saoa kadonga
Deo ikim, ta eao nanale ngan apu ta
keo ga eao rangrang ngan sio saoa
kadonga eine kemi ga kemi tau, na?
19 Eao eadi go mulian mambe eao
rangrang ngan pasolan edap pagid
panua matad susu, na? Eao keo
ga ot mambe taranga togid panua
timamado dodomeai, na?
20 *Be ngan apu, eao keo ga
posanga tautaunga ga oatainga toa
ngada oa ienono pago. Ta eao
keo ga ot eaba paoatainga aea togid
panua buobuonga ad, ta eao oangga
pananale gid gergeu gereirei, na?
21 *Io, eao papaoatai panua paden-
gada, be ikamado ga eao paoatai go
mulian mao? Eao somisomi keo ga,
"Irangrang ngan gimi alublub mao."
Be eao pade lublub, na?
22 Eao somisomi keo ga, "Iran-
grang ngan gimi akado arala ta apae-
abu ngan oaioainga mao." Be eao
kado kadonga arala, na? Eao keo
ga gid deo pakakanga ad namer eine
danga paeamao ga paeamao tau. Be
eao lublub danga raring aea pagid
namer ad lumaeai, na?
23 Eao parim ngan go mulian ta keo
ga oatai ngan Deo ele apu. Be eao
laputian apu idil edengada, ta ngan
kadonga toa ne eao matam ibiu Deo.
24 *Lem kadonga iuot lalaede
mambe Deo ele laulau aea posanga
ga bedane, "Ngan lemi kadonga
papaeamao, gimi apaeabu ngan Deo
ieda rabu ngan gid alu padengada."

Palunga tautaunga eine saoa danga?

25 Eao am palunga ga ilua go
oangga eao nasi apu somisomi. Be
oangga eao laputian apu idil etan-
gada, eao am palunga eine danga
sapaean. Ta eao ot lalaede mambe
eaba tipalu ei mao.
26 *Tota oangga eaba ede ibada
palunga mao, be inasi tutui gid
kadonga apu ikeokeo ngan, eine ga
Deo igera ei mambe eaba ede tipalu
ei.
27 Tautaunga eao bada palunga ga
Deo ele apu ienono pago, be oangga
eao laputian apu idil etangada, eine
eaba toa ibada palunga mao ga isol
go ngan posanga.
28 Ngansa oangga sai iman eaba
Iuda aea ngan ieda kekelen, eine
eaba Iuda aea tautaunga mao. Ga
pade, palunga eine danga tinida aea
kekelen mao.
29 *Be eaba iman Iuda aea tau-
taunga ga ibada palunga tautaunga
oangga Itautau Tutui ipul ei ga iuot
toa bedaoa iloleai. Goibe itin madon-
gan. Eaba toa bedane, ieda kapei

* **2:14:** PA 10.35 * **2:20:** 2Ti 3.5 * **2:21:** Mt 23.3-4 * **2:24:** Ais 52.5, Ese 36.22 * **2:26:** Gal 5.6
* **2:29:** Lo 30.6, Kol 2.11

iuot ngan gid eababa led pakurunga mao, be ieda kapei ngansa Deo ipakuru ngan ei.

3

Deo ele posanga tautaunga irangrang ngan itap mao

1 Tota oangga gai panua Iuda amai ga abada palunga, danga toa rua ne ilua gai madongan?
2 Oangga gai panua Iuda amai ga abada palunga, eine kemi tau ngan gai! Ngansa danga kapei ede ga bedane: Deo idol gai Iuda ta amariala ngan ele laulau aea posanga.
3 Be oangga gid Iuda edengada lolod matua ngan Deo ele posanga mao, eine madongan? Oangga lolod matua mao, eine ga Deo ele posanga tautaunga itap na?
4 *Mao tau! Goibe panua toa ngada ne timan panua pakakanga ad, be Deo kekelen inasi ele posanga tautaunga somisomi. Eine lalaede mambe Deo ele laulau aea posanga ga bedane,

"Deo, posanga toa eao pamadid gau ngan eine tautaunga.
Ta oangga panua tiselele lem kadonga ngan pamadidnga gau, eao ga easal gid ngan posanga."

5-6 Be oangga gita leda kadonga sasat ikado ga Deo ele kadonga tutui iuot masaeai tau, eine ga takeo mado? Oangga Deo ipanas gita ngan leda kadonga sasat, eine ele kadonga toa ne itutui mao na? Mao tau! Deo ele kadonga itutui. (Betanga toa ne inasi gid eababa led buobuonga.) Oangga Deo inasi kadonga tutui somisomi mao, eine ga irangrang ngan ipamadid gid panua toa ngada ne tanoeai ngan posanga madongan?
7 Be eaba eta ga iselele posanga toa ne ta ikeo ga, "Oangga leg posanga pakakanga ikado ga Deo ele posanga tautaunga iuot masaeai tau ga ieda iuot kapei, ikamado ga ipanas gau mambe eaba kadonga sat aea?"
8 Posanga sakirkir toa ne eine lalaede mambe posanga sakirkir ede pade ga bedane, "Goibe, takado kadonga papaeamao, ta ngan edap toa ne, kadonga kemikemi ga iuot." Panua edengada tiselele gai sapaean ta tikeo ga gai apapaoatai gid panua toa bedaoa. Be eine mao. Gid panua toa bedaoa, Deo ga ipanas gid tutui ngan led kadonga.

Eaba eta inasi kadonga tutui mao

9 *Tota takeo mado? Irangrang ngan takeo ga gai Iuda aeasal panua padengada? Mao tau! Pataute tapasolan mambe kadonga sat ibul panua toa ngada ne, gai Iuda ga gid alu padengada pade.
10 *Eine lalaede mambe Deo ele posanga ga bedane,

"Eaba eta ele kadonga tutui mao ga mao tau.
11 Eaba eta ele oatainga kemi mao.
Be eaba eta iloilo Deo mao pade.
12 Gid toa ngada oa tipul murid ngan Deo ta tiuot paeamao.
Eaba eta ngan gid ikado kadonga kemi mao ga mao tau."

13 *"Aoad mambe denga iaoa ikakai, ta led posanga mambe oadoad paeamao iuotot.
Somisomi tipakaka."

"Led posanga paeamao eine mambe mota paeamao imau."

14 *"Somisomi tikakado posanga paeamao ngan panua padengada."

15 *"Gid manmanae tau ngan raunga eaba ede pade ga imate.

* **3:4:** Sng 51.4 * **3:9:** Ro 1.18–2.24, 3.23 * **3:10:** Sng 14.1-3, 53.1-3, Sav 7.20 * **3:13:** Sng 5.9, 140.3 * **3:14:** Sng 10.7 * **3:15:** Ais 59.7-8

16 Tilalala alele ta tipaeabu ngan
panua led madonga, ta led
madonga oanaoana tau.
17 Tiuatai ngan edap lolo tarui aea
mao.”

18 *“Timataud Deo mao ga mao
tau.”

19 Be gita taoatai mambe saoa posanga ienono ngan apu, eine ila pagid panua toa timamado gadio ngan apu. Toa bedaoa ta eaba eta irangrang ngan ikarara ei mulian mao. Be panua toa ngada ne tanoeai led idil paeamao Deo imatai ta irangrang ngan tibada panasnga.
20 *Toa bedaoa ta eaba eta irangrang ngan iuot tutui Deo imatai ngan apu aea nasinga mao. Be apu ilua gita ta tagera kadonga sat ienono masaeai.

Eaba sai ilolo matua ngan Kristus, Deo iuato ei eaba tutui

21 Be labone Deo ikado edap ede ga iuot masaeai ngan otnga tutui imatai. Edap toa ne eine ngan nasinga apu mao, be eine edap ede pade. Deo ele apu ga gid panua tibada iaoa mugaeai tikeokeo ngan edap toa ne.
22 *Edap toa ne ngan otnga tutui Deo imatai, eine iuot ngan leda kadonga lolo matua aea ngan Iesus Kristus. Tota sapadua lolod matua ngan Iesus Kristus, Deo iuato gid panua tututui. Deo ikado edap eta ngan gid Iuda ga edap ede pade ngan gid alu padengada mao. Panua toa ngada ne manta tinasi edap toa kelede ne.
23 Ngansa panua toa ngada ne tikado kadonga sat, ta tisapir ngan madonga kemi toa Deo ele tarangai.
24 *Be ngan Deo ele kadonga lolo marum aea, ei isula Iesus Kristus ngan polanga gita ta tatnan leda madonga paeamao. Be otnga tutui Deo imatai iuot ngan gita leda naurata mao. Deo ibada sapaean pagita ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus.
25 Deo ipasolan gita mambe Iesus ele matenga iman edap ngan leda kadonga sasat aea samumnga, ta Deo ilolo itarui mulian ngan gita. Ta ikeo ga sapadua lolod matua mambe Iesus ising iman led kadonga sat aea samumnga, eine tiuot tutui imatai. Deo ikado toa bedane ngansa iuangga ipasolan mambe ei eaba tutui, be mugaeai ngan Kristus ele matenga, ei ikoli manmanae panua led kadonga sasat mao.
26 Ele kadonga bedane ipasolan gita labone ngan ele kadonga tutui. Toa bedaoa ta tagera mambe ei eaba tutui tau, ga ei eaba toa ikado gid panua ga tiuot tutui imatai. Be ei ikado bedane ngan sapadua lolod matua ngan Iesus.
27 Tota irangrang ngan taparim ngan gita mulian na? Mao tau! Ikamado ga taparim ngan gita mulian mao? Oangga tanasnasi apu, ikamado ga taparim ngan gita mulian mao? Eine ngansa gita takado naurata eta ngan otnga tutui Deo imatai mao, be taot tutui ngansa loloda matua ngan ei.
28 Ngansa gita taoatai, panua tiuot tutui Deo imatai oangga lolod matua ngan ei, be eine ngan nasinga apu mao.
29 *Madongan? Deo ei Deo togid Iuda kekelegid, be togid alu padengada mao, na? Mao. Ei Deo togid alu padengada pade.
30 *Toa bedaoa ta Deo toa kelede ne ga igera kadonga lolo matua aea togid panua tibada palunga ga togid panua toa tibada palunga mao, ta ikeo ga gid iaoa toa rua ne tiuot tutui imatai oangga lolod matua ngan ei.
31 *Tota oangga takeo ga kadonga lolo matua aea eine danga kapei, eine takado mado ngan Deo ele apu? Eine iduaea na? Mao tau! Be gita tapasolan mambe apu aea posanga eine tautaunga.

* **3:18:** Sng 36.1 * **3:20:** Sng 143.2, Ro 7.7, Gal 2.16 * **3:22:** Gal 2.16 * **3:24:** Ro 5.1 * **3:29:** Ro 10.12 * **3:30:** Lo 6.4, Gal 3.20 * **3:31:** Mt 5.17

4

Deo iuato Abraam eaba tutui ngansa ilolo matua ngan ei

1 Tota takeo mado ngan gai Iuda tibumai Abraam? Ei eaba tanoeai aea mambe gita, be inasi edap isaoa ta iuot tutui Deo imatai?
2 Oangga iuot tutui Deo imatai ngan ei ele naurata, ei ga irangrang ngan iparim ngan ei mulian panua matadeai. Be irangrang ngan iparim ngan ei mulian toa Deo imatai mao.
3 *Deo ele laulau ikeo mado? Ikeo ga bedane, "Abraam ilolo matua ngan Deo, ta ngan ipu toaine Deo irau posanga ngan ei ta iuato ei eaba tutui."
4 Be oangga eaba ikado naurata ta tibada olnga pan, olnga toa ibada ne taoato tenainga mao. Eine tilasu ei ngan saoa naurata ikakado.
5 Be oangga eaba ilolo matua ngan Deo ta iuatai mambe Deo irangrang ngan ikado ga gid panua kadonga sat ad tiuot tutui, goibe eaba toa oa ikado naurata mao, be Deo igera ele kadonga lolo matua aea lalaede mambe kadonga tutui.
6 Devit pade ikado posanga lalaede bedane. Ngansa ikeo ngan tingelgel ton eaba sai toa ikado naurata ngan otnga tutui Deo imatai mao, be Deo ilolo marum ngan ei ta iuato ei eaba tutui. Ikeo ga bedane,

7 *"Kemi tau ngan gid panua toa Deo
isamum led kadonga sasat!
Ei imata nanan led idil papaea-
mao mao.
8 Eaba sai toa Maron ikeo ga ipanas
ei ngan ele kadonga sat mao,
eine ga itin igelgel kapei tau."

9 Tingelgel toa ne eine ngan gid panua toa tibada palunga kekelegid, mao ngan panua padengada? Patautene takeo ga Deo igera mambe Abraam ilolo matua ngan ei, ta Deo irau posanga ta iuato ei eaba tutui.
10 Be Abraam ele madonga ngan ado toaiua madongan? Deo iuato ei eaba tutui mugaeai ngan ado toa ibada palunga, mao muriai ngan? Eine ibada palunga maitne, be Deo iuato ei eaba tutui.
11 *Abraam ibada palunga maitne, be ilolo matua ngan Deo, ta Deo iuato ei eaba tutui. Ta muriai Deo ikado ga Abraam aea palunga iman kilala ngan ele otnga tutui Deo imatai. Toa bedaoa ta gid panua tibada palunga mao, be lolod matua ngan Deo, Abraam iman gid tibud pade. Ta Deo iuato gid pade panua tututui.
12 Ga pade, gid panua toa tibada palunga ga tilalala ngan edap lolo matua aea mambe Abraam, eine Abraam iman gid tibud pade. Tautaunga Abraam ibada palunga maitne be ilolo matua ngan Deo. Ta ngan ipu toaine ei iman gid tibud pade.

Deo ele posanga tautaunga ila pagid panua toa lolod matua ngan ei

13 *Mugaeai Deo iposa tautaunga pan Abraam toman ngan itubtub mambe ei ga ipan tibur toa ngada ne tanoeai ga iman gid led. Be ikamado ga Deo ikado posanga tautaunga toa ne pan Abraam? Eine ngansa inasnasi apu na? Mao. Be eine ngansa ilolo matua ngan Deo, ta Deo iuato ei eaba tutui.
14 *Gid danga toa Deo iposa tautaunga pagita ngan, eaba eta irangrang ngan ibada ngan ele kadonga ngan nasinga apu mao. Oangga bedaoa, eine kadonga lolo matua aea irangrang ngan ilua gita mao, ga Deo ele posanga tautaunga aea annga eta mao pade.
15 *Ngansa oangga apu ienono, gid panua ga titnan apu idil edengada ta tikado ga Deo ilolo bake. Be oangga apu ienono mao, irangrang ngan kadonga ngan tnannga apu iuot mao pade.

* **4:3:** OM 15.6, Gal 3.6 * **4:7:** Sng 32.1-2 * **4:11:** OM 17.10-11 * **4:13:** OM 17.4-6, 22.17-18, Gal 3.29 * **4:14:** Gal 3.18 * **4:15:** Ro 3.20, 5.13 * **4:16:** Gal 3.7

16 *Tota gid danga toa Deo iposa
tautaunga ngan, eine tabada ngansa
loloda matua ngan ei. Toa be-
daoa ta inam pagita ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea. Tota
taoatai tautaunga mambe ei ga
iparangrang posanga toa oa pagid
Abraam itubtub toa ngada oa. Eine
ga iparangrang ga ila pagid panua
tinasnasi apu kekelegid mao. Be ei
ga iparangrang ga ila pagid panua
sapadua lolod matua ngan ei lalaede
mambe Abraam pade. Tota Abraam
iman gita toa ngada ne tibuda.
17 *Eine lalaede mambe posanga
tibode ga idae ngan Deo ele laulau ga
bedane, "Gau nakado ga eao ot gid
alu busa tibud." Deo igera Abraam
mambe gita tibuda, ngansa Abraam
ilolo matua ngan ei. Ei ilolo matua
mambe Deo irangrang ngan ikado ga
gid matemate tidae mulian ga Deo
irangrang ngan iposa ngan gid danga
iuot maitne mambe danga iuot tau-
taunga ga kus.
18 *Tautaunga, ngan ado toaiua,
imata mambe danga toa Deo iposa
tautaunga pan Abraam ngan iran-
grang ngan iuot mao, ngansa ei ele
gergeu eta mao. Be Abraam ilolo
matua ngan Deo ele posanga. Toa
bedaoa ta iuot gid alu busa tibud
mambe Deo ele laulau iposa ngan ga
bedane, "Tibutibum ga tiuot busa toa
bedaoa."
19 *Tautaunga Abraam aea rai
buno ede ngan ado toaiua, ga itin
imogougou mambe ele matenga
imata boloma, ga Sara pade ei taine
lasi, be Abraam ele kadonga lolo
matua aea itap mao.
20 Deo iposa tautaunga pan be-
daoa, be Abraam ilolo ruangada
mao. Ei ilolo matua toa bedaoa ta ele
kadonga lolo matua aea ipamatua ei.
Ta ngan kadonga toa ne ei isoa Deo
ieda.
21 Ta ei iuatai kemi tau mambe
Deo irangrang ngan ikado lalaede
mambe iposa tautaunga pan ngan.
22 *Tota Deo imata nanan Abraam
ele kadonga lolo matua aea ta "irau
posanga ta iuato ei eaba tutui."
23 Be posanga toa ne, "Deo iu-
ato ei eaba tutui," eine tibode ngan
Abraam kekelen mao.
24 Eine tibode ngan gita pade.
Gita loloda matua ngan Deo toa ipei
mulian Iesus ada Maron ngan ele
matenga. Ta ngan ipu toaine Deo
iuato gita pade panua tututui.
25 *Deo ilongean Iesus ga imate
ngan gita leda kadonga sasat, be ipei
ei mulian ngan ele matenga ngansa
iuangga ikado ga gita taot panua
tututui.

5

Deo ilolo itarui ngan gita

1 Tota ada Maron Iesus Kristus
ikado gita ga loloda itarui toman
ngan Deo, ngansa loloda matua ngan
ei, ta iuato gita panua tututui ga kus.
2 Iesus isaoa edap ngan gita ta
tarangrang ngan tadudunga ngan
Deo ele kadonga lolo marum aea toa
ne, ngansa loloda matua ngan ei. Ta
labone ele kadonga lolo marum aea
ilua gita ta tamadid matua. Ga pade,
taoatai kemi mambe muriai Deo ga
ibada gita ga tala tamado kemi tau
ngan ele taranga. Ta labone tinida
igelgel kapei tau ta tasangasanga
danga toa ne.
3 *Be tinida igelgel ngan danga
toa ne kekelen mao. Tinida
igelgel pade ngan ada kadonga
kulupulupu. Ngansa gita taoatai
mambe kadonga kulupulupu ilualua
gita ta tarangrang ngan tamadid
matua.
4 Ta leda kadonga ngan madid-
nga matua ilualua gita, ta Deo itin
igelgel ngan gita ngansa taeasal to-
banga imata ede ga ede. Ta oangga
taot panua bedane, eine taoatai tau-
taunga mambe Deo ga ikado kemi
ngan gita, ta tasangasanga ei.

* **4:17:** OM 17.5 * **4:18:** OM 15.5 * **4:19:** OM 17.17 * **4:22:** OM 15.6 * **4:25:** Ais 53.4-5
* **5:3:** Jms 1.2-3, 1Pe 1.5-7

5 Ngan leda sanganga toa ne,
taoatai kemi mambe danga eta iran-
grang ngan ipalakaukau Deo ele
kadonga kemi ngan gita ne mao.
Ngansa Deo ikim gita kapei tau, ta
ipaon loloda ngan ele kadonga kim-
nga aea toa ne. Kadonga kimnga
aea toa ne inam pagita ngan Itautau
Tutui toa Deo ibada ga inam pagita.
6 Ngansa tutui ngan ado toaiua
gita urada ngan luanga gita mulian
mao, Kristus imate ngan luanga gita
panua papaeamao.
7 Pakeledengada tagera eaba
ilongean ei mulian ga imate ngan
luanga eaba tutui ede pade. Be
kadonga toa ne irangrang ngan iuot
somisomi mao. Be oangga iuae toa
ede pade oa eaba kemi ga kemi tau,
eine ga ipamatua ilolo ta ilongean ei
mulian ga imate ngan luanga ei, mao
madongan?
8 *Be Deo ipasolan ele kadonga
kimnga aea ngan gita ga bedane:
Ngan ado toaiua gita taman panua
kadonga sasat ada maitne, Kristus
imate ngan luanga gita.
9 *Ta labone Iesus imate ga ising
itoki ngan samumnga leda kadonga
sat, ta taot panua tututui Deo imatai.
Tota gita taoatai kemi tau mambe ei
ga ibada gita mulian ta tasapir ngan
Deo ele lolo bake.
10 Ngansa mugaeai gita taman Deo
aea miri itamatama, be Deo ilongean
Inat ga imate. Ta ngan kadonga toa
ne, ikado gita ga loloda itarui toman
ngan ei. Oangga loloda itarui toman
ngan ei bedane, gita taoatai kemi tau
mambe Iesus ele daenga mulian ga
ilua gita ta Deo ibada gita mulian.
11 Danga toa ne tautaunga. Be
danga ede pade tautaunga ga be-
dane: Ada Maron Iesus Kristus ikado
ga tinida igelgel ngan Deo, ngansa
labone tabada Deo ele kadonga lolo
tarui aea inam pagita.

Adam ipaot matenga, be Iesus ipaot madonga kemi

12 *Tota gita taoatai, eaba kelede
ikado kadonga sat, ta ngan kadonga
toa ne, kadonga sat iuot matamata
tanoeai. Be kadonga sat ipaot
matenga. Ta ngan edap toa ne
matenga ipaeabu ngan panua toa
ngada ne, ngansa panua toa ngada
ne tikado kadonga sat.
13 *Ngansa apu iuot maitne, be
kadonga sat ienono motean tanoeai.
Be oangga apu ienono mao, Deo isol
eaba eta ngan tnannga apu mao.
14 Be ngan ado toaiua Adam ima-
mado ga ila irangrang ngan Moses,
matenga iuot mambe madidnga
paeamao ede ta ipapaeabu ngan gid
panua. Goibe tikado kadonga sat
eta ngan tnannga apu mambe Adam
mao, be matenga ipapaeabu ngan
gid. Ta Adam iuot mambe oanenga
itna ngan eaba toa ga inam muriai.
15 Be Deo ele kadonga lolo marum
aea eine lalaede mambe Adam ele
kadonga sat mao. Ngansa eaba
toa kelede oa ele kadonga sat ikado
ga panua busa timate. Be Deo
ele kadonga lolo marum aea ga ele
tenainga toa inam pagita ngan eaba
toa ede pade oa Iesus Kristus, eine
iuasasa ga ila pagid panua busa ga
iasal matenga.
16 Ga pade, annga iuot ngan eaba
toa kelede oa ele kadonga sat eine
lalaede mambe annga iuot ngan Deo
ele kadonga lolo marum aea mao.
Ngansa eaba oa ele kadonga sat toa
kelede oa ikado ga Deo ipamadid
gid panua ngan posanga ta iuangga
ipanas gid. Be annga iuot ngan Deo
ele kadonga lolo marum aea eine ga
bedane: Panua busa tikado kadonga
sasat, be Deo ikado gid ga tiuot tutui
imatai mambe ele tenainga ila pagid.
17 Ngansa eaba toa kelede oa ele
kadonga sat ikado ga matenga iuot
mambe madidnga paeamao ta ipae-
abu ngan panua busa. Be sapadua
toa tibada Deo ele kadonga lolo
marum aea mambe tenainga ila
pagid, eine tiuot tutui Deo imatai ta

* **5:8:** Ins 3.16, 1Io 4.10 * **5:9:** Ro 1.18, 2.5, Ep 2.3-5 * **5:12:** OM 3.6, Ro 6.23 * **5:13:** Ro 4.15

gid mambe madidnga kapeipei timamado somisomi ga ilalala ga ila ngan eaba toa ede pade oa Iesus Kristus iura.

18 *Tota matada nanan kemi danga ga oaine: Eaba toa oa ele kadonga sat kelede ikado ga Deo iuangga ipanas gita toa ngada ne. Ta lalaede toa bedaoa, eaba ede pade ele kadonga tutui kelede ikado ga panua busa tiuot tutui Deo imatai ga tibada madonga kemi.

19 *Ngansa eaba toa kelede oa itin ngan longonga Deo ilinge mao. Ta ngan ipu toaine panua busa tiuot panua kadonga sasat ad. Ta lalaede toa bedaoa, eaba ede pade inasi Deo ilinge kemi, ta ngan ipu toaine panua busa ga tiuot panua tututui.

20 Ngan ado toaiua gid panua tikakado kadonga sasat, Deo ibada ele apu ga ila pagid, ngansa iuangga ipasolan mambe led kadonga sasat eine danga paeamao ga paeamao tau. Tautaunga led kadonga sasat ilalala ga idae kapei, be Deo ele kadonga lolo marum aea iasal kadonga sat toa oa ta idae ga ila kapei tau.

21 *Ikado bedane ngansa iuangga iasal kadonga sat. Ngansa kadonga sat ipaot matenga ta iuot mambe madidnga kapei ede ipapaeabu ngan gid panua. Be lalaede toa bedaoa, Deo ele kadonga lolo marum aea iuot mambe madidnga kapei ta ikado ga panua busa tiuot panua tututui ta tibada madonga kemi somisomi ngan ada Maron Iesus Kristus ele naurata.

6

Gita tamate ga tadae mulian toman ngan Kristus

1 Tota takeo mado? Kado panua edengada tikeo ga, “Goibe takado kadonga sat, ta ngan edap toa ne Deo ele kadonga lolo marum aea idae ga ila kapei.”

2 Irangrang ngan takeo bedaoa mao ga mao tau! Gita mambe panua timate ta irangrang ngan takado kadonga sat pade mao. Toa bedaoa ta tanasi kadonga sasat ngan leda madonga labone madongan?

3 *Be sapadua tilup toman ngan Iesus Kristus ga tibada paliliunga, eine tilup toman ngan ei ngan ele matenga. Be gimi aoatai mao?

4 *Ngan ada paliliunga toa ne, talup toman ngan Kristus ngan ele matenga ga aea taiannga. Deo ikado toa bedaoa ngansa iuangga talup toman ngan Kristus ngan ele daenga mulian pade. Ele daenga mulian toa ne iuot ngan Deo Tamada iura kapei toa tasoasoa ieda ngan. Toa bedaoa ta gita pade tadae mulian ta tabada madonga pau.

Kadonga sat iman ada madidnga pade mao

5 Ngansa oangga talup toman ngan Kristus ngan ele matenga toa bedaoa, eine taoatai kemi mambe gita ga talup toman ngan ei ngan ele daenga mulian pade.

6 *Gita taoatai, loloda mugaeai aea eine imate ngan abei tabala toman ngan Kristus. Toa bedaoa ta tinida toa iuangga ikado kadonga sasat somisomi, eine iura eta ngan kadonga sat pade mao. Tota irangrang ngan taman paeaeanga ngan kadonga sat pade mao.

7 Ngansa eaba sai toa imate toman ngan Kristus, eine iuot tutui ga kus, ta ele kadonga sat ienono pade mao.

8 Ta oangga tamate toman ngan Kristus, eine loloda matua ga taoatai kemi mambe gita ga tadae mulian toman ngan ei pade.

9 Gita taoatai, Kristus idae mulian ngan ele matenga, tota irangrang ngan imate pade mao. Matenga iura eta ngan iasal ei pade mao.

10 Ngansa ei imate pakelede. Ta ngan kadonga toa ne, ei ipaeabu ngan kadonga sat ele naurata. Be

* **5:18:** 1Ko 15.22 * **5:19:** Ais 53.11 * **5:21:** Ro 6.23 * **6:3:** Gal 3.27 * **6:4:** Kol 2.12 * **6:6:** Gal 5.24

labone imata bibita ta imamado
ngan kadonga Deo ele naurata.

11 *Tota gimi pade manta agera
gimi mulian mambe amate ga kus, ta
irangrang ngan akado naurata ngan
kadonga sasat pade mao. Ga pade,
manta agera gimi mulian mambe
gimi alup toman ngan Iesus Kristus
ta labone amamado ngan kadonga
Deo ele naurata.
12 *Tota ngan lemi madonga
tanoeai, irangrang ngan alongean
kadonga sasat ga iman ami madid-
nga mao. Ngan kado ta kadonga
sat idada gimi ta anasnasi kimnga
papaeamao tinida aea.
13 *Ga pade, irangrang ngan
alongean tinimi idanga kelede
kelede ga iman kadonga sasat aea
mao. Be manta alongean gimi
mulian ga ala pan Deo, ngansa ei
ipei gimi mulian ngan matenga.
Ta alongean tinimi idanga kelede
kelede ga ila pan Deo ngan nasinga
kadonga tutui.
14 *Akado bedane ngansa kadonga
sat irangrang ngan iman ami ma-
didnga pade mao. Ngansa gimi
amamado gadio ngan apu mao, be
gimi amamado gadio ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea.

Gita taman paeaeanga ngan kadonga tutui

15 Tota takado mado? Gita tamado
gadio ngan apu mao, be ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea. Ta ngan
ipu toaine irangrang ngan takado
kadonga sat, mao madongan? Mao
ga mao tau!
16 *Oangga alongean gimi ga aot
paeaeanga ton eaba ede, eine gimi
ga anasi eaba toa oa ilinge. Be gimi
aoatai mao? Tota oangga aboko ga-
dio ngan kadonga sasat, eine gimi ga
amate. Be oangga aboko gadio ngan
Deo ga anasi ei ilinge, eine ga aot
panua tututui.
17 Be taposa kemi ga ila pan
Deo, ngansa mugaeai gimi aman
paeaeanga ngan kadonga sat, be
labone gimi anasi kemi Deo ele
posanga toa tipaoatai gimi ngan.
18 Mugaeai kadonga sat iaud gimi,
be Deo ipola gimi ta atnan kadonga
sasat, ta labone aman paeaeanga
ngan kadonga tutui.

19 Gau nakado leg posanga toa
ne ga iuot masaeai ngansa labo-
rami ibabada posanga manmanae
mao. Mugaeai gimi alongean tin-
imi idanga kelede kelede ga iman
paeaeanga ngan gid kadonga pa-
paeamao toa ikado ga lolomi aea
muk. Ta kadonga toa ne ikado ga
gimi atnan Deo ele apu. Be labone
gimi manta alongean tinimi idanga
kelede kelede ga iman paeaeanga
ngan kadonga tutui. Ta kadonga
toa ne ipasolan mambe Deo ele ul
ienono ngan gimi.
20 Ngan ado toaiua gimi aman
paeaeanga ngan kadonga sasat, gimi
amamado gadio ngan kadonga tutui
mao ga mao.
21 Be saoa annga kemi iuot ngan
gid kadonga toa labone maeamaea
gimi ngan? Ngansa gid kadonga
toa oa ikado ga gimi aduaea ngan
matenga*.
22 Mugaeai kadonga sat iaud gimi,
be labone Deo ipola gimi ta atnan
kadonga sasat, be aman Deo ele
paeaeanga. Ta annga kemi iuot ngan
kadonga toa ne eine ga bedane: Gimi
apasolan mambe Deo ele ul ienono
ngan gimi ta abada madonga kemi
somisomi ga ilalala ga ila.
23 *Ngansa kadonga sasat aea
kolinga ila pagimi eine matenga.
Be Deo ele tenainga ila pagimi eine
madonga kemi somisomi ga ilalala
ga ila. Tenainga toa ne inam pagita
ngan leda lupnga toman ngan Iesus
Kristus ada Maron.

* **6:11:** 2Ko 5.15, Gal 2.19 * **6:12:** OM 4.7 * **6:13:** Ro 12.1 * **6:14:** 1Io 3.6 * **6:16:** Ins 8.34, 2Pe 2.19 * **6:21:** *Matenga toa Paulus ikeo ngan, eine madonga somisomi aea ngan dinga imperno.* * **6:23:** Ro 5.12,15

7

Apu ton Moses eine kemi, be ilua gita mao

1 Oaeoaeg, gimi aoatai ngan Deo
ele apu, ta nakado posanga toa ne ila
pagimi. Gid panua timamado gadio
ngan apu ngan led madonga tanoeai
kekelen. Be oangga timate, eine mao.
Be gimi aoatai mao?
2 Oangga taine oainga iadaoa
imata bibita maitne, eine apu oainga
aea ipakala ei ta imado toman ngan
iadaoa kekelen. Be oangga iadaoa
toa oa imate, apu oainga aea ipakala
ei pade mao.
3 Tota oangga iadaoa imata bibita
maitne, be taine toa oa ilup toman
ngan eaba ede pade, eine tikeo ga
taine toa oa ikado kadonga arala. Be
oangga iadaoa imate, eine apu toa oa
ipakala ei mao. Tautaunga iuai eaba
pau, be ele kadonga toa ne eine arala
mao.
4 *Tota oaeoaeg, gimi pade amate
toman ngan Kristus. Ta labone gimi
amamado gadio ngan apu pade mao.
Deo ikado bedane ngansa iuangga
gimi alup toman ngan eaba toa idae
mulian ngan ele matenga. Toa be-
daoa ta gimi arangrang ngan apapot
gid kadonga kemikemi mambe Deo
ikim.
5 Ngansa ngan ado toaiua gid kim-
nga papaeamao tinida aea idada gita
maitne, apu ikado ga loloda buk
ngan kadonga sasat. Ta gid kimnga
papaeamao toa ne ibokoboko matua
gadudunga ngan tinida. Ta kadonga
toa ne ipaot matenga.
6 *Be gimi amate ga kus ta at-
nan apu toa mugaeai iaud gimi. Ta
labone naurata toa gimi akakado,
eine ngan nasinga apu aea posanga
toa ienono laulauiai mao, be eine
ngan nasinga gid kadonga papau toa
Itautau Tutui ipapot lolomiai.

Deo ele apu ipasolan gita ngan leda kadonga sasat

7 *Oangga apu ikado ga loloda
buk ga buk ngan kadonga sasat,
eine takeo mado? Eine apu iman
danga paeamao mambe kadonga
sat na? Mao tau! Oangga apu
ienono mao, eine irangrang ngan
naoatai mambe kadonga sat eine
saoa danga mao. Apu ikeo ga be-
dane, “Irangrang ngan gimi angale
ga akim eaba ede pade ele danga
sisid mao.” Be oangga apu ikeo toa
bedaoa mao, irangrang ngan naoatai
mambe ngalenga paeamao eine saoa
danga mao.
8 Be kadonga sat iuot ngan edap
ede gadudunga ngan apu, ta ipapei
gid kadonga ngalenga aea imata ede
ga ede lologeai. Be oangga apu
ienono mao, kadonga sat iura mao
mambe eaba imate.
9 Ngan ado toaiua naoatai ngan
apu maitne, eine naeadi mambe leg
madonga kemi. Be muriai apu inam
pagau ta kadonga sat buk ga buk
lologeai ga idae,
10 ta naoatai mambe Deo iuangga
ipanas gau ngan dinga imperno ga
namate. Ta nagera mambe Deo
idol ele apu ngan luanga gau ngan
badanga madonga kemi, be apu ilua
gau eta bedaoa mao. Ikado gau ga
naman dinga imperno aea.
11 *Ngansa kadonga sat iuot ngan
edap ede gadudunga ngan apu ta
ipakaka gau. Ta ngan edap toa ne
ikado gau ga naman dinga imperno
aea.
12 *Tota taoatai, apu inam pan Deo
kekelen. Ta apu aea posanga toa
ngada ne eine ton Deo ga eine kemi
ga tutui.
13 Tota madongan? Kado danga
kemi toa ne ikado gau ga naman
dinga imperno aea? Eine mao. Be
kadonga sat iboko gadudunga ngan
danga toa kemi ne ta ikado ga Deo
iuangga ipanas gau ngan dinga im-
perno. Toa bedaoa ta apu ikado
ga kadonga sat iuot masaeai, ta
gita taoatai mambe kadonga sat eine

* **7:4:** Ro 6.2,11 * **7:6:** Ro 6.4, 8.2 * **7:7:** IM 20.17, Lo 5.21 * **7:11:** OM 3.13 * **7:12:** 1Ti 1.8

danga paeamao ga paeamao tau.

Iesus Kristus ibada gita mulian ngan kadonga sasat

14 Gita taoatai, apu inam pan Itautau Tutui. Be gau eaba ede toa kimnga papaeamao tinida aea idada gau somisomi tau. Ta eine mambe kadonga sat iuol gau ga naman ele paeaeanga sapaean.

15 *Gau naoatai mao, ikamado ga nakado kadonga bedane? Ngansa kadonga toa nakim, eine nakado mao. Be kadonga paeamao toa tinig ngan mao, eine nakado kadonga tota nene.

16 Ta oangga nakado kadonga toa tinig ngan mao ne, eine lolog kelede ngan apu aea posanga kemikemi.

17 Toa bedane, eine gau kekelegau nakakado kadonga toa ne mao. Be kadonga sat toa ienono lologeai, ei tota ikado gau ga nanasnasi kadonga toa ne.

18 Be naoatai mambe danga eta kemi ienono lologeai mao. Eine nakeo ngan lolog mugaeai aea toa bedane. Tautaunga nakim kadonga kemikemi, be narangrang ngan nanasi mao.

19 Ngansa kadonga kemi toa naoangga nakado, eine nakado mao. Be kadonga papaeamao toa tinig ngan mao, eine nakakado.

20 Be oangga nakado gid kadonga toa tinig ngan mao, eine gau kekelegau nakado kadonga toa ne mao. Be kadonga sasat toa ienono lologeai ne ikakado.

21 Tota nagera mambe nasinga ede idada gau somisomi. Nasinga toa ne ga bedane: Somisomi naoangga nanasi kadonga kemikemi, be kadonga sat ienono lologeai.

22 Tautaunga ngan lolog, nakim nasinga Deo ele apu ga tinig igelgel ngan.

23 *Be gau nagera nasinga ede pade ienono ngan tinig idanga toa ngada ne. Nasinga toa ne ipaparau lologeai toman ngan Deo ele posanga kemikemi toa nakim. Ta nasinga toa ne iaud gau ta namado gadio ngan kadonga sat. Kadonga sat toa ne ienono tinigeai ta idada gau ngan nasinga ilinge.

24 Aiao! Gau eaba madonga kemi aea mao ga mao tau. Gid kimnga papaeamao tinig aea iuangga ikado gau ga nala ngan dinga imperno. Be sai ga ibada gau mulian?

25 *Taposa kemi ga ila pan Deo! Ngansa Iesus Kristus ada Maron ga ibada gau mulian.

Tota lologeai naoangga nakado naurata kemi ngan nasinga Deo ele apu, be kimnga papaeamao tinida aea idada gau ta naman paeaeanga sapaean ngan nasinga kadonga sat.

8

Leda madonga pau eine ngan Itautau Tutui iura

1 Tota labone gita panua toa talup toman ngan Iesus Kristus, panasnga eta ga iuot ngan gita mao.

2 Ngansa mugaeai tamamado gadio ngan kadonga sat iura. Ta kadonga sat iuangga idada gita ga tala ngan dinga imperno. Be labone tamamado gadio ngan Itautau Tutui iura, ngansa ipola gita ta tatnan leda madonga paeamao toa oa ta tabada madonga kemi ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus.

3 Ngansa apu irangrang ngan ipola gita ta tatnan madonga paeamao toa oa mao. Apu iura mao ngansa kimnga papaeamao tinida aea idada gita. Be kadonga toa apu irangrang ngan ikado mao ne, Deo kekelen ikado. Ei isula Inat ta iuot eababa mambe gita panua kadonga sasat ada, ta ngan ei itin, ei ibada panasnga ngan gita leda kadonga sasat. Ta labone kadonga sat iura mao.

4 *Deo ikado bedane ngansa iuangga gid kadonga tututui toa apu ikeokeo ngan, manta iuot tautaunga ngan gita leda madonga. Gita labone talalala ngan gid kadonga

* **7:15:** Gal 5.17 * **7:23:** Gal 5.17, 1Pe 2.11 * **7:25:** 1Ko 15.57 * **8:4:** Gal 5.16,25

papaeamao tinida aea mao, be
talalala ngan Itautau Tutui iura.
5 Ngansa gid panua toa tinasnasi
kimnga papaeamao tinida aea, somi-
somi matad nanan gid kimnga pa-
paeamao toa oa. Be gid panua toa
tilalala ngan Itautau Tutui iura, eine
matad nanan gid danga toa Itautau
Tutui ikim.
6 Ga pade, oangga sai imata nanan
gid kimnga papaeamao tinida aea,
eine gid kimnga toa oa ga idada
ei ta ila ngan dinga imperno. Be
oangga sai imata nanan gid danga
toa Itautau Tutui ikim, eine ga ibada
madonga kemi ga ilolo itarui.
7 Oangga sai imata nanan gid kim-
nga papaeamao tinida aea, ei iman
Deo aea isat. Ei imamado gadio
ngan apu ton Deo mao, ngansa ei
irangrang ngan aea nasinga mao.
8 Gid panua toa kimnga papaea-
mao tinida aea idada gid, eine iran-
grang ngan tikado ga Deo itin igelgel
mao.
9 *Be gimi amamado gadio ngan
gid kimnga papaeamao tinida aea
mao. Gimi amamado gadio ngan
Deo Itautau Tutui oangga Itautau
Tutui imamado tautaunga lolomiai.
Be oangga Itautau Tutui ton Kristus
imamado eaba eta iloleai mao, eaba
toa oa iman Kristus ele mao.
10 *Be oangga Kristus imamado
lolomiai, goibe tinimi ga iduaea
ngansa kadonga sasat ipaeabu ngan,
be tautaudimi ga ibada madonga
kemi ngansa gimi aot panua tututui
Deo imatai.
11 Deo ipei mulian Iesus ngan ele
matenga. Ta oangga Deo toa Itau-
tau Tutui imamado lolomiai, eine ga
ipei gimi mulian ngan lemi matenga
pade, lalaede mambe ipei mulian
Kristus ngan ele matenga. Eine
ga ikado bedane ngan Itautau Tutui
iura toa imamado lolomiai.

Itautau Tutui ikado ga taot Deo ele gergeu

12 Tota oaeoaeg, gita taman
paeaeanga sapaean ngan gid kimnga
papaeamao tinida aea pade mao. Ta
leda ipu eta ngan nasinga gid kimnga
toa oa mao.
13 *Ngansa oangga gimi anasnasi
gid kimnga papaeamao tinida aea,
eine ga idada gimi ga ala ngan dinga
imperno. Be oangga apamate gid
kadonga papaeamao tinida aea ngan
Itautau Tutui iura, eine ga abada
madonga kemi.
14 Ngansa sapadua toa tilongean
Deo Itautau Tutui ga imugamuga
ngan gid, gid panua toa ne tipasolan
mambe gid Deo ele gergeu.
15 **Ngansa Itautau Tutui toa gimi
abada, eine ikado gimi ga aman
paeaeanga sapaean mao, ta iran-
grang ngan gimi amataud mambe
mugaeai mao. Be gimi abada Itau-
tau Tutui, ta ikado ga gimi aot Deo
ele gergeu. Ta ngan ipu toaine
tarangrang ngan tababa ga ila pan
Tamada Deo bedane, “Ale, apa!”
16 *Ngan loloda, taeadi mambe gita
Deo ele gergeu, be Itautau Tutui
inam pagita ta ipamatua posanga toa
ne ta ikeo lalaede toa bedaoa.
17 Tautaunga gita Deo ele gergeu.
Ta oangga bedane, eine ga tabada
danga kemikemi toa ngada ne iposa
tautaunga pagita ngan. Eine gid
danga toa ada kapei Kristus ibada
ga kus. Tota oangga tabada ieieinga
toman ngan ei, eine ga edada iuot
kapei toman ngan ei pade, ta leda
madonga ga iuot kemi tau.

Muriai ga tamado kemi tau

18 Ngansa gau nagera mambe leda
madonga kemi ga edada kapei toa
muriai Deo ga ipasolan pagita, eine
iasal tau ada ieieinga toa labone
tanaman.
19 Ngansa danga toa ngada ne Deo
ikado ga iuot, eine tigaga matad ta ti-
sangasanga gita gergeu ton Deo leda
otnga masaeai.

* **8:9:** 1Ko 3.16, 12.3 * **8:10:** Gal 2.20 * **8:13:** Gal 6.8, Kol 3.5 * **8:15:** Mk 14.36, 2Ti 1.7 * **8:15:** Gal 4.5-7, PM 21.7 * **8:16:** 2Ko 1.22 * **8:20:** OM 3.17-19

20 *Ngansa danga toa ngada ne Deo
ikado ga iuot, labone ienono paea-
mao ta iuangga iduaea. Be gid danga
toa ne tinid ngan kadonga toa oa iuot
ngan gid mao. Be Deo ikado ga led
madonga iuot paeamao toa bedaoa
ta irangrang ngan lolod iminmin tau
21 ngan geranga ado toa Deo ipola
gid ta titnan led madonga paeamao
mambe paeaeanga. Toa bedaoa
ta irangrang ngan timorop pade
mao. Eine tisangasanga ado toa tilup
toman ngan gita gergeu ton Deo,
ta gitaingada tabada madonga kemi
tau ga edada iuot kapei.
22 Ngansa gita taoatai, danga toa
ngada ne Deo ikado ga iuot, tinaman
ieieinga mambe taine iuangga ipopo
gergeu. Ta mugaeai ga irangrang
ngan labone, danga toa ngada ne
tisolil ga lolod itangtang.
23 *Be eine gid danga sisid toa ne
kekelegid titangtang mao. Gita pade
tatangtang. Gita tabada Itautau Tu-
tui mambe tenainga imuga ngan gid
tenainga padengada toa Deo iuangga
ibada pagita. Gita tatangtang ngansa
loloda iminmin tau ngan geranga
ado toa Deo ipaluplup gita mambe
ele gergeu tautaunga. Ta ngan ado
toaiua, tinida ga iuot pau ta iran-
grang ngan tamate pade mao.
24 Ngansa mugaeai loloda matua
ngan Kristus ta Deo ibada gita
mulian. Ta ngan ado toaiua ga
irangrang ngan labone, gita loloda
iminmin ngan Deo iparangrang ele
posanga tautaunga ngan gita ta
tasangasanga. Gid danga toa oa
iuot tautaunga maitne, be oangga
tagera iuot ga kus, eine tasanga gid
danga toa oa pade mao. Ngansa
oangga tabada ga kus, ikamado ga
tasangasanga pade?
25 Be gita taoatai tautaunga
mambe gid danga toa labone tagera
mao, muriai ga tabada. Tota
tapamatua loloda ta tasangasanga.
26 Ta lalaede toa bedaoa, Itautau
Tutui ilualua gita panua toa urada
mao. Ngansa gita taoatai ngan
saoa edap kemi ngan tararing mao.
Be Itautau Tutui iraring ngan lu-
anga gita ta iansaban Deo ngan gid
posanga toa tarangrang ngan keonga
pan mao.
27 *Be Deo imata inasi loloda ta
iuatai ngan saoa danga Itautau Tu-
tui iposaposa ngan, ngansa Itautau
Tutui inasi Deo ele kimnga ta iraring
ngan luanga gita Deo ele panua tutu-
tui.
28 *Ga pade, gita taoatai mambe
Deo ikado ga danga toa ngada ne tilu-
plup ga tibokoboko ngan lualuanga
kemikemi ngan sapadua toa lolod
ikim ei. Eine gid panua toa Deo irau
posanga motean ngan gid ta ibaba
gid ga timan ei ele.
29 *Ngansa mugaeai tau, Deo iuatai
ngan sapadua ga timan ei ele, ta ei
isio gid panua toa oa motean ta ikim
tiuot lalaede mambe Inat Iesus. Toa
bedaoa ta Iesus iuot mambe gid toa
ngada oa ad lautabe.
30 Be gid panua toa ei isio gid
motean, ei ibaba gid pade. Be gid
panua toa ibaba gid, eine ikado ga
tiuot tutui imatai. Be gid panua toa
tiuot tutui imatai, eine ikado ga edad
iuot kapei ta timado kemi tau ngan
ele taranga.

Danga eta irangrang ngan ikado ga Deo ilolo itnan gita mao

31 *Tota takeo mado ngan gid
danga toa Deo ikado ngan gita?
Oangga Deo ilualua gita, sai ga iman
ada isat?
32 Deo idangadangan Inat toa
kelede oa mao, be ilongean ei ga
imate ngan luanga gita toa ngada ne.
Oangga bedaoa, taoatai tautaunga
mambe danga kemikemi toa ngada
oa iuangga ibada ga ila pan Inat,
eine ga ibada pagita pade ngan ele
mamaron.
33 *Deo kekelen isio gita ga taman
ei ele. Tota sai ga irangrang ngan
isol gita ngan posanga? Deo kekelen
ikado gita ga taot panua tututui.

* **8:23:** 2Ko 5.2-4 * **8:27:** Sng 139.1 * **8:28:** Ep 1.11 * **8:29:** Kol 1.18, Ibr 1.6 * **8:31:** Sng 118.6 * **8:33:** Ais 50.8-9

34 Be sai ga iparpar ngan ada panasnga? Oo, eaba eta mao. Ngansa Iesus Kristus imate ga idae mulian pade. Ei imamado ngan Deo ibage oatai ta somisomi ikakado raring ngan luanga gita.
35 Kristus ikim gita kapei tau. Tota sai ga irangrang ngan ikado ga Iesus ilolo itnan gita? Oangga ada kadonga kulupulupu etangada iuotot ngan gita, eine danga toa ne irangrang ngan ikado ga Iesus ilolo itnan gita na? Eine mao. Goibe ada ieieinga, ga panua tikado kulupu ngan gita, ga pitoro ipaeabu ngan gita, ga ada barikia mao, ga kadonga laelaenga iuotot ngan gita, ga panua tiuangga tirau gita ga tamate. Kadonga eta bedane irangrang ngan ikado ga Iesus ilolo itnan gita mao.
36 *Tautaunga gid kadonga toa bedane iuotot ngan gita, lalaede mambe Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane,

"Gai eao lem panua, be ngan ipu toaine somisomi panua tiuangga tirau gai ga amate.
Gai mambe sipsip gid panua tiuangga titotoi."

37 Be mao. Kristus ikim gita kapei tau. Tautaunga, gid danga papaeamao iuotot ngan gita, be ei ikado ga gita taeasal tau kadonga toa ngada ne.
38 Ngansa gau lolog matua ga naoatai mambe danga eta irangrang ngan ikado ga Iesus ilolo itnan gita mao. Matenga irangrang mao, ga gid kadonga iuotot ngan leda madonga tanoeai irangrang mao, ga gid anggelo tirangrang mao, ga gid iriau papaeamao ga antu imata ede ga ede tirangrang mao, ga gid danga iuotot labone ga muriai pade tirangrang mao, ga gid danga imata ede ga ede toa urad kapeipei, eine tirangrang mao,
39 ga gid danga ienono gadae ga gadio pade tirangrang mao, ga danga eta pade rabu ngan danga toa ngada ne Deo ikado ga iuot tirangrang mao. Eine danga toa ngada ne tirangrang ngan tikado ga Deo ilolo itnan gita mao ga mao tau. Kadonga kimnga aea toa ne inam pagita ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus ada Maron.

9

Paulus ilolo isat tau ngan gid Israel

1 Gau lolog kelede toman ngan Kristus, ta posanga ga oaine naoangga nakado, eine tautaunga. Napakaka mao. Lologeai nanaman mambe Itautau Tutui ipamatua posanga toa ne, ta naoatai kemi mambe eine tautaunga.
2 Somisomi lolog isat tau ga nanaman mambe lolog iketi kapei ga kapei tau.
3 *Napapauis ngan sobosobog Israel ad toa gaingada alu kelede, ngansa nakim Deo ibada gid mulian. Ta oangga narangrang, eine nakim gid tibada gau mulig ta tilup toman ngan Kristus, be gau nabada gid mulid ta Deo ipanas gau ga nadio aluai ngan Kristus somisomi ga ilalala ga ila.
4 *Gid panua Israel toa oa, mugaeai Deo iuato gid ele gergeu, ga ipasolan gid ngan ele taranga ga iura kapei, ga irau posanga toman ngan gid, ga ibada apu ila pagid, ga ipasolan gid ngan edap raring aea ga tenainga aea, ga ikado posanga tautaunga busa pagid.
5 Deo isio tibutibud mugaeai ta Kristus* iuot sing kelede toman ngan gid. Kristus toa ei Deo. Ei gadae ngan danga toa ngada ne, ga gita tasoa ieda somisomi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Deo isio gid panua ngan ei ele kimnga

* **8:36:** Sng 44.22 * **9:3:** IM 32.32 * **9:4:** IM 4.22, Lo 7.6, 14.1-2, Ro 3.2, 8.15 * **9:5:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

6 Gid Israel tipul murid ngan Deo,
be kado gimi aeadi mambe Deo
ele posanga tautaunga itap sapaean.
Eine mao. Ngansa gid Israel toa
ngada oa, eine gid Israel tautaunga
mao.
7 *Ga pade, Abraam itubtub toa
ngada oa timan itubtub tautaunga
mao. Be Deo ele laulau ikeo ga
bedane, "Gid gergeu busa toa naposa
tautaunga pago ngan, eine ga tiuot
ngan Aisak."
8 *Tota taoatai, gid gergeu toa tiuot
iaoa kelede pan Abraam ngan sing
kekelen, eine timan Deo ele gergeu
mao. Be gid sapadua tiuot ngan Deo
ele posanga tautaunga, Deo igera gid
kekelegid mambe Abraam itubtub
tautaunga.
9 *Matami nanan, Abraam inat
Ismael imamado motean ngan ado
toaiua, be Deo ikado posanga tau-
taunga pan Abraam ngan gergeu
ede pade ga bedane, "Gau ga nalu-
agau mulian rai matadai ngan taiko
toaine, ta Sara ga ikikisi ele gergeu
aranga ede."
10 Ga pade, Rebeka ele gergeu rua
tienono iapai. Gisirua tamad kelede,
toa tibuda Aisak.
11-12 *Tautaunga tnad ipopo
gisirua maitne, be Deo ikeo pan
Rebeka bedane, "Gergeu toa iuot
mugaeai, ei ga iman paeaeanga ton
gergeu iuot muriai." Deo ikeo toa
bedaoa, be gergeu toa rua oa tikado
kadonga eta paeamao mao, ga kemi
mao pade. Be Deo irau posanga
motean ta isio eaba sai ikim. Toa
bedaoa ta ipasolan mambe ei imata
ila ngan eaba eta ele naurata mao,
be inasi ele kimnga mulian.
13 *Eine lalaede mambe posanga
ienono ngan Deo ele laulau ga be-
dane, "Gau lolog ikim Iakop, be tinig
ngan Iso mao."
14 Tota takeo mado? Deo ele
kadonga itutui mao na? Mao. Ele
kadonga itutui.
15 *Ngansa ikeo pan Moses bedane,

"Oangga nakeo ga lolog isat ngan
eaba ede, eine ga lolog isat
ngan ei.
Be oangga nakeo ga nauduan
eaba ede, eine ga nauduan ei."

16 *Tota oangga Deo isio eaba ede,
kadonga toa ne iuot ngan eaba toa
oa ele kimnga mao, ga ele naurata
mao pade. Eine iuot ngan Deo ele
kadonga lolo isat aea kekelen.
17 *Ga pade, ngan ele laulau, Deo ikeo
pan maron kapei Isip aea ga bedane,
"Ngan ipu ga oaine nadol go, ngansa
naoangga napasolan urag kapei
ngan gid kadonga toa nakakado
ngan eao, ta nakim oalug ipakaranga
tibur toa ngada ne tanoeai."
18 Tota taoatai, oangga Deo ikeo ga
ilolo isat ngan eaba ede, eine ga ilolo
isat ngan ei. Be oangga ikeo ga ikado
eaba ede pade ga ipul imur ngan ei,
eine eaba toa oa ga ipul imur ngan
ei.

19 Be kado eaba eta ngan gimi
iuangga iririak pagau ta ikeo,
"Oangga Deo ikado toa bedane,
ikamado ga isol gita ngan leda idil
papaeamao? Ngansa irangrang
ngan eaba eta inasi ele kimnga
mulian mao. Saoa edap Deo ikim
eaba toa oa inasi, eine ga inasi."
20 *Be eao eaba sai toa keo ga aoam
isokangai pan Deo? Eaba ikapo ulo,
irangrang ngan ele ulo toa oa iselele
ei ta ikeo pan bedane mao, "Eao
kamado ga kado gau ga naot toa
bedane?" Eine mao.
21 *Be eaba ikakado ulo, oangga
ikim, eine irangrang ngan ibada tano
idanga ede ta ikado ulo rua ngan.
Ede iman naurata kemi aea, be ede
pade iman ulo pesa.

* **9:7:** OM 21.12 * **9:8:** Gal 4.23 * **9:9:** OM 18.10,14 * **9:11-12:** OM 25.23 * **9:13:** Mal 1.2-3
* **9:15:** IM 33.19 * **9:16:** Ep 2.8 * **9:17:** IM 9.16 * **9:20:** Ais 29.16, 45.9 * **9:21:** Jer 18.6

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Eaba ikakado ulo.

22 Be Deo pade irangrang ngan
ikado saoa danga ikim, mao madon-
gan? Kado ei iuangga ipasolan ele
lolo bake ta irangrang ngan panua
busa tiuatai mambe ei iura kapei.
Ta gid panua mambe ulo toa Deo
ikeo ga tiduaea, muriai iuangga ilolo
bake ta igoro gid. Be labone ikeo ga
isangasanga mole teta ngansa ilolo
bake manmanae mao.
23 Kado Deo iuangga ipasolan ieda
kapei ga ele taranga pagid panua toa
ilolo isat ngan gid. Gid mambe ulo
toa irau posanga motean ngan gid,
ta ikeo ga timan naurata kemi aea.
Ta gid ga timado kemi tau ngan ele
taranga.
24 Kadonga toa ne ga iuot ngan gita
panua toa Deo ibaba gita. Eine ga
iuot ngan gid Iuda kekelegid mao, be
ngan gid alu padengada pade.
25 *Eine lalaede mambe laulau ton
Osea ikeo ngan ga bedane,

"Gid alu padengada toa labone
timan leg panua mao, eine ga
naoato gid leg panua.
Be gid panua toa mugaeai tibada
leg kadonga kimnga aea mao,
eine ga nakim gid."

26 *Ga pade Deo ikeo,

"Ngan tibur toa mugaeai nakeo
pagid bedane,
'Gimi gau leg panua mao,'
eine ga naoato gid bedane, 'Gimi
gergeu togau, Deo toa nama-
mado somisomi ne.' "

27 *Be Aisaia ipotalae ngan posanga
ta ikeo ngan gid Israel bedane,

"Tautaunga gid Israel dabad iuot
kapei mambe riringa lab aea,
be Maron ga ibada mulian gid
pidaede mon.
28 Ngansa Maron iuangga ipanas gid
panua tanoeai,
ta eine ga ikado aea gerei ngan
kadonga toa ne mao."

29 *Eine lalaede mambe Aisaia ikeo
ngan mugaeai ga bedane,

"Oangga Deo Matua Soke Tau
ilongean gita panua iaoa
pidaede ne tamamado mao,
eine ga tamukuru lalaede
mambe tuanga Sodom ga
Gomora."

Gid Israel tinasi edap lolo matua aea mao, ta tiuot panua tututui mao

30 Tota takeo mado ngan gid
posanga toa ne? Taoatai mambe gid
alu padengada toa tikado naurata
eta ngan otnga tutui Deo imatai mao,
Deo ikado ga tiuot panua tututui
ngansa lolod matua ngan Iesus.
31 Be gid Israel tiuangga tiuot tutui
Deo imatai, ta tiboko matua tau ngan
apu aea nasinga, gid tiuot tutui Deo
imatai mao.
32 *Ikamado ga tiuot tutui Deo
imatai mao? Eine ngansa tiuangga
tiuot bedaoa ngan gid led naurata,
be ngan led kadonga lolo matua aea
mao. Iesus mambe pat ede ienono
edapeai. Ta gid Israel tikot aed ngan
ta titap, ngansa lolod matua ngan ei
mao.
33 *Eine lalaede mambe Deo ele
laulau ikeo ngan ga bedane,

* **9:25:** Hos 2.23 * **9:26:** Hos 1.10 * **9:27:** Ais 10.22-23 * **9:29:** Ais 1.9 * **9:32:** Ais 8.14
* **9:33:** Ais 28.16, 1Pe 2.6

"Ega, gau nadol pat ede ngan bereo Saion,
ta eine ga ikado gid panua ga tikot aed ngan ta titap.
Be eaba sai toa ilolo matua ngan ei, eine ga maeamaea ei mao ga mao tau."

10

Gid Israel tiuatai ngan edap ngan otnga tutui Deo imatai mao

1 Oaeoaeg, lolog ikim tau ngan Deo ibada mulian gid panua Israel, ta somisomi nararing matua ga ila pan ngan danga toa ne.
2 Gau naoatai kemi mambe gid tiparpar tau ngan nasinga gid kadonga toa Deo ikim. Be led parparnga toa ne sapaean, ngansa tiuatai ngan saoa danga toa Deo ikim mao.
3 Edap toa Deo ikado ngan gita taot tutui imatai, eine laborad ibada mao. Be gid tikado led edap ede pade ta tiuangga tiuot tutui ngan gid urad. Ta tilongolongo Deo ilinge mao ngan nasinga ei ele edap ngan otnga tutui.
4 Ngansa Kristus iparangrang apu ton Moses ga kus, ta oangga sapadua lolod matua ngan ei, eine ga tiuot tutui Deo imatai.
5 *Be edap ngan otnga tutui Deo imatai ngan apu aea nasinga, Moses ibode posanga ngan ga bedane, "Eaba sai toa inasnasi apu aea posanga toa ngada oa, ei ga ibada madonga kemi."
6 *Be Deo ele laulau iposa ngan edap lolo matua aea ngan otnga tutui ga bedane, "Irangrang ngan eao keo lolomeai bedane mao, 'Sai ga idae ga ila buburiai?' " Madongan? Eao oangga bada Kristus ga isulug buburiai ga inam na?
7 "Ga pade, irangrang ngan eao keo ga bedane mao, 'Sai ga isulug ga ila ngan tibur togid matemate?' " Madongan? Eao oangga bada Kristus ta itnan denga ga idae na? Eine eao rangrang mao.
8 Be Deo ele laulau ikeo mado? Ikeo ga bedane, "Posanga toa ne malamalan ngan aea nasinga. Ienono boloma pago, toa lolomeai ga aoameai." Eine posanga ngan edap lolo matua aea toa gai apapaola.
9 Posanga toa ne ga bedane: Oangga eao posa masaeai ngan aoam ta keo ga, "Iesus ei Maron," ga eao lolom matua mambe Deo ipei ei mulian ngan ele matenga, eine ga Deo ibada go mulian.
10 Ngansa kadonga lolo matua aea ienono lolodai, ta kadonga toa ne ikado ga taot tutui Deo imatai. Be ngan aoada, taposa masaeai toa bedaoa, ta Deo ibada gita mulian.
11 *Ngansa Deo ele laulau ikeo ga, "Oangga eaba sai ilolo matua ngan ei, eine ga maeamaea ei mao ga mao tau."
12 *Gid panua Iuda ad ga gid alu padengada, toa ngada oa lalaede. Ngansa Maron toa kelede oa, ei Maron togid panua toa ngada ne. Ei ipasolan ele mamaron pagid sapadua tibaba ga ila pan ngan luanga gid.
13 *Ngansa "eaba sai toa ibaba ga ila pan Maron ngan luanga ei, eine Maron ga ibada ei mulian."
14 Tota oangga lolod matua ngan ei mao, eine ga tibaba ga ila pan madongan? Be oangga tilongo ele babanga mao, eine ga lolod matua ngan ei madongan? Be oangga eaba eta ipaola ato kemi ga ila pagid mao, eine ga tilongo posanga toa oa madongan?
15 *Be oangga tisula panua ngan paolanga ato kemi toa oa mao, eine ga tipaola posanga toa oa madongan? Eine lalaede mambe posanga ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, "Gid panua toa tibada ato kemi

* **10:5:** Wkp 18.5 * **10:6:** Lo 30.12-14 * **10:11:** Ais 28.16 * **10:12:** PA 15.9 * **10:13:** Jol 2.32 * **10:15:** Ais 52.7 * **10:15:** Posanga idil toa ne *led namanga ikado ga tinida igelgel kapei, ngan posanga Grik ikeo ga, gid panua toa ne aed imata kemi tau, be eine oanenga itna.*

ga inam pagita, led namanga ikado
ga tinida igelgel kapei.”*

Gid Israel tipul murid ngan ato kemi

16 *Be busa ngan gid Israel tinasi
ato kemi toa oa mao. Ngansa Ai-
saia ikeo ga bedane, “Maron, eaba
eta ilolo matua ngan lemai posanga
mao!”
17 Tota taoatai, oangga tangada
ibada posanga toa oa mao, iran-
grang ngan loloda matua mao. Be
oangga Kristus ele posanga inam
pagita mao, irangrang ngan talongo
posanga toa oa mao pade.
18 *Be nabeta bedane: Tautaunga
tilongo ato kemi toa ne, mao madon-
gan? Eine tilongo na. Ngansa
posanga ede pade ikeo ga bedane,

“Panua ngan tibur toa ngada ne
tanoeai tilongo linged† na.
Ta led posanga ipakaranga
tuanga toa ngada ne.”

19 *Be nabeta pade, tautaunga gid
Israel tibada posanga toa ne ipu, mao
madongan? Be, eine tibada. Mu-
gaeai Moses ibada Deo iaoa ta ikeo
ga bedane,

“Gid panua iaoa ede pade toa
edad mao ga laborad ibabada
posanga manmanae mao, gau
ga nalua gid.
Ta ngan kadonga toa ne, gau
ga napamasmasi gimi Israel
lolomi ga paeamao.”

20 *Be Aisaia imataud eta mao. Ei
ikado posanga ede ga bedane,

“Gid alu padengada tiloilo gau mao,
be tiuot ngan gau.
Ta napasolan gau mulian pagid
panua toa tibetabeta ngan gau
mao.”

21 *Be ngan gid panua Israel, ikeo ga
bedane,

“Ado dodol ga lailai, gau bageg
ikakai ta nasangasanga gid
panua tinam pagau, be titola-
tola ta tipul murid ngan gau.”

11

Deo ilolo isat ngan gid panua Israel iaoa pidaede mon

1 *Tota nabeta bedane: Deo ipul
imur ngan ele panua na? Mao tau!
Ngansa gau pade eaba Israel ag. Gau
Abraam itub ede toa naot ngan lum
pan Benjamin.
2 Gid panua toa Deo isio gid
motean oa, ei ipul imur ngan gid
mao. Gimi aoatai ngan Elaija aea
ninipunga toa ienono ngan Deo ele
laulau pade? Ikeo ga ei iselele gid
Israel ngan ele raring ila pan Deo ta
ikeo,
3 *“Maron, gid Israel tirau lem
panua toa tibabada aoam ga timate!
Be lem popou tenainga aea, tirepe
gid ga tisulug. Ta gau kekelegau
namamado. Be tiuangga tirau gau
pade ga namate.”
4 *Be Deo ikoli ele posanga
madongan? Ikeo ga bedane, “Gau
nalongean leg panua bunoringring
lima bunoringring rua (7,000) tima-
mado maitne. Gid tikor aed ngan
deo pakakanga aea toa Baal mao, ga
tiraring ngan ei mao pade.”
5 Ta lalaede toa bedaoa, gid panua
iaoa pidaede timamado labone.
Ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea, isio gid ga timan ei ele.
6 *Ta oangga Deo ilolo marum
ngan gid ta isio gid, eine taoatai
mambe ei isio gid ngan led nau-
rata mao, be ngan ei ele kimnga.
Oangga isio gid ngan led naurata,

* **10:16:** Ais 53.1 * **10:18:** Sng 19.4 † **10:18:** Laulau Baunga aea toa ne iposaposa ngan sapadua linged? Eine ikeo ga ado ga taiko ga gigima tipasolan Deo ele naurata kapei, ta eine mambe linged ipakaranga tibur toa ngada ne tanoeai. * **10:19:** Lo 32.21 * **10:20:** Ais 65.1 * **10:21:** Ais 65.2 * **11:1:** 1Sml 12.22, Sng 94.14, Plp 3.5 * **11:3:** 1Kin 19.10,14 * **11:4:** 1Kin 19.18 * **11:6:** Gal 3.18

irangrang ngan taoato ele kadonga
toa oa kadonga lolo marum aea mao.
7 Tota takeo mado? Otnga tutui
Deo imatai toa gid Israel tibokoboko
matua ngan, eine tibada mao. Be
gid panua toa Deo isio gid ne, tibada.
Ta gid panua padengada, laborad
irangrang ngan ibada ele posanga
ipu mao.
8 *Eine lalaede mambe Deo ele
laulau ikeo ngan ga bedane,

"Deo ikado gid ga tiuot mambe eaba
imata iualai kemi mao.
Ta matad irangrang ngan igera
kemi danga eta mao.
Be tangad ilongolongo kemi
posanga mao pade. Tima-
mado toa bedaoa ga irangrang
ngan labone."

9 *Be maron kapei Devit ikeo ngan
gid ngan ele raring ga bedane,

"Oangga tilup ngan eaneannga,
gau nakim led lupnga toa
ne ipaeabu ngan gid mambe
pitpit isai masilau saksak, mao
mambe gaea idudunga ngan
puo.
Gau nakim tiuot mambe gaea
toa rakrak ipatae, ta kadonga
toa ne iman ad panasnga.
10 Nakim eao kado gid ga matad
dodom ta irangrang ngan tig-
eragera mao.
Be eao kado gid ga tibisi danga
kulupulupu ta dibed ituatua
ikes somisomi ga ilalala ga
ila."

Deo ibada mulian gid alu padengada

11 *Tota nabeta bedane: Ngan ado
toaiua gid Israel lolod matua ngan
Iesus mao ga titap, eine tiduaea ga
kus, mao madongan? Mao, eine
tirangrang ngan tidae mulian pade.
Be gid led kadonga sat ngan pulnga
murid pan Deo, eine iman gid alu
padengada led edap ngan Deo ibada
gid mulian. Ta ngan kadonga toa
ne, Deo iuangga ipamasmasi gid Is-
rael lolod ta tingale ele kadonga lolo
marum aea ngan gid alu padengada.
12 Gid Israel led kadonga sat ngan
pulnga murid pan Deo ikado gid
ga tisapir ngan Deo ele kadonga
kemikemi. Be ngan kadonga toa
ne, gid alu padengada tibada gid
kadonga kemikemi toa oa. Tota
oangga gid Israel toa ngada oa tilu-
agid mulian ga tila pan Deo, eine
ga tibada kadonga kemikemi toa oa
kapei tau.
13 Leg posanga toa ne ila pagimi
alu padengada. Ngansa Deo isula
gau ga naman eaba ato aea ngan
luanga gimi panua alu padengada
ami. Ta nakado leg naurata toa ne
ga iuasasa ga ila kapei,
14 ngansa naoangga natoba edap
etangada ngan pamasmasinga gid
sobosobog lolod toa gaingada alu
kelede. Toa bedaoa ta edengada
ngan gid ga tingale Deo ele kadonga
lolo marum aea ngan gimi, ta tipul
lolod ta Deo ibada gid mulian.
15 Ngansa Deo isere gid ga tila
aluai ngan ei. Ta ngan kadonga
toa ne, ikado ga gid alu padengada
tanoeai lolod kelede toman ngan ei.
Tota oangga Deo ipaluplup gid Israel
mulian ga tinam pan, eine taoatai,
ei ga ikado ga timado kemi tau
mambe panua tidae mulian ngan led
matenga.
16 Ga pade, gid Israel tiuot mambe
plaoa bulnga ede. Oangga panua
titenai plaoa toa oa idanga ede ga ila
pan Deo, eine plaoa bulnga toa dodol
oa iman Deo ele.*
Gid Israel mambe abei oliv pade.
Oangga iuaroar timan Deo ele, eine
ibogaboga pade ga timan ele.
17 *Be gid Israel mambe abei iboga
toa Deo isopa ga isulug. Ga gimi alu

* **11:8:** Lo 29.4, Ais 29.10 * **11:9:** Sng 69.22-23 * **11:11:** PA 13.46 * **11:16:** Panua oatainga ad idanga ede tikeo ga oanenga itna toa ne ipu ga bedane: Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timan Deo ele mugaeai, eine gid Israel toa ngada oa pade ga timan Deo ele. * **11:17:** Ep 2.11-19

padengada mambe oliv saksak iboga ede toa Deo ipatoi ga idae ngan iboga imul toa isopa mugaeai. Ta labone gimi aunun eau kemi toa iuotot ngan abei oliv iuaroar.

Gimi mambe oliv saksak iboga ede toa Deo ipatoi ga idae ngan iboga imul toa isopa mugaeai.

18 Tota irangrang ngan akeo ga aeasal gid abei ibogaboga toa isopa oa mao. Oangga aparim ngan gimi mulian bedaoa, matami nanan, gimi apapaun iuaroar mao, be iuaroar ipapaun gimi.

19 Be edengada ngan gimi aoangga akeo bedane, "Deo isopa abei ibogaboga edengada ngansa iuangga ipatoi gai ga adae ngan ibogaboga imul toa isopa oa."

20 Eine tautaunga. Be Deo isopa gid ngansa lolod matua ngan ei mao. Be gimi atoi abei ilua toa oa ngan lemi kadonga lolo matua aea. Tota irangrang ngan aparim ngan gimi mao. Manta amataud.

21 Ngansa ibogaboga tautaunga, Deo ilolo isat ngan gid mao. Ei isopa gid ga tisulug. Ta lalaede toa bedaoa, eine ga ilolo isat ngan kornga gimi mao pade.

22 *Tota tagera, Deo ele kadonga rua ienono, ele kadonga lolo marum aea ga ele kadonga lolo bake aea. Gid panua toa titnan ele edap, eine tigera ele kadonga lolo bake aea. Be gimi agera ele kadonga lolo marum aea, ngansa alalala kemi ngan ele kadonga toa oa. Be oangga mao, eine ga isopa gimi pade ga aduaea.

23 Be gid Israel toa mugaeai isopa gid, oangga titnan led kadonga ngan pulnga murid pan, eine ga ipatoi gid mulian pade. Ngansa Deo iura kapei irangrang ngan ipatoi gid mulian pade.

24 Tota matami nanan, mugaeai gimi aman oliv saksak ede ibogaboga. Be Deo isopa gimi ta ipatoi gimi ga adae ngan abei oliv kemi dadanga aea. Abei itna toa oa togimi tautaunga mao. Tota ei ga itin igelgel kapei ngan badanga abei toa ne ibogaboga tautaunga ta ipatoi gid mulian ga tidae ngan abei itna toa oa.

Deo iuangga ilolo isat ngan gid Israel toman ngan gid alu padengada

25 Oaeoaeg, gau nakim gimi aoatai kemi ngan posanga mumulnga ede ga oaine. Ngan kado ta aoatai kemi mao, ta aparim ngan gimi sapaean. Labone gid Israel busa tede, laborad irangrang ngan ibada Deo ele posanga ipu mao. Be eine ga tidio bedaoa somisomi mao. Deo ilongean gid ga tiuot bedaoa ga ila irangrang ngan gid alu padengada toa lolod matua ngan Iesus, dabad idae ta tiparangrang dabad toa Deo isio motean.

26 *Toa bedaoa ta Deo ga ibada mulian gid Israel toa ngada oa, lalaede mambe ele laulau ikeo ngan ga bedane,

"Eaba toa ibabada mulian gid panua,
ei inam bereo Saion ga inam.
Ei ga ipul gid iaoa kelede ton
Iakop lolod ta titnan kadonga
ngan pulnga murid pan Deo.

* **11:22:** Ins 15.2,4 * **11:26:** Ais 59.20-21

27 *Ngan ado toaiua, posanga toa
narau toman ngan gid ga iuot
tautaunga.
Ngansa gau ga nasumum led
kadonga sasat ila ga kus."

28 Gid Israel tipul murid ngan ato
kemi, ta labone timan Deo aea miri
itamatama. Ta kadonga toa ne ilua
gimi alu padengada. Be mugaeai
tau, Deo isio gid ga timan ele panua.
Ta Deo ikim gid tau, ngansa imata
nanan ele posanga tautaunga pagid
tibutibud.
29 Ngansa oangga Deo ibaba panua
sapadua ngan tinam pan ta ikeo
ga ipan tenainga ila pagid, eine ga
ipalele ele posanga toa oa mao ga
mao tau.
30 Mugaeai gimi atolatola ngan lon-
gonga Deo ele posanga. Be labone
gid Israel titolatola ngan ele posanga.
Ta ngan kadonga toa ne, Deo ilolo
isat ngan gimi.
31 Tota labone gid Israel toa ne tito-
latola ngan Deo ele posanga lalaede
mambe gimi mugaeai. Be ngan Deo
ele kadonga lolo isat aea ngan gimi,
gid pade ga tibada ele kadonga lolo
isat aea.
32 Ngansa panua toa ngada ne tito-
latola ngan Deo ele posanga mu-
gaeai. Deo ilongean kadonga toa oa
iaud gid, ngansa iuangga ipasolan
ele kadonga lolo isat aea pagid toa
ngada oa.

Tasoa Deo ieda

33 *Panamon! Deo ele oatainga ga
gid posanga toa ienono iloleai,
eine kemikemi ga kapei tau
mambe madaoan sil ga ila ga-
dio tau.
Gid posanga toa Deo irau, eaba
eta irangrang ngan ilabora
ibada mao.
Be gid ele edap, irangrang ngan
eaba eta imata inasi kemi ipu
mao pade.
34 *"Ngansa sai iuatai ngan Maron
ilolo?
Be eaba sai ipasolan ei ngan
edap isaoa ga inasi?"
35 *"Be eaba sai ipan Deo ele danga
eta
ta irangrang ngan Deo ilasu ei
ngan? Mao ga mao tau!"
36 *Ngansa Deo kekelen iman danga
toa ngada ne ipu. Danga toa
ngada ne iuot ngan ei ibage.
Ga danga toa ngada ne ei ton.
Tasoa ieda somisomi ga ilalala
ga ila! Eine tautaunga.

12

Tatenai gita mulian ga tala pan Deo

1 *Tota oaeoaeg, naposa matua
pagimi ga bedane: Deo iuduan gita
kapei tau, ta gimi manta atenai
tinimi mulian ga ila pan mambe
tenainga imata bibita. Tenainga toa
bedane ikado Deo ga itin igelgel ga
ipasolan mambe ele ul ienono ngan
gimi. Kadonga toa ne iman lemi
naurata raring aea tautaunga.
2 Irangrang ngan gimi anasnasi
kadonga togid panua tanoeai ad ta
aot mambe gid mao. Be manta
alongean gimi ga ala pan Deo, ta ei
ikado ga laborami ga lolomi iuot pau.
Ta ngan edap toa ne, lemi kadonga
pade ipul ei ga iuot pau. Toa bedaoa
ta gimi ga arangrang ngan matami
inasi kemi saoa danga Deo ikim, ta
aoatai kemi ngan saoa danga itutui
tau ga ikado ei ga itin igelgel.

Saoa tenainga Deo ibada pagita, manta tabokoboko toman ngan

3 *Ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea toa ibada pagau, naposa
matua pagimi kelede kelede ga be-
dane: Agera gimi mulian mambe
panua kemikemi, be irangrang ngan
alasu pakurunga ngan gimi mulian
mao. Manta lemi oatainga itutui
ta matami inasi lemi kadonga mu-
lian. Saoa tenainga lolo matua aea
Deo ibada pagimi kelede kelede, lemi

* **11:27:** Jer 31.33-34 * **11:33:** Ais 55.8-9 * **11:34:** Ais 40.13, 1Ko 2.16 * **11:35:** Jop 41.11
* **11:36:** 1Ko 8.6 * **12:1:** Ro 6.11, 13, 1Pe 2.5 * **12:3:** Ep 4.7, Plp 2.3

oatainga ga lemi kadonga manta
iparangrang tenainga toa oa.
4 *Gita taoatai, eaba itin kelede, be
idanga sisid busa. Be idanga kelede
kelede led naurata lalaede mao.
5 Ta lalaede toa bedaoa, gita panua
busa ngan iaoa kelede ton Kristus, be
ngan leda lupnga pan, taot mambe
itin kelede. Be gita Kristus itin
idanga kelede kelede toa ne, takikisi
ngan gita.
6 *Ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea, ipan leda tenainga
imata ede ga ede. Oangga eaba ede
ele tenainga ngan badanga Deo iaoa,
manta ibokoboko ngan tenainga toa
oa ta inasi kadonga lolo matua aea
toa Deo ibada pan.
7 Oangga ele tenainga ngan lu-
aluanga, manta ibokoboko ngan ta
ilualua gid panua. Be oangga ele
tenainga ngan paoatainga, manta
ibokoboko ngan ta ipapaoatai gid
panua.
8 Be oangga ele tenainga ngan
pamatuanga panua lolod, manta
ibokoboko ngan ta ipapamatua
gid. Be oangga ele tenainga
ngan kadonga mamaron, manta
ibokoboko ngan ta ikado ele ma-
maron pagid panua. Be oangga ele
tenainga ngan naurata madidnga
aea, manta ibokoboko ngan ta
imarum tau ngan naurata toa oa. Be
oangga ele tenainga ngan kadonga
lolo isat aea, manta ibokoboko ngan
ta ilolo isat ngan gid panua toman
ngan ele tingelgel.

Manta takim oaeoaeda

9 Irangrang ngan apakaka ngan
lemi kadonga kimnga aea mao.
Manta akado tautaunga. Saoa
kadonga paeamao, manta tinimi
ngan. Be saoa kadonga kemi, manta
akikisi matua.
10 *Manta akimkim pol ngan gimi
mambe gimi iaoa kelede. Manta
alolon ngan oaeoaemi ta alongean
gid ga timuga.
11 Manta amarum ngan Maron ele
naurata aea kadonga ngan Itautau
Tutui iura, be amalai ngan mao.
12 *Manta tinimi igelgel ngan san-
ganga danga kemikemi toa Deo iposa
tautaunga pagimi ngan. Oangga
kadonga kulupulupu iuotot ngan
gimi, manta amadid matua ngan.
Manta urami pakpakia ngan lemi
raring.

Manta urami pakpakia ngan lemi raring.

13 *Oangga Deo ele panua tutu-
tui etangada led danga sisid imata
karanga mao, manta alualua gid.
Oangga ami kaluae tinam pagimi,
manta amariala kemi ngan gid.
14 *Oangga gid panua tipaieiei
gimi, manta akado posanga kemi
ngan pamatuanga gid. Apamatua
gid, be akado posanga eta paeamao
ngan gid mao.
15 Oangga panua tinid igelgel,
manta tinimi igelgel toman ngan gid.
Be oangga panua titangtang, manta
atangtang toman ngan gid.
16 *Manta gimingada lolomi
kelede. Irangrang ngan asoa edami
mulian mao, be manta aluplup
toman ngan gid panua toa edad
mao. Irangrang ngan akeo ga lemi
oatainga kapei mao.
17 *Oangga panua tikado paeamao
ngan gimi, irangrang ngan akoli
kadonga paeamao ila pagid mao.
Manta matami inasi lemi kadonga, ta

* **12:4:** 1Ko 12.12,27 * **12:6:** 1Ko 12.4-11, 1Pe 4.10-11 * **12:10:** 1Pe 1.22 * **12:12:** 1Te 5.16-18
* **12:13:** Ibr 13.2 * **12:14:** Mt 5.44, 1Ko 4.12 * **12:16:** Snd 3.7 * **12:17:** 1Te 5.15

saoa kadonga eine kemi ngan panua
toa ngada ne matad, manta akado.
18 Oangga gimi arangrang, manta
lolomi itarui toman ngan panua toa
ngada ne.
19 *Leg panua kemikemi, iran-
grang ngan akoli gid panua led
kadonga papaeamao ngan gimi mao.
Be alongean Deo ilolo bake ngan
gid ta ikoli. Ngansa ele laulau ikeo
ga bedane, "Maron ikeo, 'Kolinga
paeamao eine naurata togau. Gau
ga napanas gid ngan led kadonga
papaeamao ngan gimi.' "
20 *Tota irangrang ngan akoli
kadonga paeamao mao. Be

"oangga am isat pitoreanei, pan aea
annga.
Oangga marumian ei, bada eau
ga ila pan.
Oangga eao kado bedane, eine
ga maeamaea ei ngan ele
kadonga paeamao."*

21 Irangrang ngan alongean kadonga
papaeamao iasal gimi mao. Be
manta aeasal kadonga papaeamao
ngan lemi kadonga kemikemi.

13

Manta talolon ngan gid madidnga tuanga aea

1 *Panua toa ngada ne manta tima-
mado gadio ngan tuanga aea madid-
nga kapeipei. Ngansa gid madid-
nga tibada led naurata sapaean mao.
Deo kekelen idol gid. Ta gid madid-
nga toa labone timamado, eine Deo
ibada naurata pagid.
2 Tota eaba sai iaoa isokangai
pagid madidnga, eine iaoa isokangai
pagid panua toa Deo kekelen idol gid.
Ta gid panua toa tikado bedane, eine
ga tibada ad panasnga.
3 *Ngansa gid panua tikado
kadonga kemikemi, led ipu eta
ngan timataud gid madidnga mao.
Be gid madidnga tipamataud gid
panua tikado kadonga papaeamao.
Ta oangga eao kim gid madid-
nga tipamataud go mao, manta
kado kadonga kemikemi, ta gid ga
tipakuru ngan go.
4 Ngansa madidnga ei Deo ele eaba
naurata aea ngan luanga go. Be
oangga eao kado kadonga paeamao,
manta mataud. Ngansa ei ikikisi didi
paraunga aea sapaean mao. Ei Deo
ele eaba naurata aea ngan pasolan-
nga ele lolo bake pan eaba sai toa
ikado kadonga paeamao.
5 Tota gimi manta amamado gadio
ngan gid madidnga. Gimi aoangga
asapir ngan led lolo bake. Be ama-
mado gadio ngan gid ngan ipu toaine
kekelen mao. Amamado gadio ngan
gid ngansa lolomiai, gimi ga anaman
mambe kadonga toa ne itutui.
6 *Ngan ipu toaine gimi aol takis
ga ila pagid madidnga tuanga aea.
Ngansa gid timan Deo ele panua nau-
rata ad ga tigaldedean ngan naurata
toa ne.
7 Oangga ami gigi pan eaba sai,
manta apatutui. Oangga tikeo ga
aol takis isaoa ila pagid, manta aol.
Oangga amamado gadio ngan eaba
sai, manta atada ngan ei ga alolon
ngan ei.

Manta takim gid panua paden-gada

8 *Irangrang ngan alongean ami
gigi eta ienono mole mao. Manta
apatutui manmanae. Gigi kelede
ga oaine ienono somisomi, eine
ngan kadonga kimnga aea pol ngan
gimi. Ngansa eaba sai toa ikim iuae
ede pade, ei iparangrang apu aea
posanga na.
9 *Ngansa apu ikeo ga be-
dane, "Apaeabu ngan oainga ngan
kadonga arala mao," ga "Apamate
eaba ede pade mao," ga "Alublub

* **12:19:** Lo 32.35, Mt 5.39 * **12:20:** Snd 25.21-22, Mt 5.44 * **12:20:** Posanga ga oaine *maeamaea ei ngan ele kadonga, ngan posanga Grik tikeo ga bedane: eine ga asuk dinga igirar ga idae ilaborai, be eine oanenga itna.* * **13:1:** Snd 8.15, Tt 3.1 * **13:3:** 1Pe 2.13-14 * **13:6:** Mt 22.21 * **13:8:** Mt 22.39-40, Jms 2.8 * **13:9:** IM 20.13-15, 17, Lo 5.17-19,21

mao," ga "Angale ga akim eaba
ede pade ele danga sisid mao." Be
oangga saoa posanga pade ienono
ngan apu, eine toa ngada oa iluplup
ngan posanga idil kelede ga oaine,
"Manta kim oaem ede pade mambe
kim go mulian."
10 *Eaba sai toa inasi kadonga kim-
nga aea, eine ipaeabu ngan iuae ede
pade mao. Tota kadonga kimnga aea
iparangrang apu aea posanga.

Manta talalala tutui

11 *Manta akado toa bedaoa
ngansa gimi aoatai ngan kadonga
toa gita manta tanasnasi ngan taun
toaine. Manta matami arar mambe
eaba idae ngan ele enonga. Ngansa
ado matamata toa loloda matua
ngan Iesus, eiua aluai tede ngan ado
muriai toa Deo ga ibada gita mulian.
Be labone ado toa ne inam boloma
tede na.
12 *Teta pade bong ila, be gaga
iuangga itakai. Tota manta tat-
nan gid kadonga dodom aea. Be
tanasi gid kadonga merengai aea,
ta kadonga toa oa iuot mambe leda
danga sisid paraunga aea.
13 *Manta talalala ngan kadonga
tutui lalaede mambe eaba ilalala
ngan tibur merengai. Irangrang
ngan taunun ga tamangamanga
alele mao, ga takado kadonga arala
mao, ga tanasi kadonga mambe kaua
mao, ga ariapolpol mao, ga loloda
paeamao mao pade.
14 *Be gimi manta abada Maron
Iesus Kristus ta arobi ngan gimi
mambe lemi pononga. Irangrang
ngan matami nanan edap etangada
ngan nasinga kimnga papaeamao
tinida aea mao.

14

Irangrang ngan taselele oaeda ele kadonga mao

1 *Oangga eaba ede ilolo matua tau
ngan Iesus mao, manta tinimi igelgel
ngan badanga ei. Be irangrang ngan
aoami isokangai toman ngan ei ngan
posanga gereirei alele mao.
2 *Eaba ede ilolo matua mambe ei
irangrang ngan ianean annga imata
ede ga ede. Be eaba ede pade ilolo
matua tau mao, ta iplese masilau
imedameda.
3 *Eaba sai toa ianean annga imata
ede ga ede, irangrang ngan imata
ibiu eaba toa iplese annga oa mao.
Be eaba toa iplese annga eden-
gada, irangrang ngan iselele eaba toa
ianean annga imata ede ga ede oa
mao pade. Ngansa Deo ibada eaba
toa oa ta iman ei ele.
4 *Be eao sai toa selele paeaeanga
ton eaba ede pade? Oangga imadid
matua ngan ele naurata, mao oangga
itap ngan, eine danga ton aea maron.
Be ei ga imadid matua ngansa Maron
irangrang ngan ipamatua ei ta ima-
did matua.
5 *Eaba ede iuangga ado ede eine
ado kapei raring aea ta iadi mambe
ado toa oa iasal ado padengada.
Be eaba ede pade iuangga ado toa
ngada ne lalaede. Panua kelede
kelede manta tirau posanga lolodeai
ngan saoa edap itutui ngan gid.
6 Eaba toa iuangga ado ede eine
ado kapei raring aea, eine imata
nanan Maron ta ikado toa bedaoa.
Be eaba toa ianean annga imata ede
ga ede, eine imata nanan Maron ta
ianean annga toa oa. Ngansa ei iposa
kemi ga ila pan Deo ngan annga toa
oa. Be eaba toa iplese annga, ei
pade imata nanan Maron ta ikado
toa bedaoa. Ei pade iposa kemi ga ila
pan Deo.
7 Gita taoatai, eaba eta ngan gita
iadi mambe ei imamado tanoeai
ngan kadonga ei kekelen ga itin igel-
gel mao. Be eaba eta iadi mambe ele
matenga eine danga ei ton mao pade.
8 *Oangga matada bibita, eine
danga ton Maron. Be oangga tamate,
eine danga ton Maron pade. Goibe
oangga matada bibita, mao oangga

* **13:10:** 1Ko 13.4-7 * **13:11:** Ep 5.14, 1Te 5.6-7 * **13:12:** 1Io 2.8 * **13:13:** Lu 21.34, Ep 5.18 * **13:14:** Gal 3.27 * **14:1:** Ro 15.7 * **14:2:** OM 9.3-4 * **14:3:** Kol 2.16 * **14:4:** Mt 7.1, Jms 4.11-12 * **14:5:** Gal 4.10-11 * **14:8:** Gal 2.20

tamate, gita taman Maron ele.
9 Ngan ipu toaine Kristus imate
ga idae mulian. Ngansa iuangga
iuot Maron togid panua matemate ga
matad bibita pade.
10 *Be eao kamado selele oaem
ede pade? Eao kamado matam
ibiu ei? Ngansa muriai oangga Deo
idio imado ngan ele mul patutuinga
posanga aea, gita toa ngada ne ga
tamadid ngan posanga imatai.
11 *Ngansa Deo ele laulau aea
posanga ga bedane,

"Gau Maron toa namamado somi-
somi ne, naposa tautaunga be-
dane:
Panua toa ngada ne ga tikor aed
ngan gau,
ga tiuaoa ngan posanga mambe
gau kekelegau Deo."

12 Toa bedaoa ta gita toa ngada ne ga
takoli posanga ila pan Deo ngan leda
kadonga idil toa ngada ne.

Irangrang ngan takado ga oaeda ede pade itap ngan kadonga sat mao

13 Tota irangrang ngan taselele pol
ngan gita mao. Be manta arau
posanga mambe gimi ga akado ga
oaeoaemi titap ngan led kadonga
lolo matua aea mao.
14 *Gau nalup toman ngan Maron
Iesus ta naoatai kemi mambe annga
eta paeamao Deo imatai mao. Be
oangga eaba eta ikeo ga annga ede
eine paeamao Deo imatai, ngan eaba
toa oa imata, annga toa oa paeamao.
15 *Oangga annga ede toa eao ean
ikado ga oaem ede pade ilolo ede ga
ede, eine lem kadonga toa oa inasi
kadonga kimnga aea mao. Irangrang
ngan eao longean am annga eta ga
ipaeabu ngan oaem ede pade ilolo
mao. Kristus imate ngan luanga
oaem toa oa.
16 Be saoa danga eao keo ga eine
kemi, irangrang ngan eao longean
panua padengada tiselele mao.
17 Ngansa gita tamamado Deo
ibageai ngan annga ga ununnga
mao, be tamamado Deo ibageai ngan
Itautau Tutui ele naurata lolodai
ngan kadonga tutui ga lolo tarui aea
ga tingelgel.
18 Be eaba sai toa ikado Kristus ele
naurata toa bedane, eine ikado ga
Deo toman ngan panua padengada
tinid igelgel ngan ei.
19 *Tota gita manta tamarum ngan
gid kadonga kemikemi toa ikado ga
loloda itarui, ta tapapamatua ngan
loloda.
20 *Irangrang ngan eao parpar
ngan annga ta paeabu ngan Deo ele
naurata mao. Annga toa ngada ne
kemikemi Deo imatai. Be oangga
eaba eta ian annga ede toa ikado
ga iuae ede pade ele kadonga lolo
matua aea itap, eine paeamao.
21 Oangga eao ean masilau
imedameda eta, mao un oain, mao
kado kadonga isaoa toa ikado ga
oaem ede pade ilolo ede ga ede, kemi
ngan eao plese danga toa oa. Ngan
kado ta oaem ede pade ele kadonga
lolo matua aea itap.
22 Ngan eao lem kadonga lolo
matua aea, saoa edap eao oangga
nasi ngan gid danga toa ne, manta
danga toa oa ienono rabu ngan
eao ga Deo kekelen. Eaba sai iadi
mambe kadonga ede itutui ga inasi,
be kadonga toa oa igal ilolo mao,
kemi tau ngan eaba toa oa.
23 Be eaba sai toa ilolo ruangada
ngan saoa danga ian, ei ele idil
paeamao, ngansa inasi ele kadonga
lolo matua aea mao. Saoa kadonga
takado, be inasi leda kadonga lolo
matua aea mao, eine kadonga sat.

15

Talualua gita mulian mao, be talualua oaeoaeda

1 Gita panua toa loloda matua
tau ngan Iesus, manta talualua gid
panua toa lolod matua ngan Iesus
tau mao. Talua gid ngan saoa danga

* **14:10:** 2Ko 5.10 * **14:11:** Ais 45.23, Plp 2.10-11 * **14:14:** PA 10.15, Tt 1.15 * **14:15:** 1Ko 8.11-13 * **14:19:** Ro 12.18, 15.2 * **14:20:** 1Ko 8.13

ikado ga lolod ruangada. Be irangrang ngan takado gita kekelegita ga tinida igelgel mao.

2 *Manta takado leda eaba ede pade ga itin igelgel ngan saoa kadonga ga ilua ei. Takado bedane ngan pamatuanga ei.

3 *Ngansa Kristus pade ikado ei mulian ga itin igelgel mao, be ele kadonga iuot lalaede mambe posanga ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, "Gid dabadabanga papaeamao toa gid panua tikado ngan eao, eine idae ngan gau pade."

4 *Ngansa posanga toa ngada oa tibode mugaeai ngan Deo ele laulau, eine tibode ngan paoatainga gita. Toa bedaoa ta posanga toa oa ipamatua loloda ta tarangrang ngan tamadid matua, ta taoatai kemi mambe Deo ga iparangrang ele posanga tautaunga, ta tasangasanga.

5 Deo ei eaba toa ipamatua loloda ta tamadid matua. Kemi ngan ilua gimi ta lolomi kelede pol ngan gimi, lalaede mambe Iesus Kristus ikim.

6 Toa bedaoa ta lolomi kelede ga aoami kelede ta asoa Deo ieda. Ei ada Maron Iesus Kristus Itama.

Kristus ilua gid Iuda toman ngan alu padengada

7 *Tota manta tinimi igelgel ngan badanga oaeoaemi ngan iaoa kelede ton Kristus ga tinam pagimi. Abada gid lalaede mambe Kristus ibada gimi. Ngan kadonga toa ne, gimi ga asoa Deo ieda.

8 *Ngansa Kristus iuot mambe paeaeanga ngan luanga gid Iuda, ta ipasolan gid ngan Deo ele posanga tautaunga. Ngan kadonga toa bedane, ei ipamatua posanga tautaunga toa Deo ikado pagid tibutibud mugaeai.

9 *Ta gid alu padengada ga tisoa Deo ieda, ngansa ei ilolo isat ngan gid. Eine lalaede mambe Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane,

"Tota gau ga nasoa edam rabu ngan gid alu padengada.
Gau ga nakado baunga ngan soanga eao edam."

10 *Ga pade, ele laulau ikeo ga bedane,

"Gimi alu padengada, tinimi igelgel toman ngan Deo ele panua."

11 *Be ele laulau ikeo pade ga bedane,

"Gimi alu padengada, asoa Maron ieda.
Kemi ngan gid panua toa ngada ne tipakuru ngan ei."

12 *Be Aisaia pade ikeo ga bedane,

"Maron pau ede ga iuot ngan iaoa kelede pan Iesi.*
Maron toa ne ga imadid ga imugamuga ngan gid alu toa ngada ne.
Gid alu toa ne ga lolod iminmin ngan ei ta tisangasanga ei ngan ikado kemi ngan gid."

13 Deo ei eaba toa ikado gimi ga aoatai kemi mambe ei ga iparangrang ele posanga tautaunga, ta asangasanga ei. Gimi lolomi matua ngan ei, ta ngan kadonga toa ne, kemi ngan ei ikado gimi ga tinimi igelgel ga lolomi itarui. Toa bedaoa ta Itautau Tutui iura ga ilua gimi ta aoatai kemi ga kemi tau mambe danga toa gimi asangasanga ne, eine ga iuot tautaunga.

Paulus itin igelgel ngan naurata toa Deo ibada pan

14 Oaeoaeg, lologeai naoatai kemi mambe kadonga kemikemi ga oatainga imata ede ga ede iuon lolomiai. Ta gimi arangrang tau ngan apapaoatai pol mulian ngan gimi.

* **15:2:** 1Ko 10.24,33 * **15:3:** Sng 69.9 * **15:4:** 2Ti 3.16 * **15:7:** Ro 14.1 * **15:8:** Mt 15.24 * **15:9:** 2Sml 22.50, Sng 18.49, PA 3.25 * **15:10:** Lo 32.43 * **15:11:** Sng 117.1 * **15:12:** Ais 11.10, PM 5.5 * **15:12:** *Iesi eine Iesus itub ede. Be ei maron kapei Devit itama. Gera aea ninipunga ngan 1Sml 16.*

15 *Be posanga edengada nabode
ne arar tede ngan papeinga matami
ngan gid danga toa ne. Ngansa Deo
ibada ele kadonga lolo marum aea ga
inam pagau
16 ta ikado gau ga naot Iesus Kris-
tus ele eaba naurata aea ngan luanga
gid alu padengada. Ngan naurata toa
ne, naot mambe eaba tenainga aea
ngan badanga Deo ele ato kemi ga ila
pagid alu toa oa. Toa bedaoa ta Itau-
tau Tutui ikado gid ga tiuot mambe
tenainga ede toa Deo ele ul ienono
ngan, ta tikado ei ga itin igelgel.
17 Nalup toman ngan Iesus Kristus
ngan Deo ele naurata aea kadonga,
ta tinig igelgel kapei ngan.
18 Be irangrang ngan naposaposa
ngan danga padengada mao. Danga
kelede ga naposa ngan eine nau-
rata toa Kristus ikado ngan gau
ngan luanga gid alu padengada.
Kristus iboko toman ngan gau ta
nakado posanga kemikemi ga nau-
rata kemikemi, ta gid alu padengada
tilongo Deo ilinge.
19 Ei ipamatua gau ta nakado gid
uisinga iuot ngan Itautau Tutui iura
ta iman kilala ngan pamatuanga ele
posanga. Toa bedaoa ta napaola
ato kemi ton Kristus ngan tuanga
toa ngada ne rabu ngan tuanga
Ierusalem ga ila irangrang ngan
tibur kapei Ilirikum.
20 *Ngan naurata toa ne, lolog ikim
tau ngan paolanga ato kemi ngan
tibur isaoa gid panua tilongo ngan
Kristus ieda eta maitne. Nakado
bedane ngansa tinig ngan kadonga
luma gadae ngan kadanga ton eaba
eta pade mao.
21 *Be nakado lalaede mambe Deo
ele laulau ikeo ngan ga bedane,

"Gid panua toa tibada aea posanga
eta mugaeai ga inama mao,
gid ga tigera ei kemi.
Be gid panua toa tilongo aea
posanga eta maitne, eine ga
tilongo ga tiuatai kemi ngan
ei."

Paulus ilolo ikim geranga gid Rom ga Spen pade

22 *Ngan ipu toaine mugaeai ga
inam, naurata toa ne ipakala gau
somisomi ta nala pagimi mao.
23 Be labone tibur eta pade ngan
kadonga leg naurata nene mao. Be
rai busa ga inam labone, lolog ikim
kapei tau ngan geranga gimi.
24 Tota oangga nala ngan tibur
kapei Spen, eine ga nanasi edap ila
pagimi ta nala toa eoa. Be gau ga
nadio namamado pagimi kauteta, ta
gitaingada tinida igelgel ge. Ga kus
ta natnan gimi ga adio, be nakim
gimi alua gau ngan leg lalalanga toa
eoa.
25 *Be patautene nala Ierusalem
ngan luanga Deo ele panua tututui
toa eoa.
26 *Ngansa gid panua nene ngan
tibur kapei Akaia ga tibur kapei
Masedonia tinid igelgel ngan luanga
gid panua tututui ton Deo ngan
tuanga Ierusalem, ngansa tal mon
edengada ngan gid, led danga sisid
imata karanga mao. Tota tipaluplup
pat idanga ede ngan luanga gid.
27 *Tinid igelgel ngan palupnga pat
toa ne, be ad gigi ienono pagid Iuda
pade. Ngansa mugaeai gid alu toa ne
tibada Deo ele posanga inam pagid
Iuda mambe luanga buburiai aea. Ta
labone itutui ngan tikoli gigi toa ne
ngan luanga tanoeai aea ila pagid.
28 Tota oangga nabada pat toa ne
ga ila iuot kemi pagid ga kus, eine
ga nanasi edap ila pagimi ngan leg
lalalanga Spen.
29 *Ta naoatai, oangga nala pagimi,
eine Kristus ele pamatuanga ga iuon
tau ngan gita.
30 *Oaeoaeg, loloda matua ngan
ada Maron Iesus Kristus, ga Itautau
Tutui ele kimnga iuon lolodai. Ta
ngan ipu toaine nabeta matua gimi

* **15:15:** Ro 1.5, 11.13 * **15:20:** 2Ko 10.15-16 * **15:21:** Ais 52.15 * **15:22:** Ro 1.13 * **15:25:** 1Ko 16.1-4 * **15:26:** PA 24.17, 1Ko 16.1, 2Ko 8.1, 9.2,12 * **15:27:** 1Ko 9.11 * **15:29:** Ro 1.11 * **15:30:** 2Ko 1.11, Kol 4.3, 2Te 3.1

ga bedane: Araring matua ga ila pan
Deo ngan luanga gau.
31 Abeta ei ta ibada gau mulian
pagid Iuda bagedeai toa lolod matua
ngan Iesus mao. Ga pade, abeta ei
ta ikado ga ele panua tututui ngan
tuanga Ierusalem tinid igelgel ngan
luanga toa ne.
32 Toa bedaoa ta oangga Deo ikim,
ngan leg langa pagimi, eine ga tinig
igelgel toman ngan gimi ga naearagau teta.
33 Deo ei eaba toa ikado ga loloda
itarui. Nararing ngan ei ga imamado
toman ngan gimi toa ngada na. Eine
tautaunga.

16

Paulus ele ado kemi ila pagid panua busa

1 Napakuru ngan oaeda Pibi. Ei
taine naurata aea kemi ngan luanga
gid iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga Senkria. Ele naurata kemi ta
irangrang ngan gimi pade aeadi ei.
Oangga ila pagimi,
2 manta abada ei ta akado kemi
ngan ei mambe Maron ikim. Akado
kadonga ngan ei lalaede mambe
akakado ngan Deo ele panua tututui
padengada. Oangga ele danga eta
imata karanga mao, manta alua ei.
Ngansa ei ilualua panua busa ga gau
pade.
3 *Abada leg ado kemi ila pan
Prisila ga iadaoa aranga Akuila.
Gaingada panua toa rua ne
lemai naurata kelede ngan Iesus
Kristus ele ato kemi.
4 Gisirua tiuangga timate ngan lu-
anga gau be timataud mao. Naposa
kemi ga ila pan Deo ngan gisirua,
be gau kekelegau nakakado bedane
mao. Eine gid iaoa kelede toa ngada
oa ton Kristus ngan gid alu paden-
gada tiposa kemi ga ila pan Deo ngan
gisirua pade.
5 Abada leg ado kemi ila pagid iaoa
kelede ton Kristus toa tiluplup
gisirua led lumaeai.
Abada leg ado kemi ila pan Epaine-
tus toa nakim ei tau. Ei ilolo
matua ngan Kristus matamata
ngan gid panua padengada ngan
tibur kapei Esia.
6 Abada leg ado kemi ila pan Maria.
Ei iboko matua tau ngan luanga
gimi.
7 Abada leg ado kemi ila pagid
sobosobog Andronikus ga Iu-
nias. Gaingada mugaeai ama-
mado ngan luma panasnga aea.
Gisirua oalud iuot kapei rabu
ngan gid panua ato ad. Be lolod
matua ngan Kristus matamata
ngan gau.
8 Abada leg ado kemi ila pan Am-
pliatus toa nakim ei tau ngan
Maron ieda.
9 Abada leg ado kemi ila pan Ur-
banus toa gaingada lemai nau-
rata kelede ngan Kristus ele ato
kemi. Ga pade, leg ado kemi ila
pan Stakis toa nakim ei tau.
10 Abada leg ado kemi ga ila
pan Apeles. Ei ibisi kadonga
kulupulupu imata ede ga ede
ngan Kristus ieda be ipasolan
mambe ei imata tutui.
Abada leg ado kemi ila pan Aristo-
bulus toman ngan ele luma lolo.
11 Abada leg ado kemi ila pan
sobog Erodion.
Abada leg ado kemi ila pagid
panua ngan Narsisus ele luma
lolo toa tilup toman ngan Maron
Iesus.
12 Abada leg ado kemi ila pan Trip-
ina ga Triposa. Taine toa rua
ne tiboko matua ngan Maron ele
naurata aea kadonga.
Abada leg ado kemi ila pan Persis
toa nakim ei tau. Ei taine ede toa
iboko matua tau ngan Maron ele
naurata.
13 *Abada leg ado kemi ila pan
Rupus, toa Maron isio ei. Ga
pade, leg ado kemi ila pan itna
toa ei mambe gau tnag pade.
14 Abada leg ado kemi ila pan
Asinkritus, ga Plegon, ga Er-
mes, ga Patrobas, ga Ermas, ga

* **16:3:** PA 18.2 * **16:13:** Mk 15.21

oaeoaeda padengada timamado
toman ngan gid.
15 Abada leg ado kemi ila pan Pilo-
logus, ga Iulia, ga Nereus toman
ngan iliu, ga Olimpas toman
ngan Deo ele panua tututui toa
ngada oa.
16 *Oangga agera ngan gimi, nakim
gimi abusum ngan papami ngan
kadonga tutui togita panua ton
Deo.
Gid iaoa kelede toa ngada oa ton
Kristus led ado kemi ila pagimi.

Panua edengada tiuangga tikado ga iaoa kelede ton Kristus timapoga

17 *Oaeoaeg, naposa matua pagimi ga bedane: Manta agabit kemi ngan panua edengada toa tikado ga gimi iaoa kelede ton Kristus amapoga. Gid tikado posanga edengada ngan kadonga gid panua ga titap ngan led kadonga lolo matua aea, ta tiposa paeamao ngan paoatainga kemi ton Kristus toa mugaeai gimi ananale ngan. Manta ala aluai ngan gid.

18 *Ngansa gid panua toa bedane timan paeaeanga ton Kristus ada Maron mao, be timan paeaeanga sapaean ngan led kimnga papaea-mao tinida aea. Tikakado posanga meles ga parumrumnga ta tipakaka gid panua toa lolod iuatai kemi ngan danga eta mao.

19 *Be gimi alongolongo Maron ilinge ta oalumi iuasasa ga ila pagid panua toa ngada ne. Tota tinig igel-gel ngan gimi, be nakim gimi manta aoatai kemi ngan saoa danga eine kemi. Be ngan saoa danga paeamao, kemi ngan gimi aot mambe gergeu ta lolomi aea danga eta mao.

20 *Deo toa ikado ga loloda itarui, teta pade ei ga iuad Satan ga idio aemi ibuloloeai.

Kemi ngan ada Maron Iesus ele kadonga lolo marum aea idio pagimi.

Panua edengada tiabalan led ado kemi ila pagid Rom

21 *Timoti ele ado kemi ila pagimi. Ei gairua lemai naurata kelede. Be sobosobog Lusius ga Ieson ga Sosipater, gid led ado kemi ila pagimi pade.

22 Gau Tertius nanasi Paulus iaoa ta nabode laulau toa ne. Gau pade leg ado kemi ila pagimi ngan Maron ieda.

23-24 *Gaius ele ado kemi ila pagimi pade. Labone gau Paulus naman aea kaluae, ta ei imariala ngan gau kemi tau. Ei ikakado lalaede bedaoa ngan gid iaoa kelede toa ngada oa ton Kristus.

Erastus ele ado kemi ila pagimi pade. Ei ele naurata ngan imariala ngan tuanga aea pat. Ga pade, oaeda Kuartus ele ado kemi ila pagimi.*

Manta tasoa Deo ieda

25 *Deo irangrang ngan ikado ga gimi amadid matua ngan lemi kadonga lolo matua aea, lalaede mambe ato kemi toa napapaola ngan Iesus Kristus ne ikeokeo ngan. Mugaeai tau ga inam, ato kemi toa ne ienono mumulnga.

26 Be labone Deo ikado ga iuot masaeai. Deo toa imamado somi-somi ne irenren pagai ta apapaola ato kemi toa ne ga ila pagid alu toa ngada ne. Gid panua toa tibada Deo iaoa mugaeai tibode posanga ngan ato kemi toa ne pade. Tota posanga mumulnga toa ne ila pagid alu toa ngada ne ta tiuatai kemi ngan. Deo ikado toa bedane ngansa ikim gid alu toa ne manta lolod matua ngan ei ga tilongolongo ilinge.

27 Deo kekelen ele oatainga kapei ngan danga toa ngada ne. Iesus Kristus ilua gita ta tasoa Deo ieda

* **16:16:** 1Ko 16.20, 1Pe 5.14 * **16:17:** Mt 7.15, Tt 3.10 * **16:18:** Plp 3.19, 2Pe 2.3 * **16:19:** Ro 1.8, 1Ko 14.20 * **16:20:** OM 3.15 * **16:21:** PA 16.1-2, 19.22, 20.4 * **16:23-24:** PA 19.22, 1Ko 1.14 * **16:23-24:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: 24 *Kemi ngan ada Maron Iesus Kristus ele kadonga lolo marum aea idio pagimi. Eine tautaunga.* * **16:25:** Ro 1.5, Ep 1.9, 3.5,9, Kol 1.26

somisomi ga ilalala ga ila. Eine tau-
taunga.

Paulus ele laulau matamata aea ila pagid Korin

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton
Iesus Kristus. Ngan Deo ele kimnga,
ibaba gau ngan kadonga naurata toa
ne. Gairua oaeda Sostenes abode
laulau toa ne
2 ila pagimi iaoa kelede ton Kristus
toa amamado Korin. Deo ikado ga
alup toman ngan Iesus Kristus ta ele
ul ienono ngan gimi. Be gid panua
toa tiuato ada Maron Iesus Kristus
ieda ngan led raring ngan tuanga ga
tuanga, gid toa ngada oa tilup toman
ngan gimi, ta Deo ibaba gimi toa
ngada na ga aot ele panua tututui.
Ei gid ad Maron ga gita ada Maron
pade.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Tuanga Korin

3 Kemi ngan Tamada Deo ga Maron
Iesus Kristus, gisirua led kadonga
lolo marum aea ga lolo tarui aea idio
pagimi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Deo

4 Somisomi naposa kemi ga ila pan
ag Deo ngan gimi, ngansa ngan lemi
lupnga toman ngan Iesus Kristus, ei
ibada ele kadonga lolo marum aea ga
ila pagimi.
5 Ga pade, naposa kemi ga ila pan
Deo ngansa gimi alup toman ngan
ei ta abada danga kemikemi imata
ede ga ede, ta ilualua gimi ngan lemi
posanga ga oatainga imata ede ga
ede.
6 Ngansa gid danga toa ne ipasolan
mambe Kristus ele ato imatua ga
ienono lolomiai.
7 Tota agaga matami ngan san-
ganga ada Maron Iesus Kristus ele ot-
nga masaeai, be abada Itautau Tutui
ele tenainga toa ngada na ga imata
karanga.
8 *Ei ga ipamatua gimi ga ila iran-
grang ngan ado muriai ga muriai
tau. Be ngan ado kapei ton Maron
Iesus Kristus, irangrang ngan eaba
eta isol gimi ngan posanga mao.
9 *Deo ibaba gimi ga alup toman
ngan Inat Iesus Kristus ada Maron,
ta gimingada lolomi kelede toman
ngan ei. Be Deo toa ne ei imata tutui
ngan ele posanga toa ngada ne.

Manta loloda kelede

10 *Oaeoaeg, nabeta matua gimi
ngan ada Maron Iesus Kristus ieda,
ngan gimi toa ngada ne lolomi kelede
ngan lemi posanga. Be amapoga
alele mao. Manta alup kelede ta
laborami ga lolomi kelede.
11 Oaeoaeg, nakeo bedane ngansa
Kloe ele panua edengada aoad inasi
pagau mambe aoa kaukau ienono
rabu ngan gimi.
12 *Lemi kadonga toa nakeokeo
ngan ne eine ga bedane: Eden-
gada ngan gimi tikeo ga, “Gai anasi
Paulus,” be padengada tikeo, “Gai
anasi Apolos,” be padengada tikeo,
“Gai anasi Sipas*,” be padengada
tikeo, “Gai anasi Kristus.”
13 Gimi aoangga Kristus imapoga
alele na? Kado gimi aoangga gau

* **1:8:** 1Te 3.13, 5.23 * **1:9:** 1Te 5.24, 1Io 1.3 * **1:10:** Plp 2.2 * **1:12:** PA 18.24-28, 1Ko 3.4
* **1:12:** *Sipas eine Iesus ele aluagau Petrus ieda ede pade.*

Paulus namate ngan abei tabala
ngan gimi? Mao be gimi abada palil-
iunga ngan gau Paulus edag na?
14 *Naposa kemi pan Deo ngansa
gau napaliliu Krispus ga Gaius
kekelegid, be etangada pade ngan
gimi mao.
15 Toa bedaoa ta irangrang ngan
eaba eta ikeo ga gimi abada palili-
unga ngan gau edag mao.
16 *(Aa, matag nanan, tautaunga
napaliliu Stepanas toman ngan ele
luma lolo, be muriai ga inam naoatai
mao, napaliliu eaba eta pade, mao
mao.)
17 Ngansa Kristus isula gau ngan
kadonga paliliunga mao, be isula gau
ngan paolanga ele ato kemi. Be ngan
paolanga ato kemi toa ne, ikeo ga
nanasi posanga mambe gid panua
oatainga ad mao. Ngan kado ta
Kristus aea abei tabala iuot mambe
danga sapaean.

Kristus ipasolan Deo iura ga ele oatainga

18 *Gid panua toa muriai ga tidu-
aea ngan dinga imperno, gid tikeo ga
posanga ngan Kristus aea abei tabala
eine buobuonga. Be gita panua toa
Deo ibabada gita mulian, takeo ga
posanga toa ne ipasolan Deo iura.
19 *Ngansa Deo ele laulau aea
posanga bedane,

"Gau ga napasolan mambe oatainga
togid panua oatainga ad, eine
danga sapaean.
Be gid panua toa led oatainga
kapei, eine ga nakado ga led
posanga iuot buligaliga."

20 *Ngan Deo imata, gid panua
oatainga ad eine panua sapaean.
Be gid panua pananalenga ad ga
gid panua labone ad toa tisalisali
ngan posanga, gid lalaede toa be-
daoa pade. Tautaunga Deo ikado ga
oatainga togid panua tanoeai ad iuot
buobuonga.
21 *Ngan Deo ele oatainga kapei,
ikeo ga eaba eta irangrang ngan
ibada oatainga ngan ei ngan nasinga
oatainga tanoeai aea mao. Tau-
taunga, gid panua tikeo ga posanga
toa gai apapaola eine buobuonga, be
Deo itin igelgel ngan badanga mu-
lian sapadua toa lolod matua ngan.
22 Gid Iuda tikeo ga eine
buobuonga ngansa tiparpar tau
ngan geranga uisinga. Be gid Grik
ga alu padengada tikeo ga eine
buobuonga, ngansa tiloilo saoa
posanga inasi oatainga kapei.
23 *Be gai apaola posanga ngan
Kristus ele matenga ngan abei ta-
bala. Posanga toa ne ipamasmasi
gid Iuda lolod, be gid Grik ga alu
padengada tiuangga eine posanga
buobuonga.
24 *Be gid panua Iuda ad ga alu
padengada toa Deo ibaba gid, oangga
tilongo ato kemi toa ne, eine tiuatai
mambe Kristus ele posanga ipasolan
mambe Deo ele oatainga ga iura eine
kapei.
25 *Ngansa panua edengada
tiuangga Deo ele oatainga eine
buobuonga, be tautaunga iasal gid
eababa led oatainga. Ga pade,
tiuangga Deo ele kadonga edengada
ipasolan mambe ei iura mao, be
tautaunga ele kadonga iasal gid
eababa urad.
26 *Oaeoaeg, matami nanan danga
ga oaine: Ngan ado toaiua Deo ibaba
gimi, gimi busa lemi oatainga kapei
ngan panua matad mao, be gimi
busa urami kapei tau mao, be gimi
busa aot ngan gid iaoa kelede toa
edad kapeipei mao pade.
27-28 Be gid panua tanoeai ad,
matad ibiu panua padengada ta
tikeo ga tibuobuo. Be Deo isio gid
panua tota nena. Ikado toa bedaoa
ngansa iuangga ipamaeamaea gid

* **1:14:** PA 18.8, Ro 16.23 * **1:16:** 1Ko 16.15 * **1:18:** Ro 1.16 * **1:19:** Ais 29.14 * **1:20:** Jop 12.17, Ais 19.12, 33.18, 44.25 * **1:21:** Mt 11.25 * **1:23:** Ro 9.32, 1Ko 2.14 * **1:24:** Kol 2.3 * **1:25:** 2Ko 13.4 * **1:26:** Mt 11.25, Jms 2.5

panua oatainga ad. Ga pade, isio gid panua toa urad mao ngan panua tanoeai matad, ngansa iuangga ipamaeamaea gid panua toa urad kapei. Ga pade, Deo isio gid panua toa edad mao tanoeai, ga isio gid panua toa timan danga buligaliga, ga isio gid panua sapaean. Ei ikado bedane ngansa iuangga ikado ga gid panua toa edad kapeipei tiuot danga buligaliga.

29 *Toa bedaoa ta irangrang ngan eaba eta iparim ngan ei mulian Deo imatai mao.

30 *Deo kekelen ikado ga gimi alup toman ngan Iesus Kristus. Deo idol Kristus mambe gita leda oatainga ipu, ga leda edap ngan otnga tutui imatai, ga idol ele ul ngan gita, ga ipola gita ta tatnan leda madonga paeamao.

31 *Ikado bedane ngansa iuangga iparangrang posanga toa ienono ngan ele laulau ga bedane, "Oangga sai ikeo ga ikado kadonga parimnga, ei manta iparim ngan Maron kekelen."

2

Leda kadonga lolo matua aea ienono ngan Deo iura

1 Oaeoaeg, ngan ado toaiua nala pagimi, napaola posanga mumulnga ngan Deo,* be nanasi oatainga kapei tanoeai aea mao ga posanga kulupulupu mao pade.

2 Ngansa ngan ado toaiua nala pagimi, narau posanga ngan gau ga nakado posanga eta pade mao, be naposa ngan Iesus Kristus kekelen ga ele matenga ngan abei tabala.

3 *Be ngan ado toaiua namamado toman ngan gimi, gau urag mao, be namataud ga nasamimi.

4 *Be posanga toa napaola ga ila pagimi, eine inasi oatainga tanoeai aea ngan dadanga gimi mao, be napasolan Deo Itautau Tutui iura pagimi.

5 Nakado toa bedane ngansa nakim lemi kadonga lolo matua aea ienono ngan gid eababa led oatainga mao, be ienono ngan Deo iura.

Itautau Tutui ibada oatainga kemikemi pagita

6 Be oangga gai aposa pagid panua toa lolod iuatai ngan Deo, eine lemai posanga inasnasi oatainga kemikemi. Be oatainga toa ne eine tanoeai aea mao ga inam pagid madidnga tanoeai ad mao pade. Gid ga tiuot danga buligaliga.

7 Be gai aposa ngan Deo ele oatainga kemi toa mugaeai ienono mumulnga. Ngan oatainga toa ne, Deo irau posanga motean, toa matamata ngan danga toa ngada ne led otnga, ngan ei ga idol gita ga tamado kemi tau ngan ele taranga.

8 Madidnga eta tano aea iuatai ngan posanga toa Deo irau ne mao. Ngansa oangga tiuatai ngan, eine ga tipatoto Maron toa ieda kapei ne ngan abei tabala mao.

9 *Be mao. Iuot mambe posanga ga oaine ienono ngan Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane,

"Gid danga kemikemi toa Deo ikoromot ngan ele panua toa tikimkim ei,
eaba eta igera mao,
ga eaba eta ilongo ngan mao,
ga eaba eta ilabora ibada mao pade."

10 Be Deo ipaola ga iuot pagita† ngan Itautau Tutui.

Ngansa Itautau Tutui imata inasi danga toa ngada ne. Goibe saoa

* **1:29:** Ep 2.9 * **1:30:** Jer 23.5-6 * **1:31:** Jer 9.24 * **2:1:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, posanga idil ga oaine *posanga mumulnga ngan Deo ienono mao, be tidol posanga idil ede pade ga bedane: Deo ele ato.* * **2:3:** PA 18.9, 2Ko 10.1 * **2:4:** 1Te 1.5 * **2:9:** Ais 64.4 † **2:10:** Panua oatainga ad edengada tiuangga Paulus ikeo ga Deo ipaola posanga ga iuot pagid Korin mao, be pagid panua ato ad kekelegid toman ngan ei. Tota tiuangga tipul posanga idil toa ne *pagita ga ila iuot posanga idil ede pade ga oaine pagai. Tikeo lalaede bedane ngan tibur isaoa ngan lain 12 ga 16 toa tagera idil ga oaine gita ienono.*

danga inam pan Deo ga ikulupu
ngan taoatai ngan, eine Itautau Tutui
imata inasi ga iuatai ngan.
11 Ngansa sai irangrang ngan iu-
atai ngan eaba ede pade ilolo? Eaba
toa oa ei kekelen iuatai ngan saoa
danga ienono iloleai. Lalaede pade
ngan Deo. Eaba eta iuatai ngan Deo
ilolo mao. Itautau Tutui kekelen
iuatai.
12 Itautau Tutui toa gita tabada,
eine inam pagita ngan antu eta
tanoeai mao. Be inam tutui pan Deo.
Tota tarangrang ngan taoatai ngan
saoa tenainga Deo ibada pagita ngan
ele mamaron.
13 Gai aposaposa ngan tenainga
toa ne, be akakado posanga inasi
oatainga togid eababa mao. Gai
anasi posanga toa Itautau Tutui
ipaoatai gai ngan. Gai akado Itautau
Tutui ele posanga ga ila pagid panua
toa tilalala ngan Itautau Tutui iura.
14 Be eaba sai toa ilalala ngan
Itautau Tutui iura mao, eine iran-
grang ngan ibada Itautau Tutui
ele tenainga mao, ngansa iuangga
danga toa ne buobuonga, ta iran-
grang ngan ilabora ibada mao. Eine
ngansa Itautau Tutui kekelen ilua
gita ta matada inasi tenainga toa ne
ga tabada oatainga ngan.
15 Eaba sai toa ilalala ngan Itau-
tau Tutui iura, ei imata inasi danga
toa ngada ne. Be irangrang ngan
eaba eta imata inasi eaba toa oa ele
kadonga mao.
16 *Ngansa Deo ele laulau ikeo ga
bedane,

"Sai iuatai ngan Maron ilolo,
ta irangrang ngan ipaoatai ei?"

Be oatainga toa ienono Kristus iloleai
oa ta ienono pagita.

3

Panua naurata ad ton Deo tiboko kelede

1 Oaeoaeg, ngan ado toaiua nama-
mado pagimi, nagera mambe gimi
alalala ngan Itautau Tutui iura mao,
ta irangrang ngan nakado posanga
ila pagimi toa bedaoa mao. Nakado
posanga ila pagimi mambe gimi
panua sapaean tanoeai ami. Gimi
alup toman ngan Kristus mole tede
na, be gimi mambe gid gergeu puru-
anga maitne.
2 *Eine mambe gau napaun gimi
ngan tud, be annga matua mao,
ngansa gimi arangrang ngan mao, ga
labone pade arangrang maitne.
3 *Ngansa gimi anasnasi kadonga
tanoeai aea maitne. Kadonga lolo
paeamao aea ga aoa kaukau ienono
rabu ngan gimi, ta kadonga toa
ne ipasolan mambe gimi panua
sapaean tano ami ga anasnasi gid
eababa led kadonga.
4 *Ngansa oangga eta ngan gimi
ikeo ga, "Gau nanasi Paulus," be
ede pade ikeo, "Gau nanasi Apolos,"
eine ipasolan mambe gimi panua
sapaean maitne.
5 *Be matami nanan. Apolos ei
sai? Be gau Paulus, gau sai? Gairua
panua sapaean naurata amai toa
alua gimi ga lolomi matua ngan
Deo. Ga pade, Maron idol gai kelede
kelede lemai naurata.
6 Gau naearum abei ipuapua, ga
Apolos ititi ngan eau. Be Deo ipatub
ga idae.
7 Toa bedaoa ta eaba earumnga
aea ga eaba titinga aea, gisirua edad
mao. Be Deo kekelen ieda, ngansa ei
ipatub ga idae.
8 *Eaba earumnga aea ga eaba
titinga aea, gisirua led naurata ipu
kelede. Ta Deo ga imata inasi
gisirua led naurata ta ilasu gid
kelede kelede.
9 Ngansa gaingada aboko pan Deo
ngan naurata kelede. Be gimi
mambe dadanga ton Deo toa gai
abokoboko ngan.

Eaba naurata aea ton Deo, ei

* **2:16:** Ais 40.13 * **3:2:** Ibr 5.12-13, 1Pe 2.2 * **3:3:** 1Ko 1.10-11 * **3:4:** 1Ko 1.12 * **3:5:** PA 18.4,11,27-28 * **3:8:** Mt 16.27, Ep 2.20-22

mambe eaba ikakado luma

Ga pade, gimi mambe luma ton Deo.
10 Ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea toa ibada pagau ne, gau
naot mambe eaba oatainga aea ngan
luma aea kadonga ta nalalo gid pat
iman luma ipu aea kisinga. Ga
kus ta eaba ede pade ikakado luma
gadae ngan pat toa nalalo gid oa.
Be eaba kelede kelede manta imata
inasi kemi ele mosi mulian ngan
luma aea kadonga.
11 *Ngansa Deo idol Iesus Kristus
mambe luma ipu aea kisinga, ta iran-
grang ngan eaba eta idol luma ipu
eta pade mao.
12 Be oangga panua tikado luma
gadae ngan luma ipu toa oa, eine
edengada ga tikado ngan gol, ga
padengada ngan silva, ga padengada
ngan pat aea olnga kapei. Be paden-
gada tikado ngan gid danga ienono
mole mao mambe abei ga usi ga
gupa.
13 *Ta ngan ado toaiua Deo ipa-
madid gid panua ngan posanga, gid
kelede kelede led naurata ga iuot
masaeai, ngansa ado toa oa ga iuot
mambe dinga. Ta dinga toa oa ga
inono eaba kelede kelede ele naurata
ta itoba. Ta panua toa ngada oa ga
tigera gid kelede kelede led naurata
iuot kemi, mao paeamao.
14 Oangga dinga inono ga kus, eaba
sai ele naurata ienono kemi, ei ga
ibada lasunga.
15 Be oangga dinga inono eaba sai
ele naurata ga imomout ga kus, ele
naurata toa oa ga iman danga buli-
galiga. Deo ga ibada eaba toa oa mu-
lian, be eine mambe ibada mulian
eaba dingaeai ga iuot.

Gimi mambe Deo ele luma

16 *Gimi mambe luma tutui ton
Deo, ta Deo Itautau Tutui ienono
lolomiai, be aoatai mao?
17 Oangga sai ipaeabu ngan Deo
ele luma, Deo ga ipaeabu ngan eaba
toa oa, ngansa Deo ele luma aea ul
ienono. Be luma toa oa, tota gimi.

Irangrang ngan tasoa panua edad mao

18 Kado gimi apakaka gimi mu-
lian. Oangga sai ngan gimi ikeo
ga ele oatainga kapei mambe gid
panua labone ad tipakuru ngan, ei
manta inasi Kristus ta iuot mambe
eaba buobuonga aea ngan gid panua
tanoeai matad. Ta ngan kadonga toa
bedaoa, ei ga irangrang ngan ibada
oatainga tautaunga.
19 *Ngansa ngan Deo imata,
oatainga tanoeai aea eine buobuonga.
Ngansa Deo ele laulau aea posanga
ga bedane, “Gid panua toa tiuangga
led oatainga kapei, Deo ikado ga led
kadonga aleburo aea ipaeabu ngan
gid mulian.”
20 *Ga ele laulau aea posanga ede
pade bedane, “Gid panua toa tikeo
ga led oatainga kapei, Maron iuatai
ngan lolod na. Ei iuatai mambe led
posanga irangrang ngan aea annga
eta iuot mao.”
21 Tota manta atnan kadonga ngan
soanga gid panua edad, ngansa
danga toa ngada ne ienono ngan
luanga gimi.
22 Gau Paulus, ga Apolos, ga Sipas*,
ga tano toa ne, ga matenga, ga mata
bibita, ga danga sisid labone aea,
ga danga sisid iuangga inam muriai,
gid danga toa ngada ne ienono ngan
luanga gimi.
23 Be gimi aman Kristus ele, be
Kristus iman Deo ele.

4

Deo kekelen irau ele paeaeanga ad posanga

1 Gimi manta matami nanan gai
mambe paeaeanga ton Kristus ga
panua naurata amai ngan paolanga
Deo ele posanga mumulnga.
2 *Ga pade, danga kapei gid panua
naurata ad manta tikado, eine ngan

* **3:11:** Ais 28.16, 1Pe 2.4-6 * **3:13:** 1Ko 4.5 * **3:16:** 1Ko 6.19, 2Ko 6.16 * **3:19:** Jop 5.13 * **3:20:** Sng 94.11 * **3:22:** *Sipas eine Iesus ele aluagau Petrus ieda ede pade.* * **4:2:** Lu 12.42

pasolannga mambe matad itutui
ngan led naurata.
3 Goibe gimi apamadid gau
ngan posanga ta matami inasi leg
kadonga, mao be panua paden-
gada tipamadid gau, eine danga
kakauede. Gau matag ila ngan danga
eta mao. Be gau pade matag inasi leg
kadonga mulian mao.
4 Ngansa gau naoatai ngan leg idil
eta paeamao mao. Be gau naot eaba
tutui ngan ipu toaine mao. Maron
kekelen irau ag posanga.
5 *Tota irangrang ngan gimi arau
eaba eta aea posanga mao ga ila
irangrang ngan ado kapei toa Maron
inama. Ta saoa danga ienono mu-
mulnga ngan tibur dodom, ei ga
ikado ga iuot merengai. Ta ei ga
ipasolan saoa danga ienono panua
lolodeai ga iuot masaeai. Ta ngan
ado toaiua, Deo ga ipakuru ngan
panua kelede kelede ngan led nau-
rata.

Irangrang ngan taparim ngan gita mulian mao

6 *Oaeoaeg, gau natado oanenga
itna ngan gau ga Apolos ngan
paoatainga gimi, ta irangrang ngan
aoatai kemi ngan posanga ga oaine,
"Irangrang ngan alaputian saoa
posanga ienono Deo ele laulauiai
mao." Toa bedaoa ta gimi ga aparim
ngan eaba eta mao, ta akeo ga ei iasal
panua padengada mao pade.
7 *Ngansa sai ikeo ga eao easal
eaba eta pade? Eao kikisi tenainga
isaoa be inam pan Deo mao? Be
oangga bada ga inam pan Deo, ika-
mado ga eao parim ngan go mulian
mambe bada sapaean ngan uram?
8 Tautaunga gimi abada danga toa
ngada ne ga imata karanga na? Be
gimi aot mambe panua led pat kapei
na? Gimi aot mamaron kapeipei na?
Gimi akado bedane be adol gai ga
adio muriai na? Man ga gimi aot
mamaron kapeipei tautaunga. Toa
bedaoa ta gai aot mamaron kapeipei
toman ngan gimi!
9 Nakeo bedane ngansa imata
mambe Deo idol gai panua ato amai
ga adio gadio tau ngan panua toa
ngada ne. Gai mambe panua toa
amai miri itamatama tiasal gai ngan
paraunga, ta tiluku gai ta tikeo ga gai
manta amate panua busa matadeai
ga gid anggelo matadeai pade.
10 Ngan Kristus, gai aot mambe
panua buobuonga amai, be gimi
alup toman ngan Kristus ta aot
mambe panua oatainga ami. Eine
tautaunga na? Gai uramai mao, be
gimi urami kapei na? Eaba eta ilolon
ngan gai mao, be tilolon ngan gimi.
11 *Mugaeai ga irangrang ngan
patautene gai pitoreagai, ga maru-
mian gai, ga adol danga krak ga krak,
ga panua tiraurau gai, ga lemai luma
eta mao.
12 *Gai akakado naurata kulupu
tau ngan bagemai. Gid panua aoad
ibiu gai, be gai akado posanga kemi
ngan pamatuanga gid. Tipaieiei gai,
be gai mumun ga amamado.
13 Tipaeabu ngan edamai, be aposa
meles ga ila pagid. Irangrang ngan
patautene, gai aot mambe muk toa
gid panua tisigiri ga ila. Gai mambe
sakirkir gid panua titatado.

Paulus ikeo ga gid Korin manta tinasi ele kadonga

14 Gau nabode posanga toa ne
be tinig ngan napamaeamaea gimi
mao. Nakeo ga napabib lemi,
ngansa gimi mambe leg gergeu toa
nakimkim tau.
15 *Goibe, ami madidnga bunor-
ingring sangaul tilualua gimi ga alup
toman ngan Kristus, be gimi tamami
busa mao. Ngansa ngan lemi lupnga
toman ngan Iesus Kristus, gau naot
tamami ngan ado toaiua napaola ato
kemi ila pagimi.
16 *Tota nabeta gimi matua be-
dane: Anasnasi gau leg kadonga.

* **4:5:** 1Ko 3.8 * **4:6:** Ro 12.3 * **4:7:** Ro 12.6 * **4:11:** 2Ko 11.23-27 * **4:12:** Mt 5.44, 2Te 3.8
* **4:15:** Gal 4.19 * **4:16:** Plp 3.17 * **4:17:** PA 19.22

17 *Ngan ipu toaine nasula Timoti
ga ila pagimi. Ei mambe leg gergeu
toa nakim ei. Ei imata tutui ngan
Maron, ta ei ga ipapei matami ngan
gau leg kadonga ngan lupnga toman
ngan Iesus Kristus. Ele posanga toa
ne iuot lalaede mambe paoatainga
toa nakakado pagid iaoa kelede ton
Kristus ngan tuanga ga tuanga.
18 Be edengada ngan gimi tiuangga
nanam pagimi mao, ta tiparim ngan
gid mulian.
19 Be teta pade gau ga nanam pag-
imi, oangga Maron ikim, be gau ga
matag inasi gid panua parimnga ad
led posanga mao. Gau ga matag inasi
urad.
20 *Ngansa gita tamamado Deo
ibageai ngan leda posanga mao, be
tamado Deo ibageai ngan ei iura
ibokoboko ngan gita.
21 Io, gimi akim nanam pagimi
madongan? Gau ga nabada keri ta
namui ngan gimi, mao akim nanam
toman ngan kadonga kimnga aea ga
kadonga lolo marum aea?

5

Kadonga arala ienono rabu ngan gid Korin

1 *Nakakrik tau ngan palongonga
ede iuot pagau ne, ngan kadonga
arala imata ede iuot rabu ngan gimi.
Be mugaeai ga inam, kadonga ar-
ala toa bedaoa iuot rabu ngan gid
kusukusu eta mao. Tikeo ga eaba ede
ibada itama iadaoa.
2 Be gimi aparim ngan gimi mulian
na? Mao be manta lolomi isat ta
asere eaba toa ikado kadonga be-
daoa ta ilup toman ngan gimi pade
mao.
3 *Tautaunga, labone namamado
aluai ngan gimi, be lologeai, eine
mambe namamado toman ngan
gimi. Ta gau narau posanga motean
ngan tanasi edap isaoa ngan panas-
nga eaba toa oa. Narau posanga
toa ne lalaede mambe namamado
toman ngan gimi.
4 Manta anasi ga bedane: Oangga
anam aluplup ngan ada Maron Iesus
ieda, ga anaman lolomiai mambe
gau namamado toman ngan gimi, ga
ada Maron Iesus iura pade ienono,
5 *manta adol eaba toa ne ga idae
Satan ibageai, ta Satan ipaeabu ngan
eaba toa ne itin. Be ngan ado kapei
ton Maron, eine Deo ga irangrang
ngan ibada eaba toa ne itautau mu-
lian.

Gid Korin manta tisere eaba ikado kadonga sat

6 *Lemi kadonga parimnga aea toa
ne kemi mao. Yis kautede sapa
ikado ga plaoa dodol isum ga idae, be
aoatai mao?
7 *Asile yis mugamuga ga iduaea
ta irangrang ngan aot mambe plaoa
bulnga pau toa aea yis ienono ngan
mao. Tautaunga gimi aot mambe
plaoa bulnga pau ede na, ngansa
titenai Kristus ga kus ta iman leda
sipsip Pasova aea.
8 *Tota kemi ngan taot mambe
panua tikemi danga sisid motean
ngan eaneannga, ta tisile yis muga-
muga ga iduaea. Yis mugamuga eine
mambe leda kadonga papaeamao ga
kadonga sasat. Be manta takemi
motean gid bret aea yis ienono ngan
mao. Bret toa ne eine mambe loloda
aea danga eta mao ga posanga tau-
taunga.
9 Ngan leg laulau ede pade nabode
ga ila pagimi, nakeo ga irangrang
ngan asokon gid panua arala ad mao.
10 Be kado gimi aoangga naposa
ngan tano toa ne aea panua arala ad,
ga mogal buda ad, ga lublubnga ad,
ga gid panua toa tiraring ngan gid
deo pakakanga ad namer pade. Eine
mao. Oangga bedaoa, gimi manta
atnan tano toa ne.
11 *Be mao. Leg posanga ipu eine
ngan gid panua toa gimi aoatoato
gid oaeoaemi ngan iaoa kelede ton
Kristus, be tikakado kadonga arala,
ga mogal buda, ga tiraring ngan gid

* **4:20:** 1Ko 2.4 * **5:1:** Wkp 18.7-8, Lo 22.30 * **5:3:** Kol 2.5 * **5:5:** 1Ti 1.20 * **5:6:** Gal 5.9
* **5:7:** IM 12.21-23, Ais 53.7, 1Pe 1.19 * **5:8:** Lo 16.3 * **5:11:** 2Te 3.6, Tt 3.10

deo pakakanga ad namer, ga tipaeabu ngan panua edad, ga panua ununnga ad, ga lublubnga ad. Oangga panua ngan iaoa kelede ton Kristus tikakado toa bedaoa, irangrang ngan asokon gid mao ga aean toman ngan gid mao pade.

12 Ikamado? Kado gimi aoangga leg naurata eine ngan pamadidnga gid panua ngan posanga toa timamado gaot ngan iaoa kelede ton Kristus. Eine mao. Be eine gimi lemi naurata ngan patutuinga saoa posanga iuot rabu ngan gimi iaoa kelede ton Kristus.

13 *Deo ga ipamadid gid panua toa timamado gaot ngan iaoa kelede ton Kristus. Be ele laulau ikeo bedane, "Manta asere eaba sai ikakado paeamao ga ila aluai ngan gimi!"

6

Irangrang ngan tapamadid oaeoaeda ngan iaoa kelede ton Kristus mao

1 Oangga ede ngan gimi ikeo ga ipamadid iuae ede pade ngan posanga, ikamado ga ipamadid ei pagid panua kusukusu matadeai, be ila pagid panua tututui ton Deo mao? Eine ga maeamaea gimi pagid panua kusukusu matadeai mao na?

2 *Muriai gita panua tututui ton Deo ga taman madidnga patutuinga posanga aea ngan gid panua tanoeai ad, be gimi aoatai mao? Be oangga muriai gimi apatutui posanga kapeipei togid panua tanoeai ad, labone madongan? Arangrang ngan patutuinga posanga gereirei mao?

3 Muriai gita ga taman madidnga patutuinga posanga aea ngan gid anggelo, be aoatai mao? Oangga bedane, gita tarangrang ngan tapatutui posanga ngan gid danga gereirei iuotot tanoeai.

4 Tota oangga aoa kaukau bedane iuotot rabu ngan gimi, kemi ngan asio gid panua ngan iaoa kelede ton Kristus ta tipatutui ami posanga. Goibe, gid panua edad mao ngan iaoa kelede ton Kristus tirangrang!

5 Naoangga napamaeamaea gimi ta nakado posanga toa ne. Be madongan? Kado eta ngan gimi ele oatainga irangrang ngan patutuinga posanga rabu ngan gimingada oaeoaemi mao?

6 Be mao. Eaba ede ipamadid iuae ede pade ngan iaoa kelede ton Kristus. Be kadonga toa ne iuot panua kusukusu matadeai!

7 Lemi kadonga ngan pamadidnga gimi mulian ipasolan mambe gimi atap ngan nasinga kadonga ton Kristus na. Goibe, alongean panua ta tikado paeamao ngan gimi! Alongean gid ta tipaeaoa lemi danga sisid!

8 Be mao. Akado paeamao pol ngan gimi ga apaeaoa ngan lemi danga sisid, be akakado ngan oaeoaemi ngan iaoa kelede ton Kristus.

9 *Gid panua papaeamao tirangrang ngan badanga madonga Deo ibageai mao, be gimi aoatai mao? Kado apakaka gimi mulian. Panua ga gid ne tirangrang ngan badanga madonga Deo ibageai mao: panua arala ad, ga panua tipaeabu ngan oaioainga ngan kadonga arala, ga panua tiraring ngan gid deo pakakanga ad namer, ga gid arangaranga titonton taine led kadonga, ga arangaranga tikakado arala pol ngan gid,

10 ga panua lublubnga ad, ga panua mogal buda, ga panua ununnga ad, ga panua led dabanga sasat, ga panua tipapaeaoa danga sisid. Irangrang ngan panua toa bedane timado Deo ibageai mao.

11 *Be mugaeai, edengada ngan gimi tota bedaoa. Be Deo isigiri lemi kadonga sasat ga ila o, ta idol ele ul ngan gimi, ta aot panua tututui ngan Maron Iesus Kristus ieda ga ngan ada Deo Itautau Tutui.

* **5:13:** Lo 13.5, 17.7 * **6:2:** PM 20.4 * **6:9:** Gal 5.19-21, Ep 5.5, PM 22.15 * **6:11:** Tt 3.3-7

Tinida iman Itautau Tutui ele luma

12 *Panua edengada ngan gimi
tikeo ga bedane, “Kadonga toa ngada
ne eine tutui ngan nakado.” Be
gau nakeo ga kadonga toa ngada
ne irangrang ngan ilua gita mao.
Kadonga toa ngada ne eine tutui
ngan nakado, be irangrang ngan
nalongean kadonga eta ga iman ag
puda mao.
13 *Panua edengada tikeo ga, “An-
nga iman apada aea, be apada iman
annga aea.” Be gau nakeo ga Deo
ga ipaeabu ngan danga toa rua ne.
Tinida iman arala aea mao. Be tinida
iman Maron ele. Ga pade, Deo ei
Maron ngan tinida.
14 *Deo ipei mulian ada Maron
ngan ele matenga. Be ngan ei iura,
ei ga ipei gita mulian pade.
15 *Gimi tinimi iman Kristus itin
idanga sisid. Be gimi aoatai mao?
Tota irangrang ngan nabada Kristus
itin ta napalup toman ngan taine
arala aea itin na? Mao tau!
16 *Eaba sai ila ilup toman ngan
taine arala aea, gisirua tinid iuot
kelede. Be aoatai mao? Ngansa
Deo ele laulau aea posanga bedane,
“Gisirua tinid ga iuot kelede.”
17 *Be eaba sai ila ilup toman ngan
Maron, ei itautau iuot kelede toman
ngan Maron.
18 Manta ala aluai ngan kadonga
arala. Ngan kadonga sasat paden-
gada gid eababa tikakado, eine
tikado kadonga sat ngan tinid
mulian mao. Be eaba sai ikado
kadonga arala, ei ikado kadonga sat
ngan itin mulian.
19 Gimi tinimi iman Itautau Tutui
ele luma. Be aoatai mao? Deo ibada
Itautau Tutui pagimi, ta imamado
lolomiai. Tinimi eine danga togimi
mao.
20 *Deo ibada gimi mulian ngan
olnga kapei tau. Tota manta tinimi
iman Deo ieda aea soanga.

7

Kadonga rabu ngan oaioainga

1 Patautene ga nakoli lemi posanga
ngan laulau toa abode ga inam pa-
gau. Eine kemi ngan eaba ila ilup
toman ngan taine mao.
2 Be kadonga arala iuotot somi-
somi tau, tota gau nakeo ga eaba
kelede kelede manta ibada iadaoa.
Ga taine kelede kelede manta ibada
iadaoa pade.
3 Aranga manta iparangrang
iadaoa ele kimnga, ga taine manta
iparangrang iadaoa ele kimnga
pade.
4 Irangrang ngan taine itin ienono
ei ibageai mao, be ienono iadaoa
ibageai. Ga pade, aranga itin ienono
ei ibageai mao, be ienono iadaoa
taine ibageai.
5 Irangrang ngan adangadangan
tinimi rabu ngan gimirua mao. Be
oangga gimirua arau posanga ngan
alup mao kauteta ngan kadonga lemi
raring, goibe akado toa bedaoa ga
kus ta alup mulian pade. Ngan kado
ta gimirua arangrang ngan amadid
matua ngan tinimi mulian mao, ta
Satan itoba gimi ta atap.
6 Posanga toa ne eine nadol
mambe edap kemi ede, ta oangga
akim, ta anasnasi. Be nadol mambe
apu mao.
7 Gau nakim arangaranga toa
ngada ne tiuai mao mambe gau.
Be Deo ipan eaba kelede kelede ele
tenainga. Eaba ede ele tenainga
ga bedane, be eaba ede pade ele
tenainga ga bedaoa.
8 Leg posanga ga oaine ila pagid
arangaranga iririau ga taine asap-
sape. Kemi ngan tiuai mao mambe
gau.
9 *Be oangga tirangrang ngan
timadid matua ngan tinid mulian
mao, kemi ngan tiuai. Ngansa
oangga lolod ituntun ngan kadonga
arala, eine paeamao. Toa bedaoa
kemi ngan tiuai.

* **6:12:** 1Ko 10.23 * **6:13:** 1Te 4.3-5 * **6:14:** Ro 8.11, 1Ko 15.20, 2Ko 4.14 * **6:15:** Ep 5.30
* **6:16:** OM 2.24, Mt 19.5 * **6:17:** Ins 17.21-23, Ro 8.9-11 * **6:20:** 1Ko 7.23, 1Pe 1.18-19 * **7:9:** 1Ti 5.14

10 *Be nakado posanga ede
ga oaine mambe apu ila pagid
oaioainga, be posanga eine togau
mao, eine ton Maron. Irangrang
ngan taine eta itnan iadaoa mao.
11 Be oangga ikado toa bedaoa,
ei manta iuai mao. Ga mao, iluai
mulian pan iadaoa, ta gisirua lolod
kelede mulian. Ga pade, irangrang
ngan aranga eta itnan iadaoa mao.

12 Be nakado posanga ede ga oaine
ila pagimi panua padengada, be eine
posanga ton Maron mao. Eine gau
leg posanga. Oangga oaeda ede ngan
iaoa kelede ton Kristus imamado
be iadaoa ilolo matua ngan Kristus
mao, be taine toa itin igelgel ngan
madonga toman ngan ei, irangrang
ngan itnan ei mao.
13 Ga pade, oangga taine ede
iadaoa ilolo matua ngan Kristus
mao, be iadaoa toa itin igelgel ngan
madonga toman ngan ei, irangrang
ngan itnan ei mao pade.
14 Ngansa oangga eaba ilolo matua
ngan Kristus mao, be iadaoa taine
ilolo matua, ngan kadonga toa ne,
Deo ele ul ienono ngan ei pade. Ga
pade, taine sai ilolo matua ngan Kris-
tus mao, be iadaoa ilolo matua, ngan
kadonga toa ne, Deo ele ul ienono
ngan ei pade. Oangga mao, lemi
gergeu tiuot mambe gergeu togid
panua tipul murid ngan Deo. Be eine
mao. Deo ele ul ienono ngan gid
pade.

15 *Be oangga aranga mao taine
ilolo matua ngan Kristus mao, be
ikeo ga itnan iadaoa toa, goibe itnan
ei ga ila. Oangga kadonga toa bedane
iuot ngan aranga mao taine toa ilolo
matua ngan Kristus, irangrang ngan
tapakala ei mao. Talongean iadaoa
ta itnan ei ga ila. Ngansa Deo ikeo ga
loloda itarui ta tamamado.
16 *Ngansa eao taine sai, eao oatai
mao, eao ga lua adaoam ta Deo ibada
ei mulian, mao mao? Ga pade, eao
aranga sai, eao oatai mao, eao ga lua
adaoam taine ta Deo ibada ei mulian,
mao mao?

Tadio ngan madonga isaoa Deo isio ngan gita

17 Be eaba kelede kelede manta
idio ngan madonga isaoa toa Deo
isio ngan ei. Ta saoa madonga
Deo ibaba gita ngan, manta tadio
ngan. Posanga toa ne eine lalaede
mambe naposa matua ngan pagid
iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga
ga tuanga.
18 Oangga sai ibada palunga
motean ngan ado toaiua Deo ibaba
ei, irangrang ngan ipalele itin
mulian pade mao. Ga pade, oangga
sai tipalu ei mao ngan ado toaiua
Deo ibaba ei, irangrang ngan ibada
palunga mao.
19 *Gita ada palunga eine danga
eta mao. Ga oangga tipalu gita mao,
eine danga eta mao pade. Be nasinga
Deo ilinge eine danga kapei.
20 Eaba kelede kelede manta idio
ngan saoa madonga toa ei ele ngan
ado toaiua Deo ibaba ei.
21 Ngan ado toaiua Deo ibaba go,
eao man paeaeanga sapaean na?
Lolom ede ga ede ngan padam. Be
oangga lem edap eta ngan tnannga
madonga kulupu toa na ta bada
madonga kemi, tota nasi edap toa oa.
22 *Ngansa eaba sai ei paeaeanga
sapaean ngan ado toaiua Maron
ibaba ei, ei iman Maron ele eaba
madonga kemi aea. Toa bedaoa
pade, eaba sai imamado kemi ngan
ado toaiua Maron ibaba ei, ei iman
Kristus ele paeaeanga.
23 Deo ibada gimi mulian ngan
olnga kapei tau. Tota irangrang
ngan gimi aman panua padengada
led paeaeanga sapaean mao.
24 Oaeoaeg, eaba kelede kelede
manta idio toman ngan Deo ngan
saoa madonga toa ei ele ngan ado
toaiua Deo ibaba ei.

Posanga pabibnga aea ila pagid panua toa tiuai mao

* **7:10:** Mt 5.32 * **7:15:** Ro 14.19 * **7:16:** 1Pe 3.1 * **7:19:** Ro 2.25, Gal 5.6, 6.15 * **7:22:** Plm 16, 1Pe 2.16

25 Be ngan gid taine toa tiuai eta
maitne, Maron ibada apu eta pagau
mao. Be napaola gau leg posanga,
ngansa Maron ilolo isat ngan gau ta
naman eaba posanga tautaunga ag.
26 Labone kadonga kulupulupu
imata ede ga ede iuotot, tota oangga
tisio taine eta ngan oainga eaba
sai, gau nakeo ga eine kemi oangga
gisirua tiuai mao.
27 Oangga eao oai na, ilo edap eta
ngan suknga adaoam taine mao. Be
oangga eao oai eta maitne, mao eao
beget, ilo taine eta iman adaoam
mao.
28 Be oangga eao oai, eao lem
kadonga toa ne paeamao mao. Be
oangga taine blala iuai aranga, ei
pade ikado kadonga sat eta mao.
Be oangga sapadua tiuai, eine ga
kadonga kulupulupu iuotot ngan
gid, ta nakim gimi asapir ngan.
29 Be oaeoaeg, nakeo bedane
ngansa ado muriai ga muriai tau ta
inam boloma. Tota labone ga ila,
eaba sai iadaoa imamado, ei manta
imamado mambe ei iadaoa eta mao.
30 Ga pade sapadua titangtang,
manta timamado mambe titangtang
mao. Ga sapadua tinid igelgel,
manta timamado mambe tinid igel-
gel mao. Ga sapadua tiuolol danga
sisid, manta timamado mambe
danga toa oa gid led mao.
31 *Ga saoa danga panua tikakado
tanoeai ne, irangrang ngan tilongean
danga toa oa ga idada lolod mao.
Ngansa tano toa labone ienono, eine
ga isapa.
32 Be gau tinig ngan danga eta
ikado ga lolomi ede ga ede mao.
Oangga eaba iuai mao, ei irangrang
ngan imata nanan gid danga ton
Maron somisomi, ta iloilo edap ngan
kadonga Maron ga itin igelgel.
33 Be eaba sai iuai taine, ei imata
nanan gid danga tanoeai aea, ta
iloilo edap ngan kadonga iadaoa ga
itin igelgel.
34 Tota ilolo ruangada. Ga pade,
taine blalala ga taine padengada
tiuai mao, gid tirangrang ngan
matad nanan gid danga ton Maron
somisomi. Ngansa tiuangga tilalala
ngan Maron ele ul, ta tilongean tinid
ga tautaudid pade ga iman Maron
ele. Be taine sai iuai aranga, ei
imata nanan gid danga tanoeai aea,
ta iloilo edap ngan kadonga iadaoa
ga itin igelgel.
35 Nakado posanga toa ne ngan
luanga gimi. Be nakado ngan
pakalanga gimi mao. Be nakeo ga
amado lemi kemi ta lolomi kelede ta
akado Maron ele naurata.
36 Be oangga sai ilolo ede ga ede
ngan ele kadonga toman ngan taine
blala toa tisio ngan oainga ei, ta
iuangga ele kadonga itutui ngan ei
mao, ga ei blala kapei ngan oainga,
ga igera edap eta pade mao, goibe,
alongean ei ta inasi ele kimnga.
Kemi ngan tiuai. Eine kadonga sat
mao.
37 Be oangga sai ilolo matua ngan
posanga toa irau ga ienono iloleai,
ga danga eta ipasensen ei mao, ga
ei imadid matua ngan pakalanga ele
kimnga tinida aea, ta ikeo ga iuai
taine blala toa oa mao, eine ikado
kadonga kemi.
38 Tota eaba sai iuai taine blala,
ga eaba sai iuai mao, gisirua tikado
kadonga kemi. Be eaba toa iuai mao,
ei ele kadonga kemi ga kemi tau.
39 *Taine sai iuai aranga, ei manta
idio toman ngan aranga toa oa ga
irangrang ngan ele matenga. Be
oangga iadaoa imate, goibe iran-
grang ngan tapakala ei mao. Ta-
longean ei ta iuai eaba sai toa ikim.
Be eaba toa oa manta iman Maron
ele eaba.
40 Ngan gau matag, taine toa oa ga
itin igelgel oangga iuai pade mao. Be
naoangga Deo Itautau Tutui ienono
pagau pade.

8

Posanga ngan masilau toa titenai ga ila pagid deo pakakanga

* **7:31:** 1Io 2.17 * **7:39:** Ro 7.2-3 * **8:1:** PA 15.29

1 *Patautene ga nakado posanga
ngan masilau toa titenai ga ila pagid
deo pakakanga ad namer. Gita
taoatai ngan posanga idil ga oaine,
“Gita toa ngada ne leda oatainga.”
Eine tautaunga, be oatainga ikado
ga panua tiparim ngan gid sapaean.
Be kadonga kimnga aea ipamatua
panua lolod.
2 *Oangga sai ikeo ga ele oatainga
kapei ngan saoa danga, eine ele
oatainga imata karanga maitne,
mambe Deo ikim ne mao.
3 Be eaba sai ilolo ikim Deo, eine
Deo iuatai ngan eaba toa oa.
4 *Be ngan eannga masilau toa
titenai ga ila pagid deo pakakanga
ad namer, gita taoatai mambe deo
pakakanga eine danga eta mao ngan
tano toa ne. Be deo eta pade mao.
Deo toa kelede ne.

Gid deo pakakanga ad namer

5 Tautaunga danga busa ienono
buburiai ga tanoeai toa gid panua
tiuatoato ad deo ga ad maron. Panua
edengada tiadi mambe gid deo toa oa
timamado,
6 *be ngan gita, Deo kelede mon
imamado. Ei Deo Tamada toa iman
danga toa ngada ne ipu, ga gita
taman ei ele. Be Maron kelede
mon imamado, eine Iesus Kristus toa
ikado danga toa ngada ne ga iuot ga
gita pade labone tamamado.
7 Be leda panua toa ngada ne
tibada oatainga toa ne mao. Panua
edengada mugaeai ga inam tinanale
tau ngan kadonga raring aea ngan
gid deo pakakanga ad namer. Ta
labone oangga tian annga toa panua
titenai ga ila pagid deo pakakanga ad
namer, tiuangga annga toa oa paea-
mao. Ta lolodeai, tinaman kemi mao
ngansa kadonga toa ne igal lolod.
8 Be annga irangrang ngan ibada
gita ga tala boloma pan Deo mao.
Oangga taean annga toa oa, eine
ga ilua gita mao. Be oangga taean
annga toa oa mao, eine tasapir ngan
luanga eta mao pade.
9 *Gimi aoatai mambe arangrang
ngan aean saoa danga akim. Be
manta agabit kemi, ngan kado ta
oaeoaeda toa lolod matua tau ngan
Deo maitne tigera gimi anasi lemi
oatainga toa ne ta titap ngan led
kadonga lolo matua aea.
10 Ngansa oangga eaba eta ilolo
matua tau mao, be igera eao nasi lem
oatainga toa ne ta ean gadudunga
ngan luma raring aea togid deo
pakakanga ad namer, eine eao lem
kadonga toa ne ga ipamatua ei ngan
eannga annga toa titenai ga ila pagid
deo pakakanga ad namer.
11 *Oaem ede pade toa ne ilolo
matua tau mao, be Kristus imate
ngan luanga ei. Be eao lem oatainga
ngan eannga annga imata ede ga ede
ne ipaeabu ngan ei!
12 Oangga gimi akado kadonga sat
toa ne ngan oaeoaemi ta apaeabu
ngan lolod bedane, eine gimi akado
sat ngan Kristus.
13 *Tota oangga saoa danga naean
ikado ga oaeg ede pade itap ngan
ele kadonga lolo matua aea, eine
irangrang ngan naean masilau pade
mao ga irangrang ngan leg matenga.
Ngan kado ta oaeg ede pade ele
kadonga lolo matua aea itap.

* **8:2:** Gal 6.3 * **8:4:** Lo 4.39, 6.4, Gal 4.8 * **8:6:** Ep 4.5,6 * **8:9:** Ro 14.13-15, Gal 5.13 * **8:11:** Ro 14.15,20 * **8:13:** Ro 14.21

9

Paulus ibeta gid Korin ngan olnga ei mao

1 *Danga eta ipakala gau mao ga mao tau. Gimi manta aoatai mambe gau eaba ato aea tautaunga, ga nagera ada Maron Iesus ngan matag pade. Gimi manta aoatai mambe lemi lupnga toman ngan Maron eine gau leg naurata itautau.

2 *Goibe panua padengada tikeo ga gau eaba ato aea mao, be gimi ga agera gau mambe eaba ato aea tautaunga, ngansa gimi alup toman ngan Maron ta aman kilala ngan pasolannga mambe gau eaba ato aea tautaunga.

3 Panua edengada tigal nanan ag posanga, be gau namadid matua ta nakoli posanga ila pagid ga bedane:

4 *Oangga gai panua ato amai aeanean ga aunun, eine gimi aoangga itutui mao?

5 Oangga gai aoai taine toa lolod matua ngan Kristus, ta abada gid ta gaingada alalala, eine madongan? Sipas* ga gid panua ato ad padengada tikakado bedaoa, ga Maron Iesus aea kakakau tikakado toa bedaoa pade. Be oangga gai anasi bedane, gimi aoangga kadonga toa ne itutui mao na?

6 Mao gimi aoangga gairua Barnabas kekelegai manta akado naurata pat aea ngan lemai madonga na?

7 Sai iman eaba paraunga aea be imariala ngan ei mulian ngan annga? Be sai iarum dadanga oain be ianean oain itautau toa oa mao? Be sai imariala ngan sipsip be iunun itud isul mao?

8 Kado gimi aoangga nanasi gid eababa led oatainga ta nakado posanga toa ne. Eine mao. Deo ele apu ikeo lalaede toa bedane pade.

9 *Ngansa ngan ele apu, Moses ibode posanga ga bedane, "Oangga bulmakao ikakado lem naurata ngan goronga wit itautau, irangrang ngan eao pakala iaoa ngan eaneannga mao." Be gimi aoangga Deo ilolo ede ga ede ngan bulmakao na? Eine mao.

10 *Be tautaunga ikado posanga toa ne ngan luanga gita, na? Be, ikado ngan luanga gita. Ngansa eaba iboko ngan dadanga aea umanga, ga eaba iboko ngan leleannga wit isakirkir, gisirua tiuangga muriai ga tian saoa annga toa tibokoboko ngan oa.

11 *Lalaede toa bedaoa, oangga gai aearum danga lolomiai ngan luanga tautaudimi mambe eaba iarum annga ipuapua dadangai, ikamado? Gimi anaman oanaoana ngan badanga danga eta ga inam pagai ngan luanga lemai madonga na?

12 *Oangga itutui ngan panua padengada tibada lemi luanga bedane, eine gai madongan? Kemi ngan gai abada lemi luanga toa ne kapei, mao madongan?

Tautaunga itutui ngan gai abada luanga toa bedane, be gai abeta gimi ngan mao. Gai abisi kadonga kulupulupu imata ede ga ede, ngan kado ta apakala edap ngan ato kemi ton Kristus.

13 *Gid panua toa tikakado naurata tenainga aea toa Deo ele lumaeai, gid tibada ad annga Deo ele lumaeai ga inam. Ga gid panua toa tibokoboko ngan ele popou tenainga aea, gid pade tibada anad ngan popou tenainga aea. Be gimi aoatai mao?

14 *Toa bedaoa pade, Maron iposa matua ngan sapadua tipapaola ele ato kemi, gid ga tibada ad luanga ngan ato kemi aea paolanga ta timamado ngan.

15 Be gau nabeta gimi ngan danga eta bedane mao. Ga labone pade nabode posanga toa ne ngan dadanga luanga eta bedane ga inam pagimi mao. Gau napakuru ngan leg

* **9:1:** PA 22.17-18, 26.16, 1Ko 15.8-9 * **9:2:** 2Ko 3.2-3 * **9:4:** Lu 10.8 * **9:5:** *Sipas eine Petrus ieda ede pade.* * **9:9:** Lo 25.4, 1Ti 5.18 * **9:10:** 2Ti 2.6 * **9:11:** Ro 15.27 * **9:12:** PA 20.34, 2Ko 11.9 * **9:13:** Lo 18.1-3 * **9:14:** Mt 10.10, Gal 6.6

kadonga bedane, be oangga sai ipae-
abu ngan leg pakurunga toa ne ipu,
eine paeamao tau. Kemi ngan na-
mate motean!
16 *Be tautaunga oangga napaola
ato kemi, irangrang ngan napakuru
ngan gau mulian mao, ngansa eine
naurata toa Maron idol ga idae
bagegeai, ta gau manta nakado.
Paeamao tau ngan gau oangga napa-
paola ato kemi ne mao!
17 Oangga lolog kelede ngan
kadonga naurata toa ne ta nakado,
eine kemi ngan nabada lasunga. Be
oangga lolog kelede ngan mao be
nakado, goibe eine nakakado ngansa
Maron iadi gau ngan aea kadonga.
18 Tota ag lasunga saoa toa? Eine
leg tingelgel ngan paolanga ato kemi
toa ne sapaean, be nabada olnga
ngan mao. Goibe itutui ngan tiuol
gau ngan, be tinig igelgel oangga
tiuol gau mao.

Paulus iman paeaeanga sapaean ngan gid panua toa ngada ne

19 Tautaunga namamado kemi
ta naman eaba eta ele paeaeanga
sapaean mao, be ngan gau leg
kimnga, nakado mambe gau panua
toa ngada ne led paeaeanga sapaean.
Nakado bedane ngansa naoangga
nabada panua busa ga tila pan
Kristus.
20 *Tota oangga namamado toman
ngan gid Iuda, eine naot mambe
eaba Iuda aea. Nakado bedane ngan
luanga gid Iuda ta tila pan Kris-
tus. Tautaunga namamado gadio
ngan apu mao, be oangga nama-
mado toman ngan gid panua tima-
mado gadio ngan apu, eine naot
mambe eaba imado gadio ngan apu,
ngan luanga gid panua gadio ngan
apu ta tila pan Kristus.
21 Ga oangga namamado toman
ngan gid panua toa timado gadio
ngan apu eta mao, eine naot mambe
eaba inasnasi apu mao. (Ngan
kadonga toa bedaoa, natnan apu ton
Deo mao. Be namamado gadio ngan
apu ton Kristus.) Nakado bedane
ngan luanga gid panua toa timado
gadio ngan apu mao ta tila pan Kris-
tus.
22 *Ga oangga namamado toman
ngan gid panua toa lolod matua tau
mao, eine naot mambe eaba ilolo
matua tau mao, ngan luanga gid
panua toa bedaoa ta tila pan Kristus.
Gau nanasi kadonga togid panua
matad ede ga ede, ngansa naoangga
natoba edap toa ngada ne ngan lu-
anga etangada ngan gid ta Deo ibada
gid mulian.
23 Nakado danga toa ngada ne
ngan luanga ato kemi ga iuasasa,
ngansa naoangga nabada danga
kemikemi toa Deo ikoromot ngan
ele panua toa lolod matua ngan ato
kemi.

Manta talado matua ngan badanga lasunga

24 Ngan salisalinga, gid panua toa
ngada oa tiladlado, be eaba kelede
mon imuga ta ibada lasunga. Be gimi
aoatai mao? Manta alado toa bedaoa
ta abada lasunga.

Eaba kelede mon imuga ta ibada lasunga.

* **9:16:** Jer 20.9 * **9:20:** PA 21.20-26 * **9:22:** 2Ko 11.29

25 *Panua toa ngada oa tisalisali
ngan gid titiaudanga, eine timadid
matua tau ngan tinid mulian. Gid
tikado toa bedaoa, be lasunga toa
tibada, eine ga imotmot. Be gita
tasalisali ngan badanga lasunga ede
toa irangrang ngan imotmot mao.
26 Tota gau naladlado ngan sal-
isalinga ne be namelengleng alele
mao. Ga napaparau mambe eaba
itatado ibage sapaean mao pade.
27 *Be gau napaieiei tinig mu-
lian ta iman leg paeaeanga ngan
nasinga gau leg kimnga. Ngan
kado ta napaola ato kemi ila pagid
panua padengada, ga kus ta natap ta
narangrang ngan badanga lasunga
mao.

10

*Manta tamadid matua ngan to-
banga*

1 *Oaeoaeg, gau nakim gimi aoatai
kemi bedane: Ngan ado toaiua
Moses imamado, gita tibutibuda toa
ngada oa timamado gadio ngan Deo
ele laulau mamarae ga gid toa ngada
oa tibulou tad Singsingia ga tiuore.
2 Ta eine mambe gid toa ngada oa
tibada paliliunga ngan laulau ga tad,
ta paliliunga toa ne ipasolan mambe
gid lolod kelede toman ngan Moses.
3 *Ta gid toa ngada oa tianean an-
nga toa kelede oa Itautau Tutui ibada
pagid.
4 *Ga gid toa ngada oa tiunun eau
toa kelede oa Itautau Tutui ibada
pagid. Ngansa tiunun eau iuotot
ngan Itautau Tutui ele pat. Pat toa oa
idodo Kristus toa ilalala ga inasnasi
gid.
5 *Be gid busa, Deo itin igelgel ngan
gid mao, ta patid idio ibalatlat alele
ngan tibur modamodanga.
6 *Gid kadonga toa iuot oa iman
kilala ngan paoatainga gita. Ngan
kado ta loloda buk ngan gid kadonga
papaeamao lalaede mambe gid lolod
buk ga buk ngan.
7 *Ga pade, irangrang ngan gimi
asoa gid deo pakakanga edad mao,
mambe edengada ngan gid tikakado.
Deo ele laulau ikeo ngan gid ga be-
dane, “Timamado ngan eaneannga
ga ununnga, ga kus ta tidae ga tila
tititiau.”
8 *Ga pade, irangrang ngan takado
kadonga arala mao, mambe eden-
gada ngan gid tikakado. Ta ngan
ado toaiua, panua bunoringring san-
gaul rua ga igegea bunoringring tol
(23,000) titap ga timate.
9 *Ga pade, irangrang ngan tatoba
Kristus ngan geranga iura mao,
mambe edengada ngan gid tikakado.
Ta gid mota papaeamao tipaeabu
ngan gid.
10 *Ga pade, irangrang ngan gita
ngur ga ngur alele mao, mambe
edengada ngan gid tikakado. Ta
anggelo pamatenga aea ipaeabu
ngan gid.
11 Gid kadonga toa iuotot ngan
gid oa iman kilala ngan gita. Gita
panua toa labone tamamado, teta
pade tagera ado muriai ga muriai tau
ga iuot. Be tibode gid posanga toa oa
ga idae ngan laulau ngan pabibnga
gita leda.
12 Oangga sai ikeo ga imadid
matua, ei manta igabit kemi, ngan
kado ta itap.
13 Tobanga toa iuotot ngan gimi
ne, eine imata ede pade mao. Eine
lalaede mambe iuotot ngan panua
toa ngada ne. Be Deo imata tutui
ngan ele posanga, ta ei ga ilongean
tobanga eta ga iasal urami mao. Be ei
ga ikado edap rabu ngan tobanga toa
oa, ngan gimi anasi ta aeaoa ngan, ta
irangrang ngan amadid matua.

*Irangrang ngan tasoa Deo ieda ga
gid antu edad mao*

* **9:25:** Plp 3.14, 2Ti 2.4-5, 4.7-8 * **9:27:** Ro 8.13, 13.14 * **10:1:** IM 13.21-22, 14.22-29 * **10:3:** IM 16.35 * **10:4:** IM 17.6, Nam 20.11 * **10:5:** Nam 14.29-30 * **10:6:** Nam 11.4, 34, 1Ko 10.11 * **10:7:** IM 32.6 * **10:8:** Nam 25.1-9 * **10:9:** Nam 21.5-6 * **10:10:** Nam 16.41-49

14 Tota leg panua kemikemi, manta
ala aluai ngan kadonga ngan soanga
gid deo pakakanga edad.
15 Naposa pagimi mambe gimi
panua lolomi iuatai. Matami inasi
kemi leg posanga.
16 *Ngan loba toa Deo ele pamat-
uanga ienono ngan ga gita tapos-
aposa kemi pan ngan, eine talup
kelede ngan Kristus ising aea unnga.
Ga pade, ngan bret toa tatei, eine
talup kelede ngan Kristus itin aea
eannga.
17 *Ngansa ngan bret ikatinge toa
kelede oa, gita busa taluplup ngan
aea eannga, ta taot mambe tinida
kelede.
18 *Matami nanan gid panua Is-
rael ad. Gid panua toa tianean gid
tenainga, gid tilup kelede ngan ean-
nga tenainga popouiai.
19 *Tota oangga naposa ngan
tenainga togid deo pakakanga, kado
gimi aoangga nakeo ga gid deo toa
oa eine danga tautaunga. Eine mao.
20 *Be tenainga toa titenai, eine
tikado ga ila pagid antu, be ila pan
Deo mao. Ta gau tinig ngan gimi alup
toman ngan gid antu mao.
21 *Irangrang ngan gimi aun loba
ton Maron toman ngan loba togid
antu mao. Ga irangrang ngan aean
Maron ele popouiai ga gid antu led
popouiai mao pade.
22 *Kado gita tapamasmasi Maron
ilolo. Ikamado? Kado taoangga
urada iasal ei na?

Saoa danga takakado, takado ngan soanga Deo ieda

23 *Panua edengada ngan gimi
tikeo ga bedane, "Kadonga toa ngada
ne eine tutui ngan takado," be gau
nakeo ga kadonga toa ngada ne
irangrang ngan ilualua gita mao.
"Kadonga toa ngada ne eine tutui
ngan takado," be irangrang ngan
kadonga toa ngada ne ipamatua gita
mao pade.
24 *Irangrang ngan eaba eta iloilo
edap ngan luanga ei kekelen mao, be
manta iloilo edap ngan luanga eaba
ede pade.
25 Masilau imedameda toa ngada
oa tibabada ngan tibur oalo aea, eine
irangrang ngan gimi aean. Iran-
grang ngan alongean kadonga toa ne
igal lolomi mao ga abetabeta alele
ngan mao pade.
26 *Ngansa Deo ele laulau ikeo,
"Tano toa ne toman ngan aea danga
sisid toa ngada ne eine ton Maron."
27 Oangga eaba ede ilolo matua
ngan Deo mao, be ibaba gimi ngan
eaneannga, ta gimi akeo ga ala,
goibe, aean saoa danga tibada pag-
imi, be lolomi ede ga ede ngan
kadonga toa oa igal lolomi mao, ga
abetabeta alele ngan mao pade.
28 *Be oangga eaba eta ipalongo
gimi ngan annga toa oa ta ikeo ga
titenai ga ila pagid deo pakakanga,
irangrang ngan aean annga toa oa
mao. Matami nanan eaba toa oa, ta
aean mao. Ngan kado ta apaeabu
ngan ilolo.
29 Nakeo ngan gimi lolomi mao, be
ngan eaba toa oa ilolo, ngan kado
ta inaman paeamao iloleai ngansa
iuangga kadonga toa oa paeamao.
Be tautaunga danga eta ipakala gimi
ngan saoa danga aoangga aean mao.
Ngansa ikamado ga gau nanasi eaba
ede pade ilolo somisomi ngan saoa
danga naoangga naean?
30 *Oangga naposa kemi ga ila pan
Deo ngan saoa annga naean, ika-
mado ga eaba ede pade iselele gau
ngan eannga annga toa naposa kemi
ga ila pan Deo ngan?
31 *Tota oangga gimi aeanean ga
aunun, ga akado saoa danga, manta
akado danga toa ngada ne ngan
soanga Deo ieda.

* **10:16:** Mt 26.26-28 * **10:17:** Ro 12.5 * **10:18:** Wkp 7.6 * **10:19:** 1Ko 8.4 * **10:20:** Lo 32.17, PM 9.20 * **10:21:** 2Ko 6.15-16 * **10:22:** Lo 32.21 * **10:23:** 1Ko 6.12 * **10:24:** Ro 15.1-2 * **10:26:** Sng 24.1 * **10:28:** 1Ko 8.7 * **10:30:** 1Ti 4.4 * **10:31:** Kol 3.17

32 *Be irangrang ngan akado ga
oaeoaemi ngan iaoa kelede ton Kris-
tus titap mao, ga gid Iuda mao, ga gid
alu padengada mao pade.
33 *Gau pade natobatoba urag
ngan kadonga panua toa ngada ne
ga tinid igelgel. Nailoilo edap ngan
luanga gau mao, be nailoilo edap
ngan luanga panua padengada, ta
irangrang ngan Deo ibada gid mu-
lian.

11

1 *Atonton gau leg kadonga
mambe gau natonton Kristus ele
kadonga.

*Paulus iposa ngan gid taine labo-
rad aea robinga*

2 Gau napakuru ngan gimi ngansa
gimi matami nanan gau ngan lemi
kadonga toa ngada ne ga akisi matua
leda nasinga mambe napaoatai gimi
ngan.
3 *Be gau nakim gimi aoatai kemi
bedane: Eaba toa imugamuga ngan
gid arangaranga toa ngada ne eine
Kristus. Be eaba imugamuga ngan
taine, eine aranga. Be eaba toa
imugamuga ngan Kristus eine Deo.
4 Oangga eaba ikado raring, mao
ibada Deo iaoa, be irobi ilabora, eine
ipamaeamaea Kristus toa imuga-
muga ngan ei.
5 Be oangga taine ede irobi ilab-
ora mao,* be ikado raring, mao
ibada Deo iaoa, ei pade ipamaea-
maea aranga toa imugamuga ngan
ei. Eine lalaede mambe inin ilaun ga
ilabora kiniri.
6 Ngansa oangga taine irobi ilab-
ora mao, kemi ngan iket ilaun ga ila
bolobolo. Be oangga taine toa oa
maeamaea ei ngan ilaun bolobolo,
mao maeamaea ei ngan tinin ga
kiniri, ei manta irobi ilabora.
7 *Be irangrang ngan aranga irobi
ilabora mao, ngansa ei ibada Deo ia-
nun ga iman Deo ieda aea soanga. Be
taine iman aranga ieda aea soanga.
8 *Ngansa aranga iuot ngan taine
mao, be taine iuot ngan aranga.†
9 Ngansa Deo ikado aranga ga iuot
ngan luanga taine mao, be ikado
taine ga iuot ngan luanga aranga.‡
10 Ngan ipu toaine ga ngan gid
anggelo pade, taine manta irobi ilab-
ora ta ipasolan mambe ei imamado
gadio ngan eaba toa imugamuga
ngan ei.
11 Be ngan leda lupnga toman ngan
Maron, aranga irangrang ngan inasi
ei kekelen ele kimnga mao. Manta
ilolo kelede toman ngan iadaoa
taine. Be taine pade irangrang
ngan inasi ei kekelen ele kimnga
mao. Manta ilolo kelede toman ngan
iadaoa.
12 Ngansa lalaede mambe taine
iuot ngan aranga, eine arangaranga
ad poponga iuot ngan gid taine. Be
danga toa ngada ne iuot ngan Deo
ibage.
13 Gimi matami inasi posanga toa
ne ta arau lemi posanga. Eine tu-
tui ngan taine irobi ilabora mao, be
ikado raring, mao madongan?
14 Gita eababa leda kadonga
ipaoatai gimi ta aoatai: Oangga
aranga ede ilaun mamarae, iran-
grang ngan panua busa tilolon ngan
ei mao.
15 Be oangga taine ilaun mama-
rae, eine mambe aea sogonga kemi.
Ngansa Deo idol ilaun mamarae toa
bedaoa ngan robinga ilabora.
16 Be oangga eaba sai ikeo ga
iaoa parau ngan posanga toa ne,
ei manta iuatai kemi bedane: Gai
lemai nasinga eta pade mao, ga gid
iaoa kelede ton Kristus led nasinga

* **10:32:** Ro 14.13 * **10:33:** 1Ko 9.20-22 * **11:1:** 1Ko 4.16 * **11:3:** OM 3.16, Ep 5.23 * **11:5:** Ngan gid panua mugaeai ad, gid taine somisomi tirobi laborad. Oangga taine eta irobi ilabora mao, be ilalala alele, tikeo ga ei iloilo aranga eta ngan ikado arala toman ngan ei. * **11:7:** OM 1.26-27 * **11:8:** OM 2.18-23 † **11:8:** Paulus iposa ngan taine iuot ngan aranga ituatua ikarkareai. Gera posanga ngan OM 2.21-22. ‡ **11:9:** Kado gimi aoangga Paulus iaoa ikarara gid arangaranga ngan luanga taine. Eine mao. Be ikeo bedane ngansa Deo ikado aranga ga iuot mugaeai, ga kus ta ikado taine ngan luanga ei.

lalaede pade.

Gid Korin tinasi tutui kadonga ngan Maron ele eaneannga mao

17 Ngan posanga ga gid ne, irangrang ngan napakuru ngan gimi mao. Ngansa kadonga kemikemi iuotot ngan lemi rourounga mao, be kadonga papaeamao.

18 *Matamata naoangga nakeo pagimi ga bedane: Gau nalongo palongonga ede iuot pagau, ta tikeo ngan lemi rourounga, gimi amapmapoga alele. Ta gau naeadi mambe posanga edengada toa ne tautaunga.

19 Ngansa rabu ngan gimi, manta gid iaoa ede ga ede ienono, ta ipasolan mambe sapadua ngan gimi aot tutui Deo imatai.

20 Tota gimi anam aluplup ngan eaneannga somisomi, be akado eaneannga tautaunga ton Maron mao.

21 Ngansa ngan lemi eaneannga, gimi kelede kelede asasari ngan annga aea badanga, be asanga oaeoaemi padengada mao. Ta eaba ede pitoreanei, be panua padengada tiun ga timangamanga.

22 Ikamado? Lemi luma eta ngan eaneannga ga ununnga mao na? Madongan? Akeo ga iaoa kelede ton Kristus eine danga buligaliga, ta apamaeamaea gid panua toa ad annga eta mao? Eine ga nakado posanga madongan pagimi? Eine ga napakuru ngan lemi kadonga toa bedane? Mao tau!

Maron Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain

(Mateus 26.26-29, Markus 14.22-25, Lukas 22.14-20)

23 Ngansa posanga toa nabada pagimi mugaeai ne, eine Maron ibada ga inam pagau. Eine ga bedane: Ngan bong toaiua tidol Maron Iesus ga idae aea miri itamatama bagedeai, ei ibada bret

24 ta iposa kemi ga ila pan Deo. Ga kus ta itei ta ikeo, "Eine gau medamedag ngan luanga gimi. Akado bedane ngan matami nanan gau."

"Eine gau medamedag ngan luanga gimi."

25 *Be ngan kadonga lalaede toa bedaoa, muriai ngan tian, ibada loba ta ikeo, "Loba toa ne iparangrang posanga pau toa Deo irau ngan gau singig. Somisomi oangga aunun ngan loba toa ne, akado ngan matami nanan gau."

26 Ngansa somisomi oangga aeanean bret toa ne ga aunun ngan loba toa ne, eine apapaola posanga ngan Maron ele matenga ga irangrang ngan ele luainga mulian.

Matada inasi kemi gita mulian, ga kus ta tabada Maron ele annga

27 *Tota oangga sai ikado kadonga itutui mao, be ian bret ga iun ngan loba ton Maron, eine ele idil paeamao, ngansa ikado kadonga sat ngan Maron imedameda ga ising.

28 Be eaba kelede kelede manta imata inasi kemi ei mulian, ga kus ta ian bret ga iun ngan loba toa oa.

29 Ngansa oangga sai ianean bret ga iunun ngan loba, be ilolon ngan Maron imedameda ga ising mao, eine ga ibada panasnga.

30 Ngan ipu toaine, panua busa ngan gimi urad mao, ga tidibal, ga padengada timate.

31 Be oangga matada inasi kemi gita mulian, irangrang ngan tabada panasnga mao.

32 *Be oangga Maron ipanas gita, eine ipatutui gita ta irangrang ngan tamukuru toman ngan gid panua tanoeai ngan ad panasnga mao.

33 Tota oaeoaeg, oangga anam aluplup ngan eaneannga, manta asangasanga ngan gimi.

* **11:18:** 1Ko 1.10-12 * **11:25:** IM 24.6-8, Ibr 8.8-13 * **11:27:** Ibr 10.29 * **11:32:** Ibr 12.5-6

34 Be oangga sai pitoreanei, ei
manta ian motean ele lumaeai. Ngan
kado ta lemi luplupnga iman ami
panasnga ipu.
Be oangga nanam pagimi, eine
ga napatutui posanga isaoa ienono
maitne.

12

Gid tenainga inam pan Itautau Tutui

1 Oaeoaeg, patautene naoangga
nakado posanga ga ila pagimi ngan
gid tenainga inam pan Itautau Tutui. Nakim gimi aoatai kemi ngan
posanga toa ne.
2 *Gimi aoatai, ngan ado toaiua
gimi aman kusukusu maitne, gid
deo pakakanga toa aoad gum ne
tipabuobuo gimi ta tidada gimi alele.
3 *Tota nakim gimi aoatai kemi
bedane: Oangga Deo Itautau Tutui ikado posanga ga iuot eaba ede
iaoai, eine irangrang ngan eaba toa
oa ikado posanga ngan paeabunga
Iesus mao. Ga pade, Itautau Tutui
kekelen ilualua gita ta tarangrang
ngan takeo ga Iesus ei Maron. Irangrang ngan takeo bedaoa sapaean
mao.
4 *Tenainga imata ede ga ede
ienono, be Itautau Tutui kelede mon.
5 Gid naurata ngan lualuanga
imata ede ga ede ienono, be Maron
kelede mon.
6 Edap imata ede ga ede ngan
kadonga naurata ienono, be Deo toa
kelede ne ikado naurata toa ngada
ne ga iuot ngan panua toa ngada ne.
7 Itautau Tutui ipasolan iura ngan
eaba kelede kelede ngan luanga gid
panua busa.
8 Ngansa Itautau Tutui ilua eaba
ede ta ipaola ele oatainga ngan gid
edap kemikemi panua manta tinasnasi. Be Itautau Tutui toa kelede ne
ibada oatainga imata ede ga ede ga
ila pan eaba ede pade ta iposaposa
ngan.
9 Itautau Tutui toa kelede ne ibada
kadonga lolo matua aea ga ila pan
eaba ede pade. Be Itautau Tutui
toa kelede ne ibada tenainga ga ila
pan eaba ede pade ngan keminga gid
dibala.
10 Eaba ede ga ibada pamatuanga
ngan kadonga uisinga, be eaba ede
pade ga ibada Deo iaoa. Eaba
ede ga irangrang ngan imata inasi
saoa danga inam pan Itautau Tutui,
be eaba ede pade imae ga ikado
posanga imata ede ga ede. Be eaba
ede pade ga ibada oatainga ngan
pulnga gid posanga toa oa.
11 *Gid naurata toa ngada ne eine
inam pan Itautau Tutui toa kelede
ne, ta ei inasi ele kimnga ta ipotapota
gid tenainga ga ila pagid panua
kelede kelede.

Tinida kelede be idanga sisid busa

12 *Tinida eine dodol kelede, be
idanga sisid busa. Tautaunga idanga
sisid busa, be toa ngada oa tilup ga
tiuot kelede. Be Kristus eine lalaede
toa bedaoa pade.
13 *Ngansa gita toa ngada ne
tabada paliliunga ngan Itautau Tutui
toa kelede ne, tota taot tinida kelede.
Tautaunga gita edengada Iuda
ada, ga padengada Grik ad ga alu
padengada ad, ga padengada timan
paeaeanga sapaean, ga padengada
timan paeaeanga sapaean mao, be
gita toa ngada ne taun ngan Itautau
Tutui toa kelede ne.
14 Tinida idanga kelede mon mao,
be idanga sisid busa.
15 Oangga aeda ikeo ga, “Gau eaba
ibage mao, tota naman itin idanga
eta mao.” Tautaunga iuangga ikeo
bedaoa, be irangrang ngan ikule ei
ga itnan itin ngan ipu toaine mao.
16 Ta oangga tangada ikeo, “Gau
eaba imata mao, tota naman itin
idanga eta mao.” Tautaunga iuangga
ikeo bedaoa, be irangrang ngan ikule
ei ga itnan itin ngan ipu toaine mao
pade.
17 Oangga eaba itin dodol iman
imata, eine ga irangrang ngan ilongolongo madongan? Be oangga eaba

* **12:2:** Hab 2.18-19 * **12:3:** 1Io 4.2-3 * **12:4:** Ro 12.6 * **12:11:** 1Ko 7.7 * **12:12:** 1Ko 10.17
* **12:13:** Gal 3.28

itin dodol iman itanga, eine ga irangrang ngan inudnud madongan?
18 Be tautaunga Deo idol tinida idanga kelede kelede lalaede mambe ei ikim.
19 Oangga tinida idanga toa ngada ne iman tinida idanga kelede, eine tinida dodol ga iuot madongan?
20 Tautaunga, tinida idanga sisid busa be iuot tinida dodol kelede.
21 Irangrang ngan matada ikeo pan bageda bedane mao, “Gau leg naurata eta ngan eao mao.” Be laborada irangrang ngan ikeo pan aeda bedane mao, “Gau leg naurata eta ngan eao mao.”
22 Tinida idanga edengada imata mambe iura tau mao, be oangga ienono mao, irangrang ngan tinida ienono kemi mao.
23 Be tinida idanga sisid toa taoangga edad mao, eine tamariala kemi ngan gid. Ga tinida idanga sisid toa maeamaea gita ngan, eine tapamumul kemi ngan pononga.
24 Be tinida idanga sisid padengada, talongean ga ienono sapaean. Be Deo ipaluplup tinida idanga toa ngada ne, ta tinida idanga edengada toa mugaeai edad mao, eine Deo idol edaeda kapei ga idae ngan gid.
25 Toa bedaoa ta irangrang ngan Kristus itin imapmapoga alele mao, be idanga sisid kelede kelede timariala kemi pol ngan gid ngan kadonga imata lalaede.
26 Oangga idanga eta ibada ieieinga, toa ngada oa tibada ieieinga toman ngan ei. Oangga idanga eta ieda iuot kapei, eine toa ngada oa tinid igelgel toman ngan ei.
27 *Be gimi aman Kristus itin. Tota gimi kelede kelede aman itin idanga sisid toa ngada oa.
28 *Ngan iaoa kelede ton Kristus, matamata idol gid panua ato ad, ga kus ta gid panua tibabada Deo iaoa tinasi gid, ga kus ta gid panua paoatainga ad, ga gid panua tikakado uisinga, ga gid panua toa led tenainga ngan keminga gid dibala, ga gid panua toa led naurata ngan lualuanga, ga gid panua timan madidnga, ga gid panua toa maed ikakado posanga imata ede ga ede.
29 Gid toa ngada oa timan panua ato ad mao. Be gid toa ngada oa tibabada Deo iaoa mao. Gid toa ngada oa timan panua paoatainga ad mao. Be gid toa ngada oa tikakado uisinga mao.
30 Gid toa ngada oa led tenainga ngan keminga dibala mao. Be gid toa ngada oa, maed ikakado posanga imata ede ga ede mao. Be gid toa ngada oa tirangrang ngan tipulpul gid posanga toa oa mao.
31 *Be manta amarum ngan ilonga gid tenainga kapeipei toa oa.

Kadonga ngan kimnga panua padengada iasal kadonga toa ngada ne

Be patautene ga napasolan gimi ngan edap kemi ede iasal gid edap padengada.

13

1 Oangga maeg iposaposa ngan gid posanga imata ede ga ede togid eababa ga togid anggelo, be nanasi kadonga kimnga aea mao, eine gau mambe golo kreng ga kreng sapaean, mao mambe kude ede king ga king sapaean.
2 *Be oangga narangrang ngan badanga Deo iaoa, ga naoatai ngan danga mumulnga imata ede ga ede, ga leg oatainga kapei ngan danga imata ede ga ede, ga ngan leg kadonga lolo matua aea narangrang ngan nasarung gid lusi ga krik ga tila, be nanasi kadonga kimnga aea mao, eine gau eaba sapaean.
3 Be oangga napan leg danga sisid toa ngada ne ga ila pagid panua lululunga ad, ga nalongean panua ga tinono tinig ngan dinga ga namate,*

* **12:27:** Ro 12.5 * **12:28:** Ep 4.11-12 * **12:31:** 1Ko 14.1 * **13:2:** Mt 17.20 * **13:3:** Laulau edengada ngan posanga Grik ikeo ngan dinga inono itin mao, be ikeo, *Oangga nalongean gau ga namate ta irangrang ngan napakuru ngan gau mulian ...*

be nanasi kadonga kimnga aea mao,
kadonga toa ne ilua gau eta mao.
4 Eaba inasnasi kadonga kimnga
aea, saoa ieieinga iuotot ngan ei, eine
iririak ngan mao. Be inasi kadonga
lolo marum aea, ga ilolo paeamao
ngan eaba eta pade mao, ga ipakuru
ngan ei mulian mao, ga iparim ngan
ei mulian mao pade.
5 Ei ikado kadonga tanga balbal
aea mao, ga iloilo edap ngan lu-
anga ei mulian mao, ga ilolo imas-
masi mao, ga imata nanan panua led
kadonga sasat ngan ei mao pade.
6 *Be saoa kadonga itutui mao,
eine itin igelgel ngan mao, be itin
igelgel ngan posanga tautaunga.
7 *Eaba inasnasi kadonga kimnga
aea ibisi kadonga kulupulupu imata
ede ga ede, be somisomi ilolo matua
ngan Deo, ga igaga imata ngan san-
ganga Deo, ga imadid matua ngan
saoa kadonga iuotot ngan ei.
8 Kadonga kimnga aea irangrang
ngan itap mao, be oangga panua
tibada Deo iaoa, eine ga tikaput
ngan. Ga oangga panua maed ipos-
aposa ngan posanga imata ede ga
ede, eine ga tikaput ngan pade. Ga
oangga oatainga isaoa ienono, eine
ga oas ga ila.
9 Ngansa gita leda oatainga imata
karanga maitne, ga saoa posanga
tabada Deo iaoa ngan, eine imata
karanga maitne.
10 Be oangga Deo ipasala danga toa
ngada ne ga iuot tautaunga muriai,
eine gid danga labone aea toa imata
karanga mao ne ga oas ga ila.
11 Ngan ado toaiua gau gergeu
maitne, naposaposa mambe gid
gergeu, ga leg oatainga mambe gid
gergeu, ga nanasi gid gergeu led
oatainga. Be muriai nadae kapei ta
natnan kadonga togid gergeu.
12 Ngansa labone gita tageragera
masaeai tau mao. Leda geranga eine
mambe eaba itlo ianun. Be ngan ado
toaiua, eine ga tagera Deo imata tau-
taunga. Labone leg oatainga imata
karanga maitne, be ngan ado toaiua,
eine ga naoatai kemi ngan ei, mambe
ei labone iuatai kemi ngan gau.
13 *Ta labone kadonga ga tol ne
ienono: kadonga lolo matua aea,
kadonga ngan gaganga matada ngan
sanganga Deo, ga kadonga kimnga
aea. Be kadonga toa iasal gid
kadonga toa ngada ne eine kadonga
kimnga aea.

14

Manta takim gid tenainga ipamatua iaoa kelede ton Kristus

1 *Gimi manta anasi kadonga kim-
nga aea ga amarum ngan ilonga gid
tenainga inam pan Itautau Tutui. Be
tenainga toa gimi manta akim kapei
tau, eine tenainga ngan badanga Deo
iaoa.
2 Ngansa oangga sai imae ikado
posanga imata ede ga ede, eine
ikakado posanga ga ila pagid eababa
mao, be ila pan Deo. Ngansa eaba
eta iuatai ngan ele posanga mao,
be ngan Itautau Tutui iura, ikakado
posanga mumulnga.
3 Be eaba sai ibada Deo iaoa, ei
ikado posanga ngan luanga panua
padengada ga ipamatua gid ga ipa-
mus lolod pade.
4 Eaba toa imae ikado posanga
imata ede ga ede, eine ipamatua ei
mulian. Be eaba toa ibada Deo iaoa,
eine ipamatua gid iaoa kelede ton
Kristus.
5 Gau nakim gimi kelede kelede
maemi ikado posanga imata ede ga
ede. Be oangga abada Deo iaoa, eine
kemi tau. Be oangga eaba eta imae
ikado posanga imata ede ga ede,
manta eaba ede pade imamado ngan
pulnga posanga toa oa, ta irangrang
ngan gid iaoa kelede ton Kristus
tibada pamatuanga. Oangga mao,
eaba toa ibada Deo iaoa, ilua gid iaoa
kelede ton Kristus kemi, be eaba toa
imae ikakado posanga imata ede ga
ede, ele luanga kemi tau mao.

* **13:6:** Ro 12.9 * **13:7:** 1Pe 4.8 * **13:13:** 1Te 1.3 * **14:1:** 1Ko 12.31, 14.39

6 Oaeoaeg, oangga nala pagimi ta
maeg ikakado posanga imata ede
ga ede, gau ga nalua gimi madon-
gan? Oangga nakado posanga eta
toa Deo ipaola ga inam pagau, mao
oangga nabada oatainga kemi pag-
imi, mao oangga nabada Deo iaoa,
mao oangga napananale gimi, eine
ga nalua gimi kemi. Be irangrang
ngan maeg ikado posanga sapaean
ga ilua gimi mao.
7 Eine lalaede ngan gid danga sisid
toa imata bibita mao, mambe piloli
ga arp. Oangga eaba iuso piloli, mao
igalgal arp, be ele tandanga iuotot
masaeai mao, panua ga tiuatai ngan
baunga toa oa aea gagal madongan?
8 Ga pade, oangga taule ele tan-
danga iuot masaeai mao, eine gid
panua ga matad idae ngan paraunga
madongan?
9 Toa bedaoa pade ngan gimi.
Oangga maemi iposaposa ngan
posanga eta gid panua tiuatai ngan
mao, eine ga panua tiuatai ngan
lemi posanga ipu madongan? Eine
mambe aoami klau ga klau sapaean.
10 Tautaunga, tano toa ne aea
posanga imata ede ga ede ienono,
ga gid posanga kelede kelede aea
posanga ipu ienono.
11 Tota oangga natalingalinga ngan
eaba ede ele posanga ipu, eine ga
nagera ei mambe eaba alu ede pade
aea, ta ei ga igera gau mambe alu ede
pade ag.
12 Toa bedaoa pade ngan gimi.
Oangga akim tau gid tenainga inam
pan Itautau Tutui, manta amarum
ngan ilonga gid tenainga toa ipa-
matua gid iaoa kelede ton Kristus.

Paulus iposa ngan kadonga posanga imata ede ga ede

13 Ngan ipu toaine, oangga sai
imae ikado posanga imata ede ga
ede, ei manta iraring ta irangrang
ngan ipul gid posanga toa oa.
14 Ngansa oangga maeg ikado rar-
ing ngan posanga ede, eine tautaudig
iraring, be lologeai naoatai ngan
mao.
15 Tota gau ga nakado mado? Eine
ga nakado raring ngan tautaudig,
be nararing ngan lolog pade. Eine
ga nabau ngan tautaudig, be nabau
ngan lolog pade.
16 Oangga eao soasoa Deo ieda
ngan tautaudim, be eaba ede ima-
mado rabu ngan gimi be iuatai ngan
lemi nasinga mao, eine ga iran-
grang ngan ikeo, “Amen,” ngan lem
posanga kemi ila pan Deo oa mao,
ngansa iuatai ngan saoa danga toa
eao posaposa ngan oa mao.
17 Tautaunga eao kakado lem
posanga kemi ga ila pan Deo, be eaba
toa ede pade oa ibada pamatuanga
mao.
18 Naposa kemi ga ila pan Deo
ngansa gau naeasal gimi toa ngada
ne ngan maeg ikakado posanga
imata ede ga ede.
19 Be oangga gid iaoa kelede
ton Kristus tirourou, ta nakado
posanga idil lima eta masaeai ngan
paoatainga gid, kadonga toa ne ga
iasal posanga bunoringring sangaul
iuotot sapaean ngan maeg.
20 *Oaeoaeg, akaput ngan nasinga
oatainga mambe gid gergeu. Ngan
kadonga papaeamao, manta aot
mambe gergeu puruanga, be ngan
lemi oatainga, manta aot mambe
panua kapeipei.
21 *Deo ele apu aea posanga be-
dane,

“Maron ikeo ga,
‘Gau ga nakado posanga ila pagid panua toa ne
ngan posanga togid alu padengada
ga ngan gagal togid tuanga padengada.
Be oangga nakado toa bedaoa, eine irangrang ngan tilongo lingeg mao.’ ”

22 Posanga imata ede ga ede toa
iuotot ngan maeda eine iman ki-
lala ngan pasolannga Deo iura pagid

* **14:20:** Ep 4.14 * **14:21:** Ais 28.11-12

panua toa lolod matua ngan ei maitne. Be eine ngan pasolannga iura pagita panua lolo matua ada mao. Be posanga ngan badanga Deo iaoa ipasolan Deo iura pagita panua toa loloda matua, be eine ngan pasolannga iura pagid panua toa lolod matua maitne oa mao.

23 *Tota oangga gid iaoa kelede toa ngada ne ton Kristus tinam tiluplup, ta panua toa ngada ne maed ikakado posanga imata ede ga ede, be eaba ede imamado toa inanale ngan lemi nasinga mao, mao oangga panua edengada toa lolod matua ngan Deo maitne tinam tidudunga, eine ga tikeo ga gimi panua mangamanga.

24 *Be oangga eaba toa inanale ngan lemi nasinga mao, mao oangga eaba ede toa ilolo matua ngan Deo maitne inam idudunga, be igera gid tibabada Deo iaoa, eine ga panua toa ngada oa led posanga ga igal ilolo, ta tipasolan ei mambe ei eaba kadonga sat aea.

25 Ta ele posanga mumulnga toa iloleai oa ga iuot masaeai, ta ei ga idio ikor iae ga isoa Deo ieda ta ikeo, "Tautaunga, Deo imamado rabu ngan gimi!"

Kadonga raring aea manta inasi edap tutui

26 *Tota oaeoaeg, eine ga takado mado? Oangga gimi anama aluplup, gimi kelede kelede lemi naurata. Eaba ede ele baunga, be eaba ede pade ele paoatainga, be eaba ede pade ele posanga toa Deo ipaola pan, be eaba ede pade imae ikado posanga imata ede ga ede, be eaba ede pade ipulpul posanga toa oa. Naurata toa ngada ne manta akado ngan pamatuanga iaoa kelede ton Kristus.

27 Oangga posanga imata ede ga ede iuotot ngan panua maed, manta panua rua, mao tol mon tikado, be ede iposa ga imuga, ga kus ta ede pade inasi. Be eaba ede pade manta ipulpul gid posanga.

28 Be oangga eaba eta imamado ngan pulnga posanga toa oa mao, eaba toa imae ikado posanga oa manta mumun rabu ngan gid iaoa kelede ton Kristus, ta ikakado ele posanga toa iloleai oa ga ila pan Deo.

29 *Kemi ngan panua rua mao tol tibada Deo iaoa, be panua padengada manta matad inasi kemi led posanga.

30 Be oangga eaba ede idio imado, be Deo ipaola posanga ede pan, eaba toa iposa ga imuga oa manta mumun.

31 Ngansa gimi kelede kelede toa ababada Deo iaoa, gimi arangrang ngan anasi ngan gimi. Toa bedaoa ta panua toa ngada oa tibada oatainga ga pamatuanga.

32 Gid panua toa tibabada Deo iaoa, gid tautaudid ga aoad irangrang ngan ilongolongo linged mulian.

33 Ngansa Deo ei eaba buobuonga aea mao, be ei eaba toa ikado ga loloda itarui.

Kadonga imata lalaede manta iuotot ngan gid panua tututui ton Kristus led rourounga toa ngada ne.

34 *Manta gid taine mumun ga timamado gadudunga ngan rourounga. Ngansa itutui ngan gid tiposaposa mao. Be kemi ngan tilolon ga timamado mambe apu ikeo ngan.

35 Be oangga tikeo ga tibeta ngan posanga idil eta, kemi ngan tibeta adaoad toa lumaeai oa. Ngansa oangga gid taine tiposaposa gadudunga ngan gid iaoa kelede ton Kristus led rourounga, eine iaoa kelede ton Kristus ga maeamaea gid.

36 Kado gimi aoangga Deo ele posanga iuot pagimi matamata. Eine mao. Be kado gimi aoangga Deo ele posanga iparangrang gimi kekelegimi. Eine mao.

37 *Oangga sai ikeo ga ibabada Deo

* **14:23:** PA 2.13 * **14:24:** Ins 16.8 * **14:26:** 1Ko 12.8-10 * **14:29:** 1Te 5.21 * **14:34:** 1Ko 11.3, 1Ti 2.12 * **14:37:** 1Io 4.6

iaoa, mao ikeo ga Itautau Tutui ibada
tenainga pan, ei manta iuatai kemi
bedane: Posanga toa nabode ga ila
pagimi ne, eine Maron ele renren-
nga.
38 Oangga sai ipaki itanga ngan
posanga toa ne, eine panua paden-
gada ga tipaki tangad ngan ei ele
posanga.
39 Tota oaeoaeg, manta akim tau
ngan badanga Deo iaoa. Ga pade
irangrang ngan aoami ikarara panua
ngan maed ikakado posanga imata
ede ga ede oa mao.
40 Be kadonga toa ngada ne manta
iuot kemi ga inasi edap tutui.

15

Kristus idae mulian ngan ele matenga

1 Oaeoaeg, gau naoangga napapei
matami ngan ato kemi toa napaola
ga ila pagimi mugaeai. Gimi alongo
ato kemi toa ne ta abada, be amad-
madid matua ngan.
2 Oangga akisi matua ato kemi toa
napaola pagimi ne, eine Deo ibabada
gimi mulian ngan ato kemi toa ne. Be
oangga akisi matua mao, eine lolomi
matua ngan sapaean.
3 *Ngansa posanga kapei tau toa
nabada pagimi, eine posanga toa
Deo ibada pagau mugaeai. Eine ga
bedane: Kristus imate ngan gita leda
kadonga sasat, lalaede mambe Deo
ele laulau ikeo ngan.
4 *Ga kus ta titaian ei dengaeai, be
ngan ado tol aea idae mulian, lalaede
mambe Deo ele laulau ikeo ngan.
5 *Be iuot pan Sipas* ga kus ta iuot
pagid aluagau sangaul igegea rua.
6 Ga kus ta iuot pagid oaeoaeda
toa dabad iasal buno lima ngan ado
ede toa tiluplup oa. Tautaunga gid
busa timamado maitne, be edengada
timate ga tila o.
7 *Ga kus ta iuot pan Jems, ta
muriai pade iuot pagid panua ato ad
toa ngada oa.
8 *Be muriai ngan gid toa ngada
oa, iuot pagau pade. Ta gau mambe
gergeu ede toa itna ipopo ei tutui
ngan ado poponga aea mao.
9 *Nakeo bedane ngansa gau edag
mao rabu ngan gid panua ato ad
padengada. Ta gau eaba kemi tau
mao ta irangrang ngan gid panua
tiuato gau eaba ato aea mao, ngansa
gau napaieiei gid iaoa kelede ton
Kristus.
10 *Be ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea, gau naot eaba ede toa
bedane. Ta ele kadonga lolo marum
aea toa ibada pagau ne, iduaea
sapaean mao. Eine iboko ngan gau,
ta leg naurata iasal gid toa ngada oa.
Be eine gau kekelegau nabokoboko
mao, be Deo ele kadonga lolo marum
aea ibokoboko toman ngan gau.
11 Tota oangga gau naboko, mao
gid padengada tiboko, eine danga eta
mao. Be danga kapei eine posanga
toa apaola ga ila pagimi ta lolomi
matua ngan.

Muriai gid matemate ga tidae mulian

12 Be gai somisomi apapaola
posanga ngan Kristus ele daenga
mulian ngan matenga, tota ikamado
ga edengada ngan gimi tikeo ga
irangrang ngan gid matemate tidae
mulian mao?
13 Oangga gid matemate tidae mu-
lian mao, eine irangrang ngan Kris-
tus idae mulian mao pade.
14 Be oangga Kristus idae mulian
mao, eine posanga toa gai apaola ga
ila pagimi ne aea annga eta mao. Be
lemi kadonga lolo matua aea, eine
aea annga eta mao pade.
15 Toa bedaoa ta gai aot panua
pakakanga amai ngan kadonga Deo
ele posanga, ngansa gai akakado
posanga ngan Kristus ele daenga
mulian. Be oangga gid matemate

* **15:3:** Ais 53.5-12 * **15:4:** Mt 12.40, PA 2.24-32 * **15:5:** Mt 28.16-17, Lu 24.34 * **15:5:** *Sipas eine Iesus ele aluagau Petrus ieda ede pade.* * **15:7:** PA 1.3-4 * **15:8:** PA 9.3-6 * **15:9:** Ep 3.8, 1Ti 1.15 * **15:10:** 2Ko 11.23

tidae mulian mao, eine Kristus irangrang ngan idae mulian mao pade.
16 Nakeo pade bedane: Oangga gid matemate tidae mulian mao, eine Kristus pade idae mulian mao.
17 Ta oangga Kristus idae mulian mao, eine lemi kadonga lolo matua aea irangrang ngan ilua gimi mao. Be amamado maitne ngan lemi kadonga sasat.
18 Be gid panua toa lolod matua ngan Kristus ga timate ga tila, gid tiduaea na.
19 Oangga taeadi Kristus ngan ilua gita ngan leda madonga tanoeai kekelen, be leda madonga kemi eta muriai mao, eine gita panua madonga paeamao ada. Be leda madonga paeamao toa ne iasal madonga paeamao togid panua toa ngada ne tanoeai.
20 Be tautaunga, Kristus idae mulian ngan ele matenga. Ei imuga ngan panua toa ngada ne ngan ele daenga mulian ta iuot mambe annga pau imatua dadangai.
21 *Ngansa mugaeai eaba kelede ipapot kadonga matenga aea. Be eaba ede pade ipapot kadonga ngan daenga mulian ngan matenga.
22 Eine ga bedane: Lalaede mambe panua toa ngada ne timate ngan Adam ele kadonga, tota Kristus ele kadonga ikado ga panua toa ngada ne matad bibita pade.
23 *Be gita toa ngada ne ga tadae mulian ngan gita kelede kelede leda ado imata. Kristus ga imuga, ga kus ta gita Kristus ele panua ga tadae mulian ngan ado toaiua ei iluai mulian ga inam.
24 Ta oangga danga toa ngada ne kus, eine ga idol danga toa ngada ne ga idae Itama Deo ibageai. Ngan ado toaiua, ei ga ipaeabu ngan gid madidnga ga mamaron toa ngada ne ga gid panua ga antu toa ngada ne urad kapeipei.
25 *Ngansa Kristus manta iman Maron kapei ga irangrang ngan idol aea miri itamatama toa ngada oa ga tidio iae ibuloloeai.
26 *Be oangga ipaeabu ngan aea miri itamatama padengada ga kus, muriai eine ga ipaeabu ngan matenga pade.
27 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane, “Deo idol danga toa ngada ne ga idio iae ibuloloeai.” Tautaunga ikeo ngan “danga toa ngada ne,” be idil toa ne iposa ngan Deo mao. Ngansa Deo idol danga toa ngada ne ga idio gadio ngan Kristus, be Deo kekelen idio gadio ngan ei mao.
28 Ta muriai oangga danga toa ngada ne ienono gadio ngan Deo Inat, ei pade ga ilongean ei mulian ga idio gadio ngan Deo, ngansa mugaeai Deo idol danga toa ngada ne ga idio gadio ngan ei. Toa bedaoa ta Deo ga imadid gadae tau ngan danga toa ngada ne.
29 Be oangga gid matemate tidae mulian mao, gid panua edengada toa tibada paliliunga ngan luanga gid matemate, eine ga tikado mado? Oangga gid matemate tidae mulian mao, ikamado ga tibada paliliunga ngan luanga gid?
30 *Be gai pade, ikamado ga abada ieieinga somisomi ngan naurata toa ne?
31 Oaeoaeg, ado ga ado ag kadonga kulupulupu ta naoangga namate ngan. Napakaka mao. Posanga toa ne tautaunga, lalaede mambe ada Maron Iesus Kristus ikado ga tinig igelgel tautaunga ngan gimi.
32 *Be gid panua papaeamao ngan tuanga Epesus tiparau pagau mambe masilau saksak. Ta oangga nabada ieieinga toa ne, be leg madonga kemi eta muriai mao, eine kadonga toa ne ilua gau madongan? Oangga gid matemate tidae mulian mao, kemi ngan tanasi tingelgel tano aea mambe posanga idil ga oaine ikeo ngan ga bedane,

* **15:21:** Ro 5.12 * **15:23:** 1Te 4.16, PM 20.5 * **15:25:** Mt 22.44 * **15:26:** PM 20.14 * **15:27:** Sng 8.6 * **15:30:** Ro 8.36 * **15:32:** Ais 22.13

"Kemi ngan taean ga taun,
ngansa sabale tota tamate."

33 Kado eaba eta ipakaka gimi.
Oangga alalala alele toman ngan gid
panua papaeamao, eine ga tipaeabu
ngan lemi kadonga kemikemi.†
34 Manta atnan lemi kadonga manga-
manga ta lolomi iluai mulian. Aka-
put ngan kadonga sasat be anasi
kadonga tutui. Ngansa panua eden-
gada ngan gimi tiuatai ngan Deo
mao. Be maeamaea gimi ngan leg
posanga toa ne mao?

Ngan leda daenga mulian, tinida ga iuot ede pade

35 Be eaba eta ga ibeta ga be-
dane, "Gid matemate ga tidae mu-
lian madongan? Oangga gid tinam,
eine ga tinid iuot madongan?"
36 *Betanga toa ne buobuonga
aea. Saoa danga eao earum tanoeai,
manta imate. Ga kus ta ipara ga idae.
37 Be saoa danga eao earum, eine
earum idanga toa ngada oa mao.
Idanga toa ngada oa ga iuot muriai.
Be eao earum ipuapua kekelen.
Goibe wit, mao annga eta pade, eine
taearum ipuapua sapaean.
38 Be ngan Deo ele kimnga, ei ikado
ga annga toa ngada ne ipara ga idae,
ta idol gid kelede kelede idanga sisid
toa ngada oa, ta inasi mambe saoa
annga toa taearum oa.
39 Danga toa ngada ne tinid lalaede
mao. Gita eababa tinida ede pade,
be gid masilau tinid ede pade, be gid
man tinid ede pade, be gid ia tinid
ede pade.
40 Gid danga mariambai tinid ede
pade. Be gid danga tanoeai tinid
ede pade. Be sogonga togid danga
mariambai imata lalaede mambe so-
gonga togid danga tanoeai mao.
41 Ado aea sogonga ede pade, be
taiko aea sogonga ede pade. Be gid
gigima ad sogonga ede pade. Ga
gid gigima kelede kelede ad sogonga
imata lalaede mao.
42 Be gid matemate led daenga mu-
lian eine lalaede toa bedaoa pade.
Gita tataian patid toa ibudabuda. Be
oangga tidae mulian, irangrang ngan
ibuda pade mao.
43 *Eaba ipat toa tataian, eine
imata paeamao ga iura eta mao, be
oangga idae mulian, eine ga itin iuot
kemi tau ga iura pade.
44 Eaba ipat toa tataian, eine
tanoeai aea. Be oangga idae mulian,
eine buburiai aea.
Lalaede mambe tinida tanoeai aea
ienono, eine tinida buburiai aea ga
ienono pade.
45 *Eine lalaede mambe posanga
ienono ngan Deo ele laulau ga be-
dane, "Eaba imamado matamata
tanoeai, ieda Adam. Ei iuot eababa
ga imata bibita." Be Adam ede
pade iuot muriai tau eine Kristus.
Ei buburiai aea be ikado ga panua
matad bibita.
46 Madonga buburiai iuot mugaeai
mao. Be madonga tanoeai iuot mu-
gaeai, ga kus ta madonga buburiai
iuot.
47 Eaba matamata aea, ei tano aea
kangkanga, ngansa Deo ikapo tano
ta ikado ei ga iuot. Be eaba toa ede
pade oa buburiai aea.
48 Gid panua tanoeai ad, toa ngada
oa tiuot lalaede mambe eaba tanoeai
aea. Be gid panua buburiai ad, toa
ngada oa tiuot lalaede mambe eaba
buburiai aea.
49 Lalaede mambe gita tabada
eaba tanoeai aea ianun, muriai ga
tabada eaba buburiai aea ianun.
50 Oaeoaeg, nakeo pagimi ga be-
dane: Manta tinida iuot pau, ngansa
patida toa ibudabuda ne irangrang
ngan ibada madonga kemi toa Deo
ibageai mao. Ngan tibur toa oa,
irangrang ngan tamate pade mao.
51 *Be ega, napaola posanga mu-
mulnga ede pagimi ga bedane: Gita
toa ngada ne ga tamate mao, be
edengada ngan gita ga timamado ga
irangrang ngan Kristus ele namanga.

† **15:33:** Posanga idil toa ne inam pan eaba oatainga aea ede mugaeai aea ieda Menander. * **15:36:** Ins 12.24 * **15:43:** Plp 3.20-21 * **15:45:** OM 2.7 * **15:51:** Mt 24.31, 1Te 4.15-17

Be gita toa ngada ne, tinida ga ipul ei
ga iuot ede pade.
52 Kadonga toa ne ga iuot man-
manae tau mambe matada mil
pakelede. Eine ga iuot ngan ado
toaiua taule muriai aea itang.
Oangga taule toa oa itang, gid mate-
mate ga tidae mulian ta irangrang
ngan timate pade mao. Be gita panua
tamamado maitne, tinida ga ipul ei
ga iuot ede pade.
53 *Eine ga bedane: Tinida toa
iman matenga aea ga ibudabuda ne,
manta ipul ei ga iuot ede pade, ta
irangrang ngan imate pade mao, ga
ibuda mao pade.
54 *Ngan ado toaiua, oangga tinida
toa iman matenga aea ga ibudabuda
ne ipul ei ga iuot ede pade, eine ga
irangrang ngan tamate pade mao,
be tamamado kemi somisomi. Ngan
ado toaiua, posanga idil ga oaine
ga iuot tautaunga bedane, "Deo
iasal paraunga ta ipaeabu tau ngan
matenga."

55 *"O matenga, uram sida ngan pae-
abunga gid panua?
Be lem ido sida ngan galgalnga
gid?"

56 *Be matenga ibada iura ngan leda
kadonga sasat. Be kadonga sasat
iura ta ipaeabu ngan gita, ngansa
tanasnasi apu mao.
57 Be taposa kemi tau ga ila pan
Deo! Ei ilualua gita ta taeasal danga
toa ngada ne ngan ada Maron Iesus
Kristus iura.
58 Tota oaeoaeg kemikemi, manta
amadid matua, be alongean danga
eta ga ipasamimi gimi mao. Somi-
somi manta urami pakpakia ngan
kadonga Maron ele naurata. Ngansa
gimi aoatai, saoa naurata akakado
ngan Maron, eine irangrang ngan
iduaea sapaean mao.

16

Paulus ikeo ngan pat tiuangga tiabalan ga ila ngan luanga gid Ierusalem

1 *Be patautene naoangga nakeo
pagimi ngan gornga pat ngan lu-
anga Deo ele panua tututui ngan
tuanga Ierusalem. Nakim gimi
akado lalaede mambe nakeo pagid
iaoa kelede ton Kristus ngan tibur
kapei Galesia.
2 Somisomi ngan ado toa inasi Ado
Earainga aea, gimi kelede kelede
manta apota saoa pat ababada oadla
ga inam, ta adol etangada ga ienono
ngan lemi apou tenainga aea. Ta
oangga nanam naot, irangrang ngan
asal alele ngan gornga pat mao.
3 Be oangga nanam naot, nakim
gimi asio panua kemikemi etangada
ngan talnga lemi tenainga toa ne ga
ila Ierusalem. Ta gau ga nabode
laulau etangada ta nadol ga idae
bagedeai ta nasula gid ga tila.
4 Be oangga nagera mambe kemi
ngan gau pade nala, goibe gaingada
ga ala.

Paulus iuangga ila igera gid Korin

5 *Oangga nala ngan tibur Mase-
donia ga kus, eine ga nanam naot
pagimi, ngansa Masedonia ienono
edap irabuiai ngan leg lalalanga ila
pagimi.
6 *Oangga madongan, eine ga na-
dio toman ngan gimi mole teta, mao
nadio toman ngan gimi ta nasanga
aoara lolo kus bua. Toa bedaoa ta
gimi ga arangrang ngan alua gau
ngan leg lalalanga ngan tibur isaoa
nala ngan.
7 Be gau tinig ngan nala pag-
imi manmanae toa patautene mao.
Ngansa gau ga nala ngan tibur
padengada ge. Ga kus ta nanam
pagimi. Ta oangga Maron ikim, eine
ga namado toman ngan gimi mole
teta.

* **15:53:** 2Ko 5.4 * **15:54:** Ais 25.8 * **15:55:** Hos 13.14 * **15:56:** Ro 7.13 * **16:1:** Ro 15.25-26, 2Ko 8.1-9 * **16:5:** PA 19.21 * **16:6:** Ro 15.24

8 Be gau nakim namamado nene
Epesus ga irangrang ngan eanean-
nga kapei Pentekos* aea iuot.
9 *Ngansa Maron irepe atama
ngan gau ngan kadonga naurata
kapei ga aea annga iuot nene. Be
panua busa timan amai isat.
10 *Be oangga Timoti ila iuot pag-
imi, manta amariala ngan ei kemi ta
irangrang ngan imataud danga eta
mao. Ngansa ei ikakado Maron ele
naurata lalaede mambe gau pade.
11 *Irangrang ngan eaba eta ngan
gimi imata ibiu ei mao. Be manta
asula ei ga ila be ilolo itarui ga
inam iuot pagau. Ngansa gau nasan-
gasanga ei toman ngan oaeoaeda
padengada.
12 *Be oaeda Apolos, gau nabeta
matua ei ngan ila pagimi toman
ngan oaeoaeda padengada. Be
patautene itin ngan mao. Be ngan
ado eta kemi muriai, ei ga ila pagimi.

Paulus ipasala ele posanga ila pagid Korin

13 Gimi manta agabit kemi. Ama-
did matua ngan lemi kadonga lolo
matua aea. Amataud mao be lolomi
dung ga ienono.
14 Saoa danga gimi akakado,
manta akado toman ngan lemi
kadonga kimnga aea.
15 *Oaeoaeg, gimi aoatai, ngan
tibur Akaia, Stepanas toman ngan
ele luma lolo timuga ga lolod matua
ngan Kristus. Gid mambe annga
pau imatua dadangai. Be tilongean
gid mulian ngan lualuanga Deo ele
panua tututui. Nabeta matua gimi,
16 manta alongolongo panua toa
bedane linged. Be akado bedane
pade ngan panua toa ngada ne tilup
toman ngan gid ngan kadonga nau-
rata.
17 Ngan ado toaiua Stepanas ga
Portunatus ga Akaikus tinam tiuot
pagau, eine tinig igelgel kapei,
ngansa gid tikia gau ngan ado toaiua
gimi busa arangrang ngan amamado
toman ngan gau mao.
18 Ngansa gid tipamatua lolog ga
gimi lolomi pade. Tota manta
apakuru ngan gid panua toa bedane.
19 *Gid iaoa kelede ton Kristus
ngan tibur kapei Esia led ado kemi
ila pagimi. Be Akuila ga Prisila
toman ngan iaoa kelede ton Kristus
toa tiluplup led lumaeai, gid pade led
ado kemi tau ila pagimi ngan Maron
ieda.
20 Oaeoaeda toa ngada ne led ado
kemi ila pagimi. Somisomi oangga
agera ngan gimi, manta abusum
ngan papami ngan kadonga tutui
togita panua ton Deo.
21 Gau Paulus, ngan bageg nabode
leg ado kemi ila pagimi.†

Gau Paulus, ngan bageg nabode leg ado kemi ila pagimi.

* **16:8:** Gid Iuda tikado eaneannga Pentekos aea ngan matad nanan Deo ikado kemi gid, ta titenai led annga imatua papau edengada ga ila pan. Eine iuot ngan taiko Me mao Jun. * **16:9:** PA 19.8-10, 2Ko 2.12 * **16:10:** 1Ko 4.17 * **16:11:** 1Ti 4.12 * **16:12:** 1Ko 3.6 * **16:15:** 1Ko 1.16 * **16:19:** PA 18.2,18,26 † **16:21:** Ikamado ga Paulus patautene ikeo ga ibode posanga ngan ibage? Eine ngansa Sostenes inasnasi Paulus iaoa ta ibode laulau toa ne (gera posanga ngan 1Ko 1.1), be Paulus ibode ele ado kemi kekelen ila pagid ngan ibage.

22 *Oangga sai ilolo ikim Maron
mao, goibe iduaea. Maron, eao nam.
23 Kemi ngan Maron Iesus ele
kadonga lolo marum aea idio pag-
imi.
24 Gau leg kimnga idio pagimi toa
ngada na ngan Iesus Kristus ieda.
Eine tautaunga.‡

* **16:22:** Gal 1.8-9, PM 22.20 ‡ **16:24:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tibode posanga idil toa ne *Eine tautaunga nene mao.*

Paulus ele laulau parua aea ila pagid Korin

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton
Iesus Kristus. Ngan Deo ele kim-
nga, idol gau ngan kadonga naurata
toa ne. Gairua oaeda Timoti abode
laulau toa ne ga ila pagimi iaoa
kelede ton Deo ngan tuanga Korin.
Gai abode ga ila pagimi ga pagid
panua tututui toa ngada oa ngan
tibur kapei Akaia.
2 Kemi ngan Deo Tamada ga Maron
Iesus Kristus, gisirua led kadonga
lolo marum aea ga lolo tarui aea idio
pagimi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Deo ngansa ibada ei mulian ngan matenga

3 *Tasoa Deo ieda! Ei ada Maron
Iesus Kristus Itama, be ei Deo
Tamada toa iuduan gita ga ipamus
loloda somisomi.
4 Ei ipamus lolomai ngan amai
kadonga kulupulupu toa ngada oa.
Ta ipamatua gai ta arangrang ngan
apamus sapadua lolod toa tinaman
kadonga kulupulupu pade. Gai apa-
mus gid lolod lalaede mambe Deo
ipamus gai lolomai.
5 *Ngansa ieieinga imata ede ga
ede toa Kristus ibada, eine gai pade
abada. Ta lalaede toa bedaoa, Kris-
tus ilua gai ta Deo ipamus lolomai
kapei tau.
6 Ta oangga gai abisi kadonga
kulupulupu, eine gai abisi ngansa
aoangga apamus lolomi ta iran-
grang ngan Deo ibada gimi mu-
lian. Be oangga Deo ipamus lolomai,
eine ikado ngansa iuangga gai apa-
mus gimi lolomi pade, ta irangrang
ngan gimi amadid matua ngan ami
ieieinga toa gai pade anaman.
7 Be gai aoatai kemi mambe gimi
ga amadid matua. Toa bedaoa ta
oangga gimi abada ieieinga toman
ngan gai, gai aoatai mambe Deo ga
ipamus gimi lolomi toman ngan gai
pade.
8 *Oaeoaeg, gai akim gimi aoatai
kemi ngan gid kadonga kulupulupu
iuotot ngan gai ngan tibur kapei Esia.
Gai anaman kadonga kulupulupu
toa ne oanaoana tau, ta iuangga iasal
uramai. Aoangga amate ngan, ta
lolomai ede ga ede tau.
9 Tautaunga lolomai ede ga ede
lalaede mambe panua tilongo ma-
didnga patutuinga posanga aea ikeo
ga gid manta timate. Be kadonga
toa ne iuot ta ilua gai ta aoatai kemi
mambe gai arangrang ngan aeadi gai
mulian mao, be aeadi Deo toa ipei
mulian gid matemate.
10 *Tautaunga amai kadonga toa
ne paeamao tau, ta aoangga amate
ngan, be Deo ibada gai mulian. Be ei
ga ibada gai mulian muriai pade. Ta
gai aoatai kemi mambe somisomi ei
ga ibada gai mulian ta asangasanga
ei.
11 Gai aoatai kemi bedaoa pade
ngansa gimi alualua gai ngan lemi
raring. Toa bedaoa ta panua busa ga
tiposa kemi ga ila pan Deo, ngansa
ngan ele kadonga lolo marum aea, ei
ilongo led raring ta ibada gai mulian.

Paulus ipul ilolo ngan langa Korin, be ipakaka gid mao

12 Tinimai igelgel ngan lemai
kadonga rabu ngan gimi, ta loloma-
iai anaman mambe lemai kadonga
itutui tau lalaede mambe Deo ikim.
Gai lolomai aea danga eta mao ga
mao tau. Be lemai kadonga toa ne
iuot ngan lemai oatainga tanoeai aea
mao, be iuot ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea. Gai anasi kadonga
toa ne rabu ngan panua toa ngada
ne tanoeai, be anasi kapei tau rabu
ngan gimi.
13 Ngansa gai abode gid posanga
toa malamalan ngan gimi aoato ga
abada oatainga ngan. Be abode
posanga eta pade pagimi mao. Ta
ngan gid ado ta ilalala ga inam,

* **1:3:** Ro 15.5 * **1:5:** Sng 34.19 * **1:8:** PA 19.23, 1Ko 15.32 * **1:10:** 2Ti 4.18

nakim gimi aoatai kemi tau ngan gid posanga toa ne.

14 *Ngansa labone gimi aoatai kautede. Nakim gimi aoatai mambe muriai oangga ada Maron Iesus ipamadid gid panua ngan posanga, gimi arangrang ngan apakuru ngan gai lalaede mambe gai apakuru ngan gimi.

15 Gau naeadi mambe gimi ga apakuru ngan gai toa bedaoa, ta mugaeai narau posanga ngan langa pagimi. Toa bedaoa ta Deo ga ikado kemi ngan gimi parua.

16 *Ede oangga gai ala pagimi ngan lemai lalalanga Masedonia, ga ede pade ngan lemai luainga mulian Masedonia ga anam pagimi. Be gai aeadi mambe gimi ga alua gai ngan lemai lalalanga Iudea pade. Be tal mon gai ala pagimi mao.

17 Kado gimi aoangga narau posanga toa ne sapaean ta nakado mambe gid panua tanoeai ad tirau posanga. Eine mao. Gid panua tanoeai ad tipalele led posanga alele ta tikeo ga, "Be. Gai ga ala," ga kus ta tikeo ga, "Mao. Gai ga ala mao." Be gai akado posanga eta bedaoa pagimi mao.

18 Be Deo imata tutui ngan ele posanga toa ngada oa. Ta lalaede toa bedaoa, gai apalele lemai posanga pagimi mao pade. Gai akeo pagimi bedane mao, "Be. Gai ga ala," ga kus ta akeo ga, "Mao. Gai ga ala mao." Gai akado posanga eta pagimi bedaoa mao.

19 *Ngansa Deo Inat Iesus Kristus toa gai tol Sailas ga Timoti apaola aea posanga pagimi, eine ipalele ele posanga pagimi alele mao pade. Ei ikeo bedane pagimi mao, "Be. Gau ga nakado," ga kus ta ikeo ga, "Mao. Gau ga nakado mao." Be somisomi ikado posanga kelede mon ga bedane, "Be. Gau ga nakado."

20 *Ngansa Deo ele posanga tautaunga toa ngada oa, Iesus Kristus iparangrang ta ikeo ga, "Be. Gau ga nakado." Tota ngan ei, gita tasoa Deo ieda ta takeo ga, "Amen," ngan ele posanga tautaunga toa ngada ne.

21 Be Deo ei eaba toa ikado ga gitaingada tamadid matua ngan Kristus. Ei itok Itautau Tutui ga idae ngan gita ngan sionga gita.

22 *Ngan kadonga toa bedane, idol ele ul ngan gita, ta Itautau Tutui imamado lolodai. Itautau Tutui toa ne ei mambe mudannga toa Deo ibada pagita, ta iman kilala ngan gid danga kemikemi toa ngada oa Deo ga ikado ngan gita muriai.

Paulus ila Korin manmanae mao

23 Deo iuatai ngan lolog ta irangrang ngan ipamatua leg posanga pagimi ga bedane: Leg ipu ngan nala manmanae pagimi Korin mao, eine ngansa tinig ngan nakado ga lolomi isat mao.

24 *Kado gimi aoangga gai adada gimi ngan lemi kadonga lolo matua aea. Eine mao. Gai aboko toman ngan gimi ngan kadonga gimi ga tinimi igelgel, ngansa gimi amadid matua ngan lemi kadonga lolo matua aea na.

2

1 *Be narau posanga ngan langa pagimi patautene mao, ngansa tinig ngan nakado ga lolomi isat pade mambe mugaeai mao.

2 Oangga leg langa pagimi ikado ga lolomi isat, eine gau pade ga lolog isat. Be sapadua ga tirangrang ngan tikado ga lolog itarui mulian? Gimi kekelegimi toa mugaeai nakado ga lolomi isat.

3 Be gau nabode laulau toa ede pade oa pagimi, ngansa naeadi mambe oangga nala pagimi, eine ga akado ga lolog isat. Ngansa gimi manta akado ga tinig igelgel, be mao. Kadonga edengada toa iuotot pagimi ikado ga lolog isat. Ta tinig ngan langa pagimi toman ngan lolog isat toa bedaoa mao. Be naoatai pade

* **1:14:** 2Ko 5.12, Plp 2.16 * **1:16:** 1Ko 16.5-6 * **1:19:** PA 18.5 * **1:20:** PM 3.14 * **1:22:** 2Ko 5.5, Ep 1.13-14 * **1:24:** 1Pe 5.3 * **2:1:** 1Ko 4.21

mambe oangga tinig igelgel ngan
saoa danga, eine gimi toa ngada na
pade ga tinimi igelgel.
4 *Tautaunga ngan ado toaiua na-
bode laulau ila pagimi, lolog isat
paeamao tau ga matag sul isulug
ngan gimi. Nabode bedaoa ngan
kadonga gimi ga lolomi isat mao, be
nakim gimi aoatai mambe lolog ikim
gimi kapei tau.

Gid Korin manta tisamum kadonga sat ton eaba toa ikado kadonga sat

5 Be eaba toa ikado kadonga paea-
mao, eine ikado gau ga lolog isat
tau mao, be ikado gimi toa ngada
na ga lolomi isat, be kapei tau
mao. Nakeo ga kapei tau mao,
ngansa tinig ngan nakado posanga
oanaoana ngan danga toa ne mao.
6 Be panasnga toa gimi busa adol
ga idae ngan eaba toa na, eine
ikaranga.
7 Tota labone, kemi ngan gimi
apalele lemi kadonga ngan eaba toa
na, ta asamum ele kadonga sat ga
apamatua ilolo. Ngan kado ta ilolo
isat idae ga ila kapei tau.
8 Tota naposa matua pagimi,
manta apasolan ei mambe lolomi
ikim ei maitne.
9 Be nabode laulau toa ede pade
oa pagimi ngansa nakim naoatai,
gimi ga alongo lingeg ngan danga toa
ngada ne, mao madongan.
10 Oangga gimi asamum kadonga
sat ton eaba sai, eine gau pade nasa-
mum ele kadonga sat. Be saoa
kadonga sat gau nasamum, eine
nasamum Kristus imatai, ngansa
naoangga nalua gimi.
11 *Nakado bedane ngansa tinig
ngan Satan ipakaka gita ta iasal gita
mao. Ngansa gita taoatai ngan Satan
ele kadonga na.

Paulus ikim igera Taitus

12 *Be ngan ado toaiua nala ngan
tuanga Troas ngan paolanga ato
kemi ton Kristus, gau nagera mambe
Maron isaoa edap ngan kadonga leg
naurata toa eoa.
13 *Be lolog kemi eta mao, ngansa
nagera oaeg Taitus toa eoa mao. Tota
naposa kemi pagid ga tidio, be nala
ngan tibur kapei Masedonia ngan
ilonga ei.

Deo ele posanga eine mambe nabene iuad ipakaranga tibur toa ngada ne

14 Be gai aposa kemi ga ila pan
Deo ngansa ei mambe madidnga
kapei iasal Satan ngan paraunga. Ta
ei ibada gai ga alup toman ngan
Kristus, ta adadal toman ngan ei
ta adudunga tuangai mambe panua
tiasal paraunga. Ngan kadonga
toa ne, gai apaoasasa aea posanga
mambe oadoad kemi ede ipakaranga
tibur toa ngada ne.
15 Ngansa Kristus iuot mambe
nabene ngan soanga Deo ieda. Be
gai aot mambe nabene toa ne iuad
ila pagid panua iaoa rua. Panua iaoa
ede, Deo iuangga ibada gid mulian,
be panua iaoa ede pade tiuangga
tiduaea ngan dinga imperno.
16 *Ngan gid panua toa tiuangga
tiduaea ngan dinga imperno, oadoad
toa ne iman kilala ngan led matenga.
Be ngan gid panua toa Deo ibada gid
mulian, oadoad toa ne iman kilala
ngan led madonga kemi. Be naurata
toa ne kapei tau. Sai irangrang ngan
aea kadonga?
17 Ngansa gai apaola Deo ele
posanga mambe panua padengada
mao. Gid tiuangga naurata tikado
ngan Deo ele posanga iman led pat
aea. Be gai akado lemai posanga Deo
imatai ngan Kristus iura, ngansa Deo
isula gai, be lolomai aea danga eta
mao.

3

Gid panua ato ad tipapaola posanga pau toa Deo irau ngan badanga mulian ele panua

* **2:4:** PA 20.31 * **2:11:** Lu 22.31 * **2:12:** PA 14.27, 1Ko 16.9 * **2:13:** PA 20.1 * **2:16:** Lu 2.34, 2Ko 3.5-6 * **3:1:** PA 18.27, 2Ko 5.12

1 *Kado gimi aoangga gai apakuru
ngan gai mulian pade? Eine mao.
Be kado gimi aoangga gai akim
gid panua tibode laulau ila pagimi
ngan pasolannga mambe gai panua
kemikemi naurata amai. Eine mao.
Gai akim gimi abode laulau eta be-
daoa ngan gai mao pade.
2 *Ngansa gimi kekelegimi aot
mambe laulau ipasolan mambe
gai panua kemikemi naurata amai,
ngansa lolomi matua ngan Kristus
ngan gai lemai naurata. Ta laulau
toa ne aea posanga ienono lolomaiai.
Ta gid panua toa ngada ne tiran-
grang ngan tiuato laulau toa ne ga
tibada oatainga ngan.
3 *Gimi aot masaeai mambe laulau
ede Kristus ibode. Be gai aot mambe
panua ato amai ngan talnga laulau
toa ne ga ila ngan tuanga ga tuanga.
Be Kristus ibode laulau toa ne ngan
pulo mao. Eine ibode ngan Itautau
Tutui ton Deo toa imamado somi-
somi ne. Be ibode ga idae ngan pat
mambe apu mao. Eine ibode ga idae
ngan panua lolod.
4 Gai arangrang ngan akado
posanga matua ngan gimi bedane
toa Deo imatai ngansa Kristus
ipamatua gai.
5 Kado gimi aoangga gai uramai
ngan kadonga naurata toa ne. Eine
mao. Gai arangrang ngan apakuru
ngan lemai naurata toa ne mao,
mambe gai akakado ngan uramai.
Eine mao. Be gai uramai inam pan
Deo, ta akado naurata toa ne.
6 *Ei kekelen ikado ga gai aot ele
panua naurata aea, ngan paolanga
ele posanga pau toa irau ngan
badanga mulian ele panua. Posanga
toa irau ne eine mambe apu mao.
Apu toa tibode oa, gid panua titoba
nasinga ga mao, ta irangrang ngan
tibada madonga kemi mao. Eine ga
timate ga tiduaea. Be posanga pau
toa ne inam pan Itautau Tutui. Itau-
tau Tutui kekelen ibada madonga
kemi pagita.
7 *Matami nanan. Oangga panua
tinasi Deo ele apu mao, eine ga
timate ga tiduaea. Apu toa oa
Deo ibode ga idae ngan pat, be
inam toman ngan ele taranga kapei.
Taranga toa oa mil ga mil ngan
Moses imata ta igal gid Israel matad,
ta tirangrang ngan matad inono ei
mao. Be taranga toa oa mil tede ga
oas ga ila.
8 Be Itautau Tutui ele naurata
eine mambe apu mao. Tautaunga
apu inam toman ngan taranga, be
taranga toa iuot ngan Itautau Tutui
ele naurata, eine iasal tau apu ele
taranga.
9 *Apu inam toman ngan taranga,
be ipamadid gid panua ngan
posanga ta ikeo ga gid manta
tiduaea. Be Itautau Tutui ele naurata
ikado ga gita taot tutui Deo imatai,
ta taranga toa ne iasal tau apu ele
taranga.
10 Ngansa taranga iuot ngan Itau-
tau Tutui ele naurata eine kapei ga
kapei tau. Ta imata mambe apu ele
taranga eine danga eta mao.
11 Taranga toa iuot ngan apu,
ienono somisomi mao. Eine oas ga
ila. Be taranga toa iuot ngan Itautau
Tutui ele naurata iasal tau taranga
iuot ngan apu, be ienono somisomi
ga ilalala ga ila.
12 Gai aoatai kemi mambe taranga
toa iuot ngan Itautau Tutui ele nau-
rata eine ga ienono somisomi. Tota
gai amataud mao, be akado posanga
matua bedane.
13 *Gai akado mambe Moses
mao. Moses irobi imata ngan malo
kakauede, ngan kado ta gid Israel
tigera taranga toa oa oas ga ila.
14 Be gid Israel laborad irangrang
ngan ibada Deo ele posanga ipu
mao. Ta somisomi oangga tiu-
atoato Deo ele laulau mugamuga
aea posanga, irangrang ngan tibada
oatainga ngan mao. Eine mambe
malo kakauede ienono maitne ta
ipakala gid, ta tiuatai ngan posanga

* **3:2:** 1Ko 9.2 * **3:3:** IM 24.12, Jer 31.33, Ese 36.26-27 * **3:6:** Jer 31.31, Ins 6.63, 1Ko 11.25 * **3:7:** IM 34.29-35 * **3:9:** Lo 27.26, Ro 1.17 * **3:13:** IM 34.33

ipu mao. Eaba eta itil malo toa ne
mao. Ngan Kristus kekelen Deo itil
malo toa ne.
15 Be somisomi oangga tiuato
Moses ele apu aea posanga, malo
kakauede toa ne ipakala laborad ga
irangrang ngan labone, ta tirangrang
ngan tibada oatainga mao.
16 *Be oangga eaba sai ipul ilolo
ga ila pan Maron, Maron itil malo
kakauede ta eaba toa oa irangrang
ngan ibada kemi ele posanga ipu.
17 *Maron toa ikakado bedane,
eine Itautau Tutui. Ta oangga Maron
Itautau Tutui imamado pan eaba eta,
eine danga eta ipakala eaba toa oa
mao. Ele madonga iuot kemi.
18 Be gita toa ngada ne, danga
eta ipakala matada mao. Tota
Maron ele taranga kapei itara gita
ta taot mambe danga tatlo anunuda
ngan, ta tagal taranga toa oa ga ila
pagid panua padengada. Somisomi
taranga toa ne itaratara gita ta ipul
gita kautede kautede ta taot mambe
Maron ianun. Maron eine Itautau
Tutui toa ikado bedaoa.

4

Gid panua ato ad mambe ulo pesa

1 Deo ilolo isat ngan gai panua
ato amai ta ibada naurata toa ne
pagai. Tota irangrang ngan lolomai
itolatola ngan naurata toa ne mao.
2 *Be gai apul murimai ngan gid
kadonga papaeamao toa gid panua
tikado mumulnga. Kadonga toa
bedaoa ikado ga maeamaea gita.
Be gai alalala alele ngan kadonga
posanga pakakanga mao. Be gai
apalaurerean Deo ele posanga mao
pade. Gai apaola posanga tautaunga
ga iuot masaeai ta irangrang ngan
panua toa ngada ne matad inasi
lemai kadonga. Ta lolodeai tiran-
grang ngan tiuatai mambe gai akado
naurata tutui Deo imatai.
3 Be oangga panua edengada labo-
rad ibada ato kemi toa gai apapaola
ne mao, eine ngansa gid panua toa
ne ga timate ga tiduaea.
4 *Satan ei mambe deo pakakanga
toa imadid ga imugamuga ngan tano
toa ne. Ei ipasusu gid panua matad
ta irangrang ngan lolod matua ngan
ato kemi mao. Be ato kemi toa ne
eine mambe taranga ipasolan Kris-
tus ieda kapei. Kristus ei mambe Deo
ianun tautaunga, be gid panua toa oa
tirangrang ngan tigera mao.
5 Be gai apaola posanga ngan gai
mulian mao. Gai apaola posanga
ngan Iesus Kristus, mambe ei
kekelen Maron, be gai aman ele
paeaeanga ngan luanga gimi.
6 *Mugaeai tau Deo ikeo ga be-
dane, “Manta taranga iuot ngan
tibur dodom.” Ta Deo toa kelede
ne ele taranga itara lolomaiai, ta
agera danga toa ngada ne ienono
merengai. Ta gai agera Iesus Kristus
imata ta aoatai kemi mambe Deo ele
taranga kapei ienono ngan ei.
7 *Be gai panua ato amai aot
mambe ulo pesa toa irangrang ngan
ienono mole mao. Be ato kemi eine
mambe bula misi aea olnga kapei
tau ienono ngan gid ulo pesa toa ne.
Deo ikado bedane ngansa iuangga
ipasolan mambe ato kemi toa iura
kapei tau, eine danga togai mao, be
ton Deo.
8 *Ngan tibur toa ngada ne gai
anaman kadonga kulupulupu, be gid
kadonga kulupulupu toa ne iasal gai
mao. Ado edengada gai lolomai ede
ga ede ta aoatai ngan saoa danga
aoangga akado mao, be lolomai ede
ga ede tau mao.
9 Gid panua tipaieiei gai, be Deo
itnan gai ga adio kekelegai mao.
Titapa gai ga asulug, be tipaeabu
ngan gai mao.
10 *Ieieinga toa Iesus imate ngan
ne, gai pade abisi ta alalala alele
toman ngan. Gai akado toa bedane
ngansa aoangga apasolan mambe
Deo iura kapei toa ipei Iesus mulian

* **3:16:** IM 34.34 * **3:17:** Ins 8.36, Ro 8.2 * **4:2:** 2Ko 2.17, 1Te 2.5 * **4:4:** Ep 2.2, Kol 1.15, Ibr 1.3
* **4:6:** OM 1.3, Ais 9.2, 2Ko 3.18 * **4:7:** 2Ko 5.1 * **4:8:** 2Ko 1.8, 7.5 * **4:10:** 1Ko 15.31

ngan, eine ipamatua tinimai pade.
11 *Gai labone amamado ngan
kadonga Iesus ele naurata, be ngan
ipu toaine, gid panua tiuangga tirau
gai ga amate. Gai tinimai iman
matenga aea, be Iesus ilualua gai ta
asapir ngan matenga. Ta kadonga
toa ne ipasolan mambe ei idae mu-
lian tautaunga.
12 Tautaunga kadonga kulupulupu
iuangga ipamate gai panua ato amai
somisomi, be kadonga toa ne ilu-
alua gimi ta arangrang ngan abada
madonga kemi somisomi.
13 *Be lemai kadonga lolo matua
aea itap eta mao. Gai akado posanga
lalaede mambe ienono ngan Deo
ele laulau ga bedane, "Lolog matua
ngan Deo, ta nakado posanga toa
bedaoa." Ta gai lolomai matua ngan
ei ta akado posanga toa bedaoa pade.
14 *Ngansa gai aoatai mambe
Deo toa ipei mulian Iesus ngan ele
matenga, eine ga ipei mulian gai
pade toman ngan ei. Ta ibada gai ga
alup toman ngan gimi, ta gitaingada
tamado toman ngan ei.
15 Danga toa ngada ne iuotot ngan
gai eine ga ilualua gimi. Toa bedaoa
ta Deo ele kadonga lolo marum aea
ga iuasasa ga ila pagid panua busa
pade. Ta gid panua toa ngada oa ga
tiposa kemi pan Deo ga tisoa ieda.

Muriai leda madonga kemi tau ga iuot buburiai

16 *Tota gai atolatola ngan naurata
toa ne mao. Tautaunga patimai toa
asoasoa ne iura ilalala ga isulug, be
ado ga ado lolomai ga tautaudimai
ibada pamatuanga ga iuot pau pade.
17 *Ngansa kadonga kulupulupu
ga ieieinga toa iuotot ngan gai
labone, gai agera mambe danga
kapei tau mao. Eine ga ienono mole
mao. Be gid kadonga kulupulupu
toa ne, labone ilualua gai ta abada
madonga kemi ga kemi tau somisomi
ga ilalala ga ila. Ta gai aoatai mambe
madonga muriai aea ga iasal tau gid
kadonga kulupulupu labone aea.
18 *Tota gid danga tanoeai aea toa
tageragera ngan matada, gai lolo-
mai ila ngan mao. Be lolomai
ila ngan gid danga buburiai aea
toa tarangrang ngan tagera ngan
matada mao. Ngansa gid danga
tanoeai aea ienono mole mao. Be
gid danga buburiai aea ienono somi-
somi ga ilalala ga ila.

5

1 *Gita taoatai, patida toa tasoasoa
ne, eine mambe palata ienono mole
mao. Oangga palata toa ne grum ga
isulug, taoatai mambe Deo ga ipagun
luma ede pade ngan gita buburiai.
Luma toa ne, eaba eta ikado ngan
ibage mao. Deo kekelen ikado ta
ienono somisomi ga ilalala ga ila.
2 *Be labone gita tatangtang ga
tasolil ngansa loloda ikim tau ngan
badanga tinida pau mambe luma
pau buburiai aea ipono gita.
3 Ngansa oangga tadol pononga toa
oa, eine tabangabanga mao.
4 Be labone tamamado ngan
palata tanoeai aea toa ne ta tatang-
tang ga tasolil ngan ada kadonga
kulupulupu. Ngansa tinida ngan
tabangabanga mao. Be loloda ikim
tau ngan pononga buburiai aea
irobi gita. Toa bedaoa ta patida toa
matenga aea ne ga ibada madonga
kemi somisomi.
5 Deo kekelen ikado gita ga taot
ngansa iuangga ibada madonga pau
toa ne pagita. Ta ibada Itautau Tu-
tui ga inam pagita mambe mudan-
nga ede iman kilala ngan gid danga
kemikemi padengada toa iuangga
ibada pagita.
6 *Tota lolomai dung somisomi ga
ienono. Be matamai nanan, oangga
amamado maitne ngan patimai toa
ne, eine amado toman ngan Deo toa
ele tuangai oa mao.

* **4:11:** Ro 8.36 * **4:13:** Sng 116.10 * **4:14:** 1Ko 6.14 * **4:16:** Ep 3.16 * **4:17:** Ro 8.17-18
* **4:18:** Kol 1.16 * **5:1:** 2Ko 4.7 * **5:2:** Ro 8.23 * **5:6:** Ibr 11.13-16

7 Be saoa danga akakado labone,
eine anasi lemai kadonga lolo matua
aea ta akado. Be anasi gid danga toa
ageragera ngan matamai ne mao.
8 *Tota lolomai dung ga ienono ta
tinimai igelgel ngan tnannga patimai
toa ne. Toa bedaoa ta gai arangrang
ngan amamado toman ngan Maron
somisomi ga ilalala ga ila.
9 *Tota amarum tau ngan kadonga
Deo ga itin igelgel. Akakado be-
daoa somisomi, oangga amamado
tanoeai maitne, mao oangga ala
amado toman ngan ei buburiai.
10 *Ngansa muriai oangga Kris-
tus idio imado ngan ele mul patu-
tuinga posanga aea, gita toa ngada
ne manta tamadid ngan posanga
imatai. Ta ei ga ikoli pagita kelede
kelede ngan saoa kadonga takado
ngan leda madonga tanoeai. Goibe
leda kadonga kemi, mao paeamao, ei
ga ikoli pagita.

Talua gid panua ta lolod kelede toman ngan Deo

11 Kadonga ngan tamataud Deo ga
talolon ngan ei, gai aoatai kemi ngan.
Tota gai aoangga adada gid panua
ngan posanga ta lolod matua ngan
Deo. Lemai kadonga toa ngada ne
ienono masaeai Deo imatai ga gimi
matamiai pade. Ta gai aeadi mambe
gimi ga anaman lolomiai mambe gai
panua kemikemi naurata amai.
12 Be kado gimi aoangga gai
apakuru ngan gai mulian pade.
Eine mao. Be gai aoangga gimi
matami nanan posanga kemi ngan
gai ta tinimi igelgel ngan gai. Tota
oangga alongo gid panua tiselele
gai, eine gimi ga akoli posanga
kemi ga ila pagid mambe gai panua
kemikemi naurata amai. Ngansa
panua edengada tipakuru ngan gid
panua ngan edap itutui mao. Matad
inasi saoa danga tigera ngan matad,
be matad inasi panua lolod mao.
13 Be oangga panua matad inasi
gai ta tikeo ga gai amangamanga,
eine matamai ila ngan mao. Ngansa
gai akakado Deo ele naurata. Be
oangga panua matad inasi gai ta
tigera mambe gai anasnasi oatainga
kemi, eine gai akakado toa bedane
ngan luanga gimi.
14 Gai akakado toa bedaoa ngansa
Kristus ele kadonga kimnga aea
idada gai. Ta gai aoatai kemi mambe
Kristus imate ngan luanga gita toa
ngada ne. Ta ngan kadonga toa
ne, eine mambe gita toa ngada ne
tamate ta tarangrang ngan tanasi
kadonga papaeamao pade mao.
15 *Ei imate ngan luanga panua toa
ngada ne. Ei ikado bedane ngansa
iuangga gita panua toa labone tama-
mado, irangrang ngan tamamado
ngan kadonga gita ga tinida igelgel
mao, be tamamado ngan kadonga ei
ga itin igelgel. Ngansa ei imate ngan
luanga gita, ga kus ta idae mulian
pade.
16 Tota labone ga ila, irangrang
ngan gai matamai inasi gid panua
ngan edap mugamuga mambe gid
panua tanoeai ad tikakado ne
mao. Tautaunga mugaeai matamai
inasi Kristus toa bedaoa, be labone
akakado toa bedaoa pade mao.
17 *Tota oangga sai ilup toman
ngan Kristus, ei iuot eaba pau na.
Kadonga mugamuga iduaea ga ila
na. Ega, kadonga papau tota iuot ga
imulmuli!
18 *Deo kekelen ikado ga danga
toa ngada ne iuot tautaunga ngan
gita. Tautaunga, mugaeai taman aea
miri itamatama. Be ngan Kristus ele
naurata, Deo ikado ga loloda itarui
toman ngan ei. Ta ei ibada naurata
pagai ngan luanga gid panua ta lolod
itarui toman ngan ei pade.
19 *Naurata toa ne ipu ga bedane:
Ngan Kristus ele naurata, Deo isaoa
edap ta irangrang ngan gid panua
lolod itarui mulian toman ngan ei.
Ei imata nanan led idil papaeamao
pade mao. Be ibada naurata pagai

* **5:8:** Plp 1.23 * **5:9:** Kol 1.10, 1Te 4.1 * **5:10:** Sav 12.14 * **5:15:** Ro 14.7-8 * **5:17:** Ro 8.1, Gal 6.15 * **5:18:** Ro 5.10 * **5:19:** Ro 3.23-25

ngan palongonga gid panua ta tinasi
edap toa ne ta lolod itarui toman
ngan ei.
20 Tota gai aman Kristus ibebe ta
apaola ele posanga. Eine mambe
Deo idada gid panua ngan gai lemai
posanga. Ta akeo pagid bedane,
"Ngan Kristus ieda, gai abeta matua
gimi bedane: Manta lolomi itarui
toman ngan Deo!"
21 *Kristus ikado kadonga sat eta
mao, be Deo ipaluplup leda kadonga
sasat toa ngada oa ga idae ngan ei,
ta ipanas ei lalaede mambe ei eaba
kadonga sat aea. Toa bedaoa ta gita
taot panua tututui Deo imatai ngan
Kristus ele naurata.

6

Gid panua ato ad tibisi kadonga kulupulupu ngan led naurata

1 Gai abokoboko toman ngan Deo
ta abeta matua gimi bedane: Deo ele
kadonga lolo marum aea toa gimi
abada, irangrang ngan alongean ga
itap sapaean mao.
2 *Ngansa Deo ikeo,

"Gau nasio ado imata ngan badanga
go mulian, ta naoangga
nakado kemi ngan eao.
Be tutui ngan ado imata toa
ne, nalongo lem tandanga ta
nalua go."

Ega, labone eine Deo ele ado imata
ngan badanga gimi mulian. Pataut-
ene iuangga ikado kemi ngan gimi.
3 Ngan kadonga naurata toa ne,
lemai idil eta paeamao mao. Ngan
kado ta apakala gid panua ta tiran-
grang ngan lolod matua ngan Deo
mao. Tota anasi kadonga tutui
ta irangrang ngan eaba eta iselele
lemai naurata mao.
4 Somisomi gai aoangga apasolan
panua toa ngada ne mambe gai Deo
ele paeaeanga kemikemi ta anasnasi
kadonga ga gid ne: Amadid matua
ngan saoa kadonga iuot ngan gai,
ga amai kadonga kulupulupu, ga
kadonga oanaoana, ga gid kadonga
ikakado ga lolomai ede ga ede,
5 *ga panua titapa gai, ga tidol gai
ngan luma panasnga aea, ga panua
tilup ngan amai raunga, ga lemai
naurata kulupulupu, ga arangrang
ngan aeno kemi mao, ga pitoreagai,
6 *ga lolomai aea danga eta mao, ga
lemai oatainga kemikemi, ga lolomai
bake manmanae mao, ga lolomai
marum ngan panua padengada, ga
Itautau Tutui ipamatua gai, ga anasi
kadonga kimnga aea be apakaka
ngan mao,
7 ga lemai posanga tautaunga,
ga akado lemai naurata ngan Deo
iura, ga lemai kadonga tututui eine
mambe danga sisid paraunga aea
toa akikisi ngan bagemai oatai ga
bagemai angas pade.
8 Panua edengada tipakuru ngan
gai, be panua padengada tilolon
ngan gai mao. Panua edengada
tipaeabu ngan edamai, be panua
padengada tisoa edamai. Tikeo ga
gai panua pakakanga amai, be gai
akakado posanga tautaunga.
9 *Eine mambe eaba eta iuatai
ngan gai mao, be tautaunga panua
busa tiuatai ngan gai. Gai mambe
panua tiuangga timate, be mao.
Matamai bibita maitne. Gid tipanas
gai, be tirau gai ga amate mao.
10 Danga imata ede ga ede iuangga
ikado ga lolomai isat, be mao. Tini-
mai igelgel somisomi. Imata mambe
lemai danga sisid imata karanga
mao, be mao. Gai akakado ga panua
busa led madonga iuot kemi tau.
Imata mambe lemai danga sisid eta
mao, be mao. Deo ipan danga toa
ngada ne ga iman gai lemai.
11 Gimi panua Korin ami, ngan gai
lemai posanga toa ngada ne, aposa
masaeai pagimi. Gai lolomai ikim
gimi kapei tau.
12 Gai adangadangan lolomai pag-
imi mao. Be gimi adangadangan
lolomi pagai.

* **5:21:** Ibr 4.15 * **6:2:** Ais 49.8 * **6:5:** 2Ko 11.23-27 * **6:6:** 1Ti 4.12 * **6:9:** 2Ko 4.10

13 *Naposa pagimi mambe gimi
leg gergeu tautaunga, manta lolomi
inam pagai ta akoli kemi lemai
kadonga kimnga aea ngan gimi.

Sapadua lolod matua ngan Iesus mao, irangrang ngan talup ga taboko toman ngan gid mao

14 *Gid panua toa lolod matua
ngan Iesus mao, irangrang ngan
gimi alup ga aboko toman ngan gid
mao. Madongan? Gimi aoangga
kadonga tutui irangrang ngan ilup
toman ngan kadonga ngan tnannga
Deo ele apu na? Be gimi aoangga
taranga irangrang ngan ilup toman
ngan dodom na? Eine mao.
15 Be gimi aoangga Kristus iran-
grang ngan ilolo kelede toman ngan
Satan pade? Be aoangga gid panua
toa lolod matua ngan Iesus tiran-
grang ngan tilup kelede toman ngan
panua toa lolod matua ngan ei mao
na? Eine mao.
16 *Be irangrang ngan tapaluplup
Deo ele luma raring aea toman
ngan luma raring aea togid deo
pakakanga ad na? Eine mao, ngansa
gita taman Deo ele luma toa ele ul
ienono ngan. Ei Deo toa imamado
somisomi ne, be ikeo ga bedane,
"Gau ga namamado toman ngan gid
ga nalalala rabu ngan gid. Gau ga
naman ad Deo, be gid ga timan leg
panua."

17 *Tota Maron ikeo bedane, "Gimi
manta atnan gid panua toa
bedaoa ta ala aluai ngan gid
ga amamado rol.
Irangrang ngan alongean danga eta
paeamao ibul gimi mao.
Toa bedaoa ta gau ga nabada
gimi ga anam boloma pagau."
18 *"Gau ga naman Tamami,
be gimi ga aman leg gergeu
arangaranga ga taine.
Maron Deo Matua Soke Tau ikeo
toa bedane."

7

1 Leg panua kemikemi, gid
posanga tautaunga toa ne iman gita
leda, tota saoa kadonga tinida aea
ikado ga loloda aea muk, mao saoa
kadonga ikado ga tautaudida iuot
paeamao Deo imatai, manta tatnan
ga iduaea, mambe eaba isigiri ibage
aea muk ga iduaea. Toa bedaoa
ta talolon ngan Deo ta tapasolan
mambe ele ul tautaunga ienono
ngan gita.

Paulus itin igelgel ngansa gid Korin tipul lolod

2 Manta lolomi inam pagai. Gai
akado kadonga paeamao ngan eaba
eta mao. Be gai apaeabu ngan eaba
eta mao, ga apakaka eaba eta ngan
badanga ele danga sisid mao pade.
3 Nakado posanga toa ne ngan da-
banga gimi mao. Be mambe nakeo
ngan ga ila, lolomai ikim gimi kapei
tau. Goibe matada bibita, mao
tamate, danga eta irangrang ngan
ikado ga lolomai itnan gimi mao.
4 Gau nakado posanga matua be-
dane pagimi be namataud mao.
Tinig igelgel kapei ngan gimi ga lolog
itarui kemi ngan gimi. Tautaunga
gid kadonga kulupulupu iuotot ngan
gai, be leg tingelgel ienono kapei tau
ngan gimi maitne.
5 *Be ngan ado toaiua ala aot Mase-
donia, gai arangrang ngan aearagai
eta mao. Kadonga kulupulupu imata
ede ga ede iuotot ngan gai. Gid
panua gaot tiuangga tiparau pagai,
be mataudnga ipaparau lolomaiai
pade.
6 Be Deo, ei eaba toa ipatarui
sapadua toa lolod iketi. Ei isula Tai-
tus ga inam pagai, ta ngan kadonga
toa ne, ei ipatarui lolomai pade.
7 Be ei ipatarui lolomai ngan
kadonga toa ne kekelen mao, be lolo-
mai itarui pade ngansa Taitus ipa-
longo gai mambe gimi apatarui ei
ilolo pade. Ei ipalongo gai mambe
lolomi ikim tau ngan geranga gau,

* **6:13:** 1Ko 4.14 * **6:14:** Ep 5.11 * **6:16:** Wkp 26.12, Jer 32.38, Ese 37.27, 1Ko 3.16 * **6:17:** Ais 52.11, PM 18.4 * **6:18:** 2Sml 7.14, Jer 31.9 * **7:5:** 2Ko 2.13

ga lolomi isat ngan lemi kadonga paeamao, ga lolomi matua ngan gau pade. Nalongo toa bedaoa ta tinig igelgel kapei tau.

8 *Tautaunga, laulau ede pade toa nabode ga ila pagimi ikado ga lolomi isat, be gau lolog ila tau ngan kadonga toa ne mao. Lolog ila tede ngan, ngansa laulau toa oa ikado ga lolomi isat kautede, be lemi lolo isat ienono mole tau mao.
9 Be labone tinig igelgel. Tinig igelgel ngan nakado ga lolomi isat mao. Be tinig igelgel ngansa lemi lolo isat ikado ga gimi apul lolomi. Deo kekelen ipaot lemi lolo isat toa ne, ta irangrang ngan eaba eta ikeo ga gai apaeabu ngan lolomi mao.
10 *Oangga Deo ipaot lemi lolo isat, ei ikado ngansa iuangga gimi apul lolomi ta irangrang ngan ibada gimi mulian. Irangrang ngan tatolatola ngan lolo isat toa bedane mao. Be lolo isat togid panua tanoeai ad, eine ikakado gid ga irangrang ngan timate ga tiduaea.
11 Ega, agera lolo isat toa Deo ipaot lolomiai. Eine ipapot lemi kadonga kemikemi ga bedane: aparpar ngan nasinga kadonga Deo ikim, ga apatutui lemi kadonga ta edami iuot kemi pade, ga lolomi bake ngan kadonga sat, ga amataud Deo, ga auduan gai, ga lolomi matua ngan gai, ga apanas eaba toa oa ngan ele kadonga sat. Ngan lemi kadonga toa ngada ne, gimi apasolan mambe lemi idil eta paeamao mao.
12 Leg ipu ngan bodenga laulau toa ede pade oa pagimi eine ngan pasolannga eaba toa ikado kadonga sat mao, ga ngan luanga eaba toa aea kadonga paeamao oa mao pade. Be nabode ngansa nakim gimi agera mambe lemi kadonga kimnga aea ngan gai iuot masaeai Deo imatai.
13 Tota kadonga toa ngada ne ikado ga lolomai itarui.

Lemi kadonga toa ne ikado ga lolomai itarui, be lolomai itarui pade ngan Taitus ele tingelgel. Ngansa gimi toa ngada na akado ei ga ilolo kemi pade.
14 Ngansa mugaeai napakuru ngan gimi pan Taitus, be gimi akado ga maeamaea gau eta ngan pakurunga toa ne mao. Lemi kadonga toa ngada ne ipasolan mambe posanga toa gai akakado pan Taitus ngan gimi eine tautaunga, lalaede mambe lemai posanga toa ngada oa ila pagimi eine tautaunga.
15 Taitus imata nanan mambe gimi abada ei ga alolon ngan ei kapei, ga amataud ta alongo ilinge. Tota ei ilolo ikim gimi kapei tau.
16 Ta gau tinig igelgel ngansa ngan danga toa ngada ne, narangrang ngan naeadi gimi.

8

Gid iaoa kelede ton Kristus tipaluplup pat ngan luanga oaeoaed Iudea ad

1 *Be oaeoaeg, gau nakim gimi aoatai kemi ngan Deo ele kadonga lolo marum aea ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan tibur kapei Masedonia.
2 Kadonga kulupulupu tau iuot ngan gid ta itoba gid. Ga led danga sisid ngan ado toaiua imata karanga eta mao. Be Deo ikado ga tinid igelgel kapei tau ta matad nanan oaeoaed padengada ngan iaoa kelede ton Kristus ta tikado led mamaron kapei tau ila pagid.
3 Gau pade nagera mambe matad inasi led pat ga danga sisid ta tirau posanga ngan saoa danga tirangrang ngan titenai, be tinasi led kimnga mulian ta tigalbatan luanga toa oa ga ila kapei pade.
4 Tibeta matua gai ngan longeannga gid pade ta tidol baged ngan luanga gid panua tututui ton Deo ngan tibur Iudea.
5 Gai aeadi mambe gid ga tidol luanga kautede, be mao. Led luanga

* **7:8:** 2Ko 2.4 * **7:10:** Mt 27.3-5, Ibr 12.16-17 * **8:1:** Ro 15.26, 2Ko 9.1-2

iasal lemai eadinga toa ne. Ta mata-
mata tidol lolod ga ila pan Deo, ga
kus ta tidol lolod ga inam pagai pade,
lalaede mambe Deo ikim.
6 Be naurata ngan paluplupnga
luanga toa bedaoa, tota Taitus ipei
rabu ngan gimi toa matamata oa. Ta
gai abeta matua ei ngan iluai mulian
pagimi ta ipasala naurata toa ne.
7 *Lemi kadonga lolo matua aea
kemi, ga lemi posanga kemikemi,
ga lemi oatainga kemikemi, ga gimi
amamarum kemi tau ngan lualu-
anga, ga lolomi ikim gai kemi pade.
Ngan danga toa ngada ne, lemi
kadonga kemikemi mon. Be gai akim
gimi manta aot kemi pade ngan lemi
kadonga mamaron.
8 Gau nasusuran gimi ngan
nasinga posanga toa ne mao. Be
nakim matag inasi lemi kadonga
kimnga aea ga marumnga aea toman
ngan gid Masedonia pade ta naoatai,
lemi kadonga kimnga aea toa ne
tautaunga, mao madongan?
9 *Ngansa gimi aoatai ngan
kadonga lolo marum aea ton ada
Maron Iesus Kristus. Ei ele danga
sisid busa ga ele madonga kemi tau
buburiai. Be imata nanan gimi ta
iuot mambe eaba ele danga sisid
imata karanga mao. Ta ngan edap
toa ne, iuangga ikado ga gimi lemi
madonga kemi.
10 Ta nakim napalongo gimi ngan
edap toa gau nagera mambe kemi
ngan anasnasi. Ngansa rai ede
ila na, gimi aeasal tuanga paden-
gada ta amuga ngan paluplupnga
lemi luanga. Aeasal gid ngan edap
toaine kekelen mao, be aeasal gid
pade ngansa kimnga toa ne ienono
motean toa lolomiai na.
11 Tota labone eine kemi ngan
gimi aboko matua ngan pasalanga
kadonga toa ne, lalaede mambe
ienono matamata lolomiai. Ta
aparangrang saoa posanga gimi arau
mugaeai ngan luanga toa ienono
bagemiai.
12 *Ngansa oangga gita tama-
marum ngan kadonga leda ma-
maron ngan saoa danga ienono
bagedai, eine Deo ga itin igelgel. Be
saoa danga ienono bagedai mao, Deo
imata ila ngan danga toa oa ga iman
tenainga mao.
13 Be gau tinig ngan gimi abada
ieieinga ngan keminga panua paden-
gada led madonga mao. Nakim gimi
toa ngada ne lemi madonga lalaede.
14 Labone lemi danga sisid busa, ta
gimi arangrang ngan alua gid panua
toa led danga sisid imata karanga
mao. Ta muriai, oangga gimi lemi
danga sisid imata karanga mao, eine
gid ga tilua gimi pade. Toa bedaoa ta
gimingada lemi madonga lalaede.
15 *Eine mambe Deo ele laulau
ikeo ngan ga bedane, “Gid panua
toa tigou busa, eine gid ad ikaranga
ngan gid, be gid panua toa tigou busa
tau mao, gid ad pade ikaranga ngan
gid.”

Paulus isula Taitus masin ga tila Korin

16 Naposa kemi ga ila pan Deo
ngansa ei idol kadonga marumnga
aea toa Taitus iloleai, lalaede mambe
idol gai lolomaiai pade. Ta ei pade
ikim tau ngan luanga gimi.
17 Naposa kemi pan Deo ngansa
ngan ado toaiua gai abeta Taitus
ngan iluai mulian pagimi, ei itin igel-
gel ngan langa. Ngansa ei pade ele
kimnga tota bedaoa.
18 Be gai asula oaeda ede pade
ga ila toman ngan ei. Eaba toa
ne iualu kapei rabu ngan gid iaoa
kelede ton Kristus ngan tuanga ga
tuanga, ngansa ei iboko matua ngan
paolanga ato kemi.
19 Ga pade, gid iaoa kelede ton
Kristus tisio ei ngan langa toman
ngan gai ngan luanga gai ngan
tenainga toa ne aea talnga. Gai
akado naurata toa ne ngan soanga
Maron ieda ga ngan pasolannga
oaeoaeda mambe gai amamarum
tau ngan tenainga toa ne aea talnga.

* **8:7:** 1Ko 16.1-2 * **8:9:** Mt 8.20, Plp 2.6-7 * **8:12:** Mk 12.43-44 * **8:15:** IM 16.18

20 Gai anasi edap tutui bedane,
ngan kado ta eaba eta iselele lemai
kadonga ngan talnga tenainga toa
kapei ne ga ila.
21 Ngansa gai akim akado kadonga
itutui Deo imatai ga gid panua
matadeai pade.
22 Be gai asula oaeda ede pade ga
ila toman ngan gisirua. Eaba toa
ne gai atoba ei pabusa ngan naurata
imata ede ga ede, ta aoatai kemi
mambe ei imarum tau ngan naurata
aea kadonga. Be ei iadi mambe gimi
ga akado kadonga kemi, ta ilolo ikim
kapei tau ngan langa pagimi ngan
paluplupnga lemi luanga toa na.
23 Gimi aoatai ngan Taitus mambe
ei gairua lemai naurata kelede ga
iboko matua ngan luanga gimi. Be
oaeoaeda toa rua pade ne, gimi
aoatai mambe gid eine panua ato
ad togid iaoa kelede ton Kristus ta
tisoasoa Kristus ieda somisomi.
24 *Tota oangga tinam tiuot toa
nena, manta apasolan lemi kadonga
kimnga aea pagid ta aparangrang
lemai pakurunga ngan gimi. Toa be-
daoa ta irangrang ngan iaoa kelede
ton Kristus tigera lemi kadonga kemi
pade.

9

Paulus ikim gid Korin tikoromot led tenainga motean

1 *Gimi aoatai kemi ngan tenainga
toa gai apaluplup ngan luanga gid
panua tututui ton Deo. Tota lemai
ipu eta ngan bodenga posanga ma-
marae pagimi ngan mao.
2 Ngansa naoatai mambe gimi
amamarum tau ngan kadonga toa
ne, ta napakuru ngan gimi pagid
Masedonia matadeai. Nakeo pagid
mambe rai ede ila na, gimi panua
Akaia ami akoromot motean lemi
luanga. Ta panua busa ngan gid
tigera lemi kadonga toa ne ta gid
pade timamarum ngan koromotnga
led tenainga.
3 Be tinig ngan lemai pakurunga
toa ne ngan gimi iuot mambe
posanga sapaean mao. Tota nasula
gid oaeoaeda toa ne ga tila pagimi,
ngansa nakim matami idae ngan
paluplupnga luanga toa ne, lalaede
mambe napakuru ngan gimi.
4 Ngansa oangga gid Masedonia
etangada tinam toman ngan gau ta
tigera mambe gimi akoromot lemi
tenainga maitne, eine ga maeamaea
gai kautede ngan lemai pakurunga
sapaean toa oa. Be gimi ga maea-
maea gimi kapei.
5 Tota naoangga kemi ngan naren-
ren pagid oaeoaeda ngan tila pagimi
motean, ta tilua gimi ngan paluplup-
nga lemi tenainga toa gimi aposa
tautaunga ngan mugaeai. Toa be-
daoa ta lemi tenainga ga inasi lemi
tingelgel, be eaba eta idada gimi
ngan mao.
6 *Be matami nanan danga ga
oaine: Lemi tenainga eine mambe
annga ipuapua toa gimi aearum.
Eaba sai iarum annga ipuapua pi-
daede, muriai ei ga ibada annga pi-
daede. Be eaba sai iarum annga
ipuapua busa, muriai ei ga ibada
annga busa.

Eaba sai iarum annga ipuapua busa, muriai ei ga ibada annga busa.

* **8:24:** 2Ko 7.13-14 * **9:1:** 2Ko 8.1-7 * **9:6:** Snd 11.24-25

7 Gimi kelede kelede manta arau
posanga motean toa lolomiai na, ta
adol lemi tenainga. Be irangrang
ngan lolomi ruangada ngan mao ga
anaman mambe gid panua tisusuran
gimi ngan mao pade. Ngansa Deo
ikim tau eaba sai toa itin igelgel ta
idol ele tenainga.
8 Be Deo irangrang ngan ilolo
marum pagimi kapei tau ta ikado ga
lemi danga sisid toa ngada ne imata
karanga somisomi. Toa bedaoa ta
gimi ga arangrang tau ngan kadonga
naurata kemikemi imata ede ga ede.
9 *Eine lalaede mambe Deo ele
laulau aea posanga ga bedane,

"Eaba sai toa ikado ele mamaron
kapei tau pagid panua lulu-
lunga ad,
ele kadonga tutui ienono somi-
somi ga ilalala ga ila."

10 *Deo kekelen ibabada annga ipua-
pua pan dadanga itama ta iarum.
Ei kekelen ipanpan panua toa ngada
ne ad annga. Ta ei ga ipan danga
toa ngada ne pagimi ta ikado ga
lemi danga sisid ipupulou. Toa be-
daoa ta irangrang ngan akado lemi
mamaron ngan danga sisid toa na,
mambe annga ipuapua iuot busa.
Tota lemi kadonga tututui ga iuot
busa mambe eaba ibada annga busa
imatua dadangai.
11 *Deo ga ibada danga sisid busa
pagimi ngan edap imata ede ga ede.
Ta somisomi gimi ga arangrang ngan
akado lemi mamaron. Toa bedaoa ta
lemi tenainga toa gai atal ne, eine ga
ikado panua busa ga tiposa kemi ga
ila pan Deo.
12 Ngansa lemi naurata ngan lualu-
anga toa ne eine ilualua gid panua
tututui ton Deo ngan saoa danga
tipapauis ngan. Ga pade, ikado gid
ga tiposa kemi ga ila pan Deo kapei
ga kapei tau.
13 Ta naurata toa gimi akado ngan
luanga gid, eine ga ipasolan mambe
lemi kadonga eine kemi. Ta gid ga ti-
soa Deo ieda, ngansa tiuatai mambe
gimi alongo kemi Deo ilinge ga akisi
matua ato kemi ton Kristus. Be gid
ga tisoa Deo ieda pade ngansa tigera
gimi akado lemi mamaron ila pagid,
ga pagid panua toa ngada ne.
14 Gid ga tiuatai mambe Deo ele
kadonga lolo marum aea iuon lolo-
miai, ta gid ga tikim gimi kapei tau.
Ta tikado led raring ngan luanga
gimi pade.
15 Be tenainga toa Deo ipan pagita
eine kapei ga kapei tau, ta irangrang
ngan eaba eta iaoa inasi kemi ipu
mao. Manta taposa kemi ga ila pan
Deo ngan ele tenainga toa ne.

10

Paulus iaoa parau ala ngan ele naurata ato aea

1 *Gau Paulus leg betanga matua
ede pagimi. Panua edengada ti-
sol gau ngan posanga ta tikeo ga,
"Somisomi oangga Paulus imamado
pagita, ei idol ei ga idio gadio, be
oangga imamado aluai, ei ikakado
posanga oanaoana ngan ele laulau."
Be gau naoangga nanasi Kristus ele
kadonga. Ei isoa ieda mulian mao,
be idol ei ga idio gadio.
2 *Ta nabeta matua gimi ga be-
dane: Oangga nala pagimi, tinig
ngan gimi akado ga leg ipu eta
ngan plenga gimi mao. Oangga
panua edengada tikeo ga gai anas-
nasi oatainga togid panua tanoeai
ad, gau naeadi mambe narangrang
ngan naple gid panua toa oa ngan
posanga matua.
3 Tautaunga gai amamado tanoeai,
be gai akado paraunga mambe gid
panua tanoeai ad tikakado ne mao.
4 *Ngansa gai lemai danga sisid
paraunga aea eine gid danga tanoeai
aea mao. Be Deo kekelen iura ienono
ngan lemai danga sisid paraunga aea
toa ne, ta ikado ga gai arangrang
ngan agoro gid ala matua paraunga
aea togid amai miri itamatama.

* **9:9:** Sng 112.9 * **9:10:** Ais 55.10 * **9:11:** 2Ko 1.11, 4.15 * **10:1:** 1Ko 2.3 * **10:2:** 1Ko 4.21
* **10:4:** Ep 6.13-17

5 Gai aparau ngan gid posanga
pakakanga ga parimnga ga oatainga
isaoa iuangga ipakala gid panua
ngan badanga oatainga ngan Deo.
Gai apasolan mambe gid panua led
parimnga ga pakakanga eine tutui
mao, be tibuobuo. Ta gai adada
gid kelede kelede ta tipul lolod ga
tilongolongo Kristus ilinge.
6 Ta gai asangasanga gimi. Oangga
gimi busa akeo ga alongo kemi
Kristus ilinge, eine gai ga apanas
sapadua ngan gimi toa tikeo ga tan-
gad balbal maitne.
7 Gimi manta agera kemi saoa
danga ienono matamiai. Oangga
eaba eta iadi mambe ei Kristus ele
eaba tautaunga, manta iuatai kemi
mambe gai pade Kristus ele panua
lalaede mambe ei.
8 *Be Maron idol edamai kapei
ngan naurata toa ne aea kadonga.
Ta ikim gai apamatua lolomi, be
itin ngan apaeabu ngan lolomi mao.
Tota oangga gai apakuru ngan gai
mulian kauteta ngan lemai naurata
toa ne, eine ga maeamaea gai ngan
kadonga toa bedane mao.
9 Be tinig ngan gimi aoangga
nabode laulau ngan pamataudnga
gimi. Eine mao.
10 Ngansa edengada ngan gimi
tikeo ga, “Paulus ele laulau aea
posanga oanaoana imata ede ga ede,
be oangga imamado pagita, tagera
mambe ei iura eta mao, ga ele
posanga malamalan.”
11 Sapadua tikeo toa bedaoa,
manta matad nanan ga bedane:
Saoa posanga oanaoana toa abode ga
ila pagimi ngan ado toaiua amamado
aluai ngan gimi, eine gai ga anasi
lalaede toa bedaoa ngan ado toaiua
amamado pagimi.
12 Ngansa gid panua toa tikeo ga
gai uramai eta mao, gid tipakuru
ngan gid mulian pagid panua paden-
gada ta tikeo ga tiasal gai. Be oangga
tiasal gai tautaunga, gai ga amataud
ngan keonga pagid panua mambe
gai lalaede mambe gid pade. Be
eine mao. Matad inasnasi pol ngan
gid mulian ngan edap itutui mao, ta
tibuobuo ta tikeo ga urad ga edad
kapeipei.
13 *Be gai arangrang ngan alasu
pakurunga ngan gai mulian mao.
Gai ga aposaposa ngan saoa naurata
toa Deo ibada pagai. Be naurata
toa ne iuasasa ga iparangrang gimi
Korin pade.
14 Gimi pade amamado gadudunga
ngan naurata toa Deo ibada pa-
gai. Tota oangga gai akado posanga
matua pagimi, eine alaputian but
ngan naurata toa Deo ibada pagai ne
mao. Ngansa matamata gai amuga
ngan badanga Kristus ele ato kemi ga
ila pagimi.
15 Ga pade, gai asesean gai sapaean
ga adudunga ngan naurata togid
panua padengada mao. Be gai akim
tau ngan lemi kadonga lolo matua
aea idae ga ila kapei, ta lemai nau-
rata rabu ngan gimi aea annga ga
iuot kapei ga kapei tau.
16 Toa bedaoa ta irangrang ngan
gai apaola ato kemi ngan gid tuanga
padengada muriai ngan gimi toa
tilongo Kristus aea posanga eta
maitne. Be oangga gai ala ngan tibur
eta toa panua padengada tipasala led
naurata ngan ga kus, eine irangrang
ngan apakuru ngan gai mulian ngan
naurata toa oa mao.
17 *Be eine lalaede mambe Deo ele
laulau ikeo ngan ga bedane, “Oangga
sai ikeo ga ikado kadonga parimnga,
ei manta iparim ngan Maron keke-
len.”
18 *Ngansa eaba sai toa ipakuru
ngan ei mulian, eine ibada edaeda
kapei mao. Be eaba toa Maron
ipakuru ngan ei, ei kekelen ieda iuot
kapei tautaunga.

11

Gid panua tipakaka ngan timan panua ato ad, be Paulus ikeo ga ei mambe gid mao

* **10:8:** 2Ko 13.10 * **10:13:** Ro 12.3 * **10:17:** Jer 9.24, 1Ko 1.31 * **10:18:** 1Ko 4.4

1 Gau nakim gimi alongean gau
ta nakado posanga buobuonga teta
bua. Be atolatola ngan mao.
2 *Ngansa Deo iparpar tau ngan
gid panua timamado ei kekelen
ibageai. Ta ngan kadonga lalaede be-
dane, gau pade naparpar ngan gimi
manta matami tutui ngan Kristus.
Gau kekelegau natal gimi ga ala pan
Kristus, lalaede mambe eaba ital inat
taine ede toa ilup toman ngan eaba
eta maitne ga ila pan eaba toa tisio
ngan oainga ei.
3 *Gimi matami tutui ngan nasinga
Kristus ta lolomi aea muk eta
mao. Be matag nanan mambe
mota ipakaka Eva mugaeai tau, ta
namataud. Ngan kado ta Satan ikado
ele aleburo ta idada gimi ga atnan
lemi kadonga tutui ngan nasinga
Kristus toa bedaoa.
4 *Namataud ngansa naoatai
mambe panua edengada tila pagimi
ta tipaola posanga ede pade ngan
Iesus toa gai apaola pagimi ngan
ne mao. Be tipanasi gimi ngan
Itautau Tutui ngan edap ede pade
toa gai apanasi gimi ngan ne mao.
Be ato kemi toa tibada pagimi, eine
ede pade tau ngan ato kemi toa gai
abada pagimi mugaeai. Be oangga
gid panua toa oa tila pagimi, tinimi
igelgel ngan longonga gid.
5 *Be gau naeadi mambe lemi
panua ato ad toa kemikemi na tiasal
gau teta mao.
6 *Tautaunga nananale tau ngan
posanga aea paolanga mao, be leg
oatainga ienono. Somisomi ngan
edap imata ede ga ede, gai apasolan
gimi ngan oatainga toa ne ta iuot
masaeai tau.
7 *Gimi aoatai, ngan ado toaiua
napaola ato kemi ton Deo ga ila
pagimi, nabada olnga eta ngan mao.
Ngan kadonga toa bedane, nadol gau
ga nadio gadio, ngansa naoangga
nalolon ngan gimi. Be gimi agera
leg kadonga toa bedane mambe
kadonga sat na?
8 *Gid iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga padengada tiplese gid mulian
ta tilua gau ngan led pat, ta iran-
grang ngan nakado naurata ato aea
pagimi.
9 Be ngan ado toaiua namamado
toman ngan gimi, oangga leg danga
eta imata karanga mao, eine nakado
kulupu eta ngan gimi mao. Be
gid oaeoaemai tinam Masedonia ga
tinam ta tipan saoa danga napapauis
ngan. Nakado bedane ngansa tinig
ngan nakado kulupu eta ngan gimi
mao. Ta gau ga nanasnasi edap toa
ne maitne.
10 Posanga tautaunga ton Kristus
ta ienono pagau, ta nakeo tautaunga
ga bedane: Ngan tibur toa ngada ne
gadudunga ngan tibur kapei Akaia,
irangrang ngan eaba eta ipakoko leg
pakurunga ngan gau mulian ne mao
ga mao tau. Leg pakurunga eine
ngan paolanga ato kemi ila pagimi,
be gimi aol gau ngan mao.
11 Ikamado ga nakado toa bedane?
Eine ngansa lolog ikim gimi mao na?
Mao tau! Deo iuatai mambe lolog
ikim gimi kapei tau.
12 Be nakado toa bedane ngansa
panua edengada tiloilo edap ngan
tiuot panua ato ad lalaede mambe
gai ta tiparim ngan gid mulian. Ta
gau naoangga napakoko led parim-
nga toa ne ta nabada olnga mao.
13 Be gid panua toa bedaoa
tipakaka ta tikeo ga timan panua ato
ad. Tikeo ga timan panua naurata
ad tautaunga, be mao. Tipakaka.
Tipulpul maed alele, ta panua tiadi
mambe gid panua ato ad tautaunga.
Be mao.
14 Irangrang ngan atogragimi
ngan led kadonga toa bedane mao.
Ngansa Satan pade ipulpul imata
alele ta iuot mambe anggelo ede
merengai aea.
15 Tota oangga Satan ele
paeaeanga tipul gid alele ta tiuot

* **11:2:** Ep 5.26-27 * **11:3:** OM 3.4,13 * **11:4:** Gal 1.8-9 * **11:5:** 1Ko 15.10, 2Ko 12.11 * **11:6:** 1Ko 2.1,13 * **11:7:** 1Ko 9.18 * **11:8:** 2Ko 12.13, Plp 4.15-16

mambe panua naurata ad ngan kadonga tutui, irangrang ngan atogragimi ngan kadonga toa ne mao. Muriai ga tibada panasnga ede toa inasi tutui led kadonga papaeamao.

Paulus ibisi kadonga kulupulupu imata ede ga ede ngan ele naurata ato aea

16 Nakeo pade pagimi, gau ga nakado posanga buobuonga teta bua. Be oangga alongo leg posanga buobuonga toa ne, tinig ngan gimi akeo ga namangamanga. Be oangga akeo ga namangamanga, goibe. Be nakim gimi alongo kemi leg posanga, lalaede mambe alongolongo gid panua mangamanga padengada. Toa bedaoa ta irangrang ngan napakuru ngan gau mulian kauteta.

17 Leg pakurunga ngan gau mulian inasi Maron ele kimnga mao, be nakado posanga toa ne mambe eaba mangamanga.

18 Panua busa tinasnasi kadonga togid panua tanoeai ad ta tipakuru ngan gid mulian, ta gau ga napakuru ngan gau toa bedaoa pade.

19 Gau nagera mambe tinimi igelgel ngan longonga gid panua mangamanga toa oa, ngansa gimi akeo ga lemi oatainga kapei tau.

20 Ngansa oangga panua tikado ga gimi aot led paeaeanga sapaean, eine alongean gid ta tikado. Be oangga panua tipamukuru lemi danga sisid, mao oangga tipakaka gimi ngan led aleburo, mao oangga tiparim ngan gid mulian, mao oangga tipoda matami, eine tinimi igelgel ngan gid ta tikakado!

21 *Be gau maeamaea gau ngansa gai uramai eta ngan kadonga toa bedaoa mao.

Be oangga panua padengada timadid matua ta tipakuru ngan gid mulian, gau pade ga namadid matua ta napakuru ngan gau mulian. (Gau leg posanga toa ne mangamanga.)

22 Tikeo mado ngan gid mulian? Tikeo ga gid panua Ibru ad? Be gau pade eaba Ibru ag. Tikeo ga gid panua Israel ad? Be gau pade eaba Israel ag. Tikeo ga gid eine Abraam itubtub? Be gau pade Abraam itub.

23 *Tikeo ga gid eine Kristus ele panua naurata ad? Be gau pade Kristus ele eaba naurata aea, be naeasal gid ngan naurata toa ne aea kadonga. (Tautaunga, leg posanga toa ne mangamanga.) Nakakado naurata kapei tau ga naeasal gid. Be naeasal gid pade ngan edap imata ede ga ede ga bedane: nala ngan luma panasnga aea pabusa, ga gid panua tirau gau pabusa tau, ga pabusa nanaman mambe teta pade namate.

24 *Be nabada muinga pagid Iuda bagedeai palima, ta ngan muinga toa kelede kelede oa timuimui gau irangrang ngan sangaul tol igegea lima ga pange.

Timuimui Paulus.

25 *Be nabada muinga pade ngan keri pagid Rom bagedeai ngan ado patol. Ado ede pade gid panua tiraurau gau ngan pat. Be ngan ado patol, oaga imadi ngan gau. Ta bong dodol ede ga ado ede napatpat tadiai.

26 *Be somisomi nalalala ga nala ngan gid tuanga padengada aluai.

* **11:21:** Plp 3.5 * **11:23:** PA 16.23 * **11:24:** Lo 25.3 * **11:25:** PA 16.22, 14.19 * **11:26:** PA 9.23, 14.5

Ngan leg lalalanga toa ne danga imata ede ga ede iuangga ipaeabu ngan gau. Gid eau timasesel ga tiuangga tipaeabu ngan gau, be gid panua lublubnga ad tiuangga tipaeabu ngan gau, be gid panua toa gaingada alu kelede tiuangga tipaeabu ngan gau, be gid alu padengada tiuangga tipaeabu ngan gau pade. Ngan gid tuanga kapeipei, ga tibur modamodanga, ga tadiai pade, kadonga iuotot ngan gau iuangga ipaeabu ngan gau. Be gid panua tipakaka ta tikeo ga gid iaoa kelede ton Kristus, gid pade tiuangga tipaeabu ngan gau.

27 Be nakakado naurata oanaoana imata ede ga ede, ga bong edengada matag arar ga naeno mao, ga sambero ianean gau, ga marumian gau, ga pabusa ag annga imata karanga mao, ga del ipaeabu ngan gau, ga tinig aea pononga imata karanga mao.

28 Be gadae ngan kadonga toa ngada ne ado ga ado, lolog ede ga ede ngan gid iaoa kelede ton Kristus, ngan kado ta titap ngan led kadonga lolo matua aea.

29 Oangga oaeg ede inaman mambe iura mao, gau pade nanaman. Be oangga danga eta, mao eaba eta idada oaeg ede ta itap ngan kadonga sat, eine lolog bake ngan.

30 Tinig ngan napakuru ngan gau mulian mao, be oangga leg edap eta pade mao, eine ga napakuru ngan gid kadonga toa ipasolan mambe urag mao.

31 Deo ei ada Maron Iesus Kristus Itama. Manta tasoa ieda somisomi ga ilalala ga ila. Ei iuatai kemi mambe napakaka mao, be leg posanga eine tautaunga ga bedane:

32 *Ngan tuanga Damaskus, maron kapei Aretas ele madidnga ede iuangga iluku gau, ta ikeo pagid ele panua paraunga ad ta timariala ngan tuanga toa oa aea ala.

33 Be oaeoaeg edengada tidol gau ngan samare kapei ede ta tikon gau ga nasulug ngan ala toa oa aea baba kakauede, ta naeaoa ngan madidnga toa oa.

12

Paulus igera gid danga buburiai aea toa Deo ipasolan pan

1 Gau leg edap eta pade mao. Manta napapakuru maitne. Be tautaunga kadonga toa ne irangrang ngan ilua gita mao. Be gau ga nasalangan posanga ta nakeo ngan gid danga buburiai aea toa Maron ipasolan pagau, ga ngan gid posanga mumulnga toa Maron ibada pagau.

2 Gau naoatai ngan eaba ede ilolo matua ngan Kristus*. Be rai sangaul igegea pange ila na, Deo isoa ei ga idae ga ila ngan bubur toa tol aea oa.† Be naoatai mao, eaba toa oa itautau kekelen ila, mao ila toman ngan ipat pade? Deo kekelen iuatai.

3-4 Be naoatai mambe Deo isoa eaba toa ne ta idae ga ila ngan ele tuanga kemi. Be toa eoa ilongo gid posanga kemikemi tau toa gita eababa tarangrang ngan aoada inasi ipu mao, ga Deo ilongean gita taposa ngan mao pade. (Be naoatai mao, eaba toa oa itautau kekelen ila, mao ila toman ngan ipat? Deo kekelen iuatai.)

5 Gau ga napakuru ngan eaba toa oa, be napakuru ngan gau mulian mao. Danga kelede gau ga napakuru ngan, eine saoa danga toa ipasolan mambe urag mao.

6 Be oangga nakim napakuru ngan gau mulian, eine posanga mangamanga mao, ngansa leg posanga toa ne tautaunga. Be napakuru toa bedane mao, ngan kado ta gid panua tilongo ag posanga toa ne ta tilasu soanga gau edag. Be gid manta matad inasi leg posanga ga leg

* **11:32:** PA 9.23-25 * **12:2:** Paulus ikeo ngan *eaba ede ilolo matua ngan Kristus, be tautaunga iposa ngan ei mulian.* † **12:2:** Bubur toa tol aea oa eine saoa danga? Irangrang ngan taoatai kemi mao, be gid Iuda mugaeai tiposaposa ngan bubur ta tikeo ga tol aea eine Deo ele tuanga kemi toa gadae ga gadae tau.

kadonga ta matad nanan gau ngan
edap tutui.

Danga ede mambe gigi aea miri ienono Paulus itiniai

7 *Tautaunga Deo ipasolan gau
ngan gid danga mumulnga toa oa
kemikemi tau. Be itin ngan naparim
ngan gau mulian mao. Tota ilongean
danga ede mambe gigi aea miri igal-
terterean tinig. Danga toa ne eine
Satan ele eaba ato aea inam pagau ta
ipaieiei gau, ngan kado ta naparim
ngan gau mulian.
8 Nararing patol ta nabeta Maron
ngan isere danga toa ne ga ila aluai
ngan gau.
9 *Be ei ikeo pagau bedane,
"Leg kadonga lolo marum aea
iparangrang go na, ngansa eaba sai
toa iura mao, gau urag ipamatua ei
ga ila iuot lai." Tota oangga urag
mao, eine tinig igelgel ta napakuru
ngan kadonga toa bedane. Toa
bedaoa ta Kristus iura ga iuon
lologeai ga ienono.
10 Ngan ipu toaine, gau tinig igel-
gel. Oangga urag mao, ga nabisi
kadonga kulupulupu imata ede ga
ede ngan Kristus ieda, ga panua tid-
aba sat gau, ga kadonga oanaoana
iuotot ngan gau, ga tipaieiei gau, eine
tinig igelgel kapei. Ngansa oangga
urag mao, tota nabada pamatuanga
kapei tau.

Paulus ilolo ede ga ede ngan gid Korin

11 *Ngan leg pakurunga ngan gau
mulian, naot mambe eaba manga-
manga. Be gimi adada gau ta
nakado toa bedane. Ngansa eine
tutui ngan gimi apakuru ngan gau,
be gimi akado mao, ta gau nakado.
Goibe, gimi aeadi mambe gau eaba
sapaean, be gau nagera mambe lemi
panua ato ad toa kemikemi na tiasal
gau teta mao.
12 *Gid kilala toa ipasolan mambe
gau eaba ato aea tautaunga, eine
nakado rabu ngan gimi na. Eine
nakado gid uisinga iman kilala, ga
naurata kapeipei ipamatala gimi, ga
namadid matua ngan ag kadonga
kulupulupu imata ede ga ede.
13 *Gimi aoangga nakado kadonga
bagbage kelede pagid iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga padengada,
be leg kadonga pagimi eine lalaede
mao? Tautaunga, ngan idil kelede ga
oaine nakado kadonga ede pade pag-
imi. Eine nalongean eaba eta ngan
gimi ilua gau ngan leg madonga mao.
Be nabeta gimi, asamum leg kadonga
sat toa ne!
14 Ega, patautene naoangga nalat
pagimi. Eine leg lalalanga patol aea
pagimi. Be oangga nanam, gau ga
nakado kulupu eta ngan gimi ngan
leg madonga mao. Ngansa tinig
ngan gimi apan lemi danga sisid ga
inam pagau mao. Be nakim lolomi
inam pagau. Ngansa eine gid gergeu
led naurata ngan tigorgor pat ngan
luanga tnatnad ga tamatamad mao.
Be eine naurata togid tnatnad ga
tamatamad ngan luanga gid gergeu.
15 Ta gau ga tinig igelgel ngan ta-
donga leg pat ga kus ga nalongean
gau pade ngan luanga gimi. Be
oangga lolog ikim gimi kapei toa be-
dane, ikamado ga lolomi ikim gau
kautede?
16 Goibe lolomi madongan, be
manta aoatai kemi mambe na-
longean eaba eta ngan gimi ilua gau
ngan leg madonga mao. Be eden-
gada ngan gimi tikeo ga nakakado
buro ta nabada lemi danga sisid.
17 Madongan? Kado gimi aoangga
gid panua toa nasula gid ga tila pag-
imi, tipakaka gimi ta tibada lemi
danga sisid ga inam pagau? Eine
mao.
18 *Nabeta matua Taitus ta ila pag-
imi, be nasula oaemai ede pade ga ila
toman ngan ei. Kado gimi aoangga
Taitus ipakaka gimi ta ibada lemi
danga sisid? Gairua Taitus lolomai
kelede ngan luanga gimi ga alalala
ngan edap kelede, be gimi agera

* **12:7:** Jop 2.6 * **12:9:** Plp 4.11-13 * **12:11:** 2Ko 11.5 * **12:12:** Ro 15.19 * **12:13:** 2Ko 11.9
* **12:18:** 2Ko 8.6,16-18

mao?
19 Kado gimi aoangga leg ipu ngan
bodenga laulau toa ne pagimi eine
ngan aoamai ikarara gai mulian pag-
imi? Eine mao. Gai alup tau-
taunga toman ngan Kristus ta akado
lemai posanga Deo imatai. Leg
panua kemikemi, gai akado lemai
posanga toa ngada ne ngan pamat-
uanga lolomi kekelen.
20 Be namataud. Ngan kado ta
nala pagimi, be tinig igelgel ngan
lemi kadonga mao. Be kado gimi
agera gau, ta tinimi igelgel ngan gau
mao pade. Namataud pade, ngan
kado ta nagera kadonga papaeamao
imata ede ga ede pagimi ga bedane:
ariapolpol, ga lolomi paeamao, ga
malmalnga, ga adadada gimi tau, ga
aposa paeamao ngan oaeoaemi, ga
posanga galgalnga, ga parimnga, ga
longonga gid madidnga linged mao
pade.
21 *Namataud, ngan kado ta nala
pagimi ta ag Deo ipamaeamaea
gau matamiai pade. Tinig ngan
nala ta nagera mambe panua busa
tipul lolod maitne, be tinasnasi led
kadonga mugamuga ga bedane:
kadonga ngan lolod aea muk, ga
kadonga arala, ga lolod idug ngan
kadonga mambe kaua. Oangga
nala ta nagera toa bedaoa, eine ga
maeamaea gau ga lolog isat kapei ga
kapei tau.

13

Paulus ipabib gid Korin led

1 *Eine leg lalalanga patol aea pag-
imi. Be matami nanan Deo ele laulau
aea posanga ga oaine, "Oangga eaba
eta imadid ngan posanga, manta
panua rua mao tol tiposa ngan saoa
danga tigera, ta irangrang ngan ap-
atutui kemi posanga toa oa."
2 Ngan leg langa parua aea pag-
imi, nakeo motean pagid panua toa
tikado kadonga sat ngan ado toaiua,
mambe gau ga napanas gid, be iran-
grang ngan lolog isat ngan gid mao.
Be labone namamado aluai maitne
ta nakado posanga lalaede bedane
pagid panua kadonga sasat ad ga
gimi toa ngada na.
3 Gau ga lolog isat mao, ngansa
gimi aoangga akim agera kilala ipa-
solan mambe nabada Kristus iaoa
tautaunga. Goibe oangga nanam,
eine ga agera. Kristus imalai ngan
panasnga lemi kadonga papaeamao
toa na mao. Be ei ga ipasolan iura
pagimi.
4 *Tautaunga ngan ado toaiua tipa-
toto ei ngan abei tabala, imata
mambe ei iura mao. Be ngan Deo
iura kapei tau, ei idae mulian ngan
ele matenga. Toa bedaoa pade ngan
gai panua toa alup toman ngan ei.
Gai pade uramai mao, be ngan Deo
iura kapei tau, gai pade ga adae mu-
lian ta matamai bibita toman ngan
ei. Ta gai ga apasolan Deo iura toa
ne pagimi.
5 *Manta matami inasi gimi mu-
lian kemi ngan tobanga ga oaine:
Tautaunga lolomi matua ngan Kris-
tus, mao madongan? Manta agera
mambe Iesus Kristus ta imamado
lolomiai. Oangga mao, eine lemi
kadonga lolo matua aea itap na.
6 Be gau naeadi mambe gimi ga
aoatai kemi mambe gai aparangrang
tobanga toa ne, be atap ngan mao.
7 Ta gai araring ga ila pan Deo ta
irangrang ngan ilua gimi ta akado
kadonga sat eta mao. Tautaunga
gai aparangrang tobanga toa ne ta
aot kemi ngan, be lemai ipu eine
ngan pasolannga gai mulian toa be-
dane mao. Goibe gimi aeadi mambe
gai atap ngan tobanga toa ne, be
danga kelede gai akim, eine ngan
gimi anasnasi kadonga kemikemi.
8 Ngansa gai arangrang ngan
apakala posanga tautaunga mao. Be
danga toa ngada ne akakado, eine
ngan luanga posanga tautaunga.
9 Tota oangga gimi amadid matua
ta akado ga lemai ipu eta ngan patu-
tuinga gimi ngan posanga matua

* **12:21:** 2Ko 13.2 * **13:1:** Lo 19.15, Mt 18.16, 1Ti 5.19 * **13:4:** Plp 2.7-8 * **13:5:** 1Ko 11.28

mao, eine ga tinimai igelgel. Be gai
araring ta lemi kadonga kemikemi
toa ne ila iuot lai.
10 *Ngan ipu toaine nabode laulau
toa ne ga ila pagimi ngan ado toaine
namamado aluai ngan gimi. Ta
oangga nala pagimi, eine leg ipu eta
ngan aoag ura pagimi mao. Ngansa
Maron idol naurata toa ne ga idae
bagegeai, ta narangrang ngan aoag
ura pagimi. Be ei ikim napamatua
lolomi, be itin ngan napaeabu ngan
lolomi mao.

Paulus ele ado kemi ila pagid Korin

11 Oaeoaeg, naoangga napasala leg
posanga pagimi ga bedane: Leg ado
kemi ila pagimi. Kemi ngan apatu-
tui gimi mulian. Apamatua lolomi
ngan leg posanga pabibnga aea toa
ne. Gimi toa ngada na manta lolomi
kelede ga lolomi itarui pol ngan gimi.
Toa bedaoa ta Deo ga imamado pag-
imi, ngansa ei eaba kadonga kimnga
aea ga lolo tarui aea pade.
12 Oangga agera ngan gimi, manta
abusum ngan papami ngan kadonga
tutui togita panua ton Deo. Gid
panua tututui toa ngada ne ton Deo,
led ado kemi ila pagimi.
13-14 Kemi ngan Maron Iesus Kris-
tus ele kadonga lolo marum aea, ga
Deo ele kadonga kimnga aea, ga Itau-
tau Tutui ele kadonga lolo kelede aea
idio pagimi.

* **13:10:** 2Ko 10.8

Paulus ele laulau ila pagid Galesia

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton
Iesus Kristus ga Deo Tamada. Eaba
eta tanoeai isula gau mao, ga eaba
eta idol gau ngan kadonga naurata
toa ne mao. Be Iesus Kristus ga Deo
Tamada toa ipei ei mulian ngan ele
matenga, gisirua tisula gau.
2 Gaingada oaeoaeg abode laulau
toa ne ga ila pagimi iaoa kelede
ton Kristus toa amamado ngan gid
tuanga ngan tibur kapei Galesia.
3 Kemi ngan Deo Tamada ga Maron
Iesus Kristus, gisirua led kadonga
lolo marum aea ga lolo tarui aea idio
pagimi.
4 *Iesus Kristus inasi Deo Tamada
ele kimnga ta ilongean ei ga imate
ngan gita leda kadonga sasat, ngansa
iuangga ibada gita mulian ngan
kadonga sasat ga kimnga papaea-
mao tanoeai aea toa ienono labone.
5 Toa bedane ta tasoa Deo ieda
somisomi ga ilalala ga ila. Eine tau-
taunga.

Ato kemi kelede mon ienono

6 Gau nakakrik tau ngan gimi,
ngansa manmanae tau atnan Deo
toa ibaba gimi ngan Kristus ele
kadonga lolo marum aea, ta ala anasi
ato kemi ede pade.
7 *Be ato kemi toa ede pade ne,
eine ato kemi tautaunga mao. Be
panua edengada tipalaurerean ato
kemi ton Kristus ta tipabuobuo gimi.
8 *Be oangga gai, mao anggelo eta
buburiai aea ipaola ato kemi ga ila
pagimi, be iuot lalaede mambe ato
kemi toa mugaeai gai apaola pagimi
oa mao, kemi ngan eaba toa oa ila
ngan dinga imperno.
9 Mambe akeo ngan ga ila, ta
labone nakeo pade, oangga sai ipaola
ato kemi pagimi, be iuot lalaede
mambe gimi abada pagai toa mu-
gaeai oa mao, kemi ngan eaba toa oa
ila ngan dinga imperno!

10 *Be gimi akeo mado? Posanga
toa labone nakado, eine ngan
kadonga gid eababa ga lolod kemi
ngan gau, mao ngan kadonga Deo
ga ilolo kemi ngan gau? Aoangga
nakado ngan parumrumnga gid
panua? Eine mao. Alongo. Oangga
naparumrum gid panua, eine ga
naot paeaeanga ton Kristus mao.

Paulus ininipu ngan ei iuot eaba ato aea

11 *Oaeoaeg, nakeo pagimi toa be-
daoa ngansa nakim aoatai kemi be-
dane: Ato kemi toa mugaeai na-
paola ga ila pagimi ne, eine eaba eta
tanoeai ikado ga iuot mao.
12 Gau nabada ga inam pan eaba
eta mao, ga eaba eta ipaoatai gau
ngan mao pade. Be Iesus Kristus
kekelen ipaola ato kemi toa ne pa-
gau.

13 *Ngansa gimi alongo ngan leg
kadonga mugaeai. Gau nanasi
kadonga raring aea ga paoatainga
togid Iuda. Be napaieiei gid iaoa
kelede ton Kristus ga napapaeabu
ngan gid.

Mugaeai Paulus ipaieiei gid iaoa kelede ton Kristus.

* **1:4:** Gal 2.20 * **1:7:** PA 15.1,24 * **1:8:** 1Ko 16.22 * **1:10:** 1Te 2.4 * **1:11:** Mt 16.17, 1Ko 15.1-5 * **1:13:** PA 8.3

14 *Be ngan kadonga raring aea
ga paoatainga toa oa, gau naeasal
oaeoaeg busa Iuda ad toa amai rai
lalaede. Be lolog matua tau ngan gid
nasinga togid tibutibug.
15 *Be Deo isio gau motean toa tnag
iapai oa. Ei ilolo marum ngan gau ta
ibaba gau ga naot ele eaba. Be ngan
ado toa Deo ikim,
16 ei ipasolan Inat pagau, ngansa
iuangga gau nala napaola ele ato
kemi ga ila pagid alu padengada. Be
ngan ado toaiua, nala pan eaba eta
ngan panasinga gau mao.
17 Be gid panua toa tiuot Iesus ele
panua ato ad mugaeai ngan gau ga
timamado Ierusalem, gau nala pagid
mao pade. Be nala manmanae ngan
tibur kapei Arebia, ga kus ta naluagau mulian ngan tuanga Damaskus.
18 *Be muriai ngan rai tol, nala
Ierusalem ngan geranga Petrus* ta
namado pan irangrang ngan ado
sangaul igegea lima.
19 Be nagera Iesus ele panua ato
ad padengada mao. Nagera Jems
kekelen, toa Maron itar kakau.
20 Ngan Deo imata, posanga toa
nabode ga ila pagimi ne, eine
pakakanga mao.
21 *Muriai nala ngan tibur kapei
Siria ga Silisia.
22 Be gid iaoa kelede ton Kristus toa
timamado ngan tibur kapei Iudea,
tigera matag teta mao.
23 Tilongo ag ninipunga kekelen
bedane, “Eaba toa mugaeai ipaieiei
gita, labone ipaola ato kemi toa mugaeai iuangga ipaeabu ngan.”
24 Tilongo posanga toa bedaoa
ngan gau ta tisoa Deo ieda.

2

Gid panua ato ad padengada lolod kelede pan Paulus

1 *Be muriai ngan rai sangaul
igegea pange, nala Ierusalem pade
toman ngan Barnabas be nabada
Taitus pade.
2 Gau nala ngansa nanasi posanga
toa Deo ipasolan pagau, ta aoag inasi
pagid ngan ato kemi toa napapaola
pagid panua toa Iuda ad mao. Be
nala mumulnga pagid panua toa
matad mambe gid madidnga ngan
iaoa kelede ton Kristus, ta aoag
inasi pagid kekelegid. Nakado bedaoa ngansa namataud. Ngan kado
ta naurata toa naladlado ngan aea
kadonga mugaeai ga inam, eine ga
iduaea.
3 Be panua edengada tigera Taitus idio toman ngan gai, ta tiparpar
ngan aea palunga*, ngansa ei eaba
Grik aea. Be tipalu ei mao, ngansa
eaba eta ngan gid panua ato ad toa
oa isusuran ei ngan kadonga toa bedaoa mao.
4 *Be posanga ngan palunga iuot
kapei, ngansa panua edengada
tipakaka ngan lolod matua ngan
Iesus, be tiuen ga tidudunga ngan
lemai rourounga. Tikado bedaoa
ngansa tiuangga titalelean gai ta
tiuatai, gai anasnasi apu ton Moses,
mao mao. Ngansa gid tikim
apu manta ikaukau gita ta taman
paeaeanga. Be tautaunga ngan leda
lupnga toman ngan Iesus Kristus, ei
ipola gita ta tamado gadio ngan apu
pade mao.
5 Be gai alongean gid ta tidada gai
teta ngan led posanga mao. Gai amadid matua ngansa aoangga posanga
tautaunga ngan ato kemi manta idio
pagimi.
6 Tautaunga, gid panua ato ad toa
oa edad kapeipei. Be ngan gau
matag, oangga eaba ieda kapei, mao

* **1:14:** PA 22.3 * **1:15:** Ais 49.1, Gal 2.7 * **1:18:** PA 9.26-27 * **1:18:** Ngan posanga Grik tibode *Petrus ieda nene mao, be ieda ede pade Sipas. Tikado lalaede bedane ngan 2.9, 11, ga 14.* * **1:21:** PA 9.30 * **2:1:** PA 15.2 * **2:3:** Deo ibada apu palunga aea ila pan Abraam mugaeai. Gera posanga ngan OM 17.10-14. Be apu toa oa, eine ngan gid Iuda kekelegid tinasnasi. Deo ikeo ga gid alu padengada tidio gadio ngan apu toa oa mao. Be ngan ado toaiua, Kristien edengada Iuda ad tiparpar ngan gid Kristien toa ngada oa manta tinasnasi apu palunga aea pade. * **2:4:** Gal 1.7, 5.1,13

oangga ieda mao, eine danga eta
mao. Deo imata ila ngan eaba eta
ieda mao, be igera gita toa ngada ne
lalaede mon. Be gid panua ato ad toa
oa tilongo leg ato kemi, ta tidol idil
eta pade ga idae ngan mao.
7 *Be gid tigera mambe Deo ibada
naurata pagau ngan paolanga ele ato
kemi ga ila pagid alu padengada toa
tipalu gid mao, lalaede mambe ibada
naurata pan Petrus ngan paolanga
ele ato kemi ga ila pagid panua Iuda
ad toa tibada palunga.
8 Ngansa Deo toa ipamatua Petrus
ngan kadonga naurata ato aea pagid
panua Iuda ad toa tibada palunga,
eine ipamatua gau pade toa bedaoa
ngan kadonga naurata ato aea pagid
alu padengada toa tibada palunga
mao.
9 Jems ga Petrus ga Ioanes matad
mambe madidnga ngan iaoa kelede
ton Kristus. Be panua toa tol
ne tigera mambe Deo ele kadonga
lolo marum aea ienono pagau ngan
kadonga naurata toa ne, ta tikisi
gairua Barnabas bagemai ga lolod
kelede ngan gai ala pagid alu paden-
gada toa Iuda ad mao, be gid ga tila
pagid panua Iuda ad.
10 *Be tirenren pagai ngan posanga
kelede ga bedane: Manta matamai
nanan ngan luanga gid tal mon
panua lululunga ad. Be naurata toa
lolog ikim ne tota bedaoa.

Paulus idaba Petrus

11 Be ngan ado toaiua Petrus inam
pagai ngan tuanga Antiok, gau nad-
aba ei imatai, ngansa ele kadonga
itutui mao.
12 *Ngansa ngan ado toaiua Jems
iuaeoae edengada Ierusalem ad
tinam tiuot maitne, Petrus ianean
toman ngan gid alu padengada.† Be
Jems iuaeoae tinam tiuot, ta Petrus
ila aluai ngan gid alu padengada
ta ilup toman ngan gid pade mao.
Ikado bedaoa ngansa imataud gid
panua toa tiparpar ngan palunga, ta
ilolo ruangada.
13 Be gid panua padengada Iuda ad
ngan iaoa kelede ton Kristus tinasi
ei ngan ele kadonga pakakanga. Toa
bedaoa ta led kadonga pakakanga
idada Barnabas pade.
14 Be gau nagera mambe led
kadonga inasi ato kemi aea posanga
tautaunga mao, ta ngan panua busa
matad nakeo pan Petrus bedane,
“Eao eaba Iuda am, be lem kadonga
eine mambe gid panua Iuda ad
mao, be eine mambe kadonga togid
alu padengada. Tota eao kamado
susuran gid alu padengada ngan
nasinga kadonga togid Iuda? Eine
kemi mao.”

Eaba ilolo matua ngan Iesus, ei iuot tutui Deo imatai

15 Tautaunga, gai panua Iuda amai,
ngansa gid Iuda tipopo gai. Gai aot
ngan alu padengada toa gid Iuda
tiuatoato panua kadonga sasat ad oa
mao.
16 *Be gita taoatai mambe eaba eta
irangrang ngan iuot tutui Deo imatai
ngan nasinga apu mao. Gita taot tu-
tui Deo imatai oangga loloda matua
ngan Iesus Kristus. Ta gai Iuda pade
lolomai matua ngan Iesus Kristus,
ngansa gai pade akim Deo iuato gai
panua tututui ngan lemai kadonga
lolo matua aea ngan Kristus. Be
taot panua tututui ngan nasinga apu
mao. Ngansa eaba eta irangrang
ngan ikado ga Deo iuato ei eaba tutui
ngan nasinga apu mao.
17 Be oangga gai Iuda anasi Kristus
ngan otnga tutui Deo imatai ta atnan
edap ngan apu aea nasinga, ga kus
ta lemai idil paeamao ngan tnannga
apu iuot masaeai, eine madongan?
Kado gimi aoangga Kristus idada gai
ngan kadonga sat. Eine mao.

* **2:7:** PA 22.21 * **2:10:** PA 11.29-30 * **2:12:** PA 11.3 † **2:12:** Ngan gid Iuda matad, oangga Petrus ianean toman ngan gid alu padengada, eine kemi mao, ngansa tiuangga gid alu padengada eine panua kadonga sasat ad. Be ngan apu pau ton Iesus, Kristien ngan alu toa ngada ne kemikemi, ga apu eta ipakala gid Iuda ngan eaneannga toman ngan gid mao. * **2:16:** PA 15.10-11, Ro 3.20-28, Gal 3.11

18 Ngansa oangga nanasi Iesus
ta natnan apu ga idio, ga kus ta
napei mulian kadonga ngan nasinga
apu, eine kadonga toa ne ipasolan
mambe gau nanasi tutui apu mao.
19 Ngansa mugaeai natoba nasinga
apu, be narangrang mao, ta eine
mambe namate. Be Deo ikim namate
toa bedaoa, ta labone narangrang
ngan namado kemi ga nanasi ele
kimnga.
20 *Eine mambe namate ngan abei
tabala toman ngan Kristus, ga nadae
mulian pade. Ta labone nama-
mado ngan gau urag mao, be Kris-
tus imamado lologeai. Ta kadonga
toa ngada ne nakakado tanoeai, eine
nakado ngansa lolog matua ngan
Deo Inat toa ikim gau ga ilongean ei
ga imate ngan badanga gau mulian.
21 Be tinig ngan natado Deo ele
kadonga lolo marum aea toa ne ga
iduaea mao. Ngansa oangga apu ton
Moses irangrang ngan ikado gita ga
taot tutui Deo imatai, eine Kristus
imate ngan ipu eta mao.

3

Edap ngan apu aea nasinga eine mambe edap lolo matua aea mao

1 O gimi panua mangamanga Gale-
sia ami! Sai ipabuobuo gimi? Gai
apasolan Iesus Kristus pagimi na. Ta
eine mambe agera ele matenga ngan
abei tabala matamiai.
2 Gau nakim naoatai ngan danga
kelede pagimi ga bedane: Gimi
abada Itautau Tutui ngan edap
isaoa? Abada ngan nasinga apu,
mao abada ngan longonga ato kemi
ga lolomi matua ngan?
3 Matamata alalala ngan Itautau
Tutui iura, be labone aoangga
apasala lalalanga ngan gimi urami?
Gimi amangamanga toa bedaoa na?
4 Be gid danga kulupulupu toa
panua tikado ngan gimi mugaeai,
eine abada gid ieieinga toa ne
sapaean? Gau naeadi mambe gimi
abada ieieinga toa ne sapaean mao.
5 Be ikamado ga Deo ibada Itautau
Tutui pagimi ga ikakado gid uisinga
rabu ngan gimi? Eine ngansa gimi
anasnasi apu, mao ngansa alongo ele
posanga ga lolomi matua ngan?

6 *Eine lalaede mambe Abraam
mugaeai. Deo ele laulau ikeo ngan
ei bedane, “Ei ilolo matua ngan Deo,
ta ngan ipu toaine Deo irau posanga
ngan ei ta iuato ei eaba tutui.”
7 Tota gimi manta aoatai kemi be-
dane: Panua lolod matua ngan ato
kemi, gid kekelegid tiuot Abraam ele
gergeu tautaunga.
8 *Be mugaeai tau, Deo iuatai
mambe gid alu padengada ga lolod
matua ngan ele ato kemi, ta ngan
edap toa oa ei ga iuato gid panua
tututui. Toa bedaoa ta ipaola ato
kemi pan Abraam motean, mambe
ele laulau ikeo ngan ga bedane,
“Kadonga kemi toa nakado ngan
eao, eine ga iparangrang gid alu toa
ngada ne tanoeai.”
9 Tota sapadua lolod matua ngan
ei, Deo ikado kemi ngan gid, lalaede
mambe ikado ngan Abraam, eaba
toa ilolo matua ngan ei mugaeai.

10 *Ngansa oangga sai iadi apu
ngan otnga tutui Deo imatai, eine
Deo ga ipanas ei. Ngansa Deo ele
laulau ikeo ga bedane, “Oangga sai
inasnasi tutui apu aea posanga idil
toa ngada ne mao, Deo ga ipanas ei.”
11 *Be Deo ele laulau aea posanga
ede pade bedane, “Gid panua tututui
ga timado kemi ngan led kadonga
lolo matua aea.” Posanga toa ne ipa-
solan gita masaeai ga bedane: Eaba
eta irangrang ngan ikado ga Deo iu-
ato ei eaba tutui ngan nasinga apu
mao.
12 *Be edap ngan apu aea nasinga,
eine lalaede mambe edap lolo matua
aea mao. Deo ele laulau aea posanga
ede pade bedane, “Eaba sai inasnasi

* **2:20:** Gal 1.4 * **3:6:** OM 15.6 * **3:8:** OM 12.3, 18.18, 22.18, Ro 4.3,16 * **3:10:** Lo 27.26 * **3:11:** Hab 2.4, Gal 2.16 * **3:12:** Wkp 18.5 * **3:13:** Lo 21.23, Ro 8.3

gid apu toa ne, ei ga ibada madonga
kemi."
13 *Be gita ada gigi kapei Deo
imatai, ngansa tanasi apu somisomi
mao, ta Deo iuangga ipanas gita. Be
Kristus imate ngan abei tabala ngan
badanga ada panasnga, ta ipatutui
ada gigi kapei toa oa. Eine lalaede
mambe Deo ele laulau aea posanga
ga bedane, "Eaba sai tipakantutu ei
ngan abei, eine Deo ipanas ei."
14 Iesus ikado toa bedaoa ngansa
ikim kadonga kemi toa mugaeai
ikado ngan Abraam, eine ga ikado
ngan gid alu padengada. Kadonga
kemi toa oa ila pagid alu padengada
ngan Iesus Kristus ele naurata. Tota
oangga loloda matua ngan ei, eine
ga ibada Itautau Tutui pagita mambe
iposa tautaunga ngan mugaeai.

Apu ton Moses irangrang ngan isamum Deo ele posanga tautaunga mao

15 Oaeoaeg, gau naninipu ngan
gita eababa leda kadonga ga bedane:
Oangga panua rua tirau led posanga
tautaunga rabu ngan gisirua, eine
lolod kelede ngan saoa posanga toa
tirau oa, ta tibode ga idae ngan
laulau. Tota irangrang ngan eaba eta
pade isamum posanga toa oa mao, ga
igalbatan posanga eta ga idae ngan
mao pade.
16 *Eine lalaede mambe posanga
tautaunga toa Deo irau toman ngan
Abraam. Deo ikado ele posanga tau-
taunga pan Abraam ga ele gergeu.
Be ele laulau ikeo ngan gid ele
gergeu mao. Oangga bedaoa, iposa
ngan panua busa, be eine mao. Ele
laulau ikeo ga posanga tautaunga toa
oa ila pan eaba kelede ta ikeo ga,
"Ila pan lem gergeu."* Gergeu toa oa
eine Kristus.
17 *Leg posanga ipu ga bedane:
Mugaeai Deo irau ele posanga toman
ngan Abraam. Be rai buno pange
sangaul tol (430) ga kus ta Moses ele
apu iuot. Apu toa ne iuot muriai tau
ta irangrang ngan isamum posanga
toa Deo irau toman ngan Abraam oa
mao, ga itado ga iduaea mao pade.
18 *Ngansa oangga tanasi apu ngan
badanga danga kemikemi toa Deo
isio ngan iman leda, eine tabada
ngan ele posanga tautaunga mao, be
tabada ngan urada. Be eine mao.
Deo ilolo marum ngan Abraam ta
iposa tautaunga pan ngan gid danga
kemikemi toa ne.
19 *Tota ikamado ga apu ienono?
Deo idol apu ngansa iuangga ipa-
solan gita mambe leda kadonga sasat
eine kemi ngan imata mao. Ta apu
ienono bedaoa ga irangrang ngan
gergeu toa mugaeai iposa tautaunga
ngan ga iuot. Deo ibada apu toa ne
ga ila pan Moses ngan gid anggelo
baged, ta Moses ipaola ga ila pagid
tibutibuda. Moses iman bebed ga
imadid rabu ngan Deo ga tibutibuda.
20 Be oangga eaba eta iman eaba
ede pade ibebe, ei ga ikado posanga
rabu ngan ei ga panua iaoa ede pade.
Be Deo kekelen ikado ele posanga
tautaunga ga ila pan Abraam. Eaba
eta iman ibebe mao.

Apu eine mambe ada madidnga ital gita ga tala pan Kristus

21 *Be kado gimi aoangga apu ipa-
rau ngan Deo ele posanga tautaunga.
Eine mao. Ngansa oangga apu iran-
grang ngan ikado ga tamado kemi
somisomi, eine tanasi apu toa oa
ngan otnga tutui Deo imatai. Be eine
mao.
22 Deo ele laulau ikeo ga kadonga
sat iul panua toa ngada ne tanoeai
ngan puo. Be ngan kadonga toa
ne, Deo iuangga ikado edap ngan
luanga gita. Tota oangga sapadua
lolod matua ngan Iesus Kristus, eine

* **3:16:** OM 13.15, 17.8, 24.7 * **3:16:** Posanga idil toa ne *gergeu idodo posanga ede ngan Grik ga Ibru toa ipu ede pade mambe ipuapua mao ibud. Tautaunga iposa ngan ele gergeu, be posanga idil toa kelede ne irangrang ngan ikeo ngan gergeu kelede, mao gergeu busa, mao itubtub busa pade. Ngan ipu toaine, oangga tagera posanga toa ne ngan Otnga Mugaeai, aea pulnga imata lalaede mao.* * **3:17:** IM 12.40 * **3:18:** Ro 4.14 * **3:19:** PA 7.38, Ro 5.20 * **3:21:** Ro 8.2-4 * **3:23:** Gal 4.3

tibada danga kemikemi toa iposa
tautaunga ngan.
23 *Be mugaeai ngan Deo ele edap
lolo matua aea iuot masaeai, gita
tamamado gadudunga ngan apu ele
puo. Puo toa oa ipakala gita ga
irangrang ngan ado toaiua Deo ele
edap lolo matua aea iuot masaeai.
24 *Tota apu iuot mambe ada ma-
didnga ital gita ga tala pan Kristus.
Toa bedaoa ta oangga loloda matua
ngan ei, Deo iuato gita panua tututui.
25 Ta labone edap lolo matua aea
iuot masaeai, tota apu iman ada ma-
didnga pade mao.

Loloda matua ngan Kristus ta taot Deo ele gergeu

26 *Nakeo bedaoa ngansa gimi toa
ngada ne lolomi matua ngan Iesus
Kristus, tota aot Deo ele gergeu.
27 *Ngansa gimi sapadua abada
paliliunga ngan Kristus, eine apit
Kristus mambe eaba ipit aea malo.
28 *Tota ngan iaoa kelede ton
Kristus, taoato eaba eta Iuda aea
mao, ga Grik aea mao pade, be
taoato eaba eta paeaeanga mao,
ga eaba madonga kemi aea mao
pade, ga arangaranga mao, ga taine
mao pade, ngansa ngan lemi lupnga
toman ngan Iesus Kristus, gimi toa
ngada ne aot kelede.
29 *Ta oangga gimi Kristus ele
panua, eine gimi Abraam ele gergeu
pade. Ta gimi ga abada gid danga
kemikemi toa Deo iposa tautaunga
pan Abraam ngan.

4

Gita paeaeanga taot Deo ele gergeu ngan Kristus ele naurata

1 Leg oanenga itna ede ga bedane:
Oangga eaba ele gergeu ede ima-
mado, muriai gergeu toa ne ga ibada
danga sisid toa ngada oa ton itama.
Tautaunga, danga sisid toa ngada oa
ton itama ga iman ei ele, be oangga
ei kakauede maitne, danga eta idae
ibageai mao. Ei lalaede mambe gid
paeaeanga ton itama.
2 Ei imamado gadio ngan itama
ele madidnga ga panua naurata ad
bagedeai ga irangrang ngan rai toa
itama isio oa iuot.
3 *Eine lalaede mambe gita pade.
Mugaeai gita mambe gergeu, ta
taman paeaeanga ngan apu imata
ede ga ede tanoeai aea.
4 *Be ngan rai toa Deo isio oa iuot,
ei isula Inat ga inam. Taine ede ipopo
ei, ta gergeu toa ne pade imamado
gadio ngan Moses ele apu.
5 Inama ngan luanga gita panua
toa tabokoboko paeaeanga gadio
ngan apu, ta ipatutui ada gigi kapei
Deo imatai, ngansa iuangga ibada
gita ga taot ele gergeu tautaunga.
6 *Gimi aot Deo ele gergeu na, tota
isula Itautau Tutui ton Inat ga idio
lolodai, ta Itautau Tutui toa ne ikado
gita ga tababa ga ila pan Tamada
bedane, “Ale apa!”
7 Tota gimi aman paeaeanga pade
mao. Gimi Deo ele gergeu. Ta ngan
ipu toaine, Deo ga ibada gid danga
kemikemi toa iposa tautaunga ngan
ga ila pagimi.

Paulus ilolo ede ga ede ngan gid Galesia

8 Be mugaeai gimi aoatai ngan Deo
maitne ta aman paeaeanga ngan gid
danga tautaunga mao mambe deo
pakakanga.
9 Be labone gimi aoatai ngan Deo
na (mao kemi ngan nakeo ga Deo
iuatai ngan gimi), tota ikamado
ga aoangga aluagimi mulian ngan
nasinga gid apu imata ede ga ede
tanoeai aea toa irangrang ngan ilua
gita mao? Gimi aoangga aman
paeaeanga sapaean ngan gid apu toa
oa pade na?
10 *Ikamado ga aoangga anasnasi
gid Iuda led apu ngan ado kapeipei
raring aea, ga taiko papau, ga gid
taun ga rai pade?

* **3:24:** Ro 10.4 * **3:26:** Ins 1.12 * **3:27:** Ro 6.3 * **3:28:** Ro 10.12 * **3:29:** Ro 4.13 * **4:3:** Kol 2.20 * **4:4:** Ins 1.14, Ro 1.3 * **4:6:** Ro 8.15-17 * **4:10:** Ro 14.5, Kol 2.16

11 Gau namataud. Ngan kado ta naurata toa nakado ngan gimi, eine iduaea sapaean.

12 Oaeoaeg, nabeta matua gimi ga bedane: Nakim gimi aot mambe gau. Ngansa gau natnan apu ta naot mambe gimi. Mugaeai ga inam, lemi idil eta paeamao ngan gau mao.

13 Be gimi aoatai, matamata napaola ato kemi ga ila pagimi ngansa dibala ede ikado gau.

14 Tautaunga, tinig aea dibala toa oa ikado kulupu ngan gimi, be gimi apul murimi ngan gau mao, ga atolatola ngan gau mao pade. Be gimi abada gau lalaede mambe gau anggelo ede ton Deo, mao mambe gau Iesus Kristus.

15 Lemi tingelgel toa mugaeai aea na sida? Nakeo tautaunga, ngan ado toaiua, nagera mambe oangga arangrang, gimi ga apasu matami kadlo ga abada ga inam pagau.

16 Ta labone madongan? Napaola posanga tautaunga ga ila pagimi, ta ngan kadonga toa ne naman ami isat?

17 Gid panua toa tiparpar ngan apu oa, timarum tau ngan dadanga gimi ngan led posanga, be eine kemi ngan gimi mao. Eine tiuangga tikado ga gitaingada takemi ngan gita pade mao, ta gimi amarum ngan nasinga gid.

18 Eine kemi oangga amamarum ngan kadonga kemi ede. Ta gimi anasnasi kadonga kemi bedaoa somisomi, oangga namamado pagimi, ga oangga namamado aluai ngan gimi.

19 Leg gergeu, lolog ede ga ede ngan gimi. Nanaman lolog ede ga ede toa ne mambe ieieinga iuot ngan taine iuangga ipopo gergeu. Lolog ikakado toa bedane ga irangrang ngan gimi aot lalaede mambe Kristus.

20 Be lolog ikim tau ngan geranga gimi. Oangga bedaoa ta napalele leg posanga pagimi ga ila meles. Ngansa lolog buligaliga ngan gimi.

Oanenga itna ngan Agar ga Sara

21 Gimi sapadua toa akeo ga adio gadio ngan apu, manta akeo pagau, aoatai ngan saoa danga apu iposa ngan pade?

22 *Ngansa Deo ele laulau ikeo ga Abraam inat rua. Ede, taine paeaeanga Agar ipopo, be ede pade, iadaoa Sara toa taine madonga kemi aea ipopo.

23 *Taine paeaeanga ele gergeu aea poponga iuot lalaede mambe gid panua toa ngada ne tanoeai. Be gergeu ton taine madonga kemi aea, ei aea poponga iuot ngan Deo ele posanga tautaunga.

24 Taine toa rua ne ad ninipunga iman oanenga itna pade. Ngansa taine toa rua ne mambe posanga rua toa Deo irau ngan ele panua. Posanga toa Deo irau ngan gid Israel ngan lusi Sainai,* eine mambe taine paeaeanga toa Agar. Ele gergeu pade timan paeaeanga.

25 Agar idodo lusi Sainai. Lusi toa oa ienono ngan tibur kapei Arebia. Ga pade, taine toa oa idodo tuanga Ierusalem toa labone ienono. Ngansa gid Ierusalem, labone tiuot mambe paeaeanga sapaean ngan nasinga apu ton Moses.

26 *Be tuanga Ierusalem ede pade ienono gadae buburiai. Eine idodo taine madonga kemi aea toa Sara. Ei iman tnada.

27 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane,

"Eao taine lasi,
manta tinim igelgel.
Be eao taine toa naman ieieinga
ngan poponga gergeu mao,
manta ngangar ga bau.
Ngansa taine toa ipopo eta mao, ei
ele gergeu dabad iuot busa
ga iasal gergeu ton taine toa imamado toman ngan iadaoa."

* **4:22:** OM 16.15, 21.2 * **4:23:** Ro 9.7-9 * **4:24:** Lusi Sainai, mugaeai Deo ibada pat rua apu aea ga ila pan Moses ngan. * **4:26:** Ibr 12.22, PM 21.2,10 * **4:27:** Ais 54.1

28 *Oaeoaeg, gimi mambe Sara inat
Aisak. Ngan Deo ele posanga tau-
taunga ta aot ele gergeu.
29 *Be ngan ado toaiua, gergeu
ede pade toa aea poponga iuot
mambe panua toa ngada ne tanoeai,
ei ipaieiei gergeu toa aea poponga
iuot ngan Itautau Tutui iura. Eine
mambe labone pade.
30 Be Deo ele laulau ikeo mado?
Aea posanga ga bedane, "Suk taine
paeaeanga toa ne toman ngan ele
gergeu! Ngansa danga sisid aea
potanga irangrang ngan ila pan
gergeu ton taine paeaeanga oa mao.
Eine ga ila pan gergeu ton taine
madonga kemi aea kekelen."
31 Tota oaeoaeg, gita taman gergeu
ton taine paeaeanga Agar mao.
Gita taman gergeu ton Sara, taine
madonga kemi aea.

5

Iesus itin ngan taboko paeaeanga ngan apu pade mao

1 Kristus ipola gita, ngansa itin
ngan taboko paeaeanga ngan apu
pade mao. Tota gimi manta amadid
matua, ngan kado ta panua tipaeaea
gimi pade ngan apu aea nasinga.
2 Ega, gau Paulus nakeo pagimi be-
dane: Oangga abada palunga ngan
otnga tutui Deo imatai, eine Kristus
ele naurata irangrang ngan ilua gimi
mao.
3 Naposa matua pade bedane:
Oangga sai ibada palunga, manta
inasi apu aea posanga toa ngada oa.
4 Gimi sapadua atoba nasinga apu
ngan otnga tutui Deo imatai, eine
atnan Kristus na. Gimi apul murimi
ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea.
5 Be ngan leda kadonga lolo matua
aea, Itautau Tutui ilua gita ta taoatai
kemi mambe Deo ga iuato gita panua
tututui ta tagaga matada ngan san-
ganga ei.
6 *Ngansa ngan leda lupnga toman
ngan Iesus Kristus, oangga tipalu
gita, mao oangga tipalu gita mao,
eine danga eta mao. Be danga
kapei eine loloda matua ngan ei, ta
kadonga toa ne ikado gita ga takim
panua padengada.
7 Mugaeai gimi aladlado kemi, be
sai ipaket matami ga ipakala gimi
ngan nasinga posanga tautaunga?
8 Posanga toa idada gimi ne, inam
pan Deo mao. Deo ei eaba toa ibaba
gimi ga aot ele panua.
9 *Matami nanan. Yis kautede sapa
ikado ga plaoa dodol isum ga idae
kapei. Eine lalaede mambe gimi
pade. Posanga pakakanga idil kaut-
ede ipabuobuo gimi toa ngada ne.
10 *Be Maron ipamatua lolog ta
naeadi mambe gimi ga lolomi kelede
ngan posanga toa ne, ta gimi ga anasi
posanga eta pade mao. Be oangga
eaba sai ipabuobuo gimi, eine Deo ga
ipanas ei.
11 Oaeoaeg, gau napapaola
posanga ngan palunga pade mao.
Be oangga nakakado maitne, eine
eaba eta Iuda aea ga ipaieiei gau
mao. Oangga bedaoa, posanga ngan
Iesus ele matenga ngan abei tabala
irangrang ngan ipamasmasi gid Iuda
lolod mao pade. Be eine mao. Gid
Iuda tinid ngan longonga posanga
toa oa mao, ta tipaieiei gau.
12 Be gid panua toa tipabuobuo
gimi, gau naoangga kemi ngan tiket
tinid ga tipaeabu ngan gid mulian!
13 *Oaeoaeg, Deo ibaba gimi
ngansa iuangga ipola gimi ta adio
gadio ngan apu pade mao. Be kado
gimi akeo lolomiai bedane, "Iesus
ipola gita, ta labone takado saoa
kadonga tanoeai aea mambe takim."
Irangrang ngan akeo bedaoa mao.
Be manta akim panua padengada
ta alualua gid mambe gimi led
paeaeanga.
14 *Ngansa apu aea posanga toa
ngada oa ilup ngan posanga idil

* **4:28:** OM 15.4-5, Ro 9.7 * **4:29:** OM 21.9-10, Ins 8.35 * **5:6:** 1Ko 7.19, Gal 6.15 * **5:9:** 1Ko 5.6
* **5:10:** 2Ko 11.15, Gal 1.7 * **5:13:** 1Pe 2.16 * **5:14:** Wkp 19.18, Ro 13.9

kelede ga bedane, “Manta kim lem
eaba ede pade mambe kim go mu-
lian.”
15 Be oangga adabadaba sat ga apa-
parau pol ngan gimi, ageragera gimi,
ngan kado ta apaeabu ngan gimi
mulian.

Itautau Tutui iparau ngan kimnga papaeamao tinida aea

16 Be gau nakeo ga gimi manta
alalala ngan Itautau Tutui iura, ta
gimi ga anasi kimnga papaeamao
tinida aea mao.
17 *Ngansa kimnga tinida aea
iuangga ipakala Itautau Tutui ele
kimnga, be Itautau Tutui iuangga
ipakala kimnga tinida aea. Gisirua
tipaparau, ta irangrang ngan anasi
lemi kimnga mulian mao.
18 Be oangga Itautau Tutui imuga-
muga ngan gimi, eine amado gadio
ngan apu mao.
19 *Be gita toa ngada ne taoatai
ngan kadonga papaeamao tinida
aea. Eine ga bedane: kadonga arala,
ga kadonga ngan lolomi aea muk, ga
kadonga mambe kaua,
20 ga raring ngan gid deo
pakakanga, ga kadonga borou, ga
ariapolpol, ga aoa parau, ga mata
galgal, ga lolo bake, ga soanga edami
mulian, ga amapmapoga alele, ga
aoami isokangai,
21 ga lolomi paeamao, ga unun-
nga sat, ga kadonga mangamanga
togid panua ununnga ad, ga gid
kadonga padengada toa bedaoa. Na-
pabib lemi mambe nakado mugaeai,
oangga sapadua tikakado toa be-
daoa, eine irangrang ngan tibada
madonga Deo ibageai mao.
22 Be Itautau Tutui ipapot gid
kadonga kemikemi ga bedane: kim-
nga panua padengada, ga tingel-
gel, ga lolo tarui, ga lolomi bake
manmanae mao, ga mamaron, ga
kadonga kemikemi, ga matami tutui
ngan nasinga lemi posanga,
23 ga kadonga lolo kemi aea,
ga pakalanga gimi mulian ngan
kadonga sat. Be apu eta ipakala gita
ngan gid kadonga toa bedaoa mao.
24 *Be gid panua sapadua ton Iesus
Kristus, eine tipatoto led kimnga pa-
paeamao ga ngalenga papaeamao
tinida aea ga idae ngan abei tabala
ga kus.
25 Ta oangga tamamado Itautau
Tutui ibageai, manta talalala ngan
Itautau Tutui ele edap.
26 *Be irangrang ngan taparim
ngan gita mao, ga tapamasmasi eaba
eta pade ilolo mao, ga loloda paea-
mao pol ngan gita mao pade.

6

Manta takado kemi ngan panua toa ngada ne

1 *Oaeoaeg, oangga gimi agera
eaba eta ngan gimi itap ngan
kadonga sat, nakim sai ngan gimi
toa ilolo iuatai ngan Itautau Tutui
na manta ibada eaba toa oa ga iluai
mulian ngan edap tutui. Be manta
lolomi marum ta apatutui ei. Be
geragera go, ngan kado ta kadonga
sat idada go pade.
2 *Gimi manta alualua ngan gimi
ngan ami kadonga kulupulupu.
Ngan kadonga toa bedane, eine ga
aparangrang apu ton Kristus.
3 Ngansa oangga sai iadi mambe
ieda kapei, be tautaunga ieda mao,
eine ipakaka ei mulian.
4 Eaba kelede kelede manta imata
inasi ele naurata mulian ta igera,
eine kemi, mao paeamao. Toa be-
daoa ta itin igelgel ngan ei mulian,
be itonton ele naurata toman ngan
panua padengada led mao.
5 *Ngansa eaba kelede kelede
manta imariala ngan ele naurata
mulian.

* **5:17:** Ro 7.15-23 * **5:19:** 1Ko 6.9-10 * **5:24:** Ro 6.6, Kol 3.5 * **5:26:** Plp 2.3 * **6:1:** Mt 18.15
* **6:2:** Ro 15.1 * **6:5:** Ro 14.12 * **6:6:** 1Ko 9.11,14 * **6:7:** Ro 8.13

6 *Be oangga sai ibada paoatainga
ngan Deo ele posanga, ei manta ilu-
alua ele eaba paoatainga aea ngan
danga kemikemi.
7 *Alongean eaba eta ipabuobuo
gimi mao. Ngansa gimi arangrang
ngan akado aleburo pan Deo mao
ga mao tau. Ngansa saoa danga
eaba iarum dadangai, eine muriai ga
ibada annga lalaede mambe danga
toa iarum oa.

Saoa danga taearum dadangai, muriai tabada annga lalaede toa bedaoa.

8 Ngansa eaba sai inasi kimnga
tinida aea ta iarum danga paeamao
iloleai, eine muriai aea annga ga
iuot, ta ei ga imukuru ngan ele
kimnga paeamao tinida aea. Be
eaba sai inasi Itautau Tutui ele kim-
nga ta iarum danga kemi iloleai,
eine muriai eaba toa oa ga ibada
madonga kemi somisomi aea pan
Itautau Tutui.
9 Be irangrang ngan tamang-
golenga ngan kadonga kemikemi
mao. Ngansa ngan ado toa annga
aea badanga, eine ga tabada annga
kemi oangga tatap ngan leda naurata
mao.
10 Tota ngan ado isaoa tarangrang
ngan takado kemi panua padengada,
manta takado. Be kadonga toa ne,
manta takado kapei tau ngan gid
iaoa kelede ton Kristus toa lolod
matua ngan ei.

Paulus iparim ngan Iesus aea abei tabala

11 Posanga idil toa ne nabode ngan
gau bageg, be agera leg bodenga
kapeipei toa bedane.
12 Panua sapadua tiparpar ngan
palunga gimi, tikado bedaoa ngansa
tiuangga tipasolan gid mambe
panua kemikemi ngan panua paden-
gada matad. Be led ipu kelede ga
bedane: Timataud, ngan kado ta
tinasi ato kemi ngan Kristus aea abei
tabala, ta panua padengada tipaieiei
gid.
13 Be gid panua palunga ad toa oa,
gid pade tinasnasi apu kemi mao. Be
tikim tipalu gimi, ngansa tiuangga
tiparim ngan ami palunga.
14 Be irangrang ngan gau naparim
ngan danga eta mao. Naparim ngan
ada Maron Iesus Kristus aea abei
tabala kekelen. Ngan ele naurata
ngan abei tabala, eine mambe kim-
nga papaeamao tanoeai aea imate
lologeai, ga gau pade namate ngan
abei tabala ta irangrang ngan nanasi
kimnga tanoeai aea pade mao.
15 *Ngansa oangga tipalu gita, mao
tipalu gita mao, eine danga eta mao.
Be Deo ikado gita ga taot panua
papau, ta danga toa kelede ne eine
danga kapei.
16 Be Deo ele kadonga lolo tarui aea
ga lolo isat aea idio pagid sapadua
tinasnasi posanga toa ne. Gid panua
toa ne timan Deo ele panua tau-
taunga Israel ad.
17 *Leg posanga kelede pade ga
bedane: Tinig ngan eaba eta ikado ga
lolog ede ga ede pade mao. Ngansa
tinig aea gil ienono, ta iman ki-
lala ngan tipaieiei gau ngan nasinga
Iesus.
18 Oaeoaeg, kemi ngan ada Maron
Iesus Kristus ele kadonga lolo
marum aea idio pagimi. Eine
tautaunga.

* **6:15:** Gal 5.6, 2Ko 5.17 * **6:17:** 2Ko 4.10

Paulus ele laulau ila pagid Epesus

1 *Gau Paulus, eaba ato aea ton
Iesus Kristus. Ngan Deo ele kimnga,
idol gau ngan kadonga naurata toa
ne.
Nabode laulau toa ne ga ila pagimi
panua tututui ton Deo ngan tuanga
Epesus.* Gimi lolomi matua ngan
Iesus Kristus.
2 Kemi ngan Deo Tamada ga Maron
Iesus Kristus, gisirua led kadonga
lolo marum aea ga lolo tarui aea idio
pagimi.

Ngan leda lupnga toman ngan Kristus, Deo ikado kemi tau pagita

3 *Tasoa Deo ieda! Ei ada Maron
Iesus Kristus Itama. Ei ikado
kadonga kemi tau pagita. Ngan
leda lupnga toman ngan Kristus,
ibada danga kemikemi buburiai aea
toa ngada ne pagita ngan luanga
tautaudida.
4 *Ngan ado toaiua Deo ikado tano
toa ne ga iuot maitne, ei isio gita
motean ngan lupnga toman ngan
Kristus, ta idol ele ul ngan gita ga
ikado ta leda idil eta paeamao imatai
mao. Ngan ele kadonga kimnga aea
5 *irau posanga motean ngan gita
ta ibada gita ga taot ele gergeu tau-
taunga ngan Iesus Kristus ele nau-
rata. Ele kadonga toa ne inasi ele
kimnga ta ikado ei ga itin igelgel.
6 Ta gita tasoa ieda ngan ele
kadonga lolo marum aea toa ne.
Deo ele kadonga lolo marum aea toa
ne eine kapei tau ga ipasolan ele
taranga. Eine inam pagita ngan leda
lupnga toman ngan Inat toa ikim ei
tau.
7 *Ngan leda lupnga pan, ei ipola
gita ta tatnan leda madonga paea-
mao. Be kadonga toa ne inam pagita
ngan ising toa itoki ngan ado toaiua
imate. Ta ei isamum leda kadonga
sasat. Be kadonga toa ne inasi ele
kadonga lolo marum aea toa iuon
kapei ga kapei tau ga ienono.
8 Be ei inonoi ele kadonga lolo
marum aea ga inam pagita kapei tau
toman ngan ele oatainga kemikemi
imata ede ga ede.
9 *Deo irau posanga motean ngan
saoa danga iuangga ikado ngan Kris-
tus ele naurata. Be mugaeai ga inam,
posanga toa irau ne ienono mumul-
nga. Be ngan ele tingelgel, ipaola ga
inam pagita ga iuot masaeai.
10 *Ta muriai, oangga ado toa Deo
isio motean oa iuot, posanga toa irau
ne ga iuot tautaunga. Ngan ado
toaiua, ei ga ipaluplup danga toa
ngada ne buburiai ga tanoeai ta tidae
Kristus ibageai.

11 *Somisomi Deo ikakado danga
toa ngada ne ga inasi ele kimnga.
Tota inasi ele kimnga toa ne ta isio
gai Iuda ngan lupnga toman ngan
Kristus, ngansa irau posanga motean
ngan gai toa bedaoa.
12 Rabu ngan alu toa ngada ne, gai
Iuda amuga ta lolomai matua ngan
Kristus. Ta Deo isio gai ngansa ikim
gai manta asoasoa ieda ga apasolan
iura kapei ga ele taranga.
13 Be gimi panua toa Iuda ami mao,
gimi pade alup toman ngan Kris-
tus ngan ado toaiua alongo posanga
tautaunga ngan ele ato kemi. Ta
ngan ato kemi toa ne, ei ibada gimi
mulian. Ga pade ngan lemi lupnga
pan, lolomi matua ngan ei. Tota inasi
ele posanga tautaunga toa ikado mu-
gaeai, ta ibada Itautau Tutui ga ila
pagimi. Itautau Tutui toa ne eine
mambe ul toa ipasolan mambe gimi
aot ele panua tautaunga.
14 *Ga pade, Itautau Tutui eine
mambe mudannga toa Deo ibada
pagita ta iman kilala ngan gid

* **1:1:** PA 18.19-21, 19.1 * **1:1:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, posanga ga oaine *ngan tuanga Epesus ienono mao.* * **1:3:** Ep 2.6 * **1:4:** Ins 15.16 * **1:5:** Ins 1.12 * **1:7:** Ep 2.7, Kol 1.14 * **1:9:** Ro 16.25 * **1:10:** Kol 1.16,20 * **1:11:** Ro 8.28-29 * **1:14:** 2Ko 1.22

danga kemikemi toa Deo ga ibada pagita muriai. Ta gita tasangasanga danga toa ne ga irangrang ngan ado toaiua Iesus ipola gita ta tatnan leda madonga paeamao. Toa bedaoa ta gimi pade ga asoasoa ieda ga apasolan iura kapei ga ele taranga.

Paulus iraring ngan Deo ibada oatainga pagid Epesus

15-16 Ngan ipu toaine, naposa kemi ga ila pan Deo somisomi ngan gimi ngan leg raring, be nakaput ngan mao. Mugaeai lolomi matua ngan Maron Iesus ga akim tau gid panua tututui ton Deo. Ta ngan ado toaiua nalongo ngan gimi toa bedaoa ga irangrang ngan labone, nakakado leg raring ngan luanga gimi.

17 *Nararing ga ila pan Deo ton ada Maron Iesus Kristus. Ei gita Tamada toa ele taranga kapei tau. Be nabeta ei ngan ibada Itautau Tutui ga ila pagimi kapei tau ta ilua gimi ngan oatainga kemikemi imata ede ga ede, ga ipasolan gimi ngan ele posanga ipu. Toa bedaoa ta aoatai kemi tau ngan ei.

18 Ga pade, nabeta ei ngan ikado ga matami pal ta agera kemi ele taranga toa itara lolomiai. Toa bedaoa ta irangrang ngan aoatai kemi mambe ei ibaba gimi ngan badanga gid danga kemikemi buburiai aea. Gid danga toa oa, ei iposa tautaunga ngan pagid ele panua tututui. Ta gimingada panua tututui toa oa ga tinimi igelgel ta asangasanga.

19 *Toa bedaoa ta gimi ga aoatai mambe ei iura matua soke tau ga iasal danga toa ngada ne. Be iura kapei toa ne ilualua gita panua toa loloda matua ngan ei. Eine ibokoboko matua tau pagita,

20 *lalaede mambe ibokoboko ngan Kristus mugaeai. Ngan ado toaiua, Deo iura kapei toa ne ipei Kristus mulian ngan ele matenga. Ga kus ta idol ei ga idio imado ngan ibage oatai toa buburiai oa.

21 *Tota Kristus imamado gadae tau ngan gid anggelo ga antu matad ede ga ede toa urad ga edad kapeipei. Be ei kekelen ieda kapei ga kapei tau labone kekelen mao, be somisomi ga ilalala ga ila pade.

22 *Deo idol danga toa ngada ne ga idio iae ibuloloeai, ta idol ei ga ilabora imuga ngan danga toa ngada ne. Ngan kadonga toa ne, ei imadid ga imuga ngan gid panua toa iuato gid iaoa kelede ei ton.

23 *Gid iaoa kelede ton Kristus, eine mambe Kristus itin. Be Kristus kekelen iuon ele panua toa ngada ne lolodeai ta ikado ga danga toa ngada ne matad bibita ga timamado.

2

Deo ipei gita mulian, ta labone matada bibita toman ngan Kristus

1 *Be mugaeai lemi kadonga sasat ga lemi idil papaeamao ikado ga gimi aot mambe eaba imate.

2 *Ngan ado toaiua, gimi anasnasi gid kadonga papaeamao togid panua tanoeai ad. Gimi anasnasi madidnga togid antu ga iriau papaeamao. Eina gid antu urad kapeipei toa tibakbak alele mariambai. Be labone, ad madidnga toa oa ibokoboko maitne pagid panua papaeamao lolodeai toa tilongolongo Deo ilinge mao.

3 *Mugaeai gita toa ngada ne tamamado toman ngan gid panua toa bedaoa, ta tanasnasi kimnga papaeamao tinida aea. Ta somisomi kimnga papaeamao idada gita alele, ta matada nanan danga eta pade mao. Toa ada popongai ga inam, gita panua papaeamao, ta Deo iuangga ipanas gita toman ngan panua papaeamao padengada.

4-5 *Tautaunga leda kadonga sasat ikado gita ga taot mambe panua matemate, be Deo ilolo isat kapei, ta

* **1:17:** Kol 1.9 * **1:19:** Kol 1.11 * **1:20:** Sng 110.1, 2Ko 13.4, Kol 2.12 * **1:21:** Kol 1.16, 2.10
* **1:22:** Sng 8.6 * **1:23:** Ro 12.5, Ep 4.10,15, Kol 1.18 * **2:1:** Kol 1.21, 2.13 * **2:2:** Kol 3.7, Tt 3.3
* **2:3:** Kol 3.6 * **2:4-5:** Ro 6.11-13

ikim gita kapei ga kapei tau. Ei ipei
gita mulian toman ngan Kristus. Ta
ngan ele kadonga lolo marum aea,
ibada gita mulian.
6 *Ngan leda lupnga toman ngan
Iesus Kristus, ei ipei gita mulian
ngan leda matenga, ta ipamado gita
toman ngan ei ngan ele mul maron
aea toa buburiai oa.
7 Ikado bedane ngansa iuangga
ipasolan gid panua toa ngada oa
muriai ga ilalala ga ila, mambe ele
kadonga lolo marum aea eine kapei
tau ga iasal danga toa ngada ne.
Ele kadonga mamaron toa ne inam
pagita ngan Iesus Kristus.
8 Ngansa ngan ele kadonga lolo
marum aea kekelen, Deo ibada gimi
mulian. Gimi akado danga eta
ngan luanga gimi mulian mao, be
Deo ibada gimi mulian mambe ele
tenainga ila pagimi. Lemi kadonga
lolo matua aea eine mambe edap
tenainga toa ne ila pagimi ngan.
9 *Kadonga toa ne iuot ngan gimi
lemi naurata mao. Deo kekelen
ikado, ta irangrang ngan eaba eta
iparim ngan ei mulian mao.
10 *Ngansa gita eine Deo ibage
mul. Ngan leda lupnga toman ngan
Iesus Kristus, Deo ikado gita ga taot
panua papau, ngansa iuangga gita
takakado naurata kemikemi. Gid
naurata kemikemi toa ne, ei ikoro-
mot motean ngan gita ta iuangga
tanasnasi.

Kristus ipamate ariapolpol ta ikado ga loloda kelede

11 Matami nanan lemi madonga
mugaeai aea. Ngan ami poponga,
gimi aot sing kelede toman ngan
gid Iuda mao. Gid Iuda tinas-
nasi kadonga palunga aea, ta somi-
somi tiuatoato gimi alu padengada
mambe panua abada palunga mao.
Be palunga toa tikeokeo ngan ne,
eine gid eababa tikakado.
12 *Tota matami nanan, mugaeai
gimi alu padengada amamado aluai
ngan Kristus ngan ado toaiua. Mu-
gaeai gimi amamado gaot ngan alu
togid Israel ta aman Deo ele panua
mao. Gimi aman panua tuanga
ede pade ami. Be gid posanga toa
Deo irau toman ngan ele panua, ga
posanga tautaunga toa ikakado ngan
luanga gid, eine gimi aoatai ngan
mao. Ngan ado toaiua, irangrang
ngan gimi asanga danga eta kemi ga
iuot muriai ngan gimi mao. Ngan
lemi madonga tanoeai, aoatai ngan
Deo mao ga mao tau.
13 *Mugaeai gimi amamado aluai
tau ngan Deo. Be labone ngan
Iesus Kristus ising, Deo ibada gimi
ga anam alup toman ngan Kristus ta
anam boloma pan Deo.
14 *Ngansa Kristus kekelen ikado
ga loloda itarui. Mugaeai gai Iuda
aman gimi alu padengada ami isat,
ta ariapolpol toa ne eine mambe ala
ede toa ipoga gita ta tadio rol. Be
ngan Kristus ele matenga, ei igoro
ala toa oa ta ipamate ariapolpol.
15 *Ga pade, ei ipamate apu ton
Moses toman ngan aea posanga idil
imata ede ga ede, ta labone apu
iura mao, ngansa ei iuangga ipalu-
plup gita alu toa rua ne ga taot iaoa
kelede. Tota ikado ga loloda itarui
pol ngan gita.
16 *Ga pade, ngan ele matenga
ngan abei tabala, ikado ta gita alu
toa rua ne loloda kelede pade toman
ngan Deo, ngansa ei kekelen ipamate
ariapolpol toa ienono rabu ngan gita
ga Deo.
17 *Tota ngan ele namanga, ei
ipaola posanga lolo tarui aea ga ila
pagimi panua toa amamado aluai, ga
pagai panua toa amamado boloma
pan.
18 Gita loloda itarui toa bedaoa
ngansa ngan Kristus, gita iaoa toa
rua ne tabada Itautau Tutui toa
kelede ne. Ta ei isaoa leda edap ngan
langa pan Tamada Deo.

* **2:6:** Kol 2.12 * **2:9:** 1Ko 1.29-31, 2Ti 1.9 * **2:10:** Tt 2.14 * **2:12:** Ro 9.4, Kol 1.21 * **2:13:** Kol 1.20 * **2:14:** 1Ko 12.13 * **2:15:** Kol 2.14 * **2:16:** Kol 1.20,22 * **2:17:** Ais 57.19, Sek 9.10

Gita iaoa kelede ton Kristus taman Deo ele luma

19 *Tota labone gimi aman panua tuanga ede pade ami mao. Gimi patpatnga ami mao pade, be gimi aman panua tuangai ami tautaunga toman ngan Deo ele panua tututui. Gimi aman iaoa kelede ton Deo.

20 *Gimi mambe luma toa Deo ikado. Ei ipagun gai panua ato amai ga gid panua toa tibabada iaoa mambe luma toa ne aea kadanga. Be Iesus Kristus kekelen iman luma toa ne aea kisinga.

21 *Ta luma aea danga toa ngada ne ilup toman ngan Kristus. Ta ei ibalep kemi gid danga kelede kelede ta ilalala ga idae kapei. Ta ngan Maron iura, iuot luma ei ton toa ele ul ienono ngan.

22 *Gimi pade alup toman ngan Kristus, ta ei ipagun gimi ga aot mambe luma madonga aea ton Deo toman ngan Itautau Tutui.

3

Paulus ele naurata ato aea ngan luanga gid alu padengada

1 *Ngan ipu toaine, gau Paulus namamado ngan luma panasnga aea, ngansa nakakado naurata ato aea ton Iesus Kristus ngan luanga gimi alu padengada.

2 *Naeadi mambe gimi alongo ngan Deo ele kadonga lolo marum aea ngan gau. Ei idol gau ngan kadonga naurata ato aea toa ne ngan luanga gimi.

3 *Mugaeai ato toa ne aea posanga ienono mumulnga. Be Deo ipaola posanga mumulnga toa ne ga inam pagau, ta patautene aoag inasi kautede ngan posanga toa ne ngan leg laulau.

4 Ta oangga gimi aoato posanga toa ne, gimi ga agera mambe Deo ibada oatainga kemi pagau ngan posanga mumulnga toa ne ngan Kristus.

5 Mugaeai tau ga inam, eaba eta iuatai kemi ngan posanga mumulnga toa ne ipu mao. Be labone Itautau Tutui ipaola ga iuot masaeai pagai panua ato amai ga pagid panua tibabada Deo iaoa.

6 *Posanga mumulnga toa ne ipu ga bedane: Ngan Iesus Kristus ele ato kemi, gimi panua alu padengada ami aot iaoa kelede toman ngan gai Iuda ta gitaingada tasangasanga anada ngan gid danga kemikemi toa Deo iposa tautaunga ngan mugaeai. Gid danga kemikemi toa ne, tabada ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus.

7 *Be ngan Deo ele kadonga lolo marum aea pagau, ei ipamatua gau ta idol gau ngan kadonga naurata toa ne ngan paolanga ele ato kemi. Eine mambe Deo ele tenainga inam pagau.

8 *Tautaunga gau edag mao rabu ngan Deo ele panua tututui toa ngada oa, be Deo ilolo marum ngan gau ta ibada naurata toa ne pagau ngan paolanga ele ato kemi ga ila pagimi alu padengada. Ato kemi toa ne iposaposa ngan gid danga kemikemi tau toa Kristus ikado ngan gita. Eaba eta irangrang ngan imata inasi kemi gid danga toa ne ipu mao, ngansa eine kemikemi tau ga iasal leda oatainga.

9 Ga pade, ibada naurata pagau ngan pamerenga posanga pagid panua toa ngada ne ngan saoa danga Deo iuangga ikado. Ngan ado toaiua Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot ga irangrang ngan labone, posanga toa ne ienono mumulnga.

10 Be labone ikado ga iaoa kelede ton Kristus iuot, ta ei ikim gid iaoa kelede ei ton tipasolan gid antu ga iriau papaeamao toa urad ga edad kapeipei mambe Deo kekelen ele oatainga imata ede ga ede.

11 Mugaeai tau Deo irau posanga ngan saoa danga iuangga ikado, ta

* **2:19:** Ep 3.6 * **2:20:** 1Ko 3.11 * **2:21:** 1Ko 3.16 * **2:22:** 1Pe 2.5 * **3:1:** Plp 1.7,13 * **3:2:** Kol 1.25 * **3:3:** Ep 1.9-10, Kol 1.26 * **3:6:** Ep 2.13,16-19 * **3:7:** Kol 1.25 * **3:8:** 1Ko 15.9-10

labone inasnasi ga iuot tautaunga
ngan ada Maron Iesus Kristus ele
naurata.
12 *Ngan leda lupnga toman ngan
Kristus ga ngan leda kadonga lolo
matua aea ngan ei, gita tarangrang
ngan tala boloma pan Deo, be
tamataud mao, ngansa taoatai kemi
mambe Kristus ei gita leda edap
ngan tala pan Deo.
13 Tota nabeta gimi, kadonga
kulupulupu toa iuotot ngan gau
ngan luanga gimi ne, lolomi alele
ngan padam, ga atnan lemi kadonga
lolo matua aea mao. Ngansa
kadonga toa ne ga ilua gimi ta amado
kemi tau ngan Deo ele taranga.

Paulus iraring ngan luanga gid Epesus ta timadid matua

14 Gau matag nanan Tamada Deo
ele kadonga kemi tau ngan gita, ta
nakor aeg ngan leg raring ga ila pan.
15 Ei kekelen iman panua toa
ngada ne buburiai ga tanoeai
Tamad. Ei kekelen ikado gid iaoa
kelede toa ngada ne ga tiuot.
16 Ei iuangga ilua gimi ngan gid
danga kemikemi tau buburiai aea.
Ta ngan leg raring ga ila pan, nabeta
ei ngan ipamatua gimi ngan iura
kapei toa inam pan Itautau Tutui. Ta
pamatuanga toa ne ga iuon lolomiai.
17 *Toa bedaoa ta Kristus ga
imamado lolomiai, ngansa lolomi
matua ngan ei. Ta ei ga ipamatua
gimi ta amadid matua tau ngan ele
kadonga kimnga aea, mambe tano
ikisi abei iuaroar ga imadid matua,
ga mambe luma imadid matua ngan
aea kadanga.
18 Toa bedaoa ta gimi ga abada
pamatuanga toman ngan Deo ele
panua tututui toa ngada oa. Ta iran-
grang ngan aoatai kemi ngan Kristus
ele kadonga kimnga aea. Ta matami
inasi mambe ele kimnga toa ne kapei
ga kapei tau ga ilalala ga ila iran-
grang ngan kus mao.
19 Ta gimi ga aoatai mambe Kristus
ele kimnga toa ne iasal panua toa
ngada ne led oatainga. Tota saoa
danga kemikemi toa iuon Deo iloleai
ga ienono, eine ga iuon gimi lolomiai
pade.
20 Tasoa Deo ieda! Ei iura toa
ibokoboko lolodai ne, eine kapei ga
kapei tau. Ta ele luanga irangrang
ngan iasal saoa danga tabeta ei ngan
ga saoa danga matada nanan lolodai
pade.
21 Gita iaoa kelede ton Iesus Kris-
tus, ngan leda lupnga pan, tama-
mado ngan soanga Deo ieda somi-
somi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

4

Gita iaoa kelede ton Kristus, gita mambe Kristus itin

1 *Tota nabeta matua gimi, manta
lemi idil kemikemi imata karanga ta
inasnasi Maron toa ibaba gimi ne ele
kimnga. Gau toa namamado ngan
luma panasnga aea ne nabeta gimi
toa bedane.
2 *Irangrang ngan asoa edami mu-
lian mao, be adol gimi ga adio gadio.
Irangrang ngan lolomi bake man-
manae mao, be oangga oaeoaemi
tikuk lolomi, manta abisibisi toman
ngan lemi kadonga kimnga aea.
3 *Manta amarum tau ngan kisinga
Itautau Tutui ele kadonga lolo kelede
aea. Kadonga lolo kelede aea toa ne,
eine mambe oaro ede itutulan gita ta
taot iaoa kelede ga loloda itarui.
4 Gimi alup kelede ta aot mambe
Kristus itin. Be Itautau Tutui kelede
mon imamado. Lalaede toa be-
daoa, Deo ibaba gimi ta asangasanga
madonga kelede toa muriai ga ibada
pagimi.
5 Be Maron kelede mon imamado,
ga kadonga lolo matua aea kelede
mon ienono, ga paliliunga kelede
pade.
6 *Deo kelede mon imamado. Ei
gita toa ngada ne Tamada. Ei kekelen
gadae ngan danga toa ngada ne, be

* **3:12:** Ins 14.6, Ro 5.2 * **3:17:** Ins 14.23, Kol 1.23, 2.7 * **4:1:** Kol 1.10 * **4:2:** Kol 3.12-13 * **4:3:** Kol 3.14-15 * **4:6:** 1Ko 12.6

ei kekelen ibokoboko rabu ngan gita
toa ngada ne, ga imamado gita toa
ngada ne lolodai.

7 *Be Kristus, ngan ele kadonga
lolo marum aea, ipota ele tenainga
imata ede ga ede ga inam pagita
kelede kelede.
8 *Eine lalaede mambe ele laulau
ikeo ngan ga bedane,

"Ei iasal aea miri itamatama ga kus,
ta idae ga ila gadae.
Ei iluku aea miri itamatama toa
oa ta idada gid ga tila.
Be ipota tenainga ga ila pagid ele
panua."

9 *Be posanga idil toa ne, "idae ga ila
gadae," ipu madongan? Eine taoatai,
ei idae ga ila gadae kekelen mao, be
isulug ga inam gadio tanoeai pade.
10 Be eaba toa isulug ne, ei kekelen
idae ga ila gadae tau buburiai. Toa
bedaoa ta irangrang ngan imamado
ngan tibur toa ngada ne ta danga toa
ngada ne ienono ibageai.
11 *Ta ei kekelen ipota tenainga ga
ila pagid ele panua ga bedane: Idol
edengada ga timan panua ato ad,
be padengada tibabada Deo iaoa, be
padengada tipapaola ato kemi, be
padengada timariala ngan Deo ele
panua ga timan panua paoatainga
ad.
12 Ei ipota gid tenainga toa oa ngan
luanga gita Deo ele panua tututui
ta tarangrang ngan takakado nau-
rata kemikemi ton Deo. Toa bedaoa
ta gita toa Kristus itin idanga sisid
ne tabada pamatuanga ga tamadid
matua.
13 *Eine ga tababada pamatuanga
toa bedaoa ga ila irangrang ngan gita
toa ngada ne loloda kelede ngan leda
kadonga lolo matua aea. Ta leda
oatainga ngan Deo Inat ga ilalala ga
idae kapei ga irangrang ngan loloda
iuatai ga tamadid matua, lalaede
mambe Kristus pade.

14 Toa bedaoa ta taot mambe
gergeu pade mao. Be posanga togid
panua buro ad toa tinanale tau ngan
led aleburo ga pakakanga, irangrang
ngan idada gita alele mao. Led
paoatainga eine mambe rai isusuran
oaga alele tadiai ga mambe dubam
ipatambole ga ila ga inam.
15 *Be gita manta takado posanga
tautaunga kekelen toman ngan leda
kadonga kimnga aea. Toa bedaoa
ta tadae kapei ga tamadid matua,
lalaede mambe Kristus toa ilabora
imuga ngan gita.
16 Be gita kelede kelede mambe
Kristus itin idanga sisid. Ta ei keke-
len igaltung itin idanga toa ngada ne
ga ipaluplup gid ituatua ga ikubal
ga ilislisia ta tikikisi ngan gid. Ta
itin idanga toa ngada oa tikakado gid
kelede kelede led naurata ta iran-
grang ngan itin toa dodol oa itub ga
idae kemi ga tipapamatua pol ngan
gid toman ngan kadonga kimnga
aea.

Manta tanasnasi kadonga papau

17 *Tota ngan Maron ieda naposa
matua pagimi ga bedane: Mugaeai
gimi anasnasi kadonga lalaede
mambe gid panua timangamanga
ngan Deo, be irangrang ngan
akakado bedaoa pade mao. Gid lolod
ibuobuo kapei tau.
18 Timamado dodom be tiuatai
ngan madonga kemi toman Deo mao
ga mao tau. Tibuobuo kapei toa be-
daoa ngansa laborad irangrang ngan
ibada kemi posanga ipu mao.
19 Maeamaea gid eta mao, be led
naurata iuaro eine ngan nasinga
kadonga mambe kaua ga kadonga
ngan lolod aea muk. Tikakado be-
daoa, be irangrang ngan kadonga toa
oa itara gid mao.
20 Be gimi abada oatainga ngan
Kristus ngan edap eta bedaoa mao.
21 Gimi alongo posanga tautaunga
ngan Iesus ga abada paoatainga
ngan ei ngan edap tutui.

* **4:7:** Ro 12.3,6 * **4:8:** Sng 68.18 * **4:9:** Ins 3.13 * **4:11:** 1Ko 12.28 * **4:13:** Kol 1.28 * **4:15:** Kol 1.18, 2.19 * **4:17:** Ro 1.21, 1Pe 1.14, 4.3 * **4:22:** Ro 8.13, Kol 3.9

22 *Ngan ado toaiua aoatai ngan
Kristus maitne, gimi anasnasi
kadonga mugaeai aea. Gid kimnga
papaeamao toa bedaoa ipakaka gimi
ta iuangga ipaeabu ngan gimi. Be
labone manta atado gid kadonga toa
oa ga iduaea.
23 *Lolomi manta ipul ei ga iuot
pau.
24 *Manta abada madonga pau ta
apit ngan gimi mambe ami malo.
Ngan lemi madonga pau toa ne, Deo
ikado ga aot panua papau ta anas-
nasi kadonga tutui lalaede mambe
ei, ga apasolan mambe ele ul tau-
taunga ienono ngan gimi.

25 *Tota gimi kelede kelede manta
atado lemi posanga pakakanga ga
iduaea. Be akado posanga tautaunga
kekelen pagid oaeoaemi. Ngansa
gita eine Kristus itin idanga sisid ta
takikisi ngan gita.
26 *"Oangga lolomi bake, iran-
grang ngan akado kadonga sat mao."
Irangrang ngan adada lemi lolo bake
ga ado idil mao.
27 Be arepe atama eta ngan eaba
paeamao idudunga mao pade.
28 Eaba lublubnga aea, irangrang
ngan ilublub pade mao. Be ei manta
ikado naurata kemi ngan ibage ta
irangrang ngan ilua gid panua toa
led danga sisid imata karanga mao.

29 *Irangrang ngan aoami buda
mao. Be akado posanga kemikemi
kekelen pagid oaeoaemi ngan pa-
matuanga lolod, tutui ngan saoa
kadonga iuotot ngan gid. Toa bedaoa
ta Deo ele kadonga lolo marum aea
ga ilua sapadua tilongo.
30 *Irangrang ngan akado ga Deo
Itautau Tutui ilolo itang mao. Itau-
tau Tutui toa ne eine mambe ul toa
Deo idol ga ienono ngan gimi. Ul toa
ne ga ienono ga irangrang ngan ado
toaiua Deo ipola gimi ta atnan lemi
madonga paeamao.
31 *Manta ala aluai ngan kadonga
ga gid ne: lolomi imasmasi, ga lolomi
bake, ga malmalnga, ga aoami ura,
ga apaeabu ngan oaeoaemi edad, ga
kadonga papaeamao imata ede ga
ede.
32 *Manta lolomi marum pol ngan
gimi ga auduan oaeoaemi. Manta
asamum ngan lemi kadonga sasat
pol ngan gimi, lalaede mambe Deo
isamum gimi lemi kadonga sasat
ngan lemi lupnga toman ngan Kris-
tus.

5

Manta tamamado merengai

1 *Tota gimi manta akado kadonga
lalaede mambe Deo ikakado. Ngansa
gimi ei ele gergeu toa ikimkim tau.
2 *Ga pade, manta anasnasi
kadonga kimnga aea lalaede mambe
Kristus ikim gita. Ei ilongean ei
mulian ga imate ngan luanga gita, ta
iuot mambe tenainga ede iuad kemi
Deo imatai.
3 Irangrang ngan akado kadonga
arala mao, ga kadonga ngan lolomi
aea muk mao, ga mogal buda mao.
Be alongean posanga salsal eta toa
bedaoa iuot rabu ngan gimi mao
pade, ngansa Deo ele panua tututui
tirangrang ngan tinasi kadonga eta
bedaoa mao.
4 Ga pade, irangrang ngan akado
gid posanga sakirkir mao, ga
posanga sapaean alele mao, ga
galingenga paeamao mao pade. Gid
posanga toa bedaoa eine kemi mao.
Be somisomi manta akado posanga
kemi ga ila pan Deo.
5 *Ngansa gimi aoatai kemi
ngan posanga ga oaine: Eaba sai
ikakado kadonga arala, mao ikado
kadonga ngan ilolo aea muk, mao
imogal buda, ei lalaede mambe
eaba ikakado raring ga ila pagid
deo pakakanga ad namer. Be
irangrang ngan eaba toa bedaoa

* **4:23:** Ro 12.2 * **4:24:** OM 1.26, Kol 3.10 * **4:25:** Sek 8.16, Kol 3.8-9 * **4:26:** Sng 4.4, Jms 1.19-20 * **4:29:** Kol 4.6 * **4:30:** Ais 63.10, Ep 1.13-14, 1Te 5.19 * **4:31:** Kol 3.8 * **4:32:** Mt 6.14, 18.22-35, Kol 3.12-13 * **5:1:** Mt 5.48 * **5:2:** IM 29.18, Ibr 10.10 * **5:5:** 1Ko 6.9-10, Kol 3.5

ibada madonga kemi toa Kristus ga
Deo bagedeai oa mao ga mao tau.
6 *Manta agabit kemi. Ngan
kado ta eaba eta ipakaka gimi ngan
posanga sapaean ta idada gimi
ga anasi gid kadonga toa bedaoa.
Ngansa gid kadonga toa ne ikado ga
Deo ilolo bake ta ipanas gid panua
toa tilongolongo ilinge mao.
7 Tota irangrang ngan gimi asokon
gid panua toa bedaoa mao.
8 *Ngansa mugaeai gimi amamado
dodom. Be labone alup toman ngan
Maron ta idol gimi ga amado meren-
gai. Tota manta alalala mambe
panua merengai ami.
9 Ngansa madonga merengai,
aea annga ga bedane: kadonga
kemikemi imata ede ga ede, ga
kadonga tutui, ga nasinga posanga
tautaunga.
10 Amarum tau ngan ilonga saoa
kadonga ikado ga Deo itin igelgel.
11 Irangrang ngan asokon gid
panua toa tinasnasi kadonga dodom
aea mao. Gid kadonga toa bedaoa,
aea annga eta kemi ga iuot mao. Be
manta apasolan mambe led kadonga
eine paeamao.
12 Ngansa gid kadonga toa
tikakado mumulnga oa, oangga
taposa ngan, eine ga maeamaea gita.
13 *Be taranga ipamerenga
kadonga toa ngada ne ga iuot
masaeai.
14 *Ngansa saoa danga taranga
igal, eine ga mil ga mil ga iuot
masaeai. Ngan ipu toaine posanga
ede ienono ga bedane,

"Eao eaba sai toa enono, manta dae!
Dae mulian ngan lem matenga,
ta Kristus ga itara go."

15 *Tota matami inasi kemi
lemi lalalanga. Atnan kadonga
buobuonga aea ga idio, be anasnasi
oatainga kemikemi.
16 Aparangrang ado imata toa
ngada ne ngan naurata kemikemi
ton Deo. Ngansa labone kadonga
papaeamao iuotot somisomi.
17 Irangrang ngan amangamanga
alele mao. Be abada oatainga kemi
ngan saoa danga Maron ikim.
18 *Irangrang ngan alasu unnga
oain ga laborami imangamanga
mao. Kadonga toa bedaoa ipaeabu
ngan lemi madonga. Be manta
alongean Itautau Tutui ga iuon
lolomiai.
19 *Ngan posanga isaoa aposaposa
pol ngan gimi, akakado gid baunga
ienono ngan Deo ele laulau baunga
aea, ga gid baunga padengada raring
aea, ga gid baunga toa Itautau Tu-
tui ipapot lolomiai. Abaubau ngan
aoami ga lolomi pade toa somisomi
ga ila pan Maron.
20 *Ta somisomi, aposa kemi ga ila
pan Tamada Deo ngan ada Maron
Iesus Kristus ieda ngan danga toa
ngada ne.

Posanga ila pagid oaioainga

21 *Manta abokoboko gadio ngan
oaeoaemi padengada ngan pasolan-
nga mambe gimi alolon ngan Kris-
tus.
22 *Gimi taine, abokoboko gadio
ngan adadaoami, lalaede mambe
abokoboko gadio ngan Maron.
23 *Ngansa Deo idol aranga ga
imugamuga ngan iadaoa taine,
lalaede mambe Kristus imugamuga
ngan gid iaoa kelede ei ton. Iaoa
kelede ton Kristus eine mambe
Kristus itin. Ei kekelen ibada gid
mulian.
24 Be gid iaoa kelede ton Kristus
tibokoboko gadio ngan Kristus. Ta
lalaede toa bedaoa, gid taine manta
tibokoboko gadio ngan adadaoad
ngan danga toa ngada ne.
25 *Gimi arangaranga, manta
akimkim adadaoami lalaede mambe
Kristus ikim gid iaoa kelede ei ton

* **5:6:** Ro 1.18, Kol 2.4,8 * **5:8:** Ins 12.36, Ep 2.13, Kol 1.13, 1Pe 2.9 * **5:13:** Ins 3.20-21 * **5:14:** Ais 26.19, 60.1-2, Ro 13.11 * **5:15:** Kol 4.5 * **5:18:** Lu 21.34 * **5:19:** Kol 3.16 * **5:20:** Kol 3.17 * **5:21:** 1Pe 5.5 * **5:22:** Kol 3.18, 1Pe 3.1 * **5:23:** 1Ko 11.3, Ep 1.22, 4.15 * **5:25:** Kol 3.19, 1Pe 3.7

ta ilongean ei mulian ga imate ngan
luanga gid.
26 *Ei ikado bedaoa ngansa
iuangga idol ele ul ga idae ngan
gita iaoa kelede ei ton. Ipaliliu gita
ngan eau toman ngan ele posanga,
ta ikado ga taot pau tekteknga.
27 *Ei ikado bedaoa ngansa
iuangga ibada gita iaoa kelede ei
ton ga tala pan, be taot namelapau
ga tinida aea muk eta mao ga
mogougou mao pade. Be leda idil eta
paeamao mao ta tapasolan mambe
ele ul ienono ngan gita.
28 Toa bedaoa ta gimi arangaranga
manta akimkim adadaoami lalaede
mambe akim tinimi mulian. Eaba
sai toa ikimkim iadaoa, ei ikim ei
mulian pade.
29 Ngansa eaba eta iman itin aea
isat mulian mao. Be ipanpan ei
mulian ngan annga ga imariala kemi
ngan itin, lalaede mambe Kristus
imariala ngan iaoa kelede ei ton.
30 Ngansa gita iaoa kelede ton Kris-
tus, gita mambe itin idanga sisid.
31 *"Ngan ipu toaine, eaba ga itnan
itama ga itna ta ila ilup toman ngan
iadaoa, ta gisirua ga tiuot kelede."
32 *Posanga mumulnga toaine ipu
kapei tau. Be nakeokeo ngan Kristus
toman ngan iaoa kelede ei ton.
33 Tautaunga bedaoa, be ikeo
pade ngan gimi arangaranga kelede
kelede, manta akimkim adadaoami
lalaede mambe akim gimi mulian.
Be gimi taine manta atada ngan
adadaoami.

6

Posanga ila pagid gergeu ga tnatnad ga tamatamad

1 *Gimi gergeu, ngan lemi lup-
nga toman ngan Maron, manta alon-
golongo tnatnami ga tamatamami
linged, ngansa kadonga toa ne itutui.
2-3 *"Manta alolon ngan tamami
ga tnami." Be apu toa ne aea
posanga tautaunga itlan pade ta
ikeo, "Oangga akado toa bedaoa,
eine ga lemi madonga kemi ta amado
mole ngan tano toa ne." Be mugaeai
ngan apu toaine, Deo ele apu eta
pade aea posanga tautaunga bedaoa
itlan mao.
4 *Gimi gergeu tamatamad, iran-
grang ngan apamasmasi lemi gergeu
lolod mao. Be manta aperengreng
ngan gid ta apananale gid ga apanasi
gid ngan Maron ele edap.

Posanga ila pagid paeaeanga ga ad maron

5 *Gimi paeaeanga sapaean, manta
alongolongo ami mamaron tanoeai
linged ta alolon ngan gid ga atada
ngan gid kemi. Manta matami tu-
tui ngan led naurata aea kadonga
lalaede mambe akado Kristus ele
naurata.
6 Irangrang ngan aparumrum gid
ga apakaka matad ngan led naurata
aea kadonga mao. Be aboko mambe
Kristus ele paeaeanga ta amarum
tau ngan nasinga Deo ele kimnga.
7 Akado led naurata toman ngan
lemi tingelgel, mambe aboko pagid
eababa mao, be pan Maron.
8 *Ngansa gimi aoatai, Maron ga
ilasu panua kelede kelede ngan saoa
naurata kemikemi tikakado. Gid
paeaeanga sapaean ga gid panua
madonga kemi aea pade, gid toa
ngada oa ga tibada lasunga tutui
ngan led naurata.
9 *Be gimi paeaeanga ad maron,
gimi pade akado kadonga kemikemi
pagid lemi paeaeanga. Atnan
kadonga ngan pamataudnga gid,
ngansa gimi aoatai, gimirua ami
Maron toa kelede oa imamado
buburiai. Be ei ikado kadonga
bagbage kelede mao ga mao tau.

Tamadid matua mambe panua paraunga ad

* **5:26:** Tt 3.5 * **5:27:** 2Ko 11.2, Kol 1.22 * **5:31:** OM 2.24, Mt 19.5 * **5:32:** PM 19.7 * **6:1:** Kol 3.20 * **6:2-3:** IM 20.12, Lo 5.16 * **6:4:** Sng 78.4, Snd 22.6, Kol 3.21 * **6:5:** Kol 3.22-23, Tt 2.9-10, 1Pe 2.18 * **6:8:** 2Ko 5.10, Kol 3.24-25 * **6:9:** Ro 2.11, Kol 4.1

10 Gau leg posanga kelede pade
ga bedane: Manta abada pamat-
uanga ngan lemi lupnga toman ngan
Maron ga ngan ei iura matua soke
tau.
11 *Be manta adol danga sisid pa-
raunga aea toa ngada oa Deo ibada
pagimi. Toa bedaoa ta gimi ga
arangrang ngan amadid matua ta
apakala gimi mulian ngan Satan ele
naurata papaeamao imata ede ga
ede.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Manta adol danga sisid paraunga aea toa Deo ibada pagimi.

12 *Ngansa gita tapaparau pagid
eababa mao, be tapaparau pagid
antu ga iriau papaeamao toa urad
ga edad kapeipei. Gid timugamuga
ngan tano toa ne toman ngan dodom
iura kapei ga led kadonga papaea-
mao, be tibakbak alele mariambai.
13 Ngan ipu toaine, gimi manta
adol Deo ele danga sisid paraunga
aea toa ngada oa. Toa bedaoa ta
oangga ado kadonga paeamao aea
iuot, gimi ga arangrang ngan amadid
matua ngan paraunga. Ta oangga
paraunga toa ngada oa kus, gimi ga
amadmadid matua maitne.
14 *Tota amadid matua toman
ngan posanga tautaunga mambe
ami pus toa akaukau rabumiai. Be
adol kadonga tutui mambe gogomi
aea pakalanga.
15 *Be manta abada pamatuanga
toa inam pan ato kemi lolo tarui aea
ta ilua gimi ta matami idae somi-
somi. Kadonga toa ne eine mambe
su toa adol ngan aemi.
16 Be toman ngan danga sisid
toa ngada ne, manta abada lemi
kadonga lolo matua aea mambe
gariau. Ta irangrang ngan arau eaba
paeamao ele tutupi toa ngada oa ga
isulug, be apamate dinga toa ianean
ele tutupi imatai.
17 *Be matami nanan mambe Deo
ibada gimi mulian, ta adol oatainga
toa ne mambe ami nakala paraunga
aea. Be abada Deo ele posanga
mambe didi kapei paraunga aea
inam pan Itautau Tutui.
18 *Be manta araring somisomi
ngan Itautau Tutui iura. Ta akakado
raring imata ede ga ede be matami
arar. Urami pakpakia ta akakado
raring ngan luanga Deo ele panua
tututui toa ngada oa.
19 *Be araring ngan luanga gau
pade. Ta somisomi oangga napaola
ato kemi aea posanga mumulnga,
Deo ga idol posanga kemi aoageai ta
namataud eta mao, be aoag matua
ngan.
20 *Ngan ato kemi toa ne, naman
Deo ibebe, be ngan ipu toaine, tidol
gau ngan luma panasnga aea. Ta
nakim gimi araring pan Deo ngan
ipamatua gau ta namataud mao be
nakakado posanga matua mambe
Deo ikim.

Paulus ele posanga pamatuanga aea

21 *Oaeda Tikikus ga ipalongo gimi
ngan leg madonga ga ngan leg nau-
rata labone ienono madongan ta
irangrang ngan aoatai kemi. Ei

* **6:11:** Ro 13.12, 2Ko 10.4 * **6:12:** 1Pe 5.8-9 * **6:14:** Ais 11.5, 59.17, 1Te 5.8 * **6:15:** Ro 10.15 * **6:17:** Ibr 4.12 * **6:18:** Lu 18.1, Kol 4.2, 1Te 5.17 * **6:19:** Kol 4.3-4, 2Te 3.1 * **6:20:** 2Ko 5.20, Plm 9 * **6:21:** PA 20.4, Kol 4.7-8, 2Ti 4.12

imata tutui ngan kadonga Maron ele
naurata, be gai akim ei tau.
22 Nasula ei ga ila pagimi ngan ipu
ga oaine: Nakim gimi aoatai ngan
gai labone amamado madongan ga
nakim ei ipamatua lolomi pade.
23 Kemi ngan Tamada Deo ga
Maron Iesus Kristus, gisirua led
kadonga lolo tarui aea ga kimnga
aea ga lolo matua aea idio pagimi
oaeoaemai.
24 Sapadua tikim tau ada Maron
Iesus Kristus, be led kimnga toa ne
ienono ga ilalala ga ila, Deo ele
kadonga lolo marum aea idio pagid.

Paulus ele laulau ila pagid Pilipai

1 *Gau Paulus ga Timoti, gairua
paeaeanga ton Iesus Kristus, abode
laulau toa ne ga ila pagimi panua
tututui ngan tuanga Pilipai. Gimi
toa ngada na alup toman ngan Iesus
Kristus. Ga pade, abode ga ila pagimi
panua toa amariala ngan Deo ele
panua ga pagimi panua naurata ami
ton Deo.
2 Kemi ngan Tamada Deo ga Maron
Iesus Kristus, gisirua led kadonga
lolo marum aea ga lolo tarui aea idio
pagimi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Deo

3 Somisomi oangga matag nanan
gimi, naposa kemi ga ila pan ag Deo.
4 Ngan leg raring toa ngada ne
ngan luanga gimi toa ngada na,
somisomi tinig igelgel ta nararing,
5 ngansa matamata ga irangrang
ngan patautene, gimi adol bagemi
ngan luanga ato kemi.
6 *Ta naoatai kemi ga bedane: Deo
toa ipaot naurata kemi pagimi toa
matamata oa, eine ga isalangan ga
ila irangrang ngan ipasala ngan ado
toaiua Iesus Kristus iluai mulian.
7 Gau lolog ikim gimi kapei tau, ta
eine tutui ngan matag nanan gimi
toa bedaoa. Gimi toa ngada na alup
toman ngan gau somisomi oangga
namamado ngan luma panasnga
aea, mao oangga aoag ikarara ato
kemi, ta gitaingada tababada Deo ele
kadonga lolo marum aea.
8 Ngansa Deo pade iuatai ngan
lolog, ta irangrang ngan ikeo pag-
imi mambe Iesus Kristus iraga lolog
ngan kimnga gimi, ta nakim kapei
tau ngan geranga gimi pade.
9 Be leg raring ngan luanga
gimi eine ga bedane: Nakim lemi
kadonga kimnga aea ilalala ga idae
kapei toman ngan lemi oatainga
imata ede ga ede. Ta irangrang ngan
matami inal kemi posanga.
10 *Toa bedaoa ta gimi ga
arangrang ngan matami inasi danga
imata ede ga ede ta asio saoa danga
eine kemi ga kemi tau. Ta ngan ado
toaiua Kristus iluai mulian, iran-
grang ngan lemi idil eta paeamao
mao, ga eaba eta ga irangrang ngan
isol gimi ngan posanga mao pade.
11 Ta gid kadonga tututui toa Iesus
Kristus ipapot lolomiai, eine ga iuon
ga ienono. Ta gid panua ga tigera
lemi kadonga toa bedaoa, ta tisoa
Deo ieda ga tipakuru ngan ei.

Paulus imamado ngan luma panasnga aea, ta kadonga toa ne ilua ato kemi ga iuasasa

12 Oaeoaeg, nakim gimi aoatai
kemi mambe kadonga toa iuot ngan
gau ne, eine ipakala ato kemi eta
mao, be ilua ato kemi ga iuasasa
pade.
13 *Tota gid panua toa timariala
ngan Kaisa ele luma ga gid panua toa
ngada oa pade, tiuatai kemi mambe
gau nakakado Kristus ele naurata,
ta ngan ipu toaine namamado ngan
luma panasnga aea.

Paulus imamado ngan luma panasnga aea ngan kadonga Kristus ele naurata.

* **1:1:** PA 16.12-40 * **1:6:** 1Ko 1.8 * **1:10:** 1Te 5.23 * **1:13:** PA 28.30

14 Be oaeoaeda busa ngan iaoa
kelede ton Kristus, matad nanan
mambe namamado ngan luma
panasnga aea, ta kadonga toa ne
ipamatua lolod ta tikado led pespes
ngan ato kemi aea paolanga, be
timataud mao.
15 Tautaunga, panua edengada toa
tipaola Kristus ele ato kemi, lolod
paeamao ngan gau ga timan ag isat
ta tipapaola. Be panua padengada,
lolod kemi ta tipaola ato kemi.
16 Gid panua toa ne tinasi led
kadonga kimnga aea ta tipapaola ato
kemi, ngansa tiuatai mambe aoag
ikarara ato kemi, ta ngan ipu toaine
namamado nene.
17 Be gid panua toa padengada oa
tisoa edad mulian ta tipaola Kristus
ele ato kemi. Lolod itutui mao, be
tikakado. Ta tiuangga tipamasmasi
lolog ngan leg madonga nene ngan
luma panasnga aea.
18 Be eine danga eta mao. Danga
kapei tau eine ngan ato kemi iuasasa
ngan edap imata ede ga ede. Goibe
oangga panua lolod paeamao, mao
lolod kemi, gau tinig igelgel ngan ato
kemi iuasasa.

Paulus ikim imamado maitne ngan luanga gid Pilipai

Be gau ga tinig igelgel ga ilalala ga
ila,
19 *ngansa naoatai mambe lemi
raring toman ngan luanga inam pan
Itautau Tutui ton Iesus Kristus, eine
ga ilua gau ngan ag kadonga kulupu
toa ne, ta Deo ga ibada gau mulian.
20 Ta naoatai kemi mambe danga
ga lolog ikim ne, eine ga iuot tau-
taunga ga bedane: Irangrang ngan
danga eta ikado ga maeamaea gau
mao, be gau ga namadid matua.
Ta labone mambe somisomi, Kris-
tus ieda ga iuot kapei ngan saoa
kadonga iuot ngan gau. Goibe
oangga namate, mao namamado
maitne, eine Kristus ieda ga iuot
kapei.
21 *Ngansa lologeai nakeo ga be-
dane: Oangga namamado, eine ngan
soanga Kristus ieda, be oangga na-
mate, eine ga kemi tau ngan gau.
22 Oangga namamado maitne
tanoeai, eine annga kemikemi ga
iuotot ngan leg naurata. Be edap
isaoa ga nasio? Eine naoatai mao.
23 *Lolog ruangada ngan idil toa
ne. Gau nakim natnan tano toa ne
ta namamado toman ngan Kristus,
ngansa eine kemi ga kemi tau.
24 Be oangga namamado maitne
tanoeai, eine kemi ngan gimi, ngansa
ami pamatuanga irangrang maitne.
25 Be lolog matua ga naoatai kemi
mambe gau ga namamado maitne
toman ngan gimi, ta irangrang ngan
nalualua gimi ta lemi tingelgel toa
iuotot ngan lemi kadonga lolo matua
aea, eine ga ilalala ga idae kapei.
26 Toa bedaoa ta oangga nala pag-
imi pade, eine ga tinimi igelgel ngan
gau, ta lemi pakurunga ngan Iesus
Kristus ga ilalala ga idae kapei.

Deo ilongean gid Pilipai ta tibada ieieinga

27 *Be danga kelede gimi manta
akado, eine ngan nasinga kadonga
tutui, lalaede mambe ato kemi ton
Kristus iposaposa ngan. Ta oangga
nala nagera gimi, mao oangga nama-
mado aluai ga nalongo posanga ngan
gimi, eine ga naoatai kemi mambe
lolomi kelede ta amadid matua. Be
alup kelede ta aparau ala ngan ato
kemi toa loloda matua ngan.
28 Be gid panua toa timan ami
isat, eine ga amataud gid mao. Ta
kadonga toa ne ga ipasolan mambe
gid ga tiduaea, be Deo ga ibada gimi
mulian, ngansa ei kekelen iman ami
luanga.
29 *Ngansa Deo ilolo marum ngan
gimi ngan Kristus ieda, ta ilongean
gimi ta lolomi matua ngan ei. Be
ikado toa bedane kekelen mao. Ngan
ele kadonga lolo marum aea, ei

* **1:19:** 2Ko 1.11 * **1:21:** Gal 2.20 * **1:23:** 2Ko 5.8 * **1:27:** Ep 4.1, 1Te 2.12 * **1:29:** PA 16.19-40

ilongean gimi ta abada ieieinga pade
ngan Kristus ieda.
30 Ta labone gimi ababada ieieinga
toa bedaoa, lalaede mambe agera
iuot ngan gau mugaeai ga alongo
mambe iuotot ngan gau maitne.

2

Manta loloda kelede be tailoilo edap ngan luanga oaeoaeda padengada

1 Ngan lemi lupnga toman ngan
Kristus, tautaunga lolomi aea pamat-
uanga na? Be ele kadonga kimnga
aea ipatarui lolomi tautaunga na?
Be Itautau Tutui ikado ga gimingada
alup kelede tautaunga na? Be abada
ele kadonga lolo isat aea ga uduan-
nga aea tautaunga na?
2 Oangga bedaoa, manta lolomi
kelede ta anasi kadonga kimnga aea
imata lalaede, be alup kelede ga lab-
orami kelede. Ta lemi kadonga toa
ne ga ikado ga leg tingelgel ila iuot
lai.
3 *Irangrang ngan adada gimi mao
ga aparim sapaean ngan gimi mu-
lian mao pade. Be manta adol
gimi ga adio gadio ta atada ngan
oaeoaemi padengada mambe gid
edad kapei ngan gimi.
4 *Irangrang ngan gimi kelede
kelede alua gimi kekelegimi mao,
be manta ailoilo edap ngan luanga
oaeoaemi padengada.

Kristus idol ei mulian ga isulug, be Deo isoa ei ga ila gadae tau

5 Manta lolomi iuot lalaede mambe
Iesus Kristus pade ga bedane:

6 *Tautaunga ei Deo,
be iparpar ngan kisinga matua
ele madonga toa lalaede
mambe Deo oa mao.
7 *Ei itnan ieda kapei toa oa ga idio,
ta iuot mambe paeaeanga
sapaean.
Ei iuot eababa,
8 *ta gid panua tigera mambe ei
eababa tautaunga.
Be idol ei mulian ga isulug
ta inasnasi Deo ilinge ta ilongean
ei mulian ga imate. Be ei
imate sapaean mao. Tipatoto
ei ngan abei tabala!
9 *Tota Deo isoa ei ga ila gadae tau
ta idol ieda kapei ga iasal edaeda
toa ngada ne.
10 *Ta ngan Iesus ieda, gid anggelo ga
eababa ga danga toa ngada ne
buburiai ga tanoeai ga gadio
tanoeai pade ga tikor aed
11 *ga linged kelede ta tikeo ga Iesus
Kristus ei Maron.
Ta ngan kadonga toa ne eine ga
tisoa Deo Tamada ieda ga idae
kapei.

Manta taot mambe taranga ngan gid panua tanoeai ad

12 Leg panua kemikemi, tautaunga
gimi anasnasi leg posanga somisomi.
Be labone nakim gimi akado toa be-
dane pade. Irangrang ngan anasi leg
posanga matageai kekelen mao, be
labone namamado aluai ngan gimi,
ta nakim gimi amarum ngan nasinga
leg posanga ede ga bedane: Amataud
ga asamimi be aboko matua ngan
pasolannga mambe Deo ibada gimi
mulian tautaunga.
13 Ngansa Deo kekelen ibokoboko
lolomiai ta ikado ga gimi akim
nasinga gid kadonga toa ikado ei ga
itin igelgel, be ipamatua gimi ngan
nasinga gid kadonga toa oa pade.
14 Ngan lemi kadonga toa ngada
ne, irangrang ngan aririak mao ga
aoami isokangai mao pade.
15-16 *Akado bedane ngan pasolan-
nga mambe gimi gergeu ton Deo, ga
lemi idil eta paeamao mao, ga lolomi
aea danga eta mao. Toa bedaoa ta
irangrang ngan eaba eta isol gimi
ngan posanga mao pade. Tautaunga
gimi amamado rabu ngan gid panua
tanoeai ad toa titnan edap tutui ta

* **2:3:** Gal 5.26 * **2:4:** 1Ko 10.24 * **2:6:** Ins 1.1-2, 17.5 * **2:7:** Ins 1.14, 2Ko 8.9 * **2:8:** Ibr 5.8, 12.2 * **2:9:** PA 2.33, Ep 1.20-21, Ibr 1.3-4 * **2:10:** Ro 14.11 * **2:11:** Ro 10.9 * **2:15-16:** Dan 12.3, Plp 1.10

tikakado kadonga papaeamao imata
ede ga ede. Be gimi akikisi matua
posanga madonga kemi aea ta aot
mambe taranga rabu ngan gid. Tota
ngan ado toaiua Kristus iluai mulian,
eine gimi ga apasolan mambe leg
pakurunga eine tautaunga, ngansa
naurata kapei toa urag pakpakia
ngan, eine itap sapaean mao.
17 Lemi kadonga lolo matua aea
eine mambe masilau gimi atenai ga
ila pan Deo. Be oangga namate ga
singig itoki mambe tenainga oain ga
itlan lemi tenainga toa oa, eine ga
tinig igelgel toman ngan gimi.
18 *Toa bedaoa ta gimi pade manta
tinimi igelgel toman ngan gau.

Paulus iuangga isula Timoti ga ila Pilipai

19 Be oangga Maron Iesus ikim,
eine teta pade ga nasula Timoti ga
ilat pagimi. Ta oangga iluai mulian
ga inam, eine ga ipalongo gau ngan
lemi madonga toa nena ta tinig igel-
gel.
20 Be leg eaba eta pade mambe
ei mao. Gairua lolomai kelede ta
somisomi ei imamarum ngan ilonga
edap ngan luanga gimi.
21 *Ngansa panua busa tiloilo edap
ngan kadonga gid mulian ga tinid
igelgel. Be matad bada Iesus Kristus
ngan kadonga ei ga itin igelgel mao.
22 Be gimi aoatai mambe Timoti
ipasolan ele kadonga kemikemi
somisomi. Ngansa ei ilualua gau
ngan ato kemi, lalaede mambe
gergeu ilualua itama ngan naurata
aea kadonga.
23 Tota oangga nagera kemi saoa
kadonga ga iuot ngan gau, eine ga
nasula ei ga ilat pagimi.
24 Be naeadi mambe teta pade
Maron ga isaoa leg edap ta gau pade
ga nalat pagimi.

Paulus iuangga isula Epaproditus ga ila Pilipai

25 *Be nagera mambe patautene
gau manta nasula oaeda Epapro-
ditus ga iluai mulian pagimi. Ei gairua
lemai naurata kelede ngan ato kemi.
Ta gairua aot mambe panua pa-
raunga amai ngan naurata toa ne.
Be ei gimi lemi eaba naurata aea
pade, ngansa gimi asula ei ngan lu-
anga gau ngan saoa danga toa imata
karanga ngan gau mao.
26 Ei ilolo ikim kapei ngan geranga
gimi pade, be ilolo ede ga ede ngansa
iuatai mambe gimi alongo ngan aea
dibala.
27 Tautaunga ei idibal kapei ga
iuangga imate, be Deo ilolo isat
ngan ei ga ngan gau pade. Deo
iuatai mambe lolog itang ngan ei,
be oangga imate, eine ga lolog itang
kapei tau. Be Deo itin ngan lolog
itang kapei toa bedaoa mao, ta ikemi
aea dibala.
28 Tota nakim kapei tau ngan su-
langa ei ga ilat. Ta oangga agera ei
pade, gimi ga tinimi igelgel, be gau
pade ga lolog itang mao.
29 Tota ngan Maron ieda, gimi
manta abada ei toman ngan lemi
tingelgel. Be manta alolon ngan gid
panua toa bedane.
30 Ngansa ei imataud mao, be
ikado ele pespes ngan kadonga Kris-
tus ele naurata, ga iuangga imate
ngan pade. Ei ikado bedane ngan
badanga lemi luanga ga inam pa-
gau ngan ado toaiua amamado aluai
ngan gau.

3

Leda lupnga toman ngan Kristus iasal danga toa ngada ne

1 Oaeoaeg, leg posanga kelede
pade ga bedane: Manta tinimi igel-
gel ngan lemi lupnga toman ngan
Maron. Oangga nabode posanga ga
ila pagimi lalaede mambe nakado
mugaeai, eine ga kulupu ngan gau
mao. Be posanga toa ne ga imariala
ngan gimi.

* **2:18:** Plp 3.1, 4.4 * **2:21:** 2Ti 4.10 * **2:25:** Plp 4.18

2 Agabit kemi ngan gid panua
toa timangamanga ngan Deo mambe
kaua. Led naurata iuaro eine ngan
kadonga papaeamao. Gid tiparpar
ngan panua toa ngada ne manta
tibada palunga lalaede mambe gid
Iuda.
3 *Be gita kekelegita taman Deo ele
panua tautaunga. Ada palunga eine
danga tinida aea mao. Takakado
raring ngan Deo Itautau Tutui iura.
Be tapakuru ngan Iesus Kristus keke-
len ele naurata ngan otnga tutui Deo
imatai. Be taeadi naurata ton eaba
eta tanoeai mao.
4 *Be oangga naurata togita eababa
irangrang ngan ilua gita ngan ot-
nga tutui Deo imatai, eine gau
narangrang ngan naeadi gau mu-
lian.

Oangga sai ikeo ga ele ipu etan-
gada ngan iadi ei mulian ngan otnga
tutui Deo imatai, gau leg ipu ngan
naeadi gau mulian eine iasal eaba
toa oa ele ipu.
5 *Nabada palunga ngan ado lima
ga tol muriai ngan ag poponga. Gau
eaba tautaunga Israel aea ngan lum
pan Benjamin. Gau eaba Ibru ag
tautaunga, be tnag ga tamag Ibru ad
pade. Be nanasnasi apu tutui tau
ngan edap togid Parisi.
6 *Ngan leg parparnga, eine na-
paieiei gid iaoa kelede ton Kristus.
Be ngan apu aea nasinga, irangrang
ngan eaba eta ipasolan leg idil eta
paeamao mao.
7 *Be gid danga toa mugaeai
naeadi ngan luanga gau ngan otnga
tutui Deo imatai, eine nagera labone
mambe danga buligaliga idada gau
sapaean. Ngansa labone naeadi
Kristus kekelen.
8 Eine nakeo bedane ngan gid
idil toa oa kekelen mao, be nagera
danga toa ngada ne mambe danga
buligaliga, ngansa leg lupnga toman
ngan ag Maron Iesus Kristus iasal
tau danga toa ngada ne. Ngan
lupnga toman ngan Kristus, natado
danga toa ngada oa ga iduaea
mambe sakirkir, ngansa nakim
nakisi matua Kristus,
9 *ga nalup kelede toman ngan ei.
Be naot tutui Deo imatai ngan gau leg
kadonga ngan nasinga apu mao, be
naot tutui ngansa lolog matua ngan
Kristus. Edap toa ne ngan otnga
tutui, eine inam pan Deo, be inasi
ngan leda kadonga lolo matua aea.
10 *Ta gau nakim naoatai kemi
ngan Kristus. Nakim nanaman iura
kapei toa ipei ei mulian ngan ele
matenga. Be naoangga nalup toman
ngan ei ngan badanga ieieinga ta
naot lalaede mambe ei ngan ele
matenga.
11 Ngansa nakim tau ngan Deo
ibada gau pade ga nadae mulian
ngan leg matenga.

Paulus ilado matua ngan badanga lasunga

12 *Kado gimi aoangga nabada
danga toa ne ga naot tutui ga kus.
Eine mao. Be nalado matua ngan
badanga danga toa nasio ne, ngansa
Kristus isio gau ngan badanga danga
tota nene.
13 Oaeoaeg, nagera mambe gau
nabada danga toa ne maitne. Be
danga kelede mon nakakado, eine ga
bedane: Matag sapian gid danga toa
napul murig ngan, be urag pakpakia
ta nangata gid danga toa ienono pan
matag.
14 *Naladlado matua ga irangrang
ngan naot butiai ta nabada lasunga.
Lasunga toa Deo ibaba gau ngan ne,
eine ngan lupnga toman ngan Iesus
Kristus toa gadae oa.
15 *Tota gita panua toa tamadma-
did matua ngan leda kadonga lolo
matua aea mambe panua kapeipei,
manta tanasi edap lalaede toa be-
daoa. Be oangga posanga idil eta
ikado ga lolomi kelede mao, eine Deo
ga ipaola pagimi pade.

* **3:3:** Ro 2.29 * **3:4:** PA 22.3, 2Ko 11.18 * **3:5:** Lu 1.59, PA 23.6, 2Ko 11.22 * **3:6:** PA 8.3 * **3:7:** Mt 13.44-46 * **3:9:** Ro 3.21-22 * **3:10:** Ro 6.3-5, 8.17 * **3:12:** 1Ti 6.12,19 * **3:14:** 1Ko 9.24 * **3:15:** 1Ko 2.6

16 Be saoa posanga idil toa Deo
ipaola pagita ga kus, manta tanas-
nasi kemi.
17 *Oaeoaeg, nakim gimi alup
kelede ta akakado kadonga lalaede
mambe gau. Be sapadua toa
tinasnasi edap mambe gai apasolan
gimi ngan, manta matami ingitngit
gid kemi ta anasnasi gid.
18 Ngansa panua busa tipul murid
ngan Kristus aea abei tabala ta timan
aea isat. Be mugaeai ga inam,
gau napabib lemi motean ngan gid
panua toa oa, be labone napabib
lemi pade ga matag sul isulug.
19 *Led naurata iuaro eine ngan
nasinga kimnga tinida aea, be
kadonga toa oa iuot mambe ad deo.
Maeamaea gid ngan led kadonga
papaeamao mao be tipakuru ngan.
Somisomi matad nanan gid danga
tanoeai aea kekelen. Be muriai gid
ga tiduaea ngan dinga imperno.
20 *Be gita leda tuanga tautaunga
ienono buburiai. Tagaga matada
ta tasangasanga Maron Iesus Kristus
ngan itnan tuanga toa oa ga isulug ta
ibada gita mulian.
21 *Ei iura kapei ta irangrang ngan
idol danga toa ngada ne ga idio ga-
dio ngan ei. Ta ngan ei iura toa
ibokoboko matua bedaoa, eine ga
ipul tinida toa tanoeai aea ne ga iuot
lalaede mambe ei itin toa buburiai
aea pade.

4

Manta loloda kelede ga tinida igelgel ga matada nanan kadonga kemikemi

1 *Oaeoaeg kemikemi, gau nakim
gimi tau, be lolog ikim kapei tau
ngan geranga gimi pade. Gimi
mambe ag lasunga toa naboko
matua ngan aea badanga. Be
somisomi akakado ga tinig igelgel.
Manta amadid matua ngan lemi
lupnga toman ngan Maron, lalaede
mambe nakeo pagimi ngan.
2 Gau nakim gimi taine ga rua
ne Iuodia ga Sintike, manta lolomi
kelede, ngansa gimi alup toman
ngan Maron.
3 *Be nabeta eao eaba tautaunga
toa gitarua leda naurata kelede,*
eao manta lualua taine toa rua ne.
Gisirua tilup toman ngan gau ngan
ato kemi aea naurata. Tiboko toman
ngan Klemen ga leg panua paden-
gada toa gaingada lemai naurata
kelede. Edad ienono ngan Deo ele
laulau madonga kemi aea.
4 Manta tinimi igelgel somisomi
ngan lemi lupnga toman ngan
Maron. Nakeo pade bedane: Tinimi
igelgel!
5 *Lemi kadonga lolo marum aea,
manta apasolan pagid panua toa
ngada ne. Matami nanan, teta pade
Maron ga inam.
6 *Irangrang ngan lolomi ede ga
ede ngan danga eta mao. Be ngan
danga toa ngada ne, manta araring
toman ngan lemi gaunga ga posanga
kemikemi ila pan Deo, ta abada lemi
betanga toa ngada ne ga ila pan.
7 *Ta Deo ele kadonga lolo tarui
aea ga imariala ngan lolomi ga lab-
orami ngan lemi lupnga toman ngan
Iesus Kristus. Oatainga toa ngada ne
tanoeai irangrang ngan iasal Deo ele
kadonga lolo tarui aea toa ne mao.
8 Oaeoaeg, leg posanga kelede
pade ga bedane: Saoa danga
eine tautaunga, ga saoa kadonga
tarangrang ngan talolon ngan, ga
saoa danga eine tutui tau, ga saoa
kadonga aea muk eta mao, ga saoa
danga ikado ga tinida igelgel, ga
saoa danga taposa kemi ngan, mao
tapakuru ngan, ga oangga danga eta

* **3:17:** 1Ko 4.16 * **3:19:** Ro 16.18 * **3:20:** Ep 2.6,19 * **3:21:** 1Ko 15.28,42-53 * **4:1:** 1Te 2.19-20 * **4:3:** Lu 10.20 * **4:3:** Ngan posanga Grik, idil toa ne *gitarua leda naurata kelede eine lalaede mambe edaeda ede ga oaine: Sisigus. Ta panua edengada tiuangga Paulus iuato eaba toa oa ngan ieda toa bedaoa.* * **4:5:** Ibr 10.25,37, Jms 5.8-9 * **4:6:** Mt 6.25-34, Kol 4.2 * **4:7:** Ais 26.3, Ins 14.27, Kol 3.15 * **4:9:** Ro 16.20

kemi ga kemi tau, manta matami
nanan gid danga tota bedane.
9 *Be gid kadonga toa napaoatai
gimi ngan, ga ananale ngan, ga
alongo pagau ngan, ga agera
nakakado, manta anasnasi gid
kadonga tota nene. Toa bedaoa ta
Deo ga imamado pagimi. Ei eaba lolo
tarui aea.

Paulus iposa kemi ga ila pagid Pilipai ngan led luanga

10 Patautene matami nanan gau
pade ngan eabalannga luanga toa
ne, ta tinig igelgel kapei ngan
Maron. Tautaunga mugaeai ga inam,
matami nanan gau, be lemi edap eta
ngan luanga gau mao.
11 Be kado gimi aoangga leg danga
sisid imata karanga mao ta nakado
posanga toa ne. Eine mao. Ngansa
gau narangrang ngan lolog kemi
ngan kadonga isaoa iuot ngan gau.
12 Oangga leg danga sisid imata
karanga mao, mao oangga leg danga
sisid ikukuknga, gau tinig igelgel
ngan. Goibe kadonga imata ede ga
ede iuotot ngan gau, gau naoatai
ngan edap tingelgel aea. Tinig igelgel
ngan ag pitoro, ga ngan apag isum.
Tinig igelgel ngan leg danga sisid pi-
daede, ga ngan leg danga sisid busa.
13 *Kristus ipamatua gau. Ta
ngan leg lupnga toman ngan ei,
narangrang ngan nakado danga toa
ngada ne.
14 Be lemi kadonga ngan luanga
gau ngan ag kadonga kulupulupu,
eine kemi tau.
15 *Matami nanan. Ngan ado
toaiua gimi Pilipai alongo ato kemi
matamata, ta gau natnan tibur kapei
Masedonia ga nala, iaoa kelede ton
Kristus ngan tuanga eta pade tilua
gau ngan pat mao. Gimi kekelegimi
akoli luanga ga inam pagau.
16 Be ngan ado toaiua namamado
Tesalonika, gimi aeabalan luanga ga
inam pagau pakelede mao, be parua.
17 Be kado gimi aoangga nakim
lemi tenainga eta pade. Eine mao.
Nakim Deo ikoli kemi pagimi ngan
lemi luanga.
18 Patautene nabada gid tenainga
toa gimi aeabalan ga inam pagau
ngan Epaproditus ibage. Tenainga
toa ne iparangrang gau kemi, ta leg
danga sisid ikukuknga. Lemi luanga
toa ne eine mambe tenainga masilau
ede toa anono ga iuad kemi ta ikado
ga Deo itin igelgel.
19 Ta ag Deo ga iparangrang gimi
ngan saoa danga apapauis ngan
pade. Eine ga ilua gimi ngan ele
danga sisid kemikemi tau buburiai
aea toa inam pan Iesus Kristus.
20 Tasoa Deo Tamada ieda somi-
somi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Paulus ele ado kemi ila pagid Pilipai

21 Abada leg ado kemi ga ila pagid
panua tututui toa ngada oa ngan
Iesus Kristus ieda. Oaeoaeda toa
timamado toman ngan gau ne, led
ado kemi ila pagimi.
22 Deo ele panua tututui toa ngada
ne led ado kemi ila pagimi. Be gid
panua naurata ad ngan Kaisa ele
luma, led ado kemi tau ila pagimi
pade.
23 Maron Iesus Kristus ele kadonga
lolo marum aea idio pagimi. Eine
tautaunga.

* **4:13:** 2Ko 12.10 * **4:15:** 2Ko 11.9

Paulus ele laulau ila pagid Kolosi

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton
Iesus Kristus. Ngan Deo ele kimnga,
idol gau ngan kadonga naurata toa
ne. Be gau ga oaeg ede pade Timoti,
2 gairua abode laulau toa ne ga
ila pagimi oaeoaemai ngan tuanga
Kolosi. Deo ele ul ienono ngan gimi
ga matami tutui ngan Kristus.
Kemi ngan Deo Tamada ele
kadonga lolo marum aea ga lolo
tarui aea idio pagimi.

Paulus iposa kemi pan Deo ngan gid Kolosi lolod matua

3 *Somisomi oangga gai araring
ngan luanga gimi, gai aposa kemi
pan Deo toa ada Maron Iesus Kristus
Itama.
4 Gai aposa kemi pan ngansa gai
alongo ngan gimi lolomi matua ngan
Iesus Kristus ga akim Deo ele panua
tututui toa ngada oa pade.
5 *Lemi kadonga toa rua ne ienono
ngansa gimi aoatai kemi ngan saoa
danga toa Deo ikoromot buburiai
ngan gimi ta asangasanga. Gimi
alongo ngan gid danga kemikemi toa
ne ngan ado toaiua tipaola ato kemi
aea posanga tautaunga
6 ga ila pagimi. Ngan tibur toa
ngada ne tanoeai, ato kemi toa ne
iuasasa ga aea annga iuot, ngansa
panua busa tipul lolod. Ngan ado
toaiua gimi alongo ato kemi mata-
mata ga irangrang ngan labone, ato
kemi aea annga iuotot toa bedaoa
pade ngan gimi. Ta gimi alongo ga
aoatai kemi ngan posanga tautaunga
ngan Deo ele kadonga lolo marum
aea.
7 *Be Epapras, eaba toa gaingada
lemai naurata kelede, ipaoatai gimi
ngan ato kemi toa ne mugaeai. Be
gai akim ei kapei tau. Ei imata tutui
ngan Kristus ele naurata, ta ilualua
gimi.*
8 Ei ipalongo gai ngan Itautau Tu-
tui ikado ga gimi akimkim panua
padengada.

Paulus iraring ngan Deo ilua gid Kolosi

9 *Tota ngan ado toaiua gai alongo
oalumi kemi toa bedaoa ga iran-
grang ngan labone, gai akaput ngan
raring ngan luanga gimi mao. Ta
gai abeta Deo ngan ipakaranga gimi
ngan ele oatainga kapei ngan saoa
danga ei ikim, ta gimi ga aoatai kemi
ngan saoa danga Itautau Tutui ipa-
solan pagimi.
10 Toa bedaoa ta lemi kadonga
kemikemi ga imata karanga lalaede
mambe Maron ikim, ta ei ga itin
igelgel ngan gimi. Ta gimi ga apapot
naurata kemikemi imata ede ga ede,
ga lemi oatainga ngan Deo ga idae ga
ila kapei.
11 *Ta gimi ga abada pamatuanga
ngan Deo iura matua soke tau toa
inama ngan ele taranga kapei. Toa
bedaoa ta gimi ga amadid matua
ngan ami kadonga kulupulupu, be
lolomi bake manmanae mao. Ta
gimi ga tinimi igelgel
12 *ta aposa kemi pan Tamada,
ngansa ei ikado ga gimi arangrang
ngan abada gid danga kemikemi toa
isio ngan gimi. Gid danga kemikemi
toa ne, gimi ga abada toman ngan ele
panua tututui padengada toa tima-
mado merengai.
13 *Ngansa mugaeai tamado Sa-
tan ibageai ngan dodom iura, be
Deo ibada gita mulian, ta idol gita
ga tadae pan Inat toa ikim ei tau
ibageai.
14 *Inat toa oa ipatutui ada gigi
kapei Deo imatai, ta ipola gita ngan
leda kadonga sasat ga isamum gid.

* **1:3:** Ep 1.15-16 * **1:5:** Ep 1.13, 1Pe 1.4 * **1:7:** Kol 4.12, Plm 23 * **1:7:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *ilualua gimi ienono mao be ikeo ga, ilualua gai.* * **1:9:** Ep 1.16-17 * **1:11:** Ep 1.19, 3.16 * **1:12:** Ep 1.11,18 * **1:13:** Lu 22.53, Ep 2.2 * **1:14:** Ep 1.7

Iesus Kristus ei gadae ngan danga toa ngada ne

15 *Irangrang ngan eaba eta igera Deo ngan imata mao, be Inat toa oa, ei imata lalaede mambe ei. Ei Deo ele gergeu lautabe toa imadid ga imugamuga ngan danga toa ngada ne Deo ikado ga iuot.

16 Ngansa danga toa ngada ne buburiai ga tanoeai, ga gid danga toa tageragera, ga danga tarangrang ngan geranga mao pade, danga toa ngada ne iuot ngan Inat ibage. Be ikado gid anggelo mamaron ga gid anggelo madidnga toa urad ga edad kapeipei ga tiuot. Ei ikado danga toa ngada ne ga tiuot, ta danga toa ngada ne ei ton.

17 *Ei imado mugaeai ngan danga toa ngada ne, ga ipaluplup danga toa ngada ne ta tibokoboko kemi.

18 *Be ei ilabora imuga ngan gita iaoa kelede ei ton, mambe eaba ilabora imuga ngan itin toa ngada oa. Ei mata bibita ipu ngan ele panua. Be panua toa ngada ne tidae mulian ngan led matenga, ei imuga ngan gid, mambe gergeu lautabe ilabora imuga ngan aea kakakau. Toa bedaoa ta ilabora imuga ngan danga toa ngada ne.

19 *Ngansa Deo itin igelgel ngan idol iura ga itautau ga ele kadonga toa ngada oa ga iuon ngan ei.

20 *Be itin igelgel pade ngan Inat ele naurata ngan kadonga danga toa ngada ne ga lolod kelede toman ngan ei. Ngan ising toa itoki ngan abei tabala, ei ikado danga toa ngada ne buburiai ga tanoeai ta lolod kelede toman ngan ei, ta Deo ilolo itarui ngan gid.

Iesus ising itoki ngan abei tabala.

21 *Be mugaeai, gimi amado aluai ngan Deo ga aoatai ngan ei mao. Ta ngan lolomi, gimi aman aea isat, ngansa akakado kadonga sasat.

22 *Be Kristus imate, ta ngan ipat toa idio ngan abei tabala ngan ado toaiua, ei ikado ga lolomi itarui toman ngan Deo. Ikado toa bedaoa ngansa iuangga idol ele ul ngan gimi ta ibada gimi ga anam boloma pan, be lemi idil eta paeamao imatai mao, ga irangrang ngan eaba eta iselele gimi mao pade.

23 Oangga lolomi matua ngan ei ga ilalala ga ila, ele ul ga ienono tautaunga ngan gimi toa bedaoa, ta gimi ga amadid matua mambe luma aea kadanga inogonogoi mao. Ta eaba eta irangrang ngan idada gimi ngan posanga alele mao, be gimi ga aoatai kemi ngan gid posanga tautaunga ienono ngan ele ato kemi, ta asangasanga ei ngan iparangrang gid posanga toa oa. Ato kemi toa gimi

* **1:15:** Ins 1.18, 2Ko 4.4 * **1:17:** Ins 1.1, 8.58 * **1:18:** PA 26.23, Ep 1.22-23, PM 1.5 * **1:19:** Kol 2.9 * **1:20:** Ep 1.10 * **1:21:** Ro 5.10, Ep 2.12 * **1:22:** Ro 5.10, Ep 5.27

alongo ne iuasasa ga ila pagid panua
toa ngada ne tanoeai. Be gau Paulus
naot eaba naurata aea ngan ato kemi
toa ne.

Paulus ibada ieieinga ngan luanga gid iaoa kelede ton Kristus

24 Labone tinig igelgel ngan
badanga ieieinga ngan luanga gimi.
Be Kristus aea ieieinga ngan luanga
gita iaoa kelede ei ton, eine kus
maitne. Tota ngan gau ag ieieinga
tinigeai, naoangga naparangrang
Kristus aea ieieinga toa ne. Toa
bedaoa ta nalua gid iaoa kelede ton
Kristus. Gid mambe Kristus itin.
25 *Ta gau naot gid led eaba
naurata aea, ngansa Deo idol gau
ngan kadonga naurata toa ne ngan
paolanga ele posanga toa ngada ne
ga ila pagimi.
26 *Mugaeai tau ga inam, posanga
toa ne ienono mumulnga, ta gid
panua mugaeai ad tiuatai ngan mao.
Be labone Deo ipasolan posanga toa
ne ga iuot masaeai pagid ele panua
tututui.
27 Deo iuangga ipasolan ele panua
ngan posanga mumulnga toa ne
ngan luanga gimi alu padengada, toa
Iuda ami mao. Be posanga toa ne
kemi tau, mambe apou ede aea pat
kapei. Aea posanga ga bedane: Kris-
tus imamado lolomiai, ta ikado ga
gimi aoatai kemi mambe ei ga ibada
madonga kemi tau pagimi ngan ele
taranga ta asangasanga.

28 Gai apaola posanga ngan ei,
ta anasi oatainga kemikemi ta
apananale panua toa ngada ne ga
apabib led ngan Deo ele posanga.
Gai akado bedane ngansa akim gid
panua toa ngada ne lolod matua
ngan Kristus ta adol gid ga tidio Deo
imatai mambe panua tututui tau.

29 *Ngan ipu toaine naparau ala
ngan ele naurata ga urag pakpakia
ngan aea kadonga, ngansa ei iura
kapei ibokoboko lologeai.

2

Paulus iuangga ipamatua gid Kolosi lolod, ta lolod matua ngan Kristus

1 Gau urag pakpakia toa bedaoa
ngansa nakim gimi aoatai kemi
mambe gau naparau ala ngan
luanga gimi ga gid Laodisia ga gid
panua padengada toa tigera matag
eta maitne.
2 Nakakado bedane ngansa
naoangga napamatua lolod, ta led
kadonga kimnga aea pol ngan gid ga
ikado ta lolod kelede. Toa bedaoa ta
tibada oatainga kapei ngan Deo ele
posanga mumulnga ipu, ta oatainga
toa ne ipamatua lolod. Oatainga toa
ne kemi tau mambe apou ede aea pat
kapei. Be Kristus kekelen ei posanga
mumulnga toa ne ipu.

3 *Oatainga kemikemi toa ngada
ne eine mambe apou ede imumul ga
ienono pan Kristus.

4 *Naposa toa bedane pagimi
ngansa tinig ngan eaba eta ipakaka
gimi ngan posanga parumrumnga
aea mao.
5 *Ngansa patautene namado
pagimi mao, be ngan gau lolog,
eine mambe namamado toman
ngan gimi. Ta oangga nagera lemi
madonga itutui, ga lolomi matua tau
ngan Kristus, eine ga tinig igelgel.

Ngan Kristus, tabada danga toa ngada ne ga imata karanga

6 Tota gimi manta alalala kemi
toman ngan Iesus Kristus, ngansa
gimi abada ei ga iman ami Maron na.
7 *Tota amadid matua ngan Kristus
mambe abei iuaroar ikisi tano ga
matua. Ta ngan Kristus iura, gimi
ga adae kapei, mambe luma ede toa
imadid matua ngan aea kisinga. Ta
gimi abada pamatuanga ta lolomi
matua tau ngan ei, lalaede mambe
tipaoatai gimi mugaeai. Be somi-
somi manta lolomi iuon tau ngan
posanga kemikemi ila pan Deo.

* **1:25:** Ep 3.2,7-8 * **1:26:** Ro 16.25-26, Ep 3.5,9 * **1:29:** Ep 3.7,20, Plp 4.13 * **2:3:** 1Ko 1.24,30
* **2:4:** Ro 16.18 * **2:5:** 1Ko 5.3 * **2:7:** Ep 3.17

8 Be manta agabit kemi, ngan
kado ta eaba eta ilub gimi ngan
ele posanga pakakanga ga oatainga
sapaean imata ede ga ede. Oatainga
toa bedaoa iuot ngan gid nasinga
mugamuga togid tibutibud, ga gid
apu imata ede ga ede tanoeai aea, be
inasi Kristus ele paoatainga mao.

9 *Be Deo idol iura ga itautau ga ele
kadonga toa ngada oa ga iuon ngan
Kristus, ta ei iuot eababa.

10 *Ta ngan lemi lupnga toman
ngan Kristus, gimi abada danga toa
ngada ne ga imata karanga. Be Kris-
tus ei gadae ngan gid anggelo ga antu
imata ede ga ede toa urad ga edad
kapeipei.

11 *Be ngan lemi lupnga toman
ngan Kristus, gimi abada palunga
tautaunga. Palunga toa ne eine
danga tinida aea mao, be Kristus
kekelen iket lemi kimnga papaea-
mao tinida aea ga iduaea.

12 *Ngan ado toaiua tipaliliu gimi,
eine mambe Deo itaian gimi den-
gaeai toman ngan Kristus. Be lolomi
matua ngan Deo iura ngan peinga
Iesus mulian ngan ele matenga, ta
gimi pade adae mulian toman ngan
ei.

13 *Be mugaeai, gimi abada Kris-
tus ele palunga maitne, ta anasi
gid kimnga papaeamao tinida aea
ga kadonga sasat. Ta ngan Deo
imata, eine mambe gimi amate. Be
labone Deo ikado ga gimi adae mu-
lian toman ngan Kristus ta isamum
leda kadonga sasat toa ngada oa.

14 *Tautaunga, apu ipasolan leda
kadonga sasat, ngansa tarangrang
ngan tanasi aea posanga idil toa
ngada oa mao. Ta apu iman ada isat
ngansa iposa ngan ada panasnga. Be
Deo isamum apu toa oa ga ila o. Ta
ipatoto ga idae ngan abei tabala.

15 Be gid antu ga iriau papaeamao
toa urad ga edad kapeipei oa, Deo
ipaeabu ngan urad. Ta ngan ado
toaiua, ipasolan panua busa mambe
gid antu toa oa eine danga sapaean,
ngansa ei iasal gid ga kus ngan Kris-
tus aea abei tabala.

Irangrang ngan tanasi gid apu imata ede ga ede mao

16 *Tota irangrang ngan gimi
alongo eaba eta ele selelenga ngan
saoa danga gimi aeanean ga aunun
mao. Ga pade, oangga anasi gid apu
ngan ado kapeipei raring aea mao,
ga anasi gid apu ngan eaneannga
ngan taiko papau mao, ga anasi gid
apu ngan Ado Earainga aea mao,
irangrang ngan alongo eaba eta ele
selelenga ngan gimi mao.

17 *Ngansa gid danga toa ne eine
mambe kilala ngan gid danga toa
Deo iposa tautaunga pagimi ngan, be
Kristus iparangrang gid danga toa
ngada ne ga kus.

18 Be agabit kemi, ngan kado ta
eaba eta ikeo ga gimi manta aplese
danga imata ede ga ede, mao idada
gimi ta akakado raring ngan soanga
gid anggelo edad. Toa bedaoa
ta ikado ga gimi arangrang ngan
badanga ami lasunga buburiai aea
mao. Eaba toa bedaoa iaoa inasi
ngan ninipunga idil busa ngan saoa
danga igera ngan ianun. Ta iuangga
ele oatainga kapei ta iparim ngan ei
mulian sapaean. Be oatainga toa oa
eine tanoeai aea.

19 *Eaba toa bedaoa itnan Kristus
na. Kristus toa, ei ilabora imuga
ngan iaoa kelede ei ton, ta gid iaoa
kelede ei ton oa, gid mambe itin toa
ei ipatub. Toa bedaoa ta itin aea lis-
lisia ga imedameda tikikisi ngan gid,
ta itin idanga toa ngada oa tiboko
kemi ga titub mambe Deo ikim.

20 *Be gimi amate toman ngan
Kristus ta atnan gid apu imata ede
ga ede tanoeai aea. Tota labone ika-
mado ga amado mambe gimi panua
tanoeai ami maitne? Ikamado ga
anasnasi gid apu tanoeai aea toa ikeo
pagimi ga bedane,

* **2:9:** Ins 1.14,16 * **2:10:** Ep 1.21-22 * **2:11:** Ro 2.29 * **2:12:** Ro 6.4 * **2:13:** Ep 2.1,4-5 * **2:14:** Ep 2.14-16, 1Pe 2.24 * **2:16:** Ro 14.1-13 * **2:17:** Ibr 8.5 * **2:19:** Ep 2.21, 4.16 * **2:20:** Gal 4.3,9, 1Ti 4.3

21 “Akisi danga toa oa mao! Ga
atoba danga toa oa imana mao! Ga
asibo danga toa oa mao!”
22 *Gid apu toa bedaoa iposa ngan
gid danga ienono mole mao. Taboko
ngan ga taeanean ngan ga kus ta
iduaea. Irangrang ngan anasnasi
gid apu toa bedaoa mao, ngansa gid
eababa tikado ga iuot, ta tipapaoatai
ngan ga tikado posanga matua ngan
pade.
23 Tautaunga, gid apu toa oa imata
mambe inasi oatainga kemi ga gid
nasinga kemikemi raring aea, be
mao. Panua tipapot ga iuot sapaean
laboradeai. Gid apu tikeo ga ta-
plese danga busa ga tapaieiei tinida
mulian, be irangrang ngan ilua gita
ngan tnannga kimnga papaeamao
tinida aea mao.

3

Manta loloda iminmin ngan gid danga buburiai aea

1 *Be Deo ipei gimi mulian toman
ngan Kristus, tota gimi manta
amarum ngan ilonga gid danga
buburiai aea. Toa eoa Kristus idio
imado ngan mul maron aea ngan
Deo ibage oatai.
2 *Tota somisomi manta lolomi im-
inmin ngan gid danga buburiai aea,
be lolomi iminmin ngan gid danga
tanoeai aea mao.
3 Ngansa gimi amate toman ngan
Kristus, ta labone lemi madonga
kemi imumul ga ienono pan Kristus
toa Deo imatai.
4 Be Kristus eine lemi madonga
kemi ipu, ta oangga muriai iuot
masaeai, eine gimi pade ga aot
masaeai toman ngan ei ngan Deo ele
taranga kapei.

Ngan Kristus, taot panua papau

5 *Tota gimi manta apamate
kimnga papaeamao tanoeai aea
toa ienono lolomiai. Naposa ngan
gid kimnga papaeamao ga bedane:
kadonga arala, ga kadonga ngan
lolomi aea muk, ga lolomi buk ngan
kadonga sasat, ga ngalenga papaea-
mao, ga mogal buda. Kadonga
mogal buda toa ne, eine paeamao
Deo imatai lalaede mambe kadonga
raring aea ngan gid deo pakakanga
ad namer.
6 Ngan gid kadonga toa bedane,
Deo ga ipasolan ele kadonga lolo
bake aea pagid panua toa tilongo-
longo ilinge mao.
7 Mugaeai gimi anasnasi gid
kadonga toa oa ngan lemi madonga
mugaeai aea.
8 *Be labone gimi manta ala aluai
ngan gid kadonga ga bedane: lolo
bake, ga malmalnga, ga kadonga lolo
paeamao aea, ga paeabunga panua
edad, ga aoami buda.

Kadonga papaeamao ga kadonga kemikemi

9 *Be apakaka oaeoaemi paden-
gada mao, ngansa gimi atnan lemi
madonga mugamuga ga idio toman
ngan aea kadonga.
10 *Be gimi adudunga ngan lemi
madonga pau, ta madonga pau toa
ne eine mambe pononga pau toa apit
ngan tinimi. Ngansa ada Dolnga ipul
gimi ga aot panua papau, ta aoatai
kemi ngan ei ga aot mambe ei.
11 *Ngan leda madonga pau toa
ne, taoato eaba eta Iuda aea mao,
ga Grik aea mao pade. Be taoato
eaba eta alu paeamao aea mao, ga
kusukusu mao pade. Be taoato
eaba eta paeaeanga mao, ga eaba
madonga kemi aea mao pade. Be

* **2:22:** Mt 15.9 * **3:1:** Mk 12.36, 16.19, Ep 1.20 * **3:2:** Mt 6.33 * **3:5:** Ro 6.6, 11, Ep 4.19, 5.3-6
* **3:8:** Ep 4.25-29, 5.4 * **3:9:** Ep 4.22,25 * **3:10:** Ep 4.24 * **3:11:** Gal 3.28

oangga eaba ede ibada palunga, ga eaba ede pade ibada palunga mao, eine danga eta mao. Be Kristus ei gadae ngan gid panua toa ngada ne ta imamado panua toa ngada ne lolodeai.

Gadae ngan kadonga toa ngada ne manta takim panua padengada

12 *Tota gimi manta apasogo gimi ngan gid kadonga kemikemi ga bedane: kadonga lolo isat aea, ga mamaron, ga soanga edami mulian mao, ga kadonga lolo marum aea, ga lolomi bake manmanae mao. Akado bedane ngansa gimi Deo ele panua toa isio gimi, ga idol ele ul ngan gimi, ga ikim gimi kapei tau.

13 *Be oangga oaemi ede pade ikuk lolomi, abisi ami kadonga toa oa. Be saoa kadonga ikado ga aoangga apul malmal pan, manta asamum. Asamum panua led kadonga sasat ngan gimi, lalaede mambe Maron isamum gimi lemi kadonga sasat.

14 *Be gadae ngan kadonga kemikemi toa ngada ne, manta akim panua padengada. Ngansa kadonga kimnga aea eine mambe oaro ede itutulan gimi ga aot iaoa kelede tautaunga.

15 *Manta alongean Kristus ele kadonga lolo tarui aea imugamuga ngan lolomi, ngansa Deo ibaba gimi ngan anasi ele kadonga lolo tarui aea, ta aot tautaudimi kelede. Ga pade, aposa kemi ga ila pan Deo.

16 *Be alongean Kristus ele posanga iuon lolomiai ga ienono. Ta anasi oatainga kemikemi ta apabib panua led, ga apapaoatai gid, ga abau gid baunga ienono ngan Deo ele laulau baunga aea, ga gid baunga padengada raring aea, ga gid baunga toa Itautau Tutui ipapot lolomiai, be lolomi iuon ngan gid posanga kemikemi ila pan Deo.

17 *Be saoa kadonga gimi akado, ga saoa posanga gimi aposa ngan, akado danga toa ngada ne ngan Maron Iesus ieda, ta ei ga iman bebemi ngan kadonga lemi posanga kemikemi ga ila pan Tamada Deo.

Paulus iposa pagid oaioainga toman ngan led gergeu

18 *Gimi taine, manta amamado gadio ngan adadaoami, ngansa kadonga toa ne itutui ngan Maron imata.

19 *Be gimi arangaranga, manta akim adadaoami, be akado paeamao ngan gid mao.

20 *Be gimi gergeu, manta alongolongo tnatnami ga tamatamami linged ngan danga toa ngada ne. Ngansa kadonga toaine ikado ga Maron itin igelgel.

21 *Be gimi gergeu tamatamad, apamasmasi lemi gergeu lolod mao, ngan kado ta lolod igagagai.

Paulus iposa pagid paeaeanga sapaean ga ad maron

22 *Be gimi paeaeanga sapaean, manta alongolongo ami maron tanoeai linged ngan danga toa ngada ne. Irangrang ngan apakaka matad ngan led naurata aea kadonga mao. Be manta alolon ngan Maron Deo ta lolomi kelede ngan kadonga led naurata ga iuot kemi somisomi.

23 Be saoa kadonga gimi akakado, manta lolomi matua ngan ta akado. Ngansa gimi abokoboko ngan gid eababa kekelegid mao, be aboko ngan Maron.

24 Ngansa gimi aoatai, Maron ga ikoli kemi ngan lemi naurata, ta gimi ga abada gid danga kemikemi toa isio ga iman lemi. Ngansa Maron toa akakado ele naurata ne eine Kristus.

25 *Be oangga sai ikado kadonga sat, eine ga ibada panasnga ngan ele kadonga sat toa oa. Ngansa Deo ikado kadonga bagbage kelede mao ga mao tau.

* **3:12:** 1Pe 2.9 * **3:13:** Ep 4.2,32 * **3:14:** Ro 13.8-10 * **3:15:** 1Ko 12.27, Ep 4.4, Plp 4.7 * **3:16:** Ep 5.19 * **3:17:** 1Ko 10.31, Ep 5.20 * **3:18:** Ep 5.22 * **3:19:** Ep 5.25 * **3:20:** Ep 6.1 * **3:21:** Ep 6.4 * **3:22:** Ep 6.5-8 * **3:25:** Ro 2.11

4

1 *Be gimi paeaeanga ad maron,
manta amariala kemi ngan lemi
paeaeanga, ta anasi kadonga tutui ga
lalaede pagid kelede kelede. Akado
bedane ngansa gimi aoatai, ami
Maron pade ta imamado buburiai.

Manta takisi matua raring ga talalala tutui

2 *Gimi manta akisi matua raring
somisomi. Be ngan lemi raring,
manta matami arar, be aposaposa
kemi ga ila pan Deo.
3 *Be araring ga ila pan Deo ngan
luanga gai pade ta arangrang ngan
apaola posanga mumulnga ngan
Kristus. Abeta ei ngan isaoa edap
ngan ele ato kemi ta iuasasa ga ila.
Ngan posanga toa ne aea paolanga,
gid panua tidol gau ngan luma
panasnga aea.
4 Be araring ta napaola posanga
toa ne ga iuot masaeai mambe Deo
ikim.
5 *Be gimi manta anasi oatainga
kemikemi ngan lemi kadonga rabu
ngan gid panua toa lolod matua ngan
Deo maitne. Be somisomi ailoilo
edap eta ngan pasolannga Kristus
pagid.
6 *Be manta akado posanga meles
somisomi pagid, ta idada lolod ngan
longonga lemi posanga mambe sol
toa atil ga idae ngan annga ta imana
kemi. Toa bedaoa ta gimi ga aoatai
kemi ngan saoa posanga gimi manta
akoli ga ila pagid panua toa ngada
oa.

Paulus isula Tikikus ga Onesimus ga tila Kolosi

7 *Be oaeg Tikikus ga ipalongo lemi
ngan gau. Ei gaingada akakado nau-
rata kelede. Somisomi imata tutui
ngan Maron ele naurata, be gai akim
ei tau.
8 *Nakim gimi aoatai kemi ngan
lemai madonga labone ienono
madongan ta nasula ei ga ila pagimi
ngan ipu tota nene. Be gai akim
ipamatua lolomi pade.
9 *Ei ga ila pagimi toman ngan oae-
mai ede pade Onesimus. Onesimus
imata tutui ngan Kristus somisomi,
be gai akim ei tau. Ei ede ngan gimi
Kolosi. Gisirua ga tipalongo lemi
ngan saoa danga iuotot nene.

Paulus ele ado kemi ila pagid Kolosi

10 *Aristarkus ele ado kemi ila pag-
imi. Ei imamado toman ngan gau
ngan luma panasnga aea. Be Markus
ele ado kemi ila pagimi pade. Ei
Barnabas itar kakau.* Mugaeai, gimi
abada renrennga ngan ei, ta oangga
inam iuot pagimi, manta abada ei ga
akado kemi ngan ei.
11 Be Iesus toa ieda ede pade Ias-
tus, ei pade ele ado kemi ila pagimi.
Panua toa ne, gid kekelegid Iuda ad
rabu ngan leg panua toa lemai nau-
rata kelede ngan paolanga ato ngan
madonga Deo ibageai, be tipamatua
lolog somisomi.
12 *Be lemi eaba ede toa Epapras,
ei pade ele ado kemi ila pagimi. Ei
Iesus Kristus ele paeaeanga be somi-
somi iparau ala ngan gimi ngan ele
raring, ngansa iuangga gimi ama-
did matua ta lolomi iuatai ngan Deo
ele kimnga toa ngada ne ga lolomi
matua ngan.
13 Gau nagera ele naurata ngan
matag pade ta nakeo pagimi, ei iboko
matua ngan luanga gimi, ga gid
panua Laodisia ad, ga Ierapolis ad
pade.
14 Be Lukas, eaba keminga aea toa
akim ei tau, ga Demas, gisirua led
ado kemi ila pagimi pade.
15 Be nakim gimi abada leg ado
kemi ila pagid oaeoaeda ngan iaoa
kelede ton Kristus ngan tuanga Lao-
disia. Be nakim leg ado kemi ila pade
pan oaeda taine toa Nimpa ga gid

* **4:1:** Ep 6.9 * **4:2:** Ep 6.18, Plp 4.6 * **4:3:** Ro 15.30, Ep 6.19 * **4:5:** Ep 5.15-16 * **4:6:** Ep 4.29, 1Pe 3.15 * **4:7:** Ep 6.21 * **4:8:** Ep 6.22 * **4:9:** Plm 10-12 * **4:10:** PA 12.12, 13.13, 15.37-39, 2Ti 4.11 * **4:10:** Markus ga Barnabas gisirua tamad ga tnad kelede mao, be gisirua tibud kelede. * **4:12:** Kol 1.7, Plm 23-24

iaoa kelede ton Kristus toa tiluplup
ele lumaeai.
16 Oangga eaba eta iuato laulau toa
ne pagimi ga kus, manta abada ga ila
pagid iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga Laodisia ta gid pade tiuato.
Be gimi manta abada laulau toa ede
pade nabode ga ila pagid ta aoato
pade.
17 *Be akeo pan Arkipus bedane,
“Matam nanan naurata toa Maron
ibada pago ta pasala ga iuot kemi.”
18 *Gau Paulus, nabode leg ado
kemi ila pagimi ngan bageg. Be
matami nanan gau ngansa tidol gau
ngan luma panasnga aea. Kemi ngan
Deo ele kadonga lolo marum aea idio
pagimi.

* **4:17:** Plm 2 * **4:18:** 1Ko 16.21

Paulus ele laulau matamata aea ila pagid Tesalonika

1 *Gau Paulus ga Sailas ga Timoti,
gaingada abode laulau toa ne ga ila
pagimi iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga Tesalonika. Gimi alup toman
ngan Deo Tamada ga Maron Iesus
Kristus.
Kemi ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea idio
pagimi.

Paulus itin igelgel ngan gid Tesalonika lolod matua ngan Iesus

2 Somisomi gai aposa kemi ga ila
pan Deo ngan gimi toa ngada na ta
akakado raring ngan luanga gimi.
3 *Gimi akado kadonga kemikemi
ngansa lolomi matua ngan Iesus.
Be akado naurata kemikemi ngansa
gimi akim tau oaeoaemi. Be gimi
amadid matua ngan ami kadonga
kulupulupu ngansa aoatai kemi
mambe ada Maron Iesus Kristus ga
iluai mulian, ta gimi asangasanga ei.
Gai matamai nanan lemi kadonga
kemikemi toa bedaoa ta aposa kemi
ga ila pan Tamada Deo.
4 Oaeoaemai, Deo ikim gimi, ta gai
aoatai kemi mambe ei isio gimi ga
aman ei ele.
5 *Gai aoatai kemi bedaoa ngansa
ato kemi toa gai apaola pagimi eine
posanga sapaean mao. Be inam
toman ngan Itautau Tutui iura kapei.
Ta gimi aoatai kemi mambe posanga
toa ne tautaunga. Ga pade, gimi
aoatai kemi ngan gai lemai kadonga
ngan luanga gimi ngan ado toaiua
amamado toman ngan gimi.
6 *Tautaunga kadonga kulupulupu
iuotot ngan gimi ngan ado toaiua, be
gimi abada Deo ele posanga toman
ngan tingelgel inam pan Itautau Tutui. Ta gimi anasi kemi gai lemai
kadonga ga Maron ele kadonga pade.
7 Tota gimi aot panua kemikemi, ta
irangrang ngan gid panua lolo matua
ad ngan tibur kapei Masedonia ga
Akaia tinasi lemi kadonga.

8 Ngansa Maron ele posanga toa
gimi abada, tota iuasasa ga ila pagid
Masedonia ga Akaia mambe kude ele
tandanga. Be posanga toa ne iuasasa
ngan gid tuanga ngan tibur toa rua
ne kekelegid mao. Eine iuasasa ga ila
ngan tibur toa ngada ne, ta tilongo
ngan lemi kadonga lolo matua aea
ngan Deo. Tota lemai ipu eta ngan
keonga pagid ngan gimi mao.

9 Ngansa gid pade tiposaposa ngan
lemi kadonga kemi pagai ngan ado
toaiua ala pagimi. Tininipu ngan
gimi ta tikeo ga gimi atnan gid deo
pakakanga ad namer ta apul lolomi
ga ala pan Deo tautaunga toa imamado somisomi. Ta gimi aot ele
paeaeanga.

Atnan gid deo pakakanga ad namer ta apul lolomi ga ala pan Deo tautaunga.

* **1:1:** PA 17.1-9 * **1:3:** 1Ko 13.13, Kol 1.4-6 * **1:5:** 1Ko 2.4-5 * **1:6:** PA 17.5-9

10 Ga pade, tininipu mambe gimi
asangasanga Deo Inat ele namanga
buburiai ga inam. Ei eaba toa Deo
ipei ei mulian ngan ele matenga.
Eine Iesus toa ibada gita mulian ta
tasapir ngan Deo ele kadonga lolo
bake aea. Teta pade kadonga lolo
bake aea toa ne ga iuot ngan gid
panua kadonga sasat ad.

2

Paulus iposa ngan naurata toa ikado Tesalonika

1 Oaeoaeg, gimi aoatai mambe
gai lemai naurata pagimi eine itap
sapaean mao.
2 *Tautaunga gai abada ieieinga,
ga kadonga kulupulupu iuot ngan
gai ngan tuanga Pilipai lalaede
mambe gimi aoatai, be ada Deo
ipamatua lolomai ta apaola ato kemi
ila pagimi. Tautaunga gid panua
tipaieiei gai toa nena pade, be gai
amadid matua ngan ta apaola ato
kemi.
3 Gimi aoatai, posanga matua toa
gai akado pagimi ngan ado toaiua,
eine gai akado ngan pakakanga gimi
mao. Gai anasi kadonga eta aea muk
mao ga aleburo mao pade.
4 *Be Deo ipasolan mambe ei itin
igelgel ngan gai ta iadi gai ngan ele
ato kemi aea paolanga. Tota gai
apaola posanga, be akakado bedane
ngan kadonga gid panua ga tinid
igelgel ngan gai mao, be aoangga
akado ga Deo itin igelgel. Ei eaba toa
imata inasi gita kelede kelede loloda.
5 Ngansa gimi aoatai, gai akado
posanga eta ngan parumrumnga
gimi mao. Be lolomai ila ngan
lemi pat aea badanga mao pade.
Deo igera lemai kadonga toa bedane
ta irangrang ngan ipamatua lemai
posanga toa ne.
6 Ga pade, gai adada eaba eta ngan
soanga edamai mao. Gai adada gimi
bedaoa mao, ga panua padengada
mao pade.
7 Tautaunga gai Kristus ele panua
ato aea, ta irangrang ngan aposa
matua pagimi ngan luanga gai, be
gai anasi kadonga eta bedaoa mao.
Gai aot mambe gergeu gereirei rabu
ngan gimi, mao lalaede mambe
gergeu tnad ipadudud ele gergeu ga
imariala ngan gid.
8 Gai akim gimi kapei tau toa
bedaoa, ta tinimai igelgel ngan
paolanga Deo ele ato kemi ga ila
pagimi. Be tinimai igelgel ngan
kadonga toa ne kekelen mao. Gai
adol lolomai pade ga ila pagimi ngan
luanga gimi, ngansa lolomai ikim
gimi kapei tau.
9 *Oaeoaeg, matami nanan, ngan
ado toaiua gai apaola Deo ele ato
kemi pagimi, gai akado naurata
kapei tau bong ga ado ngan amai
annga ga lemai madonga. Gai aboko
matua toa bedaoa ngansa tinimai
ngan akado kulupu ngan gimi ngan
luanga gai mao.
10 Ngan ado toaiua, gai akado
kadonga sat eta mao, ta irangrang
ngan eaba eta iselele gai mao. Gimi
aoatai, ga Deo pade iuatai kemi
mambe gai lemai kadonga rabu
ngan gimi panua toa lolomi matua
ngan Iesus, eine tutui tau ga ikado ga
Deo itin igelgel.
11 *Gimi aoatai mambe gai lemai
kadonga ngan gimi iuot lalaede
mambe gergeu tamad ikado kemi
ngan gid ele gergeu.
12 Gai aposa matua pagimi ga apa-
matua lolomi ta akeo ga gimi manta
alalala tutui, lalaede mambe Deo
ikim. Ei Deo toa ibaba gimi ngan
badanga madonga kemi tau ibageai
ngan ele taranga kapei.

Deo ele panua timadid matua ngan kadonga kulupulupu

13 *Be somisomi gai aposa kemi ga
ila pan Deo ngan ipu ede pade ga
oaine: Ngan ado toaiua gimi alongo
Deo ele posanga toa gai apaola
pagimi, gimi abada posanga toa

* **2:2:** PA 16.19-24, 17.1-9 * **2:4:** Gal 1.10 * **2:9:** PA 20.34 * **2:11:** PA 20.31 * **2:13:** 2Te 2.13

ne mambe gid eababa led posanga
mao, be gimi abada mambe posanga
tautaunga ton Deo. Ngan gimi
panua toa lolomi matua ngan Iesus,
posanga toa ne ibokoboko matua
lolomiai.
14 *Oaeoaeg, nakeo bedane ngansa
gimi aot lalaede mambe Deo ele
panua toa lolod matua ngan Iesus
Kristus ngan tibur kapei Iudea. Gid
tibada ieieinga pagid Iuda paden-
gada bagedeai, lalaede mambe
gimi abada ieieinga pagid panua
bagedeai toa gimingada aman alu
kelede.
15 *Gid Iuda toa oa tipamate Maron
Iesus ga gid panua toa tibada Deo
iaoa mugaeai. Be tisere gai pade ta
atnan tibur toa oa. Deo itin igelgel
ngan gid mao. Gid timan panua toa
ngada ne ad isat.
16 Tiuangga tipaidi gai ngan
paolanga Deo ele posanga pagid alu
padengada, ngansa tinid ngan gid
alu toa oa tilongo posanga ngan Deo
ele edap ngan badanga gid mulian.
Ngan kadonga toa bedane, tigal tatan
led kadonga sasat ga ilalala ga idae
somisomi. Be teta pade Deo ele
kadonga lolo bake aea ga idae ngan
gid.

Paulus ilolo ikim ngan geranga gid Tesalonika pade

17 Oaeoaeg, tautaunga gid panua
toa oa tisere gai ta atnan gimi kaut-
ede. Be lolomai itnan gimi mao. Gai
lolomai ikim kapei tau ngan geranga
gimi pade ta amarum ngan ilonga
edap eta ngan langa pagimi.
18 Tota aoangga ala pagimi. Gau
Paulus natoba pabusa tede ga mao.
Be Satan ipakala lemai edap.
19 *Gai atobatoba ngan geranga
gimi ngansa danga eta pade iran-
grang ngan ikado ga tinimai igelgel
kapei bedane mao. Eine gimi
kekelegimi. Muriai oangga ada
Maron Iesus iluai mulian ga inam,
gai aoatai kemi mambe gimi ga
akado ga tinimai igelgel kapei,
ngansa gimi apasolan mambe lemai
naurata aea annga iuot, ta Deo ga
ilasu gai ngan mambe eaba imuga
ngan salisalinga.
20 Tautaunga gimi akado ga Deo
ipakuru ngan gai, ta tinimai igelgel
ngan gimi.

3

Paulus isula Timoti ga ila ngan pamatuanga gid Tesalonika

1 *Tota ngan ado toaiua, lolomai
ede ga ede ngan gimi ta irangrang
ngan asangasanga pade mao. Gai
agera lemai edap eta ngan langa pag-
imi mao, ta arau posanga ngan gai
kekelegai adio Atens,
2 *be asula oaeda Timoti ga ila
manmanae pagimi. Timoti ei gain-
gada aboko kelede ngan Deo ele nau-
rata ngan paolanga ato kemi ton
Kristus. Gai asula ei ngan pamat-
uanga gimi ta amadid matua ngan
lemi kadonga lolo matua aea.
3 *Toa bedaoa ta irangrang ngan
gid kadonga kulupulupu toa ne
ikado ga etangada ngan gimi titap
ngan led kadonga lolo matua aea
mao. Ngansa gimi aoatai, Deo
irau posanga ngan gid kadonga
kulupulupu toa ne manta iuotot
ngan gita.
4 Be ngan ado toaiua gai amamado
toman ngan gimi maitne, eine aposa
motean pagimi ngan gid kadonga
kulupulupu bedane iuangga iuot
ngan gita. Ta kadonga iuot tota
bedaoa, lalaede mambe gimi aoatai
na.
5 Ngan ipu toaine nanaman
mambe irangrang ngan nasanga
pade mao. Tota nasula Timoti ga
ila, ngansa nakim naoatai, lolomi
matua ngan Iesus maitne, mao
madongan? Ngansa namataud.
Ngan kado ta eaba paeamao tobanga
aea iparumrum gimi, ta lemai
naurata pagimi ga itap sapaean.

* **2:14:** PA 17.5 * **2:15:** PA 9.23,29, 13.45,50, 14.2,5,19 * **2:19:** Plp 2.15-16, 4.1, 2Te 1.4 * **3:1:** PA 17.15 * **3:2:** PA 16.1-3 * **3:3:** 2Ti 3.12

Timoti ipalongo Paulus ngan posanga kemi, ta itin igelgel

6 *Be patautene Timoti iluai mulian ga inam pagai ta ipalongo gai ngan posanga kemi, mambe gimi amadid matua ngan lemi kadonga lolo matua aea ga kadonga kimnga aea. Ta ikeo ga somisomi matami nanan gai ta tinimi igelgel. Be lolomi ikim tau ngan geranga gai, lalaede mambe gai lolomai ikim ngan geranga gimi pade.

7 *Tota oaeoaeg, labone lolomai kemi pade ngan gimi, ngansa rabu ngan amai ieieinga ga kadonga kulupulupu, alongo posanga kemi ngan gimi mambe lolomi matua maitne.

8 Labone gai aoatai mambe lolomi matua ngan Maron ta gimi amadid matua, tota lolomai itarui kemi ga amamado.

9 Gai matamai nanan gimi ta tinimai igelgel kapei tau ada Deo imatai. Ta gai anaman mambe saoa posanga kemi aoangga akado ga ila pan Deo ngan gimi, eine irangrang mao, ngansa ei ikado ga tinimai igelgel kapei tau ngan gimi.

10 Somisomi bong ga ado, gai abetabeta Deo ngan ilongean gai ta agera gimi pade. Toa bedaoa ta oangga lemi kadonga lolo matua aea imata karanga maitne, gai ga apamatua lolomi pade.

Paulus ele raring ngan luanga gid Tesalonika

11 Gai araring ga ila pan Deo Tamada, ngan ei ga ada Maron Iesus tisaoa lemai edap ila pagimi.

12 Gai abeta ei ngan ikado ga lemi kadonga kimnga aea pol ngan gimi ga ngan panua toa ngada ne manta ilalala ga idae kapei, lalaede mambe gai akim gimi pade.

13 Abeta ei ngan ipamatua lolomi, ta oangga ada Maron Iesus iluai mulian ga inam toman ngan ele panua tututui* toa ngada oa, gimi pade ga apasolan mambe ele ul ienono ngan gimi, ta lemi idil eta paeamao Deo Tamada imatai mao. Eine tautaunga.

4

Irangrang ngan takado kadonga arala mao

1 Oaeoaeg, lemai posanga kelede pade pagimi ga bedane: Gai abeta matua gimi ga apamatua lolomi ngan Maron Iesus ieda ngan gimi anasi gid kadonga toa Deo ikim, lalaede mambe apalongo gimi mugaeai ngan. Tautaunga, gimi anasnasi gid kadonga toa ne, be gai akim lemi kadonga toa ne ilalala ga idae pade.

2 Ngansa gimi aoatai ngan gid posanga matua toa abada pagimi ngan Maron Iesus ieda mugaeai na.

3 *Kadonga toa Deo ikim eine ga bedane: Manta apasolan mambe ele ul ienono ngan gimi ta ala aluai ngan kadonga arala.

4 *Gimi kelede kelede manta ananale kemi ngan kadonga tutui ta amariala ngan tinimi mulian ngan gid kimnga papaeamao. Lemi kadonga toa ne manta ipasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gimi ta irangrang ngan panua padengada tilolon ngan gimi.

5 Ngan kado ta kimnga papaeamao tinida aea idada gimi ta akado lalaede mambe gid alu padengada toa tiuatai ngan Deo mao tikakado.

6 Irangrang ngan eaba eta ilaputian iuae ede pade ngan kadonga arala ta ipaeabu ngan ele madonga bedane mao. Ngansa Maron ei eaba toa ipanas panua toa ngada ne tikakado toa bedaoa. Eine lalaede mambe gai apabib lemi motean ga aposa matua pagimi ngan.

7 *Deo ibaba gita ngansa iuangga talalala tutui ta tapasolan mambe ele ul ienono ngan gita. Be itin ngan

* **3:6:** PA 18.5 * **3:7:** 2Te 1.4 * **3:13:** Panua oatainga ad edengada tiuangga Paulus ikeo ngan gid *panua tututui mao, be ngan gid anggelo tututui.* * **4:3:** 1Te 5.23, 1Pe 1.16 * **4:4:** 1Ko 6.13 * **4:7:** Ibr 12.14, 1Pe 1.15-16

takado ga loloda aea muk imatai mao.
8 *Tota eaba sai ipul imur ngan posanga toa ne, ei ipul imur ngan gid eababa led posanga mao. Eine ipul imur ngan Deo toa ibada Itautau Tutui ga ila pagimi.

Manta takado kadonga kemikemi ga ilalala ga idae

9 *Be ngan kadonga kimnga aea, gau leg ipu eta ngan bodenga posanga ga ila pagimi mao. Ngansa Deo kekelen ipaoatai gimi ngan kadonga toa ne, ta akimkim pol ngan gimi.
10 Tautaunga, gimi akimkim oaeoaemi toa ngada oa ngan tibur Masedonia, be gai aoangga apamatua lolomi ta lemi kadonga kimnga aea toa ne ilalala ga idae kapei.
11 *Manta amamarum ngan nasinga kadonga lolo tarui aea ta lemi madonga iuot kemi. Be irangrang ngan apatoi gimi sapaean ga adudunga ngan panua padengada led posanga mao. Manta bagemi iboko matua ngan ami annga ga lemi madonga, lalaede mambe akeo pagimi ngan mugaeai.
12 Toa bedaoa ta lemi danga sisid ga imata karanga. Be gid panua timamado gaot ngan iaoa kelede ton Kristus ga tigera mambe lemi kadonga itutui.

Maron ga iluai mulian

13 Oaeoaeg, gai akim gimi aoatai kemi ngan saoa danga iuot ngan oaeoaeda ngan iaoa kelede ton Kristus toa timate ga tila na. Ngan kado ta alasu tandanga ngan gid lalaede mambe gid panua padengada tikakado. Tilasu tandanga ngansa tiadi mambe tirangrang ngan tidae mulian mao.
14 *Be gita loloda matua ga taoatai kemi mambe Iesus imate ga idae mulian ngan ele matenga. Be lalaede toa bedaoa, taoatai mambe gid panua toa lolod matua ngan ei ga timate, oangga Iesus iluai mulian ga inam, Deo ga ipei gid mulian pade ta ibada gid ga tinam toman ngan ei.
15 *Be gai akado posanga ga oaine lalaede mambe Maron ikeo ngan ga bedane: Gita panua labone, oangga tamamado ga ila irangrang ngan Maron ele luainga mulian, eine irangrang ngan tala taot pan Maron mugaeai ngan gid panua toa timate oa mao.
16 Ngansa ngan ado toaiua, Maron ga ipotalae, ga madidnga togid anggelo ilinge ga itamumum, ga Deo ele taule ga itang. Tota Maron ga isulug buburiai ga inam, ta gid panua toa lolod matua ngan Kristus be timate, eine ga timuga ngan daenga mulian.
17 Ga kus ta gita panua toa tamamado maitne, Deo ga isoa gita ta tadae laulauiai toman ngan gid, ta taot pan Maron Iesus toa mariambai oa. Toa bedaoa ta tamamado toman ngan Maron somisomi ga ilalala ga ila.
18 Tota manta apamatua lolomi pol ngan gimi ngan posanga toa ne.

5

Matada idae ta tasanga Maron ele namanga

1 Oaeoaeg, posanga ngan ado isaoa, mao taun isaoa toa gid danga toa ne ga iuot, gai lemai ipu eta ngan bodenga posanga ga ila pagimi mao.
2 *Ngansa gimi aoatai kemi mambe ado toa Maron ga inama ngan, eine ga iuot manmanae mambe eaba lublubnga aea inam bong.
3 *Gid panua ga tikeo ga bedane, “Danga eta irangrang ngan ipaeabu ngan gita mao. Loloda itarui ta tamamado.” Be mole mao, paeabunga kapei ede ga iuot ngan gid lalaede mambe ieieinga iuot ngan

* **4:8:** Lu 10.16, 2Ko 1.22 * **4:9:** Ins 13.34 * **4:11:** Ep 4.28 * **4:14:** Ro 14.9, 1Ko 15.3-4,12 * **4:15:** 1Ko 15.51-52 * **5:2:** Mt 24.42-43, 2Pe 3.10, PM 3.3 * **5:3:** Jer 6.14, Ese 13.10, Mt 24.39, Lu 21.34-35

taine iuangga ipopo gergeu. Ta irangrang ngan tiaoa ngan mao.

4 Be oaeoaeg, gimi amamado dodomeai mao, ta irangrang ngan ado toa ne ipatogran gimi mambe eaba lublubnga aea mao.

5 *Ngansa gimi toa ngada na mambe panua timamado ado imatai. Gimi panua merengai ami. Gita panua dodom ada mao ga bong ada mao pade.

6 Tota irangrang ngan taenono mambe panua padengada mao. Manta matada arar ga tagabit kemi.

7 Ngansa gid panua tieno, eine tieno bong. Be gid panua tiun ga timangamanga, eine tikakado bong.

8 *Be gita panua merengai ada. Manta tapakala gita mulian ngan kadonga papaeamao. Kadonga lolo matua aea ga kadonga kimnga aea, manta tadol ga irobi gita mambe eaba paraunga aea igogo aea pakalanga. Be taoatai kemi mambe Deo ga ibada gita mulian ta tasangasanga ei. Ta leda sanganga toa ne manta irobi gita mambe nakala paraunga aea.

9 Ngansa Deo isio gita ngan ele lolo bake idae ngan gita mao. Be isio gita ngansa ikim ada Maron Iesus Kristus ibada gita mulian.

10 *Iesus imate ngan luanga gita. Tota oangga tamate, mao oangga tamamado, eine ga tamamado toman ngan ei.

11 Tota gimi kelede kelede manta akado posanga kemikemi pagid oaeoaemi ta apamatua ngan lolomi, lalaede mambe labone gimi akakado.

Deo irangrang ngan ilua gita ngan nasinga kadonga kemikemi

12 Oaeoaeg, gai abeta matua gimi ngan alolon ngan ami madidnga toa tiboko matua pagimi ngan Maron ele naurata ga timugamuga ngan gimi. Gid tipabib lemi ngan posanga kemikemi.

13 Manta akim gid ta alolon ngan gid kapei tau ngan naurata tikakado. Be lolomi itarui pol ngan gimi.

14 *Oaeoaeg, gai abeta matua gimi, manta apatutui sapadua timalai alele. Be oangga sapadua timataud, manta apamatua lolod. Be oangga sapadua urad mao, manta alua gid. Irangrang ngan alongean eaba eta ele kadonga ipamasmasi lolomi mao. Manta lolomi marum ngan gid panua toa ngada oa.

15 *Oangga panua tikado kadonga paeamao ngan gimi, irangrang ngan akoli paeamao ga ila pagid mao. Be somisomi manta amarum ngan kadonga lualuanga kemikemi pol ngan gimi ga pagid panua toa ngada oa.

16 *Somisomi manta tinimi igelgel.

17 Irangrang ngan akaput ngan kadonga raring mao.

18 *Ngan kadonga isaoa iuot ngan gimi, manta aposa kemi ga ila pan Deo, ngansa ei ikim gimi panua toa alup toman ngan Iesus Kristus manta anasi gid kadonga toa bedane.

19 *Itautau Tutui iboko rabu ngan gimi mambe dinga ianean. Apamate dinga toa oa mao.

20 Oangga panua tibada Deo iaoa, irangrang ngan akeo ga led posanga eine danga sapaean mao.

21 *Manta matami inasi danga toa ngada ne. Saoa danga eine kemi, akisi matua.

22 Be saoa danga paeamao, ala aluai ngan.

23 *Deo ei eaba toa ikado ga loloda itarui. Gai araring ngan ei ta idol ele ul ngan gimi ta ngan lemi lalalanga ga kadonga toa ngada ne, gimi ga apasolan mambe ele ul ienono ngan gimi tautaunga. Gai araring ngan ei ta imariala kemi ngan tinimi ga lolomi ga tautaudimi, ta irangrang ngan lemi idil eta paeamao mao ga

* **5:5:** Ro 13.12 * **5:8:** Ais 59.17, Ep 6.14,17 * **5:10:** Ro 14.8-9, 1Te 4.14 * **5:14:** 2Te 3.6,11 * **5:15:** Ro 12.17, 1Pe 3.9 * **5:16:** Plp 4.4 * **5:18:** Ep 5.20 * **5:19:** Ep 4.30 * **5:21:** 1Io 4.1 * **5:23:** 2Te 3.3

ila irangrang ngan ada Maron Iesus
Kristus ele luainga mulian.
24 Deo toa ibaba gimi ne, ei eaba
mata tutui aea. Ei ga ikado danga toa
ngada ne ngan gimi.
25 *Oaeoaeg, manta araring ngan
luanga gai.
26 Akeo “ado kemi” ila pagid
oaeoaeda toa ngada oa be abusum
papad mambe gita iaoa kelede ton
Kristus takakado.
27 Ngan Maron imata, naposa
matua tau pagimi ga bedane: Manta
aoato laulau toa ne ga ila pagid
oaeoaeda toa ngada oa.
28 Kemi ngan ada Maron Iesus
Kristus ele kadonga lolo marum aea
idio pagimi.

* **5:25:** Kol 4.3, 2Te 3.1

Paulus ele laulau parua aea ila pagid Tesalonika

1 Gau Paulus ga Sailas ga Timoti,
gai abode laulau toa ne ga ila pagimi
iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga
Tesalonika. Gimi alup toman ngan
Deo Tamada ga Maron Iesus Kristus.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Tuanga Tesalonika

2 *Kemi ngan Deo Tamada ga
Maron Iesus Kristus, gisirua led
kadonga lolo marum aea ga lolo
tarui aea idio pagimi.

Gid Tesalonika timadid matua ngan kadonga kulupulupu

3 Oaeoaemai, gai manta aposa
kemi ga ila pan Deo somisomi ngan
gimi. Eine tutui ngan gai akado toa
bedane, ngansa lemi kadonga lolo
matua aea ilalala ga idae, be lemi
kadonga kimnga aea pol ngan gimi
ta ilalala ga idae pade.

4 *Ngan ipu toaine, oangga gai ala
pagid iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga ga tuanga, gai apakuru ngan
gimi somisomi. Be aninipu pagid
ngan gimi amadid matua ngan gid
kadonga kulupulupu toa iuotot ngan
gimi ga panua tikakado ngan gimi.
Be lolomi dung ga ienono ngan lemi
kadonga lolo matua aea.

Posanga toa Deo irau ngan patutuinga ada posanga eine tutui

5 Danga toa ngada ne iuot ngan
gimi, eine ipasolan mambe posanga
toa Deo irau ngan patutuinga ami
posanga eine tutui. Deo igera
mambe gid kadonga kulupulupu toa
oa iuotot ngan gimi ngansa gimi
amamado ei ibageai. Ta ngan ipu
toaine, Deo ikeo ga gimi eine panua
kemikemi ngan badanga madonga
kemi toa ei ibageai oa.

6 *Ngansa Deo ei eaba tutui, ta ei
ga ikoli mulian kadonga papaeamao
toa gid panua tikakado ngan gimi.

7 *Be ngan ami ieieinga, ei ga iaran
gimi ga gai pade. Kadonga toa ne
ga iuot tautaunga ngan ado toaiua
Maron Iesus iuot masaeai ta itnan
bubur ga inam toman ngan dinga
irarabal kapei ga ele anggelo toa
urad kapeipei.

8 *Ei ga ipanas sapadua toa tilolon
ngan Deo mao ga tinid ngan lon-
gonga ato kemi ton ada Maron Iesus
Kristus mao.

9 *Be Maron ga ipanas gid ga be-
dane: Gid ga tidio aluai ngan imata
ga ele taranga kapei ga iura, ta tidu-
aea somisomi ga ilalala ga ila.

10 *Kadonga toa ne ga iuot ngan
ado toaiua Iesus inam, ta ele panua
tututui ga tisoa ieda ga timatala ngan
ei rabu ngan gid panua toa ngada oa
lolod matua ngan ei. Be gimi pade
ga adio rabu ngan gid, ngansa lolomi
matua ngan Deo ele posanga toa gai
apaola ga ila pagimi.

Paulus masin tiraring ngan luanga gid Tesalonika

11 *Gai matamai nanan lolomi
matua ngan ada Deo toa bedaoa,
ta araring somisomi ngan ei iu-
ato gimi panua kemikemi ngan
nasinga gid kadonga toa ei ibaba
gimi ngan. Be araring pade ngan
iura kapei iparangrang gimi ngan
gid kadonga kemikemi toa ienono
lolomiai, ga iparangrang gimi ngan
saoa kadonga akakado ngan lemi
kadonga lolo matua aea.

12 Toa bedaoa ta gimi ga asoa ada
Maron Iesus ieda, be gimi edami ga

* **1:2:** Ro 1.7 * **1:4:** 2Ko 7.4, 1Te 2.19 * **1:6:** Ro 12.19 * **1:7:** 1Te 3.13 * **1:8:** Ais 66.15 * **1:9:** Ais 2.10 * **1:10:** Kol 3.4 * **1:11:** Kol 1.9, 1Te 1.2-3

idae pade ngan lemi lupnga toman ngan ei. Ta kadonga toa ne ga ipasolan mambe ada Deo ga Maron Iesus Kristus, gisirua lolod marum ngan gimi.

2

Eaba toa ipul imur ngan Deo ele apu, eine ga iuot

1 Be oaeoaemai, patautene gai abode posanga ila pagimi ngan ada Maron Iesus Kristus ele namanga ga leda lupnga pan. Be gai abeta matua gimi bedane:

2 Lolomi ede ga ede ga asamimi ngan posanga toaine padam. Panua edengada tipakaka ta tikeo ga Maron ele ado kapei toa oa iuot ga ila o. Ta panua tikeo ga gai abada Deo iaoa ta akeo toa bedaoa, be padengada tikeo ga gai apaola Deo ele posanga, mao abode posanga toa bedaoa ngan laulau, be eine mao.

3 *Oangga eaba eta ipakaka gimi ngan posanga, mao ipakaka gimi ngan edap eta pade, irangrang ngan alongo ei mao. Ngansa ado toaiua irangrang ngan iuot sapaean mao. Mugaeai ngan, panua busa ga timan Deo aea isat, be eaba toa ipul imur ngan Deo ele apu ga iuot masaeai. Be muriai, eaba toa oa ga iduaea ngan dinga imperno.

4 *Be saoa danga gid panua tirar-ing ga ila pan, mao tikeo ga iman ad deo, eine eaba toa oa ga iman aea isat ga isoa ieda mulian gadae ngan. Toa bedaoa ta ei ga idudunga Deo ele lumaeai ta idio imado ta ikeo pagid ipom matadeai bedane, “Gau kekelegau Deo.”

5 Be ngan ado toaiua namamado toman ngan gimi, eine nakado gid posanga toa ne ga ila pagimi, be matami nanan mao?

6 Be labone gimi aoatai ngan saoa danga ipakala eaba toa ne ngan ele namanga. Toa bedaoa ta ei ga iuot masaeai tutui ngan ele ado imata.

7 Ngansa labone Satan iura ibokoboko mumulnga, ta ikado ga panua tipul murid ngan Deo ele apu. Tautaunga eaba toa ipul imur ngan Deo ele apu iuangga iuot masaeai, be labone eaba ede pade ipakala ele edap. Ta eaba toa ede pade ne ikakado maitne. Ei ga ipakala edap ngan eaba toa oa, ga kus ta kos mulian ga ila.

8 *Tota eaba toa ipul imur ngan Deo ele apu ga iuot masaeai. Be muriai, oangga Maron Iesus per ga iuot, ei ga ipaeabu ngan eaba toa oa iura, be iuso iaoa uru ta ipamate eaba toa oa.

9 *Be oangga eaba toa oa inam, ei ga iboko toman ngan Satan iura ta ipasolan gid uisinga pakakanga imata ede ga ede ta iman kilala, ta ipamatala gid panua.

10 Be ei ga ipakaka gid ngan kadonga papaeamao imata ede ga ede. Ta idada gid ga tilalala ngan edap paeamao ga irangrang ngan timukuru. Timukuru ngansa Deo ipasolan gid ngan posanga tautaunga ngan badanga gid mulian, be tinid ngan posanga toa oa mao.

11 Ngan ipu toaine, Deo ga ilongean pakakanga ede toa iura kapei tau ipabuobuo gid, ta gid ga lolod matua ngan posanga pakakanga.

12 Toa bedaoa ta sapadua toa lolod matua ngan posanga tautaunga mao, ga tinid igelgel ngan led kadonga sasat, eine Deo ga ipamadid gid ngan posanga ta ipanas gid.

Manta tamadid matua ngan posanga tautaunga

13 *Be oaeoaemai, Deo ikim gimi kapei tau, ta gai somisomi manta aposa kemi ga ila pan ngan gimi, ngansa mugaeai ngan danga toa ngada ne led otnga, Deo isio gimi ngan ibada gimi mulian. Gimi lolomi matua ngan posanga tautaunga, ta ei ga ibada gimi mulian ngan Itautau Tutui iura ta idol ele ul ngan gimi.

* **2:3:** 1Ti 4.1, 1Io 2.18, 4.3 * **2:4:** Ese 28.2, Dan 11.36 * **2:8:** Ais 11.4, PM 19.15 * **2:9:** PM 13.11-13 * **2:13:** Ep 1.4, 2Te 1.3

14 Be ngan ato kemi toa gai apaola
ga ila pagimi, ei ibaba gimi ngansa
iuangga ibada gimi ta ala amado
ngan ada Maron Iesus Kristus ele
taranga.
15 Tota oaeoaemai, manta ama-
did matua ga akisi gid nasinga toa
gai apaoatai pagimi ngan aoamai ga
lemai laulau pade.
16 Be ada Maron Iesus Kristus ga
Deo Tamada, gisirua tikim gita kapei
tau. Be lolod marum ngan gita ta
tipamatua loloda somisomi ga ilalala
ga ila. Deo ilua gita ta taoatai kemi
mambe ei ga ibada madonga kemi
pagita ta tasangasanga ei.
17 Be gai araring ngan ei ipamatua
lolomi ga ilua gimi ta amadid matua
ngan kadonga kemikemi ga posanga
kemikemi toa ngada ne.

3

Manta araring ngan luanga gai

1 Oaeoaemai, gai lemai posanga
kelede pade ga bedane: Manta arar-
ing ngan luanga gai ta Maron ele ato
irangrang ngan iuasasa manmanae,
ga panua tilolon ngan ato toa ne
lalaede mambe gimi alolon ngan.
2 Ga pade, araring ngan Deo ibada
gai mulian pagid panua papaeamao
bagedeai, ngansa panua busa lolod
matua ngan Iesus mao.
3 Be Maron ei eaba mata tutui aea,
ta ei ga ipamatua gimi ga imata kikisi
gimi, ta irangrang ngan eaba paea-
mao ipaeabu ngan gimi mao.
4 *Be Maron ikado ga gai aoatai
kemi mambe labone ga muriai pade,
gimi ga anasnasi saoa posanga gai
arenren pagimi ngan.
5 Be gai araring ngan Maron ipa-
solan gimi ta aoatai kemi mambe
Deo ikim gimi kapei tau, ta ilualua
gimi ga amadid matua ngan kadonga
kulupulupu, lalaede mambe Kristus.

Panua toa ngada ne manta tiboko

6 *Be oaeoaemai, ngan ada Maron
Iesus Kristus ieda, gai aposa matua
pagimi bedane: Oangga oaeoaemi
etangada timalai alele ga tinasnasi
gid nasinga toa gai apasolan gimi
ngan oa mao, manta ala aluai ngan
gid.
7 *Ngansa gimi aoatai mambe
somisomi manta anasnasi kadonga
lalaede mambe gai akakado. Be
matami nanan: Ngan ado toaiua
gai amamado toman ngan gimi, gai
amamado sapaean mao, be akakado
naurata.
8 *Ga pade, gai aean eaba eta
ele annga sapaean mao. Gai aolol.
Be gai aboko matua bong ga ado,
ta akakado naurata kulupulupu,
ngansa tinimai ngan apaeaea eaba
eta ngan gimi mao.
9 *Tautaunga, edamai kapei ta
arangrang ngan abada luanga inam
pagimi, be gai akado bedaoa mao
ngansa gai aoangga apasolan gimi
ngan kadonga kemikemi gimi manta
anasnasi.
10 Ngansa gai amamado toman
ngan gimi maitne, be akado posanga
matua pagimi bedane: Oangga eaba
sai iboko mao, irangrang ngan apan
eaba toa oa aea annga mao.
11 *Be gai alongo posanga mambe
panua edengada toa tilalala rabu
ngan gimi, gid malainga ad. Ti-
boko mao, be tipatoi gid sapaean ga
tidudunga ngan panua padengada
led posanga.
12 *Ngan Maron Iesus Kristus ieda,
gai aposa matua pagid panua toa
bedaoa: Gid manta mumun ga ti-
bokoboko ngan ad annga aea olnga.
13 *Be oaeoaemai, gid kadonga
kemikemi, irangrang ngan atolatola
ngan aea nasinga mao.
14 Be oangga sai inasi lemai
posanga ngan laulau toa ne mao,
manta matami nanan ei eaba sai toa
ta ala aluai ngan ei. Toa bedaoa ta ei
ga maeamaea ei.

* **3:4:** 2Ko 7.16, Gal 5.10 * **3:6:** Ro 16.17 * **3:7:** Plp 3.17 * **3:8:** 1Te 2.9 * **3:9:** 1Ko 9.4, 1Te 1.6 * **3:11:** 1Ti 5.13 * **3:12:** 1Te 4.11 * **3:13:** Gal 6.9 * **3:15:** 1Te 5.14

15 *Be irangrang ngan agera ei
mambe ami isat mao, be apabib ele
mambe ei ami kakau.

Paulus ele ado kemi ila pagid

16 Be gau nararing ga ila pan
Maron, eaba toa lolo tarui aea, ngan
ei ikado ga lolomi itarui somisomi
ngan danga toa ngada ne. Be Maron
idio pagimi toa ngada na.
17 Gau Paulus, ngan bageg nabode
leg ado kemi toa ne ila pagimi. Eine
leg kilala toa nabode ngan leg laulau
toa ngada ne. Leg bodenga tota
bedane.
18 Kemi ngan ada Maron Iesus
Kristus ele kadonga lolo marum aea
idio pagimi toa ngada na.

Paulus ele laulau matamata aea ila pan Timoti

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton
Iesus Kristus. Deo toa ibada gita
mulian ga Iesus Kristus toa tagaga
matada ngan sanganga ei, gisirua
tirenren matua pagau ta tidol nau-
rata toa ne ga idae bagegeai.

2 *Gau nabode laulau toa ne ila
pago Timoti. Ngan leda kadonga lolo
matua aea, eao mambe leg gergeu
tautaunga.

Kemi ngan Deo Tamada ga ada
Maron Iesus Kristus, gisirua led
kadonga lolo marum aea, ga lolo isat
aea, ga lolo tarui aea idio pago.

Posanga pabibnga aea ngan gid panua led paoatainga pakakanga

3 Ngan ado toaiua natnan Epe-
sus ga nala Masedonia maitne, gau
narenren matua pago. Be labone
nakado posanga lalaede pago pade
ngan eao dio mamado toa Epesus
na ngan kadonga posanga matua ga
ila pagid panua idanga ede, ngan
gid tirangrang ngan tipaoatai panua
ngan posanga pakakanga mao,

4 *ga tiadi gid ninipunga sapaean
ga titnga mamarae ngan tibutibuda
mao pade. Posanga sapaean toa
bedaoa ikado ga panua aoad isokan-
gai, be irangrang ngan ilua gid ngan
nasinga Deo ele kimnga mao. Be
oangga loloda matua ngan ei, eine ga
taoatai ngan ele kimnga.

5 Deo iposa matua bedaoa pagita
ngansa ikim gita manta takim panua
padengada. Be oangga takim panua
padengada tautaunga, manta loloda
aea muk eta mao, ga taoatai kemi
mambe loloda kelede toman ngan ei,
ga tanasi kadonga lolo matua aea be
tapakaka ngan mao.

6 Be gid panua toa oa titnan edap
kemi ga idio, ta tibuobuo ga tila ngan
kadonga posanga sapaean.

7 Tikeo ga timan panua paoatainga
ad ngan Deo ele apu ta tiposa matua
mambe tiuatai kemi ngan, be tau-
taunga tiuatai ngan saoa danga toa
tiposaposa ngan oa mao.

8 *Be gita taoatai, oangga tanasi
edap tutui ngan paoatainga ngan
Deo ele apu, apu eine danga kemi
ede.

9 Be taoatai pade mambe Deo idol
ele apu ngan panua tututui mao, be
idol ngan patutuinga gid panua toa
tipul murid ngan ele apu, ga panua
tangad balbal, ga panua tiuangga
Deo eine danga tautaunga mao, ga
panua kadonga sasat ad, ga panua
tiuangga Deo eine danga buligaliga,
ga panua tilolon ngan ei mao, ga
panua tipapamate tnad ga tamad,
ga panua tipapamate panua paden-
gada,

10 ga panua tikakado kadonga
arala, ga gid arangaranga tikakado
kadonga arala pol ngan gid, ga
panua tiluku panua padengada ga
timan paeaeanga sapaean, ga panua
posanga pakakanga ad, ga panua
tikado posanga tautaunga gadae
be tipakaka, ga panua tinasi saoa
kadonga paeamao ipaparau ngan
paoatainga tutui ton Deo.

11 Paoatainga tutui toa ne, eine
inasi posanga lalaede mambe ato
kemi toa Deo iadi gau ngan aea
paolanga ne ikeokeo ngan. Ikeo
pagita ngan taranga kapei ton Deo
toa tasoa ieda somisomi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Maron, ngansa ilolo isat ngan ei

12 *Naposa kemi ga ila pan Iesus
Kristus ada Maron toa ipamatua gau,
ngansa igera gau mambe eaba mata
tutui aea ta idol gau ngan kadonga
ele naurata.

13 *Tautaunga, mugaeai napaeabu
ngan ieda ga napaieiei ele panua

* **1:2:** PA 16.1-3, Tt 1.4 * **1:4:** 1Ti 4.7, Tt 1.14 * **1:8:** Ro 7.12,16 * **1:12:** PA 9.15, 1Ko 15.9-10, Gal 1.15-16 * **1:13:** PA 8.3, 9.1-5

ga nakakado paraunga pagid. Be
ei ilolo isat ngan gau, ngansa gau
naoatai kemi ngan saoa danga toa
nakakado oa mao, ga lolog matua
ngan ei maitne.
14 Be Maron ilolo marum tau ngan
gau ta ilua gau ta lolog matua ngan
Iesus Kristus, ga ele kadonga kimnga
aea iuon lologeai.
15 *Iesus Kristus isulug ga inam
tanoeai ngan badanga mulian panua
kadonga sasat ad. Posanga toa ne
tautaunga, ta panua toa ngada ne
tirangrang ngan lolod matua ngan.
Be ngan gau leg kadonga sasat,
naeasal panua toa ngada ne.
16 Be ngan ipu toaine Iesus Kristus
ilolo isat ngan gau, ngansa iuangga
ipasolan mambe ei ilolo bake man-
manae mao, be isasamum gid panua
led kadonga sasat. Tautaunga, gau
namugamuga ngan panua kadonga
sasat ad, be ikado bedane ngan gau
ngan pasolannga ele kadonga kemi
toa bedaoa pagid panua toa lolod
matua ngan ei maitne, ta irangrang
ngan tibada madonga kemi somi-
somi.
17 Ei Maron kapei toa imamado
somisomi. Irangrang ngan imate
mao, be eaba eta irangrang ngan
igera ei mao pade. Ei kekelen ei
Deo. Toa bedaoa ta gita toa ngada
ne talolon ngan ei ga tasoa ieda somi-
somi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Timoti manta imadid matua mambe eaba paraunga aea

18 Timoti, natug oaine, leg ren-
rennga toa ila pago ne eine lalaede
mambe posanga toa gid panua
tibada Deo iaoa tikeo ngan eao
mugaeai. Oangga matam nanan
kemi posanga toaine, eine eao ga
rangrang ngan madid matua ngan
Deo ele naurata kemi mambe eaba
paraunga aea imadid matua ngan
paraunga.
19 Ngan paraunga toa ne, manta
kisi matua lem kadonga lolo matua
aea, ga oatai kemi mambe lem
idil eta paeamao Deo imatai mao.
Be panua idanga ede tiuatai ngan
led idil papaeamao, be tipul murid
pan Deo toa iuangga ipatutui gid,
ta titnan led kadonga lolo matua
aea. Ngan kadonga toa bedaoa, gid
mambe oaga idae kas siaeai ga ima-
poga.
20 *Imeneus ga Aleksanda tikado
toa bedaoa, tota nadol gisirua ga
tidae Satan ibageai, ga irangrang
ngan tiuatai kemi mambe tirangrang
ngan tipaeabu ngan Deo ieda pade
mao.

2

Manta tararing pan Deo ngan ilua panua toa ngada ne

1 Be danga kapei tau nakeo pago
ngan aea kadonga, eine bedane:
Manta panua tiraring ta tibetabeta
Deo ngan luanga panua toa ngada ne
ga tiposa kemi ga ila pan somisomi.

Manta panua tiraring ta tibetabeta Deo ngan luanga panua toa ngada ne.

* **1:15:** Lu 19.10 * **1:20:** 1Ko 5.5, 2Ti 4.14-15

2 Manta tibeta ei ngan luanga gid
mamaron kapeipei ngan tibur ga
tibur ga gid madidnga ngan tuanga
ga tuanga. Toa bedaoa ta loloda
itarui ga leda madonga kemi, ta
tarangrang ngan tanasi kadonga toa
ngada ne mambe Deo ikim ga talolon
ngan ei.
3 Deo toa ibada gita mulian itin
igelgel ngan raring aea kadonga toa
bedaoa, ta eine kemi ngan imata.
4 Deo ikim ibada mulian panua toa
ngada ne ta irangrang ngan tiuatai
kemi ngan ele posanga tautaunga.
5 Ngansa Deo kelede mon ima-
mado. Deo eta pade mao. Be eaba
kelede iman bebeda ta imadid rabu
ngan Deo ga gita eababa, eine Iesus
Kristus
6 *toa ilongean ei mulian ga imate
ngan patutuinga panua toa ngada
ne ad gigi kapei Deo imatai. Ngan
ado toa Deo isio, ipasolan Inat ele
kadonga toa ne ga iuot masaeai, ta
ngan edap toa ne taoatai mambe ei
ikim ibada mulian gid panua.
7 *Be naposa tautaunga. Napakaka
mao. Ngan ipu toaine Deo isula
gau ga naman ele eaba ato aea ga
eaba paoatainga aea ngan paolanga
ele posanga tautaunga, ta irangrang
ngan gid alu padengada lolod matua
ngan ei.
8 Tota ngan tibur isaoa gimi alu-
plup ngan, oangga gid arangaranga
tisoa baged ga tiraring, gau nakim
led kadonga itutui mambe Deo ikim.
Irangrang ngan lolod bake mao ga
aoad isokangai mao be tikado led
raring.

Kadonga kemi iman gid taine ad sogonga

9 *Lalaede toa bedaoa, nakim gid
taine tidol pononga ga sogonga itu-
tui Deo imatai. Manta matad inasi
led danga sisid aea dolnga ta irobi
tinid kemi. Be irangrang ngan tipilai
launid mao, ga tilasu sogonga ngan
nagemgem gol ga gagalid aea so-
gonga padengada mao, ga gid danga
sisid toa aea olnga kapei oa mao
pade.
10 *Be taine sai ikeo ga inasi Deo
ele kimnga ga isoa ieda, manta ikado
kadonga kemikemi ta iman aea so-
gonga tautaunga.
11 Gid taine manta tibadakusu
ga tilongolongo Deo ele posanga ta
tibada oatainga. Toa bedaoa ta
tilolon ngan rourounga togid iaoa
kelede ton Kristus.
12 *Be gau nalongean taine eta ga
imugamuga ngan gid arangaranga
mao ga ipananale gid mao pade. Be
manta mumun ga timamado.
13 *Ngansa Deo ikado Adam ga iuot
mugaeai, ga kus ta ikado Eva ga iuot.
14 *Be Adam ilongo posanga
pakakanga ton Satan mao. Taine
ilongo posanga pakakanga ta iuot
taine kadonga sat aea.
15 Ngan ipu toaine, gid taine tina-
man ieieinga kapei ngan poponga
gergeu. Be oangga lolod matua ngan
Iesus somisomi, ga tipasolan mambe
Deo ele ul ienono ngan gid, ga tikim
panua padengada, ga tinasi oatainga
kemikemi, tota Deo ga ibada gid mu-
lian ngan led poponga.*

3

Panua timariala ngan Deo ele panua, manta tinasi kadonga kemikemi

1 *Posanga ga oaine tautaunga.
Oangga sai ikim ibada naurata ngan
imariala ngan Deo ele panua, eine
ikim naurata kemi ede.
2 *Tota eaba imariala ngan Deo ele
panua, manta ele kadonga itutui tau,
ta irangrang ngan eaba eta iselele
ei mao. Irangrang ngan iuai kiai
mao. Ei manta ipakala ei mulian

* **2:6:** Ro 3.29-30, Gal 1.4 * **2:7:** PA 9.15, Gal 2.7-8, 2Ti 1.11 * **2:9:** 1Pe 3.3-5 * **2:10:** 1Ti 5.10 * **2:12:** 1Ko 14.34 * **2:13:** OM 2.7,21-22, 1Ko 11.8-9 * **2:14:** 2Ko 11.3 * **2:15:** Imata mambe Paulus iposa ngan Deo ele edap ngan badanga gita mulian, eine ngan Iesus aea poponga. Tota kadonga kulupu toa Deo ipanas Eva ngan mugaeai, eine iman Iesus ele edap ngan inam pagita mambe eababa. * **3:1:** PA 20.28 * **3:2:** Tt 1.6-9

ngan kadonga sasat ga inasi oatainga
kemikemi, ta irangrang ngan panua
tilolon ngan ei. Be manta imariala
kemi ngan aea kaluae, ga iuot eaba
kemi paoatainga aea pade.
3 Irangrang ngan iman eaba ununnga aea mao, ga ikakado paraunga
mao, be manta ilolo marum ngan gid
panua. Irangrang ngan iaoa kaukau
mao, ga ikim tau pat mao.
4 Ei manta imugamuga kemi ngan
iadaoa ga ele gergeu, ta tilongolongo
ilinge ga tilolon ngan ei.
5 Ngansa oangga sai irangrang
ngan imugamuga kemi ngan iadaoa
ga ele gergeu mao, ei ga imariala
ngan gid iaoa kelede ton Kristus
madongan?
6 Irangrang ngan ipul ei ga ilolo
matua ngan Iesus toa pataútene
mao, be ei manta ilolo matua mole
tede, ga kus ta adol ei ngan kadonga
naurata. Ngan kado ta iparim ngan
ei mulian, ta Deo ipanas ei lalaede
mambe ipanas eaba paeamao toa
Satan.
7 *Be manta iualu kemi rabu ngan
gid panua toa lolod matua ngan
Iesus maitne. Ngan kado ta iualu
kemi mao, ta tiposa paeamao ngan
ei, ta itap ngan eaba paeamao ele
nasulung.

Deo ele panua naurata ad manta tinasi kadonga kemikemi

8 Be Deo ele panua naurata ad, gid
manta tinasi kadonga tutui, lalaede
mambe gid panua timariala ngan
Deo ele panua, ta irangrang ngan
panua tilolon ngan gid. Be irangrang
ngan maed rua mao, ga tilasu ununnga mao, ga tikado aleburo ngan pat
aea badanga mao pade.
9 Manta tiuatai kemi mambe lolod
kelede toman ngan Deo, be lolod
matua ngan posanga tautaunga toa
Deo ipasolan pagita.
10 Be eao manta toba gid ngan led
naurata bua. Ta oangga gera led idil
eta paeamao mao, tota dol gid ga
timan panua naurata ad.
11 *Be gid taine pade manta tinasi
kadonga tutui, ta panua tilolon ngan
gid. Irangrang ngan tikado posanga
papaeamao ngan panua padengada
mao. Be tipakala gid mulian ngan
kadonga sasat. Be ngan led naurata
toa ngada oa, manta matad tutui.
12 Be gid panua naurata ad toa oa,
irangrang ngan tiuai kiai mao, be
timugamuga kemi ngan adadaoad ga
led gergeu.
13 Ta oangga tikado kemi led naurata, eine ga tibada edaeda kemi. Be
Deo ga ipamatua gid ta lolod matua
tau ngan Iesus Kristus.

Posanga mumulnga toa Deo ipaola ga inam pagita, eine danga kapei tau

14 Gau naeadi mambe teta pade
gau ga nalat pago. Be naoangga kemi
ngan nabode renrennga oaine ga ila
pago bua.
15 Ta oangga naot pago manmanae
mao, eao ga gera posanga toaine ta
oatai kemi ngan saoa kadonga gid
iaoa kelede ton Kristus manta tinasnasi. Gita iaoa kelede ton Kristus,
gita panua ton Deo toa imamado
somisomi. Be iaoa kelede ton Kristus eine mambe kadanga matua ibisi
posanga tautaunga ton Deo.
16 *Posanga mumulnga toa Deo
ipaola ga inam pagita ngan nasinga
gid kadonga toa ei ikim, eine danga
kapei tau. Ta gita toa ngada ne
loloda matua ngan ga taposa ngan ga
bedane:

Ei iuot eababa tautaunga.
Itautau Tutui ipasolan gita mambe
ele idil eta paeamao mao.
Gid anggelo tigera ei.
Ele panua tipaola ele ato ga ila ngan
alu busa tanoeai.
Gid panua tanoeai lolod matua ngan
ei.
Deo isoa ei ta idae ga ila idudunga
ngan ele taranga kapei.

* **3:7:** 2Ko 8.21 * **3:11:** Tt 2.3 * **3:16:** Mk 16.19, Ins 1.14, Kol 1.23

4

Posanga pakakanga togid panua aleburo ad

1 Be Itautau Tutui iposa masaeai ngan gid ado toa ilalala ga inam, ngan panua edengada ga titnan led kadonga lolo matua aea ta tinasi gid iriau papaeamao ga antu led paoatainga pakakanga.

2 Paoatainga toa bedane iuotot ngan gid panua aleburo ad. Gid tiuangga tipasolan gid mambe panua kemikemi, be mao, tipakaka. Tipul murid ngan Itautau Tutui somisomi tau, ta irangrang ngan tinaman ele patutuinga lolodeai pade mao.

3 *Gid tipaidi gid panua ngan oaioainga ga tikeo ga gid panua manta tiplese annga edengada. Be gita panua toa loloda matua ngan Deo, taoatai posanga tautaunga mambe ei ikado gita ngan taoaioai ga ikado annga imata ede ga ede ngan taeanean, ta taposa kemi pan ngan gid danga toa ne.

4 Ngansa danga toa ngada ne Deo ikado eine kemi. Leda ipu ngan plesenga danga eta mao. Gita tabada ta taposa kemi pan,

5 ngansa Deo ele posanga toman ngan leda raring ikado ga iuot danga tutui Deo imatai.

Timoti manta iuot eaba kemi naurata aea ton Iesus

6 Oangga eao palongo oaeoaeda ngan gid posanga toa ne, eao ga ot eaba kemi naurata aea ton Iesus Kristus, ta somisomi eao ga bada pamatuanga ngan posanga tautaunga toa lolom matua ngan ga ngan paoatainga kemikemi toa eao nasnasi.

7 *Be irangrang ngan eao longo gid ninipunga sapaean tanoeai aea mao, be manta pamatua go mulian ngan kadonga lalaede mambe Deo ikim.

8 Ngansa tinida aea pamatuanga eine kemi tede, be loloda aea pamatuanga ngan kadonga Deo ikim, eine ga ilua gita kapei tau ngan leda madonga tanoeai ga buburiai pade.

9 Posanga ga oaine tautaunga tau, ta panua toa ngada ne tirangrang ngan lolod matua ngan.

10 *Deo toa imamado somisomi ne irangrang ngan ibada mulian panua toa ngada ne, be gita panua toa loloda matua, ei ga ibada gita mulian tautaunga. Ngansa taoatai kemi mambe ei ga ilua gita toa bedaoa, ta tinida igelgel ngan sanganga ei. Tota somisomi urada pakpakia ngan kadonga ele naurata.

11 Manta posa matua ga papaoatai gid panua ngan gid posanga toa ne.

12 *Irangrang ngan eao longean eaba eta imata ibiu go mambe kakau pau sapaean mao. Be manta pasolan lem kadonga kemikemi ta tigera ga tinasnasi ga bedane: lem posanga kemikemi, ga lem lalalanga tutui, ga lem kadonga kimnga aea, ga lolom matua ngan Deo, ga lolom aea muk eta Deo imatai mao.

13 Be oangga nala pago manmanae mao, manta oatoato Deo ele laulau ga ila pagid ipom somisomi, ta paola ga paoatai ele posanga pagid pade.

14 *Matam nanan pamatuanga toa Deo ibada pago ngan ado toaiua gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus tidol baged ga idae ngan eao ga tibada Deo iaoa ngan go pade. Deo ele pamatuanga toa ne, eine mambe ele tenainga ila pago. Irangrang ngan eao tnan tenainga toa ne ga idio sapaean mao.

15 Toa somisomi ne manta marum ngan lem naurata toa ne ga longean go tautaunga ngan aea kadonga. Toa bedaoa ta panua toa ngada na ga tigera lem naurata iuot kemi ga ilalala ga idae.

16 Matam inasi kemi lem lalalanga ga lem paoatainga. Kaput ngan mao, ngansa oangga kado kemi lem naurata toa bedaoa, Deo ga ibada go mulian toman ngan gid panua tilongolongo lem posanga.

* **4:3:** OM 9.3, Ro 14.6, 1Ko 10.30-31 * **4:7:** 1Ti 1.4 * **4:10:** 1Ti 2.3-4 * **4:12:** Tt 2.15 * **4:14:** 2Ti 1.6

5

Timoti manta igera gid panua mambe iaoa kelede ei ton

1 Irangrang ngan eao daba eaba kapei eta mao. Be patutui ei ngan posanga meles, mambe eao posa pan tamam. Lem posanga pagid kakau iririau ga oaioainga papau manta iuot lalaede mambe eao kado pagid am kapeipei ga am kakakau.

2 Be lem posanga pagid taine kapeipei manta iuot lalaede mambe eao kado pagid tnatnam. Be lem posanga pagid taine blalala ga taine oaioainga papau, manta iuot lalaede mambe eao kado pagid liulium, be nasi kadonga itutui tau Deo imatai.

Manta talua gid asapsape

3 Be gid asapsape tautaunga toa ad luanga eta mao, manta lolon ngan gid.

4 Be oangga asape eta ele gergeu ga itubtub timamado, gid manta tibada oatainga kemi ngan nasinga Deo ele posanga bua ta tilualua ei. Ngan kadonga toa bedaoa, tikoli mulian tnad ga tamad ga tibud led lualuanga mugaeai aea, ngansa kadonga toa bedane ikado ga Deo itin igelgel.

5 Be oangga asape eta imamado ei kekelen ga aea luanga eta mao, ei asape tautaunga ede. Ei ilolo iminmin ngan Deo ele luanga ta iraring bong ga ado somisomi ga iansaban ei.

6 Be oangga inasi kimnga papaeamao tanoeai aea, ngan Deo imata, ei mambe taine ede imate.

7 Palongo gid iaoa kelede ton Kristus ngan renrennga toaine ngan luanga gid asapsape. Ngan kado ta eaba eta iselele gid.

8 Be oangga sai ilualua isobosobo ga gid iaoa kelede ei ton mao, ei ipasolan mambe ei itnan ele kadonga lolo matua aea na. Ta ngan Deo imata, ele kadonga sat iasal kadonga togid panua toa tipul lolod maitne.

9 Be gid asapsape toa eao gera mambe kemi ngan tibada luanga inam pagid iaoa kelede ton Kristus, bode edad ga idae ngan laulau. Be oangga ad rai gadio ngan sangalima sangaul ede, irangrang ngan eao bode edad ga idae ngan laulau toa oa mao. Be manta matad tutui ngan adadaoad toa timate oa.

10 Be manta oalud kemi ngan gid kadonga kemikemi ga bedane: matad ikikisi kemi led gergeu ga tidae kapeipei, ga timariala kemi ngan ad kaluae, ga tikado naurata paeaeanga mambe sigiringa Deo ele panua tututui aed,* ga luanga tal mon panua ad kadonga kulupulupu, ga somisomi tikado kadonga kemikemi imata ede ga ede.

11 Be gid asapsape toa tinid gargar maitne, bode edad ngan laulau toa na mao. Ngansa oangga kimnga tanoeai aea idada gid ga matad sapian Kristus, tota tikim oainga pade.

12 Ngan kadonga toa bedaoa, Deo ga ipanas gid, ngansa mugaeai tikado posanga tautaunga imatai, ngan gid ga tiuai pade mao, be tinasi led posanga tautaunga toa oa mao.

13 *Be kadonga ede pade tikakado eine ga bedane: Timalai alele be tila ngan luma ga luma. Be tikado bedaoa kekelen mao, gid tikim tau ngan longonga posanga salsal togid panua padengada ga tipatoi gid sapaean ga tidudunga ngan panua padengada led posanga. Be tikakado posanga itutui mao.

14 *Tota naoangga kemi ngan gid asapsape toa tinid gargar maitne, manta tiuai pade, ga tipopo gergeu, ga timariala ngan led luma lolo. Toa bedaoa ta tipakala ada isat ngan selelenga gita.

15 Tautaunga, edengada ngan gid titnan edap kemi ga tinasi Satan na.

16 Oangga taine sai ilolo matua ngan Iesus be isobo eta iman asape, manta ilua ei. Ngan kado ta ipaieiei gid iaoa kelede ton Kristus

* **5:10:** Ngan gid panua mugaeai ad, oangga eaba eta inam pagid, eine ga tisigiri iae ngan pasolannga kadonga kemi pan. * **5:13:** 2Te 3.11 * **5:14:** 1Ko 7.9

ngan luanga ei. Toa bedaoa ta gid asapsape padengada toa ad luanga eta mao, eine iaoa kelede ton Kristus tirangrang ngan tilua gid.

Manta takado kemi ngan gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus

17 Be gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus, oangga timugamuga kemi ngan Deo ele naurata, manta talua gid ngan kadonga rua: Talolon ngan gid ga taol gid pade. Be luanga toa ne, kapei ga ila pagid madidnga toa tipaola ga tipapaoatai ngan Deo ele posanga.

18 *Ngansa Deo ele laulau ikeo ga bedane, "Oangga bulmakao ikakado lem naurata, irangrang ngan eao pakala iaoa ngan eaneannga mao." Be Deo ele posanga ede pade ikeo ga bedane, "Gid panua naurata ad manta tibada ad ololnga."

19 *Be irangrang ngan eao longo eaba kelede ele selelenga ngan madidnga eta ngan iaoa kelede ton Kristus mao. Be oangga panua rua mao tol tiselele, ta eao longo ga matam inasi.

20 *Oangga sai ngan iaoa kelede ton Kristus ikakado kadonga sat, manta daba ei panua busa matadeai, ta gid panua padengada ga timataud ngan nasinga kadonga toa bedaoa.

Timoti irangrang ngan inasi kadonga bagbage kelede mao

21 Ngan Deo imata ga Iesus Kristus imata ga gid anggelo toa Deo isio gid oa matad, naposa matua pago bedane: Nasi tutui gid renrennga toa ne, be irangrang ngan eao nasi kadonga bagbage kelede ngan eaba eta mao.

22 Irangrang ngan eao dol bagem manmanae ga idae ngan eaba eta ngan pamatuanga ei mao. Irangrang ngan eao sokon panua padengada ngan led kadonga sasat mao pade. Matam inasi kemi lem kadonga, ngan kado ta lolom aea muk.

23 Un eau kekelen padam, be un oain kauteta ta ilua mogalim, ngansa eao dibal somisomi tau.

24 Panua edengada led kadonga sasat iuot masaeai. Timadid ngan posanga maitne, be eao ga oatai ngan led kadonga sat. Be kadonga sat togid panua padengada ienono mumulnga, ta muriai ga iuot masaeai.

25 Toa bedaoa pade ngan kadonga kemikemi. Panua edengada led kadonga kemikemi iuot masaeai, ga panua toa ngada ne tiuatai ngan. Be oangga kadonga kemikemi edengada ienono mumulnga, irangrang ngan idio bedaoa mole mao. Muriai panua ga tiuatai ngan.

6

Gid paeaeanga sapaean manta tikado naurata kemi

1 *Gid panua toa lolod matua ngan Iesus be timan paeaeanga sapaean ton eaba ede pade, gid manta tilolon kemi ngan ad maron, ngan kado ta panua tiselele Deo ieda ga leda paoatainga.

2 *Be oangga ad maron toa oa ilolo matua ngan Iesus, irangrang ngan tigera mambe ei iaoa kelede ton Kristus, ta matad ibiu ei ngan ipu toaine mao. Be gid manta timarum tau ngan kadonga ele naurata ga iuot kemi. Ngansa eaba toa tikakado ele naurata oa, ei ilolo matua ngan Iesus ga tikim ei pade. Ta eine tutui ngan tilualua ei. Timoti, eao manta posa matua ga paoatai gid iaoa kelede ton Kristus ngan gid posanga toa ne.

Tagabit kemi ngan paoatainga pakakanga ga pat aea kimnga

3 *Oangga sai ipananale ngan posanga pakakanga, be ilolo kelede ngan ada Maron Iesus Kristus ele posanga tautaunga mao, ga ilongolongo paoatainga ngan nasinga Deo ele kimnga mao pade,

* **5:18:** Lo 25.4, Mt 10.10, Lu 10.7, 1Ko 9.9 * **5:19:** 2Ko 13.1 * **5:20:** Ep 5.11 * **6:1:** Ep 6.5 * **6:2:** Plm 16 * **6:3:** Gal 1.6-9

4 eaba toa oa iparim sapaean ngan
ei mulian. Ei iuatai ngan danga
eta mao. Be ikim tau aoa kaukau
ngan posanga sapaean idil imata ede
ga ede. Ele kimnga paeamao toa
ne ipapot gid kadonga sasat ga be-
dane: mata eanean, ga ariapolpol,
ga dabanga sasat, ga galnga panua
padengada ngan posanga sapaean,

5 *ga ikado gid panua toa lolod
aea muk ga tikuk lolod pol ngan
gid mulian. Gid panua toa oa
tirangrang ngan tibada oatainga
ngan posanga tautaunga mao. Gid
tiuangga nasinga Deo ele kimnga
eine edap ngan badanga pat.

6 *Be oangga tanasi Deo ele
kimnga ga loloda kemi ngan saoa
danga ibada pagita, eine tagera leda
madonga iuot kemi tau.

7 *Ngansa ngan ado toaiua tnat-
nada tipopo gita, eine takisi danga
eta ngan bageda mao. Ga oangga ta-
mate, irangrang ngan tabada danga
eta ga ila mao pade.

8 Be oangga ada annga ga pononga
ienono, eina ga tinida igelgel.

9 Be gid panua toa tikim tau ngan
badanga pat, eine kadonga sasat
idada gid ta titap ga tisulug mambe
gaea itap ngan nasulung. Lolod ikim
tau ngan kadonga mangamanga ta
tipapaeabu ngan gid mulian, ta titap
ngan kadonga kulupulupu ga tidu-
aea.

10 *Ngansa pat aea kimnga eine
ipu ngan kadonga sasat imata ede ga
ede. Panua edengada tikim tau pat,
ta titnan led kadonga lolo matua aea
ta tibuobuo alele, be tigal nanan gid
mulian ngan kadonga kulupulupu
imata ede ga ede.

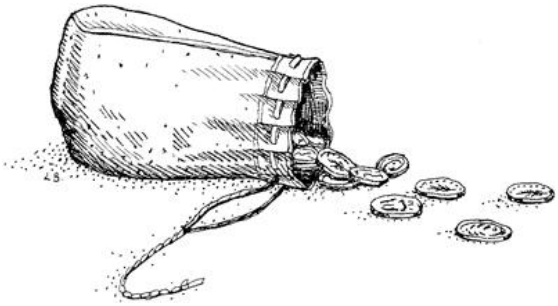

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Pat aea kimnga eine ipu ngan kadonga sasat imata ede ga ede.

Eao uram pakpakia ngan salisalinga ta bada madonga kemi

11 *Be eao Deo ele eaba, eao la
aluai ngan gid kadonga papaeamao
toa ne. Be manta uram ngan
nasinga kadonga tutui, ga kadonga
mambe Deo ikim, ga lolom matua
ngan Deo, ga kadonga kimnga aea,
ga madidnga matua ngan kadonga
kulupulupu, ga kadonga lolo marum
aea.

12 *Leda kadonga lolo matua aea
eine mambe salisalinga. Eao manta
uram pakpakia ngan salisalinga toa
ne. Kisi matua madonga kemi somi-
somi aea. Be ngan ado toaiua
eao paola eao mulian panua busa
matadeai ta keo ga lolom matua
ngan Iesus, eao pasolan mambe Deo
ibaba go tautaunga ngan badanga
madonga kemi toa ne.

13 *Matam nanan Deo toa ikado
danga toa ngada ne ga matad bibita,
ga Iesus Kristus toa ipaola posanga
tautaunga ngan ei mulian pan Pon-
tius Pailat imatai. Ngan gisirua
matad naposa matua pago bedane:

14 Nasi tutui renrennga toaine. Toa
bedaoa ta lem idil eta paeamao mao,
ga eaba eta irangrang ngan iselele go
mao pade. Nasi tutui toa bedaoa ga
ila irangrang ngan ada Maron Iesus
Kristus ele namanga.

15 *Ele namanga toa oa ga iuot
ngan ado toa Deo isio. Danga toa
ngada ne ienono Deo kekelen ibageai
ga tasoa ieda somisomi. Ei Maron

* **6:5:** 2Ti 3.8, 4.4, Tt 1.14 * **6:6:** Plp 4.11-12, 1Ti 4.8, Ibr 13.5 * **6:7:** Jop 1.21 * **6:10:** Ep 5.5
* **6:11:** 2Ti 2.22 * **6:12:** 1Ko 9.25-26, 2Ti 4.7 * **6:13:** Ins 18.36-37 * **6:15:** PM 17.14

ngan gid maron toa ngada ne ga ei
kapei ngan kapeipei toa ngada ne.
16 Ei kekelen irangrang ngan imate
mao, be imamado ngan taranga
kapei toa eaba eta irangrang ngan
ila boloma ngan mao. Mugaeai ga
inama ga labone pade, eaba eta iran-
grang ngan igera ei mao. Gid panua
ga tilolon ngan ei ga tikeo ga ei Deo
matua soke tau somisomi ga ilalala
ga ila. Eine tautaunga.

Gid panua led danga sisid busa manta tiadi Deo ga tilualua panua padengada

17 *Posa matua pagid panua toa
led danga sisid busa ngan tano toa
ne, ngan gid tirangrang ngan tiparim
ngan gid mulian mao ga tiadi led
pat ga danga sisid mao. Ngansa
danga sisid tano aea ga imotmot. Be
gid manta tiadi Deo toa ikakado ele
mamaron ga inam pagita somisomi
ngan kadonga tinida igelgel.
18 Led kadonga kemikemi ngan lu-
anga panua padengada manta iuot
busa mambe led danga sisid. Iran-
grang ngan titolatola ngan kadonga
mamaron mao.
19 *Ngan kadonga toa bedaoa,
eine mambe tikado luma matua
ga tigorgor led danga sisid busa
buburiai. Tikado bedaoa ta tikisi
matua madonga kemi tautaunga.

Timoti manta imariala ngan ele naurata

20 O Timoti, manta mariala kemi
ngan naurata toa Deo iadi go ngan
aea kadonga. Pul murim ngan
posanga sapaean alele toa inasi Deo
ele kimnga mao, ga la aluai ngan
gid panua toa tikeo ga led oatainga
kapei be tipakaka. Led paoatainga
iparau toman ngan Deo ele posanga
tautaunga.
21 *Panua edengada tinasi
paoatainga toa bedaoa ta tisusu ga
titnan led kadonga lolo matua aea.
Kemi ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea idio pagimi.

---

* **6:17:** Lu 12.20-21 * **6:19:** Mt 6.20 * **6:21:** 1Ti 1.6, 2Ti 2.18

Paulus ele laulau parua aea ila pan Timoti

1 Gau Paulus, eaba ato aea ton
Iesus Kristus. Ngan Deo ele kimnga,
idol gau ngan kadonga naurata toa
ne. Naurata toa ne eine ngan palon-
gonga gid panua ngan ele posanga
tautaunga ngan badanga madonga
kemi ga ila pan eaba sai toa ilup
toman ngan Iesus Kristus.
2 *Timoti, nabode laulau toa ne ga
ila pago. Gau nakim go tau mambe
leg gergeu tautaunga.
Kemi ngan Deo Tamada ga Iesus
Kristus ada Maron, gisirua led
kadonga lolo marum aea, ga lolo isat
aea, ga lolo tarui aea idio pago.

Paulus iposa kemi pan Deo ga ipamatua Timoti ilolo

3 *Naposa kemi ga ila pan Deo.
Lologeai nanaman mambe lolog
kelede toman ngan ei, ta nakado ele
naurata lalaede mambe tibutibug
tikakado mugaeai. Be ngan leg
raring somisomi bong ga ado, matag
nanan eao ta naposa kemi bedaoa ga
ila pan.
4 Matag nanan matam sul ta
naoangga nagera go pade. Toa
bedaoa ta tinig igelgel.
5 *Matag nanan mambe lem
kadonga lolo matua aea eine tau-
taunga. Lolom matua lalaede
mambe tibum taine Lois ga tnam
Iunis lolod matua ngan ei mugaeai.
Naoatai kemi mambe lolom matua
toa bedaoa,
6 *ta ngan ipu toaine naoangga
napapei matam ngan Deo ele pa-
matuanga toa ibada pago mugaeai
mambe tenainga. Eao manta
longean pamatuanga toa ne ga idae
kapei lolomeai, mambe eaba itama
dinga ga irarabal kapei. Eao bada
pamatuanga toa ne ngan ado toaiua
nadol bageg ga idae ngan go.
7 *Ngansa Itautau Tutui toa Deo
ibada pagita ne, eine mataudnga aea
mao, be ikado ga urada kapei, ga
takim panua padengada, ga tanas-
nasi oatainga kemikemi.
8 Tota irangrang ngan maeamaea
go ngan paolanga ada Maron ele
posanga mao. Gau naman ele
eaba, be ngan ipu toaine tidol gau
ngan luma panasnga aea. Be iran-
grang ngan maeamaea go ngan idil
toaine mao pade. Be eao manta
bada Deo ele pamatuanga ta madid
matua toman ngan gau ngan ada
kadonga kulupulupu toa tababada
ngan paolanga ele ato kemi.
9 *Deo ibada gita mulian ta ibaba
gita ngan pasolannga mambe ele ul
ienono ngan gita. Ei ikado toa be-
dane ngan kolinga gita leda kadonga
eta mao. Be mugaeai tau ikado
danga eta ga iuot maitne, be inasi
ele kimnga mulian ga ele kadonga
lolo marum aea ta ibaba gita. Ele
kadonga lolo marum aea toa ne inam
pagita ngan leda lupnga toman ngan
Iesus Kristus.
10 *Be labone Deo ele kadonga lolo
marum aea toa ne iuot masaeai ngan
Iesus Kristus ele namanga. Ei eaba
toa ibada gita mulian. Ei ipakala
matenga iura ga kus, ta ngan ele
ato kemi, ikado ga madonga kemi
somisomi aea iuot masaeai.
11 *Ei idol gau ga naot ele eaba ato
aea ngan paolanga ele ato kemi ta
napapaoatai gid panua ngan.
12 Be ngan ipu toaine, gid danga
kulupulupu iuotot ngan gau. Be
maeamaea gau ngan mao, ngansa
naoatai kemi ngan eaba toa lolog
matua ngan ei. Ta naoatai mambe
ei iura kapei ta irangrang ngan imar-
iala ngan naurata toa idol ga idae
bagegeai ne. Ei ga ikakado toa be-
dane ga ila irangrang ngan Iesus
Kristus ele namanga.

* **1:2:** PA 16.1, 1Ti 1.2 * **1:3:** PA 23.1 * **1:5:** PA 16.1 * **1:6:** 1Ti 4.14 * **1:7:** Ro 8.15 * **1:9:** Ep 2.8-9, Tt 3.5 * **1:10:** Ibr 2.14 * **1:11:** 1Ti 2.7

13 Gid posanga kemikemi eao
longo pagau, manta matam nanan,
ta kado posanga lalaede ngan lem
paoatainga. Kado posanga toa oa
toman ngan lem kadonga lolo matua
aea ga kadonga kimnga aea toa iuot
ngan lem lupnga toman ngan Iesus
Kristus.
14 *Naurata kemi toa Deo idol ga
idae bagemeai, eao manta mariala
kemi ngan. Itautau Tutui toa ima-
mado lolodai, eine ga ilua go ngan
kadonga toa ne.
15 Eao oatai, panua toa ngada ne
ngan tibur kapei Esia titnan gau ga
kus. Be Pigelus ga Ermogenes, gid
pade titnan gau.
16 Gau nararing ga ila pan Maron
ngan ilolo isat ngan Onesiporus asin-
gada ele luma lolo, ngansa ei ikado
kemi gau lolog somisomi. Be maea-
maea ei ngan tidol gau ngan luma
panasnga aea ne mao.
17 Be ngan ado toaiua inama Rom,
ei imarum tau ngan ilonga gau ga
irangrang ngan iuot ngan gau.
18 Nararing ga ila pan Maron, ngan
ilolo isat ngan ei ngan ado kapei toa
ipamadid gid panua ngan posanga.
Be eao oatai kemi ngan ele luanga
busa toa ikado mugaeai ngan tuanga
Epesus pade.

2

Timoti manta imadid matua mambe eaba paraunga aea

1 Tota leg gergeu, somisomi eao
manta longean Iesus Kristus ele
kadonga lolo marum aea ipamatua
go.
2 Be saoa posanga eao longo na-
paola pagid panua busa matadeai,
eao manta dol ga idae pagid panua
bagedeai toa matad tutui ngan Deo.
Be gid manta lolod iuatai kemi ngan
paoatainga panua padengada.
3 *Eao manta ot eaba kemi pa-
raunga aea ton Iesus Kristus, ta bada
ieieinga toman ngan gai.
4 Eao oatai, oangga eaba ikado
naurata paraunga aea, ei irangrang
ngan ikado naurata padengada alele
mao. Be ei ikado naurata paraunga
aea kekelen, ngansa iuangga ikado ta
aea madidnga itin igelgel.
5 *Eine lalaede pade ngan gid
panua salisalinga ad. Oangga eaba
imuga ngan salisalinga, be inasi apu
salisalinga aea mao, eine irangrang
ngan ibada lasunga mao.
6 *Be oangga dadanga itama ikado
naurata kapei ngan dadanga, ei
kekelen ga imuga ngan badanga an-
nga imatua dadangai.
7 Matam nanan kemi leg posanga,
ngansa Maron ga ibada oatainga
kemi pago ngan danga toa ngada ne
ipu.
8 *Matam nanan Iesus Kristus. Ei
iuot ngan iaoa kelede pan Devit,
be idae mulian ngan ele matenga,
lalaede mambe ato kemi toa napa-
paola ne ikeo ngan.
9 *Ngan ipu toaine, panua tikado
kadonga kulupulupu imata ede ga
ede ngan gau, ta tipakala gau mambe
eaba paeamao. Be irangrang ngan
tipakala Deo ele posanga mao.
10 Tota namadid matua ngan
bisinga kadonga kulupulupu toa
ngada ne, ngansa naoangga nalua
gid panua toa Deo isio gid. Gau
nakim Deo ibada mulian gid pade
ta tibada madonga kemi ngan led
lupnga toman ngan Iesus Kristus
ta timado ngan ele taranga kapei
somisomi.
11 *Posanga ga oaine tautaunga:

Oangga tamate toman ngan ei,
eine ga tamado kemi toman
ngan ei.
12 *Oangga tamadid matua ngan
kadonga kulupulupu,
eine ga taot mamaron kapeipei
toman ngan ei.
Oangga tapul murida ngan ei,
eine ga ipul imur ngan gita.

* **1:14:** 1Ti 6.20 * **2:3:** 2Ti 1.8 * **2:5:** 2Ti 4.8 * **2:6:** 1Ko 9.7 * **2:8:** Ro 1.3, 1Ko 15.4 * **2:9:** Ep 3.1,13, Plp 1.12-14 * **2:11:** 2Ko 4.11 * **2:12:** Mt 10.33 * **2:13:** Ro 3.3-4, Tt 1.2

13 *Be oangga matada tutui ngan leda
posanga mao,
ei somisomi ga imata tutui ngan
ele posanga,
ngansa irangrang ngan imae rua
ngan ele posanga mao.

Timoti manta iura pakpakia ga iuot eaba naurata aea kemi ton Deo

14 *Eao manta papei panua matad ngan gid posanga toa ne. Ngan Deo imata, manta pabib led ta irangrang ngan aoad kaukau ngan gid posanga sapaean alele mao. Posanga sapaean toa bedaoa irangrang ngan ilua gid mao, be sapadua tilongolongo posanga toa oa, eine ga ipaeabu ngan led madonga.

15 *Eao manta uram pakpakia ngan pasolannga eao mulian pan Deo mambe eaba kemi naurata aea. Toa bedaoa ta lem ipu eta ngan maeamaea go mao, ngansa eao paola tutui Deo ele posanga tautaunga.

16 *Be manta la aluai ngan posanga sapaean alele toa inasi Deo ele kimnga mao, ngansa posanga toa bedaoa ga idada gid panua ta tipul murid ngan Deo, ta led kadonga papaeamao ilalala ga idae kapei.

17 *Led paoatainga ga iuasasa mambe eaba aea nasimou irorokul ga ila kapei. Panua rua ngan gid eine Imeneus ga Piletus.

18 Gid tibuobuo ga titnan posanga tautaunga ton Deo, ta tikeo ga panua matemate tidae mulian ngan led matenga ga kus. Ngan posanga toa bedaoa tipaeabu ngan panua edengada lolod, ta lolod matua ngan Iesus pade mao.

19 *Be iaoa kelede ton Kristus eine mambe kadanga matua toa Deo ipagun, be gadae ngan kadanga toa oa Deo ibode posanga bedane, "Maron iuatai ngan panua sapadua ei ton," ga "Oangga sai ikeo ga inasi Maron, manta ila aluai ngan kadonga sat."

20 Ngan luma kapei ede, gid danga sisid eaneannga aea imata ede ga ede ienono. Be danga sisid toa oa, tikado ngan gol ga silva kekelen mao, be tikado ngan abei ga tano pade. Edengada iman naurata kemikemi aea, be padengada iuot mambe ulo pesa.

Danga sisid edengada iman naurata kemikemi aea, be padengada iuot mambe ulo pesa.

21 Tota oangga sai ipul ei ngan kadonga sat ta ilolo aea muk eta Deo imatai mao, ei ga iuot mambe danga kemi ede toa Deo idol ele ul ngan ta ikakado naurata kemi ngan. Eaba toa oa imata ila pan aea Maron somisomi ngan saoa naurata iuangga ibada pan.

22 *Be la aluai ngan kimnga papaeamao toa iuotot ngan gid kakau iririau. Manta marum ngan nasinga gid kadonga ga bedane: kadonga tutui, ga kadonga lolo matua aea, ga kadonga kimnga aea, ga kadonga lolo tarui aea rabu ngan panua padengada. Nasi kadonga kemikemi toa oa toman ngan gid panua toa tiraring ga ila pan Deo be lolod aea muk eta imatai mao.

23 *Be irangrang ngan eao longolongo gid posanga buobuonga ga mangamanga mao, ngansa eao oatai, posanga toa bedaoa ipapot aoa kaukau.

24 Be oangga sai ikakado Maron ele naurata, irangrang ngan iaoa parau mao. Be manta ilolo kemi ngan panua padengada, ga iuot eaba kemi paoatainga aea, be ilolo bake manmanae mao.

25 Oangga panua tiririak ngan ele posanga, manta ilolo marum ga

* **2:14:** 1Ti 6.4, Tt 3.9 * **2:15:** 1Ti 4.6 * **2:16:** 1Ti 4.7 * **2:17:** 1Ti 1.20 * **2:19:** Nam 16.5, Ins 10.14, 1Ko 8.3 * **2:22:** 1Ti 6.11 * **2:23:** 1Ti 4.7

ipananale gid kemi. Toa bedaoa ta
irangrang ngan Deo ilongean gid ta
tipul lolod ga tibada oatainga ngan
posanga tautaunga.
26 Ngansa eaba paeamao iul gid
ngan ele puo ta ikado ga tinasi ele
kimnga. Be oangga Maron ele eaba
naurata aea ipananale gid kemi be-
daoa, eine ga lolod iluai mulian ta
titnan eaba paeamao ele puo.

3

Boloma ngan ado muriai ga muriai tau kadonga papaeamao ga iuot

1 *Be eao manta oatai kemi
bedane: Boloma ngan ado muriai
ga muriai tau, eine kadonga
kulupulupu ga iuot.
2 Ngansa panua gau tikim gid
kekelegid. Ga tikim tau pat. Ga
tiparim ngan gid mulian. Ga tisoa
edad mulian. Ga tipaeabu ngan
panua padengada edad. Ga tilon-
golongo tnad ga tamad linged mao.
Be oangga panua tikado kemi ngan
gid, eine tiposa kemi pagid mao. Ga
tilolon ngan Deo mao.
3 Ga tikim panua padengada mao.
Ga tinid ngan patutuinga led aoa
kaukau mao. Be tidabadaba sat. Be
tipakala gid mulian ngan kadonga
sasat mao. Be tipaparau alele. Be
saoa kadonga eine kemi, irangrang
ngan tinid igelgel ngan mao.
4 Gid tidol oaeoaed ga tidae pagid
ad isat bagedeai. Ga manmanae
tau tila ngan kadonga buobuonga.
Ga tiuangga gid kekelegid edad
kapeipei. Ga somisomi tikim danga
tanoeai aea ta tinid igelgel ngan, be
tikim Deo mao.
5 *Matad mambe tinasnasi Deo, be
led kadonga ipasolan mambe lolod
matua ngan Deo iura mao. Be eao la
aluai ngan gid panua toa bedaoa.
6 Ngansa gid panua toa bedaoa
tiparumrum gid taine buobuonga ad
ta tidudunga led lumaeai ta tikado
ga tinasi linged. Gid taine toa oa
tikado kadonga sat somisomi tau ta
tinaman tinid kulupu, be kimnga pa-
paeamao imata ede ga ede idada gid
tau.
7 Gid taine toa oa lolod ikim tau
ngan longonga paoatainga imata ede
ga ede, be tirangrang ngan badanga
oatainga ngan posanga tautaunga
mao.
8 *Gid arangaranga toa oa tipa-
rau ngan posanga tautaunga lalaede
mambe Ianes ga Iambres aoad parau
pan Moses mugaeai. Lolod aea muk
somisomi tau. Deo imata inasi led
kadonga lolo matua aea ta iuatai
mambe lolod matua tautaunga ngan
ei mao.
9 Be led pakakanga irangrang
ngan ienono mole mao, ngansa
led kadonga buobuonga ga iuot
masaeai ngan panua busa matad,
lalaede mambe Ianes ga Iambres led
kadonga mugaeai.

Timoti manta ikisi matua Deo ele posanga

10 Be eao matam inasi kemi leg
paoatainga, ga leg naurata toa ngada
ne ipu, ga leg kadonga. Eao oatai
mambe lolog matua ngan Deo, ga
naririak manmanae mao, ga nakim
panua padengada, ga namadid
matua ngan ag kadonga kulupulupu.
11 *Eao oatai ngan gid danga pa-
paeamao toa panua tikado ngan gau,
ga ag ieieinga toa iuot ngan gau ngan
tuanga Antiok ga Aikoniam ga Listra.
Be Maron ibada gau mulian ngan
danga toa ngada ne.
12 *Tautaunga, oangga sapadua
tikeo ga tilup toman ngan Iesus Kris-
tus ga tinasi kadonga mambe Deo
ikim, eine panua ga tipaieiei gid.
13 Be kadonga togid panua pa-
paeamao ga panua aleburo ad ga
ila paeamao ga paeamao tau. Gid
ga tipakaka panua padengada, be
panua padengada ga tipakaka gid
pade.
14 Be eao manta kisi matua
posanga toa eao bada oatainga ngan

* **3:1:** 1Ti 4.1 * **3:5:** Mt 7.15, 21, Tt 1.16 * **3:8:** IM 7.11 * **3:11:** PA 13.14-52, 14.5,8-20 * **3:12:** Mt 16.24, Ins 15.20, PA 14.22

ga lolom matua ngan, ngansa eao
oatai kemi ngan gai panua toa
apaoatai go ngan.
15 Ga pade, ngan eao kakauede
ga irangrang ngan labone, eao oatai
kemi ngan Deo ele laulau tutui
aea posanga. Laulau toa ne iran-
grang ngan ikado ga lem oatainga
kemikemi ta lolom matua tau ngan
Iesus Kristus. Ta ngan lem kadonga
lolo matua aea toa ne Deo ga ibada
go mulian.
16 *Deo iaoa uru ipapot posanga
toa ngada ne ienono ngan ele laulau,
ta gid posanga toa ne eine kemi tau
ngan paoatainga gid panua, ga da-
banga gid panua toa tikado paea-
mao, ga patutuinga gid panua toa
tibuobuo, ga pananalenga panua
ngan kadonga tutui.
17 Toa bedaoa ta Deo ele panua
tinanale kemi ga led oatainga imata
karanga. Ta matad idae somisomi
ngan kadonga naurata kemikemi
imata ede ga ede.

4

Timoti manta imadid matua ngan paolanga Deo ele posanga

1 Muriai, oangga Iesus Kristus
inama ta danga toa ngada ne ienono
ibageai, ei ga ipamadid panua matad
bibita ga panua matemate toa ngada
ne ngan posanga. Be ngan ei imata
ga ngan Deo imata pade, naposa
matua pago bedane:
2 Paola Deo ele posanga! Eao
manta lalo lem posanga ga ienono
motean lolomeai. Ta oangga tinid
igelgel ngan aea longonga, mao tinid
ngan mao, eao ga paola kemi ga
ila pagid somisomi. Patutui panua
tibuobuo, ga daba panua tikakado
kadonga sat, ga pamatua panua
lolod pade. Kado lem paoatainga
kemi, be irangrang ngan lolom bake
pagid manmanae mao.
3 *Ngansa teta pade, panua ga
tinid ngan longonga paoatainga tu-
tui mao, be gid ga tigor gid panua
busa paoatainga ad, ngansa tan-
gad ikim tau ngan longonga saoa
posanga inasi led kimnga papaea-
mao.
4 Gid ga tipaki tangad ngan
posanga tautaunga, be tilado man-
manae ngan longonga gid ninipunga
sapaean.
5 Be ngan danga toa ngada ne, eao
manta matam inasi go mulian, ga
bisi kadonga kulupulupu, ga kado
naurata ngan paolanga ato kemi.
Deo ele naurata toa ienono bagemeai
na, eao manta kado ga iuot kemi.

Paulus teta pade imate

6 *Naposa pago bedaoa ngansa teta
pade namate ga singig itoki mambe
tenainga oain titok ga ila pan Deo.
Matag boloma ngan natnan tano toa
ne.
7 *Be gau naparau ala ngan ato
kemi ton Iesus, ga naeasal salisalinga
toa ne, be gau nakikisi posanga tau-
taunga ga lolog matua ngan ga iran-
grang ngan labone.
8 *Tota labone ga ila, lasunga sal-
isalinga aea isanga gau buburiai. La-
sunga toa ne ipu ga bedane: Maron
ikeo ga gau eaba tutui. Ei eaba kemi
patutuinga posanga aea, ta ei ga ilasu
gau ngan ado toaiua ipamadid gid
panua ngan posanga. Be ei ga ilasu
gau kekelegau mao, ei ga ilasu panua
toa ngada ne lolod ikim tau ngan
geranga ei.

Timoti manta ila manmanae pan Paulus

9 Eao manta toba namanga man-
manae pagau.
10 *Ngansa Demas ikim tau danga
sisid tanoeai aea, ta itnan gau ga ila
ngan tuanga Tesalonika. Be Kresens
ila ngan tibur kapei Galesia. Be
Taitus ila ngan tibur kapei Dalmesia.
11 Lukas kekelen idio toman ngan
gau. Manta bada Markus ta gimirua

* **3:16:** Ro 15.4 * **4:3:** 1Ti 4.1 * **4:6:** Plp 2.17 * **4:7:** 1Ti 6.12 * **4:8:** 1Ko 9.24-25 * **4:10:** PA 15.37-39, 2Ko 8.23, Kol 4.14

anama, ngansa ei ilualua gau ngan leg naurata.

12 Tikikus, nasula ei ga ila ngan tuanga Epesus na.

13 *Be oangga eao nama, bada pononga mamarae toa natnan ga idio pan Karpus ngan tuanga Troas. Ga pade, bada gid laulau ga inam. Be danga kapei tau nakim, eine gid laulau toa tikado ngan sipsip itin kukul.

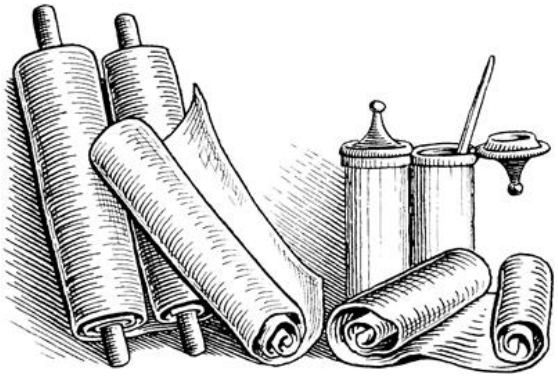

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Laulau toman ngan danga bodenga aea

14 *Aleksanda, eaba toa ikakado danga sisid ngan bras, ikado kadonga papaeamao busa ngan gau. Maron ga ipanas ei ngan ele kadonga.

15 Eao pade gabit kemi ngan ei, ngansa ei iaoa parau matua ngan leda posanga.

16 Be ngan ado toaiua tipamadid gau ngan posanga toa matamata aea oa, eaba eta ilua gau ngan posanga mao, be gid kus ga titnan gau. Be nararing ga ila pan Maron ngan ei imata nanan led idil paeamao toa ne mao.

17 Be ei imadid saligeai ta ipamatua gau. Toa bedaoa ta napaola ele ato kemi toa dodol oa ga ila pagid alu busa ta tilongo. Gid panua tiuangga tirau gau ga namate, be Maron ibada gau mulian pan laion iaoai.*

18 Be Maron ga ibada gau mulian ngan kadonga papaeamao toa ngada ne ta idol gau ga namado kemi ibageai ngan ele tuanga kemi buburiai. Manta tasoa ieda somisomi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

19 *Bada leg ado kemi ga ila pan Prisila ga Akuila ga gid iaoa kelede ton Onesiporus.

20 *Erastus idio ngan tuanga Korin. Be Tropimus aea dibala, ta natnan ei ga idio ngan tuanga Miletus.

21 Eao manta toba ngan namanga manmanae, ngan kado ta aoara lolo ipakala go. Iubulus ga Pudens ga Linus ga Klodia ga oaeoaeda toa ngada ne led ado kemi ila pago.

22 Kemi ngan Maron idio toman ngan go. Ele kadonga lolo marum aea idio pagimi.

* **4:13:** PA 20.6 * **4:14:** Ais 59.18, Ro 2.6 * **4:17:** Paulus iposa ngan laion tautaunga mao, be itado oanenga itna ngan Maron ibada ei mulian pan madidnga kapei Rom aea ibageai. * **4:19:** PA 18.2, 2Ti 1.16-17 * **4:20:** PA 19.22, 20.4, Ro 16.23

Paulus ele laulau ila pan Taitus

1 Gau Paulus, paeaeanga ton Deo
ga eaba ato aea ton Iesus Kristus.
Ei isula gau ngan luanga gid panua
toa isio gid ga timan ei ele ta lolod
matua ngan ei. Ga pade, isula
gau ngan luanga gid ta tiuatai kemi
ngan posanga tautaunga ga tinasi gid
kadonga toa Deo ikim.
2 *Mugaeai tau Deo ikado danga
eta ga iuot maitne, be ikado posanga
tautaunga ngan badanga madonga
kemi somisomi aea pagita. Be ei
eaba pakakanga aea mao. Ei inasi
lalaede mambe iposa tautaunga
ngan. Ta gau nalua gid panua toa
isio gid oa ta tiuatai kemi ngan ele
posanga toa ne ta tisangasanga.
3 Be tutui ngan ado toa ei isio oa,
ei ikado ele posanga ga iuot masaeai.
Posanga toa ne iuot masaeai ngan
ele ato kemi toa iadi gau ngan aea
paolanga. Deo ei eaba toa ibada gita
mulian. Ei irenren pagau ta nabada
naurata toa ne.
4 *Taitus, nabode laulau toa ne ga
ila pago. Eao mambe leg gergeu tau-
taunga, ngansa gitarua loloda matua
ngan Deo toa kelede ne.
Kemi ngan Deo Tamada ga Iesus
Kristus toa ibada gita mulian, gisirua
led kadonga lolo marum aea ga lolo
tarui aea idio pago.

Taitus ele naurata ngan sionga gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus

5 Gau natnan go ga dio ngan inu
Krit ngansa nakim eao patutui saoa
danga itutui maitne ga eao sio gid
madidnga ngan iaoa kelede ton Kris-
tus ngan tuanga ga tuanga, lalaede
mambe nakeo pago ngan.
6 *Gid madidnga toa ne, manta led
idil eta paeamao mao, ga tiuai kiai
mao. Led gergeu manta lolod matua
ngan Iesus pade be irangrang ngan
tinasi kadonga mangamanga mao ga
tangad balbal mao pade.
7 Be gid panua timariala ngan iaoa
kelede ton Kristus, gid tikikisi Deo
ele naurata. Tota irangrang ngan
led idil eta paeamao mao, ga tiparim
ngan gid mulian mao, ga lolod bake
manmanae mao, ga tilasu ununnga
eau matua mao, ga tiparau alele
mao, ga irangrang ngan tikim tau pat
aea badanga mao pade.
8 Gid manta timariala kemi ngan
ad kaluae, ga tikim tau kadonga
kemikemi, ga matad inasi led
kadonga toa ngada oa, ga tinasi
kadonga tutui, be lolod aea danga
eta mao. Manta tipakala gid mulian
ngan kadonga papaeamao.
9 Gid manta tikisi matua posanga
tutui toa tibada paoatainga ngan.
Toa bedaoa ta gid ga tirangrang
ngan tipamatua panua lolod ngan
paoatainga tutui. Be oangga sapadua
tiposa paeamao ngan paoatainga toa
oa, gid madidnga ga tirangrang ngan
tipatutui gid kemi.

Ngan inu Krit, panua busa tikado paoatainga pakakanga

10 *Nakeo bedane ngansa panua
busa ngan iaoa kelede ton Kris-
tus ngan inu Krit tilongolongo
gid madidnga led posanga mao.
Gid tikakado posanga sapaean ta
tipakaka panua busa. Be busa ngan
gid tiparpar ngan panua toa ngada
ne manta tibada palunga.
11 *Gid panua toa ne tipapaoatai
gid ipom ngan nasinga gid kadonga
toa kemi ngan gita tanasnasi mao.
Tikado bedane ngan pakakanga gid
panua ta tidada led pat sapaean.
Eao manta pakoko gid ga mumun,
ngansa tipabuobuo gid iaoa kelede
ngan luma busa, ta led kadonga lolo
matua aea itap.
12 Be mugaeai tau gid Krit led eaba
oatainga aea ede ikeo ngan gid ga

* **1:2:** Kol 1.27 * **1:4:** Ro 1.7, 2Ko 8.23, Gal 2.3 * **1:6:** 1Ti 3.2-7, 2Ti 2.24-26 * **1:10:** 1Ti 4.7
* **1:11:** 2Ti 3.5-6, 1Pe 5.2

bedane, “Gid panua Krit ad somi-
somi tipakaka. Gid tinasi kadonga
papaeamao mambe masilau saksak
tikakado. Led eaneannga sat, be
tinid imamalai alele.”
13 *Ele posanga toa ne tautaunga.
Tota somisomi eao manta kado
posanga matua ngan patutuinga gid
ta irangrang ngan lolod matua kemi
ngan Deo.
14 *Toa bedaoa ta irangrang ngan
tilongo ninipunga panggerenga aea
togid Iuda mao. Be gid apu sapaean
togid panua toa tipul murid ngan
posanga tautaunga, eine irangrang
ngan tilongo mao pade.
15 Be oangga sapadua lolod aea
muk eta Deo imatai mao, eine tig-
era mambe danga toa ngada ne
eine kemi Deo imatai. Be oangga
sapadua tinasi kadonga ngan lolod
aea muk Deo imatai, ga lolod matua
tautaunga ngan ei mao, eine tigera
mambe danga eta kemi ngan matad
mao. Led oatainga ila paeamao,
ta lolodeai tirangrang ngan tinaman
saoa danga paeamao mao, ga saoa
danga kemi mao pade.
16 *Ngan aoad tikeo ga tiuatai
ngan Deo, be led kadonga ipa-
solan mambe tautaunga tipul murid
ngan ei. Led kadonga paeamao
ga paeamao tau. Tilongolongo Deo
ilinge mao ta tirangrang ngan tikado
kadonga eta kemi mao ga mao tau.

2

Gid kapeipei manta tinasi kadonga mambe Deo ikim

1 Be eao manta papaola posanga
ila pagid panua ngan posanga isaoa
inasi paoatainga tutui.
2 Paoatai gid kapeipei ta tipakala
gid mulian ngan ununnga sat ga
kadonga papaeamao padengada.
Manta tinasi edap tutui ga oatainga
kemikemi, ta irangrang ngan gid
panua tilolon ngan gid. Ga pade,
manta tiuot kemi ngan kadonga
ga gid ne: led kadonga lolo matua
aea, ga led kadonga kimnga aea, ga
led kadonga ngan madidnga matua
ngan kadonga kulupulupu.
3 *Lalaede toa bedaoa, eao manta
keo pagid taine kapeipei ta tinasi
edap tutui mambe Deo ikim. Be iran-
grang ngan tikado posanga papaea-
mao ngan panua padengada mao,
ga tilongean eau matua ipamanga-
manga laborad mao pade. Manta
tipapaoatai panua padengada ngan
kadonga kemikemi.
4 Toa bedaoa ta tipananale gid
taine toa tinid gargar ngan kimnga
adadaoad ga led gergeu.
5 *Ta tilua gid taine toa oa ta tinasi
oatainga kemikemi ta lolod aea muk
eta mao. Ga pade, kemi ngan
tipananale gid ngan kadonga nau-
rata kemi ngan luanga led luma lolo,
ga lolod marum ngan panua paden-
gada, ga timamado kemi adadaoad
bagedeai. Toa bedaoa ta irangrang
ngan eaba eta iposa paeamao ngan
Deo ele posanga mao.

Gid arangaranga tinid gargar, Taitus manta ipasolan gid ngan edap kemikemi

6 Lalaede toa bedaoa, posa matua
pagid arangaranga toa tinid gar-
gar, ngan gid manta tinasi oatainga
kemikemi.
7 *Ngan lem kadonga toa ngada
ne, eao pasolan gid ngan edap
kemikemi gid manta tinasnasi. Ngan
lem paoatainga, eao manta pasolan
mambe lolom aea muk eta mao, ta
eao kakado posanga kemi ta iran-
grang ngan gid panua tilolon ngan
go.
8 *Ta eao kado posanga tutui mon
ta irangrang ngan eaba eta iselele
mao. Toa bedaoa ta oangga ada isat
tilongo, eine ga maeamaea gid ta
tiposa mao, ngansa tigera edap eta
ngan selelenga gita mao.

Gid paeaeanga sapaean manta tilongo kemi ad maron linged

* **1:13:** 2Ti 4.2 * **1:14:** 1Ti 4.7 * **1:16:** 1Io 1.6, 2.4 * **2:3:** 1Ti 3.11 * **2:5:** Ep 5.22 * **2:7:** 1Ti 4.12 * **2:8:** 1Pe 2.15

9 *Be gid paeaeanga sapaean, eao
manta paoatai gid ta timamado ga-
dio ngan ad maron somisomi. Manta
tikado saoa kadonga ikado ga ad
maron tinid igelgel, be irangrang
ngan tipersak ga ila pagid mao.
10 Irangrang ngan tilublub ad
maron led danga sisid mao. Be
somisomi manta tipasolan mambe
matad tutui ngan led naurata aea
kadonga. Toa bedaoa ta oangga ad
maron tilongo paoatainga ngan Deo
toa ibada gita mulian, eine ga tigera
paoatainga toa ne mambe danga
kemi tau.

Gita tanasnasi kadonga Deo ikim ta tasangasanga Kristus ele namanga

11 Eao manta paoatai gid panua
toa bedaoa, ngansa Deo ipasolan ele
kadonga lolo marum aea ga iuot
masaeai pagid panua toa ngada ne
ta ikado edap ngan badanga gid mu-
lian.
12 *Deo ele kadonga lolo marum
aea toa ne ipaoatai gita ngan pul-
nga murida ngan gid kadonga sasat
ga kimnga papaeamao tanoeai aea.
Tautaunga, labone tamamado rabu
ngan gid panua tanoeai ad, be
Deo ele kadonga lolo marum aea
ipaoatai gita ngan nasinga oatainga
kemikemi ga gid kadonga tututui toa
Deo ikim.
13 Takakado bedane be tasan-
gasanga ada Deo Iesus Kristus ele
otnga masaeai. Ei Deo toa ieda kapei
ga ibada gita mulian. Oangga iluai
mulian ga inam, ei ga inam toman
ngan iura kapei ga ele taranga. Gita
taoatai kemi bedane ta tinida igelgel
ga tasangasanga ei.
14 *Ei ilongean ei mulian ga imate
ngan luanga gita ngansa iuangga
ipola gita ta tatnan kadonga papaea-
mao imata ede ga ede. Ei iuangga
isamum leda kadonga sasat, ta taot
ele panua tautaunga be tamamarum
ngan kadonga kemikemi.
15 *Somisomi eao manta paola gid
posanga toa ne be pamatua panua
lolod ga patutui gid. Kado toa be-
dane be matam nanan mambe eao
madidnga ede ta naurata toa ne
ienono bagemeai. Irangrang ngan
eao longean eaba eta ga imata ibiu
go mao.

3

Manta tanasi kadonga kemikemi

1 *Papei panua matad ta timamado
gadio ngan gid mamaron kapeipei
ga gid madidnga ta tilongolongo
linged. Somisomi manta timarum
ngan kadonga kemikemi imata ede
ga ede.
2 Irangrang ngan tiposa paeamao
ngan eaba eta mao, ga aoad kaukau
mao pade. Be manta lolod marum
ngan panua toa ngada ne ga tisoa
edad mulian mao.
3 *Ngansa mugaeai ngan loloda
matua ngan Iesus, gita pade
tamangamanga ta talongolongo gid
madidnga linged mao. Danga busa
ipabuobuo gita ta taman paeaeanga
sapaean ngan gid kadonga papaea-
mao ga kimnga tinida aea imata ede
ga ede. Ngan ado toaiua, loloda
paeamao ngan oaeoaeda padengada.
Panua padengada timan ada isat, ga
gita pade taman gid ad isat.
4 Be Deo ei eaba toa ibada gita
mulian. Ei ikim gita kapei tau ga
ilolo marum ngan gita. Ta ngan
ado toaiua ele kadonga toa ne iuot
masaeai,
5 *ei ibada gita mulian. Imata
inasi gita leda kadonga tutui ta ikado
bedane mao, be ngan ei ele kadonga
lolo isat aea ibada gita mulian. Ei
ipaliliu gita ta taot pau tekteknga, ga
Itautau Tutui ikado ga taot Deo ele
gergeu tautaunga, ta leda madonga
iuot pau.
6 *Iesus Kristus ei eaba toa ibada
gita mulian. Ngan ei ele naurata, Deo

* **2:9:** 1Ti 6.1 * **2:12:** 1Io 2.16 * **2:14:** IM 19.5, Lo 7.6, Ese 37.23, Gal 1.4, 1Pe 2.9 * **2:15:** 1Ti 4.12
* **3:1:** Ro 13.1-7, 1Pe 2.13-14 * **3:3:** 1Ko 6.9-11, Ep 2.1-2, 5.8 * **3:5:** 2Ti 1.9, Ibr 10.22 * **3:6:** PA 2.17-18

itok Itautau Tutui ga idae ngan gita
kapei tau.
7 Deo ikado bedane ngansa
iuangga gita tabada danga kemikemi
toa ngada ne iposa tautaunga pagita
ngan. Ta taoatai mambe gita ga
tamado kemi toman ngan ei somi-
somi ga ilalala ga ila. Tota labone
tinida igelgel ga tasangasanga
madonga toa ne. Kadonga toa ngada
ne iuot ngansa ngan ele kadonga lolo
marum aea, Deo ikado ga taot tutui
imatai.
8 Gid posanga toa ne tautaunga, ta
irangrang ngan loloda matua ngan.
Gau nakim eao posa matua ngan
gid posanga toa ne, ta irangrang
ngan gid panua toa lolod matua ngan
Deo, matad nanan ngan nasinga gid
kadonga kemikemi. Gid kadonga toa
ne kemikemi tau ta irangrang ngan
ilua panua toa ngada ne.

9 *Be eao la aluai ngan gid kadonga
papaeamao ga bedane: aoa kaukau
ngan gid posanga sapaean alele, ga
titnga sapaean ngan tibutibuda, ga
aoa parau ngan gid apu imata ede ga
ede. Eao la aluai ngan gid kadonga
toa bedaoa ngansa eine irangrang
ngan ilua gita mao ga mao tau.
10 *Be eaba sai ipogapoga gid
panua lolod, eao pabib ele pakelede
mao parua. Be oangga ilongo mao,
eao tnan ei paipaia.
11 Eao oatai, eaba toa bedane ilolo
ibuda ta ikado kadonga sasat somi-
somi. Ngan ele kadonga toa bedane,
ei isio ele edap motean toa muriai ga
ibada panasnga ngan.

Taitus manta ila igera Paulus

12 *Oangga nasula Artemas mao
Tikikus, ta eta ngan gisirua ila iuot
pago, eao manta nam manmanae pa-
gau ngan tuanga Nikopolis, ngansa
narau posanga ngan madonga toa
eoa ga irangrang ngan aoara lolo
kus.
13 *Eao manta mariala kemi ngan
Senas toa eaba apu aea ga Apo-
los pade. Manta lua gisirua ngan
led lalalanga ta irangrang ngan led
danga sisid toa ngada oa imata
karanga.
14 *Gita leda panua manta tinanale
ngan nasinga kadonga kemikemi ta
tilualua sapadua toa led danga sisid
imata karanga mao. Toa bedaoa
ta timamado sapaean mao, be led
kadonga aea annga kemikemi iuotot.
15 Gid panua toa gaingada ama-
mado, led ado kemi ila pago. Be
bada lemai ado kemi ga ila pagid
panua toa lolod matua ngan Deo ga
tikimkim gai pade.
Kemi ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea idio pagimi toa ngada na.

* **3:9:** 2Ti 2.14,16 * **3:10:** Mt 18.15-17 * **3:12:** Ep 6.21-22, Kol 4.7-8 * **3:13:** PA 18.24, 1Ko 3.5-6
* **3:14:** Ep 4.28

Paulus ele laulau ila pan Pilemon

1 Gau Paulus, nakakado Iesus Kristus ele naurata, be ngan ipu toaine tidol gau ngan luma panasnga aea. Gairua oaeda Timoti abode laulau toa ne ga ila pago Pilemon. Gitaingada takakado naurata kelede, ga gairua akim go tau.

2 *Be gai abode laulau toa ne pade ga ila pan oaeda taine toa Apia ga pan Arkipus toa imadid matua ngan Deo ele naurata toman ngan gai mambe eaba paraunga aea. Be abode pade ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus toa tiluplup lem lumaeai.

3 Kemi ngan Deo Tamada ga Iesus Kristus ada Maron, gisirua led kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Paulus ikado posanga kemi ngan Pilemon ele kadonga

4 Somisomi matag nanan eao ngan leg raring ta naposa kemi pan ag Deo,

5 ngansa gau nalongolongo ngan eao lolom matua ngan Maron Iesus, ga eao kim ei ga Deo ele panua tututui.

6 Eao lolom matua ngan Iesus, ta ngan kadonga toa ne, eao lolom kelede toman ngan ele panua padengada. Ta gau nararing ngan kadonga lolo kelede aea toa ne ilua go ta irangrang ngan eao oatai ngan danga kemikemi toa ngada ne gita tabada ngan leda lupnga toman ngan Kristus.

7 *Tautaunga oaeg, naposa kemi bedaoa pan Deo ngansa eao kim tau ele panua tututui, be ngan lem kadonga toa bedaoa, eao pamatua lolod. Be kadonga toa na ikado ga tinig igelgel kapei ga lolog kemi ngan eao.

Paulus ibeta Pilemon ngan ilolo marum ngan Onesimus

8 Tautaunga, gau narangrang ngan nakado posanga matua pago ngan Kristus ieda ngan saoa danga eao manta kado,

9 be nakado toa bedaoa mao. Ngansa kadonga kimnga aea ienono rabu ngan gitarua, tota nakado posanga meles pago. Gau Paulus, gau eaba kapei na, be patautene tidol gau ngan luma panasnga aea ngansa nakado Iesus Kristus ele naurata.

10 *Be gau nabeta eao ngan lolom marum ngan leg eaba Onesimus*. Ngansa ei inam ikia gau ngan luma panasnga aea, ta nalua ei ga ilolo matua ngan Iesus. Be ngan kadonga toaine, ei iuot mambe gau leg gergeu.

11 Mugaeai ikado naurata kemi pago mao,† be labone ei irangrang ngan ikado naurata kemi ngan luanga gitarua.

12 Gau nasula ei ga iluai mulian pago, be lolog ila pan kapei tau.

Paulus ilua Onesimus ta ilolo matua ngan Iesus. Ga kus ta isula ei ga iluai mulian pan aea maron Pilemon.

* **1:2:** Kol 4.17 * **1:7:** 2Ko 7.4 * **1:10:** 1Ko 4.15, Kol 4.9 * **1:10:** Imata mambe mugaeai Onesimus iman Pilemon ele paeaeanga sapaean. Be muriai Onesimus iaoa ngan Pilemon. Ngan ado toaiua, oangga paeaeanga sapaean iaoa ngan aea maron, ga kus ta tiluku ei, aea maron irangrang ngan ipanas ei paeamao ga ipamate ei. Tota Paulus ibeta Pilemon ngan ilolo marum ngan Onesimus.
† **1:11:** Ngan posanga Grik, edaeda *Onesimus ipu bedane: Ikado naurata kemi.*

13 Gau naoangga napaidi ei ga
idio pagau ta ibada eao mulim
ngan luanga gau, ngansa gau nama-
mado ngan luma panasnga aea ngan
paolanga ato kemi ton Iesus Kristus.
14 Be napaidi ei mao, ngansa
oangga eao longo mao, tinig ngan
nakado danga eta mao. Toa bedaoa
ta saoa kadonga kemi eao kado, eine
eao nasi lolom ta kado, be nasusuran
go ngan mao.
15 Onesimus iaoa ngan go be idio
mole tau mao. Be imata mambe
kadonga toa ne inasi Deo ele kimnga.
Ngansa labone eao ga bada ei ga iluai
mulian, ta ei ga idio pago somisomi
ga ilalala ga ila.
16 *Labone ei mambe lem
paeaeanga kekelen mao, be gimirua
aot iaoa kelede tautaunga ton
Kristus. Tautaunga, gau lolog ila
pan, be eao lolom ga ila pan kapei
ga kapei tau. Ngansa ei eao lem eaba
naurata aea, ga pade, gimirua iaoa
kelede ngan lemi lupnga toman ngan
Maron.
17 Tota oangga eao gera gau
mambe gitarua leda naurata kelede,
manta bada ei ga iluai mulian ngan
kadonga lalaede mambe eao bada
gau.
18 Be oangga ele idil eta paeamao
pago, mao oangga aea gigi etangada
pago, goibe, dol ga idae ngan gau
edag.
19 Gau Paulus, ngan bageg nabode
posanga ga oaine: Gau ga nakoli
ga ila pago. Be oangga nakim, gau
narangrang ngan naposa ngan am
gigi kapei toa pagau ne, eine ngan
nalua go ta lolom matua ngan Iesus,
be gau ga naposa ngan idil toaine
mao.
20 Oaeg, longo. Ngan Maron ieda,
gau nakim eao kado kadonga kemi
toa ne ngan gau. Gitarua Kristus
ele panua, tota ngan kadonga toa ne,
nakim eao kado kemi lolog.
21 Gau naoatai mambe eao ga nasi
leg posanga, ta nabode laulau toa ne
ga ila pago. Be naeadi mambe lem
kadonga toa ne ga iasal saoa posanga
nabode ngan laulau.
22 *Be danga ede pade, gau naeadi
Deo ga ilongo lemi raring, ta gau
ga nanam pagimi. Tota nakim eao
kemi bobo eta lem lumaeai iman leg
enonga aea.

Paulus gisingada iuaeoae tikado led ado kemi ila pan Pilemon

23 *Epapras ele ado kemi ila pago.
Gairua amamado ngan luma panas-
nga aea ngan Iesus Kristus ele nau-
rata.
24 *Be oaeoaeg naurata ad ga gid
ne, Markus ga Aristarkus ga Demas
ga Lukas, gid pade led ado kemi ila
pago.
25 Kemi ngan Maron Iesus Kristus
ele kadonga lolo marum aea idio
pagimi.

* **1:16:** 1Ti 6.2 * **1:22:** Plp 1.25, 2.24 * **1:23:** Kol 1.7 * **1:24:** Kol 4.10-14

Laulau ila pagid Ibru

Deo Inat ikado posanga ga inam pagita

1 Mugaeai tau Deo iposa pagid tibutibuda ngan edap imata ede ga ede. Pabusa isula gid panua tibabada iaoa ta tila tiposaposa pagid.

2 *Be labone, boloma ngan ado muriai ga muriai tau, Deo ikado posanga ga inam pagita ngan Inat iaoa. Ngan Inat toa oa, ikado danga toa ngada ne ga iuot buburiai ga tanoeai. Be isio ei ngan badanga danga toa ngada ne ga iman ei ele.

3 *Deo Inat ipasolan Deo ele taranga, be itara kapei, ngansa tautaunga ei lalaede tau mambe Deo. Ele posanga iura kapei tau, ta ngan ele posanga toa ne ikikisi danga toa ngada ne ga ienono kemi. Ei ikado edap ngan samumnga panua toa ngada ne led kadonga sasat, ga kus ta idio imado ngan Deo Maron kapei tau ibage oatai toa buburiai oa.

Deo Inat iasal gid anggelo

4 *Be Deo Inat iasal tau gid anggelo, ngansa edaeda kapei toa ibada, eine iasal tau gid edad.

5 *Ngansa Deo ikado posanga ngan Inat ga bedane,

"Eao leg Gergeu.
Labone naot eao Tamam."

Be ikeo ngan ei pade ga bedane,

"Gau ga naman Itama,
ta ei ga iman leg Gergeu."

Be mugaeai ga inam, ei ikado posanga toa bedane ga ila pan anggelo eta na? Mao tau!

6 *Ga pade, ngan ado toaiua ibada Inat lautabe ga inam tanoeai, ikeo ngan ei ga bedane,

"Deo ele anggelo toa ngada ne manta
tikor aed ngan ei ga tisoa
ieda."*

7 *Be ngan gid anggelo, ikado posanga ga bedane,

"Deo ele anggelo timan ele
paeaeanga.
Ei irangrang ngan ikado gid
ga tiuot mambe namule, mao
dinga imaemae."

8 *Be ngan Inat, Deo ikado posanga ga bedane,

"Deo, eao man Maron kapei ngan
danga toa ngada ne, ta gid
ga timamado bagemeai somi-
somi ga ilalala ga ila.
Eao nasi kadonga tutui ta madid
ga mugamuga ngan panua toa
ngada ne.
9 Eao kim tau kadonga tutui, be tinim
ngan kadonga papaeamao.
Tota am Deo itok bude tingelgel
aea ga idae ngan eao.
Ngan kadonga toa ne, ipasolan
mambe eao easal oaeoaem toa
ngada oa."

10 *Be Deo ikeo pan Inat pade be-
dane,

"Maron, mugaeai tau eao dol tano
toa ne ga ienono matua,
be mariamba pade iuot eao
bagemeai.
11 Gid ga tiduaea, be eao mamado
somisomi ga ilalala ga ila.
Gid ga timotmot mambe nables.
12 Eao ga pol gid mambe eaba ipol
malo.
Eao ga pakoli gid mambe eaba
idol barikia pau.

* **1:2:** Ins 1.3 * **1:3:** Ins 14.9, Kol 1.20, Ibr 8.1 * **1:4:** Plp 2.9 * **1:5:** Sng 2.7, 2Sml 7.14, 1Sto 17.13, PA 13.33 * **1:6:** Lo 32.43, Ro 8.29 * **1:6:** Posanga toa ne iuot ngan Lo 32.43 ngan posanga Grik. * **1:7:** Sng 104.4 * **1:8:** Sng 45.6-7 * **1:10:** Sng 102.25-27

Be eao somisomi mamado toa bedana ga ilalala ga ila.
Eao lem madonga irangrang ngan kus mao.”

13 *Mugaeai Deo iposa pan Inat ga bedane,

“Eao dio mamado ngan bageg oatai
ga irangrang ngan nadol am miri itamatama ga tidio aem ibuloloeai.”

Be mugaeai ga inam, Deo ikado posanga toa bedane ga ila pan anggelo eta na? Mao tau!
14 *Tota gid anggelo timan saoa aea? Gid timan Deo ele paeaeanga toa tarangrang ngan tagera gid mao, be isula gid ga tila tikakado naurata ngan luanga gita panua toa Deo iuangga ibada gita mulian.

2

Deo ele naurata ngan badanga gita mulian, irangrang ngan tapul murida ngan mao

1 Deo Inat ibada edaeda kapei toa bedaoa, tota posanga toa talongo ne, manta takisi matua ga tanasnasi. Ngan kado ta matada tnan ta tala aluai ngan Deo.
2 *Ngansa mugaeai Deo isula gid anggelo ngan badanga ele posanga ga ila pagid tibutibuda. Ta posanga toa oa iura kapei ga ienono. Be eaba sai ipul imur ngan posanga toa oa ta inasi mao, eine ibada panasnga tutui ngan ele kadonga sat.
3 *Be labone Deo ikado edap ede ngan badanga gita mulian. Ele naurata ngan badanga gita mulian eine danga kapei tau. Tota oangga tapul murida ngan edap toa ne, eine ga tasapir ngan Deo ele panasnga madongan? Mugaeai Maron Iesus iaoa inasi pagita ngan edap toa ne ngan badanga gita mulian. Ga kus ta gid panua toa tilongo ei, tipamatua posanga toa ne ta tikeo ga eine tautaunga.
4 *Be Deo pade ikado gid uisinga iman kilala ngan pamatuanga posanga toa ne, ga gid tenainga inam pan Itautau Tutui. Inasi ele kimnga ta ipota gid tenainga toa ne.

Iesus imugamuga ngan Deo ele naurata ngan badanga ele panua mulian

5 Manta tanasi kemi posanga toa talongo ne, ngansa bubur ga tano toa takeo ga muriai iman Inat ele, Deo idol ga idae gid anggelo bagedeai mao.
6 *Be ngan tibur ede ngan Deo ele laulau, eaba ede ikado posanga ga ila pan Deo ga bedane,

“Panamon! Eao matam nanan tau gid eababa!
Gid mambe danga sapaean, be eao mariala ngan gid kemi bedane ngan saoa?
7 Ngan ado imata pidaede, eao dol gid ga tidio gadio ngan gid anggelo.*
Be eao kado edad ga iuot kapei ta soa gid ga tidae mambe mamaron kapeipei.
8 Eao dol danga toa ngada ne ga idae bagedeai ta timugamuga ngan.”

Be ngan Deo ele kadonga ngan dolnga danga toa ngada ne ga idae gid eababa bagedeai, ei itnan danga eta ga idio mao. Idol danga toa ngada ne idae bagedeai. Be labone tagera mambe danga toa ngada ne idae bagedeai mao.
9 *Be tagera Iesus. Ngan ado imata pidaede, Deo idol ei ga idio gadio ngan gid anggelo. Be labone tagera ieda iuot kapei, ga Deo isoa ei ga idae mambe maron kapei, ngansa ei ibada ieieinga ga imate. Deo

* **1:13:** Sng 110.1 * **1:14:** Sng 34.7, 91.11 * **2:2:** Gal 3.19 * **2:3:** Ibr 10.29, 12.25 * **2:4:** Mk 16.20, 1Ko 12.4,11 * **2:6:** Sng 8.4-6 * **2:7:** Posanga Grik ngan idil toaine *Ngan ado imata pidaede, eao dol gid ga tidio gadio ngan gid anggelo, ipu ede pade eine Eao dol gid ga tidio gadio tede ngan gid anggelo.* * **2:9:** Plp 2.8-9

ilongean ei ga imate ngansa ngan
ele kadonga lolo marum aea, Iesus
ibada panua toa ngada ne mulid ga
imate ngan luanga gid.
10 Deo iuangga ibada mulian ele
gergeu busa ta timado kemi tau ngan
ele taranga. Be ei Deo toa ikado
danga toa ngada ne ga iuot, ta danga
toa ngada ne ienono ngan kadonga ei
ga itin igelgel. Tota isula Iesus, eaba
toa imuga ngan ele naurata ngan
badanga gid mulian. Deo ilongean ei
ga ibada ieieinga ga imate, ta ngan
edap toa ne, iuangga ikado ga Iesus
ele idil kemikemi imata karanga.
Deo ele kadonga ngan Iesus ne itu-
tui. Tota Iesus irangrang tau ngan
badanga gid mulian.
11 *Ngansa gid panua toa Deo ele
ul ienono ngan gid ga Iesus pade,
eaba toa idol ele ul ngan gid, tiuot
iaoa kelede. Ngan ipu toaine, Iesus
itin igelgel ngan oatonga gid aea
kakakau, be maeamaea ei ngan gid
mao.
12 *Ei ikeo ga bedane,

"Gau ga napakuru ngan eao edam ga
ila pagid ag kakakau.
Rabu ngan rourounga togid lem
panua, gau ga nakado baunga
ngan soanga edam."

13 *Ta ikeo pade ga bedane,

"Gau ga lolog matua ngan Deo keke-
len."

Ta ikeo pade bedane,

"Gau tota eko. Gau toman ngan gid
gergeu toa Deo ibada pagau."

Iesus iuot eababa ta irangrang ngan luanga gita eababa

14 *Be gid gergeu toa Iesus ikeokeo
ngan, eine gid eababa. Tota ei iuot
eababa lalaede mambe gid, ngansa
iuangga ei pade ga irangrang ngan
imate. Ta ngan edap toa ne, ei
iuangga ipaeabu ngan Satan, eaba
toa iura kapei ngan pamatenga gid
eababa.
15 Gid panua timataud ngan
matenga. Ta ngan led madonga
tanoeai ga irangrang ngan led
matenga, mataudnga toa ne iaud
gid ta timado kemi mao. Be Iesus,
ngan ele matenga, iuangga ipola gid
ta titnan mataudnga toa oa.
16 Be tautaunga Iesus ikado nau-
rata toa ne ngan luanga gid anggelo
mao. Ei ikado ngan luanga gid
Abraam itubtub.
17 Tota ngan edap toa ngada ne, ei
manta iuot lalaede mambe gid iaoa
kelede ei ton. Toa bedaoa ta ei ga
irangrang ngan iuot ad madidnga
kapei tenainga aea. Ei imata tutui
ngan Deo ele naurata tenainga aea
toa ne ga ilolo isat ngan gid. Toa be-
daoa ta irangrang ngan ikado edap
ngan led kadonga sasat aea samum-
nga ta Deo ilolo bake ngan gid pade
mao.
18 Gid tobanga iuotot ngan ei ta
ibada ieieinga kapei, be ei imadid
matua ngan. Tota ei irangrang tau
ngan luanga sapadua toa tobanga
iuotot ngan gid.

3

Iesus ieda kapei iasal Moses

1 *Oaeoaeg, Deo toa imamado
buburiai ibaba gimi ta alup toman
ngan ei, ta ele ul ienono ngan gimi.
Be matami nanan kemi Iesus. Ei
Deo ele eaba ato aea ga madidnga
kapei tenainga aea. Ei eaba toa
loloda matua ngan ei ga tapaola aea
posanga.
2 Ei imata tutui ngan Deo toa ibada
naurata pan, lalaede mambe Moses
imata tutui ngan naurata toa Deo
ibada pan mugaeai. Moses ikado
naurata toa ne rabu ngan Deo ele
panua. Gid tilup kelede ga tiuot
mambe Deo ele luma.
3 Be eaba sai toa ikado luma,
oangga ikado ga iuot kemi, eine ga
tisoa ieda ga idae. Be ei ieda iasal

* **2:11:** Mt 25.40 * **2:12:** Sng 22.22 * **2:13:** Ais 8.17,18 * **2:14:** 1Io 3.8, PM 12.10 * **3:1:** Nam 12.7, Ibr 4.14, 7.26

edaeda kapei toa idae ngan luma
isaoa ei ikado. Lalaede toa bedaoa
ngan Iesus, ei ieda kapei tau ga iasal
Moses.
4 Ngansa luma toa ngada ne, aea
panua tipagun. Be Deo ipagun danga
toa ngada ne.
5 *Moses ei mambe paeaeanga
iboko ngan Deo ele luma. Ei imata
tutui ngan ele naurata toa ne ta
ikado posanga ngan gid danga toa
muriai Deo ipaola ga iuot.
6 Be Kristus imata tutui ngan Deo
ele luma pade. Be ei paeaeanga
mao. Ei gergeu ton Deo toa imuga-
muga ngan ele luma. Ta oangga
gita tamataud mao, be takisi matua
leda kadonga lolo matua aea toa
somisomi tapakuru ngan ga tasan-
gasanga, eine gita pade taman Deo
ele luma.

Eaba sai ilolo matua ngan Deo mao, irangrang ngan ila ngan ele tibur earainga aea mao

7 *Gita taman Deo ele panua, tota
manta talongo posanga toa Itautau
Tutui ikeo pagita ngan ga bedane,

"Labone, oangga tangami ibada ele posanga,
8 *irangrang ngan lolomi itola ngan mao.
Tibutibumi tikado toa bedaoa ngan ado toaiua tipul murid ngan gau
ga tipamasmasi lolog ngan tibur modamodanga.
9 Ngan rai sangaul pange, tigera gid naurata kapeipei nakakado,
be somisomi titobatoba gau ngan edap imata ede ga ede.
10 Tota lolog bake ngan gid panua ngan ado toaiua.
Ta nakeo ngan gid ga bedane, 'Somisomi lolod ila aluai ngan gau.
Gid edap toa nasio ngan tinasi, eine tinid ngan mao.'
11 *Tota lolog bake ta nakado posanga tautaunga gadae ngan gid ga bedane,
'Irangrang ngan tila ngan leg tibur earainga aea mao ga mao tau.' "

12 Oaeoaeg, manta matami idae
kemi. Ngan kado ta eaba eta ngan
gimi ilolo ibuda ta ipul imur ngan
Deo toa imamado somisomi ne ga
ilolo matua ngan ei mao.
13 Posanga idil ga oaine "Labone"
ikeo ngan taun toaine Deo ele
edap madonga kemi aea maknga
ga ienono. Tota ngan taun toaine,
manta apamatua lolomi pol ngan
gimi ado ga ado. Ngan kado ta
kadonga sat ipakaka eaba eta ngan
gimi, ta ilolo itola ngan Deo ele
posanga.
14 Ngan ado toaiua tapul loloda ga
ila pan Deo, eine loloda matua kemi
ngan ei. Be manta loloda matua
kemi toa bedaoa ga ila irangrang
ngan leda madonga tanoeai kus. Toa
bedaoa ta gita taman Kristus iuaeoae
tautaunga.
15 *Be posanga toa pataute ne
taposa ngan ikeo ga bedane,

"Labone, oangga tangami ibada ele posanga,
irangrang ngan lolomi itola ngan mao.
Tibutibumi tikado toa bedaoa ngan ado toaiua tipul murid ngan gau."

16 *Be sapadua tangad ibada Deo
ele posanga ga tipul murid ngan?
Eine tibutibuda toa Moses ibada gid
ta titnan Isip ga tila.
17 *Be Deo ilolo bake ngan
sapadua ga irangrang ngan rai
sangaul pange? Eine ilolo bake
ngan gid panua toa tikado kadonga
sat ga patid ibuda ngan tibur
modamodanga.

* **3:5:** Lo 18.15-19 * **3:7:** Sng 95.7-11 * **3:8:** IM 17.7, Nam 20.2-5 * **3:11:** Nam 14.21-23 * **3:15:** Sng 95.7-8 * **3:16:** Nam 14.1-35 * **3:17:** 1Ko 10.10

18 Be Deo iposa ngan sapadua ta
ikeo ga tirangrang ngan tila ngan
ele tibur earainga aea mao? Eine
gid panua toa tipul murid ngan ele
posanga.
19 Tota taoatai, gid tirangrang ngan
tila ngan ele tibur earainga aea mao,
ngansa lolod matua ngan ei mao.

4

Tibur earainga aea ienono maitne ngan Deo ele panua

1 Mugaeai Deo iposa tautaunga
ngan badanga gita ga tala ngan ele
tibur earainga aea. Be posanga
toa ne ienono maitne. Tota manta
tamataud. Ngan kado ta eaba eta
ngan gimi isapir ngan tibur toa oa ta
ila ngan mao.
2 Ngansa gita tabada ato kemi
lalaede mambe gid pade, be posanga
toa tilongo oa ilua gid eta mao,
ngansa tilongo sapaean, be lolod
matua ngan mao.
3 *Be gita panua toa loloda matua
ngan ei, gita tadudunga ngan tibur
earainga aea toa oa. Be gid panua
toa lolod matua ngan ei mao, gid
tidudunga mao. Eine lalaede mambe
Deo ikeo ngan ga bedane,

"Tota lolog bake ta nakado posanga
tautaunga gadae ngan gid ga
bedane,
'Irangrang ngan tila ngan leg
tibur earainga aea mao ga
mao tau.' "

Be tautaunga Deo ikado tibur toa oa
ga ienono mugaeai ga inam. Ngansa
ngan ado toaiua ikado bubur ga tano
ga iuot, ipasala ele naurata toa ngada
oa ga kus.
4 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga
ede ikeo ngan ado lima ga rua aea
ga bedane, "Be ngan ado lima ga
rua aea, Deo igera naurata toa ngada
oa ipasala ga kus, ta iarai ngan ado
toaiua."
5 *Be ele laulau aea posanga toa ede
pade oa ikeo ga bedane, "Irangrang
ngan tila ngan leg tibur earainga aea
mao ga mao tau."
6 Tota gita taoatai mambe Deo ele
tibur earainga aea ienono maitne, ta
panua edengada ga tirangrang ngan
tidudunga ngan tibur toa oa. Be
gid panua toa tilongo ato kemi aea
paolanga mugaeai, tidudunga mao
ngansa titolatola ngan posanga toa
oa.
7 *Be muriai tau ngan ado toaiua,
Deo idol ado ede pade. Ta ngan De-
vit iaoa, iuato ado toaiua "Labone."
Ikeo ga bedane,

"Labone, oangga tangami ibada ele
posanga,
irangrang ngan lolomi itola
ngan mao."

8 *Ngansa oangga Iosua ibada gid
ga tila ngan tibur earainga aea tau-
taunga, irangrang ngan Deo ikeo
ngan ado eta pade mao. Be eine mao.
Deo ikeo ngan ado ede pade.
9 Tota taoatai, earainga ede ta ienono
maitne ngan Deo ele panua. Toa eoa
ga tiaragid mambe Deo iarai ngan
Ado Earainga aea.
10 *Ngansa eaba sai idudunga ngan
Deo ele tibur earainga aea, ei ipasala
ele naurata ga kus ta iarai, lalaede
mambe Deo ipasala ele naurata ta
iarai.
11 Tota gita manta tamarum tau
ta irangrang ngan tadudunga ngan
tibur earainga aea toa oa. Ngan kado
ta eaba eta ngan gimi inasi edap
lalaede mambe tibutibuda tinasi, ta
ipul imur ngan Deo ta iduaea.
12 *Ngansa Deo ele posanga imata
bibita ta iboko matua ga ienono.
Eine imata tau ga iasal didi imata
rua. Eine irangrang ngan igal eaba
ta ila iuot tutui iloleai ta ipoga ilolo
ga itautau. Eine irangrang ngan
iket aea gitnga ga ituatua iuto. Deo
ele posanga toa ne irangrang ngan

* **4:3:** Sng 95.11, Ibr 3.11 * **4:4:** OM 2.2 * **4:5:** Sng 95.11 * **4:7:** Sng 95.7-8 * **4:8:** Lo 31.7, Jos 22.4 * **4:10:** Ibr 4.4 * **4:12:** Ep 6.17, PM 1.16, 19.13-15

imata inasi eaba ele kimnga ga saoa
danga imata nanan iloleai.
13 Rabu ngan danga toa ngada ne
Deo ikado ga iuot, danga eta iran-
grang ngan imumul ngan Deo imata
mao. Danga toa ngada ne ibanga-
banga ga ienono masaeai Deo imatai.
Deo toa ne imata inasi leda kadonga
ta ipamadid gita ngan posanga.

Iesus ei gita ada madidnga kapei tenainga aea

14 *Tota gita manta takisi matua
leda kadonga lolo matua aea toa
taoaoa ngan somisomi, ngansa ada
madidnga kapei tenainga aea ila
idudunga buburiai o. Eine Iesus Deo
Inat.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Madidnga kapei tenainga aea

15 Be kado gimi aoangga ada ma-
didnga kapei tenainga aea toa ne
irangrang ngan inaman saoa danga
toa itobatoba gita ne mao. Eine mao.
Tobanga isaoa iuotot ngan gita, eine
iuot lalaede ngan ei pade. Be ei
ikado kadonga sat eta mao. Ei iu-
atai mambe urada mao ga tabuobuo
alele, ta ilolo isat ngan gita.
16 *Tota kemi ngan tala boloma
pan Deo toa imamado ngan ele mul
maron aea, be tamataud mao. Toa
eoa ilolo marum ngan gita. Ta tutui
ngan ado imata isaoa tapapauis ngan
ele luanga, eine ga ilua gita ngan ele
kadonga lolo isat aea ga lolo marum
aea.

5

Iesus ada madidnga tenainga aea irangrang tau ngan badanga gita mulian

1 Gid madidnga tenainga ad tibada
led naurata sapaean mao. Be Deo
kekelen isio gid ta idol gid ga timadid
rabu ngan ei ga gid panua, ta timan
gid panua bebed. Led naurata eine
ngan kadonga tenainga imata ede ga
ede ngan samumnga gid panua led
kadonga sasat.
2 Be panua sapadua toa tibuobuo
ga led oatainga imata karanga mao,
gid panua tenainga ad tirangrang
ngan tikado kadonga marum pagid,
ngansa gid pade eababa, ga urad tau
mao lalaede mambe gid.
3 *Ngan ipu toaine, gid madidnga
tenainga ad manta tikado tenainga
ngan samumnga gid led kadonga
sasat ga kadonga sasat togid panua
pade.
4 *Be irangrang ngan eaba eta isio
ei mulian ngan kadonga naurata toa
ne mao. Edaeda kapei ngan kadonga
naurata toa ne inam pan Deo keke-
len. Manta Deo ibaba ei lalaede
mambe ibaba Aron ngan kadonga
naurata toa ne mugaeai.
5 *Be Kristus pade lalaede toa be-
daoa. Ei isoa ieda mulian ngan

* **4:14:** Ibr 3.1, 10.23 * **4:16:** Ibr 10.19 * **5:3:** Wkp 9.7, 16.6 * **5:4:** IM 28.1 * **5:5:** Sng 2.7

badanga naurata mambe madidnga
kapei tenainga aea ne mao. Be Deo
ikeo pan bedane,

"Eao leg Gergeu.
Labone naot eao Tamam."

6 *Be Deo ele laulau aea posanga ede
pade ikeo ga bedane,

"Eao ga man madidnga tenainga aea
somisomi ga ilalala ga ila.
Eao bada naurata ton Melkisedek
ta bokoboko ngan."

7 *Ngan Iesus ele madonga
tanoeai, ei iraring somisomi ga ila
pan Deo ta iansaban ei be itangtang
kapei ga imata sul isulug. Ei iuatai
mambe Deo kekelen irangrang ngan
ibada ei mulian ngan matenga. Ta
Deo igera mambe Iesus ilolon ngan
ei kemi ga ilongo ilinge, ta Deo ilongo
ele raring.
8 Tautaunga Iesus ei Deo Inat, be
ibabada ieieinga kapei. Ta kadonga
toa ne ipananale ei ngan nasinga Deo
ilinge.
9 Be ngan ado toaiua ele kadonga
kemikemi toa ngada oa imata
karanga ga kus, Deo idol ei mambe
edap ngan badanga mulian panua
sapadua toa tilongo ilinge. Ta gid ga
timado kemi somisomi ga ilalala ga
ila.
10 Tota Deo idol ei ga iuot madid-
nga kapei tenainga aea ga ibada nau-
rata ton Melkisedek ta ibokoboko
ngan.

Irangrang ngan tadio mambe gergeu gereirei pade mao

11 Posanga idil busa ienono maitne
ngan Iesus ele naurata tenainga aea,
ta gai aoangga apanasi gimi ngan, be
gai agera mambe gid posanga toa ne
ikulupu ngan aoamai inasi pagimi,
ngansa gimi ababada oatainga man-
manae mao.
12 *Ngansa lolomi matua ngan Deo
toa mugaeai ga inam, ta irangrang
ngan gimi aot panua paoatainga ami
ngan Deo ele posanga, be mao. Lemi
oatainga imata karanga maitne ta
apapauis ngan gid panua tipaoatai
gimi ngan Deo ele posanga idil mala-
malan pade. Gimi arangrang ngan
aeanean annga matua mao. Gimi
mambe gergeu gereirei tidudud
maitne.
13 Ngansa gergeu sai iunun tud
kekelen, taoatai mambe ei kakauede
maitne. Ei iuatai ngan posanga ipu
ngan kadonga tutui mao.
14 Be annga matua eine ngan gid
panua kapeipei toa tinanale somi-
somi ga lolod iuatai, ta tirangrang
ngan matad inasi saoa danga kemi
ga saoa danga paeamao.

6

Irangrang ngan tapul murida ngan Deo mao, ngan kado ta tatap ga taduaea

1-2 Tota manta taeasal gid posanga
idil malamalan ta tala pan matada
ga tabada oatainga ngan Kristus
mambe gid panua kapeipei tikakado.
Be gid posanga idil toa matamata
aea, irangrang ngan aoada inasi
pade ngan mao. Eine gid posanga
idil mambe pulnga loloda, ga tnan-
nga gid kadonga papaeamao toa
ipaeabu ngan gita, ga loloda matua
ngan Deo, ga paoatainga ngan palil-
iunga imata ede ga ede, ga dolnga
bageda ga idae ngan gid panua ngan
leda raring, ga daenga mulian ngan
matenga, ga Deo ele naurata ngan
pamadidnga gita ngan posanga ta
isio leda madonga isaoa somisomi
ga ilalala ga ila. Oangga tadio ngan
gid posanga toa ne kekelen, eine
mambe tapagun kadanga somisomi,
be taeaud luma eta gadae ngan mao.
3 Be oangga Deo ilongo, eine ga
taeasal gid posanga toa ne.
4 Ngansa panua edengada tipul
murid ngan Deo, ga kus ta tiuangga
tiluagid mulian pan, be tirangrang
mao. Tautaunga, mugaeai titnan

* **5:6:** Sng 110.4, Ibr 6.20, 7.1,17 * **5:7:** Mt 26.36-46, Plp 2.6-8 * **5:12:** 1Ko 3.1-3

madonga dodom aea ta tiuot ngan
Deo ele taranga, ga titoba Deo ele
tenainga buburiai aea, ga tilup
kelede toman ngan Itautau Tutui,
5 ga titoba Deo ele posanga ta tiu-
atai mambe eine kemi, ga tinaman
Deo iura toa muriai ga iuot masaeai.
6 *Be oangga gid panua toa bedane
tipul murid ngan Deo, eine led edap
eta ngan pulnga lolod mulian ga ila
pan mao. Ngansa eine mambe tipa-
toto Deo Inat ga idae ngan abei ta-
bala pade ta tipamaeamaea ei panua
busa matadeai.
7 Ngansa gita eababa mambe tano
toa iunun aoara somisomi. Oangga
tano toa oa ipapot annga kemikemi
ngan luanga gid panua toa tiarum,
eine Deo ele pamatuanga ga ienono
ngan tano toa oa.
8 *Be oangga tano ipapot oaroaro
aea gigi ga purup papaeamao, eine
kemi ngan danga eta mao. Mole mao
Deo ga ikeo ngan tano toa oa manta
iduaea. Muriai ta dinga inono ga ila
paeamao.
9 Oaeoaeg kemikemi, tautaunga
gai akado posanga matua bedane
pagimi, be gai aeadi mambe gimi ga
aduaea toa bedaoa mao. Gai aeadi
mambe Deo ga ibada gimi mulian ta
ilualua gimi.
10 *Ngansa Deo ei eaba bagbage
kelede aea mao. Irangrang ngan
imata sapian lemi naurata kemikemi
ga lemi kadonga kimnga aea mao. Ei
ga imata nanan lemi kadonga kim-
nga aea toa apasolan pagid ele panua
ngan ei ieda. Ta ei iuatai mambe
gimi alualua gid maitne.
11 Be gai akim gimi kelede kelede
manta apasolan lemi kadonga
kemikemi toa bedaoa ga ila iran-
grang ngan leda madonga tanoeai
kus. Toa bedaoa ta gimi ga aoatai
kemi mambe ei ga iparangrang
ele posanga tautaunga pagimi ta
asangasanga.
12 Toa bedaoa ta irangrang ngan
tinimi imalai alele mao, be gimi
ga anasi edap lalaede mambe gid
panua toa lolod matua ngan Deo.
Gid timadid matua ngan ad kadonga
kulupulupu, ta gid ga tibada danga
toa ngada oa Deo iposa tautaunga
ngan.

Gita tarangrang ngan loloda matua ngan Deo ele posanga tautaunga

13 *Ngansa ngan ado toaiua Deo
ikado posanga tautaunga ga ila pan
Abraam, Deo iposa tautaunga gadae
ngan ei mulian ngansa eaba eta ima-
mado gadae ngan Deo mao.
14 Ta ikeo, “Tautaunga, gau ga
nakado kemi tau ngan eao. Na-
pakaka mao. Gau ga nakado ga lem
gergeu ga tibutibum tiuot busa.”
15 Tota Abraam ilolo itarui ta isan-
gasanga ga ila irangrang ngan Deo
iparangrang ele posanga tautaunga
toa oa.
16 Ngansa somisomi panua tikado
posanga tautaunga gadae ngan eaba
ede pade ieda toa iasal gid. Ta led
posanga tautaunga gadae ipamatua
saoa posanga toa tikado, ta ipakoko
gid panua ta irangrang ngan aoad
isokangai ngan mao.
17 Be Deo ipamatua ele posanga
pan Abraam ngan ado toaiua ta
ikado posanga tautaunga gadae,
ngansa gid panua toa isio gid
ngan badanga gid danga toa iposa
tautaunga ngan, ei iuangga ipasolan
gid mambe ei irangrang ngan ipalele
ilolo mao ga mao tau. Be saoa
posanga toa irau oa, eine ga ienono
toa bedaoa.
18 *Tota posanga idil rua ienono.
Ede eine Deo ele posanga tautaunga
pan Abraam, ga ede pade eine
posanga tautaunga gadae toa ikado
ngan pamatuanga ele posanga pan
Abraam. Posanga idil toa rua ne
irangrang ngan Deo ipakaka ngan
mao, ga irangrang ngan eaba eta
ipalele mao pade. Toa bedaoa ta
oangga talado ga tala pan Deo ngan
imariala ngan gita, eine posanga toa

* **6:6:** Ibr 10.26-27, 1Io 5.16 * **6:8:** OM 3.17-18, Mt 13.7,22 * **6:10:** Ibr 10.32-34 * **6:13:** OM 22.16-17 * **6:18:** Nam 23.19

rua ne ga ipamatua loloda kemi, ta
takisi matua ele posanga tautaunga
toa ienono matadai ta tasangasanga.
19 *Danga kemi toa tasangasanga
Deo ngan ne, eine ipamatua loloda
mambe nagun ikisi matua oaga ta
ding ga ienono ta irangrang ngan
ipatpat alele mao. Danga toa ne ila
idudunga Deo ele lumaeai, toa malo
kapei idibe iadag. Eine Deo ele tibur
madonga aea toa ele ul kapei tau
ienono ngan.
20 Toa eoa Iesus imuga ngan gita
ta ila idudunga ngan luanga gita.
Ei ibada naurata ton Melkisedek ta
iuot madidnga kapei tenainga aea
somisomi ga ilalala ga ila.

7

Melkisedek ieda kapei tau

1 *Be Melkisedek ei maron kapei
tuanga Salem aea. Ga pade, ei ma-
didnga tenainga aea ton Deo Gadae
Tau. Ei ila iuot pan Abraam ngan ado
toaiua Abraam iasal gid mamaron
kapeipei ngan paraunga ta iluai mu-
lian ga inam. Melkisedek ila iuot pan
ta ikado posanga kemi ngan pamat-
uanga ei.
2 Ngan ado toaiua, Abraam ipota
gid danga sisid toa ibada ngan pa-
raunga ga iuot suknga sangaul. Ta
ipan Melkisedek ele suknga ede.
Be edaeda Melkisedek ipu mambe
“maron kapei kadonga tutui aea.”
Ga pade, ei maron kapei tuanga
Salem aea. Be edaeda toa ne
ipu mambe “maron kapei lolo tarui
aea.”
3 Melkisedek itama ga itna mao,
ga aea titnga eta pan itubtub mao
pade. Aea ado eta poponga aea mao,
ga ele matenga mao pade. Ei iman
madidnga tenainga aea somisomi ga
ilalala ga ila, lalaede mambe Deo
Inat.
4 Ega, gimi agera eaba toa ne ieda
kapei tau. Ngansa tibuda Abraam
pade ipota danga sisid toa ngada oa
ibada ngan paraunga ga iuot suknga
sangaul. Ta ipan suknga ede ga ila
pan Melkisedek.
5 *Be gid iaoa kelede pan Livai
toa tibada naurata tenainga aea, gid
panua padengada Israel ad tipota led
danga sisid ga iuot suknga sangaul
ta tipan gid Livai led suknga ede.
Tautaunga gid toa ngada oa tiuot
iaoa kelede pan Abraam, be tikado
toa bedaoa ngan oaeoaed, ngansa
Deo ele apu ikeo toa bedaoa.
6 Tautaunga Melkisedek aea titnga
inam pagid iaoa kelede ton Livai
mao, be ikado posanga kemi ngan
pamatuanga Abraam, eaba toa Deo
ikado posanga tautaunga pan, ga
ibada iana ga inam pan Abraam
pade.
7 Be taoatai kemi mambe eaba sai
ipamatua eaba ede pade, ei ieda
kapei ga iasal eaba sai toa ibada
pamatuanga. Irangrang ngan eaba
eta iaoa isokangai ngan idil toaine
mao.
8 Be gid Livai toa tibada anad inam
pagid Israel, gid eababa toa timate-
mate pade. Be Melkisedek toa ibada
iana ga inam pan Abraam, Deo ele
laulau ikeo ga imamado ga ilalala ga
ila.
9 Tota tarangrang ngan takeo ga
gid Livai toa timan Abraam itub-
tub, gid pade tipan anad ga ila pan
Melkisedek.
10 Ngansa ngan ado toaiua
Melkisedek iuot pan Abraam, gid
Livai timamado maitne ngan tibud
Abraam ising.

Iesus ele naurata tenainga aea iasal naurata tenainga aea togid Livai

11 Gid Livai ga iaoa kelede ton
Aron tibada naurata tenainga aea
ta tipanasi gid Israel ngan apu ton
Moses toa matamata oa. Be oangga
naurata tenainga aea togid Livai
irangrang ngan ikado ga gid panua
tiuot tutui Deo imatai tautaunga, ika-
mado ga Deo ele laulau ikeo ngan
madidnga tenainga aea ede pade
manta inam ta ibada naurata ton
Melkisedek, be ton Aron mao?

* **6:19:** Wkp 16.2-3 * **7:1:** OM 14.17-20 * **7:5:** Nam 18.21

12 Oangga naurata tenainga aea
idae pagid iaoa ede pade bagedeai,
manta apu pau pade iuot.
13 Eaba toa Deo ikeo ga iman ma-
didnga tenainga aea toa somisomi
ne, ei iuot ngan lum ede pade. Be
mugaeai ga inam, eaba eta ngan lum
toaine ikado naurata tenainga aea
mao.
14 *Ngansa gita taoatai, ada Maron
Iesus iuot ngan lum pan Iuda. Be
Moses ikeo ngan eaba eta ngan lum
toaine ga ibada naurata tenainga aea
mao.
15 Tota oangga madidnga tenainga
aea pau iuot ta ibada naurata ton
Melkisedek, eine taoatai kemi tau
mambe ei ele naurata tenainga
aea iasal tau gid Livai led naurata
tenainga aea.
16 Gid Livai tibada led naurata
tenainga aea ngansa apu ton Moses
ikeo ga gid arangaranga ngan lum
toaine manta tikisi naurata tenainga
aea. Be Iesus ibada ele naurata toa
ne ngan edap ede pade. Ei ibada
ngansa ele madonga irangrang ngan
kus mao. Ei iura kapei ta imamado
somisomi ga ilalala ga ila.
17 *Ngansa Deo ikeo pan ga be-
dane,

"Eao ga man madidnga tenainga aea
somisomi ga ilalala ga ila.
Eao bada naurata ton Melkisedek
ta bokoboko ngan."

18 Posanga toa ne ipasolan gita
mambe Deo itnan apu mugamuga ga
idio ngansa imanggurenggureng na.
19 *Ngansa apu irangrang ngan
ikado ga danga eta iuot tutui Deo
imatai mao. Tota Deo ikado edap ede
pade ga iasal tau apu. Ngan edap pau
toa ne, tinida igelgel ngan sanganga
leda madonga kemi, be tala boloma
pan Deo.
20 Iesus iuot madidnga tenainga
aea sapaean mao. Deo iposa tau-
taunga gadae ta idol ei. Be Deo ikado
posanga tautaunga gadae eta ngan
gid panua tenainga ad padengada
mao.
21 *Deo iposa tautaunga gadae, ta
Iesus ibada ele naurata tenainga aea.
Ngan ado toaiua, Deo ikeo pan be-
dane,

"Maron Deo ikado posanga tau-
taunga gadae,
ta irangrang ngan ipul ilolo pade
ngan mao.
'Eao ga man madidnga tenainga aea
somisomi ga ilalala ga ila.' "

22 *Ngan posanga tautaunga gadae
toa ne, taoatai kemi mambe Iesus
kekelen ikado ga posanga pau toa
Deo irau ngan ele panua ngan
badanga gid mulian, eine ga iuot
tautaunga. Posanga pau toa ne iasal
tau posanga mugamuga toa Deo irau
ngan gid mugaeai.
23 Mugaeai panua busa tibabada
naurata tenainga aea, ngansa eaba
ede imate ga kus ta eaba ede pade
ibada imul. Ta matenga ipakala gid
ta irangrang ngan tikisi naurata toa
ne somisomi mao.
24 Be Iesus imamado somisomi ga
ilalala ga ila. Tota ele naurata
tenainga aea irangrang ngan kus
mao, be eaba eta irangrang ngan
ibada imul mao pade.
25 *Tota ei irangrang ngan ibada
mulian sapadua tinam pan Deo ngan
ei ieda, ta ele naurata ngan badanga
gid mulian ila iuot lai. Ei irangrang
ngan ikado bedane ngansa imamado
somisomi ngan kadonga raring ngan
luanga gid.
26 Ngansa gita tapapauis ngan ma-
didnga kapei tenainga aea tota be-
dane ngan luanga gita. Ngansa Deo
ele ul ienono ngan ei, ga ele idil eta
paeamao mao, ga ilolo aea muk eta
Deo imatai mao, ga ele kadonga ede
pade tau ngan gid panua kadonga
sasat ad, ga Deo idol ei gadae tau
buburiai.

* **7:14:** Ais 11.1, Mt 2.6, PM 5.5 * **7:17:** Sng 110.4, Ibr 5.6 * **7:19:** Ibr 10.22, Jms 4.8 * **7:21:** Sng 110.4, Ibr 5.6 * **7:22:** Ibr 8.6, 12.24 * **7:25:** Ro 8.34 * **7:27:** Ibr 5.3

27 *Ele ipu eta ngan kadonga
mambe gid madidnga padengada
tenainga ad tikakado ne mao. Gid
manta tikado tenainga ado ga ado
ngan gid led kadonga sasat bua, ga
kus ta tikado tenainga ngan kadonga
sasat togid panua. Be ngan ado
toaiua Iesus ilongean ei mulian ga
imate, ei ikado tenainga pakelede
ngan gid panua led kadonga sasat.
Ta tenainga toa oa kemi ga ienono
somisomi ga ilalala ga ila.
28 Apu ton Moses idol gid madid-
nga tenainga ad toa urad mao. Be
Deo ele posanga tautaunga gadae
inam muriai ngan Moses ele apu.
Ngan posanga toa ne, Deo idol Inat
ga iman madidnga kapei tenainga
aea. Inat toa ne ele idil eta paeamao
mao somisomi ga ilalala ga ila.

8

Iesus ei madidnga kapei tenainga aea buburiai

1 Be posanga toa takeo ngan ne ipu
ga bedane: Gita ada madidnga kapei
tenainga aea labone ta imamado. Ei
idae ga ila buburiai ta idio imado
ngan Maron Deo Gadae Tau ibage
oatai.
2 Ei ikakado naurata tenainga
aea ngan Deo ele palata tautaunga
buburiai aea. Eaba eta ikado palata
toa ne mao. Deo kekelen ikado.
3 Ngansa gid madidnga tenainga
ad toa ngada oa manta tikakado
tenainga imata ede ga ede. Tota
Iesus pade manta ikado tenainga.
4 Be oangga Iesus imamado
tanoeai maitne, irangrang ngan
ikado naurata tenainga aea mao,
ngansa gid panua tenainga ad
timamado ta tikakado gid tenainga
lalaede mambe apu ikeo ngan.
5 *Gid tikado naurata tenainga aea
ngan palata tanoeai aea toa imata
boloma lalaede mambe palata tau-
taunga buburiai aea. Palata tanoeai
aea iman palata buburiai aea ia-
nun. Ngan ipu toaine, Deo ipabib
Moses ele ngan ado toaiua iuangga
ipagun palata, ta ikeo pan bedane,
“Oangga eao kado danga sisid toa
ngada ne, manta nasi tutui ga iuot
lalaede mambe ianun toa napasolan
pago lusiai.”
6 *Be naurata tenainga aea toa
Iesus ibada, eine iasal gid led,
ngansa ei iman bebeda ngan Deo ele
posanga pau toa irau ngan badanga
mulian ele panua. Ta posanga
pau toa Deo irau ne, eine iasal
tau posanga toa irau toman ngan
Moses mugaeai, ngansa gid posanga
tautaunga toa Deo ikado ngan edap
pau toa ne, eine iasal gid posanga
tautaunga mugaeai aea.

Posanga pau toa Deo irau ngan ele panua, iasal posanga toa irau mugaeai

7 Ngansa posanga toa Deo irau
ngan ele panua mugaeai, irangrang
ngan ilua gid mao. Oangga posanga
toa oa kemi tau, eine Deo ele ipu eta
ngan dolnga edap pau mao. Be mao.
8 *Deo igera mambe gid panua
tirangrang ngan tinasi posanga toa
oa mao, ta ele laulau ikeo ga bedane,

“Maron ikeo ga, ‘Ega, ngan gid ado
toa ilalala ga inam,
gau ga narau posanga pau
toman ngan gid Israel ga gid
Iuda.
9 Posanga toa pau ne irangrang
ngan iuot lalaede mambe
posanga toa narau toman
ngan tibutibud mugaeai mao.
Ngan ado toaiua, nakisi baged ta
natal gid ga titnan Isip.
Narau posanga pau toa ne ngansa
gid matad tutui ngan nasinga
leg posanga mugaeai aea oa
mao.
Tota napul murig ngan gid ngan
ado toaiua.
10 Be posanga pau toa muriai ga na-
rau toman ngan gid Israel eine
ga bedane:
Gau ga nadol leg apu ga ienono lab-
oradeai

* **8:5:** IM 25.40, Kol 2.17, Ibr 10.1 * **8:6:** Ibr 7.22 * **8:8:** Jer 31.31-34

ga nabode leg posanga ga idae
lolodeai.
Gau ga naman ad Deo,
be gid ga timan leg panua.
11 Labone panua tipananale oaeoaed
padengada ga gid iaoa kelede
togid ngan posanga
ta tikeo bedane, "Eao manta
oatai kemi ngan Maron."
Be ngan ado toaiua muriai, iran-
grang ngan tikado posanga toa
bedaoa mao, ngansa gid toa
ngada oa ga tiuatai kemi ngan
gau.
Gid panua toa edad kapeipei ga
gid panua edad mao, gid toa
ngada oa ga tiuatai ngan gau.
12 Ngansa gau ga lolog isat ngan
gid ta nasamum led kadonga
sasat.
Ta gau ga matag nanan led
kadonga papaeamao pade
mao.' "

13 Deo ikeo ga posanga toa irau ne eine pau. Ta posanga idil toa ne "pau" ipasolan mambe ei igera ele posanga mugaeai aea mambe danga imanggurenggureng na. Ta saoa danga imanggurenggureng, eine ga ienono mole mao. Teta pade ga iduaea.

9

Naurata tenainga aea ngan Deo ele palata tanoeai aea

1 *Ngan posanga toa Deo irau ngan ele panua mugaeai, apu imata ede ga ede raring aea ienono, ga tipagun luma tanoeai aea toa Deo ele ul ienono ngan.

2 Luma toa tipagun oa eine Deo ele palata. Toa gadudunga oa, malo kapei ipoga ilolo ga iman rua. Ngan ilolo pan gaot, tidol lam iae ga popou tenainga bret aea toman ngan aea bret. Tibur toa oa tiuato "palata ilolo aea ul kapei tede."

3 *Be palata ilolo ede pade, toa malo kapei gadudunga aea idibe iadag, eine tiuato "palata ilolo aea ul kapei tau."

4 *Ngan palata ilolo toa ne, tidol popou tenainga nabene aea toa tikado ngan gol, ga korol apu aea toa tiluga pan gaot ngan gol ikatinge babanga. Be gadudunga ngan korol toa oa, tidol ulo gol toa mana* ienono ngan, ga Aron ele toto lalalanga aea toa mugaeai isalugaluga ga itautau iuot, ga pat apu aea rua.

5 *Gadae ngan korol apu aea, kerubim† rua tipasolan Deo ele taranga, ga bagbaged irobi korol ipao. Ngan korol ipao toa oa, sing isamum panua led kadonga sasat ga ila, ta Deo ilolo itarui mulian ngan gid. Be patautene leda ado imata irangrang ngan taposa ngan gid danga toa ne ipu kelede kelede mao.

6 *Io, tidol danga sisid toa ngada oa ga kus, ta gid panua tenainga ad tidudunga ado ga ado ngan palata ilolo pan gaot, ta tikakado led naurata tenainga aea.

7 *Be ngan palata ilolo gadudunga aea, madidnga kapei tenainga aea kekelen idudunga pakelede mon ngan rai ga rai. Be irangrang ngan idudunga sapaean mao. Manta ibada masilau ising ta idudunga. Gid panua led kadonga sasat toa tiuatai ngan mao be tikakado, madidnga kapei tenainga aea itenai sing toa oa ngan aea samumnga. Be itenai sing toa oa ngan samumnga ei ele kadonga sasat pade.

8 Ngan kadonga toa ne, Itautau Tutui ipasolan gita ga bedane: Ngan ado toaiua palata toa matamata aea oa imadmadid, edap ila ngan tibur

* **9:1:** IM 25.23–26.30 * **9:3:** IM 26.31-33 * **9:4:** IM 16.33, 25.10-16, 30.1-6, Nam 17.8-11, Lo 10.3-5 * **9:4:** *Mana eine annga toa Deo ikado ga itap buburiai ga isulug ta gid Israel tian.* * **9:5:** IM 25.18-22 † **9:5:** Eaba eta labone iuatai kemi ngan *kerubim eine saoa danga mao. Somisomi led naurata ngan timariala ngan tibur isaoa Deo ele ul ienono ngan. Panua matad inasnasi Deo ele laulau ta tiadi mambe gid boloma lalaede mambe masilau saksak, be bagbaged ga aed pange.* * **9:6:** Nam 18.2-6 * **9:7:** Wkp 16.2-34 * **9:9:** Ibr 10.1-2

toa aea ul kapei tau, eine ienono
mumulnga maitne.
9 *Deo ele palata toa oa eine
mambe oanenga itna toa ipaoatai
gita ngan saoa danga iuotot labone.
Ipasolan gita mambe gid tenainga
imata ede ga ede toa tikakado, eine
irangrang ngan ipatutui panua lolod
mao. Goibe tikakado naurata raring
aea kemi, be tinaman mambe led
kadonga sasat ienono maitne.
10 Gid tenainga toa oa, eine danga
tanoeai aea sapaean. Tikakado ngan
eaneannga ga ununnga ga ngan si-
giringa ga paliliunga imata ede ga
ede tinida aea. Naurata tenainga aea
toa oa ienono ga ila irangrang ngan
Deo ikado edap pau ga ipakoli edap
mugamuga.

Kristus itenai ising mulian

11 Be Kristus inama na. Ei ma-
didnga kapei tenainga aea ngan gid
danga kemikemi toa ikado ga iuot
tautaunga ga ienono. Ei idudunga
ngan palata kemi tau buburiai aea
toa iasal palata tanoeai aea. Eaba eta
ikado palata toa oa ngan ibage mao,
ga iuot ngan tano toa ne mao pade.
12 Ei idudunga toman ngan meme
ga bulmakao singid mao, be ibada
ising mulian ta idudunga pakelede
mon ngan tibur toa aea ul kapei tau.
Ngan ising toa oa, ibada gita mulian
ngan leda kadonga sasat ta tabada
panasnga ngan mao be tamamado
kemi somisomi ga ilalala ga ila.
13 *Mugaeai oangga tisigiri panua
tinid aea muk, eine ga tinono bul-
makao taine daenga papau ngan
dinga ga timomout ga kus, ta tibada
dinga itae toa oa ta titil ga idae ngan
gid panua. Be ngan edap ede pade,
eine ga tibada gid meme ga bul-
makao arangaranga singid ta titil ga
idae ngan gid panua ngan sigiringa
tinid aea muk Deo imatai. Tikakado
toa bedaoa ta tinid pan gaot iuot
kemi, ga ipasolan mambe Deo ele ul
ienono ngan gid.
14 *Be Kristus ising iasal tau gid
danga toa bedaoa. Ngansa ele idil eta
paeamao mao. Ta ngan Itautau Tutui
toa imamado somisomi ne iura, ei
itenai ei mulian ga ila pan Deo. Ta ele
tenainga toa ne ikado ga tinida pan
gaot kekelen iuot kemi Deo imatai
mao, be isigiri loloda aea muk pade.
Ta labone tanaman mambe leda idil
eta paeamao mao. Mugaeai gid
kadonga papaeamao iuangga idada
gita ga tala ngan dinga imperno, be
labone tarangrang ngan takado nau-
rata ton Deo toa imamado somisomi
ne.

Kristus ising iparangrang posanga pau toa Deo irau ngan ele panua

15 Ngan ipu toaine, ta Kristus iman
bebeda ngan posanga pau toa Deo
irau ngan ele panua. Toa bedaoa ta
gid panua toa Deo ibaba gid, eine
ga tibada gid danga kemikemi toa
Deo iposa tautaunga ngan ta tima-
mado kemi somisomi ga ilalala ga
ila. Ei irangrang ngan ikado be-
dane ngansa ei imate ngan luanga
ele panua. Ngan ado toaiua posanga
matamata aea toa Deo irau ngan
ele panua ienono maitne, manta
tikakado tenainga pabusa ngan sa-
mumnga led kadonga sasat ado ga
ado. Be ngan Iesus ele matenga, ei
ikado edap ngan badanga gid mu-
lian ta tibada panasnga ngan gid
kadonga sasat toa oa mao.
16-17 Somisomi oangga eaba eta
ikeo ga isio motean sai ga sai ga
tibada ele danga sisid muriai ngan
ele matenga, ei ga ibode posanga
toa oa ga idae ngan laulau. Be
oangga eaba toa oa imata bibita
maitne, posanga toa ibode oa ienono
sapaean. Be oangga eaba toa oa
imate ga kus ta panua toa ngada ne
tiuatai mambe ei imate, eine laulau
toa ibode motean oa aea posanga
iura ga ienono. Ngansa ele matenga
iparangrang posanga toa oa.

* **9:13:** Wkp 16.15-16, Nam 19.9,17-19, Ibr 10.4
* **9:14:** 1Pe 1.18-19

18 Ngan ipu toaine, posanga toa
Deo irau ngan ele panua toa mata-
mata oa, imatua ga ienono sapaean
mao. Sing iparangrang posanga toa
oa pade.
19 *Ngan ado toaiua Moses ipaola
apu aea posanga toa ngada oa ga ila
pagid ipom ga kus, ei ibada abei isop‡
iboga ga sipsip ilaun toa tiloi ga iman
oaro singsingia. Ta idol danga toa
rua oa ga idudunga ngan bulmakao
daenga pau ising, ga meme ising, ga
eau. Ga kus ta itil ga idae ngan laulau
apu aea ga ngan gid ipom pade.
20 Ta ikeo, "Sing toa ne
iparangrang posanga toa Deo irau
ngan gimi, be Deo ikeo ga gimi manta
anasnasi gid posanga toa ne."
21 *Ngan kadonga lalaede toa be-
daoa, ei itil sing ga idae ngan Deo ele
palata toman ngan danga toa ngada
oa tikakado naurata tenainga aea
ngan.
22 *Be apu ikeo ga tinasi kadonga
toa bedane ngan sigiringa danga
sisid busa ga iuot kemi Deo imatai.
Boloma danga toa ngada oa ibada
sigiringa ngan edap lalaede toa be-
daoa. Be oangga sing itoki ga isu-
lug mao, irangrang ngan panua led
kadonga sasat aea samumnga mao.

Kristus itenai ei mulian ngan samumnga kadonga sat

23 *Deo ele palata tanoeai aea
toman ngan aea danga sisid, eine
iman palata buburiai aea ianun. Gid
tibada masilau singid ta titiltil ngan
sigiringa gid danga sisid toa oa. Be
palata buburiai aea manta ibada
sigiringa pade. Be tenainga ngan
sigiringa gid danga sisid buburiai
aea manta iasal tau tenainga toa
tikado ngan sigiringa gid danga sisid
tanoeai aea.
24 Ngansa Kristus idudunga ngan
palata tanoeai aea mao. Palata toa
oa gid panua tikado ngan baged ta
iman palata tautaunga buburiai aea
ianun. Be labone Kristus idudunga
tutui buburiai o. Ta ei ipasolan ei ga
iuot Deo imatai ngan luanga gita.
25 Be ei idudunga buburiai pabusa
ngan itenai ei mulian ga ila pan
Deo mao. Tautaunga, gid madidnga
tenainga ad tibada masilau singid
ta tidudunga ngan tibur toa aea ul
kapei tau ngan rai ga rai. Tibada
singid mulian ga tidudunga mao, be
tibada masilau singid ta tidudunga.
Be Iesus ikado toa bedaoa mao.
26 *Oangga bedaoa, Kristus ga
ibada ieieinga pabusa, mugaeai
ngan tano ga bubur led otnga ga
irangrang ngan patautene. Be mao.
Labone, boloma ngan ado muriai ga
muriai tau, Kristus ipasolan ei ga
iuot pakelede mon ngan tenainga
ei mulian ngan samumnga kadonga
sasat.
27 Panua toa ngada ne manta ti-
mate pakelede, ga kus ta tila timadid
ngan posanga toa Deo imatai.
28 Lalaede toa bedaoa, Kristus
ilongean ei mulian ga iman tenainga
ila pan Deo toa pakelede oa. Ei ikado
toa bedaoa ngan badanga panas-
nga ngan kadonga sasat togid panua
busa. Be muriai, ei ga inam parua
aea. Ngan ado toaiua, ei ga inama
ngan samumnga kadonga sasat mao,
be ei ga inama ngan badanga mulian
sapadua toa tigaga matad ngan san-
ganga ei.

10

Gid tenainga tanoeai aea irangrang ngan isigiri panua lolod aea muk mao

1 Gid danga kemikemi toa iuangga
iuot muriai, eine Moses ele apu ipos-
aposa ngan, be tagera masaeai tau
mao. Moses ele apu ipasolan gid
danga toa oa ianun kekelen. Be iman
danga toa oa itautau mao. Ngan ipu
toaine, gid tenainga toa apu ikeokeo
ngan ga tikakado somisomi ngan rai

* **9:19:** IM 24.6-8 ‡ **9:19:** *Abei isop eine abei ede togid Israel mugaeai. Ibogaboga gereirei, be somisomi tikakado ngan tilnga eau ga sing ngan led naurata tenainga aea. Gera posanga pade ngan Ins 19.29.* * **9:21:** Wkp 8.15,19 * **9:22:** Wkp 17.11 * **9:23:** Ibr 8.5, 10.1 * **9:26:** Ibr 10.10

ga rai, eine irangrang ngan ikado ga
gid panua raring ad tiuot tutui Deo
imatai mao.
2 Oangga bedaoa, eine ga tikaput
ngan kadonga gid tenainga toa oa,
ngansa tenainga toa tikado pakelede
mon, eine ga isigiri lolod aea muk ga
ila o. Toa bedaoa ta tinaman mambe
led idil eta paeamao mao.
3 Be mao. Ngan rai ga rai, tenainga
toa tikakado oa ipapei matad mambe
led kadonga sasat ienono maitne.
4 *Ngansa bulmakao ga meme
singid iura eta ngan samumnga gid
panua led kadonga sasat mao.
5 *Tota ngan ado toaiua Kristus
isulug ga inam tanoeai, ei iposa ga
bedane,

"O Deo, gid tenainga imata ede ga
ede, eao tinim ngan mao.
Be eao dol patig mambe danga
kemi tenainga aea.
6 Gid tenainga toa tinono ngan dinga
ga imomout ga kus, ga gid
tenainga tikado ngan samum-
nga kadonga sasat,
eao tinim igelgel eta ngan mao.
7 Tota nakeo ga bedane,
'Ega, gau tota eko. Ag posanga ta
ienono ngan lem laulau.
Gau nanama ngan nasinga eao
lem kimnga.' "

8 Matamata ikeo ga, "Gid tenainga
imata ede ga ede, ga gid tenainga
tinono ngan dinga ga imomout ga
kus, ga gid tenainga tikado ngan sa-
mumnga kadonga sasat, eine ikado
ga tinim igelgel mao ga lolom ikim
mao pade." Be tautaunga apu ikeo
ga gid manta tikado tenainga toa
bedaoa.
9 Ga kus ta ikeo, "Ega, gau tota eko.
Gau nanama ngan nasinga eao lem
kimnga." Ngan posanga toa ne, ei
dol nasinga mugamuga ga idio rol, ta
ikado nasinga pau ga ibada imul.
10 *Ngan Deo ele kimnga toa Iesus
Kristus iposaposa ngan, ei itenai ipat
mulian ga ila pan Deo. Ta ngan
kadonga toa ne, idol Deo ele ul ngan
gita pakelede ta ienono somisomi ga
ilalala ga ila.

Iesus ele tenainga irangrang tau ngan samumnga kadonga sasat

11 *Be gid panua tenainga ad toa
ngada oa timadid ado ga ado ta
tikakado led naurata tenainga aea
imata ede ga ede. Tikakado gid
tenainga lalaede toa bedaoa pabusa,
be irangrang ngan isamum kadonga
sasat mao.

Tikakado gid tenainga lalaede toa bedaoa pabusa, be irangrang ngan isamum kadonga sasat mao.

12 Be Kristus ikado tenainga ngan
samumnga kadonga sasat pakelede
mon. Be tenainga toa oa kemi ga
ienono somisomi ga ilalala ga ila. Ga
kus ta idio imado ngan Deo ibage
oatai.
13 *Ta labone ga ila, ei isangasanga
ado toa Deo ga idol aea miri ita-
matama ga tidio iae ibuloloeai.
14 Ngansa ele tenainga toa kelede
oa ikado ga gita Deo ele panua taot
tutui imatai. Deo ipul gita kaut-
ede kautede ta tapasolan mambe ele
ul ienono ngan gita, be Iesus ele
tenainga toa kelede oa ikado gita ga
taot tutui somisomi ga ilalala ga ila.

* **10:4:** Ibr 9.13 * **10:5:** Sng 40.6-8 * **10:10:** Ibr 9.12 * **10:11:** IM 29.38 * **10:13:** Sng 110.1

15 Be Itautau Tutui pade iposa
pagita ngan gid danga toa ne ta mu-
gaeai ikeo ga bedane,

16 *“Maron ikeo ga, ‘Posanga pau toa
muriai ga narau toman ngan
gid eine ga bedane:
Gau ga nadol leg apu ga ienono
laboradeai.
Ga nabode leg posanga ga idae
lolodeai.’ ”

17 *Ga kus ta ikeo,

“Led kadonga sasat ga gid kadonga
tikakado ngan pulnga murid
ngan leg apu,
eine ga matag nanan pade mao.”

18 Tota oangga Deo isamum gid
kadonga sasat ga kus, eine ipu eta
ngan kadonga tenainga ngan sa-
mumnga kadonga sasat pade mao.

Manta loloda matua ta tala boloma pan Deo

19 *Oaeoaeg, Iesus ising isamum
leda kadonga sasat ga ila o. Tota
tarangrang ngan tadudunga ngan
Deo ele palata ilolo toa aea ul kapei
tau be tamataud mao.
20 *Tanasi edap pau madonga kemi
aea toa Iesus isaoa ngan gita. Ta
tadudunga ga tala ngan Deo ele
palata ilolo, toa malo kapei idibe
iadag. Malo kapei toa ikantutu oa
eine mambe oanenga itna ngan Iesus
ipat.
21 Ta ei iman gita ada madidnga
kapei tenainga aea ta imugamuga
ngan Deo ele luma aea naurata toa
buburiai oa.
22 *Tota kadonga pakakanga isaoa
ienono lolodai, manta tatnan ga idu-
aea ta tala boloma pan Deo, ngansa
Iesus itil ising ga idae ngan loloda
na. Ta labone tanaman mambe
leda idil eta paeamao Deo imatai
mao. Ga pade, isigiri tinida ngan eau
kemi mambe gid madidnga tenainga
ad tikakado. Tota irangrang ngan
tamataud mao, be manta loloda
matua ngan Deo ta tala boloma pan.
23 Be ato kemi toa taoaoa ngan
somisomi ga gid danga kemikemi
iposa ngan ga tasangasanga, manta
takisi matua, be loloda ruangada
ngan mao. Ngansa eaba toa ikado
posanga tautaunga pagita, ei eaba
mata tutui aea.
24 Gita kelede kelede manta
matada bada oaeoaeda ta tailoilo
edap ngan papeinga lolod ngan
kadonga kimnga aea ga naurata
kemikemi.
25 *Be irangrang ngan takaput
ngan leda luplupnga mao. Panua
edengada titnan kadonga ngan lu-
plupnga, be irangrang ngan tanasi
gid mao. Manta tapamatua ngan
loloda somisomi, be tamarum tau
ngan kadonga toa bedaoa, ngansa
tagera mambe ado toa Kristus iluai
mulian ga inam, ta boloma ne.

Irangrang ngan tapul murida ngan Deo Inat mao

26 *Be oangga tabada oatainga
ngan posanga tautaunga ga kus,
be taparpar ngan nasinga kadonga
sasat, eine tenainga eta ienono ngan
samumnga leda kadonga sasat pade
mao.
27 *Toa bedaoa ta tamataud be
tasangasanga ado kapei toa Deo ipa-
madid gita ngan posanga. Toa eoa
dinga kapei bil ga bil ga inono Deo
aea miri itamatama.
28 *Gita taoatai, mugaeai oangga
eaba eta ipul imur ngan Moses ele
apu be panua rua mao tol tigera
ga tiuaoa ngan, irangrang ngan gid
panua tuangai lolod isat ngan eaba
toa oa mao. Eine ga tirau ei ga imate.
29 *Oangga bedaoa, gimi agera
eaba toa ipul imur ngan Deo Inat,
eine ga iuot madongan? Eaba toa ne
ga ibada panasnga paeamao ga paea-
mao tau, ngansa ei itado Deo Inat ga
iduaea. Ga igera Iesus ising mambe

* **10:16:** Jer 31.33, Ibr 8.10 * **10:17:** Jer 31.34 * **10:19:** Ibr 4.16 * **10:20:** Mt 27.51 * **10:22:** Wkp 8.30, Ese 36.25, Ep 5.26 * **10:25:** Ibr 3.13 * **10:26:** Ibr 6.4-8 * **10:27:** Ais 26.11 * **10:28:** Lo 17.6, 19.15 * **10:29:** Mt 12.30-32, 1Ko 11.27-29

danga buligaliga. Tautaunga, Iesus
ising idol Deo ele ul ngan eaba toa
oa ga iparangrang posanga toa Deo
irau ngan ele panua, be oangga eaba
toa oa ipul imur ngan, eine ga Deo
ilolo isat ngan ei mao. Ngansa ei iaoa
ibiu Itautau Tutui toa mugaeai ilolo
marum ngan ei.
30 *Ngansa gita taoatai ngan
Deo toa ikado posanga ga bedane,
"Kolinga paeamao eine naurata
togau. Gau ga napanas gid panua
ngan led kadonga papaeamao."
Be ikeo pade bedane, "Maron ga
ipamadid ele panua ngan posanga
ta imata inasi led kadonga."
31 Tota oangga tadae Deo toa ima-
mado somisomi ne ibageai ngan ada
panasnga, eine ga tamataud paea-
mao tau.

Manta loloda matua ngan Deo ta tamadid matua ngan ada kadonga kulupulupu

32 Be manta matami nanan gid
ado toa ila oa. Ngan ado toaiua,
gimi abada oatainga ngan ato kemi
mambe taranga itara gimi. Tau-
taunga, gid panua tipaieiei gimi
paeamao tau, be gimi amadid matua
ngan ami kadonga kulupulupu.
33 Ado edengada gid panua aoad
ibiu gimi, ga tikakado paeamao ngan
gimi, ga tipamaeamaea gimi panua
busa matadeai. Be ado padengada
gimi asokon oaeoaemi toa tinaman
ieieinga lalaede toa bedaoa ta alu-
alua gid.
34 *Ngansa oaeoaemi toa tila ngan
luma panasnga aea, gimi lolomi isat
ngan gid ta akado kemi ngan gid. Be
ngan ado toaiua gid madidnga tigou
lemi danga sisid ta tibada ga ila, tin-
imi igelgel kekelen ta alongean gid ga
tikado, ngansa gimi aoatai mambe
lemi danga sisid kemikemi ienono
buburiai somisomi ga ilalala ga ila.
35 Mugaeai gimi amataud mao, be
amadid matua ngan saoa kadonga
iuotot ngan gimi. Be irangrang ngan
atnan lemi kadonga toa oa mao.
Ngansa oangga amadid matua toa
bedaoa ga ilalala ga ila, eine Deo ga
ilasu gimi kapei tau.
36 Gimi manta amadid matua ta
anasi Deo ele kimnga. Toa bedaoa
ta gimi ga abada gid danga toa Deo
iposa tautaunga pagimi ngan.
37 *Ngansa teta pade,

"Eaba toa iuangga inam, ei ga inam,
be ei ga ikado aea gerei mao.
38 Be leg panua tututui, eine ga
lolod matua ngan gau. Ta gid
ga tibada madonga kemi ngan
led kadonga lolo matua aea.
Be oangga timataud ta kos ga tiluagid
mulian,
irangrang ngan tinig igelgel
ngan gid mao."

39 Be gita tamadid toman ngan gid
panua toa kos ga tiluagid mulian
mao. Gid ga tiduaea. Be gita tamadid
toman ngan gid panua lolo matua ad
ta tabada madonga kemi.

11

Kadonga lolo matua aea ipu madongan?

1 *Be kadonga lolo matua aea
ipu ga bedane: Taoatai mambe
gid danga kemikemi toa ngada oa
Deo iposa tautaunga pagita ngan
ga tasangasanga, eine ga tabada
tautaunga. Goibe, tagera gid danga
toa oa ngan matada mao, be taoatai
kemi mambe gid danga toa oa
ienono.
2 Ngan kadonga lolo matua aea
toa bedane, gid panua mugaeai ad
tibada ad pakurunga inam pan Deo.
3 *Ngan leda kadonga lolo matua
aea, taoatai mambe Deo ikado
posanga kekelen ta tano ga mari-
amba tiuot toman ngan danga toa
ngada ne. Toa bedaoa ta gid danga
toa labone tagera, eine mugaeai Deo
ikado ga tiuot ngan gid danga toa
tarangrang ngan tagera mao.

* **10:30:** Lo 32.35-36, Sng 135.14 * **10:34:** Mt 5.11-12, 6.20 * **10:37:** Hab 2.3-4 * **11:1:** 2Ko 5.7
* **11:3:** OM 1.1, Sng 33.6, Ins 1.3

Abel ga Enok ga Noa lolod matua ngan Deo

4 *Be ngan Abel ele kadonga lolo matua aea, ei ikado tenainga kemi ga iasal Kain ele tenainga. Deo igera Abel ele kadonga lolo matua aea ta ipakuru ngan ei ta ikeo ga ei eaba tutui, ngansa igera mambe ele tenainga eine kemi. Tautaunga Abel imate na, be ngan ele kadonga lolo matua aea, eine mambe iposaposa pagita maitne.

5 *Be ngan Enok ele kadonga lolo matua aea, Deo isoa ei ga idae ga ila, be imate mao. Gid panua tiloilo ei, be tiuot ngan ei mao, ngansa Deo isoa ei ga idae ga ila. Be mugaeai ngan isoa ei ga ila, Deo itin igelgel ngan ei ta ipakuru ngan ei.

6 Be eaba sai ilolo matua ngan Deo mao, irangrang ngan ikado ga Deo itin igelgel mao. Ngansa eaba sai iuangga ila boloma pan Deo, ei manta iadi mambe Deo imamado ga ilasu gid panua sapadua timarum tau ngan ilonga ei.

7 *Be Noa pade ilolo matua ngan Deo. Ta Deo ipabib ele motean ngan gid danga toa iuangga iuot muriai. Eine gid danga toa Noa igera ngan imata mao. Be ei ilongo kemi Deo ilinge ta ikado oaga kapei ta irangrang ngan Deo ibada ei mulian toman ngan ele luma lolo ta tiduaea mao. Ngan ele kadonga lolo matua aea toa ne, ipasolan mambe gid panua toa ngada oa tanoeai, ad panasnga itutui. Ta ibada edaeda kapei toman ngan gid panua toa Deo iuato gid panua tututui ngan led kadonga lolo matua aea.

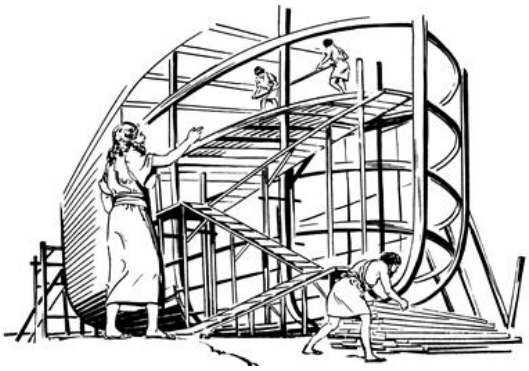

Noa ilongo kemi Deo ilinge ta ikado oaga kapei.

Abraam ga Sara lolod matua ngan Deo

8 *Be ngan Abraam ele kadonga lolo matua aea, ei inasi Deo ilinge ta itnan aea tano ta ila ngan tibur ede toa Deo iuangga ipan ga iman ei ele. Tautaunga iuatai ngan ila sida mao, be ei ilalala ga ila.

9 *Ngan ele kadonga lolo matua aea, ei ila imado ngan tano toa Deo iposa tautaunga pan ngan. Ta imamado toa eoa mambe kaluae ede ta iraurau gid palata. Imamado toa bedaoa toman ngan inat Aisak ga itub Iakop. Deo isio gid ga tilup toman ngan Abraam ngan badanga gid danga toa iposa tautaunga pan ngan.

10 Abraam imamado mambe kaluae, ngansa ilolo iminmin ngan tuanga toa Deo ikado. Tuanga toa oa matua ga ienono somisomi ga ilalala ga ila. Deo kekelen ikado tuanga toa oa aea mosi.

11 *Be Abraam iadaoa Sara pade, ei ilolo matua ngan Deo. Ngan ado toaiua, aea rai poponga aea ila o, ga iuot taine lasi, be Deo ipamatua ei ngan poponga gergeu. Ngansa ei iuatai mambe Deo toa ikado posanga tautaunga ga ila pan, ei imata tutui ngan ele posanga.

12 *Tota ngan ado toaiua Abraam iuot eaba kapei tau ga ele matenga imata boloma, Deo ilua ei ta iadaoa ipopo gergeu. Ta muriai ikado ele gergeu ga tiuot busa mambe gigima

* **11:4:** OM 4.3-10 * **11:5:** OM 5.21-24 * **11:7:** OM 6.13–7.1 * **11:8:** OM 12.1-5 * **11:9:** OM 35.12 * **11:11:** OM 18.11-14, 21.2, Ro 4.19 * **11:12:** OM 15.5, 22.17 * **11:13:** OM 23.4, 1Sto 29.15, Sng 39.12, 1Pe 2.11

mariambai ga riringa lab aea, ta irangrang ngan eaba eta iuade gid mao. Be eaba toa kelede ne iman gid gergeu toa ngada ne tibud.

13 *Gid panua toa ngada ne, lolod matua ngan Deo ga irangrang ngan led matenga. Tibada gid danga toa Deo iposa tautaunga pagid ngan oa mao. Be eine mambe timadid ta tigera gid danga toa oa ienono aluai, ta tinid igelgel ngan aea geranga. Tiuaoa ngan gid mulian ta tikeo, "Tano toa ne eine gai lemai tuanga tautaunga mao. Gai aman kaluae ngan tibur toa ne."

14 Ngansa oangga sapadua tikado posanga ngan gid mulian toa bedaoa, eine tipasolan mambe tiloilo tibur kemi ede ga iman gid led.

15 Be oangga lolod iminmin ngan ad tano toa titnan ga idio, eine irangrang ngan tisio ado kemi eta ngan tiluagid mulian.

16 Be mao. Lolod iminmin ngan tibur kemi ede ga iasal tano toa titnan ga idio. Gid tikim tibur kemi ede buburiai aea. Ngan ipu toaine, oangga tiuato Deo eine gid ad Deo, ei maeamaea ei ngan posanga toa tikado ngan ei oa mao, ngansa ei ikoromot tuanga ede ga iman gid led.

17-18 *Ngan Abraam ele kadonga lolo matua aea, ei ilongo Deo ilinge ngan ado toaiua Deo itoba ei. Mugaeai Deo ikado posanga tautaunga ga ila pan ta ikeo, "Gid gergeu busa toa naposa tautaunga pago ngan, eine ga tiuot ngan Aisak." Ga kus ta Deo ikeo pan ngan ipamate ele gergeu toa kelede oa ga iman tenainga ga ila pan. Ta Abraam ilongo ta ilongean inat ga ila pan.

19 *Abraam iadi mambe oangga inat imate, Deo irangrang ngan ipei ei mulian. Ta gita tarangrang ngan tatado oanenga itna ngan posanga idil toa ne, ta takeo ga Deo ipei Abraam inat mulian ngan ele matenga.

Aisak ga Iakop ga Iosep lolod matua ngan Deo

20 *Ngan Aisak ele kadonga lolo matua aea, ei ikado posanga kemi ngan pamatuanga Iakop ga Iso, ta iposa ngan saoa danga ga iuot ngan gisirua muriai.

21 *Ngan Iakop ele kadonga lolo matua aea, boloma ngan ele matenga, ei ikado posanga kemi ngan pamatuanga Iosep inat toa rua oa. Be igalterean ei ngan toto ta isoa Deo ieda.

22 *Ngan Iosep ele kadonga lolo matua aea, boloma ngan ele matenga, iposa motean pagid Israel ngan muriai ga titnan Isip. Ta irenren pagid ngan tibada ituatua ga ila pade.

Moses ilolo matua ngan Deo

23 *Be Moses itna ga itama lolod matua ngan Deo pade. Muriai ngan Moses aea poponga, timudan ei ga irangrang ngan aea taiko tol, ngansa tigera mambe ei gergeu kemi tau, be timataud ngan maron kapei Isip aea ele apu mao.

24 Be Moses pade ilolo matua ngan Deo. Ngan ado toaiua idae kapei, ei itin ngan gid panua tiuato ei maron kapei Isip aea inat taine ele gergeu mao.

25 Be ikim ibada ieieinga toman ngan Deo ele panua. Ei iadi mambe edap toa ne kemi ga iasal edap tingelgel aea ngan kadonga sasat ngan ado pidaede.

26 Ei iuangga gid pat ga danga sisid kemikemi togid Isip eine danga sapaean. Be ikeo ga oangga tipamaeamaea ei ngan Kristus ieda, kadonga toa ne kemi ga iasal gid danga toa oa, ngansa ei igaga imata ngan lasunga kemi toa Deo iuangga ibada pan.

27 Ngan ele kadonga lolo matua aea, itnan Isip ga ila. Maron kapei togid Isip ilolo bake ngan ei, be ei imataud mao. Ei imadid matua.

* **11:17-18:** OM 21.12, 22.1-14 * **11:19:** Ro 4.17 * **11:20:** OM 27.27-29,39-40 * **11:21:** OM 47.31–48.20 * **11:22:** OM 50.24-25, IM 13.19 * **11:23:** IM 1.22, 2.2

Tautaunga, eaba eta irangrang ngan igera Deo ngan imata mao, be eine mambe Moses igera Deo ngan imata ta imadid matua.

28 *Ngan ele kadonga lolo matua aea, ei ikado eaneannga Pasova aea ga nasinga ngan tiltilnga sipsip ising ga idae ngan led atama iaoa. Toa bedaoa ta irangrang ngan anggelo pamatenga aea irau gid Israel led gergeu lautabtabe mao.

Panua busa Israel ad lolod matua ngan Deo

29 *Gid Israel pade lolod matua ngan Deo ta tilalala ga tiuore ngan tad Singsingia mambe tilalala ngan tano mamasa. Ga kus ta gid Isip tiuangga titoba kadonga toa bedaoa pade, be tad kapei ipamadi gid ga timate.

30 *Ngan gid Israel led kadonga lolo matua aea, tilalala ga tibaliu ngan tuanga Ieriko ga irangrang ngan ado lima ga rua. Ga kus ta tuanga toa oa aea ala grok ga isulug.

31 *Be taine edap aea Raap ilolo matua ngan Deo pade. Ei ilolo itarui ngan gid panua taleleannga ad ta ibada gid ga tila ele lumaeai. Toa bedaoa ta ei imukuru toman ngan gid panua tanga balbal ad oa mao.

32 *Be gau ga nasalangan saoa posanga pade? Ngansa leda ado imata eta mao ngan naninipu pagimi ngan Gideon ga Barak ga Samson ga Iepta ga Devit ga Samuel ga gid panua toa tibada Deo iaoa.

33 *Ngan led kadonga lolo matua aea, gid panua toa ne tiparau pagid mamaron kapeipei busa led panua paraunga ad ta tiasal gid. Ga timadid ga timugamuga ngan led panua ta tilualua gid ngan kadonga tutui. Ga edengada ngan gid tibada saoa danga toa Deo iposa tautaunga pagid ngan. Ga tikapin gid laion aoad.

34 *Ga tipamate dinga kapeipei. Ga tiaoa ngan gid panua toa tiuangga tigal gid ngan didi paraunga aea, ta timate mao. Gid urad mao, be tibada pamatuanga ta tirangrang ngan tikado paraunga pagid alu padengada led panua paraunga ad, ta tipakoso gid ta tiaoa ga tila.

35 *Gid panua timate ga kus ta tidae mulian, ta tnatnad tinid igelgel ngan badanga gid mulian. Be panua padengada tibada ieieinga pagid ad isat bagedeai ga irangrang ngan timate. Ad isat tikeo ga oangga tipul murid ngan Deo, eine ga tilongean gid ga tila, be gid panua toa oa tinid ngan mao, ngansa tiadi oangga timate, eine ga tidae mulian ta tibada madonga kemi ga kemi tau.

36 *Panua edengada, ad isat tigalinge paeamao ngan gid ga timui gid. Be panua padengada ad isat tiaud gid ngan sen ga tidol gid ngan luma panasnga aea.

37 *Panua padengada ad isat tirau gid ngan pat, ga tiket panua padengada patid ngan so ga timan rua, ga tigal padengada ngan didi paraunga aea ga timate. Gid panua toa oa, led danga sisid imata karanga mao. Tipitpit sipsip ga meme tinid kukul ta tilalala alele. Ad isat tipaieiei gid ga tikado paeamao ngan gid.

38 Timelengleng alele ngan tibur modamodanga, ga tidaedae lusiai, ga timamado ngan gid pat ibaba ga gid baba padengada tanoeai. Be itutui ngan gid panua tanoeai ad tisokon gid mao, ngansa gid panua toa oa kemikemi tau.

39 Gid panua toa ngada ne lolod matua ngan Deo, ta Deo ipakuru ngan gid. Be ngan led madonga tanoeai, eta ngan gid ibada danga toa Deo iposa tautaunga ngan ne mao.

40 Ngansa mugaeai tau ga inam, Deo ikoromot madonga kemi ede toa

* **11:28:** IM 12.21-30 * **11:29:** IM 14.21-31 * **11:30:** Jos 6.12-21 * **11:31:** Jos 2.1-21, 6.21-25, Jms 2.25 * **11:32:** Het 6.11–8.32, 4.6–5.31, 13.2–16.31, 11.1–12.7, 1Sml 16.1–1Kin 2.11, 1Sml 1.1–25.1 * **11:33:** Dan 6.1-27 * **11:34:** Dan 3.23-27 * **11:35:** 1Kin 17.17-24, 2Kin 4.25-37 * **11:36:** 1Kin 22.26-27, Jer 20.2, 37.15, 38.6 * **11:37:** 2Sto 24.21

iasal madonga tanoeai ta isio gita ngan badanga madonga toa oa. Be ikeo ga gid ga timuga ngan badanga madonga toa oa mao. Manta tilup toman ngan gita ta Deo ikado ga gitaingada taot tutui tau. Ga kus ta tala ngan madonga kemi toa oa.

12

Manta matada idae ga ila pan Iesus

1 *Gid panua mugaeai ad toa oa dabad kapei tau be timadid ga tibalil ngan gita mambe panua tipasolan gita ngan edap lolo matua aea. Tota saoa danga ipakala gita, manta tatado ga iduaea toman ngan gid kadonga sasat toa iuangga idada gita. Manta urada pakpakia ta taladlado ngan salisalinga toa Deo idol ga ienono matadai.
2 Manta matada idae ga ila pan Iesus. Ei eaba toa iman leda kadonga lolo matua aea ipu, ga iparangrang leda kadonga lolo matua aea pade. Iesus imata nanan tingelgel toa Deo idol ga ienono imatai, ta imadid matua ngan aea ieieinga ga ele matenga ngan abei tabala. Posanga maeamaea aea toa tikado ngan ei, ei imata ila ngan mao. Be imadid matua ga irangrang ngan ele matenga. Ga kus ta idio imado ngan Maron kapei Deo ibage oatai.

Deo ipatutui gita mambe ele gergeu

3 Be matami nanan Iesus. Mugaeai gid panua kadonga sasat ad timan aea isat ta tikado paeamao ngan ei, be ei imadid matua. Manta matami nanan ei toa bedaoa, ta irangrang ngan akado apalase mao ga lolomi itola mao pade.

4 Gimi apaparau matua ta aoangga aeasal kadonga sat, be ngan lemi paraunga toa ne, eta ngan gimi ising itoki ga imate mao.

5 *Be kado gimi matami sapian posanga toa Deo ikado ngan pamatuanga lolomi. Ei iuato gimi ele gergeu ta ikeo ga bedane,

"Leg gergeu, irangrang ngan eao gera Maron ele patutuinga mambe danga sapaean mao.
Be oangga idaba go, irangrang ngan lolom itola ngan mao.
6 Ngansa Maron ipatutui sapadua toa ikimkim gid.
Be sapadua toa ibada gid ga timan ele gergeu, ei ipanas gid pade."

7 *Manta amadid matua ngan ami kadonga kulupulupu ta agera mambe Maron ipatutui gimi. Ta matami nanan: Deo ikado kadonga pagimi mambe gimi ele gergeu. Ngansa gergeu eta imamado be itama iuatai ngan patutuinga ei mao na? Mao tau.
8 Deo ipatutui ele gergeu toa ngada ne. Be oangga Deo ipatutui gimi mao, eine mambe gimi ele gergeu tautaunga mao. Gimi budibala.
9 Be matami nanan pade, gita toa ngada ne tamatamada tanoeai ad tipatutui gita, ta tatada ngan gid ngan led kadonga toa bedaoa. Tota oangga Tamada buburiai aea ipatutui gita, manta talolon ngan ei kapei tau ta tabada madonga kemi.
10 Be tamatamada tanoeai ad tinasi kadonga isaoa itutui ngan matad ta tipatutui gita ngan rai pidaede. Be Deo ipatutui gita ngan luanga gita, ngansa iuangga iparangrang gita ta tapasolan tautaunga mambe ele ul ienono ngan gita.
11 *Tautaunga, irangrang ngan patutuinga eta ikado ga tanaman kemi mao. Iman ieieinga aea. Be muriai oangga tananale kemi ngan kadonga toa oa, eine ga ipapot kadonga tutui ga kadonga lolo tarui aea, mambe annga kemikemi iuotot dadangai.

* **12:1:** 1Ko 9.24-25 * **12:5:** Jop 5.17, Snd 3.11-12, PM 3.19 * **12:7:** Lo 8.5 * **12:11:** Jms 3.17-18

Manta tagabit kemi, ngan kado ta tasapir ngan Deo ele kadonga lolo marum aea

12 *Tota oangga gimi anaman mambe urami ngan madidnga matua ngan ami kadonga kulupulupu mao, mambe eaba ibage ga iae imanggolenga, manta apamatua gimi mulian.

13 *"Be apatutui lemi edap lalalanga aea, ta anasnasi kadonga tutui." Toa bedaoa ta gid panua toa tiuangga lolod itnan Deo, irangrang ngan tidio toa bedaoa mao, be gid ga tibada keminga, mambe eaba iae imate ibada keminga ta ilalala pade.

14 Manta urami pakpakia ta apei kadonga lolo tarui aea rabu ngan oaeoaemi. Ga pade, manta urami pakpakia ngan pasolannga mambe Deo ele ul ienono ngan gimi tautaunga. Ngansa eaba sai toa ipasolan mambe Deo ele ul ienono ngan ei mao, irangrang ngan igera Maron mao ga mao tau.

15 Be agabit kemi, ngan kado ta eaba eta ngan gimi isapir ngan Deo ele kadonga lolo marum aea. Irangrang ngan alongean eaba eta ga ipamuga kadonga paeamao rabu ngan gimi mao. Ngan kado ta ikado ga gimi busa aot paeamao Deo imatai. Kadonga toa oa eine lalaede mambe purup paeamao ipaeabu ngan dadanga.

16 *Be irangrang ngan eaba eta ngan gimi ikado kadonga arala mao, ga inasi kadonga tanoeai aea mao pade. Ngan kado ta iuot mambe Iso. Eaba toa oa pitoreanei, ta ngan olnga annga ado kelede aea, ilongean imul gergeu lautabe aea ga ila pan itar kakau.

17 *Be gimi aoatai, muriai ei iuangga ibada pamatuanga toa oa pan itama, be itama ilongo mao. Tautaunga Iso imata sul isulug, be irangrang ngan ibada pamatuanga toa oa mao, ngansa ele edap eta ngan palelenga ele kadonga mulian mao.

Gita taot ngan tuanga Ierusalem buburiai aea

18 *Be gita leda edap ngan tala boloma pan Deo, eine mambe edap toa tibutibuda tinasi mugaeai oa mao. Gid tila ngan lusi ede tanoeai aea ieda Sainai. Gid tila tigera dinga kapei irarabal, ga laulau iluga tibur ta dodom kapei tau, ga rai kapei iaoa ingongo.

19 *Gid tilongo taule ele tandanga ga Maron ilinge iposaposa, ta timataud kapei tau ta tiparpar pan Moses ta tikeo ga, "Gai arangrang ngan alongo posanga idil eta pade ne mao."

20 *Gid timataud toa bedaoa ngansa Deo irenren kapei pagid ga bedane, "Oangga eababa mao masilau eta ilaputian lusi toa ne aea but, manta atatado pat ngan ei ga imate."

21 *Gid danga toa tigera, ipamataud gid kapei tau, ta Moses pade ikeo, "Gau namataud tau ta nasamimi."

22 Be gimi anama aot ngan gid danga toa bedaoa mao. Gimi aot ngan lusi Saion, eine tuanga ton Deo toa imamado somisomi ne. Tuanga toa ne eine Ierusalem buburiai aea. Be toa nene, gid anggelo bunoringring busa tau tiluplup ga tinid igelgel.

23 Gimi anama aot ngan rourounga togid Deo ele gergeu lautabtabe, toa edad ienono ngan Deo ele laulau buburiai. Gimi anama aot pan Deo toa ipamadid panua toa ngada ne ngan posanga. Toa nene gid panua tututui timamado. Mugaeai timate, be Deo ipatutui gid ta led idil eta paeamao mao.

24 *Gimi anama aot pan Iesus toa iman bebeda ngan posanga pau toa Deo irau ngan gita. Ta gimi aot

* **12:12:** Ais 35.3 * **12:13:** Snd 4.26 * **12:16:** OM 25.29-34 * **12:17:** OM 27.30-40 * **12:18:** IM 19.16-20, Lo 4.11-12 * **12:19:** IM 20.18-21, Lo 5.22-27 * **12:20:** IM 19.12-13 * **12:21:** Lo 9.19 * **12:24:** OM 4.10, Ibr 8.6

ngan Iesus ising toa itil ngan pamatuanga posanga toa Deo irau oa. Iesus ising toa ne iposaposa pagita ngan posanga kemi tau toa iasal posanga toa Abel ising iposaposa ngan mugaeai. Ngansa Abel ising iposaposa ngan kadonga sat aea kolinga, be Iesus ising iposaposa ngan kadonga sasat aea samumnga.

Irangrang ngan tapaki tangada ngan Deo ele posanga mao

25 *Be manta agabit kemi. Ngan kado ta apaki tangami ngan Deo toa iposaposa pagimi ne. Matami nanan. Mugaeai Deo ilinge iuot tanoeai ngan ado toaiua Moses imamado ta ipabib gid panua led. Ta oangga tipaki tangad ngan ele posanga, irangrang ngan tiaoa ga tisapir ngan ad panasnga mao. Tota oangga gimi apul murimi ngan ele babanga toa ipabib lemi buburiai ga inam, eine ga aeaoa madongan?

26 *Mugaeai Deo ilinge inuga tano ga inogonogoi. Be labone ikado posanga tautaunga pagita ta ikeo ga, "Gau ga nanuga tano pakelede pade. Be gau ga nanuga tano kekelen mao. Eine ga nanuga mariamba pade."

27 Be ngan posanga idil toaine "pakelede pade," Deo ipasolan gita mambe ei ga itilak gid danga sisid toa irangrang ngan inogonogoi. Eine gid danga toa ngada ne ikado ga iuot mugaeai. Toa bedaoa ta gid danga sisid toa irangrang ngan inogonogoi mao, eine ga ienono matua ga ilalala ga ila.

28 Deo iuangga ibada madonga kemi pagita toa ei ibageai oa. Be madonga toa oa irangrang ngan inogonogoi mao. Tota manta taposa kemi ga ila pan Deo, ga tararing ga ila pan, ga tasoa ieda ngan edap isaoa toa ikado ei ga itin igelgel. Be manta tamataud Deo ga talolon ngan ei ta takado toa bedaoa.

29 *Ngansa ada Deo, ei mambe dinga oanaoana tau toa irangrang ngan inono danga toa ngada ne.

13

Gita kelede kelede manta takim panua padengada

1 Manta akimkim pol ngan gimi mambe gimi iaoa kelede. Be lemi kadonga kimnga aea toa ne manta ilalala ga ila.

2 *Lemi kadonga ngan badanga gid kaluae ga tinam lemi lumaeai, irangrang ngan atnan mao. Ngansa panua edengada tibada gid anggelo ta timariala ngan gid, be tiuatai ngan mao.

Irangrang ngan atnan lemi kadonga ngan badanga gid kaluae ga tinam lemi lumaeai mao.

3 Be matami bada gid panua timamado ngan luma panasnga aea. Alualua gid mambe gimi pade amamado ngan luma panasnga aea toman ngan gid. Ga pade, matami bada gid panua toa ad isat tikado paeamao ngan gid. Alualua gid mambe abada ieieinga ngan tinimi lalaede toa bedaoa.

4 *Gimi toa ngada na manta alolon ngan gid panua led oaioainga. Be manta amariala kemi ngan lemi enonga toman ngan adadaoami. Ta alongean eaba eta, mao danga eta

* **12:25:** Ibr 2.1-3, 10.26-29 * **12:26:** Hag 2.6 * **12:29:** Lo 4.24, 9.3 * **13:2:** OM 18.1-8, 19.1-3, Ro 12.13 * **13:4:** Ep 5.5

pade ipaeabu ngan mao. Ngansa Deo
ga ipanas sapadua tikado kadonga
arala ga kadonga iriau imata ede ga
ede.
5 *Be irangrang ngan alongean
mogal buda ga kadonga ngan kim-
nga pat iuot ngan lemi madonga
mao ga mao tau. Be manta agera
saoa danga toa ienono bagemiai na
mambe imata karanga ngan gimi.
Ngansa Deo ikeo ga bedane,

"Gau ga natnan go ga dio sapaean
mao.
Be irangrang ngan napul murig
ngan eao mao ga mao tau."

6 *Tota tarangrang ngan tapamatua
loloda ta takeo ga bedane,

"Ag Luanga eine Maron. Tota gau ga
namataud mao.
Gid eababa tirangrang ngan
tikado kadonga eta ngan gau
mao."

Irangrang ngan tatnan Deo ele edap mao

7 *Matami nanan ami madidnga
toa tipaola Deo ele posanga ga
ila pagimi toa mugaeai ga inam.
Matami nanan, edap toa somisomi
tilalala ngan, ila sida? Manta
anasnasi gid ngan led kadonga lolo
matua aea.
8 Iesus Kristus, ei lalaede mugaeai,
ga labone, ga somisomi muriai ga
ilalala ga ila.
9 *Be irangrang ngan alongean
gid paoatainga papau imata ede ga
ede idada gimi ta atnan Deo ele
edap mao. Ngansa eine kemi ngan
lolomi ibada pamatuanga ngan Deo
ele kadonga lolo marum aea. Be apu
imata ede ga ede ngan annga, iran-
grang ngan ipamatua loloda mao.
Gid panua tinasnasi gid apu toa oa,
eine tibada luanga eta ngan mao.
10 Gita leda popou tenainga aea
ienono. Eine popou toa Iesus itenai
ei mulian ngan. Be sapadua tiparpar
ngan nasinga gid apu imata ede ga
ede ngan Deo ele palata tanoeai aea,
gid tirangrang ngan tibada anad eta
inam pan Iesus mambe gita ne mao.
11 *Ngansa madidnga kapei
tenainga aea somisomi itenai gid
masilau, ta ibada singid ga idudunga
ngan Deo ele palata ilolo toa aea
ul kapei tau ta iman tenainga ngan
samumnga kadonga sasat. Be gid
masilau patid, idol ga idae dingaeai
ngan tibur ede gaot ngan led saupu.
12 *Lalaede toa bedaoa, Iesus ibada
ieieinga ga imate gaot ngan tuanga
aea ala. Ta ngan ising toa oa, ei idol
Deo ele ul ga idae ngan gid panua.
13 *Tota kemi ngan gita pade tat-
nan tuanga ga tala gaot toman ngan
ei. Ta posanga paeamao tikado ngan
ei ga maeamaea ei ngan, eine ibada
gita pade.
14 *Ngansa tanoeai ne, gita leda
tuanga eta ienono somisomi ga
ilalala ga ila mao. Be tasangasanga
tuanga toa iuangga iuot muriai.
15 *Tota ngan Iesus ieda, kemi ngan
tapakuru ngan Deo somisomi. Ta
kadonga toa ne iuot mambe gita leda
tenainga ga ila pan. Eine annga kemi
iuotot ngan leda kadonga lolo matua
aea ngan Iesus toa taoaoa ngan somi-
somi.
16 *Be irangrang ngan atnan lemi
kadonga kemikemi ngan panua
padengada mao. Manta alualua
gid ngan lemi kadonga mamaron.
Ngansa kadonga toa ne eine mambe
tenainga ede ikado ga Deo itin
igelgel.

Manta talongo ada madidnga linged ta talolon ngan gid

17 *Ami madidnga toa timariala
ngan gimi, manta alolon ngan gid ta
alongo kemi linged. Ngansa gid ga
tikoli posanga ga ila pan Deo ngan
led naurata toa ne. Oangga akado

* **13:5:** Lo 31.6, 8, Jos 1.5 * **13:6:** Sng 118.6-7 * **13:7:** 1Ko 4.16 * **13:9:** Ro 14.17 * **13:11:** Wkp 16.27 * **13:12:** Ins 19.17 * **13:13:** Ibr 12.2 * **13:14:** Ibr 11.10,16, 12.22 * **13:15:** Sng 50.14,23 * **13:16:** Plp 4.18 * **13:17:** 1Te 5.12

toa bedaoa, gid ga tinaman mambe
led naurata kulupu ngan gid mao,
be gid ga tinid igelgel ngan. Ngansa
oangga akado ga led naurata kulupu,
kadonga toa ne ga ilua gimi mao.
18 *Be manta araring ngan lu-
anga gai pade. Gai anaman mambe
lemai idil eta paeamao mao, ta lolo-
mai ikim tau ngan nasinga kadonga
kemikemi somisomi.
19 Be danga kapei toa nakim gimi
araring ngan, eine ngan Deo isaoa
leg edap ta naluagau mulian pagimi
manmanae.

Posanga pamatuanga aea ila pagid Ibru

20 *Deo ei ipu ngan kadonga lolo
tarui aea. Ei ipei mulian ada Maron
Iesus ngan ele matenga. Ada Maron
Iesus toa oa iura kapei ta imariala
kemi ngan gita ele sipsip. Deo ipei ei
mulian, ngansa ising itoki ga isulug
ngan pamatuanga posanga toa Deo
irau ngan gita. Posanga toa irau ne
ienono somisomi ga ilalala ga ila.
21 Kemi ngan Deo toa ne
iparangrang gimi ngan kadonga
kemikemi imata ede ga ede ta
irangrang ngan anasi ele kimnga
toa ngada ne. Ga pade, kemi ngan
ibokoboko lolodai ngan Iesus Kristus
ele naurata ta ipapot gid kadonga
toa ikado ei ga itin igelgel. Tasoa
ieda somisomi ga ilalala ga ila. Eine
tautaunga.
22 Be oaeoaeg, nabeta matua gimi,
manta adol tangami kemi ngan leg
posanga toa nabode ne ngan pamat-
uanga lolomi. Ngansa leg posanga
toa ne mamarae tau mao.
23 Nakim napalongo lemi ngan
oaeda Timoti, tilongean ei ta itnan
luma panasnga aea ga iuot. Ta
oangga inam pagau manmanae, eine
gairua ga anam agera gimi.
24 Abada lemai ado kemi ila pagid
ami madidnga ga pagid panua tu-
tutui toa ngada na ton Deo. Be
oaeoaeda Itali ad, tiabalan led ado
kemi ga ila pagimi pade.
25 Kemi ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea idio pagimi toa ngada na.

* **13:18:** PA 24.16, 2Ko 1.12 * **13:20:** Jer 32.40, Ese 37.26, 1Pe 2.25

Laulau ton Jems

1 *Gau Jems, paeaeanga ton Deo ga
Maron Iesus Kristus.
Nabode laulau toa ne ga ila pagimi
lum sangaul igegea rua togita Israel.
Gimi atnan lemi tuanga ipu ta abilin
ga amamado alele ngan tibur paden-
gada. Leg ado kemi ila pagimi.

Kadonga kulupulupu ipamatua gita

2 *Oaeoaeg, oangga tobanga imata
ede ga ede iuotot ngan gimi, manta
agera mambe danga tingelgel aea.
3 *Ngansa gimi aoatai, oangga
kadonga iuotot ngan tobanga lemi
kadonga lolo matua aea, eine ipaot
kadonga ngan madidnga matua.
4 Be manta alongean kadonga
ngan madidnga matua idae ga ila
kapei lolomiai. Toa bedaoa ta gimi
ga aot tutui tau ga lemi kadonga
kemikemi toa ngada oa ga imata
karanga ga ienono.

Oangga sai ele oatainga imata karanga mao, manta ibeta Deo

5 *Be oangga eaba eta ngan gimi
ele oatainga imata karanga mao,
manta ibeta Deo. Ngansa Deo ei eaba
mamaron ngan gid panua toa ngada
ne. Deo idaba eaba eta toa ibeta ei
ngan saoa danga oa mao. Be ei ga
ibada pan.
6 Be eaba toa oa manta ilolo matua
ngan Deo ga ilolo ruangada mao.
Ngansa eaba sai toa ilolo ruangada,
ei mambe ngalu toa rai ipei ga ila ga
inam.
7 Oangga eaba toa bedane iadi
mambe Maron ga ibada danga eta ga
ila pan, eine ipakaka ei mulian.
8 Ei ilolo matua eta mao. Ngan
kadonga toa ngada ne iuangga ikado,
ilolo ede ga ede tau.

Posanga ila pagid panua toa led danga sisid imata karanga mao, ga panua led danga sisid busa

9 Oangga oaeda sai ngan iaoa
kelede ton Kristus ele danga sisid
imata karanga mao, kemi ngan itin
igelgel. Ngan Deo imata, ei ieda
kapei.
10 *Be eaba toa ele danga sisid
busa, oangga ieda isulug, kemi ngan
itin igelgel ngan aea kadonga toa be-
daoa. Ngansa eaba sai ilolo ikim tau
pat, eine ga iduaea mambe gilgilnga
ipur.
11 Oangga ado ipara ga idae, aea
oanaoana ga ipamalai ipur toa oa
ta mole mao imalai ga itap, ta aea
sogonga toa oa iduaea. Lalaede toa
bedaoa, gid panua toa led danga
sisid busa, eine ga tiduaea. Led
naurata iuraura maitne be tiduaea.

Deo ikado kemi ngan gita, be idada gita ngan kadonga sasat mao

12 Kemi tau ngan eaba sai toa
imadid matua ngan aea tobanga.
Ngansa oangga iasal gid tobanga toa
ngada oa, eine ga ibada madonga
kemi iman aea lasunga. Gid panua
toa tikimkim Deo, ei iposa tautaunga
ngan ilasu gid tota bedaoa.

13 Oangga tobanga iuangga idada
eaba eta ngan kadonga sat, iran-
grang ngan eaba toa oa ikeo ga
Deo idada ei ngan kadonga sat mao.
Ngansa kadonga sat eta irangrang
ngan idada Deo mao, ga Deo idada
eaba eta ngan kadonga sat mao pade.
14 Be eaba kelede kelede ilolo buk
ga idae ngan kadonga sat oangga ei
ele kimnga papaeamao idada ei. Toa
bedaoa ta ilolo iparumrum ei mulian
ta ipakaka ei ngan nasinga kadonga
sat.
15 Be kimnga papaeamao toa be-
daoa ipaot kadonga sat mambe taine
iapa ta ipopo gergeu. Be oangga
kadonga sat ilalala ga idae kapei,
eine ipaot matenga.

* **1:1:** Mt 13.55, PA 15.13, Gal 1.19, 1Pe 1.1 * **1:2:** Ro 5.3-5 * **1:3:** 1Pe 1.7 * **1:5:** Snd 2.3-6
* **1:10:** Ais 40.6-7

16 Oaeoaeg kemikemi, irangrang
ngan alongean eaba eta ipakaka gimi
mao.
17 Saoa danga itutui tau ga
tenainga kemikemi toa ngada ne,
eine isulug ga inam pagita ngan Deo
Tamada ibage. Ei iman ado ga taiko
ga gigima tamad. Be ele taranga ipul
ei alele mambe gid taranga toa oa
mao. Ele kadonga kemikemi ienono
lalaede somisomi. Gid danga toa ado
igal ianun ga ila mamarae ga kus
ta ila bolobolo, Deo ei mambe gid
danga toa oa mao ga mao tau.
18 *Ngan ele tingelgel, isio gita
ngan longonga ele posanga tau-
taunga. Ta ngan edap toa ne ikado
ga leda madonga iuot pau. Ei ikado
bedane ngansa iuangga rabu ngan
danga toa ngada ne ikado ga iuot, ei
ikim gita taot mambe annga papau
imatua dadangai toa tatenai ga ila
pan.

Manta talongo posanga ga tanasi pade

19 Oaeoaeg kemikemi, manta
aoatai kemi ngan posanga ga oaine:
Gimi kelede kelede manta adol
tangami manmanae ngan longonga
posanga. Be irangrang ngan asensen
ngan lemi posanga mao. Ga iran-
grang ngan lolomi bake manmanae
mao pade.
20 *Ngansa gid eababa led kadonga
lolo bake aea irangrang ngan ipaot
kadonga tutui toa Deo ikim oa mao.
21 *Tota manta akaput ngan saoa
kadonga ikado ga loloda aea muk ga
kadonga papaeamao toa iuotot somi-
somi. Manta adol edami ga isulug
ta abada Deo ele posanga mambe
annga ipuapua toa ei iarum lolomiai.
Posanga toa ne irangrang ngan ibada
gimi mulian.
22 *Be posanga toa gimi alongo,
manta anasi pade. Irangrang ngan
alongo sapaean mao. Oangga be-
daoa, eine apakaka gimi mulian.
23 Eaba sai toa ilongo sapaean
posanga, be inasi mao, ei iuot
mambe eaba ede itlo ianun ta igera
imata.
24 Igera imata ga kus ta ila, be
mole mao imata sapian imata iuot
madongan.
25 *Be Deo ele apu itutui tau. Eine
ipola gita ta tatnan madonga paea-
mao. Oangga eaba sai imata inasi
kemi apu toa oa somisomi ta inasi,
be imata sapian saoa posanga toa
ilongo oa mao, eine Deo ga ikado
eaba toa oa ele naurata ga iuot kemi
tau.
26 *Oangga eaba eta ikeo ga ei
eaba raring aea be irangrang ngan
ipakala ei mulian ngan posanga pa-
paeamao mao, eine ipakaka ei mu-
lian. Ele kadonga raring aea toa oa
eine danga sapaean.
27 Kadonga raring aea toa itutui
tau Deo Tamada imatai ga ikado ga
loloda aea muk eta mao, eine ga
bedane: Manta takiakia gid asap-
sape ga akonokono ta talua gid ngan
ad kadonga kulupulupu. Ga pade,
irangrang ngan talongean kadonga
paeamao eta tanoeai aea ibul gita
mao.

2

Irangrang ngan takado kadonga bagbage kelede mao

1 *Oaeoaeg, gimi lolomi matua
ngan ada Maron Iesus Kristus toa ele
taranga kapei tau. Tota irangrang
ngan akado kadonga bagbage kelede
mao ga mao tau.
2 Matami nanan idil ede ga oaine:
Oangga eaba ede idol danga sisid
kemikemi ga ibage igonga aea pato
gol ta inam idudunga ngan lemi
rourounga, be eaba ede pade lulu-
lunga aea toa ele danga sisid ragra-
gia, ei pade inam idudunga, eine ga
akado mado?
3 Kado gimi agera eaba toa ele
danga sisid kemikemi ta akeo pan
bedane, “Nam dio mado ngan mul

* **1:18:** Ins 1.13 * **1:20:** Sav 7.9 * **1:21:** Kol 3.8, 1Pe 2.1 * **1:22:** Mt 7.26, Ro 2.13 * **1:25:** Ro 8.2, Jms 2.12 * **1:26:** Sng 141.3 * **2:1:** PA 10.34, Jms 2.9

kemi ga oaine." Be akeo pan eaba
lululunga aea bedane, "Eao la madid
ga eoa." Mao akeo pan bedane, "Eao
dio mado tanoeai, boloma ngan aeg."
4 Oangga akado toa bedane, eine
lolomi paeamao ta matami inasi gid
panua ngan edap itutui mao. Gimi
anasi kadonga ede ngan panua toa
edad kapeipei, be anasi kadonga ede
pade ngan gid panua toa edad mao.
5 *Oaeoaeg kemikemi, alongo. Gid
panua toa led danga sisid tanoeai
aea imata karanga mao, Deo isio gid
ngansa ikim led kadonga lolo matua
aea idae ga ila kapei. Madonga
kemi ibageai toa iposa tautaunga
ngan pagid panua toa tikim ei, Deo
iuangga madonga toa oa iman gid
panua toa bedaoa led.
6 Be gimi apamaeamaea gid panua
toa led danga sisid imata karanga
mao na. Matami nanan. Gid panua
toa led danga sisid busa, eine tikado
kulupu ngan gimi ga tipamadid gimi
ngan posanga somisomi.
7 Gid panua toa led danga sisid
busa, tipapaeabu ngan Kristus ieda
kemi toa Deo idol ga idae ngan gimi.
8 *Deo ele apu kapei ngan
madonga ibageai toa ele laulau
iposaposa ngan, ikeo ga bedane,
"Eao manta kim oaem ede pade
mambe kim go mulian." Oangga
anasnasi Deo ele apu kapei toa ne,
eine ga lemi kadonga iuot kemi.
9 *Be oangga akado kadonga
bagbage kelede, eine gimi akado
kadonga sat, ta apu toa ne ipasolan
mambe lemi idil paeamao.
10 *Ngansa oangga eaba sai inas-
nasi apu toa ngada oa, be itap ngan
apu idil keleta, eine ele idil paeamao
lalaede mambe eaba toa itnan apu
aea posanga toa ngada oa.
11 *Ngansa Deo ikeo, "Irangrang
ngan apaeabu ngan oainga ngan
kadonga arala mao." Be Deo toa
kelede ne ikado posanga ede pade ga
bedane, "Irangrang ngan apamate
eaba ede pade mao." Tota oangga
eao kado arala mao, be eao pamate
eaba ede pade, eine eao laputian apu
na.
12 *Deo ele apu ipola gita ta tatnan
madonga paeamao. Be Deo ga imata
inasi lemi kadonga ngan nasinga apu
toa ne. Ngan lemi posanga ga lemi
kadonga toa ngada ne, manta aot
mambe panua tinasnasi apu toa ne.
13 *Eaba sai toa ilolo isat ngan eaba
ede pade mao, eine Deo ga ipamadid
eaba toa oa ngan posanga, be ilolo
isat ngan ei mao. Be eaba sai toa ilolo
isat ngan panua padengada, eine ga
iasal posanga toa imadid ngan oa.

Kadonga kemi manta itlan leda kadonga lolo matua aea

14 Oaeoaeg, oangga eaba ede ikeo
ga ilolo matua ngan Deo, be ele
kadonga kemi itlan ele kadonga lolo
matua aea mao, eine ele kadonga
lolo matua aea iman danga sapaean.
Kadonga lolo matua aea bedane
irangrang ngan ibada ei mulian
pade? Mao tau!
15 *Oangga oaeda aranga mao
taine ngan iaoa kelede ton Kristus
aea barikia mao ga aea annga imata
karanga mao,
16 be eaba eta ngan gimi ikado
posanga sapaean pan bedane, "Eao
lolom itarui ta la. Kemi ngan Deo
ibada am barikia pago ga ipan am
annga," posanga toa bedane ga ilua
ei madongan? Gimi manta alua
ei ngan ele saoa danga toa imata
karanga mao.
17 Kadonga lolo matua aea eine
lalaede toa bedaoa. Oangga kadonga
kemi itlan leda kadonga lolo matua
aea mao, eine leda kadonga lolo
matua aea itautau eta mao. Eine
mambe eaba imate.
18 *Be eaba ede ga iririak ta ikeo,
"Deo ibada panua edengada mulian
ngan led kadonga lolo matua aea,

* **2:5:** 1Ko 1.26-28 * **2:8:** Wkp 19.18, Mt 19.19, Gal 5.14 * **2:9:** Lo 1.17 * **2:10:** Wkp 19.37, Nam 20.7-12, 24, Mt 5.19 * **2:11:** IM 20.13-14, Lo 5.17-18, Ro 13.9 * **2:12:** Gal 6.2, Jms 1.25, 1Pe 2.16 * **2:13:** Mt 5.7, 18.32-35 * **2:15:** 1Io 3.17 * **2:18:** Gal 5.6

be ibada panua padengada mulian ngan led kadonga kemikemi.”

Be gau ga nakoli posanga toa ne bedane: Oangga eaba toa oa ele kadonga kemi itlan ele kadonga lolo matua aea mao, irangrang ngan eao pasolan mambe ele kadonga lolo matua aea tautaunga mao. Be gau ga nakado kadonga kemikemi ngan pasolannga mambe leg kadonga lolo matua aea eine tautaunga.

19 Eao lolom matua ta keo ga Deo toa kelede oa imamado. Eine kemi, be gid iriau papaeamao, gid pade lolod matua mambe Deo toa kelede oa imamado, be timataud ga tisamimi.

20 Eao buobuonga am tau! Oangga lolom matua sapaean be kado kadonga eta kemi mao, lem kadonga lolo matua aea toa ne aea annga eta mao. Eao kim napasolan go mambe posanga toa ne tautaunga na? Longo.

21 *Mugaeai tibuda Abraam idol inat Aisak ga idae ngan popou tenainga aea ta iman ele tenainga ila pan Deo. Be Deo igera ele kadonga toa bedane ta iuato ei eaba tutui. Eine tautaunga na?

22 *Gera kemi. Ele kadonga lolo matua aea ilup toman ngan ele kadonga kemikemi, ta ele kadonga kemikemi iparangrang ele kadonga lolo matua aea.

23 *Ta Deo ele laulau aea posanga ga oaine iuot tautaunga, “Abraam ilolo matua ngan Deo, ta ngan ipu toaine Deo irau posanga ngan ei ta ikeo ga ei eaba tutui.” Ta Deo iuato ei iuae.

24 Tota gimi agera, Deo ikado eaba eta ga iuot tutui imatai ngan ele kadonga lolo matua aea sapaean mao. Be Deo ikado ei ga iuot tutui imatai ngan ele kadonga kemikemi.

25 *Lalaede toa bedaoa, taine edap aea toa Raap iuot tutui Deo imatai ngan ele kadonga kemi, ngansa ei ibada gid panua toa Iosua isula gid ta imudan gid ngan maron kapei Ieriko aea. Ga kus ta isula gid ta tinasi edap ede pade ta tiaoa ga tila.

26 Tota taoatai, oangga tautaudida ienono tinidai mao, eine tamate. Be lalaede toa bedaoa, oangga kadonga kemikemi itlan leda kadonga lolo matua aea mao, eine leda kadonga lolo matua aea imate pade.

3

Manta tagabit kemi ngan leda posanga

1 Oaeoaeg, irangrang ngan panua busa ngan gimi tiuot panua paoatainga ad mao. Ngansa gimi aoatai, muriai oangga Deo ipamadid gita ngan posanga, eine ga inasi edap oanaoana tau ngan patutuinga posanga togai panua paoatainga amai.

2 Ngansa gita toa ngada ne tabuobuo ngan edap imata ede ga ede. Be oangga eaba ede ibuobuo eta ngan ele posanga mao, ei eaba tutui tau, ta irangrang ngan ipakala itin toa ngada oa ngan kadonga sat.

3 Gita tadol aen kakauede ga ita-bala os iaoai ta takaukau ngan oaro ta irangrang ngan tapatutui itin toa ngada oa ngan ele lalalanga. Toa bedaoa ta os ilongo lingeda.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Tapatutui os ele lalalanga ngan aen kakauede toa

* **2:21:** OM 22.9-12 * **2:22:** Ibr 11.17-18 * **2:23:** OM 15.6, 2Sto 20.7, Ais 41.8 * **2:25:** Jos 2.1-21, Ibr 11.31

tadol ga itabala iaoai.
4 Ga pade matami nanan oaga
kapeipei. Gid eine danga kapei tau
ga rai kapei isusuran gid ga tila, be
kepenga kakauede ipatutui led lad-
ladonga ngan tibur isaoa toa oaga
itama ikim ila ngan.
5 Lalaede toa bedaoa, maeda eine
danga kakauede rabu ngan tinida
idanga sisid, be ilasu parimnga ngan
ei tau. Matami nanan. Dinga
kakauede tau irangrang ngan ian ga
ila kapei ta isara saru dodol ga kus.
6 *Maeda pade eine mambe dinga.
Eine tinida idanga kelede rabu ngan
tinida idanga toa ngada oa, be iran-
grang ngan ipapot kadonga papaea-
mao imata ede ga ede. Ikado ga
loloda aea muk ta ipaeabu ngan leda
kadonga toa ngada ne mambe dinga
isara. Dinga imperno kekelen ipaean
dinga toa ne.
7 Gita eababa tapamol masilau sak-
sak imata ede ga ede. Tapamol gid
man ga paria ga mota ga masilau
tad aea pade. Masilau edengada,
gid panua tipamol mugaeai ga inam,
ga padengada tipamol toa patautene.
Ta gid panua tipakala gid ta tilongo
linged.
8 *Be irangrang ngan eaba eta
ipakala imae mao. Ngansa maeda
irangrang ngan ilongo lingeda mao
ga mao tau. Eine mambe nou itekea
paeamao toa irangrang ngan ipa-
mate gita.
9 Ngan maeda, tasoa Deo Tamada
ada Maron ieda. Ga kus ta maeda
iposa paeamao ngan gid panua toa
Deo ikado gid ga tiuot mambe ei.
10 Aoada toa kelede ne ipaot
posanga kemikemi ga posanga
papaeamao pade. Oaeoaeg, gid
kadonga toa bedane manta iuot mao.
11 Irangrang ngan eau kemi ga eau
masmasi buk ga idae ngan eaumata
kelede na? Mao tau!
12 Oaeoaeg, irangrang ngan abei
fik itautau iuot mambe oliv pade?
Be abei oain irangrang ngan itautau
iuot mambe fik pade? Mao tau!
Toa bedaoa ta posanga kemi toman
ngan posanga paeamao irangrang
ngan iuotot ngan aoada mao, lalaede
mambe eau kemi irangrang ngan
iuotot ngan tad mao.

Oatainga tanoeai aea ga oatainga buburiai aea

13 Be eaba eta ngan gimi ele
oatainga kapei ga ilolo iuatai kemi?
Manta ipasolan ele oatainga kapei
ngan nasinga kadonga kemikemi.
Oangga ele oatainga tautaunga, eine
ga isoa ieda mulian mao, be ipasolan
ele kadonga kemikemi.
14 Be oangga lolomi paeamao ga
somisomi ailoilo edap ngan soanga
edami mulian, irangrang ngan
apakuru ngan lemi oatainga toa oa
mao. Toa bedaoa ta gimi apakaka ta
apaeabu ngan posanga tautaunga.
15 Oatainga toa bedane isulug
buburiai ga inama mao. Eine
tanoeai aea ga inasi gid kimnga
papaeamao tinida aea. Satan ipaot
oatainga toa oa.
16 Ngansa oangga lolomi paeamao
ga ailoilo edap ngan soanga edami
mulian, eine kadonga tanga balbal
aea ga kadonga papaeamao imata
ede ga ede ga iuotot.
17 Be sapadua tinasi oatainga tau-
taunga toa isulug buburiai ga inam,
led kadonga ga bedane: gadae ngan
danga toa ngada ne, lolod aea danga
eta mao, ga tikim kadonga lolo
tarui aea pol ngan oaeoaed, ga lolod
marum ngan gid, ga tilongolongo
posanga, ga lolod isat kapei ngan
gid panua, ga led naurata aea an-
nga kemikemi iuotot, ga led kadonga
lalaede ngan panua toa ngada ne, ga
tipakaka ngan led kadonga mao.
18 *Be oangga takado ga panua
lolod itarui pol ngan gid, kadonga
toa ne eine mambe annga ipuapua
taearum dadangai. Ta muriai leda
kadonga tututui ga iuotot mambe
annga imatua dadangai.

* **3:6:** Mt 12.36-37, 15.11,18-19 * **3:8:** Ro 3.13 * **3:18:** Mt 5.9, Ibr 12.11

4

Eaba sai ikim tau kadonga tanoeai aea, ei iman Deo aea isat

1 *Gid paraunga ga ariapolpol toa iuotot rabu ngan gimi, ikamado ga iuotot? Kado iuot ngan lemi kimnga papaeamao tinida aea toa ipaparau lolomiai?
2 Lolomi iminmin ngan badanga danga ede, be irangrang ngan abada mao. Ta gimi arau oaemi ede pade ga imate. Ga lolomi paeamao ta angale ele danga sisid, be irangrang ngan abada mao ta apaparau kapei tau. Gimi abada mao ngansa gimi abeta Deo mao.
3 Be oangga gimi abeta Deo, gimi abada mao ngansa lolomi paeamao ta abeta ei. Ngansa gimi aoangga abada danga toa oa ta aean ga kus ngan lemi tingelgel sapaean.
4 *Gimi apul murimi ngan Deo mambe taine itnan iadaoa ta ikado kadonga arala alele. Alongo. Kadonga ngan kimnga gid danga tanoeai aea eine ipaot ariapolpol toman ngan Deo. Be gimi aoatai mao? Tota oangga sai ilolo ikim tau kadonga tanoeai aea, ei iman Deo aea isat.
5 *Deo ele laulau ikeo ga bedane, "Itautau Tutui toa Deo idol lolodai, iparpar tau ngan gita ta ikim gita taman Deo kekelen ele." Gimi aoangga Deo ikado posanga toa ne sapaean?
6 *Be Deo ilolo marum kapei tau ngan gita. Tota ele laulau ikeo ga bedane,

"Gid panua tiparim ngan gid mulian,
Deo iman ad isat.
Be ilolo marum ngan gid panua
toa tidol edad ga isulug."

7 *Tota gimi manta amamado gadio ngan Deo ta alongolongo ilinge. Apul murimi pan eaba paeamao toa Satan, ta ei ga iaoa ngan gimi ga ila.
8 *Ala boloma pan Deo, ta ei ga inam boloma pagimi. Gimi panua kadonga sat ami, manta asigiri lolomi aea muk ga iduaea mambe eaba isigiri ibage ga iuot kemi. Gimi panua lolomi ruangada, manta atnan kadonga lolo paeamao aea ga iduaea.
9 Manta lolomi iketi ga atangtang. Lemi ngingdanga, manta apul ga iuot tandanga. Be lemi tingelgel, manta apul ga lolomi isat.
10 *Ngan Maron imata, manta adol edami ga isulug. Toa bedaoa ta ei ga isoa gimi ga adae.

Irangrang ngan taselele oaeoaeda padengada mao

11 Oaeoaeg, irangrang ngan aposa paeamao ngan oaeoaemi mao. Ngansa eaba sai iposa paeamao ngan iuae ede pade, mao iselele ei, eine iposa paeamao ngan apu ta iselele apu. Ta oangga eao selele apu, eine eao nasnasi apu mao. Be eao dol go mulian mambe madidnga ngan patutuinga apu.
12 *Deo kekelen idol apu, ga ei kekelen iman eaba patutuinga posanga aea. Ei kekelen irangrang ngan ibada panua mulian, ga irangrang ngan ipaeabu ngan gid pade. Be eao sai toa keo ga selele oaem ede pade?

Saoa danga iuot maitne, irangrang ngan taparim ngan mao

13 *Gau leg posanga ede ila pagimi panua toa akeo ga bedane, "Labone mao sabale, gai ga ala ngan tuanga ede ta akado naurata pat aea ngan rai dodol ede ta abada pat busa."
14 *Gimi akado posanga toa bedaoa, be aoatai ngan saoa danga ga iuot sabale mao. Lemi madonga tanoeai eine mambe saoa danga? Eine mambe eau oanaoana aea basu toa puk ga idae kautede, ga kus ta isapa ga ila.

* **4:1:** Ro 7.23 * **4:4:** Ro 8.7, 1Io 2.15 * **4:5:** IM 20.5, 34.14 * **4:6:** Snd 3.34, 1Pe 5.5 * **4:7:** Ep 6.12 * **4:8:** Ais 1.16, Sek 1.3, Mal 3.7 * **4:10:** Jop 5.11, 1Pe 5.6 * **4:12:** Ro 2.1, 14.4 * **4:13:** Lu 12.18-20 * **4:14:** Sng 39.5, 11, Snd 27.1

15 Be kemi ngan gimi akeo ga be-
dane, “Oangga Maron ikim, eine gai
ga amamado ta akado naurata ede
toa bedaoa.”
16 Be mao. Gimi aparim ngan gimi
mulian ta asoa edami sapaean. Be
parimnga toa bedane eine paeamao.
17 *Tota oangga sai iuatai ngan
kadonga kemi ede toa ei manta
ikado, be ikado mao, eine eaba toa
oa ele kadonga sat.

5

Posanga ila pagid panua toa led danga sisid busa ga tipaieiei panua padengada

1 Be leg posanga ede pade ga oaine
ila pagimi panua toa lemi danga sisid
busa. Gimi manta atangtang ga asolil
ngan ami kadonga kulupulupu toa
teta pade ga iuot ngan gimi!
2 *Lemi danga sisid imotmot be gid
naus tianean ami barikia.
3 Lemi pat gol ga silva ienono mole
ga aea sapur iuot ngan, ta aea sapur
toa ne ga ipasolan lemi mogal buda
ga iuot masaeai. Ta Deo ga ipanas
gimi ngan kadonga toa ne mambe
dinga isalaba gimi. Ngansa teta pade
ado muriai ga muriai tau ga iuot, be
gimi asuksuk sapaean lemi pat ga
danga sisid.
4 *Gid panua toa tiboko pagimi
ngan badanga ami annga dadangai,
gimi aol gid tutui mao. Be ega, pat
toa gimi adangadangan pagid eine
ipasolan lemi mogal buda ga iuot
masaeai. Eine mambe paeaeanga ti-
tang ga tiansaban Maron Deo Matua
Soke Tau. Ta ei ilongo led tandanga
na.
5 *Mugaeai ga inam, lemi madonga
tanoeai kemi tau ta iman lemi tingel-
gel aea kekelen. Apapatub gimi mu-
lian mambe panua tipapatub masi-
lau mud, ga kus ta titotoi.
6 Gimi apamadid gid panua tututui
ngan posanga sapaean, be tikoli lemi
kadonga paeamao eta mao. Be gimi
arau gid ga timate.

Manta tapamatua loloda ta tamadid matua ngan kadonga kulupulupu

7 *Tota oaeoaeg, manta ama-
did matua ngan ami kadonga
kulupulupu ta asangasanga Maron
ele namanga. Gimi aoatai, dadanga
itama ilolo matua ga imamado ta
isangasanga aoara ga ado tikakado
led naurata ga ila irangrang ngan
annga itautau iuot kemi dadangai.
8 *Gimi pade manta apa-
matua lolomi ngan ami kadonga
kulupulupu ta asangasanga Maron.
Ngansa teta pade ei ga inam.
9 Oaeoaeg, irangrang ngan aririak
pol ngan gimi mao. Ngan kado
ta amadid ngan posanga. Ngansa
Maron toa ipamadid gid panua ngan
posanga, ei ta imadmadid atama
iaoai!
10 Oaeoaeg, matami nanan gid
panua toa tibada Deo iaoa mugaeai.
Gid tibada ieieinga imata ede ga
ede ngan posanga toa tikado ngan
Maron ieda, be timadid matua ngan.
Gimi manta amadid matua lalaede
mambe gid pade.
11 *Ega, gita taoatai mambe
kadonga kemi tau ga iuot ngan gid
panua toa timadid matua ga tiasal
ad kadonga kulupulupu. Be gimi
alongo Iop aea ninipunga pade. Ei
ibada ieieinga imata ede ga ede, be
imadid matua ngan. Ta gimi agera
saoa kadonga Maron ikado ngan
luanga ei. Ngansa Maron ei eaba lolo
isat aea ga uduannga aea.

Irangrang ngan takado posanga tautaunga gadae mao

12 *Oaeoaeg, manta matami nanan
danga kapei tau ga oaine: Oangga
aposa tautaunga ngan kadonga ede
aoangga akado, irangrang ngan
aoato Deo ieda ngan pamatuanga
lemi posanga mao. Be irangrang
ngan aoato danga eta tanoeai ngan

* **4:17:** Lu 12.47 * **5:2:** Mt 6.19 * **5:4:** Lo 24.14-15 * **5:5:** Lu 16.25 * **5:7:** Lo 11.14, Jer 5.24 * **5:8:** Ro 13.11-12, 1Pe 4.7 * **5:11:** IM 34.6, Jop 1.21-22, 2.10, 42.10-17, Sng 103.8 * **5:12:** Mt 5.34-37

pamatuanga lemi posanga mao pade. Be manta akeo ga, “Be. Gau ga nakado.” Oangga mao, akeo ga, “Gau ga nakado mao.” Posanga toa bedane ikaranga. Ngan kado ta Deo ipanas gimi.

Eaba tutui ele raring aea annga ga iuot

13 Eaba eta ngan gimi aea kadonga kulupu na? Manta iraring. Be eaba eta ngan gimi itin igelgel na? Manta ikado baunga ngan soanga Maron ieda.
14 *Be eaba eta ngan gimi idibal na? Manta ibaba gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus ga tinam pan ta tisama bude ga idae ngan ei ta tiraring ngan luanga ei ngan Maron ieda.
15 *Ta raring toa tikado ngan led kadonga lolo matua aea, eine ga ikemi eaba toa oa aea dibala. Ta Maron ga ipei ei mulian. Be oangga ele kadonga sat eta, eine Maron ga isamum.

Raring toa tikado ngan led kadonga lolo matua aea, eine ga ikemi eaba toa oa aea dibala.

16 Tota gimi kelede kelede manta aoaoa pol ngan gimi ngan lemi kadonga sasat. Ta akado raring ngan luanga oaeoaemi ta irangrang ngan aot kemi. Eaba tutui ele raring iura kapei, ta aea annga ga iuot.

17 *Elaija ei eababa mambe gita. Be iura pakpakia ngan ele raring ta ibeta Deo ngan ipakala aoara. Tota aoara itap mao ga irangrang ngan rai tol ga taiko lima ga ede.
18 *Ga kus ta iraring pade ta Deo ikado ga aoara itap ta gid annga ipara ga idae tanoeai pade ta itautau iuot.

Oangga oaeda eta isusu ngan Deo ele edap, manta tabada ei mulian

19 *Oaeoaeg, oangga oaemi eta isusu ngan Deo ele edap ta itnan posanga tautaunga, be eaba eta ngan gimi ilua ei ta ipul ilolo,
20 *manta matami nanan posanga ga oaine: Eaba sai toa ilua eaba kadonga sat aea toa isusu ngan Deo ele edap ta iluai mulian, ei ibada ei mulian ngan matenga. Ta ngan kadonga toa ne, Deo ga isamum ele kadonga sasat busa.

* **5:14:** Mk 6.13 * **5:15:** Mt 17.18-20 * **5:17:** 1Kin 17.1, 18.1 * **5:18:** 1Kin 18.42-45 * **5:19:** Gal 6.1 * **5:20:** Snd 10.12, 1Pe 4.8

Petrus
ele laulau matamata aea

1 Gau Petrus, eaba ato aea ton Iesus Kristus.

Nabode laulau toa ne ga ila pagimi panua toa Deo isio gimi. Gimi aman panua patpatnga ami ta amamado alele ngan tibur Pontus ga Galesia ga Kapadosia ga Esia ga Bitinia.

2 *Mugaeai tau Deo Tamada iuatai motean ngan gimi ta isio gimi. Ikado bedane ngan Itautau Tutui iura ta idol ele ul ngan gimi. Ei isio gimi ngansa ikim gimi alongolongo ilinge ga aot pau tekteknga ngan Iesus Kristus ising toa itil ga idae ngan gimi.

Kemi ngan Deo ele kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea ilalala ga idae kapei lolomiai.

Madonga kemi tau isanga gita buburiai

3 Tasoa Deo ieda! Ei ada Maron Iesus Kristus Itama. Ngan ele kadonga lolo isat aea, ikado ga taot panua papau. Ngan leda madonga pau toa ne, taoatai kemi mambe ei ga ibada madonga kemi tau pagita ta tasangasanga. Kadonga toa ne inam pagita ngan Iesus Kristus ele daenga mulian ngan matenga.

4 *Ta Deo idol anami ngan gid danga kemikemi toa ikoromot buburiai ngan gimi. Gid danga kemikemi toa ne eine pau tekteknga Deo imatai, be irangrang ngan imotmot mao ga imata ipuluanga mao pade.

5 *Gimi lolomi matua ngan Kristus, ta Deo imariala ngan gimi ngan iura kapei. Ei ikado bedane ngansa iuangga ibada gimi mulian. Be ele kadonga ngan badanga gimi mulian ga iuot masaeai ngan ado muriai ga muriai tau.

6 *Matami nanan gid danga toa ne ta tinimi igelgel kapei. Tautaunga labone tobanga imata ede ga ede ikakado ga lolomi itang kautede, be tinimi igelgel maitne.

7 *Deo ilongean gid tobanga toa ne iuotot ngan gimi ngansa iuangga ipasolan mambe lemi kadonga lolo matua aea eine tautaunga. Lemi kadonga lolo matua aea toa ne, eine danga kemi ga kemi tau ta iasal gol. Tautaunga gid panua tinono gol ngan dinga oanaoana tau ngan geranga mambe gol tautaunga, be muriai gol ga iduaea. Be lemi kadonga lolo matua aea, oangga iasal tobanga toa ngada ne ga kus, eine ga ikado ga Deo isoa edami ga ipakuru ngan gimi. Ta gimi ga amado kemi tau ngan ele taranga ngan ado toaiua Iesus Kristus iuot masaeai ga iluai mulian.

8 *Tautaunga gimi agera ei ngan matami mao, be akim ei tau. Tautaunga labone gimi agera ei mao, be lolomi matua ngan ei ta tinimi igelgel kapei tau, ngansa gimi asangasanga madonga kemi tau ngan ele taranga. Leda tingelgel toa ne kapei tau ta irangrang ngan aoada inasi kemi ipu mao.

9 Ta gimi ga abada annga kemi toa iuot ngan lemi kadonga lolo matua aea. Annga kemi toa ne, eine Deo ibada gimi mulian.

10 *Be posanga ngan Deo ele naurata ngan badanga gita mulian ienono mugaeai ga inam. Gid panua toa tibada Deo iaoa mugaeai, tiposa motean ngan Deo ele kadonga lolo marum aea ngan gimi. Be lolod ikim tau ngan badanga oatainga ngan Deo ele naurata toa ne, ta tigal nanan ngan aea posanga ipu.

11 *Tautaunga Itautau Tutui ton Kristus ibokoboko lolodeai ta tiposaposa motean ngan Kristus* aea ieieinga, ga ele matenga, ga ngan

* **1:2:** Ro 8.29, 2Te 2.13 * **1:4:** Kol 1.12 * **1:5:** Ins 10.28, 17.11 * **1:6:** Jms 1.2, 1Pe 5.10 * **1:7:** Snd 17.3, Sek 13.9, Mal 3.3, Jms 1.3 * **1:8:** Ins 20.29, 2Ko 5.7 * **1:10:** Mt 13.16-17 * **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24.26-27 * **1:11:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

edaeda kapei toa Kristus ibada
muriai. Be tisalusalu ngansa tiuatai
kemi mao ngan kadonga toa oa ga
iuot madongan, ga tiuatai ngan iuot
ngeda mao pade.
12 Be Deo ipasolan gid mambe
posanga toa tikakado, eine ngan
luanga gid ngan ado toaiua tima-
mado mao, be ilualua gimi panua
toa labone ami. Ta labone Itautau
Tutui isulug buburiai ga inam ta
ipamatua gid panua ngan ato kemi
aea paolanga, ta gimi alongolongo.
Be gid anggelo pade lolod ikim ngan
badanga oatainga ngan gid danga
toa ne.

Manta tapasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gita

13 Tota gimi manta matami iualai
ngan badanga oatainga ta apakala
gimi mulian ngan kadonga papaea-
mao. Be matami nanan, oangga
Iesus Kristus iuot masaeai ta iluai
mulian ga inam, gimi ga abada Deo
ele kadonga lolo marum aea kapei
tau. Ta gimi manta adol posanga
toa ne ga imuga ngan laborami ta
asangasanga.
14 *Gimi manta aot mambe gergeu
kemikemi tilongolongo posanga.
Mugaeai lemi oatainga eta mao ta
anasnasi gid kimnga papaeamao. Be
labone irangrang ngan anasnasi gid
kadonga toa oa pade mao.
15 Be aot lalaede mambe Deo toa
ibaba gimi. Ei tutui tau, ta gimi
pade manta alalala tutui. Ta ngan
lemi kadonga toa ngada ne, apasolan
mambe ele ul ienono ngan gimi.
16 *Ngansa Deo ele laulau aea
posanga bedane, “Gimi manta
alalala tutui ta apasolan mambe leg
ul ienono ngan gimi. Ngansa gau
eaba tutui tau.”

Deo ibada gita mulian ngan Kristus ising

17 *Gimi aoatoato Deo eine
Tamami. Ei imata inasnasi eaba
kelede kelede ele naurata, ta irau aea
posanga. Be ikado kadonga bagbage
kelede mao ga mao tau. Tota gimi
manta alolon ngan Deo ado ga ado
ngan lemi madonga tanoeai. Matami
nanan, lemi tuanga tautaunga nene
mao. Be gimi amamado mambe
panua patpatnga ami.
18 Ngansa gimi aoatai, mugaeai
gimi amamado ngan tibutibumi led
nasinga toa irangrang ngan ilua gimi
mao. Be Deo ibada gimi mulian ngan
madonga paeamao toa oa. Ei ikado
bedane ngan olnga kapei tau. Be
olnga toa oa eine mambe gid danga
toa irangrang ngan iduaea mambe
gol ga silva mao.
19 *Ei iuol gimi mulian ngan Kris-
tus ising toa aea olnga kapei tau.
Kristus ei mambe sipsip toa itin aea
tibun eta mao ga aea gil mao pade.
20 *Mugaeai tau, Deo ikado tano
toa ne ga iuot maitne, be ei isio Kris-
tus ngan badanga gimi mulian. Ta
patautene, boloma ngan ado muriai
ga muriai tau, Kristus iuot masaeai
ngan luanga gimi.
21 *Ei ilua gimi ta lolomi matua
ngan Deo. Deo toa ne ipei ei mulian
ngan ele matenga ta idol ieda gadae
tau. Toa bedaoa ta lolomi matua
ngan Deo ta asangasanga ei ngan
luanga gimi.

Manta takimkim oaeoaeda

22 *Gimi apul lemi kadonga ta
anasi posanga tautaunga. Ta ngan
kadonga toa ne, gimi asigiri lolomi
ta aea muk eta mao. Ta labone anas-
nasi kadonga kimnga aea tautaunga.
Tota irangrang ngan lolomi aea
danga eta mao, be manta amarum
ngan nasinga kadonga kimnga aea
pol ngan gimi.
23 Gimi aot panua papau, mambe
annga papau iuotot dadangai. Be
annga ipuapua toa gimi aot ngan
ne, eine irangrang ngan ibuda mao.
Ienono somisomi. Deo ele posanga
madonga kemi aea kekelen ikado ga

* **1:14:** Ro 12.2, Ep 2.3, 4.17-18 * **1:16:** Wkp 11.44-45, 19.2, 20.7, Mt 5.48 * **1:17:** Ro 2.11, PM 2.23
* **1:19:** PA 20.28, Ibr 9.12-14 * **1:20:** Ep 1.4, 2Ti 1.9-10 * **1:21:** Ins 14.6, Ro 5.1-2 * **1:22:** Ins 13.34, Ro 12.10

gimi aot panua papau. Ele posanga
toa ne ienono somisomi ga ilalala ga
ila.
24 *Ngansa Deo ele posanga ikeo ga
bedane,

"Panua toa ngada ne mambe
gilgilnga.
Be edad kapeipei ienono mole
mao, mambe gilgilnga ipur.
Gilgilnga imalai ta ipur itap ga isu-
lug.
25 Be Maron ele posanga ienono
somisomi ga ilalala ga ila."

Be posanga toa ne eine ato kemi toa
tipaola ga ila pagimi.

2

Kristus mambe kadanga pat ede imata bibita

1 *Gimi aot panua papau, tota gimi
manta atado kadonga papaeamao
toa ngada oa ga iduaea toman ngan
kadonga pakakanga, ga aleburo, ga
lolo paeamao, ga posanga papaea-
mao toa ngada oa.
2 Deo ele posanga aea muk eta
mao. Gimi manta lolomi ikim
posanga toa ne ta alongean ga ipa-
patub tautaudimi mambe tud toa
gergeu puruanga ikimkim. Toa be-
daoa ta gimi adaedae kapeipei ta
amadid matua ngan madonga pau
toa Deo ibada gimi mulian ngan.
3 *Ngansa gimi atoba Maron ele
edap na, ta aoatai mambe ei kemi ga
kemi tau.
4 Maron ei mambe kadanga pat
ede imata bibita. Tautaunga gid
panua tikakado luma tiuangga ei
paeamao ta titado ga iduaea. Be Deo
isio pat toa ne ngansa igera mambe
danga kemi ga kemi tau. Ta oangga
gimi anam boloma pan,
5 *gimi pade ga aot mambe gid
pat toa Deo ikakado luma ngan,
be matami bibita. Ta ei ipatoi
gimi ta ikado ga aot mambe luma
kemi raring aea ei ton. Ga pade,
gimi aot mambe panua tenainga ami
toa ele ul ienono ngan gimi. Ta
lemi kadonga kemikemi iuot mambe
tenainga ga ila pan, ta ngan Iesus
Kristus ele naurata, lemi tenainga
toa ne ikado ei ga itin igelgel.
6 *Ngansa Deo ele laulau aea
posanga bedane,

"Ega, ngan bereo Saion* nadol pat
ede ga idio.
Pat toa ne kemi ga kemi tau,
ta nasio ngan iman luma kapei
aea kisinga.
Be eaba sai toa ilolo matua ngan ei,
eine ga maeamaea ei mao ga
mao tau."

7 *Tota ngan gimi panua lolo matua
ami, pat toa ne eine kemi ga kemi
tau. Be ngan gid panua toa lolod
matua ngan ei mao, Deo ele laulau
iuot tautaunga ga bedane,

"Pat toa ne, gid panua tikakado
luma tiuangga eine paeamao
ta titado ga iduaea.
Be labone iman luma aea
kisinga."

8 *Be Deo ele laulau aea posanga ede
pade iuot tautaunga ga bedane,

"Pat toa ne ga ikado gid panua ga
tikot aed ngan ta titap."

Titap ngansa tinasi Deo ele posanga
mao. Be Deo irau posanga motean
ngan ad kadonga toa bedaoa.
9 *Be gimi aman Deo ele panua
toa isio gimi. Gimi ga amamado ei
ibageai ta akado ele naurata mambe
gid panua tenainga ad, ngan luanga
gid panua ga tinam boloma pan. Ele
ul ienono ngan gimi, ta gimi aot
ele panua tututui rabu ngan gid alu
padengada. Ei ibada gimi ta aman ei
ele, ngansa iuangga gimi apaoasasa

* **1:24:** Ais 40.6-8 * **2:1:** Ep 4.22, Jms 1.21 * **2:3:** Sng 34.8 * **2:5:** Ep 2.21-22, PM 1.6 * **2:6:** Ais 28.16, Ep 2.20 * **2:6:** *Bereo Saion eine tuanga Ierusalem aea bereo.* * **2:7:** Sng 118.22 * **2:8:** Ais 8.14 * **2:9:** Lo 7.6, 14.2, Ais 9.2, PA 26.18, Ep 5.8

posanga ngan gid naurata kemikemi
toa ei ikakado. Ei Deo toa ibaba
gimi ta atnan lemi madonga dodom
ta ala amado ngan ele taranga kemi
ga kemi tau.
10 *Mugaeai gimi panua sapaean.
Be labone gimi panua ton Deo. Mu-
gaeai abada Deo ele kadonga lolo isat
aea mao. Be labone ei ilolo isat ngan
gimi.

Gita manta taot mambe Deo ele paeaeanga

11 *Leg panua kemikemi, lemi
tuanga tautaunga nene mao. Gimi
amamado ngan tano toa ne mambe
panua patpatnga ami. Tota nakeo
pagimi, manta aplese gid kimnga
papaeamao tinida aea. Ngansa gid
kadonga toa bedaoa iuangga ipapa-
rau pagimi ta ipaeabu ngan lemi
madonga.
12 *Be rabu ngan gid panua toa
timangamanga ngan Deo, manta
anasnasi kadonga kemikemi. Ta
oangga tiselele gimi mambe panua
papaeamao, eine ga tigera lemi
kadonga kemikemi ta tisoa Deo ieda
ngan ado toaiua ei inama ngan lu-
anga gimi.
13 *Gimi manta amamado gadio
ngan gid madidnga tanoeai ad imata
ede ga ede, ngansa Maron ikim gimi
akado toa bedane. Amamado gadio
ngan lemi tibur aea maron kapei,
ngansa gimi amamado ei ibageai.
14 Gimi manta amamado gadio
ngan gid gavana pade, ngansa
maron kapei idol gid ngan panasnga
panua papaeamao, ga ngan paku-
runga ngan panua tikakado kadonga
kemikemi.
15 *Ngansa Deo ikim gimi anasi
kadonga kemikemi ta irangrang
ngan lemi kadonga toa ne ipakoko
posanga sakirkir togid panua
buobuonga ad ta mumun.
16 Deo ipola gimi ta atnan lemi
madonga paeamao. Be irangrang
ngan agera lemi madonga kemi
labone mambe edap eta ngan mu-
dannga kadonga papaeamao mao.
Manta amamado mambe Deo ele
paeaeanga.
17 *Alolon ngan panua toa ngada
ne. Akimkim oaeoaemi ngan iaoa
kelede ton Kristus. Amataud Deo.
Alolon ngan lemi tibur aea maron
kapei.

Manta tabada ieieinga lalaede mambe Kristus

18 *Gimi paeaeanga sapaean,
manta abokoboko gadio ngan ami
mamaron be alolon ngan gid kapei
tau. Gid mamaron kemikemi toa
lolod imarum ngan gimi, alolon ngan
gid kekelegid mao, be alolon ngan
gid mamaron papaeamao pade.
19 Ngansa oangga adol Deo ele
kimnga ga imugamuga ngan lolomi,
be tipaieiei gimi sapaean ga amadid
matua ngan, Deo itin igelgel ngan
kadonga toa ne.
20 *Ngansa oangga akado kadonga
sat ta tipoda gimi, be amadid
matua ngan, eine oalumi kemi ga
iuot madongan? Be oangga anasi
kadonga kemikemi ta tipaieiei gimi
be amadid matua ngan, kadonga toa
ne ikado ga Deo itin igelgel.
21 *Ngansa Deo ibaba gimi ngan
ipu tota nene. Kristus ibada ieieinga
ngan luanga gimi, ta ngan kadonga
toa ne, ipasolan gimi ngan edap kemi
toa iuangga gimi pade anasnasi.

22 *"Ei ikado kadonga sat eta mao.
Be posanga pakakanga eta iuot
iaoai mao pade."

23 *Tidaba ei sat, be ei ikoli posanga
eta paeamao ga ila pagid mao. Ei
ibada ieieinga, be ipamir ad mao
pade. Ei idol ei mulian ga idae Deo
ibageai. Ei iuatai mambe Deo inas-
nasi edap tutui ngan pamadidnga
panua toa ngada ne.

---

* **2:10:** Hos 2.23 * **2:11:** Gal 5.17,24 * **2:12:** Mt 5.16 * **2:13:** Tt 3.1 * **2:15:** 1Pe 3.16 * **2:17:** Ro 12.10 * **2:18:** Ep 6.5 * **2:20:** 1Pe 3.14,17 * **2:21:** Mt 16.24, Ins 13.15 * **2:22:** Ais 53.9 * **2:23:** Ais 53.7, 1Pe 3.9 * **2:24:** Ais 53.5-6, Ro 6.11

24 *Kristus itutu ngan abei tabala, ta
ngan ei itin, ibisi leda kadonga sasat.
Ei ikado bedane ngansa iuangga gita
taot mambe eaba imate, ta irangrang
ngan tanasi kadonga sasat pade
mao. Be iuangga tanasi kadonga tu-
tui ngan leda madonga pau labone.
Matami nanan. Ngan itin aea nasi-
mou, gimi abada keminga.

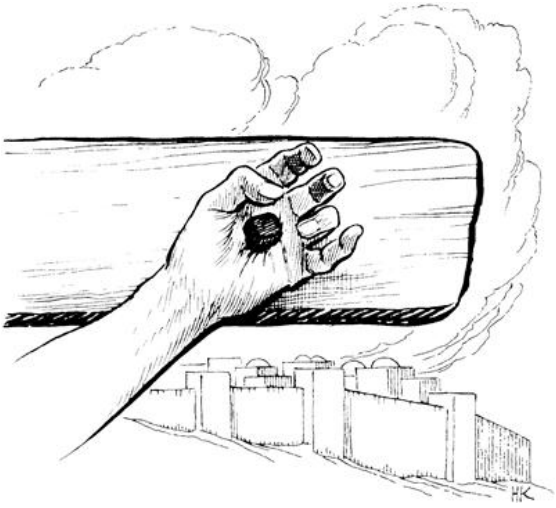

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Kristus itutu ngan abei tabala, ta ngan ei itin, ibisi leda kadonga sasat.

25 *Ngansa mugaeai gimi mambe sip-
sip ta asusu alele, be labone aluagimi
mulian ga ala pan eaba toa imariala
ngan gimi mambe sipsip, ta ei imam-
ato kemi ngan tautaudimi.

3

Posanga ila pagid oaioainga

1 *Lalaede toa bedaoa, gimi taine
oaioainga manta amamado gadio
ngan adadaoami. Ta oangga etan-
gada ngan gid tilongolongo Deo
ilinge mao, gid ga tigera kadonga
togimi adadaoad ta tipul lolod.
Oangga bedaoa, lemi ipu eta ngan
dadanga gid ngan posanga mao,
2 ngansa gid ga tigera mambe lemi
idil eta paeamao mao ga alolon kemi
ngan Deo*, ta tipul lolod.
3 *Irangrang ngan apasogo tinimi
pan gaot kekelen mao. Eine gid
sogonga sapaean gaot aea mambe
pilainga launimi ga nagemgem gol
ga pononga kemikemi.
4 Be ami sogonga tautaunga ienono
lolomiai. Eine lemi kadonga lolo
tarui aea ga posanga meles. Lolomi
aea sogonga toa bedane irangrang
ngan imata ipuluanga mao. Ngan
Deo imata, eine danga kemi ga kemi
tau.
5 Ngansa gid taine tututui mu-
gaeai ad tisogososgo tota bedaoa.
Gid tiuatai kemi mambe Deo ga
iparangrang ele posanga tautaunga
ta tisangasanga ei, be timamado ga-
dio ngan adadaoad,
6 *lalaede mambe Sara. Ei ilon-
golongo iadaoa Abraam ilinge ga
iuatoato ei aea maron. Oangga
gimi anasnasi kadonga kemikemi, ga
amadid matua ngan saoa kadonga
iuotot ngan gimi be amataud mao,
gimi ga aot mambe Sara inat taine
pade.
7 *Ga pade, gimi arangaranga
oaioainga, manta anasi oatainga
kemikemi ngan lemi madonga
toman ngan adadaoami. Matami
nanan mambe tinid pakpakia tau
mao, lalaede mambe gimi mao, tota
manta alolon ngan gid. Ga pade
matami nanan mambe gimirua alup
ngan badanga anami ngan Deo ele
tenainga madonga kemi aea. Anasi
kadonga toa bedane ta irangrang
ngan danga eta ipakala lemi raring
mao.

Manta takado kadonga kemikemi ngan gid panua padengada

8 Leg posanga kelede pade ga
bedane: Gimi toa ngada ne manta
lolomi kelede, ga lolomi isat ngan
panua padengada, ga akimkim
oaeoaemi ngan iaoa kelede ton
Kristus, ga auduan gid, be asoa
edami mulian mao.

* **2:25:** Ese 34.5-6, Mt 9.36, Ins 10.14, Ibr 13.20-21 * **3:1:** Ep 5.22 * **3:2:** Ngan posanga Grik, ikeo ga *alolon kemi, be tautaunga ikeo ngan gid taine tilolon ngan sai mao. Panua edengada tiuangga ikeo ga tilolon ngan adadaoad, be padengada tiuangga ikeo ga tilolon ngan Deo.* * **3:3:** 1Ti 2.9 * **3:6:** OM 18.12 * **3:7:** Ep 5.25

9 Oangga panua tikado kadonga
paeamao ngan gimi, mao oangga
tiposa paeamao ngan gimi, iran-
grang ngan akoli mao. Be akado
posanga kemi ngan pamatuanga
gid. Deo ibaba gimi ngan nasinga
kadonga toa bedane, ngansa iuangga
gimi abada pamatuanga pade.
10 *Ngansa ele laulau ikeo ga be-
dane,

"Eaba sai toa ikim madonga kemi
ga iuangga igera ado kemikemi,
manta ikaput ngan posanga papaea-
mao
ga ipakala iaoa mulian ngan
posanga pakakanga.
11 Ei manta ipul imur ngan kadonga
papaeamao ta ikado kadonga
kemikemi.
Ei manta iloilo edap lolo tarui
aea toman ngan panua paden-
gada ta ilalala ngan edap toa
oa.
12 Ngansa Maron imata kikisi gid
panua tututui
ga ipagege itanga ngan led rar-
ing.
Be ei iman gid panua papaeamao ad
isat."

Oangga tabada ieieinga ngan leda kadonga kemikemi, eine kemi

13 Be oangga gimi amarum ngan
nasinga kadonga kemikemi, sai ga
ipaieiei gimi?
14 *Be oangga abada ieieinga ngan
lemi kadonga tututui, eine kemi tau
ngan gimi. Ta oangga tipamir ami,
irangrang ngan amataud mao, ga
lolomi ede ga ede mao pade.
15 Be adol Kristus kekelen ga
imugamuga ngan lolomi ta alolon
ngan ei mambe ami Maron. Ta
oangga gid panua tibeta gimi ngan
danga kemi toa gimi asangasanga
ne ipu madongan, manta alalo lemi
posanga motean ngan kolinga pagid.
16 *Be manta lolomi marum ngan
gid ta alolon ngan gid. Be ana-
man lolomiai mambe lemi idil eta
paeamao mao ta akoli led posanga.
Toa bedaoa ta oangga gid panua
tiposa paeamao ngan gimi, eine ga
tigera lemi kadonga kemikemi ngan
nasinga Kristus, ta maeamaea gid
ngan led solsolnga sapaean.
17 Ngansa oangga Deo ilongean
gimi ta abada ieieinga, kemi ngan
abada ieieinga toa oa ngan lemi
kadonga kemikemi. Be oangga
abada ieieinga ngan lemi kadonga
papaeamao, eine kadonga toa ne ga
ilua gimi mao.

Kristus imate ta idae mulian ngan badanga gita mulian

18 Ngansa Kristus ibada ieieinga
ga imate pakelede ngan samum-
nga kadonga sasat. Ei eaba tutui,
be ibada gimi panua papaeamao
mulimi ngan ieieinga toa oa, ngansa
iuangga ibada gimi ga ala pan Deo.
Ngan itin, inaman ieieinga ga imate,
be ngan Itautau Tutui iura, idae mu-
lian ta imata bibita.
19 Ngan Itautau Tutui toa ne, ei
ila ipaola posanga pagid lausio toa
timamado ngan tibur panasnga aea.†
20 *Gid lausio toa oa tangad bal-
bal ngan Deo ele posanga ngan ado
toaiua Noa imamado. Ngan ado
toaiua, kadonga papaeamao ilalala
ga idae kapei, be Deo ikoli man-
manae mao. Ei isangasanga gid
panua ga ila irangrang ngan Noa
ipasala ele oaga kapei aea naurata.
Ta ngan oaga toa oa, Deo ibada mu-
lian panua pidaede, irangrang ngan
lima ga tol mon. Ta tiburisinga ngan
eau be timado kemi oagaeai.
21 Eau toa ne idodo eau toa gimi
abada paliliunga ngan pade, ngansa
Deo ibada gimi mulian ngan eau toa
ne. Paliliunga toa ne eine ngan si-
giringa tinimi aea muk mao. Be eine
ipasolan mambe gimi abeta matua

* **3:10:** Sng 34.12-16 * **3:14:** Ais 8.12-13, Mt 5.10, 1Pe 2.20, 4.14 * **3:16:** 1Pe 2.12 † **3:19:** Ngan posanga Grik, lain toa ne ikeo ngan *lausio. Be panua oatainga ad busa tede tiuangga idil toaine ikeo ngan gid anggelo papaeamao ton Satan. Be padengada tiuangga ikeokeo ngan gid panua matemate tautaudid.* * **3:20:** OM 6–7

Deo ngan isamum lemi kadonga
sasat,‡ ta labone anaman lolomiai
mambe lemi idil eta paeamao mao.
Ngan badanga gimi mulian, Deo
ipei Iesus Kristus mulian ngan ele
matenga,
22 ta idae ga ila buburiai. Ta labone
imamado ngan Deo ibage oatai. Be
gid anggelo ga antu imata ede ga
ede toa urad ga edad kapeipei, Kris-
tus iasal gid ta labone timamado ei
ibageai.

4

Manta tapul murida ngan gid kimnga papaeamao tinida aea

1 *Tota gimi manta apamatua
lolomi, ta lolomi iboko lalaede
mambe Kristus toa ibada ieieinga
ngan itin, ta amadid matua lalaede
mambe ei. Ta matami nanan: Panua
sapadua toa tibada ieieinga ngan
tinid, eine tipul murid ngan kadonga
sasat.
2 Tota ngan led madonga tanoeai
ga irangrang ngan led matenga,
eine ga tinasnasi kimnga papaeamao
tinida aea pade mao. Be gid ga tima-
mado ngan nasinga Deo ele kimnga.
3 *Ngansa mugaeai gimi anasnasi
kimnga papaeamao mambe gid
panua timangamanga ngan Deo
tikakado. Be labone lemi kadonga
toa bedaoa ikaranga na. Nakeo
ngan lemi kadonga mugaeai aea ga
bedane: nasinga kadonga mambe
kaua, ga kimnga papaeamao, ga
eaneannga sat, ga ununnga sat, ga
kadonga mangamanga togid panua
ununnga ad, ga pulnga murimi ngan
Deo ele apu, ga kadonga raring aea
ngan gid deo pakakanga ad namer.
4 Be labone gid panua toa oa
tikakrik ngan gimi, ngansa asokon
gid ngan led kadonga mangamanga
toa oa pade mao, ta tiposa paeamao
ngan gimi.
5 *Be muriai gid ga timadid ngan
posanga kapei ta tikoli posanga
ila pan Deo ngan led kadonga
toa bedaoa. Ei isangasanga ado
toaiua ngan ipamadid gid panua
ngan posanga. Eine ga ipamadid
gid panua toa matad bibita ga gid
matemate pade.
6 Ngansa ato kemi aea paolanga
ila pagid matemate* ngan ipu ga
oaine: Tautaunga tibada panasnga
lalaede mambe panua tanoeai ad ga
timate, be lolod matua ngan ato kemi
ta tiasal posanga toa timadid ngan.
Ta ngan Itautau Tutui iura, tibada
madonga kemi somisomi ga ilalala
ga ila, lalaede mambe Deo.

Manta taboko kemi ngan tenainga isaoa Deo ibada pagita

7 *Ado muriai ga muriai tau ta
inam boloma o. Tota gimi manta
anasnasi oatainga kemikemi ta
apakala gimi mulian ngan kadonga
papaeamao. Toa bedaoa ta iran-
grang ngan gimi araring kemi.
8 *Gadae ngan kadonga toa ngada
ne, gimi manta amarum ngan
nasinga kadonga kimnga aea pol
ngan gimi. Ngansa eaba sai inasi
kadonga kimnga aea, ei ga imata
tnan kadonga sasat busa togid panua
padengada.
9 *Be oangga oaeoaemi ngan iaoa
kelede ton Kristus timan ami kaluae,
manta amariala kemi ngan gid, be
lolomi ngur ga ngur mao.
10 *Ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea, ei ipan tenainga imata
ede ga ede pagimi kelede kelede.
Ta gimi manta aboko kemi ngan
tenainga isaoa toa Deo ibada pagimi

‡ **3:21:** Panua edengada tiuangga posanga idil toa ne *Be eine ipasolan mambe gimi abeta matua Deo ngan isamum lemi kadonga sasat ... aea pulnga ede pade ga bedane: Be eine ipasolan mambe aposa tautaunga pan Deo ngan gimi ga anasi kadonga tutui ...* * **4:1:** Ro 6.2,7 * **4:3:** Ep 2.2-3 * **4:5:** PA 10.42 * **4:6:** Kado gimi aoangga gid panua toa ne timate ga kus ta tilongo ato kemi. Eine mao. Petrus iposa ngan gid panua toa tilongo ato kemi ngan led madonga tanoeai, ga kus ta timate. * **4:7:** Ro 13.11-12 * **4:8:** 1Pe 1.22 * **4:9:** Ibr 13.2 * **4:10:** Ro 12.6-8

ngan luanga oaeoaemi padengada ta
matami tutui ngan.
11 Oangga eaba ede ele tenainga
eine ngan paolanga posanga, ei
manta iposa mambe ibabada Deo
iaoa. Be oangga eaba ede ele
tenainga eine ngan luanga panua
padengada, ei manta ikado ngan pa-
matuanga inam pan Deo. Toa be-
daoa ta panua ga tisoa Deo ieda ngan
Iesus Kristus ele naurata ngan danga
toa ngada ne. Ei kekelen ieda kapei
ga iura matua soke tau somisomi ga
ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Oangga tabada ieieinga lalaede mambe Kristus, irangrang ngan tinida igelgel

12 Leg panua kemikemi, tobanga
toa iuotot ngan gimi mambe dinga
inono tinimi ne, irangrang ngan
atogragimi ngan mao. Kado gimi
aeadi mambe kadonga toa ne ede
pade tau. Eine mao.
13 *Be manta lolomi kemi ngansa
gimi alup toman ngan Kristus ngan
aea ieieinga. Toa bedaoa ta muriai,
oangga ele taranga per ga iuot
masaeai, gimi ga tinimi igelgel kapei
ga kapei tau.
14 *Gimi iaoa kelede ton Kristus.
Be oangga panua tiposa paeamao
ngan gimi ngan ipu toaine, kemi tau
ngan gimi. Ngansa Deo Itautau Tutui
toman ngan iura kapei ga ele taranga
idio pagimi.
15 Be kado eaba eta ngan gimi
ibada ieieinga ngan ele kadonga
paeamao mambe raunga eaba ede
pade ga imate, mao lublubnga, mao
ipatoi ei sapaean ga idudunga ngan
panua padengada led posanga, mao
kadonga sat eta pade. Eine kemi
mao.
16 Be oangga abada ieieinga
ngansa gimi Kristien, irangrang
ngan maeamaea gimi mao. Manta
asoa Deo ieda, ngansa edaeda
Kristien toa ne idae ngan gimi.
17 Ngansa Deo ele ado ngan pa-
madidnga gid panua ngan posanga,
tota patautene. Eine ga ipamuga
naurata toa ne ngan gita panua ei
ton. Be oangga gita panua kemikemi
tamadid ngan posanga ga tamuga,
saoa kadonga ga iuot ngan gid panua
toa tipul murid ngan ele ato kemi?
18 *Eine lalaede mambe Deo ele
posanga ga bedane,

"Oangga panua tututui tinaman
oanaoana ngan Deo ibada gid
mulian,
gid panua papaeamao ga
kadonga sasat ad ga tinaman
kulupu ga kulupu tau."

19 Tota oangga Deo ilongean panua
sapadua ga tibada ieieinga, gid
manta tidol gid mulian ga tidae ad
Dolnga ibageai ta tisalangan led
kadonga kemikemi. Ngansa ei eaba
mata tutui aea.

5

Gimi madidnga manta amariala kemi ngan Deo ele panua

1 Gau leg posanga ede ila pagimi
madidnga ngan iaoa kelede ton Kris-
tus. Nabeta matua gimi ngansa gau
pade naman madidnga ngan iaoa
kelede ton Kristus, be nagera Kristus
aea ieieinga ngan matag. Ga pade,
muriai gau ga nalup toman ngan
gimi ngan badanga madonga kemi
tau ngan ele taranga. Ele taranga toa
ne, teta pade ga iuot masaeai.
2 *Manta amariala kemi ngan Deo
ele sipsip toa timamado bagemiai.
Manta tinimi igelgel ta amamato
ngan gid lalaede mambe Deo ikim.
Be kado gid panua tisusuran gimi ta
akado naurata toa ne. Eine kemi
mao. Irangrang ngan matami nanan
pat aea badanga mao pade. Be
manta amarum kemi ngan naurata
toa ne aea kadonga.
3 *Irangrang ngan akado kulupu
ngan Deo ele sipsip toa bagemiai na

* **4:13:** PA 5.41, Jms 1.2, 1Pe 1.6-7 * **4:14:** 1Pe 2.20 * **4:18:** Snd 11.31 * **5:2:** Ins 21.15-17, PA 20.28 * **5:3:** 2Ko 1.24, Plp 3.17, Tt 2.7

mao. Be manta amugamuga kemi
ngan gid ga apasolan gid ngan edap
kemikemi gid manta tinasnasi.
4 Ta muriai oangga gid sipsip
Tamad per ga iuot masaeai, gimi ga
abada lasunga kemi tau buburiai aea
toa irangrang ngan imata ipuluanga
mao.

Tadol gita mulian ga tadae Deo ibageai

5 *Lalaede toa bedaoa, gimi
arangaranga toa tinimi gargar, gimi
manta alongolongo gid kapeipei
linged. Gimi toa ngada ne manta
adol gimi ga adio gadio ngan
oaeoaemi padengada, ta adol
kadonga toa ne mambe tinimi aea
pononga. Ngansa Deo ele laulau ikeo
ga bedane,

"Gid panua tiparim ngan gid mulian,
Deo iman ad isat.
Be ilolo marum ngan gid panua
toa tidol gid mulian ga tidio
gadio."

6 *Tota gimi manta adol gimi mulian
ga adio gadio ngan Deo ibage toa iura
kapei tau. Toa bedaoa ta ngan ado
imata toa ei isio oa, ei ga isoa gimi ga
adae.
7 *Saoa danga ikado ga lolomi ede ga
ede, manta adol ga idae Deo ibageai,
ngansa ei imata bada gimi.

8 *Matami idae ta agabit kemi.
Ngansa ami isat toa eaba paeamao
ilalala alele mambe laion iaoa in-
gongo, be iloilo eaba eta ngan isama
ei ga kus.
9 *Gimi manta apul murimi pan ga
amadid matua ngan lemi kadonga
lolo matua aea. Ngansa gimi aoatai
mambe oaeoaemi ngan iaoa kelede
ton Kristus ngan tibur toa ngada ne
tanoeai tibabada ieieinga lalaede toa
bedaoa.

10 Deo ei eaba lolo marum aea.
Ngan lemi lupnga toman ngan Kris-
tus, ei ibaba gimi ngan badanga
madonga kemi tau ngan ele taranga
toa ienono somisomi ga ilalala ga
ila. Ta oangga gimi abada ieieinga
kauteta pade ga kus, ei ga ikemi
gimi ta ipamatua lemi kadonga lolo
matua aea, ta aemi pu ga amadma-
did.
11 Ei kekelen iura matua soke tau
somisomi ga ilalala ga ila. Eine tau-
taunga.

Petrus ipasala ele posanga

12 *Oaeda Sailas ilua gau ngan bo-
denga laulau toa ne ga ila pagimi.
Gau nagera mambe ei imata tutui
ngan Kristus. Ngan laulau toa ne,
nakado posanga toa tedane ngan pa-
matuanga lolomi. Gau nagera Deo
ele kadonga lolo marum aea ngan
matag ta nakeo pagimi: Deo ele
kadonga lolo marum aea tautaunga
tota bedane. Gimi manta amadid
matua ngan.
13 *Gid panua ngan iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga Babilon* toa
Deo isio gid lalaede mambe gimi, led
ado kemi ila pagimi. Ga pade, natug
Markus ele ado kemi ila pagimi.
14 Oangga agera ngan gimi, kemi
ngan anasi kadonga kimnga aea ta
abusum ngan papami. Gimi sapadua
toa alup toman ngan Iesus Kristus,
Deo ele kadonga lolo tarui aea idio
pagimi.

---

* **5:5:** Snd 3.34, Ep 5.21, Jms 4.6 * **5:6:** Mt 23.12, Lu 14.11, Jms 4.10 * **5:7:** Mt 6.25-30 * **5:8:** 1Te 5.6 * **5:9:** Ep 6.11-13, Jms 4.7 * **5:12:** PA 15.22,40 * **5:13:** PA 12.25, 2Ti 4.11 * **5:13:** Panua oatainga ad busa tikeo ga Petrus itado oanenga itna ta ikeo ngan *tuanga Babilon. Be ele oanenga itna ipu eine ngan tuanga Rom.*

Petrus
ele laulau parua aea

1 Gau Saimon Petrus, eaba ato aea
ga paeaeanga ton Iesus Kristus.
Gau nabode laulau toa ne ila pag-
imi panua toa lolomi matua ngan
ada Deo. Lemi kadonga lolo matua
aea toa ne kemi tau lalaede mambe
gai lemai pade. Gimi abada kadonga
lolo matua aea toa ne ngan kadonga
tutui ton ada Deo Iesus Kristus toa
ibada gita mulian.
2 Gimi abada oatainga kemi ngan
Deo ga ada Maron Iesus, ta kemi
ngan oatainga toa ne ikado ta
kadonga lolo marum aea ga lolo
tarui aea ilalala ga idae kapei
lolomiai.

Deo ibaba gita ga isio gita

3 Iesus Kristus iura kapei lalaede
mambe Deo. Ta ngan iura kapei toa
ne ga ngan leda oatainga ngan ei,
ipan danga toa ngada ne gita takim
ngan luanga leda madonga ga ngan
nasinga saoa kadonga ei ikim. Ngan
ele kadonga kemikemi ga ele taranga
kapei, ei ibaba gita
4 ta ibada danga kemikemi toa
ngada ne toa iposa tautaunga pagita
ngan mugaeai. Gid posanga tau-
taunga toa ne eine danga kapei tau,
ngansa ei iuangga ilua gimi ngan gid
posanga toa ne ta arangrang ngan
aot lalaede mambe ei. Ngansa gimi
ala aluai ngan gid kimnga papaea-
mao tinida aea toa ipapaeabu ngan
gita.
5 Be ngan ipu toaine, gimi manta
urami pakpakia ngan pamatuanga
lemi kadonga lolo matua aea ta
agaltatan kadonga kemikemi toman
ngan. Be gadae ngan lemi kadonga
kemikemi, manta agaltatan oatainga
toman ngan.
6 *Be gadae ngan lemi oatainga,
manta agaltatan kadonga ngan
pakalanga gimi mulian ngan
kadonga sasat. Be gadae ngan
lemi kadonga ngan pakalanga gimi
mulian, manta agaltatan kadonga
ngan madidnga matua ngan ami
kadonga kulupulupu. Be gadae
ngan lemi kadonga ngan madidnga
matua, manta agaltatan kadonga
ngan nasinga Deo ele kimnga.
7 Be gadae ngan nasinga Deo ele
kimnga, manta agaltatan kadonga
lolo marum aea pagid oaeoaemi
ngan iaoa kelede ton Kristus. Be
gadae ngan lemi kadonga lolo
marum aea, manta agaltatan
kadonga kimnga aea.
8 Ngansa oangga gid kadonga toa
ne ilalala ga idae kapei lolomiai,
eine ga ilua gimi ngan oatainga kemi
ngan ada Maron Iesus Kristus ta
irangrang ngan tinimi imalai mao ga
amamado sapaean alele mao pade.
9 Be oangga sai inasnasi gid
kadonga toa ne mao, ei mambe
eaba imata susu ta irangrang
ngan igeragera kemi mao, ngansa
imata sapian mambe Deo isamum
ele kadonga sasat mugamuga ga ila
na.
10 Tota oaeoaeg, manta urami
pakpakia ngan pasolannga mambe
Deo ibaba gimi tautaunga ga isio
gimi. Ngansa oangga anasnasi gid
kadonga toa ne, irangrang ngan atap
eta mao.
11 Toa bedaoa ta ada Maron Iesus
Kristus toa ibada gita mulian ne,
ei ga itin igelgel kapei ta irepe
atama ngan gimi ta adudunga ngan
madonga kemi somisomi toa ei
ibageai oa.
12 Tautaunga gimi aoatai kemi
ngan gid danga toa ne ga kus, ta
amadmadid matua ngan, be kemi
ngan napapei matami ngan gid
posanga tautaunga toa ne pade.
13 Be oangga nasoasoa patig toa
ne maitne, gau naoangga eine kemi
ngan napapei matami.
14 *Naoatai, teta pade gau ga nat-
nan patig toa ne ga idio, lalaede
mambe ada Maron Iesus Kristus ipa-
solan gau ngan.

* **1:6:** Gal 5.22-23 * **1:14:** Ins 21.18-19, 2Ko 5.1

15 Tota gau ga urag pakpakia ngan
saoanga edap ngan gimi. Ta oangga
muriai ngan leg matenga, eine gimi
ga matami nanan kemi gid posanga
toa ne.

Iesus ele panua ato ad tigera taranga ton Deo ienono ngan ei

16 *Ngansa ngan ado toaiua gai
akeo pagimi ngan ada Maron Iesus
Kristus iura kapei ga ngan ele na-
manga, gai anasnasi gid ninipunga
sapaean toa iuotot panua laboradeai
oa mao. Be gai agera iura kapei tau
ngan matamai, ta aoamai inasnasi
ngan.
17 *Ngansa Deo Tamada idol ieda
kapei ga ele taranga iuon ngan ei. Ta
ngan ado toaiua babanga isulug Deo
ele tarangai ga inam, ikeo ga bedane,
"Eine gau Natug. Gau nakim ei tau.
Lolog kemi ngan ei."
18 Be ngan ado toaiua gai ama-
mado toman ngan ei ngan lusi toa
Deo ele ul ienono ngan, gai alongo
ilinge toa ne isulug buburiai ga inam.

19 Be danga toa gai agera ne ipa-
matua gai ta aoatai kemi tau mambe
posanga togid panua tibada Deo
iaoa mugaeai eine tautaunga. Ta
oangga gimi alongo kemi ga anasnasi
posanga toa ne, eine ga aot kemi.
Manta anasi kemi mambe taranga
itara ngan tibur dodom ga irangrang
ngan gaga itakai. Ta Iesus ga itara
lolomiai mambe gigima gaisala aea
idae.
20 Be danga kapei manta aoatai
kemi ngan eine ga bedane: Gid
panua toa ngada oa tibada Deo iaoa
mugaeai ga tibode ngan ele laulau,
eta iaoa inasi sapaean ngan ilolo
mao.
21 *Ngansa mugaeai ga inam, eaba
eta inasi ele kimnga mulian ta ibada
Deo iaoa mao. Be Itautau Tutui ilua
gid kelede kelede ta ikado posanga
ga iuotot aoadeai.

2

Panua aleburo ad tiuangga tipabuobuo gid iaoa kelede ton Kristus

1 *Be rabu ngan gid Israel mugaeai,
panua edengada tipakaka ngan
badanga Deo iaoa. Eine ga iuot
lalaede pagimi toa bedaoa. Panua
aleburo ad ga tiuot rabu ngan gimi
ta timan panua paoatainga ad. Gid
ga tikasek ga tidudunga ta tibada
paoatainga papaeamao ta tipaeabu
ngan gid panua toa lolod matua
ngan Kristus. Be eine ga tikado
bedane kekelen mao. Eine ga tipul
murid ngan Maron toa mugaeai
iuol gid mulian ngan ising. Ngan
led kadonga toa ne, manmanae ga
tipaeabu ngan gid mulian.
2 Gid panua toa oa led kadonga
mambe kaua, ta panua busa ga tinasi
gid ngan. Ngan led kadonga toa ne,
panua busa ga tiposa paeamao ngan
edap tutui aea nasinga.
3 Gid panua toa ne panua ngalenga
ad tau ta tipapot gid ninipunga
sapaean laboradeai ngan dadanga
lemi pat ga danga sisid ga iman led.
Be mugaeai tau, Deo isio ado ede
ngan pamadidnga gid ngan posanga.
Posanga toa irau ngan ad panasnga
ne iuot tautaunga maitne be iura ga
ienono.
4 *Ngansa gimi aoatai, mugaeai gid
anggelo tikado kadonga papaeamao,
be Deo ilolo isat ngan gid mao. Ei
iaud gid ngan sen ta isere gid ga
tila ngan baba kilikilinga ngan tibur
dodom tau. Gid ga timamado toa eoa
ga irangrang ngan ado toa Deo isio
ngan pamadidnga gid ngan posanga.
5 *Ga pade, ei ilolo isat ngan gid
panua mugaeai ad mao. Be ikado
ga oanga kapei iuot tanoeai ta ipae-
abu ngan gid panua papaeamao, be
ibada mulian eaba ede toa ipapaola
posanga tutui, ieda Noa. Ngan ado
toaiua, ibada ei mulian toman ngan
panua lima ga rua.

* **1:16:** Mt 17.1-5 * **1:17:** Mt 17.5, Mk 9.7, Lu 9.35 * **1:21:** 2Ti 3.16, 1Pe 1.11-12 * **2:1:** Mt 24.11, Jut 4 * **2:4:** Jut 6 * **2:5:** OM 6–8, 2Pe 3.6 * **2:6:** OM 19.24, Jut 7

6 *Ga pade, ei itado dinga ga isulug
ngan tuanga Sodom ga Gomora ta
inono gid ga kus be asaso kekelen
ienono. Ipaeabu ngan gid toa be-
dane ta iman kilala ngan gid panua
papaeamao ad panasnga.
7 *Be ibada mulian eaba tutui ede
ieda Lot. Gid panua toa tipul murid
ngan Deo ele apu, led kadonga arala
imata ede ga ede ikado ga Lot ilolo
kulupu tau.
8 Ei eaba tutui be imamado rabu
ngan gid, ta ado ga ado ilongolongo
ga igeragera led kadonga ngan pul-
nga murid ngan Deo ele apu ta ilolo
itola.
9 Be Deo ele kadonga bedane ipa-
solan gita mambe ei iuatai kemi
ngan badanga mulian panua tututui
ngan tobanga imata ede ga ede, ga
pade iuatai kemi ngan panasnga gid
panua papaeamao, tutui ngan ado
panasnga aea.
10 *Kadonga toa ne ga iuot kapei
tau ngan gid panua toa lolod ikim
kadonga arala ta lolod aea muk. Gid
tiadi mambe Deo ele posanga ga
posanga togid madidnga eine danga
sapaean.

Matad ila ngan danga eta mao,
be tinasi gid led kimnga. Tipaeabu
ngan gid anggelo kapeipei edad be
timataud mao.
11 *Be gid anggelo tiasal gid panua
toa ne ngan urad ga edad kapeipei.
Gid pade tisolsol pol ngan gid mulian
ngan posanga papaeamao toa Maron
imatai oa mao.
12 *Be gid panua toa ne tiposa
paeamao ngan saoa danga tiuatai
ngan mao. Gid mambe masilau
toa led oatainga eta mao, be tinas-
nasi kimnga tinid aea kekelen. Gid
mambe masilau saksak toa panua
tiluku ga tipamate. Ngan kadonga
lalaede toa bedane, gid pade ga
timukuru.
13 Deo ga ikoli led kadonga ta
ipaieiei gid kapei tau, lalaede
mambe gid tipaieiei panua paden-
gada. Gid tiuangga tinasi kadonga
tingelgel aea bong kekelen mao be
ado pade. Tianean toman ngan gimi,
be tinid igelgel ngan led aleburo.
Tilasu eaneannga ga ununnga tau
ta tikado ga lemi eaneannga iuot
paeamao mambe muk ibul ada malo.
14 Irangrang ngan tikaput ngan
led kadonga papaeamao mao. Gid
matad arala aea somisomi tau.
Tidada sapadua toa lolod matua tau
ngan Iesus mao. Gid tinanale tau
ngan dadanga panua padengada led
danga sisid ga iman led. Deo ga
ipanas gid.
15-16 *Tipul murid ngan edap tu-
tui ta tibuobuo alele ta tinasi edap
lalaede mambe Balam toa Beor inat.
Eaba toa oa ibada Deo iaoa, be ilolo
ikim tau ngan badanga pat ngan ele
kadonga paeamao.* Be Deo ikado ga
donki ede iposa mambe eababa ta
idaba ei ta ipakala ei ngan kadonga
mangamanga toa iuangga ikado.

17 *Gid panua toa ne mambe eau-
mata imisi ga mambe laulau kusuk-
suk rai ipabak ga ila ta aoara iran-
grang ngan itap mao. Ta tipapot
naurata eta mao. Deo idol motean
tibur dodom kapei tau ngan gid.
18 Tikado posanga kulupu sapaean
be aea annga eta mao. Tiparum-
rum gid panua ngan nasinga kimnga
tinida aea ga kadonga mambe gid
kaua. Ngan kadonga toa ne, tidada
gid panua toa pataутene tiuangga
tinasi edap tutui, be mao. Tibuobuo
ta tinasi gid panua papaeamao toa
oa.
19 Tikado posanga tautaunga pagid
ta tikeo ga danga eta ga ipakala gid
mao, be tirangrang ngan tikado saoa
danga tikim. Tiposa bedaoa, be mao.
Gid timan paeaeanga sapaean ngan
kadonga papaeamao. Be kadonga
toa oa ga ipaeabu ngan gid. Ngansa
oangga sai ilongean kadonga eta ga

* **2:7:** OM 19.1-16 * **2:10:** Jut 7-8,16 * **2:11:** Jut 9 * **2:12:** Jut 10 * **2:15-16:** Nam 22.7, 22.28-35, Jut 11, PM 2.14 * **2:15-16:** Kadonga paeamao toa Balam ikado eine ngan kimnga tau pat toa maron kapei Balak iuangga ibada pan ngan paeabunga gid Israel ngan posanga paeamao. * **2:17:** Jut 12-13

iman aea madidnga, ei tota iman
paeaeanga sapaean ngan kadonga
toa oa.
20 *Ngansa oangga tibada oatainga
ngan ada Maron Iesus Kristus toa
ibada gita mulian, ta titnan gid
kadonga papaeamao toa ikado ga
loloda aea muk, ga kus ta tiluagid
mulian ngan gid kadonga toa oa,
eine ga tiuot paeamao tau. Mugaeai
ngan tibada oatainga ngan Iesus, led
madonga paeamao tede. Be muriai
led madonga ga iuot paeamao ga
paeamao tau.
21 *Kemi oangga tibada oatainga
ngan edap tutui motean oa mao.
Ngansa labone tiuatai ngan edap toa
oa, be tipul murid ngan apu tutui toa
mugaeai tilongo.
22 *Gid tiparangrang oanenga itna
ede ga iuot tautaunga ga bedane,
"Kaua iruarua ga kus ta ian mulian
ele ruaruanga." Ga posanga ede
pade ga bedane, "Gaea ililiu eauiai
ga kus ta iluai mulian ta ibulbul ei
ngan aea papo."

3

Tautaunga Iesus ga iluai mulian

1 Leg panua kemikemi, eine leg
laulau parua aea ila pagimi. Nabode
laulau toa rua ne ngan papeinga
matami ngan gid posanga toa ne ta
irangrang ngan lemi oatainga kemi
ga lolomi aea danga eta mao.
2 *Gau nakim matami nanan
posanga togid panua tututui tibada
Deo iaoa mugaeai, ga matami nanan
posanga ton ada Maron toa ibada
gita mulian. Ele posanga matua toa
ne, gid panua ato ad tibada ga ila
pagimi.
3 *Be danga kapei gimi manta
matami nanan eine ga bedane:
Boloma ngan ado muriai ga muriai
tau, eine gid panua ga tinam ta
tinasnasi led kimnga tinid aea, be
tikado galingenga paeamao
4 *ta tikeo, "Ei iposa tautaunga
ngan ele namanga, be ei sida? Mu-
gaeai ngan tibutibuda timate ga
inam labone, danga toa ngada ne
ienono lalaede mambe led otnga mu-
gaeai."
5 *Tiposa bedaoa be tinid ngan
matad nanan mambe mugaeai tau
Deo iposa ta bubur ga tano iuot.
Ikado ga eau ila ilup kelede, be tano
mamasa pok ga idae rabu ngan.
6 *Be ngan eau toa ne, ei ikado
ga oanga kapei iuot ta ipaeabu ngan
tano ngan ado toaiua.
7 Be ngan Deo ele posanga toa
lalaede ne, ei ikeo ga mariamba
ga tano toa labone ienono, eine ga
dinga inono. Kadonga toa ne ga iuot
tutui ngan ado toaiua ipamadid gid
panua papaeamao ngan posanga ta
ipaeabu ngan gid.
8 *Leg panua kemikemi, irangrang
ngan matami sapian posanga ede
ga oaine mao: Ngan Maron imata,
rai bunoringring eine mambe ado
kelede, be ado kelede eine mambe
rai bunoringring.
9 *Maron ikado aea gerei ngan
iparangrang ele posanga tautaunga
mao, mambe panua edengada
tikeokeo. Eine mao. Ilolo bake
manmanae mao. Be idada ele
kadonga lolo isat aea ngan gimi
ngansa itin ngan eaba eta iduaea
mao, be ikim gita toa ngada ne tapul
loloda ga tala pan.

Mariamba ga tano ga isapa

10 *Be ado toa Maron ga inama
ngan, eine ga ipatogran panua
lalaede mambe eaba lublubnga aea
ele namanga. Ngan ado toaiua,
mariamba ga iaoa ingongo kapei ta
isapa ga ila. Be danga toa ngada ne
ienono tanoeai, eine dinga ga inono
ga imomout ga kus ta irangrang ngan
ienono pade mao.
11 Io, gimi aoatai mambe danga toa
ngada ne ga isapa ngan kadonga toa

* **2:20:** Mt 12.45 * **2:21:** Lu 12.47-48 * **2:22:** Snd 26.11 * **3:2:** Jut 17 * **3:3:** 1Ti 4.1, Jut 18
* **3:4:** Mt 24.48 * **3:5:** OM 1.6-9 * **3:6:** OM 7.11, 2Pe 2.5 * **3:8:** Sng 90.4 * **3:9:** Hab 2.3, 1Ti 2.4 * **3:10:** Mt 24.29,35, Lu 12.39, 1Te 5.2

bedane, tota gimi manta aot panua madongan? Manta apasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gimi ta anasnasi kadonga lalaede mambe Deo ikim.
12 Ngan kadonga toa bedane, gimi manta asanga Deo ele ado toa ne be apasensen ngan ele otnga. Ngan ado toaiua, dinga ga inono mariamba ta ipaeabu ngan. Be danga toa ngada ne tanoeai, dinga aea oanaoana ga ilaba ta iuot mambe eau.
13 *Be gita tasangasanga Deo ele posanga tautaunga ngan ikado tano ga mariamba ga iuot pau pade. Toa eoa panua ga tinasnasi kadonga tutui kekelen.

Manta tagabit kemi ta tasanga Maron

14 Tota leg panua kemikemi, gimi asangasanga gid danga toa ne led otnga, be manta urami pakpakia ga aot panua tututui tau, ta irangrang ngan eaba eta isol gimi ngan posanga mao. Ta gimi ga lolomi itarui toman ngan Maron.
15 *Be matami nanan mambe Maron idada ele kadonga lolo isat aea ila mamarae ngansa iuangga ibada gita mulian. Oaeda Paulus toa takim ei tau ibode posanga lalaede toa bedane ngan oatainga kemi toa Deo ibada pan.
16 Ngan ele laulau toa ngada ne, ibode posanga lalaede ta iposaposa ngan gid danga toa ne. Be ele laulau aea posanga edengada kulupu ngan aea oatainga, ta gid panua toa led oatainga eta mao ga lolod matua ngan Iesus tau mao, gid tipakongge posanga toa ne. Tikado toa bedaoa ta tipaeabu ngan gid mulian. Eine tipakongge Deo ele laulau aea posanga padengada ngan edap lalaede toa bedaoa.
17 *Leg panua kemikemi, gimi aoatai motean ngan gid danga toa ne, tota manta agabit kemi, ngan kado ta gid panua toa titnan Deo ele apu tipabuobuo gimi ta tikado ga lemi kadonga lolo matua aea itap.
18 Be ada Maron Iesus Kristus toa ibada gita mulian, gimi manta alongean ele oatainga ga kadonga lolo marum aea iuon ngan gimi ta ipamatua gimi. Tasoa ieda somisomi labone ga muriai ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

* **3:13:** Ais 65.17, 66.22, PM 21.1,27 * **3:15:** Ro 2.4 * **3:17:** Mk 13.5,33, 1Ko 10.12

Ioanes
ele laulau matamata aea

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Kristus eine Posanga madonga kemi aea toa iuot masaeai

1 *Gai apalongo ngan Posanga madonga kemi aea. Posanga toa ne ienono matamata ngan danga toa ngada ne led otnga. Gai alongo ngan ga agera ngan matamai. Gai matamai inasi Posanga toa ne ga asibo ngan bagemai.

2 *Madonga kemi ipu toa ne imamado toman ngan Tamada Deo ga kus ta iuot masaeai pagai. Ta gai agera ei ta apamatua ele posanga. Ta apaola posanga pagimi ngan madonga kemi ipu toa imamado somisomi ga ilalala ga ila.

3 Posanga madonga kemi aea toa gai agera ga alongo ngan ne, tota apaola ga ila pagimi. Gai apaola pagimi ngansa akim gimi pade alup kelede toman ngan gai. Be gai lemai lupnga toa ne eine toman ngan Tamada Deo ga Inat Iesus Kristus.

4 *Gai abode posanga toa ne ta irangrang ngan leda tingelgel ila iuot lai.

Manta talalala ngan taranga

5 *Gai alongo Iesus Kristus ipaola posanga, ta apaola pade ga ila pagimi ga bedane: Deo ei mambe taranga kapei. Be dodom eta ienono pan mao.

Deo ei mambe taranga kapei. Be dodom eta ienono pan mao.

6 *Oangga takeo ga talup kelede toman ngan ei, be talalala ngan dodom, eine tapakaka. Toa bedaoa ta tanasnasi posanga tautaunga mao.

7 Be oangga talalala ngan taranga, lalaede mambe ei imamado ngan taranga, eine talup kelede pol ngan gita, ta Deo Inat Iesus ising isamum leda kadonga sasat toa ngada oa.

8 *Oangga takeo ga leda kadonga sat eta mao, eine tapakaka gita mulian. Toa bedaoa ta posanga tautaunga ienono lolodai mao.

9 Be oangga taoaoa ngan leda kadonga sasat, ei ga isamum leda kadonga sasat ta isigiri loloda aea muk toa ngada oa, ngansa ei eaba mata tutui aea ga inasnasi kadonga tutui.

10 Oangga takeo ga bedane, “Gau nakado kadonga sat eta mao,” ngan posanga toa ne, eine mambe takeo ga Deo ei eaba pakakanga aea. Toa bedaoa ta ele posanga ienono lolodai mao.

2

Kristus ei gita bebeda Tamada Deo imatai

1 *Leg gergeu, nabode posanga toa ne ga ila pagimi ngan luanga gimi ta akado kadonga sat mao. Be oangga eaba eta ikado kadonga sat, gita bebeda ede ta imamado Tamada Deo

* **1:1:** Ins 1.1 * **1:2:** Ins 1.14 * **1:4:** Ins 16.24 * **1:5:** 1Ti 6.16, Jms 1.17 * **1:6:** 1Io 2.4 * **1:8:** Sng 32.5, Snd 28.13 * **2:1:** Ibr 7.25-26 * **2:2:** Ins 1.29, Kol 1.20, 1Io 4.10

imatai. Ei eaba tutui tau toa Iesus
Kristus.
2 *Ele matenga ipatarui Deo ilolo
ta iman edap ngan leda kadonga
sasat aea samumnga. Be eine ngan
gita kekelegita leda kadonga sasat
mao. Eine edap ngan samumnga
kadonga sasat togid panua toa ngada
ne tanoeai.

Manta tanasnasi kadonga lalaede mambe Kristus

3 Oangga tanasnasi kemi Deo
ilinge, kadonga toa ne iman kilala
ga ipasolan mambe gita taoatai kemi
ngan ei.
4 Oangga eaba sai ikeo ga bedane,
"Gau naoatai kemi ngan ei," be inas-
nasi ilinge mao, ei eaba pakakanga
aea. Posanga tautaunga eta ienono
iloleai mao.
5 *Be oangga sai inasnasi ele
posanga, tautaunga eaba toa oa
ele kadonga ngan kimnga Deo ila
iuot lai. Ngan idil ga oaine taoatai
mambe talup tautaunga toman ngan
ei:
6 Eaba sai ikeo ga ilup toman
ngan ei ga imulmuli, manta inas-
nasi kadonga lalaede mambe Kristus
ikakado.
7 *Leg panua kemikemi, apu toa
nabode pagimi ne, eine pau mao.
Apu toa ne mugamuga. Ienono
pagimi mugaeai ga inam. Apu toa
mugamuga ne eine posanga toa gimi
alongo na.
8 *Be apu toa nabode pagimi ne
eine pau pade. Iuot tautaunga
ngan Kristus ele madonga ga iuot
tautaunga ngan gimi lemi madonga
pade. Ngansa dodom iuangga kus.
Be taranga tautaunga ta itara ga
ienono.
9 *Oangga sai ikeo ga imamado
tarangai, be ilolo paeamao ngan iuae
ede pade, ei imamado dodomeai
maitne.
10 *Be oangga sai ikimkim iuae ede
pade, ei imamado tarangai. Danga
eta toa iloleai oa ga irangrang ngan
ikado ei ga itap mao.
11 *Be eaba sai toa ilolo paeamao
ngan iuae ede pade, ei imamado
dodomeai ga ilalala alele dodomeai.
Ei iuatai ngan ila sida mao, ngansa
dodom ipadodom imata.

12 Nabode posanga toa ne ga ila pag-
imi gergeu,
ngansa ei isamum lemi kadonga
sasat ga kus ngan Kristus ieda.
13 Nabode posanga toa ne ga ila pag-
imi gergeu tamatamad,
ngansa aoatai kemi ngan eaba
toa imamado mugaeai tau ga
irangrang ngan labone.
Nabode posanga toa ne ga ila pagimi
arangaranga toa tinimi gar-
gar,
ngansa aeasal eaba paeamao ga
kus.
14 Nabode posanga toa ne ga ila pag-
imi gergeu,
ngansa aoatai kemi ngan
Tamada Deo.
Nabode posanga toa ne ga ila pagimi
gergeu tamatamad,
ngansa aoatai kemi ngan eaba
toa imamado mugaeai tau ga
irangrang ngan labone.
Nabode posanga toa ne ga ila pagimi
arangaranga toa tinimi gar-
gar,
ngansa urami kapei,
ga Deo ele posanga ienono lolo-
miai,
ga aeasal eaba paeamao ga kus.

Irangrang ngan loloda ikim tano toa ne mao

15 *Irangrang ngan lolomi ikim
tano toa ne mao, ga gid danga sisid
tanoeai aea mao pade. Oangga
sai ilolo ikim tano toa ne, kadonga
ngan kimnga Deo Tamada ienono
pan mao.
16 *Ngansa kadonga toa ngada
ne togid panua tanoeai ad, mambe
kimnga papaeamao tinida aea, ga
ngalenga paeamao ngan saoa danga

* **2:5:** Ins 14.21,23 * **2:7:** Ins 13.34, 2Io 5-6 * **2:8:** Ins 1.9, Ro 13.12 * **2:9:** 1Io 4.20 * **2:10:** Ro 14.13 * **2:11:** Ins 12.35 * **2:15:** Ro 8.7 * **2:16:** Ro 13.14

tagera ngan matada, ga parimnga
sapaean ngan leda danga sisid,
gid kadonga toa ne inam pan Deo
Tamada mao, be inam tanoeai ga
inam.
17 *Be tano toa ne teta pade is-
apa ga ila toman ngan gid kimnga
papaeamao tanoeai aea. Be eaba
sai inasnasi Deo ele kimnga, eine ga
imamado somisomi ga ilalala ga ila.

Kristus aea isat ta iuot

18 *Leg gergeu, ado muriai ga
muriai tau ta inam boloma na. Mu-
gaeai gimi alongo mambe Kristus
aea isat ga inam, be labone panua
busa tinam ta timan Kristus aea
isat. Ta kadonga toa ne ipasolan
gita mambe teta pade ado muriai ga
muriai tau ga iuot.
19 *Mugaeai gid panua toa oa tima-
mado toman ngan gita iaoa kelede
ton Kristus, ga kus ta titnan gita ga
tila. Be tautaunga gid pagita ad mao.
Ngansa oangga gid pagita ad, eine ga
tidio pagita. Be mao. Titnan gita ga
tila o. Ta kadonga toa ne ipasolan
gita mambe gid panua toa oa pagita
ad mao.
20 *Be Deo itok Itautau Tutui ga
idae ngan gimi na. Ta gimi toa ngada
ne lemi oatainga imata karanga.
21 Kado gimi aoangga naeadi
mambe gimi aoatai ngan posanga
tautaunga mao ta nabode posanga
toa ne ga ila pagimi. Eine mao.
Nabode ngansa gimi aoatai ngan
posanga tautaunga. Ga pade, gimi
aoatai mambe posanga tautaunga
irangrang ngan ipaot posanga eta
pakakanga mao.
22 *Eaba pakakanga aea sai toa?
Eine eaba sai toa ikeo ga Iesus ei
Kristus* mao. Eaba toa bedane, ei
ipul imur ngan Deo Tamada ga Inat
pade. Tota iman Kristus aea isat.
23 *Eaba sai ipul imur ngan Deo
Inat, eine ilup toman ngan Deo
Tamada mao. Be eaba sai toa iuaoa
masaeai mambe Iesus ei Deo Inat,
eine ilup toman ngan Deo Tamada
pade.

Itautau Tutui ipaoatai gita ngan posanga tautaunga

24 Posanga toa gimi alongo mu-
gaeai ga inam, manta ienono lolo-
miai. Oangga posanga toa gimi
alongo mugaeai ga inam ne ienono
lolomiai, eine gimi ga mulmulimi
pan Tamada Deo ga Inat pade.
25 Be ikado ele posanga tautaunga
pagita ga bedane: Gita ga tamado
kemi somisomi ga ilalala ga ila.
26 Nabode posanga toa ne ga ila
pagimi ngan gid panua toa titoba
ngan pabuobuonga gimi.
27 *Be Kristus itok Itautau Tutui ga
idae ngan gimi ta ienono lolomiai.
Tota lemi ipu eta ngan eaba sai
ipaoatai gimi mao. Ngansa Itautau
Tutui ipapaoatai gimi ngan danga
toa ngada ne, ga Itautau Tutui
ele posanga eine tautaunga. Eine
pakakanga mao. Tota gimi manta
mulmulimi pan, lalaede mambe
Itautau Tutui ipaoatai gimi ngan.

Gita taman Deo ele gergeu

28 Tota leg gergeu, gimi manta mul-
mulimi pan Kristus. Toa bedaoa ta
oangga ei per ga iuot masaeai ngan
ado toaiua iluai mulian ga inam, eine
ga tamataud mao, ga maeamaea gita
mao pade.
29 *Oangga gimi aoatai mambe
Kristus ele kadonga itutui tau, aoatai
pade mambe panua toa ngada ne
tinasnasi kadonga tutui eine timan
Deo ele gergeu.

3

1 *Panamon! Tamada Deo iuato
gita ele gergeu! Ngan kadonga toa
bedane, ei ipasolan mambe ei ikim
gita kapei ga kapei tau. Ta gita
taot ele gergeu tautaunga. Ngan ipu
toaine, gid panua tanoeai ad tiuatai

* **2:17:** Mt 7.21 * **2:18:** Mt 24.5, 24, 2Io 7 * **2:19:** PA 20.30 * **2:20:** 1Ko 2.15, 2Ko 1.21, 2Io 2
* **2:22:** 1Io 4.3, 2Io 7 * **2:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:23:** Ins 5.23, 1Io 4.15, 5.1 * **2:27:** Ins 16.13 * **2:29:** 1Io 3.10 * **3:1:** Ins 1.12-13, 16.3

ngan gita mao, eine ngansa tiuatai
ngan ei mao.
2 *Leg panua kemikemi, tautaunga
gita Deo ele gergeu. Be muriai gita
taot madongan, eine taoatai maitne.
Be gita taoatai, muriai oangga Kris-
tus iuot masaeai, eine ga taot lalaede
mambe ei, ngansa gita ga tagera
imata tautaunga.
3 Be sapadua tiuatai kemi ngan
danga toa ne ga tisangasanga ei
ngan, eine tisigiri lolod ta aea muk
eta mao, lalaede mambe ei ilolo aea
muk eta mao.
4 Panua sapadua tikado kadonga
sat, eine titnan Deo ele apu na.
Be kadonga sat eine kadonga ngan
tnannga Deo ele apu.
5 *Gimi aoatai mambe Kristus isu-
lug ga inam tanoeai ngan samumnga
kadonga sasat. Be tautaunga ei ele
kadonga sat eta mao.
6 Eaba sai toa ilup toman ngan ei,
ei inasnasi kadonga sat ga ilalala ga
ila mao. Be eaba sai toa inasnasi
kadonga sat ga ilalala ga ila, tau-
taunga igera ei mao, ga iuatai ngan
ei mao pade.
7 Leg gergeu, alongean eaba eta
ipabuobuo gimi mao. Eaba sai toa
inasnasi kadonga tutui, ei eaba tutui,
lalaede mambe Kristus ei eaba tutui.
8 *Eaba sai toa inasnasi kadonga
sat, ei inam pan eaba paeamao.
Ngansa mugaeai tau ga inam, eaba
paeamao ikakado kadonga sasat. Be
ngan ipu ga oaine Deo Inat isulug
ga inam tanoeai, eine ngan ipaeabu
ngan eaba paeamao ele naurata.
9 *Be eaba sai toa iuot Deo ele
gergeu, ei inasnasi kadonga sat mao.
Ngansa Deo Itautau ienono pan eaba
toa oa mambe annga ipuapua iarum
iloleai. Tota irangrang ngan inasnasi
kadonga sat mao, ngansa ei Deo ele
gergeu.
10 Ngan idil ga oaine taoatai
ngan sapadua timan Deo ele gergeu
ga sapadua timan eaba paeamao
ele gergeu: Eaba sai toa inasnasi
kadonga tutui mao, ei inam pan Deo
mao. Be eaba sai toa ikimkim iuae
ede pade mao, ei pade inam pan Deo
mao.

Iesus ipasolan gita ngan kadonga kimnga aea tautaunga

11 *Ngansa posanga toa gimi
alongo mugaeai ga inam, eine ga
bedane: Manta tanasnasi kadonga
kimnga aea pol ngan gita.
12 *Irangrang ngan tanasi Kain ele
kadonga mao. Ei inam pan eaba
paeamao ta irau aea kakau ga imate.
Be ikamado ga irau ei ga imate? Eine
ngansa ei ele kadonga paeamao, be
aea kakau ele kadonga itutui.
13 *Oaeoaeg, oangga gid panua
tanoeai ad lolod paeamao ngan gimi,
irangrang ngan atogragimi mao.
14 *Leda kadonga ngan kim-
nga oaeoaeda padengada ipasolan
mambe tatnan matenga ga idio, ta
tala tabada madonga kemi. Be eaba
sai toa inasnasi kadonga kimnga aea
mao, ei idio maitne mambe eaba
imate.
15 *Be eaba sai toa ilolo paea-
mao ngan iuae ede pade, ei lalaede
mambe eaba ipapamate panua. Be
gimi aoatai mambe eaba sai toa ipa-
pamate panua, ei ibada madonga
kemi somisomi aea mao.
16 *Gita taoatai mambe kadonga
kimnga aea eine saoa danga, ngansa
Iesus Kristus ilongean ei mulian ga
imate ngan luanga gita. Toa be-
daoa ta gita pade manta talongean
gita mulian ga tamate ngan luanga
oaeoaeda padengada.
17 *Be oangga sai ele danga sisid
tanoeai aea ienono, ga igera iuae
ede pade toa ele danga sisid imata
karanga mao, be ilolo isat ngan ei
mao, eine taoatai, Deo ele kadonga
kimnga aea ienono pan eaba toa oa
mao.

* **3:2:** 2Ko 3.18 * **3:5:** Ins 1.29, 1Pe 2.22-24, 1Io 2.2 * **3:8:** Ins 8.44 * **3:9:** 1Io 5.18 * **3:11:** Ins 13.34 * **3:12:** OM 4.8 * **3:13:** Ins 5.18-19 * **3:14:** Ins 5.24 * **3:15:** PM 21.8 * **3:16:** Ins 13.1, Gal 1.4 * **3:17:** Lo 15.7 * **3:18:** Jms 2.15-16

18 *Leg gergeu, irangrang ngan
takeo sapaean ngan aoada mambe
takimkim oaeoaeda padengada mao.
Be manta takimkim gid tautaunga
ngan leda kadonga.

Gita tarangrang ngan loloda pu ga tamadmadid Deo imatai

19 Oangga takimkim oaeoaeda,
eine taoatai kemi mambe tanasnasi
posanga tautaunga. Oangga bedaoa,
tapamatua loloda ta loloda itarui
Deo imatai.
20 Goibe danga etangada igalgal
loloda, be loloda itarui maitne,
ngansa Deo iuatai ngan danga toa
ngada ne, ga ele oatainga iasal tau
oatainga isaoa ienono lolodai.
21 *Leg panua kemikemi, oangga
danga eta igalgal loloda mao, eine
loloda pu ga tamadmadid Deo
imatai.
22 Be saoa danga tabeta ei ngan,
eine tabada, ngansa talongolongo
ilinge ga tanasnasi gid kadonga toa
ikado ei ga itin igelgel.
23 *Be ele posanga ga bedane:
Manta loloda matua mambe Iesus
Kristus ei Deo Inat. Ga pade, manta
tanasi kadonga kimnga aea pol ngan
gita, lalaede mambe irenren pagita
ngan.
24 *Eaba sai inasnasi ele posanga,
ei imamado pan Deo, ga Deo ima-
mado pan eaba toa oa. Be taoatai
mambe Deo imamado pagita tau-
taunga madongan? Eine taoatai
ngansa ibada Itautau Tutui ga inam
pagita.

4

Matada inasi posanga tautaunga ga posanga pakakanga

1 *Leg panua kemikemi, panua
sapadua tikeo ga Itautau Tutui ibada
posanga pagid, irangrang ngan aeadi
gid toa ngada oa led posanga mao.
Be manta atoba gid ta aoatai, tau-
taunga led posanga inam pan Deo,
mao madongan. Ngansa panua busa
tilalala alele ngan tibur toa ngada ne
tanoeai ta tikeo ga tibada Deo iaoa,
be tipakaka.
2 *Ngan idil ga oaine irangrang
ngan aoatai mambe Deo Itautau Tu-
tui imamado pagid: Oangga tikeo ga
Iesus Kristus iuot eababa tautaunga,
eine led posanga inam pan Deo.
3 *Be oangga eaba eta ikado
posanga bedane ngan Iesus mao,
eaba toa oa inam pan Deo mao. Eine
Kristus aea isat. Gimi alongo mambe
Kristus aea isat iuangga inam, be
patautene inam tanoeai ta imamado.
4 *Leg gergeu, gimi anam pan Deo
ta aeasal gid, ngansa Itautau Tu-
tui toa imamado lolomiai eine iasal
eaba paeamao toa imamado pagid
panua tanoeai ad.
5 *Gid panua toa oa tanoeai ad,
ta ngan ipu toaine tikado posanga
imata ede ga ede tanoeai aea, ta gid
panua tanoeai ad tilongolongo gid.
6 Be gita tanam pan Deo, ta eaba sai
toa iuatai kemi ngan Deo, eine ilon-
golongo gita. Be eaba sai toa inam
pan Deo mao, eine ilongolongo gita
mao. Ngan idil toaine, taoatai ngan
posanga tautaunga toa inam pan
Itautau Tutui, ga posanga pakakanga
toa inam pan eaba paeamao.

Eaba sai ikim Deo, ei manta ikimkim iuaeuae padengada

7 Leg panua kemikemi, manta
tanasi kadonga kimnga aea pol ngan
gita. Ngansa kadonga kimnga aea
inam pan Deo. Ga pade, eaba sai toa
inasnasi kadonga kimnga aea, ei Deo
ele gergeu ga iuatai kemi ngan Deo.
8 Eaba sai toa inasi kadonga kim-
nga aea mao, ei iuatai ngan Deo mao,
ngansa Deo ei kadonga kimnga aea
ipu.
9 *Deo ipasolan ele kadonga kim-
nga aea pagita ga bedane: Ei isula
Inat toa kelede oa ga inam tanoeai,
ngansa ikim gita tabada madonga
kemi tautaunga.

* **3:21:** Ibr 4.16 * **3:23:** Ins 6.29, 13.34 * **3:24:** 1Io 4.13 * **4:1:** Mt 7.15, 1Te 5.21, 1Io 2.18, 2Io 7 * **4:2:** 1Ko 12.3 * **4:3:** 1Io 2.18 * **4:4:** Mt 12.29, 1Io 5.4-5 * **4:5:** Ins 8.47, 15.19 * **4:9:** Ins 3.16

10 *Irangrang ngan taeadi mambe
gita tapamuga leda kadonga kimnga
aea ngan Deo mao. Eine mao. Be
ei ipamuga ele kadonga kimnga aea
ngan gita, ta isula Inat ga imate
ngan leda kadonga sasat. Ta Inat
ele kadonga toa ne ipatarui Itama
ilolo mulian. Kadonga kimnga aea
tautaunga tota bedaoa.
11 Leg panua kemikemi, oangga
Deo ikim gita kapei toa bedane, gita
pade manta tanasi kadonga kimnga
aea pol ngan gita.
12 *Eaba eta igera Deo ngan imata
mao. Be oangga tanasi kadonga kim-
nga aea pol ngan gita, Deo imamado
pagita, ta ele kadonga kimnga aea
ienono lolodai ga ila iuot lai.
13 *Ngan idil ga oaine gita taoatai
mambe ei imamado pagita ga gita
tamamado pan: Eine ngansa ipota
anada ngan Itautau Tutui.
14 Be gita tagera mambe Deo
Tamada isula Inat ga inam ngan
badanga mulian panua toa ngada ne
tanoeai. Ta gita tapamatua posanga
toa ipasolan pagita ne.
15 Oangga sai iuaoa masaeai
mambe Iesus ei Deo Inat, eine
Deo imamado pan, ga eaba toa oa
imamado pan Deo pade.
16 Ta gita taoatai kemi ga loloda
matua mambe Deo ikim gita kapei
tau. Ta kadonga kimnga aea toa ne
ienono lolodai.
Deo ei kadonga kimnga aea ipu.
Oangga sai imulmuli ngan kadonga
kimnga aea, eine imulmuli pan Deo,
ga Deo pade imulmuli pan.
17 Ngan edap toa ne leda kadonga
kimnga aea ila iuot lai, ta irangrang
ngan loloda pu ga tamataud mao
ngan ado toaiua Deo ipamadid
panua toa ngada ne ngan posanga.
Ngansa leda kadonga rabu ngan
panua tanoeai ad, eine lalaede
mambe Kristus ele kadonga.
18 Eaba sai inasnasi kadonga kim-
nga aea, ei imataud danga eta mao.
Be oangga kadonga kimnga aea ila
iuot lai, eine ipamate mataudnga.
Ngansa eaba sai imataud, eine iadi
mambe Deo ga ipanas ei. Tota
oangga sai imataud, eine taoatai, ele
kadonga kimnga aea imata karanga
maitne.
19 Gita tanasnasi kadonga kimnga
aea ngansa Deo ikim gita mugaeai.
20 Oangga sai ilolo paeamao ngan
iuae ede pade be ikeo ga bedane,
“Gau nakimkim Deo,” eaba toa oa
pakakanga aea. Ngansa eaba sai
ikim iuae ede pade mao, eine iran-
grang ngan ikim Deo mao pade.
Ngansa ei igera Deo ngan imata mao.
Somisomi igera iuae ede pade, be
ikim ei mao.
21 *Be Deo ele posanga toa ibada
pagita eine ga bedane: Eaba sai toa
ikimkim Deo, ei manta ikimkim iuae
ede pade.

5

Ngan leda kadonga lolo matua aea, taeasal eaba paeamao

1 *Panua sapadua lolod matua
mambe Iesus ei Kristus*, gid
tiuot Deo ele gergeu. Be panua
sapadua tikimkim gergeu tamad,
eine tikimkim gid gergeu pade.
2 Oangga takimkim Deo ga tanas-
nasi ilinge, eine taoatai tautaunga
mambe takimkim gid ele gergeu
pade.
3 *Ngansa kadonga ngan kimnga
Deo eine ga bedane: Manta tanas-
nasi ilinge. Be ele posanga aea
nasinga eine kulupu ngan gita mao.
4 Ngansa sapadua timan Deo ele
gergeu, eine tiasal eaba paeamao toa
imadid ga imugamuga ngan tano toa
ne. Be leda edap ngan easalnga
tano toa ne aea madidnga, eine leda
kadonga lolo matua aea.
5 Be sapadua tiasal tano toa ne aea
madidnga? Eine gid panua toa lolod
matua mambe Iesus ei Deo Inat.

* **4:10:** Ro 5.8-10, 1Io 2.2 * **4:12:** Ins 1.18 * **4:13:** 2Ko 1.22, 1Io 3.24 * **4:21:** Mk 12.29-31 * **5:1:** 1Io 4.15 * **5:1:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **5:3:** Ins 14.15,23-24

Deo ipaola posanga masaeai ngan Inat

6 *Iesus Kristus ei eaba toa inam tanoeai ta ibada paliliunga ngan eau ga ngan ising toa itoki ngan abei tabala. Ei ibada paliliunga ngan eau kekelen mao. Be ibada paliliunga ngan eau ga ising pade. Be Itautau Tutui ipamatua aea posanga toa ne pade. Ngansa Itautau Tutui ei eaba posanga tautaunga aea.
7 Ngansa idil tol ienono ngan pamatuanga Iesus aea posanga:
8 *Eine Itautau Tutui ga eau ga sing. Be idil toa tol ne tikado posanga lalaede.
9 *Gita taeadi posanga togid eababa ngan saoa danga tigera ngan matad. Be posanga toa Deo ikakado ngan gid danga toa ei igera ngan imata, eine iasal posanga togid eababa, ngansa eine Deo ele posanga toa ikado ngan Inat.
10 *Eaba sai ilolo matua ngan Deo Inat, posanga toa Deo ikado ne ienono iloleai. Be eaba sai ilolo matua ngan Deo ele posanga mao, eine mambe iuato Deo eaba pakakanga aea. Ngansa ei iadi posanga toa Deo ikado ngan Inat oa mao.
11 Be posanga toa Deo ikado ne, eine ga bedane: Deo ibada madonga kemi somisomi aea pagita. Be madonga kemi toa ne inam pan Inat.
12 *Eaba sai toa ibada Deo Inat, ei ibada madonga kemi toa ne. Be eaba sai toa ibada Deo Inat mao, ei ibada madonga kemi toa ne mao.

Tarangrang ngan taoatai mambe gita tabada madonga kemi

13 *Gau nabode gid posanga toa ne ga ila pagimi panua toa lolomi matua ngan Deo Inat ieda, ngansa nakim aoatai kemi mambe gimi abada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.
14 *Oangga tabeta Deo ngan saoa danga toa inasi ele kimnga, eine taoatai mambe ilongo gita. Loloda pu tota bedaoa ta tala boloma pan.
15 Be oangga taoatai kemi mambe ei ilongo gita ngan saoa danga tabeta ei ngan, eine taoatai pade mambe gita tabada saoa danga toa tabeta ei ngan.
16 *Oangga eaba eta igera iuae ede pade ikado kadonga sat, be kadonga sat toa oa irangrang ngan idada ei ga ila ngan dinga imperno mao,† kemi ngan ibeta Deo ta ibada madonga kemi pan eaba toa oa. Gid panua toa tikado kadonga sat, be irangrang ngan idada gid ga tila ngan dinga imperno mao, tirangrang ngan tibada madonga kemi. Be kadonga sat ede irangrang ngan idada panua ga tila ngan dinga imperno. Eine nakeo ga gimi manta abeta Deo ngan gid panua led kadonga sat toa bedaoa mao.
17 Kadonga isaoa itutui mao, eine kadonga sat. Be kadonga sat edengada irangrang ngan idada panua ga tila ngan dinga imperno mao.
18 *Gita taoatai, panua sapadua tiuot Deo ele gergeu tirangrang ngan tikado kadonga sat ga ilalala ga ila mao. Be Deo Inat imariala ngan gid ta irangrang ngan eaba paeamao ipaeabu ngan gid mao.
19 Gita taoatai mambe gita tanam pan Deo, be tibur toa ngada ne tanoeai ienono eaba paeamao ibageai.
20 Be taoatai mambe Deo Inat inam ngan paoatainga gita, ta irangrang ngan taoatai kemi ngan Deo tautaunga. Be gita talup toman ngan Deo tautaunga toa ne ga Inat Iesus Kristus pade. Ei kekelen Deo tautaunga ga iman edap ngan badanga madonga kemi somisomi aea.
21 Leg gergeu, gimi manta agabit

* **5:6:** Ins 1.29-34 * **5:8:** Ins 15.26 * **5:9:** Ins 5.32-37 * **5:10:** Ins 5.36-40 * **5:12:** Ins 3.36 * **5:13:** Ins 20.31 * **5:14:** Ins 14.13-14, 1Io 3.21-22 * **5:16:** Mt 12.31 † **5:16:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *kadonga sat idada ei ga ila ngan dinga imperno eine ga bedane: kadonga sat idada ei ga ila ngan matenga, be posanga idil toa ne iposaposa ngan led matenga parua aea. Gera posanga ngan PM 21.8.* * **5:18:** 1Io 3.9

kemi ga ala aluai ngan gid deo pakakanga ad.

Ioanes
ele laulau parua aea

1 Gau madidnga ngan iaoa kelede
ton Kristus, nabode laulau toa ne
ga ila pago taine kapei* toman ngan
lem gergeu. Deo isio go ta eao man
ei ele. Tautaunga gau nakim go. Be
eine gau kekelegau nakim go mao.
Panua toa ngada ne toa tiuatai ngan
posanga tautaunga, gid pade tikim
go.
2 Gai akim go tau ngansa posanga
tautaunga ienono lolodai. Be
posanga tautaunga toa ne ga ienono
toman ngan gita somisomi ga ilalala
ga ila.
3 Deo Tamada ga Inat Iesus Kristus,
gisirua led kadonga lolo marum aea,
ga lolo isat aea, ga lolo tarui aea
eine ga ienono pagita toman ngan
posanga tautaunga ga kadonga kim-
nga aea.

*Manta tanasi kadonga ngan kim-
nga oaeoaeda padengada*

4 *Tinig igelgel kapei ngansa
nagera lem gergeu edengada tinas-
nasi posanga tautaunga, lalaede
mambe Deo Tamada irenren pagita
ngan.
5 *Be patautene nakeo pago, taine
kapei, manta takimkim pol ngan
gita. Posanga toa nabode pago ne
pau mao, be ienono pagita mugaeai
ga inam.
6 Kadonga kimnga aea eine ga
bedane: Manta tanasnasi Deo ele
posanga. Be posanga toa ne eine
lalaede mambe alongo pan mugaeai
ga inam. Eine ga bedane: Manta
tanasnasi kadonga kimnga aea.

*Manta tanasnasi tutui Kristus ele
paoatainga*

7 *Nakeo bedane ngansa panua
pakakanga ad busa tila ngan tibur
toa ngada ne tanoeai, ta tikeo ga
Iesus Kristus inam tanoeai ga iuot
eababa mao. Gid panua tikeo toa
bedane, gid pakakanga ad be timan
Kristus aea isat.
8 Agabit kemi ngan gimi mulian,
ngan kado ta danga toa gimi aboko
matua ngan ne, abada mao. Manta
agabit kemi ta abada ami lasunga toa
dodol oa.
9 Eaba sai toa inasi tutui Kristus
ele paoatainga mao, be ipanggere ele
posanga ga idae ngan, ei ilup toman
ngan Deo mao. Be eaba sai toa
inasnasi tutui Kristus ele paoatainga,
ei ilup toman ngan Deo Tamada ga
Inat pade.
10 Oangga eaba eta inam pagimi
be ele posanga inasi paoatainga toa
ne mao, irangrang ngan abada ei ga
ila lemi lumaeai mao ga akeo “ado
kemi” pan mao pade.
11 Ngansa eaba sai toa ikeo “ado
kemi” pan eaba toa bedaoa, eine
isokon ei ngan ele kadonga papaea-
mao.

Ioanes ipasala ele posanga

12 Gau leg posanga busa pade
ngan bodenga pagimi, be tinig ngan
nakado ngan laulau ga pulo mao. Be
nakim nagera gimi ta taposa ngan
aoada. Toa bedaoa ta leda tingelgel
ga ila iuot lai.
13 Sobom taine toa Deo isio ei ne,
ele gergeu led ado kemi ila pago.

* **1:1:** Panua edengada tiadi mambe Ioanes ibode laulau toa ne ga ila pan taine ede, be panua padengada tikeo ga itado oanenga itna ngan taine kapei, be ele oanenga itna ipu eine ngan iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga ede. * **1:4:** 3Io 3-4 * **1:5:** 1Io 2.7 * **1:7:** 1Io 4.1-3

Ioanes
ele laulau patol aea

1 *Gau madidnga ngan iaoa kelede
ton Kristus, nabode laulau toa ne
ga ila pago, oaeg Gaius. Tautaunga
nakim go tau.
2 Oaeg kemi, nararing ga ila pan
Deo ta ilua go ngan edap imata ede
ga ede ta lem madonga kemi ga tinim
kemi, lalaede mambe lem kadonga
lolo matua aea eine kemi.
3 *Ngansa tinig igelgel kapei ngan
oalum inam pagid oaeoaeda eden-
gada toa tinam ta tipalongo gau ngan
eao ta tikeo ga eao nasnasi posanga
tautaunga. Be naoatai mambe lem
kadonga somisomi inasnasi posanga
tautaunga.
4 Somisomi oangga nalongo
mambe leg gergeu tinasnasi posanga
tautaunga, eine tinig igelgel kapei.
Be tautaunga danga eta pade ikado
ga tinig igelgel kapei toa bedane
mao.

Gaius ikado naurata kemi

5 Oaeg kemi, eao matam tutui ngan
naurata toa ngada ne eao kakado
ngan luanga oaeoaeda ngan iaoa
kelede ton Kristus. Tautaunga, eden-
gada ngan gid, led tuanga ede pade
ta eao oatai ngan gid mao, be eao
lualua gid.
6 *Gid tikeo pagid iaoa kelede ton
Kristus ngan eao lem kadonga kim-
nga aea. Ta oangga tikakagid ngan
lalalanga, kemi ngan eao lua gid ta
tal gid ga tila ngan kadonga lalaede
mambe Deo ikim.
7 *Tikakado naurata ngan Iesus
ieda ta tilalala ga tila, be tibada
luanga eta inam pagid panua
kusukusu mao.
8 Tota gita manta tabada gid panua
toa bedane ga timan ada kaluae ta
tamariala kemi ngan gid. Toa be-
daoa ta talup toman ngan gid ngan
pamatuanga posanga tautaunga aea
naurata.

Diotrepes ele kadonga papaeamao

9 Nabode laulau ede ila pagid iaoa
kelede ton Kristus, be Diotrepes toa
somisomi idada ei ga imugamuga, ei
ipul imur ngan gai.
10 Tota oangga nanam, eine ga
naoaoa masaeai ngan ele kadonga
papaeamao ga bedane: Ei ipapaeabu
ngan edamai ngan posanga sapaean.
Be kadonga toa bedaoa itara ei mao.
Ei ipul imur ngan oaeoaeda toa ti-
boko ngan iaoa kelede ton Kristus
pade. Be oangga sapadua tikeo ga
tibada oaeoaeda toa oa ga timan ad
kaluae, ei ipaidi gid ta isuk gid ta
tirangrang ngan tilup toman ngan
gid iaoa kelede ton Kristus mao.

Demitrius ele kadonga kemikemi

11 *Oaeg kemi, irangrang ngan eao
nasnasi kadonga papaeamao mao,
be nasnasi kadonga kemikemi. Eaba
sai ikakado kadonga kemikemi, ei
inam pan Deo. Be eaba sai toa
ikakado kadonga papaeamao, ei iu-
atai ngan Deo mao.*
12 Be Demitrius, panua toa ngada
ne tipakuru ngan ei. Aea paku-
runga toa ne itutui, ngansa ei
inasnasi posanga tautaunga. Gai
pade apakuru ngan ei, be eao
oatai mambe lemai posanga eine
tautaunga.

Ioanes ele ado kemi ila pan Gaius

13 *Gau leg posanga busa pade
ngan bodenga pago, be tinig ngan
nakado ngan danga bodenga aea ga
pulo mao.
14 Be nakim teta pade nagera go ta
gitarua taposa ngan aoada.
15 Kemi ngan kadonga lolo tarui
aea idio pago. Oaeoaeda toa nene
led ado kemi ila pago. Bada lemai
ado kemi ila pagid oaeoaeda kelede
kelede toa nena.

---

* **1:1:** PA 19.29, Ro 16.23 * **1:3:** 2Io 4 * **1:6:** Tt 3.13 * **1:7:** 1Ko 9.11-12 * **1:11:** 1Io 3.6-10
* **1:11:** Posanga idil toaine *iuatai ngan Deo mao, ngan posanga Grik ikeo ga igera Deo mao, be posanga idil toa rua ne ipu lalaede.* * **1:13:** 2Io 12

Laulau ton Jut

1 *Gau Jut, paeaeanga ton Iesus Kristus, be gau Jems itar kakau.

Nabode laulau toa ne ga ila pagimi panua toa Deo ibaba gimi. Deo Tamada ikim gimi kapei tau, ga Iesus Kristus imariala ngan gimi.

2 Kemi ngan Deo ele kadonga lolo isat aea ga lolo tarui aea ga ele kadonga kimnga aea iuon lolomiai.

Panua papaeamao tiuen ga tidudunga ngan iaoa kelede ton Kristus

3 Leg panua kemikemi, tautaunga lolog ikim kapei tau ngan bodenga laulau ga ila pagimi ngan Deo ele kadonga ngan badanga mulian gita toa ngada ne. Be mao. Manta nabode posanga matua ga ila pagimi ta aparau ala ngan paoatainga toa Deo ibada pakelede mon pagita ele panua tututui ga loloda matua ngan.

4 *Ngansa panua edengada tiuen ga tidudunga rabu ngan gimi. Be Deo irau posanga motean ngan gid ad panasnga. Gid panua toa ne tilolon ngan Deo mao, ta tipul nanan Deo ele kadonga lolo marum aea ga ila iman led ipu ngan nasinga kadonga mambe gid kaua. Ga tipul murid ngan ada Maron Iesus Kristus toa iman ada madidnga.

5 *Tautaunga gimi aoatai ngan gid posanga toa ngada ne, be naoangga napapei matami ngan, ta matami nanan mambe mugaeai Deo ibada ele panua mulian ta titnan Isip, ga kus ta ipaeabu ngan gid panua toa lolod matua ngan ei mao.

6 *Ga pade, matami nanan gid anggelo toa Deo ibada naurata pagid, be tikisi mao ta titnan led tuanga. Deo iaud gid ngan sen toa ienono somisomi ga ilalala ga ila, ta idol gid ngan tibur dodom kapei tau ga irangrang ngan ado kapei toa isio ngan panasnga gid.

7 *Be matami nanan tuanga Sodom ga Gomora ga gid tuanga toa boloma pagid. Gid tinasi kadonga lalaede mambe gid anggelo toa oa, be tikado kadonga arala imata ede ga ede ngan gid taine ga arangaranga pade. Ta ad panasnga iman kilala ta idodo panasnga isaoa ga iuot ngan gid panua toa tidio ngan dinga imperno somisomi ga ilalala ga ila.

8 Gid panua toa ne tinasi anunud ta idada gid ngan nasinga kadonga ngan lolod aea muk, lalaede mambe gid Sodom ga Gomora. Be tiuangga ada Maron ei danga buligaliga ga tipapaeabu ngan gid anggelo kapeipei edad pade.

9 *Be ngan ado toaiua gid anggelo ad madidnga Mikael iaoa isokangai toman ngan eaba paeamao Satan ngan sai ga ibada Moses ipat, ei pade iposa paeamao ngan Satan mao, be ikeo ga bedane, "Maron kekelen ga idaba go."

10 *Be saoa danga kemikemi toa gid panua toa ne tiuatai ngan mao, eine tiselele ta tikado posanga paeamao ngan. Gid mambe masilau toa led oatainga eta mao. Tiuatai ngan kimnga papaeamao tinid aea kekelen. Be oatainga paeamao toa ne eine ga ipaeabu ngan gid.

11 *Paeamao tau ngan gid! Ngansa tinasi Kain ele edap. Tilado manmanae ngan pat aea badanga mambe Balam, ta tinasi ele kadonga buobuonga aea. Gid tipul murid ngan Deo mambe Kora ikado mugaeai, ta gid ga timukuru lalaede mambe ei.*

12 *Somisomi oangga gimi akado eaneannga ngan pasolannga mambe

* **1:1:** Mt 13.55 * **1:4:** Gal 2.4, 2Pe 2.1 * **1:5:** IM 12.51, Nam 14.29-30 * **1:6:** 2Pe 2.4 * **1:7:** OM 19.1-25, 2Pe 2.6,10 * **1:9:** Dan 10.13,21, 12.1, Sek 3.2, 2Pe 2.11, PM 12.7 * **1:10:** 2Pe 2.12 * **1:11:** OM 4.7-8, Nam 16.1-35, 22.4-8, 2Pe 2.15, 1Io 3.12, PM 2.14 * **1:11:** Mugaeai tano ipokakai ta ison *Kora toman ngan ele panua. Gera aea ninipunga ngan Nam 16.1-35.* * **1:12:** 2Pe 2.13,17

kadonga kimnga aea ienono rabu ngan gimi, gid panua toa ne tinam ta tikado ga lemi eaneannga iuot paeamao, mambe muk ibul ada malo ga paeamao. Tilasu eaneannga ga ununnga be maeamaea gid mao. Tipanpan gid mulian. Gid mambe laulau kusuksuk iuangga ikado aoara ga itap, be mao. Rai itilak ga ila. Gid mambe abei toa itautau mao ngan aea laoe. Panua tigera mambe abei toa oa imate ga imisi ta tikule ipu ga iuot.

13 Gid mambe tad aea sobo paeamao. Led kadonga papaeamao toa maeamaea gid ngan mao oa, iuotot mambe tad ingarongaro. Gid mambe gigima titnan led edap mariambai. Ta Deo ital dodom kusuksuk kapei tau motean ga ienono ngan gid, ta gid ga tidio toa eoa somisomi ga ilalala ga ila.

14 *Be Enok ibada Deo iaoa ngan gid panua toa ne. Enok toa ele odoa pesa Adam, ikeo ga bedane, “Ega, Maron ta inam toman ngan ele anggelo tututui bunoringring busa.

15 Ta ei ga ipamadid panua toa ngada ne ngan posanga, ta ipanas panua toa ngada ne tilolon ngan ei mao, ngan gid led kadonga papaeamao toa tikakado ngan pulnga murid pan. Ta ei ga ipanas gid ngan led posanga papaeamao toa ngada oa tikakado ngan ei.”

16 Be gid panua toa ne ngun ga ngun ga tikado selelenga somisomi. Tinasnasi led kimnga papaeamao. Be tiparim ngan gid mulian ga tiparumrum panua padengada ngan badanga danga kemikemi pagid sapaean.

Manta tapamatua loloda ngan paoatainga tutui tau

17 Be leg panua kemikemi, matami nanan posanga toa ada Maron Iesus Kristus ele panua ato ad tipabib lemi mugaeai ngan.

18 *Tikeo ga boloma ngan ado muriai ga muriai tau, gid panua galingenga paeamao ad ga tiuot, be tinasnasi led kimnga papaeamao ta tipul murid ngan Deo.

19 Gid panua toa ne tipapaeabu ngan lemi madonga ta lolomi kelede mao. Somisomi matad nanan danga sisid tanoeai aea. Itautau Tutui ienono lolodeai mao.

20 *Be leg panua kemikemi, gimi manta apamatua gimi mulian ngan paoatainga tutui tau toa lolomi matua ngan, ga araring ngan Itautau Tutui iura.

21 Alongean Deo ele kadonga kimnga aea imariala ngan gimi somisomi, be agaga matami ngan sanganga ada Maron Iesus Kristus ele kadonga lolo isat aea inam pagimi ta ibada gimi ga ala ngan madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.

22 Be oangga panua lolod ruangada, manta lolomi isat ngan gid.

23 *Be panua padengada, manta asar gid mulian. Ngan kado ta tidae ngan dinga imperno. Be panua padengada, oangga lolomi isat ngan gid, manta amataud pade. Gid tinasi tau kimnga papaeamao tanoeai aea, ta led kadonga sat aea muk ibul ad malo ga danga sisid. Manta ala aluai ngan led danga sisid toa oa, ngan kado ta led kadonga sat aea muk ibul gimi pade.

Tasoa Deo kekelen ieda

24 Be Deo irangrang ngan imata kikisi gimi ta ikado ga gimi atap eta ngan kadonga sasat mao. Ei irangrang ngan idol gimi ga adio imatai ngan ele taranga kapei, be lemi idil eta paeamao mao ga tinimi igelgel kapei.

25 *Ei kekelen Deo. Ei ibada gita mulian ngan ada Maron Iesus Kristus ele naurata. Tasoa ieda ga takeo ga ei Maron kapei tau, ga iura ga ieda kapei, ga danga toa ngada ne ienono ei kekelen ibageai. Mugaeai ngan danga toa ngada ne led otnga,

* **1:14:** OM 5.18,21-24 * **1:18:** 2Pe 3.3 * **1:20:** Kol 2.7 * **1:23:** Sek 3.2, PM 3.4 * **1:25:** Ro 16.27, 2Pe 3.18

ei imamado toa bedane, be imamado toa bedane labone, ga muriai pade ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Kristus ipaola Posanga Mumulnga ga ila pan Ioanes

Posanga toa ne iuot madongan

1 *Deo ele posanga mumulnga ga oaine, Iesus Kristus ipaola ga iuot. Deo ibada posanga toa ne ga ila pan Iesus ngansa iuangga ipasolan gid ele paeaeanga ngan saoa danga ga iuot teta pade. Iesus iuangga ipaola ga iuot masaeai, ta idol ga idae ele anggelo ibageai, ta isula ei ga ila pan ele paeaeanga Ioanes.

2 Gid danga toa ne, Ioanes igera ngan imata ta ikado posanga ngan. Eine Deo ele posanga toa Iesus Kristus pade ipamatua.

3 *Gau Ioanes nabada Deo iaoa ta nabode posanga toa ne ga idae ngan laulau. Be kemi tau ngan eaba sai toa iuatoato laulau toa ne aea posanga, ga kemi tau ngan eaba sai ilongo gid posanga toa ne ga inasnasi. Ngansa teta pade, gid kadonga toa ngada ne ga iuot.

Ioanes ibode posanga ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga lima ga rua

4 *Gau Ioanes, nabode posanga toa ne ga ila pagimi iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga lima ga rua ngan tibur kapei Esia.

Kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea ila pagimi. Inam pan Deo toa imamado somisomi ne. Ei imamado labone ga mugaeai, be muriai ei ga inam pade. Ga pade, kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea inam pan Itautau Tutui toa idaba lima ga rua.* Ei imamado boloma ngan Deo ele mul maron aea.

5 *Ga pade, kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea inam pan Iesus Kristus toa imata tutui tau ngan pamatuanga Deo ele posanga. Be panua toa ngada ne tidae mulian ngan led matenga, ei imuga ngan gid mambe ad lautabe. Ei Maron gadae ngan gid mamaron toa ngada ne tanoeai.

Ei ikim gita kapei tau, ta ngan ei ising, ipola gita ta tatnan leda kadonga sasat.

6 *Ei idol gita ga tamado ibageai ta takado naurata mambe gid panua tenainga ad, ngan luanga gid panua ga tinam boloma pan Itama Deo. Tasoa ieda gadae tau. Ei ieda kapei ga iura, ta ei irangrang ngan imadid ga imugamuga ngan danga toa ngada ne somisomi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

7 *Ega, ei inam toman ngan gid laulau.
Ta panua toa ngada ne ga tigera ei ngan matad.
Be gid panua toa tigal ei ngan ido, gid pade ga tigera ei.
Gid alu toa ngada ne tanoeai ga lolod isat ngan ei ga titangtang.
Be. Tautaunga eine ga iuot tota bedaoa.

8 *Maron Deo ikeo ga bedane, “Gau kekelegau namuga ngan danga toa ngada ne ga nasomur pade. Gau namamado mugaeai ga labone, be muriai eine ga nanam pade. Gau Deo Matua Soke Tau.”

Ioanes igera Kristus

9 Gau oaemi Ioanes, nalup toman ngan gimi ngan badanga ieieinga, ga ngan madonga Deo ibageai, ga ngan madidnga matua ngan ada kadonga kulupulupu. Kadonga toa ngada

* **1:1:** PM 22.6 * **1:3:** PM 22.7,10 * **1:4:** IM 3.14-15, PM 3.1, 4.5 * **1:4:** Posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ipu madongan? Somisomi oangga Deo ele laulau iposa ngan idil toaine lima ga rua eine iposa ngan saoa danga imata karanga ga ienono, mao saoa kadonga ila iuot lai. Tota tarangrang ngan takeo ga posanga idil toa ne iposa ngan Itautau Tutui iura imata karanga ga ienono.* * **1:5:** Sng 89.27, Kol 1.18 * **1:6:** 1Pe 2.9, PM 5.10, 20.6 * **1:7:** Dan 7.13, Sek 12.10, Mt 24.30, Ins 19.34-37, 1Te 4.17 * **1:8:** PM 21.6, 22.13

ne iuot ngan gita ngan leda lupnga
toman ngan Iesus. Be gau napa-
paola Deo ele posanga ga napamatua
Iesus aea posanga pade. Ta ngan
ipu toaine, tiluku gau ta tidol gau ga
nadio namamado ngan inu toa tiuato
Patmos.
10 Be ngan ado raring aea ton
Maron, ngan tautaudig namamado.
Be murigeai, nalongo babanga ede
kapei tau mambe taule ele tandanga.
11 Babanga toa oa ikeo ga bedane,
"Danga saoa eao gera, bode ga idae
ngan laulau, ta eabalan ga ila pagid
iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga
lima ga rua ga gid ne: Epesus ga
Semerna ga Pergamum ga Taiataira
ga Sardis ga Piladelpia ga Laodisia."
12 Io, napul gau ngan geranga eaba
sai toa iposaposa pagau, ta nagera
lam iae gol lima ga rua imadmadid
ga ianean.

Lam iae gol lima ga rua

13 *Be rabu ngan gid lam iae toa oa,
nagera eaba ede imata mambe Eaba
Inat. Ei idol pononga mamarae ede
isulug iaepuiai. Be ipit aea pus gol
ga idae igogoeai.
14 *Ilabora ga ilaun bodbode tau
mambe sipsip launid, mao mambe
laulau bodbode mariambai. Be
imata kadlo mambe dinga irarabal.
15 Be iae mil ga mil mambe bras
tinono ngan dinga oanaoana tau. Be
ilinge itang mambe eau busa aea
salia kapei.
16 *Ngan ibage oatai, ikikisi gigima
lima ga rua. Be imata itara mambe
ado kapei ele taranga. Be ngan
iaoa, didi kapei toa imata rua iuot ga
inam. Be didi toa oa imata tau.
17 *Gau nagera ei ta natap ga nadio
iaepuiai mambe namate. Be ei idol
ibage oatai ga idae ngan gau ta ikeo,
"Eao mataud mao. Gau kekelegau
namuga ngan danga toa ngada ne ga
nasomur pade.
18 Gau namamado somisomi. Mu-
gaeai namate, be ega, labone na-
mamado somisomi ga ilalala ga ila.
Gau edag kapei ta narangrang ngan
napei mulian gid matemate. Be
atama ila ngan Matenga ga Tibur
togid Panua Matemate, gau kekele-
gau nakikisi aea kuklang.
19 "Tota eao manta bode posanga
ngan saoa danga eao gera. Eine
gid danga toa ienono labone, ga gid
danga toa iuangga iuot muriai.
20 Be posanga ipu mumulnga ngan
gigima lima ga rua toa eao gera ngan
bageg oatai ga lam iae gol toa lima
ga rua oa, eine ga bedane: Gigima
toa lima ga rua oa eine gid anggelo†
toa timariala ngan iaoa kelede ton
Kristus ngan tuanga lima ga rua. Be
gid lam iae lima ga rua, eine gid iaoa
kelede ton Kristus ngan tuanga toa
lima ga rua oa."

2

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Epesus

1 *Eaba toa oa iposa pade ga be-
dane, "Be nakim eao bode posanga
ga ila pan anggelo toa imariala ngan
gid iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga Epesus ga bedane:

Posanga ga gid ne inam pan
eaba toa ikikisi gigima lima ga rua
ngan ibage oatai, ga ilalala rabu
ngan gid lam iae gol toa lima ga
rua oa.

2 *Gau naoatai ngan lem
kadonga toa ngada ne, ga lem
naurata kapei, ga lem kadonga

* **1:13:** Dan 7.13, 10.5 * **1:14:** Ese 43.2, Dan 7.9, 10.6, PM 2.18, 19.12 * **1:16:** Ibr 4.12, PM 2.12, 19.15 * **1:17:** Ais 44.6, 48.12, PM 2.8, 22.13 † **1:20:** Ngan posanga Grik idil toaine *anggelo aea posanga ipu ede pade eine eaba ato aea.* * **2:1:** PM 1.16 * **2:2:** 1Io 4.1

ngan madidnga matua ngan am
kadonga kulupulupu. Be naoatai
pade mambe eao longean gid panua
papaeamao ga timamado rabu ngan
gimi mao. Gid panua toa oa tiuato
gid mulian panua ato ad be tipakaka,
eao toba gid ga kus ta oatai mambe
gid panua pakakanga ad.
3 Tautaunga, gid panua tigera
mambe eao nasnasi gau ta tikado
kadonga kulupulupu imata ede ga
ede ngan eao, be eao tinim imang-
golenga mao.
4 Be gau leg posanga oanaoana
ede pago ga bedane: Eao kamado
tnan lem kadonga kimnga aea toa
nasnasi matamata?
5 *Eine mambe eao tap pan
gadae ga sulug. Nakim eao matam
nanan tibur toa mugaeai eao ma-
mado ngan, ta pul lolom ta nasi lem
kadonga kemikemi mugaeai aea. Be
oangga eao pul lolom mao, eine ga
nanam pago ta napaeaoa lem lam iae
ga ila, ta idio imuliai pade mao.
6 Be lem kadonga kemi ede ga
bedane: Eao tinim ngan kadonga
togid Nikolas ele panua. Gau pade
tinig ngan led kadonga toa oa.
7 *Eaba sai itanga, manta ilongo
kemi posanga toaine Itautau Tu-
tui ikado ga ila pagid iaoa kelede
ton Kristus. Oangga sai iasal pa-
raunga, eine ga nalongean ei ta
ian abei itautau madonga kemi
aea. Abei toa ne imadmadid ngan
dadanga kemi ton Deo."

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Semerna

8 Eaba toa oa iposa pade ga be-
dane, "Be eao bode posanga ga ila
pan anggelo toa imariala ngan gid
iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga
Semerna ga bedane:
Posanga ga gid ne inam pan
Eaba toa imuga ngan danga toa
ngada ne ga isomur pade. Ei imate
ga kus ta idae mulian pade.
9 *Gau naoatai ngan am ieieinga
ga mambe lem danga sisid imata
karanga mao. Be tautaunga ngan
lem kadonga lolo matua aea, eine
mambe lem danga sisid busa ienono.
Ga pade, naoatai mambe gid panua
papaeamao tipaeabu ngan edam.
Gid tikeo ga gid panua Iuda ad,* be
mao. Tipakaka. Gid timan iaoa
raring aea ede ton Satan.
10 *Be gid ieieinga toa iuangga
iuot pago, mataud ngan mao. Ega,
eaba paeamao iuangga idol eden-
gada ngan gimi ga tila ngan luma
panasnga aea. Toa bedaoa ta ami
tobanga ga ieieinga ga ienono iran-
grang ngan ado sangaul. Be manta
lolom matua ga ila irangrang ngan
lem matenga. Ta gau ga nabada
madonga kemi pago iman am la-
sunga.
11 *Eaba sai itanga, manta ilongo
kemi posanga toaine Itautau Tu-
tui ikado ga ila pagid iaoa kelede
ton Kristus. Oangga sai iasal pa-
raunga, eine matenga parua aea
irangrang ngan ipaeabu ngan ei
mao ga mao tau."

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Pergamum

12 Eaba toa oa iposa pade ga be-
dane, "Be eao bode posanga ga ila
pan anggelo toa imariala ngan gid
iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga
Pergamum ga bedane:
Posanga ga gid ne inam pan
Eaba toa ikikisi didi kapei iaoai.
Didi toa ne imata rua be imata tau.
13 Gau naoatai ngan tuanga toa
eao mamado ngan. Toa nena Sa-
tan ele mul maron aea ienono. Be
eao kikisi matua lem kadonga lolo
matua aea ngan gau edag. Be eao
pul murim eta ngan lem kadonga
lolo matua aea ngan gau ne mao.
Ngan ado toaiua tipamate leg eaba
kemi Antipas, eao madmadid matua
toa bedana. Ei imata tutui ngan

* **2:5:** PM 3.3 * **2:7:** OM 2.9, PM 22.2,19 * **2:9:** 2Ko 11.14-15, PM 3.9 * **2:9:** Gid panua toa ne timan sing kelede pan Abraam, be Iesus ikeo ga tipakaka ngansa tinasi kadonga mambe Deo ele panua tautaunga tikakado mao. * **2:10:** 2Ti 4.8, Jms 1.12 * **2:11:** PM 20.14, 21.8

pamatuanga leg posanga, be tirau ei
ga imate toa lem tuangai na. Toa
nena Satan imamado pade.

14 *Be leg posanga edengada
oanaoana pago ga bedane: Ika-
mado ga lem panua edengada
tikikisi Balam ele paoatainga? Mu-
gaeai Balam ipaoatai Balak ta
iparumrum gid Israel ta titap ngan
kadonga sat. Ta gid tian annga toa
titenai ga ila pagid deo pakakanga
ad namer ga tikado kadonga arala
pade.

15 Lalaede toa bedaoa, lem
panua edengada tikikisi paoatainga
togid Nikolas ele panua.

16 Tota manta pul lolom. Oangga
mao, gau ga nanam manmanae pago
ta naparau pagid lem panua toa oa
ngan didi kapei toa ienono aoageai
ne.

17 *Eaba sai itanga, manta ilongo
kemi posanga toaine Itautau Tu-
tui ikado ga ila pagid iaoa kelede
ton Kristus. Oangga sai iasal pa-
raunga, gau ga napan aea mana†
toa labone ienono mumulnga. Ga
pade, gau ga nabada pat bodbode‡
ede ga ila pan. Ngan pat toa ne
tibode edaeda pau ga idae ngan.
Be eaba eta iuatai ngan edaeda toa
oa mao. Eaba toa ibada pat, ei
kekelen iuatai."

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Taiataira

18 *Eaba toa oa iposa pade ga be-
dane, "Be eao bode posanga ga ila
pan anggelo toa imariala ngan gid
iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga
Taiataira ga bedane:

Posanga ga gid ne inam pan Deo
Inat. Ei eaba toa imata kadlo
mambe dinga irarabal, be iae mil
ga mil mambe bras tisama ga iuot
kemi tau.

19 Gau naoatai ngan lem
kadonga kemikemi ga bedane:
lem kadonga kimnga aea, ga lem
kadonga lolo matua aea, ga lem
naurata ngan lualuanga, ga lem
kadonga ngan madidnga matua
ngan am kadonga kulupulupu. Be
naoatai pade mambe lem kadonga
toa kemikemi ne, labone iasal lem
kadonga kemikemi matamata aea.

20 *Be gau leg posanga oanaoana
ede pago ga bedane: Eao kamado
longean taine toa Iesebel imamado
toman ngan gimi? Ei iuato ei
mulian taine ibada Deo iaoa. Be
ei ipapaoatai gid paeaeanga togau
ta ipakaka gid ta tikado kadonga
arala ga tian annga toa titenai ga
ila pagid deo pakakanga ad namer.

21 Nasangasanga ei mole tede
ngan ipul ilolo ta ipalele ele kadonga,
be mao. Ei itin ngan ipul ilolo mao.
Ei iuangga ikakado ele kadonga ar-
ala maitne.

22 Ega, gau ga nakado ei ta ibada
dibala kapei ta imanman mul aea.
Be panua sapadua tikakado kadonga
arala toman ngan ei, oangga titnan
ele kadonga toa oa mao, eine ga
tibada ieieinga kapei tau.

23 *Be gau ga narau ele gergeu
ga timate. Toa bedaoa ta gid iaoa
kelede ton Kristus ngan tuanga ga
tuanga ga tiuatai kemi mambe gau
matag inasnasi gid panua lolod ga
laborad. Ta gau ga nakoli tutui ga
ila pagimi kelede kelede ngan saoa
kadonga akakado.

24 Be gimi panua padengada
ngan tuanga Taiataira anasnasi ele
paoatainga toa oa mao. Gid posanga
toa tiuato 'Satan ele posanga mumul-
nga,' gimi ananale ngan mao. Ta gau
ga nadol danga kulupu eta pade ga
idae ngan gimi mao.

25 *Be manta akikisi matua lemi
kadonga kemikemi ga irangrang
ngan naluagau mulian.

26 Eaba sai iasal paraunga ga

* **2:14:** Nam 22.1–25.3, 31.16, 2Pe 2.15 * **2:17:** IM 16.4,14-15,33-34, Ais 62.2, Ins 6.48-50 † **2:17:** *Mana eine annga toa Deo ikado ga itap buburiai ga isulug ta gid Israel tian.* ‡ **2:17:** Gid *pat bodbode ngan ado toaiua iman gid panua ad kilala. Ipasolan mambe edad kemi ngan tila tidudunga ngan gid eaneannga ga tibur padengada.* * **2:18:** PM 1.14-15 * **2:20:** 1Kin 16.31, 2Kin 9.22 * **2:23:** Sng 7.9, Jer 17.10, PM 20.12-13 * **2:25:** PM 3.11

inasnasi kemi leg kadonga ga irangrang ngan madonga tanoeai kus, eine ga nadol gid alu busa ga tidae ibageai.

27 *‘Ta ei ga imadid ga imugamuga ngan gid, mambe eaba ikikisi ele toto aen ta imariala kemi ngan gid ele sipsip,
ga mambe eaba ipoga ulo ga irumrum alele.’

Eine ga imugamuga ngan gid lalaede mambe Tamag idol gau ga namugamuga ngan gid panua.

28 *Ga pade, gau ga nabada gigima gaisala aea§ ga ila pan.

29 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine Itautau Tutui ikado ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus.”

3

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Sardis

1 *Eaba toa oa iposa pade ga bedane, “Be eao bode posanga ga ila pan anggelo toa imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Sardis ga bedane:

Posanga ga gid ne inam pan Eaba toa ikikisi gigima lima ga rua ga ikikisi Deo Itautau Tutui toa idaba lima ga rua*. Gau naoatai ngan lem kadonga toa ngada ne. Panua tipakuru ngan go ta tikeo ga lem kadonga lolo matua aea imata bibita kemi, be tautaunga lem kadonga lolo matua aea imate.

2 Tota dae ngan lem enonga! Lem kadonga isaoa ienono kemi be imate maitne, eao manta pamatua! Ngansa gau nagera mambe lem kadonga kemikemi ngan ag Deo imata, eine imata karanga maitne.

3 *Tota matam nanan posanga kemi toa tipaola pago ga eao longo. Manta nasnasi kemi ta palele lem kadonga. Be oangga eao dae ngan lem enonga mao, gau ga nanam pago mambe eaba lublubnga aea, ta irangrang ngan eao oatai ngan ado imata isaoa gau ga nanama ngan ne mao.

4 *Be eao lem panua pidaede ngan tuanga Sardis tipamukmuknga led danga sisid mao. Gid ga tidol danga sisid bodbode ta tilalala toman ngan gau, ngansa nagera mambe led idil kemikemi imata karanga.

5 *Oangga sai iasal paraunga, ei ga idol danga sisid bodbode lalaede mambe gid pade. Ta gau ga nasamum ieda ngan laulau madonga kemi aea mao ga mao tau. Be gau ga naoaoa ngan ieda toa Tamag imatai ga gid ele anggelo matadeai pade.

6 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine Itautau Tutui ikado ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus.”

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Piladelpia

7 *Eaba toa oa iposa pade ga bedane, “Be eao bode posanga ga ila pan anggelo toa imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Piladelpia ga bedane:

Posanga ga gid ne inam pan Eaba toa imata tutui tau ga ipasolan mambe Deo ele ul ienono ngan ei. Ei ikikisi maron kapei Devit ele atama aea kuklang. Oangga ei irepe atama, irangrang ngan eaba eta pade isaisai mao. Be oangga isaisai atama, irangrang ngan eaba eta irepe mao pade.

8 *Gau naoatai ngan lem kadonga toa ngada ne. Ega, nadol atama ede matameai toa eaba eta pade irangrang ngan isaisai mao.

* **2:27:** Sng 2.8-9 * **2:28:** PM 22.16 § **2:28:** *Gigima gaisala aea eine oanenga itna idodo Kristus ele taranga ga ieda kapei toa Itama ibada pan ngan imadid ga imugamuga ngan gid alu toa ngada ne.* * **3:1:** PM 1.4,16 * **3:1:** Gera palongonga ngan posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ngan 1.4.* * **3:3:** Mt 24.43-44, 1Te 5.2, PM 2.5, 16.15 * **3:4:** Jut 23 * **3:5:** IM 32.32-33, Mt 10.32, Lu 12.8 * **3:7:** Ais 22.22 * **3:8:** 1Ko 16.9

Gau naoatai mambe eao uram kautede, be eao nasnasi kemi leg posanga. Ta lem kadonga lolo matua aea ngan gau edag, eao pul murim ngan mao.

9 *Ega, gid panua toa timan iaoa raring aea ton Satan, ga tipakaka ta tikeo ga gid Iuda ad, gau ga nasuran gid ga tinam ta tikor aed boloma aempuiai, ta gid ga tiuatai mambe gau nakim go tau toa mugaeai ga inam.

10 *Leg posanga pago ngan madidnga matua ngan am kadonga kulupulupu, eao kikisi kemi. Tota gau pade ga nakikisi go ta irangrang ngan gid panua toa ngada ne tanoeai ad tobanga paeamao iuot ngan go mao.

11 Gau nalat pago manmanae. Saoa danga eao kikisi, manta kisi matua. Ta irangrang ngan eaba eta ipaeaoa am lasunga ga ila mao.

12 *Oangga sai iasal paraunga, gau ga napagun ei mambe kadanga matua ede ngan ag Deo ele luma. Ei ga itnan luma toa oa mao ga mao tau. Be gau ga nabode ag Deo ieda ga idae ngan ei ga ag Deo ele tuanga ieda pade. Eine Ierusalem pau toa isulug buburiai ga inam pan ag Deo. Be eine ga nabode gau edag pau ga idae ngan ei pade.

13 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine Itautau Tutui ikado ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus."

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Laodisia

14 Eaba toa oa iposa pade ga bedane, "Be eao bode posanga ga ila pan anggelo toa imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Laodisia ga bedane:

Posanga ga gid ne inam pan Eaba toa tiuato ei Tautaunga. Ei imata tutui tau ngan pamatuanga Deo ele posanga. Be somisomi ikakado posanga tautaunga kekelen. Ei iman ipu ngan Deo ele naurata ngan kadonga danga toa ngada ne ga iuot.

15 *Gau naoatai ngan lem kadonga toa ngada ne. Gau naoatai mambe eao memednga mao, be eao oanaoana mao pade. Man ga eao memednga, mao eao oanaoana, ta kemi. Be mao.

16 Eao oanaoana tede, be oanaoana tau mao, ga memednga mao pade. Tota gau ga naluatan go ga ot aoageai.

17 *Eao keo ngan go mulian ga bedane, 'Gau leg pat busa. Gau nasuk gid danga sisid kemikemi busa, be napapauis ngan danga eta mao.' Be mao. Eao oatai mao mambe lem madonga paeamao tau, ta irangrang ngan gid panua lolod isat ngan eao. Lem danga sisid imata karanga mao, be matam susu ga eao bangabanga pade.

18 *Tota napabib lem ga bedane: Manta ol leg gol kemikemi. Gol toa ne, nanono ngan dinga ga ila maraka, ta nasile aea sakirkir toa ngada oa. Toa bedaoa ta lem pat ga danga sisid busa. Be manta ol leg danga sisid bodbode ta pono ngan tinim. Toa bedaoa ta irangrang ngan eao bangabanga ga maeamaea go mao. Be manta ol leg danga matada aea keminga, ta sama ngan matam kadlo ta geragera pade.

19 *Panua sapadua nakimkim gid, eine nadaba gid ga napatutui gid. Tota manta marum tau ngan pulnga lolom.

20 *Ega, gau namadmadid atama iaoai ta natintin. Oangga sai ilongo lingeg ta irepe atama ngan gau, eine ga nadudunga ta naean toman ngan ei, ta ei ga ian toman ngan gau.

* **3:9:** Ais 45.14, 49.23, 60.14, PM 2.9 * **3:10:** Lu 21.19, 2Ti 2.12 * **3:12:** Ais 62.2, 65.15, PM 14.1, 21.2 * **3:15:** Ro 12.11 * **3:17:** Lu 12.21, 1Ko 4.8 * **3:18:** Ais 55.1 * **3:19:** 1Ko 11.32, Ibr 12.6, PM 2.5 * **3:20:** Ins 14.23

"Gau namadmadid atama iaoai ta natintin."

21 Oangga sai iasal paraunga, gau ga nalongean ei ta idio imado toman ngan gau ngan leg mul maron aea, lalaede mambe gau naeasal paraunga ta nadio namado toman ngan Tamag ngan ei ele mul maron aea.

22 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine Itautau Tutui ikado ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus."

4

Deo ele mul maron aea buburiai

1 *Ga kus ta matag ila ta nagera atama ede ipokakai buburiai. Be babanga toa mugaeai nalongo iposa pagau mambe taule ele tandanga, eine ikeo ga bedane, "Dae ga nam toa eko, ta gau ga napasolan go ngan saoa danga manta iuot muriai."

2 *Be mole mao, ngan tautaudig nagera mul maron aea ede ienono buburiai, ta Eaba ede imamado ngan.

3 *Be Eaba toa imamado oa, ele taranga birbirianga mambe pat iaspa ga singsingia mambe pat sardoniks. Be danga mambe aoara aea mariluangge ibaliu ngan mul maron aea toa oa. Be mariluangge toa oa birbirianga mambe pat emeral.

4 *Be mul maron aea sangaul rua igegea pange tibalil ngan mul kapei maron aea toa rabu oa. Be gadae ngan gid mul maron aea toa oa, madidnga sangaul rua igegea pange timamado. Gid led danga sisid bodbode, be tidol nakala gol laboradeai.

5 *Ngan mul maron aea toa rabu oa, nagera gla isamil ga nalongo tandanga kapeipei ga mariamba kluk. Be toa mul imatai oa, nagera usi lima ga rua irarabal ga ienono. Gid usi toa oa eine Deo Itautau Tutui toa idaba lima ga rua.*

6 *Be toa mul imatai oa, nagera danga mambe tad kapei toa imata iuot merengai tau lalaede mambe adial bodbode.

Be boloma ngan mul maron aea toa oa, masilau pange toa matad bibita timadmadid ga tibalil ngan. Be gid masilau toa oa, matad kadlo busa tau matadeai ga murideai.

7 Be masilau toa imuga oa, ei imata mambe laion ede, be masilau ede pade imata mambe bulmakao daenga pau aranga ede, be masilau tol aea imata mambe eababa, be masilau pange aea imata mambe man abalem ede irororo.

8 *Be gid masilau toa pange oa, gid kelede kelede bagbaged lima ga ede, be matad kadlo busa tau ipakaranga tinid ga bagbaged ibulolo pade. Be somisomi ado ga ado ga bong ga bong, tikakado posanga be tikaput ngan mao. Tikeo ga bedane,

"Maron Deo Matua Soke Tau
ei tutui, ei tutui, ei tutui.
Ei imamado mugaeai tau,
be labone imamado,

* **4:1:** PM 1.1,10 * **4:2:** Ais 6.1 * **4:3:** Ese 1.28 * **4:4:** PM 3.18 * **4:5:** Ese 1.13, Sek 4.2, PM 1.4, 8.5, 11.19, 16.18 * **4:5:** Gera palongonga ngan posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ngan 1.4.* * **4:6:** Ese 1.5-10, 22, 10.14 * **4:8:** Ais 6.2, 3, Ese 1.18, 10.12

ta ei ga inam muriai pade.”

9 Gid masilau toa matad bibita oa
tisoasoa Deo ieda toa imamado ngan
ele mul maron aea. Ei imamado
somisomi ga ilalala ga ila. Gid tilolon
ngan ei ga tiposa kemi ga ila pan.
Ta somisomi oangga tikakado toa
bedaoa,
10 *gid madidnga toa sangaul rua
igegea pange oa tikor aed Deo imatai.
Ei Deo toa imamado ngan ele mul
maron aea, be imamado somisomi
ga ilalala ga ila. Gid tisoa ieda be
titatado ad nakala gol ga idio toa mul
maron aea imatai. Ta tikeo,

11 “O Deo amai Maron, eao lem
kadonga kemikemi imata
karanga ga ienono!

Tota kemi ngan panua toa ngada
ne tisoa eao edam, ga tilolon
ngan eao, ga tipakuru ngan
uram.

Ngansa eao kado danga toa ngada ne
ga iuot.
Be ngan eao lem kimnga, gid
danga toa kelede kelede ne
tiuot ga timamado.”

5

Ioanes igera laulau ede tipol ga tisaisai

1 *Be nagera Eaba toa imamado
ngan mul maron aea ikikisi laulau
ede ngan ibage oatai. Ngan laulau
toa oa tibode posanga ga idae iloleai
ga idibeai. Be tipol laulau toa oa,
ta tipatoi abei itekea ga idae laulau
iaoai palima ga rua ngan saisainga
laulau toa oa. Be ngan gid patoinga
toa lima ga rua oa tidol kilala ede.

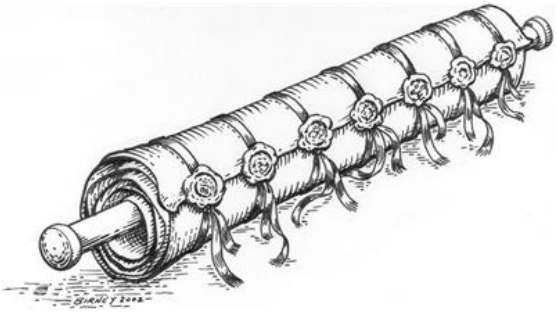

Laulau toman ngan aea patoinga lima ga rua

2 Ta nagera anggelo ede iura kapei
ipotalae ta ikeo, “Eaba sai kemi ta
irangrang ngan ipela laulau toa ne
aea patoinga ta ipaola ga iuot?”
3 Be eaba eta buburiai, ga tanoeai,
ga tano iloleai pade irangrang ngan
ipaola laulau toa oa mao. Eaba
eta irangrang ngan imata igera ga
idudunga ngan mao pade.
4 Tota natangtang kapei ngansa
eaba eta kemi irangrang ngan ipaola
laulau toa oa ga imata igera ga
idudunga ngan mao.
5 *Be ede ngan gid madidnga ikeo
pagau ga bedane, “Tang mao. Ega,
Laion toa iuot ngan lum pan Iuda,
ei iasal paraunga. Ei mambe abei
isalud pau ede pros ga idae ngan iaoa
kelede pan maron kapei Devit. Ei ga
irangrang ngan ipela laulau toa oa
aea patoinga lima ga rua ta ipaola ga
iuot.”

Ioanes igera Sipsip Inat

6 *Idio ta nagera Sipsip Inat ede
imadmadid rabu ngan mul kapei
maron aea toa oa, ga rabu ngan gid
madidnga ga gid masilau pange toa
matad bibita. Sipsip toa oa imata
mambe mugaeai tirau ei ga imate.
Ei aea pelenga lima ga rua ga imata
kadlo lima ga rua pade. Imata kadlo
toa oa eine Deo Itautau Tutui idaba
lima ga rua* toa isula gid ga tila ngan
tibur toa ngada ne tanoeai.
7 Ta Sipsip Inat toa oa ila ibada
laulau ga ikikisi. Laulau toa oa inam
pan Eaba toa imamado ngan mul

* **4:10:** PM 19.4 * **5:1:** Ais 29.11, Ese 2.9-10 * **5:5:** OM 49.9, Ais 11.1, 10, PM 22.16 * **5:6:** Sek 4.10, Ins 1.36, PM 13.8 * **5:6:** Gera palongonga ngan posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ngan 1.4.* * **5:8:** Sng 141.2, PM 8.3-4

maron aea ga ienono ngan ibage
oatai.
8 *Ibada laulau toa oa ga kus ta
gid masilau pange toa matad bibita
oa ga gid madidnga sangaul rua
igegea pange tikor aed toa Sipsip Inat
imatai. Gid kelede kelede tikikisi
led arp ngan kadonga baunga, ga
tikikisi gid loba gol toa nabene iuon
ngan. Be nabene toa oa idodo Deo ele
panua tututui led raring.
9 *Ta tikado baunga pau ede ga
bedane,

"Eao eaba kemi tau, ta eao rangrang
ngan badanga laulau toa oa
ta pela aea patoinga ga blos.
Ngansa tirau go ga mate,
ta ngan eao singim, eao ol mu-
lian gid panua ga timan Deo
ele.
Gid panua toa oa tinama ngan
gid alu toa ngada ne, ga
tibur toa ngada ne tanoeai, ga
posanga toa ngada ne tanoeai,
ga tinid imata ede ga ede.
10 *Eao dol gid ga timamado
Maron kapei ibageai ta tikado
naurata mambe gid panua
tenainga ad, ngan luanga gid
panua ga tinam boloma pan
Deo.
Ta gid ga timadid ga timuga-
muga ngan tibur toa ngada ne
tanoeai."

Tisoa Sipsip Inat ieda

11 *Ga kus ta matag ila ta nalongo
anggelo busa linged. Gid timadid ga
tibalil ngan mul kapei maron aea, ga
gid masilau pange toa matad bibita,
ga gid madidnga. Be dabad iuot
busa tau, mambe bunoringring ga
ringring ga ringring.
12 Linged kapei ta tikeo ga bedane,

"Sipsip Inat toa mugaeai tirau ei ga
imate, ei kemi tau,
ta gid panua toa ngada ne manta
tipakuru ngan ieda kapei, ga
iura, ga ele oatainga, ga ele
danga sisid kemikemi busa,
ga tibaba taran ei, ga tilolon
ngan ei, ga tisoa ieda!"

13 Ga kus ta nalongo danga toa
ngada ne buburiai ga tanoeai ga tano
iloleai ga tadiai ga danga toa ngada
ne ienono ngan, linged kelede ta
tikeo,

"Eaba toa imamado ngan ele mul
maron aea, ga Sipsip Inat
pade,
gisirua tirangrang ngan panua
toa ngada ne tiposa kemi ga ila
pagid, ga tilolon ngan gid, ga
tisoa edad, ga tipakuru ngan
urad ga edad kapeipei somi-
somi ga ilalala ga ila!"

14 Be gid masilau pange toa matad
bibita oa tikeo ga, "Eine tautaunga!"
Ta gid madidnga tikor aed ga tisoa
gisirua edad.

6

Sipsip Inat ipela gid patoinga toa ienono ngan laulau iaoa

1 *Idio ta matag ila ta nagera Sip-
sip Inat ibada laulau toa aea pa-
toinga lima ga rua ienono ngan, ta
ipela patoinga toa imuga oa. Ga
kus ta nalongo ede ngan gid masi-
lau pange toa matad bibita oa iposa.
Be ilinge mambe mariamba itang ta
ikeo, "Eao nama!"
2 *Be mole mao, nagera os bod-
bode ede. Be eaba toa imamado
gadae ngan, ikikisi pandenga. Be
tibada nakala ede ga ila pan mambe
nakala togid panua tiasal paraunga.
Ta ei ilalala ga ila ngan kadonga
paraunga ta iuangga iasal gid alu
busa ngan paraunga.
3 Idio ta Sipsip Inat ipela patoinga
ede pade, ta nalongo masilau ede
pade toa imata bibita oa ikeo ga
bedane, "Eao nama!"

* **5:9:** Sng 33.3, 40.3, 96.1, 98.1 * **5:10:** IM 19.6, Ais 61.6, PM 1.6, 20.6 * **5:11:** Dan 7.10, Ibr 12.22
* **6:1:** PM 4.6-7, 5.1,6 * **6:2:** Sek 1.8, 6.1-6

4 Tota nagera os ede pade iuot
ga inam, be itin singsingia mambe
dinga. Be eaba toa imamado gadae
ngan, tibada edaeda kapei pan
ta irangrang ngan ipaeabu ngan
madonga lolo tarui aea. Ta ikado ga
gid panua tanoeai tiparau pol ngan
gid ga tipapamate ngan gid. Tibada
didi kapei paraunga aea ga ila pan
ngan kadonga naurata toa ne.

5 Idio ta Sipsip Inat ipela patoinga
tol aea, ta nalongo masilau tol aea
toa imata bibita oa ikeo ga bedane,
"Eao nama!" Be mole mao nagera os
kusuksuk ede, be eaba toa imamado
gadae ngan ikikisi sikel ede ibageai.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Sikel mugaeai aea

6 Ta nalongo babanga ede iuot
rabu ngan gid masilau pange toa
matad bibita oa ikeo ga bedane,
"Eao la ta kado sapanga ga iuot
tanoeai. Ta annga aea olnga ga
idaedae. Gid panua tiboko ngan
ado dodol kelede, eine ga tibada
pat irangrang ngan olnga wit ngan
ulo kakauede kelede, mao tiuol bali
plaoa irangrang mambe ulo gereirei
tol. Be irangrang ngan eao paeabu
ngan bude oliv aea ga oain mao."

7 Idio ta Sipsip Inat ipela patoinga
pange aea, ta nalongo masilau pange
aea toa imata bibita oa ikeo ga be-
dane, "Eao nama!"

8 *Be mole mao nagera os ede itin
eangonga tede, be itin ilaun imata
puluanga. Be eaba toa imamado
gadae ngan, ei ieda Matenga. Be
Tibur togid Panua Matemate eine
ilalala ga inasnasi ei. Gisirua tibada
edaeda kapei ngan pamatenga gid
panua tanoeai. Ta tirangrang ngan
tipota gid ga tiuot iaoa pange. Be
gisirua tirangrang ngan tipamate
iaoa ede ngan gid toa pange oa.
Ta gid ga timatemate ngan didi pa-
raunga aea, ga sapanga, ga dibala, ga
gid masilau saksak tanoeai aea tian
gid.

9 Idio ta Sipsip Inat ipela patoinga
lima aea, ta nagera panua matem-
ate tautaudid timamado gadio ngan
popou tenainga aea. Mugaeai ad isat
tirau gid ga timate ngansa tikikisi
matua Deo ele posanga ga tipapa-
matua posanga toa oa pade.

10 Gid tibaba kapei ta tikeo,
"Maron, eao tutui tau ga nasi
posanga tautaunga somisomi.
Ngeda be eao pamadid gid panua
tanoeai ngan posanga ta koli ga ila
pagid ngan amai pamatenga?"

11 *Idio ta tibada pononga bod-
bode mamarae ga ila pagid panua
toa kelede kelede oa. Be tikeo
pagid ga bedane, "Aearagimi kauteta
pade ga ila irangrang ngan ami isat
tipamate oaeoaemi padengada ga
gid panua toa lemi naurata kelede.
Oangga tipamate gid lalaede mambe
gimi, ta tiparangrang dabami ga
imata karanga ga kus, eine Deo ga
ikoli pagid ami isat ngan ami pa-
matenga."

12 *Idio ta nagera Sipsip Inat ipela
patoinga lima ga ede aea. Be mole
mao nauruge kapei ede iuot tanoeai,
ta ado imata ipul ei ga iuot dodom ga
kusuksuk mambe danga sisid mok
aea. Be taiko ipul ei pade ga iuot
singsingia mambe sing.

* **6:8:** Jer 15.1-3, Ese 5.12, 17, 14.21 * **6:11:** PM 7.9, 13, 19.14 * **6:12:** Mt 24.29, PA 2.20, PM 8.12, 11.13, 16.18 * **6:13:** Ais 34.4

13 *Be gid gigima mariambai titap
ga tisulug tanoeai mambe rai kapei
inuga abei fik ta itautau toa iblabla
maitne oa titap ga tisulug.
14 *Be mariamba itakai ga man-
manae ipolei mambe laulau ede
tipol. Be gid lusi ga inu toa ngada oa
titnan mulid ga tidio alele.
15 *Be gid mamaron kapeipei
tanoeai ad, ga gid panua toa edad
kapeipei, ga gid madidnga togid
panua paraunga ad, ga gid panua
toa led pat ga danga sisid busa, ga
gid panua toa urad kapeipei, ga gid
paeaeanga sapaean, ga gid panua toa
tiboko mambe paeaeanga sapaean
mao, gid toa ngada oa timumul ngan
gid pat ibaba ga gid pat kapeipei
lusiai.
16 *Ta tibaba ga ila pagid lusi ga pat
kapeipei ta tikeo ga bedane, "Atap
ga asulug ta apamumul gai! Toa
bedaoa ta gai arangrang ngan amu-
mul ngan Eaba toa imamado ngan
ele mul maron aea, ta Sipsip Inat
ele kadonga lolo bake aea irangrang
ngan iuot ngan gai mao.
17 *Ngansa gisirua led ado kapei
ngan pasolannga led kadonga lolo
bake aea, ta iuot ne. Be sai ga
irangrang ngan imadid matua?"

7

Gid panua toa tibada Deo ele kilala

1 *Ga kus ta nagera anggelo pange
timadmadid ngan tano igal toa
pange oa, be tipakala gid rai toa
pange oa ta irangrang ngan tiuso
tano mao, ga tad mao, ga gid abei
mao pade.
2 Be gid anggelo toa pange oa
tibada edaeda kapei ta tirangrang
ngan tipaeabu ngan tano ga tad. Ga
kus ta nagera anggelo ede pade idae
toa ado ele parangai ga inam, be
ikikisi Deo toa imamado somisomi
ne ele kilala. Ei ipotalae kapei ga ila
pagid anggelo toa pange oa
3 *ta ikeo ga, "Irangrang ngan gimi
apaeabu ngan tano ga tad ga gid abei
maitne. Asanga gai ta adol Deo ele
kilala ga idae gid ele paeaeanga bo-
laboladeai ge. Ga kus ta ala apaeabu
ngan gid danga sisid."
4 *Idio ta nalongo tiuato gid
panua toa tibada Deo ele kilala
oa, dabad iuot bunoringring buno,
bunoringring sangaul pange, igegea
bunoringring pange (144,000). Gid
panua toa oa tinama ngan lum toa
ngada ne Israel aea.

5 Ngan lum pan Iuda, gid panua toa
tibada Deo ele kilala, dabad
iuot bunoringring sangaul,
bunoringring rua (12,000).
Be ngan lum pan Ruben, dabad iuot
bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.
Be ngan lum pan Gat, dabad iuot
bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.
6 Be ngan lum pan Aser, dabad iuot
bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.
Be ngan lum pan Naptali, dabad iuot
bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.
Be ngan lum pan Manase, dabad iuot
bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.
7 Be ngan lum pan Simeon, dabad
iuot bunoringring sangaul,
bunoringring rua.
Be ngan lum pan Livai, dabad iuot
bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.
Be ngan lum pan Isakar, dabad iuot
bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.
8 Be ngan lum pan Sebulun, dabad
iuot bunoringring sangaul,
bunoringring rua.
Be ngan lum pan Iosep, dabad iuot
bunoringring sangaul, bunor-
ingring rua.

* **6:14:** PM 16.20 * **6:15:** Ais 2.10,19,21 * **6:16:** Lu 23.30 * **6:17:** Jol 2.11, Mal 3.2 * **7:1:** Jer 49.36, Dan 7.2 * **7:3:** Ese 9.4, 6, PM 9.4 * **7:4:** PM 14.1,3

Be ngan lum pan Benjamin, dabad
iuot bunoringring sangaul,
bunoringring rua. Gid toa
ngada oa tibada Deo ele kilala.

Ipom kapei tau toa tidol pononga bodbode mamarae tisoa Deo ieda

9 Ga kus ta nagera ipom kapei
ede. Be dabad kapei tau ta irangrang
ngan eaba eta iuade gid mao. Gid
tinama ngan gid alu toa ngada ne,
ga tibur toa ngada ne tanoeai, ga
posanga toa ngada ne tanoeai, ga
tinid imata ede ga ede. Timadma-
did mul kapei maron aea imatai ga
Sipsip Inat imatai. Be tidol pononga
bodbode mamarae ga tikikisi abei
babaka ilaun ngan baged.
10 *Ta timemetae kapei ngan
posanga ta tikeo,

"Tapakuru ngan ada Deo toa ima-
mado ngan mul maron aea ga
Sipsip Inat pade!
Gisirua kekelegid tibada gita
mulian ta tamamado kemi."

11 Be gid anggelo busa toa timadma-
did ga tibalil ngan mul kapei maron
aea, ga gid madidnga, ga gid masi-
lau pange toa matad bibita, gid toa
ngada oa timouru ga matad isulug
tanoeai, be tisoa Deo ieda
12 *ta tikeo,

"Eine tautaunga!
Gita toa ngada ne takado posanga
kemi ngan ada Deo ga tasoa
ieda.
Tapakuru ngan ieda kapei ga
iura ga ele oatainga kapei.
Taposa kemi ga ila pan, ga
talolon ngan ei somisomi ga
ilalala ga ila.
Eine tautaunga!"

Gid ipom toa tidol pononga bod-bode, ad kadonga kulupulupu kus

13 Idio ta ede ngan gid madidnga
ibeta gau bedane, "Gid panua toa
tidol pononga bodbode mamarae ne,
gid sapadua, be tinam sida?"
14 *Ta nakoli ele posanga bedane,
"Maron, eao oatai."
Ta ikeo ga, "Gid ipom toa ne
timadid matua ga tiasal kadonga
kulupulupu kapei tau. Gid timum
led pononga mamarae ngan Sipsip
Inat ising, ta iuot bodbode tau.

15 "Tota timadmadid Deo ele mul
maron aea imatai
ta tikakado naurata raring aea
ado ga ado ga bong ga bong toa
Deo ele lumaeai.
Ta Deo toa imamado ngan ele mul
maron aea, ei ga irobi gid
ngan aea molomolo ta imari-
ala kemi ngan gid.
16 *Be gid ga pitoreagid pade mao,
ga marumian gid pade mao.
Be ado ga ilang karkar gid pade mao,
ga danga eta pade irangrang
ngan ilaba tinid mao ga mao
tau.
17 *Ngansa Sipsip Inat toa ima-
mado rabu ngan mul kapei
maron aea, ei ga imariala
kemi ngan gid mambe eaba
imariala ngan ele sipsip.
Ta ei ga imugamuga ngan gid
ta ibada gid ga tila ngan gid
eaumata kemikemi tilelele.
Be Deo ga ipusi matad sul toa ngada
oa ga ila, ta gid ga titang pade
mao."

8

Sipsip Inat ipela laulau aea patoinga lima ga rua aea

1 Idio ta Sipsip Inat ipela laulau aea
patoinga lima ga rua aea, ta tibur
toa ngada oa buburiai ikuranono ga
ila irangrang ngan ado imata ilia
kelede.
2 Ta nagera gid anggelo lima ga rua
timadmadid Deo imatai. Be tipan
gid anggelo toa kelede kelede oa led
taule.

* **7:10:** PM 5.6-7 * **7:12:** PM 5.12 * **7:14:** Dan 12.1, Mt 24.21 * **7:16:** Ais 49.10 * **7:17:** Sng 23.2, Ais 25.8, PM 21.4 * **8:3:** IM 30.1-3, PM 5.8

3 *Ga kus ta anggelo ede pade
inam ta imadid boloma ngan popou
tenainga aea. Ei ikikisi loba gol
nabene aea, be tibada nabene kapei
tau ga ila pan, ngan itenai toman
ngan gid panua tututui toa ngada oa
led raring. Tenainga toa oa, ei ga
ikado ngan popou gol toa ienono mul
maron aea imatai.
4 Ta nabene toa ienono anggelo
ibageai oa, aea basu toman ngan gid
panua tututui led raring puk ga idae
ga ila pan Deo.
5 *Idio ta anggelo ibada dinga igi-
rar ngan popou tenainga aea, ta in-
onoi ngan loba nabene aea toa oa
ga iuon. Ga kus ta itado ga isulug
tanoeai. Tota pelaka ger, ga tan-
danga kapeipei iuotot, ga gla isamil
alele, ga nauruge inuga tano.

Anggelo pange tiuso led taule

6 Idio ta gid anggelo toa lima ga rua
oa tisoa led taule ga idae aoadeai.
7 *Io, anggelo toa imuga oa iuso
ele taule. Be mole mao aoara
idildil matua mambe patpat itap
toman ngan dinga toa tibul ngan
sing. Titado gid danga toa oa ga
isulug tanoeai, ga kus ta dinga inono
tano. Ta eine mambe tipota tibur toa
ngada oa tanoeai ga iuot tol. Ta tano
idanga ede ngan gid tol, dinga inono
ga kus toman ngan aea abei. Be
gilgilnga toa ngada oa, dinga inono
ga kus pade.
8 Idio ta anggelo ede pade iuso ele
taule. Be mole mao titado danga
ede ga isulug tadiai. Danga toa oa
mambe lusi kapitnami toa dinga in-
ono ga irarabal. Danga toa oa isulug
tadiai ga kus ta eine mambe tipota
tad ga iman tol. Ta tad idanga ede
ngan gid toa tol oa ipul ei ga iuot sing.
9 Ta gid ia ga masilau tad aea ngan
tad idanga ede ngan gid toa tol oa
timate. Be gid oaga toa ngada oa
ngan tad idanga ede toa oa tiduaea
ga kus pade.
10 Idio ta anggelo tol aea iuso ele
taule. Be mole mao gigima kapei ede
toa irarabal mambe usi, itap mari-
ambai ga isulug. Ta eine mambe
tipota gid eau ga gid eaumata ga tiuot
iaoa tol. Ta gigima toa oa itap ga
isulug ngan iaoa ede ngan gid toa tol
oa.
11 *Gigima toa oa ieda Ipaipai. Ta
ikado ga gid eau ngan iaoa ede ngan
gid toa tol oa manad paipai. Ta
panua busa tiun eau toa oa ga ti-
matemate, ngansa ipaipai paeamao
tau.
12 *Idio ta anggelo pange aea iuso
ele taule. Be eine mambe tipota ado
ga taiko ga gid gigima ga tiuot iaoa
tol. Ta tipaeabu ngan iaoa ede ngan
gid toa tol oa, ta ado idanga ede itara
mao, ga taiko idanga ede itara mao,
ga gid gigima iaoa ede ngan gid toa
tol oa titara mao pade. Tota bong ilia
ede ga ado ilia ede aea taranga eta
mao.
13 *Idio ta matag ila ta nalongo
man abalem ede iroro mariamba
irabuiai. Ta ipotalae kapei ga be-
dane, “Paeamao, paeamao, paeamao
tau ngan gid panua tanoeai! Ngansa
oangga gid anggelo tol pade tiuso led
taule, eine kadonga kulupulupu tau
ga iuot ngan gid panua.”

9

Anggelo lima aea iuso ele taule

1 *Idio ta anggelo lima aea iuso ele
taule. Ga kus ta nagera gigima ede
itap buburiai ga isulug tanoeai. Be
tibada atama ede aea kuklang ga ila
pan gigima toa oa. Atama toa oa
ipakala baba kilikilinga iaoa. Baba
kilikilinga toa oa isulug ga ila, be ipu
eta mao.
2 *Idio ta gigima irepe atama toa
oa, ta basu kapei puk ga idae mambe
suksuknga kapei ede aea basu. Be
basu toa oa iuon mariambai ta
ipakala ado imata ga ila dodom.
3 Be gid gurisi tiuot basu iloleai
ta tisulug ga tinam tanoeai. Gid

* **8:5:** IM 19.16-19, Wkp 16.12, PM 11.19, 16.18 * **8:7:** IM 9.23-26, Ese 38.22, Jol 2.30 * **8:11:** Jer 9.15 * **8:12:** Ese 32.7, PM 6.12-13 * **8:13:** PM 9.12, 11.14 * **9:1:** PM 20.1 * **9:2:** OM 19.28, IM 10.12-15, Jol 2.2,10

tibada pamatuanga ta urad mambe
apap tano aea, ta tirangrang ngan
tingotngot gid panua.
4 *Gid gurisi toa oa tinasi ren-
rennga ede toa ipaidi gid ta tiran-
grang ngan tipaeabu ngan gid abei
ga gilgilnga mao. Tinasi renren-
nga toa oa ta tila tipaeabu ngan gid
panua kekelegid toa Deo ele kilala
ienono ngan bolabolad mao.
5 Be tibada pamatuanga ngan pa-
matenga gid panua mao. Tirangrang
ngan tipaieiei gid ga ila irangrang
ngan taiko lima mon. Be ieieinga
toa tikado, eine lalaede mambe apap
tingot gid panua.
6 *Ngan ado toaiua, gid panua ga
tiloilo edap ngan matenga ga mao.
Lolod ga ikim tau ngan timate, be led
edap eta mao.
7 *Gid gurisi matad mambe os
toa tipasogo ngan paraunga. Be
laboradeai, tidol danga ede mambe
nakala gol. Be matad mambe gid
eababa matad.
8 *Launid mamarae mambe gid
taine launid, be luod mambe laion
luod.
9 *Be gogod aea pakalanga eine
mambe gid pakalanga aen, be bag-
baged ele tandanga eine klok ga klok
mambe os busa tiladlado ga tidada
karis ga tila ngan paraunga.
10 Uuid mambe gid apap uuid, be
led ido toa ienono ngan uuid, iura
kapei ta irangrang ngan ipaieiei gid
panua ngan taiko lima.
11 Ad maron toa imugamuga ngan
gid, eine anggelo baba kilikilinga
aea. Anggelo toa oa ieda ngan
posanga Ibru eine Abadon. Be ngan
posanga Grik ieda Apolion.*
12 Io, danga paeamao ede ila na. Be
teta pade danga paeamao rua pade
ga tinam.

Anggelo lima ga ede aea iuso ele taule

13 Idio ta anggelo lima ga ede aea
iuso ele taule, ta nalongo babanga
ede iuot rabu ngan gid pelenga ngan
popou tenainga aea igal toa pange
oa. Popou gol toa oa ienono Deo
imatai.
14 Babanga toa oa ikeo pan anggelo
lima ga ede aea toa ikikisi ele taule.
Ikeo ga bedane, “Gid anggelo pange
toa tiaud gid ga timamado eau kapei
Iupretis isaleai, la pola gid ta longean
gid ga tila.”
15 Tota ila ipola gid anggelo toa
pange oa ta irangrang ngan tipota
gid panua toa ngada ne tanoeai ga
tiuot iaoa tol, ta tiuangga tirau iaoa
ede ngan gid toa tol oa ga timate. Gid
anggelo toa oa tirere ga tisangasanga
led ado imata toa oa. Mugaeai ga
inam, Deo isio ado imata ga taiko
ga taun ga rai toaiua ngan tikado
naurata toa ne.
16 Be gid panua paraunga ad toa
timamado ngan os, nalongo tikeo
ga dabad iuot bunoringring bunor-
ingring, be tigalbatan pabuno rua
(200 milion).
17 Ngan danga toa Deo ipasolan
pagau mambe anunug, nagera gid os
ga gid panua timamado gadae ngan
gid, gogod aea pakalanga eangonga
ga bil ga singsingia mambe dinga.
Be gid os laborad imata mambe ga
laion laborad. Be ngan aoad, dinga
iuotot toman ngan basu ga pat kaeau
kakatol.
18 Ta eine mambe tipota gid panua
toa ngada ne tanoeai ga tiuot iaoa tol.
Ta dinga ga basu ga pat kaeau kaka-
tol toa oa ipamukuru panua busa, ta
panua iaoa ede ngan gid toa tol oa
timate.
19 Gid os toa oa, urad ienono ngan
aoad ga uuid. Ngansa uuid lalaede
mambe mota. Be uuid toa oa, lab-
orad pade, ta ngan laborad toa oa
tipapaeabu ngan gid panua.
20 *Be gid panua padengada
tanoeai, dinga ga basu ga pat kaeau
kakatol toa oa ipamukuru gid mao.

* **9:4:** PM 7.3 * **9:6:** Jop 3.21, Jer 8.3 * **9:7:** Jol 2.4 * **9:8:** Jol 1.6 * **9:9:** Jol 2.5 * **9:11:** Edaeda toa rua ne *Abadon ga Apolion ipu ga eine eaba toa ele paeabunga sat.* * **9:20:** Sng 115.4-7, 135.15-18, Dan 5.23, PM 16.9,11

Be gid tipul lolod eta mao. Tiparpar maitne ngan kadonga raring ngan gid danga toa tikakado ngan baged. Tota tiraring ngan gid antu ga deo pakakanga ad namer gol, ga silva, ga bras, ga pat, ga abei. Gid namer toa oa tirangrang ngan tigeragera mao, ga tilongolongo mao, ga tilalala mao pade.

21 Gid panua toa oa led kadonga sasat ga bedane: Tiraurau panua padengada ga timate, ga tikakado borou, ga tikakado kadonga arala, ga tilublub panua padengada led danga sisid. Be gid tipul lolod eta ngan led kadonga sasat toa oa mao.

10

Anggelo ibada laulau ede ga ila pan Ioanes ta ian

1 Idio ta nagera anggelo ede pade iura kapei. Ei isulug buburiai ga inam, be ipono itin ngan gid laulau buburiai aea. Be gadae ngan ilabora, nagera aoara aea mariluangge. Be imata itara mambe ado, be iae imata mambe luma aea kadanga toa dinga irarabal ngan.

2 Toa ibageai oa ikikisi laulau kakauede ipokakai ga ienono. Ngan iae oatai iuad tad, be ngan iae angas iuad tano.

3 Ei ingangar kapei tau mambe laion iaoa ingongo. Be ingangar kapei toa bedaoa ga kus ta nalongo pelaka toa lima ga rua oa tikururu ga tiposaposa.

4 *Pelaka toa lima ga rua oa tiposaposa ga kus, ta naoangga nabode led posanga ga idae ngan laulau. Be nalongo babanga ede isulug buburiai ga inam ta ikeo ga, "Posanga toa gid pelaka lima ga rua tiposaposa ngan ne, eao kapin ga idio. Irangrang ngan eao bode mao."

5 *Idio ta anggelo toa imadmadid ga isakaka ngan tano ga tad, ei isoa ibage ga idae buburiai.

6 Ta ikado posanga tautaunga ede ngan Deo ieda toa imamado somisomi ga ilalala ga ila. Ei Deo toa ikado bubur ga tano ga tad ga danga toa ngada ne ienono ngan. Ta anggelo iposa tautaunga gadae ta ikeo, "Tautaunga, Deo ga ikado aea gerei mao ga mao tau.

7 *Be ngan ado toa anggelo lima ga rua aea iuangga iuso ele taule ga ele tandanga iuot, posanga toa Deo irau ga ienono mumulnga mugaeai ga inam, eine ga iuot tautaunga, lalaede mambe ipaola posanga ngan pagid ele paeaeanga toa tibabada iaoa."

8 Ga kus ta babanga toa nalongo buburiai ga inam, iposa pagau pade ta ikeo, "La pan anggelo toa isakaka ngan tano ga tad ta bada laulau toa ipokakai ga ienono ibageai."

9 *Tota nala pan anggelo toa oa ta nabeta ei ngan ibada laulau kakauede toa oa pagau. Ta ikeo, "Bada ta ean. Eine ga ikado ga apam ipulpul ei. Be aoameai eine ga imana marilonga mambe bon isul."

10 Tota nabada laulau kakauede toa ienono ibageai oa ta naean. Aoageai, imana marilonga mambe bon isul, be nason ga ila ga kus, ta ikado ga apag ipulpul ei.

11 Ga kus ta tikeo pagau ga bedane, "Eao manta bada Deo iaoa pade, ta kado posanga ngan gid alu busa, ga tibur busa, ga gid tuanga busa led posanga, ga gid mamaron kapeipei busa."

11

Panua rua tipamatua Deo ele posanga

1 *Idio ta tibada toto leoanga aea ede pagau, imata mambe toto lalalanga aea, ta tikeo pagau ga bedane, "Bada toto toa ne ta leoa ngan Deo ele luma ga popou tenainga aea, ga oade gid panua raring ad toa eoa.

2 *Be irangrang ngan eao leoa tibur rourounga aea rabu ngan Deo ele

* **10:4:** Dan 12.4,9 * **10:5:** Lo 32.40, Dan 12.7 * **10:7:** Amo 3.7 * **10:9:** Ese 2.8–3.3 * **11:1:** Ese 40.3, Sek 2.1-2 * **11:2:** Lu 21.24, PM 13.5

luma aea ala toa rua oa mao. Eao
tnan ga idio, ngansa tibur toaine
iman gid alu padengada led. Ta
tuanga toa Deo ele ul ienono ngan
toman ngan tibur toa oa, eine ga
ienono ngan gid alu padengada
baged, ta gid ga tipakiukiu tibur toa
oa ga ila irangrang ngan taiko san-
gaul pange igegea rua.
3 Ta gau ga nabada edaeda kapei
pagid leg panua rua toa tipamatua
leg posanga, ta gisirua ga tidol danga
sisid mok aea ta tibabada aoag ga
ila irangrang ngan ado bunoringring
ede, buno rua, sangalima sangaul
ede (1,260)*."
4 *Panua toa rua ne mambe abei
oliv rua ga mambe lam iae rua toa
timadmadid Maron imatai. Maron
toa oa imadid ga imugamuga ngan
tibur toa ngada ne tanoeai.
5 *Be oangga sai itoba ngan
paieieinga gisirua, eine ga dinga iuot
gisirua aoadeai ta inono ad miri
itamatama ga kus. Panua sapadua
tiuangga tipaieiei gisirua, manta
timate tota bedaoa.
6 *Panua toa rua ne tibada edaeda
kapei ta tirangrang ngan tipakala
mariamba, ta aoara ga itap mao
ngan gid ado toa tibada Deo iaoa
ngan. Ga pade, tibada edaeda kapei
ta tirangrang ngan tipul gid eau ga
tiuot sing ga tikado pamukurunga
imata ede ga ede iuotot tanoeai.
Gisirua tirangrang ngan tikakado gid
danga toa ne ga iuot ta inasi led
kimnga.
7 *Be oangga gisirua tipasala led
naurata ngan pamatuanga Deo ele
posanga ga kus, eine masilau saksak
ga itnan baba kilikilinga ga idae ta
iparau pagisirua ta iasal gid ga ipa-
mate gid.
8 *Ta gisirua patid ga idio ienono
tuanga kapei aea edap isaleai.
Tuanga toa oa tatado oanenga itna
ngan ta taoato ieda Sodom ga Isip.
Toa eoa tipatoto gisirua ad Maron
ngan abei tabala ga imate.
9 Be panua edengada ngan alu toa
ngada ne, ga tibur toa ngada ne
tanoeai, ga gid posanga imata ede
ga ede, ga tinid imata ede ga ede,
gid ga timamaran gisirua patid be
tilongean eaba eta ga itaian gid mao.
Tikakado toa bedaoa ga ila irangrang
ngan ado tol ga ilia.
10 Ta gid panua tanoeai ga tinid
igelgel ngan gisirua led matenga,
ta tikado tingelgel ga tiabalan gid
tenainga pol ngan gid. Ngansa
panua toa rua oa tibada Deo iaoa be
tipaieiei gid panua tanoeai.
11 *Be ado tol ga ilia kus, ta
Deo iaoa uru mata bibita aea ila
idudunga ngan gisirua, ta tidae tima-
did. Tota gid panua toa timamaran,
timataud kapei tau.
12 *Be gisirua tilongo babanga
kapei ede isulug buburiai ga inam
ta ikeo, "Gimirua adae ga anam
toa eko!" Tota gisirua tidae ga
tila buburiai, be ad miri itamatama
matad inono gid. Be laulau ede irobi
gid ta tidae ga tila.
13 *Be tutui ngan ado imata toaiua,
nauruge ede kapei tau inuga tano, ta
tuanga kapei idanga ede aea luma
toa ngada oa grum ga tisulug. Be
ngan tuanga idanga lima ga pange,
gid luma timadmadid kemi maitne.
Be panua toa timate ngan nauruge
toa oa, dabad iuot bunoringring
lima bunoringring rua (7,000). Be
gid panua padengada toa timukuru
mao, timataud ta tisoa Deo buburiai
aea ieda.
14 *Io, danga paeamao rua inam ga
ila na. Be danga paeamao tol aea,
teta pade ga inam.

Anggelo lima ga rua aea iuso ele taule

* **11:3:** *Ado bunoringring ede, buno rua, sangalima sangaul ede (1,260), oangga taoade ga tapaluplup, eine lalaede mambe taiko sangaul pange igegea rua (11.2), ga mambe rai tol ga ilia (12.14).* * **11:4:** Sek 4.3,11-14 * **11:5:** 2Sml 22.9, Sng 97.3 * **11:6:** IM 7.17-20, 1Sml 4.8, 1Kin 17.1 * **11:7:** Dan 7.21, PM 12.17, 13.7, 17.8 * **11:8:** Lu 13.34 * **11:11:** Ese 37.5,10 * **11:12:** 2Kin 2.11 * **11:13:** PM 6.12, 16.18 * **11:14:** PM 9.12

15 *Idio ta anggelo lima ga rua aea
iuso ele taule. Ta ipom buburiai
tipotalae kapei ta tikeo,

"Tibur toa ngada ne tanoeai
toman ngan aea danga sisid
kemikemi, labone iman tibur
ton ada Maron Deo ga ton ele
eaba toa tiuato ei Kristus†.
Ta ei ga imadid ga imugamuga
somisomi ga ilalala ga ila."

16 Ta gid madidnga sangaul rua
igegea pange toa timamado ngan led
mul maron aea toa Deo imatai oa,
timouru ta tidol matad ga isulug
tanoeai. Ta tisoa Deo ieda
17 ta tikeo,

"O Maron Deo Matua Soke Tau, eao
mamado labone ga mugaeai
pade.
Gai aposa kemi ga ila pago,
ngansa ngan uram kapei tau
eao madid patautene ta muga-
muga ngan tibur toa ngada ne
tanoeai.
18 *Gid alu tanoeai ad lolod bake, be
eao lem kadonga lolo bake aea
inam.
Ta labone eine eao lem ado ngan pa-
madidnga gid matemate ngan
posanga.
Ta eao ga lasu kemi gid lem
paeaeanga toa tibabada aoam.
Ga pade, eao ga lasu kemi gid
panua tututui ga gid panua toa
tilolon ngan eao edam.
Eine eao lem panua toa edad
kapeipei ga gid panua toa
edad mao pade.
Ta labone eine eao lem ado ngan pae-
abunga gid panua toa tipae-
abu ngan tano."

19 *Ga kus ta Deo ele luma toa
buburiai oa ipokakai. Ta ele korol
apu aea ienono masaeai toa ele luma
iloleai oa. Be gla isamil alele, ga
tandanga kapeipei iuotot, ga pelaka
ger, ga nauruge kapei inuga tano, ga
aoara idildil matua mambe patpat
itaptap.

12

Ioanes igera taine ede ga ureru kapitnami

1 Ga kus ta kilala kapei ede iuot
mariambai. Taine ede ipit ado
ngan itin mambe pononga. Be taiko
ienono iae ibuloloeai. Be ngan ilab-
ora, idol gigima sangaul igegea rua
mambe aea nakala.
2 *Ei iapa ta teta pade iuangga
ipopo gergeu. Ta ieieinga poponga
aea iuot ngan ei ta ingangar.
3 *Be mole mao kilala ede pade
iuot mariambai. Ureru kapitnami
ede iuot, be itin singsingia ga ilab-
ora lima ga rua. Be ilabora aea
pelenga sangaul. Be ngan ilabora toa
lima ga rua oa, idol nakala lima ga
rua mambe nakala togid mamaron
kapeipei.
4 *Be ngan iuui, ipopor gigima
busa mariambai ta itado gid ga tisu-
lug tanoeai. Eine mambe ipota gid
gigima mariambai ga tiuot iaoa tol.
Ta iaoa ede ngan gid toa tol oa
tisulug tanoeai. Be ureru imadma-
did boloma ngan taine toa iuangga
ipopo. Ta oangga taine ipopo gergeu
ga kus, eine iuangga ison ele gergeu
toa oa ga ila.
5 *Idio ta taine toa oa ipopo gergeu
aranga. Gergeu toa oa eine ga ima-
did ga imugamuga ngan gid alu toa
ngada ne tanoeai mambe eaba ikik-
isi ele toto aen ta imariala kemi ngan
gid ele sipsip. Be taine toa oa ipopo
ga kus ta tisoa ele gergeu ga idae ga
ila pan Deo toa imamado ngan ele
mul maron aea.
6 Be taine toa oa iaoa ga ila ngan
tibur modamodanga. Deo ikoromot
tibur ede toa eoa ngan ei, ta iuangga
imariala kemi ngan ei ga ipanpan

* **11:15:** IM 15.18, Sng 10.16, Dan 2.44, 7.14 † **11:15:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **11:18:** Sng 110.5, 115.13, Ro 2.5, PM 20.11-13 * **11:19:** Ibr 9.4, PM 8.5, 15.5, 16.21 * **12:2:** Mai 4.10 * **12:3:** Dan 7.7 * **12:4:** Dan 8.10 * **12:5:** Sng 2.9, Ais 7.14, 66.7, PM 19.15

aea annga ga ila irangrang ngan ado
bunoringring ede, buno rua, sangal-
ima sangaul ede (1,260).

7 *Idio ta paraunga kapei iuot
buburiai. Mikael toman ngan ele
anggelo tiparau pan ureru toa oa, be
ureru toman ngan ele anggelo tikoli
paraunga ga ila pagid.
8 Be ureru iura irangrang mao.
Tota led tibur eta buburiai pade mao.
9 *Titado ureru toa kapitnami oa
ga isulug tanoeai. Ureru toa oa ei
mota mugaeai aea toa tiuato ei eaba
paeamao ga Satan. Ei ipakaka gid
panua toa ngada ne tanoeai. Be
titado ei ga isulug tanoeai toman
ngan gid ele anggelo.

10 *Ga kus ta nalongo babanga
kapei ede buburiai ikeo ga bedane,

"Patautene ada Deo ibada gita
mulian, ta iura kapei iuot
masaeai. Ta danga toa ngada
ne ga ienono ei kekelen
ibageai.
Ei ibada edaeda kapei ga ila pan
ele eaba toa tiuato ei Kristus*.
Ngansa eaba paeamao toa isolsol gid
oaeoaeda ngan posanga somi-
somi bong ga ado toa ada Deo
imatai oa, patautene titado ei
ga isulug tanoeai.
11 Be oaeoaeda toa oa tiasal eaba
paeamao ngan Sipsip Inat
ising
ga ngan led posanga toa tikado
ngan pamatuanga Deo ele
posanga.
Be gid tikim tau led madonga tanoeai
mao.
Tota lolod matua ngan pamat-
uanga Deo ele posanga ga
irangrang ngan led matenga,
be timataud mao.
12 *Tota eao bubur, manta tinim igel-
gel toman ngan gid panua toa
timamado nena!
Be eao tano ga tad, paeamao tau
ngan gimi!
Ngansa eaba paeamao isulug ga
ila pagimi na.
Ei ilolo bake tau,
ngansa iuatai mambe ele ado
imata mamarae mao."

13 Io, ureru igera mambe titado ei
ga isulug tanoeai. Tota ila ibutatan
taine toa ipopo gergeu aranga.
14 *Be tibada man ibagbage rua ga
ila pan taine toa oa, mambe man
abalem kapei ede ibagbage. Toa
bedaoa ta irangrang ngan iroro ga
ila ngan tibur modamodanga, aluai
ngan ureru toa oa. Toa eoa Deo
ga imariala ngan ei ga ipanpan aea
annga ga irangrang ngan aea rai tol
ga ilia.
15 Be ureru iluatan eau ga iuot
iaoai ta iuot mambe eau aea salia
kapei ta iuangga itilak taine toa oa ga
ila.
16 Be tano ilua taine toa oa, ta
ipokaka iaoa ta ison eau kapei toa
ureru iluatan ga iuot.
17 *Tota ureru ilolo bake pan taine
toa oa ta ila ikado paraunga kapei
pagid ele gergeu padengada. Gid
gergeu toa oa tinasnasi Deo ilinge ga
lolod matua ngan Iesus ele posanga.
18 Be ureru imadmadid labiai,
boloma ngan tad.

13

Masilau saksak iuot tadiai

1 *Ga kus ta nagera masilau sak-
sak ede idae tadiai ga inam. Ei
ilabora lima ga rua be aea pe-
lenga sangaul. Be ngan aea pe-
lenga toa kelede kelede oa imata,
nakala ienono mambe nakala togid
mamaron kapeipei. Be ngan ilab-
ora toa kelede kelede oa, gid edaeda
ienono. Gid edaeda toa oa eine ngan
badanga Deo imul.

* **12:7:** Jut 9 * **12:9:** OM 3.1, 14, Lu 10.18, PM 20.2 * **12:10:** Jop 1.9-11, Sek 3.1 * **12:10:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **12:12:** Ais 44.23, 49.13 * **12:14:** Dan 7.25, 12.7 * **12:17:** PM 11.7 * **13:1:** PM 12.3, 17.3,7-12 * **13:2:** Dan 7.4-6 * **13:2:** *Lepat eine pusi saksak ede toa itin ilaun igalkomokomo.*

2 *Masilau saksak toa nagera oa
imata lalaede mambe lepat*. Be
iae imata lalaede mambe bea iae.
Be iaoa imata lalaede mambe laion
iaoa. Ureru ibada iura ga ila pan
masilau saksak toa ne, ta idol ei ga
iuot maron kapei ede ta ieda kapei
tau.
3 *Be ngan masilau saksak toa ilab-
ora ede oa, aea tibun ienono. Imata
mambe mugaeai tirau ei ga imate, be
aea tibun toa oa imisi ga iuot kemi.
Gid panua toa ngada ne tanoeai
timatala ga tinasnasi masilau saksak
toa oa.
4 Gid panua tisoa ureru ieda
ngansa idol edaeda kapei ngan
masilau saksak toa oa. Be tisoa
masilau saksak ieda pade ta tikeo,
"Eaba eta lalaede mambe masilau
saksak toa ne mao! Sai ga irangrang
ngan ikado paraunga ga ila pan? Oo,
eaba eta mao!"
5 *Deo ilongean masilau saksak toa
oa ta ikado posanga parimnga aea
kapei tau ga posanga papaeamao. Ta
ei imadid ga imugamuga ngan tibur
toa ngada oa ga ila irangrang ngan
taiko sangaul pange igegea rua.
6 Iaoa ikakai ngan posanga ta iposa
paeamao ngan Deo ga ipaeabu ngan
ieda. Ga iposa paeamao ngan Deo ele
tuanga ga gid panua toa buburiai oa
pade.
7 *Deo ilongean ei ta ikado pa-
raunga ga ila pagid ele panua tututui
ta iasal gid. Ei ibada edaeda kapei
ta imadid ga imugamuga ngan gid
alu toa ngada ne, ga tibur toa ngada
ne tanoeai, ga posanga toa ngada ne
tanoeai, ga gid panua tinid imata ede
ga ede.
8 *Be gid panua sapadua toa Deo
ibode edad ga idae ngan Sipsip Inat
ele laulau madonga kemi aea mao,
gid toa ngada oa ga tisoa masilau
saksak ieda. Laulau madonga kemi
aea toa oa, Deo ibode mugaeai ngan
ikado danga toa ngada ne ga iuot.
Be eine ton Sipsip Inat toa mugaeai
tirau ei ga imate.†
9 Eaba sai itanga, manta ilongo
kemi posanga toa ne.

10 *Oangga Deo isio eaba sai ngan ila
ngan luma panasnga aea,
ei ga ila ngan luma panasnga
aea.
Be oangga Deo isio eaba sai ngan
tigal ei ngan didi ga imate,
eine ga tigal ei ngan didi ga
imate.

Io, oangga kadonga toa bedane iuo-
tot, gid panua tututui ton Deo manta
timadid matua ga tikisi botbot led
kadonga lolo matua aea.

Masilau saksak ede pade iuot tanoeai

11 Ga kus ta nagera masilau saksak
ede pade iuot tanoeai ga inam. Aea
pelenga rua imata lalaede mambe
sipsip ele gergeu aea pelenga, be ele
posanga mambe ureru ele posanga.
12 Edaeda kapei toa masilau saksak
matamata aea ibada, masilau saksak
toa ede pade ne ibada pade, ta ima-
did ga imugamuga ta ilualua masilau
saksak toa matamata aea oa.‡ Ei
ikado ga gid panua tanoeai ad tisoa
masilau toa matamata aea oa ieda.
Eiua masilau toa aea tibun kapei
ngan tirau ei ga imate, be aea tibun
toa oa imisi pade.
13 *Masilau toa ede pade ne ikado
gid uisinga kapeipei iman kilala.
Ta irangrang ngan ikado ga dinga
isulug buburiai ga inam tanoeai ta
panua tigera.
14 Be Deo ilongean masilau saksak
toa ne ta ikakado gid uisinga iman

* **13:3:** PM 17.8 * **13:5:** Dan 7.8,25, 11.36, PM 11.2 * **13:7:** PM 11.7 * **13:8:** Sng 69.28, PM 17.8, 20.12, 15, 21.27 † **13:8:** Panua edengada oatainga ad tiuangga tapul lain 8b ngan edap ede pade ga bedane: *Laulau madonga kemi aea toa oa eine ton Sipsip Inat toa Deo irau posanga ngan ele matenga toa mugaeai ngan ikado danga toa ngada ne ga iuot.* * **13:10:** Jer 15.2, 43.11, PM 14.12 ‡ **13:12:** Panua edengada tiuangga posanga idil toa ne *ilualua masilau saksak aea posanga ipu ede pade ga bedane: ikakado ele naurata masilau saksak toa oa imatai. Posanga idil toa ne iuot pade ngan lain 14.* * **13:13:** 1Kin 18.24-39, Mt 24.24, PM 19.20

kilala ta ipakaka gid panua tanoeai ad, be ilualua masilau saksak toa matamata aea oa. Ta ikeo pagid panua tanoeai ad ta tikado namer ede inasi masilau toa matamata aea oa ianun. Eina masilau toa aea tibun ngan tirau ei ngan didi mugaeai ga imate, be idae mulian pade.

15 Deo ilongean masilau saksak toa ne ta ibada iaoa uru mata bibita aea ga ila pan masilau toa matamata aea oa aea namer. Toa bedaoa ta oangga sapadua tisoa namer toa oa ieda mao, eine namer toa oa irangrang ngan iposa ta tirau gid ga timate.

16 *Masilau toa ede pade ne ikado ga panua toa ngada ne tanoeai manta tibada kilala ede ga idae ngan baged oatai, mao ngan bolabolad. Gid panua toa edad mao ga panua toa edad kapeipei, ga gid panua toa led danga sisid busa, ga gid panua toa led danga sisid imata karanga mao, ga gid panua toa timan paeaeanga sapaean, ga gid panua toa timan paeaeanga sapaean mao, gid toa ngada oa manta tibada kilala toa oa.

17 Ta oangga sai ibada kilala toa oa mao, ei ga irangrang ngan iuol danga sisid mao, ga irangrang ngan ilongean ele danga sisid ga panua tiuol pan mao pade. Kilala toa ne eine masilau toa matamata aea oa ieda, mao ieda idaba.

18 Ikulupu ngan gid panua tiuatai ngan masilau ieda idaba toa ne ipu madongan. Be eaba sai toa ele oatainga kemi, ei ga irangrang ngan iuade ga ipaluplup posanga ipu ngan edaeda toa ne. Ngansa ieda idaba toa ne eine eaba ede ieda. Idaba eine buno lima buno ede, sangalima sangaul ede, igegea lima ga ede (666).

14

Sipsip Inat ele panua tikado baunga pau

1 Idio ta matag ila ta nagera Sipsip Inat imadid ngan bereo Saion*. Be ele panua toa dabad iuot bunoringring buno, bunoringring sangaul pange, igegea bunoringring pange (144,000), gid timadmadid toman ngan ei. Sipsip Inat ieda ga Itama ieda pade ienono bolaboladeai.

2 *Be nalongo tandanga ede buburiai ga inam, iaoa ingongo mambe eau busa imasesel ga mambe pelaka itang kapei. Be tandanga toa oa itang kemi mambe gid panua tiraurau led arp.

3 *Be tikado baunga pau toa mul maron aea imatai, ga gid masilau toa matad bibita oa matadeai, ga gid madidnga matadeai pade. Eaba eta pade irangrang ngan inanale ngan baunga toa oa mao. Gid panua toa dabad iuot bunoringring buno, bunoringring sangaul pange, igegea bunoringring pange (144,000), gid kekelegid tirangrang ngan tikado. Gid panua toa oa, Deo iuol gid ga timan ei ele rabu ngan gid panua toa ngada ne tanoeai.

4 Gid panua toa ne tieno toman ngan gid taine mao ta muk eta ibul gid mao. Tiplese kadonga togid oaioainga, be tinasnasi Sipsip Inat ngan tibur isaoa ei ila ngan. Deo iuol gid ga timan ei ele rabu ngan gid panua tanoeai ad, ta tiuot mambe annga papau imatua dadangai toa titenai ga ila pan Deo ga ila pan Sipsip Inat pade.

5 Posanga pakakanga eta iuot aoadeai mao. Led idil eta paeamao mao ga mao.

Anggelo tol tipaola posanga

6 Ga kus ta nagera anggelo ede pade iroro ga ila mariamba irabuiai. Ei ibada ato kemi toa ienono somisomi ga ilalala ga ila, ta iuangga ipaola ga iuot pagid alu toa ngada ne, ga tibur toa ngada ne tanoeai, ga posanga toa ngada ne tanoeai, ga gid panua tinid imata ede ga ede.

7 Ei ipotalae kapei ta ikeo, “Gimi manta amataud Deo ta asoa ieda.

* **13:16:** PM 14.9-11, 16.2, 20.4 * **14:1:** *Bereo Saion eine bereo toa tuanga Ierusalem ienono ngan.*
* **14:2:** PM 1.15, 19.6 * **14:3:** Ais 42.10, PM 5.9, 7.4

Ngansa ado imata toa ei idol ngan pa-
madidnga gid panua ngan posanga
ta iuot ne. Gimi manta akado raring
ga ila pan Deo toa ikado bubur ga
tano ga tad ga gid eaumata toa ngada
oa."

8 *Ga kus ta anggelo ede pade inasi
ei ta ikeo, "Tuanga kapei Babilon,
tiasal ei ngan paraunga ta itap ga isu-
lug! Mugaeai ga inam, ei ipaun gid
alu toa ngada ne ngan oain matua ga
ipamangamanga laborad ta tikakado
kadonga arala imata ede ga ede. Be
ei itap ga isulug na!"

9 *Idio ta anggelo tol aea inama
ta inasi gisirua toa timuga oa. Ei
ipotalae kapei ngan posanga bedane,
"Oangga sai isoa masilau saksak
ieda, mao isoa aea namer ieda, ga
ibada aea kilala ga idae ngan ibo-
labola, mao ngan ibage,

10 *ei pade ga iun oain. Be eine
oain lolo bake aea ton Deo. Deo ibul
danga eta ngan oain toa oa mao. Ei
iparere oain kekelen ngan ele loba
toa lolo bake aea oa. Ta eaba sai
toa iun oain toa oa, eine ga ibada
ieieinga kapei ngan dinga ga pat
kaeau kakatol toa gid anggelo tututui
matadeai ga Sipsip Inat imatai pade.

11 *Be basu ngan dinga toa ieieinga
aea oa, eine ibungbung somisomi ga
ilalala ga ila. Ta gid panua toa tisoa
masilau saksak ieda, ga aea namer
ieda, ga tibada ieda aea kilala, gid
tiaragid teta mao. Tinaman ieieinga
somisomi ga ilalala ga ila."

12 *Tota oangga kadonga toa be-
daoa iuotot, gid panua tututui ton
Deo manta timadid matua. Eine gid
panua toa tinasnasi Deo ilinge ga
tikisi botbot led kadonga lolo matua
aea ngan Iesus.

13 Ga kus ta nalongo babanga
ede inam buburiai ga inam ta ikeo,
"Bode posanga ga bedane, 'Toa
labone ga ila, kemi tau ngan sapadua
toa tilup toman ngan Maron ga
timate.' "

Be Itautau Tutui ikeo pade ga be-
dane, "Eine tautaunga. Gid ga tibada
earainga kemi ngan led naurata
kulupulupu. Be gid ga tila sapaean
mao. Led kadonga kemikemi, Deo ga
imata nanan ta ikoli kemi pagid."

Ado imata iuot ngan annga imatua aea badanga

14 *Idio ta matag ila ta nagera
laulau bodbode ede, be eaba ede
imamado laulau toa oa ipaoeai. Ei
idol nakala gol ilaborai ga imata
lalaede mambe eaba inat. Be ngan
ibage, ikikisi didi mamarae toa imata
tau.

15 Ga kus ta anggelo ede pade iuot
Deo ele lumaeai ga inam ta ipota-
lae kapei ga ila pan eaba toa ima-
mado laulau ipaoeai ta ikeo, "Bada
lem didi mamarae ta ket gid annga
imatua. Ngansa ado imata ngan
annga aea badanga ta iuot ne. Gid
annga tanoeai imatua ga ienono."

16 Tota eaba toa imamado laulau
ipaoeai ikisi ele didi mamarae ngan
ibage ta itado ngan ketnga gid annga
imatua tanoeai. Ta iket tano aea
annga imatua toa ngada oa ga isulug.

17 Ga kus ta anggelo ede pade itnan
Deo ele luma toa buburiai oa ta iuot
ga inam. Ei pade ikikisi didi mama-
rae ede toa imata tau.

18 *Ga kus ta anggelo ede pade
itnan popou tenainga aea ga inam.
Ei ele naurata ngan imariala ngan
popou toa oa aea dinga. Be ipotalae
kapei ga ila pan anggelo toa ikikisi
didi mamarae toa imata tau ta ikeo,
"Bada lem didi mamarae toa imata
tau, ta ket gid oain iparoparo toa
ngada oa tanoeai ta suk gid ga tidio.
Ngansa gid oain itautau iblabla ga
ienono."

19 Tota anggelo toa oa ikikisi ele
didi mamarae ta itado ngan ket-
nga gid oain itautau toa ngada oa
tanoeai. Isuk gid ga kus, ta itado
ga tidae ngan Deo ele tibur oain aea

* **14:8:** Ais 21.9, Jer 51.7-8, PM 17.2, 18.2,3 * **14:9:** PM 13.12-17 * **14:10:** OM 19.24, Sng 75.8, Ais 51.17, 22, Jer 25.15-16, Ese 38.22, PM 16.19, 20.10 * **14:11:** Ais 34.10 * **14:12:** PM 13.10 * **14:14:** Dan 7.13 * **14:18:** Jol 3.13

bibnga. Oain itautau toa oa aea bibnga idodo Deo ele kadonga lolo bake aea.

20 *Idio ta tibib oain itautau toa oa gaot ngan tuanga, ta sing ilele ga iuot. Be sing toa oa isum ga idae ga iluai ngan gid os aoad aea oaro. Ta sing toa isum oa ilele ga ipakaranga tibur kapei ga ila irangrang ngan kilomita buno tol.

15

Gid anggelo lima ga rua tikikisi gid danga pamukurunga aea lima ga rua

1 Ga kus ta nagera kilala ede pade kapei tau ipamatala gita ga iuot buburiai. Eine gid anggelo lima ga rua tikikisi gid danga pamukurunga aea lima ga rua. Be gid pamukurunga toa oa eine tinam muriai ngan Deo ele pamukurunga toa ngada oa, ngansa oangga tiuot ga kus, eine ipasala Deo ele kadonga lolo bake aea ga kus.

2 Idio ta nagera danga mambe tad kapei ede toa imata mambe adial tibul toman ngan dinga. Be gid panua toa tipaparau ga tiasal masilau saksak ga aea namer ga ieda idaba, gid timadmadid ngan tad toa oa. Be tikikisi gid arp toa Deo ibada pagid.

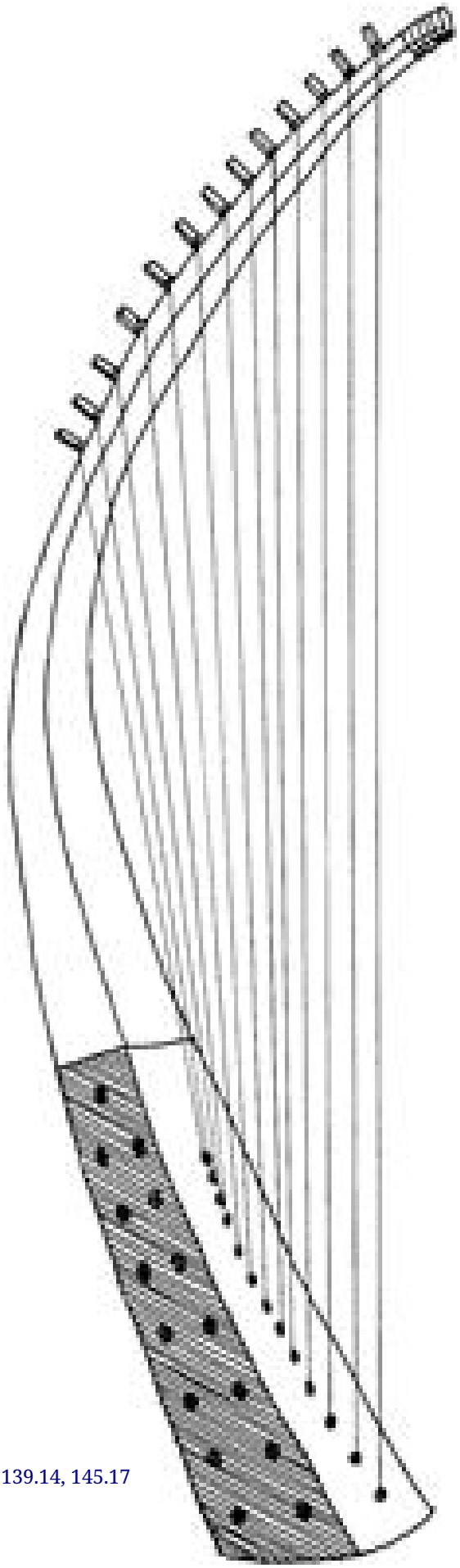

* **14:20:** Ais 63.3, PM 19.15 * **15:3:** IM 15.1, Sng 139.14, 145.17

Horace Knowles revised by Louise Bass © 1994 The British and Foreign

Bible Society
Arp mugaeai aea

3 *Gid tibau baunga ton Deo ele
paeaeanga Moses ga baunga ton Sip-
sip Inat ga bedane,

"Maron Deo Matua Soke Tau,
eao lem naurata kapeipei tau
ipamatala gai.
Lem kadonga toa ngada ne itutui ga
ipasolan mambe lem posanga
tautaunga.
Eao Maron kapei tau ngan alu
toa ngada ne tanoeai.*
4 *Maron, sai ga imataud go mao?
Gid panua toa ngada ne ga tisoa
eao edam.
Ngansa eao kekelego tutui tau.
Gid alu toa ngada ne ga tinam
ta tikado raring ga ila pago.
Ngansa eao pasolan lem kadonga toa
itutui tau ga iuot masaeai na."

5 *Gid danga toa ne iuot ga kus ta
nagera luma tutui ton Deo ipokakai
buburiai ga ienono. Eine Deo ele
palata toa ele posanga tautaunga
ienono ngan.
6 Be gid anggelo lima ga rua toa
tikikisi pamukurunga toa lima ga
rua oa tiuot Deo ele lumaeai ga
tinam. Gid tidol pononga mil ga mil
toa aea muk eta mao. Be tipit led pus
gol ga idae gogodeai.
7 Ta ede ngan gid masilau pange
toa matad bibita oa, ibada tabla
gereirei gol lima ga rua toa iuon
ngan Deo toa imamado somisomi ne
ele kadonga lolo bake aea, ta ibada
ga ila pagid anggelo toa lima ga rua
oa.
8 *Tota Deo ele luma iuon ngan
basu toa iuot ngan ele taranga ga
iura kapei. Ta eaba eta irangrang
ngan idudunga ngan luma toa oa
mao ga irangrang ngan gid anggelo
lima ga rua tipasala gid pamuku-
runga toa lima ga rua oa.

16

Gid anggelo titok tabla gereirei lima ga rua ga isulug

1 Idio ta nalongo babanga kapei
ede iuot Deo ele luma iloleai ga inam
ta ikeo pagid anggelo lima ga rua ga
bedane, "Gid tabla gereirei lima ga
rua toa Deo ele kadonga lolo bake
aea iuon ngan, gimi ala ta atok ga
isulug tanoeai."
2 *Tota anggelo toa imuga oa ila
ta itok ele tabla kakauede ga isu-
lug tanoeai. Be mole mao gid boto
papaeamao iuotot ngan gid panua
tinid toa tibada masilau saksak aea
kilala ga ngan gid panua toa tisoa aea
namer ieda. Ta tibada ieieinga kapei.
3 *Ga kus ta anggelo ede pade itok
ele tabla kakauede ga isulug tadiai.
Be mole mao tad ipul ei ga iuot sing.
Sing toa oa eiua mambe burua mate
ising. Tota gid danga matad bibita
toa ngada oa tadiai timate gid.
4 Ga kus ta anggelo tol aea itok ele
tabla kakauede ga isulug ngan gid
eau ga ngan gid eaumata. Ta gid eau
toa ngada oa tiuot sing.
5 Be anggelo toa ele naurata ngan
imariala ngan gid eau, nalongo ikeo
ga bedane,

"Deo, eao eaba tutui tau.
Eao mamado labone ga mugaeai
pade.
Eao lem kadonga itutui ngansa eao
rau posanga ngan ad panas-
nga toa bedaoa.
6 Ngansa gid tirau lem panua
tututui ga gid panua toa
tibabada aoam ga timate ta
singid itoki.
Ta eao paun gid ngan sing.
Sing toa tiun ne, ikoli tutui led
kadonga papaeamao."

* **15:3:** Posanga idil toa ne *Maron kapei tau ngan gid alu toa ngada ne tanoeai ienono ngan laulau edengada ngan posanga Grik mao, be ngan laulau padengada tidol posanga idil ede pade ga bedane: Maron kapei tau toa somisomi ga ilalala ga ila.* * **15:4:** Sng 86.9, Jer 10.6-7 * **15:5:** IM 38.21 * **15:8:** 1Kin 8.10-11, 2Sto 5.13-14, Ais 6.4 * **16:2:** IM 9.10, PM 13.12-17 * **16:3:** IM 7.17-21 * **16:7:** Sng 19.9, PM 15.3

7 *Be nalongo popou tenainga aea
ikado posanga ga bedane,

"Tautaunga, Maron Deo Matua Soke
Tau!
Eao lem panasnga toa ne itu-
tui ga ipasolan mambe lem
posanga eine tautaunga."

8 Ga kus ta anggelo pange aea itok
ele tabla kakauede ga idae ngan ado.
Ta Deo ilongean ado ta ilaba panua
tinid ngan dinga.
9 *Ta ado ilang karkar panua tinid
paeamao tau, ta tikado posanga pa-
paeamao ngan Deo toa imadid ga
imugamuga ngan gid pamukurunga
toa ne. Be gid tipul lolod eta mao ga
tisoa ieda mao pade.

10 *Ga kus ta anggelo lima aea
itok ele tabla kakauede ga idae ngan
masilau saksak ele mul maron aea.
Be mole mao tibur kapei toa masilau
saksak imadid ga imugamuga ngan
oa iuot dodom. Gid panua tingotngot
maed ngansa ieieinga toa tinaman
oa paeamao tau.
11 Ta tikado posanga paeamao tau
ngan Deo buburiai aea ngansa ad
boto papaeamao ga tinaman ieieinga
kapei. Be gid tipul lolod eta ngan led
kadonga papaeamao mao.

12 *Ga kus ta anggelo lima ga ede
aea itok ele tabla kakauede ga isulug
ngan eau kapei Iupretis. Be mole
mao eau toa oa imamasa. Kadonga
toa ne iuot ta isaoa edap ngan gid
mamaron kapeipei ado ele parangai
ad ta tidadal ga tinam ngan pa-
raunga.
13 Ga kus ta nagera iriau papaea-
mao tol tiuot ga tinam be matad
mambe gid kalo. Ede iuot ureru
iaoai, ede pade iuot masilau saksak
iaoai, be ede pade iuot eaba iaoai
toa idadada gid panua ngan posanga
pakakanga.*
14 *Gid iriau toa ne papaeamao
tau. Tikakado gid uisinga iman ki-
lala ta tila tipaluplup gid mamaron
kapeipei toa ngada oa tanoeai ta
tinam tiluplup ngan ado kapei pa-
raunga aea ton Deo Matua Soke Tau.
15 *"Ega, gau nanama mambe eaba
lublubnga aea! Kemi tau ngan eaba
sai igabit kemi ta imariala ngan ele
pononga. Toa bedaoa ta irangrang
ngan gid panua tigera ei ibanga-
banga ga ilalala alele mao ta maea-
maea ei mao."
16 *Tota gid iriau papaeamao
tipaluplup gid mamaron kapeipei
toa oa ga tinam tiluplup ngan
tibur toa tiuato ngan posanga Ibru
Armagedon.
17 Ga kus ta anggelo lima ga rua
aea itok ele tabla kakauede ga idae
mariambai. Ta babanga kapei ede
iuot ngan mul maron aea toa Deo ele
lumaeai ta ikeo, "Tota kus!"
18 *Be mole mao gla isamil ga tan-
danga kapeipei iuotot ga mariamba
kluk. Be nauruge kapei ede inuga
tano paeamao tau. Ngan ado toaiua
gid eababa tiuot pau tanoeai ga iran-
grang ngan labone, nauruge kapei
eta bedaoa iuot mao.
19 *Ta tuanga kapei Babilon ima-
poga ga iuot tol. Be gid tuanga
kapeipei togid alu toa ngada ne
tanoeai, titap ga tisulug. Deo imata
nanan tuanga kapei Babilon ele
kadonga papaeamao, ta ipaun ei
ngan loba oain toa ele kadonga lolo
bake aea kapei tau iuon ngan.
20 *Gid inu toa ngada oa timadi ga
tisulug. Be gid lusi tisapa ga tila.
21 *Be gid aoara idildil matua
mambe patpat titap mariambai ga
tisulug ta tirau gid eababa. Gid
aoara idildil matua toa kelede kelede

* **16:9:** PM 9.20-21 * **16:10:** IM 10.22, Ais 8.21-22 * **16:12:** Ais 11.15 * **16:13:** *Eaba toa idadada gid panua ngan posanga pakakanga eine masilau saksak ele aluagau. Ga pade, ei masilau saksak ede pade toa ikeo pagid panua ngan tikado namer ga inasi masilau toa matamata aea oa ianun. Gera posanga ngan 13.11-15.* * **16:14:** PM 19.19 * **16:15:** Mt 24.43-44, PM 3.3 * **16:16:** Sek 12.11 * **16:18:** PM 4.5, 8.5 * **16:19:** PM 14.10 * **16:20:** PM 6.14 * **16:21:** IM 9.23-24, PM 11.19

oa aea kulupu irangrang mambe kilo sangaul pange. Ta gid panua tikakado posanga paeamao tau ngan Deo, ngansa ele pamukurunga ngan aoara idildil matua eiua paeamao tau.

17

Taine edap aea ibada aea panasnga

1 *Gid anggelo lima ga rua toa tikikisi gid tabla gereirei lima ga rua, ede ngan gid iposa toman ngan gau ta ikeo, "Eao nama. Gau ga napasolan go ngan panasnga isaoa ga iuot ngan taine edap aea ieda kapei toa imamado ngan gid eau busa.

2 *Gid mamaron kapeipei tanoeai ad tikado kadonga arala toman ngan ei, be gid panua tanoeai ad tikado kadonga arala toman ngan ei pade ta timangamanga mambe gid panua tiun oain ga timangamanga."

3 *Be mole mao anggelo toa oa isoa tautaudig, ta gairua ala ngan tibur modamodanga. Toa eoa nagera taine ede imamado masilau saksak ede ipaoeai. Masilau saksak toa oa itin singsingia be iuon ngan gid edaeda papaeamao. Gid edaeda toa oa eine ngan badanga Deo imul. Masilau saksak ilabora lima ga rua, be aea pelenga sangaul.

4 *Taine toa oa ele pononga ede singsingia ga ede pade singsingia tede ga bil mambe pononga togid mamaron kapeipei. Be aea sogonga gol imata ede ga ede. Ga idol gid nagemgem toa tikado ngan pat naol ga gid pat aea olnga kapeipei. Be toa ibageai oa ikikisi loba gol ede iuon ngan gid danga papaeamao tau ga danga sisid aea muk toa iuotot ngan ele kadonga arala.

5 Be toa ibolabolai oa tibode ieda ipu mumulnga ga bedane:

EINE TUANGA KAPEI BABILON. EI IPAPOT GID KADONGA PAPAEAMAO TAU IUOTOT TANOEAI GA IMAN GID TAINE EDAP AD TOA NGADA NE TNAD.

6 *Mugaeai ga inam, taine toa ne ipamate Deo ele panua tututui ga gid panua toa tipamatua Iesus ele posanga. Ta taine toa ne iun singid, ta nagera mambe ei ilabora imangamanga mambe gid panua tiun ga timangamanga.

Nagera ei ta natogragau kapei tau.

7 *Be anggelo ikeo pagau ga bedane, "Eao kamado togrago? Gau ga aoag inasi pago ngan posanga mumulnga ipu ngan taine toa ne, ga ngan masilau saksak toa ibisibisi ei, ga ngan ilabora lima ga rua, ga ngan aea pelenga sangaul.

8 *Masilau saksak toa eao gera, ei imamado mugaeai, be labone mao. Be muriai ei ga itnan baba kilikilinga ta idae ga inam. Be ei ga iduaea ga ila. Be gid panua tanoeai ga timatala kapei ngan ei. Gid panua toa oa, mugaeai ngan Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot, ei ibode edad ga idae ngan laulau madonga kemi aea mao. Be gid ga timatala kapei ngan masilau saksak toa oa ngansa ei imamado mugaeai, be labone mao, be ei ga inama pade.

9 "Ikulupu ngan gid panua tiuatai ngan posanga toa ne ipu. Be oangga sai ele oatainga kemi, eine ga ilabora ibada. Masilau saksak ilabora lima ga rua eine gid lusi lima ga rua toa taine edap aea imamado gadae ngan.

10 Ga pade, ilabora lima ga rua eine gid mamaron kapeipei lima ga rua. Lima timate ga tila na. Ede labone ta imamado. Be ede pade iuot maitne. Be oangga inama, ei manta imadid ga imugamuga, be mole tau mao.

11 Be masilau saksak toa imamado mugaeai ga imamado labone mao, ei maron kapei lima ga tol aea. Ei toman ngan gid mamaron toa lima ga rua oa timan iaoa ede. Be ei ga ila ta iduaea.

* **17:1:** Jer 51.12-13 * **17:2:** Ais 23.17, Jer 51.7, PM 14.8 * **17:3:** PM 13.1 * **17:4:** Jer 51.7, PM 18.16 * **17:6:** PM 18.24, 19.2 * **17:7:** PM 13.1 * **17:8:** Dan 12.1, PM 11.7, 13.1-8 * **17:12:** Dan 7.7,24

12 *"Be aea pelenga sangaul
toa eao gera, eine gid mamaron
kapeipei sangaul, be timadid ga
timuga maitne. Gid toman ngan
masilau saksak ga tibada edaeda
kapei mambe mamaron kapeipei ga
irangrang ngan ado imata kelede.
13 Gid ga lolod kelede ta tilongean
edaeda kapei ga urad ga idae masi-
lau saksak ibageai.
14 Gid ga tikado paraunga ga ila
pan Sipsip Inat, be ei ga iasal gid.
Ngansa ei Maron gadae ngan gid
mamaron toa ngada ne, ga ei kapei
ngan gid kapeipei toa ngada ne. Gid
panua toa timamado toman ngan ei,
ei ibaba gid ga timan ei ele, ga isio
gid, ga gid matad tutui pan."
15 Ga kus ta anggelo ikeo pagau
ga bedane, "Be eao gera gid eau toa
taine edap aea imamado ngan oa,
eine gid alu ga ipom busa, ga gid
posanga busa, ga gid panua tinid
imata ede ga ede.
16 *Be masilau saksak ga gid pe-
lenga sangaul toa eao gera, gid ga
timan taine edap aea toa oa aea isat.
Ta gid ga tipaeabu ngan ei ga titaka
ele danga sisid ga ibangabanga. Ta
gid ga tian imedameda ga tinono ei
ngan dinga.
17 Ngansa Deo ipei lolod ngan
nasinga posanga toa ei kekelen irau,
ta gid ga lolod kelede ngan ti-
longean tibur kapeipei toa timadid
ga timugamuga ngan oa ga idae
masilau saksak ibageai. Eine ga
ienono toa bedaoa ga ila irangrang
ngan Deo ele posanga iuot tau-
taunga.
18 Be taine toa eao gera, eine
tuanga kapei toa imadid ga imuga-
muga ngan gid mamaron kapeipei
toa ngada ne tanoeai."

18

*Tuanga kapei Babilon itap ga idu-
aea*

1 Gid danga toa ne iuot ga kus,
ta nagera anggelo ede pade isulug
buburiai ga inam. Ei ieda kapei tau
be ele taranga itara tibur toa ngada
ne tanoeai.
2 *Ei ipotalae kapei ta ikeo,

"Tuanga kapei Babilon, tiasal ei
ngan paraunga ta itap ga isu-
lug! Be, tautaunga itap ga
isulug ta ele panua toa ngada
oa tiduaea!
Ta labone iman tibur puda,
ta gid iriau papaeamao ga antu tima-
mado ngan.
Gid man papaeamao toa tinid
aea muk pade timamado
ngan.
3 Ngansa gid alu toa ngada ne tikado
kadonga arala toman ngan ei
ta timangamanga alele mambe
gid panua tiun oain matua ga
timangamanga.
Gid mamaron kapeipei tanoeai aea
pade tikado kadonga arala
toman ngan ei.
Be gid panua oalo ad ngan tibur
toa ngada ne tanoeai tibada
pat kapei tau iuot ngan ei,
ngansa ei ilasu kadonga tin-
gelgel aea tau ta iuolol led
danga sisid."

4 *Ga kus ta nalongo babanga ede
pade iuot buburiai ikeo ga bedane,

"Leg panua, manta atnan ei ta aot ga
anam!
Ngan kado ta asokon ei ngan ele
kadonga sasat ta abada panas-
nga.
Ala aluai ngan ei ta irangrang
ngan aea pamukurunga iuot
ngan gimi mao.
5 *Ngansa ei igalbatan ele kadonga
sasat ga idae ga ila buburiai,
ta Deo imata nanan ele idil pa-
paeamao.

* **17:16:** PM 18.8 * **18:2:** Ais 13.21, 34.11-14, Jer 50.39, PM 14.8 * **18:4:** Ais 48.20, Jer 50.8, 51.6, 45, 2Ko 6.17 * **18:5:** OM 18.20-21, Jer 51.9 * **18:6:** Sng 137.8, Jer 50.15, 29, 2Te 1.6

6 *Matami nanan ele kadonga papaeamao ngan panua padengada ta akoli ga ila pan.
Ngan ele kadonga papaeamao toa ngada oa, akoli parua ga ila pan.
Danga paeamao toa ei ipaun panua padengada ngan, gimi abul ngan aea loba ta apaun ei parua ngan.

7 *Ei ikado ele madonga mulian ga iuot kemi tau ga ilasu ele kadonga tingelgel aea kapei.
Tota lalaede mambe ikado toa bedaoa ngan ei mulian kapei, gimi abada ieieinga kapei ga kadonga kulupulupu kapei tau ga ila pan.

Ngansa iloleai, iparim ngan ei mulian bedane:
'Gau naman taine nagerara. Gau asape mao.
Irangrang ngan namokmok mao ga mao tau!'

8 *Tota ngan ado kelede gid pamukurunga papaeamao ga iuot ngan ei ga bedane:
ele panua ga timatemate, ta ei ga imokmok, be sapanga kapei ga iuot ngan ei pade.

Dinga kapei ga inono ei ga imomout ga kus,
ngansa Maron Deo toa ipanas ei ne iura kapei tau.

9 *"Mugaeai ga inam, gid mamaron kapeipei tanoeai aea tikado kadonga arala toman ngan ei ga tilasu kadonga tingelgel aea toman ngan ei. Be oangga tigera aea basu puk ga idae, eine ga titangtang kapei ga tiansaban ei.
10 Gid ga timataud ngan aea ieieinga kapei ta timadid aluai ta tikeo,

" 'Aiao! Talo, tuanga kapei Babilon!
Mugaeai uram kapei tau.
Be ngan ado imata toa kelede ne, am panasnga iuot ngan go paeamao tau!'

11 *"Be gid panua oalo ad ngan tibur toa ngada ne tanoeai eine ga titangtang ga tiansaban ei, ngansa eaba eta imamado ngan olnga led danga sisid pade mao.
12 *Led danga sisid toa panua tiuolol eine ga bedane: gol, ga silva, ga gid patpat toa ad olnga kapeipei, ga pat naol, ga malo kemikemi, ga malo singsingia, ga malo singsingia tede ga bil, ga malo silika, ga abei sitron imata ede ga ede toa iuad kemikemi, ga danga sisid imata ede ga ede tisap ngan elepan iluo, ga danga sisid imata ede ga ede tikado ngan abei aea olnga kapeipei, ga bras, ga aen, ga pat mabel,
13 ga sinamon toa tibul ngan ad annga, ga danga padengada tibul ngan annga ga imana kemi, ga nabene, ga bude iuad kemikemi, ga abei itekea iuad kemikemi, ga oain, ga abei oliv aea bude, ga plaoa kemikemi nononga aea, ga wit, ga bulmakao, ga sipsip, ga os, ga karis, ga gid eababa toa matad bibita ga timan paeaeanga sapaean."
14 "Ta gid panua oalo ad ga tikeo ga bedane, 'Abei itautau toa lolom iminmin ngan, eine itnan go ga ila o! Be gid danga sisid toa ikado ga lem madonga kemi ga tinim igelgel ngan, ga gid sogonga mil ga mil imata ede ga ede, eine iduaea, ta eao rangrang ngan gera pade mao ga mao tau.'
15 *Gid panua oalo ad toa tibada pat kapei ngan danga sisid toa gid Babilon tiuol, gid ga timadid aluai be timataud ngan aea ieieinga kapei ta titangtang ga tiansaban ei
16 *ta tikeo,

" 'Aiao! Talo, tuanga kapei!
Mugaeai eao doldol gid malo kemikemi, ga malo singsingia,

* **18:7:** Ais 47.7-9 * **18:8:** PM 17.16 * **18:9:** Ese 26.17, 27.30-35 * **18:11:** Ese 27.36 * **18:12:** Ese 27.12-13,22 * **18:15:** Ese 27.31,36 * **18:16:** PM 17.4

ga singsingia tede ga bil,
ga sogonga gol imata ede ga ede, ga patpat toa ad olnga kapeipei, ga gid naol.
17-18 *Be ngan ado imata kelede, lem pat ga danga sisid busa tau iduaea ga ila o!'

"Be gid oaga ad madidnga, ga led panua naurata ad, ga gid panua toa tiladlado tadiai, ga gid panua toa tibabada pat ngan led naurata tadiai, oangga tigera aea basu puk ga idae, gid ga timadid aluai ta titangtang paeamao ta tikeo, 'Tuanga kapei eta mambe Babilon mao ga mao tau!'
19 Eine ga titado tano aea kangkanga ga idae laboradeai ta titangtang ga tiansaban ei ta tikeo,

" 'Aiao! Talo, tuanga kapei!
Gid oaga itamatama toa ngada oa
tibabada pat kapei ngan led danga sisid kemikemi toa mugaeai ei iuolol pagid.
Be ngan ado imata kelede, ei iduaea ga ila o!'

20 *"Eao bubur toman ngan Deo ele panua tututui, ga panua ato ami, ga gimi panua toa ababada Deo iaoa, manta tinimi igelgel!
Ngansa Deo ipanas ei ngan ele kadonga papaeamao ngan gimi."

21 *Ga kus ta anggelo ede iura kapei ibada pat ede kapei tau mambe pat toa tilumulumu wit ipuapua ngan, ta itado ga isulug tadiai. Ta ikeo,

"Ngan kadonga lalaede toa bedane,
gid panua ga urad ngan tadonga tuanga kapei Babilon ga isulug.
Ta irangrang ngan eaba eta igera ei pade mao ga mao tau.
22 *O Babilon! Gid panua baunga ad toa tiraurau arp ga tiusouso piloli ga taule,
eine irangrang ngan led baunga iuot lem tuangai pade mao.
Be eaba eta ele mosi ngan naurata imata ede ga ede ga ibokoboko pago pade mao.
Be ngiri ele tandanga eta ga iuot lem tuangai ngan annga aea kadonga mao.
23 *Be lam eta ga itara lem tuangai pade mao.
Be tandanga tingelgel aea togid oainga papau ga iuot lem tuangai pade mao.
Lem panua oalo ad, mugaeai tiasal panua toa ngada ne tanoeai.
Ngan eao lem borou toa mugaeai ga inam, eao pakaka gid alu toa ngada ne tanoeai.
24 *Deo ele panua tututui, ga gid panua tibabada iaoa, ga gid panua padengada tanoeai, Deo igera mambe idil paeamao ngan ad pamatenga ienono ngan tuanga kapei Babilon."

19

Gid panua buburiai ad tipakuru ngan Deo

1 Gid danga toa ne iuot ga kus ta nalongo arerenga mambe ipom kapei tau buburiai tipotalae bedane,

"Aleluia!
Gita ada Deo, ei eaba toa ibada gita mulian. Ei kekelen iura ga ieda kapei tau.
2 *Ngansa gid panasnga toa Deo irau posanga ngan, eine itutui ga ipasolan mambe ele posanga eine tautaunga.
Ngansa Deo ipanas taine edap aea toa ieda kapei.

* **18:17-18:** Ais 23.14, Ese 27.27-29,32 * **18:20:** Lo 32.43, Ais 44.23, Jer 51.48 * **18:21:** Jer 51.63-64, Ese 26.21 * **18:22:** Ais 24.8, Ese 26.13 * **18:23:** Jer 7.34, 16.9, 25.10 * **18:24:** Jer 51.49, PM 17.6
* **19:2:** Lo 32.43, PM 6.10

Taine toa oa idada gid panua
tanoeai ad ngan ele kadonga
arala ta tiuot paeamao.
Ei ele idil paeamao ngan pamatenga
gid paeaeanga ton Deo, ta Deo
ikoli tutui ga ila pan."

3 Idio ta tipotalae pade bedane,

"Aleluia!
Dinga toa inono ei, aea basu puk
ga idae somisomi ga ilalala ga
ila."

4 Be gid madidnga sangaul rua
igegea pange ga gid masilau pange
toa matad bibita oa tikor aed ga tisoa
Deo ieda toa imamado ngan ele mul
maron aea ta tikeo,

"Eine tautaunga! Aleluia!"

5 Ga kus ta babanga ede iuot ngan
mul maron aea ga inam ta ikeo,

"Gimi paeaeanga toa ngada ne ton
ada Deo, toa edami kapeipei
ga edami mao, gimi panua toa
amataud ei,
gimi toa ngada ne manta
apakuru ngan ei."

Eaneannga oainga aea ton Sipsip Inat

6 *Ga kus ta nalongo arerenga ede
mambe ipom kapei tau, ga mambe
eau busa aea salia iaoa ingongo, ga
mambe pelaka ger kapei tau. Be gid
ipom toa oa tipotalae bedane,

"Aleluia!
Ngansa ada Maron Deo Matua
Soke Tau imadid ga imuga-
muga ngan tibur toa ngada ne.
7 *Tinida igelgel kapei ga loloda kemi
ta tasoa ieda!
Ngansa ado imata ngan Sipsip Inat
ele oainga ta iuot ne.
Be iadaoa* isogo motean ta ima-
mado.
8 Deo ipan aea malo kemikemi ta
idol.
Gid malo toa oa aea muk eta
mao, be mil ga mil tau."

(Gid malo toa kemikemi ne idodo gid
kadonga tutui togid Deo ele panua
tututui.)

9 *Ga kus ta anggelo ikeo pagau,
"Bode posanga ga bedane, 'Kemi tau
ngan gid panua toa Deo ibaba gid ga
tinam ngan eaneannga kapei oainga
aea ton Sipsip Inat.' " Ga kus ta ikeo,
"Eine posanga tautaunga ton Deo."

10 *Tota nakor aeg boloma anggelo
iaepuiai ta naoangga nararing ga
ila pan, be ikeo pagau, "Kado be-
dane padam! Gau pade naman
Deo ele paeaeanga toman ngan eao
ga oaeoaem padengada toa tipa-
matua Iesus ele posanga. Eao
manta raring ga ila pan Deo keke-
len. Ngansa posanga toa ngada ne
panua tikakado ngan badanga Deo
iaoa, aea posanga ipu eine ngan pa-
matuanga Iesus ele posanga."

Eaba imamado os bodbode ipaoeai

11 *Idio ta nagera bubur ipokakai.
Be mole mao, nagera os bodbode
ede, be eaba toa imamado os ipaoeai,
tiuato ei Eaba Imata Tutui ga Eaba
Posanga Tautaunga aea. Ei inasnasi
kadonga tutui ta ipamadid gid panua
ngan posanga ga ikakado paraunga.

12 *Imata kadlo mambe dinga
irarabal, be toa ilaborai oa gid
nakala busa ienono mambe nakala
togid mamaron kapeipei. Edaeda
ede ienono ngan ei, be eaba eta pade
iuatai ngan edaeda toa oa mao. Ei
kekelen iuatai.

13 *Ei idol pononga mamarae,
be ele pononga toa oa tigasi ga
idudunga ngan sing. Tiuato eaba toa
oa ieda Posanga ton Deo.

14 Gid panua paraunga ad toa
buburiai oa tinasnasi ei ngan gid led

* **19:6:** PM 14.2 * **19:7:** Ais 61.10, PM 21.2 * **19:7:** Sipsip Inat iadaoa eine posanga oanenga itna idodo gid iaoa kelede ton Kristus. * **19:9:** Mt 22.2 * **19:10:** PA 10.25-26, PM 22.8-9 * **19:11:** Sng 96.13, Ais 11.4, PM 1.5, 6.2 * **19:12:** Dan 10.6, PM 1.14, 2.17 * **19:13:** Ais 63.1-3, Ins 1.1,14

os bodbode. Be tidol malo kemikemi
ga bodbode toa aea muk eta mao.
15 *Be ngan iaoa, didi kapei toa
imata tau iuot ga inam. Ngan didi toa
oa ei isabesabe gid alu toa ngada ne.
"Ta ei ga imadid ga imugamuga ngan
gid, mambe eaba ikikisi ele toto aen
ta imariala kemi ngan gid ele sipsip."
Ei ibib oain itautau ngan Deo Matua
Soke Tau ele tibur oain aea bibnga.
Oain itautau aea bibnga toa oa idodo
Deo ele kadonga lolo bake aea.
16 *Ngan ele pononga ga ngan
ibule, tibode edaeda ede ga bedane:

MARON GADAE NGAN GID MAMARON TOA NGADA NE, GA KAPEI NGAN GID KAPEIPEI TOA NGADA NE.

17 *Ga kus ta nagera anggelo ede
imadmadid ado ipaoeai. Ei ipotalae
kapei tau ga ila pagid man toa ngada
ne tiroro alele mariamba irabuiai ta
ikeo, "Gimi anama aluplup ngan Deo
ele eaneanna kapei.
18 Ngansa ei ikim gimi aean gid ma-
maron kapeipei medamedad, ga gid
madidnga paraunga ad medamedad,
ga gid panua urad kapeipei, ga gid
os, ga gid panua tiladlado ngan os, ga
gid paeaeanga sapaean, ga gid panua
toa tiboko paeaeanga mao, ga gid
panua edad kapeipei, ga gid panua
edad mao. Gimi ga aean gid toa
ngada oa medamedad."
19 Ga kus ta nagera masilau saksak
toman ngan gid mamaron kapeipei
tanoeai ad ga led panua paraunga
ad. Gid tinam tiluplup ngan kadonga
paraunga ga ila pan eaba toa ima-
mado os bodbode ipaoeai toman
ngan ele panua paraunga ad.
20 *Be ei iluku masilau saksak
toman ngan eaba toa idadada gid
panua ngan posanga pakakanga.
Eaba toa oa mugaeai ikakado uisinga
iman kilala ngan luanga masilau
saksak. Be ngan kadonga toa be-
daoa, ei ipakaka gid panua toa ngada
oa tibada masilau saksak aea kilala
ga tisoasoa aea namer ieda. Eaba toa
imamado os ipaoeai itado masilau
saksak toman ngan eaba posanga
pakakanga aea ga tisulug ngan liu
kapei dinga aea toa pat kaeau kaka-
tol ianean ngan. Gisirua matad
bibita maitne be tisulug ngan liu toa
oa.
21 Be gid padengada, eaba toa ima-
mado os ipaoeai isabe gid ngan didi
kapei toa iuotot iaoai, ta gid toa
ngada oa timate. Tota gid man toa
ngada oa tianean medamedad ga
irangrang ngan apad kerkeronga.

20

Satan ila ngan tibur panasnga aea irangrang ngan aea rai bunoringring ede

1 *Idio ta nagera anggelo ede isulug
buburiai ga inam. Ngan ibage, ikikisi
baba kilikilinga aea kuklang ga sen
ede kapei tau.
2 *Ei iluku ureru kapitnami. Ureru
toa oa, ei mota mugaeai aea toa tiu-
ato ei eaba paeamao ga Satan. Ta
iaud ei ngan sen ga ila irangrang
ngan aea rai bunoringring ede.
3 Ta itado ei ga isulug ngan baba
kilikilinga ta isaisai baba toa oa aea
atama, be ipatoto aea kuklang ga
matua. Toa bedaoa ta irangrang
ngan ipakaka gid alu toa ngada ne
tanoeai pade mao ga irangrang ngan
rai bunoringring ede toa kus. Be
muriai ngan, manta tipola ei ta
ilalala alele kauteta.
4 *Ga kus ta nagera gid mul maron
aea. Be gid panua timamado ngan
gid mul toa oa, Deo ibada naurata
pagid ngan matad inasnasi posanga
toa gid panua timadid ngan ta tirau-
rau ad posanga. Ga pade, nagera
gid panua matemate tautaudid toa
panua padengada tiket gagalid ga
put. Ad miri itamatama tipamate
gid panua toa oa ngansa ngan ado
toaiua timamado tanoeai maitne,

* **19:15:** Sng 2.9, PM 1.16, 14.20 * **19:16:** PM 17.14 * **19:17:** Ese 39.17-20 * **19:20:** PM 13.12-17, 20.10 * **20:1:** PM 9.1 * **20:2:** OM 3.1, PM 12.9 * **20:4:** Dan 7.9,22,27, 1Ko 6.2, PM 13.17

tipamatua Iesus aea posanga ga tipapaola Deo ele posanga pade. Gid tisoa masilau saksak ieda mao ga aea namer ieda mao pade. Ga tibada aea kilala ga idae ngan bolabolad mao, ga ngan baged mao pade. Gid panua toa oa tidae mulian ngan led matenga ta timadid ga timugamuga toman ngan Kristus ga irangrang ngan ad rai bunoringring ede.

5 Daenga mulian toa ne eine matamata aea. Be gid matemate padengada tidae mulian ngan ado toaiua mao. Gid tisanga rai bunoringring ede toa kus bua.

6 *Kemi tau ngan gid panua tidae mulian toa matamata oa. Deo idol ele ul ngan gid. Matenga parua aea* irangrang ngan ipamukuru gid mao. Be gid ga tikakado naurata tenainga aea ton Deo ga ton Kristus. Ta gid ga timadid ga timugamuga toman ngan ei ga irangrang ngan ad rai bunoringring ede.

Satan aea panasnga

7 Be oangga rai bunoringring ede toa kus, eine ga tipola Satan ta itnan tibur panasnga aea.

8 *Ta ei ga iuot ga ila ta ipakaka gid alu toa ngada ne ngan tano igal toa pange ne. Eine gid ipom ton Gok ga ton Magok. Ta ei ga ipaluplup gid ngan kadonga paraunga. Dabad iuot busa tau mambe riringa lab aea.

9 *Gid tiama ngan tibur toa ngada ne tanoeai ga tinam ta tibaliu ngan Deo ele panua tututui led saupu ga ele tuanga toa ilolo ikim tau. Be mao. Dinga isulug buburiai ga inam ta inono gid ga kus.

10 *Be eaba paeamao toa ipakaka gid, Deo itado ei ga isulug ngan liu dinga aea toa pat kaeau kakatol ianean ngan. Toa eoa masilau saksak ga eaba pakakanga aea tisulug mugaeai. Ta gid ga tibada ieieinga bong ga ado somisomi ga ilalala ga ila.

Gid matemate timadid ngan posanga

11 Ga kus ta nagera mul maron aea kapei ede be bodbode. Be nagera Eaba ede idio imamado ngan mul toa oa. Tano ga mariamba tiaoa ngan ei ta tisapa ga tila.

12 *Ta nagera gid matemate toa edad kapeipei ga edad mao, toa ngada oa timadid mul maron aea imatai. Be gid laulau toa panua kelede kelede led kadonga aea ninipunga ienono ngan oa, gid laulau toa oa ipokakai ga ienono. Be laulau ede pade ipokakai, eine laulau madonga kemi aea. Eaba toa imamado ngan mul maron aea, imata inasi laulau aea posanga ngan gid panua led kadonga, ta irau gid kelede kelede ad posanga.

13 *Be gid matemate toa tienono tadiai, tad ilongean gid ta tidae ga tinam. Be Matenga ga Tibur togid Panua Matemate, gid pade tilongean led panua matemate ta tidae ga tinam. Ta Eaba toa imamado ngan mul maron aea irau gid kelede kelede ad posanga ngan saoa kolinga ga tibada ngan led kadonga.

14 Ga kus ta itado Matenga ga Tibur togid Panua Matemate ta danga toa rua oa tisulug ngan liu kapei dinga aea. Liu kapei dinga aea eine matenga parua aea.

15 Be oangga sai ieda ienono ngan laulau madonga kemi aea mao, eine titado ei ga isulug ngan liu kapei dinga aea.

21

Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot pau

* **20:6:** PM 1.6 * **20:6:** *Matenga parua aea eine panasnga ngan dinga imperno somisomi ga ilalala ga ila. Gera posanga ngan 21.8.* * **20:8:** Ese 38.2,9,15-16 * **20:9:** 2Kin 1.10 * **20:10:** Sng 11.6, PM 19.20, 21.8 * **20:12:** Dan 7.9-10, Mt 25.31-46, PA 17.31, 2Ko 5.10, PM 13.8 * **20:13:** Ro 2.6, 1Pe 1.17, PM 2.23, 22.12 * **21:1:** Ais 65.17, 2Pe 3.13 * **21:2:** Ais 52.1, 61.10, Ibr 11.16, 12.22, PM 3.12

1 *Ga kus ta nagera mariamba pau
ga tano pau ienono. Ngansa mari-
amba ga tano toa matamata aea is-
apa ga ila o. Be tad ienono pade mao.
2 *Idio ta nagera tuanga toa Deo
ele ul ienono ngan, toa Ierusalem
pau, isulug buburiai pan Deo ga
inam. Tuanga toa oa tipasogo
motean mambe taine ede tipasogo
ngan oainga iadaoa.
3 *Be nalongo babanga kapei ede
iuot ngan mul maron aea ga inam ta
ipotalae bedane, “Ega, Deo imulmuli
ga imamado toman ngan gid eababa!
Ei ga imulmuli toman ngan gid, be
gid ga timan ele panua. Ei ga ima-
mado toman ngan gid ga iman ad
Deo.
4 *Ei ga ipusi matad sul toa ngada
oa ga ila. Be mate ga iuot pade mao,
ga mokmoknga mao, ga tandanga
mao, ga ieieinga mao pade. Ngansa
gid danga toa matamata aea oa isapa
ga ila o!”
5 *Be Eaba toa imamado ngan mul
maron aea ikeo ga bedane, “Ega,
nakado danga toa ngada ne ga iuot
pau!” Ga kus ta ikeo, “Bode posanga
toaine, ngansa eine tautaunga, ga gid
panua tirangrang ngan lolod matua
ngan.”
6 *Ta ikeo pagau ga bedane, “Tota
kus ne. Gau kekelegau namuga ngan
danga toa ngada ne ga nasomur
pade. Naman danga toa ngada ne
ipu ga napasala danga toa ngada ne
pade. Oangga sai marumian ei, gau
ga nalongean ei ta iun ngan eaumata
toa eau madonga kemi aea ienono
ngan. Be ei ga iuol mao. Eine leg
tenainga ila pan.
7 *Oangga sai iasal paraunga, eine
danga toa ngada ne ga iman ei ele.
Be gau ga naman ei aea Deo, ta ei ga
iman leg gergeu.
8 *Be gid panua toa timataud
ga kos ga kos, ga gid panua toa
lolod matua mao, ga gid panua
tinasnasi kadonga papaeamao tau,
ga gid panua tipapamate panua
padengada, ga gid panua arala ad,
ga gid panua borou ad, ga gid
panua tikakado raring ngan gid deo
pakakanga ad namer, ga gid panua
posanga pakakanga ad, gid ga tila
ngan led tibur, eine liu kapei dinga
aea toa pat kaeau kakatol ianean
ngan. Eine matenga parua aea.”

Tuanga Ierusalem iuot pau

9 Idio ta anggelo ede inam pagau.
Ei ede ngan gid anggelo lima ga rua
toa tikikisi tabla gereirei lima ga rua
iuon ngan gid pamukurunga lima
ga rua. Gid pamukurunga toa oa
ipasala Deo ele kadonga lolo bake
aea ga kus. Anggelo toa oa iposa
toman ngan gau ta ikeo, “Eao nama
ta gau ga napasolan go ngan Sipsip
Inat iadaoa toa iuangga iuai ei.”
10 *Ga kus ta isoa tautaudig ta
gairua adae ga ala ngan lusi kapei
ede gadae tau. Ta ipasolan gau
ngan tuanga Ierusalem toa Deo ele ul
ienono ngan. Tuanga toa oa isulug
pan Deo toa buburiai ga inam.
11 *Deo ele taranga itara tuanga
toa oa, be tuanga mil ga mil tau
mambe pat ede aea olnga kapei tau
ga mambe pat iaspa. Be taranga
toa oa merengai tau mambe adial
bodbode.
12 *Tuanga toa oa aea ala eine
kapei ga gadae tau. Aea atama
sangaul igegea rua ienono, be gid
anggelo sangaul igegea rua timariala
ngan gid. Be gadae ngan gid atama,
tibode gid lum sangaul igegea rua
togid Israel edad.
13 Ngan ala ikarkare toa ado ele
parangai, atama tol ienono. Be ngan
ikarkare iadag, toa ado ele dilngai,
atama tol pade ienono. Be ngan
ikarkare pan not, atama tol pade

* **21:3:** Wkp 26.11-12, Ese 37.27, Sek 2.10, 2Ko 6.16 * **21:4:** Ais 35.10, 65.19, PM 7.17 * **21:5:** 2Ko 5.17 * **21:6:** Ais 55.1, Jer 2.13, Ins 7.37, PM 1.8, 17, 22.17 * **21:7:** 2Sml 7.14, 1Sto 17.13, Sng 89.26-27 * **21:8:** Mt 25.41, PM 20.15, 22.15 * **21:10:** Ese 40.2 * **21:11:** Ais 60.1-2,19 * **21:12:** Ese 48.30-35

ienono. Be ngan ikarkare pan saut,
atama tol pade ienono.
14 Ngan tuanga toa oa aea ala, toa
ipuiai oa, aea kisinga sangaul igegea
rua ienono. Be gadae ngan gid
kisinga toa kelede kelede oa tibode
Sipsip Inat ele panua ato ad sangaul
igegea rua edad.
15 *Anggelo toa iposaposa toman
ngan gau ikikisi toto gol ede iman
leoanga aea, ngan ileoa tuanga, ga
tuanga aea ala, ga gid atama pade.
16 Tuanga ikarkare toa pange oa
aea leoanga iuot lalaede. Aea ma-
marae ga aea babanga ad leoanga
iuot lalaede. Anggelo toa oa ileoa
tuanga ngan ele toto ga iuot mambe
kilomita bunoringring rua, buno rua
(2,200)*. Be aea gadae pade inasi
leoanga lalaede mambe aea mama-
rae ga aea babanga.
17 Ei ileoa ala aea matoltol ga iuot
mambe sangaul tol leoa lima leoa
ede. Anggelo toa oa inasi gid eababa
led leoanga ta iuot toa bedaoa.
18 *Ala toa oa tikado ngan pat
iaspa. Be tuanga dodol tikado ngan
gol kekelen. Ngan gol toa oa, tibul
danga eta pade ngan mao. Imata
merengai mambe adial bodbode.
19 Be tipasogo ala toa oa aea
kisinga ngan gid pat imata ede ga
ede aea olnga kapei tau. Aea kisinga
toa imuga oa, tikado ngan pat iaspa
birbirianga. Be aea kisinga ede pade,
tikado ngan pat bil ede taoato sapaia.
Be aea kisinga tol aea tikado ngan
pat aget kusuksuk tede ga bodbode.
Be aea kisinga pange aea tikado
ngan pat ede pade birbirianga taoato
emeral.
20 Be aea kisinga lima aea tikado
ngan pat ede mariluangge taoato
sardoniks. Be aea kisinga lima ga
ede aea tikado ngan pat konilian
singsingia. Be aea kisinga lima
ga rua aea tikado ngan pat kriso-
lait eangonga. Be aea kisinga lima
ga tol aea tikado ngan pat birbiri-
anga ede pade taoato beril. Be aea
kisinga lima ga pange aea tikado
ngan pat eangonga ede pade taoato
topas. Be aea kisinga sangaul aea
tikado ngan pat birbirianga ede pade
taoato krisopres. Be aea kisinga
sangaul igegea ede aea tikado ngan
pat bil ede pade taoato aiasin. Be
aea kisinga sangaul igegea rua aea
tikado ngan pat ametis singsingia
tede ga bil.
21 Ala aea atama sangaul igegea
rua tikado ngan pat naol sangaul
igegea rua. Be gid atama kelede
kelede eine tikado ngan pat naol
dodol kelede kelede. Be tuanga aea
melemele tikado ngan gol kekelen.
Imata merengai mambe adial bod-
bode.
22 Be toa tuangai oa, nagera Deo
ele luma eta mao. Ngansa Maron
Deo Matua Soke Tau ga Sipsip Inat,
gisirua kekelegid timan luma raring
aea.
23 *Tuanga toa oa aea ipu eta ngan
ado ga taiko titara ngan mao, ngansa
Deo kekelen ele taranga itara tuanga
toa oa. Be Sipsip Inat iman tuanga
toa oa aea lam.
24 *Ta gid alu toa ngada ne
ga tilalala alele ngan tuanga aea
taranga toa oa. Be gid mamaron
kapeipei tanoeai ad ga tibabada
led danga sisid kemikemi ga inam
idudunga ngan.
25 *Ado ga ado tisaisai tuanga toa
oa aea atama mao. Ngansa bong
iuotot toa eoa mao.
26 Gid alu toa ngada ne ga tibabada
led pat ga danga sisid kemikemi ga
inam idudunga.
27 *Be danga eta aea muk, ga
eaba eta inasnasi kadonga papaea-
mao ga pakakanga, eine ga iran-
grang ngan idudunga ngan tuanga

* **21:15:** Ese 40.3, PM 11.1 * **21:16:** Ngan posanga Grik, posanga idil toaine *kilomita bunoringring rua, buno rua eine ga bedane: 12,000 stadia. Eine leoanga mugaeai aea togid Grik. Be idaba toa ne idodo gid panua ato ad sangaul ga igegea rua ga gid lum sangaul ga igegea rua togid Israel.* * **21:18:** Ais 54.11-12 * **21:23:** Ais 60.19-20, PM 22.5 * **21:24:** Ais 60.3,5 * **21:25:** Ais 60.11 * **21:27:** Ais 52.1, Ese 44.9, 1Ko 6.9-10

toa oa mao ga mao tau. Be gid panua kekelegid toa edad ienono ngan laulau madonga kemi aea ton Sipsip Inat, gid kekelegid tirangrang ngan tidudunga.

22

Eau madonga kemi aea ga abei madonga kemi aea

1 *Idio ta anggelo ipasolan gau ngan eau kapei ede. Eau toa oa eine eau madonga kemi aea be eine merengai tau mambe adial bodbode. Eau toa oa iuotot ngan mul maron aea ton Deo ga ton Sipsip Inat

2 *be ilele rabu ngan tuanga aea melemele. Be ngan eau isal iadag ga iadag, abei madonga kemi aea imadmadid. Ngan taiko ga taiko, abei toa oa ipalaurerean* itautau imata ede ga ede, irangrang ngan taiko sangaul igegea rua. Be abei toa oa ilaun iman dibala aea keminga ngan gid alu toa ngada ne.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Taiko ga taiko, abei toa oa ipalaurerean itautau imata ede ga ede.

3 Be gid danga toa ikado ga Deo ilolo bake ga iuangga ipanas gid panua ngan, eine ga iuotot toa eoa pade mao ga mao. Be mul maron aea ton Deo ga ton Sipsip Inat ga ienono toa eoa. Be gid ele paeaeanga ga tikakado ele naurata raring aea.

4 *Gid ga tigera imata, be ei ieda ga ienono bolaboladeai.

5 *Bong ga iuotot toa eoa pade mao. Be gid taranga mambe ado ga lam, led naurata eta ngan titara pade mao, ngansa Maron Deo ga itaratara gid. Ta gid ele paeaeanga ga timadid ga timugamuga mambe mamaron kapeipei somisomi ga ilalala ga ila.

Teta pade Iesus ga inam

6 *Idio ta anggelo ikeo pagau bedane, "Gid posanga toa ne eine tautaunga ta irangrang ngan gid panua lolod matua ngan. Maron Deo, ei Deo toa ipei ele panua lolod ta tibabada iaoa. Ei isula ele anggelo ngan pasolannga gid ele paeaeanga ngan saoa danga manta iuot teta pade."

7 *"Be ega, gau Iesus teta pade nanama! Kemi tau ngan eaba sai toa inasnasi laulau toa ne aea posanga. Eine laulau toa ibada Deo iaoa."

8 *Be gau Ioanes, gau eaba toa nalongo ga nagera gid danga toa ne. Nalongo ga nagera ga kus, ta nakor aeg boloma anggelo iaepuiai toa ipasolan gau ngan gid danga toa ne, ta naoangga nararing ga ila pan.

9 Be ikeo pagau bedane, "Kado bedane padam! Gau pade naman paeaeanga toman ngan eao ga oaeoaem padengada toa tibabada Deo iaoa ga tinasnasi laulau toa ne aea posanga. Eao manta kado raring ga ila pan Deo kekelen."

10 Ga kus ta anggelo ikeo pagau bedane, "Laulau toa ibada Deo iaoa ne, irangrang ngan eao kapin aea posanga mao. Ngansa aea ado imata ta boloma ne.

11 *Eaba sai ikakado kadonga papaeamao, goibe ikakado kadonga papaeamao. Be eaba sai toa inasnasi kadonga ngan ilolo aea muk, goibe inasnasi. Be eaba sai toa inasnasi kadonga tutui, kemi ngan inasnasi kadonga tutui ga ilalala ga ila. Be eaba sai toa ipasolan mambe Deo ele ul ienono ngan ei, kemi ngan

* **22:1:** Ese 47.1 * **22:2:** OM 2.9, Ese 47.12, Jol 3.18, Sek 14.8 * **22:2:** Panua edengada oatainga ad tiuangga abei toa oa *ipalaurerean itautau mao, be itautau toa imata lalaede oa iuotot taiko ga taiko.* * **22:4:** Mt 5.8, PM 3.12 * **22:5:** Dan 7.18,27, PM 5.10, 20.6, 21.23,25 * **22:6:** PM 1.1 * **22:7:** PM 1.3 * **22:8:** PM 19.10 * **22:11:** Dan 12.10

ipasolan ele kadonga toa bedaoa ga
ilalala ga ila.
12 *“Ega, gau Iesus, teta pade ga
nanam. Nanam toman ngan leg la-
sunga ila pagimi eaba kelede kelede
ngan saoa kadonga akakado.
13 *Gau kekelegau namuga ga na-
somur pade. Naman danga toa
ngada ne ipu ga napasala danga toa
ngada ne pade. Gau namamado
mugaeai tau ga nanam muriai pade.
14 *“Kemi tau ngan sapadua toa
timum led pononga ga iuot kemi.
Toa bedaoa ta gid ga tirangrang ngan
tian abei madonga kemi aea itautau,
ga tidudunga ngan ala aea atama ta
tila tuanga iloleai.
15 Be gid panua toa timangamanga
ngan Deo mambe kaua, ga gid panua
borou ad, ga gid panua arala ad, ga
gid panua tipapamate panua paden-
gada, ga gid panua tikakado rar-
ing ga ila pagid deo pakakanga ad
namer, ga eaba sai toa ikim posanga
pakakanga ga inasnasi kadonga ale-
buro aea, gid toa ngada oa tidio gaot
ngan tuanga.
16 *“Gau Iesus, nasula leg anggelo
ga ila pagimi ngan paolanga posanga
toa ne ga ila pagid iaoa kelede to-
gau. Gau abei isalud pau pros ga
idae ngan iaoa kelede pan maron
kapei Devit, be gau Devit itub. Ga
pade, gau gigima gaisala aea toa
itara kapei tau.”
17 *Itautau Tutui toman ngan Sip-
sip Inat iadaoa tikeo ga bedane, “Eao
nama!” Be eaba sai ilongo posanga
toa ne, kemi ngan ikeo ga bedane,
“Eao nama!” Be eaba sai marumian
ei, kemi ngan inam, be eaba sai toa
ikim, kemi ngan inam ta ibada eau
madonga kemi aea mambe Deo ele
tenainga ila pan.

Posanga pabibnga aea ila pagid panua tiuato laulau toa ne aea posanga

18 *Gimi sapadua alongo laulau toa
ne aea posanga ngan badanga Deo
iaoa, gau napabib lemi ga bedane:
Oangga sai ngan gimi igalbatan ei
ele posanga ga idae ngan laulau toa
ne aea posanga, Deo ga igalbatan
gid pamukurunga toa laulau toa ne
iposaposa ngan ga idae ngan eaba
toa oa.
19 Ga pade, oangga sai itnan laulau
toa ne aea posanga etangada ngan
badanga Deo iaoa ta ienono ngan
laulau toa ne pade mao, Deo ga ibada
mulian eaba toa oa iana ngan abei
madonga kemi aea toa laulau toa
ne iposaposa ngan, ga ngan tuanga
kemi toa ele ul ienono ngan, ta eaba
toa oa iana ga ienono pade mao.
20 *Eaba toa ipapaola gid posanga
toa ne ikeo ga bedane, “Be. Gau teta
pade ga nanam.”
Eine tautaunga. Maron Iesus, eao
nama!
21 Kemi ngan Maron Iesus ele
kadonga lolo marum aea idio pagid
panua toa ngada ne.

* **22:12:** Ais 40.10, Jer 17.10, PM 2.23 * **22:13:** Ais 44.6, PM 1.8, 17, 21.6 * **22:14:** OM 2.9, 3.22 * **22:16:** Nam 24.17, Ais 11.1, 10, Ro 1.3, PM 2.28, 5.5 * **22:17:** Ais 55.1, PM 21.6 * **22:18:** Lo 4.2, 12.32 * **22:20:** Mt 24.30-31, 1Ko 16.22

Read the NewTetament daily

January

date	Scripture
1	Mt 1.1–2.12
2	Mt 2.13–3.6
3	Mt 3.7–4.11
4	Mt 4.12-25
5	Mt 5.1-26
6	Mt 5.27-48
7	Mt 6.1-24
8	Mt 6.25–7.14
9	Mt 7.15-29
10	Mt 8.1-17
11	Mt 8.18-34
12	Mt 9.1-17
13	Mt 9.18-38
14	Mt 10.1-23
15	Mt 10.24–11.6
16	Mt 11.7-30
17	Mt 12.1-21
18	Mt 12.22-45
19	Mt 12.46–13.23
20	Mt 13.24-46
21	Mt 13.47–14.12
22	Mt 14.13-36
23	Mt 15.1-28
24	Mt 15.29–16.12
25	Mt 16.13–17.9
26	Mt 17.10-27
27	Mt 18.1-22
28	Mt 18.23–19.12
29	Mt 19.13-30
30	Mt 20.1-28
31	Mt 20.29–21.22

February

date	Scripture
1	Mt 21.23-46
2	Mt 22.1-33
3	Mt 22.34–23.12
4	Mt 23.13-39
5	Mt 24.1-28
6	Mt 24.29-51
7	Mt 25.1-30
8	Mt 25.31–26.13
9	Mt 26.14-46
10	Mt 26.47-68
11	Mt 26.69–27.14
12	Mt 27.15-31
13	Mt 27.32-66
14	Mt 28.1-20
15	Mk 1.1-28
16	Mk 1.29–2.12
17	Mk 2.13–3.6
18	Mk 3.7-30
19	Mk 3.31–4.25
20	Mk 4.26–5.20
21	Mk 5.21-43
22	Mk 6.1-29
23	Mk 6.30-56
24	Mk 7.1-23
25	Mk 7.24–8.10
26	Mk 8.11–9.1
27	Mk 9.2-29
28	Mk 9.30–10.12

March

date	Scripture
1	Mk 10.13-31
2	Mk 10.32-52
3	Mk 11.1-26
4	Mk 11.27–12.17
5	Mk 12.18-37
6	Mk 12.38–13.13
7	Mk 13.14-37
8	Mk 14.1-21
9	Mk 14.22-52
10	Mk 14.53-72
11	Mk 15.1-47
12	Mk 16.1-20
13	Lu 1.1-25
14	Lu 1.26-56
15	Lu 1.57-80
16	Lu 2.1-35
17	Lu 2.36-52
18	Lu 3.1-22
19	Lu 3.23-38
20	Lu 4.1-30
21	Lu 4.31–5.11
22	Lu 5.12-28
23	Lu 5.29–6.11
24	Lu 6.12-38
25	Lu 6.39–7.10
26	Lu 7.11-35
27	Lu 7.36–8.3
28	Lu 8.4-21
29	Lu 8.22-39
30	Lu 8.40–9.6
31	Lu 9.7-27

date	Scripture
1	Lu 9.28-50
2	Lu 9.51–10.12
3	Lu 10.13-37
4	Lu 10.38–11.13
5	Lu 11.14-36
6	Lu 11.37–12.7
7	Lu 12.8-34
8	Lu 12.35-59
9	Lu 13.1-21
10	Lu 13.22–14.6
11	Lu 14.7-35
12	Lu 15.1-32
13	Lu 16.1-18
14	Lu 16.19–17.10
15	Lu 17.11-37
16	Lu 18.1-17
17	Lu 18.18-43
18	Lu 19.1-27
19	Lu 19.28-48
20	Lu 20.1-26
21	Lu 20.27-47
22	Lu 21.1-28
23	Lu 21.29–22.13
24	Lu 22.14-34
25	Lu 22.35-53
26	Lu 22.54–23.12
27	Lu 23.13-43
28	Lu 23.44–24.12
29	Lu 24.13-53
30	Ins 1.1-28

date	Scripture
1	Ins 1.29-51
2	Ins 2.1-25
3	Ins 3.1-21
4	Ins 3.22–4.3
5	Ins 4.4-42
6	Ins 4.43-54
7	Ins 5.1-23
8	Ins 5.24-47
9	Ins 6.1-21
10	Ins 6.22-40
11	Ins 6.41-71
12	Ins 7.1-29
13	Ins 7.30-52
14	Ins 7.53–8.20
15	Ins 8.21-30
16	Ins 8.31-59
17	Ins 9.1-41
18	Ins 10.1-21
19	Ins 10.22-42
20	Ins 11.1-53
21	Ins 11.54–12.19
22	Ins 12.20-50
23	Ins 13.1-30
24	Ins 13.31–14.14
25	Ins 14.15-31
26	Ins 15.1-27
27	Ins 16.1-33
28	Ins 17.1-26
29	Ins 18.1-24
30	Ins 18.25–19.22
31	Ins 19.23-42

date	Scripture
1	Ins 20.1-31
2	Ins 21.1-25
3	PA 1.1-26
4	PA 2.1-47
5	PA 3.1-26
6	PA 4.1-37
7	PA 5.1-42
8	PA 6.1-15
9	PA 7.1-29
10	PA 7.30-50
11	PA 7.51–8.13
12	PA 8.14-40
13	PA 9.1-25
14	PA 9.26-43
15	PA 10.1-33
16	PA 10.34-48
17	PA 11.1-30
18	PA 12.1-23
19	PA 12.24–13.12
20	PA 13.13-41
21	PA 13.42–14.7
22	PA 14.8-28
23	PA 15.1-35
24	PA 15.36–16.15
25	PA 16.16-40
26	PA 17.1-34
27	PA 18.1-21
28	PA 18.22–19.12
29	PA 19.13-41
30	PA 20.1-38

date	Scripture
1	PA 21.1-16
2	PA 21.17-36
3	PA 21.37–22.16
4	PA 22.17–23.10
5	PA 23.11-35
6	PA 24.1-27
7	PA 25.1-27
8	PA 26.1-32
9	PA 27.1-20
10	PA 27.21-44
11	PA 28.1-31
12	Ro 1.1-17
13	Ro 1.18-32
14	Ro 2.1-24
15	Ro 2.25–3.8
16	Ro 3.9-31
17	Ro 4.1-12
18	Ro 4.13–5.5
19	Ro 5.6-21
20	Ro 6.1-23
21	Ro 7.1-14
22	Ro 7.15–8.6
23	Ro 8.7-21
24	Ro 8.22-39
25	Ro 9.1-21
26	Ro 9.22–10.13
27	Ro 10.14–11.12
28	Ro 11.13-36
29	Ro 12.1-21
30	Ro 13.1-14
31	Ro 14.1-23

date	Scripture
1	Ro 15.1-21
2	Ro 15.22–16.7
3	Ro 16.8-27
4	1Ko 1.1-17
5	1Ko 1.18–2.5
6	1Ko 2.6–3.4
7	1Ko 3.5-23
8	1Ko 4.1-21
9	1Ko 5.1-13
10	1Ko 6.1-20
11	1Ko 7.1-24
12	1Ko 7.25-40
13	1Ko 8.1-13
14	1Ko 9.1-18
15	1Ko 9.19–10.13
16	1Ko 10.14–11.1
17	1Ko 11.2-16
18	1Ko 11.17-34
19	1Ko 12.1-26
20	1Ko 12.27–13.13
21	1Ko 14.1-17
22	1Ko 14.18-40
23	1Ko 15.1-28
24	1Ko 15.29-58
25	1Ko 16.1-24
26	2Ko 1.1-11
27	2Ko 1.12–2.11
28	2Ko 2.12-17
29	2Ko 3.1-18
30	2Ko 4.1-12
31	2Ko 4.13–5.10

date	Scripture
1	2Ko 5.11-21
2	2Ko 6.1-13
3	2Ko 6.14–7.7
4	2Ko 7.8-16
5	2Ko 8.1-15
6	2Ko 8.16-24
7	2Ko 9.1-15
8	2Ko 10.1-18
9	2Ko 11.1-15
10	2Ko 11.16-33
11	2Ko 12.1-10
12	2Ko 12.11-21
13	2Ko 13.1-14
14	Gal 1.1-24
15	Gal 2.1-16
16	Gal 2.17–3.9
17	Gal 3.10-22
18	Gal 3.23–4.20
19	Gal 4.21–5.12
20	Gal 5.13-26
21	Gal 6.1-18
22	Ep 1.1-23
23	Ep 2.1-22
24	Ep 3.1-21
25	Ep 4.1-16
26	Ep 4.17–5.2
27	Ep 5.3-33
28	Ep 6.1-24
29	Plp 1.1-26
30	Plp 1.27–2.18

date	Scripture
1	Plp 2.19–3.6
2	Plp 3.7–4.1
3	Plp 4.2-23
4	Kol 1.1-20
5	Kol 1.21–2.7
6	Kol 2.8-23
7	Kol 3.1-17
8	Kol 3.18–4.18
9	1Te 1.1–2.9
10	1Te 2.10–3.13
11	1Te 4.1–5.3
12	1Te 5.4-28
13	2Te 1.1-12
14	2Te 2.1-17
15	2Te 3.1-18
16	1Ti 1.1-20
17	1Ti 2.1-15
18	1Ti 3.1-16
19	1Ti 4.1-16
20	1Ti 5.1-25
21	1Ti 6.1-21
22	2Ti 1.1-18
23	2Ti 2.1-21
24	2Ti 2.22–3.17
25	2Ti 4.1-22
26	Tt 1.1-16
27	Tt 2.1-14
28	Tt 2.15–3.15
29	Plm 1.1-25
30	Ibr 1.1-14
31	Ibr 2.1-18

date	Scripture
1	Ibr 3.1-19
2	Ibr 4.1-13
3	Ibr 4.14–5.14
4	Ibr 6.1-20
5	Ibr 7.1-19
6	Ibr 7.20-28
7	Ibr 8.1-13
8	Ibr 9.1-10
9	Ibr 9.11-28
10	Ibr 10.1-18
11	Ibr 10.19-39
12	Ibr 11.1-16
13	Ibr 11.17-31
14	Ibr 11.32–12.13
15	Ibr 12.14-29
16	Ibr 13.1-25
17	Jms 1.1-18
18	Jms 1.19–2.17
19	Jms 2.18–3.18
20	Jms 4.1-17
21	Jms 5.1-20
22	1Pe 1.1-12
23	1Pe 1.13–2.10
24	1Pe 2.11–3.7
25	1Pe 3.8–4.6
26	1Pe 4.7–5.14
27	2Pe 1.1-21
28	2Pe 2.1-22
29	2Pe 3.1-18
30	1Io 1.1-10

date	Scripture
1	1Io 2.1-17
2	1Io 2.18–3.2
3	1Io 3.3-24
4	1Io 4.1-21
5	1Io 5.1-21
6	2Io 1.1-13
7	3Io 1.1-14
8	Jut 1.1-25
9	PM 1.1-20
10	PM 2.1-17
11	PM 2.18–3.6
12	PM 3.7-22
13	PM 4.1-11
14	PM 5.1-14
15	PM 6.1-17
16	PM 7.1-17
17	PM 8.1-13
18	PM 9.1-21
19	PM 10.1-11
20	PM 11.1-19
21	PM 12.1-18
22	PM 13.1-18
23	PM 14.1-20
24	PM 15.1-8
25	PM 16.1-21
26	PM 17.1-18
27	PM 18.1-24
28	PM 19.1-21
29	PM 20.1-15
30	PM 21.1-27
31	PM 22.1-21

Posanga Ipu Kapeipei Ienono Sida?

Posanga ga gid ne ipalongo gita ngan Deo:

1. Deo Tamada eine ga bedane:
   OM 17.1, IM 34.6-7, Wkp 19.2, Nam 23.19, Lo 6.4, Lo 7.7-9, 2Kin 22.13,17, Jop 12.13, Sng 9.8, Sng 19.1, Sng 24.8-10, Sng 90.2, Sng 96.13, Ais 6.1-3, Ais 40.10-31, Mt 6.9, Mk 10.27, Mk 12.29-30, Lu 1.37, Lu 6.35-36, Ins 4.23-24, PA 14.14-17, PA 17.22-31, Ro 1.18-23, Ro 11.33-36, 1Ko 8.4-6, 1Ko 10.31, 2Ko 1.3, Ep 1.17, 1Ti 1.17, 1Ti 4.10, 1Ti 6.15-16, Ibr 4.13, Ibr 10.30-31, Jms 1.17, Jms 4.12, 1Pe 1.14-17, 1Pe 4.7-12, 1Pe 4.16, 1Io 1.5, 1Io 4.7-12,16, Jut 1.24-25, PM 1.8, PM 4.8-11, PM 15.3-4
2. Deo Inat, Iesus Kristus, eine ga bedane:
   Iesus Kristus ei Deo Inat.
   Mt 11.27-30, Mt 16.13-17, Lu 1.35, Ins 1.1-18, Ins 5.19-29, Ins 6.35-40, Ins 11.25-27, Ins 14.5-11, Ins 17.1-5, Ins 20.26-31, Ro 1.3-4, Gal 4.4-5, Kol 1.15-20, Ibr 1.1-14, Ibr 7.26-28, 1Io 5.20, PM 1.12-18
   Iesus Kristus ei Deo.
   Ins 1.1-2, Ins 8.58, Ins 10.30, Ins 10.38, Ins 12.44-45, Ins 14.7-10, Ins 17.5,24, Ro 9.5, 2Ko 4.4-6, Plp 2.5-11, Kol 1.15-17, Kol 2.9-10, Ibr 1.3, 1Io 2.1-2, PM 19.11-16
   Deo Inat iuot eababa ta itna ipopo ei.
   Mt 1.18-25, Mt 2.1-23, Lu 1.26-38, Lu 2.1-20, Ins 1.14, Gal 4.4-5, Plp 2.6-7, Ibr 2.14-18
   Iesus ipaoatai gid panua ga ikado kemi ad dibala.
   Mt 4.23-25, Mt 7.28-29, Mt 9.35-36, Mt 11.1-6, Lu 4.14-44, Ins 20.30-31, PA 10.36-38
   Iesus ikakado uisinga busa.
   Mt 8.1-15,23-33, Mt 9.1-7,18-33, Mt 12.9-14,22, Mt 14.15-32, Mt 15.22-28,32-38, Mt 17.14-18, Mt 20.29-34, Mt 21.18-22, Mk 1.21-28, Mk 7.32-37, Mk 8.1-9, Mk 8.22-25, Lu 5.4-8, Lu 7.11-15, Lu 13.10-13, Lu 14.1-4, Lu 17.12-14, Lu 22.50-51, Ins 2.1-11, Ins 4.46-54, Ins 5.5-9, Ins 9.1-7, Ins 11.11-44, Ins 21.4-6, PA 2.22
   Gid madidnga tiluku Iesus ta tikeo ga ei manta imate.
   Mt 26.47-68, Mt 27.1-2,11-31, Mk 14.43-65, Mk 15.1-20, Lu 22.47-53, Lu 22.63–23.25, Ins 18.1-14,19-24, Ins 18.28–19.16
   Tipatoto Iesus ngan abei tabala.
   Mt 27.32-56, Mk 15.21-41, Lu 23.26-49, Ins 19.17-37
   Tidol Iesus ipat dengaeai.
   Mt 27.57-66, Mk 15.42-47, Lu 23.50-56, Ins 19.38-42
   Iesus idae mulian ngan ele matenga ta gid panua tigera ei.
   Mt 28.1-20, Mk 16.1-8, Lu 24.1-49, Ins 20.1–21.14, PA 1.3-8, PA 2.24-32, PA 3.15, PA 4.10,33, PA 10.39-43, PA 13.29-39, PA 17.2-3,30-31, Ro 1.4, Ro 4.24-25, 1Ko 15.3-8,12-21, PM 1.18
   Iesus iluai mulian ga ila buburiai.
   Lu 24.50-51, PA 1.9-11, PA 2.32-36, PA 5.30-31, Ro 8.34, Ep 1.20-23, Plp 2.9-11, Ibr 1.3-11, Ibr 2.9, Ibr 4.14-16, Ibr 7.25-26, Ibr 10.12-14, 1Pe 3.22
3. Itautau Tutui eine ga bedane:
   OM 1.2, Het 6.34, 1Sml 16.13, Sng 51.11, Sng 139.7, Ais 11.1-2, Mt 3.11, Mt 12.32, Mt 28.19, Mk 1.9-11, Mk 3.28-30, Lu 1.35, Lu 3.16, Lu 4.1, Lu 11.13, Lu 12.12, Ins 1.32-34, Ins 3.5-8, Ins 7.37-39, Ins 14.15-17,26, Ins 15.26, Ins 16.7-15, Ins 20.19-23, PA 1.4-5,8, PA 2.1-18,38-39, PA 4.31, PA 5.3-5, PA 8.14-17, PA 10.44-48, PA 13.2-4, PA 15.28, PA 16.7-10, PA 19.1-7, Ro 5.5, Ro 7.6, Ro 8.9-16,26-27, 1Ko 2.4,9-16, 1Ko 3.16, 1Ko 6.11,19, 1Ko 12.1-13, 2Ko 1.21-22, 2Ko 5.5, 2Ko 13.14, Gal 3.2-5, Gal 4.6, Gal 5.16-18,22-25, Ep 1.13-14,17, Ep 3.16, Ep 4.3-4,30, Ep 5.18-20, Ep 6.17-18, 1Te 1.5-6, 1Te 5.19, 2Te 2.13, Tt 3.5-6, Ibr 2.4, Ibr 9.14, 1Pe 1.2,11, 2Pe 1.20-21, 1Io 2.20, 1Io 3.24, 1Io 4.13, 1Io 5.6-8
4. Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot.
   OM 1.1-2.25, Sng 148.3-6, Ais 40.25-28, Ais 43.15, Mt 19.4, Ins 1.3, PA 14.15, PA 17.24-26, 1Ko 8.6, Kol

1.15-16, Ibr 1.2, Ibr 11.3, PM 4.11

5. Deo imariala ngan danga toa ngada ne.

OM 8.21-22, Sng 104.10-28, Sng 145.9-16, Sng 147.8-9, Mt 6.25-34, Mt 10.29-31, PA 14.15-17, Ro 8.28, Ro 11.36, Kol 1.17, Ibr 1.3, Jms 4.13-16

Gid eababa eine ga bedane:

6. Panua toa ngada ne led idil paeamao ngan led kadonga sasat.

Ins 8.7-9, Ro 3.9-20,23, Ro 5.12, Gal 3.22, 1Io 1.8-10

7. Kadonga sat eine ga bedane:

IM 20.1-17, Snd 6.16-19, Ro 1.18-32, Ro 8.5-8, 1Ko 6.9-10, Gal 5.19-21, Ep 2.1-3, Ep 5.3-5, Kol 3.5-10, Jms 4.17, 1Pe 4.3, 1Io 2.15-17, 1Io 3.4-5

8. Panua tipapauis ngan eaba eta ibada gid mulian ngan panasnga paeamao ngan led kadonga sasat.

Mt 10.28, Mt 13.41-42, Ins 3.18-20,36, PA 17.30-31, Ro 1.18-19, Ro 6.23, 1Ko 6.9, Gal 6.7-8, Kol 3.5-6, 2Te 1.7-9, Ibr 9.27, Ibr 10.26-31, 1Pe 1.17, 1Pe 4.3-5, 1Io 5.12, Jut 1.7, PM 20.11-15

Deo inasi edap ga oaine ngan badanga gid panua mulian ngan led kadonga sasat:

9. Deo ikim tau panua toa ngada ne ta iuangga ibada gid mulian.

Sng 103.8-14, Ins 3.16, Ro 5.8, Ro 8.35-39, Ep 2.4-5, Ep 3.18-19, 1Ti 2.3-6, 2Pe 3.9, 1Io 4.9-10,16

10. Deo Inat, Iesus Kristus, imate ngan badanga gita mulian.

Mk 10.45, Ins 3.16, Ro 4.25, Ro 5.8, 1Ko 15.3-4, 2Ko 5.19-21, Gal 3.13, 1Ti 2.5-6, Ibr 2.9, Ibr 9.28, 1Pe 1.18-20, 1Pe 2.24-25, 1Pe 3.18, 1Io 2.2, PM 5.8-10

11. Oangga sai ilolo matua ngan Iesus, Iesus ele matenga ipatutui ele idil paeamao Deo imatai.

Mt 26.26-29, Ro 3.25, Ro 5.9-10, Ep 1.7, Ibr 9.11-14, 1Io 1.6-7, PM 7.14-17

12. Oangga sai ilolo matua ngan Iesus, Deo isamum ele kadonga sasat.

1Kin 8.33-40, Sng 32.1-2, Sng 103.8-12, Sng 130.1-4, Dan 9.18-19, Mai 7.18-19, Mt 26.28, Mk 11.25-26, PA 5.31, PA 10.43, PA 26.18, Ep 1.7, Ep 4.32, Kol 1.13-14, Kol 2.13-14, 1Ti 1.15-16, Ibr 10.17-18, 1Io 1.8-2.2

13. Oangga sai ilolo matua ngan Iesus, Deo ikado ei ga iuot eaba tutui imatai.

PA 13.38-39, Ro 1.16-17, Ro 3.21-26, Ro 5.1,18-19, Gal 2.16, Gal 3.6-9, Tt 3.7

14. Oangga loloda matua ngan Iesus, Deo ibada madonga pau pagita.

Ins 3.1-16, Ins 5.19-29, Ins 10.10, Ins 11.25-26, Ins 14.6, Ins 17.2-3, Ins 20.31, Ro 5.21, Ro 6.5-14, Ro 8.10-17, 2Ko 5.17, Gal 2.20, Ep 2.1-6, Kol 2.13, Kol 3.1-4, 2Ti 1.10, Tt 3.4-7, 1Pe 1.23, 1Io 5.11-13

15. Eaba sai ilolo matua ngan Iesus, Deo ikado ei ga iuot ele gergeu.

Ins 1.12-13, Ro 8.14-17, 2Ko 6.17-18, Gal 4.16-7, Ep 1.5, Ibr 12.5-11, 1Io 3.1-3

Oangga taoatai mambe Deo ikim ibada gita mulian, manta tanasi edap ga bedane:

16. Tapul loloda ngan leda kadonga sasat ta tatnan gid.

1Kin 8.46-49, Ese 18.30-32, Mt 4.17, Mk 6.12, Lu 13.1-5, Lu 15.1-31, Lu 24.45-47, PA 2.37-40, PA 3.19-20, PA 17.29-31, PA 20.21, PA 26.19-20, 2Ko 7.8-11, 2Pe 3.9, PM 9.20-21

17. Loloda matua ngan Iesus Kristus ngan badanga gita mulian.

Mk 1.15, Mk 16.16, Ins 1.12, Ins 3.15-18,36, Ins 6.47, Ins 7.38-39, Ins 14.6, Ins 20.31, PA 4.12, PA 16.30-31, Ro 3.20-22, Ro 10.9-10, Gal 2.16, Ep 2.8-9

18. Taoatoato Deo ele laulau ta tabada oatainga ngan Deo ga ngan ele kimnga.

Sng 19.7-11, Sng 119.9-11, Sng 119.89,97-105, Mt 4.1-4, Mt 5.17-20, Mt 22.29, Ins 8.31-32, Ins 20.31, Ro 15.4, Ro 16.26, 1Ko 2.12-16, Ep 6.17, Kol 3.16, 1Te 2.13, 1Ti 4.13, 2Ti 3.14-17, Ibr 4.12, 1Pe 1.22-25, 1Pe 2.2, 2Pe 1.19-21, 2Io 9-10, PM 1.3

19. Tabada paliliunga.

Mt 28.18-20, Ins 3.22, Ins 4.1-2, PA 2.37-42, PA 8.12,36-38, PA 10.44-48, PA 16.14-15,31-34, PA 19.1-7, PA

22.12-16, Ro 6.1-4, Gal 3.26-27, Kol 2.12, 1Pe 3.20-22

20. Taluplup ga loloda kelede toman ngan oaeoaeda padengada toa lolod matua ngan Iesus.

Mt 18.19-20, Ins 17.11,23, PA 2.41-47, Ro 12.4-8, Ro 15.5, 1Ko 1.10, Ep 4.11-16, Plp 2.1-2, Kol 3.15-17, Ibr 10.24-25

21. Taluplup toman ngan oaeoaeda padengada ta tabada Komunio.

Mt 26.26-30, Mk 14.22-26, Lu 22.14-20, 1Ko 10.14-22, 1Ko 11.17-34

Gita panua toa loloda matua ngan Iesus Kristus, manta tanasi edap ga bedane:

22. Talongolongo Deo Tamada ilinge ga Iesus Kristus ada Maron ilinge.

Lo 30.1-20, 1Sml 15.22, Jer 7.23-24, Ins 14.15,21,23-24, Ins 15.10-17, Ro 13.8-10, 1Pe 1.14-16, 1Io 2.3-8, 1Io 3.22-24, 2Io 1.5-6

23. Gita takimkim panua padengada.

Mt 5.43-48, Mt 22.34-40, Mk 12.28-34, Lu 10.25-37, Ins 13.34-35, Ins 14.21, Ins 15.12-17, Ro 12.9-10, Ro 13.8-10, 1Ko 13.1-3, 1Ko 16.14, Gal 5.13-15,22-23, 1Te 4.9-10, 1Pe 1.8, 1Pe 4.8, 1Io 2.9-11, 1Io 3.11-18, 1Io 4.7-21, 1Io 5.3, 2Io 1.5-6

24. Oangga takado kadonga sat, kemi ngan matada nanan posanga ga gid ne:

Sng 51.1-19, Sng 32.1-11, Ro 6.1-23, Ibr 12.1-2, Jms 4.7-10, 1Io 1.8-2.2, PM 3.19-20

25. Tasamum panua padengada led kadonga sat ngan gita.

Mt 6.12-15, Mt 18.21-35, Mk 11.25, Lu 6.37, Lu 17.3-4, Ro 12.17-21, 2Ko 2.5-11, Ep 4.31-32, Kol 3.13

Panua ga gid ne tisamum panua padengada led kadonga sasat ngan gid:

OM 50.20-21, 2Sml 19.16-23, 1Kin 1.50-53, Lu 23.34, PA 7.60, 2Ti 4.16

26. Tanasnasi Kristus ele kadonga.

Ins 13.34-35, Ins 14.27, Ro 12.9-13, Gal 5.22-26, Kol 3.12-17, 1Te 5.16-18, Tt 2.11-14, 1Pe 1.14-16, 2Pe 1.3-9

27. Gita tararing.

Gita tararing madongan?

Mt 5.44, Mt 6.5-13, Mt 7.7-11, Mt 18.19-20, Mk 1.35, Mk 11.22-25, Lu 11.1-13, Lu 18.1-8, Lu 21.36, Ins 14.13-14, Ins 15.7, Ins 16.23-26, Ro 8.26-27, Ro 12.12, Ep 2.18, Ep 6.18-20, Plp 4.6-7, Kol 4.2, 1Te 5.17, 1Ti 2.1-4,8, 1Ti 4.4-5, Ibr 4.16, Ibr 10.19-22, Jms 1.5-8, Jms 4.2-3, Jms 5.13-18, 1Pe 4.7, 1Io 3.21-22, 1Io 5.14-15

Matada inasi raring ga gid ne:

OM 32.9-12, 1Sml 1.9-18, 1Sml 2.1-10, 2Sml 7.18-29, 1Sto 29.10-19, Esr 9.5-15, Neh 2.4, Neh 9.5-37, Jer 32.16-25, Dan 9.4-19, Mt 11.25-26, Mt 14.23, Mt 19.13-15, Mk 1.35, Mk 6.46, Lu 5.16, Lu 6.12, Lu 11.1-4, Lu 22.32,39-46, Ins 11.41-42, Ins 17.1-26, PA 4.24-31, PA 16.25, PA 20.36, PA 21.5, Ro 1.9-10, Ro 10.1-2, Ro 15.30-33, 2Ko 12.7-10, Ep 1.15-20, Ep 3.14-21, Ep 6.19-20, Plp 1.3-5, Plp 1.9-11, Kol 1.9-12, Kol 4.3-4, 1Te 3.9-13, 2Te 1.11-12, 2Te 3.1-5, Ibr 5.7, Ibr 7.25

28. Taposa kemi ga ila pan Deo somisomi.

Lu 17.11-19, Ins 6.11, Ro 1.21, Ep 5.20, Plp 4.4-7, Kol 2.7, Kol 3.17, Kol 4.2, 1Te 5.18, 1Ti 2.1, 1Ti 4.4-5

29. Talualua panua padengada.

Mt 6.1-4, Mt 7.12, Mt 25.31-46, Lu 3.10-11, Lu 6.38, PA 11.27-30, 1Ko 10.24, 2Ko 8.1-15, 2Ko 9.1-15, Gal 6.9-10, Plp 4.14-19, Ibr 10.24, Ibr 13.1-3,16, Jms 1.27, Jms 2.15-16, 1Io 3.16-18

30. Tanasi kadonga ngan soanga edada mulian mao.

IM 3.11, IM 4.10, Jop 22.29, Jop 40.4, Snd 3.34, Snd 11.2, Snd 13.10, Snd 15.33, Snd 16.19, Snd 18.12, Snd 29.23, Ais 57.15, Mai 6.8, Mt 5.3-12, Mt 18.1-5, Lu 14.7-11, Lu 18.9-14, Ro 3.27, Ro 12.16, 1Ko 4.7, 2Ko 10.17-18, Gal 5.25-26, Ep 4.2, Plp 2.3-11, Kol 3.12-13, Jms 4.5-10, Jms 4.13-16, 1Pe 5.5-7

31. Talongean pat ga danga sisid tanoeai aea idada gita mao ga bedane:

Sng 49, Snd 23.4-5, Snd 30.7-9, Mt 6.19-21,24-34, Lu 12.13-21,32-

34, PA 20.35, 1Ti 6.6-10,17-19, Ibr 13.5-6, Jms 2.1-9, Jms 5.1-6

32. Oangga tarangrang, tamadid ngan posanga toman ngan panua padengada mao.

Mt 5.25-26, Mt 5.38-42, Mt 18.15-17, Ro 12.14-21, 1Ko 6.1-8

33. Talolon ngan leda tibur aea madidnga kapei ga ngan gid madidnga tuangai ad pade.

Mt 22.15-22, PA 5.27-29, Ro 13.1-7, 1Ti 2.1-4, Tt 3.1, Ibr 13.17, 1Pe 2.13-17

34. Oangga tisio gita ngan naurata madidnga aea, kemi ngan matada nanan posanga ga gid ne:

Lo 16.18-20, 2Sml 23.3, Snd 17.7, Snd 22.22, Snd 29.12, Ese 45.9, 1Kin 3.5-14

35. Tararing ga ila pagid deo padengada ga ad namer mao.

IM 20.3-6, Wkp 19.4, Wkp 26.1, 2Kin 17.7-16, Sng 115.1-11, Ais 44.9-20, Jer 10.1-5, Hos 14.8, Mt 4.10, PA 17.22-31, 1Ko 5.11, 1Ko 6.9-11, 1Ko 8.1-13, 1Ko 10.1-22, 2Ko 6.14-18, Gal 5.19-21, 1Te 1.9-10, 1Io 5.21, PM 21.8, PM 22.15

36. Takado borou mao ga tabeta eaba eta ngan kadonga borou mao pade.

IM 22.18, Wkp 19.31, Wkp 20.6, Lo 18.10, 1Sml 15.23, 2Kin 17.17, 2Kin 21.6, 2Kin 23.24, 1Sto 10.13-14, Ais 8.19-22, Ais 47.8-9, Mal 3.5, PA 13.4-12, PA 19.11-20, Gal 5.19-21, PM 21.8, PM 22.15

37. Tatenai masilau ga ila pan Deo mao, be tanasi ei ele kimnga.

Lo 16.17, 1Sml 15.13-22, Sng 51.16-17, Snd 21.3, Mt 9.13, Mk 12.33, Lu 21.1-4, Ro 12.1, 1Ko 16.2, Ibr 9.6–10.18

38. Takado kadonga arala mao.

IM 20.14, Wkp 20.10, Snd 6.23-32, Snd 7.6-27, Jer 5.7-9, Mt 5.27-30, Ins 8.2-11, Ro 13.8-10, 1Ko 5.9-11, 1Ko 6.9-20, Gal 5.19, Ep 5.3, Kol 3.5-6, 1Te 4.1-8, Ibr 13.4, Jut 1.7

39. Talongean eau matua ipamangamanga laborada mao.

OM 9.20-25, Snd 20.1, Snd 21.17, Snd 23.19-21, Snd 23.29-35, Ais 28.7, Sav 10.17, Lu 21.34, Ro 13.13, 1Ko 5.11, 1Ko 6.9-11, Gal 5.19-21, Ep 5.18, 1Ti 3.1-3, Tt 1.7, 1Pe 4.3-5

40. Takado posanga papaeamao mao, be takado posanga kemikemi.

Wkp 19.16, Sng 15.3, Sng 34.13, Snd 13.3, Snd 17.9, Snd 21.23, Snd 25.23, Snd 26.20, Ro 1.29-30, Ep 4.29,31, Ep 5.4, Kol 3.8, 1Ti 4.12, Tt 3.2, Jms 1.26, Jms 3.9-10, Jms 4.11, 1Pe 2.1, 1Pe 3.10

41. Irangrang ngan tapakaka mao.

IM 20.16, Wkp 19.11, Sng 34.13, Snd 12.22, Snd 19.5,9,22, Sek 8.16, Ins 8.44, Ep 4.25, Kol 3.9, 1Pe 3.10, PM 21.8, PM 22.15

42. Irangrang ngan talublub mao.

IM 20.15, Wkp 19.11, Snd 29.24, Ro 13.8-9, Ep 4.28, Tt 2.10

43. Irangrang ngan tatolatola ngan naurata aea kadonga mao.

Snd 6.6-11, Snd 10.4, PA 18.1-3, 2Te 3.6-12

Gid iaoa kelede ton Kristus eine ga bedane:

44. Gid panua ngan iaoa kelede ton Kristus manta tiuot ga bedane:

Mt 16.13-20, PA 2.41-42, Ro 12.4-8, 1Ko 12.12-30, Ep 1.22-23, Ep 2.19-22, Ep 4.1-16, Kol 1.18, Ibr 10.24-25, 1Pe 2.4-10, PM 19.5-10

45. Gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus manta tiuot panua ga bedane:

PA 14.23, 1Ti 3.1-13, Tt 1.5-9

46. Gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus manta tinasnasi kadonga ga bedane:

Lu 22.24-27, PA 20.17-35, 1Te 2.1-12, 1Ti 4.6-16, 2Ti 2.1-26, 2Ti 3.10–4.5, Tt 2.7-8, 1Pe 5.1-4

47. Manta talolon ngan gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus.

1Ko 9.14, Gal 6.6, 1Te 5.12-13, 1Ti 5.17-20, Ibr 13.7,17

Leda madonga toman ngan sobosoboda manta iuot ga bedane:

48. Gid oaioainga manta tiuot ga bedane:

Mt 19.4-6, 1Ko 7.1-16, Ep 5.21-33, Kol 3.18-19, Tt 2.3-5, Ibr 13.4, 1Pe 3.1-7

49. Irangrang ngan taket leda oainga mao.
Mt 5.31-32, Mt 19.3-9, Mk 10.2-12, Lu 16.18, Ro 7.2-3, 1Ko 7.10-16,39
50. Gid gergeu manta tiuot ga bedane:
IM 20.12, Wkp 19.3, Lo 27.16, Snd 1.8, Snd 6.20-22, Snd 20.20, Snd 30.17, Mt 15.3-6, Lu 2.51, Ep 6.1-3, Kol 3.20, 1Ti 5.4, Ibr 12.7-11
51. Gid gergeu tamatamad ga tnatnad manta tiuot ga bedane:
Lo 4.9-10, Lo 6.4-7, Snd 22.6, Snd 13.24, Snd 19.18, Snd 22.15, Snd 23.13, Ep 6.4, Kol 3.21, 1Ti 3.4-5,12, Tt 2.4
52. Gid asapsape manta tiuot ga bedane:
PA 6.1, Ro 7.2-3, 1Ko 7.39-40, 1Ti 5.3-16, Jms 1.27
53. Oangga taplese annga, matada nanan posanga ga gid ne:
2Sto 20.1-3, Esr 8.21, Neh 1.4, Neh 9.1-2, Jer 36.9, Dan 9.3, Jol 1.13-15, Jol 2.12-15, Sek 7.5, Mt 6.16-18, Mk 2.18-20, PA 13.1-3, PA 14.23

Kadonga kulupulupu iuotot ngan gita iaoa kelede ton Kristus.

54. Taoatai mambe kadonga kulupulupu manta iuotot, be tamadid matua ngan gid kadonga toa oa.
Mk 8.31-34, Ins 16.33, Ro 5.1-5, Ro 8.18-25,28, Ro 8.35-37, Ro 12.12, 2Ko 1.3-9, 2Ko 4.16-18, 2Ko 12.7-10, Jms 1.2-4, Jms 5.13, 1Pe 1.6-9, 1Pe 2.19-24, 1Pe 4.1-2, 1Pe 5.8-10, PM 21.4
55. Manta tamadid matua ngan gid panua tipaieiei gita ngan leda kadonga lolo matua aea ngan Iesus.
Mt 5.10-12, Mk 13.9-13, Lu 12.4-9, Ins 15.18-21, Ins 16.1-4, PA 5.40-41, Ro 8.35-37, Ro 12.12-14,17-21, 1Ko 4.11-13, 2Ko 4.8-11, 2Ko 6.3-10, 2Ko 12.10, Plp 1.28-29, 2Te 1.4-8, 2Te 3.2-4, 2Ti 2.3, 2Ti 3.10-13, Ibr 10.32-39, Ibr 12.3-4, Jms 5.10, 1Pe 3.13-17, 1Pe 4.12-19, PM 2.10
56. Leda ipu eta ngan tamataud matenga mao.
Ins 6.39-40, Ins 11.17-27, Ins 14.1-4,19, Ro 8.10-11,38-39, Ro 14.7-9, 1Ko 15.12-58, 2Ko 5.1-10, Plp 1.20-24, 1Te 4.13-18, Ibr 2.14-15, PM 14.13, PM 21.1-4
57. Deo ga imadid boloma pagita ga ilualua gita.
Mt 18.19-20, Mt 28.19-20, Ins 14.16-23, Ro 8.35-39, 2Ko 6.16-18, Ep 3.17-19, Plp 4.13, Kol 2.6-7, 2Te 3.16, Ibr 13.5-6
58. Satan iloilo edap ngan paeabunga gita.
OM 3.1-5,14-15, Jop 1.6-12, Jop 2.1-7, Mt 13.19, Lu 4.1-13, Lu 22.3-4, Ins 8.42-44, 2Ko 2.10-11, 2Ko 4.4, 2Ko 11.13-15, 1Te 2.18, 2Te 2.9-12, 1Pe 5.8-9, 1Io 3.8-10, PM 12.7-12, PM 20.1-3,10
59. Deo ipamatua gita ta tamadid matua ngan Satan ga gid kadonga kulupulupu.
Mt 4.1-11, Mt 6.13, Mt 26.41, Lu 22.31-32, Ins 14.16-17, Ins 17.14-19, Ro 8.31-39, Ro 12.12, Ro 16.19-20, 1Ko 10.12-13, 1Ko 16.13, 2Ko 12.7-10, Ep 3.20-21, Ep 6.10-18, Plp 4.13, Kol 1.11-12, 1Te 3.5-8, 2Te 3.3, 2Ti 1.7-8, Ibr 2.18, Ibr 4.14-16, Ibr 12.1-2, Ibr 13.5-6, Jms 4.7-8, 1Pe 1.5, 1Pe 5.8-11, 1Io 4.4, 1Io 5.3-5,18, PM 12.7-12
60. Deo iura kapei ngan keminga gid dibala.
2Kin 5.1-14, Sng 103.3, Ais 38.1-20, Mt 4.23-25, Mt 8.16-17, Mt 9.35, Mt 11.2-5, Lu 5.17, PA 3.1-6, PA 8.4-8, PA 19.11-16, PA 28.8-9, 2Ko 12.7-10, 2Ti 4.20, Jms 5.14-15

Saoa danga ga iuot muriai?

61. Iesus ga iluai mulian tanoeai.
Mt 24.29-44, Ins 14.1-3, PA 1.10-11, PA 3.19-21, Plp 3.20-21, Kol 3.4, 1Te 1.9-10, 1Te 3.13, 1Te 4.13–5.11, 2Te 1.6-10, 2Te 2.1-4, 1Ti 6.13-15, 2Ti 4.8, Ibr 9.28, 2Pe 3.1-18, 1Io 3.1-3, PM 1.7, PM 22.12-13, PM 22.20
62. Deo ga ipamadid panua toa ngada ne ngan posanga.
Mt 7.21-23, Mt 12.36, Mt 16.24-27, Mt 25.31-46, Ins 3.18-21, Ins 5.24-30, PA 17.30-31, Ro 2.1-11, Ro 14.10-12, 1Ko 3.10-15, 1Ko 4.5, 2Ko 5.9-10, 2Te 1.5-10, Ibr 9.27-28, Ibr 10.26-31, 1Pe 1.17, 1Pe 4.3-5, PM 20.11-15
63. Gid panua toa lolod matua ngan Iesus ga tila timado buburiai.

Lu 12.32-34, Ins 14.1-3, 2Ko 5.1-8, Plp 1.23, Plp 3.20, 1Pe 1.4-5, PM 21.1-4, PM 21.22–22.5, PM 22.14-15

64. Gid panua toa lolod matua ngan Iesus mao ga tila timado ngan dinga imperno.

Mt 10.28, Mt 13.41-42,47-50, Mt 25.41, Lu 16.23-26, Plp 3.18-19, 2Te 1.9, PM 20.10-15, PM 21.8